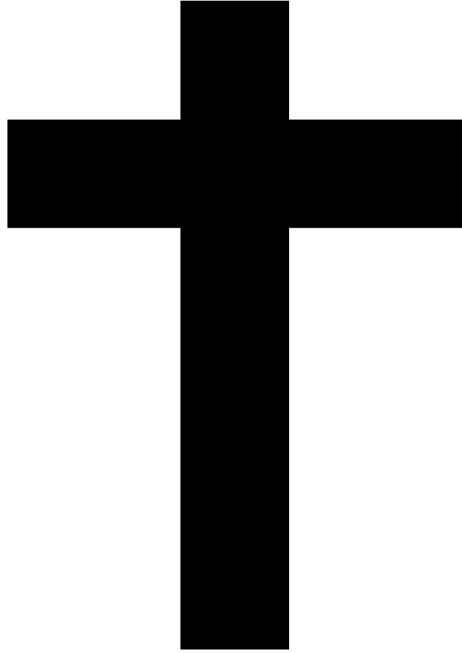

Godindi Hoafi

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

Godindɨ Hoafi
The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini

Copyright © 2001 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Angor

Contributor: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-01-07

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020
c500d379-d0cf-5c22-9613-91d7bcc63af3

Contents

Godindí Hoafí	1
Matyu	3
Mak	78
Ruk	117
Son	188
Ratüpurí	239
Rom	300
1 Korin	333
2 Korin	361
Garesia	381
Efesus	392
Firipai	401
Korosi	408
1 Tesaronaika	415
2 Tesaronaika	420
1 Timoti	423
2 Timoti	432
Taitus	438
Firemon	442
Hibru	444
Sems	470
1 Pita	478
2 Pita	487
1 Son	493
2 Son	500
3 Son	501
Sud	502
Weindahífembo	505
Read the New Testament	540

Godindɨ Hoafi

The New Testament in the Angor language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Angor long Niugini [agg]

There are approximately 1,000 Angors living in the Amanab district of the Sandaun Province of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

Print publication © 2001 by The Bible Society of Papua New Guinea
Print version ISBN 9980 63 852 4

Web version
2014, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0>

Your are free to share — to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice — For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narapela manmeri**. Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating**. Na tu, **yu no ken senisim Tok**.

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/legalcode>.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Godindï Hoafi

Buk+yafe Ndürï [tab] Bodïfo Ndürï [tab] Pes

Matyu

Aboedi Hoafi Matyu ai sürü papimarandi

*Sisas Kraisiñdi amoa mamñ nünğurumboemo tüküyafu manñğomo hoafi
(Ruk 3:23-38)*

¹ Sisas Kraisiñdi amoa mamñ nünğurumboemo tüküyafu manñğomo hoafane nda. Sapo Sisas ai Defitiñdi amoa ambeahiñdi tükümeñiyua asu Defit ai Abrahamiñdi amoaombofi tükümeñiyu rani hoafane nda. ² Abraham ai Aisakiñdi afiñdiyuane. Asu Aisak ai Sekopiñdi afiñdiyuane. Asu Sekop ai Suda ahandi apodoho mamñ rani babidiñbo-memo ranahamundi afiñdiyuane. ³ Asu Suda ai Peres Sarayafandi afiñdiyuane. Ahafandi hondi ranai Tamariyoane. Asu Peres ai Hesroniñdi afiñdiyuane. Asu Hesron ai Ramiñdi afiñdiyuane. ⁴ Asu Ram ai Aminadapiñdi afiñdiyuane. Asu Aminadap ai Nasoniñdi afiñdiyuane. Asu Nason ai Sarmoniñdi afiñdiyuane. ⁵ Asu Sarmon ai Boasiñdi afiñdiyuane. Ahandi hondi ranai Rahapiyoane. Asu Boas ai Obetiñdi afiñdiyuane. Ahandi hondi ranai Rutiyo. Asu Obet ai Sesindi afiñdiyuane. ⁶ Asu Sesi ai sapo Defit adükari bogoriñ nindoumbofi manñgu ranahandi afiñdiyuane. Asu Defit ai Soromoniñdi afiñdiyuane. Ahandi hondi ranaiyo horombo Uriandiñ nimorehi-mayo. ⁷ Asu Soromon ai Rehoboamiñdi afiñdiyuane. Asu Rehoboam ai Abaisandi afiñdiyuane. Asu Abaisa ai Asandi afiñdiyuane. ⁸ Asu Asa ai Sehosafatiñdi afiñdiyuane. Asu Sehosafat ai Sehoramiñdi afiñdiyuane. Asu Sehoram ai Usiandi afiñdiyuane. ⁹ Asu Usia ai Sotamiñdi afiñdiyuane. Asu Sotam ai Ahasiñdi afiñdiyuane. Asu Ahas ai Hesekiandi afiñdiyuane. ¹⁰ Asu Hesekia ai Manasendi afiñdiyuane. Asu Manase ai Emoniñdi afiñdiyuane. Asu Emon ai Sosaiandi afiñdiyuane. ¹¹ Asu Sosaia ai Sekoniandi apodoho mamñ ranahamundi afiñdiyuane. Sapo rani-simboani Babiron ami Israer nendi ranaheimbo Babiron hifina ahamundi moani ratüpurimbohünda sowandümondürü mahomo. ¹² Ai Babiron hifina sowandümondürü houmbo Sekonia ai Searitieriñdi afiñdiyuane. Asu Searitier ai Serubaberiñdi afiñdiyuane. ¹³ Asu Serubaber ai Abiutiñdi afiñdiyuane. Asu Abiut ai Eriakimiñdi afiñdiyuane. Asu Eriakim ai Asoriñdi afiñdiyuane. ¹⁴ Asu Asor ai Sadokiñdi afiñdiyuane. Asu Sadok ai Akimiñdi afiñdiyuane. Asu Akim ai Eriutiñdi afiñdiyuane. ¹⁵ Asu Eriut ai Ereasariñdi afiñdiyuane. Asu Ereasar ai Mataniñdi afiñdiyuane. Asu Matan ai Sekopiñdi afiñdiyuane. ¹⁶ Asu Sekop ai Sosepiñdi afiñdiyuane. Asu Sosep ranai Mariandiñ nindowenihi-mayu. Maria ai Sisas ranahambo wakimarimindo, sapo ahambo Kraisi* sei arihündi ra. ¹⁷ Raniñboane munğamboñ nindou Abraham nünğambe peyo haya ho hombo Defit nünğambe tükümeñeyo ranai 14 amoa boagiriyoñ nimoreyoñ marundi ra tükümeñeyo. Asu Defit nünğambe peyo haya ho hombo Babiron hifina sowandümondürü homondambe amboani, mare yahurai 14 amoa kareandeimbambe ramindümbi boagiriyoñ nimoreyoñ marundi ra tükümeñeyo. Asu Babiron hifina sowandümondürü homondambe peyo haya ho hombo Kraisiñbo Maria wakiriñdoambe amboani mare yahurai 14 amoa kareandeimbambe ramindümbi boagiriyoñ nimoreyoñ marundi ra tükümeñeyo.

*Sisas Kraisiñbo Maria wakimarimindo hoafi
(Ruk 2:1-7)*

* **1:16:** Ndürü Kraisiñ rananañ nindou God aiñ nindou aboedambofembohünda adükari bogoriñbofembohünda kamafoariri.

18 Sisas Kraiss ai tüküme fiyu hoafi ra ndahuraiane. Ahandi hondi Maria ranahambo Sosepimbo segodimbo momo kürhi hiniŋgimarhindi. Maria ranai Sosepidibo niŋgokateyoambeyo asu ahambo hoeirhindane ai furumbi manŋgo moani Yifiafi Aboedindi ŋginiindinambo. 19 Ahandi nindowenih Sosep ranai nindou mbumundi hamindiyu, ŋga ai Maria ranahambo nindou himboahü amoaniŋgambofembo-mayo ranimbo yi boarükumbo asu ai moani dibo ahambo randihe hiniŋgindithea yahu haya hohoanmomayu. 20 Sosep ai ranimbo dibo hohoanmoyu-ane asu Adükarindi sünambeahindi nendi ranai ahambosoyafo-goadinambo tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Sosep, Defitindi amoa, se Maria sihafini morehimbofe semindimbo yihimbondamboyafi. Yifiafi Aboedindi hoafi sünguane Maria ai fi masemindo. 21 Ni morehi ranai nindowenihini mori nderimindimboe. Asu se ndüri Sisass ra kaboadiwori nimboe sapo ai animbo ahandi nindou ranaheimbo ahei moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedambondearümbui,” mehundo. 22 Muŋguambo rani-moatükuni rahurai tüküme fiyo ra, sapo Adükarini ahandi hoafi hoafiyu randeimbindi yafambe süngure haya hoafimayu. Ai yare hoafiyuhü yahuya, 23 “E, ni morehi mamini a nindowenihini dibo hokoatendowohü ai fi ndemindi haya asu nindowenihini mori nderimindimboe.

Ranimbo asu ahambo ndüri ra kaboadi horühi Emanuer mbisahündomboyei,”

Aisaia 7:14

mehu ra. Rani hoafi ranahandi nimindi hoafi ana God ai shiri babidimbo anünguane. 24 Raniyu asu Sosep ai yangirifi haya Adükarindi sünambeahindi nendi hoafimayundo süngu rareandühi Mariambo ahandi ni morehimbofe masemüdu. 25 Sosep ranai moai ni morehi rani dibo mamühi apafe rinandi, ŋga moani ni morehi ranaipoanimbo niŋgo himboyo asu ai nindowenihini mori maserimindo. Raniyu asu Sosep ai ni mori ranahambo ndüri Sisassani mehu.

2

Hüfihamindi süfuanipoedi ndüfosi nendi Sisass hoeifimbo tüküme fundi

1 Herot ai Sudia hifambe bogorimbofi nünguambe rani-simboani Maria ai Sisass ranahambo Betrehemühi wakimarimindo. Hondi ai Sisass ranahambo serimindi hayamboyo-ane ranambe nindou bogori fifirundeimbini ranai hüfihamindi süfuanipoedi Serusarem ŋgoafambe tüküme fundi. 2 Ai düduyafundühi yahomoya, “Ni mori simbori masahorimindei sapo Suda-yafe bogorimayu ra nüngufiyua? Ro hoeirhundani ahandi mupui ranai hüfihamindi süfuanini tüküfe mamaroamboanefi asu ro ahambo hohoanmoyondowohü ŋgusüfo pefimbohünda masühifi,” mehondamboyo. 3 Raniyu asu Herot Adükarini Bogorimayu ranai rani hoafi ra himboriyu haya ŋgusüfoambe afindi hohoanmomarira asu muŋguambo nindou Serusarem ŋgoafihü mamarei amboani ramareandüri. 4 Raniyu asu Herot ai Godimbo sesi shou-rundeimbini bogori nindou-memo raniyomo asu ahinümbini hohoanimo fifirundeimbini nindou-memo raniyomo muŋguambo ahamumbo mamühi gugureapuri mbura düdumefipurühi yahuya, “Krais ranahambo ŋgoafi nahü mandahorimindeia?” yahu düdumefipuramboemo. 5 Asu simborini ahambo yahomoya, “Betrehem ŋgoafihü Sudia hifambe. Sapo horombo God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbini nindou ahandi süngu hoafi ra ndahurayiu yare sürü pare masihendi. Ai Bukambe yare hoafiyuhü yahuya,

6 “Betrehemihündi, se Sudia hifambe-aneini aniboadei ra

awi se Sudiambo hifandundeimbini bogori ŋgoafi ranahamundi daboadanipoedi hamindiyepoani, ŋga wani.

Sihei ŋgoafi mbusümodidi animbo nindou adükarini mamini ai tükündüfi haya wandi Israer nindou ranaheimbo hibadarümbui,”

Maika 5:2

mehu. ⁷ Ranıyu asu Herot ai sapo nindou hüfıhamındı süfuanıpoedı ndüfosi nendı masıfomo ranahamumbo dıbo mborai yahupurı hürühepurı haya yahuya, “Nını sımboanı hondü hamındıyo mupui ra tüküfe mamaro?” yahu haya düdu düdumefipurı. ⁸ Ranıyu ai nindou memo ranahamumbo Betreheınambo koamarıhepurı ndanı süngundafundı yahuhaya hoafıyupurühi yahuya, “Se ıgıfomo moanı ndondu nımorı ranahambo nahi ai ahambo masahorımındeı ranahambo kokondurü. Nga asu hoeındurühi ana, asu se wambo ranühi mbısımo hoafındımondanı anımbı asu ro-amboanı dügı ahambo hohoanımondahandowohü ıgusüfo pandıhinımbıoane,” yahu koamarıhepurı. ⁹ Ndüfusi nendı-memo ranai ahandı hoafı ra hımborıyomo houmbo ndamefundı. Ai nafına hıfomondane, sapo mupui hüfıhamındı süfuanı tüküfe mamaro ra asükayıomo hoeımarundı. Mupui ranai ahamundı hanğıfoanı hıfo nımorı nımarümbı worı ranı nımoamo mamaro. ¹⁰ Ranıyomo mupui ra hoeırundanı mayowa ai afındı hıhıfı-hıhıfımemo. ¹¹ Ranıyomo asu ai worımayo ranambe kefou hıfomo nımorı ranahambo hoeımarüwuri ahandı hondı Maria radıbo. Ranıyomo asu ai ahandı fıkımı pütapıyomo yırı yımbu pusıru nımarımombo ahambo hohoanımoyomondühi ıgusüfo pamarüwuri. Ranıyomo ai ahamundı arambeahındı napo ra bokaründümo houmbo masabudo. Ranımoatükunı ra gorıyo, fısnarümbı mbımbırayo asu sanda aboedıyo, ıgınındı napo ra masabudo. ¹² Nindou ranahamumbo God ai yafogoadı-namboya, “Se Herot nımaru nafı ıgomboemo,” mehupuramboemo. Asu süngunambo ai ranınafı hınııgıru hou ıgorü nafı ahamundı hıfına mahomo.

Isip hıfına Sosep ai ahandı amborı babıdımbo aboeda mafefoehındı

¹³ Nindou ranai ndaweyafundane ranı-sımbıoanı Adükarındı nendı ranai Sosepımbı yafogoadınambo tüküme fıyo. Asu ai hoafıyundühi yahuya, “Botındafo, nımorı rananı asu ahandı hondane ra ndowapındıfı hawa Isip hıfına feboehı ıgeı ranühi nımbıoanı asu ro hombo hoafındahanı anımbı ıgoründühi ıgeı. Nımbıo Herot ai nımorı ranahambo hıfokıoefımbı kokondürı wakındırümbı,” yahu hoafımendıamboyo. ¹⁴ Ranıyu Sosep ai botıfı nımorı ra serümundü haya ahandı hondı ranıdıbo mare ranı nımbıkoanı Isip hıfınambo mahei. ¹⁵ Hıfı ranühanımbı ai nımbıoanı Herot ai yıfındümbı. Adükarı ai ahandı hoafıyurandımbı ahandı yafambe süngure haya hoafıyuhüya, “Ro wandı Nımorı Isip hıfambeahındı mborai masahando,” mehu. Hoafı ra moanı anıhondü hondü tükündıfemboe yaho hayamboyo ranı moatükunı ranai yare yahurai tüküme fıyo.

Herotındı hoafı süngu nımorı hıfıkoakomarıhündı

¹⁶ Hüfıhamındı süfuanıpoedı ndüfosi nendı masıfomo ranai ahambo ıgorü-süngumarüwuri ra Herot ai kırıhai fıfıre hayamboyo asu ranımbı ahambo ıgınındı ıgusüfoambe fondırımındı mahafı. Ranıyu asu ai munğıambo nındowenıhı nımorı yımbu hımbanıkoateyeımbı Betreheın ıgoafıhündı asu ıgoafı amurı ranı ıgoafı-kımı adaburo ranımbıahındı hıfıkoakıofoefembo hoafı masendı. Sapo nindou hüfıhamındı süfuanıpoedı ranai hoafımemo ranı-sımbıoanı mupui tüküme fıyo hoafı ra fıfıre hayamboyo asu ai yare hoafımepurı nımorı ra hıfıkoakıofoefembo. ¹⁷ Ndanımoatükunı tüküme fıyo ra sapo Godındı hoafı hoafıyurandımbı nindou Seremandı yafambe süngure haya horombo hoafımareandı ra sımogodühi tüküfemboyo yare tüküme fıyo. ¹⁸ Sapo ai yare hoafıyuhü yahuya, “Ramahündı ai yasımondı mamı hımborıyeı.

Aranı hoafı afındı puküna asu aranı hoafı yambohai tükıfıyowa hımbıoıyeı. Reser ai ahandı amıo mamı Israerıhündı nımorı ranaheımbı aranınamborandıra asu munğıambo nindou ranai ıgırı ahambo dıdıboadındıhındı ahandı ıgusüfoambe fııhefembo.

Nimboe sapo ahandi nimori ranai niŋgokoatemayeiambo wambo,” mehu rani-süngumbo. *Jeremaia 31:15*

Sosep ai ahandi ambori babidi asükaiyei masühüsi

¹⁹⁻²⁰ Süngunambo Herot ai yifiyuane asu Adükarindi nendi ranai yafogoadambe Sosepimbo Isip hifihi tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Se ambori ndowapindifi hawa hihirindafo Israer nambo ŋgafi. Nindou sapo nimori ranahambo hifokoeffimbo hohoanmomemo ranai ana yifimemo,” mehundoamboyou. ²¹ Raniyu asu Sosep ai botifi nimori ra serümündü haya hondambo kameih asu ai hihiriyahi Israer hifinambo mahüsi. ²² Asu Arkeraus ai ahandi afindi Herot ranahandi fondühi Sudia-yafe adükar bogorimbofi manüŋgu rani hoafi ra Sosep ai himboriyu haya ranühi niŋgombo hombo ra yihimbomayu. Ŋga asu God ai yafogoadambe Sosepimbo bidifiri hoafi masagadoamboyou asu ai Gariri hifinambo mahu. ²³ Raniyu asu ai hu ŋgoafi mam ahandi ndüri Nasaret ranühi manüŋgu. Sapo mam rani-süngumbo animbo God ai ahandi hoafiyomo rundeimbi süngu hoafiyomondühiya, “Nindou ranahambo Nasaretihündi nindou mbiseimboyei,” mehomo yahurai anihondü tüküfemböhündamboyou yahurai tükümeffeyo.

3

Son himoni hundürüRARandeimbi nindou ranai Godindi hoafi bokarihfembo tükümeffiyu

(Mak 1:1-8; Ruk 3:1-9; Son 1:19-29)

¹ Rani-simboani Son himoni hundürüRARandeimbi mayu tükümeffiyu. Nindou ranai nimi wohi furikoatereandühi Sudia hifambe ranühi manüŋgu. Ai piyu haya nindou rani hifihi amarei ranaheimbo Godindi hoafi ra bokarihai marandi. ² Raniyu asu ai yare hoafiyuhü yahuya, “Awi, se sihei moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanambondihindi, ŋga God ŋginindi hifandarandi ra ndeara moani akimane,” mehu. ³ Sapo Son ranahamboyou God ahandi hoafi hoafiyu randeimbi nindou Aisaia ranahandi yafambe süngure hoafiyuhüya, “Nindou mam ai nimi wohi furikoatereandühi muŋgyuhü yare hoafiyuhüya, ‘Adükarindi nafi se didiboadondihindi.

Ai hombo-memo nafi ra ndondondihi hinŋgindihindi,’

Aisaia 40:4

mehu ra,” mehu. ⁴ Son ai hoeari ahandi güdemarandi ranana kamer ninihondi ninendinambo nafiyoweimbihündiyo. Asu ai ninihondi hoearihündi titapürimbore güdehaya botifohü asu wohi yitih nimambeahindi, efu hoe raniyu sesü marandi. ⁵ Raniyei asu nindou ranai Serusarem ŋgoafihündi, muŋguambo Sudia hifi ranihündi asu muŋguambo hifi Sodan Hoe rani kim adaburo ranühündambo ai Son sowana masühüsi. ⁶ Raniyei nindou ranai ahei moaruwai hohoanimo süngumarhi hei ranahambo weindahimarhinda asu ai aheimbo Sodan himo hundürüRARü marandi.

⁷ Ŋga Son ai hoeireapurane Farisi asu Sadyusi afindi ranai ahamboya, “Yihoeombo ai himoni hundürümbiramuni,” yahomo houmbo ahambo sowana mahomonda hoeimareapuri. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi seana amoasirindi nimor-anemo! God ai sihamumbo ŋginindinduh moaruwaimbo ndeapuri mbui. Se nüŋgundafu mafebou? ⁸ Se moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanambo-rundeimbi hündi ana asu sihamundi nine ratüpur rawarundi ra se moaruwai hohoanimo hinŋgifembo nafuimbendüramboane. ⁹ Se ŋgiri randu borindimondühiya, Roana Suda anefi, Roana Abrahamindi amoao mamiwambo aboedambo-ndahumboyefi, mbisimo. Awi ro sihamumbo hoafehapuri God aiana moani nimo ei kurayo ranamboani ndemündi haya Abrahamindi amoao

mamimbonde hininjgindeambui! ¹⁰ Nim sirahambe pirifirihfembohünda ndeara time ranai ndoramindi engoro. Munguambo nimirahambe pirifirihfembohünda ndeara time ranai ndoramindi engoro. Munguambo nimirahambe pirifirihfembohünda ndeara time ranai ndoramindi engoro. ¹¹ Roana se moaruwai hohoanimo ra hininjgirihimboanei ranimbo nafuimbohünda himoni hundürariharü. Nga nindou ngorü ai wandi wagabe tükufemboayu ranai ana siheimbo Yifiafi Aboedinambo asu hai ranambo hundüründarümbui. Aiana moani adükari hondüyuan asu ro rani hoarehanahi. Roana awi aboedi ndearihamindiyahipoani ahandi su ra semindindombo. ¹² Rananimbo ai fok warambe ndemünda haya ranambo wit hipiri ra futinde findamünda pindendambui. Asu ai wit safi aboedi raniyangiri ndemünda ahandi wit sihefembo wori-mayo ranambe digembui. Nga asu hipiri moaruwai moani yangorombo rananimbo ai ndemünda sapo hai dikirifekoate moani yare koadürümbo koadürümbo horoweimbi ranambe putindifimbui,” mehu.

*Son ai Sisasimbo hundürümarüri
(Mak 1:9-11; Ruk 3:21-22)*

¹³ Mami rani-simboani Sisas ai Gariri hifi hininjgire haya Sodan himona mahanu. Son sowana ngahani ai wambo ahandi warina himoni hundürimbirandiri, mehu. ¹⁴ Nga asu Son ai ahambo ngorü hohoanimonambo yare hoafiyundowohü yahuya, “Seanimbo wambo hundürüyondirimbo-mayafi asu simbori se wambosowana asinifi ro sihambo hundürüyoninimbo,” mehundoamboyu. ¹⁵ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “I ambe, nga hapondani ana moani ro hoafayahü süngu randowandi. Se randowandani moani rani süngu mbumundi hohoanimo mungu sihiri nafindihumindefomboane, nga ra aboedane,” mehundoamboyu. Asu Son ai himboriyu haya refembo-ane mehu.

¹⁶ Son ai Sisasimbo himoni hundürüri hayamboyu ane, Sisas ai mamihari himonindi tükumefiyu. Raniyo asu sünambe sünü ahambo bureandühiyo asu Godindi Yifiafi ranai wupufo nahurai kosi ahandiwami puhimayoa hoeimareandi. ¹⁷ Raniyo asu yasimondi mami ranai sünambeahindi kosowohü yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou ranana wandi nimorani, nga moani ro ngusüfo parihineimbani. Ahamboane Ro wambo ngusüfoambe siaoweheandi,” meho.

4

*Sisasimbo refe hoeifembo moatükunü
(Mak 1:12-13; Ruk 4:1-13)*

¹ Raniyo asu rani-simboani Yifiafi Aboedi ranai Sisasimbo Satan ai sisihimombohünda nimirahambe pirifirihfembohünda ndeara time ranai ndoramindi engoro. ² 40 si ra Sisas ai sesikoate nüngu mbura asu ai wembombomayu. ³ Asu Satan, nindou sisindarandaimbi ai ahambo-so tüküfi hoafiyundühi yahuya, “Se Godindi Nimorayafi ana, nimoei kurayo ndanahambo hoafindafani sesimbofe tükümbifeyowamboane,” mehundoamboyu. ⁴ Asu simbori Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Godindi Bukambe yahoya, ‘Sesi yangiri ana ai ngiri nindoundi yangiri ningombo ndendi. Nindou ai yangiri ningombo sahümünda arihündi ra mungu hoafi Godindi yafambeahündi süngu mbisahümünda,’ meho,” mehu. ⁵ Raniyo asu Satan ai Sisasimbo Godindi adükari ngoafi Serusarem rani-nambo serümündü hu haya hafumbo nimoamo hamindi Godindi Wor Adükari bogimondi raniwami hininjgimariri. ⁶ Raniyo asu ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Asu se Godindi Nimorayafi ana, nimoamo ndani-waminindi hifini horipindafo pindaafi. Sapo Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘God ai sihambo ahandi sünambeahindi nendi ranahamumbo hoafinduanü asu ai sihambo ahamundi warinambo mbundindininimboemo

asu ngiriri nimo ei hoarehi kurayo ranai sihambo futindeani, meho,” *Buk Song 91:11-12*

mehundoamboyu. ⁷ Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nga awi Baiborambe hoafi ranamboani ai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se Adükari sapo sihafü God ranahambo rando hoeindorimboyafi, nga yowani,’ meho,” mehundoamboyu. ⁸ Raniyu asükaiyu Satan ranai Sisasimbo serü mündü hifi wafu nimoamo hamindi-mayo raniwami mahafu. Raniyu ai raniwami nungumbo Sisasimbo mungumbo nindou-yafe hifandarundi raniyo asu ahamundi mungumbo aboedi adükari moatükuni engoro ranahambo nafuimefoendo. ⁹ Raniyu asu Satan ai hoafiyundühi yahuya, “Asu se yiri yimbu pusirwandühi wambo hohoanimoafindirühi ngusüfo pararowandiri ana, asu ro sihambo mungu moatükuni nafuimehanini ra ndahaninimboyahi,” mehundoamboyu. ¹⁰ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “E! Satan, se andai ragu ngafi! Baiborambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Adükari sapo sihafü God mayu ranahambo yangiranimbo se hohoanimondafi ngusüfo pandoworühi asu ahandi ratüpurü yangiri ratüpurindafi,’ meho,” mehundoamboyu. ¹¹ Asu Satan ai Sisasimbo yare hiningimarira ndamefiyua asu Godindi nendi ranai kosimo ahambo farihouwurühi hifandimarüri.

Sisas ai Gariri hifambe piyu haya Godindi hoafi wataporimbomarandi (Mak 1:14-15; Ruk 4:14-15)

¹² Sonimbo sowaründümo karabusambe hiningimarüwuri hoafi Sisas ai himboriyu haya Gariri hifina mahu. ¹³ Asu ai Nasaret ngoafihü hiningire haya Kaperneam ngoafi sapo Gariri kurihoe ranikimi ngoafi ranina mahu. Kaperneam Seburun hifi, Naptari hifambe engoro ranühi manungu. ¹⁴⁻¹⁵ Sapo God ai ahandi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou Aisaiani yasimondi süngu yare hoafiyuhüya,

“Seburun hifi, Naptari hifi, Gariri hoe nafi howani gogu ra,
Sodan hoe gogoanini ra nindou Sudayafe ndifoyei Gariri hifane.

¹⁶ Nindou didiyei ai nimbü nimaroambe animboei
ranai ana si adükari ra hoeirihimboanei.
Yifiyorambo hifi ranambe nimbü nimaroani nindou animboei
ranaheimbo ana si ranai boakifoareandürimboane,”

Aisaia 9:1-2

mehu, nga rani-simongorühümboyo rani-moatükuni ra yahurai tüküme feyo. ¹⁷ Raniyu asu rani-simboani piyu haya Sisas ai ahandi hoafi ra bokarihendühi yahuya, “Awi se sihei moaruwai hohoanimo ranahambo daboadanambondihindi, nimboe sapo God nginindi hifandarandi engoro ranai ndeara akimi tükü fembo yangirane,” mehu.

Sisas ai ahandi sünguferambo nindou yimbuyimbu weangurühi mborai mehupuri (Mak 1:16-20; Ruk 5:1-11)

¹⁸ Sisas ai Gariri kurihokimi huane kini wowariyafani rinandeimbi apodoho ranai manimbafanda hoeimareapiri. Ahafandi ndüri ra Saimon, Pitamboyu-randeimbi asu ahandi akidi Andruyu. Apodoho ranai andürinambo kurihoe ranambe kini wowariyafandühi manimbafani. ¹⁹ Raniyu asu Sisas ai hoafiyupirühi yahuya, “Se mborai wandi süngu sinifandani animbo asu ro sihafanimbo nindou semindimbo se kini rawarinandi nou nafuindahapirimboyahi,” mehupiramboyafani. ²⁰ Asu ai moani hoafi ningoambe ahafandi andüri ra rarine sihene hena Sisasindi süngu ndamefineandi. ²¹ Asükaiyu ai sühüfi huhündamboyu ngorü apodoho ahafandi ndüri Sems, Son ai ahafandi afindi Sebedi babidi botambe nimarimombo ahamundi andüri ra diboadorundühi mamarimonda hoeimareapuri. Asu ai ahafanimbo mborai mehupiri. ²² Asu moani hoafi ningoambe ahafandi bot asu afindambo rarine hiningirine hena Sisasindi süngu ndamefineandi.

*Sisas ai hoafi bokar+hendühi asu angün+mboyeimb+ nindou aboed+marearü
(Ruk 6:17-19)*

²³ Ran+yu asu Sisas ai Gariri hifi munju ranambe nüngu wakimareandi. Ran+yu asu ai refih+ Suda-yafe rotu wor+ nindou ranambe aheimbo yamund+mareandüri. Asu ai refih+ God ng+n+ndi hifandarandi engoro Aboedi Hoafi ranahambo bokar+mar+hendüri. Mam+ rani simboani nindou ranahei fi ranai moani ranipoan+ambo ranipoan+ambo angün+ fi moaruwaimboareandüri ranahambo aboed+marearü. ²⁴ Ai rani-moatükun+ rawareandi ranahambo Siria hifi munju ranambe nindou amarei ranai himbor+mayeri. Asu ran+yei munjuambo nindou ranai nindou did+yei ai moani mam+kar+ angün+ moaruwai asu asubus+ af+ndi mam+kararandüri ranaheimbo ahambo-so fufurühümündihündüri mafand+hindi. Bid+fir+ nindou moaruwai nendi ahei fiambe n+marümb+, wunünümboyeimb+ asu yir+ war+ yif+safeimb+ ran+yei ai mafand+hinda asu Sisas ai aheimbo aboed+marearü. ²⁵ Ran+yo asu nindou af+ndi ranai Gariri hifi+hündi, Dekaporis ngoaf+hündi, Serusarem ngoaf+hündi, Sudia hifi+hündi asu Sodan hoe gogoan+nipoedi ranai mam+ munju ahambo süngumar+hor+ hei.

5

Sisas hifi wafuambe God+ndi hoafi bokamar+hendi

¹ Sisas ai hoeireandürane nindou af+ndi ranai ahandi süngu tümareandamboyu asu ai hafu hifi wafu mam+ ran+wam+ n+maru ane asu ahambo süngururü-rundeimb+ ai ahambo sowanambo masifomo. ² Ran+yu asu Sisas ai ahamumbo piyu haya yamund+mareapur+.

*Anihondü hondü h+hifi h+hifane
(Ruk 6:20-23)*

³ Ran+yu ai ahamumbo yare hoaf+yupurühi yahuya,
“Nindou did+yei ai rar+hi hoaf+yeihüya, Roana God+ndi aboedi sürühoeimb+ ho-
hoan+mo ra mbon+mbor+ hum+ndefi-mboanefi, asei ana, nindou ranai h+hifi-
h+hifi+mbeyei-amboane,
nga God ng+n+ndi hifandarandi rani hoarehi an+boadei.
⁴ Nindou did+yei ai arani aran+yei hei ranai ana h+hifi h+hifi+mbeyei-amboane,
nga nindou ranaheimbo ana God ai did+boado-ndearühi yirümondearümbui.
⁵ Nindou did+yei ai himboari yang+ri hifandühündeimb+mayeri aiana h+hifi-
h+hifi+mbeyei-amboane,
nga nindou ranai ana n+n+moatükun+ God ai aheimbo saimbo yahuhaya
mas+hendi ra ndahümündimboyei.
⁶ Nindou did+yei ai God+ndi mbumundi hohoan+mo ranahambo sem+ndimbo wem-
bohühi nouehindi
asu hoe sim+ndimbo am+ndan+ngombo nouehindi ana, aiana h+hifi-h+hifi+mbeyei-
amboane,
nga God ai aheimbo mbumundi hohoan+mo ra dagadürümbui.
⁷ Nindou did+yei ai nindou ngorumbo moani hipoambar+hündi ranai ana h+hifi-
h+hifi+mbeyei-amboane,
nga God ai hipoambondearümbui.
⁸ Nindou did+yei ai ahei ngusüfoambe moani aboedi sürühoeyoweimb+ hohoan+mo ra
amarondüri ana, aiana h+hifi-h+hifi+mbeyei-amboane,
nga aiana God amaru ranahambo hoeind+hor+mboyei.
⁹ Nindou did+yei ai moani nindouyei mbusümo raran+ moatükun+ambo bor+foeferambo
yang+ri nindouaye ana, aiana h+hifi-h+hifi+mbeyei-amboane,
nga nindou ranai ana aheimboya aiana God+ndi n+moranei, mb+seimboyei.

10 Nindou dɔdɔyeyi ai mbumundi hohoanimo yangiri süngurhindani,
 asu ranimbo nindou amuri ai aheimbo tɔnɔrifo sahündürühi moaruwai
 moaruwaimbo-arhindürü ana,
 asu nindou ranai ana hihifi-hihifimbeyei-amboane,
 nga God nginindi hifandarandi sünambe ra ahei-ane.

11 Nindou bodimondi ai sɔhamumboya, Aiana Sisasimbo süngururü rundeimb-
 anemo, mbiseihumbo, sɔhamumbo moaruwai moaruwaimbo ndhipurühumbo,
 moani moaruwai wosɔhoafori moatükuni watapori hoafindühupurani ana, asu se
 ranimbo hihifi-hihifindimo. 12 Asu se ngusüfoambe aboedi kündündühi afindi
 hihifi-hihifina nɔngomo sapo adükari moatükuni takini ra ai sünambe mbenjoripuri.
 Sapo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi se nɔngomondi daboadan manɔngomo
 ranahamumbo amboani nindou ai rarihi yahurai moaruwaimbo marhipuri.”

*Anihondümbofimbi nindou ana sor nami asu si nahurai ane
 (Mak 9:50; Ruk 14:34-35)*

13 “Seana hifinindi nindou ranahei aparümbi nami nahurai-anemo. Nga asu
 nami ranai ahandi aparı ra hinɔngireandühi wanayo ana, asu nami ra budesowanı
 aparı-koatendoani ngiri ahandi aparı ra koadürü koadüründife hinɔngindifeyo,
 nga wani. Ranana rani moatükuni ranai ndeara moaruwaimayoa nindou ai ngiri
 ndahümündi ranambo ranımbondıhindı, nga pifeyoani nindou ai pütapıyehanei.
 14 Seana muŋguambo hifinindi nindou ranahei si nahurai-anemo. Ngoafi adükari
 hifi wafuambe anaŋgo ranai ngiri dıbo naŋgo. 15 Nindou ngorü ai ngiri ram hai
 ra yimunde mbundambo wambürı hoarehi ragu nindeandi, nga wani. Nga ai
 moani nımoamo moanambühi anımbı nindeandanı asu si ranai nindou muŋguambo
 rani worambe amarei ranaheimbo si boakıboadeandürımbı. 16 Moani mamı
 rani-süŋgumbo anımbı sɔhamundi si ranamboani nindou ranahei himboahü si
 boakıboadeandüranı, asu ai nıne aboedi moatükuni rawarundi ra hoeindıhindühi
 rananımbı asu ai sɔhamundi Ape sünambe amaru ranahambo aboedani mbısei-
 amboane.”

Ahinümbi hohoanımombo yamundife hoafi

17 “Ro masinıhi nda sapo Godındı hoafi hoafiyomo rundeimbi yomondi
 hoafi meŋgoro asu Mosesındı ahinümbi hohoanimo ra raguanambofembo
 sınımbıyahıpoanı, nga asu se randu hohoanımondımbımoemo, nga wani. Nga
 roana rani hoafımayo rani fıhi sımıngoriyimındımbıyahı masinıhi. 18 Sıhamumbo
 ndanahambo anıhondümbı anahı hoafıyahıpurı, süngunambo sünü hifi ranai
 muŋguyoambe ra ahinümbi hohoanimo ranahandı sürü pamefeyo ane, asu
 ranahandı sısamane rani-moatükuni ra akıdou amboanı ngiri awarındıhoayo,
 nga wani. Nga ahinümbi hohoanimo moatükuni ra rande moani yagodı ngo
 ngombo muŋguambo moatükuni ranai tükündıfembo. 19 Ranımbımoane nindou düdi
 ai moanı akıdou amboanı ahinümbi hoafımayo ranahambo hımborıkoateyuhü,
 asu ai nindou bodımondambo mare rani hohoanimo süngu yamundareandürı
 ana, nindou ranımayu ranahandı ndürı ra moanı akıdou hamındı God nginındı
 hifandarandi ranambe yagodombo. Nga asu nindou düdi ai ahinümbi hohoanimo
 ranahambo hımboriyu rani-süŋgureandühi, asu ai nindou bodımondambo mare rani
 hohoanimo süngu yamundareandürı ana, nindou ranımayu ahandı ndürı ra God
 nginındı hifandarandi ranambe adükari hamındı yagodombo. 20 Ro sɔhamumbo
 nda hoafehapuri, sɔhamundi mbumundi hohoanimo ranai ahinümbi hohoanimo
 yamundu-rundeimbi nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo ranahamundi
 mbumundi hohoanimo ranahambo ngasündıfekoateayo ana, se ngiri God nginındı
 hifandarandi rani-hoarehi nımandımo, nga wani.”

*Nindou nginindî hohoanîmo ranahandî yamundîfe hoafî
(Ruk 12:57-59)*

²¹ “Se himboriyomombo-anemo horombo sîhamundî amoa ai hoafî ra masowandümo. Yare hoafiyohü yahoya, Se yowanî nindou hîfokoefepoanî. Nindou düdi ai ngorumbo hîfokoararirî ana, ahambo nindou yîbobore-randeimbi-mayu ranahandî himboahü semündü homboani, mehomo ra. ²² Nga asu hapo ro sîhamumbo hoafehapurî nda, nindou düdi ai ahandî wandafî ranahambo nginindî himboahoeyu ana, sapo yîbobore randeimbi-mayu ranahandî himboahü semündü homboani. Asu nindou düdi ai ahandî wandafî ranahambo yare hoafiyundühiya, Seana fîfirife koate-anafî, ehundo ana, nindou ranahambo kansîr bogorî ranahamundî himboahü semündü homboani. Asu nindou düdi ai ahandî wandafî ranahambo yare hoafiyundühiya, Seana hohoanîmokoate-anafî, ehundo ana, nindou ranai hîbadambo, hai ngoafambe homboani asu ranühi hai ahambo tikîndîrimboe. ²³⁻²⁴ Ranîmboane asu se nîni-moatükunî Godîmbo saimbo fondi-mayo ranîwamî sîhefembo safî hawamboyafîhünda asu sîhafî wandafîndandî-mayo hoafî sîhambo engoro ra hohoanîmondafühi ana, asu se nîni-moatükunî Godîmbo saimbomayafî fondi-kîmî rando dîgoefî hawa ngafî. Sapo sîhafî wandafî-mayu ranîdîbo aboedî aboedîndafîne mbundînambo anîmbo sünguna ngafî sîhafî sîhefembo moatükunî-mayo ra Godîmbo dabado. ²⁵ Asu nindou ngorü ai sîhambo papi-hoafîyonînimbo mbüsü haya yîbobore randeimbi nindou ahambo sowanîmbo hombo sîhambo ndemündünînanî ana, se nîmai ngafî nafîni aboedî aboedîndafîneandî. Nga asu hîbadambo sîhambo ai papi-hoafî ranambe sîndeanînimbui. Asu se ranambe efoandî ana, asu ai sîhambo yîbobore-randeimbi ranahandî warambendeanînanî asu ai ndemündünîni prismanîndî warîhündeanînanî asu ai sîhambo karabusambe hîniñgîndeanînimbui. ²⁶ Ro sîhambo anîhondumbo-anahî hoafehanîni. Asu se sîhafî papi hoafî ranahambo kaki sîhefekoateyafî ana, asu se ngîrî karabus ra hîniñgîndo hawa aboedambondafoandî, nga wanî. Nga se moanî rando karabus ranambe nimboamboyafî.”

Nîmorehî ngorü semîndî yamundîfe hoafî

²⁷ “Se himboriyomombo-anemo horombo yaru hoafiyomondühi yahomoya, ‘Se yowanî nîmorehî sîsîhîmo asu nindowenihî bîrabîrîpoanî,’ mehomo. ²⁸ Nga asu hapo ro sîhamumbo hoafehapurî nda, nindou düdi ai nîmorehî hoeire haya ahambo hohoanîareandî ana, nindou ranai ahandî ngusüfoambe nîmorehî sîsîhîmoyumboani. ²⁹ Ranîmboane asu sîhafî himboarî mamî ranai randeanînanî se moaruwai hohoanîmondafanî ana, himboarî ra hündandîfî ragu pindowandî. Himboarî mamî ranahambo yangîrî ragu moenda pife ranane aboedayo, nga asu munquambo fi ra haiambe ho ana, aboedî hamîndîyopoanî. ³⁰ Asu sîhafî warî mamî ranai randeanînanî se moaruwai hohoanîmondafanî ana, warî ra kandandîfî pindowandî. Warî mamî ranahambo yangîrî ragu moenda pife ranane aboedayo, nga asu munquambo fi ra haiambe ho ana, aboedî hamîndîyopoanî.”

*Nîmorehî semîndîhünda hîniñgîfe yamundîfe hoafî
(Matyu 19:9; Mak 10:11-12; Ruk 16:18)*

³¹ “Asükaiyo horombo hoafî ra yare hoafiyowohü yahoya, Nindou düdi ai ahandî nîmorehî ranahambo moei yahuhî hîniñgîfembo mbüsühi ana, ai nîmorehî ranahambo hîniñgîfe hoafî pepafihî sürü papîndandühi anîmboya, Ro nîmorehî ndanahambo hîniñgîfembo anahî, mbüsu, mehomo. ³² Nga asu ro hapo sîhamumbo hoafehapurî nda, nîmorehî ranai nindou ngorü-dîbo hokoateyowanî, asu ahandî nindowenihî ai moei yahuhü hîniñgîreanda asu ai nindowenihî ngorü aserîmîndo ana, nindou ranai nîmorehî semîndî ahîni ra gogonîmbo-foareandühani.”

Se hoafiyowohüya, Nimoamo nda, yahopoani

³³ “Asükaiyomo se himboriyomombo-anemo, horombo sihamundi amoa ranahamumbo yare hoafiyowohü yahoya, Se tikando hawa hoafindafühi nimoamo nda mbisamboyafi. Nga asu se nini moatükunimbo dabarifihi nimoamo nda yahombo mbisafombo ana, se moani anihondumbo mamanimbo randowadühi amboani Adükariñdi himboahü yahurai dabarindafoandi, meho. ³⁴ Nga asu ro hapo sihamumbo hoafehapuri nda. Se ninimbo dabarifihi nimoamo nda yahopoani, nga wani. Se sunambe ranahambo dükefihi nini-moatükunimbo nginemindühi dabarifeponi. Nga sapo sunü ranana Godindi munju moatükuni ra hifandiyonimarimbo fondane. ³⁵ Asu se ninimbo dabarifihi hifi ndanahambo dükefehümbodabarifeponi. Nga hifi ranana sapo God ai nimoamo ahandi fondiwami nimarumbo hifi rani-fihani tñari türe amaru. Asu se Serusarem ngoafi ra ndüri dükefihi ranifihi dabarifeponi. Nga Serusarem ranana Adükari Bogorindi ngoafane. ³⁶ Asu nine-hoafi ranahambo nginemindimbohünda mbirofihi kife dabarifeponi. Ngiri sihafihuari mbirinani mamamboani ra randowadani kifohindo asu nimbando ndandi, nga wani. ³⁷ Se yini ehomo ana, yini yangiri yini mbisimo. Se wani ehomo ana, wani yangiri wani mbisimo. Rani-hoafi ra moani ndearane. Nga nine-hoafi ranifihi türe haya aho ranahambo se hoafemo ranana Satanindi-mayo hohoanimoane.”

Se nindoumbo simbori moaruwaimbofepoani

(Ruk 6:29-30)

³⁸ “Se himboriyomombo-anemo hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, Nindou ngörü ai sihafimamboari nikondeandani simbori amboani ahandi nikondowandi. Asu ai sihafiyahafi kaboadeandani simbori amboani ahandi kaboadowandi, meho. ³⁹ Nga asu hapo ro sihamumbo hoafehapuri nda, nindou ai sihambo moaruwaimbo-ndeanani asu se simbori moaruwaimbo-ndiworimboyafi, nga wani. Nindou ngörü ai sihafikoeho ra pakarindiheninani asu ngörügoanin amboani ahambo hihirindowandi. ⁴⁰ Nindou düdi ai sihafiwari ambeimbi hoeari ra ai ndahamindi yahu haya sihambo papi hoafifembo randifiyuwani ana, asu sihafingisihari hoeari ngörü ranamboa kameihi dabado. ⁴¹ Nindou ai ahandi napo semindimbo, Se wandi napo ra ndowandifi hawa mamikiromita nafi gebuai ra ngafi, mbüsanana, asu se ngörü kiromita nafi gebuai ra tapandandifi hawa napo ra ndowandifi ngafi. ⁴² Nindou ngörü ai sihambo nini moatükunimboyu düdundüfininani moani ahambo dabado. Asu nindou düdi ai sihafimayo nini-moatükunimboyu semindi mburumbo saimbo mbüsüwani ngiri ahambo daboadi hihindiwori.”

Hürütümbi nindoumbo ngunindimbofembo yamundife hoafi

(Ruk 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Se himboriyomombo-anemo hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se sihafingunindamburi ranaheimbo hohoanimo pandowanduri asu sihafihürütümbi nendimayei ranaheimbo moaruwai moaruwaimbo ndoanduri,’ meho. ⁴⁴ Nga asu hapo sihamumbo ro hoafehapuri nda. Nindou sihamundi hürütümbayei ranaheimbo se hohoanimo pandunduri asu nindou sihamumbo moaruwaimbo-arhindiranaheimbohünda Godimbo didibafindafundi. ⁴⁵ Rananimbo se sapo sihamundi Ape God sunambe amaru ranahandi nimori niñgomboemo. Sapo ahandi hüfihamindi ra ai nindou moaruwai-anei asu aboedanei ranaheiwami ai rareandani boakifoareanduhane. Asu ai hoe ra rareandani nindou moaruwaiyeyi ranaheiwami peyo asu nindou mbumundayeyi ranaheiwami amboani peyo randuhane. ⁴⁶ Asu se nindou sihamumbo abodi hohoanimoyei rihündeimbi simbori aheimbo abodi hohoanimoemonduri ana, ranimbo asu God ai sihamumbo nini-takinimadagapurio? Nindouyeyimayo takis kaki sowandümo-rundeimbi aiamboani yahurai yaru arundi. ⁴⁷ Asu se sihamundi wandafi ranaheimbo yangiri hihifaründuri ana, asu sihamundi

hohoanimo ra nindou amuri ranaheimbo nungundo ngasündimandowora? Nindou sapo Godimbo fifirifekoate-mayei ranai rani hohoanimo se sünguarundi ra aiamboani süngur+hindühanei. ⁴⁸ Ranimboane asu se moani mbumundi hamindi hondü niñgomo sapo sihamundi Ape sünambe moani mbumundi hamindi hondü anüngu nou.”

6

Nindou ngorümbo fehefembo hohoanimoane

¹ Sisas yahuya, “Se hıbadümbo! Se sihamundi aboedi ratüpurı ra nindou himboahü randundanı asu nindou ai hoeindıhimboyei, nga yowanı. Se ra süngu yaru randundanı ana, asu se ngırı aboedi takını moatükunı sihamundi Ape sünambe amarundi-mayo ra ndowandümo, nga wanı. ² Ranimboane asu se nını-moatükunıyo nindou napokoateyeimbi ranaheimbo saimbo mbısafimbo ana, asu se nindou ngorümbo yınafoaimbohündambo, Se wambo horombondafo ngafanı anımbı nindou muñguambo hoeimbi+rıhindıramboane, mbısamboyafı. Se nindou yafuiyambo horombo aho nou refe weindahı weindahıyo hopoanı sapo yimbu yafambeimbi nindou ai rawarundi nou. Nindou ranai Suda-yafe rotu worambe asu nafi bogorı süngu yınafoai tütüru houmbo homo-arundi, nga se ai rarundi nou refepoanı, nga yowanı. Nindou ranai rawarundi ranana sapo nindou amuri ranai yıhoefımbıya, Aiana moanı nindou aboedi hamındanemo, mbıseyıya yahomombı-anemo rawarundi. Ro sihamumbo anıhondümbo-anahı hoafayahı nda, nindou ranai ana takını ahamundi ra ai ndeara sowandümombı-anemo. ³ Nga asu se nindou napokoateyeimbi ranahambo farıhefimbo hohoanımondafühi ana, dıbo anımbı ahambo fandıhaworı asu sıhafı fikımınındı-amboanı nıne-moatükunı se rawarowandı ranımbı ai fifirifekoatembeyeamboane. ⁴ Ranimboane asu sıhafı saimbo hohoanımo ra dıbo yanğoromboane. Rananımbı asu sıhafı Ape sapo nını-moatükunı dıbo engoro ra hoeireandeimbi-mayu ranai simborı sıhambo takını masıhendı-mayo ra daganınımbı.”

Godimbo didıbafıfe yamundıfe hoafı

(Ruk 11:2-4)

⁵ “Se Godimbo didıbafındafundühi sapo yimbu yafambe hoafümbı nindou rawefundı nou randafumboemo. Ranı nindou ana muñguambo nindou ai yıhoefımbı hoeimbi+rıhimuna yahomo houmbo-anemo. Suda-yafe rotu worı muñguambo asu nafi tüküfıhi aho ra botıyafu weindahı niñgomombo Godimbo didıbafımbı hohoanımoyomondühanemo. Ro sihamumbo anıhondümbo-anahı hoafayahı, nindou ranai ana takını ahamundi ra ai ndeara hıfı ndanühünda sowandümombı-anemo. ⁶ Nga asu se didıbafıfembo mbısafombo ana, se worı safambe keboao ngüfı yipurı pando hawambo anımbı sıhafı Ape moanı dıbo amaru ranahambo didıbafındafoandı. Rananımbı asu sıhafı Ape sapo nıne-moatükunı dıbo engoro ra hoeireandeimbi-mayu ranai simborı sıhambo takını daganınımbı. ⁷ Se didıbafındafundanı Godimbo fifirife-koateyeimbi nindou rawarıhindı nou randafundümboemo, nga yowanı. Nindou ranai Godımbıya, Ai yıhoefı hoafı hımborındümbı, sei hehi moanı afındı hoandarı hoafı hoafıyeihı didıbafıhindı. Nga se yahurai Godimbo moanı fifirife-koate hoafı afındı didıbafındafu-mboemo, nga yowanı. ⁸ Asu se ranı-nindou yahuraindımondühi ahamundi-mayo hohoanımo ranı-süngundümboemo, nga yowanı. Sihamundi Ape ai nıne-moatükunı semındımbı hohoanımoayomo ranahambo se ahambo düdufekoateyomondambe fıfıreamboane.

⁹ Se didıbafıfembo mbısimombo ana, ndandu houmbo anımbı didıbafındafundı, ‘Yıhoefı Ape sünambe amarıfı,

sıhafı ndürı ranahambo moanı ahınımbı hamındımbeyowamboane.

- 10 Sîhafî ngîninîndî hîfandarandî ra ndühî mbokoso-amboane. Se hohoanîmoayafî süngu yangîrî hîfî ndanühî süngufemboane sapo sünambe-amboanî sünguarundî nou.
- 11 Yîhoefîmbo sesi ndani sîmboanî sesîmbo sîmogodühî ndawamunî.
- 12 Se yîhoefîmbo nîne-moatükunî moaruwai ramarîhundî ranîmbo amboawiyeyi mbîsafîmunî sapo ro nindou ai moaruwai yîhoefîmbo rarîhimuna aheimbo amboawiyeyi sefî arîhundî nou.
- 13 Se yîhoefîmbo refe hoefîmunî moatükunî ranambe ndowandîfîmunî ngamboayafî, nga se yîhoefîmbo moaruwai nendî ahandî warambeahîndî aboedühî ndowandîfî hîningîndowamunî, mbîsîmo.
- 14 Nindou ai sîhamumbo moaruwaimbo-rîhipuranî asu se ranaheimbo amboawi ehomondürî ana, asu sîhamundî Ape sünambe amaru ranai-amboanî sîhamundî moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi mbüsumbui. ¹⁵ Nga asu se nindou ngorûmbo ranahambo amboawi yahokoateyomo ana, asu sîhamundî Ape sünambe amaru ranai amboanî ngîrî se nîne-moatükunî moaruwai rarumboemo ranahambo amboawi mbüsu, nga wanî.”

Sesî wehîsao yamundîfe hoafane

- 16 “Asu se nînimbo sesi wehîndîmondühî ana, se ngusûmboarî sîhamundî ra amomongo-amomongondîmondühî wembombofi ndîmboemo yimbu yafambeimbi nindou rawefundî nou, nga yowanî. Nindou ranai wembombofiayomo houmbo ai nindou hîmboahü hoahoangomondühanemo nindou ai ahamumboya ai ana sesi wehîyomondühanemo, mbîseiya yahomo houmbo. Ro sîhamumbo anîhondûmbo-anahî hoafehapuri, nindou ahamumbo aboedanemo aseî ana, ai ranîhûnda ahamundî takîni sowandûmombo-anemo. ¹⁷ Nga asu se sesi ra wehîndafühî ana, sîhafî ngusûmboarî ra popoainda asu mbîro sîbada mbundambo anîmbo ngafî. ¹⁸ Rananîmbo nindou amurî ai ngîrî sîhambo fîfîrîndîhinîni se sesi wehayafî ranahambo. Nga sîhafî Ape sapo dîbo anûngu ai yangîrî anîmbo fîfîrîndeanînimbui. Rananîmbo asu sîhafî Ape sapo nîne-moatükunî dîbo engoro ra hoeireandeimbi-mayu ranai sîhambo takîni masîhendî-mayo ra daganînimbui.”

Napo afîndî sünambe mbengorî

(Ruk 12:33-34)

- 19 “Se hîfî ndanühî nîngomombo moanî ngîninîndî napo ra sîhamumbo pûpindu gafomboemo. Hîfî ndanühî ana nîne-moatükunî engoro ra kîdaboarî ai taparühî, sami ai sesi, asu hûmbuhünî nendî ai worî bîrîhehi sahûmündî raraorîhündühanei. ²⁰ Nga asu se sîhamundî ngîninîndî napo ra se sünambe anîmbo pûpindu gafomo. Ranühî ana ngîrî kîdaboarî ai tapandühî, sami ai dedî asu hûmbuhünî nendî ai worî bîrîndîhehi ndahûmündî raro ndühündî, nga wanî. ²¹ Nga sîhafî aboedî napo ra pûpira hafo yangorowohü ranühî anîmbo sîhafî ngusûfo amboanî kûndarîmboe.”

Fi ranahandî si

(Ruk 11:34-36)

- 22 “Hîmboarî ranana sîhafî fi munquambo ranahandî ram hai nouane. Sîhafî hîmboarî ranai sîrarîhoayo ana, asu hohoanîmo sîhafî fiambe munquambo ranai si nahuraindîmboe. ²³ Nga sîhafî hîmboarî ranai moaruwaiayo ana, asu hohoanîmo sîhafî fiambe munquambo ranai nîmbî nîmandîmboe. Asu si sîhafî fiambe amaro ranai nîmbî nouayo ana, nîmbî ra moaruwai hamîndîndîmboe!”

Nindou ngorû ai ngîrî yimbu bogorî nindouyafandî ratûpurîndu

(Ruk 16:13)

²⁴ “Nindou ngorü ai ngiri yimbu bogori nindouyafandi ratüpurüyu randeimbi nünqu. Nga nindou ranai ana bogori ngorü ranahambo moaruwaimbondirühi asu ngorü bogori ranahambo diboadondirümbui. Ai ngoründi hoafi yangiri süngundeandühi asu ngoründi hoafi daboadanambo-ndeambui. Se ngiri God asu kaki mamü ngüsüfoambe hohoanimo pandowapiri.”

*Ngüsüfo puküyowohü afindi hohoanimo yo hoango hoafi
(Ruk 12:22-31)*

²⁵ “Ranimoboanahi ro sihamumbo hoafehapuri nda, se sihamundi yangiri ni ngombo ranahambo afindi hohoanimo-ndimboemo. Se yaru hoafiyomondühiya, Sihiri nini moatükuni madagüdifü? asu Sihiri nini moatükuni mandimindefü? mbisimboemo. Asu sihamundi fi ranahambo ngiri afindi hohoanimo-ndimondühiya, Sihiri nini moatükuni magüdühu? mbisimboemo, nga wani. Yangiri ni ngombo ra ai sesi moatükuni yangiriyopoani. Asu fi ra ai yihuru moatükuni yangiriyopoani. ²⁶ Asu awi se ndu nimoamo ahahabodei ranaheimbo hoeiründüri. Ndu ranai ana moai nini moatükuni hoari hifi karihi, sesi yimungurihümündi hei sesi wori ranambe gugurihi sihehi raraorihündi. Nga sihamundi Ape sünambe amaru ranai-ani aheimbo sesi sagadürühi hifandandüri arandi. Se ndu ranaheimbo ngasündündüri houmbo ndeari hamindanemo. ²⁷ Nga asu nindou sehündi ranai-amboani ngiri moani ahandi hohoanimo ranambo yangiri ahandi yangiri ni ngo ra sühinde ngu! ²⁸ Asu nimboe se hoari napo ranimo afindi hohoanimoemo? Awi se amindafuri ahuri tükufe ninouayo ranahambo hoeiru. Ai ana moai tirifoyeihü momo yibüdühi rihündi, nga wani. ²⁹ Nga asu awi ro sihamumbo hoafehapuri horombo nindou adükari bogori Soromon amboani ai yihuru napo moani simbafi hamindimayusi, nga asu ai moai hoari ra ahuri moani aboedi himboyo haya tütükyo ninouayo yahurai yihururamüdü. ³⁰ Wohi amindafurambe amaro haponda ra asu sümbo siambe hifitiriyimindi haiambe pütifemboane. Moaruwai yahurai wohi ranamboani God ai ahambo aboedi yihurure hinngareandi ana, asu ai sihamumbo amboani yihurundeapurümbui. Se yihuru ranahambo afindi hohoanimoyomo, nga sihamundi anihondümbofe hohoanimo ana akidou ane! ³¹ Nga asu se refe afindi hohoanimo-yomondühiya, Nahanihünda sesi yihoeü ranai tükümandife? Yihoeü simindimbo moatükuni amboani? Asu yihoeü hoari napo amboani? Rani-moatükuni ranahambo yahurai afindi hohoanimo yo hoangopoani. ³² Yahurai rani hohoanimo ranana nindou Godimbo fifirifekoate-yeimbi-mayei rananei ai yahurai rarihi hohoanimoeyei hei arihündi. Sihamundi Ape sünambe amaru ranai rani-moatükuni se semindimbo hohoanimoayomo ra ai fire türüfoare-amboani. ³³ Asu se sapo God ahandi hifandarandane asu ahandi mbumundi hohoanimomayo ranane rani-boatei-animbo se hohoanimondimo hoangomo. Ranimbo asu raniwami amuri bidifiri moatükuni ranamboani ai rani-moatükuni kapeihü ndaiyapurümbui. ³⁴ Ranimboane asu se nini moatükuni sümbo tüküfemboayo ranahambo afindi hohoanimondimboemo. Nini moatükuni sümbo tüküfemboayo sümbo se ranahambo hohoanimondimo. Mamami si ranai moani ahandi tirifo rani-simboani ndearane,” mehu.

7

*Nindou ngorumbo ahandi ni ngo ranimo yibobofepoani
(Ruk 6:37-38, 41-42)*

¹ Sisas yahuya, “Se nindou ngorumbo yibobo-ndündürimboemo. Hibadumbo, nga sihamumbo asukai hihindife yibobo-ndeapurimboe. ² Sapo se nindou ngoründi hohoanimo yiboboarundi rani simogodühi animbo God ai-amboani sihamundi hohoanimo yibobo-ndeapurümbui. Sapo se nindou ngorumbo yibumarundi mamü

rani s̄imogod̄ihü God ai s̄ihamumbo yimbundeapur̄imbui. ³ N̄imboe asu se s̄ihafi wandafi ranahandi h̄imboarambe d̄üdübudi ak̄idou apaiaro ra hoeiarowori, nga asu n̄imoko af̄indi s̄ihafi h̄imboarambe amaro ranahambo awi se moai fif̄rowandiyo? ⁴ Asu se n̄ünguro hawamboyafi s̄ihafi wandafi ranahambo raro hoaf̄iyaf̄üh̄iya, Wandafi, s̄ihafi h̄imboarambe d̄üdübudi ra h̄ünd̄ihehea samboanahi, asafi, nga asu s̄ihafi h̄imboarambe n̄imoko ra n̄üngumando-a? ⁵ Awi seana yimbu yafambeimbi nindou-anafi! Se boatei s̄ihafi h̄imboarambe n̄imoko ra h̄ündand̄ifi raguanambondo hawambo animbo asu s̄ihafi wandafi-mayu ranahandi h̄imboarambeah̄indi d̄üdübudi ak̄idou ra h̄ünd̄ihoef̄indo.

⁶ Se God̄indi moatükun̄i ra yafori moaruwaimbo d̄igoemboemo, nga asu ai h̄ih̄ir̄indahind̄uhi s̄ihamumbo k̄ündarimboeyi. Asu s̄ihamundi n̄ine-moatükun̄i aboedi-mayo ra moateiyei wagabe pindumboemo, nga asu ai t̄ihar̄inambo an̄ümi boaḡind̄uhi d̄igimboeyi.”

*Nindou ai God̄imbo d̄id̄ibafehindi ana, dagadür̄imbui
(Ruk 11:9-13)*

⁷ “Se d̄üduyafu arundi ana, dagapur̄imbui. Se kokoru arundi ana, hoeindumboemo. Se p̄irako p̄irako arundi ana, yipur̄i s̄ihamumbo s̄übüd̄ühepur̄imboe. Asu d̄üdi ai p̄irako p̄irako arandi ana, ahambo yipur̄i s̄übüd̄ühoemboe. ⁸ Nga nindou d̄üdi ai d̄üdufi arandi ana, ndemünd̄ümbui. Asu d̄üdi ai kokora arandi ana, hoeindeambui. Asu d̄üdi ai p̄irako p̄irakora arandi ana, ahambo yipur̄i s̄übüd̄ühoendomböe. ⁹ Nindou s̄ihamumbo mb̄üs̄ümo ahand̄i n̄imori ai mban̄imbo sao yahumbo d̄üduwef̄indo ra ahambo moan̄i n̄imoei meṅgoro ra madagadoyo? ¹⁰ Asu ahand̄i n̄imori ranai kin̄imbo d̄üduf̄indoan̄i ra ahambo amoas̄iri madagadoyo? ¹¹ Se nindou moaruwai-anemos, nga se s̄ihamundi n̄imori ranaheimbo aboedi moatükun̄i yanḡiri sabud̄ür̄i arundi. Yahurai animbo s̄ihamundi Ape s̄ünambe amaru ranai nindou d̄üdi ahambo d̄üduf̄iyu ana, ranahambo aboedi moatükun̄i dagadombui. ¹² Muṅguambo moatükun̄i hohoan̄imo ra nindou amuri ai s̄ihamumbo yahurai ramb̄iri himun̄i ayahomo yahurai ham̄indi animbo se moan̄i aheimbo randund̄ür̄i. Rani-moatükun̄i hohoan̄imo ranana Moses̄indi ah̄in̄ümbi hohoan̄imo asu God̄indi hoafi hoaf̄iyomo-rundeimbi-yomondi yamund̄ife hoaf̄imayo ranahandi n̄im̄indane.”

*Naf̄itambe ak̄idou naf̄i ho
(Ruk 13:24)*

¹³ “Naf̄itambe ak̄idou rani nafan̄imbo se kebou ṅgomo. Sapo naf̄itambe ad̄ükari ahand̄i naf̄i fuiriyandeimbi ranana moaruwaimbo ṅgoaf̄inamboane aho. Nga nindou af̄indi ai naf̄i rani-s̄üṅgu hei r̄ih̄ünd̄ühane. ¹⁴ Nga yipur̄i naf̄itambe h̄ih̄iforeandeimbi ranai ak̄idouyo haya asu ahand̄i naf̄i t̄iṅümbane. Nga naf̄i ra yanḡiri koadür̄umbo n̄iṅgombo nafane aho, nga ranane asu nindou yimbu mam̄i yanḡirane. ¹⁵ Ai naf̄i ranahambo hoeir̄hind̄uhi rani-s̄üṅgu ahei.”

*Nim̄i n̄im̄indi asu ahand̄i h̄isi ranane
(Ruk 6:43-44; 13:25-27)*

¹⁵ “God̄indi hoafi t̄ikai hoaf̄iyomo-rundeimbi nindou ranahamumbo awi se h̄ibad̄umbo. Moanamb̄uhi sipsip h̄imboari hoafendi h̄imboemo nahurai s̄ihamumbo sowana as̄ifomo, nga asu wagabe ragu ana n̄imambeah̄indi yaforanemo. ¹⁶ Se ahamundi rat̄üpur̄i ranambo ahamundi hohoan̄imo fif̄ir̄indumboemo. Nga an̄ḡin̄an̄i t̄ihoari t̄ihoar̄umbi wofi n̄im̄indi ran̄ifih̄i h̄is̄imand̄iyo? Asu hoandas̄üfo sosoweimbi wer̄ifoai n̄im̄indi ran̄ifih̄i h̄is̄imand̄iyo? Ra wani. ¹⁷ Nga sapo n̄ine-n̄im̄i aboedayo ranai aboedi n̄im̄i h̄isi yanḡiri h̄is̄ind̄imboe. Asu moaruwai n̄im̄imayo ranai moaruwai n̄im̄i h̄isi rani yanḡiri h̄is̄indomböe. ¹⁸ Nga asu moaruwai n̄im̄i ran̄ifih̄i ṅḡiri aboedi n̄im̄i h̄isi ra h̄is̄indo. Asu aboedi n̄im̄i ran̄ifih̄i ṅḡiri moaruwai

nimî hîsî ranai hîsîndo, nga wani. ¹⁹ Muᅅguambo nimî ranai nimîndî ranîfihî moaruwai hîsîyowanî ana, ahambo hîfîrîyîmîndî haiambe mandîfeyowohane. ²⁰ Ranîmboane asu se Godîndî hoafî tîkai hoafîyomo-rundeimbî ranahamumbo ahamundî ratûpurî hohoanîmo ranambo fîfîrîndûpurî. ²¹ Se yaru hohoanîmondîmondûhiya, Muᅅguambo nindou ai wambo hoafîyeihî, Adûkarî Adûkarayeî ranai God sînambe hîfandarandî ranambe gagûsimboyeî, mbîsimboemo, nga wani. Nga nindou didîyeî ai moanî wandî Ape sînambe amaru ranahandî hohoanîmo sîngurîhi arîhündî ranai yangîrî anîmbo God ᅅgînîndî hîfandarandî ranambe keboehimboyeî. ²² Nga asu yîbobofembo si ranai tûkûfeyoambe anîmbo nindou afîndî ai dükandîhindîrî hoafîndeihi anîmboya, ‘Adûkarî, Adûkarî, sîhafî ndürînamboyefî Godîndî hoafî ra hefî wataporîmbo-rîhundûhi bokarîhehu marîhundî. Sîhafî ndürînamboyefî moaruwai nendî nindouyeî fiambeahîndî raguanambo-rîhundûhi hepûnîfeimbî moatükunî rarîhu marîhundî,’ mbîseimboyeî. ²³ Rananîmbo asu ro hoafîndahûhi anîmboya, ‘Ro moai sîheimbo fîfîrîhearû. Moaruwai hohoanîmo ratûpurîyeî rûhündeiimbî nindou-aneî. Wambo sowana ndûhi sînîpoanî, nga andai ragu ᅅgei!’ mbîsamboyahi.”

Worîmborîrî rînandeimbî nindou yimbu
(Ruk 6:47-49)

²⁴ “Asu, nindou düdi ai wandîmayo hoafîyaheimbî hoafî ranahambo hîmborîyu mburambo asu ai ranî-sîngûareandî ana, nindou ranai sapo fîfîreandeimbî nindou ai ahandî worî kambohoanî ᅅgînîndî ranîwamî worîmboarandî nahurai-ani. ²⁵ Asu hoe afîndî ranai hoeyowohü, hohoambu afîndî ranai tûkûfeyowohü werî ranai worî ranahambo fandîhendûhanesi, nga asu worî ra kambohoanî fondarîmbo-wambo moai bîrefoai hîfîni peyo. ²⁶ Asu nindou düdi ai wandîmayo hoafîyaheimbî hoafî ranahambo hîmborîyu haya asu ai ranî-sîngûfekoateayu ana, nindou hohoanîmokoate-ani. Sapo nindou worî moanî kambohoanî kaihurî yangîrî ranîwamî worîmboarandî nahurai-ani. ²⁷ Hoe afîndî ranai hoeyo, hohoambu afîndî ranai hohoambuyo, asu werî afîndî ranai worî ranahambo fandîhenda asu worî ranai bîrefoai peyowohane ranî-moatükunî ranambo. Worî ra bîrefoendî ranana moanî moaruwai hamîndî hondane!” mehu.

²⁸ Sisas ai hoafî ranahambo hoafîyu kîkîmaramündua, nindou afîndî ranai ahandî yamundîfe hoafî hîmborîyeî-ani mayowa mahepûnehîndî. ²⁹ Nga Sisas ai moai ahînûmbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou yahurai tûküfî yamundeandürî, nga ai moanî ranî-poanîmbo ᅅgînîndînamboyu aheimbo yamundî-mareandürî.

8

Sisas ai nindou mîmanîho anᅅünûmbî aboedîmarîrî
(Mak 1:40-44; Ruk 5:12-14)

¹ Sisas ai yamundîfe hoafî ra hoafîyu haya hîfî wafu-mayo ranî-wamînîndî hîfîna mahanua, awai nindou ranai ahandî sîngû tûmareandî. ² Ranîyu asu nindou mîmanîhoeimbî-mayu ranai Sisasîmboso tûküfî Adûkarani yahu hohoanîmoyuhü yirî yimbu pusîreapîrî ahandî fikîmî piyu nîmarûhî hoafîyundowohü yahuya, “Adûkarî, se refembo hohoanîmondafûhi ana, wambo aboedîndowandîrî,” mehundo-amboyu. ³ Asu Sisas ai warîfi hu nindou-mayu ahambo sündirûhi hoafîyuhü yahuya, “Yîni, ro randîheamboyahîsî. Nga se haponda aboedî tûküyafu,” mehuamboyu. Asu moanî mamîharî ranî-sîmboanî nindou ranai mîmanîhoeimbî-mayuhündî aboedîmefiyu. ⁴ Ranîyu asu Sisas ai ahambo hoafîyundûhi yahuya, “E, Se ndûhi hîmborîyafî! Ndanî-moatükunî ndanahambo se nindou amurambo hoafîndamboyafî. Nga se moanî ᅅgafî Godîmbo sîhai-randeimbî nindou-mayu ranahambo anîmbo sîhafî fi ra nafuindafî.

Asu Godimbo sihefembo moatükunî Moses refemboane mehu ra randowandî ai hoafimayu süngu. Ranimboane sihafî fi hoearî anğünî ra munğumayo mbisei-amboane,” mehundo.

*Sisas ai Romihündî amiyomondî bogorîndî ratüpurîyurandeimbî aboedimarirî
(Ruk 7:1-10)*

⁵ Ranîyu asu Sisas ai Kaperneam ngoafambe tüküfiyuwane Romihündî ami-yomondî bogorî ai ahambo ranühî hoeirirî hayambo Sisas ai mbifarîhendîrî yahu haya düdu düdumarürî. ⁶ Ai yare hoafiyundühî yahuya, “Nindou Adükari, wandî ratüpurîyurandeimbî nindou ranai anğünîmbo worambe mbenguri. Ai ahandî tîjarî yîfiyo haya asübusî afîndî semündü haya mbenguri,” mehundo-amboyu. ⁷ Asu Sisas ai hoafiyundühî yahuya, “Awi ro nga ahambo aboedîndîhinîmboyahî,” mehundo-amboyu. ⁸ Asu simborî ai hoafiyundühî yahuya, “Nindou adükari, ngîrî se randafoundî. Ro ndearî hamîndîyahî anîmbo se wandî worambe keboao mangüfi. Nga se moanî hoafî yangîrî anîmbo hoafîndafanî amboanî asu wandî ratüpurîyurandeimbî ranai aboedîmbiyu-wamboane. ⁹ Ro-amboanî wambo hîfandîyîndîrîmbo nindou ami bogorî adükari nünğuwani anahî asu ami bîdîfirî ai wandî hoarehanemo anîngomo. Rananahî asu ro nindou ndanahambo, Se hafî, asahando ra ai huhani, asu nindou nğorü ranahambo, Se sühüfi, asahî ra ai süfuhani. Asu nindou wandî ratüpurîyurandeimbî ranahambo, Se ranî-moatükunî raro, asahî ra ai moanî rareandühani,” mehundo-amboyu. ¹⁰ Asu Sisas ai ranî hoafî ranahambo hîmborîyu haya, hepünüfîhî nindou afîndî ahandî süngu tümareandî ranaheimbo hoafiyundürühî yahuya, “Ro siheimbo hoafehandürî, horombo ro moai nindou mamî Israer ngoafihündî ndahurai anîhondümboreandeimbî nünğua hoeirîhini. ¹¹ Awi ro nda siheimbo hoafehandürî, nindou afîndî bîdîfirî ai hüfîhamîndî süfuanîpoedî asu hüfîhamîndî hanüwanîpoedî ranai fandîhi sesesî fondî manîngorî ranîkîmî Abraham, Aisak asu Sekop babîdî God ngînîndî hîfandarandî ranambe nîmandeimboyei. ¹² Nga asu sapo hîfandarandî ranambeahîndî nendî-mayei ranaheimbo anîmbo nîmbî nîmarîwanî ndemündündürî pindeiranî ranühî ai hasîheindeihî ahei yahafî hîtîhümboyei,” mehundürî. ¹³ Ranîyu asu Sisas ai ami-yomondî bogorî ranahambo hoafiyundühî yahuya, “Se ngoafînambo ngafî, nga asu se nîne-hohoanîmo raro anîhondümborowandî ranî-süngu anîmbo sihambo randeanînimboe,” mehundoamboyu. Asu moanî hoafî nîngorambe ami-yomondî bogorîndî ratüpurîyurandeimbî nindou ranai aboedîmefiyu.

*Sisas ai Pitandî yamongoamîndî aboedîmareandî
(Mak 1:29-31; Ruk 4:38-39)*

¹⁴ Refî mbura Sisas ai Pitandî worambe kefuai hüfuhünda Pitandî yamongoamîndî ranai fi hüfîyohü anğünîmbo fondühî menğorowa hoeimareandî. ¹⁵ Ranîyu asu Sisas ai ahambo watîjarühî masündeanda anğünî ranai nîmorehîmbo hînîngîre haya makosîfoendî. Ranîyo asu ai botîfe Sisasîmbo sesî kanîmarerî.

*Pitandî yamongoamîndî aboedîmareandî
(Mak 1:32-34; Ruk 4:40-41)*

¹⁶ Ranîyo asu ranî nîmbambe nindou bîdîfirî moaruwai nendî ahei fiambe nîmarîndüreimbî ranaheimbo Sisas sowana fufurühümündî-hündürî mahüsi. Ranîyu Sisas ai nindou ranahei fiambeahîndî moaruwai nendî ranaheimbo hoafînambo yangîrî raguanambo-mareandüra asu nindou ranî anğünümümbî-mayei ranai munğumbo aboedîmehîndî. ¹⁷ Sisas ai ranî-moatükunî ramareandî ra, sapo Godîndî hoafî hoafîyu randeimbî Aisaia ai yare hoafîyuhü yahuya, “Ai ahandîhoarî anğünî moaruwai sihefî ra ndemündühî asu sihefî ranî-moatükunî ra raguanambo-mareandî,”

Aisaia 53:4

mehu ranı simogodühi tüküfemboyo ramareandı.

*Nindou yimbu ai Sisasındı süngu hombo masafanı
(Ruk 9:57-60)*

¹⁸ Sisas ai hoeireandane nindou afındı ranai ahandı fikimi rerebo meņgoroamboyu, asu ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo kurıhoe Gariri ra űgorü himboranı barıhoemo niņgomo yahumbo hoafımayupurı. ¹⁹ Ranıyu asu ahıñumbı hohoanımo yamunde-randeimbi-mayu ranai Sisasımbı-so tüküfi hoafıyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, se nahanıniyo ahafı ra roana sıhafı süngu hombo yangıranahı,” mehundo-amboyu. ²⁰ Asu ai simborı hoafıyundühi yahuya, “Koko ai ahei niımarı rambo ambe mbanıņgondürı, asu ndu ai-amboanı ahei apo rambo űgerı mbanıņgondürı. űga Nindou Hondü ro niımarı apo rambo fondı-koate anahı,” mehuamboyu. ²¹ Ranıyu asu Sisasımbı süngurürı-randeimbi űgorü ahambo hoafıyundühi yahuya, “Adükari, awi ro hiıhıriındahe, űga wandı apembo boatei hıfi kandıhinı heheambo anımbı,” mehundo-amboyu. ²² Asu Sisas ai simborı hoafıyundühi yahuya, “Wambo mborai se süngundandıri dıdıfi, űga nindou yıfiyeimbi aheihoarı yıfi niımoko hıfi kambıreand-amboane,” mehundo.

*Sisas hoewerımbı hoafımayua afurımareandı
(Mak 4:36-41; Ruk 8:22-25)*

²³ Ranıyu asu Sisas ai botambe farıfi haya mahua ahambo süngururü-rundeimbi ai ahandı süngu mamı mahomo. ²⁴ Asu ranıyomo ai botambe nafı hıfomondane niımai hoewerı űgiındı ranai tüküfihı kurıhoe ranahambo yabadımarandı. Ranıyo asu bot ai niımarımondeimbi ranai ndeara hiımoni hanımbı yangıriımayo. űga asu Sisas ai dıbo botı-mayo ranambe yapombofi haya apu. ²⁵ Ranıyomo ahambo süngururü-rundeimbi ranai ahambo hıfomo yangıriıwuri hoafıyomondühi yahomoya, “Adükari, yıhoefımbı farıhawamunı. Sıhıriı ana ndeara yıfombo yangıranefı,” mehomondamboyu. ²⁶ Asu simborı ai hoafıyupurühi yahuya, “Se ra niımboe moanı yahurai yıhiımbımoemo rana? Awi se akıdou hamındı anıhondümboru-rundeimbanemo,” yahupurı haya, botıfi hoewerıyo asu hoe ranai fıfiımiıyowohü hanı hafo marandı ranahambo rühi safı kikiındandıfi mehua asu hoafı niņgoambe muņguambo moatükunı ranai afure piımayo. ²⁷ Muņguambo botambe mamarımo ranai hepünafundühi yaru hoafıyomondühi yahomoya, “Nindou ndahurai nda niıni nındouyu yahuraia? Asu hoewerı hoe hanı hafo marandı ranai moanı ahandı hoafı hiımborıyondo haya afurımareandı,” mehomı.

*Sisas ai nindou yimbuyafandı fıambeahındı moaruwai nendı hemafıoareandı
(Mak 5:1-20; Ruk 8:26-37)*

²⁸ Ranıyu Sisas ai kurıhoe ra gogoasürünı Gadara hıfambe tüküme fıyu. Ranıyafanı asu nindou yimbu moaruwai nendı ahafandı fıambe niımarıpiıreimbi ranai hoņguambeahındı tüküyafıne sıniıfanı Sisasımbı-so tüküme fıneandı. Nindou yimbu ranai moaruwai hamındı hiımbıme fıanda asu nindou amurı ai ahafanımbı moai hei űgasündıhipıriı riıhündı. ²⁹ Ranıyafanı asu ai puküna heiıyafandühi hoafıyafandühi safanıya, “Godındı Niımorı, se yıhoehımbı nüņgufemunımbıyafı? Yıhoehımbı tiıriıfo semunımbı safomboyafı sapo refembo sı ranai awi moai tükü fıyo, űga asu se yıhoehımbı nüņgufemunımbıyafı?” safanı dıdımefıneandı. ³⁰ Ranı-fikımi moatei afındı ranai sesı sahüsi wakıriıhindühi burıyei. ³¹ Ranıyei asu moaruwai nendı nindou yimbuyafandı fıambe mamarei ranai Sisasımbı dıduyahıhındühi hoafıyohındıwohü seiya, “Se yıhoefımbı nindou yimbu ranahafandı fıambeahındı hefoefemunımbı mbısafombo ana, moatei afındı burıyei ranaheimbo sowana ahei fıambefembo koandıhawamunı,” masahındoamboyu. ³² Asu Sisas ai moaruwai nendı ranaheimbo yare hoafıyundürühi yahuya, “Se andai hei,” mehundüramboyei. Asu ai

nindou yimbumbo hiniŋgirihipiri hehi moatei burimayei ranahei fiambemehindi. Raniyei asu moatei afindi burimayei ranai hiripinini pipiyehanei himoni putapiyei hoe karühüsihü yifisafimayei. ³³ Raniyomo asu nindou sapo moatei moanŋui mafandundi ranai adükari ŋgoafi mananŋo raninambo fefou mahomo. Nine-moatükunü nindou moaruwai nendümbimefani ranahafanimbo tükümeferiri rani hoafi ra wataporimbomarundi. ³⁴ Raniyei asu muŋguambo nindou adükari ŋgoafi ranühindambo-mayei ranai Sisasimbo hoeifimbo hei-marhündi. Asu ai hei hoeirhorühü ahei hifi ra hiniŋgife hefe ŋgorügoanini hombo Sisasimbo andai, sei hehi hoafimehündo habodei.

9

Sisas ai nindou tinarü moaruwaimbü aboedimariri (Mak 2:1-12; Ruk 5:17-26)

¹ Sisas ai asükaiyu botambe farifi haya Gariri kurihoe ra barihoei haya ahandi ŋgoafi Kaperneamina mahu. ² Nindou bidifiri ai Sisas sowana nindou tinarü moaruwaimbü fondiwami mananŋuwa sahorimindei mahei. Sisas ai nindou ranahei anihondümböfe ra hoeire haya asu nindou tinarü moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühü yahuya, “Wandi nimirü, ŋgusüfoambe afurindo kündowandi. Sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi sambo-anahi,” mehu. ³ Raniyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ranai moani ahamundihoari simbori hoafiyomondühü yahomoya, “Nindou ndanai ana Godimbo moaruwaimböfe hoafi hoafimayu,” yahomo dibo hoafimemo. ⁴ Sisas ai fifireandi nine-moatükunü nindou ranai ahamundi hohoanimoambe wataporimboarundi ranimbo. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Nimboe se hohoanimo moaruwai ra yahurai yaru ŋgusüfoambe hohoanimoemo rana? ⁵ Ro hoafiyahühü sahiya ‘Sihafi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi,’ asahiyo asu ‘Botiyafo hawa hafi,’ asahiyo, yimbu ra hoafimbo ro ŋginindeimbanahi. Asu yimbu hoafi ra hoafimbo nahanayo hiniŋgirouayo asu nahanayo tinümbayo? Yibobo ro hoafindahani anihondümbö tükündifemboe. ⁶ Nŋa Nindou Hondü hifi ndanühü moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi yaho hoafi ra ŋginindi hifandamboayu ranahambo ra anihondümbö nafuindamboyahü,” mehupuri. Raniyu asu ai nindou tinarü moaruwaimbü-mayu ranahambo hoafiyundühü yahuya, “Se botiyafo sihafü fondi ra sowandifi hawa worinambo ŋgafi,” mehundo-amboyu. ⁷ Asu nindou ranai aboedi botifi haya ahandi worina mahu. ⁸ Nindou afindi ranühü burimayei ranai Sisas ramareandi moatükunü ranahambo hoeirhi hehi yihimbo sisirimehindi. Raniyei asu ai Godimbo adükarani sei hoafimehündo moani yahurai hamindi ŋginindi ra nindumbo masendi sei hehi.

Sisas ai Matyumbo Se wambo süngurandiri mehundo (Mak 2:13-17; Ruk 5:27-32)

⁹ Sisas ai ranihünda botifi haya nafini huhündamboyu, nindou mamü ahandi ndürü Matyu takis kaki semündü-randeimbi ranai ahandi ratüpurü worambe mamaruwa hoeimariri. Raniyu Sisas ai yahuya, “Se wambo süngurandiri,” mehundo-amboyu. Asu ai botifi haya ahandi süngu ndamefiyu. ¹⁰ Mamü Sisas ai worambe nimarumbo sesi sesühü nimarü-ane, takis kaki sowandümo-rundeimbi nindou afindi raniyomo asu nindou moaruwai hohoanimoyomo-rundeimbi raniyomo ranai tükümefundü. Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo rani-babidimbo mamü sesi fondi-mayo rani-kimi guguriyafu mamarimo. ¹¹ Raniyomo Farisi nindou ai rani-moatükunü ranahambo hoeirunda mayoa, asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo düduyafupurühü yahomoya, “Nimboe sihamundi yamunde-randeimbi ranai yahurai nindou babidimbo mamü nimarimombo asesu

rana?” mehomondamboyu. ¹² Asu Sisas ai hoafi ra himboryu haya, simbori hoafiyupurühi yahuya, “Nindou angüni-koate ana, dokta sowana moai hei rihündi, nga nindou angüneimbane dokta sowanambo hei arihündi. ¹³ Awi se ngomo Bukambe hoafi ndare hoafimayo ranahambo türüboadundi. Hoafi ranai ndare hoafiyowohü yahoya, ‘Hipoambofe hohoanimo ranimbo-anahi ro yifirayahi, nga sesi moani sihefe hohoanimo ranimboyahipoani,’ God ra-mehu. Ro tükümeheandi nda nindou aheiharimbo mbumundi hohoanimoyefeimbanefi aseiranaheimbo mborai yahomboyahipoani, nga moaruwai hohoanimoyeimbini nindou ranaheimbo mborai yahomboyahitükümeheandi,” mehu.

*Sisas ai sesi wehisaombo hoafi ra yamundimareandi
(Mak 2:18-22; Ruk 5:33-39)*

¹⁴ Asu Son hundürarü-randeimbimbo süngururü-rundeimbi nindou ai Sisasimbo-so tüküyafu düdururühi yahomoya, “Nimboe Farisi nindou babidimbo ro sesi ra wehisaoyefi, nga asu shambo süngurunini-rundeimbi nindou aiana moai wehisaoyomo rundi?” mehomo. ¹⁵ Sisas ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Nindou mamini ai nimorehi simbori ndemündü haya asu ahandi ngunindi sesesiyehi rani-babidimbo ni boadei-ambe ranai nindou ranahambo afindi hohoanimo-mandahündüyo? Awi ra ai ngiri randahindi, nga wani. Nga ngorü nindou ranai sesi ranambeahindi ndowarindümo ngorünambondurani rani-simboani animbo ahandi ngunindi-mayei ranai sesi wehisaondeimboyei. ¹⁶ Nindou mamini ai-amboani moai wamindafi hoeari ranai ambe ningowan asu simbori hoeari bidifiri kikamündi ambe ranahambo pare kakiyu randi. Nindou ai simbori kikamündi wamindafihini parareandi ana, asu wamindafi hoeari ranai ambe afindi hamindi ningomboe. ¹⁷ Asu nindou ai simbori wain hoe ra wamindafi wain hoe ninihondi hoeari hipiri ranambe karareandi ana, asu hipiri ranai tipondifeyowohü asu wain hoe ranai keboendühi hipiri ranai moaruwaimbo-ndifemboe. Nga simbori wain hoe ranana simbori hipirambe animbo kefeyoani amboani asu yiboboambo moani aboedi nimboamboyafe,” mehu.

*Sisas ai bogori nindoundi nimorehi nimori aboedimareandi asu nimorehi ai Sisasindi hoeari sündimareandi
(Mak 5:22-43; Ruk 8:41-56)*

¹⁸ Sisas ai rani hoafi ra hoafiyuhü nungu ane, Suda-yomondi bogori nindou mamini ahambo-so süni yiri yimbu pusire nimarumbo ahandi hangifoani hoafiyundühi yahuya, “Wandi nimori ai ndeara yifuyo haya mbenjori. Nga asu se sinifi shafi wara ahandi wamini nandowandani animbo asu ai aboedi yangiri botife mbini ngowamboane,” mehundu-amboyu. ¹⁹ Raniyu asu Sisas ai botifi haya nindou ranahambo süngumarüri huamboemo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai botiyafu houmbo Sisas babidi mahomo.

²⁰ Nimorehi mamini ai ningo hayamboyo 12 himbani amoamo watikoafira marandi ranai sinini Sisasindi daboandani ningombo ahandi hoeari bidifiri-mayo ranihini masündeandi. ²¹ Ai ahandi hohoanimonambo yangiri yare hoafiyowohü yahoya, “Ro moani ahandi hoeari rani-yangiri asündiheandi amboani aboedindaheamboyahini,” meho. ²² Sisas ai hihirihini hoeireandühi hoafiyuhü yahuya, “Wandi nimori, se moani ngusüfo afurindo kündowandi. Shafi anihondümbefe ranambo aboedireanini-mboane,” mehundo-amboyo. Asu moani mamini rani simboani hamindi nimorehi ranai aboedimayo. ²³ Raniyu Sisas ai bogori nindou-mayu ranahandi worina mahu. Ranühi ai hoeireandane nindou yinafoai tütüre haya menjoro nimorehi nimori ai yifimayoambo asu nimorehi nindowenihini afindi ranai hoafi afindi afindiyei wakimarihindi. ²⁴ Raniyu asu ai aheimbo hoafiyundühi yahuya, “Munguambo

nindou se ragu andai! Nîmorî akîdou ndanana moai yîfeyo, nga ai moanî apom-boane ana,” mehu-amboyeyi. Asu munḡuambo nindou ranai ahambo tîkîfînambo-marîhorî. ²⁵ Nindou afîndî ranaheimbo bukûrî+mafoareandûra nîmorî akîdou-mayo ranahandî fondanî kefuai hûfu warûhî kûmefindoa aboedî botîmefeyo. ²⁶ Sisas ai ahambo ramareandî hoafî ranai munḡu rani hîfîhû nindou amarei ranai hîmborîyeyi pamarîhindî.

Sisas ai hîmboatîharî nindou yimbu aboedîmareapîrî

²⁷ Sisas ai ranîhûnda botîfi haya nafîni hu ane, nindou yimbu hîmboatîharî ranai ahambo sūḡumarîniîrî hafanî. Ai hafanî Sisas ranahambo pukûna hoafîyafînandowohû safanîya, “Defitîndî nîmorî,* yîhoehîmbo se hîpoambondowamunî,” masafînando. ²⁸ Sisas ai worambe kefuai hûfu ane hîmboatîharî nindou yimbumefanî ai ahambo-so tûkûmefîneanda, asu ai ahafanîmbo dûdureapîrûhî yahuya, “Se wamboya, Ai yîhoehîmbo aboedîndeamunûmbui safanî hena anîhondûmbo-rîneandai?” mehupîramboyafanî. Asu ai hoafîyafandûhî safanîya, “Yîni, Adûkarî,” masafandamboyu. ²⁹ Asu Sisas ai ahafandî hîmboarî ra sūndeapîrûhî hoafîyuhû yahuya, “Se sîhafandî anîhondûmbofe ranîmbohûnda ranî-moatûkunî ranai sîhafanîmbo aboedîmbeyopîramboane,” mehupîrî. ³⁰ Ranîyo asu ahafandî hîmboarî ranai bîrîmarîhoepîrî. Ranîyu asu Sisas ai ahafanîmbo ahîni hoafîyupîrûhî yahuya, “Se ndanî-moatûkunî ndanahambo nindou amurambo weindahî hoafîndamboyaafanî,” mehupîrîyosî. ³¹ Nga asu ai ranîhûnda botîyafîne hena hafanî ranî hoafî ranahambo, munḡuambo ranî hîfîhû nindou ranaheimbo hoafûhîmarîneanda hîmborîyeyi pamarîhindî.

Sisas hoafîkoate nindou aboedîmarîrî

³² Ai ranîhûnda botîyafîne henambo nafî hafandane, nindou bîdîfîrî ai nindou ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarî hayambo ranîmbohûnda hoafî-koateayu-randeimbî ranahambo Sisas sowana sahorîmîndei tûkûmehindî. ³³ Sisas ai nindou ranahandî fiambeahîndî moaruwai nendî ra raguamambo-mareanda asu moanî mamî ranî-sîmboanî nindou ranai hoafî wataporîmayua munḡuambo nindou ranai mahepûnehindî. Ai rarîhi hoafîyeyihî seiya, “Ro moai Israer hîfambe yahurai moatûkunî horombo tûkûfeyoanî hoeirîhundî,” masei. ³⁴ Nga asu Farisi nindou ai yaru hoafîyomondûhî yahomoya, “Moaruwai nendî-yafe bogorani ai ahandî ḡḡîniîndî ranambo moaruwai nendî ranaheimbo hemafoarearû,” mehomo.

Sisas ai nindoumbo hîpoambomareandûrî

³⁵ Sisas ai adûkarî ḡḡoafî asu akîdou ḡḡoafî ranambe ndûfosi ndûfosiyuhû hoahoḡḡu wakîmareandî. Ai refihî munḡuambo Suda-yafe rotu worambe nindoumbo yamundîreandûrûhî Aboedî Hoafî sapo God ḡḡîniîndî hîfandarandî ranahambo bokarîhendûrî marandî. Asu nindou moanî ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo ḡḡḡnûmbî ranaheimbo aboedîreandûrî marandî. ³⁶ Asu ai nindou afîndî ranaheimbo hoeireandûrûhî ahandî ḡḡusûfo ranai aheimbo hîpoambo afîndî hîpoamborandûrî marandî. Nîmboe sapo ai afîndî hohoanîmoyeyihî moanî fehefe nindou-koateyeyi sapo sipsip aheimbo hîfandî-koate burîyeyi wakarîhindî nou ramehindî. ³⁷ Ranîyu ai ahambo sūḡgururû-rundeimbî-memo ranahamumbo hoafîyuhû yahuya, “Sesî ra yimunḡurî yîmîndîmbo ranana afîndane anîḡḡo, nga asu yimunḡurî yîmîndî nindou ranana moanî yîkoarîfo-ane. ³⁸ Yimunḡurî Aharambûrî ahambo dîdîbafîfeyoanî anîmbo asu ai yimunḡurî yîmîndîmbo nindou bîdîfîrî koandîhenda ahandî yimunḡurî ra yimunḡurîhûmûndî mbûsûhûsi-amboane,” mehupurî.

* **9:27:** Suda ai sūnambeahîndî adûkarî bogorî ai kosombo hohoanîmoyeyihî mamarei. Ahandî ndûrî ḡḡorû Defitîndî nîmorani aseî. Nîmboe horombo hondû Defit ai Israerî-yafe adûkarî bogorani.

10

Sisas+ndi hoafi sowandümo homorundeimbi 12

(Mak 3:13-19; Ruk 6:12-16)

¹ Sisas ai ahandi sünggururü-rundeimbi 12 ranahamumbo mborai yahupuri hühüreapuri haya mamühi asu ai ahamumbo moaruwai nendi nindou fiambeah+ndi raguanambofe asu muṅguambo rani-poani+mba rani-poani+mba aṅgüni ra aboediferambo ṅgini+ndi masagapuri. ² Krais+ndi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi ndüranepuri nda: Saimon+mboyu Pitamboyu-randeimbi, ahandi akidi Andru, Sems asu ahandi akidi Son ai Sebedindi nimoranafani. ³ Firip, Bartoromyu, Tomas anemo, Matyu nindou ra ai takis kaki semündü-randeimbani. Sems Arfius+ndi nimorani, asu Tadiusani. ⁴ Saimon Serot* asu Sudas Iskariot nindou sapo Sisas+mba hürütümbi-yomondi warühi hiniṅgindirümbui. Ahamundi ndüranepuri ra.

Sisas ai ahandi hoafi sowandümo homorundeimbi 12 ranahamumbo ratüpurü masagapuri

(Mak 6:7-13; Ruk 9:1-5)

⁵ Sisas ai nindou 12 ranahamumbo randafu-randafu ndundi yahuhaya hoafi sagapuri mbura koarihepurühi yahuya, “Se nindou ṅgorü sirihündiyei hifambe-ane asu bidifiri Samariayeit ṅgoafi ranambe-ane ra ṅgomboemo, ṅga yowani. ⁶ ṅga rani+ni himbo-memohündi asu se moani hihindafu sapo farihindeimbi sipsip ninihondi nou Israer nindou burিয়েian+ni animbo ṅgomo. ⁷ Rani+ni animbo se ṅgomo wataporimbondundühi animboya, God ṅgini+ndi hifandarandi ranai ana ndeara akimane, mbisimo. ⁸ Asu se nindouyei aṅgüni aboedindundüri, yifiyeimbi+mba yaṅgiri aboedambo botindu hiniṅgindundüri, miman+hoeimbi aheimbo aboedindundüri asu moaruwai nendi ranaheimbo raguanambondundüri. Se moani masowandümo-ane, ṅga rana+mba se moani ndoundi. ⁹ Se ṅgomondühi sishamundi hoearambe gor, sirfa, kaki ra ndowandümoemo. ¹⁰ Se arü, hoeari yimbu, su, nimi-nimi, muṅguambo rani-napo ra fih+ndowandümo ṅgomboemo, ṅga wani. Nindou ratüpurüyu-randeimbi ranai animbo nindou ṅgorü ahambo sesi napo ra mbisagado-amboane. ¹¹ Se adükari ṅgoafihüyo asu akidou ṅgoafihüyo nahanühiyo se tükefundü ra nindou mbumundiyeuweimbi ranahambo animbo kokonduri. Asu se yahurai nindou hoeindurühündoani se ai-babidi+mba niṅgomo mbundu ṅgorüni+ni ṅgomondühi animbo ahambo randu hiniṅgindüwuri. ¹² Se nindouyei worambe fandafundühi ana, nindou rani worambeah+ndi-maye ranaheimbo hoafindimondühi animboya, ‘God ai sheimbo aboedi aboedi-mbireandüramboane,’ mbisimondüri. ¹³ Nindou rani worambeah+ndi ai sishamumbo worini+ndihipurani ana, sishamundi hihifi hoafi ra randu ranaheimbo-so digau houmbo ṅgomo. ṅga asu nindou ai sishamumbo refe worinifepuri-koatendeiani ana, sishamundi hihifi hoafi ra hihindu ndowandümo ṅgomo. ¹⁴ Asu nindou bidifiri ai worambeyo adükari ṅgoafihüyo nahi ra ai sishamumbo worinifepuri-koatendei, sishamundi hoafi ranahambo himborkoatendeiani ane, ranana se sishamundi tinar+ni fih+ndi hifi hasüfi ra kiki+boadu houmbo ṅgomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbireandüri yaho refe nafuiyondüri+mbohünda. ¹⁵ Ro sishamumbo anihondümba-ana+ni nda hoafehapuri, Yibobofe si ra tüküfeyoambe ana, Sodom Gomora ṅgoafihündi nindou ranaheimbo tinarifo af+ndi tükündifemboesi, ṅga nindou sishamumbo worinifepuri-koatendeiani, nindou rani ṅgoafambe amarei ranaheimbo tinarifo af+ndi safi tükündifemboe.”

* **10:4:** Serot ai Suda+hündanemo, ṅga mam+ni hohoanimo süngguru-rundeimbanemo. Rom gafman ai Suda-yafe hifi hifandimarundi, ṅga Serot ai Rom babidi yifiarimbo mehomo. † **10:5:** Samaria hündana Suda hondüyeipoani, ṅga am+niṅgirihoandi nahurai anei. Suda ai Samariahündi yiboaruko-mar+hündi.

Sisas ai ahandi hoafi sowandümo homorundeimbimboya, Afindi tiñirifo tükündifemboe mehupuri

(Mak 13:9-13; Ruk 21:12-17)

¹⁶ “Se himboriyomo. Sihamumbo ro sipsip nou nımambeahındi yafori afındi buriyei-ambe koarariheheapuri. Nga se moani sapo amoasiri rawefeyo nou hoanimo-ndimondühi hibadundi. Asu ndu wupufu rawefeyo nou yahurai himboari hoafendühi nımandımo. ¹⁷ Awi se hibadumbo, nga sihamumbo nindou bidifiri ai mbundüpundümo mbundu kotambe papi-hoafındüpurımboemo asu ahamundi rotu wori ranambe ndüfurıboadıpurımboemo. ¹⁸ Wambohündambo sihamumbo nindou ranai gafmani-yomondi bogori nindou asu bidifiri adükari bogoranemo ranahamumbo sowana papi-hoafıyopurımbo kündafu hündüpundümo ngomboemo. Asu se nindou ranaheimbo-ane asu ngorü nindou ngorü sirambe-ahındane ra Aboedi Hoafi wataporımbondündüri. ¹⁹ Ai sihamumbo papi-hoafıyopurühi refe hoeifepurımbo ndowapundümo ngomondani wani asu nungu-nahurai hoafi hoafındefühi asu nungundıhu hoafımandefi mbısımo houmbo afındi hohoanimo-ndımbemo, nga wani. Se hoafombo-yomondi simboani anımbı God ai sihamumbo nine-hoafi hoafombo-memo ra nafuındüpurühi rani-sünguru hoafıyomo mbüsüpurımbui. ²⁰ Rani hoafi se wataporımboarundi ra sihamundi-mayo hoafıyopoani, nga wani. Hoafi ranana sihamundi Ape God ranahandı Yifiafi ranai-anımbı sihamundi yafambe süngunde haya moani aimbo wataporımbondamboe. ²¹ Nindou bidifiri ai ahamundi apodoho ranahamumbo hıfokoefemböhünda ngorü nindou-yomondi warühindüpurımboemo. Asu afındi mamı ai ahamundi nımorı ranaheimbo amboani moani mamı rani-süngundundüriımbemo. Asu nımorı ai-amboani ahei boagiri ranaheimbo daboadı hıhıriındıhindühi aheimbo hıfokoandı-hındüriımboyei. ²² Wambohündambo nindou ai sihamumbo yıboarukondihipurımboyei. Nga asu düdi ai rani-moatükunı tiñirifo ranahambo moanane yahu ngınındi kikihamündi hu humbo bidifirani tükefiyu aiana aboedambo-ndıfımbui. ²³ Sihamumbo ngorü ngoafıhü moaruwai moaruwaimbo-ndıhipuranı ana, rani ngoafi ra hınıngındu houmbo ngorü ngoafını febou ngomo. Rö sihamumbo anıhondumbo-anahı hoafehapuri, Se Israeri-yafe ngoafi munquambo hokoateyomondambe anımbı Nindou Hondü ai kudümbui. ²⁴ Yamundıhindeimbı nindou ranai moai ahandı yamunde-randeimbı nindou ranahambo ngasündiri. Asu ratüpurıyu-randeimbı nindou ranai moai ahandı bogori nindou ranahambo ngasündiriü, nga wani. ²⁵ Nga yamundıhindeimbı nindou ranai anımbı ahandı yamunde-randeimbı nindou rani simogodühi tükefiyu ana, hıhıfi-hıhıfiyu-wamboane. Asu yahurai anımbı nindou ngoründi ratüpurıyu-randeimbı ai-amboani ahandı bogori nindou rani simogodühi tükefiyu ana, ranai hıhıfi hıhıfiyu-wamboane. Wori aharambüri-mayu ranahambo ndüri moaruwai dükarıhorühi Bersebur asahüdo ana, nindou mamı rani worambe amarei ranaheimbo amboani moani moaruwai hamındi ndüri hondü anımbı dükandıhindüriımboyei.”

Siñiri Godımbı anımbı yıhımbondıhurümbıane

(Ruk 12:2-7)

²⁶ “Ranımbıane asu se nındoumbo yıhımbı sısirıfepoani. Nıne-moatükunı hapondanambe gabudambe engoro ranana asu süngunambo weindahı gabudıwamı nımoamo yagodomboe. Nıne-moatükunı munquambo dıbo megoro ranai weindahı fıfınde-fıfındendamboe. ²⁷ Nıne-moatükunı ro sihamumbo nımbı nımaro-ambe hoafehapuri ra asu se sırühi sı peyoanı ro hoafımayahı süngu kaındımo hoafındomo. Nıne-moatükunı se dıbo hımboreyomo ra asu se weindahı worı bogımondı wamı puküna bokarıhoemo. ²⁸ Nindou ai fı hoearı ranahambo hıfokoarundühanemosı, nga asu ngiri yifiafi hıfokoandundi se ranahamumbo yıhımbondıpurımbemo. Nga

Godimbo animbo yihimbonduri, nga aianimbo fi hoeari asu yifiafi rani kameih; munguambo Haiambe rani-nambo ndemüdü moaruwaimbo-ndeambuimbohünda. ²⁹ Ndu akidou yimbu ra mam; toeanambo yangirane pem;yei sahümüdü arihüdü. Nga asu sihamundi Ape ranai refembo moei ehu ana, asu ngiri ndu akidou yahurai amboani hifini pindo, nga wani. ³⁰ Sihamumbo ana, sihamundi mbirinani amboani munguambo mam; mam; ra tapuiyoweimbanepuri. ³¹ Se Godindi himboahü adükaranei, nga ndu afindi akidou ane. Ranimbohündambo animbo se nin; moatükunimbo yihimbondimboemo.”

*Sisasindi nduri weindahife hohoanimo
(Ruk 12:8-9)*

³² “Nindou düdi ai wand; nduri ranahambo nindou himboahü weindahareanduri ana, asu simbori nindou ranahandi nduri wand; Ape sünambe amaru ranahandi himboahü weindahind;heamboyahi. ³³ Nga asu nindou düdi ai wand; nduri ranahambo nindou himboahü weindahife wataporimbo moei ehu ana, asu simbori amboani ranahandi nduri ranahambo wand; Ape sünambe amaru ranahandi himboahü weindahifembo moei mbisamboyahi.”

*Munguambo nindou ai Sisasimbo hohoanimo pand;hor;
(Ruk 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Se wambo rand;hi hohoanimondeih;ya, Ai yifiari-yifiari hifi ndanühi engoro ra kikifembo makusu-ane mb;seimboyei, nga wani. Ro moai yifiari-yifiari ranahambo kikifemboyahipoani makosahi, nga roana pisao yih;mind; nahurai sahamindi heheamboyahi makosahi. ³⁵ Rananimbo ro rand;heiarani, Nindowenih; nimori ai afindambo hürütündürümbui. Asu nimoreh; nimori ai ahand; hondambo hürütündamboe. Asu nimoreh; ahand; ah;boarambo hürütündamboe.

³⁶ Nindowenih;mayu ahand; fikiminindi animbo ai ahambo hürütünd;hor;mboyei.

Maika 7:6

³⁷ Nindou düdi ai ahand; afindamboyu asu ahand; hondamboyo ahafembo afindi hohoan; moyup;rühi asu wambo akidou yangiri hohoan; moayu ana, nindou ranai ngiri wand; süngureandeimbi nindoundu. Asu nindou düdi ai ahand; nindowenih; nimorimboyu asu ahand; nimoreh; nimorimboyo ahafembo afindi hohoan; moyup;rühi asu wambo akidou yangiri hohoan; moayu ana, nindou ranai ngiri wand; süngureandeimbi nindoundu. ³⁸ Nindou düdi ai ahand; nim; keimbi kar;hendeimbi ra semüdü haya ro ahah; anümi süngu ho-koateayu ana, nindou ranai ngiri wand; süngureandeimbi nindoundu. ³⁹ Nindou düdi ai ahand; yangiri n;ngo ranahambo kik;har;müdü ana, rani-moatükuni ra ai awar;nd;hoemboe, nga asu nindou düdi ai wambohündambo ahand; yangiri n;ngo ranahambo hin;ngareandi ana, nindou ranai ahand; yangiri n;ngo hondü ra ndemüdümbui.”

*Nindou Kraisandi nendambo far;hehinduran; aboedi tak;ni ndahümüdümboyei
(Mak 9:41)*

⁴⁰ “Nindou düdi sihamumbo aboedi nd;ndoareapur; ranai ana, wambo kameih; nd;ndoreand;rühani. Asu ai wambo nd;ndoareand;ri ana, Nindou sapo wambo koamar;hend;ra makosahi ranahambo amboani nd;ndorirühani. ⁴¹ Nindou düdi ai Godindi hoafi hoaf;yu-randeimbi ranahambo nd;ndoariri ana, sapo Godindi hoafi hoaf;yu-randeimbi-mayuambo wambo, nindou ranai Godindi hoafi hoaf;yu-randeimbi nindou ranahandi tak;ni ra simogodi ai-amboani ndemüdümbui. Nindou düdi ai nindou mbumundi ranahambo nd;ndoariri ana, sapo nindou mbumundi-mayuambo wambo, nindou ranai mbumundi nindou ranahandi tak;ni ra simogodi ai-amboani ndemüdümbui. ⁴² Ro nda sihamumbo an;hondümb;anah; hoafehapur;,”

nindou mamî ai-amboani ahambo horirühî awi ai Sisasîmbo sünguriri-randeimbi nindou-ani nda, nga ro ahambo hoe ngîsîharî fuihando ehu ana, nindou ranahandi takîni ra ngîri awandihoayo,” mehu.

11

Son ai Sisas sowana ahambo süngururündeimbi koamarîhepurî
(Ruk 7:18-35)

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ranahamumbo ra-süngundundi hoafi ra yahu sagapuri haya, ranîhünda botîfi haya nindou ranî ngoafîkîmî amarei ranaheimbo Aboedi Hoafi bokarîhefendürîmbo asu yamundîfindürîmbo ahei ngoafîna mahu. ² Son hundürîrarü-randeimbi ai karabusambe nüngumbo nîne-moatükunî ratûpurî Kraisi ai ratûpurayu ranahambo himborîyu haya, asu ai ahambo süngururü-rundeimbi koarîhepura ahambo sowana mahomo. ³ Ai homo Sisasîmbo düduyafundowohü yahomoya, “Se yîhoefîmbo hoafîyafîmunî. Son ai hoafîyuhüya, ‘Awi nindou wandî süngu düdümbui,’ mehu ranîyafî se ndane asu ro nindou ngorûmbo tükündüfimbui mbîsefî hoahu himbomandefîyo?” mehomondamboyu. ⁴ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyupurühî yahuya, “Se nîni-moatükunîyo himborayomone asu hoeiarundi ranane ranî-moatükunî ranahambo hîhîrîndafu ngomo Sonîmbo hoafîndîmondo. ⁵ Nindou himboatîharî ai aboedi himboarayeri, tînarî moaruwaimbi ai asükayeri aboedi ahahabodei, nindou nîmanîho fi hoeari-mayeri ai fi aboedayeri asu nindou himbotühüfu güreareimbi-mayeri ai asükayeri hoafi himborayeri. Nindou yîfiyeimbîhündî ai yangîrî botehindî asu nindou napo-koateyeimbi ranai Godîndî Aboedi Hoafi ra aheimbo bokarîhefendürî ai himborayeri. ⁶ Nindou ai wambo yimbu hohoanîmo-koatendühî ana, nindou ranai hîhîfi-hîhîfiyu-wamboane,” mehu. ⁷ Sonîndî süngururü-rundeimbi ranai ndamefundamboyu mamî ranî-sîmboani Sisas ai nindou afîndî burîmayeri ranaheimbo Sonîmbohünda hoafîyundürühî yahuya, “Sapo se nîmî wohî furî-koateyoweimbi hîfîhü Son sowana mahei ra nîni-moatükunîmboyei tüküfeyoani hoeifemboane maseia? Awi se werînambo boabodarî momoangorûmarandamboyo hoeifembo maheia? ⁸ Asu se nîni-moatükunî hoeifemboyei ranîni mahei rana? Nindou ai moanî ranî-poanîmbo hoeari yihururamündü haya manüngu ranî hoeifemboyei mahei? Nindou yahurai hoeari yihururündümondeimbi ana bogorî adûkarî nindou-yomondî worî ranambe-ane nîngomo arundî. ⁹ Se nîni-moatükunî ranahambo hoeifemboyei ranîni mahei rana? Godîndî hoafi hoafîyu-randeimbi ranahambo hoeifemboyei? Yîni, ro sîheimbo hoafehandürî nindou se hoeimarîhorî ranana Godîndî hoafi hoafîyu-randeimbi nindou ranahambo ngasündireimbi adûkarî hamîndîyu se ahambo hoeimarîhorî. ¹⁰ Nga Son ranahamboyo Baiborambe God ai hoafîyuhü yahuya,

‘Ro wandî hoafi semîndî hombo nindou ranahambo boatei horombo sîhafî nafî dîboadîfembo koandîhehinîmboyahî,’ mehu. *Maîakai 3:1*

¹¹ Ro sîheimbo anîhondümbö-anahî hoafehandürî nda, Son hundürîrarü-randeimbi aiana sapo nindou mungu ndanî hîfîhü manîmboadei ranaheimbo ngasündeandürî haya moanî adûkarî hamîndani. Nga asu nindou moanî akîdou ai God ngînîndî hîfandarandî ranambe anîmboei ana, ranai Sonîmbo ngasündîhorîmboanei.

¹² Son hundürîrarü-randeimbi ai ranî-sîmboani ranambe piyu haya ho ho hombo hapondanambe-amboani, nindou ai seiya, Sîhîrî yîfiarî yîfiarîndefanî anîmbo God ngînîndî sünambe hîfandarandî ra tükündîfemboe, masei. ¹³ Ho ho hombo Son ai nünguambeyo Godîndî hoafi hoafîyomo-rundeimbiyomo asu Mosesîndîmayo ahînûmbî hohoanîmo ranîyo munguambo ranî-moatükunî tükündîfemboe yahomo ranahambo wataporîmbo-marundî. ¹⁴ Nga asu se wandî hoafi ranahambo himborîmboayeri ana, himborîndei. Son aiana Eraisani nindou awi

tükümbifiyuwambo-ane masei horombo. ¹⁵ Se hımboambeimbındeihı ana, awi se hoafı nda hımborındeı. ¹⁶ Nındou hapo ndanambe burayei ndanaheimbo ra nıni-moatükunı fıhi aheimbo pandıhe sımonğorındıhe hoeimandıheıara? Nındou ndanı ana nımorı bıdıfırı nahurai-aneı. Nımorı akıdıbou maket fıkmı nımareimbo, ahei bodımondambo hoafıyeihüya.

¹⁷ Ro sıheimbo fufuñı fufuñayefı,
 ıgga asu se herümbı moei aseı.
 Ro aranı hoafı herü herayefı,
 ıgga asu se aranımbı moei aseı.

¹⁸ Son ai tüküfıhi sesı wehiyuhü wain hoe ranamboanı sımındı-koatemayu-amboyeı, asu ahambo muñguambo nındou ranai hoafıyhındowohü seiya, Ahandı flambe ana moaruwai nendı nımarındo-mboane! masahündo. ¹⁹ Asu Nındou Hondü ai tüküfı sesı ra sesü asu wain hoe ra sümündı raraomarandamboyeı, asu muñguambo nındou ranai hoafıyeihı seiya, ‘Awi se nındou ndanahambo hoeırıhorı! Nındou ndanı ana sesı afındeımbıyu, asu wain hoe sımındı afındeımbanı. Aiana takıs kakı sowandümo-rundeımbı nındou-anemo asu moaruwai hohoanı moyomo-rundeımbı nındou-anemo ranahamundı ıgunındanı,’ maseı. ıgga asu God ai dıboadore fıfırıre haya rareandı aboedı moatükunı tükufeyo ranühındambo nındou ai ranı-moatükunı anıhondane mbısei fıfırındıhimboyeı,” mehu.

*Nındou bıdıfırı ıggaafıhındı Godındı hoafı anıhındümbıfoe koateyeı ai hıpoanımbembouaneı
 (Ruk 10:13-15)*

²⁰ Sısas ai hepünıfeımbı moatükunı afındı safı bıdıfırı adükarı ıggaafıhü rımareandı, ıgga ranı ıggaafıhındı nındou ranai ana moai ahei moaruwai hohoanımo ra daboadanambo-rıhındı. Ranıyu asu Sısas ai ranı ıggaafı rana-hambo watıkoafımarandı. ²¹ Ai yare aheimbo hoafıyuhü yahuya, “Korasın se hıpoanımbembou-aneı! Betsaida se hıpoanımbembou-aneı! Sıheimbo tıñırıfo adükarı safı tükündıfendürımbıfoe! Nındou ıggorü ai Tair Saidon ıggaafıambe hepünıfeımbı moatükunı rambarea-mbonana sapo ro sıhei ıggaafıambe ramarıheandı nou, ranana asu Tair, Saidon ranai horombo hasüfı parıhi sıso sısıweımbı hoearı güdühi hehi nımareı ahei moaruwai hohoanımo daboadanambo-fembo nafuımbıbohünda. ²² ıgga ro sıheimbo hoafıhandürı nda, Godındı yıbobıfoe sı tükufeyo-ambe ana, Tair, Saidon ıggaafıhındı nındou ranaheimbo tıñırıfo afındı tükündıfemboesı, ıgga sıheimbo ana moanı adükarı hamındı tıñırıfo anımbı tükündıfemboe. ²³ Asu Kaperneam se ra. Asu sünambe botıfe hafımbı hohoanı moyeyıai? ıgga seana Haiambe hıfını gadeımbıyeı. Nındou ıggorü ai Sodom ıggaafıambe hepünıfeımbı moatükunı rambarea-mbonana sapo ro sıhei ıggaafıambe ramarıheandı nou, Sodom ai aboedı yangırı yare ho. ²⁴ ıgga ro sıheimbo hoafıhandürı nda, Godındı yıbobıfoe sı tükufeyo-ambe ana Sodom ıggaafıhındı nındou ranaheimbo tıñırıfo tükündıfemboesı, ıgga sıheimbo ana moanı adükarı hamındı tıñırıfo anımbı tükündıfemboe,” mehu.

*Se wambıso tüküyahi nımareı yıkunımbı harıhi
 (Ruk 10:21-22)*

²⁵ Mamı ranı-sımbıanı Sısas ai yare hoafıyuhü yahuya, “Ape, sünü hıfı ranahandı Adükarı bogorı, ro sıhambo hıhıfarıhanıni. Sapo se sıhafı hohoanımo ra nındou hohoanımo fıfırıhındeımbı-mıyeı ranahei hımbıohü dıbonapıro mbura asu nımorı akıdıbou ranaheimbo nafuıyafındürı-mboanafı. ²⁶ Yını Ape, seana ranı-moatükunı ra yahurai yare tükümbıfeyo safı hawamboyafı hohoanımomayafı. ²⁷ Muñguambo moatükunı ra wambo wandı Ape ranai wandı warıwamı manandı. Nındou düdı ıggorü ai moai Nımorımbı fıfırırı, ıgga moanı Afındı ai yangıranı fıfırırımbıoyu.

Asu nindou düdi ngorü ai moai Afindambo fifiriri, nga moani Nimori ai yangirani fifiririmboayu. Asu nindou bidifirambo Nimori ai ahandihoari Afindambo nafuimbo yahumbo rananimbo ai-amboani Afindambo fifiririmboayu.

²⁸ Nindou se didiyei afindi tinirifoayehi flambe yiboarukoaranduri habodei ranana se mborai wambo sowana nduhi dugusiani animbo ro sheimbo afurindihe hininngindiheandurimboyahi. Asu wandi nimbori nimuhi kundicho se rodiyo yibobondahoaminde. ²⁹ Rananimbo asu wambo fifirindi-hindirimboyehi, nimboe sapo roana nindoumbo himboari hoafenduhi hininngirou safi rarhearühanahi asu wandihoari fi hifinambo-riheandühanahi. Rananimbo asu se shei ngusüfo ranahambo afurife kifembo hoeindihimboyehi. ³⁰ Nga nimi ro sheimbo segodurimboyahi ranana tinümbiyopoani, nga ro sheimbo semindimbo asahanduri ranana ai nimboreimbiyopoani,” mehu.

12

Moani nimarimbo sihi ratüpurikoatempo hoafi (Mak 2:23-28; Ruk 6:1-5)

¹ Rani-simboani moani nimarimbo si tüküfeyo-ane, Sisas ai wit nümbürambe mahu. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ranuhi wembomboyondühiyo ai nüburi ranambeahindi witi-mayo ra hüründümo masowasümo. ² Asu Farisi ai ra hoeiru houmbo Sisasimbo hoafiyomonduhi yahomoya, “Awi se rando hoeindowandi, sihafisüngurunini-rundeimbi ai rani-moatükuni rarawarundi ra yihoe fi moani nimarimbo si ahinümbi hohoanimo ranahambo gogonimbo-foarundühanemo!” mehomon-damboyu. ³ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya “Asu se Bukambe moai hoeirundiyo, sapo nime-moatükuni Defit ai ahandi nendi bidifiri ra babidimbo wembomboyomonduhi ramareandi rana? ⁴ Sapo ai Godindi wori ranambe kefuai hüfu ahandi nendi bidifiri-memo rani-babidimbo bret Godimbo hoafiyo shefeimbihündi masowasümo ra. Rani-moatükuni ra ai sesimbo ahinümbiyo, sapo nindou Godimbo shou-rundeimbi rani yangiri bret ra sesimbo-mayo. ⁵ Asu awi se moai Mosesindi ahinümbi hohoanimo ra hoeirundiyo? Sapo munguambo moani nimarimbo si ranambe nindou shou-rundeimbi sapo Godindi wori ranambeahi ahinümbi hohoanimo ra gogonimbofoaru marundi, nga hütiyomopoani. ⁶ Awi ro nda shamumbo hoafehapuri. Godindi wori ranahambo ngasündeandeimbi nindou ndanuhi anünghu. ⁷ Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya ‘Hipoambo hohoanimo ranahambo roana yifirayahi, nga asu ninihondi hifokoefe shefe hohoanimo ranahambo ana moai yifiriyahi,’ meho. Asu se rani hoafi ra nini nimindihündimboyoyare hoafimayo ranahambo fifirihimbonana, asu nindou ai nime-moatükuni hüti refe-koatemayomo se ngiri ranahamumbo papi-hoafindüpurü. ⁸ Nindou Hondü ranai ana moani nimarimbo si ranahandi aharamburani,” mehu.

Sisas nindou watinari moaruwaimbü aboedimariri (Mak 3:1-6; Ruk 6:6-11)

⁹ Sisas ai ranihünda botifi haya, Suda-yafe rotu worina mahu. ¹⁰ Ranuhi nindou mamä watinari moaruwaimbü ranai mamaru. Asu nindou bidifiri ai Sisasimbo papi-hoafiyumbo yahomo houmbo mamarimo, ai ahambo düduyafundowohü yahomoya, “Moani nimarimbo sihi nindou ai aboedifembo ratüpurü ratüpurayu ana, asu ai yihoe fi ahinümbi hohoanimo gogonimbifoareandühiyo wanayo?” mehomon-damboyu. ¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyuhü yahuya, “Asu sehündi nindou mamä ai sipsip ra moanguirandani ninngo haya asu moani nimarimbo sihi hifambe ambe pirayo ra ai nünghumandea? Nindou ranai si ranifihi ahandi sipsip ranahambo hifambe ambeahindi nimoamo hündamündi tükümandüfiyo wanayo?”

12 Nindouyei niŋgo ranana sipsip+yei niŋgo ranahambo ŋgasünde haya adükari moatükun+ ane! Ran+mayomboane nindou moan+ ni+mar+imbo sihi nindoumbo far+hefembo hohoan+mo ra wangeiayo,” mehu. 13 Ran+yu asu Sisas ai nindou wat+ŋari moaruwaimbü-mayu ranahambo hoaf+yunduwohü yahuya, “Se sihaf+ wat+ŋari ra ŋgur+hoefi,” mehundu-amboyu. Ran+yu asu nindou-mayu ranai wat+ŋari ahand+ ra ŋgur+mar+henda asu ŋgorü rahurai aboed+imayo. 14 Ran+yomo asu Farisi nindou-memo ranai homo Sisas+imbo hi+fokoefimbo hoafi fi+fi+marundi.

Sisas ana God ai wand+ ratüpur+imboani yahu haya di+bon+mayundoani

15 Sisas ai ahambo hi+fokoefimbo hoafi ra hi+mbori+yu haya, ranühi+nda bot+fi haya ndamefiyu. Ran+yei nindou af+nd+ ranai ahambo süngumar+hor+ hei. Ran+yu asu Sisas ai aheimbo muŋgu aŋgün+ ra aboed+mareandür+. 16 Ai hoaf+yundürühi yahuya, “Se nindou amurambo wand+ ndür+ hoaf+ndei-ani fi+fi+r+nd+hind+r+imboyei,” mehu. 17 Ran+moatükun+ ai ramareand+ ra sapo God ai ahand+ hoafi hoaf+yu-randeimb+ Aisaia ahand+ yafambih+ ai hoaf+mayu yahurai an+hondü tükümb+feyo yahu hayamboyu ramareand+. 18 Sapo Aisaia ai yare hoaf+yuhü yahuya, “Wand+ ratüpur+yu-randeimb+ nda kafoar+hini hi+n+ŋg+mar+hini.

Asu ro ahambo ŋgusüfo par+hinühi siaowehini.

Ro wand+ Yifiafi ahand+ fiambe hi+n+ŋg+nd+iheandomboyahi

asu ai wand+ mbumund+ hohoan+mo ranahambo muŋguambo nindou ŋgorü si+rambeah+nd+ ranaheimbo bokand+ihendürümbui.

19 Nindou ranai ana ŋg+r+ wat+koafi hoaf+nduh+ hoafi puk+ kand+hendi.

Ŋg+r+ nindou ai hi+mbor+ndei ai naf+ bogori ra puküna hoaf+ndu wak+nde ndand+, ŋga wani.

20 Ai ŋg+r+ woh+ emündü bürühoai yaŋgoroweimb+ ranahambo muŋguna bübür+boade di+gendi.

Asu ai ŋg+r+ ram hai ak+dou ni+mb+r+ŋ+ reandeimb+ ahoro ranahambo muŋguna di+k+nde kos+boadeand+.

Ŋga aiana moan+ ratüpur+ndüh+ ŋgu ŋgumbo moan+ aboed+ mbumund+ hohoan+mo tükünd+femboe.

21 Ranan+imbo asu nindou ŋgorü si+rambeah+nd+ muŋgu ranai ahambo yaŋg+r+ an+hondü+mb+nd+hor+ ŋgeih+ ahambo hi+mbondeimboyei,”

Aisaia 42:1-4

mehu.

Sisas ai Bersebur kameih+ ratüpur+ayu masei

(Mak 3:20-30; Ruk 11:14-23; 12:10)

22 Ran+yei asu nindou bi+di+fi+ ai Sisas+imbo sowana nindou mam+ moaruwai nendi ahand+ fiambe ni+mar+indo haya hoafi-koate hi+mbot+har+ ni+marümb+mayu ranahambo sahor+m+ndei mahei. Sisas ai nindou ranahambo aboed+marira hoaf+yu hi+mbor+iyu arand+. 23 Ran+yei asu nindou af+nd+ ranai ni+ni+moatükun+yo Sisas ramareand+ ran+imbo hoeir+hi hehi mahepünehind+. Ran+yei asu ai rar+hi hoaf+yeih+ seiya, “Awi nindou nda Defit+nd+ ni+mor+imbeyu?” masei. 24 Farisi nendi ai ran+ hoafi hi+mbor+yomo houmbo si+mbor+ hoaf+yomondüh+ yahomoya, “Sisas ai moaruwai nendi raguanambore arand+ ra sapo Bersebur moaruwai nendi-yafe bogori ranai ŋg+n+nd+ sagadowan-ani ai ranahand+ ŋg+n+nd+n+ambo ran+moatükun+ ra yare arand+,” mehomo. 25 Sisas ai fi+fi+reand+ Farisi ai ni+n+imboyo hohoan+moemo ran+imbo. Ran+yu asu ai ahamumbo hoaf+yuhü yahuya, “Ŋgorü bi+di+fi+ hi+fi ranai ahafehoari ŋgorügoan+ni, yi+bobore ŋgorügoan+ni yi+bobore haya si+mbor+ yifiari, si+mbor+ yifiarayo ana, hi+fi ra ŋg+r+ am+тата yikürüb+nde pi+ndowohü awar+nd+hoeyo. Asu bi+di+fi+ ŋgoaf+yo mam+ ran+ worambeah+nd+yo ranai ahafehoari yi+bobore ŋgorügoan+ni, yi+bobore ŋgorügoan+ni yi+bobore haya si+mbor+ yifiarayo ana, ŋg+r+ gedambo niŋgo. 26 Satan ai ahand+ nendi bi+di+fi+rambo hi+haiboadi+puran+ ana, ahand+

nendi ranai ndeara yikürübireandüh-ani. Ranimboane ahandi hifandarandi ra nginindi n'ngombo nungunde man'ngo? ²⁷ Se yaru hoafiyomondühiya Bersebur ai nginindi sendanane ai ranahandi nginindinambo moaruwai nendi ranaheimbo raguanamboareandüri mehomond'ri. Refeana, asu nindou düdi sapo nindou se mamambeyafundeimbi-memo ranahamumbo moaruwai nendi raguanambofe rambo nginindi masagapura? Ranimbohündambo animbo asu sapo nindou se mamimemo ranai se hütianemo mbisimo houmbo s'hamumbo papindüpurimboemo! ²⁸ Bersebur ranaiyopoani, nga Godindi Yifiafi wambo nginindi sendiran' raninambo moaruwai nendi ranaheimbo raguanamboar'heandüri. Ranane asu God nginindi hifand'randi ranai s'hamumbo sowahi ndeara tüküfembo-ane ranahambo se f'f'indundi. ²⁹ Asu nungunde nindou ngorü ai sapo nginindi hamindi harümbi ahandi worambe bir'ndihai fandifi ahandi napo ra fufumandamünda? Nindou ranai harümbimayu ranahambo mbundürümündi yiri war' hüpütüpündürümündi hayambo animbo ai ahandi worambe bir'ndihai fandüfi napo ra fufundamündümbui. Nga moani ana ngir'indu. ³⁰ Nindou düdi ai wambo ngunindimbofend'ri-koateayu ana, ai wandi hürütümbani. Nindou düdi ai rodibo n'ne-moatükun' mamühi gugurife-koateayu ana, nindou ranai mamikare pütüyu wakireandühani. ³¹ Ranimboane asu ro ndani-moatükunimbo-anahi hoafehapuri. Nindou ai moaruwai hohoanimoaye ane asu n'ne-moatükun' moaruwai hoafaye-ane ranahambo God ai amboawiyeyi mbüsümbui. Nga asu nindou düdi ai Yifiafi Aboedimayo ranahambo moaruwai hoafayu ana, asu God ai ngir' ahambo amboawi mbüsu, nga wani. ³² Nindou düdi ai Nindou Hondümayu ranahambo n'ne-moaruwai hoafendu ana, God ai nindou ranahambo amboawi mbüsündombui. Nga asu nindou düdi ai Yifiafi Aboedi ranahambo n'ne-moaruwai hoafayu ana, God ai nindou ranahambo ngir' amboawi mbüsu hapondanane asu süngunambo aho ranamboani.

*Nim' moaruwai ranai his' moaruwai his'iyowohane
(Ruk 6:43-45)*

³³ Nim' nim'indi ranai aboedayo ana, his' ranai-amboani aboed'nd'imboe. Asu nim' nim'indi ranai moaruwaiayo ana, his' ranai-amboani moaruwaind'imboe. Nindou ai his' ra hoeindihindühi animbo nim' nim'indi aboediyo, moaruwaiyo ra f'fir'ndihimboeyi. ³⁴ Awi seana nindou amoas'ri moaruwai nahurai-anemo. Asu se nindou moaruwai-anemo asu nungundu aboedi moatükun' ranahambo wataporimbo-mandundi? N'ne-moatükun' ngusüfoambe tüküra pire haya an'ngo ranane asu yafambe ai ranahambo wataporimbora arandi. ³⁵ Nindou aboedi ai ahandi ngusüfoambe aboedi hohoanimo af'ndi amarondo. Ranane asu ran'hündambo aboedi ratüpur' hohoanimo ra tüküfe arandi. Nindou moaruwai ai ahandi ngusüfoambe moaruwai hohoanimo af'ndi amarondo. Ranane asu ran'hündambo moaruwai ratüpur' hohoanimo ra tüküfe arandi. ³⁶ Ro s'hamumbo nda rar'he hoafehapuri, Godindi yibobofe si tüküfeyo-ambe ana, mu'ngambo nindou ai n'ne-mam'kar' wataporimayeyi ranahambo asükaindo h'h'inde Godindi himboahü yibobondeandüri'mboe. ³⁷ S'hamundi hoafi rani-sü'ngumbo animbo God ai türüboade yibobondeapurühi nindou moaruwai hohoanimomayafi mbüsü asu nindou mbumundi hohoanimomayafi mbüsündambui," mehupuri.

*Nindou bidif'ri ai hepünifeimbi moatükun' Sisas randeanda hoeindihu sei hehi
hoafimayeyi
(Mak 8:11-12; Ruk 11:29-32)*

³⁸ Ran'yomo rani-s'imboani ah'nümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu Farisi nindouyomo ai hoafiyomondühi yahomoya, "Yamundo-randeimbi nindou, se hepünifeimbi moatükun' rarowanda hoeindihu sefombo-anefi," mehomondamboyu.

³⁹ Asu ai ahamumbo sɨmborɨ hoafɨyupurühɨ yahuya, “Godɨmbo hohoanɨmo-koateyeimbɨ nindou moaruwai hamɨndɨ hapondanambe anɨmboei se wamboya, Ai hepünɨfeimbɨ moatükunɨ nafuimbiyu, yahomo houmbo-anemo. Nga asu ro ngɨrɨ ranɨ-moatükunɨ nafuindahɨ. Sapo Sona Godɨndɨ hoafɨ hoafɨyu-randeimbɨ nindou-mayu ranahandɨ hepünɨfeimbɨ moatükunɨ yangɨrɨ anɨmbo nafuindahani se hoeindɨhimboyei. ⁴⁰ Sona ai kinɨ adükarɨndɨ bodoambe ngɨmɨ si ngɨmɨ nɨmbɨyu haya tükümeɨfiyu nou yahurai-anɨmbo asu Nindou Hondü ranai-amboanɨ hɨfambe ragu ngɨmɨ si ngɨmɨ nɨmbɨndümbui. ⁴¹ Yɨbobofe si tüküfeyo-ambe ana, nindou Ninifehündɨ ai botɨndahi nɨmboeimbo nindou se hapondanambe anɨmboei sɨheimbo papɨ-hoafɨndɨhündürɨmboyei. Nɨmboe sapo nindou ranɨ ngoafɨhündɨ aiana horombo Sona bokarɨmarɨhendɨ wataporɨ ra hɨmboariyei hehi ahei moaruwai hohoanɨmo rana-hambo daboadanamborɨhi hehimbohündɨ wambo. Nga awi ro sɨhamumbo hoafehapurɨ, nindou mamɨ Sonambo ngasündireimbɨ adükarɨ awi ndanüngu! ⁴² Yɨbobofe si tüküfeyo-ambe ana, Siba-yafe bogorɨ nɨmorehɨ ngorügoanɨni-poedɨ ranai nindou hapondanambe anɨmboei sɨheimbo botɨndife nɨngombo papɨ-hoafɨndandürɨmboe. Nɨmboe sapo ai adükarɨ bogorɨ Soromonɨndɨ fifɨrɨfeimbɨ hoafɨ ranɨ hɨmborɨmbo anɨnguni-poedɨ sɨfo hayambo-hündɨwambo. Nga awi ro sɨhamumbo hoafehapurɨ, nindou mamɨ bogorɨ Soromonɨmbo ngasündireimbɨ ndanüngu!”

*Moaruwai nendɨ koadürana hɨhɨrɨfe maho
(Ruk 11:24-26)*

⁴³ “Moaruwai nendɨ nindou ranahambo hɨnɨngareandɨ ana, asu ai hoe-koatereandɨ hɨfɨhü warɨ hefe nɨmarɨmbo kokora howohane, nga ai fondɨ ra moai horeandɨ. ⁴⁴ Asu ai rande hoafɨndowohü anɨmboya, Awi ro asükainda koadürü nɨmboahɨ ana, hɨhɨndahe nga, mbɨsɨmboe. Asu ai ho hoeireandane worɨ sapo horombo ranambe manɨngo-mayo ra nindou ai yɨhoariyo dɨboadore hɨnɨngɨmareandɨ. ⁴⁵ Rananɨmbo asu ai ngo moaruwai nendɨ 7 bɨdɨfɨrɨ ranaheimbo fihɨndamündündürɨ haya ngei worɨ ranambe nɨmandeimboyei. Weangurühɨdɨdɨ-mayo ranahambo ngasündɨhi hehi 7 bɨdɨfɨrɨ ranai ana moanɨ muɨguna moaruwai hamɨndanɨmbondeimboyei. Moaruwai nendɨ ranai nindou ranahandɨ fiambe nafɨndühümündi nɨmandei-anɨ anɨmbo asu nindou ranai muɨguna moaruwai hɨmbondu haya nɨmandümbui horombo rasafɨ mamaru yahurai nɨmarɨ-koate. Moaruwai hohoanɨmoyeimbɨ nindou hapondanambe anɨmboei aheimbo amboanɨ yahurai-anɨmbo tüküfendɨndürɨmboe,” mehu.

*Sisasɨndɨ hondɨ asu akohoandɨ mamɨ
(Mak 3:31-35; Ruk 8:19-21)*

⁴⁶ Sisas ai nindou afɨndɨ ranaheimbo wataporɨmbo-randühɨ nüngu-ane asu ahandɨ hondɨ akohoandɨ ranɨ babɨdɨ ahambo-so tükümeɨhindɨ. Ai hɨfɨnɨ tüküyahi nɨmboeimbo ahambo hoafɨmbo masei. ⁴⁷ Ranɨyei asu nindou mamɨ ranambeahɨndɨ ai Sisasɨmbo hoafɨyundowohü yahuya, “Se ndühɨ hɨmboyafɨ, sɨhafɨ me ai amondɨ mamɨ babɨdɨmbo hɨfɨnɨ anɨmboei ra ai sedɨbo wataporɨmbo seimboanei,” mehundo. ⁴⁸ Nga Sisas ai sɨmborɨ hoafɨyuhü yahuya, “Dɨde wandɨ me rana? Dɨdemo wandɨ akohoandɨ rana?” mehu. ⁴⁹ Ranɨyu asu ai ahambo süngururü-rundeimbɨ-memo ranahamumbo warɨ nümbuirapurühɨ hoafɨyuhü yahuya, “Ndühɨ hɨmboyei, ndananemo wandɨ me, wandɨ akohoandɨyomo! ⁵⁰ Nindou düdi ai wandɨ Ape sünambe amaru ranai refembo hohoanɨmoayu ranɨ-süngu rawareandɨ ana, ai wandɨ rehane, wandɨ akɨdani, wandɨ meane,” mehu.

13

*Nindou sesɨ ahurɨ nümbürambe bubuarandɨ hoafɨ
(Mak 4:1-9; Ruk 8:4-8)*

1 Moani mamî rani-simboani Sisas ai worî ra hîniŋgîre haya kurîhoe-mayo rani hîmborîkîmî hu mamaru. 2 Nindou afîndî ahambo wakîmarîhorî ranai afîndîwambo fondî tîre koamarandamboyu Sisas ai botambe kefuai nîmaru ane asu nindou afîndî ranai gudihî hoekîmî burîmayei. 3 Raniyu asu ai afîndî kafoefe hoafî ranambo aheimbo hoafîmayu. Raniyu ai aheimbo yare hoafîyuhû yahuya, “Nindou mamî ai mamîmbo sesi ahurî bubumbo ahandî nûmbûrîna mahu. 4 Ai hu sesi ahurî ra buburandane bîdîfirî ai nafînî pûtapîmayoa ndu ai tûkûyahî fufumarîhûsi. 5 Bîdîfirî hîfî akîdou yangîrî nîŋgo-ambe nîmoei yahafî safambe pûtapîyo. Hîfî ranai ragu hanî-koate nîŋgo-ambe. Hîfî ranai ragu hanî-koate-wambo sesi ahurî ranai nîmai tûtûkîmayo. 6 Asu hûfîhamîndî ai peyowohûyo ranambo ahurî hapoadûmbo maforo ranahambo sore-soremarandî. Sapo ahasîharî ai ragu hîfambe hanî hanî ra-koateyo hayambo-wambo raniyo asu ai muŋgu yapatîparîmayo. 7 Asu bîdîfirî ahurî ranai tîhoarî-tîhoarûmbî wofambe pûtapîyo haya, asu tîhoarî ranambo gabudandûhî moaruwaimbo-mareanda hîsî-koatemayo. 8 Asu ahurî bîdîfirî ai hîfî aboedambe safî pûtapîyowohû ai aboedî hîsîmayo. Nîmîndî mamî ranahandambo bîdîfirî ai 100 hîsîyo, bîdîfirî ai 60 hîsîyo, asu bîdîfirî ai 30 hîsîyo marandî,” mehu. 9 Sisas ai hoafî moendîfembo yahumbo hoafîyuhû yahuya, “Hîmboambeimbîndeihi ana, hîmborîmbeyei-amboane” mehundûrî.

*Sisas ai nûngure hohoanîmoyuhûyo kafoefe hoafînambo wataporîmbora marandî
(Mak 4:10-12; Ruk 8:9-10)*

10 Raniyomo asu Sisasimbo sîngururû-rundeimbî ai Sisas sowana sîfomo ahambo dîdururûhî yahomoya, “Nîmboyafî se nindou ranaheimbo wataporîmborarûhî kafoefe hoafîmefîndûra?” mehomondo-amboyu. 11 Asu sîmborî Sisas ai ahamumbo hoafîyupurûhî yahuya, “God ŋgînîndî hîfandarandî ranahandî hoafî dîbo eŋgoro ahandî nîmîndî ranahambo sîhamumboyo masayo, ŋga asu nindou ranaheimbo moai sayo. 12 Nindou dîdî ai bîdîfirî moatûkunî asîhendî ana, asu God ai ahambo bîdîfirî moatûkunî ranîwamî dagadombui. Rananîmbo asu ai ranî-moatûkunî ndearîndûmbui. ŋga asu nindou dîdî ai ranî-koateayu ana God ai nîne-moatûkunî sapo akîdou masîhendî ra muŋgu hîhînde ndemûndûmbui. 13 Ranîmboane asu ro aheimbo kafoefe hoafînambo wataporîmbo-marîhandûrî.

Sapo nindou ranai hoeirîhindûhaneisî,
ŋga asu ai ŋgîrî ndondîhi hoeindîhindî.

Ai hîmborîyeihaneisî,

ŋga asu ai ŋgîrî nînî-moatûkunîmboyo hoafayo ranahambo ndondîhi hîmborîndei fîfirîndîhindî.

14 Nindou ranaheimboyo Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî nindou Aisaia hoafîmayu hoafî ra hapoana anîhondû tûkûmefeyo. Hoafî ranai yare hoafîyowohû yahoya, ‘Se hoafî ranahambo afîndîmbo hîmborîndeimboyei,

ŋga asu se ŋgîrî fîfirîndîhindî.

Se afîndîmbo hîmboapondeimboyei,

ŋga ŋgîrî hoeindîhindî.

15 Sapo nindou ranai ahei hohoanîmo ra tapîhamîyondûrî,

asu ai ahei hîmboambe ra gûre papîreandûrî

asu ahei hîmboarî ra tûtûmondeandûrî hayambo wambo.

ŋga asu refe-koatembeyei-mbonana ahei hîmboarînambo hoeirîhi,

ahei hîmboambenambo hîmborîyeihî hohoanîmo ra fîfirîhi mburîhûmbo

asu wambo sowana sîneihi ro dîdîboado-rîheandûranî aboedîyei,’ *Aisaia 6:9-10*

mehu. 16 ŋga asu moanî seana hîhîfî-hîhîfîndîmo. Sîhamundî hîmboarî ranai ana hoeireandûhî tûrûfoareandûhane. Asu sîhamundî hîmboambe ranai-amboanî nînî hoafîyo ranahambo hîmborîyowohû fîfirîandûhane. 17 Ro sîhamumbo

an+hondümbö-anahi nda hoafehapuri. Horombo Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi nindou afindi asu mbumundi nindou afindi ai nîne-moatükunî se hoeiarundi ranahambo hoeifembo masei, nga asu ai moai hoeirihindi. Asu se nîne-moatükunî hoafi hîmborayeî ranî hoafi ra hîmborîmbo masei, nga asu ai moai hîmborîyeî.”

*Sisas ai sesi ahurî ranahandi kafeefe hoafi nîmîndî türüfoare hoafîmayu
(Mak 4:13-20; Ruk 8:11-15)*

¹⁸ “Se ndühî hîmborîndei. Nindou sesi ahurî bubumarandi kafeefe hoafi ranahandi nîmîndî ra türüboadîhindi. ¹⁹ Nindou sapo God ngînîndî hîfandarandi ranahambo hîmborîyeî hehî asu ndofe türüfoefe-koateayeî nindou ranana sapo sesi ahurî nafîni pütapîmayo nahurai-ane. Nîne-moatükunî aheî ngusüfoambe sesi ahurî nou bubumayo ra moaruwai nendi-mayu Satan ranai tüküfi kosamündühani. ²⁰ Sapo sesi ahurî nîmoeiwamî pütapîmayo ranana nindou sapo hoafi hîmborîyu sîmboanî ai nîmai hîhîfi-hîhîfiyuhü masemündu nahurai-ane. ²¹ Nga ai ahurî ahasîharî-koate nahurai hoafi ranai moai ahandî ngusüfoambe ngînîndî nîmarondowohü ai moai gedambo ngînîndî nüngu. Ranîmboane nindou ranai afîndî hohoanîmoyo asu papî hoafîyo ranai Aboedî Hoafi ra süngufembo tükündîfendoanî asu ai ahandî an+hondümböfe hohoanîmo ra nîmai hînîngîmareandi. ²² Sesi ahurî tîhoarî tîhoarîyoweimbi wofambe pütapîmayo ranana, sapo nindou ai hoafi ra hîmborîyu haya mîtanaramündu nahurai-ani. Hîfînîndî moatükunî ranahambo afîndî hohoanîmoyuhü asu napo afîndî sîhefembo ranahambo ngusüfo pareandühî ranî-moatükunî ranai Godîndî hoafi ranahambo gabudîmareandi, asu ahurî ranai ngîrî hîsîndo. ²³ Nga asu sesi ahurî hîfî aboedambe bubumayoa aboedî tüküme Feyo ranana, sapo nindou düdi ai hoafi ra hîmborîyu haya asu ai hoafi ranahambo fîfîreandühî tûmafoareandî nahurai-ane. Ranîyo ai hîsî aboedî hîsîmayo. Bîdîfîrî ai 100 hîsîmayo, bîdîfîrî ai 60 hîsîmayo asu bîdîfîrî ai 30 hîsîmayo,” mehu.

²⁴ Sisas ai aheimbo ngorü kafeefe hoafi hoafiyuhü yahuya, “God ngînîndî hîfandarandi ranana nindou ai aboedî sesi ahurî ahandî nûmbûrambe bubuarandi nahurai-ane. ²⁵ Mamîmbo nîmbokoanî munguambo nindou ai apusîyeî-ane, hürütümbî nindou moaruwai ranai tüküfi wohî ahurî ra nindou sapo wit ahurî bubumarandi ranambe bubura hînîngîre haya ndamefîyu. ²⁶ Wit mangîrî ranai tütükîyowohüyo asu hîsî ranai ndeara tüküfe-tüküfe marandi. Ranîyo asu ranî mbusümo wohî ahurî amboanî tüküme Feyo. ²⁷ Nûmbûrî aharambûrîmayu ranahandi ratûpurîyomo-rundeimbi-memo ranai nindou ahambo-so tüküyafu hoafîyomondühîya, ‘Nindou adûkarî, se sapo sesi ahurî ra moaruwaiyopoanî, nga aboedîyo sîhafî nûmbûrambe bubumarandîsî. Asu dagüda wohî ra tüküfemboyo furayo rana?’ mehomondamboyo. ²⁸ Asu nindoumayu ranai sîmborî ahamumbo hoafîyuhüya, ‘Nindou hürütümbî ai dîbo tüküfi wohî ahurî ra bubumarandane furayo,’ mehu-amboemo. Asu ai sîmborî ahambo düdurüwurühî yahomoya, ‘Ro wohî ra ho wohîrîhefembo se hohoanîmoyafai?’ mehomondamboyo. ²⁹ Asu sîmborî ai ahamumbo hoafîyuhüya, ‘Yowanî refepoanî! Se wohî dîgoundühî wit mangîrî ra wohî bîtapîndu fîrîbadîgoumboemo, nga ambe. ³⁰ Wohî ranai moanî rande wit bîtapînde mamî tütükîndo ngombo asu sesi ra yimungurîyîmîndambe fîrîbadîhefemboane. Ra-sîmboanî ro nindou yimungurîndümo-rundeimbi ranahambo wohî ra boateî wohî dîgau mbundu hüputüpendu haiambe fufusîndundühî, asu moanî wit safî ranî yangîrî gururîndu wandî sesi sîhefe worambe kurîndundî mbîsamboyahî!’ mehupurî,” mehu.

*Sisas ai hoarî akîdoughündî adûkarî tüküfembo kafeefe hoafi hoafîmayu
(Mak 4:30-32; Ruk 13:18-19)*

³¹ Sisas ai ŋgorü kafoefe hoafi hoafimayundüri. Ai yahuya, “God ŋg+n+ndi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nindou ai mastet hoari hambomo nahurai ra semündü haya ahandi nümbürambe hifi karirühani. ³² Hoari ra ai moani moaruwai akidou tikaimboanisi, ŋga asu ai hifambeahindi tükufe nimoamo ahafo ranana moani ŋgasündeandeimbi moatükun+ ane, asu muŋguambo ndu ranai tükündahi n+m+ düdüdü ran+wami ŋgeri ahei ŋgerambo-ndühümboyei,” mehu.

Sisas ai mam+ moatükun+ ahand+ ndüri yis ranahambo süŋgunambore haya kafoere hoafimayu

(Ruk 13:20-21)

³³ Sisas ai kafoefe hoafi ŋgorü hoafimayu. Ai hoafiyuhü yahuya, “God ŋg+n+ndi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nimorehi ai bret mandifembo yahombo ana, ai sapo fufudigoyo-randeimbi moatükun+, ahandi ndüri yis, ra akidou yangiri praua adükar+ ranambe bubufoare haya fande yamunderandani muŋguambo praua ranai nimoamo fufudigoyo hafohane.”

Sisas ai kafoefe hoafinambo hoafimayu ranahandi n+m+ndi

(Mak 4:33-34)

³⁴ Sisas ai kafoefe hoafinambo muŋguambo moatükun+ ranahambo nindou afindi ranaheimbo hoafimayundüri. Nga asu ai ŋg+r+ n+ne-hoafi aheimbo hoafombo mbüsümbo ra kafoefe hoafinambo hoafi-koate hoafindundüri, ŋga wani. ³⁵ Horombo, God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ai hoafimayu ran+ simogodühi yahurai tüküfemboyu Sisas ai yare kafoare hoafimayu ra. Sapo nindou ranai yare hoafiyuhü yahuya,

‘Ro aheimbo watapor+amboar+handüri ana, kafoefe hoafinambo watapor+indamboyah+.

Ro muŋgu moatükun+ dibo engoro hifi asu

muŋgu moatükun+ nafi-koateyo-ambe ho hombo hapondanambe fifirife-koatemayo

ra aheimbo hoafindaharümboyah+,’

Buk Song 78:2

mehu.

Sisas ai wohimbo kafoefe hoafimayu ranahambo türüfoare hoafimayu

³⁶ Ran+yu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo ranühi yare hin+ŋg+rearü haya worambe kefuai mahüfu. Ran+yomo asu ahambo süŋgururü-rundeimbi ai ahambo-so kefoau hifomo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se y+hoefimbo nümbürambe wohi tüküme feyo ranahandi kafoefe hoafi n+m+ndi ranahambo türüfoaro hoafiyafimuni,” mehomondamboyu. ³⁷ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyuhü yahuya, “Nindou düdi ai sapo sesi ahuri aboedi nümbürambe bubumarandi ranana Nindou Hondü ranani. ³⁸ Nga asu nübüri ana hifi ndanane. Ahuri aboedi ranana nindou sapo God ŋg+n+ndi hifandarandi ranambe aniboadei ranane. Nga asu wohi moaruwai ranana nindou sapo Satan+ndaye ranane. ³⁹ Nga asu hürütümb+ nindou wohi ahuri bubumarandi ranana Satan-ani. Asu yimunguri y+m+ndimbo si ranana hifi ndanai muŋgumbo si-ane. Nga asu yimungur+ndümo-rundeimbi nindou ranana God+ndi sünambeahindi nendi rananemo. ⁴⁰ Sapo ai wohi ra firu hüputüpuru haiambe fufusarundi yahurai-animbo hifi nda muŋguyo-ambe nindoumbo tükünd+femboe. ⁴¹ Rananimbo Nindou Hondü ranai ahandi sünambeahindi nendi koand+hepurümbui. Asu ai muŋgu moatükun+ nindouyei an+hondümb+ hohoan+mo ranahambo moaruwaimbo-reandüri arandi asu nindou bidifiri moaruwai hohoan+moyei ar+hündi rananei aheimbo God ŋg+n+ndi hifandarandi-ambeahindi fufundündimo raguanambo-ndundüri+imboemo.

⁴² Rananimbo aheimbo hai hüfi afindi ranambe pinduwuraní ranühi ai ahei yahafi hitihündühi hasiheindeimboyei. ⁴³ Rananimbo asu Godíndi nindou mbumundi-mayeí ranai ahei Ape nginíndi hifandarandi ranambe hüfíhamíndi nou si boakíboadihimboyei. Se himboambembündeihi ana, himboríndei. ⁴⁴ God nginíndi hifandarandi ranana ndahurai-ane. Nindou ai nginíndi napo díbo hifambe samboeroa hoeireandühi ana, asu ai díbo yare gabude shendüh-ani. Ranani asu ai ranimbo hihífi-hihífi haya asu hu muṅgu moatükuní ai masihendi ra nindou ṅgorümbo fufusendühi ranihündi kakí semündü haya asu ai hihífi hu nginíndi napo yanḡoroweimbi hífi ra pemímayu.”

Sisas ai boagíriyafe kakí finambore hoafímayu

⁴⁵ “Asu God nginíndi hifandarandi ra ndahurai ane. Nindou ai moaní nginíndi moatükuní boagíri kakí nahurai ranahambo kokora randühani. ⁴⁶ Asu ai ranímoatükuní ra moaní aboedí hamíndi hoeireandühi anímbo asu ai hu muṅgu moatükuní ai masihendi ra nindou ṅgorümbo fufusendühi ranihündi kakí semündü haya asu kakí ra pemímayu.”

Sisas ai andürímbo süngure haya kajoare hoafímayu

⁴⁷ “Asu God nginíndi hifandarandi ra ndahurai-ane. Nindou bídífri kiní wowariyomo-rundeimbi ai ahamundi andürí ranambo hímoni safoarandühi mamíkarambo kiní gümarüwuri. ⁴⁸ Asu andürí ranai kiní ranambo tüküfeyo-aní ane ai gudiani hüründümo shoemo houmbo kiní ra yíboboarundi. Rananemo asu ai nímarímombo kiní aboedí aboedí ra wambürambe wambüríhírundühi asu moaruwai moaruwai moaní yanḡorombo ra ragu moenda pütíyefu arundi. ⁴⁹ Hífi nda bídífríraní si raní-símboaní moaní yahurai hamíndi anímbo tükündífemboe. Rananimbo asu sünambeahíndi nendí ai nindou moaruwai hohoanímoyeimbi ranaheimbo gugundüwurü mamíníndüwurümboemo aboedí-mayeí ranambeahíndi. ⁵⁰ Rananimbo aheimbo hai hüfi afindi ranambe pinduwuraní ai ahei yahafi hitihündühi hasiheindeimboyei.”

Símboríyamundífe hoafí asu wamíndafíyamundífe hoafí

⁵¹ Sisas ai ahamumbo düdüfipurühi yahuya, “Se ndanímóatükuní ranahambo fífíru türüfoarundai?” mehuamboemo. Asu ai hoafíyomondühi yahomoya, “Yíní, ro fífírihumboanefí,” mehomondamboyu. ⁵² Asu asükaiyu ahamumbo yahuya, “Ranímboane asu muṅguambo nindou ahínümbí hohoanímóyamundu-rundeimbi-memo ai God nginíndi hifandarandi ranahambo ndoru fífírarundi ranai worí aharambüri nahurai anemo. Ai kefuai hüfu ahandí napo worí-mayo ranambeahíndi símborí napo asu wamíndafí napo fufuaramündu nahurai anemo.”

*Nasaretihündi ai Sisasímbo yíboarukomaríhorí
(Mak 6:1-6; Ruk 4:16-30)*

⁵³ Sisas ai raní kajoefe hoafí ra hoafíyu moendíre haya, ranühínda botífi haya ahandí ṅgoafína hihírfi mahafu. ⁵⁴ Ai hafu ahei rotu worí ranambe hoafíyamundímareandüra nindou ahandí hoafí himborímayeí ranai ranímbo mahepühíndi. Ai düduyahíndühi seiya, “Ai dagüdamboe fífírfífe ra yahurai masemündu-a? Asu ahandí hepünífeimbi moatükuní ranambo-ana? ⁵⁵ Nindou nda dadí nímoríyua? Ai awi nindou worímбора randeimbíndi nímorímbeyu? Asu awi María ana ahandí hondímбай? Awi Sems, Sosep, Saimon, Sudas ra ahandí akohoandímbemo? ⁵⁶ Awi ahandí muṅguambo rehíhoandí ranai ndanühí nímboeiai? Asu ai dagüdamboe muṅguambo ranímoatükuní ra masemündu rana?” raríhi hoafímayeí. ⁵⁷ Raníyeí asu ai Sisas ahambo yíboaruko-maríhorí. Raníyu asu Sisas ai hoafíyundürühi yahuya, “Godíndi hoafí hoafíyu-randeimbi nindou ranahambo muṅguambo nindou

ai ahambo hihifi-hihifiyeihî nindou adûkar-ani sahûndo arîhündî, nga asu ahandî ngoafîhündî ai ana wani,” mehu. ⁵⁸ Nindou ranî ngoafîhündî ai anîhondûmbofe hohoanîmo-koatemayeî-amboyu asu ai moai ranûhî hepûnîfeimbî moatûkunî afîndî ahei hîmboahû rareandî.

14

*Son nindou hundûrûrarandeimbîmayu ranai yîfîmayu hoafî
(Mak 6:14-29; Ruk 9:7-9)*

¹ Ranî-sîmboanî Gariri hîfî hîfandîra-randeimbî nindou ahandî ndûrî Herot ranai Sisas nîne-moatûkunî ratûpurîmayu ranî hoafî hîmborîmayu. ² Ranîyu asu ai ahandî hoarehî nindou bîdîfirî ratûpurîyomo-rundeimbî ranahamumbo hoafîyupurûhî yahuya, “Ai ana sapo Son nindou hundûrûra-randeimbîmayu ranai ana yîfîhündî botîfimboani. Ranîmbo ani anasî ai ranî ngînîndî ra semündû haya ranambo hepûnîfeimbî moatûkunî rawareandî,” mehupurî. ³ Nîmboe sapo Horombo Herot ai Sonîmbo karabusîfimbo hoafîmayu. Ranîyomo Son ahambo mburundûmo hîputûpurîhauwurî mburu karabusambe hînîngîmarûwurî. Sapo Herot ai ahandî akîdî, ahandî ndûrî Firip, ahandî nîmorehî, ahandî ndûrî Herodias, ra ndahamîndî mehu. ⁴ Horombo Son ai Herotîmbo hoafîyundûhî yahuya, “Herot, se nîmorehî ra asowandîfî ana, aboedîyopoanî,” mehundo. ⁵ Ranîyu asu ai Sonîmbo hîfokoandîhinî yahu haya ramefîyu. Nga asu ai Sudambo yîhîmbomarandûrî sapo ai Son ahamboyo Aiana Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbani sei hoafîmayeî. ⁶ Mamîmbo Herotîmbo hondî ai wakîmarîmîndo si ranahambo hohoanîmoyomondûhî nindou bîdîfirî ai fandîhi nîmareimbo sesesîmayeî. Ranîyo asu Herodiasîndî nîmorehî nîmorî ranai ahei hanjîfoanî moporîyo wakîmareandî. Ranîyu asu Herot ai nîmorehî moporîmayo ranîmbo siaomefîyu. ⁷ Ranîyu asu ai hoafîyuhû yahuya, “Ro sîhambo nda dabareheandî se nînî-moatûkunîmboyaî wambo dûduwefoandî ra ndahanînîmboyaî!” mehundo. ⁸ Nîmorehî nîmorî ranai ahandî hondî hoafîmayo sînggu nîngombo Herotîmbo hoafîyohû yahoya, “Moanî haponda hamîndî ndûhî Son hundûrûra-randeimbîmayu ranahandî mbîro pretîwamî nando ndawandî,” mehoamboyu. ⁹ Asu Herot ai ranî hoafî ra hîmborîyu haya afîndî hohoanîmomayu. Nga asu sapo ai nîmoamo ranîfîhî dûkare dabarîmefîyuwambo asu nindou afîndî ai-babîdîmbo nîmareî masahûsî ranîmbo ai hoafîyuhû yahuya, “Ahandî hohoanîmo sînggu-ndundî,” mehu. ¹⁰ Ranîyu asu ai nindou ahandî hoarehî ratûpurîyomo-rundeimbî ranahamumbo Sonîndî mbîro kîkîrîhefîmbo hoafîmepura ai homo karabus-ambe-ahîndî mbîro kîkîmarîhauwurî. ¹¹ Ranîyomo ai ahandî mbîro ra pretî-mayo ranîwamî nandu sowandûmo hîfomo nîmorehî nîmorî-mayo ranahambo masabudoa ahandî hondî sowana semîndî maho. ¹² Ranîyomo asu Sonîmbo sînggururû-rundeimbî ranai homo ahandî fi nîmoko sowaründûmo homo hîfîkarîwurî houmbo asu ai homo Sisasîmbo hoafîmemondo.

*Sisas ai 5,000 nindou sesî masagadûrî
(Mak 6:31-44; Ruk 9:10-17; Son 6:1-13)*

¹³ Sisas ai Son ramefîyu hoafî ra hîmborîyu haya, ranîhûnda botambe farîfi haya moanî aimbo nindou kîkîfoefe-koatereandî hîfînî mahu. Nindou bîdîfirî ai Sisas ranînî mahu hoafî ra hîmborîyeî hehi asu ai ahei ngoafî hînîngîrîhi hehi moanî hîfî nafî sînggumarîhorî hei. ¹⁴ Sisas ai botambeahîndî kusîfoendane asu nindou afîndî ranai gudihî menjorowa hoeireandûrûhî aheimbo ngusûfo afîndî hîpoamborandûrûhî ahei anjûnî ra aboedîmarearû. ¹⁵ Mamî ranî nîmbî hoafombo ahambo sînggururû-rundeimbî-memo ranai ahambo-so homo tûkûyafu hoafîyomondowohû yahomoya, “Ndanana nindou koate-reandûhane, nga ndeara hûfîhamîndî hûrîmîndûhane. Nga se nindou ranaheimbo koarîhawandûranî

anímbo ai ngoafina nímai ahei sesi kokofefembo ndambeyahindi,” mehomondamboyu. ¹⁶ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurúhi yahuya, “Ai ngiri botindahi hehi sesi kokombo ragu ngei. Nga seanímbo síhamundíhoari sesi ra ai sesímbo dabudúri!” mehuamboemo. ¹⁷ Asu ai símbori hoafiyomondowohú yahomoya, “Roana hondahúfeimbi (5) bret anemo asu kiní akídou yimbu-anafani rani yangirane sahumíndíimboayefi,” mehomondamboyu. ¹⁸ Asu ai ahamumbo hoafiyupurúhi yahuya, “Refe ana ndúhi wambo sowana sesi ra sowandúmo sífomo,” mehu. ¹⁹ Raniyu asu ai nindou afíndi ranaheimbo wohiwami nímandei mehua mamarei. Raniyu asu ai mamí hondahúfimbi breti-memo raniyomo asu kiní akídou yimbumevani raniyafani ra semúndú haya súnambe hímboyu hafuhi Godímbo híhifímarúri. Refi mbura ai breti-mayo ra hífítire ahambo süngururú-rundeimbiímbo masagapura asu ai nindou afíndi ranaheimbo yimbumarundúri. ²⁰ Munguambo nindou ai sesi ra sahúsimbo ndeara nafímaríhúmúndi. Raniyomo asu ahambo süngururú-rundeimbi ai sesi moani bode megoro ra 12 wambúri tükúfimbi masowandúmo. ²¹ Nímoréhi, nímorí akídíbou tapuife-koate nindowenihi yangiri sesi ra masowasúmo ranana ai 5,000 nahurai nindowyomo masowasúmo.

*Sisas ai Gariri kuríhoe hangífo süngu nímoamo pütapímayu húfu
(Mak 6:45-52; Son 6:16-21)*

²² Raniyu Sisas ai ahambo süngururú-rundeimbiímbo botambe fandafu houmbo se-boatei Gariri kuríhoe rani goesúrúni ngomo mehuamboyu asu ai nímorehi nindowenihiímbo ahei worínambo koaríhefendúriímbo mehu. ²³ Ai aheimbo koaríhendúri haya hífi wafuwami ahand-amboani mahafu Godímbo dídíbafífendombo. Ndeara nímbi ai akímíyowohúyo asu Sisas ai moani ahand-amboani hamíndi ranúhi manúngu. ²⁴ Asu rani-símboani bot ai ndeara anguni hoe mbusúmondúhi weri ra hangífoani sífohiyo asu hoe ranai fandíhoayohú bot ranahambo semíndi pire semíndi pire randúhi maho. ²⁵ Raniyu asu Sisas ai si hoafombo ahambo süngururú-rundeimbi ranhamumbo-so hoe hangífo süngu pütapíyu húfu tükúmeíyú. ²⁶ Asu ai ahambo hoeirúwura hoe hangífo süngu pütapímayu húfuwa híhamíndaríyomondúhi yíhímboyondúhi yahomoya, “Rani-moatúkuni ranana yífiáfane,” mehomo. Raniyomo ai yíhímboombo híshíheimemo. ²⁷ Asu Sisas ai mamíhari hoafi níngoambe hoafi karíhoeihí yahuya, “Se ngíníndi níngomo, roanahi nda, nga se yíhímbondímboemo!” mehupuramboemo. ²⁸ Raniyu asu Pita ai ahambo hoafiyundúhi yahundoya, “Adúkari, aníhondú sendafúhi ana, wambo hoafiyafíndira ro síhambo sowana hoe hangífo süngu pütapínda dúgi,” mehundo-amboyu. ²⁹ Asu Sisas ai Pitambo hoafiyundowohú yahuya, “Se mborai súhúfi,” mehundo-amboyu. Raniyu asu ai botambeahíndi tükúfi haya Sisas sowana hoe hangífo süngu mahúfu. ³⁰ Nga asu ai weri ra hoeireandaní mayowamboyu ngíníndi hamíndímayoa yíhímboyuhú ndeara hímoni típoríkomeíyú hanu. Raniyu asu ai heiyuhú hoafiyuhú yahuya, “Adúkari, se wambo aboeda faríhawandíri!” mehundo-amboyu. ³¹ Raniyu asu Sisas ai nímai mamíhari warífi hu kíkihírúmdúhi hoafiyundúhi yahuya, “Síhafi aníhondúmbofe ra akídou ane. Se nímbóe hohoanímó yimbumbomarowanda?” mehundo. ³² Asu ai yíbobo botambe kefoeneandúhímboyo asu weri ai afurímareandi. ³³ Raniyomo asu nindou botambe mamarímó ranai Sisasímbo Adúkari hondani yahomo hohoanímoyomondúhi yahomoya, “Awi seana moani Godíndi Nímorí hond-anafi!” mehomondo.

*Sisas nindou afíndi Genesaret hífíhúndi angúni aboedímareandúri
(Mak 6:53-56)*

³⁴ Ai botambe kuríhoe ra baríhoemo hou homo Genesaret hífambe tükúmeíndi. ³⁵ Raniyei asu nindou rani hífíhúndi ai Sisasímbo fífírímarihorí. Raniyei asu

nindou ran+hündambo-maye ranai ngoafi daburi wakimareandi ranaheimbo Sisas tüküfimboani hoafi ra hoafüh+mar+hündi. Raniyei asu nindou ranai angünümboyeimbi ranaheimbo fufurühümüdi-hündür+ mafand+hindi Sisas sowana. ³⁶ Raniyei asu nindou angünümboyeimbi ai moani Sisas+ndi hoeari ranahambo sünd+fimbo hoafimehüdo habodei. Raniyo asu ai rani hoeari ahandi ra sünd+hindühi ahei angüni ra muḅguambo aboedimehindi.

15

*God ai amoa mam+yei ah+nümbi hohoanimo hif+nambomareandi
(Mak 7:1-13)*

¹ Raniyo asu Farisi nindouyomo asu ah+nümbi hohoanimo yamundu runde-imb+yomo ranai Serusarem ngoaf+hündi botiyafu houmbo sinimo Sisasimbo-so tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya, ² “Asu nimboe sihaf+ süngurunini-rundeimbi ranai horombo y+hoefi amoa mam+ ai ahamundi hohoanimo yamunde sihai mamaro ra süngufe-koateayomoa? Aiana moai ndoru koadürü refe-arandi süngu ahamundi war+ ra popoair+hoemo mburu sesi ra sowasümo rundi,” mehomondamboyu. ³ Asu Sisas ai simbor+ ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Asu se nimboe God ai hoafiyumbi hoafi ra ndofe süngufe-koate moani sihamundi yamundife hohoanimo rani-süngu yangiri sünguru homoa? ⁴ Sapo God ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Se sihaf+ meapembo ah+nindafühi fand+hawapiri ndandi.’ Asu ‘Nindou düdi ai ahandi hondaf+indambo hoafi moaruwai hoaf+nduan+ ana, nindou ranahambo h+fokoeffimboane,’ mehu. ⁵⁻⁶ Nga asu se hoafiyomo rundühi yahomoya, ‘Nindou mam+ ai kaki napo moatükun+ hondaf+ndi ahafembo far+hefepiri+imbo asihendi ana, ai ahafembo hoaf+nduh+ animboya, Rani-moatükun+ ranana ro Godimbo mas+heheandane ehu ana, asu ai ahandi hondaf+indambo ran+nambo ngiri fand+hepiri,’ yahomo arund. Rani hohoanimo süngu ana, asu se God+ndi hoafi ra mbahiri+haundühi moani sihamundi yamundife hohoanimo rani-süngu yangiri sünguru homondühanemo. ⁷ Awi seana nindou yimbu yafambeimbanemo! Aisaia ai an+hondümboyu sihamumbo horombo hoafiyuhü yahuya,

⁸ ‘God ai yahuya, “Nindou ranai wambo yafambe ranambo Adükarani aseindiri, nga asu ngusüfoambe ana moai wamboso akim+yo, nga angunanendür+.

⁹ Ai nindou-yomondi ah+nümbi hohoanimo ranahambo bokari+hehindühi yangiri hoafiyehüya, ‘Ndanana God+ndi hoafane,’ masei.

Ran+nambo ai wambo ndür+ adükarümbani, mbisahündiri+imboyei,” ’” mehu.
Aisaia 29:13

*Ninemoatükun+ nindoumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanimoyei ar+hündi
(Mak 7:14-23)*

¹⁰ Raniyu asu Sisas ai nindou af+ndi ranaheimbo mborai yahundür+ haya hoafiyundürühi yahuya, “Se hoafi ndanahambo himbor+ndei hehi fifir+ndi+hindi.

¹¹ N+ne-moatükun+ nindou ranahandi yahamo ahano ranaiyopoani nindou ranahambo rarerani ai moaruwai hohoan+mombi nindouayu God+ndi himboahü. Nga n+ne-moatükun+ ahandi yahamo naf+poedi tükefeyo ranane rarerani ai moaruwai hohoan+mombi nindouayu God+ndi himboahü,” mehundür+.

¹² Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ahambo-so homo hoafiyomondowohü yahomoya, “Awi se moai fifirowand+yo, Farisi ai se rani hoafi hoafimayafi ranimbo himbor+yomo houmbo ahamumbo ngusüfoambe moaruwaiarapuri rana?” mehomondamboyu.

¹³ Asu Sisas ai simbor+ hoafiyuhü yahuya, “Muḅguambo manjiri wandi Ape sünambe amaru ai hifife-koatemayu ranana fir+bad+ hefemboane. Farisi ai nindou yahurai anemo. ¹⁴ Se ahamumbo hohoan+moyopuri+poani. Nindou ranai ana himboatihari

nindou anemosi, nga himboatihari bodimondambo nafi nafuimbo yahomombo-anemo. Nga asu himboatihari ngorü ai himboatihari ngorumbo nafi nafuiarüri ana, yibobo hoeapoarambe pindamboyanani.”¹⁵ Nga asu Pita ai hoafiyundühi yahuya, “Awi se yihoeimbo rani kafeefe hoafi ra fifiro hoafiyafimuni,” mehuamboyou.¹⁶ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se-amboani rani-moatükuni ranahambo awi fifirife-koateyomoa?”¹⁷ Muᅅgu moatükuni yahamo nafi ahanö ana, asu rani moatükuni ranai hani bodoambe tüküfeyoani ahandi fi ranambe hasifi tüküfihane. Se ra moai fifirundi-yo?”¹⁸ Nga asu nine-moatükuni ᅅgusüfoambeahindi hohoanimo haya yahamo nafi tükefeyo ranane ai nindou ranahambo rarerani asu ai moaruwai hohoanimo nindouayu Godindi himboahü.¹⁹ Nindou ranahandi ᅅgusüfoambeahindi nine-moatükuni hohoanimo tükefeyo ranana, sapo nindou ngorumbo hifokoefe hohoanimo, nimorehi sisihimö, nindowenih birabireimbi hohoanimo, hühbühüni hohoanimo, tikai hoafi, asu bodimondambo moaruwaimbofe hoafi ranane.²⁰ Rani-moatükuni ranane nindou rarerani asu ai Godindi himboahü moaruwaimboareri. Nga asu nindou ai waripopoi hefe-koate asesu ana, rani-moatükuni ranai ᅅgiri nindou ahambo randeandan nindou ai moaruwai hohoanimo nᅅgu, nga wani,” mehu.

*Nimorehi mamai ai Sisasimbo anihondümbomareri
(Mak 7:24-30)*

²¹ Sisas ai ranühinda botifi haya Tair Saidon ᅅgoafi anambafe hifi ranikimi mahüfu.²² Nimorehi mamai Kenanihündi ai rani hifihi nimar hayamboyo Sisas sowana sini puküna hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, Defitindi Ahuir, se wambo hipoamborowandiri. Wandi nimorehi nimorindi flambe moaruwai nendi ranai nimarindo hayamboane asu ahambo fi ra moaruwai mamikarandi,” mehondo.²³ Nga asu Sisas ai nimorehi ranahambo moai hoafi akidou-amboani kareandi. Asu ahambo süᅅgururü-rundeimbi ai hoafiyomondo hoangomondühi yahomoya, “Se nimorehi ranahambo koarhawanda mbho! Ai sihefimbo süᅅgu süᅅguramuni hoangohane rani-moatükuni ranahambo himboso papara hoango,” mehomondamboyou.²⁴ Asu Sisas ai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “God ai wambo Israer nindou sipsip nahurai ranaheimbo sowanamboyou yangriyu farihendürimbo koamarhendiri.”²⁵ Nga asu nimorehi-mayo ranai sini Sisasindi yirikimi peyo nimar hoafiyowohü yahoya, “Adükari, awi se wambo farihawandiri,” meho.²⁶ Asu Sisas ai ahambo hoafiyuhü yahuya, “Awi niori akidibou-yafemayo sesi ra semindi hefe yaforimbo pife ana, aboedi hamindiyopoani,” mehu.²⁷ Asu nimorehi ranai hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, ranana anihondanesi. Nga asu yafori ranai-amboani sesi fu ra fondi waminindi ahandi afindandimayo ra peyoani sesowohane,” mehoamboyou.²⁸ Raniyu asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundühi yahuya, “Nimorehi, sihaf anihondümböfe hohoanimo ra adükari hamindane. Nine-moatükuni ro shambo refembo se hohoanimoayafi ranana shambo randheaninimboyahü,” mehundo. Raniyo hoafi niᅅgoambe ahandi nimorehi niori-mayo ranai aboedimayo.

Sisas ai nindou afindi aboedimareari

²⁹ Raniyu asu Sisas ai ranihünda botifi haya Gariri kurihoe-mayo ranikimi mahu. Ai hu haya hifi wafu-mayo raniwami farifi hafu mamaru.³⁰ Raniyei nindou afindi hamindi ranai nindou tinar moaruwaimbi, himboatihari, nimar titirinambo yangri hahabudimbi, hoafi-koate, asu bidifiri amuri mamikarambo angünümbi ra muᅅgu aheimbo sahümündihündüri Sisas sowana mahei. Ai hei Sisasindi yirikimi hinᅅgimarhindüramboyou asu ai aheimbo aboedimareari.³¹ Asu nindou afindi hamindi ranai mahepünimehindi hoafi-koatemayei ranai wataporiyei, nimar

yangiri nimateimbi ai aboediyei, tinarai moaruwaimbi ai hahabodei, himboatihari ai himboariyei raraomarihunda horihi hehi. Raniyei asu ai Israeriyei God ranahambo Adukarani sei hoafimehundo.

*Sisas ai 4,000 nindoubo sesi masagaduri
(Mak 8:1-10)*

³² Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbimbo mborai yahupuri huruhepuri haya hoafiyupurui yahuya, “Ro nindou ndanaheimbo hipoamboariharü sapo ai ndanühi ro babidi ngimi si nimateimbo asu sesi-koatemayei-ambo ai sesimbomayo ra. Ro aheimbo sesi segoduri-koate koarhefendurimbo ana moeisahi. Asu ai ngoafina ngehunda nafini himboawurindeimboyei samboanahi,” mehuamboemo. ³³ Asu ahambo sungururu-rundeimbi-memo ai dudururui yahomoya, “Asu sihiri dagüda sesi afindi yahurai ndare niniki kefoefe-koateyowohü nda ndahumindeti hohu nindou afindi ranheimbo sesi ra mandahundura?” mehomondamboyu. ³⁴ Sisas ai dudureapurui yahuya, “Se bret ra nungunimbiyo sowandümomomoa?” mehupuramboemo. Asu ai simbori hoafiyomondowohü yahomoya, “Bret 7 anemo asu kini akidimondou-anemo,” mehomondamboyu. ³⁵ Raniyu asu Sisas ai nindou afindi ranaheimbo hifini ninouyei mehundura asu ai mamarei. ³⁶ Sisas ai bret 7-yomo asu kini akidibou-memo raniyomo ra semündü haya, Godimbo hihifiruri mbura, hifitire ahambo sungururu-rundeimbimbo masagapura asu ai nindou afindi-mayei ranaheimbo yimbumarunduri. ³⁷ Nindou ai sesi ra sahüsi nafirihümündihiyeyi asu sesi wamburi 7 ranai bode mengorowa ahambo sungururu-rundeimbi ai fufumaründimo. ³⁸ Nindou ai sesi masahüsi ra nimorehi niori akidibou kameihi tapui-koate nindowenihiyangiri ana 4,000 nindouyomo. ³⁹ Raniyu refi mbura Sisas ai nindou ranaheimbo koakorihenduri haya asu ai botambe farifi haya Magadan hifina mahüfu.

16

*Hepunifeimbi moatükuni sunambeahindi hoeifembo hoafimemo
(Mak 8:11-13; Ruk 12:54-56)*

¹ Farisi asu Sadyusi nindou ai Sisasimbo refi hoeifimbo yahomo houmbo ahambo-so tükumefundi. Ai hepunifeimbi moatükuni sunambeahindi nginindi rarowanda hoeindihu yahomo houmbo hoafimemondo. ² Nga asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Hufihamindi ai hurimindihini sunü hamburi aboedi kakirandani se yaru hoafiyomondühiya, ‘Hapoana ngiri hoendo, nga yahimo aboedi ningomoe,’ yahomondühanemo. ³ Asu siambeahi se yaru hoafiyomondühiya, ‘Hapoana hoewerindimboe, nga hoenimbaniyowohü asu sunü anüsahayo,’ yahomondühanemo. Yinini, se ana sunambe nine-moatükuni tükefeyo ranahambo ndoru hoerundühimboya, ‘Rani-moatükuni ra randifemboe,’ yahomondühanemosi. Nga asu se ana nine-moatükuniyo hapondanambe tükufemboayo ranahambo moai ndoru fifirundi. ⁴ Moaruwai hamindi hondü nindou anei hapondanambe aniboadei! Godimbo hohoanimo-koateyeimbi nindou ra ro hepunifeimbi moatükuni nafuimbo dudyahindirühiyeyi, nga ro ngiri sheimbo rani-moatükuni ra nafuindahanduri. Rani-moatükuni ana ndearamboyo sheimbo horombo Sona ai nafuiyunduri masagaduri rani yangiri hoeindihimboyei,” mehupuri. Raniyu asu ai ahamumbo yare hiningirepuri haya ndamefiyu.

*Farisi asu Sadyusi nindouyomondi fufudigoyorandeimbi moatükuni yis ranahandi
kafoeffe hoafi
(Mak 8:14-21)*

⁵ Sisasimbo sungururu-rundeimbi ai Gariri kurihoe ra barihomo gogoanini mahomo, asu ai moai bret sowandümo, nga mitanimarundümo. ⁶ Raniyu asu Sisas

ai ahamumbo hoafi-yuhü yahuya, “Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyo-randeimbi moatükunî yis ranahambo awi se hîbadumbo,” mehu. ⁷ Ranîyomo asu ai ahamundihoari simborî hoafi-yomondühî yahomoya, “Ai ra-mehu awi sapo sîhîrî bret semîndî sîfokoate-mayefî ranîmboyumunî yare hoafi-memunî,” mehomo. ⁸ Sisas ai nîne-moatükunî hoafi ai wataporî mboarundî ranahambo fîfîreapuri. Ranîyu asu ai ahamumbo hoafi-yupurühî yahuya, “Se sîhamundi anîhondumbofoe hohoanîmo ra akîdou safane! Se ra nîmboe sîhamundihoari wataporîmboarundî bret semîndî-koateayefî yahomo houmbo rana? ⁹ Awi se fîfîrundai? Sapo ro hondahüfeimbi bret hîfîtirîhe heheya 5,000 nindoumbo yîmbumarîheandî ra se hohoanîmoyomondai? Asu nîngunûmbî wambürîyo se wambürîhîru manindunda? ¹⁰ Asu bret 7 ranîyo 4,000 nindoumbo hîfîtirîhe maseheandambo asu se wambürî 7 wambürîhîru manindundî ra fîfîrundai? ¹¹ Awi se ra nînînguyafumboyomo fîfîrîfe-koateayomo rana? Ro ana moai sîhamumbo bretîmbo wataporîmborîhapuri, nga wanî. Ro ana Farisi asu Sadyusi nindou-yomondi fufudigoyoweimbi moatükunî yis ranahamboyahî awi hîbadumbo masahî,” mehu. ¹² Ranîyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi-memo ranai ngusüfo masowandümo Sisas ai fufudigoyo-randeimbi moatükunî yis bretambe pefe arandî ranahambo se hîbadumbo yahumboyupoanî, nga Farisi Sadyusi nindou-yomondi yamundîfe hoafi hohoanîmo ranahamboyu hoafi mayu.

Pita ai Sisasîmbo Kraisani mehu
(Mak 8:27-30; Ruk 9:18-21)

¹³ Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babîdî Sisaria Firipai hîfîna homondühîyomo asu ranî-sîmboanî ai ranahamumbo düdufi hoafi-yupurühî yahuya, “Nindou ai Nindou Hondü ranahambo düdi sei hoafiyeihîyeia?” mehupuramboemo. ¹⁴ Asu ai simborî hoafi-yomondühî yahomoya, “Bîdîfirî ai seiya ‘Son sapo nindou hundürarü-randeimbi-mbeyu,’ asu bîdîfirî ai ‘Seremaiambeyu’ asu ‘Godîndî hoafi hoafi-yu-randeimbi mamîmbeyu’ asei,” mehomo. ¹⁵ Ranîyu asu Sisas ai düdureapurühî yahuya, “Asu sîhamundihoari ro nindou dîdîyahî se nînguru hohoanîmoyomondühîyomoa?” mehupuramboemo. ¹⁶ Asu Saimon Pita ai simborî ahambo hoafi-yundühî yahuya, “Seanafî Kraisayafî.* Seana God sapo yangîrî koadürümbo nîngumbü-mayu ranahandî Nîmor-anafî,” mehundo-amboyu. ¹⁷ Asu simborî Sisas ai hoafi-yuhü yahuya, “Saimon, Sonîndî nîmorî, se hîhîfî-hîhîfîndafî! Ranî hoafi ra moai nindou hîfî ndanühînda ranahandî-mayo tüküfenîni, nga moanî wandî Ape sünambe amaru ahandîhoari sîhambo masaganîni. ¹⁸ Nga sîhambo ro hoafehanîni nda, se Pita-anafî. (Ndürî Pita ana Grik hoafînambo nîmoei yîtîfo ane). Asu nîmoei yîtîfo ranîwamî anîmbo ro wandî nendî gugurîndîhearümboyahî. Rananîmbo asu ngîrî yîfîmbo ngînîndî amboanî wandî nendî ranaheimbo hîfînambondeandî. ¹⁹ Rananîmbo asu ro sîhambo God ngînîndî sünambe hîfîndarandî ranahandî yîpurî ki ndahanînimboyahî. Nîne-moatükunî hîfî ndanühî se pararowandî ranana asu God ai-amboanî sünambe pandeambui. Asu nîne-moatükunî hîfî ndanühî se tirîhoefî asîhoefî ana, asu God ai-amboanî sünambe tindîhai dîgembui,” mehundo. ²⁰ Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi-mbo nindou amurambo yowanî Krais ani yahopoanî yahu haya hoafîmepurî. Sisas ai ro yîfînda mbundîha botîndaheamboyahî yahu haya hoafîmayu ranîmbo.

Sisas ai yîfîndümbui mehu
(Mak 8:31-9:1; Ruk 9:22-27)

²¹ Mamî ranî-sîmboanî Sisas ai piyu haya ahambo sünggururü-rundeimbi-mbo nafuimefoepurî ai Serusarem ngoafînambo mbühuwamboane. Ndanühîndambo

* **16:16:** Ndürî Krais ranana nindou God ai nindoumbo aboedambo-fendürambo adükari bogorîmbofembohünda kamafoarirî ani.

bogori nindou, bogori Godimbo sesi s'hou-rundeimbi nindou asu ahinümbi ho-
hoanimo fifirundeimbi-yomondi-mayo afindi tinirifo tükufendombomayo rana-
hambo hoafimayu. Ai yare nafuiyupuri hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranai wambo
hifokoandu ndr'imboemosi, nga asu ngimi si süngunambo asükainda ro yangiri
botindaheamboyahä,” mehupuri. ²² Ranıyu asu Pita ai ahambo ngorükimi serümündü
hu hinıngiriri haya nginindi hoafiyundühi yahuya, “Adükari, ranı-moatükunı ra
se yowanı s'hambo yahurai tükündıfeninimboe, nga yowanı,” mehunduamboyu.
²³ Asu Sisas ai hıhıri fi nüngumbo Pitambo hoafiyundühi yahuya, “Satan, se wambo-
sowahındı andai ragu biyafı! Awi se wambo nafı gürarowandıri. Awi se
sıhafı hohoanımoayafı ranana Godındı-mayo sowandıfımbı-yafıpoanı, nga ranana
hıfınındı nindou-yafe-mayo masowandıfı,” mehundo. Ai munğambo ahamumbo
hoafıyupurühi yahuya, “Nindou dıdıyei ai wandı süngu hombo hohoanımondeihı ana,
asu ai ahei hohoanımo ra hıfınambondıhi hehi nımı keımbı karıhendıfeımbı fıhi
yıfımbı noundahi hehi munğambo sı aho ra wambo süngumbırıhindıramboane.”

²⁴ Ranıyu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranahamumbo
hoafiyuhü yahuya, “Nindou düdi ai wandı süngu hombo hohoanımoayu ana,
ai moanı ahandı fımbı hıfınambonde haya nımı keımbı karıhındeımbı fıhi
yıfımbı nounde wambo süngundandıri. ²⁵ Nindou düdi ai ahandı fı ranahambo
aboedambofemböhünda ahandıhoarı kıkıharamüdü ana, asu ahandı fı yangiri
nıngombo awandhoemboe. Nga asu nindou düdi ai wambohünda ahandı fı ra
moanı yare hohoanımo-koate hinıngıreandı ana, asu ai süngunambo ahandı fı
yangiri nıngombo ra gedühi nıngombı. ²⁶ Asu nindou düdi ai hıfınındı moatükunı
munğambo ra semündü hıfanda huhü asu ahandı fı nıngo awandıhoeihı ranana
ahandı munğı moatükunı nüngunde nindou ranahambo mafandıhera? I ra
wanı! Nindou mamı ai nıni-moatükunınambo sısemandındı ahandı yangiri nıngo
hohoanımo ra hıhıri fe semındımböhünda? ²⁷ Nindou Hondü ai ahandı Afındandı
hımbıamupuımbırandeımbı moatükunı ranı mbusümo ahandı sünambeahındı
nendı-memo ranı-babıdımbı ndeara akımı kosımbı yangıranı. Ra-sımbıanı
asu ai kusühi nindou dıdıyei nıne ratüpuri ramarıhındı ranı sımogodühi takını
dagadürümbı. ²⁸ Ro sıhamumbo anıhındümbıanıahı hoafıhapurı nda, nindou
ndanühi anıboadeı nda bıdıfırı ai ngırı yıfındeı, nga nıboadeımbı Nindou Hondü
ranı bogori nındoumbındü fı akusu ra hoeındıhorımbıyeı,” mehupuri.

17

Sisasındı fı ra ranıpoanımbı hımbıomayo (Mak 9:2-13; Ruk 9:28-36)

¹ Re fe haya 6 sı ranı howane, asu ranambe Sisas ai Pita, asu Sems Son apodoho rana-
hamumbo se purümündı haya hıfı wafu nımoamo hamındı-mayo ranıwamı moanı
ahamund-amboanı mahafımo. ² Asu ai hımbıoyomondane ahamundı hımbıoahü Sisas
ai moanı ranı-poanımbı fı tüküme fendo. Ranıyo asu ahandı ngusümbıarı ranı
hıfıhamındı nahurai sısıngarambo randühiyo asu hoearı magüdeandı ranı sı nahurai
kıfohi hamındı tüküme feyo. ³ Ranıyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ngımı-
memo ranı Moses Erasıa ai Sisas babıdımbı wataporımemonda hoeımarüpuri.
⁴ Ranıyu asu Pita ai ranımbı Sisasımbı hoafıyundühi yahuya, “Adükari, awı abıedı
safane fı sıhıri ndanıhi sühıfı anımbıofı! Se refembo hohoanımoayafı ana, awı
ro dago ngımı hüründıhapurımbıyahı, sıhambo mamı, Mosesımbı mamı, asu
Erasıambo mamı,” mehundo. ⁵ Ranıyo asu Pita ai hoafıyuhü nüngı ane kıfohi
sıngarambo-randeımbı mburüngai ranı ahamumbo gabudımafoareapurı asu hoafı
mamı ranı mburüngai-ambeahındı tüküfıhi hoafıyowohü yahıya, “Nindou ndanana

wandî nîmorî hondü ro ahambo ngusüfo parîhineimbani. Ro ahambo siaoyamboanahî, nga ahambo hîmborîndîmondo,” meho. ⁶ Sisasîmbo sünggururü-rundeimbî-memo ranai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo yîhîmboyomondühî hîfîna hîfambe mbîro pütapîmemo. ⁷ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo-so süni sündiapurühî hoafîyuhü yahuya, “Boteyafu. Se yîhîmbondîmboemo,” mehupuramboemo. ⁸ Ranîyomo asu ai mbîro faründümo hîmboyomondane moai didî ai ranühî nünggu, nga Sisas ai yangîrî manünggu. ⁹ Ranîyomo asu hîfî wafu-mayo ranî-wamîndî hîfîna hanîmondühî nafîna Sisas ai ahamumbo yowanî hoafî hoafîyupurühî yahuya, “Yowanî se nindou amurambo hoafîndîmboemo sapo nîne-moatükunî tüküme Feyoa hoeimarundî ranahambo. Nga ranî-moatükunî ra moanî rande yagodi ngombo Nindou Hondü ranai yîfîhündî botîfiyu-ambe tükümbîfeyo-wamboane,” mehupurî. ¹⁰ Ranîyomo asu ai sîmborî ahambo düduyafundowohü yahomoya, “Asu nîmboe ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî ai hoafîyomondühîya Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Eraisa boatei tükümbîfiyu-wamboane mehomoa?” mehomondamboyu. ¹¹ Asu Sisas ai ahamumbo sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Yîni, anîhondane Eraisa ai boatei tüküfi muṅguambo moatükunî ra ai nafîyîmîndî sîhefemboani. ¹² Nga asu ro sîhamumbo hoafehapurî, Eraisa ai ndeara tüküfimboani, nga asu nindou ai moai ahambo ndorîhorî fîfirîhorî. Nga asu ai moanî ahambo ai hohoanîmoayei ranî-süṅgurîhorî mamîkarî moatükunî raraoarîhorî hei. Mami ranî-süṅgumbo anîmbo Nindou Hondü ranahambo amboanî randîhorî moaruwaimbo-ndîhorîmboyei,” mehu. ¹³ Ranîyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbî ai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo ai Son sapo hundürüa-randeimbî-mayu ranahamboani wataporîmboaramunî mehomo.

*Sisas ai moaruwai nendî nîmorî akîdoundî fiambeahîndî hemafoareandî
(Mak 9:14-29; Ruk 9:37-42)*

¹⁴ Asu ai nindou afîndî meṅgoro ranaheimbo sowana homo tüküyafundane, nindou mamî ai Sisasîmbo-so tüküfi hu yirî yimbu pusîreandühî hoafîyundühî yahuya, ¹⁵ “Adükarî, awi se wandî nîmorî ranahambo hîpoamborîworî! Ai ana wunünümboyu randühî ranani asu ahandî fi moaruwai tüküfîhî hîmboawuwure piyu arandî asu ai afîndîmbo haiambe piyu asu hîmonî piyu arandî. ¹⁶ Ro sîhafî süṅgurunîndî-rundeimbî-memo ranahamumbo-so sahümîndî mahahî, nga asu ai ngîrî ahambo aboedîndüwurî,” mehundo-amboyu. ¹⁷ Ranîyu asu Sisas ai nüngumbo hoafîyuhü yahuya, “Awi nindou se ana anîhondümböfe hohoanîmo-koateayei hehi hohoanîmo ndofe kife-koate nindou-anei. Nüngunîmbîmbo ro se babîdîmbo manîmboahî rana? Nüngunîmbîmbo ro ra awi hîpoambomandîheandüra? Ndühî se nîmorî ra wambo sowana sahorîmîndei sühüsi,” mehündürî. ¹⁸ Ranîyu asu Sisas ai moaruwai nendî nîmorîmayu ranahandî fiambe mamaro ranahambo andai ragu hafî mehundoa asu ai nîmorîndî fiambeahîndî kosîfoai haya ragu mahoa, asu mamî ranî-sîmboanî hamîndî nîmorî ranai aboedîmayu. ¹⁹ Ranîyomo asu Sisasîmbo sünggururü-rundeimbî ai ahambo-so ai yangîrî tüküyafu düduyafu hoafîyomondowohü yahomoya, “Nîmboe asu ro moaruwai nendî ranahambo raguanambofe-koatemayefa?” mehomondamboyu. ²⁰⁻²¹ Ai sîmborî hoafîyuhü yahuya, “Nîmboe sapo se ranî-moatükunî refe ranahambo anîhondümböfe akîdou yangîrî-memo ranîmbohündâ se ngîrîndîmo. Ro sîhamumbo anîhondümböanahî hoafehapurî nda, sîhamundî anîhondümböfe hohoanîmo ranai akîdou hambomo hoarî yahurai-ayopurî ana, asu se nîngomombo hîfî wafu ndanahambo ndühündâ firîhoefî hawa gogu ranühî hafî nîmarîfî ehomo ana, ra ai ngomboe. Asu se nîne-moatükunî refembo ra ngîrî sîhamumbo tîṅîndapurî, nga se moanî raranî-moatükunî ra randumboemo!” mehu.

*Sisas ai asükaiyu sapo ai yîfîmboayu ranahambo wataporîmbomarandî
(Mak 9:30-32; Ruk 9:43-45)*

22-23 Sisasimbo sünggururü-rundeimbi ai-babidi Gariri hifambe guguriyafu mburumbo ai hoafiyuhü yahuya, “Nindou Hondü ra ndeara nindou ranahamundi warühifembo yangirani, nga ahambo hifokoanduwurimboemo. Nga asu ai randifi haya süngunambo ngimi si yagudi mbunda yangiri botindüfimbui,” mehupuramboemo. Raniyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai afindi hohoanmomemo.

Sisas ai Godindi wori ranahambohünda kaki masihendi

24 Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi babidimbo Kaperneam ngoafihü tüküyafundane, Godindi worimbohünda nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi ai Pitambo-so tüküyafu düduwurühi yahomoya, “Sihafi yamunde-randeimbi nindou ranai Godindi worimbo takis kaki ra sihendai?” mehomondoamboyu. 25 Asu Pita ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Yini, ai sihendisi,” mehu. Asu Pita ai worambe tükümeFYiua, Sisas ai rani hoafi boatei düdufihü yahuya, “Saimon, se sihafi hohoanimo ra nüngu-nahuraiyo-a? Hifi ndanühündambo bogori nindou ra dadimayoyo mamikarambo takis ra sowandümo arunda? Ai ra nindou mamirani sirimayei ranahei-mayoyo asu nindou amuriyei-mayoyo sowandümo arundi?” mehuamboyu. 26 Asu Pita ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Nindou amuriyei-mayo,” mehuamboyu. Raniyu asu Sisas ai asukaiyu hoafiyuhü yahuya, “Refe anasi, nindou mamirani sirirani kaki ra sihefepoanisi, nga moanimboane. 27 Nga asu sihiri takisimbo kaki sihefe-koateayefi ana, sihefimbo yiboaruko-ndihimunimboyei. Nga se ngafi Gariri hoe ranambe batüründandani kini weangurühi hürarhoefi ranahandi yahamo himbondafani kaki ngüsarimboe. Ranana wangei Godindi wori ranahambo kaki sihefembohünda ndearane. Rananimbo ndowandifi hawa ahamumbo dabapuri sihehi takisimbo sihefembohünda,” mehu.

18

Nindou düdi God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondayua
(Mak 9:33-37; Ruk 9:46-48)

1 Mamirani simboani ahambo sünggururü-rundeimbi-memo ranai Sisasimbo-so tüküyafu düduyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Nindou düdi God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondayua?” mehomondamboyu. 2-3 Raniyu asu Sisas ai nimori akidou serümündü ahamundi mbusümo hinngiriri haya hoafiyuhü yahuya, “Ro sihamumbo anihondümboanahi hoafehapuri nda. Se hihirife nimori akidou ndahurai tüküfekoateayomo ana, asu se ngiri God nginindi hifandarandi ranambe keboundi. 4 Nindou düdi ai moani ahandi fi hifinamboreandühi nimori akidou ndahuraiyu ana, nindou ranai God nginindi hifandarandi ranambe adükari hamindi hondü tükündüfimbui. 5 Nindou düdi ai wambohünda nimori ndahuraimbo amboani hohoanimoayundüri ana, asu ai wambo amboani hohoanimoayundürihüni,” mehu.

Moaruwai hohoanimo ana nindouyafe niñgo hohoanimo ranahambo moaruwaimboreandühane
(Mak 9:42-48; Ruk 17:1-2)

6 Nga asu nindou düdi ai nimori akidibou mamirani ndahurai wambo anihondümboareandiri ranahambo randeandani nimori ranai moaruwai hohoanimo süngwareandi ana, awi nindou ranahambo nimoei hondü ra kife mburumbo ahandi amindasümoambe foefendo hefe siriwara hohoeambe safoefimbo ra aboedane. 7 Hifi ndanühi moaruwai moatükuni afindi rareandaninindou moaruwai hohoanimo yei arihündi. Anihondane hohoanimo ra tükündife gedühi yagodomboesi, nga hipoanimboembou-anei nindou ranai rarhindani moaruwai hohoanimo ra tüküfe arandi. 8 Sihafi warü, yiri ranai randeandanise moaruwai hohoanimoayafi ana,

kandandifi ragu pütindafoandi! Aboedane se warî mamümbiyo asu yiri mamümbiyo hefe yangiri koadürümbo niŋgoweimbi semîndi ra. Nga asu yiri yiboboyopiri, warî yiboboyopiri hefe sapo hai koadürümbo koadürümbo horoweimbi-mayo ranambe sihambo pifenini ana, moaruwai-ane. ⁹ Asu sihafî himboari ranai randeandani se moaruwai hohoanimoayafi ana, hündandifi ragu pütindafoandi! Se himboari mamümbiyo hefe yangiri koadürümbo niŋgombo ra aboedane. Nga asu himboari yiboboyopiri hefe sapo haiambe sihambo pifenini ana, moaruwai-ane.

*Sipsip mamî mafarîhoayo kafeefe hoafi
(Ruk 15:3-7)*

¹⁰ Se hibadümbo sapo akidibou ndahurai ranheimbo ŋgiri moanane yahomondühi hinŋindündüri. Ro sihamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, ahei sünambeahindi nendi ranai ana muŋguambo si ra wandi Ape sünambe amaru ranahandi ŋgusümboari hoeirüwurî rundühanemo. [¹¹ Nga Nindou Hondü ana sapo didiyei ai awarîhehindeimbi-mayei aheimbo aboedambofendürimboyu tükümeŋiyu.]

¹² “Se nŋguru hohoanimoayomondühiyomoa? Nindou mamî ai ahandi 100 sipsip moanŋui fandandeimbi-hündi asu mamî ai afarîhoayo ra nŋgumandîfia? Ai amuri 99 ranaheimbo rande hinŋindeiaranî wafuwamî wohî dagüdi wakîndîhindani animbo asu ai ŋgorü mafarîhoayo ranahambo kokonda wakîndeambui. ¹³ Ro sihamumbo hoafehapuri, nindou ranai sipsip mafarîhoayo-mayo ra kokora hoeiare-andi ana, ai ahandi sipsip ranahambo moani afîndi hamîndi hîhîfi-hîhîfîndümbui nga, asu ŋgiri amuri farîhefe-koate burîmayei ranaheimbo yahurai hîhîfi-hîhîfîndu.

¹⁴ Mare yahurai ane sihamundi Ape sünambe amaru ai-amboani akidimondou ndahurai ranaheimbo hohoanimoayu refe farîhefepoani yahu haya.”

Sihafî wandafi ai sihambo moaruwai hohoanimonduanî nŋgumandowora

¹⁵ “Asu sihafî wandafi ranai sihambo moaruwai hohoanimonduanî ana, asu se ŋgafi ahambo-so tükündafö sapo nîne-moatükunî ai hûti sihambo ramareandi ra nafuindafîndo. Asu ranî-moatükunî ra moani dîbo sihafandamboani yangiri animbo randîneandi sihafandi mbusümo. Ai sihafî hoafi ra himborayunîni ana, asu se sihafî wandafi ranahambo aboedambo ŋgunindîmboro sowarîndîfîmbo-anafi. ¹⁶ Nga asu nindou ranai sihafî hoafi ra himborî-koatenduanî ana, asu se nindou mamînduanî, yimbundafandani yahurai ndowapîndîfi hawa ŋgafi. Rananimbo asu ai sapo nîne-moatükunî tükümeŋeyo ranahambo anihondane mbîseimboyei. ¹⁷ Asu nindou ranai ahei hoafi himborî-koatenduanî Kraisîndi nendi-mayei muŋguambo fandîhindani ranaheimbo ranî-moatükunî ranahambo hoafîndafîndüri. Bidîfîranî nindou ranai ahei hoafi ra himborî-koate himbosîhîmo-ndîhoayuanî ana, ranahambo randîhi hohoanimondeihîya nindou ranai Godîmbo anihondümbofe-koate nindou asu nindou takis kakî semündü-randeimbi nahurai-ani, mbîsei-amboane,” mehu.

¹⁸ “Ro sihamumbo anihondümbo-anahi hoafayahî nda. Nîne-moatükunî hîfi ndanühi se kîkîharündümo ranana asu God ai-amboani sünambe kîkîhindamündîmbui. Asu nîne-moatükunî se hîfi ndanühi moani raru hinŋgarundi ranana asu God ai-amboani sünambe moani hinŋindeambui. ¹⁹ Awi asûkai sihamumbo hoafehapuri nda. Nîni-simboaniyo nindou yimbu se hîfi ndanühi nîmbafanimbo nîni-moatükunîmboyo se refemboane safani hena ranahambo Godîmbo didîbafefîneandi ana, ranî-moatükunî ra wandi Ape sünambe amaru ranahandi warî süŋgu sihafanimbo tükündîfepîrimboe. ²⁰ Nga nindou yimbu-yafe, ŋgîmîyei ranai wandi ndürînambo mamühiyahindani ana, ro ranühi ahei mbusümo nîmboambo-anahi,” mehu.

Amboawi yaho hohoanimo

21 Ran+yu asu Pita ai Sisas+imbo-so tüküfi düdufi hoafi+yundühi yahuya, “Adükari, asu wandi wandafi ai moaruwai hohoan+mondupündunda nguwan+ wambo ra, asu ro nüngunümb+imbo ahambo amboawi mb+sa hin+ngi+mand+hina? 7 ambefimbi ramand+hiniyo?” mehuamboyu. 22 Asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Yowani, 7ambe ram+indeimbi asükai 7ambe ram+indeimbi asükai 7ambe ram+indeimbi aho ra. 23 Nga God ng+n+ndi hifandarandi ranai ndahurai-ane. Adükari bogori nindou mam+ ai ahandi ratüpur+yomo-rundeimbi nindou ranhamundi nini-moatükuniyo ahandi-mayo sowandümo marundi ra simogodühi tümara hu. 24 Ai hapoadümbö kak+ nindou ahandi-mayo masowandümo ra didi+boadoreandühi n+maru-ane, nindou mam+ ahandi-mayo ten mirian (10,000,000) kak+ semündümb+mayu ranahambo sowaründümo tükümefund+.

25 Nga asu nindou ranai moai kak+ yaurai sihend+ asükaiyo simbor+ ahambo segod+imbo. Ran+imboyu asu bogori nindoumayu ranai nindou ranahambo hoafiyhüya, ‘Nindou ranahambo, ahandi aborüdi asu ahandi muŋgu moatükun+ ra sahündürühi ran+ fih+ndi kak+ simbor+ segod+imbo mb+sahümündi-amboane,’ mehu. 26 Ran+yu asu nindou ranai bogori nindoumayu ranahandi fik+mi yimünd+ho kare pus+re n+marümbö hoafiyuhüya, ‘Se awi wambo hipoamborowand+rühi h+imboar+nambo yang+ri hifandand+ri. Nga awi ro sihaf+mayo muŋguambo moatükun+ masaham+ndi+hi ra sihambo asükainda ndahan+nimboyahi!’ yahu hüt+hoaf+mayundo. 27 Ran+yu asu bogori nindoumayu ranai nindou ranahambo hipoamborirühi ahandi simbor+ segod+imbo-mayo ra hin+ngire haya asu moan+ aboedi koamar+heira mahu. 28 Ran+yu asu ai naf+n+ huhündamboyu ahandi ngorü af+ndi mam+ ratüpur+yafan+r+nandeimbi ai kak+ ak+idou simbor+ ahambo segod+imbo engoro ranahambo hoeimarir+.

Ran+yu asu ai ahambo mburümündü haya am+ndasümöhü fufure waramberamündühü hoafiyuhü yahuya, ‘Se wand+mayo ng+m+ kina simbor+ süngu ra ndawand+ri!’ mehu. 29 Ran+yu asu ahandi ngorü af+ndimayu ranai ahandi fik+mi yim+ndoho kare pus+re n+mar+imbo hoafiyundühi yahuya, ‘Se awi wambo hipoamborowand+rühi h+imboar+nambo yang+ri hifandand+ri, nga awi ro sihaf+mayo masaham+ndi+hi ra simbor+ h+h+r+ndi+he ndahan+nimboyahi,’ mehundo. 30 Nga asu ngorü af+ndi ai ahandi hoafi h+imbor+koate refembo moi mehu. Ran+yu asu ngorü af+ndambo serümündü hu karabus+marir+ mam+ ahandi kak+ ak+idou ra dagadowan+ an+imbo hin+ngi+indirümbui. 31 Asu ratüpur+yomo-rundeimbi bid+fir+ ai ran+moatükun+ ramefeyo ranahambo hoeiru houmbo ai ng+n+ndi hoaf+memo. Ran+yomo asu ai bogori nindoumayu ranahambo-so tüküyafu n+ne-moatükun+ tükümefeyo ranahambo watapor+mbomarundi. 32 Ran+yu asu bogori nindou ai ratüpur+yu-randeimbi+mayu ranahambo mborai yahundo hühürir+ hoafiyundühi yahuya, ‘Se ana nindou ratüpur+yafi-randeimbi moaruwai ham+ndanafi. Se wambo düdumefoandi asu ro af+ndi kak+ se wand+mayo masowand+fi ranahambo i amboawi saheheya moan+ hin+ngi+mar+hean+n+.

33 Se sihaf+ mam+ ratüpur+yafan+r+nandeimbi+mayu ranahambo hipoamboroworühi amboawi saf+ndosi sopo ro sihambo ramar+hean+n+ süngumbo,’ mehundo. 34 Ran+yu asu bogori nindoumayu ranai ahambo ng+n+nd+rürühi karabusambe asübus+ sem+nd+imbo koamar+heir+. Ai karabusambe nüngumbo-an+imbo asu simbor+ saimbo ra dagadombui,” Sisas ra-mehu. 35 Ran+yu Sisas ai hoafi moend+reandühi hoafiyuhü yahuya, “Moan+ mam+ yahurai saf+ wand+ Ape sünambe amaru ranai nindou muŋguambo sihamumbo randeapurümbui se sihamundi ngusüfoambe sihamundi wandafi ranahambo amboawi yaho-koateayomo ana,” mehu.

19

Sisas ai nindowenih+ n+moreh+ sem+nd+hündambo hin+ngife ran+imbo

*yamundimareandi**(Mak 10:1-12; Ruk 16:18)*

¹ Sisas ai rani hoafi wataporimbomarandi ra moendire haya asu ai Gariri hifi ra hiniŋgire haya Sudia hifina Sodan hoe ŋgorü goesürini barihoei mahu. ² Rani-simboani nindou afindi safi ranai ahandi süngu maheia asu aheimbo ranühi aboedimarearu. ³ Raniyomo asu Farisi nindou bidifiri ai Sisasimbo-so tüküyafu ahambo refi hoeifimbo yahomo houmbo düdururühi yahomoya, “Nindou mamihandihohoanimo yangiri ahandi nimorehi hiniŋgife mbo ehu ana, asu sihefi ahinümbi hohoanimo ranahambo wangeimandiyo?” mehomondamboyu. ⁴ Asu Sisas ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Awi se moai Baiborambe hoeirundiyo sapo hoafi ranai yare hoafiyowohüya ‘Weangurühi hondü Nafira-randeimbi ai nimorehi nindowenihifanarapiri,’ meho ra? ⁵ Sapo God ai yare hoafiyuhü, ‘Ranimbohündambo animbo nindou ahandi hondi afindambo hiniŋgindeapiri haya ahandi nimorehi rani dibo mamitapeimbi nimbafeihi asu yimbu ai moani mamitükündafine nimboamboyafe,’ mehu. ⁶ Asu ŋgiri ai yimbundafe, nga ai fi mamananafe. Sapo God ai mamambere hiniŋgimareandi ra asu nindou ai yükürübfepoani,” mehupuri. ⁷ Raniyomo asu Farisi nindou ai Sisasimbo düdururühi yahomoya, “Nimboe asu nindowenihifanarapiri ahandi nimorehi ranahambo moei-yaho hiniŋgife ranahambo Mosesindihahinümbi hohoanimo ranambe yare hoafiyohüya ‘Se sihafini nimorehi hiniŋgarowandi ana, ahambo moei yahombo sürü pando dabado,’” mehomondamboyu. ⁸ Asu Sisas ai asükaiyu simbori ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Se afindafindeimbanemo ranimboane asu Moses ai sihamundi nimorehi hiniŋgife mbo hohoanimo ranahambo moani yare himboana wamarapuri. Nga asu horombo hondü muŋgu-moatükuni God ai nafirandambe ana hohoanimo yahurai moai yangoro. ⁹ Asu ro sihamumbo hoafehapuri nda, nindou mamihandihohoanimo hiniŋgife ranahambo moei yahu hiniŋgire haya, asu ai nimorehi ŋgorü asemündu ana, nindou ranai nimorehi semindi hohoanimomayo ra moaruwaimbo-reanduhani.” ¹⁰ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu nindowenihifanarapiri hiniŋgife mbo hohoanimo yahurai rawefeyo ana, asu nindowenihifanarapiri hiniŋgife mbo hohoanimo yahurai rawefeyo ana, asu nindowenihifanarapiri hiniŋgife mbo hohoanimo yahurai rawefeyo ana, asu nindowenihifanarapiri hiniŋgife mbo hohoanimo yahurai rawefeyo ana,” mehomondamboyu. ¹¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyuhü yahuya, “Ndan hoafi nda muŋguambo nindou ranahamumbo hoafiyowohüyopoani, nga nindou sapo ahamumbo God ai rani ŋgini ndi masagapuri ranahamumboane hoafi ra. ¹² Nga rani-poanimbo hohoanimomboane nindou ai sapo nimorehi semindi-koate aningora. Nindou bidifiri ra nimboe sapo ai moani yahurai ningombo boagiri ai masahupurimindei, asu nindou bidifiri ra nimboe nindou ai ahamumbo moanipoanimbo mbiniŋguwa seihehi timoefi kamarhor. Asu nindou bidifiri ai moani God hifandarandi ranahambo hohoanimombo yangiriwambo ranimboane nimorehi semindikoateyomo arundi. Nindou düdi ndani yamundife hoafi ra semindimboayu ana, ai moani mbisemündu-wamboane,” mehupuri.

*Sisas ai nimoakidiboumbu-hündambo didibafimayu**(Mak 10:13-16; Ruk 18:15-17)*

¹³ Raniyei nindou ai Sisas sowana nimoakidibou ra fufurühmündi-hündürü tükümehindi, ai aheimbo ahandi warinandearühi didibafimbi findura sei hehi. Nga asu ahambo süngururü-rundeimbi-memo ranai nindou ranaheimbo ŋgini ndi marunduri. ¹⁴ Nga asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Nimoakidibou ra ndühi aheimbo hiniŋgiri hindura wambo sowana mbisühüsi, nga ŋgiri güdüwuri. Nga God ŋgini ndi hifandarandi ra nindou nimoakidibou ndahuraiyei-ane,” mehu. ¹⁵ Raniyu ai ahiwami warinandeanduri mbura asu ndamefiyu.

*Nindou hoarifi napo afindeimbi
(Mak 10:17-31; Ruk 18:18-30)*

¹⁶ Nindou mamî ai mamimbo Sisasimbo-so tüküme fiyu. Ai ahambo düdufi hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro yangiri koadürümbo niŋgombo ra semindimbo mbisambo asu nini aboedi moatükuni ramandihea?” mehundo-amboyu.

¹⁷ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Se ra nimboe wambo nini-moatükuni ai aboedayo ranahambo hoafiyafühi düduwefoandir-a? Aboedi mamî-yangirani moani aboedayu. Se gedühi aboedi yangiri niŋgombo hohoanimondafühi ana, se moani sapo ahinümbi hohoanimomayo muŋgu ranimbo kikihisafindandifi,” mehundo-amboyu.

¹⁸ Asu nindou-mayu ranai düdufinduhi yahuya, “Nine ahinümbi hoafi rana?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Se nindou hifokoefepoani, se nimorehi sisihimopoani, se hümbuhünipoani, se nindou ŋgorümbo tikefehete papî hoafipoani,

¹⁹ se sihafî meapembo ndondondiwapirühi ahafe hoafi himborindafi, se sihafî wandafi mamimbo ŋgusüfo pandoworü sihafî fimbo ŋgusüfo pararowandi nou,” mehuamboyu.

²⁰ Asu nindou hoarifi-mayu ranai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ro muŋguambo rani ahinümbi hoafi ranahambo himboriya sünguriheambo-anahi. Asu ŋgorü nini-moatükuni ramandihe-a?” mehundo-amboyu.

²¹ Asu Sisas ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Asu se moani aboedi nindou hondü niŋgombo mbisafombo ana, se ŋgafi sihafî muŋgu-moatükuni masihoefi ra nindou ŋgorümbo fufundawandühi rani-fihindi kaki ndowandifi mbunda, nindou moaruwai napokoate-mayei ranaheimbo kaki ra dabadüri. Rananimbo asu se sünambe napo afindeimbi-ndamboyafi. Nga asu se mborai wandi süngu,” mehundo.

²² Raniyu asu nindou hoarifi-mayu ranai rani hoafi ra himboriyu haya afindi hohoanimo kapeihî ndamefiyu sapo ahandi napo afindi ranimbo wambo.

²³ Raniyu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-mbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro nda sihamumbo anihondümboanahi hoafehapuri, nindou napo afindeimbi ranai God ŋginindi hifandarandi ranambe kefoefembo ana, awi tiŋümbi safane.

²⁴ Asukai ro sihamumbo hoafehapuri nda, kemor, adükari ninihondi hos nahurai, ranai ana hoeari kakimbo nür ambe akidou rani nafi kefoefembo ana, ahambo tiŋümbane, nga nindou napo afindeimbi ai God ŋginindi hifandarandi ranambe kefoefe hifombo tiŋümbi safane,” mehupuri.

²⁵ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai rani hoafi ra himboriyomo houmbo asu ranimbo mahepünafundi. Raniyomo asu ai ahambo düdururühi yahomoya, “Asu nindou didi ai refe ana, aboedambomandifi?” mehomondamboyu.

²⁶ Sisas ai ahamumbo himboari pareapurühi simbori hoafiyuhü yahuya, “Ndani moatükuni ranana nindou ai refembo tiŋümbi safane, nga God ai refembo ana, muŋgu-moatükuni ra tiŋümbiyopoani,” mehuamboyu.

²⁷ Raniyu asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Awi se ndühi himboyafi, ro muŋguambo moatükuni rarihu kokosi foarihu hohu sihafî süngufemboanefi, nga nini takini mandahumindexa?” mehuamboyu.

²⁸ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo anihondümbo-anahi hoafehapuri nda, hifi simbori tüküfemboayo rani sihi Nindou Hondü ranai sürühoeyoweimbi nimarî fondi raniwami ni manduani, asu wambo süngurundi-rundeimbi se-amboani mamî nimarî fondi 12 raniwami ni mandimboemo 12 mamisirî Israerihündi ranaheimbo hifandiyondürimbohünda.

²⁹ Rananimbo asu nindou muŋguambo didiyei ai ahei wori, akohoandi, rehi mamî, hondafindi, nimori, asu nümbüri ra wambohünda rarihi hiniŋgarihindi ana, asu ai 100 yimbumbondihi ndahümündihi asu aheimbo yangiri koadürümbo niŋgombo-mayo ra God ai dagadürimbui.

³⁰ Nga nindou afindi didiyei ai haponda adükari-mbofemboayei ana, süngunambo ai akidoumbo-ndahimboeyei, nga asu nindou afindi didiyei ai haponda akidou-mboehindi ana, asu ai süngunambo adükari-mbo-ndahimboeyei,” mehu.

20

Wofî hîsî nûmbûrambe ratûpurîyomorundeimbî nindou kafoefe hoafî

¹ Sisas ai hoafîyuhû yahuya, “God ngînîndî hîfandarandî ranana sapo nindou mamî nûmbûrî aharambûrî nahurai-ane. Ranani asu ai siambe hamîndî hu nindou ahandî wofî hîsî nûmbûrî ranambe ratûpurîmbo masepurîmûndu. ² Nindou ranai ratûpurîyomo-rundeimbî ranî-babîdîmbo mamamî si mamamî kaki ra ai segopurîmbo hoafî mamûhîru houmbo asu ahamumbo ahandî nûmbûrî ranambe ratûpurîmbo koamarîhepurî. ³ Asûkaiyu ai hûfîhamîndî ngînîndîyuambe safî huane nindou bîdîfîrî ai maketambe moanî ratûpurî-koate burîmemonda hoeimareapurî. ⁴ Ranîyu asu ai ahamumbo hoafîyupurûhûya, ‘Seamboanî ngomo wandî wofî hîsî nûmbûrî ranambe ratûpurîndîmo. Nga ro sîhamumbo kaki ndeara segopurîmbo-mayo ranî-sîmogodûhî ndahapurîmboyahî,’ mehupurî. ⁵ Ranîyomo asu ai ratûpurîmbo mahomo. Hûfînimbo asûkaiyu nîmbambe safî ai hu mamî ranî-sûngumareandî. ⁶ Ndeara nîmbambe hondû hu hoeireapurani nindou bîdîfîrî ai moanî ratûpurî-koate ranûhî yaru manîngomondamboyu. Ranîyu asu ai ahamumbo dûdureapurûhû yahuya, ‘Se ra nîmboe moanî ndanûhî ratûpurî-koate hûfîhamîndî gebuai afîndî ra manîngomo rana?’ mehuamboemo. ⁷ Asu ai ahambo hoafîyomondûhî yahomoya, ‘Yîhoefîmbo nindou ai ratûpurî saikoate-memo-ndamboanefî anîmboefî,’ mehomondamboyu. Asu ai hoafîyupurûhû yahuya, ‘I refe anasî, se-amboanî ngomo wandî nûmbûrambe ratûpurîndîmo,’ mehupurî. ⁸ Ndeara bîdîfîrana kîninî hoafambe nûmbûrî aharambûrî bogorî-mayu ranai ahandî ratûpurîyomorundeimbîmbo bogorîmbofi hîfandapurî randeimbî-mayu ranahambo hoafîyuhû yahuya, ‘Ratûpurîyomo-rundeimbî nindou ranahamumbo mborai mbîsafîpurî hawa ahamundî kaki ra dabapurî. Nindou bîdîfîranî sîngunambo hondû ratûpurî masahapurî ranhamundî fîhî pîndafî hawa ngafî weangurûhî ratûpurîmemo ranhamundî fîhî tûndowandî,’ mehundo. ⁹ Ranîyo asu nindou ndeara nîmbambe hondû peyomo houmbo ratûpurîmemo ranai kaki mamamîru masowandûmo. ¹⁰ Ranîyomo asu nindou weangurûhî peyomo houmbo ratûpurîmemo ranai-amboanî kaki semîndîmbo tûkûmefundî. Ndanana ro afîndî safî ndahumîndemboyefî yahomo houmbo. Nga asu ai-amboanî moanî mamî yahurai kaki mamamîru masowandûmo. ¹¹ Ranîyomo ai kaki ra sowandûmo houmbo asu ratûpurî masagapurî nindoumayu ranahambo ‘Kakî ranîmbo nîmboe ndahurai masawamunî,’ yahomo houmbo ngînepomemo. ¹² Ai yahomoya, ‘Nindou sîngunî se ratûpurî masagapura moanî bodîfombo yangîrî ratûpurîmemo-anemo asu se ahamumbo kaki ra yîhoefîmbo masawamunî nahurai masabapurî. Roana siambe peyefî hohu hûfûnî gebuai ra ratûpurî tîngîrîfomayefî hûfîhamîndî kîkîrîhundûhî,’ mehomondamboyu. ¹³ Nûmbûrî aharambûrî ai nindou ngorûmayu ranahambo sîmborî hoafîyundûhî yahuya, ‘Wandafî, se hîmborîyafî, ro sîhamumbo moai moaruwai dîbo nîngurîheapurî, nga wanî. Asu sapo sîhîrî moai mamî si ratûpurîmbo weangurûhî mamî si ratûpurîyowohû, kaki mamamîfe semîndîmbo hoafî mamî sîngurîhundîyo? ¹⁴ Haponda hamîndî se sîhafî kaki ra ndowandîfî hawambo ngoafînambo ngafî. Sapo ro kaki sîhamumbo masahapurî yahurai nindou sîngunî ratûpurîmemo ranahamumbo amboanî segopurîmbo saheheamboyahî masahapurî. ¹⁵ Awi wandî kaki ra ro hohoanîmomayahî sîngû refembo ra wanîmandîyo? Ranî-moatûkunî ranana ai moanî wandî moatûkunî yangîrane. Ro sapo aboedî moatûkunî ramarîheanda asu se ranîmbo wambo garîbîrowandîrûhûyafî?’ mehu.” ¹⁶ Sisas ai ndeara hoafî moendîfembo yahumbo hoafîyupurûhî yahuya, “Nga nindou dîdîyei ai haponda adûkarîmbo-femboayei ana, sîngunambo ai akîdumbo-ndahimboyei, nga asu nindou dîdîyei ai haponda akîdumboehindî ana, asu ai sîngunambo adûkarîmbo-ndahimboyei,” mehu.

*Nyimimbo Sisas ai yifimbo ranimbo wataporimbomarandi
(Mak 10:32-34; Ruk 18:31-33)*

¹⁷⁻¹⁸ Sisas ai Serusaremnambo hafuhüyu ai ahandi süngururü-rundeimbi 12 memo ranahamumbo ahamundihoari bogo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se himboriyomo. Haponda sihiri nda Serusarem ngoafnambo hahifühanefti, nga ranühi animbo Nindou Hondü ranai Godimbo sihou-rundeimbi bogori nindou asu ahinümbi ho-hoanimo yamundu-rundeimbi nindou ranahamundi warühindifimbui. Rananimbo asu ai ahambo yifimbo papihofa-ndürimboemo. ¹⁹ Rananimbo asu ai ahambo nindou amuri ranahei warambe hiningindurümboemo. Rananimbo asu nindou amuri ranai ahambo nindou himboahü tikifinambondihori habudihü ahambo ndüfuri ndüfuri boadüwurimboemo. Asu ahambo nimi keimbi karihendeimbi fihi pandüwurimboemo. Nga asu randife hayambondoi süngunambo ngim sindu mbunda asükaindu yangiri botindifimbui,” mehupuri.

*Sems Son ai adükarimbofembo masafani
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Raniyo asu Sebedindi nimorehi ahandi nimori yimbu babidi Sisasimbo-so tüküfe ahandi hangifoani peyo yiri kakire nimarimbo ai mamimoatükuni rambireandi yaho haya düdumareri. ²¹ Raniyu asu Sisas ai ahambo düdureandühi yahuya, “Nimorehi ra se nini-moatükunimboyafi rana?” mehundo-amboyo. Asu ai ahambo simbori hoafiyondowohü yahoya, “Se wambo randiheamboyahi mbsafindiri se bogorimbofeyoani asu wandi nimori yimbu nda sihafari warihondüni ninari, sihafari kadüdanini ninari rambohünda,” mehoamboyu. ²² Raniyu asu Sisas ai tihirifo ahambo tüküfemboayo ranimbo nimori yimbumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se-ana moai fifirineandi se nini-mboyafani düduefineandi ranimbo. Se ra ro tihirifo semindimboyahi ra mandowandifaniyo?” mehupiramboyafani. Asu ai simbori ahambo hoafiyafinandowohü safaniya, “Yini, ro randihoamboyehisi,” masafani. ²³ Sisas ai ahafanimbo hoafiyupurühü yahuya, “Yini, wandi tihirifo ndowandimboyafanisi. Nga asu ro sihafanimbo hoafindahapiri, düdi wandi warihondüni ninari asu kadüdanini ninari rambo ra ngirindahi, nga wani. Fondi ranana wandi Ape ai nindoumbo didiboadoramündi hiningimareandane,” mehu. ²⁴ Raniyomo asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi 10 memo ranai rani hoafi ra himboriyomo houmbo asu ai apodoho yimbumefani ahafanimbo nginindimarupiri. ²⁵ Raniyu asu Sisas ai ahamumbo mamigugureapuri mbura hoafiyupurühi yahuya, “Se awi ranahambo fifirumbo-anemo, ngorü sirambeahindi-mayei ranahei bogori nindou ranai ana nindou ranaheimbo nginindi hifandirundürühanemo. Rananemo asu ahei adükarini nindou ranai-amboani nginindi aheimbo hifandarundüri. ²⁶ Nga awi ndahurai hohoanimo ndanana sihamundi mbusümo yangoripoani, nga wani. Sihamundi mbusümo nindou mamai adükarimbofe tüküfembo hohoanimoayu ana, asu ranai nindou sihamundi ratüpuriyu-randeimbi nindoumbofi mbününguwamboane. ²⁷ Asu nindou mamai sihamundi mbusümo ro horombonipoedi nindou-anahi yahu anüngu ana, nindou ranai sihamundi moani ratüpuriyu-randeimbi nindoumbofi mbününguwamboane. ²⁸ Sapo rahurai ane Nindou Hondü aiana hifinambo makusu ra ahambo nindou ai farihetimboyupoani. Nga ai nindou afindi ranaheimbo aboedambo-fendürimbo-hündamboyu yifimbo makusu,” mehu.

*Sisas ai nindou yimbu himboatihari aboedimareapiri
(Mak 10:46-52; Ruk 18:35-43)*

²⁹ Raniyomo ai Seriko ngoafi hiningiru hou mahomonda, asu nindou afindi safi ranai Sisasimbo süngumarihori hei. ³⁰ Himboatihari nindou yimbu ranai nafikimi nimarifani himboriyafandane, Sisas ai mahuwamboafani, asu ai hoafi

puküna karíhoefíneandühi hoafíyafandühi safaniya, “Defitíndi ahuirí! Adükari, se yíhoehímbo hípoambo-rowamuni,” masafani. ³¹ Nindou afíndi ranai ahafanímbo se moaní yafambe kíkíhandífaní sei hehi ngíníndi hoafímehüpírí. Nga asu ai moaní puküna hamíndi hoafí karíhoefí-neandühi hoafíyafandühi safaniya, “Defitíndi ahuirí! Adükari, se yíhoehímbo hípoamborowamuni,” masafani. ³² Raníyu asu Sisas ai ranühi ngínínímareandi. Asu ai ahafanímbo düdureapírühi yahuya, “Ro síhafanímbo níní nününgufepírímboyahí asu se ranímbo hohoanímoyafana?” mehüpíramboyafaní. ³³ Asu ai símborí ahambo hoafíyafí-nandowohü safaniya, “Adükari, se yíhoehí hímborí aboedí bíríhawamuni semboanehi hohoanímoyehí,” masafani. ³⁴ Raníyu asu Sisas ai ahafanímbo hípoamboreapírí haya warí ahafandí hímborámbe pamareapíra moaní mamí raní-símboaní hímborí aboedí bírímaríhoayopíra hímboríyafandühi, asu ai Sisasíndi süngu mahafaní.

21

*Sisas ai bogorí nindou nahurai Serusarem ngoafambe tüküme fiyu
(Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40; Son 12:12-19)*

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babídi Serusarem ngoafíkími akími tífirundühiyomo asu ai ndeara Betfage ngoafambe Orif Nímí Wafúkími tüküme fundí. Ai ranühi tüküyafundühiyomo Sisas ai ahandí süngunerí-rínandeimbi ranahafanímbo hoafí raní bítapíre horombo koaríhepírühi yahuya, ² “Ngoafí akími anango raníhúnda ngafaní nímehúnou hoeíndíneandani dongi mamí ahandí nímorí ranídíbo wofífihi kife híningífihibí-mayo ra fufuríndi-heneapírí mbundína wambo sowana ndowandífaní dügüfaní. ³ Asu nindou ngorü ai ranahambo níní hoafí hoafínduaní ana, asu se hoafíndafandühiya, ‘Adükari ai ranahambo hoafímayu-amboanehi,’ mbísafandani anímbo asu ai moaní rande híningíndeandani amboaní ndowandífaní dügüfaní,” mehu. ⁴ Raní-moatükuní ranana sapo horombo Godíndi hoafí hoafíyu randeimbi ai hoafímayu símogodühi tüküfemboyo ramefeyo. Sapo ai yare horombo hoafíyuhüya,

⁵ “Saion nindou ranaheimbo hoafíndafíndürühi anímboya,

‘Awi se ndühi hímbondei síhei adükari bogorí nindou ranai síheimbo sowana asüfu!

Aiana moaní hímborí hoafendühi dongi raníwamí nímarü haya asüfu.

Asu aiana dongi nímorí mamí raníwamani nímarü haya asüfu,” meho. *Sekaraia 9:9*

⁶ Raníyafaní asu ahambo süngurínerí rínandeimbi ai hafaní Sisas ai hoafímayupírí raní-süngu ramaríneandi. ⁷ Raníyafaní asu ai dongi hondí nímorí kameihí ra sowapíndífaní hüfaní ahafandí hoearí ra ahafewamí nandíne híningímaríneapíra asu Sisas ai raníwamí farífi mamaru. ⁸ Raníyei nindou afíndi safí ranai ahei warí hoandarí hoearí fufurühümündi nafíní korímaríhinda asu bídífirí ai nímí warí emündí kameihí hutühümündi nafíní korímaríhi hei. ⁹ Nindou afíndi bídífirí ranai Sisasíndi hanjífoaní kefoehi hehi hei asu bídífirí süngunímayeí ranai hoafí puküna karíhehindühi hoafíyehü seiya,

“Defitíndi ahuirí, ranahambo híhífí-híhífíndahündo!

God ai ahambo aboedí aboedí-mbíriramboane ai Adükaríndi ndürínambo asüfu ranahambo.

Godíndi ndürí adükarane mbísefomboane,” masei.

Buk Song 118:26

¹⁰ Sisas ai Serusarem ngoafambe tüküme fiyua asu ngoafí adükari ranai hepüní kíkírandühi nindou ranai düduyahíndühi seiya, “Nindou düdi rana?” masei. ¹¹ Nindou afíndi-mayeí ranai hoafíyehí seiya, “Nindou ndanana Nasaretíhündí Garírí hífíhündí Godíndi hoafí hoafíyu-randeimbi nindou Sisas aní,” masei.

*Sisas ai Godindɪ worambe kefuai mahüfu
(Mak 11:15-19; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)*

¹² Sisas ai Godindɪ Worikimɪ hüfu nindou ranühɪ sesɪ napo kakɪfihɪ sɪmborɪ sɪseyei wakɪrɪhindühɪ nɪnoumayei ranaheimbo bukürümafoarearü. Ranɪyu ai kakɪ sɪsefe rambo fondɪyo asu nindou bɪdɪfirɪ ai wupufo nɪmarɪmombo sɪseru-rundeimbɪ nɪmarɪ fondɪ ra hɪhɪrɪmafoareapurɪ. ¹³ Ranɪyu ai hoafɪyundürühü yahuya, “Sapo Baiborambe sürü mapaiaro ra yare hoafɪyohü yahoya, ‘Wandɪ worɪ ranana dɪdɪbafɪfe worane mbɪseimboyei,’ mehu. Nga asu se worɪ nda nɪmboe hühmbühünɪ nindouyei dɪbonapɪfe worɪmbo-arɪhinda?” mehupurɪ. ¹⁴ Nindou hɪmboatɪharɪ asu nindou tɪŋarɪ moaruwaimbɪ ranai Godindɪ worɪ ranambe tükümehinda Sisas ai aboedɪmareandürɪ. ¹⁵ Godɪmbo sesɪ sɪhou-rundeimbɪ bogorɪyomo asu ahɪnühmbɪ hohoanɪmo yamundurundeimbɪyomo ranai hoeirundane, Sisas ai hepünɪfeimbɪ moatükunɪ ramareanda asu nɪmoakɪdɪbou ai puküna hoafɪ karɪhehindühɪ Godindɪ worɪ ranambe seiya, “Defitɪndɪ ahurɪ ranahambo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmboani,” maseiamboemo asu ai ranɪmoatükunɪ ranahambo ŋgɪnɪndɪmemo. ¹⁶ Ranɪyomo asu ai Sisasɪmbo düdururühɪ yahomoya, “Se nɪne-hoafɪ ai hoafɪyei ra hɪmborɪyafai?” mehomondamboyu. Asu Sisas ai sɪmborɪ ahamumbo hoafɪyuhü yahuya, “Anɪhondane, ro ra hɪmborɪyamboanahɪ. Asu se moai hoafɪ Baiborambe meŋgoro nda hoeirundɪyo? Sapo ai yare hoafɪyowohü yahoya,

‘God, Se nɪmorɪ akɪdɪbou asu

akɪdɪbou hondü tɪtɪhündɪ ranahei yafambe boaroworanɪ anɪmbo

asu ai Sɪhambo adükarani sei ndorɪhi hoafɪmbeyai-amboane,’ meho ra,” *Buk Song 8:2* mehu. ¹⁷ Ranɪyu Sisas ai ahamumbo yare hɪnɪŋgɪreapurɪ haya Betani ŋgoafɪna ranühɪ apombo mahu.

*Sisas ai hoafɪmayua nɪmɪ fik süfuri nahurai nɪmbɪmayo
(Mak 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Hapoadümbo siambe hondü Sisas ai adükari ŋgoafɪna hɪhɪrɪfi nafɪ huhüyu asu ai wembombomayu. ¹⁹ Ranɪyu ai huhünda nafɪkɪmɪ fik nɪmɪndɪ ranai manɪŋgowa hoeire haya ranɪ sowana mahu. Asu moai nɪmɪndɪ ranɪfihɪ fik hɪsɪ ranai kiaro, ŋga moanɪ emündɪ yangɪrɪ manɪŋgowa hoeimareandɪ. Ranɪyu asu ai nɪmɪ ranahambo hoafɪyuhü yahuya, “Nɪmɪ ndanɪmbafɪ ndanɪ se ŋgɪrɪ asükaindafɪ hɪsɪndafɪ,” mehua, asu nɪmɪ ranai moanɪ mamɪharɪ hoafɪ nɪŋgoambe nɪmbɪmayo. ²⁰ Ranɪyomo asu ahambo süngururü-rundeimbɪ ranai ai ramareandɪ ranahambo hoeiru houmbo hepünafundühɪ düduyafundühɪ yahomoya, “Nüŋgumareandamboyo fik nɪmɪndɪ ranai moanɪ yahurai nɪmai hamɪndɪ nɪmbɪmayo rana?” mehomo. ²¹ Ranɪyu Sisas ai sɪmborɪ ahamumbo hoafɪyupurühɪ yahuya, “Ro sɪhamumbo anɪhondümböanahɪ hoafehapurɪ, asu se anɪhondümböndühɪ moanɪ yimbu hohoanɪmo-koateayomo ana, seamboanɪ ro nɪmɪ ndanahambo ramarɪheandɪ nou randumboemosɪ. Nga se hɪfɪ wafu ndanahambo hoafɪndɪmondühɪya, ‘Se firɪhoefɪ hawa sɪhafɪhoarɪ hanɪfɪ sɪrɪwara hɪmo peyafɪ,’ ehomo ana, ra ai randɪfemboe. ²² Asu se anɪhondümböru houmbo nɪnɪ-moatükunɪmboyo sɪhamundɪ dɪdɪbafɪfe ra hoafemo ana, asu se ranɪmoatükunɪ ra ndowandümböemo,” mehupurɪ.

*Sisasɪmbo düdi ŋgɪnɪndɪ masagado yahomo houmbo düdumefundɪ
(Mak 11:27-33; Ruk 20:1-8)*

²³ Sisas ai Godindɪ worɪmayo ranambe kefuai hu tüküfi nindou bɪdɪfirambo hoafɪ yamundeandürühɪ manɪŋgu. Ranɪyo asu Godɪmbo sesɪ sɪhou-rundeimbɪ bogorɪ nindouyomo asu nindouyei bogorɪ nindouyomo ranai ahambo-so tüküyafu düdururühɪ yahomoya, “Nüŋgu-nahurai ŋgɪnɪndɪyo se yahurai nda sowandɪfɪ hawa ndanɪ-moatükunɪ refembo rana? Nindou düdi sɪhambo ŋgɪnɪndɪ yahurai ra

masaganin-a?” mehomondamboyu. ²⁴ Asu sɪmborɪ Sisas ai ahamumbo hoafɪyupurühɪ yahuya, “Ro-amboanɪ sɪhamumbo awi mamɪ düdufe düdundaheapurɪmboyahɪ. Asu se wandɪ düdufe ranahambo hoafɪ weindaharundɪ ana, sɪhamumbo nɪne-ŋɪnɪndɪ ro sahamɪndɪ hehea ranɪ-moatükunɪ rarɪhe arɪhandɪ ranahambo hoafɪndahapurɪmboyahɪ. ²⁵ Asu dagüdamboe Son hɪmonɪ nindou hundürɪyo rambo hohoanɪmo masemüdu rana? Ranɪ-moatükunɪ ra Godɪndɪ-mayo tüküfemboyo asu nindouyei-mayo tüküfemboyo?” mehupuramboemo. Ranɪyomo asu ai ahamundɪhoarɪ bogo sɪmborɪ hoafɪyomondühɪ yahomoya, “Nɪnɪ hoafɪ sɪhɪrɪ ra hoafɪmandefa? Asu sɪhɪrɪ ahambo hoafɪyahundowohüya, Godɪndɪ-mayo tükümfefeyo ane asefɪ ana, asu ai sɪmborɪ sɪhefɪmbo rande hoafɪndümunühɪya, Nɪmboe refe ana, asu se Sonɪmbo anɪhondümböfe-koatememoa? mbüsü düdundüfimunɪmbui. ²⁶ Asu sɪhɪrɪ rarɪhu hoafɪyefühɪ, Ranɪ-moatükunɪ ra nindou-yafe-mayo tükümfefeyo ane, asefɪ ana, asu nindou ranaheimbo yɪhɪmbo-ndɪhurɪmboyefɪ, nɪmboe sapo nindou ranai Sonɪmboya, Aiana Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyu randeimbɪ nindoumayu ani aseimbohünda,” mehomo. ²⁷ Ranɪyomo asu ai Sisasɪmbo hoafɪyomondühɪ yahomoya, “Ranɪ-moatükunɪ ra ro moai fɪfɪrɪhundɪ,” mehomondamboyu. Asu ai ahamumbo sɪmborɪ hoafɪyuhü yahuya, “Roamboanɪ ro ŋɪrɪ sɪhamumbo hoafɪndahapurɪ dagüdamboe ro hohoanɪmo ra sahamɪndɪ hehea ranɪ-moatükunɪ rarɪhe arɪhandɪ ra,” mehu.

Sisas ai afɪndɪ mamɪ ranahandambo nɪmorɪ yimbu ranahandɪ kafeefe hoafɪ hoafɪmayu

²⁸ Sisas ai yahuya, “Asu haponda se ra nünguru hohoanɪmoyomondühɪyomoa? Mamɪmbo nindou mamɪ ai nindowenihɪ nɪmorɪ yimburapɪrɪ henüngumboyu. Ai hu ahandɪ amoŋgo nɪmorɪmayu ranahambo hoafɪyundühɪ yahuya, ‘Wandɪ nɪmorɪ nda, se ŋgafɪ wofɪ hɪsɪ nümbürɪ ranambe ratüpurɪndafɪ,’ mehu. ²⁹ Asu nɪmorɪ ai yahuya, ‘Ro ratüpurɪmbo moei samboanahɪ,’ mehu, ŋga asu süngunambo hohoanɪmoyu hoeireanda mayoa ai ratüpurɪmbo mahu. ³⁰ Ranɪyu asu afɪndɪ ai akɪdambo sowana hu mamɪ hoafɪ yahurai yare hoafɪmayundo. Asu nɪmorɪ ai yahuya, ‘Yɪnɪ Ape, ro ŋgamboyahɪ ranɪ ratüpurɪmbo,’ mehu, ŋga asu süngunambo ai moai hu. ³¹ Nɪmorɪ yimbu ranai nahanɪyu sapo afɪndɪ ai hoafɪmayu süngu hɪmborɪyu haya ramareanda?” mehuamboemo. Asu nindou ai hoafɪyomondühɪ yahomoya, “Amoŋgo nɪmorɪ ai,” mehomondamboyu. Sisas ai hoafɪyupurühɪ yahuya, “Ro sɪhamumbo haponda hoafehapurɪ nda, Nindou takis kakɪ sowandümo-rundeimbɪ asu nɪmorehɪ nindowenihɪ bɪrabɪrɪyeyɪ rɪhündeimbi ranai sɪhamumbo ŋgasündɪhipurɪ hehi ai boatei God ŋɪnɪndɪ hɪfandarandɪ ranambe karefoehindɪ. ³² Ŋga nɪmboe Son sɪhamumbo sowahɪ tükümfeyu ra ai sɪhamumbo sapo nafɪ aboedɪ süngumbeyafunda yahumboyu nafuimayupurɪ. Ŋga asu se moai ahambo anɪhondümborüwurɪ. Ŋga asu nindou takis kakɪ sowandümo-rundeimbɪ-memoyomo, asu nɪmorehɪ nindowenihɪ bɪrabɪrɪyeyɪ rɪhündeimbi ai yangɪrɪyeyɪ ahambo anɪhondümbö-marɪhorɪ. Ranɪ-moatükunɪ ra se hoerundɪsɪ, ŋga asu se moai süngunambo yaru nɪŋgomo hohoanɪmoyomondanɪ wanɪ asu ahambo anɪhondümborüwurɪ,” mehu.

Nindou moaruwai wofɪ hɪsɪ nümbürɪ hɪfandɪmarundɪ kafeefe hoafɪ (Mak 12:1-12; Ruk 20:9-19)

³³ Sisas ai hoafɪyuhɪ yahuya, “Awi se ŋgorü kafeefe hoafɪ ranahambo hɪmborɪndɪmo. Mamɪmbo nindou mamɪ hɪfɪ aharambürɪ ai wofɪ hɪsɪ hɪfoare mbura ginɪrɪmayu. Asu nümbürɪ ranambe wofɪ hɪsɪ ra boboyo-rambohünda hɪpɪrɪ nafɪmarandɪ. Asu nümbürɪ ranambe nɪmoamo hafo gɪgüdɪyo rambohünda yibadɪ ŋgerɪra hafu hɪnɪŋɪmareandɪ. Ranɪyu asu ai munɟu-moatükunɪ ra raraore mbura nindou kakɪ semɪndɪmbo ratüpurɪyomo-rundeimbɪ ranahamundɪ warambe hɪnɪŋɪre haya, ŋgorü hɪfɪna aŋgunɪ mahu. ³⁴ Ndeara wofɪ hɪsɪ ranai süfyoanɪ nindou

ranai ratüpuriyomo rundeimbi ranahamumbo nindou nümbürambe ratüpurimemo ranahamumbo sowana koamarıhepura mahomo wofı hisı ra semındımbı.
³⁵ Ranıyomo asu nindou wofı hisı nümbürambe ratüpurıyomondühi manıngomo ranai nindou ahandı koamarıhepura mahomo ranahamumbo mbumarıpundümo. Ngorümbo bubururı, ngorümbo hıfokoarüwuri asu ngorümbo nımoeinambo-marurı.
³⁶ Ranıyu asükaiyu nindou ranai ahandı ratüpurıyomo-rundeimbi bıdıfırı afındı safı koarıhepurane, nindou nümbürambe manıngomo-memo ranai ahamumbo mamı horombo bıdıfırambo ramarüpurı nou yahurai ramarüpurı. ³⁷ Ranıyu nindou ranai bıdıfıranambo hondü ahandı nımorı ranahambo ahamumbo sowana koamarıheirü. Ranıyu ai yare hoafıyuhü yahuya, ‘Nindou ranai awi wandı nımorı ranahambo ndondüwurühi ahandı hoafı hımborındımbımoesi,’ mehu. ³⁸ Nğa asu ai ahandı nımorı ranahambo hoeirüwurühi ahamundıhoarı yahomoya, ‘Nımorı ndanana sapo nümbürı aharambürındı nımor-ani. Awi sıhırı ahambo haponda hıfokoandıhurühi anımbı asu sıhırı ahandı-mayo napo ra fufundıhumündefomboane,’ mehomo.
³⁹ Ranıyomo asu ai ahambo mburündümo nümbürambeahındı hımboranı pirüwurı houmbo houmbo hıfokoamarüwuri.” ⁴⁰ Sisas ai yare düdufıhi yahuya, “Asu wofı hisı nümbürı aharambürı ai asükaindu tükündüfıhi ra, nindou ahandı nümbürı hıfandımarundı ranahamumbo nüngumandeapura?” mehuamboemo. ⁴¹ Asu ai hoafıyomondühi yahomoya, “Nindou moaruwai ranahamumbo nindou ranai hıfokoa-ndeapurümbui. Rananımbı asu ai nindou bodımondambo ahandı nümbürı ra dagapuranı asu ai hıfandundühi wofı hisı süfi-ambe nindou ranai nümbürı aharambürımbı bıdıfırı dabudomboemo,” mehomo. ⁴² Ranıyu asu Sisas ai ahamumbo hoafıyuhüya, “Awi, se moai hoafı Baiborambe apenıngı ra hoeirundıyo? Hoafı ra yare hoafıyowohüya,
‘Worımboru-rundeimbi nindou ai worımbombo kambohoanı moaruwai ra moanı yaru moei yahomo masıhoemo,
asu kambohoanı ranai moanı ndorıhoeimbi hamındı kambohoanımbıfofe tüküme feyo. Ranımoatükunı ra Adükarı ai ramareandane,
nğa ranımoatükunı ra ro hoeırıhunda aboedı hamındane, asefi,’ *Buk Song*
118:22-23
meho. ⁴³ Ranımbıane asu sıhamumbo hoafıhapurı, ‘God nğınındı hıfandarandı ranamboanı sıhamumbo sıhündı-mayo ra ndemündü haya asu nindou dıdıyei ai hisı aboedı hıfandarandambe tüküfembohünda ranaheimbo dagadürımbui. ⁴⁴ Nindou düdi ai kambohoanı ranıwamı pırayu ana, ai muğuna hürühümbo yagudümbui. Asu kambohoanı ranai nindou ranahandı wamı pırayo ana, ranambo ndünınderımbıoe,” mehu. ⁴⁵ Ranıyomo asu Godımbı sesı sıhou-rundeimbi nindou bogorıyomo asu Farısı nındouyomo ranai Sisasındı kafoefe hoafı ranahamboya ‘Yıhoefomboanı yare kafoare hoafıyü,’ yahomo fıfırımarundı. ⁴⁶ Ranıyomo asu ai ahambo mbuimündümbo yahomo houmbo hıhoanımomemo. Nğa asu ai nindou afındı ahambo wakırerı meğoro ranaheimbo yıhımbımarundürı, nımbıoe sapo ai Sisasımbıoya, Ai Godındı hoafı hoafıyu-randeimbi nındoumbıfımbıanı masei ranımbı wambo.

22

*Sisas ai nımorehı semındı sımbıanı sesesımbı kafoefe hoafı hoafımayu
(Ruk 14:16-24)*

¹⁻² Asu asükai Sisas ai kafoefe hoafınambo hoafıyundürühiyahuya, “God nğınındı hıfandarandı ranana ndahurıane. Mamımbı adükarı bogorı nindou ai nımorehı semındı sesesımbı sesı raraore fıkımı-fıkımıre masıhendı ahandı nındowenihı nımorı ai nımorehı semındımbımayua. ³ Ranıyu ai nımarümbo ahandı ratüpurıyomo-rundeimbi nındoumbo koamarıhepurı nındou bıdıfırambo

sesesi si ranifihî tükündafundi yaho hoafiyopurimbo. Nga asu rani-simboani nindou ranai moai tükufembo hohoanimoyomo. ⁴ Raniyu asukaiyu ai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi nindou bidifirambo koamarihepuri. Ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Wandi sesesimbo si ranai ndeara nafiramindimboane. Burmakau anamindi asu ninihondi bidifiri wowondümbi wandi hifokoaru mandu didiboadiru nafiramindimboane. Nga se difomo nimorehi semindimbo sesesi ra sesimbo,’ yahu hoafiyu koamarihendi. ⁵ Nga asu nindou ranai moai ahamundi hoafi himboriyomo hou homo, nga wani. Nga ai ahamundi hohoanimomemo süngu ahamundi ratüpurimbo bukürimefoundi. Nindou mamî ai ahandi nümbürinambo-ndefi, mamî ai ahandi stoa worinambofi raraomarundi. ⁶ Asu bidifiri ai nindou ranahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ranahamumbo mburüpondümo houmbo bubuhaiyomopurühi hifokoakomarüpurî. ⁷ Raniyu asu bogori nindou-mayu ranai ranimbo ngusüfoambe moaruwairürühiyu ahandi ami ranahamumbo koamarihapura ai homo nindou hifokoaru rundeimbi-memo ranahamumbo hifokoako-foarupurühi ahamundi ngoafi ra hai kamandu kamandu marundi. ⁸ Raniyu asu ai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ranahamumbo hoafiyuhü yahuya, ‘Wandi nimorehi semindimbo sesesi si ranai ndeara nafiramindimboanesi, nga asu nindou fandifembo hoafimayahi ranai moei mehomo, nga ngiri wandi worambe difomo. ⁹ Nga haponda se ngomo muᅅguambo bogori nafi ranihünda muᅅguambo nindou hoeindundühi ana, hoafindimondani nindou afindi safi wandi sesesimbo si ranühi ai mbifandund-amboane!’ mehuamboemo. ¹⁰ Raniyomo asu ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ranai muᅅguambo nafi bogori ra homondühi muᅅguambo nindou hoeirüpurühi gugurimarundi. Nindou bidifiri aboedi, bidifiri moaruwai kapeihî, ranai muᅅgu fandafandambo nimorehi semindi sesesimbo fondi ra nindou yangiri güremareandi. ¹¹ Raniyu bogori nindou ai nindou mafandandi ranaheimbo himboasafimbo huwane nindou mamî ranai sesesimbo hombo hoeari yihuruyimindi-koate mamaruwa hoeimarirî. ¹² Raniyu asu bogori nindou ai ahambo düdurirühi yahuya, ‘Wandafi, se ra nününguyafamboyafi sesesimbo sihi hombo hoeari yihuruyimindi-koate tükümefoandi ndana?’ mehundoa asu nindou ranai moani hoafi-koate sirî yare mamaru. ¹³ Raniyu bogori nindou ai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ranahamumbo hoafiyuhü yahuya, ‘Nindou ranahambo yiri warî hüputüpondümo houmbo weindani nîmbi nîmaro-ambe pinduwurî. Rananimbo ai heindühi yahafi hitimbandamboane,’ mehu.” ¹⁴ Ndeara Sisas ai hoafiyuhüya, “Nindou afindimboyo fandifembo hoafimayondürî, nga asu moani yimbu mamî yangiri ranaheimbo dibonimayondürî,” mehu.

*Takis kaki sai hohoanimo ranahambo Sisasimbo düdumarîhorî
(Mak 12:13-17; Ruk 20:20-26)*

¹⁵ Farisi nindou ai homo Sisas hoafayu ranahambo ninî düdufe hoafi sihirî hoafindefühi ranambo yirümondîhurimbo yahomo fifirîmarundi. ¹⁶ Raniyomo ai nindou ahamumbo süngurîpurî-rundeimbi asu Herotindi süngururü-rundeimbi bidifiri ranahamumbo Sisas-sowana koamarîhoupurî. Ai homo Sisasimbo-so tüküyafu hoafiyomondohü yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, ro sihambo fifirîhunînimboanefî se anihondümbö hondü hoafiyafi arandi ra. Nindou ai nîne-hohoanimo hohoanimoayei ranahambo se afindi hohoanimo-koate seana Godindi anihondü hohoanimo ranahambo yamundo randühanafi. Asu seana sihafî himboahü muᅅgua nindou simogodühanei. ¹⁷ Ranana asu se yihoefimbo hoafiyafimuni. Se ra ranimbo nünguro hohoanimoyafühiyafa? Romî-yomondi nindou bogori Sisar ranahambo takis kaki saimbo ra aboediyo waniyo?” mehomondamboyu. ¹⁸ Nga asu Sisas ai ahamundi nîne-hoafi moaruwai fifirîrarundi ranimbo fifireandi. Raniyu asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi seana nindou yimbu yafambeimbanemo! Se

ra nĩmboe wambo ŋgorü-sũngufendĩrĩmbo yahomo houmboemo rana? ¹⁹ Naha ndũhĩ wambo kaki hoarĩ takis-ambe sĩhefembo-mayo ra nafui-yomondĩrĩ,” mehuamboemo. Asu ai ahambo kaki hoarĩ ra sowandũmo homo nafuimemondo. ²⁰ Ranĩyu asu ai ahamumbo hoafĩyuhũ yahuya, “Se ra dade ŋgusũmboarĩyo asu ndũrĩyo kaki ndanĩfihĩ apaiaro rana?” mehuamboemo. ²¹ Asu ai ahambo sĩmborĩ yahomoya, “Adũkarĩ bogorĩ nindou Sisar ranahandane,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai hoafĩyupurũhĩ yahuya, “I awi refeanasĩ nĩne-moatũkunĩ Sisarĩndayo ahambo sĩhefemboane, asu nĩne-moatũkunĩ Godĩndayo ahambo sĩhefemboanesĩ,” mehuamboemo. ²² Ranĩyomo asu ai ranĩ hoafĩ ra hĩmborĩyomo houmbo hepũnafundũhĩ ahambo ranũhĩ yaru hĩnĩŋgĩrũwuri houmbo ndamefundĩ.

*Nindou yĩfĩhũndĩ botife hoafĩ ranĩmbo Sisasĩmbo dũdumemondo
(Mak 12:18-27; Ruk 20:27-40)*

²³ Mamĩ ranĩ sihĩ Sadyusi nindou bĩdĩfĩrĩ ai Sisas sowana tũkũmefundĩ. Ranĩ nindou ai-ana ŋgĩrĩ nindou yĩfĩhũndĩ botĩndĩfe-ndandĩ yahomo rundeimbi nĩndouyomo. ²⁴ Ranĩyomo asu ai Sisasĩmbo dũdurũwurũhĩ yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbĩ, Moses ai yare hoafĩyuhũ yahuya, ‘Nindou mamĩ ai nĩmorĩ-koate yĩfĩnduanĩ ana, asu ahandĩ akĩdĩ ai ahandĩ-mayo nĩmorehĩ kai ra ndemũndĩ haya yĩfĩmayu ranahandĩ fondũhĩ farĩhefembo-hũnda ahandĩ nĩmorĩ ra amonũgoandĩ nĩmorĩ-mbiyuwamboane,’ mehu. ²⁵ Horombo yĩhoeftĩ mbusũmo apodoho mamĩ 7 ranai manĩŋgomo. Amonũgo hondũ ai nĩmorehĩ ra semũndũ haya nĩmorĩ mbuimĩndĩ-koate yĩfĩyuhũyu asu ai nĩmorehĩ ahandĩ ra ranĩkĩmĩ akĩdĩmayu ranahambo hĩnĩŋgĩmareandĩ. ²⁶ Ranĩkĩmĩ akĩdĩmayu amboanĩ yahurai amonũgo hondũ ai ramefiyu nou ramefiyu. Ranĩyu asu ai ranĩkĩmĩ akĩdĩ ŋgorũ mbusũmondĩ amboanĩ ŋgorũ yahurai ramefiyu. Moanĩ mamĩ yahurai yaŋgĩrĩ homo-homombo bĩdĩfĩranĩ akĩdĩ hondũ 7-mayu ranahandĩfihĩ tũmareandĩ. ²⁷ Ndeara bĩdĩfĩranambo hondũ nĩmorehĩ ranai yĩfĩmayo. ²⁸ Ŋga asu sũngunambo nindou yĩfĩhũndĩ yaŋgĩrĩ botĩfembo si tũkũfeambe ra nĩmorehĩ ranai nindou dadĩ nĩmorehĩmanda? Apodoho-mamĩ ranai sapo ahambo muŋguambo masowandũmo anesĩ,” mehomondamboyu. ²⁹ Asu Sisas ai ahamumbo sĩmborĩ hoafĩyuhũ yahuya, “Awi seana hĩhĩndĩ hohoanĩmombũ nindou-anemo! Awi seana nĩmboe sapo Baiborambeahĩndĩ hoafĩyo asu Godĩndĩ ŋgĩnĩndĩyo ra fĩfĩrĩfekoate-wambo ranĩmboanemo. ³⁰ Nindou yĩfĩhũndĩ botehĩndĩ ana, ai sapo sũnambeahĩndĩ nendĩ sũnambe amarĩmo yahurai tũkũndahĩndũhĩ anĩmbo asu ai ŋgĩrĩ nĩmorehĩ nindowenihũhĩ ndahĩndĩ, ŋga wanĩ. ³¹ Asu sapo nindou ai yĩfĩhũndĩ botife ranĩmbo ra, awi se moai God ai Bukambe sĩheimbo hoafĩmayundũrĩ ra hoeirĩhĩndĩyo? ³² Sapo ai yare hoafĩyuhũ yahuya, ‘Ro-ana Abrahamĩndĩ God-anahĩ, Aisakĩndĩ God-anahĩ, asu Sekopĩndĩ God-anahĩ!’ mehu. Aiana yaŋgĩrĩ nũngumbĩ nindou-yafe God-anĩ asu ai yĩfĩhũndĩ-yafe Godĩyupoanĩ,” Sisas ra mehu. ³³ Nindou afĩndĩ ranai ranĩ hoafĩ ra hĩmborĩyei hehi Sisasĩndĩ yamundĩfe hoafĩ ranĩmbo mahepũnahĩndĩ.

*Nĩne ahĩnũmbĩ hohoanĩmo bogorayo ranahambo hoafĩmayu
(Mak 12:28-31; Ruk 10:25-28)*

³⁴ Ranĩ hoafĩnambo Sisas ai Sadyusi nindou ahamundĩ hoafĩ kĩkĩmareapurĩ. Ranĩyomo asu Farisi nindou ai ranĩ hoafĩ ranahambo hĩmborĩyomo houmbo ai mamũhĩ gugurĩmefundĩ. ³⁵ Ranĩyu asu nindou mamĩ ahamundĩ mbusũmo ahĩnũmbĩ hohoanĩmo fĩfĩreandeimbĩ ranai mamĩ dũdufe Sisasĩmbo randĩhinĩ hoeĩndĩhinĩ yahu-haya dũdumarĩrĩ. ³⁶ Ai ahambo dũdurĩrũhĩ yahuya, “Yamundo-randeimbĩ nindou, naha ahĩnũmbĩ hoafĩ ranaiyo moanĩ adũkarĩ hamĩndayo?” mehuamboyu. ³⁷ Asu Sisas ai sĩmborĩ ahambo hoafĩyundũhĩ yahuya, “‘Adũkarĩ sapo sĩhafĩ God ranahambo, sĩhafĩ ŋgusũfo muŋguambo, sĩhafĩ hohoanĩmo muŋguambo, yĩfiafĩ muŋguambo ranambo ŋgusũfo pandoworĩ.’ ³⁸ Ranĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ranane

ai weanḡurüh+id+id+ asu moan+ adükari ham+ndayo. ³⁹ Asu ḡgorü ah+nümbi hoafi adükari ran+kim+n+ndi ra ndahurai-ane, ‘Se ḡgunindambüri ranaheimbo ḡgusüfo pandowandüri+ sapo se si+hafi fimbo rawarowandi nou.’ ⁴⁰ Moses+ndi munḡuambo ah+nümbi hohoanimo aho ranane asu God+ndi hoafi hoafi+yomo-rundeimbi nindou-yomondi yamundi+fe hohoanimo ranane munḡuambo ranana yimbu adükari ah+nümbi hoafi ra ni+m+ndühane,” mehu.

*Sisas ai düdi Kraisyu yahu haya düdumefiyu
(Mak 12:35-37; Ruk 20:41-44)*

⁴¹ Farisi nindou ai guguri+yafu mamar+monda Sisas ai ahamumbo düdufi+purühi yahuya, ⁴² “Se ra Kraisi+mbö nünḡuru hohoan+moyomondühi+yomoa? Ai ra dad+ amoao mam+yomondambe-ah+ndiyua?” mehuamboemo. Asu ai si+mbori hoafi+yomondühi yahomoya, “Ai-ana Defit+ndi amoao-ambeah+ndani,” mehomondamboyu. ⁴³ Asu ai ahamumbo düdure+purühi yahuya, “Asu nünḡufemboyo Yifiafi Aboedi ranai Defit+mbö hohoanimo ḡgusüfoambe hor+marera asu ai Kraisi ranahambo Adükari-ani mehundoa? Defit ai yare hoafi+yuhü yahuya,

⁴⁴ ‘Adükari Ai wand+ Adükari+mbö yare hoafi+yuhü yahuya,

“Wand+ war+ hondüni ndanühi ndando ni+mandifi ḡgafi+mbö

asu süḡguna si+hambo hürütümbi nindou si+hafi yirümbö hoarehi
h+niḡḡi+ndi+heamboyah+,”’ *Buk Song 110:1*

Defit ra-mehu. ⁴⁵ Defit ai Kraisi ahambo Adükari yahundo marandane. Asu nünḡufimboyo Kraisi Ai Defit+ndi ahuirayu rana?” mehupuri. ⁴⁶ Asu nindou mam+ ai-amboani moai Sisas+ndi düdufe hoafi ran+mbö si+mbori hoafi+yundo, ḡga wan+. Ran+yomo asu ai ri+hünda peyomo houmbo ahambo düdufembo ah+n+rurühi asu ai moai ahambo mam+ düdufe amboani düduyafundo rundi, ḡga wan+.

23

*Sisas ai ah+nümbi hohoanimo yamundurundeimbi asu Farisi nindou ranahamundi
hoafi ran+mbö ah+ni hoafi+mayu*

(Mak 12:38-39; Ruk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Ran+yu asu Sisas ai nindou af+ndi ahambo wak+reri menḡoro ranaiyei asu ahambo süḡgururü-rundeimbi-memo ranaiyomo aheimbo watapor+mbomarandüri. ² Ai yare hoafi+yundürühü yahuya, “Ah+nümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi asu Farisi nindou-anemo ai si+heimbo yamundi+fembo Moses+ndi fondi kos+ründümo houmbo an+ḡgomo. ³ Ran+mbö+hündambo an+mbö asu se h+mbori+ndei süḡgundhindi n+n+moatükun+mböyo ai se rari+hi yahomo houmbo hoafemondüri ran+mbö. ḡga asu se ni+ne-moatükun+ ai rawarundi rasüḡgu randi+himboyei, ḡga wan+. Aiana hoafi yanḡirane ai rari+hi rari+hi-emo, ḡga asu ai ahamundi+hoari refembo ana, ḡgiri+randundi. ⁴ Ahamundi ah+nümbi yamundi+fe hoafi ra ti+ḡümbi moatükunane. Ai-ana nindou amuri+yei daboaham+ndi+wami ni+mboreimbi moatükun+ ai mb+sahümündia yahomo houmbo hüputü+puründümo nandundühanemo. Asu aiana ahamundi+hoari ḡgiri+ak+idou amboani ni+mboreimbi moatükun+ ai manandundi ranahambo sem+nd+mbö moai fari+houwuri, ḡga wan+. ⁵ Nindou ai yi+hoef+mbö hoeimbi+r+himuni yahomondühanemo ai nindou hi+mböahü munḡu-moatükun+ ra yaru arundi. Ai didi+bafife wadagi adükari ḡdu mburu yihururündümo arundi. Asu ai ahamundi hoeari rani h+mbori+fih+ moani rani-poan+mbö yihuru yihurumarundi. ⁶ Aiana ni+mar+fondi aboedühi ni+mar+mböane hohoan+moyomo arundi af+ndi sesesi+mbö si si+mböanane asu Suda-yafe rotu wor+ ranambe diri+dühi ni+mar+mbö-anemo hohoan+moemo. ⁷ Aiana nindou ai ahamumbo nindou af+ndi fand+feambe yi+hoef+mbö hi+hifi+mbi+r+hümun+, yahomo asu yi+hoef+mbö yamundu-rundeimbi nindou-anemo

mbisahümünî mbîrîhündî, yahomombo-anemo hohoanîmoyomo arundî. ⁸ Nindou ai sîheimbo yowanî yamunde-randeimbî nindou mbisahîndürîmboyei, nga wanî. Seana moanî mamî apodoho apodoho mamî yangîranei, nga sîhei Yamunde-randeimbî Nindou aiana moanî mamî ai yangîrani anûngu. ⁹ Asu se nindou mamî hîfî ndanühînda ranahambo ahînîndîhorühî hoafîndeihiya ‘Ape’ mbîseimboyei, nîmboe sapo sîhei Ape mamî yangîrani sünambe amaru. ¹⁰ Asu nindou ngorü sîheimbo hoafîndeihiya ‘Yamundo-randeimbî’ mbîseimboyei, nîmboe sapo sîhei yamunde-randeimbî Krais yangîrani. ¹¹ Nindou düdi ai sîhei mbusümo nindou adükarî hamîndî anûngu ana, asu ai sîhei ratüpurîyu-randeimbî nindoumbofi mbünûnguwamboane. ¹² Nindou düdi ai ahandîhoarî nindou adükaranahî ehu ana, ahandî ndürî hîfînambo gadîmboe. Nga asu nindou düdi ai ahandîhoarî hîfînamboareandî ranai ana ahandî ndürî adükarîndîmboe.”

Sisas ai ahamundî yimbu yafambe moaruwai hohoanîmo yaru arundî ranîmbo hoafîmayu

(Mak 12:40; Ruk 11:39-52; 20:47)

¹³ “Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, hîpoanîmboembou-anemo. Awi seana yafambe yimbumbîyomo houmbo-anemo! Seana nindouyei ngusümböarühî God ngînîndî hîfandarandî ranahambo yipurî papîru hînîngîru arundî. Asu se sîhamundîhoarî amboanî moai ranambe kefoau homo-rundî. Asu asükai se moai nindou didîyei ai ranambe kefoefembo yifîrayei ranaheimbo hînîngîwura kefoehi hüsi, nga nafî gürarundî. ¹⁴ [Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hîpoanîmboembou anemo. Awi seana yafambe yimbumbîyomo houmbo-anemo! Seana sapo nîmorehî kai anîmboei ranaheimbo wosîhoafî hoafîyomondündürühanemo asu se ahei worî kosaründîmo. Rananemo asu se nindou ai hoembîrîhimuna yahomo houmbo Godîmbo moanî gedühî didîbafîyomondühî homo arundî. Ranînîmbohündambo anîmbo süngunambo sîhamundî tîngîrîfo ra moaruwai hamîndî tükündîfepurîmboe!] ¹⁵ Ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo se boboharîndümo! Awi seana yafambe yimbumbîyomo houmbo-anemo! Seana botîwamî hoe hanngîfo-süngu homo arundane asu hîfî-süngu homo arundane ra nindou mamî sîhamundî süngurapurî randeimbî tükîfe nîngombo kokombohündambo-anemo. Nindou ranai sîhamundî süngurapurî-randeimbî nindou tüküfiyuwanane asu randüwuranî ai haiambe nafî gadümbui sapo se-amboanî rawefundî nou. Ranani nindou ranai se rarundanî ahandî moaruwai hohoanîmo sîhamundî moaruwai hohoanîmo ranahambo ngasündearandî. ¹⁶ Nindou hîmboatîharî nindou amurambo nafî nafuimbo-memo, se hîpoanîmboembou-anemo! Seana nindou yamundundühîya, Nindou düdi ai nînîmboyu dabarîfihî Godîndî worî ranahambo dükare ranîfihî dabarefiyu ana, ra moanane. Nga asu nindou düdi ai gor Godîndî worî ranambe engoro ranîfihî dükare dabarefiyu ana, asu ai ranî-moatükunî refembomayu ra anîhondümbö rambîreandamboane yahomo arundî. ¹⁷ Seana hîmboatîharî hohoanîmo-koate nindou-anemo! Nînî-moatükunîyo ai moanî ahînümbî moatükunî-ayo, gor ranaiyo asu Godîndî worî ranîyo? Gor ai Godîndî worambe yanggoromboane asu Godîndî moatükunî hondü nahurai tükefeyo. ¹⁸ Asu asükai seana yamundundühîya, Nindou düdi ai sesî sîhefe hasîhonî ranahambo dükare ranîfihî dabarefiyu ana, ra moanane. Nga asu nindou düdi ai sapo sesî sîhefe hasîhonî ranîwamî sesî asîhefeyo ranahambo dükare ranîfihî dabarefiyu ana, asu ai ranî-moatükunî refembomayu ra anîhondümbö rambîreandamboane yahomo arundî. ¹⁹ Awi seana nindou hîmboatîharanemo! Nînî-moatükunîyo ai moanî ahînümbî moatükunîyo, sesî asîhefeyo ranaiyo asu sesî sîhefe hasîhonî ranîyo? Sesî, sesî sîhefe hasîhonî ranîwamî yanggoromboane asu sesî ra Godîndî yangîrî

tükefeyo. ²⁰ Ranimboane asu nindou düdi ai sesi sihefe hasihoni ranahambo dukare dabarefiyu ana, munngu moatükunî raniwamî engoro ranahambo kameihî ranifihî dabarifihani. ²¹ Asu nindou düdi ai Godîndî worî ranahambo dukare ranifihî dabarefiyu ana, asu God ai worî ranambe anungu ranifihî kameihî dabarifihani. ²² Asu nindou düdi ai sünü ranahambo dukare ranifihî dabarefiyu ana, asu ai sapo Godîndî nîmarî hîfandimbo fondî asu ai mare fondî raniwamî amaru ranahandî-ihî kameihü dabarifihani.

²³ Ahinümbî hohoanimo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanimboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana munnguambo akidibou sesambefembo moatükunî wambîfî nahurai ranane se yimunguründümo mburu asu 10 ranahandî ngorü bidifîrî ra Godimbo yîboboru asihomo. Nga asu seana adükarî ahinümbî hoafî bidifîrî ranahambo ana se hinîngîrumbo-anemo. Sapo ranî-moatükunî hoafî ranana ini ra, nindou munnguambo ranaheimbo mamî simogodî hohoanîmombo hohoanimo, nindou ngorümbö hipoambo hohoanimo, asu anihondümböfe hohoanimo ranane. Godimbo ninî-moatükunîyo 10 ranahanda mamî bidifîrî yîbobofe sihefe ahinümbî hoafî ra se hinîngîndumboemo, nga adükarî moatükunî hohoanimo hoafîmayahî ranamboanî se süngundu ndundî. ²⁴ Seana himboatîharîyo hefe nindou ngorümbö nafî nafuimbo nindou-anemo! Seana himboafîfî ranahamumbo simîndî hoe ranambe foerîmonda hürühoupurühanemo, nga asu kamer ninîhondî adükarî ra kameihüru sirîfoarundühanemo! ²⁵ Ahinümbî hohoanimo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanimboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana sesi hîpîrî napo ra hîmboranî moanambühî ranane popoaiarîhoemo, nga asu wagabe ragu ana hümbuhünî hohoanimo asu moanî sihamundî fi ranahambo hohoanimo ranimboane foafusafu hinîngîrundandî tüküra piareandî. ²⁶ Farisi nindou seana himboatîharî nindouanemo! Awi se hîpîrî ranambe ra, wagabe ragu ranî boatei popoaindîhoemondandî anîmbo asu hîmboranî moanambühî ranamboanî kameihî aboedî hîmbondîmboe! ²⁷ Ahinümbî hohoanimo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanimboembou-anemo! Awi seana yafambe yimbumbanemo! Se-ana yîfambe ranahambo yihuruyo hinîngîfeyoanî anîngö yahurai-anemo! Ranane sapo yîfambe ranai moanambühî hîmboranî ranai aboedî hîmboyo haya anîngö, nga asu ragu wagabe ranana yîfî hambohamîndî fisîngarümbî moaruwai ranai mamîkarîyombo foerîmboane. Se sihamundî fiambe ragu ra moanî yahurai hamîndanemo! ²⁸ Yahurai-anemo se-amboanî fi moanambühî nindouyei himboahü mbumundî nindou himboemo, nga asu sihamundî fiambe ragu ranana yafambe yimbumbî hohoanimo asu moaruwai hohoanimo ranambo güre pireapurîmboane.

²⁹ Ahinümbî hohoanimo yamundu-rundeimbî nindou-anemo asu Farisi nindou-anemo, se hipoanimboembou-anemo! Awi se-ana yafambe yimbumbanemo! Se-ana Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî ranahamundî yîfambe nafîru arundî. Asu nindou aboedî mbumundî manîmboei-mayeî ahei yîfambe-wamî se yihururu hinîngîru arundî. ³⁰ Asu rananemo se yaru hoafîyomondühîya, 'Ro horombo sihefî amoao mamî manîngomo ranambe mbanîmboefî-mbonana ngîrî ro Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî nindou ranahamumbo hîfokoefembo farîhehupurî.' ³¹ Asu se ranî hoafî yaru hoafemo ranana asu se maru sapo nindou didemo Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbîmbo hîfokoamarüpürî ranahamumbo nahurai-anemo weindahî nafuiayomo. ³² Refe ana, awi koe se nîne-moatükunî sihamundî amoao mamî ai ramarundî ranîfihî randu ngomo nafîndündümo! ³³ Awi seana amoasîranemo! Seana moaruwai amoasîrîndî nîmorî hondanemo! God ai sihamumbo papîfe hoafînduanî se haiambe gadîmboemo. Nüngundu se ranahambo mafebou-a? ³⁴ Ranimboane asu se hîmborîndîmo nda. Ro sihamumbo sowana Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî

nindou, fifirundeimbi nindou asu yamundu-rundeimbi nindou ranahamumbo koandiheheapurimboyahi. Rananimbo asu se bidifiri hifokoandupurimboemo, bidifirambo nimifih hifokoefemböhünda pandupurimboemo, bidifirambo Godindi worambe bubundupurimboemo. Asu bidifirambo ngörü ngoafihündi heboadupuri houmbo wandupuri ngomo ngörü ngoafihü tükündafundi. ³⁵ Ranimboane asu nindou mbumundi hifi ndanühi manimboei ranaheimbo hifokoamarundüra yifimayei, rani munngu moatükuni ranahambo se hütuyomo. Sihamundi hütü sünguyo sapo nindou ai mbumundi hohoanimo süngurihindeimbi Eberindi srambeahindi peyo haya ho hombo Sekaraia sapo Berekiandi nimorimayu ranahandifih tumareandi ranahambo hifokoamaruwuri. Se Godindi wori asu sesi sihefembo fondi mbusümo ranambeyo hifokoamaruwuri. Ranimbohündambo animbo sihamundi-wami tigrifo ranai nangopurimboe. ³⁶ Ro sihamumbo anihondümboanahi hoafehapuri nda. Nindou hifokoaru marundi ranahambohünda tigrifo afindanimbo God ai nindou haponda animboei aheiwami nandeandürümbui.”

Sisas ai Serusarem ngoafi ranahambo hohoanimomayu

(Ruk 13:34-35; 19:41-44)

³⁷ “Serusaremihündi, Serusaremihündi, se Godindi hoafi hoafiyomo rundeimbi nindou ranahamumbo hifokoarhipurühi asu se Godindi hoafi semindi hombo nindou siheimbo sowana koamarhepur ranahamumbo hifokoefepurimbo safombo nimoeinambo-rhipur marihündi! Ro sihaf mbusümo nindou animboei ranaheimbo wagidemindindürühi war gabudifoefendürimbo afindi hohoanimomayah kakaroko hond ai ahandi weihoandi mbanendi hoareharamindindüri nou. Nga asu se wambo moai refembo raro-safindiri, nga moei masafi. ³⁸ Asu se himborindei. God ai Ahandi wori sihei mbusümo hinngimareandi asu moani fondarimboe. ³⁹ Ro nda siheimbo hoafehandüri, hapondanambe ana se ngiri asukai wambo hoeindihindiri, nga ngo ngombo süngunambo animbo se randihi hoafindeihya, ‘God, Se nindou ai Adükarindi ndürina tükefiyu ranahambo aboedi aboedindiwori,’ mbiseimboyei,” mehu.

24

Sisas ai Godindi wori ra biriboemboe yahu haya wataporimbomarandi

(Mak 13:1-2; Ruk 21:5-6)

¹ Sisas ai Godindi wori ranambeahindi tüküfi haya huwane asu ahambo süngururürundeimbi ai ahambo sowana mahomo Godindi wori worimbomarundi ra nafuiyondowohü hoafiyondombohünda. ² Raniyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyuhü yahuya, “Yini, ro anihondümbo-anahi nda hoafehapuri. Se haponda munnguambo moatükuni ra hoeirundai? Ngiri nimoei nda süngunambo ana rande atüboaki-atüboakindo gafuwani hoeindundi, nga munnguambo nimoei ra hifini pindihimboyei,” mehupuri.

Sisas ai ahambo süngururürundeimbimboya tigrifo tükündifemboe yahu hoafimayu

(Mak 13:3-13; Ruk 21:7-19)

³ Sisas ai Orif Nimi Hifi Wafuambe nimiru ane asu ahambo süngururürundeimbi ai yangiri hafomo ahambo-so tüküme fundi. Raniyomo asu ai düduyafu hoafiyomondühi yahomoya, “Se yihofimbo hoafiyafimuni nüngu-simboani rani-moatükuni ra tükümandife? Asu nini-moatükuni boatei tükündifeyoani hoeimandihu sapo se kosimboayafi ranane asu ndeara bidifiranambo si tüküfemboayo ranane ranahambo fifirindihumboyefi?” mehomondamboyu. ⁴ Raniyu asu Sisas ai simbor hoafiyuhü yahuya, “Awi se hibadumbo nindou ai sihamumbo wosihofori hoafindeimboyei. ⁵ Nga nindou afindi ai tükündafu wandi ndüri dükandu hoafindimondühi animboya, ‘Ro nda Kraisanahi!’ mbi-simondühi animbo ai nindou afindi ranaheimbo

wosihoafori hoafindimondani ai anihondümbondihimboyei. ⁶ Se yifiari hoafi asu yifiari yafui hoafi himborindimboemo. Nga asu se rani-moatükunî ranahambo hibadumbo, nga hepünündafumboemo ranimbo. Rani-moatükunî ra tükündifemboesi, nga asu rani-moatükunî tükefeyo ranahambo ndeara bidifiranambo si ane yahopoani, nga awi wani. ⁷ Hifi hifi ranai simbori yifiarindimboe. Asu adükari bogori nindou mamî ahandî nendi ranai ngorü adükari bogori nindoundî nendi rani-babidi simbori-simboringimboemo. Hifi bidifiri ranifihî sesi ai wanindohü asu hifihê ranai tükündifendamboe. ⁸ Munguambo moatükunî ra tükefeyo ranana moani nimorehî ai nimori wakemindimbo asübusî boatei asemindo yahurai boateiane tükefeyo. ⁹ Rananimbo siheimbo mbunduründümo tîñirifombî moatükunambe sindundürühî hifokoandundürimboemo. Rananimbo munguambo hifindî nindou ai wandî sünguna sihamumbo yiboarukondühüpurimboyei. ¹⁰ Rani-simboani nindou afindî ranai ahei anihondümböfe hohoanimo ra hinîngindîhindühî, asu ai ahei ngunindî ranaheimbo nindou amurî hürütümbî nindouyei warühindîhindürühî asu aheihoari amboani simborî yiboarukofirindeimboyei. ¹¹ Rananimbo asu Godindî tikai hoafi hoafiyomo-rundeimbi nindou afindî ranai tükündafundühî animbo asu ai nindou afindî ranaheimbo wosihoafori hoafindimondani anihondümbondihimboyei. ¹² Rani-fihî animbo asu sapo moaruwai hohoanimo ranai afindî tükündifeyohü nindou ngorumbo hipoambofeihî ngusüfo pefe hohoanimo ranai akidoundimboe. ¹³ Nga asu nindou düdi ai nini-moatükunî ahambo tükefeyo ranahambo moanane yahu kikihîramündî anüngu ai ngu ngumbo bidifirani si tüküfiyuambe ranana ai aboedambondifimbui. ¹⁴ God nginindî hifandarandî Aboedi Hoafi ranahambo munguambo hifi ranühî nindou mungu ranaheimbo weindahî bokarîhefendürani animbo asu ndeara bidifirani si ra tükündifemboe.”

*Moaruwai hamindî moatükunî tükündifemboe
(Mak 13:14-23; Ruk 21:20-24)*

¹⁵ “Asu moaruwai moatükunî nîngombo-mayo sürühoeimbi fondî ranahambo moaruwaimbondeambui ranahambo Godindî hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ahandî ndürî Danier ai wataporimbomarangî ra se hoeindumboemo. (Nindou düdi ai ndani hoafi ra hoeifemboayu ranai hoafi ranahambo ndore fifirîmbîreandamboane.) ¹⁶ Rani-simboani animbo nindou didîyei ai Sudia hifambe animboei ranai hifi wafunambo nîmai mbifefoehindamboane. ¹⁷ Rani-simboani ana sapo nindou ahandî worikîmi amaru ranai ahandî napo worambe kurayo ranahambo hanî semindimbo hihîningindeambui. ¹⁸ Asu nindou düdi ai ahandî nûmbürambe anüngu ranai ngirî ahandî hoearî masîhendî ra semindimbo hihîrîndîfi ngu, nga wani. ¹⁹ Rani-simboani nimorehî didîyei ai nimori furümbayeiane asu nimorehî nimori tîti simindeimbaye ranane ranaheimbo moaruwai hamindî tükündifemboe. ²⁰ Se Godimbo didîbafindîmo rananimbo asu se ngirî afindî ngisîharî tüküfeyoambe ane asu moani nîmarimbo si ranambe ane ra se ngirî feboundî! ²¹ Rani-simboani tîñirîfo afindî tükündifemboe. Horombo God ai hifi sünü nafîmarandambe peyo haya ho hombo hapondani tükefeyombe ana, moai afindî tîñirîfo ndahurai tüküfeyo. Nga süngunambo rani simboani ana moani mungunambo tîñirîfo afindî hamindî moatükunî animbo tükündifemboe. Asu randîfe hayambo ra süngunambo ana ngirî asükaindo tîñirîfo yahurai tükündifeyo. ²² Nga asu God ai rani-simboani ranahambo bodîfomböfe kikihîyimîndî-koatembembonana munguambo nindou ranai ngirî aboedamboyahindî. Nga asu God ai munguambo nindou sapo ranaheimbo wandanei yahu dibonîmayundürî ranîmbohündambo wambo animbo asu hapondani ana God ai rani si ra awi bodîfombönde kikihîndamündümbui. ²³ Rasimboani nindou bidifiri ai sihamumbo hoafiyehüya, ‘Se ndühî himboemo, nga Kraisi ana ini nda!’ mbîsei-anane, asu ‘Ai ana ini gogu ra!’ mbîsei-anane ra se nindou ranahei hoafi

an+hondümbö-ndundür+mböemo. ²⁴ N+mböe sapo nindou b+d+f+r+ ai tüküyafundühi wos+hoaför+ hoaf+nd+mondüh+ya, 'Ro Krais-anah+,' asu 'Ro God+nd+ hoaf+ hoafiya-r+handeimb+ nindou-anah+,' mb+s+mbö-memo. Asu ai hepün+feimb+ moatükun+ nafuind+mondüh+ ran+poan+mbö ng+n+nd+ nafuimbo ratüpur+ ratüpur+nd+mböemo. Ai nindou sapo God wandanei mehu ranaheimbo amboan+ ndahur+m+ndef+mbö mb+s+mböemo, nga ng+r+nd+mo. ²⁵ Ran+moatükun+ ranahambo ro horombonam-bor+he hoaf+mehapurane, nga se ranahambo h+mbör+nd+mo. ²⁶ Asu nindou ai rand+hi hoaf+ndeihiya, 'Hoeir+hi, Krais-mayu ranai ana n+m+ woh+ fur+koate-reand+ h+f+hani anüngu,' mb+seian+ asu se ran+n+ ngomboemo, nga wan+. Asu nindou ai rand+hi hoaf+ndeihiya, 'Aiana d+bo ndanambe ndanüngu nda,' mb+seian+ wan+ asu se ranahambo an+hondümböndumboemo, nga wan+. ²⁷ Nga Nindou Hondü ranai ana, sapo wabürü+ sünü müngu ran+f+h+ hüf+ham+nd+ süfuan+poed+ ngu hafuan+ si boak+boadeamboe yahurai-an+mbö nindou h+mböahü tükündüfimbui. ²⁸ Sapo nahanüh+yo nindou ai y+f+yo haya y+f+ n+moko ranai moanambüh+ engoro ana, ranüh+ koahoeimb+ ranai hei gugur+hindühanei."

*Nindou Hondünd+ kos+mbö si
(Mak 13:24-27; Ruk 21:25-28)*

²⁹ "Ran+ t+ng+r+fombü moatükun+ si ranai ndeara müngundoan+ an+mbö n+mehünou, hüf+ham+nd+ ai n+mb+r+ng+nderüh+ asu amoamo ai ng+r+ sindu.

Mupui ai sünambeah+nd+ f+r+bad+y+boai pütap+ndowohü

asu münguambo ng+n+nd+ moatükun+ sünambe an+ngo ranai f+f+m+nd+mböe.

Aisaia 13:10; 34:4

³⁰ Ran+s+mböan+ an+mbö Nindou Hondü ai tüküfembo nafuimbo moatükun+ ranai sünambe weindah+ tükünd+femboe. Asu h+f+ ndanühündambo münguambo sir+hünd+ nindou ranai aras+ran+ndeimboyei. Asu Nindou Hondü ai sünambeah+nd+ mburüngaiwam+ nüngumbo ahand+ ng+n+nd+ asu adükar+ h+mböamupuimbo-randeimb+ moatükun+ ndemündü haya ra d+bonde kudian+ ranahambo hoeind+himboyei. ³¹ Ranan+mbö fufun+ af+nd+ ranai hoaf+nd+mböe. Ranan+mbö asu ai ahand+ sünambeah+nd+ nend+ ranhamumbo yimbuyimbu h+f+ ra h+mböran+poed+ nindou müngu God ai wandanei mehu gugur+fendür+mböhünda koand+hepura ngomboemo."

*Hoandasüfo n+m+nd+ ranahambo yamund+fe hoaf+
(Mak 13:28-31; Ruk 21:29-33)*

³² "Asu se hoandasüfo n+m+nd+ türüfoarundüh+ hohöan+mond+mo. Ran+ n+m+ ranai ahand+ düdüdü ran+f+h+ hoehoai tütük+yohü emündü aforo ana, se f+f+rund+ sapo ranana ndeara hoemboane. ³³ Mam+ ran+süngumbo an+mbö asu se hoeindundan+ münguambo ran+ moatükun+ ranai tükünd+feyoan+ hoeindundüh+ ranan+mbö se Nindou Hondü ai ng+r+ am+tata kudu, nga yipur+ k+mani anüngu, ra f+f+r+ndumboemo.

³⁴ Ro s+hamumbo an+hondümböanah+ hoafehapur+ nda. B+d+f+r+ nindou h+f+ ndanüh+ an+mböei y+f+h+ai-koateaye+ambe an+mbö ran+moatükun+ ranai tükünd+femboe.

³⁵ Sünü h+f+ ranai ana awar+nd+hoemboe, nga asu wand+ hoaf+ ranana ng+r+ awand+hoayo, nga wan+."

*Nindou mam+ aiamboan+ moai Adükar+ ai tüküfembo si ra f+f+reand+
(Mak 13:32-37; Ruk 17:26-30, 34-36)*

³⁶ "Nga asu Nindou Hondü ai tüküfembo si ran+n+ambo nindou mamai-amboan+ moai f+f+reand+. Asu ran+ si tüküfemboayo ra sünambeah+nd+ nendanemo asu N+mör+ aiani ra moai f+f+rund+. Nga moan+ Af+nd+ ai yan+g+rani ran+moatükun+ ranahambo f+f+reamboayo. ³⁷ Nindou Hondü ranai tüküfembo si ranana Noa nüngumbe ra

s+imboan+ nahuraind+imboe. ³⁸ Sapo horombo hohoambu ai tüküfe-koateyoambe ran+simboan+ ra nindou ai moan+ sesi sahüsi hoe sim+ndei asu n+moreh+ nindowenih+ anam+ndüh+yahi heimbo b+d+f+ran+ hondü ranambe Noa ai botambe aboeda kamefuendi. ³⁹ Ran+simboan+ ra nindou ranai ran+moatükun+ tüküfemboayo ranahambo moai f+f+r+hind+ , nga ai moan+ s+r+ mb+rowoh+ ratüpur+yei hei-ane asu hohoambu ranai tüküfehü aheimbo pare gogomaram+nd+ndür+. Moan+ yahurai-an+imbo sünguna Nindou Hondü ai tüküfiyuambe tükünd+femboe. ⁴⁰ Ran+simboan+ ana nindou yimbu ai nümbürambe ratüpur+ndafandüh+ n+mbafandan+ an+imbo, nindou ngorümbo nderümündüh+ asu ngorü ai moan+ rande bod+boadiran+ nüngumbui. ⁴¹ N+moreh+ yimbu ai mban+ h+r+ndafil+ n+mbafean+ an+imbo asu ngorümbo ndemünduan+ asu ngorü ai moan+ rande bod+boadeandan+ n+ngomboe. ⁴² Awi se h+badümbo n+ngomo, nga n+n+simboan+yo s+hamund+ Adükari ai tüküfemboayu ra se moai f+f+rund+. ⁴³ Awi se randu hohoan+mond+mo. Wor+ aharambüryu haya hümbühün+ nindou ai n+n+simboan+yu ahand+ worambe hümbühün+imbo tüküfemboayu ra f+f+rareand+ ana, nindou ranai n+r+ apu. Nga ai hümbühün+ nindou worambe tükündüfimbui mbüsü haya yan+r+ günde n+mandü ngumbui. ⁴⁴ Ran+imbohündambo an+imbo se-amboan+ muṅguambo si aho ra h+badundüh+ naf+ndündümo n+mand+mo. Nga Nindou Hondü ranai tüküfembo ranahambo se m+tan+ründümo houmbo h+d+bo-h+d+boyomondambean+imbo moan+ ai sümbundamündü tükündüfimbui.”

Nindou ratüpur+yafan+r+nandeimb+ aboed+ asu moaruwai ranahafand+ kafeefe hoaf+ (Ruk 12:42-46)

⁴⁵ “Asu düdi ratüpur+yu-randeimb+ kaowor+ hohoan+mo-koate d+d+boad+re-randeimb+ f+f+reandeimb+ nindouayu? Nindou ranai ana sapo ahand+ bogor+ nindou-mayu ranai ahamboya, ‘Se nindou ratüpur+yomo-rundeimb+ b+d+f+r+memo ranahamumbo h+badapur+,’ yahu haya kafoarir+ h+n+ng+marir+ ranai sapo ai ahamumbo sesi segopur+imbo simboan+ y+bobofe segopur+imbohünda. ⁴⁶ Nindou ranahand+ bogor+ nindou ai worambe tüküfi hoeiriran+ asu nindou-mayu ranai sapo ahand+ bogor+ nindou ai refembo hoaf+mayu süngu rawareand+ ranana nindou ranai moan+ h+h+f+h+h+f+imbiyuwamboane! ⁴⁷ Ro nda s+hamumbo an+hondümboanah+ hoafehapur+, bogor+ nindou ranai nindou ranahambo ahand+ muṅguambo moatükun+ ranahambo h+fand+imbo bogor+mbondir+ h+n+ng+ndirümbui. ⁴⁸ Nga asu nindou ranai, moaruwai ratüpur+yu-randeimb+ nindouayu ana, asu ai ahand+ fimbo rande hoaf+ndühü an+imboya, Wand+ bogor+ nindou ai n+r+ awi n+mai tükündüfiyu mbüsümbui. ⁴⁹ Ranan+imbo asu ai ahand+ mam+ ratüpur+yomo-rundeimb+memo ranahamumbo piyu haya bubuhaindүpurüh+ asu sesi dedü wak+ndeandüh+ bia ra ndümünd+, nindou bia sim+nd+mo-rundeimb+ ran+bab+d+hoan+gühü rarandu wak+ndeambui. ⁵⁰ Ranan+imbo asu mam+ simboan+ sapo ratüpur+yu-randeimb+mayu ranai ahand+ bogor+ nindou ranai tüküfemboayu ra m+tan+ramündü haya h+d+bo-h+d+boyuambe an+imbo tükündüfimbui. ⁵¹ Ranan+imbo asu ahand+ bogor+ nindou ai ahambo k+bod+r+ndir+ mbunda asu nindou wos+hoafor+ hoaf+yeimb+ ranambendir+mbui. Ranan+imbo asu ai ranambend+fih+ heindüh+ yahaf+ s+s+inder+imboe.”

25

Yihoar+fambor+ 10 ranahei kafeefe hoaf+

¹ “Ran+simboan+ ana God n+r+n+nd+ sünambe h+fandarand+ ra ndahurai an+imbo tükünd+femboe. Mam+imbo yihoar+fambor+ 10 ranai nindou mam+ n+moreh+ semündü haya masüfuwa asu ai ahei ram hai ra fufurühümündi hehi ahambo naf+n+ n+foar+fih+o fihambo mahei. ² Hondahüyahindeimb+mayei (5) ranai moan+ hohoan+mo-koateyei, nga asu ngorü hondahüyahindeimb+mayei (5) ranai aboed+ f+f+r+h+indeimb+yei. ³ Sapo

nimorehi hohoanimo-koate-mayei ranai ahei ram ra sahümündi, nga asu moai ram hoe bidifiri fuihümündi. ⁴ Nga asu nimorehi diboadore fifirihindeimbi-mayei ranai ahei hoe hipiri-mayo ranambe hoe fuihümündih ahei ram diboadorhi masahümündi. ⁵ Raniyei asu sapo nindou nimorehi semündümbi-mayu ranai nimai tüküfe-koatemayuwamboyeyi asu aheimbo yapombo himbo-marandüramboyeyi moan rarihi yapombo boarhehi hehi kurimayeyi. ⁶ Raniyo hombo nimb mbusümondühi nindou mam ranai mng+yowuhü yahuya, ‘Sapo nindou nimorehi semündümbi-mayu ana nda! Nga asu se ahambo sühüsi nafaarhor fihrihorimindei!’ mehu. ⁷ Raniyei nimorehi-mayei ranai munngu botiyahindühi ahei ram hai ra yimundifembo didiboadomafandihündi. ⁸ Raniyei asu nimorehi hohoanimo-koateyeimbi-mayei ranai nimorehi aboedi fifirihindeimbi-mayei ranai hoafiyehü seiya, ‘Awi se yihoefimbo ndühi sihei-mayo hoe bidifiri fuisehi, nga yihoe fi ana hümaraso,’ maseiamboyeyi. ⁹ Asu nimorehi aboedi fifirihirihündeimbi ranai hoafiyehü seiya, ‘Yowan, ngiri ndehündi. Hoe ndanana sheimboane asu yihoe fimboane ra ngiri simongoründamindimuni. Nga awi hihirindahi ngei stoa worambeahindi se-amboan siheipoanimo pemindei,’ masahündüramboyeyi. ¹⁰ Asu raniyei hohoanimo-koate nimorehi-mayei ranai stoanambo hoe pemimbo hihiriyahi mbahei nou ranambo amongonimbo nindou nimorehi semündümbi-mayu ranai tükümefiyu. Raniyei asu hondahüyahindeimbi nimorehi nafirihümündimbü-mayei ranai nimorehi semindimbo sesesi fondi-mayo ranambe nindou-mayu rani-babidi kefoehi mahüsi. Raniyo asu ranambe kefoefe hombo yipuri ra pamaiaro. ¹¹ Raniyei asu sünggunambo hondahüyahindeimbi nimorehi bidifiri-mayei ranai tükümehindi. Raniyei asu ai rarihi pukuna hoafiyehü seiya, ‘Adükari, Adükari, se yihoe fimbo yipuri sübüdühawamuni digifo,’ sei hoafimayeyi. ¹² Raniyu asu nindou ranai simbori aheimbo hoafiyundürühi yahuya, ‘Ro sheimbo anihondümboanahi hoafayah, se ngiri keboehindi, nga roana moai sheimbo fifirihearü,’ mehündüri.” ¹³ Sisai ai ndeara hoafi moendireandühi yahuya, “Awi se hibadumbo, nga moai se Nindou Hondü ai tüküfembo si ane asu rani simboanane ra fifirundi,” mehu.

*Nindou ngimi ratüpuriyomorundeimbi ranahamundi kafoefe hoafi
(Ruk 19:11-27)*

¹⁴ Sisai ai asukai hoafiyuhü yahuya, “Rani si tüküfe simboan ranana ndahurai-ane. Mam simboan nindou mam ai ahandi wori ra hinngife hefe ngörü hifina hombo mehu. Raniyu asu ai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ahamumbo mborai yahupuri mbura ahandi munnguambo moatükuni ahamundi warambe hinngimareandi. ¹⁵ Nindou-mayu ranai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ranahamundi ngusüfo nginindi küru hohoanimoemo rani simogodühi kaki hoari ra ahamumbo yibobore yibumareapur. Nindou ngörumbo 5,000 kaki hoari sagado. Ngörumbo 2,000 kaki hoari sagado. Asu ngörü-mayu ranahambo 1,000 kaki hoari ra sagado marandi. Raniyu asu ai ahamumbo yare hinngiareapur haya ngörünamefiyu. ¹⁶ Ratüpuriyu-randeimbi nindou sapo 5,000 kaki hoari masemündu-mayu ranai nimehünou kaki ranambo kaki semindi ratüpurambe shai haya ratüpuriyuhü rani-fihindi 5,000 asukaiyu raniwami masemündu. ¹⁷ Asu mam yahurai safi nindou sapo 2,000 kaki hoari masemündu-mayu ranai kaki rani-fihindi 2,000 asukaiyu raniwami masemündu. ¹⁸ Nga asu nindou sapo 1,000 masemündu-mayu ranai ahandi bogorindi kaki ra semündü hu hifambe kakirihai mbura hifambe dibo samboare hinngimareandi. ¹⁹ Nindou ranahamundi bogori-mayu ranai anguni hu gedühi nungu nungumbo asu ai ngoafina hihirifi hu tükümefiyu. Raniyu asu ai ahandi kaki nindoumbo yibobomareapurimayo ranahambo nindou rani

babidiimbo hoafi diboardondiheapuri yahu haya. ²⁰ Nindou 5,000 kaki masemündu-mayu ranai tüküfi ahandi bogori nindou-mayu ranahambo 5,000 ngorü-mayo ra masagado. Asu ai ranahambo hoafiyundühi yahuya, ‘Adükari, se wambo 5,000 kaki masowandiri, nga awi se nda hoeiro. 5,000 kaki-mayo se masawandiri ranifihindi ro ngorü 5,000 kaki masahamindih nda,’ mehuamboyu. ²¹ Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, ‘Se aboedi hamindi ramarowandi. Seana aboedi asu anihondumbo hondü ratüpuriyafi-randeimbanafi. Seana moani akidou moatükuni diboardiro-randeimbanafi. Nga asu ranimbohündambo animbo hapondani ana sishambo ro adükari moatükuni hifandimbo amboani bogorimbondihe hininngindiheaninimboyahi. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,’ mehundo. ²² Raniryu asu nindou 2,000 kaki masemündu-mayu ranai-amboani tüküfi ahandi bogori nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, ‘Adükari, se wambo 2,000 kaki masawandiri, nga awi se nda hoeiro. 2,000 kaki-mayo se masawandiri ranifihindi ro ngorü 2,000 kaki masahamindih nda,’ mehuamboyu. ²³ Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, ‘Se aboedi hamindi ramarowandi. Seana aboedi asu anihondumbo hondü ratüpuriyafi-randeimbanafi. Seana moani akidou moatükuni diboardiro-randeimbanafi. Nga asu ranimbohündambo animbo hapondani ana sishambo ro adükari moatükuni hifandimbo amboani bogorimbondihe hininngindiheaninimboyahi. Asu se mborai sühüfi ranahambo rodibo hihifi-hihifinde,’ mehundo. ²⁴ Raniryu asu nindou 1,000 kaki masemündu-mayu ranai-amboani tüküfi bogori nindou-mayu ranahambo hoafiyundühi yahuya, ‘Adükari, ro sishambo fifirihetaninimboanahi. Seana nindou awi himboari handini-yafeimbi nginindi hamndanafi. Seana nine-moatükuni se hifirrowandeimbi-hündiyopoani nümbürambeahindi sesi ra yimungurandifi arandi. Asu nindou amuri ai ninimoatükuni mangiriyobubufoarhindeimbihündane seana sesi ra guguro arandi. ²⁵ Ranimboyahi asu ro sishambo yihimbombo sishafi kaki ra sahamindi ha hifambe kakirih diibo masamboarheandi. Sishafi munguambo kaki ini nda, nga se rando hoeindowandi,’ mehundo-amboyu. ²⁶ Asu ahandi bogori nindou-mayu ai hoafiyuhü yahuya, ‘Awi se ana ratüpuriyafi-randeimbi nindou moaruwai, ratüpurikoate yiboaruko yiboaruko-yafeimbi nindouanafi. Nindou ngorü ai ratüpuriyumbü ranahandi ro sesi yimungurahamindi asu nindou ai nine ahuri buburandeimbi ranahandambohündi ro sesi ra yimungurithamindi gugurithe arihandi ranahambo awi se wambo ndoro fifirwandirimo-wamboiyafi?’ ²⁷ Asu awi refe anasi, se kaki wandi ra sapo kaki shefe arandi worambe shoefani animbo, asu ro tükündaheandühi amboani kaki bidifiri raniwami nandih ndahamindimbohündisi. ²⁸ Haponda ahandi warambeahindi kaki ra ndowandümo mbundu nindou sapo 5,000 kakümbi-mayu ranahambo dabudo. ²⁹ Nga ai sapo nine-moatükuni simongori-maramündu ranifih bidifiri pandeamboe. Nga asu nindou düdi ai ninimoatükuniyo ranahambo wanayu ana, asu ai ninimoatükuniyo ai akidou asihendi ra ahandi-mayo mungu fufuimindimboane. ³⁰ Nga yiboarukoyiboarukoyumbü nindou ranahambo weindani hondü nimbini maroambe pinduwuru. Rananimbo ai ranambe nimandumbo heinduhü yahafi sisinderimboe,’” mehu.

Nindou Hondü ai munguambo nindou ranaheimbo yibobondearümbui

³¹ “Süngunambo Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi tükündüfihü ahandi sünambeahindi nendi ranibabidiimbo ana, asu ai ahandi munguambo moatükuni hifandimbo nimarifondi raniwami nimandümbui. ³² Rananimbo asu munguambo hifi ranihündambo nindou ranai ahandi hangifohü gugurindearümbui. Rananimbo asu nindou ranaheimbo sapo sipsip hifandirandeimbi nindou sipsip ngorünini yibobore asu meme ngorünini yibobore arandi nou rande

yimbumbonde yibobondearümbui. ³³ Randeandühi animbo ai sipsip ahandi warí hondüní híníngíndearühi asu meme ahandi warí kadüdaní híníngíndearümbui. ³⁴ Rananimbo asu Bogorí nindou ai nindou ahandi warí hondüní amarei ranaheimbo hoafíndundürühi animboya, ‘Se ana síheimbo wandi Ape ai aboedi-aboedímareandüráne, nga se mborai sühüsi. Rananimbo asu se sühüsi God ngíníndi hífandírandi ranahambo sapo wandi Ape ai síheimbo semíndimbo horombo hífi sünü hapoadümbó símboríyoambe raraore nafíramündü masíhendí ra sahümündi. ³⁵ Sapo ro wembomboyahani asu se wambo sesi masehindíri. Ro amíndaníngomboyahani asu se wambo hoe símíndimbo masehindíri. Ro nindou amurí tüküyaheandani asu se wambo sahümündihündíri síhei worínímaríhindíri. ³⁶ Ro hoeari-koate nímbóahani asu se wambo hoearínambo yihurumaríhindíri. Ro anğünümboyahani asu se wambo hífandímaríhündíri. Ro karabusambe nímbóahani asu se wambo hei wakímafoaríhindíri. Ro hoeari napo-koateyahani se wambo hoearínambo wandi fi yihurumaríhindíri,’ mehu. ³⁷ Nindou mbumundi-mayei ranai ahambo símborí hoafíndahíndowohü animboya, ‘Adükari, nünğu-sümboaniyo síhambo hoeiríhunína wembombomefa sesi masahuníni, asu síhambo hoeiríhunína amíndaníngombomefa hoe símíndimbo mafuíhuníni ra? ³⁸ Nünğu-símboaniyo ro síhambo hoeiríhunína nindou amurímboyafo tüküyafoanda sahumíndefíníni yíhoefi worínírihuníni, asu hoeari-koateyahani hoeari yihurumaríhunína? ³⁹ Asu nünğu-sümboaniyo ro síhambo hoeiríhunína anğünümboyafo asu karabusambe nímbafí randani ro hefi wakímafoaríhunína?’ mbíseimboyei. ⁴⁰ Asu Bogorí nindou ai aheimbo símborí hoafínduhü animboya, ‘Ro síheimbo aníhondümbo-anahi hoafayahandürí, níne-moatükuní se moani ndürí-koateyeimbi nindou wandi ranahambo se ramaríhindi ranana wambo ríhündíri raríhi maríhündíri!’ mbüsümbui. ⁴¹ Rananimbo asu ai nindou ahandi warí kadüdaní anímboei ranaheimbo hoafíndundürühi animboya, ‘Se awaríhehindeimbi nindou-anei. Andai se wambo híníngíríhindíri ragu ngei! Seana hai moani yare koadürümbo horoweimbi God ai didíboadore nafamündü Satan asu ahandi nendi ranahamumbo híníngímareandi ranambe ngei! ⁴² Sapo ro wembomboyahani ra se moai wambo sesi sehindíri. Ro amíndaníngomboyahani se moai wambo hoe símíndimbo sehindíri. ⁴³ Ro nindou amurímboyahe heheya tüküyahindani se moai wambo sahümündihündíri síhei worínírihindíri. Ro hoeari-koate nímbóahani se moai wambo hoearínambo yihururíhindíri. Ro anğünímboya, karabusambe nímbóaha raraoríhanda se moai wambo faríhehindíri ríhündí,’ mbüsümbui. ⁴⁴ Asu ai-amboani símborí ahambo hoafíndahíndowohü animboya, ‘Adükari, nünğu-sümboaniyo ro síhambo hoeiríhunínani se wembomboyafi, hoeimbo amíndaníngomboyafi, nindou amurímboyafo tüküyafo, hoeari-koate nímbafí, anğünümboyafo asu karabusambe nímbafani ro síhambo faríhefeníni-koatemayefa?’ mbíseimboyei. ⁴⁵ Asu Bogorí nindou ai aheimbo símborí hoafíndühi animboya, ‘Ro síheimbo aníhondümbo-anahi hoafehandürí, se sapo moani ndürí-koateyeimbi nindou wandi ranaheimbo faríhefendürímbo moei aseí ranana asu se wambo amboani faríhefendürímbo moei seihane!’ mbüsümbui. ⁴⁶ Rananimbo asu nindou ndanai koadürümbo koadürümbo tíngírífo adükari níngoweimbi ranambe mbíhei-amboane, nga asu nindou aboedí mbumundi-mayei ranai-anímbo yangírí koadürümbo koadürümbo níngoweimbi ranambe mbíhei-amboane,” mehu.

26

*Suda-yafe bogorí nindou ai Sisasímbo hífokoeffimbo hoafi fífírímarundi
(Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)*

¹ Sisas ai raní yamundífe hoafi ra moendíreandühi asu ahandi süngururü-rundeimímbo hoafíyupurühi yahuya, ² “Se fífírúmboanemo, nga awi asoungu God

Israer aboedambomareandi hohoanimombo Si (Pasofa) tükündifemboe. Asu sesi sesimbo si ranambe animbo Nindou Hondü ranahambo hürütümbi nindou-yomondi warihündifimbui ahambo hifokoefimbo-hündambo nimfihit kondüründimo pandüwurimboemo,” mehupuri. ³ Raniyomo asu Godimbo sihou-rundeimbi bogori nindouyomo, asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai bogori hondü nindou Godimbo sesi shai-randeimbi ahandi ndüri Kaiafas ranahandi adükari worambe mamigugurimefundi. ⁴ Raniyomo asu ai Sisasimbo dibo kikihiyimündi hefi hifokoefimbo yahomo houmbo hoafi ra fifirimarundi. ⁵ Asu ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Rani-moatükuni ra nindou afindi fandife sesesambe ana refepoani, nga asu nindou afindi ranai hoafi afindafindi ndeihingoafo moaruwaimbo-ndihimboyei,” mehomo.

Betani ngoafihü nimorehi mam ranai Sisasindiwami fisiharümbi moatükuni kamareando

(Mak 14:3-9; Son 12:1-8)

⁶ Mami, Betani ngoafihü Sisas ai Saimonindi worambe mamaru. Nindou ranai horombo mimanitho masimeiyu haya mamaru. ⁷ Sisas ai nindou ranahandi worambe sesühi nimiru-ane nimorehi mam ranai ahambo sowana tüküme Feyo. Ai nimoei hipirambe sanda aboedi fisiharümbi kaki afindifihit semindi-weimbihündi ra semindi haya tüküme Feyo. Ranio asu Sisas ai sesi fondi-mayo ranikim nimiruambe ai sanda ra ahandi mbiro wafuambe kamareando. ⁸ Raniyomo asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai rani-moatükuni ramareandi ranimbo hoeiru houmbo nginindi hoafiyomondühi düduyafundühi yahomoya “Nimboe nimorehi ndanai sanda nda yatikiriyatikirira wakareandi? ⁹ Awi sanda ndanana kaki adükari fihit animbo koarifehifihit kaki semindi mburumbo nindou napo-koate-maye ranaimbo kaki ra saimboyosi,” mehomo. ¹⁰ Sisas ai ffireandi ahambo süngururü-rundeimbi ai ninimboe hoafimemo ranimbo ra. Ranio asu ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ra nimboe nimorehi ndanahambo moaruwaimboarundi rana? Ai ana moani simbamindi hamindi moatükuniyo wambo ramareandi ranansi. ¹¹ Nindou napo-koateyeimbi ranai ana se babidi munquambo si ra niboadeimboyei, nga asu roana ngiri se-babidimbo munquambo si ra nimboahi. ¹² Aiana sanda ranio wandiwami kamareandi sapo wambo samboefendirimbo didiboadoreandühi. ¹³ Haponda ro sihamumbo anihondumbo-anahi nda hoafehapuri, munquambo hifi ndanühi ninigoafohüyo Godindi hoafi ra wataporimboayo ana, nime-moatükuni ai wambo ramareandi ra ahandi hoafomböhünda wataporimbondühi-ndühimboyei,” mehu.

Sudas ai Sisasimbo bogori nindouyomondi warühindihinimboyah mehu

(Mak 14:10-11; Ruk 22:3-6)

¹⁴⁻¹⁵ Ranio asu Sisasimbo süngururü-rundeimbi nindou mami ahandi ndüri Sudas Iskariot ai Godimbo sihourundeimbi nindou bogori-memo ranahamumbo sowana hüfu düdufipurühi yahuya, “Se wambo ninimoatükuni mandaundi ro Sisasimbo sihamundi warühi yirümondihinani rana?” mehupuramboemo. Ranio asu ai ahambo kaki hoari 30 ra tapuiyafu masabudo. ¹⁶ Ranio rani-simboani piyu haya Sudas ai Sisasimbo ahamundi warühi yirümofo hohoanimo tümarandi.

Sisas ai ahambo süngururürundeimbi babidi sesesi sesi ra masowasümo

(Mak 14:12-21; Ruk 22:7-14; Son 13:21-30)

¹⁷ Adükari si bret yis pefe-koate weangurühi tüküfeyoambe rani simboani Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai tüküyafu ahambo düdururühi yahomoya, “Nahaninyo sesesi sesi ra ro sihambo didiboadofembo se hohoanimoayafa?” mehomondamboyu. ¹⁸ Ranio asu Sisas ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Ngoafi adükari

ranühi animbo ngomo, nindou mamî ranahambo hoafîndîmondühi animboya, ‘Nindou yamunde-randeimbi ai yare hoafiyuhü-randeimbi ai yare hoafiyuhü yahuya, “Wandî si ndeara tüküfemboane, nga ro wambo süngurundîri-randeimbi babîdî sîhafî worambe Pasofa sesesîndefo sefîmboanefî,” ’ mbîsîmo,” mehupurî. ¹⁹ Ahandî süngururü-randeimbi-memo ranai moanî mamî Sisas ai hoafîmayupurî süngu sapo sesî ra didîboadomarundî. ²⁰ Ndeara nîmbambe Sisas ai ahambo süngururü-randeimbi 12-memo ranî-babîdî sowasümondühi mamarîmo. ²¹ Sesambe Sisas hoafiyuhü yahuya, “Ro sîhamumbo anîhondümbö-anahî hoafehapurî nda. Sehündî mamî ai wambo hürütümbî-yomondî warühî yirümondandîrîmbui,” mehuamboemo. ²² Ahandî süngururü-randeimbi ranai ranî hoafî ra hîmborîyomo houmbo ngusüfoambe afîndî hohoanîmorapurühî asu ahambo ngorü ai düdufe, ngorü ai düdufeyomondühi yahomoya, “Adükari, royahî? royahî?” memo. ²³ Ranîyu asu Sisas ai sîmborî hoafîyupurühî yahuya, “Nindou mamî wakîrîhu nîmarefîmbo bret hîpîrî mamî ranambe foare haya asesu ranai-animbo wambo nindou hürütümbî-yomondî warühî yirümondandîrîmbui. ²⁴ Baibor ai Nindou Hondü ranahambo hoafîmayo süngu ai yîfîndümbui. Hîpoanîmboembou ani nindou düdi ai Nindou Hondü ahambo nindou hürütümbî-yomondî warühî yirümoarîrî. Nindou ranai ana nîmboe hondî ai wakîmarîmîndo, nga ambemboyu!” mehupurî. ²⁵ Sudas sapo ai ahambo nindou hürütümbî-yomondî warühî yirümoreimbi-mayu ranai hoafî karîhoeihü ahambo düdurirühî yahuya, “Nindou yamundo-randeimbi, awi se yaro hohoanîmoyafühî rombayahî safîmboyafî?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai ahambo hoafîyundühî yahundoya, “I sapo se hoafîmayafî mbîsesî,” mehu.

*Adükariîndî sesî Sisas ahandîhoarî süngururürundeimbiîmbo masagapurî
(Mak 14:22-26; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

²⁶ Ai mamî sowasümondühi nîmarîmombo Sisas ai bret bîdîfîrî ra semündü Godîmbo hîhîfîrürî didîbafîfi mbura hîfîtîre haya ahambo süngururü-randeimbi ranahamumbo sagapurühî yahuya, “Ndanana wandî fi safane, nga sowandümo mburu sowasümo,” mehupurî. ²⁷ Ranîyu ai asükaiyu hîpîrî ra semündü haya Godîmbo hîhîfîrürî mbura sagapurühî yahuya, “Muñguambo se hîpîrî ndanambe ndîmîndîmo. ²⁸ Ndanana wandî horane, sapo Godîndî hoafî femîndî sîhefe ngînemîndîmbo moatükunane. Wandî horî ra nindou afîndî ahei moaruwai hohoanîmo-ambeahîndî aboedambo-fembohünda kamefoendane. ²⁹ Ro nda sîhamumbo hoafehapurî, ro wain hoe nda ngîrî asükainda ndîmîndîhî, nga awî nga ngambo wandî Ape ngînîndî hîfandîrandî ranambeyahî animbo ro sîmborî wain hoe ra se-babîdîmbo ndîmîndîmboyahî,” mehu. ³⁰ Ranîyomo asu ai herü mamî herüyomo mburu Orif nîmî wafunambo mahafomo.

*Sisas ai Pitamboya, Ro moai ahambo fîfîrîhinî mbüsümbui, mehu
(Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)*

³¹ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Ndanî nîmbokoanî ana muñguambo se wambohündambo sîhamundî anîhondümböfe hohoanîmo hînîngîndumboemo. Sapo Baibor ai yare hoafîyowohü yahoya, ‘Ro sipsip hîfandîra-randeimbi nindou ranahambo hîfokoandîhinanî animbo asu sipsip ranai buküründei wakîndîhimboyei,’ *Sekaraia 13:7* meho süngu. ³² Nga asu süngunambo ro yangîrî botîndahe heheambo ana, Gariri hîfînambo sîhamundî wagabe ro boatei ngümboyahî,” mehupurî. ³³ Ranîyu Pita ai hoafî karîhoeihü Sisasîmbo hoafîyundühî yahuya, “Muñguambo nindou sîhambohünda ahamundî anîhondümböfe hohoanîmo hînîngîgarundî amboanî asu roana ngîrî wandî anîhondümböfe hohoanîmo hînîngîndîheandî,” mehundo. ³⁴ Asu Sisas ai Pitambo hoafîyundühî yahuya, “Pita, ro nda sîhambo anîhondümböanahî

hoafehanini, nimbokoani kakaro ai hoafi-koateayuambe animbo se rando hoafindafuhi animbo ngimimbo ‘Ro moai Sisasimbo fifirihini,’ mbisamboyafi,” mehundo. ³⁵ Raniyu Pita ai simbori hoafiyunduh yahuya, “Ro sedibo yifayah amboani i ambe, nga asu ro ngiri randihe yahurai hoafindah,” mehu. Raniyomo asu ahambo sungururu-rundeimbi-memo munju amboani maru Pita hoafimayu sungu yaru hoafimemo.

*Sisas ai Getsemanih Godimbo didibafimayu
(Mak 14:32-42; Ruk 22:39-46)*

³⁶ Raniyu Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbi babidi nimi nimburi mam Getsemanih hifomo tukuyafunduh hoafiyupuruh yahuya, “Awi se ndanuh nimanidmondani animbo asu ro gogu ranuh nga Godimbo didibafinda,” mehupuri. ³⁷ Ai Pita Sebedindi nitori yimbuyafani ahamumbo sepurumundi haya mahu. Raniyu Sisas ai rani-simboani ngusüfo afindi hohoanimo yuhü asu ahambo afindi ngusüfoambe moaruwaimariri. ³⁸ Raniyu asu ai hoafiyupuruh yahuya, “Afindi hohoanimo wandi ngusüfoambe amaro ranai afindi hamindi tukufendiruhane asu ai wambo borife pefendirimbo yangirayo. Nga awi se ndanuh nimanidmombo ro-babidimbo moani himboari yangiri hihadundi,” mehupuri. ³⁹ Raniyu asu ai akidou sühüfi hu ahandi mbiro ra hifini hifambe amofihü Godimbo didibafiyuhü yahuya, “Wandi Ape, nungurih refemboayo ana, moani yahurai tirifombü hipiri wandi waminindi ra sowandifi raguanamboro! Nga asu rani-moatükuni refembo ra ro randihea sambo hohoanimo yahuh-yahipoani, nga moani se hohoanimo ayafi sungu,” yahu didibafimayu. ⁴⁰ Raniyu asu ai hihirifi ahambo sungururu-rundeimbi ranahamumbo hoeireapurane ai yapomboyafu houmbo mapomo. Raniyu asu ai Pitambo hoafiyunduh yahuya, “Nindou ngimi ra awi se nimboe moani bodifombo amboani ro-babidimbo himboari yangiri hifanduh nimarikoatememoa? ⁴¹ Se moani hihadumbo didibafindimonduh nimanidmo. Rananimbo asu nine-moatükuni sihamumbo moaruwai hohoanimo ranahambo sungu huhindeapurimboe. Sihamundi ngusüfo aiana refembo yaho, nga asu sihamundi fi ranane ai awi mbosihoyayay,” mehupuri. ⁴² Asükaiyu mamimbo Sisas hu didibafihü yahuya, “Wandi Ape, tirifombü hipiri ndanai wambo gübüsfoefendirikoateyowan, asu ro rani-moatükuni ra asimindihü ana, sapo se ninimboyo refembo hohoanimo ayafi rani-sungu refemboane,” mehu. ⁴³ Asükaiyu hihirifi hu ahambo sungururu-rundeimbi hoeireapurane ai moani mapomo. Ai moai ahamundi himboari ra yangiri birihoi ningopuri. ⁴⁴ Raniyu asu Sisas ai asükaiyu ahamumbo yare hiningreapuri haya ngimimbo noure mam weanguruh hoafimayu hoafi yahurai hoafiyuhü didibafimayu. ⁴⁵ Asükaiyu ai ahambo sungururu-rundeimbi ranahamumbo-so tüküfi hoafiyupuruh yahuya, “Awi se moani fiharu apomonduh yomoa? Awi Nindou Hondü ranahambo moaruwai hohoanimo-yomondeimbi nindou ranahamundi warihufembo akimi tifireamboane. ⁴⁶ Botiyafu houmbo mborai ngefo. Awi se hoeiru nindou mam ndanai wambo hürütümbi-yomondi waruh yirümoyondirimbo ndanungu,” mehupuri.

*Sisasimbo mbumaründümo
(Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)*

⁴⁷ Sisas ai wataporimboranduh nungu ane asu Sudas, sungururu-rundeimbi 12-ambeahindi nindou mam, ai tüküme fiyu. Godimbo sihou-rundeimbi bogori nindouyomo asu Suda-yafe bogoriyomo ranai nindou afindi safi ranahamumbo koamarihoupura pisao yihimindi asu nimihari adükari ra fufuründümo houmbo Sudas babidimbo tüküme fundi. ⁴⁸ Nindou sapo Sisasimbo nindou hürütümbi-yomondi waruh yirümo fimbo-mayu ranai nindou afindi ranahamumbo dibo hoafi

hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ro ahambo wakikihindühünani animbo aiani, nga se ahambo mbunduründümo,” mehupuri. ⁴⁹ Raniyu asu nimai Sudas ai Sisasimbo-so hüfu hoafiyundühi yahuya, “Yamundo-randeimbi, karhasi,” yahuhü wakikihimarüri. ⁵⁰ Raniyu asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Wandafi, rani-moatükuni ra se refembo asafi, nimai raro,” mehundo. Raniyomo asu nindou afindi ranai tüküyafu Sisasimbo mburündümo mburu kikihisafimarürindümo. ⁵¹ Raniyu asu nindou mamü Sisas dibo manüngu ranai sisirifihiyu ahandi pisao hoearambeahindi hüramündi nüngumboyu bogori nindou, Kaiafas, ranahandi ratüpuriyu-randeimbi-mayu ranahandi himbohoeari mafoafoareandi. ⁵² Raniyu Sisas ai nüngumbo ahambo hoafiyundühi yahuya, “Pisao ra se sowandifi koadurambe sando. Nindou muṅguambo düdi ai pisao asowandümo ana, asu ai pisao ranambo yifindimboemo. ⁵³ Asu ro wandi Apembo wambo farihendiriimbohünda mṅgindahani asu ai sünambeahindi nendi bidifiri ami 12 ngasündeapureimbi ai koarihefemboayu ra awi se moai fifirowandiyo? ⁵⁴ Nga asu rani-süngumbo ana, nüngunde sapo Baiborambe yare hoafiyowohüya, ‘Rani-moatükuni ra moani yahurai rambifeyo-wamboane,’ meho ra yahurai tükümandifea?” mehundo. ⁵⁵ Raniyu asu Sisas ai nindou afindi ahambo mbuimündümo tüküfundü rana-hamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Awi ro hūmbuhünümbi nindou meha rani-mbo wambo mbuimindindirimbo se pisao asu nimihari ra fufuründümo houmbo sifomomboemo? Ro afindimbo Godindi worambe nimarimbo hoafi yamundihandüri habodi marihandi, nga rani-simboani moai se wambo mburündümondiri. ⁵⁶ Nga asu rani-moatükuni ramefeyo ra Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ai Baiborambe randifemboe yahu haya sürü pamareandi rani simogodühüyo ramefeyo,” mehu. Asu muṅgu süngururü-rundeimbi ranai Sisasimbo hinṅgürüwuri houmbo mafoarimoemo.

*Sisas ai kansiri-yomondi himboahü tüküfi hoafi didiboadomareandi
(Mak 14:53-65; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Godimbo sihou-rundeimbi bogori hondü, Kaiafasiyu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu bogori nindouyomo ranai guguru mamühiyafu mamarimo. Raniyomo asu nindou ranai Sisasimbo mburündümo houmbo nindou guguriyafu nimarimondühi worina sowaründümo mahomo. ⁵⁸ Pita ai ahambo süngumarüri hüfu, nga asu ai moai ahandi fikimi akimi papühifiyu, nga ai Kaiafasindi wori giniri-mayo ranambe kefuoi hüfu hifandi-rundeimbi-memo rani-babidimbo mamaru. Ai ninimmoatükuni Sisasimbo tükümandifendo yahu haya rani himboasafomboyu. ⁵⁹ Godimbo sihou-rundeimbi bogori asu muṅguambo Suda-yafe kansiri ai Sisasimbo hifokoeffimbo-hündambo nindou ahambo tikefehefembo papihofifimbo kokomarurü. ⁶⁰⁻⁶¹ Nindou afindi ai tüküyafundühi Sisasimbo tikefehefe papihofifimbosi, nga asu ai moai nine moaruwai hohoanimo ramareandi ra mamü amboani ahambo hifokoeffembo-hünda fifirirundi. Ndeara bidifiranambo hondü nindou yimbu ai botiyafine hafani hoafiyafinandowohü safanya, “Nindou ndanai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Ro Godindi wori nda biriboadihe mbundüha asu moani ṅgimi sihi yangiri asükainda fondihe hinṅgindüheamboyahü,’ mehu,” masafani. ⁶² Raniyu asu Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi bogori hondü ranai botifi nüngumbo Sisasimbo hoafiyundühü yahundoya, “Se moai ninimmoatükuni hoafi simbori nindou sihambo papihofimarinaninimmo ranahanimbo hoafiyopirimbo sihawandiyo?” mehundo. ⁶³ Nga asu Sisas ai moai ninimmoatükuni hoafi ahambo simbori hoafiyundo, nga moani ai sisikoate manüngu. Asükaiyu bogori nindou-mayu ranai ahambo hoafiyundühi yahuya, “God yangiri nüngumbü-mayu ranahandi ndürinambo ro nda sihambo hoafiyahanini, nga hapo se nimoamo nda dabarifimbi hoafi simbori hoafindafi. Se Krais, Godindi

Nimorindafühi ana, haponda hamindi yihoezimbo hoafindafimuni,” mehundo-amboyu. ⁶⁴ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyundühi yahuya, “Ndeara se rani hoafi ra hoafiyafomboanafi. Nga ro sihamumbo munquambo hoafehapuri nda. Ngiri amitata Nindou Hondü ranai bogorimbondüfi God munquambo nginindeimbi ranahandi warihondani nimandü asu ai mburüngaiwami sünambeahindi kuduan hoeindüwurumboemo,” mehupuri. ⁶⁵ Raniyu asu bogori nindou-mayu ranai ngusüfoambe hüfirürühi ahandi hoeari ra hireandühi hoafiyuhü yahuya, “Ai Godimbo tirifoefe hoafi hoafayu. Hapondani ana nindou ngorü ai Sisas ranahambo nine hoafi hoafombo tüküfepoani, nga wani. Se ndeara ai Godimbo tirifoefe hoafi hoafimayu ra himboriyomombo-anemo! ⁶⁶ Asu se ra ahambo nunguru hoanmoyomondühiyomo-a?” mehupuramboemo. Asu ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Ai ana sapo ai huti ramefiyumbowambo yifiyumbiyuwamboane,” mehomo. ⁶⁷⁻⁶⁸ Raniyomo asu ai ahandi ngusumboarambe nguri tifiyafundowohü bubumarüri. Asu nindou bidifiri ai pakarihourühi hoafiyomondühi yahomoya, “Krais, se nindou düdi ai sihambo harayunini ranahambo Godindi hoafi hoafiyurandeimbi nahurai hoafindafi,” mehomo.

*Pita ai Sisasimbo Ro moai ahambo fifirihini, mehu
(Mak 14:66-72; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ Pita ai weindani rani hifini ginirambe nimiru-ane Godimbo sihou-rundeimbi bogori hondündi ratüpurio-randeimbi mam ranai ahambo-so tüküfe hifo hoafiyohü yahoya, “Se-amboani Sisas Garirihündi rani dibomefoandane,” mehondoamboyu. ⁷⁰ Asu munquambo ahei himboahü ai wani yahuhüya, “Roana se wataporimbo arandi ranahambo moai fifirihendi,” mehu. ⁷¹ Raniyu asu ai giniri-mayo rani nafitambekimi mapenüngu. Raniyo asu nimorehi ngorü ai hoeirerühi nindou burimemo ranahamumbo hoafiyohü yahoya, “Nindou aiyu Nasaretihündi Sisas ranidibo manüngu,” meho. ⁷² Asukaiyu Pita ai wani yahumbo hoafiyuhü yahuya, “Roana haponda dabareheandi, ro nindou ranahambo ana moai fifirihini,” mehu. ⁷³ Akidou hihini ngire safoareambo nindou ranühi burimemo ranai Pitambo-so tüküfundü. Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, “Se ana ai-babidihindi nindou-anafi. Nga sihafü hoafi hoafayafi ranai Garirihündanafi yaho weindahmareanini,” mehomo. ⁷⁴ Raniyu Pita ai dabarifihi hoafiyuhü yahuya, “Ro tikai hoafindahani God ai wambo moaruwaimbo-mbireandira-mboane! Nga roana nindou ranahambo moai fifirihini,” mehu. Raniyo asu kakaro ranai hoafimayu. ⁷⁵ Asu Pita ai ngusüfo pumaramüdu sapo nine hoafi Sisas ai ahambo hoafimeindo ranahambo. Sapo ai yare hoafiyuhü yahuya, “Kakaro ai hoafi-koateayambe animbo se ngimimbo rando wambo hoafindafühiya, ‘Ro moai ahambo fifirihini,’ mbisamboyafi,” mehundo ranimbo. Raniyu asu Pita ai ginirambeahindi tüküfi haya afindi hamindi aranimayu.

27

*Pairatimbo sowana Sisasimbo sowaründümo mahfomo
(Mak 14:1; Ruk 23:1-2; Son 18:28-32)*

¹ Ndeara siambe hondü Godimbo sihou-rundeimbi bogoriyomo asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai Sisasimbo hifokoefimbo hoafi ra fifirimarundi. ² Raniyomo asu Sisas ahambo hüputüpurihou sowaründümo hifomo Romi-yomondi Israer hifi hifanda-randeimbi bogori nindou ahandi ndüri Pairatindi warühi-marüwuri.

*Sudas ai yifimayu
(Ratüpurü 1:18-19)*

³ Asu Sudas sapo Sisasimbo hürütürümbi nindou-yomondi warühimariri ahambo papı hoafıyu hıfokoeffimbo hoafı ra hımborımayu. Ranıamboane ngusüfoambe afındı hohoanımojuhü ai kakı hoarı 30 ra hıhıre semündü hu Godımbı sıhou-rundeımbı bogorıyomo asu bogorı nındouyomo ranahamumbo masagapuri. ⁴ Ranıyu asu Sudas ai ahamumbo yare hoafıyuhü yahuya, “Awi ro hütıyahı moaruwai hohoanımomayahı. Ro nındou ai nıni-moatükunıyo moaruwai refekoate ranahambo nındou hürütümbı-yomondi warühı yirümomarıhını,” mehuamboemo. Asu ai sımborı ahambo hoafıyomondühı yahomoya, “Awi ro ranahambo ra nımbıe mambısefıyo? Ranı-moatükunı ra yıhoefı moatükunıyo, nga sıhafı moatükunı yangırane ranana,” mehomondo. ⁵ Ranıyu asu Sudas ai kakı hoarı-mayo ra Godındı worı ranambe pire haya ndamefıyu. Ranıyu asu ai hu wofıfıhı kiarü ahandı fi ra ahandıhoarı hıfokoamareandı. ⁶ Ranıyomo asu Godımbı sıhou-rundeımbı ranai kakı pimareandı ra fufuründümo houmbo hoafıyomondühı yahomoya, “Kakı ndanana nındou hıfokoamefıyu ranahandı horı takını kakane. Sapo sıhefı ahınımbı hohoanımo süngumbo Godındı worambeahındı kakı gugurıfe sıhefe arandı ranambe pefepoanı,” mehomo. ⁷ Kakı ranahambo wataporımboru homo mamı nımındühıru sıhoemo houmbo asu ai kakı ranambo hıfı mamı ahandı ndürı Hıfı Sospen Nafımbı Hıfı pemayomo. Hıfı ra angunpoedı nındou yıfıyeianı hıfıkefendürımbı hıfane. ⁸ Ranımbıhındamboane haponda hıfı ranahambo rarıhi dükarıhindühıya Nındou Horı Hıfane, sei arıhındı. ⁹ Godındı hoafı hoafıyu-randeımbı mamı, Seremaia, ai hoafımayu sımogodühı rahurai tüküme Feyo. Ai yare horombo hoafıreandühı yahuya, “Ai kakı hoarı 30 ra masowandümo sapo Israer nındou bıdfırı ai horombo hoafımayu süngu ai nındou ranahambo pemımbıhında. ¹⁰ Ranıyo asu kakı ranambo Hıfı Sospen Nafımbı Hıfı ra pemımemo. Ranı hoafı ra Adükarı ai wambo randowandı mehu nou ane,” mehu. Asu moanı anıhındü ranı yahurai safı tüküme Feyo.

*Pairat ai Sisasımbı düdü düdumarırı
(Mak 15:2-5; Ruk 23:3-5; Son 18:33-38)*

¹¹ Sisas ai Romı-yomondi bogorı nındou, Pairat, ranahandı hımbıarühı manüngu. Ranıyu asu Pairat ai ahambo düdurırühı yahuya, “Se ra Suda-yomondi adükarı bogorı nındouyafı?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai sımborı ahambo hoafıyundühı yahuya, “Se ndeara raro hoafıyafomboanafısi,” mehundo. ¹² Godımbı sıhou-rundeımbı bogorı nındouyomo asu bogorı nındouyomo ranai awı ahambo papı-hoafırürı hoangomosı, nga asu Sisas ai moai nıni hoafı akıdou ahandı yahamo tüküfendo. ¹³ Ranıyu asu Pairat ai ahambo hoafıyundühı yahundoya, “Awi se moai hoafı ra hımborıyafıyo sıhambo ai papı-hoafırunını ranahambo rana?” mehundo. ¹⁴ Nga asu Sisas ai sımborı mamı hoafı akıdou-amboanı hoafombo moai hoafıyu. Ranıyu asu Romı-yomondi bogorı nındou-mayu ranai moanı adükarı hamındı hepünıfe mahepünıfıyu.

*Pairat ai Sisasımbıya Ai yıfıyumbıyuwamboane mehu
(Mak 15:6-15; Ruk 23:13-25; Son 18:38; 19:16)*

¹⁵ Mungu hımbanı Pasofa adükarı sı tüküfeyoambe, munguambo nındou ranai nındou karabusambeahındı hınıngıfıyuwanı aboedühı tüküfembo hohoanımoıeı marıhındı. Ranahambo ana Romı-yomondi bogorı nındou ranahamboıyo hoafıyeianı ai nındou ranahambo aboedühı koarıheırı marandı. ¹⁶ Ranı-sımbıanı ana, munguambo nındou ai fıfırıhıreımbı nındou ahandı ndürı Barabas ai karabusambe manüngu. ¹⁷ Asu ranı-sımbıanı nındou afındı ranai gugurıyahi mamareıamboıyo Pairat ai aheımbı düdureandıürühı yahuya, “Se ra nındou dabıe ro ahambo karabusambeahındı aboedühı koarıhefımbı hohoanımoıeıa? Barabasıyu asu Sisas ranahambo Kraıanı sei arıhındı ranıyu?” mehu. ¹⁸ Nga Pairat Suda nındou

Sisasimbo ngusüfoambe moaruwairürüh+yomo wandi warüh+marurü yahu haya ai ranimbo ndore fifir+mareandi. ¹⁹ Pairat ai nindou hoafi yiboboferambo wori safambe n+maru-ane, ahandi n+morehi ai hoafi koar+hendühi yahoya, “Nindou ra nini-moatükuniyo ai refe-koatemayu ranahambo hoafi ana moai yangoro, nga se ahambo nini-nüngundor+imboyafi. Hamani n+mbokoani ro ahambo yafogoad+nambo hoeir+hini hehea h+didimo apoyahühi af+ndi hohoan+momayahi,” meho. ²⁰ Nga God+imbo s+hou-rundeimbi bogori+yomo asu bogori nindou-memo ranai-yomo ai nindou af+ndi ranühi mengoro ranaheimboya “Se hoaf+ndeiani an+imbo Pairat ai Barabas+imbo aboedühi koar+heirühi asu Sisasimbo hifokoamb+riramboane,” yahomo houmbo aheimbo hohoan+mombo ngusüfoambe bot+marundüri. ²¹ Asu Pairat ai nindou af+ndi ranaheimbo düdufindürühi yahuya, “Se nindou yimbu ra nindou daboyei ro ahambo karabusambeh+ndi aboeda koar+hefimbo hohoan+moayeia?” mehunduramboyei. Asu ai simbori ahambo hoafiyahündowohü seiya, “Barabas+imbo,” masei. ²² Asu Pairat ai hoafiyundürühi yahuya, “Asu refe ana, Sisasimbo Kraisi sei ar+hündi ranahambo ra nüngumand+hina?” mehuamboyei. Simbori munju ai ahambo hoafiyehü seiya, “Nim+fihi tokoemündi pefimboani,” masei. ²³ Asu Pairat ai aheimbo düdufindürühi yahuya, “Nindou ndanai n+ne-moatükuni moaruwai ramareanda?” mehuamboyei. Asu ai moani puküna hoafi nimoamo kar+hehindühi hoafiyehü seiya, “Nindou ranahambo nim+fihi tokoemündi pefimboani,” masei. ²⁴ Pairat ai ndare hoeireandane hoafi ranahambo watapor+imboyo hombo ra waniyowohü ai ro ngir+ndahi, nga yifiari tükündüfihü hoafi af+ndi yagodomboe mehu. Raniyu asu hoe fuiyamündi haya nindou ranahei h+imboahü war+ ahandi ra popoaifoareandühi hoafiyuhü yahuya, “Nindou ndani ahandi yifi ra i ro hütirühün+poani, nga rani moatükuni ra siheiharanei,” mehu. ²⁵ Raniyei asu nindou af+ndi munjuambo ranai simbori ahambo hoafiyehü seiya, “Ai hütü yif+imboayu rani-moatükuni ra y+hoefane asu y+hoefi nimori ranahei ane!” masei. ²⁶ Raniyu Pairat ai Barabas+imbo aboeda koamar+heira aheimbo sowana mahu. Raniyu asu ai Sisasimbo dabodani ndüfuri-ndüfuri+foarüwuri mehua ahambo nim+fihi tokoemündü pefimbohünda ami-yomondi war+hümariri.

*Ami ai Sisasimbo tikif+namborüwuri tiri+foefe hoafimarüri
(Mak 15:16-20; Son 19:2-3)*

²⁷ Raniyomo asu Pairat+ndi ami ai Sisasimbo sowaründümo gafmani yomondi wori ranambe mah+fomondamboemo, asu munjuambo ami nindou ranai Sisasimbo wak+marüwuri. ²⁸ Raniyomo asu ai ahandi hoeari ra yim+ndi+bad+ houndowohüyomo asu hamburi hoeari hoandari ra magüdüdo. ²⁹ Raniyomo asu ai wofi t+hoari-t+hoarümb+nambo mbiroambe k+k+mafoarundi. Asu nim+hari sowandümo ahandi war+hondü warani waramberundühi yim+ndi+ho pus+ru n+mar+mondühi ahambo tikif+namborüwuri hoafiyomondowohü yahomoya, “Suda-yafe adükari bogori, kar+hasou-anafi,” mehomondo. ³⁰ Raniyomo asu ai ahambo nguri t+ifi+yomondowohü ahandi warambeah+ndi nim+hari-mayo ra kos+ründümo ahambo mb+hap+r+ kak+marüwuri. ³¹ Ai ahambo tikif+namborüwuri tiri+foefe hoafiyomondo mburumboemo asu ahandi fih+ndi hamburi hoeari hoandari-mayo ra yim+ndüdümo-ndühi+yomo asu hoeari ahandi hondü ra sowandümo güdü h+n+ng+marundo. Raniyomo asu ai ahambo nim+fihi pefi hifokoefimbohünda sowaründümo mahomo.

*Sisasimbo n+mi keimbi kar+hendeimbi+fihi t+koründümo pamarüwuri
(Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)*

³² Ahambo sowaründümo hou homondühi+yomo asu ai nindou mami Sairinihündi, ahandi ndüri Saimon, ranahambo hoeimar+hor+ri. Raniyomo asu ai nindou ranahambo

Sisasɪndɪ nɪmɪ keimbɪ karɪhɛndɛimbɪ-mayo ra sowandɪfɪndo yahomo houmbo hɪti-hɪtimarurɪ. ³³ Ranɪyomo ai homo Gorgotahɪ tɪkɪmɛfundɪ. Gorgota ranahamboane ai mbɪhapɪrɪ nahurai hɪfɪ sei arɪhɪndɪ. ³⁴ Ranɪ hɪfɪhɪyomo ami ai Sisasɪmbo wain hoe hɪhɪtɪmbɪ moatɪkunɪ fandu yamundu mburu masabudo. Asu Sisas ai ranɪ-moatɪkunɪ ra sɪmɪndɪ hoeireanda mayoa asu ai moai sɪmɪndu. ³⁵ Ranɪyomo ai ahambo nɪmɪ keimbɪ karɪhɛndɛimbɪfɪhɪ parɪwɪrɪ hou asu ai ahandɪ-mayo hoearɪ ra ahamundɪ mbusɪmo sowandɪmo yɪboborundɪmo hou ranambo ŋgorɪ ai mbɪsemɪndua yahomo houmbo piraimemo. ³⁶ Ranɪyomo asu ai raraoyafu mburu ranɪhɪ nɪmarɪmo Sisas ahambo yɪfɪmbiyu yahomo houmbo homo hɪmboana wamarurɪ. ³⁷ Ahandɪ mbɪro wafusɪfohɪ ahambo papɪ-hoafɪ sɪrɪ papɪru mburu tɪkorɪndɪmo pamarundɪ ranai yare hoafɪyohɪ yahoya, NDANANA SISAS SUDAYAFE BOGORɪ ADUKARɪ NINDOUANI, yahomo paru hɪnɪŋɪmarundɪ. ³⁸ Ranɪyomo asu ai nindou yimbu hɪmbuhɪnɪyafanɪ-rɪnandɛimbɪ ranahafanɪmbo Sisas babɪdɪ ahandɪ fɪkɪmɪ pamarupɪrɪ. Ŋgorɪ Sisasɪndɪ warɪhondɪ waranɪ parɪwɪrɪ asu ŋgorɪ kadɪdɪ waranɪ parɪwɪrɪ marupɪrɪ. ³⁹⁻⁴⁰ Ranɪyei nindou afɪndɪ ranai hei ŋgasɪndɪhorɪ hei rɪhɪndɪhɪ mbɪro hɪrɪhɪrɪhɪndɪhɪ ahambo tɪrɪfoarɪhorɪhɪ hoafɪyahɪndɪwɪhɪ sahɪndɪyɪ, “Sapo se Godɪndɪ worɪ ra bɪrɪfoefe mburumbo moanɪ ŋɪmɪ sɪhɪ yangɪrɪ fondɪfe hɪnɪŋɪfembo mayafɪyosɪ! Se Godɪndɪ nɪmorɪyafɪhanasɪ, se sɪhafɪhoarɪ yaro aboedamboyafosɪ. Se ndahonɪ nɪmɪ keimbɪ karɪhɛndɛimbɪ-fɪhɪndɪ hɪfɪna foarefoao peyafɪsɪ!” sei hoafɪmehɪndɪ. ⁴¹ Nindou ai ramehindɪ ranɪ-sɪŋgu yahurai Godɪmbo sɪhou-rundɛimbɪ bogorɪ nindou, ahɪnɪmbɪ hohoanɪmo yamundurundɛimbɪ asu ranɪhɪndɪambo bogorɪ nindou ranai-amboanɪ yaru tɪkɪfɪnamborɪwɪrɪhɪ tɪrɪfoarɪwɪrɪhɪ yahomoya, ⁴² “Sisas ai nindou bɪdɪfɪramboyu ai aboedamboreandɪrɪ marandɪ, ŋga asu ai ŋɪrɪ ahandɪ fimbo ana aboedambondeandɪ! Awi aiana Israeri-yafe adukarɪ bogorɪmbeipoanɪ! Asu ai haponda nɪmɪ keimbɪ karɪhɛndɛimbɪ ranɪ-fɪhɪndɪ hɪfɪnɪ akusɪfoendɪ ana, asu ro ahambo anɪhondɪmbondɪhurɪmboyefɪ! ⁴³ Ai Godɪmbo anɪhondɪmborɪrɪhɪ Ahandɪ nɪmoranahɪ mehu. Refeanasɪ, awi sɪhɪrɪ hoeindɪhu God ai ahambo farɪhefɪmboayu ranahambo,” mehomondo. ⁴⁴ Asu nindou hɪmbuhɪnɪyafanɪ-rɪnandɛimbɪ Sisasɪndɪ fɪkɪmɪ maparɪfanɪ amboanɪ ai mare moanɪ nindou bɪdɪfɪrɪ ai ramarɪhorɪ nou yahurai rarɪnerɪ tɪrɪmafoarɪnerɪ.

Sisas ai ndeara munɪɠuna yɪfɪmayu

(Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

⁴⁵ Refe hayamboyo-ane hɪfɪnɪmbo peyo haya hɪfɪ munɪɠu ranai nɪmbɪ nɪmarɪ ho ho hombo nɪmbambe hondɪ hɪfɪwuyambe tɪkɪmɛfeyo. ⁴⁶ Hɪfɪwuyambe safɪ sɪmogodɪhɪ Sisas ai pukɪna heiyuhɪ yahuya, “Eri, Eri, rema, sabaktani?” mehu. Ranɪ hoafɪ ra yare yahurai hoafɪyowohɪ yahoya, “Wandɪ God, wandɪ God, se nɪmboe wambo hɪnɪŋɪro-wandɪrɪmboayafɪ?” meho. ⁴⁷ Nindou bɪdɪfɪrɪ ranɪhɪ manɪmboei ranai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyei hehi hoafɪyeihɪ seiya, “Nindou ranai ana Erasiamboani dukarɪrɪ mɪŋɠayundo,” masei. ⁴⁸ Nɪmai nindou mamɪ ahei mbusɪmo ranai pɪpɪyɪ hu worapo-worapoyoweimbɪ moatɪkunɪ nou semɪndɪ mbura nɪmɪharɪfɪhɪ pare hɪmondamɪndɪ mbura hɪhɪtɪmbɪ wain hoe ranambe foare hɪramɪndɪ haya Sisas ai ranɪ moatɪkunɪ ra mbɪsɪmɪndu yahu haya segodɪmbo mehu. ⁴⁹ Ŋga asu bodɪmondɪ ai hoafɪyahɪndɪwɪhɪ seiya, “Awi, hoeindɪhu mbundɪhumbo Erasisa ai ahambo farɪhefɪmbo tɪkɪmandɪfɪyɪ wanɪmandɪyo,” masei. ⁵⁰ Ranɪyɪ asu Sisas ai asɪkaiyɪ pukɪna heiyuhɪ ahandɪ yɪfɪafɪ hɪnɪŋɪrɪrɪhɪ nɪmokokomayɪ. ⁵¹ Ranɪyo asu Godɪndɪ worɪ safambe hoearɪ yɪpurɪ nafɪtambehɪ mahetaro ranai nɪmoamo ŋgahɪ peyo haya hanɪ hɪfɪnɪ gebɪ tɪreandɪhɪ yimbu kɪkɪmareandɪ. Hɪfɪ ai fɪfɪmɪyowohɪyɪ

munḡuambo n̄moei ranai ḡübüdumar̄hoayo. ⁵² Yifambe ranai nafitambe tihoaitihoairandüh̄ asu God̄ind̄i nindou af̄ind̄i horombo yifisafimayei ranai yanḡir̄i botiyahi-botiyahi mar̄hünd̄i. ⁵³ Ai yifambe ra h̄in̄nḡir̄ihi hehi Sisas yanḡir̄i asükaiyu botimefiyu ran̄i-sünḡunambo ai Sür̄hoeimbi Nḡoafi adükari (Serusarem) ran̄ina mahei. Ran̄iyo nindou af̄ind̄i ranai aheimbo ranüh̄i hoeimar̄hindür̄i. ⁵⁴ Amiyomond̄i bogoriyu asu bid̄ifir̄i amiyomo ranai ai-bab̄id̄imbo n̄ngomombo Sisasimbo himboanawarüh̄i man̄ngomo ranai sapo h̄if̄iheyowohü asu munḡuambo moatükun̄i tüküme feyoa hoeimarund̄i ran̄imbo yih̄imboyomondüh̄i hoafiyomondüh̄i yahomoya, “Awi aiana God̄ind̄i N̄imori hondüyu,” mehomo. ⁵⁵ N̄imoreh̄i af̄ind̄i bid̄ifir̄i Gariri h̄if̄i h̄in̄nḡir̄ihi hehi Sisasimbo far̄hefimbo sünḡumar̄hori masüh̄isi-mayei ranai bur̄iyei. Ai moai ak̄im̄i papüh̄yahind̄i, ḡga moan̄i anḡun̄i goagu saf̄i n̄imboeimbo himboari pap̄imayei. ⁵⁶ N̄imoreh̄i bur̄imayei ranahei mbusümo ra ḡgorü Maria Makdarahünd̄iyo, ḡgorü ra Maria Sems Sosep̄iyafand̄i hond̄iyo asu sapo Sebedind̄i n̄imoreh̄iyo rar̄ihi ai man̄imboei.

*Sisasimbo Sosep Arimateahünd̄i ai honḡu ambe mas̄herü
(Mak 15:42-47; Ruk 23:50-55; Son 19:38-42)*

⁵⁷ Ndeara n̄imbambe nindou napo af̄indeimbi ahand̄i ndür̄i Sosep Arimateahünd̄i mayu ranai tüküme fiyu. Nindou ranai-amboan̄i Sisasimbo sünḡurür̄i-randeimbi nindouyu. ⁵⁸ Ai hüfu Pairat̄ind̄i himboahü tüküfi nünḡumbo Sisasind̄i yif̄in̄imoko ranahambo ndaham̄ind̄i yahu haya düdumefindo. Ran̄iyu asu Pairat ai Sisasind̄i yif̄i-nimoko ra Sosep̄imbo dabudo mehu. ⁵⁹ Sosep ai yif̄i-nimoko serümündü mbura s̄imbor̄i kifoh̄i hoear̄ifih̄i parir̄i h̄imond̄imarir̄i. ⁶⁰ Ran̄iyu ai ahand̄i honḡu n̄moei ḡḡin̄indambe s̄imbor̄i naf̄ir̄ihai h̄in̄nḡimareand̄i ranambe mas̄herü. Ai n̄moei yit̄ifo af̄ind̄i ra ḡḡür̄ihai naf̄itambembo ḡüre pare mbura ndamefiyu. ⁶¹ Ran̄i-yafe Maria Makdar̄ihünd̄i-mayo ranaiyo asu ḡgorü Maria-mayo ranaiyo ai honḡu ra hanḡifoh̄ü mamar̄ife. ⁶²⁻⁶³ N̄gorü sina moan̄i n̄mar̄imbo si tükü feyoambe God̄imbo sihou-rundeimbi bogoriyomo asu Farisi nindouyomo ranai Pairat bab̄id̄i mamüh̄iyafu fandu n̄mar̄imo hoafiyomondüh̄i yahomoya, “Nindou adükari, ro hohoan̄imoyef̄imboanef̄i hoafi mam̄i sapo nindou wos̄hoafori hoafümbimayu ranai yare hoafiyuhüya, ‘Ro ḡḡim̄i sinda mbund̄iha asu asükainda yanḡir̄i bot̄indaheamboyah̄i,’ mehu ra! ⁶⁴ Ran̄imbohünd̄ambo an̄imbo asu se hoaf̄indafan̄i honḡu ra ndore ḡḡin̄ind̄i h̄ifand̄iyo ho ḡḡim̄i si ranüh̄i tükü femboane. Ranan̄imbo asu ahambo sünḡururü-rundeimbi ranai ḡḡir̄i ahand̄i fin̄imoko ra d̄ibo h̄ümbuh̄ün̄imbo ndowandümo houmbo asu ai nindou ranaheimbo hoaf̄ind̄imondüh̄iya, ‘Ai yif̄ihünd̄i yanḡir̄i bot̄imefiyu,’ mb̄is̄imo. Sünḡunambo wos̄hoafori hoafi ranai asu horombo wos̄hoafori hoaf̄imayu ranahambo ḡgasündeamboe,” mehomo. ⁶⁵ Ran̄iyu asu Pairat ai ahamumbo hoafiyupurüh̄i yahuya, “Se h̄ifand̄iru-rundeimbi nindou bid̄ifir̄i sowa-pundümo houmbo ḡgomo moan̄i honḡu ambe ra ḡḡin̄ind̄i ham̄ind̄i pap̄i pap̄indu h̄in̄nḡindund̄i,” mehupur̄i. ⁶⁶ Ran̄iyo asu ai ran̄ihünd̄a bot̄iyafu homo honḡu ambe ranahambo yowan̄i yahomombo paru h̄in̄nḡiru houmbo asu nindou bid̄ifir̄ambo h̄ifand̄iyo n̄mar̄imbo h̄in̄nḡimarupur̄i.

28

*Sisas ai yif̄ihünd̄i yanḡir̄i bot̄imefiyu
(Mak 16:1-10; Ruk 24:1-10; Son 20:1-18)*

¹ Moan̄i n̄mar̄imbo si ranai munḡuyo ane, asu weanḡurüh̄i sih̄i hapoadümbosiambe hondü hüf̄iham̄ind̄i s̄ifo-koateyuambe, Maria Makdarahünd̄iyo asu ḡgorü Maria ranaiyo ai honḡu Sisas yanḡurümbü-mayo ra himboambo mahafe. ² Ran̄iyo moan̄i n̄mai ham̄ind̄i h̄if̄ihe af̄ind̄i ranai tüküfih̄iyo, Adükariind̄i nend̄i ranai

sünambeahindi kusü nímoei afindi nafitambihí mapaiaro ra gügüríhai síhai hayambo raníwamí mamaru. ³ Ai wabürüsü nahuraiyowohüyo asu ahandí hoearí ranai moaní mburíngai kifohí hamíndí nahurai tüküme Feyo. ⁴ Raníyomo asu nindou hongu ambe ranahambo hífandu maníngomo-memo ranai ahambo yíhímbombo híhamíndaríyomondühi yífi nahurai korímemo. ⁵ Asu sünambeahindi nendi-mayu ranai nímorehí yimbume fe ahafembo hoafíyupírüh yahuya, “Se awi yíhímbondamboyafe. Ro síhafembo fífíríheapírímbo-anahí, sapo seana Sisas nímí keimbí karíhendeimbífi hífokoamefiyu ranahambo kokombo-anafe nda. ⁶ Aiana moai ndühi yanguru. Aiana sapo horombo hoafímayu süngu yangírí aboeda asúkai botímefiyu. Awi naha fondi ai menjuru nda hoeiríne. ⁷ Nga se nímái ngafe ahambo süngururü-rundeimbí nindou-memo ranahamumbo hoafíndafínapurühíya, ‘Ai yangírí aboeda botímefiyu. Asu haponda ai Garirinambo horombofí síhamundí wagabe ahu, nga se ranühí anímbo ahambo hoeindurümboemo!’ mbísafe. Hapoana ro síhafembo hoafíyahípírímbo-anahí,” mehupírí. ⁸ Raníyafe ai hongu ra híningíríne hena yíhímboyafesi, nga asu ai híhífí-híhífí kameihü pípína Sisasímbo süngururü-rundeimbímbo hoafombo mahafe. ⁹ Moaní nímái Sisas ai ahafembo-so tüküfi hoafíyupírühí yahuya, “Karíhapísí,” mehupírí. Ai ahambo-so tüküyafíne yitíjarühí kíkíhírínandífe henambo ahambo Adúkarani safe hena hohoanímomefínando. ¹⁰ Sisas ai ahafembo hoafíyupírühí yahuya, “Se yíhímbondamboyafe. Se ngafe wandí wandafí mamímbo hoafíndafeani anímbo asu ai Garirinambo ngífomo tükündafu ranühí anímbo ai wambo hoeindurímboemo,” mehu.

Nindou hífandu maníngomo ranai hoafí sowandümo homo wataporímboamarundí

¹¹ Nímorehí yimbume fe ranai nafí mbahafe nou ranambo, bídífirí hífandurundeimbí nindou ranai ngoafí adúkarí-mayo ranína homo bogorí Godímbo síhou-rundeimbí nindou ranahamumbo muñguambo wataporí níne-moatükuní ahamundí hímbóahü tüküme Feyo ranahambo wataporímboamarundí. ¹²⁻¹³ Raníyomo Godímbo síhou-rundeimbí nindou bogoríyomo asu bogorí nindou-memo ranaiyomo ai mamühíyafu houmbo hoafí fífírímarundí. Ai kakí afíndí ra amí-memo ranahamumbo sabupurühí yahomoya, “Se randu hoafíndímondühi anímboya, ‘Nímbokoaní ro yapomboyahu mboapoefí nou ranambo ahambo süngururü-rundeimbí ai tüküyafu hümbohünímbo ahandí finímoko ra masowaründümo,’ mbísímo. ¹⁴ Raní hífí bogorímbofí hífanda-randeimbí ai raní hoafí ra hímborínduaní asu ro ahambo bídífirí hoafíndahundoaní rananímbo asu se ngírí ranímbo tíngírífo tükündífemboe mbísímo hou afíndí hohoanímondímo,” mehomopurí. ¹⁵ Ranímboane amí-memo ranai kakí masabupurí-mayo ra sowandümo hou asu ai ahamumbo hoafímempurí süngu yaru homo hoafímemo. Ranane asu raní hoafí ra Suda-yafe mbusümo hapondanambe amboaní yangorü wakareandí.

*Sisas ai ahambo süngururürundeimbímbo tüküme fiyu
(Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23)*

¹⁶ Sisasímbo süngururü-rundeimbí 11memo ranai Gariri wafunambo mahafomo sapo horombo Sisas ai ranühí ngomo mehupurí süngu. ¹⁷ Ai homo ahambo hoeirüwuríhüyomo asu ahambo ngusüfo parüwurí hohoanímomemondo. Nga asu bídífirí ai ahambo hohoanímó yimbomborurü. ¹⁸ Sisas ai akímí ahamumbo-so sühüfi hüfu hoafíyupurühí yahuya, “God ai wambo muñguambo ngíníndí sünambeahíndíyo asu hífíníndíyo ra sendírímboani. ¹⁹ Ranímbohündambo anímbo asu se ngomo muñguambo nindou ranaheimbo ai wambo sünguyondírí-rambo nindou tüküfembóhündambo randu ndundí. Asu se aheimbo Apendí ndürínambo, Nímoríndí ndürínambo, asu Yífiáfí Aboedíndí ndürínambo hímoní hundüründundírí. ²⁰ Asu ro síhamumbo hoafímehapurí ra muñguambo moatükuní süngufe hombóhünda

yamundündürí. Asu ro se babídí nímboa ñgambo bídífiraní sí tükündífemboe,”
mehupurí.

Mak Aboedi Hoafi Mak ai sürü papimarandi

*Son hundürüra randeimbî ai hoafi bokamarîhendi
(Matyu 3:1-12; Ruk 3:1-2; 3:15-17; Son 1:19-28)*

¹ Sisas Krai Godîndî nîmorîmbo aboedi hoafane nda. ² Hoafi nda boatei tüküme feyo Godîndî hoafi hoafiyu randeimbî Aisaia ai sürü papimarandi nahurai. God ai yahuya, “Ro nindou mamî wandî hoafi bokarîhefembohünda koandîhehinanî ai sîhamböhünda horombondîfi ngumbui.

Asu ai anîmbo sîhamböhünda nafi dîdîboadondeambui.

³ Nîmî wohî furîkoatereandühî, nindou mamîndî yasîmondî mîngiyoy hoafiyowohü yahoya,

‘Adükarîmbohünda nafi nafîndîhehindî.

Ahandî nafi dîboadondîhindî,’ meho,” mehu.

Aisaia 40:3

⁴ Son nindou hundürüra randeimbî-mayu ranai nîmî wohî furîkoatereandühî tüküfi nîmorehî nindowenihîmbo Godîndî hoafi bokarîhendühî yahuya, “Se moaruwai hohoanîmo hîningîfe aboedi hohoanîmo süngufembo nafuimbohünda hundüründeianî anîmbo, God ai sîhei moaruwai hohoanîmo raguanambondeambui,” mehu. ⁵ Ranîyei nindou afîndî Sudahündîyei asu Serusaremîhündîyei ai Sonîndî hoafi hîmborîmbo mahei. Ai ahei moaruwai hohoanîmo ra weindahî hoafîmayeia Son ai Sodan hîmo hundürümarandürî. ⁶ Asu Son aiana hoearî kamer nînendînambo nafümbî güde mbura tîtapürînambo kîkîhîrîhaimarandî. Ahandî sesi ana yîtîhî asu efu hoe ranîyo sesü-marandî. ⁷ Son ai nindou ranaheimbo hoafi bokarîhendühî ndare hoafiyuhî yahuya, “Nindou ngorü süngu düdümbui ahandî ngînîndî ra wandî ngînîndîmbo ngasündeamboane. Roana amofe ahandî sufîhîndî wofî ra fufurîfembo nindou aboedi hamîndîyahîpoanî. ⁸ Ro sîheimbo hoenambo hundürühandürî arîhandî, nga ai anîmbo Yifiafi Aboedînambo hundürü-ndandürümbui,” mehu.

*Son ai Sisasîmbo hundürümarürî
(Matyu 3:13-17; Ruk 3:21-22)*

⁹ Ranî-sîmboanî Sisas ai Nasaret ngoafi Gariri hîfîhü hîningîre haya masûnuwamboyu Son ai Sodan hîmo hundürümarürî. ¹⁰ Asu nîmehünou hoe hîningîre haya tüküfi süfu hoeireandane sünü ai bureandühîyo Yifiafi Aboedi ranai ahambo sowana wupufu nahurai makoso. ¹¹ Hoafi mamî sünambeahîndî tüküfehü yahoya, “Se ana wandî ngusüfo parîheanîneimbî nîmor-anafi. Asu ro sîhamboane ngusüfoambe siaoheandî,” meho.

*Satan ai Sisasîmbo moaruwai hohoanîmombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirî
(Matyu 4:1-11; Ruk 4:1-13)*

¹² Nîmehünou Yifiafi Aboedi ai Sisasîmbo nîmî wohî furîkoatereandühî koamarîhera mahu. ¹³ Ranühî 40 si manüngua Satan ahambo moaruwai hohoanîmombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirî. Sisas ai afoendî nînîhondî babîdîmbo nünguwanî asu sünambeahîndî nendî ai ahambo mafarîhawurî.

*Sisas ai Gariri hîfambe piyu haya Godîndî hoafi wataporîmbomarandî
(Matyu 4:12-17; Ruk 4:14-15)*

¹⁴ Son ai karabusî-mefiyua asu Sisas ai Garirihü tüküfi, Godîndîmayo aboedi hoafi ra bokamarîhendî. ¹⁵ Ai aboedi hoafi ra wataporîmborandühî yahuya, “God ai hoafîmayu si ra ndeara tüküfehü asu ahandî ngînîndî hîfandarandî ra ndeara akîmî

tüküfemboane. Nga se moaruwai hohoanimo ra hinjgindih hehi aboedi hohoanimo süngundihindi,” mehu.

*Sisas ai nindou yimbuyimbu hoafimayua ahandi süngu mahomo
(Matyu 4:18-22; Ruk 5:1-11)*

¹⁶ Sisas ai kurihoe Gariri himborikimi huhü Saimon Andru apodohombo hoeimareapiri. Ai andüri kurihoeambe mafoarineandi, ai kini wowariyafani rinandeimbi nindou wambo. ¹⁷ Sisas ai ahafanimo hoafiyupirühi yahuya, “Se mborai wambo süngundinandiri ndinandi, rananimo ro shafanimo nindou semindimbo yamundihapirimboyah,” mehu. ¹⁸ Asu ai nimehünou andüri shene hena ahandi süngu mahafani.

¹⁹ Ai akidou sühüfi hu Sebedindi nimir yimbu, Sems Son apodohombo botambe nimarifanimo andüri diboadomarineanda hoeimareapiri. ²⁰ Sisas ai ahafanimo hoafimayupiramboyafani, ahafandi afindi Sebedi asu mam ratüpuriyomo rundeimbi nindou botambe hinjgirineapuri hena, Sisasindi süngu mahafani.

*Sisas ai nindou mamindi flambeahindi moaruwai nendi hihaimafoareandi
(Ruk 4:31-37)*

²¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo moani ngoafimbo nimetri sihi Kaperneam ngoafinambo mahifomo. Rani-simboani ai Suda-yei rotu worambe kefuai hafu nimorehi nindowenihimbo Godindi hoafi yamundimareandüri. ²² Raniyei asu ai ahandi yamundife hoafi ranahambo hepünmehindi. Sapo ai moai ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbi nahurai yamundeandi, nga nindou adükari nginindeimbi nahurai yamundimareandüri. ²³⁻²⁴ Rani-simboani nindou mam moaruwai nendi nimarümbi-mayu ranai Suda-yei rotu worambe nimarü puküna hoafi karihoe hü yahuya, “Sisas, Nasaretihündi, se yohoefimbo nini nününgufemunimboyafi masinifi? Yihoe fombo moaruwaimbo-fimunimbo safimboyafi? Ro fifirihelanini. Se ana Godindi mbumundi nindou-anafi,” meho. ²⁵ Asu Sisas ai moaruwai nendambo nginindi hoafiyuhi yahuya, “Se hoafi kikirandifi hawa kosifoao,” mehundoamboyo. ²⁶ Asu moaruwai nendi ranai nindou ranahambo yabadiri hinjgireri mbura hoafi moani puküna karihoi haya nindou ranahandi flambeahindi makosifoendi. ²⁷ Raniyo asu muñguambo nimorehi nindowenih ranai hepünahindühi aheihoi simbiri hoafiyehi seiya, “Nini-moatükunyo nda yahurai tüküme feyoa? Nindou ndanai simbiri moatükun bogori nindou nahurai yamundimareandi. Asu ai moaruwai nendambo hoafimayua ahandi hoafi himborimayei,” masei. ²⁸ Raniyo asu Sisasindi hoafi ranai nimehünou muñguambo hifi Garirihü ra hoango wakimareandi.

*Sisas ai Pitandi yamongoamindi aboedimareandi
(Matyu 8:14-15; Ruk 4:38-39)*

²⁹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Suda-yei rotu worambeahindi tüküyafu houmbo Sems weimbo Son babidimbo Saimon weimbo Andru-yafandi worinambo mahomo. ³⁰ Saimonindi yamongoamindi ai angünümbo fondihü mapowa asu ahandi angüni ranahambo nimehünou Sisasimbo hoafimehündo. ³¹ Raniyu Sisas ai hüfu ahandi watinarahi kikhiramündü botimareanda asu angüni ahandi ranai nimehünou makosifoenda asu sesi sindimarandi.

*Sisas ai nindou afindi aboedimareandüri
(Matyu 8:16-17; Ruk 4:40-41)*

³² Mam ran nimbambe hüfhamindi hürimindowa nindou ranai nimorehi nindowenih angünümbo asu moaruwai nendeimbi fufurühümündihündüri Sisas sowana mafandihindi. ³³⁻³⁴ Muñguambo nindou ngoafihündi ranai hei wori Sisas nimarümbi

ranî yipurî-kîmî burîmayeia Sisas ai afîndî nîmorehî nindowenihî munjuambo mamîkarambo anğünûmbî aboedîreandürî asu moaruwai nendî afîndî raguanam-boreandürî marandî. Asu moaruwai nendî ranai ahambo fîfîrîhorî ranîmboyou ai aheimbo yowanî akîdou amboanî hoafîyopoanî mehundürî.

*Sisas ai Garirihü hoahoanğu wakîmareandi
(Ruk 4:42-44)*

³⁵ Sisas ai siambe hondü nîmbî hoanğîrî kiaroambe botîfi haya hu gorügoanîni nindou nîmarîkoateyohü Godîmbo didîbafîyuhü mamaru. ³⁶ Asu Saimon ai ahandî nğunindî babîdî Sisasîmbo kokomarurî homo. ³⁷ Ai homo hoeirüwurühi hoafîyomondowohü yahomoya, “Munjuambo nindou ai sîhambo kokorîhünînüthanei,” mehomo. ³⁸ Sisas ai ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Nğorü nğoaftî akîmî adaburo ranambo nğefo. Rananîmbo ro aheimbo amboanî Godîndî hoafî hoafîndahandürî. Ranîmboyahî ro nda masînihî,” mehu. ³⁹ Asu Sisas ai munğu Gariri hîfîhü hoahoanğu wakîreandühi, Suda-yei rotu worambe hu, Godîndî hoafî bokarîhendühi asu moaruwai nendambo hîhaifoareandürî marandî.

*Sisas ai nindou mamî mîmanîho masîmeimbî aboedîmarirî
(Matyu 8:1-4; Ruk 5:12-16)*

⁴⁰ Nindou mamî mîmanîho masîmeimbî ai hu Sisasîndî yirîkîmî piyu nîmarûmbo hüti hoafîrürühi yahundoya, “Se refembo yifirayafî ana, wandî mîmanîho masîmei ra aboedîndowandîrî,” mehundo-amboyou. ⁴¹ Asu Sisas ai ahambo hîpoamborirühiyu, ahandî warînambo sündirühi yahundoya, “Refembo samboanahî, nğa se aboedîyafo,” mehu. ⁴² Ranîyo masîmei ranai nîmehünou didîkîrîfoendühiyo asükai nindou ranai aboedîmayu. ⁴³⁻⁴⁴ Sisas ai nindoumayu ranahambo nğoaftînambo koarîherühi asükaiyu hoafîyundowohü yahundoya, “Se yowanî nindou mamîmbo amboanî sîhafî fi ranahambo hoafîyopoanî. Nğa se nğafî Godîmbo sîhai-randeimbîmbo sîhafî fi ra nafuindafîndo. Rananîmbo Mosesîndî ahînümbî hoafîmayo süngu sîhafî fi aboedî tüküme feyo ra aheimbo nafuimbohünda Godîmbo sesî mbîsîhenda-mboane,” mehu. ⁴⁵ Nğa asu nindou ranai hu Sisas ai ahambo aboedîmarirî ranahambo wataporîmbo-maranda asu Sisas ramareandî hoafî ra munjuambo nğoaftî hîhîmborîmayei. Ranîmboyou Sisas ai nindou hoeindî-hindîrî-mboyou yahuhaya moai mamî nğoaftî amboanî hu. Ai nindou nînğo-koateyeihî manünguyosî, nğa asu nindou ranai munjuambo hîfîhündî ahambo sowana hei marîhündî.

2

*Sisas ai nindou yirîwarî moaruwaimbü aboedîmarirî
(Matyu 9:1-8; Ruk 5:12-16)*

¹ Yahunümbî si ho hayamboyoane Sisas ai asükai Kaperneam nğoaftînambo hîhîrîfi mahu. Ranîyo ai hu worambe amaru hoafî ra mahoanğu. ² Nindou afîndî ranai fandambo worî ranai tühüforeandühi moai yipurîkîmî amboanî fondî akîdou nînğu. Ranîyo Sisas ai aheimbo Godîndî hoafî yamundeandürühi mamaru. ³ Yimbu-yimbu nindou ai nindou yirîwarî moaruwaimbü ra fondîwamî foarüwurî mburu sowaründümo mahîfomo. ⁴ Nindou ranahambo Sisas sowanambo semündü hîfombo nindou afîndîwambo nafî gümareandamboyo hafomo worîwamî Sisas nünğu sîmogodühi hîfînambo tîtirundeimbî worî ranambe wanğeyanğîrîhou mburumbo fondî kameihü masafoarüwurî. ⁵ Ranîyu Sisas ai nindou ranahamundî anîhondümböfe ra hoeireanda mayoa, nindou yirîwarî moaruwaimbü ranahambo hoafîyundowohü yahuya, “Nindou hoarîfi, sîhafî moaruwai hohoanîmo ranana

amboawi sambo-anahi,” mehu. ⁶ Asu ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbi bidifiri ranühi mamarimo ranai ahamundihoari ngusüfoambe raru hohoanimoyomondohü yahomoya, ⁷ “Nimboe nindou ndanai hoafi yahurai hoafayua? Ai Godiyupoani yahurai hoafayu. God mam yangiri animbo moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui,” mehomo-ndamboyu. ⁸ Sisas ai nimehünou ahinümbi hohoanimo yamundu rundeimbi-yomondi hohoanimo ra fifireandi. Ranıyu ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se ndani moatükuni nda raru hohoanimoemoa? ⁹ Nıne hoafıyo nindou yirıwarı moaruwai ndanahambo hoafımbı hınıngırouayoa? Ro hoafıyahühi sahiya, ‘Sıhafı moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi,’ asahiyo asu ‘Botıyafo sıhafı fondi sowandıfi hawa hafı,’ asahiyo. Nga yımbu ra hoafımbı ro ngınındeimb-anahi. Asu yımbu hoafı ra hoafımbı nahanıyo hınıngırouayo asu nahanıyo tıngımbayo? Yıbobı ro hoafındahani anıhındımbı tükündıfemboe. ¹⁰ Nga ro sıhamumbo ranı-moatükuni ra fıfirındundı asahi, Nindou Hondü ai hıfı ndanıhi moaruwai hohoanimo amboawi yahombo ngınındeimbani,” mehu. Ranıyo asu Sisas ai nindou yirıwarı moaruwaimbü mayu ranahambo hoafıyundowohü yahuya, ¹¹ “Ro sıhambo hoafayahanıni, botıyafo sıhafı fondi sowandıfi hawa worınambo hafı,” mehundo-wamboyu. ¹² Nindou afındı megoro ranahei himboahü yirıwarı moaruwaimbü mayu ranai nimehünou botıfi ahandı fondi semündü haya mahu. Ranıyo nindou afındı megoro ranai hepınahındühi Godımbı aboedani sei hoafıyeihı, “Moai horombo ro ndahurai moatükuni hoeirıhundı,” masei.

*Sisas ai Rifaimbo mborai wandı süngu mehu
(Matyu 9:9-13; Ruk 5:27-32)*

¹³ Sisas ai asukai hıhırfı haya Gariri kurıhoe himborı kımı hüfuane nindou afındı megoro ranai ahandı süngu tümare hoamboyu asu Godındı hoafı yamundımareandırı. ¹⁴ Ai huhındamboyu Rifai Arfıusındı nımorı ai ahandı takis kakı semındı worambe mamarıwa hoeımarırı. Ranıyu Sisas ai hoafıyundowohü yahuya, “Mborai wandı süngu,” mehundo-wamboyu Rifai ai botıfi haya Sisasındı süngu mahu. ¹⁵ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdımbo Rifaindı worambe takis kakı sowandümo rundeimbi nindou-yomo asu moaruwai hohoanımoyomo rundeimbi-yomo ai-babıdımbo nımarımo masowasümo. Nindou yahurai ranai munıambo sı Sisasımbı süngururü marundı. ¹⁶ Farisihündı ahinümbi hohoanimo yamundurundeimbi ranai hoeırundane Sisas ai takis kakı sowandümo rundeimbi asu moaruwai hohoanımoyomo rundeimbi nindou babıdımbo sesı masesu. Ranıyomo ahambo süngururü-rundeimbi dıdurüpurühi yahomoya, “Nimboe Sisas ai takis kakı sowandümo rundeimbi asu moaruwai hohoanımoyomo rundeimbi nindou babıdımbo nımarımbı sesı sesü maranda?” mehomo. ¹⁷ Sisas ai ranı hoafı ra himborıyu haya ahinümbi hohoanimo fıfirundeimbi ranahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Nindou anıünı-koate ana moai dokta sowanambo hei rıhındı, nga anıüneimbı anei hei arıhındı. Mamı yahuraiane ro makosahı nda mbumundı nindou anefı seimbı nindou ranaheimbo mborai yahombo-yahıpoanı, nga nindou moaruwai hohoanımoyei rıhındeimbı seırıhındeimbı ranaheimbo mborai yahomboyahı,” mehu.

*Sisas ai sesı wehsaombo hoafı yamundımareandı
(Matyu 9:14-17; Ruk 5:33-39)*

¹⁸ Sonımbı süngururü-rundeimbi asu Farisi-yomondi süngurundeimbi ai mamımbı sesı wehımemo. Ranıyo asu nindou bidifiri ai homo Sisasımbı dıdurüwurühi yahomoya, “Nimboe Sonımbı süngururü-rundeimbi asu Farisi-yomondi süngurundeimbi ai sesı wehsaoyomo arundı, nga asu sıhafı süngurunıni rundeimbi ana moai sesı wehıyomo rundı?” mehomo-ndamboyu. ¹⁹ Asu Sisas ai yare

hoafiyupurühi yahuya, “Nindou mamî nîmorehi semîndîmbo sihi ai babîdîmbo nînguambe ra sesi wehîmandeiyo? Nindou nîmorehi semîndîmbomayu ranai ai-babîdîmbo nînguambe ana ngîrî sesi wehîndei. ²⁰ Nga süngunambo nindou ranahambo ndowaründümo ngomondani ai-babîdîmbo nîngokoate-ayuanbe anîmbo sesi wehîndeimboyei. ²¹ Nindou mamî aiamboani moai hoeari goesürî sîmborî semündü haya wamîndafî ngîsîharî hoeari fihî pare kakiyu randî. Rawareandi ana, boboe-ndandanî asu hoeari goesürî sîmborî ranai akîdou yangîrî yagodî mbunda ngîsîharî hoeari ra hirîndeamboe. Hoeari goesürî sîmborî rananai wamîndafî ra hirîndeandanî asu ambe afîndî nîngomboe. ²² Asu nindou ngorü ai sîmborî wain hoe ra wamîndafî wain hoe nînhondî hoeari hipîrî ranambe ngîrî kandeandi. Rawareandi ana, hipîrî ranai borîndîfeihü wain hoe ranai keboemboe. Nga sîmborî wain hoe ana hipîrî sîmborî ambe femboane,” mehu.

*Moani nîmarîmbo sihi ratüpurîkoatembo hoafi
(Matyu 12:1-8; Ruk 6:1-5)*

²³ Mamî ngoafîmbo nîmarîmbo sihi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbî babîdîmbo wit nûmbürî mbusümo mahomo. Ranîyo ahambo süngururü-rundeimbî ai wit ahurî bîdîfirî hürîmaründümo. ²⁴ Asu Farisihündî ai Sisasîmbo düdurüwurühi yahomoya, “Nîmboe sîhambo süngurunîndî rundeimbî ai moani nîmarîmbo sihi ahînûmbî ra rawarunda?” mehomondamboyu. ²⁵ Asu Sisas ai sîmborî hoafiyupurühi yahuya, “Awi se Defit ai ahandî wandafî mamî babîdîmbo sesîkoate wembomboyomondühî ramareandi ra hoeirundai wanîyo? ²⁶ Sapo Abaiatar ai Godîmbo sesi sîhairandei-mbîmbofi nîmaruambe Defit ai Godîndî ser worambe kefuai hüfu bret Godîmbo masîhoundî ra masesu. Bret ranana Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî yangîrane sowasümo arundî. Nga Defit ai sesühi ahandî wandafî mamîmbo bîdîfirî masagapuri ra moai fifîrundiyo?” ²⁷⁻²⁸ Sisas ai asükai Farisimbo hoafiyupurühi yahuya, “Moani nîmarîmbo si ranahambo fehefemboyopoani God ai nindou nafîmarandî. Nga moani nîmarîmbo si ranai nindumbo mbîfarîheirambo yahuhayamboyu nafîmarandî,” mehu.

3

*Sisas ai nindou watînarî moaruwaimbü aboedîmarirî
(Matyu 12:9-14; Ruk 6:6-11)*

¹ Asükai ngorü-sîmboani Sisas ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfuane nindou watînarî moaruwaimbü ai ranühi mamaru. ² Ranîyo nindou bîdîfirî ai Sisasîmbo himboari safühîmarüwuri moani nîmarîmbo sihi nindou watînarî moaruwaimbü ra aboedîndira papîhoafîndîhurî yahomo houmbo. ³ Sisas ai nindou watînarî moaruwaimbümayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Botîyafö ndühî sühüfanî munguambo hoeimbîrîhinîni,” mehu. ⁴ Ranîyu Sisas ai düdureandürühiya, “Nînhîmoatükunîyo moani nîmarîmbo sihi refembo ahînûmbî ra aboedayo, aboedîmoatükunî refemboyo moaruwai moatükunî refemboyo? Nindou hîfokoefemboyo asu nindou aboedambofemboyo?” mehu. Nga ai moai sîmborî ahambo akîdou amboani hoafiyomo. ⁵ Sisas ai nindou ranahamumbo hübudurapuri wakîreapurane asu ahamundî ngusüfoambe ranai tapîhamîmayo-wamboyu hîhîfi-hîhîfi-koatemayu. Ranîyu asu nindou watînarî moaruwaimbü ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sîhafî watînarî ngurîhao,” mehua ngurîmarîhenda aboedî tüküme Feyo. ⁶ Ranîyo Farisi nindoumemo ranai worî ra hînhîngîru houmbo homo Herotîndî nindou babîdî Sisasîmbo hîfokoefimbo hoafi fîmaründümo.

*Nindou afîndî ranai Sisasîmbo süngumarîhorî
(Ruk 6:17-19)*

⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidiimbo Gariri kurihoenambo mahomonda asu nindou afindi ranai ahamumbo süngu-marihupuri hei. ⁸ Sisas ai nindou yamunde asu aboedire arandi hoafi ra hamboriyei hehi, nindou afindi Gariri, Sudia, Serusarem, Idomia, hifi Sodan hoekimi adaburo, Tair asu Saidon ngoafi ranihündi ranai Sisas sowana mafandihindi. ⁹ Sisas ai nindou afindi ra hoeireanda mayowamboyu ahambo süngurururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou afindane engoro, nga se bot ngorü sowandümo sifomo, nga afindi afindi ndeih wambo hoe hohoeani ninendi-hündürimboyei,” mehupuri. ¹⁰ Sisas ai horombo nindou afindi aboedimareandürü ranimboyei angünümbi nindou afindi ranai Sisasimbo sündifimbo simbori ninendürimayehei hei. ¹¹ Asu moaruwai nendi ranai Sisasimbo hoeirhorani mayoa ahandi wagabe piyei nimareimbo pukuna hoafi karihhindühi seiya, “Seana Godindi nimor-anafi,” masei. ¹² Nga Sisas ai aheimbo nüngunahurai nindouyu yaho fifirife hoafimbo yowan mehündüri.

Sisas ai ahandi hoafi semindi horambo nindou 12 kafaore hinjgimareapur (Matyu 10:1-4; Ruk 6:12-16)

¹³ Ai hafu hifi wafuwami nimarumbo nindou dideyomo ai hohoanimo-yupureimbi ahamumbo hoafimayua ahambo sowana mahafomo. ¹⁴⁻¹⁵ Sisas ai nindou 12 sepurimündi hinjgareapurü haya hoafi sowandümo homo-rundeimbi anemo yahu kamafoareapurü. Nindou ranai Sisas babidiimbo njgombo ai koarhefepura ho Godindi hoafi bokarhefehü asu moaruwai nendi hihaifoefembo nginindi masagapurü. ¹⁶ Sisas ai nindou 12 ndanahamumbo masepurimündu: Saimon, asu Sisas ai ngorü ndürü Pita kamafoariri. ¹⁷ Sems, Son Sebedindi nimori. Sisas ai ahafanimbo Boanerges anafani yahu dukamareapiri. Ahandi nimindi ra nimoamondi hoafi nahurai nindouane. ¹⁸⁻¹⁹ Andru, Firip, Bartoromyu, Matyu, Tomas, Sems, Arfiusindi nimori, Tadius, Saimon Serot* srambeahindiyu asu Sudas Iskariot Sisasimbo ahandi hürütümbi-yomondi warihumariri.

Sisas ai Bersebur kapeihü ratüpurayu masei (Matyu 12:24-32; Ruk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Sisas ai worinambo huanü asukai nindou afindi ranai hei wori gümarihori. Ranimboyu ai ahambo süngururü-rundeimbi babidiimbo sesi sesi-koatememo. ²¹ Sisasindi fikiminindi ai rani hoafi ra hamboriyei hehi ahambo fihimündimbo mahei. Sapo ai hohoanimoyeihiya, ai wunünumbo-yuhümbei sei hehi. ²² Nga Serusaremihündi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ai hanimo hoafiyomondühüya, “Ahandi fiambe Bersebur mbamarü. Aiana moaruwai nendiyei bogori Bersebur ahandi nginindi-namboane moaruwai nendi nindouyei fiambeahindi hefoare arandi,” mehomo. ²³ Sisas ai nindou ranaheimbo hoafiyundüra akimi maheia kafeefe hoafi hoafiyundürühi yahuya, “Satan ai nüngunde Satanimbo hemoabodira? ²⁴ Asu mamü hifihündi ai yibobore haya yifiarayo ana, rani hifihündi ranai ngiri aboedi nimandei. ²⁵ Asu mamü worambeahindi ai yiboborühi hehi yifiaraye ana, ai ngiri aboedi nimandei. ²⁶ Asu Satan ai yifiarimbo yahuhaya ahandi nendi ranai yiboboareandi ana, ngiri nginindi njngo, nga ai raniwami randihi moendi-ndeimboyei. ²⁷ Ngiri nindou ngorü ai nginindi nindoundi worambe ngu napo hühühünindu. Sapo nindou ranai hühühünimbo hohoanimoayu ana, nginindi nindou ranahambo wofinambo hupütüpondherü mbundambo animbo asu ahandi napo mungu ra fufundamündümbui. ²⁸ Ro sheimbo anihondümbonanahi hoafehandürü, nindou ai Godimbo moaruwai hoafaye ane asu moaruwai hohoanimoaye ane ra amboawi mbüsümbui. ²⁹ Nga nindou ngorü ai Yifiafi

* **3:18-19:** Serot ai Rom hoarehi nimarimbo moei yahomo-ndeimbanemo.

Aboedimbo moaruwai hoafayu ana, God ai ngiri amboawi mbüsu, hapondani-ane asu süngunamboane. Nga moaruwai hohoanimo ranai ahambo-so koadürümbo koadürümbo yagodimboe.”³⁰ Sisas ai rani hoafi hoafimayu ra sapo ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi ai ahamboya, ‘Moaruwai nendi ahandi fiambe nimarimboane,’ mehomo-ndamboyu ra-mehu.

Sisasindi fikimindi

(Matyu 12:46-50; Ruk 8:19-21)

³¹ Rani-simboani Sisasindi hondi asu akohoandi ai ahambo fiambo tükümehind. Ai moanambühi nimboeimbo aheimbo sowana hombo hoafimbo nindou mam koamarihohori.³² Nindou afindi ranai Sisasimbo wakirihori nimareimbo hoafiyahündowohü seiya, “Sihafi amondi aborüdi ai shambo weindani niboadei hifandarihünini,” masei-amboyu.³³ Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Didiyei wandi me asu akohoanda?”³⁴ Nindou wakirihhi mamarei ranaheimbo hübudurandürü wakirerühi yahuya, “Ndananei wandi me asu akohoand-aye.³⁵ Wandi me, akohoandi asu rehohoandi ana nindou didiyei Godindi hohoanimo süngurihindeimbi rananei,” mehu.

4

Sesi ahuri nümbürambe bubufoefembo kafeefe hoafi

(Matyu 13:1-9; Ruk 8:4-8)

¹ Sisas ai asukai Gariri kurihoe kimi nindou yamundife ratüpuri ra botimareandi. Nindou afindi ranai ahandi hoafi himborimbo mafandeanda botambe farifi hoe hangfo-wami mamaru. Asu nindou ranai gudiani hoe kimi mamarei.²⁻³ Sisas ai aheimbo kafeefe hoafinambo yamundeandürühi yahuya, “Nindou mam ai nümbürambe hu sesi ahuri bubumarandi.⁴ Ai hu sesi ahuri ra buburandane bidifiri ai nafini pütapimayoa ndu ai tüküyahi masahüsi.⁵ Bidifiri nimoei yahafi safambe hifi akidou yangiri niñgowambe pütapimayo. Hifi ra ragu hanikoate-wambo ahuri ranai nimai tütükimayo.⁶ Nga asu hüfhamindi ai piyowohüyo ahuri hapoadümbo maforo ra sore soremarandi. Sapo ahasihari ranai hifambe ragu hanikoate-wambo asu mungu yapataparimayo.⁷ Asu bidifiri ahuri ranai thohari thoharümbi wofi ranambe pütapimayoa gabudandühi hisikoatemayo.⁸ Asu ahuri bidifiri ai hifi aboedambe safi pütapiyowohü hisimayo. Nimindi mam ranahandambo bidifiri ai 100 hisiyo, asu bidifiri ai 60 hisiyo, asu bidifiri ai 30 hisiyo,” mehu⁹ Hoafi moendifembo yahumbo Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Nindou ai himbo-ambeimbändühi ana, hoafi nda himborimbiyu-wamboane,” mehu.

Sisas ai nimboe kafeefe hoafinambo wataporimbomarandi

(Matyu 13:10-17; Ruk 8:9-10)

¹⁰ Süngunambo nindou afindi ranai bukürefoendane Sisas yangiri mamaruwa ahandi süngururü-rundeimbi 12-yomo asu nindou ahambo süngurihori-rihündeimbi ai kafeefe hoafi ranahambo düdumehindi.¹¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “God nginindi hifandarandi ranahandi dibo hoafi nimindi ra se fifirifembo-hünda God ai masagadürü, nga nindou weindani maniboadei ranaheimbo ana kafeefe hoafi yangiriyo hoafimayu.¹² Ranimboane, Ai afindimbo himboari papindeimboyei, nga ai ngiri türüboadihi fifirindihindi. Ai afindi hoafi himborindeimboyei, nga ahandi nimindi ngiri fifirindihindi. Ranimbo-animbo ai wambo sowana asukai hihriandahi dideiyani God ai ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui,”

Aisaia 6:9-10

mehu.

*Sisas ai sesî ahurî ranahandî nîmîndî fîfîre hoafîmayu
(Matyu 13:18-23; Ruk 8:11-15)*

¹³ Sisas ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Awi se kafoefe hoafî ranahandî nîmîndî ra moai fîfîrundiyo? Asu refeana bidîfirî amurî kafoefe hoafî ra nûngundu fîfîrî-mandunda? ¹⁴ Nindouyei mbusümo Godîndî hoafî wataporîmboayo ana, sapo nindou sesî ahurî nûmbürambe buboafoareandî nahuraiane. ¹⁵ Hoafî nafîni pîrayo ana, sapo nindou Godîndî hoafî hîmborîyehaneî, nga Satan ai nîmehûnou hoafî ra nindouyei mbusûmonîndî semündü raguanambo-reandûhani. ¹⁶ Bidîfirî sesî ahurî nîmoeî yahafîsafambe pütapîmayo nahuraiane. Ai Godîndî hoafî ra hîmborîyeî hehî nîmehûnou semîndîmbo hîhîfî-hîhîfîyeihî-aneî. ¹⁷ Nga ai moai hoafî ra ndorîhi sahûmündia ahei ngusûfoambe ragu ngînîndî nîmaro, nga ai moanî akîdou yangîrî ngînîndî nîmboeihî aneî. Ai Godîndî hoafî hîmborîyeî masahûmündî ranahambo refe hoeifembo nindou ngorü ai tîngîrîfo sehindanî nîmehûnou hîningîrîhindûhî-aneî. ¹⁸⁻¹⁹ Bidîfirî ai sesî ahurî tîhoarî-tîhoarûmbî wohambe pütapîmayo nahuraiane. Nindou ranai hoafî hîmborîyehaneisî, nga ai hîfîndî moatükunîmbo afîndî hohoanîmoyeihî napo afîndî semîndîmbo ngusûfo parîhindûhî Godîndî hoafî ranahambo gabudîfoareanda asu ahurî ranai ngîrî hîsîndo. ²⁰ Asu sesî ahurî hîfî aboedambe bubumayoa aboedî tükefeyo ranana sapo nindou düdi ai hoafî hîmborîyu haya fîfîreandûhî tümafoareandî nahuraiane. Raniyo bidîfirî ai hîsî aboedî hîsîyowohü bidîfirî ai 100 hîsîyo, bidîfirî ai 60 hîsîyo, asu bidîfirî ai 30 hîsîyo marandî,” mehu.

*Sisas ai moaruwai nendî hemafoareandî
(Ruk 8:16-18)*

²¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbîmbo hoafîyupurühî yahuya, “Awi nindou ai ram hai wambürî asu fondî hoarehî dîbonapîmandîhiyo? Wanî, nga ram ra fondîwamî nîmoamo ane nîndîhi arîhündî. ²² Muñguambo moatükunî haponda dîbombo engoro ra süngunambo ana weindahî tükündîfemboe. Asu nîne-moatükunî gabudîhi masîhehindî ra süngunambo ana weindahî yagodomboe. ²³ Nindou ai hîmboambeimbîndûhî ana, hoafî nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu. ²⁴ Asükai hoafîyupurühî yahuya, “Hoafî hîmborayomo ra se wudîpoapondü hohoanîmondîmo. Se nindoumbo yimbuarîhindürî ranî simogodûhî anîmbo God ai sîheimbo yimbundearûhî asu ngorü bidîfirî pandeambui. ²⁵ Nindou düdi ai bidîfirî moatükuneimbayü ana, God ai asükai bidîfirî dagadombui. Nga nindou düdi ranî-koateayu ana, nîne akîdou ahandî warambeahîndî ra ndemündü raguanambo-ndeambui,” mehu.

Sisas ai sesî ahurî tükefeyo kafoefe hoafî hoafîmayu

²⁶ Sisas ai asükai hoafîyuhî yahuya, “God ngînîndî hîfandarandî ranana nindou sesî ahurî nûmbürambe buboafoareandî nahuraiane. ²⁷ Nindou rananî apuwanîyo asu yangîrî ahandî ratûpurî ratûpurîyuwanîyo nîmbokoanî sîrühî sesî ahurî adükarî tükefeyo ra ai moai fîfîreandî. ²⁸ Hîfî yangîrane sesî ahurî ra rareanda adükarî tüküfehü hîsîyo arandî. Ai moai fîfîreandî nûngureambombai weangurühî emündî boateî tükündîfe mbunda mbîro ahurî tükündîfihü anîmbo ranambe hîsî tükündîfemboe. ²⁹ Hîsî ranai ho ngînîndîyowa nûmbürî aharambürî ranai yimuñgure-mîndîmboyo sîmboanî yimuñguramündî arandî,” mehu.

*Sisas ai hoarî akîdohündî adükarî tüküfembo kafoefe hoafî hoafîmayu
(Matyu 13:31-32; Ruk 13:18-19)*

³⁰ Sisas ai asükai hoafîyuhî yahuya, “Sîhirî God ngînîndî hîfandarandî ranahambo nûngunahuraiane mambîsefa? Ranahambo hoafîmbo nîni-kafoefe hoafînambo hoafîmandefa? ³¹ God ngînîndî hîfandarandî ranana hambomo hoarî nahurai akîdou

ahandi ndüri mastet hoari hifi kararowandi nahuraiane. ³² Nga hifefeyo ana, tikoani nahurai tükufe haya adükari hamindi amuri nümbürambeahindi sesi ranahambo ngasündeandühane. Ranane afindi düdüdü papire haya n'ngowan, ndu ai hei raniwami ngisiharühi ngeramborühi arihündi," mehu.

*Sisas ai kafeefe hoafinambo hoafimayu ranahandi nimindi
(Matyu 13:34-35)*

³³ Sisas ai nimorehi nindowenih afindi ranaheimbo kafeefe hoafi afindi wataporimbomari ahei hohoanimo ra simogodühi. ³⁴ Ai ranaheimbo kafeefe hoafinambo yangiri wataporimbomari marandi. Nga ahambo süngururü-rundeimbi aiyangiri nimarimondani ana, hoafi ranahandi nimindi ra yamundeapuri-marandi.

*Sisas ai hoeweri hoafimayua afurimareandi
(Matyu 8:23-27; Ruk 8:22-25)*

³⁵ Mami rani nimbambe ahambo süngururü-rundeimbi yahaya, "Sihiri Gariri kurihoe ra ngörü-goanini ngefomboane," mehupuri. ³⁶ Raniyo nimorehi nindowenih afindi ra raru hin'ngirüwuri houmbo bot Sisas mamaru ranambe fareafu houmbo sowaründümo mahomo. Asu bot bidifiri amuri ranai amboani ai-babidimbo maho. ³⁷ Ai hifomondane, Gariri kurihoe ranambe nginindi hamindi weri ranai tükumefeyo. Raniyo hoe ranai hafo kaifoairandühi tükühefembo yangirimayo. ³⁸ Asu Sisas ai daboarani pirowami mbiro nande haya apuane, ahambo süngururü-rundeimbi ai yangiri ruwuri yahomoya, "Nindou Yamundo-randeimbi, sihiri yifimbo yangirayefi ranahambo awi se moai hohoanimoyafiyoy?" mehomondamboyu. ³⁹ Sisas ai botifi hoe asu weri ranahafembo nginindi hoafiyupirühi yahaya, "Rühüsafi kikindandife," mehua hoafi n'ngowambe kikamindühiyo hoe asu weri ai afure pimareandi. ⁴⁰ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi hoafiyupurühi yahaya, "Nimboe se yihimboayomoa? Awi se anihondümbofe-koate-wamboyomo?" mehu. ⁴¹ Ahambo süngururü-rundeimbi ai ahamundihoe simbori ndüwuriyomondühi yahomoya, "Nindou nda nungunahurai nindouyua? Moani hoe afindi-afindimayo asu weri ranai ahandi hoafi himboryafehü afurimarineandi," mehomo.

5

*Nindou mamindi fiambeahindi Sisas ai moaruwai nendi hemafoareandi
(Matyu 8:28-34; Ruk 8:26-39)*

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Gariri kurihoe ra botambe barihomo houmbo Gerasa-yafe hifambe mahomo. ² Sisas ai bot hin'ngire haya kusifuendanayo, nindou mam ahandi fiambe moaruwai nendi nimoreimbi ai yifi sihehi rihundeimbi honguambeahindi hu ahambosu tükumefiyu. ³ Nindou ranai ana yifi sihehi rihundeimbi honguambe-ani apu arandi. Ranane ngiri ahambo seninambo amboani yiriwari hüputüpu-ndürindümo. ⁴ Nindou ranahambo afindimbo seninambo yiriwari hüputüpurihorimindei marihündi, nga sen ra gurihaimarandi. Ai nginindi hamindi-wambo nindou ngörü ai-amboani moai ahambo kikihirümüdu. ⁵ Nimbokoani asu sirühi nindou ranai yifi sihehi rihundeimbi nimorei-ambe asu hifi wafu ranambe hoahoangura-marandi. ⁶ Sisas ai hapoadümbu anguni huambe nindou-mayu ranai hoeiriri haya pipiyu hu ahandi wagabe yiri yimbu pusire mamaru. ⁷ Nindou ranai pukuna hoafi karihoe yahaya, "Sisas, se-ana God Nimmoamo Hondü ahandi nimori anafi, se wambo nini nünungufendirimboyafa? Ro sihambo düduarihanini, Se Godimbo dabarindafoandühi ngiri sihambo nini-moatükun randiheandi mbisafi," mehu. ⁸ Ramehu ra sapo Sisas ai hoafiyuhaya, "Moaruwai nendi se nindou ranahandi fiambeahindi kosifoao," mehu

ranimboyo. ⁹ Asu Sisas ai düdureandühi yahuya, “Sihafi ndürü nüne?” mehuamboyo. Asu moaruwai nendi ranai yahoya, “Wandi ndürü ana amiane. Sapo ro ana afindi sirihünd-anefti,” meho. ¹⁰ Moaruwai nendi ranai ranü hifihündi yowanü yihoeftimbo hefoefemuni-poani yaho haya Sisasimbo hütü hoafimariri. ¹¹ Ranü fikimi hifi wafuambe moatei afindi ranai sesi sahüsihi burüyei wakimarihindi. ¹² Ranüyo moaruwai nendi ranai Sisasimbo hütü hoafiyehi seiya, “Se yihoeftimbo koandi-hawamuna moatei akimi nda burüyei ahei fiambendahumboane,” masei. ¹³ Ranüyo Sisas ai hinüngü-mareandüra rasüngumehindi. Moaruwai nendi ranai nindoundi fiambeahindi kosifoehi hehi moatei akimi burümayei ahei fiambemehindi. Ranüyo 2,000 moatei ranai hiripini piyei hehi gügürüyei hanimbo kurühoeambe hoe karihüsi hehi yifisafimaye. ¹⁴ Nindou moatei hifandimarundi ranai fefou houmbo homo adükari ngoafiyu asu akidou ngoafi adaburo ranüyo ra wataporimbomarundi. Ranüyo ranühündambo nimorehi nindowenihü ranai nüne-moatükunüyo moateimbo tüküme Feyo ra hoeifembo mahei. ¹⁵ Ai hei Sisasimboso tüküyahi hoeirihindane nindou horombo ahandi fiambe moaruwai nendi afindi nimorembi-mayu ranahambo hoeimarihori. Ai asükai aboedi hohoanimo fifire hohoanü moyühumbo hoeari güde haya mamaruwa hoeirihori hehi yihimbomarihori. ¹⁶ Nüne-moatükunü Sisas ramareandi hoeifembo mahei ranai asükai hihiriyahi hei nindou horombo moaruwai nendi nimorembi-mayu asu moatei ranahambo amboani wataporimbo-marihündi. ¹⁷ Ranüyo nimorehi nindowenihü ranai ranü hoafi ra himbörüyei hehi Sisasimbo ranü hifihündi ngorü-goanini hombo hütü hoafimarihori. ¹⁸ Asu Sisas ai botambe mafarüfiyuwamboyo nindou horombo moaruwai nendi nimoreia hefoareandeimbimayu ranai aidübo hombo hütü hoafimayu. ¹⁹ Nga asu Sisas ai ahambo moai yini yahundo. Ai hoafiyundowohü yahuya, “Se sihafü worünambo ngafi fikiminindimbo Adükari ai sihafü fimbo hipoambo-reaninühi ramareanini ranahambo wataporimbondandi,” mehu. ²⁰ Ranüyo nindou ranai hu Dekaporis hifihü ahandi fimbo wataporimbo-maranda nimorehi nindowenihü afindi ranai mahepünahindi.

Sisas ai nimorehi nimore yifihündi botire asu nimorehi angünümbi aboedimareandi (Matyu 9:18-26; Ruk 8:40-56)

²¹ Sisas ai Gariri kurühoe ra botambe farüfi haya ngorü goanini huane nindou afindi ranai ahandi hoafi himbörümbö mafandeandi. ²² Ranüyo Suda-yei rotu worü hifandira randeimbi, ahandi ndürü Sairus, ai mahu. Ai hu Sisasimbo hoeirirühü ahandi yirikimi yiri yimbu pusire mamaru. ²³ Ai Sisasimbo hütü hoafiyundo hoangühü yahuya, “Wandi nimorehi nimore ai yifimbo yangirane, nga se didifi warü nandowandani animbo aboedimbeyo-wamboane,” mehundo-amboyo. ²⁴ Asu Sisas ai aidübo mahua nimorehi nindowenihü afindi ranai ahandi süngu mahei. Ranüyo ahandi fikimi gugureandühi ninendi-marihori. ²⁵ Asu nindou gugurümareandi ranambe nimorehi mamü 12 himbänühü-feimbimbo amoamo watükoafira-marandi. ²⁶ Ranüyo nimorehi ranai dokta hoeifepurimbo ahambo fehefembo-hünda ahandi kakü afindi saimarandi. Asu dokta ranai moai ahambo farühoemondani aboedi tüküfeyo, nga wanü. ²⁷ Nimorehi ranai Sisasindi hoafi ra himbörüyo haya ho nindou afindi ranahei mbusümo manüngo. Ranüyo ai Sisasindi daboadanü ho ahandi hoandari hoeari ra sündümareandi. ²⁸ Ai ahandihoari yare hohoanümo-yowohü yahoya, “Ro ahandi hoeari yangiri amboani sündarüheandi ra aboedüdamboyahi,” meho. ²⁹ Ramare-andamboyo nimehünou amoamo watükoafimarandi-mayo ra kiküramindühü asu ahandi fiambe angünü ranai aboedümayoa fifirümareandi. ³⁰ Asu Sisas ai ahandi fiambeahindi nginindi makosifoenda fifire haya hihirüfi düdurearühü yahuya, “Düdi wandi hoearühü sündümareanda?” mehu. ³¹ Ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafiyomondühü yahomoya, “Nindou afindi engoro ra hoeiarowan-

dane asu düdi sündimareandi safi hawambo düduwefoanda?” mehomu. ³² Nga awi Sisas ai düdi ahandi hoeari fihü sündimareandi ra fifirindihea yahu haya kokomara hu. ³³ Nimorehi ranai ahambo rani-moatükunü tüküme feyo ra fire haya yihimboyohü hihamindari-mayo. Raniyo ho Sisasindi yirikimi yimindhona nimarimbo munguambo moatükunü ahambo tüküme feyo ra wataporimbomarandi. ³⁴ Sisas ai nimorehi ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Nimori akidou, se anihondumbo-arowandi ranimbohünda seana asukai aboedanafi. Sihafi angünü aboedime feyo ranimbohünda se ngusüfo afurindo kundo hawa ngafi,” mehu. ³⁵ Sisas ai wataporimborandühi nunguambe nindou bidifiri ai Suda-yafe rotu hifandi ran-deimbindi worambeahindi sinimo hoafiyomondühi yahomoya, “Sihafi nimorehi nimori yifimayo. Nga nindou yamunde randeimbimbo tirifo segodopoani,” mehomu. ³⁶ Asu Sisas ai moai ahamundi hoafi ranahambo hihimboriyu. Ai Suda-yafe rotu hifandirandeimbi ranahambo yahundoya, “Yowani, yihimbo-yopoani, nga se moani Godimbo anihondumbo-ndowandi,” mehu. ³⁷ Sisas ai nindou ranaheimbo ai-babidimbo hombo yowani yahu hiningirerü haya, Pita, Sems, Son, asu ahandi akidi Sems ahamumbo yangiri süngureapuri haya mahu. ³⁸ Ai homo Suda-yafe rotu bogorindi worikimi tüküyafundühi Sisas ai hoeireandane arani hoafi afindi afindi-mayei. ³⁹ Ai worambe farifi hafu hoafiyundürühi yahuya, “Nimboe se arani hoafi afindi-afindayeia? Nimori ndanana yifiyopoani, nga moani apomboane,” mehuamboyei. ⁴⁰ Asu nindou ranai ahambo tikifinambo-mariori. Ai aheimbo rani worambeahindi hihaifoarearü mbura, nimori ranahandi hondafindiyafe asu ahandi süngururü-rundeimbimemo aheimbo yangiri semündündürü haya, nimori yifi mengoro rani wori safani kamefoehindi. ⁴¹ Ai hüfu nimori ranahandi watiharü kikihiramundi haya hoafiyundowohü yahuya, “Tarita kumi,” mehu. Hoafi ranahandi nimindi ana ndahuraiane, “Nimorehi nimori yihoarifi ro hoafehanini, se botiyafu,” yaho ranane. ⁴² Asu nimehünou nimorehi nimori ranai botife haya mahowa nindou ranai mahepühendi. Nimori ranana 12 himbani yoweimbiyo. ⁴³ Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Se yowani nindou mamimbo amboani ndani moatükunü nda hoafiyopoani. Nimori ranahambo sesi sahündo animbo mbiseso,” mehu.

6

Nasarethündi ai Sisasimbo yiboarukomariori (Matyu 13:53-58; Ruk 4:16-30)

¹ Sisas ai ranühi hiningire haya ahandi ngoafi hondunambo mahua asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ai-babidimbo mahomo. ² Raniyo moani nimarimbo sihi Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nimorehi nindowenihimbo yamundimareandüri. Nindou afindi ranai himboriyei hehi hepühahindühi seiya, “Ndanü ndofe firenda nahünda semündümboyua? Asu hepühifeimbi moatükunü refembo nginindi ra nahüdambo semündümboyua? ³ Aiana worimbora randeimbi nindou yangiri-ani. Asu ai Mariandi nimori Sems, Sosep, Sudas asu Saimon ahamundi amongo-ani. Asu ahandi rehimi ai nda sihiri babidi animboei,” sei hehi Sisasimbo ngusüfoambe yiboaruko-mariori. ⁴ Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “Godindi hoafi hoafiyurandeimbi ai munguambo ngoafihü ndürimb-ani. Nga ahandi ngoafi hondühi ahandi fikiminindi-so worambe ana ndürikoate-ani,” mehu. ⁵ Asu Sisas ai ranühi moai hepühifeimbi moatükunü rareandi, nga yibumami angünümü nindou yangiriyowari manandeanda aboedimehindi. ⁶ Raniyo nindou ahambo anihondumbofe-koatemayeia hepühimefiyu.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi nindou 12 ranahamumbo koamar+hepura mahomo

(Matyu 10:5-15; Ruk 9:1-6)

Raniyu Sisas ai ranühi ngoafi adaburo ra hoahoanguhü God+ndi hoafi yamundi-mareandüri. ⁷ Ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ahamumbo nindouyei fiambeah+ndi moaruwai nendi hefoefembo ng+n+ndi sagapuri mbura yimbu-yimbure koamar+hepuri. ⁸ Sisas ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Se ngomondühi ra n+n+moatükun+ ndowandümoemo, nga n+m+n+m+ yang+r+ an+mb+ ndowandümo. Se yowan+ bret, arü asu kaki ran+moatükun+ sandife sem+ndi-poan+. ⁹ Se su güdundi, nga hoeari ana güdarundi ran+ yang+r+ an+mb+ güdu ndowandümo ngomo. ¹⁰ Asu se homo ngorü ngoaf+hü tüküyafu houmbo ngorü worambe ahafomo ra ran+ worambe yang+r+ n+mand+mo mbundumbo ngorü-goan+n+ asukai ngomo. ¹¹ Ngomondan+ ran+ ngoaf+hündi ranai s+hamumbo wor+n+fehuri-koatendeih+ s+hamundi hoafi himbori-koatendeian+, se ngoafi ra h+n+ng+ndund+. Se hombo mbis+mombo ana, s+hamundi t+jar+hündi hasüfi ra püpürüfi+boadu houmbo ngomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mb+reandüri yaho nafuiyondüri+mb+hünda,” mehu. ¹² Raniyo Sisas+mb+ süngururü-rundeimbi ranai homo n+moreh+ nindowenih+mb+ hoafi bokar+hoemondühi yahomoya, “S+hei ngusüfoambe moaruwai hohoan+mo h+n+ng+nd+hünd+h+ hindühi s+mbor+ hohoan+mo süngund+h+ndi,” mehomo ¹³ Asu ai homo nindouyei fiambeah+ndi moaruwai nendi hefoaru, angünümb+ nindouyewam+ weri hoe karunda angünümb+ nindou ai aboedi tüküyahi mar+hündi.

Herot ai Sisas+mb+oya Son hundürüra randeimb+mb+ei mehu

(Matyu 14:1-12; Ruk 3:19-20; 9:7-9)

¹⁴ Sisas ai muᅅgu-moatükun+ ramareandi hoafi ra adükari bogori Herot ai himbor+mayu, sapo ahambo muᅅgumbo nindou fifir+hor+ hehimbo wambo. Raniyo bid+fir+ nindou ai seiya, “Son hundüra randeimb+mb+ ani yif+hünd+ bot+fi haya. Sapo ran+mb+oane hepün+feimbi moatükun+ yare arandi,” masei. ¹⁵ Asu bid+fir+ nindou seiya, “Aiana Erasais+mb+ ani,” masei. Asu bid+fir+ nindou seiya, “Aiana God+ndi hoafi hoafiyomo rundeimbi horombo yif+memo nahurai+mb+ ani,” masei. ¹⁶ Herot ai ran+ hoafi ra himbor+yu hayambo yahuya, “Ro Son hundürüra randeimb+mb+ ana horombo mb+ro kik+mar+h+hin+. Nga asu haponda asükaiyu yif+hünd+ bot+fimboyu?” mehu. ¹⁷⁻¹⁸ Horombo Herot ai ahand+ ak+d+ Firip+ndi n+moreh+ Herodias masemüdu. Ran+mb+o Son ai Herot+mb+oya, “Aboedi hohoan+moyopoan+ s+hafi ak+d+ndi n+moreh+ masowand+fi,” yahundo-marandi. Ran+mb+oyo Herot ai nindou bid+fir+ koamar+hepura Son+mb+o kik+h+rundümo mburumbo karabusambe h+n+ng+marüwuri. ¹⁹ Herodias ai Son+mb+o ng+n+nd+r+r+hü hifokoefimbo hohoan+momayo, nga ai ng+r+ndo. ²⁰ Sapo Herot ai Son+mb+o y+h+mborürühi+wambo. Ai fifireandi Son ai God+ndi himboahü mbumundi nindou-mayua ran+mb+o Herot ai ahambo hifandüri-marandi. Ai Son+ndi hoafi himbor+yuhü ana, ngusüfoambe moaruwair+r+hü af+ndi hohoan+moyuhani. Nga asu ahand+ hoafi himbor+mb+o hohoan+moyuhani. ²¹ Herodias ai Son+mb+o mb+ro kik+fimbo, nafi kokorambo hoeimareandi. Herot ai ahambo hond+ ai wak+mar+m+ndo ran+ sihi gafman+yomondi bogori, ami-yomondi bogori asu Gariri hifandu-rundeimbi ahamumbo sesi s+nd+mareandi. ²² Ai sowasümondühi n+mar+mondane, Herodias+ndi n+moreh+ n+mori ai hafo h+h+fi+h+h+fi+yo wak+mareandi. Raniyo Herot asu bid+fir+ bobaogori sesi sowasümondühi mamar+mo ai ranahambo af+ndi h+h+fi+h+h+fi+memo. Raniyo adükari bogori Herot ai n+moreh+ n+mori ranahambo düdureandühi yahuya, “Se n+ne-moatükun+mb+oyo hohoan+mo-ayafi ra ndahan+n+mb+oyahi, nga se wambo hoafiyafi,” mehu. ²³ Herot ai dabar+fi hoafiyundowohü yahuya, “Se n+ne-moatükun+mb+oyo hoafiyafi ana,

ndahaninimboyahi. Se hifi hifandarhandi ranahambo kikirowandiri asafi ana, ranamboani ro kikiandiheanini-mboyahi,” mehu. ²⁴ Nimorehi nimori ranai hondi sowana hihirife ho dudureandühi yahoya, “Nini-moatükunimbo dudumandahea?” mehoamboyo. Hondi ai yahoya, “Son hundürüra randeimbindi mbïrombo animbo dündundafoandi,” mehondoamboyo. ²⁵ Nimorehi nimori ranai hihirife ho adükari bogorimbo anahoya, “Hapondani hamindi Son hundürüra randeimbindi mbïro pretambe foando hawa ndawandiri,” meho. ²⁶ Ai rani hoafi ra himboriyu haya ahambo ngusüfoambe moaruwai-maririsi, nga sapo nindou fandu masowasümo ahamundi himboahü nïne-moatükuni se hoafayafi ro randiheamboyahı mehu. Ranimboyu ai nimorehi nimori ranahandi hoafi süngufembo ambe yahokoatemayu. ²⁷⁻²⁸ Raniyu adükari bogori ranai ami mamı koamarıheira Sonındi mbïro semındimbo mahüfu. Ai hüfu Sonımbı karabus worambe mbïro kikiriri mbura ahandi mbïro ra pretambe foare semündü hu nimorehi nimori ranahambo masagado. Raniyo nimori ai semındi ho hondambo masagado. ²⁹ Sonımbı süngururü-rundeimbi ai rani hoafi himboriyomo houmbo homo karabus worambeahındi fi-nimoko sowandümo homo honguambe masıhawuri.

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagaduri
(Matyu 14:13-21; Ruk 9:1-17; Son 6:1-13)*

³⁰ Sisasındi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai homo ai-babıdımbo mamühiyafundühi wataporımemo. Ai ratüpurı rarundühi nimorehi nindowenihimbo Godındi hoafi yamundımarundüri ranahambo. ³¹ Nindou afındi ranai fande bukürefoe-marandamboyo Sisas ai ahandi hoafi sowandümo homorundeimbi babıdımbo sesi sesi-koatememo. Ranimboyu hoafıyupurühi yahuya, “Andai sıhirıpoanimbo nindou nımarı-koateandühi ngefühi anımbı akıdou fi-handıhu,” mehupuri. ³² Raniyomo ai yangiri botambe fareafu houmbo nindou nımarı-koateandühi mahomo. ³³ Nga nimorehi nindowenihı afındi ranai hoeirıhi fıfirıhipuri, ranımbıyo nindou afındi ranai Sisas ahandi süngururü-rundeimbi babıdımbo homboyomondani ahei ngoafi hınıngırıhi hehi Sisasımbı sowana pıpına hei ai-boatei tükümehındi. ³⁴ Raniyo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdımbo botambe homo tüküyafundane, nindou afındi ranai hıfanda mengoro. Raniyu hoeireanda mayoa sipsip hıfandıyo-randeimbi nindou hıfandıyo-koate nahurai fımayeia hıpoambo-reandürühi afındi yamundımareandüri. ³⁵ Asu süngunambo nımbambe hüfıhamındi ai hanuambe hoafıyomondühi yahomoya, “Ndanühi ana nindou nımarı-koatereandühane ndeara hüfıhamındi ahanu. ³⁶ Ranımbı-hındambo anımbı nimorehi nindowenihı ranaheimbo koarıhawandüra hei ngoafi akımi adaburo ranühi aheihoari sesi pemıyei mbısahüsü,” mehomo. ³⁷ Nga asu Ai sımborı hoafıyupurühi yahuya, “Se sesi dabudüri,” mehuamboemo. Ai sımborı ahambo hoafıyomondühi yahomoya, “Awi se hohoanımoıafanı ro afındi handret kınanambo aheimbo bret pemıyo saımbıyo?” mehomo. ³⁸ Sisas ai dudureapurühi yahuya, “Nüngunümbı bretıyo se sıhoemomboemoa? Homo hoeıru,” mehuamboemo. Homo hoeırunda mayoambo yahomoya, “Hondahüfeimbi bret asu yımbu kını ranane engoro,” mehomondamboyo. ³⁹ Sisas ai ahamumbo hoafımayua nindou ranaheimbo hoafımayomonda yıbobo-yıboboyahi hehi mamarei. ⁴⁰ Mamarei ra bıdıfırı 100, asu bıdıfırı 50, ranıyei yıbobo-yıboboyahi mamarei. ⁴¹ Sisas ai bret hondahüfeimbi asu kını yımbu ra semündü haya sünambe hımbıyo hafuhü Godımbı hıhıfırıri mbura, hıfıtıre haya ahandi süngururü-rundeimbiımbı masagapuri nindou ranaheimbo yımbufembo. Asükaiyu kını akıdou yımbu ranamboanı hıfıtıre haya yımbumareandı. ⁴² Munguambo nindou ranai sesi ra sahäsimbo sımongorı-marıhümündi. ⁴³ Raniyo Sisasımbı süngururü-rundeimbi ai bret asu kını bıdıfırı bıdıfırı kurımayo ra 12

wambürambe wambür+hiru hafombo tüküme feyo. ⁴⁴ Nindou sesi masahüsi ranana 5,000-yei.

*Sisas ai kurihoe hangifowami pütapimayu
(Matyu 14:22-33; Son 6:16-21)*

⁴⁵ Sisas ai nimehünou ahambo süngururü-rundeimbimbo botambe farife hefe Gariri kurihoe behefe hefe ai-boatei Betsaida ngoafinambo hombo hoafimayupuri. Nga aiana awi nimar mburimbo nindou ra koarhefendürimboyu. ⁴⁶ Nimorehi nindowenih ra koarheiri mbura asu ai Godimbo didibafifembo hifi wafuanambo mahafu.

⁴⁷ Rani nimbambe ahambo süngururü-rundeimbi ai botambe Gariri kurihoe hangifowamiyomo, nga asu aiana ngindan+yu. ⁴⁸ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi hoeireapurane werambe bot ra ahamumbo kameihü ninendi-mareapura asu bot ra semindi hombo purina watiharimarundi. Raniyo Sisas ai si hoafimbo safi ahamumbo sowana bot ra ngasünde haya hoe hangifowami pütapimayu hu. ⁴⁹ Nga asu ai hoeirüwuran hoe hangifowami pütapimayua yifiaf-ani yahomo houmbo hasheimemo. ⁵⁰ Ai munguambo hoeirüwura mayoa yihimbo-mayomondamboyu, ai ahamumbo nimehünou hoafiyupurühi yahuya, “Se yihimbo-ndimboemo, nga nginindi nimandümo. Ndanana ro-anahi,” mehu. ⁵¹ Asu ai botambe farifi hafu aibabidimbo mamaruwa hoeweri ranai afurimareanda mahepünafundi. ⁵² Nga Sisas ai hondahüfeimbi bret hepünifeimbi moatükuni ramareandi ra moai wudi+poaporu fifirundi sapo ahamundi hohoanimo ranai tap+ham+yohü wambo.

*Genesaretihü Sisas ai angünümbi nindou afindi aboedimareandi
(Matyu 14:34-36)*

⁵³ Raniyomo ai botambe kurihoe ra barhoemo gudiani Genesaret ngoafikimi bot ra himondindümo hinngimarundi. ⁵⁴ Ai botambeahindi makusifoendambo nindou ranai nimehünou fifirimarihori. ⁵⁵ Ngoafi rani ngoafikimi adaburo ranühi hahabodeihü hoafimayeyia, angünümbi nindou afindi safisendambe-rhindüri Sisas nunguhi sahümündindüri hei marihündi. ⁵⁶ Raniyo munguambo ngoafi adaburo ranühi, nahi Sisas ai huan angünümbi nindou ra fufur+hü-mündindüri hei fand+hirühündühi sihehindüri marihündi. Raniyei ahandi wari hoandar ngisihari hoeari ra angünümbi nendi ai sündimbi+rhindü sei hehi huti hoafimayei. Asu ahandi hoeari sündimarhindü ranai asukai aboedi tükümehindi.

7

*God ai amoa mamyei ahinümbi hohoanimo hifinambomareandi
(Matyu 15:1-9)*

¹ Farisihündi bidifiri ai ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi nindou babidimbo Serusarem ngoafihündi sifomo Sisasimbo hoeimarüwuri. ² Raniyo hoeirundan Sisasimbo süngururü-rundeimbimemo ranai wari popoakoate sesi sowasümondühi mamarimo. War popoakoate sesi sesimbo ranana moaruwaiane. ³ Sapo Farisi asu Suda-hündi aiana ai boagiri süngumarundi ranimboane ngiri wari popoakoate sesi dagüdi. ⁴ Asu sesi maket ambeahindi pememo amboani sesi popoihefekoate ana, ngiri dowadümo. Sapo ai boagiri refemarandi süngumbo hipiri napo ra popoaindihou mbundumbo animbo mandu dowadumboemo. ⁵ Raniyo Farisi asu ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi ai Sisasimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Nimboe sihambo süngurunini rundeimbi ai boagiri ahini ra süngufekoateayomoa? Asu nimboe wari afisaho kapeihi sesi asowasümoa?” mehomo. ⁶ Raniyo Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Godindi hoafi hoafiyurandeimbi

Aisaia ana anihondümbö yimbu yafambeimbi sihamumboyu hoafimayu. Ai ndare sürü papirandühi yahuya,

‘Nindou ndanai ana yafambe yangirane wambo aboedani asei,
nga ahei hohoanimoana angunane engoro.

⁷ Aiana nindouyei ahinümbi hohoanimo ranane yamundihindühi Godindi hoafane nda asei,

ranimboane ai wambo hohoanimoaye ra moanipoane,’

Aisaia 29:13

mehu. ⁸ Seana Godindi ahinümbi hohoanimo ra hingiriru houmboanemo nindouyei hohoanimo yangirane sünguarundi.” ⁹ Raniyo ai hoafiyupurühi yahuya, “Seana Godindi ahinümbi hohoanimo ranahambo ambeyaho hiningifehumbo sihamundi hohoanimo süngufembo yangirane hohoanimoemo. ¹⁰ Sapo Moses yahuya, ‘Se sihaf meapeyafe hoarehndafi,’ asu ‘Düdi ahandi hondamboyu afindamboyu moaruwai hoafayu ana, yifimbiyuwamboane,’ mehu. ¹¹⁻¹² Nga se ndaru hoafiyomondühiya, ‘Nindou ranai ahandi hondafindambo fehefe kaki napoeimbanisi, nga hondafindambo hoafindupirühiya, “Ndanı kaki ana ro Godimbo saimbo masiheheandane,” mbüsu ana, asu ngiri nindou ranai kaki ranambo ahandi hondafindambo fehefepirimbo yini mbisimo,’ yahomo arundi. ¹³ Ranimboane Godindi hoafi ra hiningirundühi asu se boagiriyafe hoafi ra süngu-arundi asu se afindi moatükunı rahurai raru arundi,” mehu.

Nine-moatükunı nindumbo rareanda nindou ai moaruwai hohoanimoaye arihündi (Matyu 15:1-9)

¹⁴ Sisas ai nindou afindi ranaheimbo asukai mingiyu hürühendüri haya hoafiyundürühi yahuya, “Muñguambo nindou se wandi hoafi nda himborındeı hehi fıfirındihındi. ¹⁵⁻¹⁶ Nine-moatükunı moanambühündi nindou fiambe ahano aiana ngiri nindumbo randeranı moaruwai hohoanımondu. Nga nine-moatükunıyo nindouyei fiambeahındi nımarı haya moanambühi tükefeyo ranane rareandanı nindou ai moaruwai hohoanımoayeı,” mehu. ¹⁷ Sisas ai nindou ranaheimbo hiningireandüri haya worına hafuane ahambo süngururü-rundeimbi ai ranı kafefe hoafi ranahambo düdumefundi. ¹⁸ Raniyo Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Awi seana ngusufokoate-wamboemo. Awi se moai fıfirındıyo, sapo nine-moatükunı moanambühündi nindou fiambe ahano raniyopoanı nindumbo moaruwaimbore arandi. ¹⁹ Ranana ngusüfoambe hohoanımo ranambe howohüyopoanı, nga ranana bodoambe hanı mburambo awaimboreandühane.” Sapo Sisas ai ramehu ra muñguambo mamıkarambo sesi ra Godındi himboahü ana aboedane yahumboyu. ²⁰ Asu asükaiyu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Nine-hohoanımo nindou ahandi fiambeahındi nımarıhaya tükefeyo ranane nindou ranahambo Godındi himboahü moaruwaimboarerı. ²¹⁻²² Ro hoafımayahı ranana ndanı-moatükunı nindou hohoanımoambe tükufe arandi ndanımboyahı hoafımayahı. Muñguambo mamıkarambo moaruwai hohoanımo, hühübünı, nımorehi sısihomo asu anamındıhoandı bırabırı, nindou fıfokoeıe, nımorehi anamındeimbi dibomboyo, hohoanı, wosıhoafırı hoafi, bodımondambo ngınındi, moaruwai hoafi, hoafi himborıkoate, afındı-afındı, asu mamıkarı hohoanımo ranımboyahı hoafımayahı. ²³ Muñguambo ndanı moatükunı ndanane nindou hohoanımo-ambeahındi tükufeyoahü nindumbo rareiranı Godındi himboahü moaruwaimborerı arandi,” mehu.

Fonisia hfihündi nımorehi ai Sisasımbö anihondümbomareri (Matyu 15:21-28)

²⁴ Sisas ai ranühündambo botıfi haya Tair ngoafıkımı mahu. Nindou ai ahambo fıfirındıhorımboyeı yahuhaya worambe mamaru. Nga ai ngiri dıbo amaru ra

dibondifiyu. ²⁵ Nimorehi mamí ahandí nimorehi nímoríndí fi-ambe moaruwai nendí nímariweimbi ai Sisas ranühí amaru hoafi ra hímborímayo. Raníyo ai nímehúnou ho Sisasímbo-so tükufe ahandí yirikími peyo mamaro. ²⁶ Nimorehi ranai ana aipoanímbo Fonisia sirihündí Grik hoafeimbiyo. Raníyo ai Sisasímbo ahandí nimorehi nímoríndí fi-ambeahíndí moaruwai nendí hefoefemböhünda hütihütimaríri. ²⁷ Sisas ai nimorehi ranahambo kafeefe hoafi hoafiyundowohü yahuya, “Sihíri nímorí ranaheimbo sesíboatei ndahundürí mbundühumbo anímbo. Nga awi síhíri nímoríyeyimayo sesí ra yaforímbo ndahundürümboyefi,” mehuamboyo. ²⁸ Asu nimorehi ranai hoafiyowohü yahoya, “Adükari, yínisi, nga yafori amboani sesífondí koambe nímboeimbo nímoríyeyimayo sesí bídifíri-bídifíri ra sahüsihanei,” mehowamboyo. ²⁹ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se hoafímayafi ranímbohünda ngafi, nga moaruwai nendí ai síhafi nímorí ra híníngímareandi,” mehu. ³⁰ Nimorehi ranai híhíri fe ho worambe hímboyowane, ahandí nímoríndí fíambeahíndí moaruwai nendí ai kosífoendühí asu fondíwamí mapo.

Sisas ai nindou mamí yafambe asu hímboambe moaruwaimbü aboedímariri

³¹ Raníyo Sisas ai Tair híníngíre haya hu Saidoníhü tüküfi mbura hu Dekaporisíhü tüküfi haya hu Gariri kuríhoe-kími tükümefiyu. ³² Sisas ai ranühí nímaruambe nindou bídifíri ai nindou mamí hímbotühífo asu híhíndí hoafiyu randeimbí sahorímíndei mahei. Raníyeyi ai Sisasímbo nindou ranahandíwamí warí mbínandeandi sei hehi hütí hoafímayei. ³³ Raníyo nindou ranahambo nindou afíndí ahei mbusümo ahambo yangíri serümündü mahu. Raníyo Sisas ai waríbatendi hímboambe yimbufihí pamareanda aboedímayafea asu warí boatendífihi ngurí pare mbura nindou ranahandí teifühí pamareandi. ³⁴ Sisas ai sünambe hímboyu hafu hañafu afíndí hüfoareandühí nindou ranahambo yahundoya, “Efat.” Hoafi ranahandí nímíndí ra ndahuraiiane, ‘sübüdhoeft’ yahoane. ³⁵ Raníyo nímehúnou ahandí hímboambe ai aboedíyowohü asu hoafi híhíndí hoafiyumarandi ra asúkai aboedí hoafímayu. ³⁶ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo ranímoatükuní hoeimaríhíndí ranahambo nindou ngorümbo yowaní hoafiyopoaní mehu. Ai aheimbo yowaní mehündüríyosí, nga asu ai ranahambo wataporímbomarühü hei. ³⁷ Ai hepünehíndühí seiya, “Sisas ai muñgu-moatükuní aboedí ramareandi. Ai rareandaní hímbo tühífo güreyandüreibí amboaní ai hímboríyeyi asu hoafíkoateyeyimbí ai-amboaní wataporíyeyi maríhündí,” masei.

8

Sisas ai 4,000 nindoumbo sesí masagadürí

(Matyu 15:32-39)

¹ Asu ngorüsímboaní nindou afíndí ranai Sisasímbo sowahí mafandíhíndí raníyeyi sesíkoatemayei. Raníyo asu Sisas ai ahandí sünggururü-rundeimbímbo mborai yahupurí haya hoafiyupurühí yahuya, ² “Ro nindou ndanaheimbo hípoambaríhearü. Ai ro-babídí ngími sí nímareimbo wambo asu ai sesíkoateanei. ³ Ro ngíri wembopo ngoafínambo koandíhehearü, nga ai nafíni hímboa wuwuríndei hehi píndeimboyeyi. Nga asu bídifíri ana nafí angunípoedanei,” mehu. ⁴ Asu Sisasímbo sünggururü-rundeimbí ai símborí hoafiyomondühí yahomoya, “Sihíri ana ngoafi angunaneftí. Nga asu dagüdambo bret ra ndahumíndífi hohumbo nindou ndanaheimbo mandahundüra?” mehomo. ⁵ Raníyo asu Sisas ai düdureapurühí yahuya, “Se nüngünümbí bretyo sowandümomboemoa?” mehuamboemo. Asu ai hoafiyomondühí yahomoya, “Ro 7 bret síhehumboaneftí,” mehomondamboyo. ⁶ Raníyo asu Sisas ai bret 7 ra semündü haya Godímbo hífífímarürí. Raníyo asu hífítire mburambo ahambo sünggururü-rundeimbímbo bídifíri bídifíri ra yimbumareapurí. Asu ahamumbo hoafiyupurühí yahuya, “Se bret ra nindou

ranaheimbo yimbundundüri,” mehupuri. Ranıyo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai rasüngu-marundi. ⁷ Asu süngururü-rundeimbi ai kinı yahunümbi amboanı sowapundümo. Sisas ai kinı ranahambo Godıambo hıhıfırürı mburambo asu ahandı süngururü-rundeimbimbo hoafımayupurambo kinı ra nindou ranaheimbo yibumarundüri. ⁸ Asu muŋguambo nindou ai sesi ra sahüsi bodomayei. Ranıyo asu bıdıfırı-bıdıfırı sesımayo ra ⁷ wambürı wambürıhımarundi. ⁹ Asu 4,000 nindouyei sesi ra masahüsi ranıyo asu Sisas ai hoafımayundürambo bukürımayahındı. ¹⁰ Asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdı botambe farıyafu houmbo Darmanuta hıfınambo mahomo.

Farisi ai Sisasıambo sısıhımorurı hoeımarüwuri

¹¹ Farisi ai Sisasıambo sısıhımofi hoeıfımböhünda tüküyafu düdumarüwuri. Ranıyo asu Sisasıambo düdurüwurühi yahomoya, “Se Godındı nımorayafı ana, se Godındımayo hepünıfeimbi moatükunı randıwandı,” mehomo. ¹² Asu Sisas ai ŋgusüfoambe moaruwairırıhü raguambe yare hoafıyuhı yahuya, “Nindou nda nımböe hepünıfeimbi moatükunı hoeıfembo düduehindı? Ro anıhondümboanahı hoafehandürı, ŋgırı nafuimbo moatükunı yahurai hoeındıhindı,” mehu. ¹³ Ranıyu asu Sisas ai Farisimbo yare hınıŋgıreapurı hayambo ndamefiyu. Asu botambe farıfi haya kurıhoe barıhoeı gogoanıni mahu.

Farisi asu Herot ahamundı yis ranahambo kafoefe hoafı

¹⁴ Sisasıambo süngururü-rundeimbi ai bret adükari semındı hıfombo mıtanımarundümo. Ŋga asu mamı yangırırurı botambe foarüwuri houmbo sowarındümo mahıfomo. ¹⁵ Asu Sisas ai ahını hoafıyupurühi yahuya, “Se Farisi-yomondı asu Herotındı yis ranahambo hıbadümbo!” mehu. ¹⁶ Ŋga asu Sisasıambo süngururü-rundeimbi ai hoafı ranahandı nımındı ranahambo wataporımbomarundi. Ai yaru hoafıyomondühi yahomoya, “Sapo ai hoafımayu ra bretkoateayefı ranahamboyu hoafımayu,” mehomo. ¹⁷ Ranıyu asu Sisas ai fıfıreandı nını-moatükunımböemo wataporımbomarundi ranahambo. Asu Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Se ra nımböe bretkoateayefı ranahambo wataporımböaru hoangomoa? Awi seana moai hoeirundi asu fıfırundi? ¹⁸ Awi se hımböarümbü-anemosı, ŋga moai hımböryomo. Sıhırı horombo bretkoateyefühi horombo ro ramarıhendı ra se fıfırundai? ¹⁹ Horombo ro hondahüfeimbi bret 5,000 nındoumbo maseheandı ranı-sımböanı se nüŋgunımbı bıdıfırı bıdıfırı bret wambürıyo wambürıhımarundi?” Ranıyomo asu ai hoafıyomondühi yahomoya, “12 wambürı,” mehomondo. ²⁰ “Asu se fıfıru ro bret 7 4,000 nındoumbo maseheandı ra. Asu nüŋgunümbı bıdıfırı bıdıfırı bret wambürıyo wambürıhımarundi?” mehuamboyo. Asu ai hoafıyomondühi yahomoya, “7 wambürı,” mehomondo. ²¹ Asu ai yare hoafıyupurühi yahuya, “Awi se moai ra fıfırundiyo?” mehu

Betsaidahündı hımböatıharı mamı Sisas ai dıboadomarırı

²² Betsaida ŋgoafıhü Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babıdımbo hıfomo tüküyafundane asu ahambo sowana nindou hımböatıharı mamı sowarındümo mahıfomo. Ranıyei ai Sisasıambo fambıheira seihehi hoafımayahüdo. ²³ Ranıyu Sisas ai hımböatıharımbö warıhü kifi hürümündı haya ŋgoafı hınıŋgırıne hena hafanı ahandı hımböarambe ŋguri pamarırı. Ai kıkıhırumündühi düdufındühi yahuya, “Se ŋgorü-moatükunı amboanı hoeırıwandı wanıyo?” mehundo. ²⁴ Asu nindou ranai hımböapoyu wakırendühi yare hoafıyuhı yahuya, “Ro nindou bıdıfırı hoeırıheambo-anahı. Ŋga asu ro hoeırıheandı nımı fıřıbadıhoai aho nahuraiane,” mehu. ²⁵ Ŋga Sisas ai asükayı ahandı hımböarühi warı pamareandı. Asu ahandı hımböarı ra bıřımarıhoayo. Ranıyu asu hımböarı ahandı ra aböedıyowohüyo asu muŋguambo

moatükunî ra aboedî hoeimareandî. ²⁶ Asu Sisas ai worînambo koarîherühî yahuya, “Se yowanî ngoafîna ngamboyafî,” mehu.

*Pita ai Sisasîmboya Krais-ani mehu
(Matyu 16:13-20; Ruk 9:18-21)*

²⁷ Nga asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbî babîdî ngoafî Sisaria Firi-pai ngoafîkîmî adaburo ranühî mahomo. Ranîyomo asu nafînambo homondühî ahambo süngururü-rundeimbîmbo düdureapurühî yahuya, “Wambo dîdai-ani mba-seia?” ²⁸ Asu ai hoafîyomondowohü yahomondoya, “Bîdîfirî ai hoafîyeihîya, ‘Aiana Son hundürürandürî-randeimb-ani.’ Asu bîdîfirî ai hoafîyeihî ‘Aiana Erasais-ani.’ Nga asu bîdîfirî ai hoafîyeihî, ‘Aiana Godîndî hoafî hoafîyurandeimb-ani,’ ma-sei,” mehomo. ²⁹ Asu Sisas ai düdufîpurühî yahuya, “Asu se wambo nünguru hohoanîmoyomo ro dîdîyaha?” Nga asu Pita ai sîmborî hoafîyundühî yahundoya, “Seana Krais-anafî, nindou God ai dîbonîyunîni hîniñgîmareanîni nindou aboedambo-fendürîmbohünda,” mehu. ³⁰ Asu Sisas ai hoafîyupurühî yahuya, “Se yowanî nindou ngorümbo hoafîndîmboemo ro nindou nüngunahurayahî rana-hambo,” mehu.

*Sisas ai ahandî asübusî afîndî semîndühî yifîmbo hoafîmayu
(Matyu 16:21-28; Ruk 9:22-27)*

³¹ Asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbîmbo yamundeapurühî yahuya, “Nindou Hondü aiana asübusî afîndî ndemündümbui. Asu ahambo ana bogorî nindoumemo, Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorîmemo, ahînümbî fîfirîrundeimbîmemo ai ahambo yîboarukondüwurühî hîfokoandüwurîmboemosî, nga ngîmî sindu haya asükai botîndîfîmbui.” ³² Asu Sisas ai hoafî ra fîfirîfoare hoafîmayupurî. Ranîyu asu Pita ai Sisasîmbo serümündü hîmboranî hu ngîniñdühîre hoafîmarürî. ³³ Asu ranîyu Sisas ai hîhîrîfî ahambo süngururü-rundeimbîmbo hoeireapurühî asu Pita-mbo ngîniñdühîre hoafîyundowohü yahuya, “Satan, andai se biyafî. Nga seana Godîndî hohoanîmo-yoponanî sünguarowandî, nga nindouyafe hohoanîmo anandî sünguarowandî,” mehu. ³⁴ Asu Sisas ai nîmorehî nindowenihi aheimbo ahandî süngururü-rundeimbî babîdîmbo mborai yahundürî haya hümarîhendürî. Ai hoafîyundürühî yahuya, “Nindou düdi ai wambo süngufendîrîmbo hohoanîmoayu ana, ai nindou mamî ahandî nîmî keimbî karîhendeimbî semîndî ho yahurai ahandî yifîrî ra hîniñgînde haya asu wambo süngumbîrandîramboane. ³⁵ Nindou düdi ai ahandîhoarî ahandî yangîrî ra kîkîharamündu ana, ahandî yangîrî ra awarîndîhoemboe. Asu nindou düdi ai aboedî hoafî asu wambohünda ahandî yangîrî ra hîniñgareandî ana, ai yangîrî gedühî nüngumbui. ³⁶ Asu nindou düdi ai muñgua hîfî ndanîhünda moatükunî ra asemündu ana, asu ahandî yangîrî niñgombo ra awarîndîhoembui asu muñguambo moatükunî ranai ngîrî fandîherî. ³⁷ Nga asu nindou ranai nîni takîni madagado yangîrî ra sîmborî sîsefembo-hündambo? ³⁸ Asu nîmorehî nindowenihi hapondanambe burayei ai Godîmbo hîniñgîrîhorühî wosîhoafîrî hohoanîmoyei arîhündî. Nga nindou düdiyei ai wambo asu wandî hoafî ranahambo amoanîng-arîhündîrî ana, asu ro wandî Apendîmayo hîmboamupuirandeimbî asu sürühoeimbî sünambeahîndî nendî babîdî kosefî sîmboanî ro aheimbo amboanî amoanîngîndîhandürîmboyahî,” mehu.

9

¹ Asu Sisas ai hoafîyundürühî yahuya, “Ro sîheimbo anîhondümbo-anahî hoafe-handürî, nindou haponda burayei ndanai yîfîkoateyei-ambe anîmbo God ngîniñdî hîfandarandî ra ngîniñdeimbî kodowanî hoeindîhimboyei,” mehu.

*Sisas+ndi fi ran+poan+imbo tüküme feyo
(Matyu 17:1-3; Ruk 9:28-36)*

² Asu 6 si hoane Sisas ai Pita, Sems asu Son sepur+mündü haya hifi wafu nimoamo ran+wami mahafomo. Ranühi ai-yanğiri n+ngomombo Sisas+imbo hoeirüwurane ahandi fi ranai ran+poan+imbo tüküme feyo. ³ Raniyo asu Sisas+ndi hoeari ranai kifohi ham+ndimayo. Nga hifi ndan+hündambo nindou ai ngiri randeandani kifohi yahurai tükündefeyo. ⁴ Raniyo Eraisa asu Moses ai ranühi ahamumbo-so tüküyaf+ne Sisas babidi watapor+yomondühi man+ngomo. ⁵ Pita ai rani moatükun+ ra hoeire haya hoafiyuhi yahuya, “Yamundo-randeimbi, ndanühi an+imboefi ranamboani aboedanesi. Nga dago ngimi hüründ+humboane, sihambo mam+ni, Moses+imbo mam+ni asu Erasambo mam+ni,” mehu. ⁶ Asu Pita ai moai nini+hoafi hoafimbo hohoan+moyu, sapo ngörü yimbu babid+imbo ai yi+h+imboyomondühi-wambo. ⁷ Raniyo asu mbur+ngai ai kosi munğambo gabud+mafoareapuri. Asu mbur+ngai-ambeah+ndi hoafi mam+ni ranai hoafiyohü yahoya, “Nimori nda wandi nimor+ani ro ngüsü parar+hini, nga se ahandi hoafi h+imbor+indomo,” meho. ⁸ Nga Pita, Sems, Son ai himboapomemoyosi, nga asu Sisas yanğiri ai-babid+imbo ranühi man+nggu. ⁹ Asukai hifi wafuwani+poedi hihiri+yafu han+mondühi Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi+imbo hoafiyupurühi yahuya, “Se yowan+ni+hoafi hoaf+ndimboemo n+ne-moatükun+ hoeimarundi rana-hambo. Nga hibadu ngomombo Nindou Hondü ai yif+hündi bot+ndifiyuan+ an+imbo nimorehi nindowenih+ ranaheimbo hoaf+ndimo,” mehupuri. ¹⁰ Asu Sisas hoaf+mayu ra hohoan+moyomo kik+h+rundühi+yomo ahamund+hoari simbor+ ndüwur+yafundühi yahomoya, “Sisas hoaf+mayu yif+hündi botife ra n+nea?” mehomo. ¹¹ Asu Sisas+imbo düdur+wurühi yahomoya, “Nimboe ah+nümbi hohoan+mo fif+rundeimbi ai hoaf+yomondühi+ya, ‘Eraisa boatei an+imbo tükünd+fimbui,’ mehomo?” mehomondamboyu. ¹² Sisas ai simbor+ hoafiyupurühi yahuya, “Aiana an+hondumbo ana-homo raru hoafeyomo, Eraisa boatei an+imbo tükündüfi munğambo moatükun+ ra di+boadondeambui. Ra an+hondanesi, nga God+ndi bukambe hoafi apen+ngo ranai yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou Hondü ai asübusi af+ndi ndemünduan+ nindou af+ndi ai ahambo moan+po+ani mb+seimboyei?’ meho. ¹³ Ro siheimbo hoafehandüri, Eraisa ana tüküfimboani. God+ndi bukambe hoafi yare meğoro süngu nindou aiana moaruwai hohoan+mo rand+himboyei n+ne-moatükun+ ai refembo hohoan+momayei süngu,” mehu.

*Sisas ai nimori moaruwai nendi n+mareimbi aboedambomariri
(Matyu 17:14-21; Ruk 9:37-43)*

¹⁴ Sisas ai, Pita, Sems asu Son babid+imbo sünggururü-rundeimbi bid+ifi+ni sowanambo mahomo. Ai homo hoeirundane ah+nümbi hohoan+mo fif+rundeimbi ranai Sisas+imbo sünggururü-rundeimbi bid+ifi+ni babid+imbo hoaf+nambo simbor+ni simbor+ni memondamboyu nindou af+ndi ranai ahamumbo wakire meğoro. ¹⁵ Raniyei asu nindou af+ndi ranai Sisas hoeir+hor+ni hehimbo hepünehindühi ahambo hihifi+imbo pipimayei hei. ¹⁶ Sisas ai düdufi+purühi yahuya, “Se nini+imboemo ah+nümbi hohoan+mo fif+rundeimbi babid+imbo hoaf+nambo simbor+ni hoaf+memoa?” mehupuri. ¹⁷ Ahei mbüsümo nindou mam+ni ai hoafiyuhi yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro wandi nindowenih+ni+imbor+imbo moaruwai nendi ai ahandi flambe nimar+imbo hoaf+koateyumarandambo sihambo sowanambo sahü+ndi asihühi. ¹⁸ Asu moaruwai nendi ranai far+fendowohü wakifoareran+ni hifi+ni piyu yanğur+imbo yahamonafi ngas+ho wut+puiar+yuhü yahafi h+heporiyu arandi. Asu ro sihaf+ni sünguru rundeimbi+imbo moaruwai nendi ranahambo raguanambofembo düdumeheapuri, nga ai ngiri+ndimo,” mehu. ¹⁹ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Se ana moai an+hondümbor+hindi. Ro nünğun+imbi+imboyo se babidi man+imboaha? Asu

ro nūngunimbimbo sihei tñirifo ra mandahamindaha? Nīmorī ra ndūhī sahorimindei sūhūsi,” mehundūri. ²⁰ Asu ahambo sūngururū-rundeimbi ai nīmorī ra sowarūdūmo Sisas sowana mahifomondamboyou moaruwai nendī ranai Sisas hoeirirūhī nīmorī ranahambo wakīmafoarera hifinī piyu hihire amoahrerandūhī yaŋgurimbo yahomonafi ŋgasīho wutīpuiarīmayu. ²¹ Sisas ai afīndambo dūdūrirūhī yahundoya, “Nīmorī nda nūngunimbimboyou ndahurai ramefiyuwa?” Asu afīndī ai yahuya, “Akīdouyuambe piyu hayamboani raraoyu arandī. ²² Muŋguambo si moaruwai nendī ranai nīmorī ranahambo haiambe asu hīmonī wakīfoareri arandī. Se nīnī-moatūkunī refemboayafi ana, se hīpoambondīwamunūhī fandīhawamunī,” mehu. ²³ Asu Sisas ai afīndambo hoafiyundūhī yahuya, “Se nīmboe hoafiyafūhīya, refemboayafi ana, fandīhawamunī masafa? Anīhondūmbo-reandeimbi nindoumbo ana muŋguambo moatūkunī ra tñūmbūyopoani,” mehu. ²⁴ Asu nīmehūnou afīndī ai hīhifī-hīhifiyuhū hoafiyuhī yahuya, “Ro anīhondūmborīheambo-anahīsi, ŋga se koe wambo fandīhawandīra anīhondūmbo-ndīheamboane,” mehu. ²⁵ Asu Sisas ai hoeireandane nindou afīndī ranai pīpīyei hei wakīmarīhoramboyou asu moaruwai nendī ranahambo hoafiyundowohū yahuya, “Moaruwai nendī, se nindou ndanahambo rarīworanī hīmbotūhīfoyou asu hoafīkoateyu arandī. Se nindou ndanahandī fiambeahīndī kodīboawandī, ŋga asu se asūkai yowanī farīfembopoani,” mehundo. ²⁶ Asu moaruwai nendī ranai heiyohūyo nīmorī ranahambo yabadīranī hifinī pīmayuwa yare sīherī hayambo makosīfoendī. Asu nīmorī ranai yifī nahurai meŋguruwamboyei nindou afīndī ranai yifīyumboani masei. ²⁷ Ŋga asu Sisas ai nīmorī ranahambo warīhū kifi botīrirī hīnīŋgīmarira manūngu. ²⁸ Asu Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babīdī hafomo worambe nīmarīmombo dūdūyafundūhī yahomoya, “Nīmboe ro moaruwai nendī ra raguanambofe-koatemayefa?” mehomon-damboyou. ²⁹ Asu Sisas ai sīmborī hoafiyupurūhī yahuya, “Godīmbo dīdībafīfenambo anīmbo moaruwai nendī ndahurai ana raguanambofe-ndūrīmboane,” mehu.

*Sisas ai ahandī yifīyo hefembo botīfe ranahambo wataporīmbomarandī
(Matyu 17:22-23; Ruk 9:43-45)*

³⁰ Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babīdīmbo ranī ŋgoafi ra hīnīŋgīru houmbo Gariri hifī mbusūmo mahomo. Ai ramefundī ra nindou fīfīrīndīhimunīmboyei yahomo houmbo dīdīmboamboemo ranūhī mahomo. ³¹ Sisas ai hoafiyupurūhī yahupurīya, “Nindou Hondūmbo ana hīfokoeffimbo-hūnda nindouyei warīhūndīhorīmboyei. Ŋga aiana ŋgīmī nīmbīndu hayambo asūkai yifīhūndī botīndīfimbui,” mehupurī. ³² Asu ahambo sūngururū-rundeimbi ai hoafi ranahandī nīmīndī ra moai fīfīrūndī, ŋga ahambo dūdūfimbo yīhīmbomarurī.

*Dūdi adūkarī hamīndayua
(Matyu 18:1-5; Ruk 9:46-48)*

³³ Sisas ai ahambo sūngururū-rundeimbi babīdī homo Kaperneam ŋgoafīhū tūkūyafu houmbo worīnambo homo mafarīyafundī. Ranīyu asu ranūhī nīmarūmbo hoafiyupurūhī yahuya, “Nīmboe se nafīmbo sīmborī hoafīmemo sīnīmōa?” mehupurī. ³⁴ Ŋga asu moai ahambo sūngururū-rundeimbi ai sīmborī hoafiyomondo sapo nafinī sīmborī hoafīmemo ra nindou dūdi adūkarīyu yahomondūhī wambo. ³⁵ Sisas ai nīmarūmbo ahandī hoafi sowandūmo homorundeimbimbo hoafīmayupurambo mahomo. Ai hoafiyupurūhī yahuya, “Nindou dūdi adūkarī bogorī nindou tūkūfemboayu ana, ai ndūrīkoatendu haya muŋguambo nindouyei moanī ratūpurīyu randeimbi-mbīyuwamboane,” mehu. ³⁶⁻³⁷ Sisas ai nīmorī akīdou serūmūdū ahamundī mbusūmo hīnīŋgīrirī warīhū kīkīhīrūmūdū nūngumbo yahuya, “Nindou dūdi nīmorī akīdou ndahuraimbo wandī sūnguna afarīheirū ana,

ra wamboane afar+hendiri. Ai wambo yanggiri+yopoani, nga nindou düdi wambo koamar+hendira makosahi ahambo kapeihani,” mehu.

*Nindou s+hefombo moaruwaifemun+koateayei ana, s+hefi ngunindanei
(Ruk 9:49-50)*

³⁸ Son ai hoafi+yundohü yahuya, “Yamundo-randeimbi, ro hoeir+hundan+ nindou mam+ s+hafi ndür+nambo moaruwai nendi hefoaremarandi. Raniyo asu ahambo yowan+ masahundo, nimboe ai s+hefi s+rambeah+ndiyupoani sefahumbo,” mehu
³⁹ Sisas ai hoafi+yuh+ yahuya, “Se yowan+yahondopoani. Nindou düdi ai hepün+feimbi moatükun+ wand+ ndür+nambo rawareand+ ana, ngiri+ wambo moaruwai hoafundiri.
⁴⁰ Nindou düdi s+hefi+mbo moaruwaimbo-femun+koateayu ana, ai s+hefi ngunindani.
⁴¹ Ro an+hondumbo-anahi hoafehapur+. Nindou düdi ai hoeirean+nani se Kraisi+ndi-yafani s+hambo hoe fuiyamünd+ asagan+ni nindou ranai ahand+ tak+ni hondü ra süngunambo ndemündumbui,” mehu.

*Moaruwai hohoan+mo ai an+hondumbofe hifi+nambore arandi
(Matyu 18:6-9; Ruk 17:1-2)*

⁴² Sisas ai hoafi+yuh+ yahuya, “Nindou nimori+ akidou ai wambo an+hondumboreand+ran+ asu nindou ngorü ai rariran+ moaruwai hohoan+mo sünguarand+ ana, nindou ranahambo nimoei pefi hüputüpuimünd+ mburumbo hoe hohoe afindambe safoefiyuwan+ yif+mbiyuwamboane. ⁴³⁻⁴⁴ S+hafi wat+nari ai randean+nani moaruwai hohoan+mondafühi ana, asu kand+hawandi. Nga wari ngorü kari+hoayowan+ fi bidifiri+ yanggiri+ koadürumbo ni+ngombo ra aboedane. Nga fi muñguambo hai dikiri+fekoateyorandeimbi ranambe pifen+nani hani ranana moaruwaiane. ⁴⁵⁻⁴⁶ Se s+hafi t+nari ai randean+nani moaruwai hohoan+mondafühi ana, kand+hawandi. Nga t+nari ngorü kari+hoayowan+ fi bidifiri+ yanggiri+ koadürumbo ni+ngombo ra aboedane. Nga fi muñguambo hai dikiri+fekoateyo randeimbi ranambe pifin+nani hani ranana moaruwaiane. ⁴⁷ S+hafi h+mboari ai randean+nani moaruwai hohoan+mondafühi ana, hünd+hawandi. Nga h+mboari mameimbi yanggiri+yo hefe God ngin+ndi hifandarandi ranambe kefoefe ra aboedane. Nga h+mboari yimbuimbüyo hefe hai didiri+fekoate koadürumbo horoweimbi ranambe pifen+nani hani ranana moaruwaiane. ⁴⁸ Asu hai ranambe kimongimo nindoumbo asahüsihündiri ranamboani ngiri+ yifisafindei. Asu hai ahei fi tik+rarandür+ ranamboani ngiri+ dikiri+ndifeyo. ⁴⁹ Muñguambo nindou ranai ahei fi aboedifembohünda God+mbo sesi s+hefembo nam+ papar+hindi yahurai an+mbo hainambo t+nari+fo ndahümündimboyei.
⁵⁰ Nam+ ana aboed+ moatükun-anes+, nga asu nam+ ranai ahand+ apar+ ra hin+ngireandühi wanayo ana, budesowan+ apar+koateayo ra ahand+ apar+ asukai ngiri+ koadürü koadüründife hin+ngi+ndifeyo. Nga se nam+ aparayo nahurai aboed+ hohoan+mo süngund+hindi s+hei wandafi mam+yei mbusümo,” mehu.

10

*Nimorehi sem+ndihünd+ hin+ngife hoafi
(Matyu 19:1-12; Ruk 16:18)*

¹ Sisas ai rani hifi+ ra hin+ngire haya Sudia hifina Sodan hoe ngorü-goesürün+ bar+hoei mahu. Ranühi nindou afindi ahand+ süngu tümareandamboyu asu yamund+mareandür+ ai yaremarandi süngu. ² Farisi nindou bidifiri+ ai Sisas+mboso tüküyafu houmbo asu rand+huran+ Sisas ai boar+badamünd+ ngorü hoafi hoafimbi+yuwambo yahomo houmbo raru hoeimarüwuri. Ai Sisas+mbo düdurüwuruh+ yahomoya, “Nindou mam+ ahand+ nimorehi hin+ngifembo ehu ana, asu s+hefi ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo wangeimandiyo?” mehomo. ³ Asu Sisas ai simbor+ hoafi+yupurühi yahuya, “Moses ai n+ne-ah+nümb+ hohoan+mo masagapura?”

mehu. ⁴ Farisi ai hoafiyomondühi yahomoya, “Moses ai hoafiyuhi yahuya, ‘Nindou ai pepa fihî sürü pande dagadowohü koandihendani ndemîndi haya ngomboe,’ mehu,” mehomo. ⁵ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Moses ai hoafi sihamumbo masihendi ra Godîndi hoafi himbosihimo-rihoemondeimbi memondamboyu hoafi ra masihendi. ⁶ Horombo hondü God ai muṅguambo moatükuni nafirandühiyu nimorehi nindowenihî nafimarapiri. ⁷ Rani-mayo-wamboane asu nindowenihî ai ahandi hondafindi hinṅṅindeapiri haya nimorehühîndifimbui. ⁸ Rananimbo asu yimbu ai mamî fi tükündafineamboyafe. Asu nindou ra yimbuyafepoani, nga mamananafe. ⁹ God ai nindou yimbu ra mamambemareapirane, nga nindou didai ṅṅiri yikürübündeapiri,” mehu ¹⁰ Süṅgunambo Sisas ai ahambo süṅgururü-rundeimbi babidi worambe nimarimomboemo nimorehi semîndihûnda hinṅṅifembo hoafi ranahambo düdumarüwuri. ¹¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou düdi ai ahandi nimorehi ra moei yahu haya hinṅṅireandühi asu nimorehi ṅgorü asemündu ana, ai ahandi weyṅṅiruhüdidî ranahambo moaruwaimboreandühi nimorehi sisihimoyuhani. ¹² Asu nimorehi ai nindowenihî hinṅṅirerî haya ṅgorü nindowenihî aserimîndo ana, ai-amboani nindowenihî birabiriyohane,” mehu.

*Sisas ai nimoakidoumbo God ai aboedi aboedimbireandüramboane mehu
(Matyu 19:13-15; Ruk 18:15-17)*

¹³ Nindou ai Sisas sowana nimoakidibou ra fufurhümündi tükümehindî ai aheimbo warî nandifendürimbohûnda. Nga asu süṅgururü-rundeimbi ranai nindou ranaheimbo ṅṅinîndimarundürî. ¹⁴ Asu Sisas ai ra hoeireanda mayoa, ahamumbo ṅgusüfoambe nimbimayupuri. Asu ai hoafiyuhi yahuya, “Nimoakidibou ra ndühi aheimbo hinṅṅirundüra wambo sowana mbisihüsi. Nga ṅṅiri bobohîndundürî. Nga God ṅṅinîndi hifandarandi ra nimoakidibou ndahuraiyeiane. ¹⁵ Ro anihondümbonahî hoafehandürî. Nindou düdi God ṅṅinîndi hifandarandi ra nîmorî nahu-rai tüküfekoateayu ana, ai ṅṅiri ranambe kebuai ṅgu,” mehu. ¹⁶ Asu Sisas ai nimoakidoumbo warihü kikihîramündündürî mbura aheimbo warî nandearühi God ai aboedi aboedimbireandüramboane mehu.

*Nindou napo afindeimbi
(Matyu 19:16-30; Ruk 18:18-30)*

¹⁷ Sisas ai botifi hayambo hüfuane asu nindou mamî ranai pipiyu hu ahandi haṅṅifoani yimîndohonambo mamaru. Raniyu asu ai düdufihî yahuya, “Yamundo-randeimbi Aboedi, ro ninṅṅundiheandühi yangiri koadürü koadürümbo manimboahi?” mehu. ¹⁸ Asu Sisas ai simborî hoafiyundühi yahundoya, “Nimboe se wambo aboedi asafîndira? Moai nindou didi ai aboediyu, nga God mamî ai yangiri ani aboedayu. ¹⁹ Se ahînümbî hohoanimo nda fifîrowandi: Se nindou hifokoefepoani, se nimorehi sisihimopoani, se hûmbuhünipoani, se nindou ṅgorümbo tîkefe hefe papîhoafipoani, se nindoweyi kaki napo semîndimbo tîkai hoafipoani. Asu se sihafî meapembo ndondondowapiri,” mehu. ²⁰ Asu nindoumayu ranai hoafiyuhi yahuya, “Ro akîdouyahambe sinî haponda muṅguambo ranî ahînümbî hohoanimo ra himboriya süṅgurîheambo-anahî,” mehundo. ²¹ Sisas ai nindou ranahambo hûbudurirühi hîpoamborirühi hoafiyuhi yahuya, “Awi se mamî-moatükuni mbonîmborandifimbo-anafi. Se ṅgafi muṅgu-moatükuni asîhoefî ra kakîfihîmbo koandîhoefühî ranîfihîndi kaki ndowandîfi. Asu kaki ra napokoatemayei aheimbo dabadürî. Rananimbo sihambo takîni sünambe yagodonînimboe. Asu rananimbo se wambo süṅgundowandîri,” mehu. ²² Nindou ranai hoafi ra himboriyu hayambo afîndi hohoanimo kapeihî ndamefiyu ai napo afindeimbi-wambo. ²³ Raniyu asu Sisas ai ahambo süṅgururü-rundeimbi hûbudureapuri haya hoafiyupurühi yahuya, “Nindou napo afindeimbi-mbo ana tîṅṅiyomboane God ṅṅinîndi hifandarandi

ranambe kefoefembo ana,” mehu. ²⁴ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafi ranahambo mahepünafundi. Raniyo asukai hoafiyupurühi yahuya, “Wandi nimoakidibou, God nginindi hifandarandi ranambe kefoefembo ana tñümbi safane. ²⁵ Tñümbi safane napo afindeimbi ai God nginindi hifandarandi ranambe kefoefembo! Nga Kemor ai hoeari kakimbo nir ambe ranambe karefoendi ana, tñümbiyopoani,” mehu. ²⁶ Asu ran+yomo ahambo süngururü-rundeimbi ai afindi hamindi hepünafundühi ahamundhoari simbori ndüwurimefundi. ‘Rawefeyo ana, asu didai yangiri aboedambomandifia?’ ²⁷ Ai ahamumbo hübudureapurühi yahupuriya, “Nandi moatükuni ana ngiri nindou aheihari randihindi. Nga God animbo randeambui. God ai-animbo munguambo moatükuni randeambui,” mehu. ²⁸ Asu Pita ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, “Ro munguambo moatükuni hinngirihu hohu shambo sünguarihunini,” mehuamboyu. ²⁹⁻³⁰ Ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro shambo anihondumbo-anahi hoafehapuri. Munguambo nindou didiyei ai ahei ngoafi, apodohomami, rehimami, hondafindi, nimori asu nümbüri wambo süngufembo hündambo hinngarhindi ana, ai 100 ran+wami nandhi ndahümündeimboyei. Asu ai hifi ndanühi niboadeiambe ndahümündeimboyei. God ai mungu moatükuni dagadürumbui horombo ai masihendi ra ngasündhi hehimbo ndahümündeimboyei. Ai wori, apodohomami, rehimami, nimorehi, boagiri nimirakidibou asu nümbüri ndahümündeimboyei. Asu aheimbo moaruwaimbondihindürimboyei, nga ai yangiri koadürümbo ndahümündeimboyei. ³¹ Nindou afindi didiyei ai haponda horomboehindi aiana süngunindeimboyei, nga haponda süngunaye ai-animbo horombondahimboyei,” mehu.

Sisas ai ahandi yifimbo ngimimbo hoafimayu
(Matyu 20:17-19; Ruk 18:31-34)

³² Sisas ai Serusaremnambo ahandi süngururü-rundeimbi babidi mahafomo. Nga asu Sisas ai horombofi mahafua ran+yomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai afindi hohoanimo-memondamboyo asu nimorehi nindowenih ahamundi süngu mahahüsi ranai afindi hohoanimomaye. Asukaiyu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sepurimündü haya huhu nini-moatükuni ahambo tükufemboayo ranahambo wataporimbomrapuri. ³³ Sisas ai hoafiyuh yahuya, “Himboriyomo, shiri ana Serusaremnamboane fi ahahifi, nga ranuh-animbo Nindou Hondü ranahambo ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi asu Godimbo shou-rundeimbiyomondi warihündüfimbui. Rananimbo asu rani nindou ranai Nindou Hondü ranahambo yifimbiyuwamboane mbisimboemo. Asu ranahambo Suda-yafe ndifoyei warihündhorimboyei. ³⁴ Nindou ranai ahambo tikifindahundo asu guri tifiindahindo ndühümboyei. Asu ahambo harindimondomboemo ndifurimbi moatükuninambo hifokoandüwurümboemo. Nga asu ngimi sindu hayambo-animbo asu yifihündi asukai botindifimbui,” mehu.

Sems asu Son ai adukari tükufembo hoafimefani
(Matyu 20:20-28)

³⁵ Sems asu Son Sebedindi nimori yimbu ai Sisasimbo-so tükumefineandi. Raniyafani hoafiyafandühi safaniya, “Yamundo-randeimbi, ro shambo yihohimbo mami-moatükuni randowandi sehoahoa düduarihanini,” masafani. ³⁶ Sisas ai düdureapurühi yahuya, “Se wambo nini-moatükunimboyanani refepirimbo yifirayafana?” ³⁷ Ai hoafiyafandühi safaniya, “Se shafi himboamupuimbo-randeimbi fondi ran+wami nimarifi hifandarandi ana, ro yifirayehi se ndowandifimuni se amarifi fondi ranambe nimandefomboane. Nga asu rananimbo ngörü ai warihondünindu asu ngörü ai kadüdanuyu mbirandamboane,” masafani. ³⁸ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se ana moai fifirineandi nine-moatükuni se

düdufineandi ranahambo. Se asübusi ro semindimboayahä ra mandowandifaniyo? Asu se ro hundürayahi yahurai ra hundürümandafaniyo?” mehu ³⁹ “Ranana randihoamboyehei,” safani hoafimefani. Asu Sisas ai hoafiyupirühi yahuya, “Se tñirifo ra ndowandümoemo ro asahamindihi nou. Asu ro hundürayahi yahurai se-amboani hundüründimboemo. ⁴⁰ Awi, ro shafanimbo ngiri yini mbisahapiri wandi warihondani asu kadüdanini marimbo ra. Nga bidifiri nindou animbo rani fondi raniwami ana nimanheimboyei. Rani fondi ranana aheimboyo ndindofe hinngimefeyo,” mehu. ⁴¹ Asu sünguru-ndeimbi 10 ranai ra himboriyomo mburumbo asu Son, Sems ahafanimbo nginindimarupiri. ⁴² Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi-mbo muñguambo mborai yahupuri hürhepuri hayambo hoafiyupurühi yahupuriya, “Suda-yafe ndifo nindou mamini ranahambo dükarithorühiya hifandirandeimbi asei. Se fifirihindi hifandirundeimbi ai ahamundi nginindi ra muñguambo nindoumbo nafuimbohünda. Asu ahei adükari hamindi horomboyafu homondeimbi, ai ahamundi nginindinambo muñguambo nindoumbo hifandarundüri. ⁴³ Nga se rani süngundumboemo. Nga nindou didai adükari tüküfembo ehu ana, ai moani farihairandeimbi nahurai mbiniñguwamboane. ⁴⁴ Nindou düdi ai adükari hamindi tüküfembo hohoanimoayu ana, ai muñguambo nindouyei moani ratüpurüyu randeimbi tükümbifiyuwamboane. ⁴⁵ Mamini yahuraiane, Nindou Hondü ai hifinambo makusu ra nindou ai ahambo farihefimboyopoani. Nga ai ahandi yangiri niñgo hohoanimo ra nindou ranaheimbohünda hinngifehü aboedambofendürimboyu makusu,” mehu.

Sisas ai nindou himboatihari aboedimariri

⁴⁶ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Seriko ngoafihü tüküme fundi. Ai tüküyafu mburu nindou afindi safi rani babidimbo heiane, Bartimeus Timeusindi nimori himboatihari kaki napombo moako moakoyu randeimbi ranai nafikimi mamaru. ⁴⁷ Ai Sisas Nasarethündi akimi asünü hoafi ra himboriyu haya puküna hoafi karihoehü yahuya, “Sisas, Defitindi ahiri, se wambo hipoamborowandiri,” mehuamboyo. ⁴⁸ Asu Nindou afindi mahei ranai nindou himboatihari ranahambo afoai hoafi kikirandifi masahündo. Nga nindou ranai asukai puküna hoafi karihoehü yahuya, “Sisas, Defitindi ahiri, se wambo hipoamborowandiri,” mehundo. ⁴⁹ Sisas ai nüngumbo hoafiyuhü yahuya, “Nindou ranahambo hoafiyahündoani ndühi mbüsü,” mehuamboyo. Asu nindou afindi ranai himboatihari ranahambo mborai masahündo. Ai hoafiyahündowohü seiya, “Hihifi-hihifi kapeihü botiyafo! Nga Sisas ai shambo mborai mehu,” masahündo. ⁵⁰ Raniyo nindou himboatihari ranai horipirohoei piyu haya ahandi ngishari hoeari yare shai haya Sisasimbo sowana mahu. ⁵¹ Sisas ai düdurirühi yahuya, “Ro shambo nini-nünügufeninimboyo se hohoanimoayafa?” mehundoamboyo. Asu himboatihari ranai simbori hoafiyuhü yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, ro asukai himboarinda samboanahi,” mehundo. ⁵² Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se anihondüamboarowandiri süngumbo aboediyafimboanafi, nga hafi,” mehundoamboyo. Asu mamihari asükaiyu hoeireandühi Sisasimbo nafisüñgu süngumarüri hu.

11

Sisas ai Serusarem ngoafambe adükari bogori nindou nahurai tüküme fiyu (Matyu 21:1-9; Ruk 19:29-38; Son 12:12-15)

¹ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Serusarem ngoafikimi akimi tiferundühiyomo Orif hifi wafuhü Betefage asu Betani ngoafihü tüküme fundi. Ai ahambo süngururü-rundeimbi yimbu koarhepirühi yahuya, ² “Ngoafi gogu anango rani nambo ngafani. Se ngoafambe tükündafineandühi dongi hoarifi

nindou ai horombo semindi hokoate nimifihi wofinambo himondindümo hiningindundanin ngowa nimehünou hoeindineamboyanani. Se wofi fufurindhene hena ndowandifani dügufani. ³ Asu nindou mamai ai shafanimbo düdündüfirühüya, ‘Nimboe dongi ra sowandifani ahufana?’ ehu ana, asu se hoafindafinandowohü animboya, ‘Adükari ai ranambo ratüpurindu mbunda ngiri amitata koandihendi,’ mbisafani,” mehu. ⁴ Ai hafani hoeirineandane dongi ranai nafini wori nafitambe kimi himondirundümo hiningirundanin maninggo. ⁵ Ai wofi fufurheneandane, nindou akimi maninggomo ranai düdurüpirühi yahomoya, “Se nini-nününgufemboyo dongi ra wofi fufurindheneanda?” mehomondambo-yafani. ⁶ Asu Sisas ai hoafimayupiri süngu simbori hoafimefinapurü. Ranayo nindou-memo ranai dongi ra semindi hombo ahafanimbo yini mehomopiri. ⁷ Ai dongi ra sowandifani hüfani Sisasimbo-so tüküyafine ahafandi hoandari hoeari ra dongiwami manandineanda raniwami Sisas ai mamaru. ⁸ Raneyei nindou afindi ranai ahei ngisihari hoeari yimündibadihümündi nafini korihhi hei asu bididifiri ai mbeyemü nahurai hutühümündi korimarihhi hei. ⁹ Nindou afindi ranai puküna hoafi karihehindühi seiya,

“Godimbo hihifi-hihifimboane!

God ai nindou Adükari ndürinambo asünu ranahambo aboedi aboedimbiriramboane.

¹⁰ Sihifi amoa Defitindi sirambeahindi adükari bogori hapondani shifimbo hifandiyomunimboayu ranahambo God ai aboedi aboedimbiriramboane.

God nimoamo hondü amaru ranahambo hihifi-hihifimboane!” *Buk Song 118:25-26* masei. ¹¹ Sisas ai Serusaremihü tüküfi haya hu Godindi worambe mungu-moatükünü hübudura wakimareandi. Nga asu ndeara nimbifembo yangirimayowamboyo ai ahambo süngururü-rundeimbi ¹² ranibabidimbo Betani ngoafinambo hihiriyafu mahomo.

Sisas ai fik hoandasüfo nimindi nahurai ranahambo yowanin hisiyoponin mehu (Matyu 21:18-19)

¹² Ngorü sinambo Betani ngoafihündi sifomondühüyo, Sisas ai wembombomayu.

¹³ Ranayu fik nimindi ranai akidou anguni safi emündü afindi momoriyo haya maningowa hoeimareandi. Ai fik hisi kiarihipo yahu haya akimi himboambo mahu, nga ai moai hisi mamai amboani kiarowa hoeiriri. Ai emündü yangiriyoy afindi momorimayo, sapo ranana fik hisambeyoponin, nga ranimbo wamboyo. ¹⁴ Sisas ai fik nimindi ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Se yowanin asukai hisiyowanin nindou ai fik sesiponin,” mehuamboyo. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafi hoafimayu ra himborimemo.

Sisas ai Godindi worambeahindi nindou kakin semindimbo ratüpurin ratüpurimemonda hemoafoareapurin

(Matyu 21:12-17; Ruk 19:45-48; Son 2:13-22)

¹⁵ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo homo Serusarem ngoafihü tüküyafu houmbo Godindi worina mahu. Ai hu himboyuwane nindou ai ranambe napo kakifihin shou sowandümo raraomaründa bukürimafoareapurin. Ai nindou kakin nandu houmbo siseru asu nindou nimarimo ndu kakifihin shou-marundi ahamundi nimarifondi ra hihire amoahimareandi. ¹⁶ Asu ai nindou ranahamumbo Godindi wori ranin papambe fufuemindi horambo yowanin mehupurin. ¹⁷ Ranayu nindou ranahamumbo yamundeapurühin yahuya, “Godindi bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Wandi wori ana munguambo hifihündin nindou ai ho wambo didibafife worane,’

Aisaia 56:7, Jeremaia 7:11

meho. Nga se hümbühünin nindouyei dibonapife fondi nahurai rawarhindin,” mehu.

¹⁸ Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinümbin hohoanimo yamundu

rundeimbiyomo ai ranühi hoafi ra himboriyomo houmbo Sisasimbo hifokoefimbo nafi kokomarundi. Ai ramefundu ra sapo nindou ranai Sisasindi yamundife hoafi ranimbo hepünahi marihünda ranimbo yihimborurühi. ¹⁹ Asu nimbambeahi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo Serusarem hinjingu ru houmbo mahomo.

Nindou düdi ai anihondümbafe hondü anihondümboreandühi didibafefiyu ana, ai ndemündümbui
(Matyu 21:20-22)

²⁰ Ngorü-simboani siambeahi Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo homondühiyo hoeirundani fik nimindi ranai nimbimayo. Ai nimbityowohü emündü asu ahasihari munquambo yapataparimayo. ²¹ Sisas ai fik nimindi ranahambo hoafimayundo ra Pita ai fifire haya hoafiyundowohü yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi hoeiro, fik nimindi se hoafimayafindo ranana nimbityo haya aningo,” mehu. ²² Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Se Godimbo yangiri anihondümbondundi. ²³ Ro sihamumbo anihondümbore-andühi hoafehapuri. Nindou mamai ai yimbu hohoanimo koateyuhü nimoei wafu ndanahambo siriwarambe karhoe fi hanifi ehu ana, ai hoafimayu süngu randifemboe. ²⁴ Ranimboane ro sihamumbo hoafehapuri, se nini-moatükuni semindimbo anihondümborundühi ndahumindemboyefi yahomo houmbo didibafefundi ana, rani-süngunambo animbo ndowandümbomo. ²⁵⁻²⁶ Asu se botindafu njgomombo didibafindafundühi nindou ngorü ai sihambo moaruwai ramareandi ra hohoanimo ayafi ana, amboawi mbisafindo. Ranimbo asu God ai simbori sihafu hohoanimo moaruwai ra amboawi mbüsümbui,” mehu.

Sisasimboya düdi sihambo nginindi masaganini yahomo houdumefundi
(Matyu 21:33-46; Ruk 20:1-8)

²⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo asukai Serusarem ngoafihü tükumefundi. Sisas ai Godindi worambe huane Godimbo sesi sihou-rundeimbi, ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi asu bogori nindou ai ahambosowana mahomo. ²⁸ Ai Sisasimbo düdururühi yahomoya, “Se ndani nginindi ra nahanihündambo sowandifimboyafa? Didandi nginindi nda sihambo masaganinamboyafi ndani ratüpuru rawarowanda?” mehomondamboyu. ²⁹ Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Roamboani sihamumbo simbori mamai düdufe düdudüheapurimboyahi. Se wambo simbori hoafemondindiri ana, asu ro ndani ratüpuru ratüpurimbo nginindi düdi masendiri ra hoafindahapurimboyahi. ³⁰ Se wambo hoafiyomondindiri, Son ai nindou hundürura-marandi nginindi ra Godindi-mayoyo, asu hifi ndanühindambo nindou-yomondi-mayoyo?” mehu. ³¹ Ai ahamundihorü simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Sihiri Godindi-mayoane asefi ana, ai sihefimboya asu nimboe anihondümbore-koateayomoa? mbüsümbui. ³² Nga sihiri hoafiyefühiya hifinindi nindou-yafemayoane asefi ana, asu munquambo nindou ai fifirihindi Son ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbani,” mehomo. ³³ Ranimboya ai hoafiyomondühiya, “Moai fifirihundi,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Roamboani düdi nginindi masendiri ra ngiri hoafindahapuri,” mehu.

12

Nindou moaruwai wain nümbürü hifandimarundi kafoe fe hoafi
(Matyu 21:23-27; Ruk 20:1-8)

¹ Sisas ai Suda-yei bobogori ranahamumbo kafoe fe hoafi hoafiyuhü yahuya, “Nindou mamai ai wain nümbürü nümbürü ra mbura ginirimayu. Waini hisi ra bubütükimbohünda hifi ambe kikira mbura nümbürü ra hifandimbo dago hura hininjigimareandi. Nümbürü ra ngorü nindou-yomondi warühi kaki semindi

ratüpurimbo hiniŋgire haya ahandihoari anguni hifina mahu. ² Waini ranai hisimayowamboyo nümbüri aharambüri ranai ahandi ratüpuriyu randeimbi koamaritheirü. Ai nguwan nümbüri ranambeahindi sesi bidifiri mbesabudowa yahu haya. ³ Nga nümbüri hifandimarundi ranai ratüpuriyu-randeimbi ranahambo mburündümo houmbo bubururü mburu nini akidou warambefendokoate koamarihawuri. ⁴ Asu nümbüri aharambüri-mayu ranai asukai ratüpuriyu-randeimbi ngorü koamaritheirü. Raniyo ranahambo amboani mbiro buruwuri mburümbomo aruwai moaruwaimbomaruwuri. ⁵ Asukai ngorü ratüpuriyu-randeimbi koamaritheirü. Nga ranahambo hifokoamaruwuri. Asu asukai süngunambo ahandi ratüpuriyomo rundeimbi afindi koamarihapurü. Nümbüri hifandirundeimbi ranai bidifiri buburupuri koamarihoupuri asu bidifiri hifokoamarupuri. ⁶ Nindou nümbüri hifandimarundi sowana koehefembo ra nümbüri aharambürü ahandi ngusüfo parireimbi nimori yangriyu manüngu. Nga bidifiranambo ahamumbo sowana koamaritheirü. Afindi ai hoafiyuhiya wandi nimorindi hoafi animbo himborindiimboemo yahu haya koamaritheirü. ⁷ Nga nümbüri hifandimarundi ranai ahamundihoiari simbori hoafiyomondühi yahomoya, ‘Ndanana nümbüri aharambürüni nimor-ani. Sihiri ahambo hifokoandihurühi animbo nümbüri ra shefimbeyo-wamboane,’ mehomo. ⁸ Raniyo nimori ranahambo kikihiründümo mburu hifokoaruwuri houmbo ahandi finimoko ra wain nümbüri giniri hundüni pimaruwuri,” mehu ⁹ Asu Sisai ai düdufihü yahuya, “Nümbüri aharambüri ranai nini-nüngumandea? Ai düdü wain nümbüri hifandimarundi ra hifokoandepurühi wain nümbüri ra ngorü nendambo asukai dagapurümbui. ¹⁰ Awi seana Baiborambe hoafi mapeniŋgo ra hoeimbarundiyo poani. Ai yare hoafiyowohü yahoya,

Kambohoani worimboru-rundeimbi ai moaruwaiane yahomo houmbo masihoemo ranane asu hapondani wori ngenemindiimbo bogimondi kambohoanimbofemboayo.

¹¹ Adükari ai ahandihoari ramareanda tüküme feyoane, ranane ro hoeirihundani aboedihamindayo,”

Buk Song 118:22-23

mehu. ¹² Suda-yei bobogori nindou ranai fifirundi ahamumboyo rani kafeefe hoafi ra Sisai ai wataporimbomarandi. Ranimboyo Sisaimbo ranühi kikihimindiimbo hohoanimomemo. Nga nindou afindi ranaheimbo yihimboyomondühiyo, raru hiniŋgiruwuri houmbo mahomo.

Takis kaki sai hohoanimo ranahambo Sisaimbo düdumarhorü (Matyu 21:18-19)

¹³ Suda-yei bobogori nindou ranai Farisi nindou bidifiriyomo asu Herotindi nendi bidifiriyomo ahamumbo Sisaimbo sowana koamarihoupuri. Ai tikefe hefemboya Sisai ai moaruwai hoafi hoafimayu yahombo yahomo houmbo mahafomo. ¹⁴ Nindou ranai homo Sisaimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou Yamundo-randeimbi, ro fifirihumboanefi, seana nindoumbo yihimbokoate anihondümbomonaafi hoafiyafi arandi. Seana nindou ndüreimbiyei asu ndürikoateyei ranaheimbo moai hohoanimoyafi, nga God yifirayu hohoanimoane nindou yamundo arandi. Asu se nünguro hohoanimoyafa? Romiyafe adükari bogori Sisaimbo takis kaki saimbo ra ahinümbiyo, waniyo? Asu sihiri takis kaki saimbo ra ahinümbiyo, waniyo?” mehomo. ¹⁵ Asu Sisai ai ahamundi wosihofi hoafi ra fifire haya hoafiyuhü yahuya, “Nimboe se wambo refe hoeifendirimbo ehomoa? Kaki hoari mamü sowaründümo sinimo animbo ro hoeindihea!” mehu. ¹⁶ Nindou ranai kaki hoari sowaründümo homo masabudowamboyo düdureapurühi yahuya, “Ndürü asu sisami nda dadea?” mehuamboemo. Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisarindane,” mehomo. ¹⁷ Asu Sisai ai hoafiyupurühi yahuya, “Sisarindi moatükunayo ra Sisaimbo ndabudo.

Asu Godindi moatükunayo ra Godimbo ndabudo,” mehuamboemo Sisasindi hoafi ranahambo mahepünefundu.

*Nindou yifihündi botife hoafi ranimbo Sisasimbo düdumefundo
(Matyu 22:23-33; Ruk 20:27-38)*

18-19 Sadyusi ai hohoanimo-yomondühüya, nindou yifiyeyimbi ai ngiri asukai yangiri botindahindi yahomo-rundeimbi ai homo Sisasimbo düduyafundühü yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai sihefimbo ndani ahinümbi hohoanimo nda sürü papimarandi. Nindou mamai ai nimorehi semündü haya nimori-koate nindowenihü ai yifayu ana, amonngoandi kai ra akidi ai mbisemüdu-wamboane. Rananimbo ahandi amonngoandi fondambe nindou wanindimboemo-hünda nimori kambirineandamboane. 20 Mamimbo apodoho mamai 7 maningomo. Amonngo hondü ranai nimorehi ra semündü haya nimori mbuimindikoate yifiyuhüyu asu nimorehi ahandi ra ranikiminindi akidimayu ranahambo hinngimareandi. 21 Ranüyo nimorehi ra asukai akidi ngorü ai semündü haya nimori kefekoate yifimayu. Ranüyo asukai akidi ngorü ranikiminindi ai-amboani mamai yahurai ramefiyu. 22 Mamai yahurai apodoho mamai 7 ranai ramefundu. Ranüyo süngunambo nimorehi ranai amboani yifimayo. 23 Apodoho mamai ranai nimorehi ra munguambo masowandümo. Nga süngunambo nindou ranai yifihündi botifeambe apodoho mamai ranai botindafundühü asu nimorehi ra dadi nimorehi manda?” mehomo. 24 Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, “Se moai Baiborambe hoafi apenngo ra fifirundi asu Godindi nginindi fifirundi. Ranimboane se mamikari hoafayomo. 25 Nindou yifiyeyimbi ai asukai yangiri botehindi ana, ngiri anamndühü-ndahi asu nimorehühü-ndafu ndühündi. Aiana sünambeahindi nendi nahurai niboadeimboyei. 26 Nga nindou yifiyeyimbi yifihündi botife ra awi se Mosesindi buk nimi akidou hai imami tükumefeyo ra se hoeimbaruyo? Hoafi sürü mapenngo ranambe God ai Mosesimbo hoafiyuhü yahuya, ‘Roana Abrahamindi God-anahi, Aisakindi God-anahi, asu Sekopindi God-anahi,’ mehu. 27 God ana yifiyeyimbiyei Godi yupoani. Nga yangiri niboadeimbiyei God-ani. Sihei hohoanimo ana hihindi hohoanimoane,” mehu.

*Godindi weanngurühindi ahinümbi hohoanimo
(Matyu 22:34-40; Ruk 10:25-28)*

28 Ahinümbi hohoanimo fifireandeimbi ai süfuane Sadyusi ai Sisas babidimbo simbori hoafimemo. Ranüyu ai himboriyuane Sisas ai ahamundi düdufe hoafi ra simbori aboedi hoafimayupuri. Ranüyu Sisasimbo düdurirühü yahuya, “Ahinümbi hohoanimo nahaniyo amuri ranahambo ngasünde haya adükari hamindayoa?” mehuamboyu. 29 Sisas ai simbori hoafiyundohü yahuya, “Ngasündeandeimbi ahinümbi hohoanimo ana ndanane: ‘Israer se wudipoapondühi himborindei. Adükari mamai yangirani sihefi Godayu. 30 Se sihefi God Adükari ranahambo ngusüfoambe munguambo, yifiafi munguambo, hohoanimo munguambo, nginindi munguambo ranambo ngusüfo pandihori.’ 31 Ranikiminindi ahinümbi hohoanimoane nda: Se sihaf wandafi mamimbo ngusüfo pandowandürü sihaf fimbo rawarowandü nou. Moai ngorü ahinümbi yimbu ndanahafembo ngasündeandeimbi yangoro,” mehu. 32 Ahinümbi hohoanimo fifireandeimbi mayu ranai Sisasimbo hoafiyundohü yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbi, se hoafayafi ra aboedane. Anihondane moai ngorüpoanimbo God nungu, nga Adükari God mamai yangirani anungu. 33 Ranimboane Godimbo ngusüfoambe munguambo, fifirife munguambo, nginindi munguambo ranambo ngusüfo pefembo asu wandafi mamimbo ngusüfo pefembo sihefi fimbo rawehundi nou randihumboane. Sihiri yimbu hohoanimo ra rawarhundi ana, Godimbo sesi mungu mandife asu ninihondi hifikoefe mandife sihefe ra ngasündeamboane,” mehu. 34 Sisas ai hoeireandane ndore fifireandeimbi hoafi

sĩmborĩ hoafĩmayuamboyu ai hoafĩyuhĩ yahuya, “Se God ŋgĩnĩndĩ hĩfandarandĩ ra akĩmĩsafĩ anĩmbafĩ.” Sisas ai yare hoafĩmayua amurĩ ranai ahambo dũdufe hoafĩ hoafĩmbo yĩhĩmbomemo.

*Sisas ai dũdi Krai-ayu yahu dũdumefiyu
(Matyu 22:41-46; Ruk 20:41-44)*

³⁵ Sisas ai Godĩndĩ worambe nindou yamundearũhĩ dũdufihĩ yahuya, “Nĩmboe ahĩnũmbĩ hohoanĩmo fĩfĩrundeimbĩ ai Krai, nindou ra God ai ahandĩ nendambo aboedambofembo kamafoarirĩ, ranahambo Defitĩndĩ nĩmor-ani ehomoa? ³⁶ Yifiafĩ Aboedĩ ai Defitĩmbo hohoanĩmo masagadowa hoafiyuhĩ yahuya, ‘Se wandĩ warĩhondũ waranĩ nĩmandĩfĩ ŋgafĩmbo sĩhafĩ hũrũtũmbĩ ra sĩhafĩ hoarehĩ hĩnĩŋgĩndĩheapurĩ-mboyahĩ,’ *Buk Song 110:1* mehu ³⁷ Defit ai Kraiĩmbo Adũkarĩ yahundo-marandĩ, asu nũngunde ahandĩ nĩmorĩ mandũ-a?” mehu.

*Sisas ai ahĩnũmbĩ hohoanĩmo fĩfĩrundeimbĩmbo ahĩnĩ hoafĩmayupurĩ
(Matyu 23:1-36; Ruk 20:45-47)*

Nindou afĩndĩ ranai yaŋgorĩmbo Sisasĩndĩ hoafĩ hĩmborĩmbo hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩmayei. ³⁸ Ai yamundeandũrũhĩ yahuya, “Ahĩnũmbĩ hohoanĩmo fĩfĩrundeimbĩmbo hĩbadĩhũmbo. Aiana warĩ hoandarũmbĩ hoearĩ yihuruyo hefe maketambe howanĩ nindou ai ahĩnĩyeihĩ hĩhĩfĩ-mbĩrĩhũmunĩ yahomomboanemo hohoanĩmoemo. ³⁹ Aiana rotumbo-hũnda rotu worambe asu sesesambe ra weaŋgurũhĩndĩ fondĩwamĩ wagabe nĩmarĩmboanemo hohoanĩmoemo. ⁴⁰ Aiana nĩmorehĩ kaisahoabedĩ ranaheimbo wosĩhoaforĩ hoafiyomondũrũhĩ ahei worĩ kosĩrũndũmo asu tĩkaruhoumbo hoandarĩ hamĩndĩ dĩdĩbafiyafu arundĩ. Ranĩmbo-hũndambo anĩmbo papĩ hoafĩ yĩbobofeambe ahamumbo ana tĩŋĩrĩfo ra moaruwai hamĩnd-anĩmbo ndĩmboe,” mehu.

*Nĩmorehĩ napokoate Godĩmbo kakĩ masĩhendĩ
(Ruk 21:1-4)*

⁴¹ Sisas ai Godĩndĩ worĩmbo kakĩ hĩpĩrĩ fikĩmĩ nĩmaruane nĩmorehĩ nindowenihĩ ai hĩpĩrĩ ranambe hei kakĩ mafoarĩhĩndĩ. Nindou kakĩ afĩndeimbĩ ranai afĩndĩsafĩ hĩpĩrĩ ranambe hei mafoarĩhĩndĩ. ⁴² Asu nĩmorehĩ napokoate kai ranai hamburĩ kakĩ yĩmbu toea sepĩrĩmĩndĩ ho hĩpĩrĩ ranambe mafoareapĩrĩ. ⁴³ Sisas ai ahambo sũngururũ-rundeimbĩmbo mborai yahupurĩ gugureapurĩ haya hoafiyuhĩ yahuya, “Ro sĩhamumbo anĩhondũmbo-anahĩ hoafehapurĩ. Nĩmorehĩ kai napokoate kakĩ Godĩndĩ worĩ hĩpĩrambe masĩhendĩ ranana napo afĩndeimbĩ masĩhehindĩ ranhambo ŋgasũndeamboane. ⁴⁴ Nindou napo afĩndeimbĩ ranai ana ahei adũkarĩ mbegorĩndũrĩ, ŋga akĩdou mafoarĩhĩndĩ. Ŋga nĩmorehĩ kai napokoate ranai ana ahandĩ sesĩ pemĩmboyoweimbĩ-mayo ranĩyo munũgu masĩhendĩ,” mehu.

13

Sisas ai Godĩndĩ worĩ bĩreboemboe mehu

¹ Sisas ai Godĩndĩ worĩ hĩnĩŋgĩre tũkũfiyuane ahandĩ sũngururũ-rundeimbĩ mamĩ ai hoafiyuhĩ yahuya, “Nindou Yamundo-randeimbĩ, worĩ aboedĩ safĩ asu nĩmoei adũkarĩ ra hoeiro,” mehundo. ² Sisas ai sĩmborĩ hoafiyuhĩ yahuya, “Se worĩ afĩndĩ ndanahambo hoeiarowandĩ. Ŋgĩrĩ nĩmoei mamĩ amboanĩ ŋgorũndĩwamĩ naŋgo, ŋga hĩfĩtĩreboai pĩndĩmboe,” mehu.

*Sisas ai tĩŋĩrĩfo afĩndĩ tũkũndĩfemboe mehu
(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)*

3-4 Sisas ai Orif hifi wafuambe nimarü himboyuane, Godindi wori ai anguni goagu mafondaro. Asu Pita, Sems, Son, Andru ai yangiri masifomo. Ai sifomo Sisasimbo düdurüwurühi yahomoya, “Hoafiyafimuni rani-moatükuni ra nüngusumboani tükümandifea? Asu nini-moatükuni boatei tükündefemboe mbisefi fifirimandihua?” mehomondamboyu. ⁵ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hibadumbo, nga nindou mamisihamumbo woshihoafori hoafindapurumbui. ⁶ Nindou afindi ranai ngomo wandi ndüri dükandundühiya, ‘Ro nindou rananahi nda,’ mbisimo houmbo nindou afindi woshihoafori hoafindundürimboemo. ⁷ Asu se yifiarindimondani himborindimondühane, asu yifiari hoafi yangiri angunipoedi himborindimondühane ra se yowanifindi hohoanimondimboemo. Rani-moatükuni ra tükündefemboesi, nga asu rani-moatükuni tükefeyo ranahambo awi bidifiranambo siane yahopoani. ⁸ Hifi-hifi ranai simbori yifiarindomboe. Asu adükari bogori nindouyafe nendi ranai simbori simborindimboemo. Hifi bidifiri ranifihisese ai wanindimboe asu hifihhe ranai tükündefemboe. Munguambo moatükuni ranana nimorehi ai nimori wakemindimbo yaho haya asubusi boatei asemindo nahuraiane tükefeyo. ⁹ Ranisimboani animbo se hibadumbo. Ai sihamumbo mbundüpundümo houmbo kansiriyafe himboarühi papi hoafindüpurimboemo. Asu Suda-yei rotu worambe bubundüpurimboemo. Wambo sünguna ahamundi adükari bogori asu hifandirundeimbi ahamundi himboahü ni ngomboemo. Nga refeambe animbo Aboedi Hoafi ahamumbo wataporimbondüpurü. ¹⁰ Nga bidifiranambo si ranai tüküfekoateyoambe nindou munguambo ranai aboedi hoafi ra himborindei hehimbo animbo. ¹¹ Sihamumbo mbundüpundümo houmbo kotambe ndowapundümo ngomondani se yowaninini hoafi hoafimandefi yahoefembo yihimboyopoani. Moani rani-simboani hamindi animbo se hoafimbo ra God ai horindeapurumbui. Asu ngiri se sihamundihoari wataporimbondundi, nga Yifiafi Aboedi ai-animbo wataporimbondamboe. ¹² Nindou ai ahamundi amonjo mamiasu akohoandambo papi hoafindüpurü mbundumbo hifokoefepurimbo hoafindimboemo Asu afindi ai mamiyahurai randeambui. Asu nimori ahandi hondi afindambo moaruwaimbondeapirühi nindoumbo hoafinduanififkoandüpirimboemo. ¹³ Wambohünda munguambo nindou ai sihamumbo moaruwaimbo-ndhipurimboeyei. Nga asu didiyei moanane sei nginindi animboei hei ana, God ai aboedambo-ndearumbui,” mehu.

*Moaruwai hamindi moatükuni tükündefemboe
(Matyu 24:3-14; Ruk 21:7-19)*

¹⁴ Sisas ai hoafiyuhiyahuya, “Se hoeindundanimoaruwai hamindi moatükunisürühoeimbi fondiwami ni ngomboe. Nindou düdi ndani hoafi nda ritimarandi ana, aififirimbireandamboane. Ranisimboani nindou Sudia hifihü animboei ai nimaifefoehi hehi hifi wafuanambo mbihahüsiamboane. ¹⁵ Asu nindou ai woriwaminindi akusifoendi ra ai yowanifhandi napo fufoemindimbo worinambo keboembui. ¹⁶ Asu nindou düdi nümbürambe anüngu ranai yowanifhandi warihoandarifoeari semindimbo ngumbui. ¹⁷ Ranisimboani nimorehi warandühumbanei asu nimorikehureimbanei aiana hipoanimoembouanei. ¹⁸ Se Godimbo didibafindafundananimbo rani-moatükuni ranai ngisihari afindi tüküfeyoambe tüküfekoateybeyowamboane. ¹⁹ Nimboe sapo rani-simboani animbo moaruwai hamindi tñirifo tükündefemboe. God ai weangurühi mungu-moatükuni nafirandambe moai yahurai tñirifo tüküfeyo, asu süngunambo amboani ngiri yahurai moatükuni tükündefeyo. ²⁰ Asu Adükari ai tñirifo ranahambo bodifoahüfe kikemindikoate mbeimbonana munguambo nindou ranai ngiri aboedamboyahindi. Nga nindou ai wandanei yahu diboniyu hinngimareandürü aheimbo hohoanimondandürühi bodifoahünde kikindeambui. ²¹ Ranisimboani nindou mamiai siheimbo hoafindundürühiya, ‘Hoeirhi, Krais ini nda,’ mbiseianiyoyo asu ‘Hoeirhi, ini goagu ra,’ mbiseiani

se yowani anihondümbofepoani. ²² Nindou bidifiri ai ngomo tikandu houmbo animboya, 'Ro nda Krai-anahi,' asu 'Ro Godindi hoafi hoafiya rihandaimb-anahi,' mbisimo hou hepünifeimbi moatükuní randumboemo. Ai rarumbo-mbembonana God ai nindou dibonyundüreimbi ranaheimbo tikai hoafiyomondüri. ²³ Ranimboane munngu-moatükuní tükefeyo ra se hibadihumbo, nga munnguambo moatükuní tüküfekoateyoambe ranahambo hoafayahapuri," mehu.

*Sungunambo Nindou Hondü ai kudümbui
(Matyu 24:29-31; Ruk 21:25-28)*

²⁴ Sisas ai hoafiyuhí yahuya, "Rani-moatükuní ranai tükündife hayambondoani animbo,

hüfihamindi ai nimbirani ndamindimboe
asu amoamo ai ngiri sindu.

²⁵ Mupui ai sünambeahindi firibadeboai pütapindowohü
asu munnguambo sünambeahindi nginindi moatükuní ranai fifimindimboe. *Aisaia 13:10, 34:4*

²⁶ Ransimboani animbo nindou ai hoeindihoraní Nindou Hondü ai mburíngaiwami nanngu haya ahandi himboamupuimbo-randeimbi nginindi kapeihí kudümbui.

²⁷ Ransimboani animbo ai sünambeahindi nendi koandihepuraní ngomo nindou God ai dibonyundüreimbi ra hifi ranahandi yimbuyimbu himboranipoedi gugurínduwurumboemo. Ai hifi ranuhi fufundündimo ngomombo sünü hifi fondeandambe ngomo tükündafumboemo," mehu.

*Se süfuri nimindi ranahambo fifirindihindi
(Matyu 24:32-35; Ruk 21:29-33)*

²⁸ Sisas ai asukai hoafiyuhí yahuya, "Se süfuri nimindi fifirindundi. Nimi ranai emündü fofoyo ana, se fifirundi ra ndeara hoembo akimi tüküfembo yahomboane. ²⁹ Mami yahuraiane, se hoeindundaní munnguambo moatükuní tükefeyo ra se fifirindundi, Nindou Hondü ai ngiri amitata kudu, nga ndeara yipuri kimani anungu. ³⁰ Ro sihamumbo anihondümb-anahi hoafehapuri. Bidifiri nindou hifi ndanuhi aniboadei ranai yifikoateyeiambe animbo rani-moatükuní ra tükündifemboe. ³¹ Hifi asu sünü ana awarindihomoe, nga wandi hoafi ana ngiri awarindihoyo, nga wani," mehu.

*Nindou mami ai-amboani moai Adükari ai tüküfembo si ra fifireandi
(Matyu 24:36-44)*

³² Sisas ai asukai hoafiyuhí yahuya, "Nindou mami ai-amboani moai rani-moatükuní tüküfemboayo si ra fifireandi. Sünambeahindi nendi amboani moai fifirundi asu Nimori ai-amboani moai fifireandi, nga Afindi ai-yangirani fifireamboayu.

³³ Se hibadumbo nngomo, nimboe sapo rani-moatükuní tüküfembo ra se moai fifirundi. ³⁴ Ranana nindou mami ai ngorügoanini hombo yahu haya, ahandi ratüpuriyomo rundeimbimbo hibadündi yahu haya ratüpurí yimbureapuri mbura nindou yipuri hifandira-randeimbimbo yipuri wudipoapondo hibadandi ehu nahuraiane. ³⁵ Ranimbo-animbo se hibadumbo nmandümo, nini simboani wori aharambüri ranai tükümandifi, ra se moai fifirundi. Ai nimbambe tükümandifiyo nimbí mbusümbomandüyo, siambeahimandüyo ra se moai fifirundi. ³⁶ Asu ai nimehünou tükündüfi hoeindeapurani asu se apomboemo. ³⁷ Ndaní hoafi ro sihamumbo hoafehapuri ra, munnguambo nindumbo kapeih-anahi, nga se hibadihumbo nimandei," mehu.

14

Sudayafe bogor+ nindou ai nüngund+hu Sisas+ambo mbund+hur+in+def+ hifokoamand+hur+ mehomo

(Matyu 26:1-5; Ruk 22:1-2; Son 11:45-53)

¹ God ai Israer+ambo Aboedambo-mareandüra aboedi man+amboei si (Pasofa) asu bret yis+koate ses+ambo si ra tüküfembo yimbu si man+ngo. Ran+yo God+ambo s+hou-rundeimb+yomo asu ah+nümbi hohoan+mo yamundurundeimb+ ai Sisas+ambo k+k+himünd+ hifokoefimbo hohoan+momemo. Ran+yo ai hoaf+yomondüh+ yahomoya, “S+h+i+r+i n+n+i-süngund+hu Sisas+ambo wos+hoafor+ hoafi nd+hur+ mbunduhu k+k+h+ind+hur+in+def+ hoahu hifokoamand+hur+,” mehomo. ² Ai hoaf+yomondüh+ yahomoya, “S+h+i+r+i adükari sihi ana refepoan+, nga nindou ai ng+n+ind+ndeihi s+hefi mbusümo yifiar+ bot+ind+himboyei,” mehomo.

N+moreh+ mam+ ranai Sisas+nd+ mb+rowam+ f+s+jarümbü moatükuni kamareand+ (Matyu 26:6-13; Son 12:1-8)

³ Sisas ai Betani ngoaf+hü Saimon horombo m+man+ho mas+meimboyoweimb+ ahand+ worambe mamaru. Sisas ai nindou ranahand+ worambe sesüh+ n+maruane, n+moreh+ mam+ ai n+moei h+p+rambe sanda aboedi f+s+jarümbü kaki af+nd+ fih+ sem+ndeimb+ sem+nd+ haya tüküme feyo. Ran+yo Sisas ai sesüh+ n+maruane ai h+p+r+i ra boborehaya sanda ra ahand+ mb+rowam+ kamareando. ⁴ Nga asu nindou b+d+i+f+i+r+i mamarümo ranai ng+n+nd+yomondüh+ s+mbor+ hoaf+yomondüh+ yahomoya, “N+imboe sanda ra yat+k+i+r+i-yat+k+i+r+i aranda? ⁵ Nindou ai sanda ra kak+nambo mbasahümündi-mbonana 300 kaki hoar+nambo an+ambo sahümündih+ kaki ra nindou napokoate-yeimb+ambo sahundür+,” mehomo. Ran+amboemo ai n+moreh+ ranahambo ng+n+nd+marundi. ⁶ Nga Sisas ai hoaf+yupurüh+ yahuya, “N+moreh+ ra ambe, nga n+imboe se ahambo ng+n+nd+darunda? Ai aboedi moatükuniyo wambo ramareand+. ⁷ Nindou napokoateyeimb+ ana muŋguambo si sebab+d+imbo n+mandeimboyei. Se n+n+i-s+imboaniyo aheimbo fehefendür+imbo hohoan+moayei ra fand+hehindür+. Nga ro ana ng+r+i muŋguambo si se-bab+d+imbo n+imboah+. ⁸ N+moreh+ ndanai n+n+i-moatükuniyo ai refembomayo ran+yo ramareand+. Ai wand+ fi sandanambo hundür+marand+ ra y+f+nd+ahan+ h+f+i+k+efend+r+imbomayo ran+imboyo ran+ boatei ramareand+. ⁹ Ro s+hamumbo an+hondümb+anah+ hoaf+hapur+, muŋguambo hifi aboedi hoafi ra watapor+imbondundüh+ n+moreh+ ai ramareand+ ranahambo hoaf+nd+monda ahambo hohoan+mondeimboyei,” mehu.

Sudas ai Sisas+ambo boboagor+ nindouyomond+ war+hünd+hin+imboeah+ mehu (Matyu 26:14-16; Ruk 22:3-6)

¹⁰ Ran+s+imboan+ Sisas+ambo süngururü-rundeimb+ mam+ Sudas Iskariot ai God+ambo s+hou-rundeimb+ sowana Sisas+ambo ahamund+ war+hüfimbo mahu. ¹¹ God+ambo s+hou-rundeimb+ ai ran+ hoafi ra h+mbor+yomo houmbo h+h+i+f+i-h+h+i+f+i-yomondüh+ Sudas+ambo b+d+i+f+i+r+i kaki segodombo hoaf+memo. Ran+yo Sudas ai Sisas+ambo ahamund+ war+hüfimbo n+nüngumand+he yahuhayambo hohoan+momayu.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimb+ bab+d+imbo seses+imemo (Matyu 26:14-16; Ruk 22:7-14, 21-23; Son 13:21-30)

¹² Bret yis+koate ses+ambo si ranai weaŋgurüh+ tüküme feyo. Ran+s+imboan+ ra Pasofa sipsip n+mor+ ses+imbohünda hifokoar+hi ar+hünd+. Asu Sisas+ambo süngururü-rundeimb+ ai düduyafundowohü yahomoya, “Se hohoan+moyafan+ ro seses+imbo ra s+hambo nahü ngef+ d+d+boado-mand+hunda?” mehomondamboyo. ¹³ Asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimb+ yimbu koar+h+p+r+üh+ yahuya, “Se adükari ngoaf+nambo ngafan+. Ranüh+ nindou mam+ hoe h+p+rambe ndemündü haya naf+n+

düdi tükündüfimbui. Ahambo animbo se süngundiniri. ¹⁴ Se hoeindinerani ninin-worinamboyu afarifiyu ra se wori aharamburi ranahambo düdundafineandühi animboya, 'Nindou yamunde-randeimbi ai düdufihiya, 'Wori nahanambe Pasofa si sesi ra sesesimandefi?' mehuamboanehi,' mbisafani. ¹⁵ Rananimbo adükari nimoamondi wori nafirindümo hinngimarundi ra nafuindümbui. Ranühi animbo se sesi ra sindineandü," mehu. ¹⁶ Süngurineri-rinandeimbi ranai hafani ngoafi ranühi hoeirineandane, muŋgu-moatükunü ai hoafimayu süngure meŋgoro. Raniyo ranühi sesesimbo sesi ra sindimarineandü. ¹⁷ Ndeara nimbihoafi-mayoamboyo Sisas ai ahandi süngururü-rundeimbi 12 ranibabidimbo mahomo. ¹⁸ Ai sesi sowasümondühi nimarimombo Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri. Nindou mamü seambeahindi animbo wambo hürütümbi nindou-yomondi warihundeandirimbui. Nindou ranai hapondani ro-dibombo sesi as-esu," mehu. ¹⁹ Süngururü-rundeimbi ranai ranü hoafi ra himboriyomo houmbo ŋgusüfoambe moaruwaimarapuri. Raniyo mamai mamaiyomondühi düdururühi yahomoya, "Awi rombayahipoani?" raniranimemo. ²⁰ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Nindou ranana seambeahindani. Ai bret semündü haya rodibo hiprambe afoarhoandi. ²¹ Anihondane Nindou Hondü ai yifimbiyuamboane. Baiborambe hoafiyohüya, yifindümbui, meho süngu. Nga nindou düdi Nindou Hondü hürütümbi nindou-yomondi warihariri ranai hipoanimboembouani. Mamhari hondi ai ahambo ana wakemündikoate mbeyowamboyo." mehu.

*Sisas ai ahambo süngururü rundeimbimbo wain hoe asu bret masagapuri
(Matyu 26:26-30; Ruk 22:15-20; 1 Korin 11:23-25)*

²² Sowasümondühi nimarimombo Sisas ai bret semündü hifitire Godimbo hihifirüri mbura ahambo süngururü-rundeimbimbo yimbumareapuri. Asu ai hoafiyupurühi yahuya, "Se sowandümo, nga nda wandi fi safane," mehu. ²³ Asukai wain hoe kapambe semündü Godimbo hihifirüri mbura masagapura ai muŋguambo masimindimo. ²⁴ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, "Nda wandi horane God hoafi fframündü masihendi ra ŋginemindimbo. Wandi hori karefoendi ra muŋguambo nindoumbo fehefembo-hündamboane. ²⁵ Ro sihamumbo anihondumbo-anahi hoafehapuri, Ro ŋgiri asukainda wain hoe ndimindihü, nga moani nga ŋgambo God ŋginindi hifandarandi ranambe simbori wain hoe ndimindimboyahi," mehu. ²⁶ Raniyo herü mamü herüyomondühi adükari ngoafi ra hinngiru houmbo Orif hifi wafuanambo mahafomo.

*Sisas ai Pitamboya ai wambo daboadi hihirindeandirimbui mehu
(Matyu 26:31-35; Ruk 22:31-34; Son 13:36-38)*

²⁷ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, "Se muŋguambo sihamundi anihondumbofe hinngindumboemo. Nimboe sapo Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,

'Ro sipsip hifandirandeimbi nindou hifokoandihina
asu sipsip ai buküründahimboyei,'

Sekaraia 13:7

meho. ²⁸ Nga yifihündi botindahe hehea roboakori Gariri hifinambo ŋgümboyahi," mehu ²⁹ Pita ai hoafiyundühi yahuya, "Muŋguambo nindou ai sihambo anihondumbofe hohoanimbo ra hinngindumboemo. Nga roana ŋgiri hinngindüheanini," mehu. ³⁰ Sisas ai hoafiyundühi yahuya, "Ro sihambo anihondumboanahi hoafehanini, ndani nimbokoani kakaro ai yimbumbo hoafikoateayuambe animbo se ŋgimimbo hoafindafühüya, ro moai ahambo fihirihini mbisamboyafi," mehundo. ³¹ Nga Pita ai hoafiyuhi yahuya, "Ro ŋgiri moai fihirihini mbisahi, nga sedibo yifindamboyahü," mehuamboemo. Asu bidifiri süngururü-rundeimbi ai-amboani mamü yahurai hoafimemo.

*Sisas ai Getsemanih; Godimbo didibafimayu
(Matyu 26:36-46; Ruk 22:39-46)*

³² Ai homo Getsemani seiar+hündi ranühi tüküyafu ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ndühi n+mandümo, nga ro Godimbo didibafinda samboanahi,” mehupuri. ³³ Asu ai Pita, Sems, Son ahamumbo yangiri sepurimündü haya mahu. Raniyu asu Sisas ai ngusüfo pukiririhü ngusüfoambe moaruwai hohoan+momariri. ³⁴ Raniyu hoafiyupurühi yahuya, “Wandi ngusüfoambe pukirandirühi yifimbo yangirayahi. Nga se ndühi ndondu n+mandimo hibadüdi,” mehu ³⁵ Ai akidou sühüfi hu hifini amoembü amoearumbo nafi yagodohü ana, tihirifo ra gübüs+mbifoareandira yahu haya didibafimefiyu. ³⁶ Ai ndare didibafifihü yahuya, “Ape, wandi Ape, se yifirayafi ana wambo tihirifoembü moatükuni ra raguanambo-ndowandi. Nga se yowan wandi yifiri süngufepoani, nga sihafi yifiri süngundowandi,” mehu ³⁷ Ai hihirifi hu himboyuwane ahambo süngururü-rundeimbi ranai mapomondamboyu. Ai Pitambo hoafiyundowohü yahuya, “Saimon, se apafühiyafi? Asu se awi mam+awa amboani yangiri n+marimbo ra waniyo?” mehu. ³⁸ Asu ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hibadu n+ngomombo didibafindafundi, nga sihamumbo refe hoeifepurimbo tükündifeyoani p+ndimboemo. Anihondane, ngusüfo ana refembo hohoan+moayos, nga fiame n+mborayo,” mehu. ³⁹ Asukai Sisas ai hihirifi hüfo weangurühi didibafimefiyu nahurai didibafimefiyu. ⁴⁰ Ai asukai hihirifi hu himboyuwani ahambo süngururü-rundeimbi ai yapombo himbomarapura mapomo. Raniyo yangiri+mareapura, asu moai nini+hoafi ahambo hoafimbo fifirundi. ⁴¹ Sisas ai asukai ngim+ noufimb+ hihirifi süni himboyuwane ahambo süngururü-rundeimbi ai apusimemo. Raniyo hoafiyupurühi yahuya, “Awi se fiharu apomomboemo? Ndearambo rani+moatükuni ranai tüküfehü Nindou Hondumbo moaruwai hohoan+moyomondeimbi+yomondi warihü-rüwurimboanemo. ⁴² Hoeiru, nindou-yomondi warihüfendirimbo nindou-mayu ranai tüküfimboani. Nga botiyafu houmbo ngefo,” mehu.

*Sisasimbo mbumaründümo
(Matyu 26:47-56; Ruk 22:47-53; Son 18:3-12)*

⁴³ Sisas ai wataporimborandühi nunguane Sudas süngururü-rundeimbi 12 ambeah+ndi mam+ai tüküme fiyu. Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori nindouyomo asu Suda-yafe bogori nindouyomo ranai nindou af+ndi safi ranahamumbo koamar+houpura pisao yih+m+ndi asu nim+hari fufuründümo houmbo ah+nümbi hohoanimo fifirundeimbi babidimbo mahomo. ⁴⁴ Nindou sapo Sisasimbo nindouyomond warihüfimbomayu ranai nindou af+ndi ranahamumbo dibo hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ro wakik+h+nd+hünani animbo aiani, nga se ahambo mbundür+ndimo houmbo ndondu hibadür+ ngomo,” mehupuri. ⁴⁵ Raniyo Sudas ai nimehünou hu Sisasimbo hoafiyundowohü yahuya, “Yamundo-randeimbi,” yahuhü wakik+h+marüri. ⁴⁶ Raniyo nindou ranai Sisasimbo wariyomo homo mbumaründümo. ⁴⁷ Nindou akim+ burimemo ranambeah+ndi mam+ ranai ahandi pisao hüramündi haya Godimbo sihai-randeimbi adükar+ bogori+ndi ratüpur+yu randeimbimbo har+meindo. Raniyo ahandi ngörü himbo hoeari mafoafoareando. ⁴⁸ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se pisao asu nim+hari fufuründümo houmbo wambo kik+h+em+ndir+imbo masifomo ra hümbuhünümbi nindoumbo kik+him+ndimbo nahuraianemo. ⁴⁹ Ro si mamami+r+handühi sebabidimbo n+marimbo God+ndi worambe nindou yamund+hearü mar+handi ra asu se moai wambo kik+h+ründümond+ri. Nga Baiborambe hoafimayo ra anihondü tükümb+feyoamboane,” mehu. ⁵⁰ Raniyo ahambo süngururü-rundeimbi ranai hin+ng+rüwur+ houmbo pomefoundi. ⁵¹⁻⁵² Nindou hoarifi

mami ai kifohi hoeari yangiri güde haya Sisasiimbo süngumarüri hüfu. Asu ahambo kikihirundümondane hoeari yangiri kikihirundümonda safi yangiri mafifoendi.

*Sisasiimbo kansiri yomondi himboahü papı hoafimarıhorı
(Matyu 26:57-68; Ruk 22:54-55; Son 18:13-14, 19-24)*

⁵³ Sisasiimbo mburündümo mburumbo Godimbo sıhai-randeimbi adükarı bogorı hondündı worambe, Godimbo sıhou-rundeimbi, bogorı nindou asu ahınümbı hohoanımo fıfırundeimbi gugureafu nımarımondanı sowaründümo mahomo. ⁵⁴ Sowaründümo mahomondamboyo Pita ai akıdou anğunısafı süngumarapurı hu. Ai hu Godimbo sıhou-rundeimbi-yomondi bogorı hondündı worambe kefuai prisman babıdımbı haihü mamarımo. ⁵⁵ Godimbo sesi sıhou-rundeimbi bogorı asu muñguambo kansır ai nını-moaruwai moatükunırandı Sisas ai ramareandı ra fıfırıfembo-hünda kokomarundi. Ahambo hıfokoeffimbo-hünda ahandı moaruwai hohoanımo fıfırıfembo-hünda kokomarundi, ñga ai moai nını-akıdou amboanı moaruwai rareanda fıfırundi. ⁵⁶ Nindou afındı ahambo tıkarıhorı hehi papı hoafimarıhorı, ñga ahei hoafı ra yimbusümoane. ⁵⁷⁻⁵⁸ Nindou bıdıfırı ai Sisasiimbo papı hoafıimbo yahomo houmbo nıngomombo hoafıyomondühi yahomoya, “Ro himborıyefanı ai hoafıyuhı yahuya, ‘Godındı worı nindou ahamundi warınambo worımbomarundi ra bırıboadıheamboyahı. Asu ro ñgımı si yangiri asükai nindou warına worımbokoateyeimbi worı ra worımbondıhamboyahı,’ mehu,” mehomo. ⁵⁹ Ñga asu ahamundi hoafı wataporımbomarundi ranai simogodühi hoafıkoate mamıkarı wataporımboru wakımarundi. ⁶⁰ Godimbo sıhai-randeimbi adükarı bogorı ai kansrıyomondi himboahü botıfi nüñgumbo Sisasiimbo düdurırühi yahuya, “Nımböe papı hoafarunını ranahambo simborı hoafıkoateayafa?” mehundo. ⁶¹ Ñga Sisas ai ahamumbo moai nını akıdou amboanı hoafıyupurı. Asükai sesi sıhai-randeimbi ai düdurırühi yahuya, “Se God aboedani sei rıhündeimbi ahandı nımorı Kraisi-yafı, wanıyo?” mehu. ⁶² Asu Sisas ai hoafıyuhıya, “Rananahı. Rananımbö se muñguambo hoeındıhoranı Nindou Hondü ai God Nğınındeimbındı warıhondü waranı nımandümbui asu sünambeahındı mburıngai dıbonde kudümbui,” mehu. ⁶³ Godimbo sıhai-randeimbi adükarı bogorı ranai ahandı fıhındı hoearı hıreandühi hoafıyupurühi yahuya, “Nğırı nindou ñgorü ai moaruwai ramareandı ranahambo hoafındu. ⁶⁴ Se himborı-yomondanı ai Godimbo tırıfoefe hoafımayu. Se hohoanımoymondanı sıhırı ahambo nını-nünüñgu-mandıhura?” mehuamboemo. Asu muñguambo ai hoafıyomondühi yahomya, “Ai moaruwai ramareandı ranımböhünda yıfımbıyu-wamboane,” mehomo. ⁶⁵ Bıdıfırı ai ñguri fıfyafundo asu hoearınambo himboarı gabudıfoaru mburumbo harımemondo. Ai hoafıyomondühi yahomoya, “Hoafıyafı düdı sıhambo harımayu ra,” mehomo. Ranıyo asu prisman ai sowaründümo houmbo harımemondo.

*Pita ai Sisasiimbo ro moai fıfırıhinı mehu
(Matyu 26:69-75; Ruk 22:56-62; Son 18:15-18, 25-27)*

⁶⁶ Pita ai hoafı yıbobofe worı gınırı mbusümondühi nımaruwane Godimbo sıhai-randeimbi adükarı bogorındı ratüpurıyo randeimbi yıhoarıfı ai tüküme Feyo. ⁶⁷ Ai hoeirerane Pita ai haihü mamaruwa himboarı parerı nıngombo hoafıyohü yahoya, “Seamboanı Sisas Nasaretıhündı dıbombo manımbafane,” mehoamboyo. ⁶⁸ Asu Pita ai wanı yahu hoafıyuhı yahuya, “Se hoafayafı ranana ro moai fıfırıheandı,” yahu haya worı yıpurıkımı mahu. ⁶⁹ Asu ratüpurıyo randeimbi ranai asükai hoeirerı haya nindou akımı manıngomo ranahamumbo hoafıyopurühi yahoya, “Nindou ndanı amboanı ai dıborıhındanı,” meho. ⁷⁰ Ñga asükaiyu Pita ai dıdımo yuhü wanı mehu. Akıdou hıhınıngıre mbura nindou manıngomo ranai Pitambo hoafıyomondühi yahomoya, “Anıhondü, seamboanı Garırıhünd-anafı, ñga se ai dıborıhınd-anafı,” mehomo.

⁷¹ Asu asükai ai dabarífhí yahuya, “Se nindou wataporímboaríhorí ranana ro moai fífíríhíní,” mehu. ⁷² Ai raní hoafí ra hoafíyu hayamboyuane, nímehúnou kakaro ai asükai hoafímayu. Raníyo Sisas ai Pitambo hoafíyundowohüya, “Kakaro ai yimbumbo hoafíkoate-ayuumbe anímbo ngímímbo wamboya moai fífíríhíní mbísamboyafí,” mehu ra hohoanímoyuhí asu Pita ai afíndí aranímayu.

15

Pairatímbo sowana Sisasímbo sowaründümo mahífomo
(Matyu 27:1-2, 11-14; Ruk 23:1-5; Son 18:28-38)

¹ Siambe hondü Godímbo síhou-rundeimbí bogorí, hífandírundeimbí nindou, ahínümbí hohoanímó fífírundeimbí munnguambo kansír ai hoafí mamamberu masíhondí. Raníyo asu süngunambo Sisasímbo warí hüputüpuründümo mburumbo Pairat sowanambo sowaründümo mahomo. ² Asu Pairat ai Sisasímbo düdurirühí yahuya, “Se Suda-yei adükarí bogoríyafí?” Asu Sisas ai símborí hoafíyuhíya, “Se síhafíhoarí hoafayafísi,” mehu. ³⁻⁴ Godímbo síhou-rundeimbí ai afíndí papí hoafímarura asu Pairat ai asükai düdurirühí yahuya, “Síhambo afíndí papí hoafaruníní. Asu se nímboe akídou amboaní símborí hoafíkoateayafa?” mehu. ⁵ Asükai Sisas ai akídou amboaní hoafíkoatemayua Pairat ai mahepünífiyu.

Pairat ai Sisasímboya yífímbyu wamboane mehu
(Matyu 25:15-26; Ruk 23:13-25; Son 18:39–19:16)

⁶ Mungu hímbaní Pasofa sesesí sí tüküfeyoambe Pairat ai karabusambeahíndí nindou mamí aboedambo híngírírí-marandí. Nímórehí nindowenihí ranai aheihóarí ndürí dükaríhoranane híngírírí marandí. ⁷ Ranísímboaní nindou mamí ahandí ndürí Barabas ai nindou bídífírí sepurímündü haya gafman babídímbo yífíaríyomo nindou hífokoamarunda karabusímarüpurí. ⁸ Nindou afíndí ranai gugureandühíyo Pairatímbo horombo aheimbo yaremarandí rasüngufembo düdumehíndí. ⁹ Asu Pairat ai düdurerühí yahuya, “Se hohoanímoyeyaní síheimbo sowana Suda-yei adükarí bogorí ra aboedambo koandíhehinímboyo?” mehu. ¹⁰ Sapó Pairat ai ndore fífíreandí Godímbo sesí síhou-rundeimbí ai Sisasímbo ngüsüfoambe moaruwaiyomondühíyo ahambo sowana koamaríhawurí. ¹¹ Nga Godímbo síhou-rundeimbí ai nindou afíndí ranaheimbo hohoanímó botímarundürí Sisasímbo ana yowaní aboedambofipoaní, nga Barabasímbo anímbo, yahomo houbó. ¹² Asükai Pairat ai düdureandürühí yahuya, “Se hohoanímoyeyaní, ro níní-nününgu mandíhíní se Suda-yei adükarí bogorí sei aríhündí ranahambo-a?” mehuamboyei. ¹³ Asu ai asükai hoafí karíhehindühí seiya, “Nímí keimbí karíhendeimbífhí tíkoemündü pefímboani,” masei. ¹⁴ Asu Pairat ai düdureandürühí yahuya, “Nga asu níné-moaruwai ramareanda?” mehuamboyei. Asu ai pukúna hoafí karíhehindühí seiya, “Nímí keimbí karíhendeimbífhí tíkoemündü pefímboani,” maseiamboyei. ¹⁵ Raníyo nindou afíndí ranai híhífíhífímbyeia yahu haya aheimbo sowana Barabasímbo koamaríheirü. Asu amímbo hoafímayua Sisasímbo ndüfurí ndüfurírurí mburumbo nímí keimbí karíhendeimbífhí tíkoemündí pefímbohünda amí-yomondí waríhúmarí.

Ami ai Sisasímbo tírífoefe hoafímarurí
(Matyu 27:27-31; Son 19:2-3)

¹⁶ Ami ai Sisasímbo sowaründümo homo Rom gafmaní-yomondí adükarí worí, Pretoriam seimaríhündí, ranambe híngírírwurí houbó ami bídífírambo hoafímémonda gugurímefundí. ¹⁷ Raníyomo hoearí yímíndíbadí-hounduwohüyo hamburí hoearí güdúndo mburumbo tíhoarí tíhoarümbí wofínambo at nahurai nafíru mbíroambe kíkimáfoarundo. ¹⁸ Raníyo ai Sisasímbo hoafíyomondühíya, “Suda-yafe adükarí bogorí, karíhasí,” mehomo. ¹⁹ Raníyo ahambo nímíharínambo

mbirowohü hariyomondo, ŋguri tifiyafundo, adükariṁbo hohoanṁmombo rawefundi nou tīkaruhou yimṁndihona nīmarṁmo raraomarundi. ²⁰ Ai ahambo tirifoefi hoafiṁbo muṅgua-moatükuni ra raru mburu asu hamburi hoeari gudimarundo ra yimṁndi-ründümondühi asukai ahandi hondü ra güdimarundo. Muṅgu-moatükuni raraoru mburu nṁmi keimbi karihendeimbi-fihī tīkoemündi pefimbo sowaründümo mahomo.

Sisasṁmbo nṁmi keimbi karihendeimbi-fihī tīkoründümo pamarüwuri
(Matyu 27:32-44; Ruk 23:26-43; Son 19:17-27)

²¹ Sisasṁmbo sowaründümo houmbo heihüyei Sairinihündi nindou mamī, ahandi ndüri Saimon, Areksander Rufus-yafandi afindi ai adükari ŋgoafinambo masüfuwa hoeimarihori. Ranīyo ami ai sowaründümo houmbo hoafimemondoa Sisasṁndi nṁmi keimbi karihendeimbi ra masemündu. ²² Ranīyo Sisasṁmbo sowaründümo homo Gorgota sei arihündi ranihü tükümehindi. Gorgota ranahandi nṁmiṁndi ra mbirihapiri-ane. ²³ Ranühīyo ami ai Sisasṁmbo wain hoeambe hühütimbü marasen fanduyamundu mburu masabudo, ŋga ai moai sümündu. ²⁴ Ranīyo ami ai ahambo nṁmi keimbi karihendeimbi-fihī parüwuri mburumbo ahandimayo hoeari-napo ra yimbuemṁndimbo yahomo hou satu piraimemo. ²⁵ Sapo Sisasṁmbo nṁmi keimbi karihendeimbi-fihī pamarüwuri ra siambeahi hüfihamṁndi kehuri süfuambeyo. ²⁶ Ahambo papi hoafi sürü paru mburu ranai yare hoafiyowohü yahoya, “SUDA-YAFE ADÜKARI BOGORI,” meho. ²⁷⁻²⁸ Asu Sisasṁndi fikimī nindou yimbu yifariyafani hūmbuhüniyafani rīnandeimbi ahafanṁmbo amboani tīkorüpṁndümo pamarupiri. Ŋgorü Sisasṁndi kadüdanī parüwuri asu ŋgorü warihondani parüwuri. ²⁹ Ranīyei nindou afindi ranai ŋgasündihori heiheirühündühi mbiro hirihirihündühi ahambo tirifoefe hoafi hoafiyehi “Sapo se safiya ‘Godṁndi wori birifoeefe hefe ŋgimī sihi yangiri worimbondihī hīnīŋgṁndiheamboyahī,’ masafi. ³⁰ Hapondani se sihafī fimbo farihoefi. Se nṁmi keimbi karihendeimbi fihṁndi foarefoa hawambo kosafi,” masei. ³¹ Asukai mamī yahurai Godṁmbo sihou-rundeimbiyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo ai-amboani tirifoefe hoafimaruri. Ai ahamundihorari raru hoafiyomondühi yahomoya, “Ai nindou amurambo aboedamboreandüri-marandi, ŋga asu moai ahandi fimbo aboedamboreandi. ³² Krais Israeriyei adükari bogori ranai nṁmi keimbi karihendeimbi ra hīnīŋgire haya mbikusifuendi. Rananṁmbo sihirī hoeindihurühi ahambo anihondümbö-ndihurimboane,” mehomo. Nindou yimbu Sisasṁndi fikimī pamarupiri ai-amboani mamī yahurai Sisasṁmbo tiriṁmafoarineri.

Sisas ai yifimayu
(Matyu 27:45-56; Ruk 23:44-49; Son 19:28-30)

³³ Hüfinimbo rani hifihü nimbī ranai peyo haya ho hombo hüfihamṁndi wuwuriyuambe tükümefeyo. ³⁴ Hüfihamṁndi wuwuriyuambe Sisas ai puküna heiyuhü yahuya, “Eri, eri, rema sabaktani?” mehu. Hoafi ranahandi nṁmiṁndi ra ndahuraiane: Wandī God, wandī God, nṁmboe se wambo hīnīŋgimarowandiri. ³⁵ Nindou bīdīfirī akimī manimboei ranai hīmboriyei hehi hoafiyehi seiya, “Hīmboriyei, ai Erasamboani mīŋgayu,” masei. ³⁶ Ahei mbusümonṁndi nindou mamī ai pipiyu hu poposi moatükuni nahurai semündü mbura wain hoe ranambe foare mbura nṁmihari-fihī pare hīmondamündi haya masagado. Ŋga asu bodimondi ai hoafiyehi seiya, “Awi hoeindihu mbundihumbo, Eraisai ai ahambo farihefimbo tükümandifiyu, wanīmandiyo?” masei. ³⁷ Asu Sisas ai asukai puküna heiyu mbura yifimayu. ³⁸ Refihiyu asu Godṁndi worambe hoeari kumarundi ranai nimoamo ŋgahi peyo haya bure hanimbo gebü hifini türeandühi yimbumbore bumareandi. ³⁹ Asu ami-yomondi bogori Sisasṁndi fikimī manīŋgu ranai ai yifimayu ra hoeireanda

mayoa hoafiyuhî yahuya, “Anihondane, nindou nda Godîndî nîmor-ani,” mehu. ⁴⁰ Nîmorehî bîdîfirî ai akîdou angunî safî nîboadei hîmboapomayei. Ahei mbusûmo ra Maria Makdarahündîyo, Maria, Sems Sosep-yafandî hondîyo asu Saromeyo. ⁴¹ Sapo Sisas ai Garirihî nûnguambe nîmorehî ranîyei Sisasîmbo süngurîhorühî farîhehorî marîhündî. Asu amurî bîdîfirî nîmorehî Sisas babîdîmbo Serusaremînambo mahei ai-amboanî ranühî manîmboei.

*Sisasîndî yîfî nîmoko honguambe masîhehorî
(Matyu 27:57-61; Ruk 23:50-56; Son 19:38-42)*

⁴²⁻⁴³ Sosep Arimateahündî ai kansîrîyu haya munguambo nindou ai aiana aboedani sei hehi ahînrîhorî hündeimbiyu. Ai-amboanî God ngîndî hîfandarandî ranahambo hîmboyu-marandî. Sümbo moanî ngoafîmbo nîmarîmboane yaho yimungurîfeambe Sosep ai yîhîmbokoate hu Pairatîndî hîmboahü nûngumbo Sisasîndî finîmoko semündümbo düdumefiyu. ⁴⁴ Pairat ai Sisas yîfîmayu hoafî ra hîmborîyu haya hepünîmefiyu. Ranîyo ami-yomondî bogorîmbo mborai mehuambo mahua Sisas ai yîfîmbaiyu wanîyo yahu haya düdumarirî. ⁴⁵ Ami-yomondî bogorî ranai hoafîmayua hîmborîyu haya Pairat ai Sosepîmboya yîfî nîmoko ra ndoarîndîfî, mehundo. ⁴⁶ Sosep ai hu kifohî hoeari mamî pemîyu mbura Sisasîndî yîfinîmoko foarümündî hoearambe parirî ngamondîfoarirî mbura serümündî hu honguambe masîheirî. Hongu ra nîmoei nîmarîweimbîndambo nindou hütî wowondîmarundîyo. Ranîyo Sosep ai nîmoei adükarî ngorü gügüra hu hongu nafîtambe ra güre pare hîningîmareandî. ⁴⁷ Ranîyo Maria Makdarahündîyo asu Maria Sosepîndî hondîyo ai Sisasîmbo masîhawurî ra nîmbafe hîmboapomayafe.

16

*Sisas ai yîfîhündî botîmefiyu
(Matyu 28:1-8; Ruk 24:1-12; Son 20:1-10)*

¹ Moanî ngoafîmbo nîmarîmbo si ranai munguyowane, Maria Makdarahündîyo, Maria Semsîndî hondîyo asu Sarome ai Sisasîndî yîfinîmoko popoaimbo sei hehi bîdîfirî aboedî fisînarümbü moatükunî pemîmayei. ²⁻³ Ranîyo Sande siambhendü nafîmbo hüsîhü ai aheihoarî simborî hoafîyeihî seiya, “Dîdai sîhefîmbo fandîhemunî hayambo hongu nafîtambehündî nîmoei ra ndemündü yîhîrîmandea?” masei. ⁴ Nîmoei ranai afîndî hamîndîyo, nga ai hei hîmboyeiane nîmoei ra yîhîrîmarundî. ⁵ Ai hongu ranambe kefoehî hei hîmboyeiane, nindou hoarîfî mamî hoandarî hoeari kifohî güde haya warîhondü wananî mamaruwa hepünîmehindî. ⁶ Nindou ranai hoafîyundürühî yahuya, “Se yowanî hepünîfepoanî. Ro fîfirîheambo-anahî, seana Sisas Nasaretîhündî nîmî keimbi karîhendeimb-fihî pamarîhorî ranahamboane kokoarîhorî. Aiana asükai yanğîrî botîmefiyu! Aiana moai ndanühî yanğuru. Ahambo masîhehorî fondî ra hoeirîhi. ⁷ Nga se ngei ahambo süngururü-rundeimbî asu Pitambo amboanî hoafîndei. Sisas aiana sîhamumbo Garirinambo horombofi haya mahu. Horombo hoafîmayu süngu Garirihü anîmbo hoeindîwurîmboemo,” mehu. ⁸ Nîmorehî ranai honguambeahîndî tüküyahi hehi mafefoehindî. Ngusüfoambe hepünahi hîhamîndarîyei hehi yîhîmboyeihîwambo moai nindou mamîmbo amboanî mamî hoafî amboanî hoafîyei.

*Maria Makdarahündî ai Sisasîmbo hoeimarerî
(Matyu 28:9-10; Son 20:11-18)*

⁹ Sisas ai Sande siambeahîhondü botîfi-hayamboyu Maria horombo Sisas ai moaruwai nendî ⁷ hefoareandeimbî ahambo-so boatei tükümeffiyu. ¹⁰⁻¹¹ Nindou horombo Sisas babîdîmbo hoahoangomo marundî ranai afîndî hohoanîmoyomondühî aranîyomondühî nîmarîmondane, Maria ai ho hoafîyopurühî

yahoya, “Sisas ai yangir̄i manūnguwa ro hoeimar̄hini,” meho. Ai hoafi ra himbor̄iyomosi, nga moai an̄ihondumbo-rundi.

*Süngur̄iner̄i rinandeimbi yimbu ai Sisasimbo naf̄in̄i hoeimar̄iner̄i
(Ruk 24:13-35)*

¹² Asukai süngunambo ahambo süngur̄iner̄i-rinandeimbi ai naf̄isüngu hafandane, Sisas ai ngor̄upoan̄imbo fiyu haya hu ahafan̄imbo-so tüküme fiyu. ¹³ Asu ai hafan̄i süngurur̄ü-rundeimbi bod̄imondambo ran̄i hoafi ra watapor̄imbomar̄inand̄i. Nga ai moai ahafand̄i hoafi ra an̄ihondumbo-rundi.

*Sisas ai ahambo süngurur̄ü-rundeimbi-mbo-so tüküme fiyu
(Matyu 28:16-20; Ruk 24:36-49; Son 20:19-23; Ratüpur̄i 1:6-8)*

¹⁴ Bid̄if̄iranambo hondü ahambo süngurur̄ü-rundeimbi 11 ahamumbo-so sesi sowasümondüh̄i n̄imar̄imondan̄i tüküme fiyu. Ran̄yo ahambo süngurur̄ü-rundeimbi ai ngusüfoambe tap̄iham̄iyomondüh̄i n̄imoreh̄i nindowenih̄i ai yangir̄i bot̄imefiyua hoeir̄ihor̄i hehi hoaf̄imayei ra an̄ihondümbofekoate-memonda nḡin̄ind̄i hoaf̄imayupuri. ¹⁵ Asu Sisas ai hoaf̄iyupur̄üh̄i yahuya, “Se muṅguambo h̄ifi ra hoahoṅgomondüh̄i muṅguambo nindoumbo aboed̄i hoafi ra watapor̄imbondundür̄i. ¹⁶ Nindou düdi ai an̄ihondümbore haya hundür̄ayu ana, God ai ahambo aboedambo-ndir̄ümbui. Nga nindou düdi ai an̄ihondümbofe-koateayu ana, ai God̄ind̄i nindou-yafe hoafi himbor̄iyohü ȳibobofe ranambe awar̄ind̄ihoembui. ¹⁷ An̄ihondümbor̄ihindeimbi ranahei war̄isüngu God ai hepün̄ifeimbi moatükun̄i randeambui. Ai wand̄i ndür̄inambo moaruwai nend̄i heboad̄ihi asu ran̄ipoan̄imbo hoaf̄inambo hoaf̄indei raraond̄ihümboyei. ¹⁸ Ai amoasir̄i war̄inambo kik̄ih̄ind̄ihümündi asu nindou ai sim̄indei hehi ȳifiyei r̄ih̄indeimbi moatükun̄i asim̄indei amboan̄i ranai nḡir̄i moaruwaimbondeandür̄i. Asu ai ṅḡün̄umb̄i nindou-yeiwam̄i war̄i nand̄ihinda ai asukai aboed̄indeimboyei,” mehupuri. ¹⁹ Adükari Sisas ai ahambo süngurur̄ü-rundeimbi-mbo watapor̄imborapur̄i mbura God ai sünambe serümünd̄i hafu hin̄iṅgir̄ira ahand̄i war̄ihondü waran̄i mbamarü. ²⁰ Asu ahambo süngurur̄ü-rundeimbi ai muṅguambo h̄ifi hoahoṅgomondüh̄i watapor̄imbomarund̄i. Asu Adükari ai ai-bab̄id̄imbo nūngumbo ahamund̄i hoafi ra nḡin̄em̄ind̄imbo-hünda hepün̄ifeimbi moatükun̄i yare-marand̄i.

Ruk Aboedi Hoafi Ruk ai sürü papimarandi

Ruk ai Sisas tüküme fiyu ranahambo Tiofirusimbo sürü papimarandi

¹ Tiofirus, karhasi se adükari nindou-anafi. Nindou afindi ai nıne-moatükunı God ai yıhoefı mbusümo ramareandi ranahambo dıboadofe sürü papımbo mehomo. ² Sapo nindou dıdemo weaŋgurühi hondü Sisasındı ratüpurı ahamundı hımboarınambo hoeiru mburumbo aboedi hoafi wataporımborümunı marundı ranahamboemo ai sürü papıru marundı. ³ Ro wandıhoarı muŋguambo moatükunı ndorıhoeımbı weaŋgurühi tüküme fiyo ra tıfoarıhe fıfırımarıheandı. Ranımboane asu, Tiofirus, sıhambo ranımoatükunı tüküfe-tüküfe marandı ranahambo dıboadofe sürü papımbo ro hohoaımoıyoanı mayoa aboed-ane masahi. ⁴ Ro randıheandanı anımbo asu se muŋguambo moatükunı sıhambo yamundımarıhunını ra tıfoarowandühi fıfırımbırowanda sahehea.

Son tüküfemboıyo ranahambo sünambeahındı nendı ai Sekaraıambo hoafımayundo

⁵ Herot ai Sudia-yafe bogorımbıfi nıŋguambe nindou mamı ahandı ndürı Sekaraıa ai Godımbo sesı sıheferambo nındoumbıfi manüŋgu, aıana Godımbo sesı sıhoemo-rundeımbı Abaisa-yomondı sırambeahındııyo. Ahandı nımorehındı ndürı ra Erisabetıyo ai-amboanı Aronındı sırambeahındııyo. ⁶ Yımbu ai Godındı hımboahü mbumundı hamındı nımbafembo Adükarındı hoafi hımborıyafeıhi süŋgurıne marınandı. ⁷ Erisabet ai purüsüyo hayamboıyo ranımbo ai Sekaraıa-dıbo nımorı kefekeate nımbafembo boagırımayafe. ⁸ Mamı sımboanı Sekaraıandı sırhündı ratüpurımbı sı tüküfeyoambe sesı sıhefe ra Godındı hımboahü ramareandı. ⁹ Sapo Godımbo sesı sıheferambo dıbonımbo ranı hohoaımo süŋgumbo ahambo dıbonımemondowa Godımbo sıhefembo fondıwamı fı sıŋarümbı moatükunı mandıfembo Adükarındı worı ranambe kefuai mahüfu. ¹⁰ Ranıyo fı sıŋarümbı moatükunımayo ranai hai tıkırändühi horoambe nımorehi nındowenıhi afındı ranai weındanı nımbıoembo Godımbo dıdıba fıyeıhi burımayei.

¹¹ Ranıyo asu refeyoambe Adükarındı sünambeahındı nendı ranai ahambo-so tükü fı sıŋarümbı moatükunı mandıfe fondı warıhondanı manüŋgu. ¹² Ranıyo Sekaraıa ai hoeırırı haya hepünıfı yıhımbo sı sırıme fiyo. ¹³ Nga asu sünambeahındı nendımayu ranai hoafıyundowohü yahuya, "Sekaraıa, se yıhımbıondamboıyafı! God ai sıhafı dıdıba fıfe hoafı hımborıyumboanı. Asu sıhafı nımorehi Erisabet ai sıhafı nımorı nderımındımboe. Rananımbo se ahambo ndürı Son kaboadıworı. ¹⁴ Nımorı ranai tükündı fıyanı se afındı hamındı hıhı fı hıhı fındamboıyafı asu nındou amurı ranai-amboanı afındı hıhı fı hıhı fındeımbıoyei. ¹⁵ Nındou ranai ana Adükarındı hımboahü ndüreımbı hondündümbı. Aıana yowanı wain asu ŋgınındı hamındı bıa ra ndümündümbı. Ahambo hondı ai wakemındımbo yaŋgırıyoambe Yıfıafı Aboedi ranai ahandı fıambe yadıdündıfemboe. ¹⁶ Rananımbo ai Israerıhündı nındou afındı ranaheımbı God ahei Adükarımayu ranahambo sowana hıhındeırı ndemündündürı ŋgumbı. ¹⁷ Aıana Godındı hoafı hoafııyo-randeımbı, ahandı ndürı Erasıa rame fiyo nou, yahurı ŋgınındı ndemündü haya Adükarımbohünda ai boateı horombındü fı ŋgumbı. Aıana afındı mam-anemo asu nımor-anemo asükai mamühındeapıra aboedi-aboedındafu, nındou Godındı hoafı hımborıkoate-yei-rıhındeımbı aheımbı hıhırındeıranı mbumundı hohoaımo süŋgundıhi, asu anıhındümbı-rıhındeımbı Adükarı ai kosımbımayu ranımbo dıdıboadondearımbı," mehu.

¹⁸ Sekaraia ai sünambeahindî nendî-mayumbo sîmborî hoafiyundühî yahuya, “Asu ro nüngundîhe fîfirîmandîhe ranî-moatükunî ra anîhondayo amboanî? Roana ndeara boagirîyamboanahî asu wandî nîmorehî amboanî boagirîyomboane,” mehundowamboyu. ¹⁹ Sünambeahindî nendî ai sîmborî hoafiyundühî yahuya, “Ro Gebrier-anahî nda. Roana Godîndî ngusûmboaranî-anahî nîmboa arîhandî. Aiyu wambo koamarîhendîra sîhambo aboedî hoafî hoafîmbo makosahî. ²⁰ Se moai wandî hoafî ra anîhondümborowandî ranîmbo-hûnda yafadühamî tapî nîmbafî ngafîmbo ranî-moatükunî ra tükündîfemboe. Nîni-sîmboanîyo God ai dîbonîmayu ranî-moatükunî ra anîhondümbor tükündîfemboe,” mehundo.

²¹ Ranî-moatükunî ranai refeyoambe nindou bîdîfirî ai Sekaraiambo weindanî nîmboeimbo hîmboyahündowohü hohoanîmoyeihîya, “Ai nîmboe Godîndî worambe gedühî anüngu?” masei. ²² Ai weindanî tüküfi huhü aheimbo moai hoafî karearü, nga wanî. Ranîyei asu ai rarîhi hohoanîmoyeihîya awi Sekaraia ai nîne awambo moatükunî ahandî hîmboahümbor Godîndî worî ranambe hoeire hayamboyu rawefiyu masei. Ai aheimbo nîni hoafî akîdou hoafiyokoate-yundürühîyu asu ai moanî ahandî warînambo yangîrî sîsamîra wakîmareandî.

²³ Godîndî worambe Sekaraia ai sapo nîne-moatükunî refe ratüpurîmbo-mayu ratüpurî ra moendîre hayamboyu asu ai ngoafîna mahu. ²⁴ Ranî-moatükunî ranai refe hayamboyo-ane ranambe ahandî nîmorehî Erisabet ranai warandühumbîyo haya asu ai moai hondahüfeimbî amoamo ranambe worî hîni-ngîre ho, nga wanî. ²⁵ Ai yare hoafiyowohü yahoya, “Haponda ndeara bîdîfiranî hondü Adükarî ai wambo hîpoamboreandîrîhü ai wandî amoanîngî nindou hîmboahü menjoro ra raganamboareandî,” meho.

Sünambeahindî nendî ranai Mariamboya Sîsas ndowarîndîmboyaifî mehundo

²⁶ Erisabet ai 6 amoamombo nîngoambe God ai sünambeahindî nendî ahandî ndürî Gebrier ranahambo Gariri hîfambe ngoafî ahandî ndürî Nasaret ranînambo koamarîherü. ²⁷ Ai mahu ra nîmorehî sapo nindowenihî ahandî ndürî Sosepîmbo momo kümârîhindî ranahambo hoafî semündü hayamboyu. Sosep ranai ana adükarî bogorî Defitîndî amoao-yomondî sîrambeahîndîyu. Nga asu nîmorehî-mayo ranahandî ndürî ana Mariayo. ²⁸ Sünambeahindî nendî-mayu ranai nîmorehî ranahambo-so tüküfi hoafiyundühî yahuya, “Karîhasî. Adükarî ai se-dîbo nüngumbo sîhambo aboedî-aboedîmareanîni,” mehundo.

²⁹ Ranîyo asu Maria ai sünambeahindî nendî-mayo hoafî ra hîmborîyo haya asu ai afîndî hohoanîmoyowohü nîne-moatükunî hoafî yahurai ra yahohaya hoafîmayo. ³⁰ Sünambeahindî nendî-mayu ranai ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Maria, se ranîmbo yîhîmbondamboyaifî, nga God ai sîhambo ngusûfoambe aboedî fufurîfoareanînimboani. ³¹ Nga rananîmbo se warandühumbündafî hawa nindowenihî nîmorî ndowarîndîfî mbunda asu se ahandî ndürî Sîsas kaboadîworî. ³² Aiana adükarî hondüduanî ahambo moanî Nîmoamo Hamîndî Hondündî nîmoranî mbîseimboyei. Rananîmbo asu Adükarî God ranai ahambo bogorîmbondîrîmbui sapo ahandî amoao Defitîramefiyu süngu. ³³ Rananîmbo ai koadürümbor-koadürümbor Sekopîndî ahurî mamîyei bogorîmbondîfî nünguhü, ahandî ngîniîndî hîfandarandî ranai ngîrî moendîndo,” mehundo.

³⁴ Maria ai sünambeahindî nendî-mayu ranahambo hoafiyondowohü yahoya, “I, ranî-moatükunî ra nüngunde yahurai tükümandîfea? Asu roana nindowenihîkoate-anahîsî!” mehondowamboyu. ³⁵ Asu sîmborî ai ahambo hoafiyundühî yahuya, “Yîfiáfî Aboedî ranai sîhafî fîambe tükündîfenîniîhü anîmbo asu Godîndî ngîniîndî ranai sîhambo gabudîboadeanînimboe. Ranîmbo-hündambo anîmbo asu sürühoeimbî nîmorî ranahambo Godîndî Nîmor-ani mbîseimboyei. ³⁶ Awi se hîmborîyafî, sîhafî mbu Erisabet amboanî ngîrî nîmorî wakîndamîndo masei boagirîmayoa,

nga haponda warandühumbüyo haya 6 amoamo homboane. ³⁷ Ngiri God ai nini-moatükunî refekoate-ndu,” mehu. ³⁸ Asu Maria ai simborî hoafiyowohü yahoya, “Ro Adükariñdî ratüpurîya-rîhandeimb-anahî, nga se hoafimayafi süngu ai moanî rambireandamboane,” mehondowamboyu asu sünambeahîndî nendî ranai ndamefiyu.

Maria ai Erisabetimbo ndüfosimbo maho

³⁹ Rani-simboanî Maria ai botife naporamîndî haya nîmai ngoafi mamî Sudia hîfi wafuambe anaŋgo ranînambo mahafo. ⁴⁰ Raniyo asu ai Sekaraiandî worambe ho haya farife hafo Erisabetimbo hîhîfîmarandî. ⁴¹⁻⁴² Erisabet ai Maria hîhîfîmarandî ra hîmborîyo-ambe asu mare ranambe nîmorî ai ahandî furambe saŋgurîmbo botifi piyu marandî. Raniyo asu Erisabetîndî fiambe Yifiafi Aboedî ranai tüküfeyowohüyo, ai puküna hoafi karihoehü hoafiyowohü yahoya, “God ai sîhambo aboedî-aboedîmareanîni munŋuambo nîmorehîmbo refendürîkoate-mayunou. God ai nîmorî ranahambo amboanî aboedî-aboedîrirîmboani! ⁴³ Awi adükari moatükunî wambo tüküme Feyondîrî. Nga wandî Adükariñdî hondî ai wambo hoeifendîrîmbo tüküme Feyo. ⁴⁴ Awi se hîmborîyafi, asu ro sîhafî-mayo hîhîfî hoafi ra kefoendühî hîmborîhamîndîhühîyahî asu nîmorî wandî furambe asaŋguru ranai hîhîfî-hîhîfîyuhü hohorîpi-hohorîpîmayu. ⁴⁵ Adükariñdî hoafi ra se anîhondümbondowandühî ana, asu se hîhîfî-hîhîfîndafi sapo ranî-moatükunî ranai anîhondü sîhambo tükündîfenînimboe,” mehondo.

Maria ai Godimbo herüna kakisaomarîrî

⁴⁶ Maria ai yahoya,
 “Ro wandî ŋgusüfoambe ra Adükariñdî adükari-ani sa hohoanîmoayahî.
⁴⁷ Asu wandî hohoanîmoambe ranai Godimboya
 wandî Aboedambo-reandîrî-randeimbani yaho hîhîfî-hîhîfayo.
⁴⁸⁻⁴⁹ Ro ahandî ratüpurîya-rîhandeimbîya hehea moanîndî nîmorehîyahî,
 nga asu ai wambo hohoanîmoyuhü ndondomareandîrî.
 Hapondanambe peyo haya süŋgunambo gogu aho ranambe amboanî
 nindou ai wambo hîhîfî-hîhîfîmb-anafi mbîseimboyei,
 nîmboe sapo Adükari Hamîndî God ai wambo adükari moatükunî ramareandî
 ranîmbo-hünda.
 Ahandî ndürî ra moanî sürühoeimbane.
⁵⁰ Nga asu ahandî hîpoambofe hohoanîmo ranana nindou dîdîyei ahambo
 ahînarîhorî
 ranaheimbo-so boagîrî tühünîmbo rande yagodîmboe.
⁵¹ Ai ahandî warî ŋgîñdî ranambo adükari ratüpurî ratüpurîmayu.
 Ai nindou afîndî-afîndîyeimbî ranaheimbo ahei hohoanîmo nîne moaruwai
 amarondürî
 ranî kameihî bukürümafoareandürî.
⁵² Ai bogorî nindou-memo ahamundî nîmarîfondî wamîñdî hîfîñî hemoafoarea-
 purî.
 Raniyo asu nindou ndürîkoate-memo ranahamumbo nîmoamo sepurîmündü
 botîmareapurî.
⁵³ God ai nindou wembomboyeyimbî ranaheimbo aboedî moatükunî yimbureandürî
 asu nindou napombü-mayei ranaheimbo nîñî akîdou-amboanî warambe-
 fendürîkoate koamarîhendürî.
⁵⁴ Ai ahandî ratüpurîyei-rîhüñdeimbî Israer ranaheimbo mafarîhendürî ra
 sapo horombo hoafiyu masîhendî ranî süŋgumboyu hîpoambomareandürî.
⁵⁵ Ai Abraham asu ahandî ahurî mamî ranaheimbo hoafiyondürîmbo

koadürümbo-koadürümbo ra hohoan+moyu masihendi ran+ süngumboyu ramareandi,”
meho.

⁵⁶ Maria ai ngim+ amoamo Erisabeti-dibo ni+ngo h+imboyo asu ai ngoaf+na asükaiyo hihirife maho.

Erisabet Son+imbo maser+mindo

⁵⁷ Erisabet ai ahandi nimori sem+ndimbo si tüküme Feyondowamboyo asu ran+simboani ai nindowenih+ nimori maser+mindo. ⁵⁸ Nindou b+difiri ai-babidimbo wori yimburi+hindeimbi ran+yei asu ahandi wahori mamiyomo munguambo Adükar+ ai n+ne aboedi ran+poan+imbo moatükun+ ahambo ramareandi ra h+imbor+yeihehi ai Erisabetimbo ngusüfoambe h+hifi-h+hifimehundo.

⁵⁹ Nimori ranai mam+ wikiyu hayamboyuwane, asu ai ahandi fihoeari kefetir+hefe mburimbo afindandi nduri süngu Sekaraiambofi kafoefimboani sei hehi mahei.

⁶⁰ Nga asu ahandi hond+ ai hoaf+yowohü yahoya, “Yowan+! Ahandi nduri ana Son an+mbombiyu-wamboane,” mehonduri. ⁶¹ Ran+yei asu ai ahambo hoaf+yeih+ seiya, “Asu seana sihafi s+rambe moai yahurai nduri ana yangoro,” masahundo.

⁶² Ran+yei asu ai ahandi afindambo war+nambo yangiri hoaf+yeih+ nduri n+n+ nimori ranahambo kamaboadd+hor+ masahundo. ⁶³ Sekaraia ai sürü pap+imbo moatükun+fih+ nduri pareandüh+ yahuya, “Ahandi nduri ana Son-ani,” mehuamboyei. Asu moan+ nimboe yahurai munguambo ai hepün+mehindi.

⁶⁴ Refeyowohüyo asu moan+ ranambe ham+ndi Sekaraia ai asükaiyu hoafi ra watapor+imbo-randüh+ya God+imbo aboed-ani yahu hoaf+mayu. ⁶⁵ Ran+yo asu nindou ngoafi akim+ amarei ranai y+h+imbo sis+reandürüh+yo, asu ran+moatükun+ ramefeyo ran+ hoafi ranai Sudia hifi wafuambe ngoafi anango ran+amboan+ ho-ho marandi.

⁶⁶ Munguambo nindou ai ran+ hoafi ranahambo h+imbor+yei hehi hohoan+imo k+k+r+hündüh+ düduyahindüh+ seiya, “Nimori ra nini moatükun+ nahurai nimori tükümand+fia?” masei. Ai rar+hi fifir+hindi Adükar+ndi ng+n+ndi ranai ai-dibo an+ngo ho.

Sekaraia ai God+ndi hoafi hoaf+mayu

⁶⁷ Son+ndi af+ndi Sekaraiandi fiambe Yifiafi Aboedi ranai far+fehüyo asu ai God+ndi hoafi ra yare hoaf+yuh+ yahuya,

⁶⁸ “Awi s+hir+ Israeri-yafe God Adükar+ ranahambo aboed-ani mb+sefomboane.

Ai ahandi n+moreh+ nindowenih+ ranaheimbo far+hefendürüh+ aheimbo aboedambofe-nduri+mböhünda makusu-ani.

⁶⁹ Ahandi ratüpur+iyu-randeimbi amoao Defit+ndi s+rambeah+ndiyu

ai sapo nindou ng+n+ndi sihefimbo aboedambofe-mun+imbo-mayu ranahambo dibon+mayundo.

⁷⁰ Ai ahandi sürühoeimbi hoafi hoaf+yomo-rundeimbi-yomondi süngu horombo hoaf+yu masihendi hoafi ra süngumareandi.

⁷¹ Ran+ hoafi ra yahurai yare hoaf+yuh+ yahuya

ai nindou sihefimbo hürütümb-anei.

Asu y+boarukoar+himun-anei ranahei ng+n+ndi warambeah+ndi

aboeda hünd+hemunümbui yahu hoaf+yu masihendi.

⁷² Ai sihefi amoao mam+imbo h+poambondeandürümbui.

Asu ahandi hoafi hoaf+yu firamündü masihendi ranahambo hohoan+mondümbui.

⁷³ Sihefi amoao Abraham+imbo ai dabar+fih+ hoaf+yu masihendi.

⁷⁴ Ai sihefi hürütümb+yei warambeah+ndi aboedambo hürühefemunühi,

asu ai sihefimbo ahandi ratüpur+ y+h+imbo sis+r+fekoate ratüpur+imbo ra süngur+hi yahombo hoaf+yu masihendi.

⁷⁵ Asu ranan+imbo s+hir+ yangiri n+imboefambe amboani,

s+hir+ moan+ sürühehundeimbindefi mbund+hu,

aboedi mbumundi hamindi ahandi himboahü muṅguambo si aho ra nimboefomboane.

⁷⁶⁻⁷⁷ Haponda, wandi nimori, sihambo ana

Nimoamo Hamindi Hondüdi hoafi hoafiyafi-randeimb-anafi mbiseimboyei.

Seana Adükarimbohünda horombondafo ṅgafühi ahambohünda nafi didiboadondowandühi

ahandi nendi ranaheimbo ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi yahohü moaruwai hohoanimo-ambeahindi aboedambofe-ndürimboani yahomböhünda.

⁷⁸ God ahandi hipoambofe hohoanimonambo

simbori si nahurai koaboadeanda kodimboe.

⁷⁹ Rananimbo nindou yifimbo yihimboyeih nimbi nimaroani animboei aheimbo si boakiboadeandürimboe.

Asu rananimbo sihefimbo aboedi nimarimbo nafi nafuindamuna ṅgemboyefi,” Sekaraia ra mehu.

⁸⁰ Süṅgunambo Son ai adükariyuhumbo asu Yifiafi Aboedi ranai-amboani ahandi flambe ṅginindi tüküme Feyo. Ai hu nimi wohi furikoate-reandühi nüṅgu humbo Israer so boatei weindahi tüküme Feyu.

2

Maria Sisasimbo maserimindo (Matyu 1:18-25)

¹ Rani-simboani Romi-yafe adükaribogori Sisar Ogastas ai muṅguambo nindou ranihündambo ai ndüri semindimbo hoafi ra hoafiyu masihendi. ² Kwirinius ai Siria-yafe bogorimbofi nüṅguambeyo muṅguambo nindou ranaheimbo ndüri semindimbo ra boatei tüküme Feyo. ³ Raniyei asu muṅguambo nindou ranai mamami ahandihoari ahandi ndüri semindimbohünda ahandi ṅgoafi hondü raninambo hei marihündi.

⁴ Raniyu asu Sosep ai-amboani Gariri hifambe Nasaret ṅgoafihündi botifi haya adükaribogori Defitimbo sahorimindeimbi ṅgoafi Betrethem Sudia hifambe anango raninambo mahu. Sapo ai Defitindi sirambeahindani. ⁵ Raniyo asu Maria rana-hambo Sosepimbo semündumbo momo kumarihindi rani-dibo ndüri semindimbo mahu. Raniyo asu Maria ranai warandühumbiyo. ⁶ Raniyo asu ai Betrethem ṅgoafihü nimbafeambe Maria ai ahandi nimori wakemindimbo si ranai ndeara bidifiran tüküme Feyo. ⁷ Ai ahandi amonṅo nimori ra wakirimindi haya nimori-yafe hoearinambo himonderi mbura burmakauyei sesi hipirambe mafoareri. Sapo nindou aporambo wori ranai nindou fondi muṅgu simonṅorimayeiambo wambo.

Sünambeahindi nendi ai sipsip hifandiru-rundeimbimbo Sisas tüküme Feyu hoafi sowandümo mahomo

⁸ Rani hifihü sipsip hifandiru-rundeimbi ai ahamundi sipsip fufurundümo homo moanambühi hifandirundürühi mamimi nimbi-memo. ⁹ Adükarindi sünambeahindi nendi ranai ahamumbo-so tüküfihüyu asu Adükarindi himboamupui-randeimbi si ranai ahamumbo boakimafoareapur. Raniyomo asu ai rani-moatükuni rana-hambo yihimbo sisirimefundi. ¹⁰ Nṅa asu sünambeahindi nendi ranai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Se ranahambo yihimbondimboemo. Ro ndanimboahi nda sihamumbo aboedi hoafi sahamindimboanahi. Rani-moatükuni hoafi rananimbo adükaribogori hihifi-hihifi ndemindi muṅguambo nindou ranaheimbo tükündifemboe. ¹¹ Ndani-simboani Defitindi ṅgoafi Betrethem ranihü nindou sapo siheimbo aboedambofe-ndürimbo-mayu ranahambo hondi ai wakimarimindo. Ai nindou God dibonimeindo Krais Adükaribogori ranani. ¹² Nṅa asu rananimbo se ahambo anihondumbo randu yahurai fifirindüwuri. Se hoeindüwuranini nimori ranai hoearinambo himondihimbimbi burmakauyei sesi hipirambe foerumbui,” mehupuri.

¹³ Ranıyo asu hoafi niŋgoambe sünambeahındi ami-yomondi nendi ranai tüküyafu sapo sünambeahındi nendi ŋgorü-mayu rani-babıdımbı niŋgomombo Godımbı aboed-ani yahomo hoafiyomondühi yahomoya,

¹⁴ “God nımoamo hamındi hondü anüŋgu ranahambo aboed-ani mbıseiamboane.

Nımorehi nindowenihı hıfi ndanıhü anımbıoei ranaheimbo ŋgusüfo afurıfımbı hohoanımo segodürımbıoeane.

God ai aheimbo ŋgusüfo pareandürühi siyaofındürühani,” mehomı.

Sipsip hıfandıru-rundeimbı nındou ranai homo Sısasımbı hoeımarüwuri

¹⁵ Sünambeahındi nendi ranai ahamumbo sowahındi botıyafu sünambe hafomon-dane, sipsip hıfandıru-rundeimbı nındou-memo ranai ahamundıhoarı bogo hoafi fıründümondühi yahomoya, “Awi sıhırı Betrethem ŋgoafınambo ŋgefi sapo rani-moatükunı tüküme Feyo ra hoeındıhu Adükarı ai hoafımemunı süŋgu,” mehomı.

¹⁶ Ranıyomo asu ai nımai ranınambo homo Maria Sosepımbı-so tüküyafu mburu nımorı burmakauyei sesı hıpırambe mafoeru ra hoeımarüwuri. ¹⁷ Sipsip hıfandıru-rundeimbı nındou-memo ranai ahafembo hoeırupırı mburu asu ai nıne-hoafi nımorı ranahambo sünambeahındi nendi ai hoafımemo hoafi ra hoafımemopırı.

¹⁸ Muŋguambo nındou ai ranı hoafi ra hımborıyei hehi hepünahi afındi hohoanımomıyei. ¹⁹ Nga asu Maria ai ranı hoafi muŋgu ra ŋgusüfoambe hohoanımoyo marandı. ²⁰ Ranıyomo asu sipsip hıfandıru-rundeimbı nındou ranai hıhırıyafu homondühi Godımbı adükar-ani asu ndürımb-ani yahomo houmbo mahomo. Ai sapo ahamumbo sünambeahındi nendi hoafımemopurı ranı süŋgumbo ranı-moatükunı ranahambo hımborıyomo hoeıru houmbo wambo.

Sısasımbı ndürı kamafoarıhorı

²¹ 7 Si ranai hoane ranı wagabe nımorı ranahambo hoearı kefetırıhefihı ndürı Sısas kafoefımbı si ranai tüküme Feyo. Sısas ra horombo hondandı furambe saŋgorıkoate-yuambe ranı-sımbıanı sünambeahındi nendi ai kamafoarır-ane.

Simion Ana ai Sısasımbı Godındı worambe hoeımarınerı

²² Mosesındı ahınümbı hohoanımo meŋgoro ranai hoafımayo süŋgu Maria Sosep ai aboedı tüküfe nımarımbıomefe ranı si ai tüküme Feyopırı. Ranı-yafe asu ai nımorı ra sowarındıfe hena Adükarındı hımbıohü hıniŋgıfımbı Serusarem ŋgoafına mahafe.

²³ Sapı rani-moatükunı refembo-mayo ra Adükarındı ahınümbı hohoanımoambe yahurai sürü pare yaŋgorowohü yahoya, ‘Muŋguambo nindowenihı nımorı fıri sımborıhündı ranana Godındıfihı yaŋgırı paıarımbıoeane,’ meho. ²⁴ Asu ai hafe yımbu wupufombıfeyo asu dıbı weımbıfeyo ranamboanı Godımbıohünda hıfokoarıne masıheneandı sapı Adükarındı ahınümbı ra-meho süŋgumbo.

²⁵ Ranı-sımbıanı nındou mamı ahandı ndürı Simion ranai Serusarem ŋgoafi ranıhü manüŋgu. Nındou ranai ana ai aboedı hamındıyu haya Godımbı yaŋgırı hohoanımo parıreımbı nındouyuhü Israer nındou ranai aboedambo-mbeahındı yahu haya hımbıoyumbıyu manüŋgu. Yıfıafi Aboedı ranai ahandı fıambe nımarıweımbıyu.

²⁶ Ranıyo asu Yıfıafi Aboedı ai Simionımbı hoafi weındahıreandıowohü yahoya, “Nğırı se nımai yıfındıfı, nga se nımbafı-nımbafımbı Adükarı ai Nındou koamarıheırı ra hoeındıworı hawambo anımbı ndamboyafı,” meho süŋgu. ²⁷ Yıfıafi Aboedı ai Simionımbı hohoanımo botımareramboyu asu ai Godındı worına mahüfu. Sapı ahınümbı hohoanımo meŋgoro ranı-süŋgumbo ahambo refımbıoyafe hondafındı ai nımorı Sısas ranahambo sowarındıfe Godındı worı ranambe mahüfe. ²⁸ Ranıyo asu Simion ai nımorı ranahambo ahandı warambe wakırümündı Godımbı hıhıfırürühi hoafıyuhı yahundıya,

²⁹ “Adükarı sapı horombo wambo se hoafımayafı ra-süŋgumbo

sihafi ratüpurîya rihandeimbî nindou nda moanî rando hinîngîndowandîra ro ngusüfo afurîndîhe kûndîhe hehea yîfîndamboane.

³⁰ Ro wandî himboarinambo se yîhoefombo aboedambofe-munîmboayafî ra hoeirîheamboanahî.

³¹ Ranî-moatükunî ra se sihafî nîmorehî nindowenihî ranahei himboahü didîboadorandîfî masîhoefane.

³² Ranî-moatükunî ranana weindahîfembo si-ane, nga sihafî hohoanîmo süngu ranî-moatükunî ranai anîmbo Suda-yafe ndîfo mayei ranaheimbo si dagadürîmboe.

Asu nîmorehî nindowenihî sihafî Israerîhündî-mayei ranaheimbo ndürî adükarümbî nîngo hohoanîmo ra tükündîfendürîmboe,” mehu.

³³ Ranî-yafe asu nîmorîndî hondafîndî ranai nîne-moatükunî hoafî Simion ai wataporîmbo-marandî ranîmbo himborîyafe hena hepünîmefîneandî. ³⁴⁻³⁵ Ranîyu asu Simion ai aheimbo aboedî-aboedîreandürühî Maria nîmorîndî hondî-mayo ranahambo hoafîyundowohü yahuya, “Nîmorî ndanana God ai ahandîhoarî dibonîmayuani Israerîhündî bidîfirî ahambo anîhondümbkofekoate-ayei ranai moaruwaimbo-ndahimboyei asu anîhondümb-arihörî ai aboedambondahimboyei. Ai Godîndî yîfirî nafuindümbui asu nîmorehî nindowenihî afîndî ranai ahandî hoafî himborîkoate-ndeihî, asu ahei nîne hohoanîmo dîbo ahei ngusüfoambe mamarondürî ra weindahîndîhimboyei. Rananîmbo asu sihambo-amboa afîndî hohoanîmo ranai pisao nahurai sihambo ngusüfo ra nandeamboe,” mehu.

³⁶⁻³⁷ Ranîhü nîmorehî kai mamî ahandî ndürî Ana Godîndî hoafî hoafîyorangeimbîyo manîngo. Ai Fanuerîndî nîmorîyo haya asu Asandî sîrambeahîndî-mayo. Nîmorehî ranai 7 himbanîyo nindowenihühîmefeyo nga asu haponda 84 himbanîmbo boagirîyomboane. Ai moai Godîndî worî ranahambo hinîngîre tifoendî, nga ai moanî nîmbî nîmbîsi aho ra Godîmbo hohoanîmoyowohî wembopo didîbafîfe marandane. ³⁸ Moanî ranî-sîmboanî hamîndî ranambe nîmorehî ranai akîmî tüküfe nîngo Godîmbo hîfîhîmarîrî. Asu ai nindou didîyeyi sapo Serusarem ngoafî God ai aboedambo-fembo-mayu ranahambo himbomayeyi ranaheimbo nîmorî-mayu ranahambo wataporîmbo-randürühî hoafîmendürî.

Sosep ai ahandî amborî babîdîmbo Nasaretînambo hîhîrîyahi mahei

³⁹ Sosep Maria ai sapo nîne-moatükunî ratüpurî Adükarîndî ahînümbî hohoanîmo süngumbo refembo ratüpurîmayo ra rarîne mburîna, asu ai ahafe ngoafî Nasaret Gariri hîfambe anango ranînambo hîhîrîyafîne mahafe. ⁴⁰ Nîmorî ranai adükarîyuhü ngînimarîhoayu. Ranîyu asu ai ndore fîfîre haya God ai ahambo ngusüfoambe aboedî-aboedîmarîrî.

Sisas hoarîfî ranai yamundu-rundeimbî nindou babîdî Godîndî worambe mamaru

⁴¹ Munguambo himbanî ra Sisasîndî hondafîndî ai Serusaremînambo adükarî si ahandî ndürî Pasofa tüküfe arandî ranî hoeifembo hafe marînandî. ⁴² Asu Sisas ai 12 himbanîmbo nûngu hayamboyuane, sapo ranî moatükunî si koadürü refemarandî süngumbo ai hoeifembo mahafe. ⁴³ Adükarî si ranai hümaramîndo-wamboayafe asu ai ngoafîna hîhîrîyafîne hafe, nga Sisas hoarîfî-mayu ranai Serusarem ngoafîhü nîmaru. Nga asu ahandî hondafîndî ai nîmarîmbo-mayu ra moai fîfirîneandî. ⁴⁴ Ai ndanananîya nindou amurî bidîfirî ranî-babîdîmbo mbahumbai safe hena asu ai ranî si peyo haya maho ra nafî süngu hafehü ngunindambürî asu mamîsîrî-mayeyi ranahei mbusümo kokomarînrî hafe. ⁴⁵ Ai ahambo hoeifîkoate-yafehü asu ai hîhîrîyafîne hena Serusaremînambo hüfîhî kokomarînrî hüfe. ⁴⁶ Yimbu si ranai howane, ngîmî sinambo hondafîndî ai Godîndî worambe Suda-yomondî ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbî babîdîmbo mamaruwa hoeimarînerî. Ai ranîhü nîmarümbö ahamundî hoafî hîhîmborîyu asu düdufe hoafî düdufîpurî randühî mamaru. ⁴⁷ Ranî

nindou munḡuambo dīdemo ai ahandi hoafi hīmborimemo ranai ahandi fifirifeyo asu simbori hoafimayu ranahambo hepūnūmefundi. ⁴⁸ Ahandi hondafindi ai ahambo hoeirinerūhi hepūnyafine mburina hondi ai hoafiyondowohū yahoya, “Nimori nda se nimboe yihoehimbo ra-sūḡumarowanda? Sihafi ape-dibo ro sihambo afindi hohoanīmoyehūhi kokomarīhoanini,” meho. ⁴⁹ Nimori ranai simbori hoafiyuhū yahuya, “Nimboe se wambo kokomarīnandira? Ro wandi Apendi worambeahi nimboamboanahi ra se moai fifirineandiyo?” meho. ⁵⁰ Nga yimbu ai moai nimorindi hoafi nimindi ra ndorine fifirineandi.

⁵¹ Raniyo asu Sisas ai ahandi hondafindi babidimbo Nasaret ngoafinambo hihiriyahi mahei. Asu ai ahafe hoafi hīmboriyu marandi. Ahandi hondi Maria ai munḡu moatūkuni ra ḡusūfoambe hohoanīmoyo kikihimareandi. ⁵² Sisas ai ahandi fi ra adūkarīyuhū asu ahandi fifirife hohoanīmo ranai adūkarī tūkūfihī God-aiyu asu nindou-ayeī ahambo hoeirihora mayoa aboed-ani masahūndo.

3

Son hundūri-ara-randeimbi ai hoafi bokarimarihendi (Matyu 3:1-12; Mak 1:2-8; Son 1:19-28)

¹⁻² Sisar Taiberius ai 15 hīmbani hīfandīrandambe Pondius Pairat ai Sudia-yafe hīfi hīfandīmarandi. Herot ai Gariri hīfi hīfandīrandane, ahandi akidi Firip ai Ituria hīfi asu Trakonitis hīfi hīfandīmarandi. Risanias ai Abirene hīfi hīfandīrandambeyo asu Anas weimbo Kaiafas ai Godimbo sesi shene-rīnandeimbi bogori adūkarīmayafani. Rani simboaniyo Son Sekaraiandi nimori ahambo-so nīmī wohi furikoate-reandūhi Godindi hoafi ranai tūkūmefeyo. ³ Raniyo Son ai Sodan hoekimi ra hoahoḡu wakireandūhi hoafi bokarīhendūhi yahuya, “God ai shēi moaruwai hohoanīmo ra gogorīhefembōhūnda munḡuambo nindou shēi moaruwai hohoanīmo ra hinḡḡḡndīhi hehi hundūrūndei,” meho. ⁴ Rani-moatūkuni ra Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi, ahandi ndūri Aisaia, ahandi bukambe hoafimayo sūḡguyo tūkūmefeyo. Ai yare hoafiyowohūya,

“Nīmī wohi furikoate-reandūhi nindou mamī ahandi yasimondi ranai mḡḡḡḡyo
hoafiyowohū yahoya,

‘Adūkarīndi nafi wudīpoapondīhīndi,
ahambohūnda nafi dīdīboadondīhīndi.’

⁵ Munḡuambo hoafendi peyo-peyo arandi ra hīfi hīrīndei koaboadīhindūhi
botire nḡḡḡweimbi ra dīdīboadombīrīhindamboane.

Nafi ho pusire ho pusire-randeimbi ra
dīdīboadorīhīnda mbumundīmbeyo-wamboane,
asu nafi moaruwaiayo ra wudīpoapo-mbīrīhindamboane.

⁶ Rananimbo munḡuambo nīmōrehī nindowenihī ranai God shēfīmbo aboedambofe-
munīmbōhūnda ratūpurīmayu ra hoeimbīrīhindamboane,” *Aisaia*
40:3-5

meho.

⁷ Nindou afindi ranai Sonimboya hundūrūmbīramunī sei hehi Sodan hīmona maheiamboyu ai aheimbo hoafiyundūrhū yahuya, “Se ana amoasiri moaruwai ranahandi nīmōr-anei. Sīheimbo dīdī ai hoafimayu-amboyei God ai moaruwaimbofendūrimboayu ranambeahīndi aboedambo-fembo hohoanīmoayeia? ⁸ Sīhei hohoanīmo ra hīsī nahurai-ane. Se sīhei moaruwai hohoanīmo hinḡḡḡmarīhīndi ra nafuimbōhūnda hīsī aboedī nahurai hohoanīmombeyei-amboane. Asu se ḡḡrī sīheihoari simbori hoafūrīndēihīya, ‘Abraham ana yihoefi amoao-ani ranimboane God ai ḡḡrī yihoefimbo ḡḡnīndīndamunī,’ mbīsei. Nga Abrahamīndi ahurī ra moanane. Haponda ro sīheimbo hoafayahandūri, God ai yifirayu ana, ai nīmōei

nda Abraham+ndi ahuir+imbonde naf+ndanduri hin+ngi-ndeandurumbui. ⁹ Nimi ranai aboedi his+ikoate-ayo ana, nimi afimambe time yangor+imboane, hitifoefe haiambe pifembohunda,” mehu.

¹⁰ Nimorehi nindowenih+ ranai Son hoaf+mayu ra himbori+yei hehi duduri+horuhi seiya, “Asu ro nunungu-mand+hunda?” masei ¹¹ Asu ran+yo Son ai simbori hoaf+yunduruh+ yahuya, “Nindou ngoru ai siot yimbundap+ran+ asu ngoru ai moan+nduan+ ahand+mayo fih+nd+ ngoru mbisagadowamboane. Asu nindou ngoru ai sesi af+nd+ asihendi amboan+ moan+ mam+ mare ran+ sungumb+reand-amboane,” mehu. ¹² Takis kaki sowandumo-rundeimbi nindou bidif+ri amboan+ hundurumbohunda mahomo. Asu ai dudu+yafunduh+ yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, asu ro nunungu-mand+hunda?” mehomo. ¹³ Asu simbori Son ai hoaf+yupuruh+ yahuya, “Se takis kaki ra gafman hoaf+memo simogoduh+ yang+ri ndowandumo, nga se ahei-mayo af+nd+ ham+nd+ sem+nd+poan+,” mehu. ¹⁴ Asukai ami bidif+ri ranai dudu+yafundowohu yahomoya, “Asu ro nunungu-mand+hunda?” mehomondamboyu. Asu simbori hoaf+yupuruh+ yahuya, “Se yowan+ nindou bidif+rambo moaruwaimbo-nduwuruh+ ahei kaki humbuhuni+yopoan+. Asu se yowan+ ahei-mayo kaki humbuhunimbohunda tikefehefe papi+hoaf+yopoan+. Sapo sihamundi ratupuri ran+imbo-hunda kaki asowandumo ra ndear-ane,” mehu.

¹⁵ Nimorehi nindowenih+ ranai ran+moatukuni ra hoeir+hi hehi hepunehinduh+ af+nd+ hohoan+moyeih+ seiya, “Awi Son ranana God+nd+ nindou ranaheimbo sem+nd+ndur+imbo kafoarir+ hin+ngi+marir+ sapo Kraisi ran+mbai,” masei. ¹⁶ Ran+yo asu Son ai aheimbo munquambo hoaf+yunduruh+ yahuya, “Roana siheimbo hoenambo yang+ri-ane hundur+rihanduri, nga nindou ngoru sunguni asunu ranai ana ahand+ ng+n+nd+ ra wand+ ng+n+nd+ ngasundeamboane. Asu roana aboedi ham+nd+yah+poan+ ahand+ su wofi h+mondi+maramundu ra fufur+hefembohunda. Ai an+imbo hai asu Yifiafi Aboed+nambo hunduru-ndandur+mbui. ¹⁷ Aiana nindou sifet semundumbo nahurai an+imbo tukundi+mbui. Ranan+imbo wit hip+ri ra fifir+nd+hembui. Asu wit safi wit sihefe worambe digenduh+ hip+ri ra hai koadurumbo koadurumbo horoweimbi ranambe mandeambui,” mehu.

¹⁸ Nimorehi nindowenih+ af+nd+ ranaheimbo Son ai ahei ngusifoambe ngoru sungurearu bot+rearu randuh+ aboedi hoafi ra bokamar+henduri. Asu bidif+ri amuri hoafi ranamboan+ ran+fihi ture watapor+imbo-marandi.

Herot ai Son+imbo karabus+mariri

¹⁹ Nga Son ai ahamundi nindou adukari bogori ahand+ nduri Herot ranahambo ng+n+nd+ hoaf+mayundo. Ai ramarir+ ra sapo Herot ai ahand+ ak+dand+ nimorehi ahand+ nduri Herodias semundu asu bidif+ri amuri moaruwai hohoan+mo ranambo yare marandamboyu ramarir+. ²⁰ Ran+yu Herot ai moaruwai hohoan+mo ngoru hohoan+moyuhuyu asu ai Son+imbo karabus+mariri.

Son Sisaimbo hundurumaruri (Matyu 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Munquambo nimorehi nindowenih+ ai hunduruyei hehimboyei, asu Sisai amboan+ hundurumayu. Ai refi mbura nimoamo himboyuhu didibaf+yuhu nunguane, asu sunambe bumareandi. ²² Ran+yo asu Yifiafi Aboedi ranai wupufo hoearambefe haya kosi ahand+wami puh+mayo. Ran+yo asu sunambeah+nd+ hoafi ranai tukufihi yare hoaf+yowohu yahoya, “Seana moan+ wand+ nimori hondu-anafi. Ro sihambo ngusifoambe siao yaheamboanahi,” yaho hoaf+mayo.

Sisai+nd+ amoao ahamundi nduri (Matyu 1:1-17)

²³ Sisas ai 30 hĩmbanĩmboyuhũyu ahandĩ ratũpurĩ ra piyu haya ratũpurĩmayu hu. Ranĩyei asu nindou ai awi Sosepĩndĩ nĩmor-ani sei hoafĩmayei. Ranũhĩ peyo haya boagĩrĩ maho ra ndahurai-ane: Sosep ai Erindĩ nĩmorĩyuane asu Eri ai Matatĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ²⁴ Matat ai Rifaindĩ nĩmorĩyuane asu Rifai ai Merkindĩ nĩmorĩ-mayu. Merki ai Sanaindĩ nĩmorĩyuane asu Sanai ai Sosepĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ²⁵ Sosep ai Matatiasĩndĩ nĩmorĩyuane asu Matatias ai Amosĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Amos ai Nahumĩndĩ nĩmorĩyuane asu Nahum ai Esrindĩ nĩmorĩ-mayu. Esri ai Nagaindĩ nĩmorĩyuane asu Nagai ai Matĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ²⁶ Mat ai Matatiasĩndĩ nĩmorĩyuane asu Matatias ai Semenĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Semen ai Sosekĩndĩ nĩmorĩyuane asu Sosek ai Sodandĩ nĩmorĩ-mayu. ²⁷⁻²⁸ Soda ai Soananĩndĩ nĩmorĩyuane asu Soanan ai Resandĩ nĩmorĩ-mayu. Resa ai Serubaberĩndĩ nĩmorĩyuane asu Serubaber ai Siartierĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Siartier ai Nerindĩ nĩmorĩyuane, Neri ai Merkindĩ nĩmorĩ-mayu asu Merki ai Adindĩ nĩmorĩyuane asu Adi ai Kosamĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Kosam ai Ermadamĩndĩ nĩmorĩyuane asu Ermadam ai Erĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ²⁹ Er ai Sosuandĩ nĩmorĩyuane asu Sosua ai Erieserĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Erieser ai Sorimĩndĩ nĩmorĩyuane asu Sorim ai Matatĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ³⁰ Matat ai Rifaindĩ nĩmorĩyuane asu Rifai ai Simionĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Simion ai Sudandĩ nĩmorĩyuane asu Suda ai Sosepĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Sosep ai Sonamĩndĩ nĩmorĩyuane asu Sonam ai Eriakimĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ³¹ Eriakim ai Mereandĩ nĩmorĩyuane asu Merea ai Menandĩ nĩmorĩ-mayu. Mena ai Matatandĩ nĩmorĩyuane asu Matata ai Natanĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ³² Natan ai Defitĩndĩ nĩmorĩyuane asu Defit ai Sesindĩ nĩmorĩ-mayu. Sesi ai Obetĩndĩ nĩmorĩyuane asu Obet ai Boasĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Boas ai Sarmonĩndĩ nĩmorĩyuane asu Sarmon ai Nasonĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ³³ Nason ai Aminadapĩndĩ nĩmorĩyuane asu Aminadap ai Ramĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Ram ai Hesronĩndĩ nĩmorĩyuane asu Hesron ai Peresĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Peres ai Sudandĩ nĩmorĩyuane asu ³⁴ Suda ai Sekopĩndĩ nĩmorĩyu-mayu. Sekop ai Aisakĩndĩ nĩmorĩyuane asu Aisak ai Abrahamĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Abraham ai Terandĩ nĩmorĩyuane Tera ai Nahorĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ³⁵ Nahor ai Serukĩndĩ nĩmorĩyuane asu Seruk ai Reundĩ nĩmorĩ-mayu. Reu ai Perekĩndĩ nĩmorĩyu-ane asu Perek ai Eberĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Eber ai Sarandĩ nĩmorĩyuane asu Sara ai Kainanĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ³⁶ Kainan ai Arpaksatĩndĩ nĩmorĩyuane asu Arpaksat ai Siemĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Siem ai Noandĩ nĩmorĩyuane asu Noa ai Ramekĩndĩ nĩmorĩ-mayu. ³⁷⁻³⁸ Ramek ai Metuserandĩ nĩmorĩyuane asu Metusera ai Enokĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Enok ai Saretĩndĩ nĩmorĩyuane asu Saret ai Mahararerĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Mahararer ai Kenanĩndĩ nĩmorĩyuane asu Kenan ai Inosĩndĩ nĩmorĩ-mayu. Inos ai Setĩndĩ nĩmorĩyuane asu Set ai Adamĩndĩ nĩmorĩyuane asu Adam ranĩyu Godĩndĩ nĩmorĩ-mayu.

4

*Satan ai Sisasĩmbo moaruwai hohoanĩmombiyuwa yahuhaya rari hoeimarirĩ
(Matyu 4:1-11; Mak 1:12-13)*

¹⁻² Sisas ai Sodan Hoe hĩmonĩndĩ tũkũfi haya Yifiafi Aboedi ahandĩ fiambe farĩfehũyo kife hũrĩmĩndĩ nindoukoate-reandĩ nafĩ maho. Ranĩyo asu ranĩhũ Satan ai ahambo moaruwai hohoanĩmombiyuwa yahuhaya 40 sihĩ rari hoeimarirĩ.

40 si maho ranai munguyoambe Sisas ai nĩnĩ sesi akĩdou-amboanĩ sesiakoate-wambo wembombomayu. ³ Ranĩyu asu Satan ai Sisasĩmbo hoafĩyundũhĩ yahuya, “Se Godĩndĩ nĩmor-ayafi ana, nĩmoei kurayo ndanahambo hoafĩndafanĩ bretĩmbondĩfe tũkũmbĩfeyo-wamboane,” mehundo. ⁴ Sisas ai sĩmborĩ hoafĩyundũhĩ yahuya, “Godĩndĩ Bukambe yare hoafĩyowohũ yahoya, ‘Nindou ai ŋgĩrĩ bret ranĩfihĩ gedũhĩ yanĩgĩrĩ nũŋgu, ŋga wanĩ,’ meho,” mehundo.

⁵ Ran+yu asükai Satan ai Sisas+imbo hifi wafuambe n+moamo serümündü hafu munguambo moatükun+ ngin+ndi hifandarandi engoro hifi rani hoarehi rana-hambo nafuimefoendo. ⁶ Ran+yu yare hoafiyundühi yahuya, “Ro sihambo mungu moatükun+ ngin+nd-ane asu ndür+ adükarümbi moatükun+ hifi rani+hü engoro ra ndahan+nimboyahi. Munguambo moatükun+ ranana wandi yangir+ane, nga rani+imbo wambo ro nindou daboe saimboayah+ ra moani wandi hohoan+monambo yangiri+ ndeheamboayah+. ⁷ Se wambo yangiri+ ngusüfo parowand+rühi hohoan+moayaf+ndiri+ ana, ro sihambo mungu moatükun+ ra ndahan+nimboyahi,” mehindowamboyu. ⁸ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “God+ndi Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Si+hafi Adükar+ God ranahambo yangiri+ an+imbo ngusüfo pefihumbo ahambo hohoan+moyondowohü ahandi ratüpur+ yangiri+ refemboane!’ meho,” mehundo.

⁹ Ran+yu asükaiyu Satan ai Sisas+imbo serümündü haya Serusarem ngoaf+na hafu tüküfi God+ndi wori-mayo rani bogimondi wami n+moamo ham+ndi ngahi hini+ngimariri. Ran+yu asu ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Se God+ndi N+mor-ayafi ana, ndani+wamin+ndi sihaf+hoari ragu horop+indafo pindafi. ¹⁰ Buk Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya,

‘God ai ahandi sünambeah+ndi nendambo hoaf+ndüpuran+

asu ai sihambo aboed+ndondün+ni hifand+ndün+nimboemo.

¹¹ Ai sihambo ahamundi war+ ra nandundani kodafi rani+wami pindafühi

ngiri+ sihaf+ tinar+ ra nimoeinambo kaboadeyan+ni!’ meho,” *Buk Song 91:11-12* mehundo. ¹² Nga asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Buk Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Se ngiri+ Adükar+ sihaf+ God ranahambo rando hoeind+wori’ meho,” mehundo. ¹³ Satan ai ahandi refe hoeife hohoan+mo hoafi ranambo Sisas+imbo ngorü-sünguriri+ hoeiriri+ ngorü-sünguriri+ hoeiriri+ ra mbura awi süngunamboane yahuhaya rani+hü ahambo rariri+ hini+ngiriri+ haya ndamefiyu.

Sisas ai ahandi ratüpur+ Gariri hifambe boatei piyu ratüpur+mayu

(Matyu 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Ran+yu asu Sisas ai Gariri hifambe h+hiri+fi hu tüküfiyuwane Yifiafi Aboed+ndi ngin+ndi ranai ahandi fiambe mamar+ndo. Ran+yo asu ai rani+hü tüküfimboani hoafi ahambo ra munguambo hifi rani+hü himbor+imayei. ¹⁵ Ran+yu ai munguambo si aho ra Suda-yafe rotu wor+ ranambe aboed+ hoafi yamundi-mareandüra asu nindou ranai ahambo aiana nindou aboed-ani masei.

Nasaret+hündi ai Sisas+ndi hoafi himbor+imbo moei masei

(Matyu 13:53-58; Mak 6:1-6)

¹⁶ Ran+yu asu Sisas ai Nasaret ngoaf+na ai nungu adükar+mayu rani+hü mahu. Ran+yu asu moani n+mar+imbo si tüküfeyoambe sapo koadürü refe arandi süngumbo ai Suda-yafe rotu wor+mayo ranambe mahüfu. Ai hüfu wor+ ranambe nungumbo God+ndi hoafi bukambe hoeireandühi watapor+imbo-marandi. ¹⁷ Ran+yomo God+ndi hoafi hoafiyu-randeimbi Aisaia ahandi-mayo buk ra masabudo. Ran+yu ai buk momond+fimbi-mayo ra fufur+hai hoeireandane hoafi ranambe mapen+ngo ranai yare hoafiyowohü yahoya,

¹⁸ ‘Yifiafi Adükar+ndi-mayo wandi fiambe amarond+ri.

Aboed+ hoafi nindou moaruwai ranaheimbo bokar+hefendür+imbo hündambo ai wandi mbirowami wer+ kafaoreandühi d+bon+mayund+ri.

Ai wambo koamar+hendiri+ ra ro aheimbo hoafi ra refe bokar+hefehüya,

Nindou karabusambe nimboeimbi ana, karabus+ ra hini+ngin+ndihi hehi ngeimboyei.

Nindou didiyei ai himboari+ tihar+ndeihi ana, asu ai asükai himboari+ biri+ndi+hehi himboari+ndeimboyei.

Nindou moaruwai hamindi tiŋiriŋfoayei
ai kikiŋe fufuri-hefeyoani aboedambo-ndahimboyei.

¹⁹ Asu sapo Adükari ai ahandi nendi ranaheimbo aboedi hohoani moayunduri ana,
rani himbani si ra ndeara tüküfeihane yaho wataporimboyo wakifembohünda
koamarihendir-anahi nda,' *Aisaia 61:1-2*

meho.

²⁰ Raniyu asu ai nindou wori ra hifandandeimbi bogori ranahambo buki-mayo ra momonde mbura hihire sagado haya piyu mamaru. Raniyei asu muŋguambo nindou Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai moani ahambo sowanambo yangiri himboari mamnambo-marihori. ²¹ Ai hoafiyundurihi yahunduriya, "Bukambe ndani bidifiri hoafi ra haponda moani anihondü hondü tükümeŋeyo ra sapo se ranahambo wataporimbo-mayowa himboriyeyimboanei," mehünduri. ²² Muŋguambo nindou ai ahambo nindou aboed-ani sei hoafiyeyihi ahandi yahamo hoafi aboedi tükümeŋeyo ranahambo ŋgusüfo afindi hohoanimo mayei. Raniyei asu ai rarihi hoafiyeyihi seiya, "Awi nindou ndanana Sosepindi nimor-ani, ŋga nimboe ai ndahurai hoafayu?" sei hoafimayei.

²³ Sisai aheimbo hoafiyundurihi yahuya, "Ro anihondumboanahi hoafayahi, ndani hoafi nda se wambo randihi hoafindeihi animboya, 'Dokta se sihafihori angüni ra aboedindowandi,' mbisei. Rananimbo se wambo hohoanimondeihini animboya, 'Se sapo ro himboriyefani Kaperneam ŋgoafihü ramarowandi nou asu haponda sihafihifi hondühi amboani yarosi,' mbiseimboyei," mehu. ²⁴ Sisai asükaiyu raniŋihini türe haya hoafiyuhini yahuya, "Ro anihondumboanahi hoafehanduri, Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ai ahandi ŋgoafi hondühündi ranaheimbo hoafayu ana, ŋgiri ai ahandi hoafi ra himborindei. ²⁵ Ro nda anihondumboanahi hoafehanduri, Horombo Erasai nunguambe, Israer hifambe nimorehini bidifiri kai ra burimayei. Rani-simboani ana ŋgimi himbanio hayambo asu 6 amoamoyo hoekoate-mayo. Raniyo asu hifi ranihi muŋguambo wembo afindi tükümeŋeyo. ²⁶ Rameŋeyoa God ai moai Erasambo Israer ŋgoafihü nimorehini kai mamimbo-so amboani koariheiri, ŋga wani. ŋga ai ahambo nimorehini kai mam Saidon hifambe Sarefat ŋgoafihü manigo ranahambo sowanamboyu koamaritherü. ²⁷ Rani-simboani Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Erasai ai Israer ŋgoafihü nunguambe ana nindou afindi ranai muŋguambo masimeimbiyei hehi afindi tiŋiriŋfo masahümündi. ŋga Siriahündi nindou ahandi nduri Neman ai yangiriyo aboedimayo, ŋga Israer nindou-yoponi," mehuamboyei. ²⁸ Asu nindou Suda-yafe rotu wori ranambe mamarei ranai rani hoafi ra himboriyeyi hehi ŋginindi hohoanimo ranai ahei ŋgusüfoambe tükümeŋeyonduri. ²⁹ Raniyei ai botiyahindühi nimboeimbo ŋgoafambeahindi Sisamambo kiahohurihorimindei wafuani nimoamo ahei ŋgoafi nanjoani mahahüsi. Ai ramarihori ra ahambo ndrifiŋi semündü safoefimbo sei hehimboyei. ³⁰ ŋga asu Sisai ai nindou afindi-mayei ranahei mbusümo hu haya ahandi nafi-sungu ndamefiyu.

*Sisai ai nindou mamindi fiambeahindi moaruwai nendi hemafoareandi
(Mak 1:21-28)*

³¹ Raniyu Sisai ai Gariri hifambe Kaperneam ŋgoafi anango raninambo mahu. Ai hu ranihi nimorehini nindowenihini ranaheimbo moani nimarimbo si rani-simboani aboedi hoafi yamundimarearu. ³² Muŋguambo nindou ranai ahandi yamundife hoafi ra ai sapo ŋginindeimbi nindou nahurai wataporimbo-maranda himboriyeyihehi ranahambo mahepühendi.

³³⁻³⁴ Suda-yafe rotu wori-mayo ranambe nindou mamimbo moaruwai nendi ahandi fiambe nimarindoweimbiyu haya mamaru. Raniyu ai pukuna hei karihoei

hoafiyuhî yahuya, “E! Sisas Nasaretihündî, se yihoeumbo nüngufemunimbo safomboyafî nda masihüfa? Se ndanîhü tükümefoandî nda yihoeumbo moaruwaimbofemunimbo safomboyafî? Ro sihambo nda fifirîheaninimboanahî. Seana Godîndî sürühoeimbi hoafi hoafiyafî randeimbi nindou-anafi!” mehoamboyu. ³⁵ Asu Sisas ai nginîndî hoafiyundowohü yahuya, “Se hoafi kikîrandîfi hawa nindou ranahandî fiambeahîndî kosifoao!” mehundowamboyo. Raniyo asu nindou-mayu ranahambo nindouyei wagabe wakifoarerî siherî haya nindou ranahambo moaruwaimbofi-koate fiambeahîndî hifoai peyo haya ndamefeyo.

³⁶ Nindou ranai ranahambo hepünahi simborî hoafiyahindühî seiya, “Ninemoatükunî hoafi moanî yahurai rana? Moanî ranî-poanîmbo nginîndî hamîndî hoafînamboyo nindou ndanai moaruwai nendî ranahambo hoafi masagadowa asu ai nindou fiambeahîndî akosifoendî!” masei. ³⁷ Raniyo asu Sisas ai ranî-moatükunî ramareandî hoafi ranai ranî hîfi munğu ranambe tüküme Feyoa hîmborî-marîhümündî.

*Sisas ai Pitandî yamonğoa-mîndambo aboedîmareandî
(Matyu 8:14-15; Mak 1:29-31)*

³⁸ Sisas ai ranîhü Suda-yafe rotu worî ra hîniñgîre haya Saimonîndî worîna mahu. Raniyo asu Saimonîndî yamonğoa-mîndî ranai anğünîmboyowohü hüfü afîndî hamîndî pare haya mamarowamboyo, asu nindou ranai Sisasimbo nîmorehî ranahambohünda wataporîmbo-marîhorî. ³⁹ Raniyo asu Sisas ai hu ahandî fikîmî botîfi nüngumbo hüfü afîndî ranahambo nîmorehî ra hîniñgîro hawa kosifoao yahuhaya hoafîmayu. Raniyo hüfü afîndî ranai ahambo hîniñgîre haya makosifoenda, asu nîmorehî ranai moanî mamîharî botîfe aheimbo sesi kanîmareandürî.

*Sisas ai nindou afîndî aboedîmareandürî
(Matyu 8:16-17; Mak 1:32-34)*

⁴⁰ Hüfîhamîndî hürîmîndoanî nîmbambe nindou bîdîfirî ranai ahei ngunîndî anğünî moaruwai hamîndeimbi ranaheimbo sahümündihündürî Sisas sowana mafandîhindî. Sisas ai nindou anğünîmboyeimbi munğuambo mamamî ranaheimbo aheiwamî warî nandeandürühî munğuambo dîdîboado-mareandürî. ⁴¹ Moaruwai nendî ranai nindou afîndî ranahei fiambeahîndî kosifoehindühî hasîheiyehî seiya, “Seana Godîndî Nîmor-anafi!” masei. Sisas ai moaruwai nendî ranaheimbo hoafîkoate yafadühamî tapîmbîyeia yahuhaya hoafîmayundürî sapo ai Kraisi-ani sei fifirîmarîhorambo.

*Sisas ai ngorü ngoafîni hoahoanğu wakîmareandî.
(Mak 1:35-39)*

⁴² Siambe hondü Sisas ai ngoafî ra hîniñgîre haya nindoukoate reandühî mahu. Raniyei asu nindou ranai ahambo kokomarîhorî. Ai kokorîhorî hoeirîhorühîyei ahambo ngumbui sei hehi kikîhisafi-marîhorîmîndei. ⁴³ Nğa asu ai aheimbo hoafiyundürühî yahuya “God ai nginîndî hîfandarandî ranahambo aboedî hoafi ra bîdîfirî ngoafî ranîhü amboanî bokarîhefembo samboanahî. Sapo ro ranî-moatükunî refembo ranîmboyu God ai wambo koamarîhendî nda,” mehundürî. ⁴⁴ Raniyo asu ai munğuambo Suda-yafe rotu worî ranî hîfambe afeburo ranambe huhurandühî ranî hoafi ra bokamarîhendî.

5

*Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi ngîmî weanğurühî masepurümündu
(Matyu 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Mamîmbo Sisas ai Genesaret kurîhoe-mayo ranî gudikîmî nünğwane, asu nindou afîndî ranai ahandî fikîmî Godîndî hoafi hoafiyowanî hîmborîmbo simborî

nɪnendür+yeyihɪ burɪmayeyi. ² Ranɪyu ai hoeireanda bot yimbu ra hürüpündɪmo gudianɪ masɪhoupɪrɪ. Nindou kinɪ batüru-rundeimbɪ ranai bot ra raru sɪhoupɪrɪ houmbo andürɪ popoairundühɪ manɪngomo. ³ Ranɪyu asu Sisas ai bot yimbu menjorafe ra njorü Saimonɪndɪ-mayo ranambe kefuai haya ahambo gudianɪpoedɪ akɪdou hoe safana nɪnendɪfemböhdnda hoafɪmayundo. Sisas ai bot ranambe nɪmarümbo Godɪndɪ hoafɪ yamundɪmarearü.

⁴ Wataporɪmbo ra kɪkamündühɪ nüngumbo Saimonɪmbo hoafɪyundühɪ yahuya, “Bot ra asükai akɪdou hohoeanambo safɪ nɪnendo hafühɪ anɪmbo asu se sɪhafɪ njorü afɪndɪ yimbu ranɪ-babɪdɪmbo sɪhamundɪ andürɪ ra kinɪ wakemɪndɪmbohünda foandu gadɪmo,” mehundo. ⁵ Saimon ai Sisasɪmbo sɪmborɪ hoafɪyundühɪ yahuya, “Adükari ro nɪmbɪ gebuai maho ra hütɪ-hütiyefɪmboyefane moai akɪdou-amboanɪ wakɪrɪhumɪndefɪ. Nga asu se rawasafɪ ana, ro andürɪ nda hɪmonɪ foandɪhe gadɪmboyahɪ,” mehundo. ⁶ Ai andürɪ ra foarɪne hanɪfanɪmbo kinɪ afɪndɪ safɪ andürambe pɪyeyihɪ andürɪ ranai bɪremɪndɪ pɪmbo yangɪrɪmayo. ⁷ Ranɪyomo asu ai ahamundɪ bɪdɪfɪrɪ wandafɪ mamɪ njorü botambe mamarɪmo ranahamumbo warɪkakɪmemo yɪhoefombo sɪnɪmo farɪhaumunɪ yahomombo. Ranɪyomo asu ai sɪfomo bot yimbu ra wambürühɪrupɪrɪ hafomombo bot ranai tükürɪnɪ pirɪneandühɪ hɪmonɪ tɪporɪkofembo yangɪrɪmayo.

⁸ Saimon Pita ai ranɪ-moatükunɪ ramefeyo ra hoeire haya Sisasɪndɪ hanjɪfoanɪ yirü yimbu pusɪre nɪmarümbo hoafɪyuhɪ yahuya, “Adükari, se andai ragu njafɪ, njga wandɪ fikɪmɪ nɪngopoanɪ. Nga roana moaruwai hohoanɪmoyaheimbɪ nindou-anahɪ!” mehundo. ⁹ Saimon aiyu asu nindou bɪdɪfɪrɪ ai-babɪdɪmbo manɪngomo ranaiyomo munjgumbo kinɪ afɪndɪ yahurai wakɪmaründümo ranɪmbo hoeirunda mayoa mahepünafundɪ. ¹⁰ Saimonɪndɪ njorü afɪndɪ yimbu Sems Son Sebedindɪ nɪmorɪ ai-amboanɪ marɪne mahepünafɪneandɪ. Ranɪyu Sisas ai Saimonɪmbo hoafɪyundühɪ yahuya, “Se yɪhɪmbo-ndamboyafɪ, hapondahündɪ ana sapo se kinɪ afɪndɪ andürambeahɪ pɪrɪfɪmarandɪ yahurai anɪmbo nindou-amboanɪ se ndowandɪfɪ wambo sowana dɪdɪmboyafɪ,” mehu. ¹¹ Ranɪyomo ai bot ra gudianɪ kiafu hürüpündɪmo sɪhaupɪrɪ houmbo munjgumbo moatükunɪ ra ranɪhü raru kokosɪfoaru sɪhoemo houmbo Sisasɪndɪ süngumefundɪ.

*Sisas ai nindou mamɪ mɪmanɪho masɪmeimbɪ aboedɪmarirɪ
(Matyu 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Asu Sisas ai adükari njgoafɪhü nɪmaruane, ranɪ njgoafɪhü nindou mamɪ mɪmanɪho masɪmeimbɪ tɪnjɪrɪfomboyuhü mamaru. Ai Sisasɪmbo hoeirirɪ haya ahandɪ fikɪmɪ yimɪndoho yimbu pusɪre hɪfɪnɪ mbɪro türe nɪmarümbo hütɪ hoafɪrürühɪ yahuya, “Adükari, se refembo hohoanɪmondafühɪ ana, se wambo dɪdɪboado-ndowandɪra aboedɪndamboane!” mehundo. ¹³ Ranɪyu asu Sisas ai warɪfɪ sündirühɪ yahuya, “Ro refembo samboanahɪ, njga se aboedɪ tüküyafo,” mehundo. Ranɪyo asu nindou ranahambo masɪmei ranai mamɪharɪ hoafɪ nɪnjgoambe hɪnɪnjgɪmarerɪ. ¹⁴ Ranɪyu asu Sisas ai nindou-mayu ranahambo hoafɪyundühɪ yahuya, “Nindou amurambo hoafɪndamboyafɪ, njga se moanɪ njafɪ Godɪmbo sesɪ sɪhai-randeimbɪ-mayu ranahambo anɪmbo sɪhafɪ fi ra nafuindafɪ. Rananɪmbo Mosesɪndɪ hoafɪ hoafɪmayo süngu Godɪmbo sesɪ sɪhai-randeimbɪ ai sɪhamböhdnda sesɪ mbɪsɪhendamboane. Rananɪmbo asu masɪmei aboedayo ra nindou amurɪ ranai fɪfɪrɪmbɪrɪhi-ndamboane,” mehundo. ¹⁵ Nga asu Sisas ai ranɪ-moatükunɪ yare arandɪ hoafɪ ranai afɪndɪ hamɪndɪ yangorɪ wakɪmareandɪ. Ranɪyeyi nɪmorehɪ nindowenihɪ afɪndɪ ranai ahandɪ hoafɪ hɪmborɪmbo asu ahei flambe angünɪ ra aboedɪfemböhdnda ahambo sowana masɪnei. ¹⁶ Nga afɪndɪmbo Sisas ai nindou kɪkefoefekoate-reandühɪ Godɪmbo dɪdɪbafɪfembo aimbo huhani.

*Sisas ai nindou mam̄i yir̄i war̄i moaruwaimbü aboedimariri
(Matyu 9:1-8; Mak 2:1-12)*

¹⁷ Mam̄imbo Sisas ai n̄imorehi nindowenihi ranaheimbo yamundeandürühi n̄imaruane, asu ran̄ihü Farisi nindou-yomo Suda-yafe ah̄inümbi hohoan̄imo yamundu-rundeimbi-yomo ranai mamar̄imo. Bid̄ifiri ai muṅguambo ṅgoafi Gariri hifambe adaburo ranambeah̄indi, bid̄ifiri ai Sudiahündi asu bid̄ifiri Serusarem ṅgoaf̄ihündi ran̄iyomo ran̄ihü mamar̄imo. Ran̄iyomo asu nindoweyi fiambe aṅgüni moaruwai amarondür̄i ra aboed̄ifembohünda Adükariñdi ṅḡin̄indi ranai Sisas̄indi fiambe mamaro. ¹⁸ Nindou bid̄ifiri ai nindou mam̄i yir̄i war̄i moaruwaimbü Sisas̄indi haṅḡifoani saf̄oefimbo yahomo houmbo saf̄isendiwami nandu sowaründümo mahomo. ¹⁹ Asu n̄imorehi nindowenihi af̄indi ranai ḡumar̄hi-ndamboemo ai ahambo semündü hifombo naf̄i ra hoeifekoate-yomondühiyomo, asu ahambo wor̄iwami sowaründümo mahafomo. Ran̄iyomo ai woteimi f̄ifah̄ir̄ihoemo mburu ran̄i naf̄i nindou-mayu ra saf̄isendi-mayo ran̄i kameih̄i nindou-mayei ranahei mbusümo Sisas̄indi wagabe masaf̄oarüwuri. ²⁰ Sisas ai ahamundi an̄ihondümbofe hohoan̄imo ranahambo ndare hoeireapuran̄i mayoa, nindou-mayu ranahambo hoaf̄iyundühi yahuya, “Wandafi, sihaf̄i moaruwai hohoan̄imo ranahambo amboawi samboanahi,” mehundo.

²¹ Suda-yafe ah̄inümbi hohoan̄imo yamundu-rundeimbi-yomo asu Farisi nindou-yomo ai ahamundihoari simbor̄i hoaf̄indurü-yafundühi yahomoya, “Nindou nda n̄in̄i nindowyu God nahurai hoaf̄iyuh̄i ran̄inambo ahambo tirafoariri ndana? God yanḡiri an̄imbo moaruwai hohoan̄imo ranahambo amboawi mbüsümbuisi!” mehomo. ²² Sisas ai ahamundi hohoan̄imo amaropuri ranahambo f̄ifire haya ahamumbo hoaf̄iyupurühi yahuya, “Se ra n̄imboemo yahurai raru hohoan̄imoemo rana? ²³ Ro hoaf̄iyahühiya ‘Si haf̄i moaruwai hohoan̄imo ranahambo amboawi’ asahiyo asu ‘Botiyafo hawa haf̄i’ asahiyo, yimbu ra hoaf̄imbo ro ṅḡin̄indeimb-anahi. Asu yimbu hoafi ra hoaf̄imbo nahaniyo h̄in̄ṅḡirouayo asu nahaniyo tiṅḡumbayo? Yibobo ra ro hoaf̄indahan̄i an̄ihondümbi tükünd̄ifemboe. ²⁴ Se Nindou Hondü ro ṅḡin̄indi masaham̄ind̄ih̄i moaruwai hohoan̄imo amboawi yaho hoaf̄imbohünda ranahambo sihamumbo nafuimbo ro nindou nda aboed̄ind̄ihin̄imboyahi,” mehu. Ran̄iyu asu ai nindou yir̄i war̄i moaruwaimbü-mayu ranahambo hoaf̄iyundühi yahuya, “Haponda ro sihambo hoaf̄ehan̄i, botiyafo sihaf̄i saf̄isendi ra sowand̄ifi hawa ṅgoaf̄inambo ṅgafi,” mehundo. ²⁵ Hoafi n̄iṅgoambe muṅguambo nindou-mayei ranahei wagabe botifi ahand̄i saf̄isendi ra semündü haya God̄imbo aboedi ham̄ind̄-ani yahuhü ṅgoaf̄ina mahu. ²⁶ Ran̄iyeyi asu muṅguambo nindou ranai muṅguna yahurai af̄indi ham̄indi mahepünehindi! Ai ran̄i-moatükun̄imbo ṅgusüfo kibod̄iri-foar̄ihindühi God̄imbo aboed̄-ani seihüya, “Ran̄i-poan̄imbo moatükun̄i haponda hoeimar̄ihundi,” masei.

*Sisas ai Rifaimbo ahambo süṅgufimbo mborai mehundo
(Matyu 9:9-13; Mak 2:13-17)*

²⁷ Ran̄i-moatükun̄i ai refe hayamboyoane ranambe Sisas ai hu hoeirirane nindou mam̄i ahand̄i ndür̄i Rifai takis kaki semündü-randeimbi ai ahand̄i ratüpur̄i worambe mamaru. Sisas ai ahambo hoaf̄iyundühi yahuya, “Se wand̄i süṅgu mborai,” mehundowamboyu. ²⁸ Asu Rifai ai botifi haya muṅguambo moatükun̄i yare kokosifoare haya Sisas̄indi süṅgu ndamefiyu.

²⁹ Ran̄iyu asu Rifai ai ahand̄i worambe Sisas̄imbo sesi af̄indi sind̄imarandi. Ran̄iyomo asu nindou takis kaki sowandümo-rundeimbi-yomo asu nindou amuri ran̄iyomo ai sesi ra ai-babid̄imbo n̄imar̄imo masowasümo. ³⁰ Ran̄iyomo Farisi bid̄ifiri ran̄i rotu-ambeah̄indi-memo-yomo asu ah̄inümbi hohoan̄imo yamundu-ndeimbi bid̄ifiri-yomo ranai Sisas̄indi süṅgururü-rundeimbi-memo ranahamumbo momori

hoafiyomopurühi düdurüpurühi yahomoya, “Se ra nımboemo takis kaki sowandümo rundeimb-anemo asu nindou amuri moaruwai hohoanımoyomo-rundeimb-anemo rani-babıdımbı sesi sowasümo hoe simındımo arunda?” mehomopuri. ³¹ Sisas ai ahamumbo hıhıre hoafıyupurühi yahupuriya, “Nindou anğünıkoate ana, moai dokta sowana hei rıhündı, nga anğüneimb-aneı hei arıhündı. ³² Ro tükümeheandı nda nindou aheihoarımboya ro mbumundı nindou-aneı sei arıhündı ranaheimbo awi se moaruwai hohoanımo hınıngırıhindühi aboedı hohoanımoyei sahehea tüküyaheambo yahıpoanı, nga wanı. Nga ro moaruwai hohoanımoyeımbı nindou ai aboedı hohoanımo süngumbeyahındı sahehea tükümeheandane,” mehupuri.

*Sisas ai sesi wehi nıngombo hoafıyamundımareandı
(Matyu 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Raniyeı asu nindou bıdıfırı ai Sisasımbı hoafıyeıhi seiya, “Nindou bıdıfırı Sonımbı süngurü-rundeımbı ana afındımbı sesi wehi nıngomombo Godımbı yangrı bıdıbafı-yomondühanemo. Asu nindou Farisi-yomondı hohoanımo süngurundeımbı-ranı-amboanı maru ranı sünguru arundı, nga sıhambo süngurunıni-rundeımbı aiana sesi sowasümo hoe simındımo rundühanemo?” maseıamboyu. ³⁴ Asu Sisas ai aheimbo hoafıyundürühi yahundürıya, “Asu se ra nindou mamı ai nımorehi semındımbı yahuanı ranı-sımbıanı sesi afındı raraorıhindühi nğunındı afandıhındı ranaheimbo sesi wembopo ndahümündihündürı mamandıyo sapo nindou nımorehi semındımbı-mayu ranı ai-babıdımbı nımanduanı? I, ra wanı. ³⁵ Nga süngunambo nımorehi semındımbı nindou ranahambo ndowarındümo gorügoanıni nğomondanı ranı-sımbıanı anımbı ai sesi wehındeımbıyeı,” mehu.

³⁶ Asükaiyu Sisas ai aheimbo nğorü kafoefe hoafı hoafıyundürühi yahundürıya, “Nindou mamı ai-amboanı moai hoearı sımborındambo buramündı haya asu nğısıharı hoearı wamındafı ambe anıngo ranıfıhi pare haya kakiyu randı, nga wanı. Ai rawareandı ana, hoearı sımborı-mayo ranı bundeandı asu sımborı hoearı ranı nğırı wamındafı hoearı-mayo ranıfıhi sımonğorı-ndamındo. ³⁷ Asu nindou nğorü ai wain boboe sımborı ra sapo wamındafı nınıhondı hoearı hıpırı wain keferandeımbı-mayo ranambe karareandı ana, sımborı wain ranı wamındafı wain hıpırı ra borındeandı wain ranı hıfını keboendühi wamındafı hıpırı-mayo ra moaruwaindımbı. ³⁸ Nga sımborı wain boboe ranana sapo sımborı nınıhondı hoearı hıpırı-mayo ranambe anımbı kefemboane! ³⁹ Nindou ai wamındafı wain ra sümündı hayambo ana, ai nğırı sımborı simındımbı yıfırındı. Ai hoafıyuhıya, ‘Wamındafı wain-ane aboedayo,’ mbüsümbı,” mehundürı.

6

*Moanı nğoafımbı nımarı sıhi Sisas ai wit nübürambe mahu
(Matyu 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ Moanı nğoafımbı nımarımbı sıhi Sisas ai wit nübürambe mahu. Raniyo asu ahambo süngurü-rundeımbı ai wit hısi ra warıhü hüründümo mburu warı düdühuru hıpırı ra horımarıhoayowa safı yangrı masowasümo. ² Raniyomo asu Farisi nindou bıdıfırı ai düduyafundühiya, “Se nımbıoe ranı-moatükunı ra rawarundı rana? Yıhoefı ahınümbı hohoanımo ranı yahoya moanı nğoafımbı nımarımbı sıhi ranı-moatükunı refepoanı meho,” mehomondamboyu. ³ Asu sımborı Sisas ai hoafıyupurühi yahıya, “Awi se moai bukambe hoeırındıyo sapo Defıt ai ahandı nendı bıdıfırı-babıdımbı wembomboyuhü ramareandı hoafı rana? ⁴ Sapo ai Godındı worambe kefuai hüfu Godımbı sıhefeımbıhündı bret meğoro ra semündü sesühi asu ahandı nendı bıdıfırı-memo ranahamumbo amboanı masagapuri. Yıhoefı ahınümbı hohoanımo süngu amboanı nindou amuri ai nğırı refımbıhündı bret ra dagüdi,

nga moani Godimbo sesi sihou-rundeimbi yangiri animbo bret ra dowadumboemo,” mehupuri. ⁵ Asu Sisas ai hoafi moendireandühi hoafiyuhi yahuya, “Nindou Hondü ranai ana moani ngoafimbo nimarimbo sihi ra ai nimindani,” mehu.

*Sisas nindou warimbo moaruwaimbü aboedimariri
(Matyu 12:9-14; Mak 3:1-6)*

⁶ Ngorü moani ngoafimbo nimarisihi Sisas ai Suda-yafe rotu worambe ke-fuai hüfu nimorehi nindowenihimbo yamundi-mareandüri. Ranühi nindou mamimarihondü warimbo ahandi ranai moangorifoareri haya mamaru. ⁷ Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi bidifiriyomo asu Farisi nindou-yomo ai nini nafisüngundihuri Sisasimbo papi-hoafindihuri yahomo houmbo mamarimo. Raniyomo ai moani ahambo himboarinambo yangiri hifandirürühi mamarimo Sisas ai moani ngoafimbo nimarimbo si ranihü nindou aboedireandihüpo yahomo houmbo. ⁸ Asu Sisas ai ahamundi hohoanimo ra fifirehayambo-wambo nindou-mayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Botiyafo hawa ndühi wagabe sühüfi,” mehundo. Raniyu asu nindou-mayu ranai botifi hüfu wagabe manüngu.

⁹ Ramefi-yuwamboyu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo düduwehandi: nini-moatükunimboyo sihefi ahinümbi hohoanimo ranai yowanimo moani nimarimbo sihi refepoani mehoa? Farihemboyo asu moaruwaimbo-femboyo? Nindou mamindi yangiri ningombo ra didiboado-femboyo asu yembüfemboyo?” mehu. ¹⁰ Ai ahamumbo munguambo türapurani mayowamboyo asu nindou-mayu ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sihafi warimbo ra ngurihoefi,” mehundo. Ai rani-süngumareanda, asu ahandi warimbo ranai asükaiyo aboedimayo. ¹¹ Asu nindou-memo ranai ngusüfoambe moaruwairapurühi Sisasimbo nüngundihuri yahomo houmbo ahamundihoari wataporimbomarundi.

*Sisas ai ahandi hoafi semindi horambo nindou 12 masepurimündu
(Matyu 10:1-4; Mak 3:13-19)*

¹² Mamimarihimbo Sisas ai hifi wafuana Godimbo didibafifembo mahafu. Ai nimbokoani Godimbo didibafiyomo hombo sürüfoefembohünda. ¹³ Raniyo asu simayoambo ai ahambo süngrurü-rundeimbi-memo ranahamumbo mborai yahupuri hürhepuri haya asu 12 nindou sepurimündühi ahamundi ndüri hoafi sowandümo homo-rundeimb-anemo yahu kamafoareapuri. ¹⁴ Saimonimboyo Pitamboyo-randeimbi-mayu, asu ahandi akidi Andruyu, Sems, Son, Firip, Bartoromyu, ¹⁵ Matyu, Tomas, Sems Arfiusindi nimori, asu Saimon Serotihündi raniyomo.* ¹⁶ Sudas Semsindi nimori asu Sudas Iskariot, sapo Sisasimbo hürütümbi nendi-yomondi warihüreimbi-mayu raniyu.

*Sisas ai angünümboyeimbi aboedimareandüri
(Matyu 4:24-25; Mak 3:7-12)*

¹⁷ Sisas ai hifi wafu waminindi ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-memo rani-babidi hanimo houmboemo asu nindou bidifiri afindi ahambo süngrurü-rundeimbi rani-babidi ndümündühi maningomo. Raniyei nindou afindi ra Sudia hifihündi, Serusaremhündi, Tair asu Saidoni-yafe hifihü siriwara gudikimi ngoafi adaburo ranihündambo ai-amboani ranihü burimayei. ¹⁸ Asu ai ranihü tükümehindi ra ahandi hoafi himboriyo asu ahei angüni ra aboedimbareandambo sei hehimboyei. Asu didiyei moaruwai nendi nimarindürimbo tinirifo sahümündeimbi ai-amboani tükümehinda aboedimareandüri. ¹⁹ Munguambo nindou ranai ahambo sindihori

* **6:15:** Serot ai Suda-yafe amao-yomondi hohoanimo yangiri süngufembo hohoanimo-memo. Ai Israer Romi-yomondi gafman hoarehi ningombo moei mehomo.

marihündi ra sapo ahandi fiambeahindi nginindi ranai kosifoendühi aheimbo aboedireiri marandamboyei. Raniyo Sisas ai munquambo nindou aboedimareandüri.

*Hihifi hihifi asu tiriifo tükündifemboe hoafi
(Matyu 5:1-12)*

²⁰ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi-memo ranahamumbo himboari pareapuri nüngumbo hoafiyupurühi yahuya,

“Se didemo napokoate-ayomo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
nga haponda God nginindi hifandarandi ra s'hamund-ane.

²¹ Se didemo haponda wembomboemo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
nga seana bodoweimbi niñgomboemo!

Se didemo haponda arani-aranemo seana hihifi-hihifi-mbemondamboane,
nga seana tikifinambo niñgomboemo!

²² Didemo s'hamumboya Nindou Hondumbo süngururü rundeimb-anemo mbiseihi
asu rani süngumbo s'hamumbo yiboarukorhipuri,
nginindi hoafiyahupuri asu seana moaruwai-anemo sei hoafayei ana,
se hihifi-hihifindimo.

²³ Rani-moatükuni ra rawefeyo ana, se hohoripi-hohoripi-ndimondühi hihifi-
hihifindimo nimboe sapo s'hamundi takini afindi sünambe begoripuri. Nimboe sapo
ahei amoa mam' amboani Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamumbo rani-
moatükuni ramarihindi.

²⁴ Se didiyei haponda napo afindeimbaye, seana hipoanimoembou-anei!
Sapo seana hapo yangiri animbo tiriifokoate-fi handihi nimboeimboyei.

²⁵ Se didiyei haponda bodoweimbaye, seana hipoanimoembou-anei!
nimboe seana sapo wembombondeimboyei!

Se didiyei haponda tikifi-hoafinambo amarei, seana hipoanimbembou anei!
Nimboe sapo seana arani-aranindeimboyei!

²⁶ Nindou ai s'heimbo haponda aboed-anei sei hoafiyei arihündi, seana
hipoanimoembou-anei!
Nimboe ahei amoa mam' amboani Godindi hoafi tikai hoafiyomo-rundeimbi-
memo ranahamumbo amboani yahurai rasei marihündane,” mehu.

*S'hei hürütümbi ranaheimbo ngüsüfo pandihindüri
(Matyu 5:38-48; 7:12a)*

²⁷ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Se didiyei wandi hoafi himboriyei arihündi
s'heimbo ro hoafayahi: Nindou didiyei s'hei hürütümbaye ranaheimbo se hipoambo-
ndihindüri. Nindou didiyei s'heimbo yiboaruko-arihündüri ranaheimbo se ngüsüfo
pandihindürühi hipoambo-ndihindüri. ²⁸ Nindou didiyei s'heimbo hoafinambo
moaruwaimbo-arihindüri ranaheimbo se God ai aboedi-aboedimbi-rea-ndüramboane
mbisei. Asu nindou didiyei s'heimbo wudipoapofe-ndürikoate-aye ranaheim-
bohünda se Godimbo didibafindei. ²⁹ Asu s'hambo nindou ngorü ai mam'
koaihoani harinduan' asukai ngorü koaiho amboani hihirindowandan' ranifih'
harimbiyuwamboane. Asu nindou ngorü ai s'hafi ng'sihar' hoeari ndemüduan' ana,
asukai s'hafi siot ngorü-amboani mbisemüdu-wamboane. ³⁰ Nindou didiyei s'hambo
nini-moatükunimbo düdundahindani ranaheimbo munquambo dabadüri. Asu nindou
ngorü ai s'hafi nini-moatükuni napo ndemüduan' asukai hihirife semindimbo
hoafipoani. ³¹ Asu se nindou bidifirambo ai wambo rani-moatükuni rambirihindi
asafi ra se aheimbo rani-süngundowandi.

³² Se nindou s'heimbo hohoanimoeyei-rihündeimbi rani nindoumbo yangiri se
hohoanimoaye ana, ngiri rani süngu s'heimbo aboed-anei mbisei. Nindou moaruwai

hohoan+moyei-r+hündeimb+ amboan+ nindou d+diyei aheimbo hohoan+moyei-r+hündeimb+ aheimbo yang+r+ hohoan+mor+hündür+ r+hündühanei! ³³ Asu se nindou s+heimbo d+d+boado-r+hindür+ ar+hünd+ ranaheimbo yang+r+ se d+d+boado-ar+hindür+ ana, asu ng+r+ ran+ süngu aheimbo aboed-anei mb+sei. Nindou moaruwai hohoan+moyei r+hündeimb+ amboan+ ran+ süngurühi hündühanei! ³⁴ Asu se nindou d+diyei ranaheimbo n+n+moatükun+ ndahundürü mbund+humbo h+h+r+nd+hu ndahum+ndef+ sei hehi hohoan+moyei+h+ aheimbo yang+r+ sahündür+ ar+hünd+ ran+imbo ng+r+ s+heimbo aboed-anei mb+sei. Nindou moaruwai hohoan+moyei-r+hündeimb+ amboan+ nindou b+d+f+r+ moaruwai hohoan+moyei-r+hündeimb+ ranaheimbo sahündür+ r+hündühanei, ra aheimbo masehindi nahurai h+h+r+ife sem+nd+imbohünda! ³⁵ Yowan+, nga se nindou d+diyei s+heimbo hürütür+ hündür+ r+hündeimb+imbo h+poambond+hindür+. Asukai n+n+moatükun+ nindoumbo sai mbur+imbo se yowan+ b+d+f+r+ moatükun+ h+h+r+ife sem+nd+imbo hohoan+moyopoan+. Ran+imbo se tak+n+ af+nd+ ndahümündi mbund+hü asu God N+moamo Ham+nd+ ranahand+ n+mor+ndamboyaf+. N+imboe aiana nindou d+diyei h+h+f+yo-rakoate asu moaruwai hohoan+moyei-r+hündeimb+ ranaheimbo aboed+yuhani. ³⁶ Se h+poambondo ndand+ s+haf+ ape ai-amboan+ h+poambore arand+ nou.”

*Nindou ngoründ+ n+ngo ra türüfoefehü pap+hoaf+poan+
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ “Se yowan+ nindou ngoründ+ n+ngo ra türüfoefeh+ pap+hoaf+poan+. Asu ranan+imbo ng+r+ God ai s+hei n+ngo ra türündandürühi pap+hoaf+ndandür+. Se yowan+ nindou ngoründ+ n+ngo ra y+bobofeh+ moaruwai-ane yaho hoaf+yopoan. Asu ranan+imbo ng+r+ God ai s+haf+ n+ngo ra y+bobondeandühi moaruwai-ane mbüsu. Se nindou b+d+f+r+yei moaruwai hohoan+mo ranahambo amboawi aseian+imbo God ai-amboan+ s+hei moaruwai hohoan+mo ranahambo amboawi mbüsümbui. ³⁸ Se nindou b+d+f+rambo asahündür+ an+imbo asu God ai s+heimbo dagadür+mbui. Refe süngu ana se af+nd+ ham+nd+ an+imbo ndahüm+ndeimboyei. Sapo se an+hondümbo nindou farahehind+ ran+ simogodüh+ an+imbo s+hei warambe bab+boai p+tap+nd+imboe. Se n+n+ simogodüh+yo nindou b+d+f+rambo far+hehind+ süngu-an+imbo God ai s+heimbo ran+ simogodüh+ randeandür+mbui,” mehu.

³⁹ Asu Sisas ai ahamumbo kafoefe hoaf+ nda hoaf+mepur+: “Nindou mam+ himboat+har+ ai ng+r+ nindou ngorü himboat+har+mayu ranahambo nderümünd+ haya naf+ nafuindu ngu. Asu ai rawareand+ ana, y+boboambo hoe apoarambe p+ndamboyafan+. ⁴⁰ Yamund+ife n+mor+ ai ahambo yamundir+randeimb+mayu ahand+ n+moamoyupoan+, nga muṅguambo yamund+ife n+mor+ ahei yamund+ife ratüpuri ra muṅgundoan+ ana, asu aheimbo yamundu-rundeimb+memo nahuraindeimboyei.

⁴¹ Asu se n+imboe nindou ngoründ+ himboarambe düdübud+ ak+idou afoeru ranahambo yang+r+ himboapoyafühi asu s+haf+ himboarambeah+ n+moko b+d+f+r+ afoero ranahambo hoeifekoate-a? ⁴² Nüṅgundo nindou ngorümbo hoaf+ndafüh+ya, ‘Wandaf+, awi s+haf+ himboarambeah+ düdübud+ ak+idou afoeru ra hünd+hehin+ samboanah+, mamb+saf+ s+haf+ himboarambeah+ n+moko b+d+f+r+ afoero ra s+haf+hoar+ hoeifekoate-a? Seana yimbu yafambeimb+ nindou-anaf+! Weangurüh+ se boateian+imbo s+haf+ himboarambe n+moko b+d+f+r+ afoero ra hündühoeff+ mbundambo-an+imbo asu nindou ngoründ+ himboarambe düdübud+ ak+idou afoeru ra wud+poapondo hoeindowandüh+ hündühoeff+ndo,” mehu.

*N+im+ane asu ahand+ h+is+ ranane
(Matyu 7:16-20; 12:33-35)*

⁴³ Sisas ai hoafi-yuhi yahuya, “Nimi mamí aboedí hamíndí ai ngírí hísi moaruwaimbü níngo. Asúkai ními mamí moaruwai ai-amboani ngírí hísi aboede-imbí níngo. ⁴⁴ Munguambo ními ra ahandí hísayo raní süngu-ane türüfoefeihi awi raní ními-ane eho. Se ngírí ními hísi fik ra tíhoari tíhoareimbi ními-fihíndí hüründandífi, asu ngírí yukui amurí ními-fihíndí hüründandífi. ⁴⁵ Nindou aboedí ai ahandí ngusüfoambe hohoani-moambeahi aboedí moatükuní arühayo ranane bokaríhai arandí, nga asu nindou moaruwai ai ahandí ngusüfoambe hohoani-moambeahi moaruwai moatükuní arühayo ranane bokaríhai arandí. Nímboe sapo níne-moatükuníyo ngusüfoambe hohoani-mo-ambeahi amaro ranane asu yafambe ai weindahí hoafiyo arandí,” mehu.

*Nindou yimbu worímboríni-ríndeimbi
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Sisas ai yahuya, “Asu se nímboe wambo ‘Adükari, Adükariyei ríhündühi asu wandí hoafayahi ra süngufekoate-ayeia? ⁴⁷ Nindou düdi ai wambo sowahi tüküfi wandí hoafi hímboríyu mburambo raní sünguaréandí anímbo asu ro ai nüngunahurai nindouayu ra síheimbo nafuindamboyahí? ⁴⁸ Aiana sapo nindou worímbombo yahuhaya hífambe ndihí ragu kakíra hanü mburambo kambohoani nímoewamí mafemburífiyu nahurai-ani. Hoe ranai afíndí hohoumboyohü worí ranahambo haríyo randa moai fífimíyo, nímboe sapo ai wudípoapore worímbora hayambowambo. ⁴⁹ Nga asu nindou düdi wandí hoafi hímboríyu mbura raní süngufekoate-ayu aiana sapo nindou worímbombo yahuhaya kambohoani wudípoapofe feburífekoate-yuwani asu hoe ranai hohoumboyohü worí ranahambo haríyo randani moani mamíharí bíramíndí pírimayo nahurai-ani. Asu bíramíndí pírimayo ra moani afíndí hamíndí mamíkarí pírimayo!” mehu.

7

*Sisas ai ami-yafe bogoríndí ratüpuríyu-randeimbi díboadomarirí
(Matyu 8:5-13; Son 4:43-54)*

¹ Sisas ai nímorehí nindowenihí raní hoafi ra hoafi-yundürí mbura Kaperneamühi hu tüküme fiyu. ² Nindou mamí Romíhündí ami-yafe bogorí raníhü manüngu. Raníyu ahandí ratüpuríyu-randeimbi ngusüfohündí ranai anğünümboyohü yífimbo yangírímayu. ³ Ami-yafe bogorí ai Sisas raníhü anüngu hoafi ra hímboríyu haya raníyu ai Suda-yafe bogorí bídífirí koamaríhepura ahambo hoafimbo mahífono. Rananímbo ahandí ratüpuríyu-randeimbi ra aboedímbrir-amboane yahu haya. ⁴ Ai homo Sisas sowahi tüküyafu watíharürühi yahomoya, “Ai nindou aboed-ani, nga se ahambo fandíhaworí. ⁵ Nga ai Suda yíhoefimbo ngusüfohü pareamuní-randeimb-ani. Nga aiyu yíhoefí rotu worí ra worímbomarandí,” mehomondamboyu.

⁶ Raníyu Sisas ai raní-babídi hu woríkímí tüküfiyuaní ami-yafe bogorí ai ahandí nguníndí Sisasímbo hoafimbo koamarí-hepura homo hoafi-yomondühi yahomoya, “Adükari, ambe se tíñírífondamboyahí, nga ro nindou aboedíyahí anímbo wandí worambe madügüfi, nga ro moai munguna wandí worína dídífi sahehea hohoani-moyahi. ⁷ Ranímboanahi ro aboedí hamíndí-yahanímbo síhambo sowana madídihi. Nga moani se hoafi-yangírí hoafíndafani wandí ratüpuríyu-randeimbi ai aboedímbyu-wamboane. ⁸ Nímboe ro-amboani nindou wandí nímoamo ndüreimbi-memo ranahamundi hoarehanahi, nga asu ami-anemo wandí hoarehemo. Ngorümbo hoafíndahühi, ‘Se hafí,’ mbísahani ai hu randühani. Asu ngorümbo hoafíndahühi ‘Se sínífi,’ mbísahani ai süni randühani. Asu wandí ratüpuríyu-randeimbi-mbo hoafíndaha-ndowohümbo, ‘Raní-moatükuní raro,’ sahani, ai rareandühani,” mehu. ⁹ Asu Sisas ai raní hoafi ra hímboríyu haya nindou ranahambo afíndí mahepünífiyu.

Ran+yu h+h+r+fi n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ranaheimbo hoaf+yundürühi yahuya, “Ro s+heimbo hoafayah+. Ro moai an+hondümbofe ndahurai ndüh+ hoeir+heand+, Israer+hünd+ amboan+, nga wan+,” mehu. ¹⁰ Nga sapo nindow ami-yafe bogor+ ai koamar+hepur+ ranai homo worambe hoeirüwurane asu aboed+mayu.

N+moreh+ kaind+ n+mor+ Sisas ai y+f+hünd+ bot+marir+

¹¹ Refe hayamboyoane, asu süngunambo ranambe n+mai Sisas ai ngoaf+ mam+ ahand+ ndür+ Nen ran+nambo bot+fi mahafu. Ahambo süngururü-rundeimbiyomo asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+mayei ran+yei ai mam+ mahahüsi. ¹² Sisas ai ndeara ngoafi gin+r+ nafitambekim+ tüküfiyuane asu ngoafambe-ah+nd+ aran+hoafi yas+mond+ ranai tüküme Feyo. Y+fi n+moko ranana sapo n+moreh+ kai-mayo ranahand+ nindowenih+ n+mor+ moan+ mam+ ham+nd+mayu ranaiyu. Ran+yo asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ran+ ngoaf+hünd+ ranai n+moreh+ ran+bab+id+imbo mamarei. ¹³ Asu Adükari ai n+moreh+ ranahambo hoeireanda mayoa asu ahambo ngusüfoambe af+nd+ hipoamboreandüh+ hoaf+yundüh+ yahuya, “Se yowan+ aran+ndaf+ndo-mboyafi,” mehundo. ¹⁴ Ran+yu Sisas ai hu y+fi saf+send+mayo ra sünd+mareanda asu nindow y+fi n+moko masowandümo-memo ranai ng+ng+n+ru man+ngomo. Ran+yu Sisas ai hoaf+yuh+ yahuya, “Nindow hoar+fi ro s+hambo hoafehan+n+ se haponda bot+yaf+,” mehundo. ¹⁵ Ran+yu asu y+fiyumb+ nindow-mayu ranai bot+fi n+marümbo watapor+mayuamboyu asu Sisas ai n+mor+ ra ahand+ hondand+ war+hümariri+. ¹⁶ Ran+yo asu n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ ranai ngusüfo kik+foar+hindüh+ God+imboya aiana aboed-ani sei hoaf+yahündowohü seiya, “Ahand+ hoafi hoaf+yu-randeimbi adükari ham+nd+ ai y+hoef+mbusümo tüküme Feyu! Ai ahand+ nend+ ranaheimbo aboedambofendür+imbo tüküme Feyu-ane!” masei. ¹⁷ Sisas ai ran+moatükun+ rawareand+ hoafi ranai muṅguambo Sudia h+fi asu ran+ h+fi+kim+ adaburo ranambe yangor+ wak+mareanda himbor+mayei.

Son hundürüra-randeimbi ai ahambo süngururü-rundeimbi yimbu Sisas sowana koamar+hep+r+

(Matyu 11:2-19)

¹⁸ Son+imbo süngururü-rundeimbi ai muṅgu moatükun+ tüküme Feyo ra ahambo watapor+imbomarur+. ¹⁹ Ran+yu asu Son ai ahambo süngururü-rundeimbi nindow yimbu mborai yahup+r+ hürühep+r+ haya Adükari+imbo düdufimböhünda ahambo sowana koamar+hep+r+. Ahand+ Adükari+imbo düdufe hoafi ra yahuraiyo, ‘Nindow nda horombo ro tükündüfimbui masah+ ran+yafi, asu ngorü tükünd+fimbui mb+sefi hohu himbomandef+yo?’ ²⁰ Asu ai Sisas+imbo-so tüküyaf+neandüh+ hoaf+yaf+nandowohü safaniya, “Son hundürüra-randeimbi ai s+hambo refe düdufen+nimbo y+hoeh+imbo koamar+hemuna mas+neh+. Se nindow tükündüfimbui mehuyafi, asu ngorü tükündüfimbui mb+sefi hohu himbomandef+yo,” masafan+.

²¹ Moan+ ran+simboan+ ham+nd+ ran+hü Sisas ai n+moreh+ nindowenih+ af+nd+ fi moaruwaimbü, angünümb+, moaruwai nend+ n+marümb+ ranaheimbo aboed+reandür+ asu himboat+har+ af+nd+ ranaheimbo himboar+ bir+hendüran+ asükai himboar+yei raro mar+hünd+. ²² Sisas ai Son+imbo süngur+n+r+r+nandeimbi ranahafan+imbo simbor+ hoaf+yup+rühi yahuya, “Se ngafan+ Son+imbo hoaf+ndafan+ se n+ne-moatükun+ hoeir+ne himbor+yafan+ mar+nand+ ra: Ran+moatükun+ ra sapo himboat+har+ ai asükai himboar+ bir+hehi himboar+yei, t+ṅar+ moaruwaimbü ai bot+yahi hei, fi moaruwaimbü, m+man+ho mas+meimbi ai aboed+ popoatapofoar+hi. Himbotühüfo ai asükai hoafi himbor+yei, y+fiyeimbi ai yang+r+ bot+yahi asu aboed+ hoafi ra nindow napokoate-yeimbi-mayei aheimbo watapor+imboyo ramarand+ ranahambo. ²³ Nindow did+yei wambo an+hondümbo-ar+hind+r+ ai-ana h+h+fi-h+h+fi+mbeiyei-amboane!” mehu.

²⁴ Sonimbo süngurine-rinandeimbi mefani ranai hafandane süngunambo Sisas ai Sonimbo nimorehi nindowenihimaye ranaheimbo hoafiyundurühi yahuya: “Sapo se Son sowana nimwohi furikoate-reandühi heihü ra se ninimoatükunimboyei tüküfeyoani hoefembo sei hehi hohoanmomaye a? Awi se boabodari emündü werinambo mboahuri-hendani ra hoefemboyei mahei? ²⁵ Ninimoatükunimboyei se mahei rana? Awi nindou hoeari moani rani-poanimbo aboedi hoeari yihuru-yu haya nünquwanimboyei mahei? Ra wani. Nindou yahurai hoeari aboedi yihuru-rihümündeimbi ana, adükari bogorindi worambe-ane nimboei arihündi. ²⁶ Se wambo ndühi yarihi hoafiyahündiri sapo se ninimoatükunimboyei hoefemboyei mahei ra? Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahambo hoefimboyei? Yini ra anihondane Godindi hoafi hoafiyu-randeimbanisi, nga ro nda siheimbo anihondumboanahi hoafayahandüri. Son aiana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nindou ranahambo ngasündireimb-ani. ²⁷ Son ranahamboyei Godindi Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Ro nindou mam wandi hoafi semindi hombohünda koandihininani, ai boatei se hokoate-yafambe ngumbui sihafi nafi nafirihefembohünda,’ meho,” mehu. ²⁸ Sisas ai bidifiri hoafi pareandühi hoafiyuhi yahuya, “Son ana nindou moani adükari hamindiyu haya asu ai nindou horombo maningomo ahamumbo ngasündeapureimb-ani. Nga asu nindou düdi ai sapo God nginindi hifandarandi ranambeahindi akidou aiyu aiana Sonimbo ngasündirumboani,” mehundüri.

²⁹ Munquambo nindou ai Sonindi hoafi himboriyei hehi asu takis kaki sowandümo-rundeimbi nindou-amboani munquambo rarihi hoafiyehi seiya, “Yini, Godindi hoanimo ranana anihondü hondü mbumundane,” masei. Raniyei asu süngunambo ai ahandi warihü hundürümaye. ³⁰ Nga Farisi nindou-yomo asu Suda-yomondi ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi-yomo ranai ahamundihorari Godindi hoanimo ra himbori-yowohü süngufembo moei mehomo. Ranimboemo ai moai Sonindi warihü hundürüyomo.

³¹ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Nimorehi nindowenihim hapodanambe animboei ndanaheimbo ro ninimoatükunifihisi simongorindihoe hoemandiheara? Nindou nda ai nüngunahurai nindouyei ndana? ³² Nindou ndanai ana sapo nimorari akidibou ngoafihü ninouyeimbo nahurai-anei. Sapo ai nimareimbo bodimondi nimoakidiboumbo rarihi hoafiyehiya, ‘Ro siheimbo fufunambo fufunimbo mehundüri, nga asu se moai botiyahi yirwarimoporiyei! Ro siheimbo wengisahoafinambo marihundüri, nga asu se moai aranahoafirihündi rani ranimaye!’ nahurai-anei. ³³ Son sapo nindou hundürüra-randeimbi-mayu ranana tüküfi sesi sesü, wain hoe simindi rakoate-mayua, asu se hoafiyehüya, ‘Ahandi fiambe ana moaruwai nendi nimarimboane,’ masei! ³⁴ Asu Nindou Hondü ai tüküfi sesi sesü, hoe sümündi marandambo, asu se hoafiyehiya, ‘Nindou ranahambo hoerihori! Aiana sesi afindi sesi asu nginindi wain hoe sümündi arandi. Aiana nindou takis kaki sowandümo-rundeimb-anemo asu nindou moaruwai wosihofori hohoanimo-yomo-rundeimb-anemo ranahamundi ngunind-ani!’ masei. ³⁵ Nga asu nindou didiyei Godindi-mayo fifirife ra anihondane sei sahümündimbi aiana rani fifirife ra anihondumbo nafuiyehane,” mehu.

Sisas ai Saimon Farisihündandi worambe mamaru

³⁶ Farisi nindou ai Sisasimbo sesimbohünda ro-dibo dowadifi mehundo-wamboyei asu Sisas ai ahandi worambe hu farifi hafu mamaru. ³⁷ Rani ngoafihü nimorehi mamai ai nindowenihim birabiri hohoanimo-yo-randeimbi maningo. Sisas ai Farisi nindoundi worambe sesi sesühi amaru hoafi ra himboriyo haya, asu ai arabasta nimoei kaki afindi fihisi semindümbi hiprambe fisinarümbi moatükunimboyei hiphiri tüküre semindi haya maho. ³⁸ Raniyo ai ho Sisasindi daboarani yirikimi ningombo araniyowohü Sisasindi tihari ra ahandi aranhimboaho-mayo ranambo popoaimarandi. Raniyo asu ai

Sisasindi tɨŋarɨ ra ahandi mbiriŋaŋi ranambo niŋombirihoayoa yahohaya geduhi mbura wakikihirapiruhi fisiŋarumbi moatukuni ra tɨŋarɨ yimbumefani raniwami kamafoareandi.

³⁹ Asu Farisi nindou Sisasimbo mborai mehundo ranai rani-moatukuni ramareanda hoeire haya ahandi fimbo hoafiyuhi yahuya, “Nindou nda anihondü Godindi hoafi hoafiyu-randeimbayu ana, ai nɨne nɨmorehi ahambo sundarerɨ nda fifirindeambui. Asu moaruwai yahurai nindowenihi bɨrabɨrumbi nɨmorehi anɨngo ranahambo fifirindeambui,” mehu. ⁴⁰ Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Saimon, ro sihambo hoafiyoninimbo hoafi moai siheheandi,” mehundowamboyu. Asu Saimon ai ahambo hoafiyundühi yahundoya, “Yini, Yamundo-randeimbi nindou se wambo ndühi hoafiyafindiri,” mehuamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai piyu haya hoafiyuhi yahuya, “Nindou yimbu nɨmbafani henamboyanafani ai nindou ŋgoründi-mayo kaki simbori hihindihon dehoamboehi safani hena masowandifani. Nindou ŋgorü ai sapo kaki sairandeimbi-mayu ranahandi-mayo 500 kaki hoari semüdu süngunambo simbori saimbohünda asu nindou ŋgorü-mayu ranai 50 kaki hoari semüdu süngunambo simbori saimbohünda. ⁴² Nindou yimbu ranai kaki masowandifani ra simbori hihirife saimbo kakikoate-mefandamboyu asu nindou ranai ambe mehupiri. Nindou yimbu ra didi ai nindou-mayu ranahambo ŋgusüfo afindi pamandira?” mehuamboyu. ⁴³ Asu Saimon ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Ro rarihe hohoanimoayahana, nindou sapo ahambo kaki adukari masagado ranai-animbo afindi hamindi ŋgusüfo pandirumbui.” Ranɨyu Sisas ai yahuya, “Yini, se anihondumboanafi hoafayafi,” mehu.

⁴⁴ Ranɨyu asu ai nɨmorehi-mayo ranahambo sowana hihirifihɨ Saimonimbo hoafiyundühi yahuya, “Se nɨmorehi ndanahambo moai hoeirowandɨyo? Ro sihafɨ worambe mafareheandi, ŋga asu se moai wambo hoe sawandiri wandi tɨŋarɨ popoaimbohünda. ŋga asu nɨmorehi ndanaiyo wandi tɨŋarɨ ra ahandi aranɨhimboahonambo popoaira mbura ahandi mbiriŋaŋinambo gedumarandiri.

⁴⁵ Seana moai wambo sowandifindiri worinrowandiruhi wakikihirandiri, ŋga wani. ŋga nɨmorehi ndanai ana ro sühühambe peyo haya wandi tɨŋarɨ ra moai wakikihi hinɨŋgireandi, ŋga wakikihi hoafina hohombo haponda tükefeyo. ⁴⁶ Se moai wambo mbiroambe kefembohünda orif nɨmi hɨsi boboe didiboadiro sihawandi, ŋga nɨmorehi aiyo wandi tɨŋarɨ ra fisiŋarumbü moatukuni ranambo kamareandiri.

⁴⁷ Ranimboanahi ro sihambo hoafehanini, nɨmorehi ndanai ahandi hohoanimo moaruwai afindane, ŋga ranahambo God ai amboawi mehu. Nɨmboe sapo ai wambo ŋgusüfo afindi pamareandiri. ŋga asu nindou daboe ahambo moani akidou yangiri amboawi yahoweimbi nindou ana ai moani akidou yangiri ŋgusüfo pareandiruhani,” mehu.

⁴⁸ Ranɨyu asu Sisas ai nɨmorehi-mayo ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Sihafɨ hohoanimo moaruwai ranana ro amboawi samboanahi,” mehundo. ⁴⁹ Ranɨyo asu nindou bidifiri sesi fondikimi mamarimo ranai ahamundi mbusümo hoafiyomondühi yahomoya, “Nindou nda düdi moaruwai hohoanimo amboawi yahu aranda?” mehomo. ⁵⁰ ŋga asu Sisas ai nɨmorehi-mayo ranahambo hoafiyundühiya, “Sihafɨ anihondumbofe hohoanimo ranamboyo sihafɨ moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedambo-marɨheanini, ŋga se ŋgusüfo afurindo kündo hawa ŋgafi,” mehundo.

8

Nɨmorehi bidifiri ai Sisas-babidimbo mahei

¹ Ranumbi ra kikefoendane, asu süngunambo Sisas ai adukari ŋgoafi asu akidou ŋgoafi ranambe huhü God ŋginindi hifandarandi ranahambo wataporimbo-marandi. Sisasimbo süngururü-rundeimbi 12 ai Sisasindi süngu mahomo. ²⁻³ Ranɨyei

asu nimorehi bidingiri didiyei moaruwai nendi nimarindureimbi asu anggüni moaruwaimbü Sisas ai aboedimarearü amboani ahandi süngu mahei. Nimorehi-maye ranai ana Maria Makdarahündi, sapo Sisas ai moaruwai nendi 7 ahandi flambeahindi raguanambo-reandeimbi-mayo ranayo, Soana, Kusandi nimorehi, nindou ranai Herodindi wori hifanda randeimbi-mayu ahandi nimorehiyo, Susana asu nimorehi bidingiri sapo ahei kakinambo Sisas asu ahandi hoafi sowandümo homorundeimbi farihhipuri-rihundeimbi-maye amboani ai-babidi mahei.

*Nindou sesi ahuri nümbürambe bubumafoareandi kafoefe hoafi
(Matyu 13:1-9; Mak 4:1-9)*

⁴ Nindou afindi ranai ngörü ngoafihündi ngörü ngoafihündi kikirihfekoaate Sisas sowana nümbüni tümarihinda, ndani kafoefe hoafi hoafiyundürühi yahuya, ⁵ “Nindou mamai ai sesi ahuri semündü hu bubumafoareandane, asu bidingiri nafikimi pütapimayo. Nindou ai hahabodeihü pütapiyeiane, asu ndu ai nimoamonindi pühiyei masahüsi. ⁶ Bidingiri ahuri ranai nimoai boatifowami pütapiyo mbura tüküfehündamboyo asu yapataparimayo hifi ranai hoe puari-koate niñondi hamindiwambo. ⁷ Asu bidingiri ai wohi tihoiar tihoiarümbi ninouyoambe pütapiyo mbura rani dibore tüküfihüyo asu wohi ranambo gabudi-mafoareandi. ⁸ Nga asu bidingiri ahuri ranai hifi aboedambe pütapiyo haya tütüküyowohüyo 100, 100-mbore hisimayo.” Sisas ai rani hoafi ra moendifembo yahumbo hoafiyuhi yahuya, “Nindou düdi ai himboambeimbi-nduhü ana, hoafi ra himborimbiyu-wamboane,” mehu.

⁹⁻¹⁰ Raniyomo ahambo süngrurü-rundeimbi ai rani hoafi ranahandi nimindi rana-hambo düdumefundo-wambo hoafiyupurühi yahuya, “Sihamumbo ana God nginindi hifandarandi dibohindi hoafi ra masayopurane, nga nindou amuri ranaheimbo ana kafoefe hoafinamboane hoafayondüri. Rananimbo ai himboari-ndeimboyei, nga ngiri hoeindihindi asu himbori-ndeimboyei, nga ngiri fifirindihindi.”

*Sesi ahurimbo kafoefe hoafi ranahandi nimindi hoafi
(Matyu 13:18-23; Mak 4:13-20)*

¹¹ “Kafoefe hoafi ranahandi nimindi ra ndahurai-ane. Sesi ahuri ra Godindi hoaf-ane. ¹² Sapo sesi ahuri nafini pütapimboyowohü pütapimayo ranana nindou didiyei hoafi himboriyeihaneisi, nga asu Satan ai ahei ngusüfoambeahindi semündü pireandühani. Sapo Satan ranai aheimboya anihondumbo-ndihi hehi aboedambo-ndahimboyei yahuhaya. ¹³ Sesi ahuri sapo nimoai boatifowami pimayo ranana nindou didiyei hoafi ranahambo himboriyei hehi sahümündih hihifi-hihifiyeihaneisi, nga ahei ngusüfoambe hoafi ra moai kiki-mifoare nimarondüri. Ai hoafi ranahambo anihondumbo-rhindühaneisi, nga asu nime-moatükuni aheimbo refe hoefendürimbo tüküfeyoambe ai peyeihanei. ¹⁴ Sesi ahuri wohi tihoiar tihoiarümbi mbusümo pütapimayo ranana, sapo nindou didiyei ai hoafi ra himboriyeihaneisi, nga asu afindi hohoanimo, kaki napo sihefe hohoanimo, hifi ndanihündambo hihifi-hihifi hohoanimo ranai gabudi-foareandürani asu ai aboedi hisikoate-aye nahirai-ane. ¹⁵ Sesi ahuri hifi aboedambe pimayo ranana, sapo nindou didiyei ai hoafi ra himboriyei hehi ngusüfoambe kikihi-safimarihümündi-anei. Ai ahei hohoanimoambe didiboadorihoeimbi hamindi hondü nimarindürimboyo asu ai hisi aboedi tüküfendüri.”

*Nindou ai moai si wambüri hoarehi dibonapiferandi
(Mak 4:21-25)*

¹⁶ “Nindou mamai ai moai ram hai ra yimunde mbura wambürinambo gabude, asu fondi hoarehi ninde randi, nga wani. Sapo aiana yimunde mbunda ram hai nindiferambo fondi-mayo raniwami nimoamo animbo nindeandani nindou didiyei worambe keboehindühi hoeindihimboyei. ¹⁷ Nime-moatükuni dibo menjoro ranai

ana weindahi moanambühi tükündifemboe. Níne-moatükuní nindou ai gabudíhi masíhehindí ranai ana weindahí hai síhí tükündífeyoani hoeindíhimboyei. ¹⁸ Awi se híbadíhúmbo, hímbó yangírí kúndíhi nímandei. Nindou dúdi hohoanímó ra ndore fífírareandi ana, God ai adúkari ndagadombui. Nga nindou dúdi ndofe fífírífekoate-ayu ana, níne akídou fífírímareandi amboani God ai raguanambo-ndeambui,” mehu.

*Sisasíndí hondí asu akohoandí
(Matyu 12:46-50; Mak 3:31-35)*

¹⁹ Sisasíndí hondíyo asu ahandí akídí mamíyomo ranai Sisasímbo hoeifimbo tükümehindí, nga ai nímorehí nindowenihí afíndí raní mbusúmowambo moai ahandí fíkímí papühüyahindí. ²⁰ Raníyei nindou bídífirí ai Sisasímbo hoafíyahúndowohü sahúndoya, “Síhafi me-ane asu amondí mam-anemo ai weindaní anímboei síhambo hoeifenínímbo seimbo,” maseiamboyu. ²¹ Asu Sisas ai nindou ranaheimbo muṅguambo yare hoafíyundürühi yahuya, “Nindou dídíyei ai Godíndí hoafí hímboríyei mburíhü süṅguaríhindí ranai-anei wandí me asu akohoandayomo,” mehu.

*Sisas ai hoafímayua werí afurímareandí
(Matyu 8:23-27; Mak 4:35-41)*

²² Mamímbo Sisas ai ahambo süṅgrurü-rundeimbí babídímbo botambe fareafundühi hoafíyupurühi yahuya, “Awi síhírí kuríhoe raní goesürüní bandíhehu ṅefo,” yahupurí haya mahomo. ²³ Ai botambe homondühi-yomo asu Sisas ai yapombofi meṅguru. Raníyo asu ṅgíníndí hamíndí hoewerí ranai kuríhoe-mayo ranambe tüküfehüyo, hoe botambe tüküfehü asu ai ndeara hímoní hanímbo yangírímemo.

²⁴ Raníyomo asu ahambo süṅgrurü-rundeimbí ai Sisas sowana homo yangírírüwuri hoafíyomo-ndowohü yahomoya, “Adúkari! Adúkari! Síhírí ndeara yífímbo yangírírayefí,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai botífi hoewerímayo ranahambo awi-awimefiyu-wamboyo afureandühiyo asu hoe ranai afure mafoero. ²⁵ Raníyo Sisas ai ahamumbo yare hoafíyupurühi yahuya, “Asu síhamundí aníhondümbofe ra nūṅguia?” mehupuramboemo. Asu ai hepünafu yíhímbo sísíreapurühi símborí hoafíyafundühi yahomoya, “Nindou nda dúdi rana? Ai moaní hoewerí ranahambo awi-awimefiyuwa ahandí hoafí hímboríyowohü afurímareandi,” mehomo.

*Sisas ai nindou mamíndí fiambeahíndí moaruwai nendí hemafoareandí
(Matyu 8:28-34; Mak 5:1-20)*

²⁶ Sisas ai ahambo süṅgrurü-rundeimbí babídímbo Gerasa-yafe hífínambo Gariri hoe gogoasürüní homo tüküme fundí. ²⁷ Tüküyafu mburu botambeahíndí kusífoendane nindou mamí raní ṅgoafíhündí moaruwai nendí nímaríndoweimbí ranai ahambo sowanambo mahu. Aiana horombo hondü piyu haya moai hoearí güdeandí, nga moaní yare safoeyapo manūṅgu-ane. Ai ṅgoafíhü níṅgokoate yífí síhehi ríhúndeimbí hoṅguambeyu nūṅgu marandí. ²⁸ Nindou ranai Sisasímbo hoeirirühi puküna heiyuhü yíríkímí piyu nímarúmbo hoafíyuhí yahuya, “Sisas, God Nímoamo Hamíndí Hondündí nímorí, se wambo nūṅgufendírímbo safomboyafa? Ro síhambo hütí hoafaríhaníní se yowaní wambo tíṅírífo ndawandírímboyafí,” mehundo. ²⁹ Nindou ranai yare hoafímayu ra sapo Sisas ai moaruwai nendí ranahambo hoafímayundoa kosífoendühiyo. Afíndímbo moaruwai nendí ranai kíkíhírímíndí nímaroaní asu muṅguambo nindou ranai hímboarí safühírurühi senínambo hüpütüpu-ríhawuraní ai raní-moatükuní ra guríhai haya moaruwai nendí ranai fare serímíndí haya ními wohí furíkoate-yowaní ho-marandí.

³⁰ Sisas ai ahambo dúdufíhi yahundoya, “Ndürí síhafi nínea?” mehundowamboyu. Asu ai símborí hoafíyundühi yahuya, “Wandí ndürí ana Awai nindou-ane.” Ai yare hoafímayu ra sapo moaruwai nendí afíndí ranai ahandí fiambe mamarei

ranimboyu. ³¹ Moaruwai nendi-mayei ranai Sisasimbo hūti hoafiyahūndowohū seiya, “Se yihoefombo nimbī nīmarūmbī hīfambe ranambe koandīhawamunī-mboyaŋi,” masahūndo.

³² Ranīyo asu moatei afīndī ranai hīrīpīnīnī hīmborīhūndūhī burīmayei-amboyo moaruwai nendi ranai Sisasimbo moatei ranahei fiambe koarīhefendūrīmbo hūti-hūtimarīhora koamarīhendūrī. ³³ Ranīyei nīndoundī fiambeahīndī kosīfoehi hehi moateiyei fiambeyahīndūhī asu moatei ranai hīrīpīnīnī pīpīnambo hanei kurīhoeambe pīyei hoe karīhūsi hehi yīfīsafīmayei.

³⁴ Nīndou moatei hīfandīmarundī ranai hoeirūnda mayoa, pīpīyomo homo ranī ŋgoafīhū asu nūmbūrambe ratūpurīyeihī burīmayei ranaheimbo hoafīhūmarundūrī.

³⁵ Nīndou ranai nīnī-moatūkunīyo tūkūmefeyo sei hehi hoeifembo Sisasimbo-so tūkūmehīndī. Ranīyo tūkūyahi hoeirīhindane, nīndou moaruwai nendi nīmarī haya kosīfoendeimbī-mayu ranai ahandī yirī kīmī hoearī yihuruyu mbura ho-hoanīmo aboedī koadūrū hohoanīmoyu arandī sūŋgu mamaruwa hoeirīhorūhī yīhīmbo sīsīrīmehīndī. ³⁶ Nīndou hoeifembo mahūsi ranai Sisas nīndou aboedī-marirī ra hoeirīhi hehi nīndou bīdīfīrambo wataporīmbo-marīhūndī. ³⁷ Ranīyei asu muŋguambo nīndou Gerasa hīfīhūndī ranai yīhīmboyeihī Sisasimbo ragu ŋgafī maseia asu botambe farīfi haya ndamefiyu.

³⁸⁻³⁹ Ranīyo asu nīndou moaruwai nendi nīmarī haya kosīfoendeimbī-mayu ranai Sisasimbo hūti hoafīrūrūhī yahuya, “Wambo se yīnī safanīmbo se-dībo dīdī,” mehundo-wamboyu. Asu ai ahambo koarīheirūhī yahuya, “Se ŋgoafīna ŋgafī nīnī-moatūkunīyo God ai sīhambo ramareanīnī ra nīndou bīdīfīrambo wataporīmbo-ndandī,” mehundo. Ranīyo asu hu nīne-moatūkunī Sisas ai ahambo ramarirī ranahambo ranī ŋgoafīhūndī-mayei ranaheimbo wataporīmbo-marandūrī.

Sisas ai bogorīndī nīmorehī nīmori yīfīhūndī botīre asu nīmorehī aŋgūnūmbī ai Ahandī hoearī sūndīmareandī (Matyu 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Sisas ai asūkai Gariri ŋgorū-goanīnī hu tūkūmefiyu-wamboyei nīmorehī nīndouwenihī ranai ahambo hīhīfī-hīhīfīmayei, sapo hīmbomayei hei ranīmbowambo.

⁴¹ Ranūhī asu nīndou mamī ahandī ndūrī Sairus ranī ŋgoafīhū rotu worī hīfandīra-randeimbī ai Sisasīndī yirīkīmī tūkūfī pīyu nīmarūmbo wandī worīna dūgūfī yahu haya hūti-hoafīmarūrī. ⁴² Ai sapo ahandī nīmorehī nīmori 12 hīmbanī mamī yaŋgīrīyo haya yīfambo-mayowamboyu ramefiyu. Sisas ai Sairusīndī worīna hūfuane, asu nīndou afīndī ranai aŋgoaŋgo-marīhorī hei. ⁴³ Ahei mbusūmo nīmorehī mamī 12 hīmbanīmbo amoamo watīkoafīmboyo mara ho ranai manīŋgo. Ai ahandī aŋgūnī ra aboedīfembohūnda doktambo hoeifepurīmbo kaki afīndī sai marandī, ŋga asu nīndou dīdī ai-amboanī moai aboedīreandī. ⁴⁴ Nīmorehī ranai Sisasīndī daboadanī ho nīŋgombo hoearī hīmborī-mayo ranīfihī masūndeandamboyo asu ahandī horī ranai moanī ranī-sīmboanī hamīndī kīkīmarīhoayo.

⁴⁵ Ranīyo asu Sisas ai dūdufihī yahuya, “Dūdi wandī hoearī masūndeanda?” mehuamboyo. Asu muŋguambo nīndou ranai wanīwanīyeihī dīdīmomayei-amboyo asu Pita ai hoafīyuhī yahuya, “Adūkārī, nīndou afīndī ranai sīhafī fikīmī wakīre yaŋgorīmbo sīmborī koarūrīmayei,” mehundowamboyo. ⁴⁶ Asu Sisas ai hoafīyuhī yahuya, “Nīndou ŋgorū ai wambo masūndeandīra wandī fiambeahīndī ŋgīnīndī ranai makosīfoendī ranīmboanahī,” mehuamboyo.

⁴⁷ Asu nīmorehī ranai wambo fīfīrīhi-ndīrīmboanei, ŋga ro ŋgīrī dībo nīmboahī yahohaya, hīhamīndarī kameihī ho Sisasīndī yirīkīmī pīyo mamaro. Ranīyo ai muŋguambo nīndouyei hīmboahū wataporīmbo-marandī nīmboe masūnderī asu nūnūŋgureamboyo ranī-sīmboanī hamīndī aboedīmoyo ranahambo. ⁴⁸ Sisas ai

nimorehi ranahambo yahundoya, “Nimori akidou, sihaf anihondumbofe ranai sihambo aboedimareanini, nga se ngusüfoambe afurindo kundo hawa ngafi,” mehu.

⁴⁹ Ai wataporimbo-randühi nunguambe, nindou mam ai hifandira-randeimbindi worambeahindi tüküfi hu hoafiyuhi yahuya, “Sihafi nimori ana yifimayo, nga se yamunde-randeimbi-mayu ranahambo tiriifo dabadomboyafi,” mehuamboyo.

⁵⁰ Sisai ai rani hoafi ra himboriyu haya, Sairusimbo hoafiyunduhü yahuya, “Se yihimbondamboyaafi, nga anihondumbo-ndowandan animbo sihaf nimori ra aboedindimboe,” mehundo.

⁵¹ Ai nimorehi-mayo ranahandi afindandi worambe hu tüküfi haya moai nindou amuri semündündüri worambe kefuendi, nga Pita, Son, Sems asu nimorindi hondafindi aheimbo yangriyo süngurearü haya mahüfu. ⁵² Nindou afindi ranihü marei ranai nimori ranahambo hohoanimoyeih aranahoafi-marihündamboyo Sisai yahuya, “Ai ana yifiyombo-yopoani, nga ngiri aranahoafi-ndihünda,” mehuamboyei.

⁵³ Nindou ranai nimori yifimayo ra fifirihindi, ranimboyo Sisaimbo tikifinambo-rihorühi tirifoefe hoafimayahüdo. ⁵⁴ Nga ai nimori-mayo ranahandi warihü kikihamündü hoafiyundowohü yahundoya, “Nimori akidou, se botiyafo,” mehundo. ⁵⁵ Asu ahandi yifiafi ranai hihirife ho fiambe farifehüyo asukai botimefeyo. Raniyo Sisai ai nimori ranahambo sesi sahüdo yahu haya hoafimayundüri.

⁵⁶ Asu hondafindi ai hoerineanda mayoa mahepünafi-neandamboyo Sisai ai rani moatükun tüküme feyo ranahambo “Nindou ngorumbo yowan hoafipoani,” mehu.

9

Sisai ahambo süngururü-rundeimbimbo koamarihepuri (Matyu 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Sisai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ranahamumbo mborai yahupuri hürühepuri haya moaruwai nendi asu muṅguambo aṅgüni aboediferambo nginindi adükar masagapuri. ² Raniyu God nginindi hifandarandi ranahambo waporimboyo asu aṅgüni aboedife-rambohünda koamarihepuri. ³ Ai ahamumbo yare hoafiyupurühi yahuya, “Sihamundi hoahoango ranambe se yowan niminimi, arü, sesi, kaki, asu hoeari yimbu-ane ra ndowandumboemo. ⁴ Se nini-worambeyo afareafundi ra moani se rani worambe yangri nimandimo mbundu botindafu ngomo. ⁵ Nahi homondani nindou ai sihamumbo worinifepurikoate-ndeiani ana, asu se ngoafi ra hiningindu houmbo ngomondühi yirifihindi hifi hasüfi ra kükiboadu houmbo ngomo ranaheimbo God ai moaruwaimbo-mbireandüri yaho refe nafuiyondürimbohünda,” mehupuri. ⁶ Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ranihü hiningiru houmbo homo muṅguambo ngoafi ranambe Godindi hoafi ra wataporimborandühi nindou aṅgünimbo-yeimbimbo aboedirundüri marundi.

Herot ai afindi hohoanimomayu (Matyu 14:1-12; Mak 6:14-16)

⁷ Gariri-yafe adükar bogori Herot ai muṅguambo moatükun tüküme feyo ranahambo hoafi ra himboriyu haya, afindi hohoanimomayu. Ai yare hohoanimomayu ra, nindou bidifiri ai rarihi hoafiyehi seiya, Son hundürüra-randeimbi ai yifihündi botimefiyu masei. ⁸ Asu bidifiri ai seiya, “Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Eraisa ai yihofombo-so tüküme fiyu.” Asu awi bidifiri ai seiya, “Nindou mam Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi horombo hondü manüṅgu ranai yifihündi botimefiyu-ane,” maseiamboyo. ⁹ Herot ai yare hoafiyuhi yahuya, “Ro sapo Sonindi mbiro ra kiki-marihehini. Asu nindou düdi nda ai yahurai ro hoafi nda himboriyaha tüküme fiyu. Asu ahambo hoeifimbo samboanahi,” mehu.

*Sisas ai 5,000 nindoumbo sesi masagadüri
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Son 6:1-13)*

¹⁰ Kraisindî hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai hîhîriyafu homo Sisasimbo-so tüküyafu muŋguambo moatükunî ai ramarundî ranahambo wataporimbo-marurî. Ranîyu ai süngure sepurümündü haya Betsaida ŋgoafinambo ai yangirî nîmarimbo mahomo. ¹¹ Ŋga asu awai nendî afindî ranai Sisas nahanafîyu mahu rana-hambo türüfoarîhi hehimbo-wambo, ai süngumarîhorî hei. Ranîyu asu ai ahe-imbo mborai-mborafindürî hîniŋgîreandürî haya, God ŋgîniindî hîfandarandî rana-hambo wataporimbo-marandî. Asu nindou dîdîyeyi anġünümbî-mayeyi aheimbo aboedîmareandürî.

¹² Hüfîhamîndî hürîmîndoambe, süngururü-rundeimbî 12 ai ahambo-so tüküyafu hoafiyomondowohü yahomoya, “Se nindou ndanaheimbo koarîhawandüranî mbîhei. Rananimbo asu ai hei adükarî ŋgoafîhüyo asu hîmboranîyo ranîhü apofondîyo asu sesiyo ra kokombîri-hündamboane. Ndanîhü ana nindou nîmarîkoate-yohane,” mehomomo. ¹³ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Seanîmbo sesi ra aheimbo ndabudürü,” mehuamboemo. Asu ahambo yaru hoafiyomondühî yahomoya, “Roana hondahüfeimbî bret-anemo asu kinî akîdou yimbu-anafanî ranî yangir-ane sîhehumboayefî. Asu muŋguambo nindou ranaheimbo se homo sesi pemîyomo safîmboyafî hohoanîmoayafa?” mehomomo. ¹⁴ Nindowenihî ranîhü mamarîmo ra 5,000-yomo. Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbî ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Nindou ranaheimbo hoafîndîmondüranî anîmbo ai 50, 50-ndahi mbîmari-amboane,” mehupurî. ¹⁵ Ranîyomo ahambo süngururü-rundeimbî-memo ai hîmborîyomo houmbo nindou ranaheimbo ranî-süngumarundüra mamarei. ¹⁶ Ranîyu Sisas ai hondahüfeimbî bretîyomo asu kinî yimbumefanî ra semündü haya, sünambe hîmboyu hafuhü sesi ranahambo-hünda Godîmbo hîhîfirîrî mbura, bret kinî hîfitîre ahambo süngururü-rundeimbîmbo nindou-mayeyi ranaheimbo yimbufe-ndürîmbohünda masagapurî. ¹⁷ Nindou ranai sesi ra sahüsi muŋgu parîhindühîyeyi, asu Sisasindî süngururü-rundeimbî ai sesi bîdîfirî bîdîfirî korîmayo ra 12 wambürî tüküru madüburafundî.

*Pita ai Sisasimboya nindou ndanana God dîbonîmayu Kraisanî mehu
(Matyu 16:13-19; Mak 8:27-29)*

¹⁸ Mamîmbo Sisas ai ahand-amboanî Godîmbo dîdîbafîyuhü nîmaruwane, asu ahambo süngururü-rundeimbî ai, ai-babîdîmbo mamarîmo. Ranîyu ahamumbo düdufîpurühî yahuya, “Nindou ai wamboya ai düdi seia?” mehu. ¹⁹ Asu sîmborî ahambo hoafiyomondühî yahomoya, “Bîdîfirî ai Son sapo nindou hundürüra-randeimbî-mayu-ani sei. Bîdîfirî ai sîhambo seiya ai Eraisa-ani maseiamboyeyi, asu bîdîfirî ai Godîndî hoafi hoafîyu-randeimbî horombo hondü manüŋgu ranai yîfîhündî botîmefîyu-ani masei,” mehomondo. ²⁰ Ranîyu asu ai ahamumbo sîmborî hoafiyupurühî yahuya, “Asu se ra wambo nüŋguru hohoanîmoyomo ro dîdîyaha?” mehuamboemo. Asu Pita ai ahambo sîmborî hoafiyundühî yahuya, “Seana Krais-anafî nindou God ai dîbonîyunîni hîniŋgî-mareanîni nindou aboedambo-fendürîmbohünda,” mehundo.

*Sisas ai yîfînda mbundîha yîfîhündî botîndaheamboyahî yahu wataporîmbomarandî
(Matyu 16:20-28; Mak 8:30; 9:1)*

²¹ Ranîyu asu Sisas ai ranî hoafi ranahamboya, “Se nindou ŋgorümbo yowanî hoafîndîmboemo,” mehupurî. ²² Asükaiyu ahamumbo yare hoafiyupurühî yahuya, “Nindou Hondü ai ana asübusümbî tîŋirîfo afîndî ndemündühî anîmbo ahambo bogorî nindou-anemo Godîmbo sesi sîhou-rundeimb-anemo asu ahînümü ho-hoanîmo yamundu rundeimb-anemo ranai yîboaruko-ndurîmboemo. Ai ahambo

hifokoandüwuranî yîfîndümbuîsî, nga asu ai ngîmî sindu mbunda sünguna yîfîhündî botîndîfîmbuî,” mehu.

²³ Ai munnguambo aheimbo hoafîyundürühi yahuya, “Nindou dîdîyei ai wandî süngu hombo hohoanîmondeihî ana, asu ai ahei hohoanîmo ra hîfînambo-ndîhi hehi nîmî keimbî karîhendeimbîfîhî yîfîmbo noundahi hehi munnguambo si aho ra wambo süngumbîrîhi-ndîramboane. ²⁴ Nindou düdi ai ahandî yangîrî nîngo hohoanîmo ra ahandîhoarî hîfandarandî ana, ai awarî-ndîhoemboe. Nga asu nindou düdi wambohünda ahandî yangîrî nîngo hohoanîmo ranahambo moanane ehu ana, ra gedühi nîngomboe. ²⁵ Nindou mamî ai ratüpurî-yuhümbö munnguambo moatükunî napo hîfî ndanîhündambo ra gugurareandî ana, asu ahandîhoarî awarîndîhembuî, nga nîngunde ahambo mafandîhera? ²⁶ Nindou düdi ai, roanahî asu wandî yamundîfe hoafî ranane ranahambo amoanîngayu ana, asu ro-amboanî nindou ranahambo Ape, ro, asu sünambeahîndî nendî babîdî yîhoefî ngînîndî hîmboamupuimbo-randeimbî kapeihü kosahambe amoanîngî-ndîhünîmboyahî. ²⁷ Ro sîheimbo anîhondümböanahî nda hoafayahandürî, nindou bîdîfîrî dîdîyei ndanîhü anîboadei ranai ana yîfîkoate yangîrî nîmboei-ambe God ngînîndî hîfandarandî ra hoeindîhimboyei,” mehundürî.

*Sisasîndî fî ranîpoanambo fîyoweimbî tüküme Feyo
(Matyu 17:1-14; Mak 9:2-13)*

²⁸ Sisas ai ranî hoafî ra hoafîyu haya, 8 si howane, ai Pita, Son asu Sems ahamumbo sepurîmündü haya hîfî wafunambo Godîmbo dîdîbafîfembo mahafu. ²⁹ Ai Godîmbo dîdîbafîyuhü nîngwane asu ahandî ngusümböarî ra ranîpoanambo fîyowohüyo asu ahandî hoearî ra kifohî hamîndîyowohü si nahurai tüküme Feyo. ³⁰ Ranîyo asu ranî-sîmboanî Moses, Eraisa ai Sisas-dîbo wataporîyafandühi manîmbafanî. ³¹ Nindou yimbu ranai hîmboamupuimbo-randeimbî kapeihü tüküyafîne henamboyanî asu Sisas ai Godîndî ratüpurî moendîfîhî Serusarem ngoafîhü yîfîmbo-mayu ranahambo ai-babîdî wataporîmemo. ³² Pita ai ahandî ngunîndî yimbu Son asu Sems ai ahamumbo yapombo hîmbomarapura mapomo. Asu hîmboarî bîrîhoemo hoeirundane, Sisasîndî hîmboamupuimbo-randeimbî si ranambe nindou yimbu ranai-amboanî yahurai ai-dîbo manîmbafanî. ³³ Moses Eraisa ai ndeara hombo safanî henambo-yafandane, Pita ai Sisasîmbo hoafîyundühi yahuya, “Adükari, aboedane ndanîhü amarefîsî, nga sîhîrî dago ngîmî hündîhupurîmboane, sîhambo ngorü, Mosesîmbo ngorü asu Erasambo ngorü.” Pita ai yare hoafîmayu ra ai ndore fîfîre hayamboyoanî hoafîmayu.

³⁴ Ai ranî hoafî ranahambo yare hoafîyuambe mburüngai ranai pîyo gabudî-mafoareapura, asu ai yîhîmbomemo. ³⁵ Ranîyo asu hoafî ranai mburüngai-ambeahîndî tüküfîhî yahoya, “Wandî Nîmor-ani nda, ro ahambo dîbonîmayahando-ani. Se ahandî hoafî hîmborîndîmo,” meho. ³⁶ Ranî hoafî ra ho kîkamîndoambe Sisas ai yangîrî ranîhü manüngu. Pita, Son, Sems ai ranî-sîmboanî nînî-moatükunî hoeimarundî ranahambo nindou ngorümbö moai nînî hoafî hoafîyomo.

*Sisas ai nîmorî moaruwai nendî fîambe nîmarîndoweimbî aboedîmarîrî
(Matyu 17:14-21; Mak 9:14-29)*

³⁷ Ngörü sina hîfî wafu ra hînîngîru houmbo hanîmondanî, nîmorehî nîdownenîhî afîndî ranai Sisasîmbo nafînî hoeimarîhorî. ³⁸ Nindou mamî, nîmorehî nîdownenîhî afîndî-mayeî ranambeahîndî ai Sisasîmbo puküna hoafî karîhoehü yahuya, “Nindou yamundo-randeimbî karîhasî. Se sühüfî nîmorî wandî hoeirîworî, nga wandî mamî ndearani nda. ³⁹ Moaruwai nendî ai nîmorî ranahambo kîkîhî-safîrîmîndühane asu ai hepünüfî heiyu arandî. Moaruwai nendî ranai ahambo yabadîrî wakîrerîhane asu yahamo kasiau wutüpuiarîyu arandî. Ai ahandî fî ranahambo mungunambo moaruwaimbo-rerîhane asu ahambo nîmai hînîngîfî

hombo sisamindarandi. ⁴⁰ Ro sihambo süngurunini-rundeimbi ranahamumbo hütihütimarhapuri moaruwai nendi ranahambo raguanambofembo, nga ai ngiri raguanambondundi,” mehando.

⁴¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Nindou nda se ana anihondümbofe hohoanimokoate-yeihanei, asu sihei ningo hohoanimo ra moai ndorihoyo. Nüngunimbo awi ro se-babidimbo nimboambo sihei nimbori ra mandahamindiha? Nimori sihafi ra ndühi sowarindifi sühüfi,” mehu ⁴² Nimori ranai süfuane moaruwai nendi ranai serimindi hifihü purapoaporeri sheri haya yabadimariri. Nga asu Sisas ai moaruwai nendi ranahambo nginindi hoafiyundo haya nimori ranahambo aboediriri mbura ahandi afindambo hihiriri maserügudo. ⁴³ Raníyei asu muᅅguambo nindou-mayeí ranai Godindi nginindi adükarí ranahambo mahepünehindi.

*Sisas ai asükaiyu yifindamboyahi yahu wataporimbo-marandi
(Matyu 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Muᅅguambo nindou ranai Sisas ramareandi ranahambo afindi hohoanimoyeihi nimboeiambe, ai ahambo süngururü-rundeimbo hoafiyupurühi yahuya, ⁴⁴ “Ro nine-moatükuní sihamumbo haponda hoafehapuri ndanahambo mitanindündümboemo. Ngiri amitata Nindou Hondü ndanahambo nindouyei wariwami hiningindihori,” mehu. ⁴⁵ Nga asu ahambo süngururü-rundeimbi ai rani hoafi ranahandi nimindi ra moai fifirundi. Rani hoafi ra ahamumbo dibo meᅅgoro wambo ai moai ndoru türüfoarundi. Nga asu ai Sisasimbo düdufembo ra yihimbomemo.

*Nindou düdi adükarayu
(Matyu 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai nindou düdi adükarayu yahomo houmbo simbori hoafimemo. ⁴⁷ Sisas ai fifireandi nine hohoanimo ahamundi ngüsüfoambe amaro ranimbo. Raníyu asu ai nimori akidou serümündü ahandi ngirisafini pamariri. ⁴⁸ Raníyu ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou düdi ai nimori akidou ndanahambo wambohünda hohoanimoayundo ana, wambo amboani hohoanimoynu-ndirühani. Nindou düdi ai wambo hohoanimoayundiri ana, asu nindou sapo wambo koamarihendira makosahi ahambo amboani hohoanimoynu-ndohani. Nindou düdi ai sihamundi mbusümo akidou hamindayu ai-ani moani adükarí hamindi hondayu,” mehu.

*Nindou düdi shefimbo moaruwaimbo-fekoate-ayu aiana shefi ngunind-ani
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Raníyu asu Son ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Adükarí, ro hoeirihundaní nindou mamí ai sihafi ndürinambo moaruwai nendi raguanambomareanda, ro ahambo rani-moatükuní raguanambofembo yowaní masahundo. Ro ahambo ramarhuri ra nimboe sapo ai moai sihambo süngureanini ro rawehundi nou,” mehu. ⁵⁰ Sisas ai Sonimbo hoafiyundühi yahuya, “Se yowaní ahambo yowaní yahondopoani, sapo nindou düdi ai simbori sihamumbo hoafiyopurikoate-ayu ranai ana nindou “sihamundani,” mehupuri.

Samariahündi ai Sisasimbo ahei ngoafina hombo yowaní masei

⁵¹ Sisas ai God sowana hafombo si ranai ndeara akimi tüküfeyoambe, ai Serusarem ngoafinambo hombo hohoanimomayu. ⁵² Raníyu ai muᅅguambo moatükuní ahambo yimuᅅgurifembo nindou bidifiri horombo koamarihapura homo Samaria ngoafihü tüküme fundi. ⁵³ Nga asu nindou rani ngoafihü ranai moai Sisasimbo mborai sahündo ai Serusaremnambo mahuwambo wambo. ⁵⁴ Sisasimbo süngururü-rundeimbi nindou, Sems, Son ai rani ngoafihündi ramehindi ranimbo hoeirine hena hoafiyafandühi

safaniya, “Adükari, ro sünambeahindi hai ranahambo hoafindehanı kosı nindou ranaheimbo moaruwaimbofendürimbo ra se yifirındafanı ana, randıhoa?” masafandamboyu. ⁵⁵ Raniyu asu Sisas ai ahafanımbı hıhırıfi ngınındı hoafımayuprı. ⁵⁶ Raniyomo asu ai ranıhünda ngorü ngoafına mahomo.

*Sisasımbı süngufe hohoanımo
(Matyu 8:19-22)*

⁵⁷ Ai homondühiyomo nafını nindou mamı ai Sisasımbı yare hoafıyuhı yahuya, “Se nınınıyo ahafı ra roana moanı sıhambo yangrı süngundıhanınımboyahı,” mehuamboyu. ⁵⁸ Asu Sisas ai ahambo hoafıyuhı yahuya, “Nımbıbeahındı yaforı ana ahandı hıfi ambe ra mbanıngo ai ho aporambo, asu ndu ai ngerümb-aneı, nga Nindou Hondü aiana fondıkoate-ani ai ho ahandı mbıro bıdagorıfe aporambo ra,” mehu. ⁵⁹ Nindou ngorü-mayu ranahambo Sisas ai hoafıyundühi yahuya, “Se wambo süngundandı,” mehundo. Nga asu ai ahambo yare hoafıyundühi yahuya, “Adükari, awı ro nga wandı apembo hıfi-kandıhını heheambo asu sünguna ngamboyahı,” mehu. ⁶⁰ Nga asu Sisas ai ahambo yare hoafıyundühi yahuya, “Nindou yıfiyeımbı ai aheihoarı yifınımoko ra hıfi kambırıhi-ndamboane, nga seana ngafı God ngınındı hıfandarandı ranahambo anımbı wataporımbı-ndandı,” mehu. ⁶¹ Nindou ngorü ai hoafıyuhı yahuya, “Adükari, ro sıhambo süngundıhanınımboyahı, nga awı ro nga wandı fıkmınındı-mayei ranaheimbo asürü ahınındıhearü mbundıhambo anımbı süngundıhea-nınımboyahı,” mehu. ⁶² Sisas ai ahambo hoafıyundühi yahuya, “Nindou mamı ai nımı hıtandühi daboadanı kefuai hımbıoyu ana, God ngınındı hıfandarandı ranahambo ngırı ratüpurındu,” mehundo.

10

Sisas ai 72 nindou ahandı ratüpurımbıhünda koamarıhepurı

¹ Süngunambo Adükari ai 72 nindou dıbonıyu mbura, ahamumbo boatei yimbure nıne ngoafı sapo ai hombo yahuhayambo-mayu ranı ngoafını koamarıhepurı. ² Ai ahamumbo yare hoafıyupurühi yahuya, “Nümbürambe sesı afındı burayo ranai ndeara mungu süfi yangrırayo, nga asu sesı ranahambo yımuıgurıfe gugurıfembo nindou ana afındıyopoanı. Ranımbı-hüdambo anımbı asu se nümbürı aharambürı ranahambo dıdıbafındafundanı anımbı asu ai sesı ra yımuıgurıfe gugurıfembohünda nindou afındı safı koambırı-hepuramboane. ³ Hapoana se ngomo, nga awı se hımborıyomo! Ro sıhamumbo sipsip wei nahurai yaforı harümbı nımbıoıambe nou koararıheheapurı. ⁴ Se kıkı sandıferambo arü akıdouane, napo arü ane, asu su yırambe kıkıfoefemboane ndowandümbıoemo, nga yowanı. Asu se nindou nafını hoeındündürühi aheimbo warı fırbıadündürühi wataporımbı-ndürımbıoemo, nga yowanı.

⁵ Se nını worambe-yomo afareafundı ra, boatei randu hoafındımondühi anımbıya, ‘Nindou ndanı worambe amarei se ngusüfoambe afurındıhi kündıhındı,’ mbısımo. ⁶ Nindou bıdıfırı ranı worambe ngusüfoambe afurıfe kife hohoanımbı yıfırıyeımbı nımandıanı ana, nindou aheimbo-so ngusüfoambe afurıfe kifeımbı hohoanımo sıhamundı-mayo ra mbıyangoro-amboane. Nga asu wanayo ana, ranı hohoanımo sıhamundı-mayo ra asükaindo sıhamundı hıhırıfe mbıhowamboane. ⁷ Se moanı worı mamı ranambe yangrı nımandımo. Nindou ranı worambeahındı ai nınımoatükunıyo ndehüpuranı se ranı worambe yangrı sesı dowadümo hoe ndımındımo ndundı. Nga se worını worınıpo-ndımbıoemo.

⁸ Nını ngoafıhüyo se tüküyafundanı nindou ai sıhamumbo ndahüpurümündı worınındıhipuranı ana, se moanı nıne-moatükunı ai sıhamumbo püpımarıhındı ra dowadümo. ⁹ Asu ranı ngoafıhü angünümbı nindou amarei ranaheimbo

aboedindundürühi hoafindomondürühi animboya, ‘God ai nginindi hifandarandi ranai ndeara siheimboso akimi tükufemboane,’ mbisimo. ¹⁰⁻¹¹ Nga asu se nini ngoafihüyo homondani nindou ranai sihamumbo sepurimindi worinifekoate-ndeiani ana, asu rani ngoafihü se ngomo nafini ninjomombo aheimbo hoafindomondürühi animboya, ‘Sihei ngoafihündi hifi hasüfi yihoefi tinarifih apenngo ra siheimbo hütimbo-hündamboane püpürifafoarhundü. Nga awi se randihi fifirindihindi God nginindi hifandarandi ranai ndeara akimi tükufemboane,’ mbisimo. ¹² Ro sihamumbo rarihe hoafehapuri, Godindi yibobofembo si tükufeyoambe ana, siheimbo tinarifo Sodomihündi ranaheimbo tükumefeyondürü ra ngasünde haya moaruwai hamindi tükündifemboe.

*Anihondümbofekoate-yeimbi nindou ana hipoanihimboe-mbou-anei
(Matyu 11:20-24)*

¹³ Hipoanihimboembou-anei Korasinihündi se! Hipoanihimboembou-anei Bet-saidahündi se! Siheimbo moaruwai hamindi tükündifendürimboe. Asu ro hepünifeimbi moatükuni sihei ngoafihü ramarheandi rahurai Tair ngoafihü Saidon ngoafihü rambarihea-mbonana, nindou rani ngoafihündi ranai horombonambo animbo moaruwai hohoanimo hinngirihü hehi didiboadorihü nimarei. Rananimbo ai hasüfi yihuruyei mburhümbo nimarei sapo roana yihoefi moaruwai hohoanimo ranahambo hinngirihumboanefi sei hehi. ¹⁴ Nga asu Godindi yibobofe si tükufeyoambe ana, Tair ngoaf-ane Saidon ngoaf-ane ranaheimbo ana ngiri afindi hamindi tinarifo tükündifeyo, nga siheimbo ana nine moani afindi yahurai hamindi tinarifo tükümandifendürü. ¹⁵ Asu Kaperneam se ra sünambe ndürü adükari mandahümündiyo? Wanı yangir-ane ana! Siheimbo ana hifini safi pindeandürani gadeimboyei!” mehu.

¹⁶ Ai ahambo sünggurü-rundeimbimbo hoafiyuhı yahuya, “Nindou düdi ai sihamundi hoafi himborayu ana, wandı hoafi amboani himboriyuh-ani. Asu nindou düdi ai sihamundi hoafi himborıyo hefe semındıkoate-ayu ana, asu wandı hoafi ngiri himbondu haya ndemüdu. Asu nindou düdi ai wandı hoafi himborıyo hefe semındıkoate-ayu ana ai ngiri Nindou düdi wambo koamarıhendıri ahandı hoafi amboani himborındu haya ndemüdu,” mehu.

72 nindou ai hıhıriyafu mahomo

¹⁷ Nindou 72-memo ranai hıhıfi-hıhıfi kameihı hıhıriyafu homo tüküyafu hoafıyomondühı yahomoya, “Adükari, sıhafı ndürü dükarihunda moaruwai nendi ranai yihoefi hoafi himborıyei marıhündi!” mehomo. ¹⁸ Sısas ai simborı ahamumbo hoafıyuhı yahuya, “Ro hoeirıheandani Satan ai sünambeahındı wabürüsü nahurai pımayu. ¹⁹ Awi se himborıyomo, sapo ro sihamumbo amoasrıyo hıfıtanıyo ranıwamı pütapıyo hombo nginındı masahapur-ane. Asu sihamundi hürütümbındı nginındı ngasünde-andeimbı nginındı masahapuri. Nga ranımbı-hündambo animbo sihamumbo ngiri nini-moatükuni moaruwaimbo-ndeapuri. ²⁰ Sapo moaruwai nendi sihamundi hoafi himborımayei ranımbı se yowanı hıhıfi-hıhıfındımbıemo. Nga sapo sihamundi ndürü sünambe pare masıhepuri ranımbı-hündambo animbo hıhıfi-hıhıfındımo,” mehupuri.

*Sısas ai Afındambo didıbafımefindo
(Matyu 11:25-27; 13:16-17)*

²¹ Ranıyo asu rani-sımbıanı Yıfıafı Aboedındı hıhıfi-hıhıfi ranai Sısasındı ngısüfoambe tüküfehüyo, asu ai yare hoafıyuhı yahuya, “Ape, sünambe-ane asu hıfi ndanıhü-ane se Adükari-anafı. Ro sıhambo hıhıfarıhanını ra nımbıe sapo nindou fıfırıhi mburıhü didıboado-rıhehındeimbı-mayei aheimbo rani-moatükuni

ra d̄bonap̄iro mbura, asu n̄mor̄i ak̄id̄bou nahurai-mayei aheimbo nafuimef̄ind̄ür̄i ran̄imbo-h̄ünda. Ȳin̄i, Ape se ran̄i-moat̄ükun̄i refembo yifirayaf̄i,” mehu. ²² Sis̄as ai hoaf̄iyupur̄üh̄i yahuya, “Wand̄i Ape ai wambo mun̄guambo moat̄ükun̄i ṅḡin̄ind̄i ra masend̄ir̄i. Nindou d̄d̄d̄ ai moai N̄mor̄-ayu ndanahambo f̄if̄irir̄i, ṅga Af̄ind̄i ai yanḡ+r̄-ani f̄if̄irir̄imboayu. Asu nindou d̄d̄d̄ ai moai Af̄indambo f̄if̄irir̄i. ṅga N̄mor̄i aiani asu nindou d̄idemo N̄mor̄i ai ahand̄ihoar̄i d̄bon̄imayupur̄i s̄apo God̄imbo f̄if̄ir̄ifi hoaf̄imbo-memo ai yanḡ+r̄-anemo f̄if̄irumboemo,” mehu. ²³ Ran̄iyu Sis̄as ai h̄ih̄ir̄ifi n̄ṅgumbo ahambo s̄ṅgrur̄ü-rundeimb̄i-memo ranahamumbo-poan̄imbo yanḡ+r̄i hoaf̄iyupur̄üh̄i yahuya, “N̄ine-moat̄ükun̄i se s̄ih̄amund̄i h̄imboar̄inambo hoeiarund̄i ran̄i-moat̄ükun̄i ra nindou ai-amboan̄i hoeiareand̄i ana, ai h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄imbiyu-wamboane! ²⁴ Ro s̄ih̄amumbo nda hoaf̄ehapur̄i, God̄ind̄i hoaf̄i hoaf̄iyomo-rundeimb̄i-yomo asu bogor̄i nindou-yomo ai n̄ine-moat̄ükun̄i haponda se hoeiarund̄i ndanahambo ai hoeifembo mehomoyos̄i, ṅga ai moai hoeirund̄i. Asu ai n̄ine hoaf̄i se h̄imborayomo ranahambo amboan̄i h̄imbor̄imbo mehomoyos̄i, ṅga asu ai moai h̄imbor̄iyomo,” mehupur̄i.

Sudahündambo Samariahünd̄i ai mafar̄iher̄ü

²⁵ Suda-yomond̄i ah̄in̄umb̄i hohoan̄imo yamunde-randeimb̄i nindou ranai Sis̄as̄imbo refi hoeifimbo t̄ükümeḡiyu. Ai yare hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Yamundo-randeimb̄i, ro n̄ṅgund̄iheand̄üh̄i koadür̄umbo yanḡ+r̄i n̄ṅgombo hohoan̄imo ra mandaham̄ind̄iha?” mehuamboyu. ²⁶ Asu Sis̄as ai s̄imbor̄i ahambo hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Asu n̄ṅgureamboyo Baiborambe hoaf̄imayoa? N̄ṅgundo se ran̄i-moat̄ükun̄i ranahambo hoeindo f̄if̄ir̄imandowanda?” mehuamboyu. ²⁷ Asu nindou-mayu ranai hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Ad̄ükar̄i aiana s̄ihēi God-ani, ran̄imboan̄imbo se ahambo s̄ihēi yifiaf̄i, ṅḡin̄ind̄i, hohoan̄imo ranambo ṅgus̄üfo pand̄ihor̄i. Asu s̄ihēi wandaf̄i ranaheimbo amboan̄i ṅgus̄üfo pand̄ihind̄ür̄i s̄apo se s̄ihēi fimbo ṅgus̄üfo parar̄ihind̄i nou,” mehu. ²⁸ Asu Sis̄as ai s̄imbor̄i hoaf̄iyuh̄i yahuya, “Se an̄ihond̄umbo-anaf̄i hoaf̄ayaf̄i. Se randowand̄üh̄i an̄imbo yanḡ+r̄i n̄imboamboayaf̄i,” mehundo. ²⁹ ṅga asu ai Sis̄as̄imboya ai ad̄ükar̄i f̄if̄ireandeimb̄-ani yahuhaya ahambo düdufind̄uhi yahuya, “Nindou düdi ai wand̄i wandaf̄ayua?” mehundowamboyu.

³⁰ Sis̄as ai s̄imbor̄i hoaf̄iyund̄üh̄i yahuya, “Mam̄imbo nindou mam̄i ai Serusarem ṅgoaf̄ihünd̄i bot̄ifi haya Seriko ṅgoaf̄ina hanuwane, h̄ümbuh̄ün̄i nindou ai naf̄in̄i mbur̄ind̄ümo houmbo hoear̄i napo ahand̄i h̄ir̄ifoarundowoh̄ü asu ahambo buburur̄i yif̄imbo yanḡ+r̄i s̄ihawur̄i-houmbo ndamefund̄i. ³¹ Ran̄i-moat̄ükun̄i ranai refeyowane Sudahünd̄i God̄imbo ses̄i s̄ih̄ai-randeimb̄i nindou ai naf̄i ran̄i-s̄ṅgu mahanu. ṅga asu nindou ranai hoeirira mayowamboyu h̄imbor̄i naf̄i wak̄iramünd̄ü t̄üküfi haya mahanu. ³² Nindou mam̄i God̄imbo ses̄i s̄ih̄ai-randeimb̄i Rifai s̄ir̄ihünd̄i ai mahanu. Ai s̄ṅgun̄i han̄ü nindou ranahambo hoeirira mayowamboyu h̄imbor̄i naf̄i wak̄iramünd̄ü t̄üküfi haya mahanu. ³³ Ran̄iyu asu nindou mam̄i Samariahünd̄i ai naf̄i ran̄i-s̄ṅgu mahanu. Ai han̄ü nindou bubur̄ür̄i mas̄ihawur̄i ranahambo-so t̄ükümeḡiyu. Asu ai nindou ranahambo hoeirira mayoa ahambo h̄ipoambo af̄ind̄i h̄ipoambomar̄ür̄i. ³⁴ Samariahünd̄i-mayu ranai h̄üfu ahand̄i fik̄im̄i t̄üküfi orif̄ h̄is̄i wer̄i hoeyo asu wain h̄is̄i hoeyo ra buburura hor̄imayo ran̄iwam̄i kare mbura hoear̄i goesür̄inambo h̄imond̄imar̄iher̄ü. Ran̄iyu ai nindou ranahambo ser̄ümünd̄i ahand̄i doṅgi-mayo ran̄iwam̄i nandi ser̄ümünd̄ü haya, nindou fand̄ihi apoei-r̄ih̄ündeimb̄i wor̄ina mahanu ran̄ih̄ü semünd̄i ho h̄ifand̄iyu n̄imar̄imbohünda. ³⁵ ṅgor̄ü sina Samariahünd̄i-mayu ranai kak̄i sepur̄imünd̄i hu nindou t̄üküyahi apoei-r̄ih̄ündeimb̄i wor̄i h̄ifand̄ira-ndeimb̄i-mayu ranahambo sagadowoh̄ü yahuya, ‘Nindou ndanahambo se d̄id̄iboadond̄i-wor̄i. Se ahambohünda kak̄i p̄üt̄iyaf̄i ana, ro as̄ükainda h̄ih̄indahe düḡüh̄i s̄ihambo h̄ih̄ind̄ihe ndahan̄in̄imboyah̄i,’ mehundo,” mehu.

³⁶ Sisas ai asükaiyu düdufindowohü yahuya, “Se sîhafî hohoanîmonambo nindou ngîmî ra düdi wandafî ranahambo ngusüfo paririmbayua?” mehuamboyu. ³⁷ Ai hoafiyuhî yahuya, “Nindou sapo düdi ai ahambo hanü hîpoamborirühî mafarîherü ranai-ani,” mehindowamboyu. Asu Sisas ai sîmborî hoafiyundohü yahuya, “Se ngafî moanî ranî süngundowandî,” mehundo.

Sisas ai Mata Mariambo hu hoeimareapîrî

³⁸ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babîdîmbo nafî homondühî ai ngoafî mamî Mata nîmarümbî ranî ngoafîhü tüküfiyuane asu ahambo serîmîndî worînimarerî. ³⁹ Mata ai akîdîmbüyo hayamboyo ahandî ndürî ra Maria ai sîfo Adükarîndî yirikîmî nîmarîmbo ahandî yamundife hoafî wataporîmbo-arandî ra hîhîmborîmayo. ⁴⁰ Nga asu Mata ai afîndî ratüpurî worambe engoro ranahambo tîngambo-yowohüyo ai moai ngusüfoambe ndore küreandî. Ai ahambo-so ho hoafiyondowohü yahoya, “Adükarî seana awî moai wandî akîdî ranai hîningîreandîranî munguambo ratüpurî wandamboanî rarawarîhandî ranahambo ana hohoanîmoyafîyo? Se hoafiyafîndoanî anîmbo ai sînî wambo mbîfarîhendîrî,” mehindowamboyu.

⁴¹ Asu Sisas ai sîmborî hoafiyundowohü yahuya, “Mata, Mata, seana munguambo moatükunî ranahamboanafî afîndî hohoanîmoyafühî ngusüfoambe ndofe kifekoate-ayafî. ⁴² Mamî moatükunî-ane adükarî hamîndayo. Maria aiana aboedî moatükunî hamînd-ane ai warîfe semîndîmboayo. Ranî-moatükunî ranai ahandî warambeahîndî ngîrî hündühümündî,” mehundo.

11

Sisas ai Godîmbo dîdîbafîfembo hohoanîmo yamundîmareandî (Matyu 6:9-15; 7:7-11)

¹ Mamîmbo Sisas ai ngoründühî dîdîbafîyuhü manüngu. Ai dîdîbafîyu kîkamünduane, asu ahambo süngururü-rundeimbi mamî ranai hoafiyundühî yahuya, “Adükarî, se yîhoefîmbo dîdîbafîyorambo ra Son ai ahambo süngururü-rundeimbi mbo ramareapurî nou yamundowamunî,” mehuamboyu. ² Asu Sisas ai hoafiyupurühî yahuya, “Se ndandu dîdîbafî-ndafundühî anîmboya, ‘Ape, sîhafî ndürî ra moanî ahînûmbî-mbeyowamboane. Sîhafî ngînîndî hîfandarandî ra mbîkosowamboane.

³ Munguambo si ro sesî semîndîmbo hohoanîmoayefî ra se ndawamunî.

⁴ Yîhoefî moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbîsafîmunî, ro-amboanî munguambo nindou yîhoefombo moaruwaimbo-rîhimuna, amboawi asahundürî nou.

Asu se yîhoefîmbo nînî-moatükunî refe hoeifemunîmboayo ranambe ndowandîfîmunî ngamboayafî, mbîsîmo,” mehu.

⁵⁻⁶ Ranîyu asu Sisas ai hoafiyupurühî yahuya, “Asu se sîhafî ngunindî-mayu rana-handî worîna nîmbî mbusümondühî hafî hoafiyafî-ndowohüya, ‘Wandafî, se wambo bret ngîmî sawapurî, nîmboe sapo wandî ngunindî ai nafîmbo süni tükümeftiyu, nga ro ai sesîmbo sesî-koate-anahî.’ ⁷ Nindou worambe amaru ranai rande sîmborî hoafînduhüya, ‘Yipurî parîheamboanahî, nga se wambo tîngîrîfo ndawandîrî-mboyafî, nga ragu moeindani ngafî. Roana nîmorî babîdîmbo fondîhü apoefî. Ro ngîrî botîndahe sîhambo nînî-moatükunî amboanî ndahanîni,’ mbüsümbui. ⁸ Ro sîhamumbo hoafiyahapurî, worî aharambürî ranai botîndüfi nînî-moatükunîyo mbonîmbo-maramündu ra worambeahîndî fufundamündî dagadombui. Nindou ranai ahandî ngunindî ranahambo farîhefîmbo rareandühîyupoanî, nga düdu-düdupo-marürambo ranîmbo dagadombui.

⁹ Ro sihamumbo hoafehapurí nda, düdundafundani animbo God ai sihamumbo dagapurumbui. Kokoarundi animbo hoeindumboemo. Yipurífihi pirakopirakondundani animbo yipuri ranai sihamumbo sübüdhoemboe. ¹⁰ Anihondane, muṅguambo nindou düdi-düdufi arandi hu-animbo ai ndemündumbui. Nindou düdi ai kokoara hu-animbo ai hoeindeambui. Muṅguambo nindou düdi ai yipurífihi pirakopirakoara hu-animbo ahambo yipuri ra sübüdhoemboe. ¹¹ Asu sihafí nímori ai kiní sao sei hehi düduehindi ra se harinendi madabudüríyo? ¹² Asu sihafí nímori ai songo sao sei hehi düduehindi ra asu se aheimbo hífitanji madabundürüyo? ¹³ Se moaruwai hohoanimoyomo-rundeimbi nindou-anemosi, nga asu se sihamundi nímori ranaheimbo aboedi moatükuní sabudürí arundi. Mami yahurai-ane nindou didíyei Ape sünambe amaru ahambo düduehindi ana, Yifiafi Aboedi dagadürumbui,” mehu.

Sisasimboya moaruwai nendi-yafe bogori Berseburindi nginindinamboane ratüpuríyo arandi masei

(Matyu 12:22-30; Mak 3:20-27)

¹⁴ Mamiambo Sisas ai moaruwai nendi hemafoareandi nindoundi fiambe nimarimbo nindou ranai wataporikoate-yu maranda. Nindou ranahandi fiambeahindi moaruwai nendi ranai kosifoendühíyo, asu nindou-mayu ranai wataporímayu. Raniyei nímorehi nindowenihí ranai mahepünahindi. ¹⁵ Nga asu nindou bidífirí ai hoafíyeihí seiya, “Sisas ai moaruwai nendi-yafe bogori, ahandi ndürí Bersebur, ahandi nginindinambo moaruwai nendi ra nindouyei fiambeahindi raguanambore arandi,” masei. ¹⁶ Asu nindou bidífirí ai Sisasimbo refe hoeifimbo seihehi hohoanimoyeihíya, “Ai Godíndi ratüpuríyo rawareandi ra nafuimbohünda hepünifeimbi moatükuní rambírea-ndamboane,” masei.

¹⁷ Asu Sisas ai ahei hohoanimbo ra fifíreandürí haya hoafíyundürühí yahuya, “Nindou didíyei ngoafi mami papíríhi nímareimbi ranai yimbumbore yíbobore haya yifiarayo ana, ngírí aboedi nímboei. Asu nindou mami raní worambeahindi ranai yimbumbore yíboboríhi mburíhü aheihoarí yifiaraye ana, ngírí aboedi nímboei. ¹⁸ Asu Sataníndi nendi ranai yimbumbore yíbobore haya ahafehoarí yifiarayo ana, asu nüngunde mamühí nginíndi maníngo? Se wambo seiya, ‘Ai ana moaruwai nendiyei bogorí ahandi ndürí Berseburíndi nginindinamboani moaruwai nendambo hefoare arandi,’ masei. ¹⁹ Asu ro Berseburíndi nginindinambo moaruwai nendi ra raguanambo-mbaríhea mbonana, asu síhei nendi ai dade nginindinambo moaruwai nendi ra raguanamboru arunda? Síhei nendi ranai síheimbo yíbobondundürühí síhei hoafi ra anihondüyopoani mbísimbo nafuindímboemo. ²⁰ Nga asu God ai ahandíhoarí wambo nginíndi ra sendíraní raní nginindinambo moaruwai nendi ra raguanambo-aríheandi ana, awi se randíhi fifíríndíhindi God ai nginíndi hífandarandi ra síheimbo-so tüküfemboane.

²¹ Nindou harí nginíndi ai muṅguambo yifiarí nímínehoarí gugure haya ahandi worí ranahambo hífandarandi ana, ahandi muṅguambo moatükuní ranai aboedi yagodímboe. ²² Nga asu nindou ṅgorü harí nginíndi hondü ai tüküfi nindou raní-díbo yifiaríyafanímbo ahambo hífinamboarírí ana, nindou muṅguambo nindou fehefe yifiarímbo napo ra fufundamündühí asu ahandí-mayo napo muṅguambo ra nindou amurambo yíbobondearümbui. ²³ Nindou düdi ai wandí ṅgunindíyupoani ehu aiana wambo yíboaruko-reandírühani. Asu nindou düdi ai wambo faríhefendírí hefe nindou ranaheimbo gugurífendürí-koate-ayu ana, ai aheimbo waríbadandürí wakíndearümbui,” mehu.

Moaruwai nendi ranai asükaiyo tüküme feyo
(Matyu 12:43-45)

²⁴ Sisas ai yahuya, “Moaruwai nendi nindou-mayu ranahandi fiambeahindi makosifoendi ranai n'ne hifi niɲondi anango ran+nambo ran+hü war+hefe ni+marimbo kokora howohane. Ai fondi ra mam-amboan+ hoeifekoate-ayo ana, ai ahandi+hoari+ hoafindowohü an+imboya, ‘Awi ro asükainda wandi horombodidi wori hiniɲgimar+heandi ran+nambo hihiri+ndahe nga,’ mbi+simboe. ²⁵ Asu ai ngo wori ra hoeindeanda moani aboedi yi+hoar+hefe didi+boado-yi+m+ndümbi fondar+imboe. ²⁶ Ranan+imbo asu ai ngo moaruwai nendi 7 bidi+firambo fihindam+ind+indüri ngo ai mam+ ran+ worambe ni+mandeimboyei. Moaruwai nendi süngu tükümehindi ranai moaruwai ham+ndi+ndeimboyei. Muɲguambo ai nindou-mayu ranahandi fiambe gugur+indahi ni+mandiani an+imbo nindou ranai horombo mamaru nahurai ni+mar+koate moani moaruwai ham+ndi hondü ni+mandümbui,” mehu.

Nini nindou ai anihondümbö hihifi-hihifi+mandei

²⁷ Ran+yo asu Sisas ai ran+ hoafi ra yare hoafi+yambe ni+morehi mam+ ai ni+morehi nindowenih+ af+ndi meɲgoro ran+ mbusümo botife Sisas+imbo hoafiyowohü yahoya, “Ni+morehi ndanai si+hambo wakiram+ndi+nini mbura titi+hümaranini ranai ana hihifi-hihifi+imbeyo-wamboane,” mehoamboyu. ²⁸ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou didi+yei ai God+ndi hoafi hi+mbori+yei mburi+hü rani+süngu+rihindi aian+imbo hihifi-hihifi+imbeyi-amboane,” mehu.

Nindou bidi+fir+ ai Sisas+imbo hepünifeimbi moatükuni refembo düdumehindo (Matyu 12:38-42; Mak 8:12)

²⁹ Ni+morehi nindowenih+ af+ndi ranai türehowohü ahambo akim+ kakimari+hom+ndei heiamboyu aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Nindou hapondanambe an+imboei ndanai ana awi nindou moaruwai ham+nd-anei. Ai ana hepünifeimbi moatükuni hoeifemboanei hohoan+moaye sapo wamboya ai anihondü God+ndi ratüpur+yo ratüpur+ayu yaho fifiri+fembohünda. Nga asu aiana ngiri+ ni+ni+moatükuni+yo tükefeyo ranahambo hoeind+hindi, nga wani. Aiana sapo nindou God+ndi hoafi hoafi+yu-randeimbi ahandi ndürü Sonambo ni+ni+moatükuni tükümefeyondo ran+moatükuni yangiri+ an+imbo hoeind+himboyei. ³⁰ Mare yahuraiyo God+ndi hoafi hoafi+yu-randeimbi nindou Sona ai Ninife ngoaf+hü nindou amarei ranaheimbo yahurai-ane yaho nafuiyo-ndür+imbohünda tükümefeyo. Mare yahurai-an+imbo Nindou Hondü ndanai-amboan+ tükündüfimbui God ai nindou hapondanambe amarei ranaheimbo nafuiyo-ndür+imbohünda. ³¹ God ai nindoumbo yibobofendür+imboayu ran+ si tüküfeyoambe an+imbo bogori adükari ni+morehi hifi war+ kadüdan+poedi ai tükündife nindou hapondanambe an+imboei ranaheimbo ni+ni+moatükuni ai moaruwai ramar+hindi ran+imbo papi+hoaf+ndandür+imboe. Rani+moatükuni refemboayo ra ni+imboe sapo ai adükari bogori Soromon+ndi ndofe fifiri+fe hoafi hi+mbori+imbo-hündambo ahandi hifi bidi+firani angun+poedi hiniɲg+re haya mas+no. Nga ro si+heimbo hoafehandür+ nindou si+hei mbusümo anüngu aiana Soromon+imbo ngasündirümböani. ³² God ai nindoumbo yibobofe-mboayu ran+ si tüküfeyoambe ana Ninife ngoaf+hündi nindou ranai bot+ndahi ni+imboeimbo si+heimbo papi+hoaf+ndühür+imboyei. Ai refemboaye ra ni+imboe sapo Sona ai hoafi watapor+imbo-maranda hi+mbori+yei mburi+hü moaruwai hohoan+imo ahei ra hiniɲgimar+hindi ran+imbo-hünda. Nga asu ro si+heimbo hoafehandür+ si+hei mbusümo nindou mam+ anüngu aiana Sonambo ngasündirümböani,” mehu.

Nindou-yafe hohoan+moambe si nahurai (Matyu 5:15; 6:22-23)

³³ Sisas ai yare hoafiyuh+ yahuya, “Nindou didi ai moai ram hai ra yimund+hi mburi+hü wambür+ hoarehi di+bonap+rühi ri+hündi, nga wani. Aiana moani sapo yimund+hi mbund+hümbö ni+moamo fond+wami nind+hindani an+imbo si

ranai boakiboadeandani nindou didiyei worambe fandahindühi hoeindihimboyei. ³⁴ Sihei himboari ra sihei hohoanimo ranahandi ram hai nahurai-anendüri. Asu sihei himboari ra aboedayondüri ana, sihei hohoanimoambe si ranai boakiboadeandürimboe. Nga asu sihei himboari ranai moaruwaiayo ana, sihei hohoanimoambe nimbü bündearümboe. ³⁵ Ranimböhündambo animbo se hıbadıhümbo, nga asu sihei hohoanimoambe si amaro ranai nimbündeamboe. ³⁶ Asu muŋguambo hohoanimoambe sihei fiambe ranai si yangrı boakifoareandühi gorügoanını nimbü nımarıkoate-ayondüri ana siheimbo si ranai boakiboade-andürimboe ram hai si boakifoareandi nou,” mehu.

Sisas ai Farisi nindouyomo asu ahınümbi hohoanimo fıfırundeimbı bogoriyomo ahamumbo papıhoafımarapurı

³⁷ Sisas ai wataporımbora mbura asu Farisi nindou mamı ai hoafıyundühi yahundoya, “Dügüfı dagoade-ndıhoamboane,” mehundo. Ranıyo asu Sisas ai hüfu farıfı sesı fondıhü mamaru. ³⁸ Ranıyo asu Farisi nindou ranai Sisas warı popaikoate nımarü sesı ra masesuwa hepünıme fıyu. ³⁹ Adükarı ai hoafıyundühi yahuya, “Farisi nindou seana hoe simındı hıpırı asu sesı foefe sesı hıpırı ra moanambüh-ane ndoru popoaiarıhoemo. Nga sıhamundı wagabeyahı ana hımbühünı hohoanimo asu muŋguambo moaruwai hohoanimoane amaropurı. ⁴⁰ Seana hıhındı hohoanimo-yomondeimb-anemo nımboe sapo God weindanı nafımarandı ai wagabe-amboanı nafımarandı. ⁴¹ Nıne hohoanimo aboedı sıhamundı ngusüfoambe amaropurı ranambo nindou didiyei nıne napo mbonımbı-arıhümündı ranaheimbo fandıhaundüri. Rawarundı anımbı asu sıhamundı muŋguambo moatükunı ra aboedı yangrıındımbı.

⁴² Farisi se hıpoanımbıembı-anemo! Nımboe sapo seana muŋguambo akıdıbou sesambefembo moatükunı wambıfı nahurai ranane se yımuŋgurundümo mburu asu 10 ranahandı ngorü bıdıfırı ra Godımbı yıboboru asıhoemo. Nga seana mbumundı hohoanimo asu Godımbı ngusüfo pefembo hohoanimo ranahambo hınıngırumboanemo. Se ranı hohoanimo ra afındı hohoanimo-ndımondühi asu se ngorü ahınümbı ra hınıngıfe poanı.

⁴³ Farisi, se hıpoanımbıembı-anemo! Nga seana Suda-yafe rotu worı ranambe bogorımbıfofe nımarımbıanemo hohoanimoemo. Asu nindou ai sıhamumbo nindou afındı hımbıahü hıhıfı-mbırıhümuna yahomo houmbıanemo.

⁴⁴ Se hıpoanımbıembı-anemo! Se hoefıkoateimbı yıf-ambe nahurai-anemo. Nindou yıf-ambe ranahambo fıfırıfekoate ranıwamı hei hehi asu ranınambo moaruwai tükümehındı. Yahurai-ane sıhamundı moaruwai hohoanimo wagabe ragu amaropurı ranai nindou-yafe hohoanimo moaruwaimbo-ndeandürımbı,” mehu.

⁴⁵ Nindou mamı ahınümbı hohoanimo fıfıreandeimbı ai hoafıyuhı yahuya, “Yamundo-randeimbı, se ranı hoafı Farısimbo hoafayafı ranana yıhoefombo kameihı moaruwaimbo-rowamunühanafı,” mehuamboyu. ⁴⁶ Asu Sisas ai hoafıyuhı yahuya, “Ahınümbı hohoanimo fıfırundeimbı, Se hıpoanımbıembı-anemo. Seana nindou bıdıfırıyei daboahamındıwamı nımbıreimbı mbısahümündı yahomo houmbı hüputüpüründümo nandundühanemo. Asu seana ngırı akıdou-amboanı warı pandundı nımbıreimbı moatükunı aheiwamı manandundı ranahambo farıhefendürı hefe semındımbı, nga wanı.

⁴⁷ Se hıpoanımbıembı-anemo! Nga seana Godındı hoafı hoafıyomo rundeimbı sıhamundı amıao mamı hıfokıo-marıpurı ranahamundı yıfambe yıhururu arundı.

⁴⁸ Seana nafıyımıo-ndühanemo, sapo sıhamundı amıao Godındı hoafı hoafıyomıo-rundeimbımbı hıfokıoamarıpurı ranahambo aboed-ane yahombo. Nımboe sapo ai ahamumbo hıfokıoamarıpurı, nga se ahamundı yıfambe yıhururu arundı. ⁴⁹ Asu aboedı ndorıhoayıweimbı hohoanimo Godındı-mıyo ranai hoafıyıwohü yahıya, ‘Ro Godındı hoafı hoafıyımıo-rundeimbı asu hoafı sowandümo homo-rundeimbı

ra koandihe-heapurani bidingiri hifokoandupuri-mboemo, asu bidingirambo moaruwaimbo-ndupuri-mboemo,' meho ⁵⁰ Munguambo nindou hapondanambe ai hutiyomo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi hifikoamarupuri. Horombo God ai hifinda nafirandambe peyo haya sinimbo hapondadidi nimorehi nindowenih burayei aheimbo yagodimboe, nga rani sungumbo animbo tinarifo ndahumundimboeyi. ⁵¹ Ai nindou hifokoako-marupuri Aber nunguwami piyo haya sin Sekaraia nunguwami kikire hiningimareandi. Nga asu ranahambo Godimbo sesi shefe fondikimi Godindi worambeyo kefoaru marundi. Munguambo moaruwai hohoanimo ranahandi huti ra nindou hapondanambe burayei aheimbo rani sungumbo animbo tinarifo ndahumundimboeyi.

⁵² Ahinumbi hohoanimo fifierundeimbi, se hipoanimoembou-anemo. Nga seana fifierife aboedi semindimbo-mayo ranahambo yipuri papiru hiningirunduhanemo. Nga seana shamundihoraki kefounduhiyomo-poani, nga asu bidingiri ai kefoefe fifierife semindimbo seiani-ane asu se nafi gurarunduri," mehu. ⁵³ Sisas ai wori nimarumbi ra hiningire hayambo hu-ane ahinumbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo asu Farisiyomo ai ahambo moaruwaimbo-ruwuruh dudu-dudumaruri. ⁵⁴ Ai ahambo refi hoeifyuwan asu aboedi simbori hoafikoate-nduan ahambo papi-hoafindihuri yahomo houmboemo ramaruwuri.

12

Farisi-yomondi yimbu yafambeimbi hohoanimo ranahambo habadumbo (Matyu 10:26-27)

¹ Nindou afindi tausen gugureanduhio asu simbori tinari yiputapurimayei. Ranayu asu Sisas ai ahambo sungurururundeimbiimbo boatei hoafiyupuruh yahuya, "Se Farisi-yomondi fufudigoyo-randeimbi moatukuni yis ranahambo habadumbo. Ro hoafayah ranana ahamundi yimbu yafambeimbi hohoanimo ranahambo anahi hoafayah. ² Nine-moatukuni munguambo hapondanambe gabudambe engoro ranana asu sungunambo weindah gabuduwami nimoamo yagodimboe. Asu nine-moatukuni munguambo dibo mengoro ranai weindah fifinde fifindendamboe. ³ Nine-moatukuni nimb nimarooni hoafimayei ra asu si peyowohu himborindeimboeyi. Asu nine-moatukuni se-dibo yipuri parihi hehi hoafi simoasinambo wataporimbo-marihundi ra weindah wori bogimondiwami nimboeimbo pukuna hoafindeimboeyi," mehu.

Sihiri Godimbo yangiri animbo yihimbo-ndihurimboane (Matyu 10:28-31)

⁴ "Wandafi mami, ro sheimbo hoafehanduri, nindou fi hoeari yangiri hifokoaru arundi ranahambo se yihimboyopoani, nga asu ngiri yifiafi ana hifokoandundi. ⁵ Nga ro daboe yihimbombo ra sheimbo hoafindamboyahi. Godimbo se yihimbondei sapo ai animbo hifokoeffe mburimbo hai ngoafinambo koarifehe rambo nginindeimbayu ranimbo-hunda. Anihondane, mami ranahambo yangiri animbo yihimbondefomboane. ⁶ Ndu akidou hondahufeimbi ra yimbu toeanambo yangiri-ane pemiyeyi sahumundi arihundi. Nga asu God ai ngiri mamamboani mitanindamundu. ⁷ Nga asu God ai nungunumbi mbirinanyiyo shafi mbiroambe amaro fifieramboani. Ranimbo-animbo se yihimbo-ndeimboeyi, seana Godindi himboahü ndu akidou ranaheimbo ngasundi-hindurimboanei," mehu

Sihiri yihimbokoate Sisasindi nduri weindah hoafindefomboane (Matyu 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Sisas ai hoafiyuh yahuya, "Ro shamumbo hoafehapuri nindou dudi nindou himboahü nungumbo ro Sisasimbo anihondumbo-rihinimboanahi ehu ana,

sĩmborĩ nindou ranahandĩ ndũrĩ Nindou Hondũ ro Godĩndĩ sũnambeahĩndĩ nendĩ-yomondĩ hĩmboahũ nindou ranana wandani mbĩsamboyahĩ. ⁹ Nga asu nindou dũdi nindou hĩmboahũ nũngumbo wamboya moai ahambo anĩhondũmbo-rĩhinĩ ehũ ana, asu sĩmborĩ amboanĩ Godĩndĩ sũnambeahĩndĩ nendĩ-yomondĩ hĩmboahũ ai wandĩyupoanĩ mbĩsamboyahĩ. ¹⁰ Nindou dũdi ai Nindou Hondũmbo moaruwai hoafayu ana, God ai amboawi mbũsũmbui. Nga nindou dũdi ai Yifiafĩ Aboedĩ ranahambo moaruwai hoafayu ana, God ai ŋgĩrĩ amboawi mbũsu, ŋga wanĩ. ¹¹ Ai sĩhamumbo rotu worĩnambo papĩ-hoafĩ hĩmborĩyomo-rundeimbĩ asu bogorĩ nindou-yomondĩ hĩmboahũ ndowapundũmo ŋgomondanĩ ro nũngunahurai asu nĩnĩ hoafĩ hoafĩmandefĩ mbĩsĩmo houmbo ranahambo afĩndĩ hohoanĩmondĩmboemo. ¹² Mamĩ ranĩ-sĩmboanĩ anĩmbo se nĩne hoafĩ hoafĩmbo ra Yifiafĩ Aboedĩ ranai sĩhamundĩ hohoanĩmoambe horĩnde dagapurĩmboe,” mehu.

Kakĩ afĩndeimbĩ nindoundĩ hĩhĩndĩ hohoanĩmo kafeefe hoafĩ

¹³ Nindou afĩndĩ gugure meŋgoro ranambeahĩndĩ mamĩ ai hu Sisasĩmbo hoafĩyuhĩ yahuya, “Nindou yamundo-randeimbĩ, se wandĩ amonjoambo hoafĩndafanĩ ai apendĩ-mayo napo yĩhoehĩ ra yĩbobondĩhoa-mĩndembo,” mehuamboyu. ¹⁴ Asu Sisas ai hoafĩyundowohũ yahuya, “Dĩdĩ ai hoafĩmayuwamboyo ro sĩhafandĩ papĩ-hoafĩ hĩmborĩyohũ yĩbobofembo rana?” ¹⁵ Asũkai hoafĩyundũrũhĩ yahuya, “Se ndondĩhi hĩbadĩhũmbo, ŋga muŋguambo moatũkunĩ semĩndĩmbo afĩndĩ hohoanĩmondĩmboemo. Nga se ŋgĩrĩ koadũrũ koadũrũmbo nĩŋgo napo ranĩfihĩ ndowandĩfĩ,” mehu.

¹⁶ Sisas ai kafeefe hoafĩ ra wataporĩmbo-randũhĩya, “Nindou napo afĩndeimbĩ mamĩ ranai hĩfĩ ranĩfihĩ nũmbũrĩ hĩfĩreandanĩ afĩndĩ safĩmayo. ¹⁷ Nindou ranai aimbo nĩmarũ hohoanĩmoyuhũya, ‘Ro nĩnĩ nũnũngundĩheambo, ŋga nũmbũrambeahĩndĩ sesĩ ra kurĩfembo fondĩ wanayo,’ mehu. ¹⁸ Ranĩyu asu hoafĩyuhĩya, ‘Awi ro nda sũngundĩhea. Wandĩ sesĩ worĩ ra muŋgu bĩrĩboadĩhe mbundĩhambo mamĩ afĩndĩ worĩmbondĩhĩ mbundĩhambo wit asu amurĩ napo ra kundĩheamboyahĩ.’ ¹⁹ Rananĩmbo wandĩfimbo hoafĩndahũhĩya, ‘Hapoana afĩndĩ hĩmboanĩ aho ra sesĩmbo aboedĩ napo ra wanĩgei-ane. Nga nĩmandefĩ sesĩ ra dagudifĩ hoe ndĩmĩndefĩ raraondĩhundũhĩ hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩndefo,’ mehu. ²⁰ Nga asu God ai hoafĩyundũhĩ yahuya, ‘Seana ŋgusũfokoate nindou-anafĩ! Hapo nĩmbĩkoanĩ anĩmbo se yifĩndamboyahĩ. Nga asu nindou dĩdĩ ai napo sĩhafĩ-mayo ndorandĩfĩ masĩhawandĩ ra mandemũnda?’ mehu. ²¹ Yahurai anĩmbo nindou dĩdĩyeyĩ napo afĩndeimbayeyĩ aheimbo tũkundĩfemboe, ŋga aiana Godĩndĩ hĩmboahũ napo-koate-ane,” mehu.

*Ŋgusũfo pukĩyowohũ afĩndĩ hohoanĩmoyo hoanjo hoafĩ
(Matyu 6:25-34)*

²² Sisas ai ahambo sũngrurũ-rundeimbĩmbo hoafĩyuhĩ yahuya, “Ro sĩhamumbo hoafehapurĩ nda, Se nĩnĩ sesĩ madagudifĩ mbĩsĩmo asu nĩnĩ hoearĩ yĩhoefĩ fi gabudĩmandĩhu mbĩsĩmo houmbo afĩndĩ hohoanĩmondĩmboemo. ²³ Yangĩrĩ nĩŋgo ranane adũkarĩ hamĩndayo, ŋga sesĩ ana moanane asũkai fi-ane adũkarĩ hamĩndayo, ŋga hoearĩ ana moanane. ²⁴ Asu awi se ndu nĩmoamo ahahabodei ranaheimbo hoairundũrĩ. Ndu ranai ana moai nĩnĩ-moatũkunĩ hoarĩ hĩfĩkarĩhi, sesĩ yimũngurĩhũmũndĩ hei worambe sĩhehi raraorĩhũndĩ, ŋga aheimbo ana God ai sesĩ ra sagadũrĩ arandĩ. Nga seana ndu ranaheimbo ŋgasũndĩhi-ndũrĩmboanei. ²⁵ Se ranĩ-moatũkunĩmbo afĩndĩ hohoanĩmoayahĩ ranai ŋgĩrĩ fandĩhenĩnanĩ akĩdou gedũhĩ safĩ yangĩrĩ nĩmbafĩ. ²⁶ Asu se akĩdou moatũkunĩ yahurai ra ndofe hĩfandĩyokoate-ayahĩ ra asu nũngundo adũkarĩ moatũkunĩ ra hĩbadĩmandanda?

²⁷ Nüŋgure hayamboyo wohi ahuriyei arihündi ra hoeiru, aiana moai ahei fimbohünda hoeari kakiyeyi asu ratüpuriyeyi rihündi. Nga ro sihamumbo hoafehapuri horombo adükari bogori Soromon ai napo afindeimbiyu, nga ahandi yihuru aboedi yihurumaramüdu ra wohi ahuri ranai Soromonindi yihuru ra ngasündeamboane. ²⁸ God ai wohi hapondani yangiri amaro ra hifihü hoeari yihurure hinŋgireandühani, nga asu sümbo ana haiambe pifemboane. Se akidou anihondümbofe-koate-yomondeimbi God ai sihamumbo amboa hoeari yihurundepurimbui. ²⁹ Se nini sesimboyo mbiŋsei asu nini simindiramboyo mbiŋsei hehi ranahambo afindi hohoanimondei ŋgeimboyei, nga yowan. ³⁰ Godimbo anihondümbofe-koate-yeimbi ana muŋgu moatükuni ra semindimboane hohoanimoaye, nga Ape God ai fifireamboani se semindimbo afindi hohoanimoaye ra. ³¹ Nga God ŋginindi hifandarandi ranahambo kokondundani animbo rani amboani dagapurumbui,” mehu.

*Aboedi napo gugurife hohoanimo
(Matyu 6:19-21)*

³² “Sipsip afindifuri ra se yowan yihimbo-ndeimboyei, nga nduhi sühüsi, sihei Ape ai siheimbo amboani ŋginindi hifandarandi ranambe hifandiyondürimbo yifirayu. ³³ Se sihamundi napo ra kakifih koandihou mbundu asu napo-koate-yeimbi ranaheimbo kaki ra dabuduri. Se kaki foefe hipiri yahurai ndowandümo nimai moaruwaiyo rakoate-yoweimbi asu rananimbo aboedi napo sünambe gugurindundi. Ngiri sünambe ana fandihoyo, ngiri hühühüni nindou ndahümüdi asu süsümbümü ai dagüdi. ³⁴ Sihei ŋgüsüfo ana sapo nahi sihei napo yangorih animbo kündarumbui.”

*Nafindhümiŋdi nimandimbo hibadihündi
(Matyu 24:45-51)*

³⁵ “Se hoeari yihuru-rihümüdi amarei nou nime-moatükuni tüküfemboayo ranahambo hibadühündühi sihei ram ra yimundihinda simbeyowamboane. ³⁶ Se ratüpuriyeyi rihündeimbi nahuraindeih asu ahei bogorimbo nindou ai nimorehi semindimbo si ra hu mbura asu hihirifi huan nou hibadihori. Ai süfu yipuri fih pirako-pirakondandani nimai yipuri sübüdihendi. ³⁷ Asu ahei bogori nindou ranai hu himboyuwani yapombofekoate yangiri nimearei ahambo hifandarihori ana, ai hihifi-hihifindei. Ro siheimbo anihondümboanahi hoafehanduri bogori nindou ranai ahandi warihoardarümbi ŋgisihari hoeari ra yimündihai mbunda hoafindündürani sesi fondikimi nimeandeani düdi sesi dagadürumbui. ³⁸ Ratüpuriyeyi-rihündeimbi ranai nimb mbusümomboyo asu si hoafimboyo hifandihumbo nimeariani ahei bogori nindou ranai hu hoeiareanduri ana, ai hihifi-hihifindeimboyei. ³⁹ Se fifindihindi sapo wori aharambüri ranai nini-simboaniyo hühühüni nindou tüküfemboayu ra fifirareandi ana, tükündafu hühühüni-ndimboemo mbusi haya günde nimeandümbui. ⁴⁰ Ranimboane se-amboani hibadihumbo, nga Nindou Hondü ranai tüküfembo ra mitani-rihümüdi hehi hidibo-hidiboyeambe animbo kudümbui,” mehu.

*Nindou ratüpuriyafan-rihandeimbi aboedi asu moaruwai ranahafandi kafeje hoafi
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Pita yahuya, “Adükari hoafayafi nda yihofimbo yangiriyafi asu muŋguambo nindoumboyafi?,” mehuamboyo. ⁴² Simbori Adükari ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou düdi ai aboedi ndore anihondümbo fifireandeimbiyu haya aboedi ratüpuriyu randeimbeyua? Nindou ranahambo ahandi bogori nindou-mayu ranai anihondümbo-rihi hayambo wambo worambe sesinapo engoro ra hifandiyohü ratüpuriyomorundeimbi nindou ai sesi semindi simboani segupuri rambohünda kaboadiri hinŋgindirumbui. ⁴³ Nindou ranahandi bogori nindou ranai worambe tüküfi

hoeiriranî ratüpurayu ana, moanî afîndî hamîndî hîhîfî-hîhîfî-mbiyuwamboane.
⁴⁴ Ro sîhamumbo anîhondümböanahî hoafehapuri, bogorî nindou ranai nindou ranahambo ahandî munquambo moatükunî ranahambo hîfandîmbo bogorîmbondirü hîningîndirümbui. ⁴⁵ Nga asu nindou ranai yare hohoanîmoyuhüya, ‘Awi, wandî bogorî nindou ranai ngîrî nîmehünou hîhîrîndüfi düdu,’ yahu haya bodîmondî ratüpurîyei rîhündeimbi nîmorehî nindowenihî ranaheimbo bubuhaiyu sesi sesü bia ndümündü haya hîhîndî hohoanîmondümbui. ⁴⁶ Nga asu bogorî nindou ranahambo ahandî ratüpurîyu-randeimbi ranai mamî sîmboanî ngîrî tükündîfiyu mbüsî haya hîdîbo-hîdîboyuambe anîmbo tükündüfimbui. Rananîmbo bogorî nindou ranai bubundürî mbunda koandîheiranî ngu nindou bîdîfîrî hîmborîkoate-yei rîhündeimbi babîdîmbo nüngumbui.

⁴⁷ Ratüpurî-yurandeimbi ranai ahandî bogorî nindou ai refembo yifirayu ra fîfîreandî, nga ai refekoate-yu, asu bogorî nindou ai yifirayu süngufekoate-ayu ana, bogorî nindou ranai afîndîmbo bubundürümbui. ⁴⁸ Nga asu ratüpurîyu-randeimbi ranai ahandî bogorî nindou yifirayu ra fîfîrîfekoate-yu haya ndofe ratüpurîkoate-ayu ana, asu yimbumamîmbo safî bubumboani. Sapo nindou dîdîyei afîndî hamîndî masahümündî ana, asu sîmborî afîndî hamîndî mbîsehindamboane. Asu nindou ranahei warîhü afîndî hamîndî asîhehindî ana, asu sîmborî afîndî masîhehindî ra ngasündeandeimbi segodürîmbo hohoanîmombeye-amboane.”

*Sisas ai nindou yikürübüfe-ndürîmboyu makusu
 (Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ “Ro makosahî nda hîfî ndanîhü hai püpfemboyahî makosahî asu hai ranai yimbe-yowa sahehea yifiar-ayahî. ⁵⁰ Nindou hoeambe hundürayei nou ro asübusî afîndeimbi hundürü-ndamboyahî, nga hundürü ra awi moai hundürüyahî ranîmboanahî ngusüfo sîhayahî. ⁵¹ Se randîhi hohoanîmondeihîya, ‘Ai ana yifiarî yifiarî hîfî ndanîhü engoro ra kîkîfembo makusu-ane,’ mbîseimboyei, nga wantî. Ro moai yifiarî yifiarî ranahambo kîkîfembo kosahî, nga nindou yikürübüfe-ndürîmboyahî makosahî. ⁵² Hapondanî peyo haya aho ra nindou mamî ai ahandî fikîmînîndî hondahüfeimbeimbayü ana, yîbobondahimboyei. Rananîmbo yimbumbündafe asu ngorü ngîmeimbîndei hehi sîmborî sîmborîndeimboyei. ⁵³ Rananîmbo yîbobondahi mbundîhü, nindowenihî nîmorî ai afîndambo asu afîndî ai nîmorîmbo hürütürî-ndamboyafanî. Asu nîmorehî ai ahandî nîmorehî nîmorî-dîbo sîmborî hürütürîndafe asu yamongoamîndoho ai sîmborî hürütürîndafe rarandeimboyei,” mehu.

*Munquambo nindou nîne-moatükunî tükefeyo ranahandî nîmîndî moai fîfîrîhindî
 (Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Sisas ai nindou afîndî ranaheimbo hoafîyundürühi yahuya, “Se hoeirîhindanî hüfîhamîndî hanuwanîpoedî hoenîmbanî sîfowanî hoeirîhindühi hoendîmboe seianî asu hoeyo arandî. ⁵⁵ Asükai se hoeirîhindanî ngîrîsafînîpoedî werî sîfowanî yahîmondîmboe seianî asu yahîmoyo arandî. ⁵⁶ Seana yimbu yafambeyeimb-anei, sapa se fîfîrîhimboanei nîne moatükunî hîfînî asu sünambe tükefeyo ra. Asu nîmboe nîne-moatükunî hapondanî God ai ratüpurîmayuwa tükefeyo ra fîfîrîfekoate-ayeia?” mehu.

*Düdi sîhambo hoafîmayunî dîbo hoafî dîdîboadondowandî
 (Matyu 5:25-26)*

⁵⁷ “Nîmboe sîhafîhoari yîbobofekoate-ayafî nîne-moatükunîyo aboedayo ranahambo? ⁵⁸ Asu nindou ngorü ai sîhambo papî-hoafîyonîmbo mbüsü haya yîbobore-randeimbi sowana hoafî hîmborîmbo ndemündünî nguanî ana, se nîmai ngafî nafînî aboedî-aboedî-ndafîneandî. Asu se refekoate-ayafandî ana sîhambo papî-hoafî

ranin+randeimbi nindou ranai hoafi himboriyu randeimb+ndi war+hüdeanina, prisma ai karabusambe hin+ng+indeanin+imbui. ⁵⁹ Ro an+hondümböanahi s+hambo hoafehanini, se rando n+mandifimbo kak+ pem+ndafi mehomo simogodühi pemayafi animbo tükündafoamboyafi,” mehu.

13

Nindou düdi an+hondümböfekoate-ayu ana awar+ndi+hoembui

¹ Rani-simboani nindou bidifiri ranai Sisasimbo rarihi hoafiyehiya, “Nindou Garirihündi bidifiri ai nin+hondi hifokoaru Godimbo s+houndane Pairat ai hifokoamareapur+ni. Raniyo asu ahamundi hor+ni ra nin+hondi hor+ni Godimbo saimbo hifokoamarundi rani bitapire mam+kar+mayo,” masei. ² Sisas ai hoafiyuh+ni yahuya, “Rani-moatükun+ni tüküme feyo ra se rarihi hohoan+moyeyani ahei moaruwai hohoan+mo ra Garirihündi bidifiri ranahei moaruwai hohoan+mo ra ngasündeamboyo? ³ Wani, nga ro an+hondümböanahi hoafehandüri, Se sihei hohoan+mo ra didiboadofekoate-aye ana, munguambo s+heimbo amboani yahurai tükündifendüri+imboe. ⁴ Asu nunguriyei 18 nindou Siroam+hündi aheimbo n+moei wor+ni hoandari piyowohü hifokoamareandüri rana? Se rarihi hohoan+moyeyani, Nindou wor+nambo hifokoamareandüri ranahei moaruwai hohoan+mo ra Serusarem+hündi bidifiri ahei moaruwai hohoan+mo ra ngasündeamboyo? ⁵ Wani, nga ro an+hondümböanahi hoafehandüri, se sihei hohoan+mo ra didiboadofekoate-aye ana, munguambo se-amboani yif+indeimboyei,” mehu.

Nimi hisiyö rakoate ranahandi kfoefe hoafi

⁶ Sisas ai mam+ni kfoefe hoafi wataporimbo-randühi yahuya, “Nindou mam+ni ahandi wain nümbürambe süfuri n+mindi ra hifimareandüri. Raniyo süngunambo süfuri n+mindi ra hisiyöhüpo yahuhaya mahu, nga moai his+ni mamamboani hoeireandüri. ⁷ Raniyu asu nindou ranai ahandi nümbürambe ratüpuriyu-randeimbi ranahambo hoafiyundühi yahuya, ‘Ro süfuri n+mindi nda ngim+ni himbani sin+ni himboyar+handi moai hisiyorandi, nga hitiboadowandi. Ai his+ni-koate moani hoangire haya ni ngombo nümbür+ni hifi bidifiri gabudarandi,’ mehu. ⁸ Nga asu ahandi ratüpuriyu-randeimbi ranai simbor+ni hoafiyundühi yahuya, ‘Ritifo, awi moani mam+ni himbani ni ngö hoeireandühi animbo, nga his+ni boyöhüpo. Asu awi ro nimi rani-fikim+ni hifambi kak+ndihi mbund+ha, asu yafisühumi afümambe püpind+hi hoeind+heamboyahi. ⁹ Rand+he hoeind+heandane ngörü himbani ra his+ni doani ana, aboed-ane, nga his+ni-koate-ayo ana, hitifoefemboane,’ mehu.

Sisas ai moani ngoafimbo n+marimbo sihi n+morehi mam+ni aboed+mareandüri

¹⁰ Sisas ai Suda-yafe moani n+marimbo si ranambe ahei rotu worambe yamund+mareandüri. ¹¹ Raniyo ranihü n+morehi mam+ni, 18 himbani ahandi fiambe moaruwai nendi n+marimbo amoefoe sem+ndi haya homarandi. Asu ahandi daboadi ham+ndi ra fare hayamboyo asu moai mbumundi botife ni ngorandi. ¹² Raniyo Sisas ai hoeireanda mayoa mborai mehundowa mahowa hoafiyundühi yahuya, “Me, hapoana angün+mbomayafi ra aboedi anafi,” mehu. ¹³ Sisas ai ahandiwam+ni war+ni manandeamboyo asu nimehünou mbumundi botife ni ngombo Godimbo aboed-ani yaho ngusüfo pamareri.

¹⁴ Raniyo Suda-yafe rotu wor+ni hifandandaimbi bogori ranai ngin+ndimayu Sisas ai moani n+marimbo sihi n+morehi aboed+mareandüri ranimbo. Nindou ranai hoafiyuh+ni yahuya, “Sapo 6 si-ane ratüpurimbo siayo. Nga sapo aboed+fembo ana, rani si animbo refemboyosi, nga moani n+marimbo si ana yowan-ane,” mehu. ¹⁵ Adükari ai simbor+ni hoafiyuh+ni yahuya, “Seana yimbu-yafambeimbi nindou-anemo! Asu se moai

sìhamundi burìmakau asu dongi ra munguambo si asu moani nìmarìmbò sihi ranamboani wofì fufurìhoundürì mburu hoe sìmìndìmbò sowandümondürì homo rundìyo? ¹⁶ Nìmorehì ro aboedìmarìheandi, nda ai Abrahamìndì nìmor-ane, asu ahambo Satan ai 18 hìmbanì kìkìhìramündì manüngu-ane. Asu ro ahambo moani nìmarìmbò sihi aboedambo-fembo ra ahìnùmbìyo.” ¹⁷ Sisas ai yare hoafìmayu-wamboemo asu ahandì hürütümbì-memo ranai amoaniṅgambo-mefundi. Nga asu bìdìfìrì afìndì menjoro ranai aboedì moatükunì ramareandi ranìmbò hìhìfì-hìhìfìmayei.

Sisas ai hoarì akìdouhündì adükari tükufembo kafoefe hoafì hoafìmayu (Matyu 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Sisas ai hoafìyuhìya, “God ṅgìnìndì hìfandarandì ra nüngunahuraiyowa? Asu ro nüngundìhe yìbobomandìhea? ¹⁹ Ai rahuraiane, nindou mamì ai ahandì nùmbürambe mastet hoarì hambomo nahurai akìdou hìfìreandühani. Asu hoarì akìdou ranìhündì adükari tìkoanì nahurai nìṅgowanì, ndu ai ranìwamì ṅgeramborühì arìhündì,” mehu.

Fufudogoyo-randeimbì moatükunì yis ranahandì kafoefe hoafì (Matyu 13:33)

²⁰ Asükai Sisas ai hoafìyuhì yahuya, “Ro asükainda God ṅgìnìndì hìfandarandì ranahambo nìnì-moatükunìfihì yìbobomandìhea? ²¹ Nìmorehì ai fufudogoyo-randeimbì moatükunì yis semìndì haya wambürambe frauwa bubufoare mbura yis ra babìfoareandanì fufudogoayo hafo nahuraiane,” mehu.

Nafìtambe akìdou nafì ho (Matyu 7:13-14, 21-23)

²² Sisas ai Serusaremìnambo huhüyu munguambo adükari ṅgoafì asu akìdou ṅgoafì aheimbo wataporìmbò-marandürì hu. ²³⁻²⁴ Nindou ṅgorü ai Sisasìmbò hoafìyundühì yahuya, “Adükari, yimbu mamì nindou yanggìrì aboedambo-mandahindìyo?” mehuamboyo. Ai sìmborì hoafìyuhì yahuya, “Yipurì nafìtambe akìdou ranambe kefoefembo hütihütindei, nga nindou afìndì ai-amboani hütihüti-ndeimboyei ranambe kefoefembosì, nga ṅgìrìndei. ²⁵ Süṅgunambo worì aharambürì ai yipurì papareandi ana, se weindanì nìmboeimbo yipurìfihì pìrako-pìrako-ndìhündühì anìmboya, ‘Adükari, yipurì sübüdhawamunì,’ mbìseimboyei. Nga sìmborì hoafìndühìya, ‘Ro moai sìheimbo fìfìrìheandürì,’ asu ‘Se nahanì-hündamboyei?’ mbüsümbui. ²⁶ Rananìmbò se hoafìndafühìya, ‘Ro se-dìbo sesì sahusifì hoe sìmìndefì asu yìhoefì ṅgoafì nafì hohü yamundowamunì marandì’ mbìseimboyei. ²⁷ Asu ai sìheimbo hoafìndühì anìmboya, ‘Ro moai sìheimbo fìfìrìheandürì, nga asu nahanì-hündamboyei? Andai ragu, nga seana moaruwai hohoanìmoyei rìhündeimbanei,’ mbüsümbui.

²⁸ Se aranìndeihi asu yahafì hìtìhündühì nìmboeimboyei, nga Abraham, Aisak, Sekop asu Godìndì hoafì hoafìyomo-rundeimbì ai God hìfandarandì ranambe nìmandeimboyei, nga asu sìheimbo ana ragu moeindanì pindìhirìmboyei. ²⁹ Rananìmbò nindou afìndì ai hüfìhamìndì süfuwanìpoedì, hanuwanìpoedì, hìmborì yimbunìpoedì ai God ṅgìnìndì hìfandarandì ranambe sesì fondìkìmì tükündahi nìmandeimboyei. ³⁰ Rananìmbò nindou dìdìyei haponda adükari-mboehindì aiana süṅgunambo akìdoumbo-ndahimboyei, nga akìdoumboehindì aiana süṅgunambo adükari-mbo-ndahimboyei,” mehu.

Sisas ai Serusaremìmbò hìpoambo-marandì (Matyu 23:37-39)

³¹ Rani-sìmbòanì Farisi bìdìfìrì ai sìfomo Sisasìmbò hoafìyomondowohü yahomoya, “Andai ndanühündambo ragu hafì, nga Herot ai sìhambo hìfokoefenìnìmbò yahumboani!” mehomo. ³² Sisas ai hoafìyupurühì yahuya, “ṅgomo nindou sìsìndìra

randeimbi ranahambo hoafindi mo, nga hapo sümbo ana ro moaruwai nendi fi ambe nimateimbi raguanambo-rheanduri asu nindou aboedambo-rheanduri anahi. Nga asu ngim si animbo wandi ratupuri ra moendindi-heamboyahi. ³³ Asu ro hapo, sümbo, asangu ranana nafi ngamboyahi. Nga sapo Godindi hoafi hoafiyurandeimbi ana ngiri amurühi hifokoanduwuri, nga Serusaremihu animbo hifokoandü-wurimboemo.

³⁴ Serusarem, Serusarem! Seana Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi sishambo sowana koehefepura masinimo ra nimoenambo hifokoaroapuri arandi. Ro afindimbo shafi nindou ranaheimbo kakaro hondi nimori gugureanduri mbanendi hoareharamindo nou mbanendi hoareh-fendurimbo samboyahi, nga moai se yifiriyei. ³⁵ Haponda shafi wori ranambe nin akidou-amboani yangorikoate wori yangiri hamindimboe. Ro hoafehanini, se ngiri hoeindihindiri, nga ngombo se wambo randihi hoafindeihiya, 'God ai aboedi-aboedi-mbiriramboane Adükarindi ndurinambo akusu nda,' mbiseimboyei," mehu.

14

Sisas ai nindou angünümbi aboedimariri

¹ Moani nimarimbo sihi Sisas ai Farisi bogorindi worambe sesi sesimbo mahuwa nindou ai ahambo ndoruwuri himboari safuhimaruwuri. ² Ranihu nindou mamiriyiriri fiyuweimbi mamaru. ³ Raniyo Sisas ai Farisi nindou-yomo asu ahinümbi hohoanimo fifirundeimbi-yomo ahamumbo hoafiyuhiya, "Moani nimarimbo sihi ra nindou aboedifemboyo asu yowanio?" mehu. ⁴ Nga asu ai moai ahandi hoafi simbori hoafiyomo. Raniyo asu Sisas ai nindou ra serümündü aboediriri mbura koamarisheru.

⁵ Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühiya, "Sihamundi nimoriyo asu burmakauyo ai moani nimarimbo sihi feamongoambe pirayo ra nimai hümandihouyo asu wanimandio?" mehu. ⁶ Raniyomo asu moai ahambo simbori hoafiyomondo.

Se yowanishafi fimbo roana ndorihöhe-andeimb-anahiyahopoani

⁷⁻⁸ Sisas ai hoeireapurane nindou sesi sesimbo hoafimayua tüküme fundi ranai nimarifondi aboedi hamindiwami nimarimbo hohoanimo-memonda yare hoafiyuhiya, "Nindou ngorü ai shambo nimorehi semindambe sesesimbo hoafinduanigafühi ra se nimarifondi aboedühi ndowandimboyafi, nga nindou ndorihoeimbi ahambo amboani hoafiyomondowohüpo. ⁹ Nindou shafanimbo yiboboambo hoafimayupira mahafani ranai düdü shambo hoafindühühiya, 'Nindou ndanahambo shafi-mayo fondi ra sabado,' mbüsümbui. Randifiyuwan asu se amoanigindafi mbunda ngafi bidifirani fondiwami nimandimboyafi. ¹⁰ Nga shambo hoafindeiani ngafühi ra fondi sapo akidou yahurigoahuri safi-mayo raniwami animbo nimandifi. Rananimbo shambo hoafimayunina mahafi ranai ngu hoeindeaninani wani hoafinduhüya, 'Wandafi, fondi aboedühi ndaniwami sühüfi nimarifi,' mbüsüwan asu bidifiri amuri mafandihindi ranai shambo nindou adükar-ani mbiseihü ahinindeimboyei. ¹¹ Nindou didiyei ai ahei fi botarihindi ana, God ai hifinambo-ndearümbui. Asu nindou didiyei ahei fi hifinambo-arihindi ana, God ai aheimbo botindearümbui," mehu.

Se takini ndowandimboyafi

¹² Sisasimbo nindou hoafimayundoa mahu ranahambo hoafiyundühi yahuya, "Hüfinimboyo asu nimbambeyo sesesimbo ra, se yowanishafi ngunindi, fikiminindi, boagiri, shafi napo afindeimbi wandafi aheimbo yangiri mborai yahopoani. Asu simbori amboani ngorüsimboani hoafindeiani ngafani sesi ndahüninimboyei. ¹³ Ranamboasi, nga se sesesindafühi ra napo-koate-yeimbi, fi moaruwaiyeimbi, tihari moaruwaiyeimbi asu himboatihariyeimbi aheimbo animbo mborai mbisafi.

¹⁴Rananimbo God ai sihambo aboedi-aboedindea-ninimbui, nimboe sapo aiana napo-koate-wambo asu ngiri simbori nini ndehindi. Nga aboedi nindou ai yifihündi botiyahindi simboani God ai takini daganinimbui.”

*Sisas ai nimorehi semindi simboani sesesimbo kafefe hoafi hoafimayu
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ Mami simboani nindou mami sesi fondiwami Sisas-dibo nimarumbo God nginindi hifandarandi ranambe nimoreimbo seses-aye hoafi ra himboriyu haya hoafiyundühi yahuya, “Nindou ranai hihifi-hihifimbeyei-amboane,” mehuamboyu. ¹⁶ Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Nindou mami ai afindi sesesimbo hohoanimoju haya nindou afindimboya ‘Mborai’ mehupuri. ¹⁷ Mami munjuambo sesi sindi nafiramindoani ahandi ratupuriyu randeimbimbo hoafiyundowohü yahuya, ‘Nindou ro hoafimehapuri ranahamumbo sowana hafi hoafiyafipurühi animboya, ‘Mborai, munjuambo sesi sindi nafiramindimboane’ mbisafi.

¹⁸ Nga asu munjuambo nindou ranai moeimbo ngiri didefi mehomo. Nga ngorü ai boatei hoafindühiya, ‘Ro hifi pemiya heheambo wamboanahi nga hoeindühea samboanahi asu ro ngiri didihi,’ mehu. ¹⁹ Ranikimi ngorü ai hoafinduhüya, ‘Roana burmakau 10 ratupurimbohünda pemiya heheambo wamboanahi nga randühe hoeindühea samboanahi, nga asu ro ngiri didihi,’ mehu. ²⁰ Asu bidifiranambo nindou-mayu ranai hoafiyuhi yahuya, ‘Ro ana hapondani yangiri nimorehühi-yahe heheambo wambo ngiri didihi,’ mehu.

²¹ Raniyo asu ahandi ratupuriyu-randeimbi ai hihirifi hüfu ahandi bogorimbo nindou ai yiboaruko-memo ranahambo hoafimayundo. Raniyu asu bogori ai ngusüfoambe moaruwaiyuhü hoafiyuhiya, ‘Nimehünou asukai ngafi munjuambo adükarü nafihü asu munjuambo akidou nafihü, napo-koate-yeimbi, fi moaruwaiyeimbi, yitijari moaruwaiyeimbi asu himboatihari ra fufondandifinduri dügüfi,’ mehu ²² Süngunambo ratupuriyu-randeimbi ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Bogori, ro ramarüheandi se hoafimayafi süngu, nga awi fondi aningo,’ mehuamboyu. ²³ Ahandi bogori ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Ngafi tükündafo hawa akidou nafi asu nimate nafi ngafühi hoeindowandürühi ana huti hoafindafani mbüsühüsiamboane. Rananimbo wandi fondi ra simongori-mbeyowamboane. ²⁴ Ro nindou weangurühi hoafimehapuri ra ngiri didai-amboani wandi-mayo sesi ra apindeandi,’ mehu,” Sisas ramehu.

*Nindou düdi ai Sisasimbo süngufembondühi ana ndonde hohoanimöndu hoeinde-
andühi animbo
(Matyu 10:37-38)*

²⁵⁻²⁶ Nindou afindi ranai ahandi süngu tümareandamboyu asu aheimbo hihirifi hoafiyundürühi yahuya, “Nindou düdi ai wambo süngureandirühi asu ahandi hondafindi, nimorehi, nimore, akohoandi rehimate aheimbo asu ahandi hoarimbo amboa afindi hohoanimojuhü wambo akidou-yangiri hohoanimoaju ana, nindou ranai wandi süngureandeimbi-yupoani. ²⁷ Nindou düdi ai wandi süngunambo ahambo tijirifo afindi tükefeyo ranahambo moanane yahu nginindi ningokoate-aju ana, ai wandi süngureandeimbi-yupoani.

²⁸ Sapo se afindi hoandari worimbombo hohoanimoajafi ra weangurühi nimatefi hohoanimondafi nungunümbi kakinambo wori nda moendimandihini mbisafi hohoanimondafi hoeindowandühi animbo randowandi. ²⁹ Asu refekoate-ajafi ana, se kambohani yangiri fondo hinijgindo hawa asu moendifekoate-ndafani bodimondi ai sihambo tirifoefe hoafi-ndahüninimboyei. ³⁰ Ai randühi hoafindeihüya, ‘Nindou nda worimbo-marandiyosi, nga moai moendireandi,’ mbiseimboyei.

³¹ Adükari bogori nindou ngorü ai adükari bogori ngorü-dibo yifiarimbo hohoanimoayu ana, ai nïmandü hohoanïmondu hoeindeandühï anïmbo rambüfiyuwamboane. Ai nïmandü hohoanïmondu hoeindeandühï anïmbo 10,000 ami ra 20,000 ranahambo wangeimandiyo. ³² Asu ngirïnduhü ana, bogori ngorü ai anguniyuambe anïmbo nindou ngorü koandïheiranï nïmai hu hoafiyuwanï asu aboedi-aboedi-mbeyafïne-andamboane. ³³ Mami rahuraiane se munguambo moatükunï ranahambo ambe yahokoate-ayafï ana, ngirï se wandï sünguwandïri-randeimbï tükündaföandï,” mehu.

*Sisasimbo anihondümbö-fimbï nindou ana sor namï nahurai-ane
(Matyu 5:13; Mak 9:50)*

³⁴ Namï ana aboed-ane, nga namï ra budesowanï aparïkoate-ndoanï ngirï ahandï aparï ra koadürü koadüründïfe hïningïndïfeyo, nga wanï. ³⁵ Namï moaruwai yahurai ana ngirï nübürambeahïndï sesi ranahambo fandïhendani aboedï tükündïfeyo. Asu ngirï hïhamoe awai bitapïndïhu nübürambe dïgehundi, nga wanï. Nga nindou ai moanï pindïhimboyei. Se didïyei hïmboambeimbaye ana, ndondïhi hïmborïndei.

15

*Sisas ai sipsip mamï mafarïhoayo kafoefe hoafï hoafïmayu
(Matyu 18:12-14)*

¹ Takis kaki sowandümo-rundeimbï-yomo asu nindou ai ranahamumbo moaruwai-anemo aseï ranïyomo ai munguambo sïnïmo Sisasïndï hoafï hïmborï-memo. ² Ranïyomo Farisi asu ahïnübï hohoanïmo yamundu-rundeimbï ai momori hoafiyomondühï yahomoya, “Hoeiru, nindou ndanai moaruwai hohoanïmoyomondeimbï sepurïmündü hïningïreapurï mbura asu nïmarü aibabïdï sesi sowasümo arundï,” mehomo

³⁻⁴ Ranïyu Sisas ai ranï kafoefe hoafï ra hoafiyupurühï yahuya, “Nindou mamï ai ahandï 100 sipsip moangui fandandeimbï-hündï asu mamï ai afarïhoayo ra nüngumandüfia? Ai amurï 99 ranaheimbo rande hïningïndeiranï wafuwamï wohï dagüdi wakïndïhindani anïmbo asu ngorü mafarïhoayo ranahambo kokonda wakïndeambui. ⁵⁻⁶ Nindou ranai sipsip mafarïhoayo-mayo ra kokora hoeiareandï ana nindou ranai ahandï sipsip ranahambo afïndï hamïndï hïhïfï hïhïfïndühï warambuhïwamï nande ndemündü haya ngoafïna ngumbui. Rananïmbo ahandï ngunindï asu worïyïmbu-rïneandeimbï ranaheimbo hoafiyuhïya, ‘Se robabïdï hïhïfï-hïhïfïndei, nga ro wandï sipsip mafarïhoayo ra asükai hoeirïheamboanahï,’ mehu. ⁷ Ro hoafehandürï, mare yahurai-anïmbo nindou düdi ai moaruwai hohoanïmo hïningïre haya aboedï hohoanïmoayu ana, sünambe afïndï hamïndï hïhïfï-hïhïfï anïmbo tükündïfemboe. Nga asu nindou 99 aboedï hohoanïmoyeimbï aheimbo ana ngirï yahurai hamïndï hïhïfï-hïhïfï tükündïfeyo,” mehu.

Kakï mafarïhoayo kafoefe hoafï

⁸ “Nïmorehï mamï ai 10 kaki ambeimbï sepurïmïndoane asu mamï pïmayu. Rananïmbo asu ram yimunde mbunda yïhoarïndo wakïndeandühï kokonda hoeindeamboe. ⁹ Ai kokora hoeireandühï ahandï ngunindï asu worïyïmbu-rïneandeimbï ranaheimbo hoafiyowohü yahoya, ‘Se robabïdï hïhïfï-hïhïfïndei, nga ro wandï kakï mafarïhoayo ra hoeirïheamboanahï,’ meho. ¹⁰ Mare yahurai anïmbo, nindou moaruwai hohoanïmoyumbü ai moaruwai hohoanïmo hïningïre haya aboedï hoanïmoayu ana, Godïndï sünambeahïndï nendï ai hïhïfï-hïhïfï-ndïmboemo,” mehu.

Nindowenihï nïmorï ngoafï hïningïre angunï mahu kafoefe hoafï

¹¹ Raníyu Sisas ai hoafiyuhíya, “Nindou mamí ai nindowenihí nímorí yimbu-marapírí. ¹² Asu akídí nímorí ai afíndambo hoafiyuhíya, ‘Napo sapo wambombuimbi-mayo ra ndawandírí,’ mehu. Raníyo asu afíndí ai napo ra nímorí yimbumbo yíbobomareapírí.

¹³ Raníyu asu moai amítata akídí ai ahandí napo ra sagadürí mbura ranífilíndí kakí ra semündü mbura anguní ngorü hífína mahu. Ranühi ahandí munguambo kakí mamíkare mbirímafoareandí. ¹⁴ Ahandí munguambo kakí ra mbirífoare hayamboyuane asu raní hífíhü sesí waníyowohü asu nímorí ranai worambe níní kíkefoefekoate-yuhü wembombomayu. ¹⁵ Raníyu ai hu nindou mamí ngoafi aharihündí ahandí ratüpuríyu randeimbímbo-mefiyuwa asu nümbürína koamaríheira moatei ginírínambo moanquimbo mahu. ¹⁶ Asu nímorí ranahambo nindou ngorü ai-amboaní moai sesí sagado raníyo wembomboyuhü nímí hísí hípírí moatei masahüsü ra sesímbo hohoanímomayu.

¹⁷ Asu süngunambo ndore hohoanímoyuwa mayowamboyu, ‘Wandí apendí ratüpuríyomo-rundeimbi aiana sesí afíndí mbasíhoemo. Nga ndaníhü anímboahí nda ro wembombo yífímbo yangír-ayahí. ¹⁸ Ambe-hoango, nga ndühi híningíndíhe hehea nga apembo hoafíndahandowohü anímboya, ‘Ape, ro síhambo asu Godímbo moaruwai hohoanímoyahapírímboanahí. ¹⁹ Hapondaní ana ro nindou aboedíyahípoaní, nga ngírí se wambo wandí nímorí mbísafíndírí. Nga moaní se rando híningíndowandíra síhafí ratüpuríya ríhandeimbi nahurai tükúndaheamboane,” mbísamboyahí,’ mehu. ²⁰ Raníyu asu nímorí ranai raníhü híningíre haya ahandí afíndí sowana ndamefiyu. Ai anguní ngahí sünuambe afíndí ai hoeirírühi ahandí nímorí ranahambo hípoambomarírí. Raníyu asu afíndí ai pípiyu hüfu warí kafaorírí haya wakíkíhí-marürí.

²¹ Nímorí ai hoafiyuhíya, ‘Ape, ro moaruwai hohoanímoyamboanahí síhambo asu Godímbo amboaní. Nga hapondaní ana ro nindou aboedíyahípoaní, nga ngírí se wambo wandí nímorí mbísafíndírí,’ mehuamboyu. ²² Asu afíndí ai ahandí ratüpuríyomo-rundeimbímbo hoafiyuhí yahuya, ‘Nímehünou hoearí aboedí sowandümo sífomo yihuruwurí. Asu warambeahíndí moatükuní kíkifoarüwurí, yírí hoearí güdündo. ²³ Asu burmakau nímorí safeimbi maníngo ra hífokoandu mandu houmbo anímbo dagudífíhümbo híhífí-híhífí-ndefomboane. ²⁴ Wandí nímorí nda yífímbomayuyosí, nga asu yangírí haponda anüngu! Ai mafaríhoayuyosí, nga haponda hoeiaríhurí,’ mehu. Raníyo ai sesesí-yomondühí híhífí-híhífí-memo.

²⁵ Asu amonngo nímorí ai nümbürambe nüngu mbura woríkími huane gita hoafiyowohü heirümemo ra hímborímayu. ²⁶ Raníyo asu ratüpuríyu-randeimbi mamímbo düdurírühi yahuya, ‘Nínímboe ndana?’ mehuamboyo. ²⁷ Asu ratüpuríyu-randeimbi ai hoafiyundowohüya, ‘Síhafí amond-ai aboedí tükümefiyu, nga ranímboyo ape ai burmakau nímorí mamí safeimbi hífokoare mande hayambo sahusífühi híhífí-híhífíyefí,’ mehu. ²⁸ Raníyo asu amonngo ai ngíníndírürühi moai sesesí-mayei ranambo hu, nga waní. Raníyo afíndí ai hu sesesí ranambe hombo hütihüti-marürí. ²⁹ Asu amonngo nímorí ai afíndambo yare hoafiyundowohüya, ‘Ro síhambo afíndí hímbaní moaní ratüpuríya ríhandeimbi nahurai hoafi hímboríyahühí faríheheaníní maríhandí. Nga se moai wambo wandí wandafí babídímbo híhífí-híhífíyohü sesesímbohünda meme nímorí amboaní sawandí. ³⁰ Nga síhafí nímorí ranana, síhafí-mayo kakí ra nímoréhi wosíhoafórí hohoanímoyei ríhündeimbiyeyí-fíhi moendíre haya tükümefiyu-ane asu ahambo burmakau nímorí safeimbi ra hífokoaro mandowando,’ mehu.

³¹ Asu afíndí ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Nímokídou, se ro-díbo manímbafanesí, nga munguambo moatükuní wandí-mayo ra síhafane. ³² Síhírí híhífí-híhífí-ndefomboane nímboe sapo síhafí amond-ai yífímbo-mbuimbiyusí, nga asu haponda

yangiri tüküfi anüngu. Asu ai mafar+hoayuyosi, nga haponda hoeiar+huri,' mehu,"
Sisas mehu.

16

Anihondü aboedi hamindi napo

¹ Sisas amboani ahambo sünggurü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, "Nindou mamai ai napo afindeimbiyu hayamboyu asu ahandi napo ra hifandimbo nindou ngorü serümündü hininngimariri. Raniyomo asu nindou bidifiri ai nindou ranahambo pap+hoafirüh+yahomoya, 'Bogori, sifah+ napo ra mbir+mafoareandi,' mehomondo.

² Raniyu asu napo afindeimbi-mayu ranai ahandi napo hifandandembi bogori-mayu ranahambo mborai yahundo hürüheirü mbura düdurirühi yahuya, 'Hoafi ra nünguriyo ro sifah+ ratüpur+ ranahambo himbor+mayahi? Nga se ngafi wandi kaki raninambo nini ratüpur+yo ramarowandi ra sürü papinda ndawandi, nga ngiri se wandi napo hifanda-randembindafi,' mehu.

³ Raniyu asu ratüpur+ hifanda-randembi-mayu ranai aimbo hoafiyuh+ya, 'Ro nüngumandahe wandi bogori ai ratüpur+ ranambeah+ndi raguanambo-areandiri ra? Roana hifi hirimbo nginindiyahipoani asu aheimbo moako-moakombo amonanng+amboanahi. ⁴ Ro fifir+heamboanahi nine-moatükun+ süngufeyowan+ nindou ai wambo sem+nd+ndiri wor+n+fend+rimbo ra,' mehu. ⁵ Raniyo napo hifandandembi-mayu ranai ahandi bogori+ndi kaki masowandümo ranahamumbo mborai yahupuri hümarihepuri. Asu weangurüh+nd+nd+mayu ranahambo düdurirühi yahuya, 'Se nüngunümbiyo wandi bogori+ndi-mayo kaki masowandifi?' mehundowamboyu.

⁶ Asu ai simbor+ hoafiyundowohü yahuya, '100 adükari hipiri weriyo,' mehuamboyo. Asu napo hifandandembi ai hoafiyuh+ yahuya, 'Nimehünou sifah+ ndüri paiaroweimbi pepa ra ndowandifi hawa 50 adükari hipiri pandowandi.' ⁷ Asukai ngorumbo düdurirüh+ya, 'Se ra nüngunümbiyo masowandifi?' mehundowamboyu. Asu ai simbor+ hoafiyundowohü yahuya, '100 bek witiyo,' mehuamboyo, asu hifand+randembi ai hoafiyundowohüya, 'Sifah+ ndüri parundembi pepa ra sowandifi hawa 80 bek pandowandi,' mehu.

⁸ Raniyo asu napo afindeimbi-mayu ranai anihondumbo hoafikoate hifand+randembi-mayu ranahambo hoafiyuh+ yahuya, 'Se nini-moatükun+yo sishambo süngunambo tüküfemboayo ranahambo wudipoaporo hohoanimoayafi ra aboed-ane,' mehu. Nga ro hoafehapuri, nindou ai hifin+ndi moatükun+imbo hohoan+moyei arihündi ranai diboador+hoeimbi nahurai-anei, nga rananei asu nindou sürühehindeimbi ranaheimbo süngunambo nini-moatükun+yo tüküfemboayo hohoanimo ra ngasündar+hindüri.

⁹ Ro sheimbo hoafehandüri hifi ndan+hündambo kaki napo rani süngumbo se nimorehi nindowenihi babidi ngunindimboehindi, nga süngunambo kaki sem+ndimbo ra munguyoambe sheimbo ndemündündüri wor+n+ndeirani asu se koadürumbo koadürumbo nimandemboyei.

¹⁰ Nindou düdi ai ak+dou moatükun+ ndore hifandarandi ana, asu adükari moatükun+ amboani ndonde hibandambui. Nga asu ai ak+dou moatükun+ ndofe hifand+koate-ayu ana, asu ngiri adükari moatükun+ amboani ndonde hibandandi. ¹¹ Asu se kaki napo hifi ndan+hündambo moaruwai ra ndofe hifand+koate-ayei ana, asu se ngiri napo hondü ra h+bad+hündi. ¹² Se nindou ngoründi napo ndofe hifand+koate-ayafi ana, asu se ngiri napo shei hondü ra ndond+hi h+bad+hündi.

¹³ Nindou ngorü ai ngiri yimbu bogori nindouyafandi ratüpurümbi nüngu. Nga nindou ranai ana bogori ngorü ranahambo moaruwaimbo-ndirühi asu ngorü bogori ranahambo ngusüfo pandirümbui. Se ngiri kakimbo ratüpur+ asu God+ndi ratüpur+ yiboboambo ngusüfo pandowapiri."

*Sisas ai ah+nümbi asu ng+n+ndi God hifandarandi ranahambo hoafi+mayu
(Matyu 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)*

¹⁴ Farisi nindou, kakimbo yangiri ngusüfo parundeimbi-memo, ranai rani hoafi hihimboriyomo houmbo asu Sisasimbo tikifinambo-maruri. ¹⁵ Ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “Seana nindouyei himboahü aboedi himboyomondühanemo, nga God ana sihamundi hohoanimo ra fifireapurimbo-ani. Nine nindouyei himboahü aboedi hamindayo ra Godindi himboahü ana moaruwai hamindane.

¹⁶ Mosesindi ah+nümbi hohoanimo asu Godindi hoafi hoafiyomo rundeimbi-yomondi hoafi ra wataporimboru sinimombo asu Son ai tüküfi nunguambe kaimayo. Nga Son nunguambe peyo haya asino ndanana God ng+n+ndi hifandarandi aboedi hoafi ra munnguambo ngoafi tükefeyo. Ranane asu God hifandarandi ranambe kefoefembo munnguambo nindou ai hamindi tütungar+hehindi. ¹⁷ Hifi sünü ranai munkundimboe, nga Godindi-mayo ah+nümbi hohoanimo ranana ngiri akidou-amboani awarindihoeyo.”

*Nimorehi sem+ndihünda h+n+ngifembo yamundife hoafi
(Matyu 5:31-32; 19:9; Mak 10:11-12)*

¹⁸ “Nindou düdi ai ahandi nimorehi h+n+ngire haya asu ngörü asemüdu ana, ai moaruwai woshihoafori hohoanimoyumbo-ani. Asu nindou düdi ai nimorehi horombo ahandi nindowenihai ai moei yahumbü asemüdu ana ai-amboani moaruwai woshihoafori hohoanimoyumbo-ani.”

Napo afindeimbi asu Rasarus+yafandi hoafi

¹⁹ Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou mamai ai kaka napo afindeimbiyu haya asu ai hoeari aboedi-aboedi yihuruyu haya munnguambo si sesi aboedi sesühi nimarü marandi. ²⁰ Nindou mamai napo-koate ahandi ndüri Rasarus ai ahandi fi masimeiyangiriyu haya napo afindeimb+ndi yipurü nafitambeihü nimarü marandi. ²¹ Ai napo afindeimb+ndi-mayo sesi fu fondiwam+n+ndi pindoani dagadi yahuayamboyu ramefiyu. Raniyo asu yafori ai hei ahandi masimeiy ra mongoarühi mar+hündi.

²² Süngunambo Rasarus ai yifimayuamboyo asu sünambeah+ndi nendi ai sowaründümo hafomo Abrahami-dibo h+n+ngimarüwuri. Asu napo afindeimbi-amboani yifimayuwa hifi kamar+horü. ²³ Asu yifiafi ngoafihü napo afindeimbi-mayu ranai asübusi afindi masemüdu. Asu ai himboyuane anguni goagu Abraham ai Rasarus parümündü haya manimbafani. ²⁴ Ai hoafiyuh+ya, ‘Abraham, wambo hipoambo-rowandiri! Se Rasarus koarihaworani hoe warü foare hüramündi süfo wandi amindasümo kusimbireandiri, nga wambo hai hüfinambo mungunambo-arandiri,’ mehu

²⁵ Abraham ai hoafiyuhi yahuya, ‘Wandi niori, se yangiri nimbafambe aboedi moatükuneimbi-mayafi, nga asu Rasarus ai moaruwai mamaru. Nga asu ai haponda ndan+hü aboedi mamaruwa asu se asübusi asowandifi. ²⁶ Ngörü-moatükunü ra ai hoe apoari afindi mbusümondühi k+k+reamunimboane, nga ngiri d+dai bad+hoei ndühi düfu asu ngiri d+dai bad+hoei rühi düfu,’ mehu.

²⁷ Asu napo afindeimbi ai hoafiyuhi yahuya, ‘Ape, refe ana Rasarus koandihaworani apendi worina mbihuwamboane. ²⁸ Ro hondahüfeimbi akohoandeimb-anahi ranan+mbi Rasarus ai hoafinduanü asübusi afindi sem+ndi nafi kosikoate-mbeyomo-ndamboane,’ yahuhaya hoafi+mayu. ²⁹ Abraham ai hoafiyuh+ya, ‘Ai ana Mosesindi-mayo ah+nümbi hohoanimo asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi sürü papimarundi ra hoeindundühi fifir+ndumboemo.’ ³⁰ Napo afindeimbi ai hoafiyuhi yahuya, ‘Wani, Ape Abraham! Nindou düdi yifihündi ahamumbo sowana ahu ana, ai ahamundi moaruwai hohoanimo ngörü süngundundühi asu anihondumbo-ndumboemo.’ ³¹ Abraham ai hoafiyundowohü yahuya, ‘Asu ai

Mosesɪndɪ hoafɪ hɪmborɪkoate-yomo, Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyomo-rundeimbi-yomondɪ hoafɪ hɪmborɪkoate-ayomo ana, asu ŋgɪrɪ nindou yɪfyeyimbi-yeyi hoafɪ amboanɪ hɪmborɪndomo,' mehu.

17

*Moaruwai hohoanɪmo ai anɪhondümbofe hohoanɪmo hɪfɪnambore arandɪ
(Matyu 18:6-7; 18:21-22; Mak 9:42)*

¹ Sisas ai ahambo süŋgrurü-rundeimbi-mbo hoafɪyupurühɪ yahuya, “Awi süŋgunambo mamɪkarambo moatükunɪ moaruwai tükündɪfemboe asu ranɪ süŋgumbo wambo nɪmorehɪ nindowenihɪ ai moaruwai hohoanɪmondeimboeyi. Hɪpoanɪmboe-mbouanei nindou düdi nɪmorehɪ nindowenihɪ ranaheimbo rareandanɪ moaruwai hohoanɪmoayeyi. Nindou ranahambo ana moaruwai hamɪndɪ anɪmbo tükündɪfemboe.

² Asu ai rareandanɪ nɪmori akɪdɪbou ndanai moaruwai hohoanɪmoayeyi ana nindou ranahambo amɪndasümoambe nɪmoei hondɪ wofɪfihɪ kife mburɪmbo hoe hohoeambeahɪ pifiyuwanɪ hanü yɪfɪmbo ra aboed-ane. ³ Ranɪmbo-hündambo anɪmbo se hɪbadɪhümbö. “Asu sɪhafɪ wandafɪ ranai moaruwai hohoanɪmonduanɪ se ahambo hoafɪndafühɪ, sɪhafɪ moaruwai hohoanɪmo ra hɪnɪŋgɪndowandɪ mbɪsafɪndo. Asu ai ahandɪ moaruwai hohoanɪmo ra hɪnɪŋgɪndeandanɪ ana, se ahambo amboawi mbɪsafɪ.

⁴ Asu nindou ranai sɪhambo mamɪ sɪhɪ 7-mbo moaruwai hohoanɪmoyu mbura asükai 7-mbo hu sɪhamboya, ‘Karɪhasɪ, ro sɪhambo moaruwai hohoanɪmo-mayahanɪnɪ,’ ehu ana, ahandɪ moaruwai hohoanɪmo ra amboawi mbɪsafɪ,” mehu.

Anɪhondümbofe hohoanɪmo

⁵ Ahandɪ hoafɪ sowandümo homorundeimbi ranai Adükari-mbo hoafɪyomondühɪ yahomoya, “Se rarowandanɪ yɪhoefɪ anɪhondümbofe ra afɪndɪmbeyo.”

⁶ Mehomondamboyu asu Adükari ai sɪmborɪ hoafɪyupurühɪ yahuya, “Asu sɪhamundɪ anɪhondümbofe ranai mastet hoarɪ nahurai akɪdouayo-amboanɪ se nɪmɪ ndanahambo hoafɪndɪmondühɪ anɪmboya ‘Fɪrɪhoefɪ hawa ahasɪharɪ kameihɪ hafɪmbo hoe hohoeambe nɪmbafɪ,’ mbɪsɪmondanɪ asu nɪmɪ ranai se hoafɪmemo süŋgu randɪfemboe,” mehupurɪ.

Ŋgorü nindoundɪ ratüpurɪyu-randeimbɪndɪ ratüpurɪ

⁷ Sisas ai hoafɪyuhɪ yahuya, “Nindou mamɪ seambeahɪndɪ ai ahandɪ ratüpurɪyu-randeimbi ranai ŋgu nümbürambe hɪfɪ hɪrɪndu asu sipsip hɪfandɪnda mbundambo asükai worɪnambo düduwanɪ, ai hoafɪndu-ndowohüya, ‘Nɪmehɪnou sɪnɪfɪ nɪmarɪfɪmbo sesɪ sowasɪfɪ,’ mambüsɪndoyo? ⁸ Wanɪ, ŋga ahambo anɪmboya, ‘Wandɪ boatei sesɪ ra dɪdɪboadondo ndao hawambo anɪmbo asu se hoearɪ güdo mbunda nɪmandɪfɪ hɪbadandɪranɪ ro boatei sesɪ dagadɪ hoe ndɪmɪndahaimbo nɪmandɪhanɪ anɪmbo asu se sɪhafɪ sesɪ ra süŋgu dowadɪfɪ,’ mbüsümbui. ⁹ Asu bogorɪ nindou ranai ahandɪ ratüpurɪyu-randeimbi nindou ranahambo hɪhɪfɪmandürɪyo ahandɪ hoafɪ hɪmborɪyuhü süŋgumareandɪ ranɪmbo-hünda? Wanɪ. ¹⁰ Ranɪmbo-hündamboane se-amboanɪ God ai hoafɪmayu ra munɟu ratüpurayomo ana se randu hoafɪndɪmondühɪya, ‘Roana aboedɪ ratüpurɪyefɪ rɪhundeimbiyefɪpoanɪ, ŋga ranɪ ratüpurɪ ranana yɪhoefɪmbo ratüpurɪndɪmo yahu hoafɪmayu ranɪyo ratüpurɪmayefɪ,’ mbɪsɪmo.”

Sisas ai mɪmanɪho masɪmeimbɪ nindou 10 aboedɪmareapurɪ

¹¹ Sisas ai Serusarem ŋgoafɪna yare huhɪyu Sameria asu Gariri-yafe hɪfɪ yipupuiambe nafɪ mahu. ¹²⁻¹³ Ai hu ŋgoafɪ mamɪ ranɪhü tüküfiyuwane, nindou 10 mɪmanɪho masɪmeimbɪ ranai homo ahambo nafɪnɪ hoeimarüwurɪ. Ai anɟunɪ nɪŋgomombo raru mɪŋgɪyomo hoafɪyomondühɪ yahomoya, “Sisas! Nindou Adükari! Se yɪhoefɪmbo hɪpoambo-rowamunɪ,” mehomondo. ¹⁴ Asu Sisas ai

ahamumbo hoeireapurühi hoafiyupurühi yahuya, “Se ngomo Godimbo sesi s̄hou-rundeimbi ahamumbo animbo s̄hamundi fi ra nafuindimondani animbo asu ai tumbürupuramboane,” mehu. Ai naf̄i homondane ahamundi fi ranai asukai aboedi tükümeſeyo.

¹⁵ Asu nindou mam̄i ahamundi mbusümo ranai hoeireandani ahandi fi ranai asukai aboedi-mayowamboyo, ngoafinambo h̄h̄ir̄ifi huhü puküna hoafiyuh̄i Godimbo aboed-ani mehu. ¹⁶ Nindou ranai hu Sisas̄indi yir̄ik̄imi piyu yanḡurumbo h̄h̄ifi-marüri. Nindou ranai ana Samariahündiyu. ¹⁷ Sisas̄ ai nindou ranahambo hoeiriri haya hoafiyuh̄i yahuya, “10 aboedimayafundi. Nga asu ngorü 9 ra nünguyafunda? ¹⁸ Asu nimboe nindou ngorü s̄rambeah̄indi mam̄i ndanai yanḡiri s̄ün̄i Godimbo h̄h̄ifarüra?” ¹⁹ Asu Sisas̄ ai nindou ranahambo hoafiyundowohü yahuya, “Botiyafo hawa haf̄i, nga s̄haf̄i anihondümbofe ranaiyo aboedambo-mareanini,” mehundo.

*Nindou Hondü ranai weindah̄i tükündüfimbui
(Matyu 20:23-28; 24:37-41)*

²⁰ Farisi nindou ranai Sisas̄imbo düduyafundühi yahomoya, “Nüngusumboani God nḡin̄indi h̄ifandarandi ra tükümandifea?” mehomondamboyo. Asu Sisas̄ ai simbori hoafiyupurühi yahuya, “God nḡin̄indi h̄ifandarandi ranai tüküfemboayo ran̄i-moatükun̄i nafuimbohünda nḡiri n̄in̄i-moatükun̄i tükündifeyoani nindou ai ahei h̄imboarinambo hoeindih̄indi. ²¹ Ai nḡiri rand̄ihi hoafindeih̄iya, ‘Hoeir̄ihi aiana ndani,’ mb̄isei asu ‘Goagu ra’ mb̄isei. Nimboe, sapo God̄indi nḡin̄indi ranana s̄hei mbusümo-ane engoro.”

²² Raniyo asu ahambo süngrurü-rundeimbimbo hoafiyupurühi yahuya, “Süngunambo ran̄i-moatükun̄i ranai tükündifemboe, rananimbo se Nindou Hondüni si ra hoeifembo af̄indi hohoan̄i-mo-ndimboemosi, nga se nḡiri hoeindundi. ²³ Ranimbo s̄hamumbo hoafindeih̄iya, ‘Hoeiru, aiana goagu anüngu ra’ mb̄isei asu ‘Hoeiru, aiana ndanüngu,’ mb̄iseimboyei, nga se yowan̄i anihondümbofeihü ho kokopoani. ²⁴ Sapo wabürüs̄i ranai s̄ünü ngorü h̄imborani tüküfe haya ho ngorü h̄imborani kararam̄indo, yahurai animbo ndimboe Nindou Hondü ai ahandi tüküfembo sihi ra. ²⁵ Nga asübusi af̄indi boatei ndemündi mbundambo asu nindou ndani simboani animboei ranai ahambo daboadi h̄h̄ir̄ind̄ihori mbundühümbo-ndeiani animbo ndimboe.

²⁶ Horombo Noa nünguambe ramefeyo yahurai animbo Nindou Hondü ranai tüküfemboyuambe-amboani randifemboe. ²⁷ Sapo Noa nünguambe nindou af̄indi ranai sesi sahüsi, hoe sim̄indei, n̄imorehüh̄iyafu, anam̄ndüh̄iyahi raraorüh̄i heimbo mam̄i bidif̄iranambo sihi Noa ai botambe mafar̄ifiyu-wamboyo hohoambu af̄indi ranai kosowohü nindou ra h̄ifokoako-mafoareandi.

²⁸ Horombo Rot nünguambe ramefeyo yahurai animbo ndimboe. Munguambo nindou ranai sesi sahüsi hoe sim̄indei, napo pemiyei, kak̄i sem̄indimbo koar̄ihehi, n̄umbür̄i h̄ifir̄ihi, wor̄imborüh̄i raraomar̄ihündi. ²⁹ Nga Rot ai Sodom ngoafi ra h̄in̄inḡire haya hu simboani hai asu sarfa n̄imoei ranai hoe nahurai s̄nambeah̄indi pütap̄iyowohü munguambo n̄imorehi nindowenih̄i h̄ifokoako-mafoareandüri.

³⁰ Mam̄i yahurai animbo Nindou Hondü ranai weindah̄i tüküfi simboani amboani randifemboe. ³¹ Ran̄i-simboani nindou ngoafihü amaru ranai nḡiri kebuai ahandi napo worambe engoro ra ndemündu. Asu mam̄i yahurai nindou n̄umbürambe anüngu ranai nḡiri ahandi wor̄inambo h̄h̄ir̄indüfi ngu. ³² Sapo Rot̄indi n̄imorehimbo tükümeſeyo ra se hohoan̄imondimo. Ai h̄h̄ir̄ife ngoafi hoeimareanda yif̄imayo. ³³ Nindou did̄iyei ahei yanḡiri n̄inḡo ranahambo af̄indi hohoan̄imoyehi kik̄ihar̄ihümündi ana, awar̄ind̄ihoemboe. Nga nindou did̄iyei

ahei yangiri niŋgo ranahambo afindi hohoanimoate-ayei ana, aboedambo-ndifemboe. ³⁴ Ro sihamumbo hoafehapuri, nindou yimbu ranai mamifondiwamifuguiyafanifapafanifra God ai ŋgorumbo nderümündühi ŋgorü rande apofondiwamifdigeirümbui. ³⁵⁻³⁶ Nimorehi yimbu ranai mbanifirayafe ra God ai ŋgorumbo ndemündühi ŋgorü rande hinŋideambui,” mehu. ³⁷ Sisasimbo sünggurü-rundeimbi ai düdurüwühi yahomoya, “Ranimoatükunifra nahü tükümandifea?” Asu Sisas aisimborifhoafiyupurühi yahuya, “Yifnimoko yangorowohü ana, koaheimb-ane heisahüsi arihündi,” mehu.

18

Nimorehi kai asu yibobore-randeimbi-yafe kafeefe hoafi

¹ Sisas ai ahambo sünggurü-rundeimbi didebafiferambo yiboaruko-ndimboemo yahu haya kafeefe hoafimamifamundife-purimbohünda hoafimayupuri. ² Sisas ai yare hoafiyuhifayahuya, “Mamifadükarifŋgoafihü nindou yibobore-randeimbi mamifai manüŋgu. Aiana moai Godimbo yihimboyu asu nindoumbio afindi hohoanimoyu randi. ³ Ranifyo adükarifŋgoafifranihü nimorehi kai niŋgo haya ho nindou yibobore-randeimbi hütifhoafiyondorandühiya, ‘Wandifhürütümbifai wambo hürütarandiri, ŋga se wambo hoafiyibobofe rafarihawandiri,’ mehu.

⁴ Gedühi safiyu nindou yibobore-randeimbi ranainimorehiranahambo fehefembo moeimehu. Ŋga humbo sünggunamboyu aihandifimbo hoafiyuhifya, ‘Sapo ro moai Godimbo yihimboya asu nindoumbio hohoanimoya rihandif. ⁵ Ŋga nimboe nimorehi kai ranaimunŋuambo si wambo tinirifosai arandimbo animbo ro ahambo fandifehehehehe ahandifpafihofaifra himborinda. Asu ro refekoate-ayahifana wambo sowanamunŋuambo si didifndandani wambo sünggunambo garibindea-ndirimboe,’ mehu.

⁶ Asükaiyu Adükarifai hoafiyuhifayahuya, “Se nindou yibobore-randeimbi moaruwai ranahandifhoafifra himboriyomo. ⁷ Nimorehi nindowenihifGod aifwandaneifyahundüreimbi ranainimbinimbi si munŋuambo Godimbo aranifaranayefifra aheimbo fehefendüri-koate-mandüyo? Asu awifefehendüri-koate aheifhoafifra hihimborifpomandüyo? Wanif. ⁸ Ŋga ro sihamumbo rarife hoafehapuri, aifheifpafihofaifra nimehünou himborinduhü yibobondeambui. Ŋga Nindou Hondü aifkudumbo nimorehinindowenihifhifndanifhü animboeifheifanifhondümbofe rafhoeimandeyo?” mehu.

Farisi nindou asu takis kakifsemündü-randeimbi-yafandifkafeefe hoafi

⁹ Nindou bidifirifai ahamundifimboya aiana mbumundifhamind-anemo, ŋga ŋgorü nindou aiana mbumundif-yomoponifehomo ranahambo Sisas aifkafeefe hoafifhoafimayu. ¹⁰ “Mamimbo nindou yimbu ranaididebafifembohünda Godindifworifna mahafanif. Mamifai Farisihündiyu asu ŋgorü aiftakis kakifsemündü-randeimbiyu. ¹¹ Farisihündifranai ahandifpoanimbo nüŋgumbo ŋgusüfoambe didibafifihifya, ‘God, ro sihambo hififarifhaninif, roana moai nindou bidifirifrarifhi arihündif sünggurifehehe dibeakorifya, tikai hoafifya asu nimorehisifhimoyarihandif. Ŋga roana nindou takis kakifsemündü-randeimbigogurani nahurai-yahifpoanif. ¹² Ro mamifwik ranambe yimbumbo sesifwehifya asu munŋuambo moatükunifro asahamifndifhi raf10 yiboborifehehe sihambo mamifbidifirifsihehe arihandif,’ mehu.

¹³ Ŋga takis kakifsemündü-randeimbi-mayurani ahandifpoanimbo akidou anŋunif safifmanüŋgu. Aifünambe himbo-koate mifiro türe nüŋgumbo ahandifŋgusüpoahühifpurükifreandühifayahuya, ‘God, ro moaruwai hohoanimoyarifhandeimb-anahif, ŋga se wambo hifpoambo-rowandiri,’ mehu. ¹⁴ Ro sihamumbo hoafehapuri, takis kakifsemündü-randeimbi-mayurani worifnambo ŋguwanifai animbo Godindifhimboahü mbumundifnindou-ndümbui, ŋga Farisifnindou anawani. Sapo mamifyahuraiane

nindou dîdîyei ahei fimbo hîfînambo-arîhîndî aheimbo God ai botîndearûmbui. Nga asu nindou dîdîyei ahei fimbo botarîhîndî aheimbo God ai hîfînambo-ndearûmbui,” mehu.

Sisas ai nîmoakîdîboumbo hînîngîrîhîndîura wambo sowana mbûsûhûsi, mehu (Matyu 19:13-15; Mak 10:13-16)

¹⁵ Ranîyei nindou bîdîfîrî ranai Sisasîmboya ai warî nande haya dîdîbafîmbîfindûra sei hehi nîmoakîdîbou fufurîhûmündîndîrî tûkûmehînd. Nga asu ahambo sûngurû-rundeîmbî-memo ranai nindou ranaheimbo ngînîndî-marundîrî. ¹⁶ Nga asu Sisas ai hoafîyuhî yahuya, “Nîmoakîdîbou ra aheimbo hînîngîndîhîndîura ndûhî wambo sowana mbûsûhûsi, nga ngîrî bobohîndundûra. Sapo God ngînîndî hîfandarandî ra nîmorî akîdîbou ndahurai aheiane,” mehu. ¹⁷ Sisas yahuya, “Se nda fîfîrîndundî, nindou dîdîyei God ngînîndî hîfandarandî ra nîmoakîdîbou sahûmündî arîhündî nahurai semîndîkoate-ayeî ana, ngîrî kebohîndî, nga wanî,” mehu.

Nindou napo afîndeîmbî ai Sisas-dîbo wataporîmayu (Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)

¹⁸ Suda-yafe bogorî nindou ranai Sisasîmbo dîdurîrûhîya, “Nindou yamundo-randeîmbî aboedî, ro yangîrî koadûrû koadûrûmbo nîngombo ra nînî-moatûkunî nûnûngondîhendûhî mandahamîndîha?” mehûndowamboyu. ¹⁹ Asu Sisas ai ahambo sîmborî hoafîyundowohû yahuya, “Nîmboe se wambo aboedî asafa? Moai nindou dîdî ai aboedîyu, nga God yangîr-ani aboedayu. ²⁰ Sapo se ahînûmbî hohoanîmo ra fîfîrowandî: Se yowanî nîmorehî sîsîhîmoyo asu anamîndîhoandî bîrabîrîyopoanî, wosîhoaforî hoafîyopoanî, nindou hîfokoefepoanî, hûmbuhûnîyopoanî, se yowanî ngorûmbo tîkefe-hefe papi-hoafîyopoanî, asu se sîhafî me-apembo ahînîndafûhî ahafe hoafî hîmborîndafî,” mehu. ²¹ Nindou ranai sîmborî hoafîyundowohû yahuya, “Ro nîmorî akîdouyahambe peya hehea hambo hapondanî ro ranî ahînûmbî ra sûngurîhe arîhandî,” mehu. ²² Sisas ai ranî hoafî ra hîmborîyu haya, sîmborî hoafîyundowohû yahuya, “Awi mamî moatûkunî se randowandî. Sîhafîmayo napo ra nindou ngorûmbo dabadûrûhî ranîfîhîndî kakî asowandîfî ra napo-koate-yeîmbî ranaheimbo dabadûrî. Ranîmbo se sînambe napo afîndeîmbî-ndamboyafî. Ranî boateî ranî-sûngundo mbundambo anîmbo asu wandî sûngu dîdîfî,” mehu.

²³ Nga nindou ranai Sisas hoafîmayu ra hîmborîyu haya ngusûfoambe nîmbîmayu, nîmboe sapo ai napo afîndeîmbî wambo. ²⁴ Sisas ai horîranî mayoa hoafîyuhî yahuya, “Nindou napo afîndeîmbî ana God ngînîndî hîfandarandî ranambe kefoefembo tîngûmbane. ²⁵ Nînîhondî mamî ahandî ndûrî kamer ranai ana hoearî kakîmbo nîr ambenafî kefoefembo tîngûmbîyopoanî, nga nindou napo afîndeîmbî ai God ngînîndî hîfandarandî ranambe kefoefembo ana, tîngûmbane,” mehu.

²⁶ Nindou bîdîfîrî ranai hoafî ra hîmborîyeîhehi dîdurîhorûhî seiya, “Asu refe ana, nindou dîdî ai yangîrî koadûrû koadûrûmbo manûngua?” ²⁷ Sisas ai sîmborî hoafîyuhîya, “Nînî-moatûkunîyo nîndoumbo tîngûmbayo ra Godîmbo ana tîngûmbîyopoanî,” mehu.

²⁸ Asu Pita ai hoafîyuhî yahuya, “Awi! Ro yîhoefî ngoafî hînîngîrîhu hohu sîhafî sûngu masînefî,” mehûndowamboyu. ²⁹⁻³⁰ Sisas ai hoafîyupurûhî yahuya, “Ro sîhamumbo anîhondûmboanahî hoafehapurî, nindou dîdî God ngînîndî hîfandarandî ranahambohûnda ahandî ngoafî, nîmorehî, akohoandî, boagîrî nîmoakîdîbou hînîngareandûrî ana, hîfî ndanîhû God ai aheimbo afîndî moatûkunî dagadûrûmbui. Asu sûngunambo aho ra yangîrî koadûrû koadûrûmbo nîngo ra ndahûmündîmboyeî,” mehu.

*Sisas ai yifiyo hefe yifihündi botifembo-mayu ranahambo asukai hoafimayu
(Matyu 19:16-30; Mak 10:17-31)*

³¹ Sisas ai sünggrurü-rundeimbi 12 sepurimündü hiningireapur+ haya hoafiyupurüh+ yahuya, “Himboriyomo! Haponda sihiri Serusaremnambo anefi ahahifi. Ranihu animbo sapo Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi nindou ai Nindou Hondü ranahambo nini-moatükuniyo tüküfembo horombo sürü papiru masihoemo ra anihondü tükündifemboe. ³² Ai ahambo ndifoyei warihündüwurimboemo. Rananimbo ahambo tikifinambondihori, türüfoefe hoafindei, asu nguri tifiindahi raraondihümboyei. ³³ Rananimbo asu ahambo ndufuri ndufuri-boadüwuri mbundümbo hifokoandüwuri-mboemo, nga ngimi sindo haya süngunambo asukai botindüfimbui,” mehu. ³⁴ Nga asu ahambo sünggrurü-rundeimbi ai moai hoafi ra türüfoaru fifirundi. Hoafi ranahandi nimindi ra moai ahamundi hohoanimoambe weindahifeyo. Asu ai moai Sisas nimboe hoafimayu ra akidou-amboani fifirundi.

*Sisas ai nindou himboatihari moako-moakoyu-randeimbi aboedimariri
(Matyu 20:29-34; Mak 10:46-52)*

³⁵ Sisas ai Seriko ngoafikimi huane nindou mam+ himboatihari nafikimi nimarumbo nindou heiyani kaki napombo moako-moakoyu marandi. ³⁶ Ai himboriyuwani awai nendi afindi ranai tümareandamboyu, asu nindou ranaheimbo düdureandürüh+ yahuya, “Nindou ra ninihünda?” mehündüramboyo. ³⁷ Asu nindou ranai seiya, “Sisas Nasarethündi ranai ndanafi masinuamboan+yefi,” mehomon-damboyu. ³⁸ Nindou himboatihari ranai puküna hoafi kar+hoeihü hoafiyuh+ yahuya, “Sisas, Defitindi ahiri, se wambo hipoambo-rowandiri.”

³⁹ Asu nindou horomboyahi masinei ranai nginindi hoafiyahünowohü seiya, “Se hoafi kikirandifi,” maseiamboyu. Asu nindou ranai asukai hoafi puküna kar+hoeihüya, “Sisas Defitindi ahiri, se wambo hipoambo-rowandiri,” mehuamboyu. ⁴⁰ Raniyo Sisas ai hu nüngumbo nindou himboatihari ranahambo ahambo sowanambo semündühombo hoafimayu. Nindou ranai hu manünguwa Sisas ai düdurirüh+ yahuya, ⁴¹ “Ro sihambo nini-moatükuni nününgufeninimboyo se hohoanimoayafa?” mehünowamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nindou Adükari, ro wandi himboari ra asukai aboedimbeyowa samboanahi.” ⁴² Sisas ai simbori hoafiyünowohü yahuya, “Sihafi himboari ra aboed-ane. Sihafi anihondümbofe rani süngumboyafi se aboedayafi,” mehu. ⁴³ Asu mamihari ahandi himboari ranai birimahoyowamboyu Sisasindi süngu huhü Godimbo aboed-ani mehu. Nindou afindi ranai rani-moatükuni ra hoeirihinda mayoa ai-amboani Godimbo aboed-ani masei.

19

Sisas ai Sakiusindi worina mahu

¹ Sisas ai Seriko ngoafi mbusümo nafi hu ngasünde haya mahu. ² Huane asu nindou mam+ rani ngoafihü mamaru ahandi ndür+ Sakius ai napo afindeimbi, takis kaki sowandümo-rundeimbi-yomondi bogoriyu. ³ Ai Sisasimbo nüngunahurai nindouyu yahuhaya hoeifimbo mehu, nga nimorehi nindowenih+ afindi bur+yeimbo ahambo hoeifimbo fondi gümarihinda asu Sakius ai bodifo wambo ranimbo ngiri ahambo hoeindiriri. ⁴ Raniyu asu ai horombofi pipiyu hu haya nimindi nimoamo mahafu Sisasimbo hoeindihini yahuhaya. Ai fifire haya Sisasimboya nafi mam+ raninafi animbo düdü haya ngumbui yahuhaya.

⁵ Raniyu Sisas ai ranihü tüküfi asu nimi+wami nimoamo himboyuhü Sakiusimbo hoafiyünowohü yahuya, “Sakius, se kosifoao, hapoana ro sihafi worambe didi nimanidimboyahi,” mehundo. ⁶ Raniyu ai nimehünou kusifoendühi ngüsüfoambe

hîhîfi-hîhîfiyuhü Sisasimbo ahandî worîna serümündü mahu. ⁷ Nga munḡuambo nindou ai Sisas Sakius dîbombo mahafandî ra hoeirîhi mburîhü asu momorî hoafîyeihî seiya, “Ai ahu ranana moaruwai hohoanîmoyu-randeimbîndî worînamboani,” masei.

⁸ Ranîyo Sakius ai nünḡumbo Adükarîmbo yare hoafîyunduwohü yahuya, “Adükarî se hîmborîyafi, hapoana wandî-mayo munḡu moatükunî ra yîbobondîhe mbundîha nindou napokoate-yeimbîmbo ḡgorü bîdîfirî ndehamboyahî, asu nindou ḡgoründî-mayo takis kaki wosîhoafi hoafîya hehea sahamîndîheimbî ana, asükai yimbuyimbumbo hîhîrîndahe ḡḡa ndahandomboyahî,” mehu. ⁹ Ramehuamboyu Sisas ai hoafîyundowohü yahuya, “Hapoana God ai nîmorehî nindowenihi worî ndambeahîndî aboedambo-reandürühani. Nîmboe, nindou ranambo ai Abrahamîndî amoa-ani. ¹⁰ Nindou Hondü makusu ranana sapo nindou awarîhehindeimbî kokoyondürî aboedambo-fendürîmboyu makusu,” mehu.

*Nindou 10 kaki masowandümo kafoefe hoafi
(Matyu 25:14-30)*

¹¹ Rarîhi nîmorehî nindowenihi afîndî ranai hîmborîyeiane, asükai Sisas ai aheimbo kafoefe hoafi mamî hoafîmayundürî. Nîmboe sapo ai Serusarem fikîmî akîmîmayuambo nindou ranai rarîhi hohoanîmoyeihîya, God ḡḡîndî hîfandarandî ra nîmehünou anîmbo tükündîfemboe, masei. ¹² Asu ai yare hoafîyuhî yahuya, “Mamîmbo ana bogorî nindou mamî anḡunî hîfîna ahambo adükarî bogorîmbofi hînîḡḡîfîmbohünda mahu. Bogorîmbofe mbuyombo asükai ḡḡoafînambo hîhîrîfe hombo hohoanîmomayu. ¹³ Nga ai hombo yahuhaya ahandî ratüpuriyomorundeimbîmbo mborai yahupura mahomondamboyo ḡḡorînambo nafümbî kaki hoarî nindou mamamîmbo yimbureapurühî yahuya, ‘Se kaki nda ndowandümo houmbo bîdîfirî kaki semîndîmbohündambo ratüpurîndîmondanî ro asükai tükündaheamboane,’ mehupurî.

¹⁴ Nga asu mamî ranî ḡḡoafîhündî ranai nindou ranahambo yîboarukomarîhori. Ranîyo ai huane nindou bîdîfirî koamarîhehipura bogorî nindou mahüfu ḡḡoafîna hoafi sowandümo hîfomo hoafîyomondühî yahomoya, ‘Ro moei asefi nindou ranahambo bogorîmbofembo ana,’ mehomo. ¹⁵ Nga asu nindou ranai adükarî bogorîmbofi mbura ḡḡoafîna hîhîrîfi mahu. Ai hîhîrîfi hu nîmarümbö ahandî ratüpuriyomorundeimbî ranahamumbo nîmehünou hoafîmayupurî ahambo sowana howanî ḡḡorînambo nafümbî kaki hoarî masagapurî ranîfihî nünḡunümbî mbasowandümo yaho düdufepurîmbohünda.

¹⁶ Nindou ḡḡorü ai boatei horombofi süni hoafîyuhî yahuya, ‘Adükarî, ro sîhafîmayo ḡḡorînambo nafümbî kaki hoarî mamî ranînambo bîdîfirî kaki semîndîmbo ratüpuriyambo kaki hoarî 10 masahamîndîhi,’ mehu. ¹⁷ Asu bogorî ai yare hoafîyundowohü yahuya, ‘Se aboedî ratüpuri ramarowandî ra aboedî hamîndî hondü-ane, ranî-moatükunî akîdou ra se dîboadoro hîfandîmarandî. Ranîmboanahî asu ro sîhambo ḡḡoafi 10 se hîfandîmbohünda hînîḡḡarîheandî,’ mehu.

¹⁸ Asükai ratüpuriyu-randeimbî ḡḡorü ai süni hoafîyuhî yahuya, ‘Adükarî, ro sîhafîmayo ḡḡorînambo nafümbî kaki hoarî masawandî ranînambo kaki semîndîmbo ratüpuriyambo hondahüfeimbî kaki hoarî masahamîndîhi,’ mehu. ¹⁹ Asu bogorî ai yare hoafîyundowohü yahuya, ‘Ro sîhambo hondahüfeimbî ḡḡoafi hîbadandî sa hehea hînîḡḡarîheandî,’ mehu.

²⁰ Asükai ḡḡorü ai süni hoafîyuhî yahuya, ‘Adükarî, ḡḡorînambo nafümbî kaki hoarî sîhafîmayo nda, ro hoearambe parîhe hîmondîhe sîheheanda menḡoro. ²¹ Nîmboe sapo ro hoeirîhenîna, se ḡḡîndîyafi-randeimbî nindoumefambo. Sapo nînî-moatükunî nindou bîdîfirî ai sîhehinda se sowandîfi asu sesî amboanî bîdîfirî nindou ai hîfirîhinda se sowandîfi arandî ranîmboanahî ro sîhambo yîhîmboayahî,’

mehu. ²² Ranıyu bogori ai nindou ranahambo yare hoafıyundowohü yahuya, ‘Se nindou moaruwai ratüpurıyafı randeimb-anafı. Sıhafı ranı süngumbo anımbı sıhambo hıhınde papı-hoafındanınımbıoe. Sapo se fıfırowamboanafı ro ngınındıya rıhandeimbı nindou-anahı, asu ro bıdıfırı nindou ai napo sıhehında sahamındı asükai sesı hıfırıhında sahamındı rıhandeimb-anahı. ²³ Asu nımbıoe se kakı wandı benambe sıhefekoate-mayafa? Sapo rananımbı ro hıhırıfe kosıhü wandı kakı ra bıdıfırı ranıfıhındı kameihı hıhırıhe sahamındı,’ mehu.

²⁴ Nga bogori nindou ranai nindou akımı burımemo ranahamumbo yare hoafıyupurühi yahuya, ‘Se ahandı-mayo gorınambo nafümbı kakı hoarı ra sowandümo mburumbo nindou kakı hoarı 10 masemüdü ahambo dabudo,’ mehu. ²⁵ Asu ai raru hoafıymondowohü yahomoya, ‘Adükarı, nindou ranai ana ndeara 10 kakı hoareimb-ani,’ mehomo. ²⁶ Nga asu bogori nindou ranai hoafıyuhı yahuya, ‘Ro sıhamumbo hoafayahı, nindou bıdıfırı napo afındeimbı aiyomo aiana asükai bıdıfırı napo ndowandümbıoe, nga nindou ai napo akıdouyeimbı-mayei ranahei warambeahındı ana ngorüfemboane. ²⁷ Nga asu wandı hürütümbı-memo, sapo wambo adükarı bogorımbıofembo yowanı mehomo ranahamumbo ndühi sowapurındümo sıfomo wandı hımbıoarühi hıfıkoarüpurı!’ mehu. ²⁸ Sısas ai kafıefe hoafı ra hoafıyu mbura asükaiyu Serusaremına mahüfu.

*Sısas ai adükarı bogori nahurai Serusarem ngoafambe mahu
(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Son 12:12-19)*

²⁹ Sısas ai Betani asu Betfage ngoafıkımı tüküfi Orif Wafu sei-arıhündı-kımı homondühiyo ahambo süngrurü-rundeimbı yımbı horombo koamarıhepırı. ³⁰ Asu ai yare hoafıyupırühi yahuya, “Se ngoafı gebü anango ranınambo ngafanı. Ranühi se dongi mamı hoarıfı hoeındıneanda wofına hımondındümo hınıngındumboemo ra moai nindou dıdı ai-amboanı horombo ranıwamı nımaruwanı serımındı horandı. Asu wofı fufurıgene mbundına wambo sowana ndowandıfanı dügüfanı. ³¹ Asu nindou ngorü ai sıhafanımbı dıdındıfıhiya, ‘Nımbıoe se dongi ra fufurarıheneandı?’ mbısuwanı asu se ahambo hoafındafınandowohüya, ‘Adükarı ai bıdıfırı moatükunı refembo dongi ranambo hoafımayuambo anıhoandı,’ mbısafanı,” mehu.

³² Sısas ai koamarıhepıra hafanı hoeırıneanda dongi hoarıfı ranai ahafanımbı hoafımayupırı süngu ramefeyo. ³³ Ranı yımbı ai dongi ranahambo hapoadümbı wofı fufurıhoefıneanda ranı afındı ai ahafanımbı yahuya, “Nımbıoe se dongi ra wofı fufurarıheneanda?” mehu. ³⁴ Nga ai hoafıyafandühi safanıya, “Adükarı ai bıdıfırı moatükunı refembo dongi ranambo hoafımayuambo anıhoandı,” masafanı.

³⁵ Ranıyafanı asu dongi ra Sısasımbı sowana sowandıfanı mahafanı. Asu ai ahafandı-mayo warı hoandarümbı ngısıharı hoearı dongiwamı nandıne mburına Sısasımbı ranıwamı hınıngımarıwurı. ³⁶ Ai dongiwamı nımarü haya Serusarem ngoafıkımı mahuwamboyei nindou bıdıfırı ahei warı hoandarümbı ngısıharı hoearı ra nafını ahambo hımbıohünda kurımarıhında ranıwamı mahu. ³⁷ Sısas ai Serusarem ngoafınambo huhü Orif Hıfı Wafu hanı nafı tüküfeambefıyuane, nindou afındı ahambo süngurıhorı-rıhündıeimbı ranai hıhıfı-hıhıfımayei. Sapo ai muıngu hepünıfeimbı moatükunı hoeımarıhındı ranımbıohünda ai pukuna hoafı karıhehindühi Godımbı adükarı-ani masei. ³⁸ Ai hoafıyeihı seiya,

“Adükarı bogori ai Adükarındı süngu akusu

ranahambo God ai abıedı-abıedımbırıramboane.

Sınambe muınguambo ai abıedı amarei

asu God nımoamo hamındı hondü anııngu ranahambo abıed-ani mbısei-
amboane,”

Buk Song

118:26

masei.

³⁹ Nga Farisi b'idifiri nindou ranahei mbusümo burimemo ranai Sisasimbo raru hoafiyomondühi yahomoya, "Yamundo-randeimbü, s'hambo süngurihüninirihündeimbü ranaheimbo hoafindafani animbo ai ahei hoafi kibokimbirihümündiamboane!" mehomo. ⁴⁰ Nga asu Sisas ai simbori yare hoafiyupurühi yahuya, "Ro s'hamumbo hoafayahapuri, nindou rani hoafi ra hoafikoate-aye ana, nimoei ai-amboani puküna hoafindeimboyei," mehu.

Sisas ai Serusaremimbo araninambomarandi

⁴¹ Sisas ai Serusarem ngoafikimi huhü ngoafi ra hoeireandühi ahambo araninambomarandi. ⁴² Ai yare hoafiyuhi yahuya, "Serusarem, haponda ndani sihi se aboedi nimarimbo hohoanimo nimindi ra fifirimbarowa-mbonana, aboediyo. Nga hapondani ana awi rani-moatükuni ra moai se hoeirowandi. ⁴³ Mamü simboani süngunambo ana nindou s'hambo hürüturunineimbü ranai hifi s'hafi ginirikimi wakindimondühi püpindu difomombo s'hambo muñguambo güdünnimboemo. ⁴⁴ Rananimbo s'hambo moaruwaimbo-nduninimboemo asu se-babidi amarei ranaheimbo amboa. Asu ngiri nimoei mamü amboani nimoei ngoründiwami hiningindundi. Nimboe se moai fifirowandi sapo God ai s'hambo aboedambofeninimbohünda makusu ra," mehu.

Sisas ai Godindi worambe kaki semindimbo ratüpuriratüpurimemonda hemafoareapurü

(Matyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Son 2:13-22)

⁴⁵ Sisas ai Godindi worambe kefuai hüfu nindou kakihumbo napo s'houmarundi ra pütifoendühi hemafoareapurü. ⁴⁶ Ai yare hoafiyipurihi yahuya, "Godindi Buk ai yare hoafiyohü yahoya, 'Wandi wori ranana didibafifembo wori yangirane. Nga se hühbühünü nindou ranahei dibofembo fondimboarihindi,' meho." ⁴⁷ Nga muñguambo si Godindi wori ranambe nindou yamundireandüri marandi. Asu Godimbo sesi s'hou-rundeimbü bogori, ahinümbü hohoanimo fifirundeimbü bogori nindou b'idifiri ai Sisasimbo ninisüngufe hifokoefimbo nafi kokomarundi. ⁴⁸ Nga nindou afindi ranai ahandi hoafi himborimbo afindi hohoanimo mayeiambo wambo moai ahambo hifokoefimbo nafi ra fifirundi.

20

Sudahündi ai Sisasimboya düdi s'hambo nginindi masendi yahomo düdumefundi
(Matyu 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Mamü simboani Sisas ai Godindi worambe nimorehi nindowenihimbo yamundireandürihi aboedi hoafi ra bokarimarihendi. Ranüyo Godimbo s'hou-rundeimbü bogori, ahinümbü hohoanimo fifirundeimbü bogori, asu Suda-yafe bogori ai Sisas babidimbo wataporimbo mahafomo. ² Ai hoafiyomondühi yahomoya, "Se hoafiyafimuni ninü nginindinamboyo rani-moatükuni raro aranda? Düdi s'hambo rani nginindi ra masaganina?" mehomo. ³ Sisas ai simbori hoafiyupurühi yahuya, "Ro-amboa s'hamumbo mamü moatükuni düdundaheanda asu se wambo hoafindimo. ⁴ Sapo Son ai nindoumbo hundürümarandüri nginindi ra Godindi-mayoyo asu nindou-yafe-mayoyo?" mehu.

⁵ Ranüyomo ahamundihoari simbori hoafindüriyomondühi yahomoya, "Sapo s'hirü hoafiyefühüya, Son hundürüra marandi ranana Godindi-mayoane asefi ana, ai rande hoafindühiya, 'Asu nimboe se ranahambo anihondümbofekoate-ayomoa,' mbüsümbui. ⁶ Nga asu s'hirü hoafiyefühüya, 'Ranana nindou-yafe-mayoane,' asefi ana, nindou ranai shefimbo nimoainambo-ndihümünimboyei. Nimboe sapo ai fifirihori Son ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimb-ani sei anihondümborihorühi wambo?" mehomo. ⁷ Ranüyomo Sisasimbo raru hoafiyomondühi yahomoya, "Ro moai fifirihundi Son ai rani nginindi ra nahünda semündü-hayambombai," mehomo. ⁸ Nga

Sisas ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Ro-amboa ngiri hoafindahapurü dudi wambo nginindi masendi ratüpurimbohünda,” mehu.

*Nindou moaruwai wain nümbürü hifandimarundi kafeefe hoafi
(Matyu 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Sisas ai nindou ranaheimbo kafeefe hoafi mamü hoafiyundürühi yahuya, “Nindou mamü ai wain hififembo nümbürüra mbura nümbürü ra nindou bodimondi-yomondi warambe hininngimareandi ranifihü kaki semindimbo ratüpurimbohünda. Asu ai hu anguni ngörü hifini gedühi manüngu. ¹⁰ Asu wain ranai hisimayowamboyo nindou mamü koamarüheira nümbürambe ratüpurimemo ranahamumbo sowana bidifiri hisi nümbürambeahindi semindimbohünda mahüfu. Nga asu nindou nümbürü ranambe ratüpurimemo ranai bubururü mburumbo ninü akidou-amboani warambefekoate koamarühawura mahu. ¹¹ Asükaiyu ngörü koamarüheira ahamumbo sowana mahüfu. Ranüyo ranahambo amboani ahinükoate bubururü mburumbo ninü akidou-amboani warambefendokoate koamarühawura mahu. ¹² Asükaiyu ngörü koamarüheira mahüfu. Nga asükaiyomo ahambo amboani nümbürü hifandi-rundeimbi ranai bubururü mburumbo moanambühi kiafu hüründümo pimarüwuri.

¹³ Ranüyo asu nümbürü afindi ranai hoafiyuhü yahuya, ‘Haponda ro nüngumandühea? Ro wandi nimori afindi hohoanimo-yahandoweimbi ra koandühehinimboyahi. Awi ahandi hoafi animbo himborindimboemo.’ ¹⁴ Nga asu nümbürü hifandi-rundeimbi ranai nindou ranahandi nimori masüfuwa hoeirüwuri houmbo simbori hoafiriyomondühi yahomoya, ‘Nindou ndanana nümbürü afindandi nimorani. Sihiri ahambo hifokoararühuri animbo asu müngu-moatükunü ra sihefindimboe,’ mehomo. ¹⁵ Ranüyo nümbürü hifandi-rundeimbi ranai nümbürambeahindi sowaründümo moanewani tüküyafu homo hifokoamarüwuri. Asu nümbürü ranü afindi ranai nindou ranahamumbo ninü-nününgumandeapura? ¹⁶ Ai dudi nümbürü ranambeahindi nindou ranahamumbo hifokoandeapurühi wain nümbürü ra nindou bidifirambo dagapurimbui,” mehu. Nindou ranai hoafi ra himborüyei hehimbo hoafiyehi seiya, “Awi ranü-moatükunü ra tükündifemboe, nga ambembeyo-wamboane,” masei.

¹⁷ Nga Sisas ai aheimbo himboari pareandürühi nüngumbo düdureandürühi yahuya, “Nimboe asu Godüni bukambe sürü ra paru masühoemoa?

‘Nimoei worimboru-rundeimbi ai moaruwai-ane yahomo houmbo ambe mehomo, nga nimoei ra wori ranahambo nginemindimbo weanngurühüdidü bogori nimoeiyo.’

Buk Song 18:22

¹⁸ Münguambo nindou nimoei ranüwami pirayei ana, ai mbusümo kikäindahimboyei, asu nimoei ranai nindouwami pirayo ana, nindoumbo münguna mosühoasindiheirimboe,” mehu.

¹⁹ Ranüyo ahinümbi hohoanimo fifirundeimbiyomo asu Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo ai raru fifirimarundi Sisas ai kafeefe hoafi hoafimayu ra ahamumboyo. Ranimboemo mamü ranüsimboani ai botife Sisasimbo kikähimindimbo hohoanümomemo, nga nimorehi nindowenihü ranaheimboya yühoefimbo nününgumandühimunü yahomo houmbo yühimbomemo.

*Ai Sisarimbo takis kaki mandahündoyo asu wanümandüyo
(Matyu 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Ahinümbi hohoanimo fifirundeimbiyomo asu Godimbo sesi shou-rundeimbiyomo ai Sisasimbo hifandürühi nindou bidifiri koamarühoupura tikaruhoumbo ahandi hoafi himborimbo nouyafu mahüfomo. Nindou ranai ana tikaru hou ngörü süngufihü ahandi hoafi himboriyowohü moaruwai hoafimayu yaho hefe gafman bogorüni warühi hininngifiyuwani papü-hoafi-mbüruramboane, yahomomboemo.

²¹ Tiri foefe hoafombo mahifomo ranai düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, fifirihumboanefi hoafi se hoafayaf-ane asu yamundarowand-ane ranana anihond-ane. Seana nindou ranai adükari ndüreimbimbayeiyu asu ndürikoate-mbayeiyu ra moai hohoan+moyafi, nga seana anihondümbofe hohoanimo Godindimayo ranane yamundo arandi. ²² Se yihoe fimbo hoafiyafi, ro Sisarimbo takis kaki ra mandahundoyo asu wanimandiyu?” mehomu.

²³⁻²⁴ Sisas ai fifireandi ranana ahambo tikaru humbo woshihoafori-rurühiyomu asu simbori hoafiyuhü yahuya, “Wambo kaki mamü nafuiyomu. Sisami asu ndürü kaki fihi apenijgo ra dadea?” mehuamboemo. Yahomoya, “Sisarind-ane,” mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurühü yahuya, “Sisarindi moatükunayo ana, se Sisarimbo dabudo. Asu Godindi moatükunayo ana ra se Godimbo dabudo,” mehu. ²⁶ Raniyu Sisas ai nimorehi nindowenihü babidimbo nüngumbo wataporimborandambe moai woshihoaforyumbo hohoanimoyomu. Raniyomu ahamundi düdufe hoafi ranahambo simbori hoafiyu maranda hepünafundühü hoafi kikiründümü humbo manijgomo.

*Sadyusi ai yifihündi botife ranahambo düdumefundi
(Matyu 22:23-33; Mak 12:18-27)*

²⁷ Sadyusihündi bidifiri ai raru hohoan+moyomondühüya, nindou yifihündi ngiri asukai botindahindi yahomo-rundeimbi ai Sisas sowana mahifomo. ²⁸ Ai Sisasimbo düduyafundühü yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, Moses ai sihefimbo hoafi mamü sürü papira masihendi sapo nindou mamü nimorehi semündü mbura asu nimori-koate yifayu ana, ahandi akidi ranai nimorehi ra asukai semündü haya nimori wakindamindoani nimori ranai amonjoandi nimori noumbiyuwamboane. ²⁹⁻³⁰ Mamimbo apodoho mamü 7 manijgomo. Amonjo hondü ai nimorehi semündü haya nimori-koate yifiyuane, asukai akidi mbusümonindi ai amonjoandi kai ra semündü haya yifiyuane. ³¹ Asukai akidi ngörü ai-amboani amonjoandi kai ra masemündü. Apodoho mamü 7 ranai munjuambo nimorehi ra semindeimbi yangirimemo, nga ai nimori-koate yifisafimemo. ³² Asu sünguna nimorehi raniamboani yifimayo. ³³ Munjuambo apodoho mamü 7 ranai nimorehi ra masowandümo. Süngunambo nindou yifihündi botifeambe nimorehi ra dadü nimorehi-manda?” mehomu.

³⁴ Raniyu Sisas ai ahamumbo yare hoafiyipurühü yahuya, “Hifi ndanühane nindowenihü ai nimorehühüyafu asu nimorehi ai anamndühüyahi arihündi. ³⁵ Nga nimorehi nindowenihü yifihündi asukai yangiri botayahindi ana, ngiri nimorehühündafu asu anamndühündahi rarandihündi. ³⁶ Rani-simboani ana ai sünambeahindi nendi nahurai-wambo ngiri yifindei. Sapo God ai yifihündi botirearü hayambo wambo ai ahandi nimor-anei. ³⁷ Sapo Moses amboani nindou yifiyeimbi botindahimboyei ranahambo ndore nafuimayu. Ai nimi akidou hai tikirimarandi ranahambo sürü papirandühüya, ‘Adükari God ranana Abraham, Aisak, Sekop ahamundani.’ ³⁸ Ranimboane asu God ranana yifiyeimbiyei Godiyupoani, nga yangiri aniboadeiyei God-ani. Nindou düdi ai Godayu ra koadürumbo yangiri nüngumboani,” mehu.

³⁹ Ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi bidifiri ai hoafiyomondühü yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi sihafü hoafi ra aboed-ane,” mehomu. ⁴⁰ Raniyomu nindou ranai asukai ngörü moatükunimbo Sisasimbo düdufembo yihimbomemo.

*Nindou ranaheimbo Sisas ai God koamafoariri ranahambo düdumefiyu
(Matyu 22:41-46; Mak 12:35-37)*

⁴¹ Raniyo Sisas ai nindou ranaheimbo düdureirühi yahuya, “Asu nimböe nindou ai hoafiyehiya, ‘Krais nindou God ai nindoumbo aboedambo-fembo kamafoariri ra Defitindi ahuirani,’ aseia? ⁴²⁻⁴³ Sapo Defit ahandihoari Herü Buk ranambe yare hoafiyuhya,

‘Adükari ai wandi Adükari-mbo hoafiyundowohü yahuya,

‘Se wandi warihondani bogorimbondafo nimandifi ngafimbo

ro sihambo hürütümbi ra sihaf hoarehi hiniŋgi-ndiheapurimboane,’ *Buk Song*

10:1

mehu. ⁴⁴ Defit ai nindou ranahambo Adükari yahu marandi, asu Krais ai nüngunde ahandi ahuirimanda?” mehu.

Sisas ai ahinümbi hohoanimo fifirundeimbimbo papi-hoafimarapuri

(Matyu 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵⁻⁴⁶ Nindou afindi ranai hihimboriyeiane, Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbimbo hoafiyuh ya huya, “Se ahinümbi hohoanimo yamundo-rundeimbimbo hibadumbo. Ai hoandari hoeari güdife hefe hoahoango wakifeyoani nindou ai ahamumbo hihifiyopuri asu maketambe ahamumbo ahiniyopuri-ramboanemo hohoanimoemo. Aiana Suda-yafe rotu worambe fondi wagabe raniwami nimar asu sesi sesambe sia semindi nindife hefe wagabe nimarimboanemo hohoanimoemo.

⁴⁷ Nga aiana nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo wosihofori-yondürühi ahei wori ahamumboru marundi. Asu ai aboedanemo mbiseiya yahomo houmbo Godimbo didibafiyomondühi ra hoandari hamindi didibafiyomo arundi. Nga süngunambo nindou ranaheimbo yibobofendürimbo simboani ana tiŋiri fo afindi safi ndowandumboemo,” mehu.

21

Nimorehi kai napo-koate ai Godimbohünda kaki masihendi

(Mak 12:41-44)

¹ Sisas ai nimarü himboapoyuane, nindou napo afindeimbi ranai hei Godindi wori ranahandi hipirambe kaki mafoarihindi. ² Raniyo asu nimorehi kai napo-koate ranai hamburi kaki yimbu hipiri ranambe mafoareanda hoeimareandi. ³ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro sihamumbo anihondumboanahi nda hoafayahapuri, nimorehi kai napo-koate masihendi ranai nindou napo afindeimbi masihendi ranahambo ngasünde-amboane. ⁴ Nindou napo afindeimbi masihendi ranana akidouyo masihendi, nga ahei adükari ana mbenjorindüri. Nga nimorehi kai ndanana akidou menjoro ra masihendi,” mehu.

Sisas ai Godindi wori biriboemboe mehu

(Matyu 24:1-2; Mak 13:1-2)

⁵ Sisasimbo süngrurü-rundeimbi bidifiri ranai Godindi wori ranahambo nimoei aboedinamboyo asu Godimbo saimbo moatükuninambo yihururu marundi ranahambo wataporimbomarundi. Nga asu Sisas ai hoafiyuh ya huya, ⁶ “Ro sihamumbo hoafayahapuri, ndani moatükuni hoeiarundi nda mam si-mboani ngiri nimoei mamamboani ngoründiwami nanjo, nga ai hifitireboai pütapindimboe,” mehu.

Sisas ai tiŋiri fo afindi tükündifemboe, mehu

(Matyu 24:3-14; Mak 13:3-13)

⁷ Asu ai düduyafundühi yahomoya, “Nindou yamundo-randeimbi, rani-moatükuni ra nünju-simboani tükümandifea? Nin boatei tükümandife rani-moatükuni tükufemboayo ranahambo nafuimboa?” mehomo. ⁸ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se hibadumbo, nga nindou ai mam si-mboani sihamumbo tkai hoafindimboemo. Nindou afindi ai ngomo wandi ndüri dükandundühi animboya, ‘Ro rananahi nda,’

asu 'Ndearambo rani-moatükunî ra tüküfemboane,' mbisi-mboemo, nga se yowanî ahamundi süngufepoanî. ⁹ Asu se ngorü hifihündî nindou yifiaremo hoafi, asu nogrü ngoafihündî yifiaremo hoafi ra himborindeihî yihimbondeimboyei. Nga sapo rani-moatükunî boatei tükündifemboe, nga bidifiranambo si ana ngirî nîmai tükündifeyo," mehu.

¹⁰ Raniyo aheimbo hoafiyundürühi yahuya, "Ngorü hifihündî ai ngorü hifihündî babidimbo yifiarindimboemo asu ngorü adükari bogorindî nendi ai ngorü adükari bogorindî nendi babidimbo yifiarindimboe. ¹¹ Hifithe afindî hamindî tükündifehü asu ngorügoaninî sesikoate-ndeihî wembombondei asu anğünihaindei raraondihümboyei. Asu sünambe rani-poanimbo yihimboeimbi moatükunî bidifiranambo si tüküfemboayo ra nafuimbohünda tükündifeyoanî se yihimbondeimboyei. ¹² Nga rani-moatükunî ranai tüküfekoate-yoambe animbo se wambo anihondumbo-arihindirî ranimbo-hünda nindou ai siheimbo kikihindümondürî houmbo moaruwaimbo-ndundürimboemo. Rananimbo rotu worambe papi-hoafindundürî mbundumbo karabus-ndundürimboemo. Asu ndowandümondürî ngomo adükari bogorî asu gafmani-yomondi himboahü papi-hoafindundürimboemo. ¹³ Refeambe animbo siheimbo aboedi hoafi ra wataporimbo-yombo nafî yagodimboe. ¹⁴ Ranimboane se afindî hohoanimondeihîya, ro nini hoafi hoafimandefî mbiseimboyei. ¹⁵ Nimboe sapo ro wandihoari animbo sihei hohoanimoambe horindiheandühi ndorihoeimbi fifirife ndahandürani se hoafayei ra nindou ngorü ai-amboani ngirî gogonimbondihendühi moaruwaimbo-ndeandi. ¹⁶ Siheimbo sihei boagirî, amongo-mami, akohoandi, rehîmami, mamisirî, ngunindî rananimbo hürütümbî nindouyei warihündihindürimboyei. Rananimbo seambeahindî bidifirî ana hifokoandundürimboemo. ¹⁷ Munğambo nindou ai sihamumbo moaruwaimbo-ndihindürimboyei, sapo se wambo anihondumbo-arihindirî ranimbo-hünda. ¹⁸⁻¹⁹ Nga sihei mbirinanî mami ra ngirî findihoaiyo. Se nginindî aniboadei animbo se yangirî nîngombo hondü ndahümündimboyei. Rananimbo sihamundi fimbo fandihapurimboe sihamundi yangirî nîngo ranahambo," mehu.

Sisas ai Serusaremimbo moaruwaimbo-ndifemboe mehu
(Matyu 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ Sisas yahuya, "Se hoeirihindanî ami ai sinimo Serusarem ngoafi ra worari wakarundî ana, se fifirindihindî Serusarem ai ndeara moaruwaimbo akimane. ²¹ Rananimbo nindou didiyei Sudia ngoafihü amarei se feboehi hehi hifi wafuana gagüsi asu Serusarem ngoafihü amarei se ngoafi ra hinîngindîhi hehi ngorünî ngei, asu ngorü hifihü animboei se yowanî Serusarem ngoafinambo hopoanî. ²² Rani-simboani animbo God ai tinirifo masahündürî ranaheimbo simborî moaruwaimbo-ndearümbui, rananimbo munğamoatükunî Bukambe hoafimayo ra anihondü tükündifemboe. ²³ Rani-simboani ana nîmorehî warandühumbî asu nîmorî kehureimbî ana hipoanîhimboeimbou-anei. Sapo rani-simboani animbo hifi ndanîhü nîmborî afindî tükündifehü asu Godindî moaruwaimbofe ra nîmorehî nindowenihî ranaheiwami pindimboe. ²⁴ Rananimbo hari nendi ai didimo nindou bidifirambo hifokoakondundürühi asu bidifirambo karabus nindoumbo-ndundürî munğambo hifina ndowandoümondürî ngomboemo. Rananimbo ahei ndifo ranai Serusarem ngoafi ra pühindei nîmandî ngeimbo God ai aheimbo hifandimbo hoafimayu süngu tükündifemboe," mehu.

Nindou Hondü ai kudümbui
(Matyu 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ Sisas ai hoafiyuhî yahuya, "Rani-simboani ana rani-poanimbo wosihofori moatükunî hüfihamindî, amoamo asu mupui ranifihî tükündifemboe. Asu hifinî

siriwara ranai afindi-afindindowohü mbundo pindo ndandanî nindou ai afindi hohoanîmondeihî yihimbondeimboyei. ²⁶ Nindou afindi ranai hifi ndanîhü nini-moatükuniyo tüküfemboayo ranahambo himbondelhî yihimbombo himboari wuwurîndearümböe. Nîmboe sapo muŋguambo ŋgîndî moatükuni sünambe raniamboani fifimîndimboembohünda. ²⁷ Rananîmbo nindou ai hoeindîhoranî Nindou Hondü ranai mburîŋgai wamî nîmandü haya ahandî himboamupuimbo-randeimbi ŋgîndî ranî kapeihü kudümbui. ²⁸ Ranî-moatükuni ranai hapoadümbö tüküfembo mbisi haya tükündîfeyoanî botîndahi nîmboeimbo mbîro botîndîhindî sapo God ai siheimbo aboedambo-fembo ra ndeara tüküfembo yangîrane,” mehu.

*Süfuri nîmîndî ranahambo se türîboadîhindî
(Matyu 24:32-35; Mak 13:28-31)*

²⁹ Sisas ai kafeefe hoafi mamî hoafiyupurühî yahuya, “Se süfuri nîmînd-ane asu amurî nîmî ranamboani hoeindundî. ³⁰ Sapo se hoeirundani nîmî ranai hoaihoai simborî bokarî arandî ana, se fifirîndundî ai ndeara hoembo yahomboane. ³¹ Mamî yahuraiane sapo se hoeindundani ranî-moatükuni tüküfeyo ra se fifirîndundî God ŋgîndî hifandarandî ra ndeara tüküfembo yangîr-ane. ³² Ro sihamumbo anîhondümböanahî hoafayahapurî, ŋga se fifirîndundî nindou hapondani anîmboei ranai yifîkoate-yeiambe anîmbo ranî-moatükuni ra tükündîfemboe. ³³ Hifi sünü ana awarîndîhoemboe, ŋga wandî hoafi ana ŋgîrî awarîndîhoeyo,” mehu.

Sisasîmbo süngrurü-rundeimbi ai hîbadümbö

³⁴⁻³⁵ Sisas ai hoafiyupurühî yahuya, “Se hîbadümbö! Se muŋguambo sesesîndîmo asu bia ndîmîndîmo houmbo mamîkarî hohoanîmondîmo asu findî moatükuni ranîmbo afindi hohoanîmondîmo ndümböemö. Ranî-moatükuni ranai sihamumbo andürambe nînhondî pîrayo nou yahurai anîmbo randeapurîmboe. ³⁶ Se muŋguambo si hîbadü nîŋgomombo Godîmbo didîbafîndafu ndundî. Tîŋrîfo tüküfeyo ra ŋgîndî nîŋgo hombohünda asu Nindou Hondündî himboarühî tüküfembohünda ranîmbo didîbafîndafundî,” mehu. ³⁷ Sisas ai muŋguambo si Godîndî worî ranambe nindou yamundeandürî hu asu nîmbokoanî hafu Orif Hifi Wafuambe apu marandî. ³⁸ Asu nindou ranai siambe hondü Sisasîndî hoafi hîmborîmbohünda Godîndî worîna hei marîhündî.

22

*Suda-yafe bogorî nindou ai Sisasîmbo hîfokoeffimbo hoafi fifîrîmarundî
(Matyu 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Son 11:45-53)*

¹ Bret yisîkoate seseîmbo si Pasofa sei-arîhündî ranai tüküfembo yangîrîmayo. ² Ranîyo Godîmbo sesi sihou-rundeimbi bogorîyomo asu ahînümbî hohoanîmo fifîrîundeimbiyomo ai nîmorehî nindowenihîmbo yihîmboyomondühî Sisasîmbo hîfokoeffimbo nafi kokomarundî. ³ Ranîyo Sudas Iskariot Sisasîmbo süngrurü-rundeimbindambo mamî ahandî fiambe Satan ai mafarîfiyu. ⁴ Ranîyo Sudas ai Godîmbo sesi sihou-rundeimbi asu prisman bidîfîrî Godîndî worî hifandîmarundî ahamumbo sowanambo ai nününgundirî Sisasîmbo ahamundî warîhümandirî ranîmbo fifîrîfembohünda mahu. ⁵ Ranîyomo asu nindou ranai hîhîfî-hîhîfiyomondühî Sudasîmbo kakî masabudo. ⁶ Ai hohoanîmo mamî-sünguru mburumbo hifanda humbo nindou afindi ranai Sisas-dîbo nîmarîkoate-yei-ambe ahamundî warîhüfimbo yahu hayamboyu.

*Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi babîdî sesesi si ra nîmarîmombo masîwasümo
(Matyu 26:17-25; Mak 14:12-21; Son 13:21-30)*

⁷ Bret yisîkoate seseîmbo si God ai Israerîmbo aboedambo-mareandürî ra tüküfeyoambe anîmbo sipsip nîmorî ra hîfokoeffemboane. ⁸ Sisas ai Pita weimbo

Sonimbo hoafiyupirühi yahuya, “Ngafani sesi sifehimbo sindindineamuni adükari si ranihü sesesimbohünda,” mehupiri. ⁹ Asu simbori düdurinerühi safaniya, “Nahanihüboyafi yihohimbo sesi ra sindifembo hoafayafimuni rana?” masafani. ¹⁰ Asu simbori hoafiyupirühi yahuya, “Ngoafi adükari ranihü ngafandühi nindou mamai ai hoe hipirambe fuindamündü haya nguani hoeindinerimboyafani. Nga ahambo animbo süngundiniri ninin worambeahiyoy karefuendi ra. ¹¹ Rananimbo wori aharamburi ranahambo hoafindafinandowohüya, ‘Yamunde-randeimbi ai shambo hoafiyuhi yahuya, ‘Ro wambo süngurundiri-rundeimbi babidi wori nahanambe sesesimandefi God ai Israerimbo aboedambo-mareandüri si ra?’ mehuamboane,’ mbisafani. ¹² Asu ai shafanimbo sesi napo kurife nimarisi sesimbo fondi afindi buriyoweimbi nimoamonindi wori nafuindüpürimbui. Se ranihü sesi napo sindindineandi,” mehu. ¹³ Rani-yafani Pita weimbo Son ai hafani hoeiri-neandane asu munguambo moatükuni ra Sisas hoafimayu süngu tükumefeyo. Rani-yafani asu ranihü sesi ra sindimarineandi.

Adükariindi sesi Sisas ahandihoari süngrurü-rundeimbimbo masagapuri (Matyu 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Korin 11:23-25)

¹⁴ Sesi sesimbo yahomo houmbo Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi babidimbo sesi fondühi mamarimo. ¹⁵ Ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro afindi hamindi yifirayahi se-babidi sesesimbo God ai Israerimbo aboedambo-mareandüri si, nga asu süngunambo ana ro asubusi afindi ndahamindimboyahi. ¹⁶ Ro asukai ngiri sesi ndahurai dagadahi, nga ngombo rani-moatükuni ra God hifandarandi ranambe tükündefemboe,” mehu.

¹⁷ Raniyu Sisas ai kap hoe semündü Godimbo hihifiruri mbura yahuya, “Kap hoe nda sowandümo houmbo shamundihoari simindimo. ¹⁸ Asu ro wain boboe ra asukai simindikoate ngambo God nginindi hifandarandi ra tükündefemboe,” mehu. ¹⁹ Asu asukaiyu bret semündü Godimbo hihifiruri mbura hifitire ahambo süngrurü-rundeimbimbo yimbureapurühi yahuya, “Nda wandi saf-ane asahapuri. Nga se wambo hohoanimombohünda randu ndundi,” mehu.

²⁰ Mare yahurai sesi sowasümo mburu Sisas ai kap semündü hayambo hoafiyuhi yahuya, “Kap nda wandi hori shamumbohündambo karefoendi rananimbo simbori hoafi femindi asihefeyo ra nginindamindimboe. ²¹ Shamundi mbusümo nindou mamai ai wambo hürütümbi nindou-yafe warihündeandirimbui. Nga ahandi watinari ra wandi dibore sesi nandife fondiwami anango. ²² Nine-moatükuni God ai Nindou Hondü ahambo refimbo hohoanimomayu ra yahurai tükündefemboe. Nga Nindou Hondümbi hürütümbi nindou-yomondi waruhariri ranai hipoanimbembou-ani,” mehu. ²³ Raniyomo asu süngrurü-rundeimbi ai ahamundihoari rani-moatükuni ra didi ramande yahomo houmbo simborindüwurimemo.

Süngrurü-rundeimbi ai düdi adükarayu yahomo houmbo hoafinambo simbori simborimemo

²⁴ Sisasimbo süngrurü-rundeimbi ai düdi adükarayu yahomo houmbo simbori hoafiyomondühi mamarimo. ²⁵ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ndifoyei adükari bogori ai ana ndüreimbiyomo houmboanemo asu nimorehi nindowenihira hifandirundüri arundi. Nga nindou ranaheimbo hifandirundüri arundi ranahamumbo aboedi farihou-rundeimb-anemo sei arihündi. ²⁶ Se yahurai randafumboemo, nga adükari hamindayu shamundi mbusümo ra ai hoarifi nindou nahurai-mbiyuwamboane. Asu horombofi hu ratüpurüyu-randeimbi ai fehefembo ratüpurüyu-randeimbi nahurai-mbiyuwamboane. ²⁷ Düdi adükari hamindayua? Sesesi fondühi amaruyu asu sesi yimbuareandiyu? Se raru hohoanimoyomondühiya sesesi fondühi amaruyu ai adükari hamindayu. Nga roana shamundi mbusümo fehefembo ratüpurü

ratüpurüya rihandeimbi nahurai-anahi. ²⁸ Se wambo tiriifo tüküme feyo ra moai hiniñgirundi. ²⁹ Ro sihamumbo hifandimbo nginindi asahapuri wandi Ape wambo hifandimbo nginindi masendiri nou. ³⁰ Se ro nginindi hifandarhandi ranambe wandi sesi fondiwami sesi dowadümo hoe ndimindimondumboemo. Asu se bogorindi nimari fondiwami nmandümombo Isiraeri-yafe siri 12 ra hibadüboemo,” mehu.

*Sisas ai Pitamboya, ai wambo daboadi hihirindeandirimbui mehu
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Son 13:36-38)*

³¹ “Saimon, Saimon, Satan ai sihafi anihondümbofe ra refe hoeifembo hoafiyumboani sapo nimorehi mbaniri hiriyeihiri badiniri pirihindühi safi hiniñgarihindi nou. ³² Nga ro Godimbo didibafimehandi sihafi anihondümbofe ra hiniñgindowamboyafi sahehea. Rananimbo se asukai hihirindafo wambo sowanambo didifihumbo apodoho-apodohoyomondeimbi ranahamumbo fandihawapura nginindimbeyomo-ndamboane,” mehu. ³³ Nga Pita ai Sisasimbo hoafiyunduwohö yahuya, “Adükari, ro ndearambo nafirihamindimboanahi se-dibo karabusambe hombo asu yifimbo amboani,” mehu. ³⁴ Sisas ai hoafiyuhiri yahuya, “Pita, hapo nimbikoani kakaro ai hoafikoate-yuambe animbo se wamboya ngimimbo moai firirihini mbisafindirimboyafi,” mehundo.

Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbimbo kaki sandife arü pisao yihimindi asu napo arü ra mbiswandümu-ndamboane mehu

³⁵ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbi ranahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Horombo ro sihamumbo koaritheapurühi sahiya, ‘Se kaki sandiferambo arüyo asu napo sandiferambo arüyo, asu su yirambe kikifoefemboane semindipoani’ masahi rani-simboani se bidifiri moatükuniri mbonimborundümondai?’ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Wani,” mehomo. ³⁶ Ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Haponda nindou düdi se kaki sandiferambo arü, düdi se pisao yihimindi hamindi ra semindikoate-ayu ana, ahandiri ngisihariri hoeariri ra nindou ngorumbo sagadowohumbo asu rani fihindi kaki ndemündü haya pemimbiyu-wamboane. ³⁷ Godindi bukambe hoafiyowohü yahoya, ‘Ahambo moaruwai hohoanimoyu-randeimbi nindou nahurai randihorimboyei,’ meho ranana wamboyo, nga ranane hapondanambe tüke feyo,” mehu. ³⁸ Ahandiri süngrurü-rundeimbi ai hoafiyomondühi yahomoya, “Adükari! Hoeiro, pisao yihimindi hamindi yimbu nda,” mehomo. Ai hoafiyupurühi yahupuriya, “Ra ndearane,” mehupuri.

*Sisas ai Orif Wafuambe Godimbo didibafimayu
(Matyu 26:36-46; Mak 14:32-42)*

³⁹ Sisas ai adükari ngoafi ra hiniñgire hayambo Orif Wafuana mahafu sapo munguambo si refi marandi nou. Raniyomo asu ahambo süngrurü-rundeimbi ai ahandiri süngu mahafomo. ⁴⁰ Ai hafomo nimarimboyohü tüküfihiri hoafiyupurühi yahupuriya, “Nini-moatükuniri sihamumbo rande hoeindeapurimboe ranimbo-hünda se Godimbo didibafindafundaniri sihamumbo nginindi mbisagapur-amboane,” mehupuri. ⁴¹ Sapo nimoei pifeyoani ho pirayo rani simogodühi safi Sisas ai hu yiri yimbu pusire nimarumbo Godimbo didibafimefiyu. ⁴² “Ape, se yifirayafi ana, wambo asübusümbiri moatükuniri tüküfemboayo ra raguanambo-ndowandi. Nga se nire yifirayafi rani süngundowandi, nga ro yifirayahiri rani süngufepoani,” mehu. ⁴³ Raniyo asu sünambeahindi nendi ai ahambo nginemündümbohünda tüküme fiyu. ⁴⁴ Sisas ai asübusi afindi hamindi semindimboayu ranahambo hamindi tütüñgirihoei hayambo Godimbo didibafimayu hoanğu. Raniyo asu ahandiri yikunimihoe ranai horiri nahurai pimendo hoanğu.

⁴⁵ Sisas ai Godimbo didibafiyu moendire hayambo ahambo süngururü-rundeimbimbo sowana huane asu mapomo sapo afindi hohoanimoyomondühi wambo. ⁴⁶ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Nimboe se hapoana apusayomoa? Nga botiyafu Godimbo didibafindafundi ninimoatükuni rande hoeindeapurani nginepurimindimbohünda,” mehu.

Sisasimbo mbumaründümo
(Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Son 18:3-11)

⁴⁷ Sisas ai wataporiyuhü nünquambe awai nendi afindi ranai masifo. Sapo Sudas Sisasimbo süngururü-rundeimbi ambeahindi-mayu ranai sepurimündü haya mahafomo. Raniyu asu Sudas ai Sisasimbo wakikihimbohünda ahandi fikimi mahu. ⁴⁸ Asu Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Sudas, se wakikihimbo asafi ra Nindou Hondumbo hürütümbi nindou-yafe warihufimbo safomboyafi?” mehu. ⁴⁹ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai hoeirundane ahambo kikihimindimbo yangrimemondamboemo hoafiyomondühi yahomoya, “Adükari, ro yihoefti pisao yihimindi safi ranambo hitihupirimbo?” mehomo. ⁵⁰ Ranayo asu aihündi mamai ai pisao ndarihendühindamboyu Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori hondüdi ratüpuriyu-randeimbimbo warihondü himbohoeari mafoafoareando. ⁵¹ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Yowan! Ndahurai refepoani!” mehu. Ranayo ahandi himbohoeari ra waripamareanda asukai koadürü koadürümefeyo.

⁵² Nindou sapo Sisasimbo kikihimindimbo masifomo ra Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo, Godindi wori hifandiru-rundeimbi prisman bogoriyomo asu Suda-yafe bobogori raniyomo. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se pisao yihimindi asu nimihari fufuründümo masifomo ra hühmbühüni nindoumbo kikihemündimbo nahuraiyomo. ⁵³ Ro sebadimbo munquambo si Godindi worambe nimarimarihandi ra moai ranihü kikihiründümondiri. Nga haponda shamundi siane nimboe nimbi ai adükari tüküfihü simbo ngasündeamboane,” mehu.

Pita ai Sisasimboya, Ro moai fifirihini mehu
(Matyu 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Son 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Sisasimbo kikihiründümo houmbo Godimbo sesi shai-randeimbi bogori hondü ahandi worinambo sowaründümo mahifomo. Ranayo asu Pita ai süngumarapurü hüfu. ⁵⁵ Asu ai hai wori gabusümo püpiru houmbo mamarimondamboyu ranihü aibabidimbo mamarimo.

⁵⁶ Nimorehi mamai ratüpuriyorandeimbi ai hai sihi himboyowane Pita ai mamaruwamboyo ndoreri türüfoarerimtura hoafiyowohü yahoya, “Nindou ndanana sapo Sisas-dibo hu marandani,” meho. ⁵⁷ Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Nimorehi se hoafayafi ranana moai akidou-amboani ro fifirihini,” mehu.

⁵⁸ Asu ran wangabeahi safi nindou ngorü ai hoeiriri hayambo hoafiyundühi yahuya, “Ngorü ana sapo seanafisi.” Nga Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Wandafi, roana wananahi ana,” mehu. ⁵⁹ Ranahandambohöndi gedühi safi homboyoane asukai nindou ngorü ai huti hoafimarüri, “Sapo nindou ndanana Sisas-diborihindani nimboe ai-amboani Garirihündani.” ⁶⁰ Asu Pita ai hoafiyuhüyahü, “Wandafi, roana moai fifirihendi se wataporimbo-arandi ranahambo!” mehu. Ranayo asu hoafiyuambe kakaro ai hoafimayu. ⁶¹ Ranayo asu Adükari ai hihirifi Pitambo türümafoariri. Asu Pita ai hohoanimomayu Adükari ai hoafimeindo ranahambo. Hapo nimbokoani kakaro ai hoafikoate-yuambe animbo se ngimimbo wambo moai fifirihini mbisafindirimboyafi. ⁶² Ranayo asu Pita ai weindani tüküfi hu afindi hamindi aranimayu.

Nindou ai Sisasimbo tirifoefe hoafiyomondühi harimemondo
(Matyu 26:67-68; Mak 14:65)

⁶³ Nindou Sisasimbo hifandimaruri ranai tirifoefe hoafiyomondühi bubumaruri.
⁶⁴ Ai ahandi himboari hoearnambo gabudifoarüwur houmbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Se Godindi hoafi hoafiyafi-randeimbayafi ana, hoafiyafimuni düdi sishambo harimayunini rana!” mehomu. ⁶⁵ Ai Sisasimbo moaruwai hoafiyomondo marundi.

Sisas ai kansri-yomondi himboarühi tüküfi hoafi didiboadomareandi
(Matyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Son 18:19-24)

⁶⁶ Simayowamboyo hifandi-rundeimbi ai mafandundi. Asu Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbiyomo aimboa ai-babidi fandu mburumbo Sisasimbo sowaründümo ahamundi bogori hondü kot raninambo mahifomo. ⁶⁷ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Se Kraisyafi ana, hoafindafimuni,” mehomu. Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Ro hoafehapuri amboani ngiri se wambo anihondumbo-ndundi.” ⁶⁸ Asu simbori shamumbo ro düdueheapuri amboani ngiri hoafindimondiri. ⁶⁹ Haponda ndanihü piyo hayambo süngunambo aho ranana, Nindou Hondü ai God Nginindeimbi ahandi warihondü warihü nmandümbui,” mehu.

⁷⁰ Ai muṅguambo hoafiyomondühi yahomoya, “Ranayo ana, se Godindi nimoriyafi?” Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se shamundihori hoafayomo rasi, nga rananahi,” mehu. ⁷¹ Ai hoafiyomondühi yahomoya, “Refe ana, nimboe nindou ngorumbo ahambo hoefimbo hoafayefa? Nga ndearambo shefi himboambenambo hoafimayuambo himboriyefi-mboanefisi,” mehomu.

23

Pairatimbo sowana Sisas sowaründümo mahifomo
(Matyu 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Son 18:28-38)

¹ Muṅguambo rani bobaagori-memo ranai Sisasimbo sowaründümo Pairat sowanambo mahifomo. ² Ai ahambo papi-hoafirurühi yahomoya, “Nindou nda shefi nendambo hohoanimo mamikarimarandüra kikihi-marthurimidefi. Ai hoafiyuhi yahuya, ‘Yowan Sisarimbo kiki saimbopoani,’ yahu asu ahandi fimboya, ‘Krais, adükari bogor-anahi,’ mehu,” mehomu.

³ Pairat ai Sisasimbo düdurirühi yahuya, “Se ra Suda-yafe adükari bogoriyafi?” mehuamboyo. Sisas ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Shafihori hoafayafisi,” mehu. ⁴ Pairat ai Godimbo sesi shou-rundeimbi bogoriyomo asu awai nendi afindi menjoro ranaheimbo hoafiyuhi yahundüriya, “Ro nindou nda moai nini-moatükuni moaruwai rareanda hoafi himboriyahi,” mehu. ⁵ Ai asükaiyei pukuna hoafiyehi seiya, “Sisas ai hoahoangu wakireandühi nindou yamundireandühi hohoanimo botimareandüri. Ai Gariri hifihü piyu haya sünumbo Sudia hifihü tüküme fiyu,” masei.

Pairat ai Sisasimbo Herot sowana koamarheirü

⁶ Pairat ai hoafi ra himboriyu haya düdüfihü yahuya, “Garirihündiyu nindou nda?” mehu. ⁷ Herot ai mam profens hifi ra hifandimarandi rani hoarehiyu Sisas ai manüngu. Ranimboyo asu Pairat ai Sisasimbo Herot sowana koamarheirambo mahu sapo Herot ai rani-simboani Serusaremhü mamaru wambo.

⁸ Herot ai Sisas hoeirirani mayowambo hihifi-hihifi-mayu, nimboe sapo ai moani hoafi yangiri himboriyu hayambo asu hoeindihini mehu. Ai sapo yare hohoanimo-yuhü Sisas ai hepünifeimbi moatükuni randeanda hoeindihia yahuhayambo. ⁹ Herot ai Sisasimbo düdu-düdu-marürü, nga asu moai akidou-amboani nini hoafi hoafiyu, nga wani. ¹⁰ Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori asu ahinümbi hohoanimo yamundu-rundeimbi akimi maningomo ranai tikarhoumbo Sisasimbo papi-hoafimaruri. ¹¹ Herot ai ahandi ami babidi Sisasimbo tirifoefe hoafiyomo

mburumbo asu bogori-yomondi hoeari aboedi safi yihuruwuri mburumbo asukai Pairat sowana koamarihawuri. ¹² Horombo ana, Pairat ai Heroti-dibo simbori nginindurimefan+yosi, nga rasimboani ai aboedi-aboedimefneandi.

*Pairat ai Sisasimboya yifimbiyuwamboane mehu
(Matyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Son 18:39; 19:16)*

¹³ Pairat ai Godimbo sesi shou-rundeimbi bogori asu Sudayei bogori munquambo nindou amuri raniei aheimbo gugurimareanduri. ¹⁴ Ai hoafiyundurühi yahuya, “Nindou wambo sowana sahorimindei masinei ndanahambo hoafiyehi seiya, ‘Moaruwai hohoanimoju randeimbani’ masei. Ro ahambo shei himboarühi düdumarhini, nga ro moai se ahambo papi-hoafimarhorü ra ninimoatükunimoaruwai rareanda hoafi himboriyahi. ¹⁵ Asu Herot ai hoeiriranü ninimoatükunimoai rareandi, nga ranimboju hihiriri shefimbo sowana koamariheirambo masünu. Nga asu ai ninimoatükunimoaruwai rareandai animbo ranimbo yifimanda? ¹⁶⁻¹⁷ Ro ahambo tihirifo ndahando mbundihambo animbo asu moani aboedi koandihahina ngumbui,” mehu

¹⁸ Munquambo nindou ranai fandhi pukuna hoafiyehi seiya, “Nindou nda ndahorimindei ngei hifokoandihori. Nga rananimbo Barabasimbo aboedambofimboani!” masei. ¹⁹ Barabas ra ai adukari ngoafihü gafman babidi yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusimefiyu-ani.

²⁰ Pairat ai Sisasimbo hinngifiyuwanü aboedambo homboani mehu raniju asu awai nendi afindi ranaheimbo asukai hoafimeyunduri. ²¹ Ai asukai pukuna hoafikarihendühi seiya, “Nimi keimbi karihendeimbifihü pandiwuri! Nimi keimbi karihendeimbifihü pandiwuri,” raranimayei.

²² Ai asukaiyu ngimimbo düdureandürühi yahuya, “Ninimoatükunü ramareandi? Ahambo hifokoefimbo asei ra ro hoeirihina moai ninimoatükunü akidou-amboani rareandanü hoafi himboriyahi. Nga moani akidou yangiri tihirifo ndahando mbundihah aboedambo koandihahina mbihu,” mehu. ²³ Nga ai moani hoafi pukuna karihendühi hütihofiyehi seiya, “Sisas ai yifimbiyu-wamboane, yifimbiyu-wamboane,” mayei. Ai hoafimayei habodei ra moani Pairatindi hoafi ngasünde hayambo ahei nimoamo hamindimayonduri. ²⁴ Raniju asu Pairat ai Sisasimbo ahei hohoanimo süngumareandi. ²⁵ Raniju nindou mamü Barabas gafman babidimbo yifiariyu nindou hifokoare hayambo karabusambe mamaru ahambo aboedambo koamarisherü. Raniju asu ai Suda nine refembo yifirimayei süngu Sisasimbo amiyomondi warihumariri.

*Sisasimbo nimi keimbi karihendeimbifihü tikoründümo pamarüwuri
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Son 19:17-27)*

²⁶ Sisasimbo sowaründümo homondane Saimon Sairinihündi ai nafini masüfu ngoafinambo hifombo yahuhayambo. Ranijomo asu Sisasindi nimi keimbi karihendeimbi ra sowandifi hawa Sisasindi süngu hüfi yahomo houmbo hütihütimaruri. ²⁷ Asu awai nendi afindi ranai Sisasindi süngu hüsihi, nimorehi bidifiri ranambeahi mahüsi ranai Sisasimbo hohoanimoyehi araninambo sahorimindei mahüsi. ²⁸ Nga asu Sisas ai hihirifi hoafiyundurühi yahuya, “Serusaremhündi nimorehi se yowanü wambo araninambo-yondiripoani. Nga shei fimbo asu shei ninimoakidiboumbo animbo araninambo-ndihünduri. ²⁹ Awi mamü si tükündifemboe ranisimboani nindou ranai hoafindeihüya, ‘Nimorehi nimori wakemindikoate-ayei asu nimori titihükoate-ayei se hihifi-hihifindei. Sapo aheimbo tihirifo ra ngiri tükündifeyo,’ mbiseimboyei ³⁰ Rani-simboani animbo nindou ai nimoai wafumbo hoafindeihüya,

‘Wamini piyafimuni,’ mbisei.

Asu asükai hifî wafumboya,

‘Gabudifoarîwamunî,’ mbîseimboyei!

Hosea 10:8

³¹ Hapondanî ro nîmî yangîrî nahurai-anahî, nga wambo rawarîhindîrî. Nga süngunambo moaruwai tükündefeyoanî se nîmî yaparî nahurai-ayeî sîheimbo nüngumandîfendüra?” mehu.

³² Nindou yimbu moaruwai hohoanîmoyafandeimbi amboanî Sisas dîbombo sowapündümo mahîfomo ahafanîmbo hîfokoeffepîrîmbohünda. ³³ Ai hei nîmoei wafu mbîrîhapîrî sîsamî sei arîhündî ranîhü Sisas asu hümbuhünîyafanî-rînandeimbi nindou yimbu ahamumbo tîkorüpundîmo pamarupurî ra Sisas ai mbusümoyuwane asu ngorü ai warîhondünîyu asu ngorü ai kadüdanîyu yafîne pamarupîrî. ³⁴ Sisas ai hoafîyuhîya, “Ape, amboawi mbîsafî nîmboe ai moai fîfîrundî nîne-moatükunî rawarundî ranahambo,” mehu. Asu ami ai satu piraimemo dîdai Sisasîndî-mayo hoearî ra mandemündü yahomo houmbo.

³⁵ Nindou afîndî ranai nîboadei hîmboanambo hîfandîhündî, nga boboagorî nindou ai Sisasîmbo tîrîfoarîwuri hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou bîdîfîrambo aboedambo-reandürî marandî. Se Godîndî nîmorî Krais-ayafî ana, yaro sîhafîhoarî aboedamboyafo,” mehomo. ³⁶ Asu ami amboanî tîrîfoarîwurühî homo hüühütîmbü moatükunî wain hoe finiga masabudo. ³⁷ Ai hoafîyomondowohü yahomondoya, “Se Suda-yafe bogorayafî ana, yaro sîhafîhoarî aboedamboyafosî!” mehomo. ³⁸ Nîmî keimbi karîhendeimbi nîmoamo ndaru sürü pamarundî: NDA SUDAYAFE ADÜKARÎ BOGORANI.

³⁹ Nindou hümbuhünîyafanî-rînandeimbi nîmî keimbi karîhendeimbi fihî mapenîmbafanî ngorü ranai Sisasîmbo tîrîfoarîrühî puküna hoafîyuhî yahuya “Se ra Kraisîyafî? Ranayafî ana, yaro sîhafîhoarî aboedamboyafosî asu yîhoehîmbo amboanî aboedambo-rowamunî,” mehu. ⁴⁰ Nga asu ngorü hümbuhünîyu-randeimbi gorügoanî mapenüngu ranai afoai yahu hoafîyundowohü yahundoya, “Se Godîmbo yîhîmboyafai? Nga se tîñîrîfo asowandîfî nahuraiane ai-amboanî asemündü. ⁴¹ Sîhîrî tîñîrîfo asahoamîndehî ranana sapo nînî-moatükunî sîhîrî ramarîhoandî ranî süngumboane. Nga nindou ndanana moai nînî-moatükunî moaruwai rareandî.” ⁴² Asu ai hoafîyuhî yahuya, “Sisas, se sîhafî ngînîndî hîfandarandambe tüküyafo amarîfî ana, se wambo hohoanîmondafîndîrî,” mehu. ⁴³ Sisas ai hoafîyundowohü yahuya, “Ro anîhondümbonanahî haponda hoafehanî se ro-dîbo ngoafî aboedî ranîhü nîmandîmboyafî,” mehu.

Sisas ai yîfîmayu

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Son 19:28-30)

⁴⁴ Sapo hüfîhamîndîkoate-yowohü wambo nîmbî ranai hüfünîmbo peyo haya gabudîfoare hombo nîmbambe tüküme Feyo. ⁴⁵ Refeyoambe asu hoearî Godîndî worambe kümarundî ranai mbusümondühî yimbu bumareandî. ⁴⁶ Sisas ai pukünambo hamîndî hoafî karîhoeihü “Ape, wandî yîfîafî sîhafî warîharîheandî,” yahu mburambo asu yîfîmayu.

⁴⁷ Asu ami-yomondî bogorî manüngu ranai nîne-moatükunî tüküme Feyo ra hoeire-anda mayoa asu Godîmbo aboed-ani yahu hoafîyuhîya, “Anîhondü-ane, nindou ndanana moai nînî-moatükunî moaruwai yare randî,” mehu. ⁴⁸ Nindou afîndî wakîre mengoro ranai hoeirîhinda mayowamboyei afîndî hohoanîmoyeihî ahei ngusüfohö purükî-purükî kameihî ngoafîna mahei. ⁴⁹ Nga Sisasîndî fikîmînîndîyei asu nîmorehî Garirîhündî ahambo süngumarîhorî ranai foarîhehi nîboadeimbo hîmboanambo wamarîhorî.

Sisasîmbo honguambe masîhehorî

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Son 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Nindou mamî anihondumbo-reandeimbi aboedi hamindi manungu ahandi nduri Sosep, aiana Suda-yafe kansir ambeahindiyu. Nga asu ai moai yifiriyu bidifiri bobogori-yomondi hohoanimo Sisasimbo ramarundi ranahambo. Aiana Suda-yafe ngoafi Arimateahündiyu hayamboyu asu God nginindi hifandarandi ra tükufemboayo ranahambo hifanda marandi. ⁵² Sosep ai Sisasindi yifinimoko ra dibonapifembohünda Pairatimbo düdufimbo mahafu. ⁵³ Asu Sosep ai Sisasindi finimoko ra nimi keimbi karhendeimbi fihindi foarimundi sheri henungu kifohi hoearnambo pariri ngamondi foariri mbura sowaründümo homo nimoei adukari nimaroweimbi hongu nahurai wowondimaru hifomo ranambe masihawuri. Asu hongu ranambe ra moai horombo yifi shiemo rundi. ⁵⁴ Ai ndeara sümbö Godimbo hohoanimoyowohü moani ngoafimbo nimarimboane sei hehimbo munguambo moatükunî napirihindane rani-moatükunî ra tükumefeyo.

⁵⁵ Nimorehi Garirihünda Sisas babidimbo mahüsi-mayei ranai Sosep babidimbo Sisasindi yifinimoko shefimbo honguanambo mahei sapo nungurüwurimboemo asihawuri ra hoeifimbo. ⁵⁶ Raniyei asu nimorehi ranai worina hei aboedi fisiharümbü moatükunî mbimbirai asu marasen ndondomarhindi. Asu Mosesindi ahinümbi hohoanimo hoafimayo süngu moani nimarimbo si ra mamarei.

24

Sisas botimefiyu hoafi (Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Son 20:1-10)

¹ Mamî wik ranahandambo weangurühindi sihi siambe hondü nimoreh ranai Sisas samboarüwuranambo aboedi fisiharümbi mbimbirai ndorihî masihendi ra sahümündi mahei. ² Asu ai hei himboyeiane nimoei hongu nafitambehü güru pamarundi ranai pairikoate tifeo hihire amoahire mengoro. ³ Nga ai kefoehi hüsi himboyeiane, asu Adukari Sisasindi yifinimoko ra moai yangoro.

⁴ Rani-moatükunî ranahambo afindi hohoanimoyeihî nimboeiane, nimehünou nindou yimbu ranai hoeari si kareandeimbi güdine hena ahei fikimî tükuyafine manimbafani. ⁵ Asu nimorehi ranai yihimbombo hifinî mbiro piyei hehi manimboei. Asu nindou yimbu ranai hoafiyafandühî safaniya, “Nimboe se nindou yangiri nunguweimbi ranahambo yifiyeimbiyei fondiwami kokoarihora? ⁶ Aiana moai ndühî yanguru, nga botimefiyu. Ai Garirihü nunguambe sheimbo hoafimayu ranimbo se hohoanimondei. ⁷ Ai yahuya, ‘Nindou Hondü ra nindou moaruwai hohoanimoyomo-ndeimbi-yomondi warihündüwurimboemo nimi keimbi karhendeimbi fihî tikoemündi pefimbohünda. Asu yimbu sindu haya ngimî noufimbî ranifihî animbo botindifimbui,’ mehu,” masafani. ⁸ Raniyo asu nimorehi-mayei ranai horombo Sisas hoafimayu ra hohoanimomayei.

⁹ Asu nimorehi-mayei ranai hongu ra hinngirihi hehi hei ahambo süngrurü-rundeimbi ¹¹ asu munguambo amuri raniyei aheimbo munguambo moatükunî wataporimbo-marhündürî. ¹⁰ Sapö honguambe munguambo moatükunî tükumefeyoa hoeirihi hehi Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbimbo hoafimayei nimorehi ranana Maria Makdarahündiyo, Soana, Maria Semsindi hondiyo asu bidifiri amuri raniyei. ¹¹ Nga asu ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai nimorehi hoafimayei ranahambo tikarihi hehi hoafi yangiri anihündi yahomo houmbo moai anihondümborundi. ¹² Nga asu Pita ai pipiyu hu honguambe amofi himboyuane, hoeari ahambo himondimarihori rani yangiri mengorowa hoeimareandi. Raniyu ai hongu ra hinngire haya hüfu worambe rani-moatükunî ranahambo afindi hohoanimoyuhü mamaru.

*Nindou yimbu ai Sisasimbo Emaus nafî hohü hoeimarinerî
(Mak 16:12-13)*

¹³ Nimorehî ranai honḡuanambo hüsi sîmboanî Sisasîndî süḡgrurü-rundeimbî yimbu ranai ḡoafi mamî Emaus Serusaremîhündî hombo 11 kiromitahüfeimbî hoandarî nafî mahafanî. ¹⁴ Ai hafandühi muḡḡu moatükunî tükümeḡeyo rana-hambo wataporîmbo-marînandî. ¹⁵ Ai wataporîmbo-rîni hafandühi fifîrînandane, Sisas ai ahandîhoarî tüküfi haya ai-babîdîmbo mahu. ¹⁶ Mamî moatükunî gabudîmafoareapîra ai moai ahambo Sisas-ani safanî türüfoarînerî fifîrînerî.

¹⁷ Asu ai ahafanîmbo düdureapîrühî yahuya, “Se nîni-moatükunîmboyo wata-porîmborînandühi ahafana?” mehuamboḡafanî. Asu ai ḡḡusüamboarambe sîsai fiyafandühi manîmbafanî. ¹⁸ Asu ḡḡorü, ahandî ndürî Kriopas, ai sîmborî hoafiḡyuhî yahuya, “Awi Serusaremîhü ndüfosimbo tükümehindî ra se yangîranafi nîne moatükunî ranîhü tükümeḡeyo ra fifîrîfekoate-ayafi?” mehu.

¹⁹ Asükai Sisas ai düdureapîrühî yahuya, “Nîmboe wataporîmbo-arînanda?” mehuamboḡafanî. Asu sîmborî hoafiḡyafandühi safanîya, “Sisas Nasaretîhündî ranahamboane wataporîmbo-arîhorî. Aiana Godîndî hoafi hoafiḡyurandeyo haya God asu muḡḡuambo nindouyei hîmboahü ahandî hoafi, ratüpuri ra ḡḡîndî hamîndîyo. ²⁰ Yîhoefî bogorî nindou asu Godîmbo sesî sîhou-rundeimbî ai ḡafmanî-yomondî warîhü hîniḡḡimarüwuri. Ranîyo ḡafman ai hîfokoeffimboani yahomo houmbo nîmî keimbî karîhendeimbîfihî tîkoründümo pamarüwuri. ²¹ ḡḡa horombo ro hohoanîmoyefühîya, ‘Sisas ranana God ai Israerîhündî ranaheimbo aboedambo-fendürîmbo kafoarirî hîniḡḡîrîmbombai,’ masefi. Asu hîfokoamarüwuri ra yimbu si ho hayamboḡoanî hapo ḡḡîmî noufimbî siane. ²²⁻²³ Hapo siambe hondü nîmorehî bîdîfîrî roambeahîndî ai hei honḡuambe hîmboyeia moai ahandî yîfîni-moko ra ranîhü hoeirîhîndî. Ranîyo ro hepünîmehundî. Ai sînei yîhoefîmbo hoafiḡyehî seiya, ‘Sünambeahîndî nendî yimbu hoeirîhupîra ai safanîya, ‘Sisas ana yangîrî mbanḡḡu,’ masafanî,’ masei. ²⁴ Asu nindou bîdîfîrî roambeahîndî amboanî hîfomo honḡuambe muḡḡuambo moatükunî ra hoeirunda nîmorehî hoafiḡmayei süḡḡure meḡḡoro. ḡḡa asu moai Sisasîmbo ana hoeirüwuri,” masafanî.

²⁵ Asu Sisas ai ahafanîmbo hoafiḡyupîrühî yahuya, “Se ana ḡḡusüfokoate-anemo, se moai Godîndî hoafi hoafiḡyomo-rundeimbî hoafiḡmemo ranahambo nîmehünou hohoanîmoyomo. ²⁶ Godîndî hoafi hoafiḡyomo-rundeimbî ai hoafiḡyomondühi yahomoya, ‘Nindou God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo kamafoarirî ra asübusî ndemündî mbundambo anîmbo asu süḡḡunambo Godîndî hîmboahü ndürî adükarümbîndümbui,’ mehomo,” mehu. ²⁷ Ranîyo Sisas ai ahafanîmbo ahandî fimbo Bukambe hoafi mapeniḡḡo ra Mosesîndîmayo bukîfihî piyu haya Godîndî hoafi hoafiḡyomo-rundeimbî sürü papîru masîhoemo ranahambo yamundîmareapîri hu.

²⁸ Ai homo Emaus ḡḡoafîkîmî tükümeḡfundî. Ranîyo Sisas ai ḡḡasünde haya hombonoumeḡiyu. ²⁹ ḡḡa yimbu ai hütî hoafiḡyafandühi safanîya, “Mborai ro-babîdî apoefo, ḡḡa ndeara hüfîhamîndî hanühî nîmbîfembo akîmane,” masafandamboḡo. Ranîyo hafu ahafandî worambe aibabîdî mamaru. ³⁰ Ai sesîmbo yahomo houmbo nîmarîmombo bret semündü Godîmbo hîhîfîrürî mbura hîfîtîre haya masapîri. ³¹ Rasüḡḡu-mareandamboḡo ai hepünafîneandühi Sisas ani safanî fifîrîmarînerî. ḡḡa asu nîmehünou asükai awarîmarîhoayuwa moai hoeirînerî. ³² Ai ahafandîhoarî sîmborî hoafiḡyafandühi safanîya, “Anîhondü-ane, nafîni sînefühî sîhehîmbo wataporîmbo-maramuna asu sîhîrî ḡḡusüfoambe hepünîmehoandî,” masafanî.

³³ Refe hayamboḡoane, süḡḡurînerî-rînandeimbî ranai botîyafîne hena Serusaremînambo mahafanî. Ranîyo hafanî hoeirîneapurani ahandambo süḡḡurü-rundeimbî 11-memo ranai ahamundî ḡḡunîndî babîdî ḡḡureafu mamarîmonda hoeimarîneapurî. ³⁴ Ai hoafiḡyomondühi yahomoya, “Anîhondü-ane, Adükarî ai

yifihündi botimefiyu! Ai Saimon-so tükumefiyuwa hoeimariri,” mehomu. ³⁵ Ranıyo asu süngrurü-rundeimbi yimbu ranai ahafanımbo-so nafini tükumefiyu asu bret hifitireanda türüfoarineri fifirımarineri ranahambo wataporımbo-marınandı.

Sisasımbo süngrurü-rundeimbi ai hoeimarüwuri
(*Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Son 20:19-23; Ratüpurı 1:6-8*)

³⁶ Ahambo süngrurü-rundeimbi ranai bidifırambo rani-moatükuni ra wataporımbo-rundane, Sisas ahandıhoari ahamundi mbusümo tüküfi nüngumbo hoafıyupurühi yahuya, “Sıhamundi ngusüfoambe afure kümbearoamboane,” mehu. ³⁷ Ranıyomo yifiafımbai hoeiarıhurı yahomo houmbo yihımbo munğuna moaruwaimemo. ³⁸ Nga asu Sisas ai hoafıyupurühi yahuya, “Nımboe se ranahambo hepünefunda? Asu nımboe se nını-moatükuniyo hoeimarundi ranahambo awi fifirıfekoate-ayomoa? ³⁹ Se wandı yitınarı watınarı hoeiru. Ro wandıhoar-anahı nda! Se sündu hoeirundiři. Sapo yifiafı ana ngıři wandı fi nahuraindo.”

⁴⁰ Sisas ai hoafıyu mbura asu ahamumbo ahandı fi hoearı ra nafuimepurı. ⁴¹ Ai afındı hıhıfı-hıhıfımemosi, nga ai awi ranahambo anıhondümbofe-koate-afındı hohoanımomemo. Asu Sisas ai hoafıyupurühi yahuya, “Se sesi bidifırı sıhoundai?” mehu. ⁴²⁻⁴³ Asu ai kinı mamandundi ra nğorü bidifırı masabudowa semündü haya ahamundi hımboahü masesuwa hoeimarüwuri.

⁴⁴ Ai ahamumbo hoafıyupurühi yahuya, “Se fifırundai ro horombo se-babıdımbo nımboahambe hoafımayahı ra? Ro hoafıyahapurühi sahiya, Mosesındı ahınümbı hohoanımo ranambe, Godındı hoafı hoafıyomo-rundeimbi-yomondi bukambe asu Herü Buk ranambe munğı moatükuni wambo tükündıfemboe masahı.” ⁴⁵ Sisas ai ramehuamboemo ngusüfoambe fufurıfoareapurühi Bukambe hoafımayo ra türüfoaru fifirımarundi. ⁴⁶ Asu Sisas ai sımborı hoafıyupurühi yahuya, “Sapo Bukambe sürü papımarundi ra yare hoafıyowohü yahoya, ‘God ai ahandı nendambo aboedambo-fendürımbo koamafoariri ra asübusı ndemündü mbunda yifındu haya ngımi noufımbı ranambo yifihündı botındıfımbui. ⁴⁷ Rananımbo Serusaremıhü pındımo houmbo munğıambo hıfı ahandı ndürınambo hoafı bokarındıhoemboemo. Rananımbo asu moaruwai hohoanımo ra hınıngırıhindühi aboedı hohoanımo süngurıhindanı God ai ahei moaruwai hohoanımo ra amboawi mbeyahuamboane,’ meho. ⁴⁸ Asu se ndanı moatükuni tükumefeyo ndanahambo wataporımbonu ndündı. ⁴⁹ Wandı Ape ai Yifiafı Aboedı koarıhefembo hoafıyu masıhendı ra koandıheheamboyahı. Nga awi se hokoate Serusaremıhü nımandımombo Godındı-mayo ngınındı ra ndowandümo houmbo anımbo ngomo,” mehu.

Sisasımbo God ai sünambe serümündü mahafu
(*Mak 16:19-20; Ratüpurı 1:9-12*)

⁵⁰ Sisas ai ahambo süngrurü-rundeimbiımbı sepurümündı hu Betani ngoafıhü kaimayu. Ranıyo God ai ahamumbo aboedı-aboedımbıreapura yahu haya dıdıbafımefiyu. ⁵¹ Ai ahamumbo aboedı-aboedıreapurühi nünğıane God ai ahamundi mbusümonındı serümündü sünambe mahafu. ⁵² Ai yırı yimbu pusıru nımarımombo ahambo ngusıfo parıwurı mburumbo Serusaremınambo hıhıfı-hıhıfı kameihı hıhırıyafu mahomo. ⁵³ Asu ai munğıambo sı Godımbı aboed-ani yaho hohoanımomböhünda ahandı worına homo marundi.

Son Aboedi hoafi Son ai sürü papimarandi

Yangiri ni ngombo Hoafi ra nindou bomefeyo

¹ Horombo hondü God ai hifi nda nafikoate-yuambe Hoafi nda mengoro. Hoafi ra ai Godindi fikimi mengoro asu God-ane. ² Horombo hondü Hoafi ra Godindi fikimi mengoroane. ³ God ai Hoafi raninambo mungu moatükuni ra nafimarandi, nga moai ngorü-moatükuni ngorü nafi süngure tüküfeyo. ⁴ Hoafi ra yangiri ni ngombo nimindühane asu yangiri ni ngombo ra nindou-yafe si-ane. ⁵ Si ra nimbirana hambo si asagado, nga nimbirana ra ngirirana si ranahambo gabudeandi.

⁶ Nindou mamirana God ai koamarirheira mahu. Ahandi nduri Son-ani. ⁷ Nindou ranaheimbo si ranahambo anihondumbo hoafomböhünda mahu. Nindou mungu ai hoafi ra himborirheira hehi anihondumbo-mbirirhinda yehuenüngu mahu. ⁸ Son ra si raniruponi, nga si ranahambo anihondumbo hoafiyu-randeimbi yangir-ani. ⁹ Si ndanana si hond-ane asu ai hifi ndanihu tüküfe haya asu nindou munguambo si boakifoare arandi.

¹⁰ Nga Hoafi ranai hifi ndanihu mengoro. Hoafi raninambo God ai hifi nda nafimarandi, nga asu nindou hifi ndanihu aniboadei ranai moai ahambo firirihori. ¹¹ Ai ahandi ngoafi hondüna hu, nga asu nindou ahandi ngoafihündi ai moai ahambo firirihorimindei. ¹² Nga didirirheira ahambo anihondumbo-ririhorühi firimarirhorambo asu ai aheimbo kamafoareandüra ai Godindi nimorir tükümehindi. ¹³ Moai hifinindi moatükuninambo Godindi nimorir mboyahi tüküyahindi siririr boagirir ramehindi nou. Wani, nga God ai ahandi hohoanimo süngu ahandi nimorir mboyahi marihündi. ¹⁴ Hoafi ra nindou bofe tüküfe mburambo asu sirhefir mbusümo manünguwa ai nduri adükarümbi ra hoeimarirhuri. Nduri adükarümbi ra Godindi nimorir mamirana yangirirana hand-ane. Ai afindi hipoambore-randeimb-ani asu sirhefirambo Godimbo afindi moatükuni anihondumbo nafuimaramuni.

¹⁵ Son ai ahambo anihondumbo hoafimayu. Ai pukuna hoafiyundürühi yahuya, “Ro nindou ndanahamboyahi hoafimayahandüri, ‘Ro boatei tükündaheanda ai wandi süngu tükündüfimbui, nga aiana adükari safi ngasündeandireimb-ani. Nimboe ai boateifi manünguwa ro tükümeheandane,’ ” mehu.

¹⁶ Ahandi afindi hipoambofe ranisüngu sirhefirambo afindimbo aboedi-aboedireamuni arandi. ¹⁷ Mosesindi warisünguyo ahinümbi hohoanimo tüküme feyo, nga hipoambofe hohoanimo asu anihondumbofe hohoanimo ra Sisas Kraisindi sünguyo tüküme feyo. ¹⁸ Moai nindou mamirana ai-amboani God hoeririr, nga Godindi nimorir mamirana Afindandir fikimi nüngumbü ai God-ani asu ai yangiriyu Godimbo hoeririr haya sirhefirambo nafuimaramuni.

Son ai ro nindou God koamafoaririyahipoani mehu

(Matyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Ruk 3:1-18)

¹⁹ Suda bogorirana ai Godimbo sirhou-randeimbi bidiririr Rifai sirihündi babidimbo koamarir-houpura Serusarem hinirngiru houmbo kosimo Son sowahi tüküyafu düduyafundowohü yahomoya, “Se didiriyafa?” mehomondamboyu. ²⁰ Raniruy asu Son ai moai diboreandi, nga weindahir anihondumbo hoafiyuhir yahuya, “Roana Nindou God koamafoaririr Krais raniryahipoani, nga wani,” mehu. ²¹ Raniriyomo asu sirborir hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu se didiriyafa? Asu se Erasayafi?” mehomondamboyu. Asu Son ai sirborir hoafiyupurühir yahuya, “Wani, roana raniryahipoani.” Asükaiyomo düduyafundowohü yahomoya, “Ro Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi hifandarirhuri, se raniriyafi?” Asükaiyu ahamumbo sirborir

hoafiyupurühi yahuya, “Wani, roana raniyahipoani,” mehupuri. ²² Raniyomo asu ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu se didiyafi nimora? Se yihoefimbo hoafiyafan-animbo asu ro hoafi ra nindou yihoefimbo koamar-houmuni ahamumbo sowana semindi homboanefi. Se sihaf fimbo nungumambisafa?” mehomo. ²³ Raniyu asu Son ai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “Ro rananahi: Nindou mamihandiyasimondi nimih wohi furikoate-yowohü mihngiyohü yahoya, ‘Bogorindi nafih aboedi nafihndihendih,’ meho, nga ro rananahi,” mehu. Horombo hoafi nda Godihndi hoafi hoafiyu-randeimbi Aisaia rareamboyu yahurai bukambe hoafimayu.

²⁴ Farisi aiyomo nindou hoafi sowandümo homo-rundeimbi ahamumbo koamar-houpura makosomo. ²⁵ Nindou ranai Sonimbo hoafiyomondowohü yahomoya, “Asu se Kraisyafipoani, Erasayafipoani, Godihndi hoafi hoafiyu-randeimbiyafipoani, nga asu nimboeafi se hundürürandüri maranda?” mehomondamboyu. ²⁶ Raniyu asu simbori Son ai hoafiyupurühi yahuya, “Roana hoenambo yangir-ane hundürühi arihandi, nga sihamundi mbusümo nindou mamih anüngu, nga asu seana moai nindou ranahambo fifirihori. ²⁷ Ro boatei weindahi ratüpurüya arihandi, nga nindou ranai animbo süngunambo weindahi rande ratüpuründümbui. Nga asu roana nindou aboedi hamihndiyahipoani ahandi su wofih himondihmaramüdu ra fufurihfembohünda,” mehu.

²⁸ Hoafi nda Betani ngoafihü Sodan hoe gogoanini tüküme feyoane. Asu hifi ranihüyo Son ai nimorehi nindowenihih aheimbo hundürümarandüri.

Sisas ai Godihndi sipsip nimor-ani

²⁹ Ngorü sihi Son ai himboyuwane Sisas ahambo sowana masünuwa hoeirirühi yahuya, “Godihndi sipsip nimorih asüfu ra hoeirihori. Ranahandi süngu-animbo God ai nimorehi nindowenihih-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mbüsümbui. ³⁰ Nindou ranahamboyahih ro siheimbo hoafiyahandürühi, ‘Nindou ai ro nimboahani wandih süngu düdümbui. Nindou ai adükari bogor-ani, nga roana ai nahuraiyahipoani,’ masahandüri. Nga asu ro nihngokoate-yahambe ai manüngu. ³¹ Asu ro moai fifirihini, nga nindou ra didimbei, nga asu Israerihündih ai ahambo fifirimbirihora sahehea sinih hundürü-marihandüri,” mehu.

³² Son ai yare hoafiyundürühi yahuya, “Ro hoeirihendani Yifiafi Aboedi wupufo nahurai sünambeahihndih kosi ahandiwamih pühüyo mamaro. ³³ Awi ro moai nindou ranahambo fifirihini, nga God aiyu wambo hoenambo hundürümbirandürä yehuenüngu koarhendirühi yahuya, ‘Se hoeindowandani Yifiafi Aboedi kodih nindou ranahandiwamih nimandoani ana, asu ai-animbo aheimbo Yifiafi Aboedinambo hundüründandürimbui,’ mehu. ³⁴ Yifiafi Aboedi ahandiwamih kosi mamaro ra hoeimarihendih asu anihondümboanahih hoafayahih nindou nda Godihndih nimor-ani,” mehu.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi kamafoareapurih

³⁵⁻³⁶ Ngorü si Son ai asükai ranihü ahambo süngurünerih-rinandeimbi babidimbo nungumbo Sisasimbo hoeirirane mahuamboyu, asu Son ai hoafiyuhih yahuya, ‘Se hoeirihne. Ndanani Godihndih sipsip nimorayu.’ ³⁷ Son ai ra-mehuamboyahani asu himboriyafani hena ai Sisasihndih süngu mahafani. ³⁸ Raniyu asu Sisas ai hihirihfi hoeireapirane ahandih süngu mahafandamboyu hoafiyupirühi yahuya, “Se nihini kokomboyafana?” mehupiramboyafani, asu simbori hoafiyafihandowohü safanea, “Rabai, se nahiyafih nimbafih aranda?” (Ndürih ‘Rabai’ ahandih nimihndih ra yamunde-randeimb-ane.) ³⁹ Sisas ai hoafiyupirühi yahuya, “Sühüfanih naha hoeirihne,” mehupiramboyafani. Asu ai hüfanih worih nimarümbih ra hoeirihne hena, asu ranih sihi ai-dibo mamarifani ra ndeara nimbambeyo.

⁴⁰ Nindou yimbu ranai Sonɪndi hoafi hɪmboriyafani hena Sisasɪndi sɪngu mahafandi ahafandi nduri ra ngoru ana Andru, Saimon Pitandi akidiyu. ⁴¹ Ai hu, ahandi amongo Saimon kokoruri hoeiriri haya hoafiyunduhɪ yahuya, “Ro Mesaia hoeimarɪhuri,” mehu. (Nduri Mesaia ra Grik hoafinambo Kraisi-ani.) ⁴² Raniyu Andru ai Saimonɪmbo serumundi Sisas sowana mahufu-amboyu, asu Sisas ai Saimonɪmbo hubudururuhi hoafiyunduhɪ yahuya, “Seana Sonɪndi nɪmori Saimon-anafi, nga sihafi nduri ana Sifasi-mbeyowamboane,” mehu. (Nduri Sifasi ranana nɪmoei-ane.)

Sisas ai Firip Natanierɪmbo fhɪmarapɪmundu

⁴³ Ngoru si Sisas ai Garirinambo hafombo yahuhaya nɪmarumbo, Firipɪmbo hoeiriruhɪ hoafiyunduhɪ yahuya, “Se mborai wandi sɪngu,” mehundo. ⁴⁴ Firip, Betsaidahundi Andru, Pita-babidimbo mamɪ ngoafihund-ani. ⁴⁵ Raniyu asu Firip ai Natanierɪmbo kokoruri hoeiriri haya hoafiyunduhɪ yahuya, “Horombo Moses ai ahɪnɪmbɪ hoafi suru papiranduhɪ nindou kudumbui mehu ra fifiro. Asu Godɪndi hoafi hoafiyomo-rundeimbɪ amboani ai mamɪ yahurai suru papimarundi ranahambo hoeimarɪhori. Nindou ranana Sisas-ani Sosepɪndi nɪmori Nasaretɪhundi,” mehuamboyu. ⁴⁶ Asu Natanier ai Firipɪmbo dudufinduhɪ yahuya, “Asu Nasaret ngoafihɪ ra aboedi moatukuni tukumandifeyo rane?” mehuamboyu. Asu Firip ai simbori hoafiyunduhɪ yahuya, “Naha se sɪhufi hoeirosi,” mehu.

⁴⁷ Sisas ai Natanierɪmbo hoeirirani mahufu-amboyu hoafiyuhɪ yahuya, “Nindou ndanana Israerɪhundi hond-ani, nga aiana anihondumbo yangiri hoafiyurandeimbani,” mehu. ⁴⁸ Raniyu asu Natanier ai Sisasɪmbo dudufinduhɪ yahuya, “Se wambo nunguro fifiro-wandirɪmboyafa?” mehundo-amboyu. Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhɪ yahuya, “Firip wambo fifirife hoafikoate-yuambe sufuri afumambe manimbafa hoeimarɪheanɪni,” mehu. ⁴⁹ Raniyu asu Natanier ai Sisasɪmbo hoafiyunduhɪ yahuya, “Yamundo-randeimbɪ, seana Godɪndi nɪmor-anafi! Seana Israerɪhundi-yafe adukari bogor-anafi!” mehundo-amboyu. ⁵⁰ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhɪ yahuya, “Ro sihambo sufuri afumambe hoeimarɪheanɪni masahi ranimboanafi anihondumbo-arowandiri? Nga awi sɪnguna se afɪndi moatukuni ranahambo ngasundeandeimbɪ tukundifeyoani hoeindowamboafɪ,” mehu. ⁵¹ Asukaiyu hoafiyuhɪ yahuya, “Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Sɪngunambo ana sunu subuduhohu sunambeahɪndi nendi ai Nindou Hondundiwamɪ gafomo kodomo ndundani hoeindumboemo,” mehu.

2

Sisas ai boatei hepunifeimbɪ moatukuni ratupurɪmayu

¹ Yimbu nɪmbiyomo houmbo nindowenihɪ ngoru ai Gariri hɪfambe Kena ngoafihɪ nɪmorehɪ masemundu. ² Raniyo Sisasɪmbo asu ahambo sɪngururu-rundeimbɪ babidimbo ahamumbo amboani nɪmorehɪ semɪndi sesesi ranambe didimo masei. ³ Rani-simboani wain hoe ra mungu masimindeiamboyu, asu Sisasɪndi hondɪ ai nɪmorɪmbo hoafiyondowohu yahoya, “Nindou ai wain hoe mungurɪhimboanei,” mehindowamboyu. ⁴ Asu simbori yare hoafiyunduhɪ yahuya, “Me, nɪmboe se wambo rani-moatukunimbo hoafayafa? Ndanana sihei siane, nga awi ro ranimbofembo si ra yohoyopoani.” ⁵ Ra-mehuamboyu asu hondɪ ai wori aharamburɪndi ratupuriyomorundeimbɪ ahamumbo hoafiyopuruhɪ yahoya, “Sisas ai nɪni-moatukunimboyu refembo hoafɪnduanɪ ra-sɪngundundi,” meho.

⁶ Ngoafî ranîhü nîmoei hîpîrî 6 afîndî hoe hafo tüküfe-randeimbi Suda ai fi aboedîferambo hundürüyorambohünda burîmayo. ⁷ Ranîyu Sisas ai ratüpurîyomorundeimbi ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Se hîpîrî ranambe hoe fuibîdîhondi,” mehuamboemo. Asu ai hîpîrî ranamboe hoe fuibîdîhoumbo tüküru-tükürumarundi. ⁸ Ranîyu asu Sisas ai hoafîyupurühi yahuya, “Se hoe ra nîmoamonîndî kaboandundüh-anîmbo nindou sesi kanîmbo ehu ahambo sowanambo ndowandümo ngomo,” mehua-mboyomo asu ai rasüngumarundi. ⁹ Nindou sesi kanîmareandî ai hoe ra apîre hoeireandane, asu wain hoe apîmayowamboyu, ai moai fîfîreandî dagüdambombai wain hoe ra. Nga ratüpurîyomorundeimbi ai-yanğîrîyo hoe mafuindümo fondî ra fîfîmarundi. Ranîyu asu nindou sesi kanîre-randeimbi-mayu ranai nindou nîmorehi semîndîmbo-mayu ranahambo mborai mehundo. ¹⁰ Ai hoafîyundowohü yahuya, “Ndanî-ndanî hoafühi ana nindou wain hoe aboedî boatei sîmîndei mburühümboanei, asu süngunamboane moaruwai ra sîmîndei arîhündî. Nga asu seana aboedî safî ra kîkîhandîfî nîmarîfî mburamboyafî hapondanî randî sowandîfî masînîfî,” mehu.

¹¹ Sisas ai Garîri hîfambe Kena ngoafîhü boatei hapünîfeimbi moatükunî ramareandî. Ai ahandî adükârî ngînîndî ra nafuimayu-wamboyo asu ahambo süngururürundeimbi ai ahambo anîhondümbo-marüwurî. ¹² Ranîyo asu Sisas ai ahandî hondî, akohoandî asu süngururürundeimbi babîdîmbo Kena ngoafî hînîngîrîhi hehi Kaperneam ngoafîna hei ranîhü yahunümbî si manîmboei.

Nindou ai Godîndî worambe kakî semîndîmbo ratüpurîmemonda Sisas ai hemafoareapurî

(Matyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Ruk 19:45-46)

¹³ God ai Israerîmbo Isipîhündî aboedambo-mareandürî ranî adükârî si Pasofa warî ra ndeara akîmî tîfîmareandamboyu asu Sisas ai Serusarem ngoafîna mahafu. ¹⁴ Hafu tüküfi haya Godîndî worambe kefuai hu hoeireandane, nindou ai burmakau, sipsip, ndu pemîyomonda asu kakî sîseru sabupurî rundühi mamarîmonda hoeimareapurî. ¹⁵ Ranîyu wofî hoandarî nafîrîhai semündü haya ranînambo ahamumbo burmakau, sipsip, ndu napo ra kameihî bukürî-foareapurühiyu, asu nindou kakî sîseruründühi mamarîmo ahamundî kakî ra buburamündî pütîfîhiyu fondî ra hîhîre amoahîmareandî. ¹⁶ Ranîyu asükaiyu nindou ndu kakîfîhi saurundühi manîngomo ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Napo ra fufuründümo houmbo moanewana ngorügoanîni homo. Asu se wandî Apendî worî ndanambe maket worîmborîhi hehi pemîyei asu kakîfîhi mbo seihü arîhündâ?” mehuamboemo. ¹⁷ Asu ahambo süngururürundeimbi ai hoafî Baibor-ambe mapenîngo ra hohoanîmomemo, ‘Ro sîhafî worî aboedî mbîfondarowa sahehea ranîmboanahî afîndî tîñîrîfoayahî,’ meho.

¹⁸ Asu Suda ai Sisasîmbo hoafîyomondowohü yahomoya, “Se nîni hepünîfeimbi moatükunî ramandowandî yîhoefîmbo worî ranambeahîndî hemoafoarowamunî ra ngînînd-ani yaho nafuimbohündambo?” mehomondamboyu. ¹⁹ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyupurühi yahuya, “Ro sîhamumbo hoafayahî, Godîndî worî nda bîrîboadundanî asu ro asükainda ngîmî sinambo yanğîrî worîmbondî-hamboyahî,” mehuamboemo. ²⁰ Ranîyomo asu Suda ai hoafîyomondühi yahomoya, “Nindou ai worî nda 46 hîmbanî worîmbomarund-ane asu se ngîmî sihî yanğîrî asükainda worîmbondîhi munğundîheamboyahî asafî?” mehomondamboyu.

²¹ Sisas ai ahandî fimboyu Godîndî worî süngunambore kafaore hoafîmayu. ²² Ranîyo Sisasîmbo God ai honğumbeahîndî botîrîrî sîmboanî ahambo süngururürundeimbi ai horombo ahandî fimbo hoafîmayu ra ngusüfoambe pumarîndümo. Ranîyo horombo Sisas hoafîmayuyo Godîndî bukambe sürü papîmarundî ranîyo ra anîhondümbo-marundi.

Sisas ai muŋguambo nindouyei hohoanimo fifireandi

²³ Sisas ai Suda-yafe adükarî si Pasofa ranahambohünda Serusarem ŋgoafihü mamaru. Raniyo nindou afîndî ranai Sisas hepünifeimbî moatükunî ramareandî ra hoeirîhi hehi anihondumbo-marîhindî. ²⁴ Nga asu Sisas ai nindou ranahei hohoanimo ra fifire hayambo-wambo moai anihondumbo-rearü. ²⁵ Asu nindou amurî ai Sisasimbo nindouyei hohoanimo ranahambo nafuiyondürühî hoafiyondopoanî, nga ai ahei ŋgusüfoambe hohoanimo ra muŋguambo fifireamboani.

3

Sisas ai Nikodemus-dibo wataporimefani

¹ Nindou mamî Farisi-ambeahîndî manüŋgu ahandî ndürî Nikodemus ai Suda-yafe bogoriyu. ² Asu mamî nimbokoanî Nikodemus ai Sisas sowahî hu tüküfi hoafiyundühî yahuya, “Yamundo-randeimbî, Ro fifirî-hunînimboanefî, seana nindou yamundo-randeimbî God koamarîhenî-anafî. Nindou ŋgorü ai-amboanî ŋgirî hepünifeimbî moatükunî se Godîndî ŋgîndînambo rawarowandî ra randeandî,” mehuamboyu.

³ Asu Sisas ai simborî hoafiyundühî yahuya, “Ro sîhambo anihondumboanahî hoafehanîni: Nindou ai simborî tüküfekoate-ayu ana, ai ŋgirî God hîfandarandî ranambe ŋgu,” mehu. ⁴ Nikodemus ai simborî hoafiyundühî yahuya, “Asu nindou adükarîhündî ra nüŋgunde hondî ai wakîndîrimîndoanî asu nîmorî akîdou nahuarai tükümandîfia? Asu ŋgirî nindou ai hondandî furambe daguduwani asükai wakîndîrimîndo,” mehuamboyu.

⁵ Asükai Sisas ai Nikodemusimbo hoafiyundühî yahuya, “Nindou ai Yifiafî Aboedînambo asu hoenambo simborî tükümbüfiyu-wamboane. Refekoate-ayu ana, ŋgirî God hîfandarandî ranambe gafu. ⁶ Nindoundî fi ranana ahandî hondafîndî-yafe findambo tüküme fiyuani, nga ahandî yifiafî ranana Yifiafî Aboedîndî ŋgîndînambo tüküme fiyoane. ⁷ Ro hoafiyahühî se simborî tükündahîndî masahî hoafî ranambo se ŋgirî hepünaföandühî afîndî hohoanîmondafî,” mehu. ⁸ Werî ranai ai hohoanîmomayo süŋgu werîyo hoarandî. Asu se werî fisîhoasî ranî-yanŋgirî-ane hîmborayafî, nga nîni-nafî tüküfe hayamboyo asu nîni-nafîyo aho ra moai fifîrowandî. Asu nindou Yifiafî Aboedînambo simborî tükehîndî amboanî mamî yahurai-ane,” mehu.

⁹ Asu Nikodemus ai Sisasimbo düdufindühî yahuya, “Asu se hoafîmayafî nda nüŋgu-nahurai tükümandîfea?” mehundowamboyu. ¹⁰ Asu Sisas ai simborî hoafiyundühî yahuya, “Seana Israerî-yafe yamundo-randeimbî-anafî, nga asu seana awi moai fifîrowandîyo? ¹¹ Ro sîhambo anihondumboanahî hoafayanîni, Ro nîni-moatükunîyo fifîrimarîhundî ranane wataporîmbo-rîhu arîhundî. Asu ro nîne-moatükunîyo hoeimarîhundî ranane wataporîmbo-arîhundî. Nga hoafî ro wataporîmbo-arîhundî ranahambo se sahümündî daboadanambo-arîhindî. ¹² Ro sîheimbo hîfî ndanîhündambo wataporîmbo-marîhandürî, nga asu moai se wambo anihondumbo-rîhindîrî. Asu ro sünambeahîndî moatükunîmbo wataporîndahanî ra nüŋgundühî anihondumbo-ndîhindühî fifîrimandîhia? ¹³ Moai nindou ŋgorü hîfî ndanîhündambo ana sünambe hafu, nga Nindou Hondü sünambeahîndî makusu ai yanŋgirîyu asükai mahafu.

¹⁴ Sapo horombo Moses ai amoasîrî nîmî wohî furîkoate-reandühî semündü nîmoamo botîmareandî. Asu mamî yahurai-anîmbo Nindou Hondumbo amboanî semündü nîmoamo botîfiamboani. ¹⁵ Rananîmbo nindou ahambo anihondumbo-arîhorî ranai yanŋgirî koadürümbo-koadürümbo nîŋgo ra mbîsahümündî-amboane. ¹⁶ God ai nîmorî mamümbîyu hayamboyo nîmorehî nindowenihî hîfî ndanîhü anîboadei ranaheimbo ŋgusüfo pareandürîhiyu asu ahandî nîmorî mamî ra hîfîna koamarîherü. Nindou muŋgu didîyei ahambo anihondumbo-arîhorî ai ŋgirî

awandihendi, nga koadürümbo-koadürümbo nimböimboyei. ¹⁷ God ai ahandi nimori hifina koamaritherü ra ai kosi nindou yibobore-randeimbi nahurai hifihündi nindouyei hohoanimo yibobofemboyupoani. Nga rananimo munquambo hifihündi nindou ai ahandi süngu aboedambo-mbeahinda yahu hayamboyu koamarheira makusu.

¹⁸ Nindou Godindi nimorimbo anihondümbo-areandi ahambo ana ngiri yibobondirühi papi-hoafindüri, nga nindou ahambo anihondümbofe-koate-ayu ranahambo-animbo yibobondirühi papi-hoafindürimbui. ¹⁹ Yibobofe ranahandi nimindi ra ndahurai-ane: Sapo si aboedi ra sunambeahindi makosoyosi, nga asu ai moai ranahambo yifiriyei, nga ai nimbokoani nimbü afindi pimayo ranambe ningomboyeyi yifirimayeyi. Nimboe sapo ai moaruwai hohoanimo rarihindühi wamboyei ramehindi. ²⁰ Munquambo nindou didiyeyi si ranahambo yiboarukorarihindühi ana, ai moaruwai hohoanimo yanggiri rarihindühanei. Nindou yahurai ana ngiri si peyoani ngei sapo si ranai ahei moaruwai hohoanimo ramarihindi ra nafuindandürimboe sei hehimbo wambo. ²¹ Nga nindou aboedi hohoanimo yanggiri semündü anüngu ranai-animbo sihi tükündüfimbui. Rananimo nindoundi ratüpurü ra si ranai Godindi nginindinamboane ratüpurüyu arandi mbisi nafuindimboe,” mehu.

Son ai Sisas tüküme fiyu nimindi ra weindah hoafimayu

²² Asu süngunambo Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo randihünda botiyafu houmbo Sudia hifina mahomo. Ai homo ranihü yahunümbi si ningomomboyoyi Sisas ai nindou hundürumarandüri. ²³ Ainon ngoafihü Serim ngoafikim hoe afindi mafoafusowa asu ranihü Son ai-amboani nimorehi nindowenih hundürumarandüri. Rani-simboani nimorehi nindowenih afindi ranai ahambo sowana hei marihündamboyu ai hundürumarandüri. ²⁴ Son ai karabusifekoate nunguambeahiyoyi aheimbo hundürumarandüri.

²⁵ Raniyo asu Sudahündi mamü ai Sonindi süngururü-rundeimbi babidimbo Godindi himboahü aboedi tüküfembo hundürü hohoanimo ranahambo hoafina simbori hoafimemo. ²⁶ Raoyafu mburu hifomo Sonimbo hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, se hohoanimoyafai nindou Sodan hoekimü ai-dibo nimbafanimbo se ahandi hoafi yihofimbo hoafimefimuni. Nga ai haponda hundürumarandür-amboanei asu nindou ai shefimbo sowana sifokoate ahambo sowanambo yanggiri hüraramindo,” mehomo. ²⁷ Asu simbori Son ai hoafiyupurühi yahuya, “Nindou ai ngiri raranimoatükunü moani ndemündü, nga God ai dagadowananimbo ndemündümbui. ²⁸ Horombo se himboriyomondani ro shamumbo hoafiyahapurühi sahiya, ‘Roana Kraisiyahipoani, nga ahandi nafü didiboado-fembohünda God ai kamafoareandir-anahi,’ masahi hoafi ra se shamundihöari himborimemo. ²⁹ Asu nindou ngörü ai nimorehi asemündü ana, nimorehi ra nindowenih ranahand-ane. Asu nindowenihambo faritherü-randeimbi ai ai-dibo nungumbo nimorehi masemündü ahandi hoafi himboriyuhü ai hihifi-hihifimayu. Yahurai-ane asu haponda hihifi-hihifi ra wandi flambe amaro. ³⁰ Asu nindou ranai adükari ndürimbi-mbiyowamboane, nga wandi ndürü akidou-mbeyowamboane.

³¹ Nindou nimoamo sunambeahindi makusu aiani munquambo nindou ngasünde haya adükari hamindayu. Nga asu nindou hifi ndanihündamboayu ranai ana hifinindi wambo ai hifi ndanihündambo wataporü rani yanggiri semündü nungumbo wataporiyuhani. Nga nindou sunambeahindi makusu ranai ana munquambo nindou ngasünde haya adükari hamind-ani. ³² Ranani asu ai raranimoatükunü hoeire asu himboriyu-randeimbi ranahambo hoafiyu arandi. Nga asu nindou mamü ai-amboani moai ahandi hoafi ra anihondümboreandi. ³³ Nindou düdi ahandi hoafi ranahambo kikiharamündü ana, asu God ai anihondümboani hoafiyu arandi yahuhani. ³⁴ Nindou

God koamar+heira makusu ranai ana ahandi hoafi yangir-ani hoafiyu arandi. Sapo God ai moai ahambo Yifafi Aboedi ra bidifiri-bidifirire sagado.

³⁵ Afindi ai Nimorimbo afindi hamindi ngusüfo parirühi asu mungu moatükuni hifandimbo nginindi masagado. ³⁶ Nindou ngorü ai Nimori ahambo anihondümbo-ariri ana, asu ai aboedi koadürümbo-koadürümbo nüngumbui. Nga asu anihondümbofe-koate-ayu aiana ngiri yangiri koadürümbo-koadürümbo nungu. Asu Godindi nginindi hohoanimo ra ahambo-so koadürümbo-koadürümbo yagodimboe.”

4

Sisas ai Sameriahündi nimorehi-dibo wataporimefe

¹ Rani-simboani Farisi ai yaru himboriyomondane, “Sisas-ani Sonimbo ngasündiri haya afindi nindou hundürandüri arandi,” masei. ² (Nga moai Sisas ahandi hoari ana ngorümbo hundürandüri, nga ahandi süngururü-rundeimbi ai yangiriyomo ramarundi.) Sisasindi süngufembo nindou afindi hundürümeyei hoafi Farisi ai himborimemo ra Sisas ai ffireandi. ³ Raniyu asu ai rani hoafi ra himboriyu haya Sudia hifi hiniñgire haya Garirinambo mahu. ⁴ Garirinambo hombo nafi ra Sisas ai Samaria-yafe hifi mbusümo nafiyu mahu.

⁵ Raniyu hafu adükari ngoafi Samaria-yafe hifambe ahandi ndüri Sikar ranihü tüküme fiyu. Ngoafi ranikimiyu Sekob ai ahandi nimori Sosepimbo hifi kikire hiniñgimareando. ⁶ Horombo Sekob ai hoe rambohünda kakira pumareandi ra ranihü puaroane, asu Sisas ai ndeara hüfinimbo nafi gebuai ra süfu süfumbo tñambofihiyu asu foeamongo ranikimi mamaru.

⁷⁻⁸ Raniyu asu ahambo süngururü-rundeimbi ranai boatei sesi pemimbo ngoafi ranambo mahafomo. Asu nimorehi mam Samariahündi ranai hoe ra fuimindimbo makosowamboyu, Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Hoe ra wambo fuisao, nga ro simindimbo samboanahi,” mehuamboyo. ⁹ Asu nimorehi ranai hoafiyundowohü yahoya, “Seana Sudahünd-anafi, asu ro Samariahünd-anahi, nga asu se nimboe wambo hoe fuisao safi hawa düduwefoandira?” mehoamboyo. ¹⁰ Asu Sisas ai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Nine-moatükuni God ai sihambo saimbo mehu ranahambo firiworühi, hoafimbefindo-mbonana, asu hoe simindiwani yangiri gedühi niñgombo saganini,” mehuamboyo. ¹¹ Asu nimorehi ranai hoafiyundohü yahoya, “Adükari, hoe fuigoninimbo hipiri wani, nga foeamongo hoe ndanana ambeambe anguni ragu-ane. Asu hoe simindiwani yangiri gedühi niñgombo ra naha dagüda mafuindandifa? ¹² Sihefi amoa Sekob ai foeamongo ra hiniñgimareamunane. Hoe ra ai ahandi nimori asu burmakau, sipsip ra-babidimbo sümündi marandane. Nga asu se kosirihefe adükarimbofe niñgombo safomboyafi?” meho. ¹³ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Nindou hoe nda asimindei ranai ana asükaindei nimai amindaninombo-ndeimboyei. ¹⁴ Nga nindou didiyeyi ro hoe aheimbo asahandüri ranai ana ngiri asükaindei amindaninombonde, nga wani. Hoe ro aheimbo saimbo saheeamboayah ranana, ahei fiambe apoandihori hoe nahurai fondihoai-fondihoindandani asu nindou ranai yangiri koadürümbo-koadürümbo nimboeimboyei,” mehuamboyo. ¹⁵ Asu nimorehi ranai düdufendowohü yahoya, “Adükari, se wambo hoe ra sawandiri. Rananimbo ro ngiri asükainda sünguna hoembo amindaninombondahühi hoe nda fuimindimbo didihi,” mehoamboyo. ¹⁶ Asu Sisas ai hoafiyundowohü yahuya, “Se ngüfi shafi nindowenihambo hoafindafindo mbundambo-animbo asükaindafi ndühi didifi,” mehundowamboyo. ¹⁷ Asu ai hoafiyundowohü yahoya, “Roana anamindeimbi-yahipoani, nga anamindikoate-anahi,” mehondowamboyo. Asükaiyu Sisas ai hoafiyundowohü yahundoya, “Se ‘Roana anamindikoate-anahi,’ asafi ra wambo anihondümbo-anafi

hoafayafindiri. ¹⁸ Nga se nindowenihi hondahüyafundeimbi masowapundifi, nga se haponda nindowenihi-dibo animbafi ra shafi anamindi hondüyupoani. Nga se wambo haponda anihondumbo-anafi hoafayafindiri,” mehu. ¹⁹ Nimorehi ranai hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, seana ro hoeir+hean+na Godindi hoafi hoafiyafirandeimb-anafi. ²⁰ Yihoefti amoao mami ana hifi wafu ndani-wamiyomo rotuyomo marundi, nga asu Suda se-anemo Serusarem ngoafi ranihü yangiri rotuyomboane ehomo,” mehoamboyu. ²¹ Sisas ai yahuya, “Nimorehi, se wambo anihondumbo-rowandiri, nga se ngiri amitata Apembo hifi wafu raniwami asu Serusaremihö ra rotuyo ra-koate-ndei. ²² Samariahündi seana Godimbo ndorihori fifiri-horühiyeipoani ahambo rotuyei arihündi. Nga ro Suda ana God ranahambo ndorihuri fifiri-hurimboanefi. Nga asu sapo Godindi nendi aboedambofembo ratüpuri ra Suda yihoeftimbo sowahi tüküme feyoane. ²³ Sapo rani si tüküfembo meho ra, ndeara haponda tüküfemboane, nga asu nindou ai anihondumbo rotuyei arihündi ranai-animbo Godimbo ngusüfoambe anihondumbo-ndihindühi Yifiafi Aboedindi nginindinambo rotundeimboyei. Rananimbo asu Ape ai nindou yahurai ranimboani ahambo rotuyondombo hohoanimoayu. ²⁴ Nga God ana yifiafi-ani. Ranimboanimbo nindou ai Godimbo rotuyei arihündi ra ngusüfoambe anihondumbo-ndihorühi Yifiafi Aboedindi nginindinambo rotumbeyei-amboane,” mehuamboyu. ²⁵ Asu nimorehi ranai simbori hoafiyondowohü yahoya, “Ro fifirihinimboanahi nindou God kamafoariri ra ahandi nduri Kraisi animbo kudumbui. Asu ai kusü simboani shifimbo mungu moatükuni ranahambo hoafindümunimbui,” mehoamboyu. ²⁶ Asu Sisas ai simbori hoafiyondowohü yahuya, “Ro ai-anahisi haponda se-dibo watapora yayahi nda,” mehu.

²⁷ Sisas ai raoyahuambe ahambo sünggururü-rundeimbi ai sesi pemini poedi sümburindümo tüküme fundi. Asu ai hoeirundane Sisas ai nimorehi-dibo wataporimefea hepünimefundi, nga nindou mami ai-amboani moai düdufinduhüya, “Se nimboeafa?” yahundo asu “Nimboe se nimorehi ra-dibo wataporefea?” yahundo, nga wani. ²⁸⁻²⁹ Raniyo asu nimorehi ranai hoe fuimindi hipiri ra ranihö shai haya hifo nindou rani ngoafihündi ranaheimbo hoafiyondürühi yahoya, “Se naha sinei nindou geba anüngu ra hoeirihori. Ai wambo ro mungu moatükuni ratüpuriya marhandi ra mungu ai weindahi hoafimayundiri. Nga awi ai Kraisi animbombeyi?” mehoamboyei. ³⁰ Raniyei asu ai ngoafi ra hiningirihü hehimbo Sisas sowana mungu mahanei.

³¹ Raniyomo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai Sisasimbo hüti-hoafirurühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, sesi akidounambo ngusüfo nariwori hawamboanimbo,” mehomondo. ³² Nga asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Sesi ro sesimbo asahi ra seana moai fifirundi,” mehupuramboemo. ³³ Asu ahamundihorü simbori düduyomondühi yahomoya, “Nindou ngorü ai ahambo sesi ra semündü sün sagadomboyu?” mehomondamboyu. ³⁴ Asu Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Wandi sesi ranana ndahurai-ane: God ai koamarhendira makosahane ro ahandi hoafi sünguferambo. Wandü sesi ana ahandi yifiri süngufe asu ahandi ratüpuriyora ho moendifembo makosahane.

³⁵ Se yaru hoafiyomondühiya, ‘Awi nümbürambeahindi sesi yimungurimindimboana, yimbuyimbu amoamo-ane aningomo,’ mehomo, nga asu ro hoafayahü ra se himboriyomo, naha se ndoru nümbürü ra samongoriyomo hoeiru, ninimindi ana ndeara nginindi yangir-ane. ³⁶ Nindou nümbürambeahindi sesi yimungurira-randeimbi-mayu ranai ndeara rani takini ahandi kaki semündü haya, asu ai sesi aboedi koadürumbo-koadürumbo ningombo safiyorambo-mayo gugurareandi. Rananimbo nindou sesi hifire-randeimbi asu yimungurira-randeimbi ai hihifi-hihifindamboyafani. ³⁷ Asu hoafi ndanana anihond-ane ‘Nindou ngorü ai hifireanduhani, nga nindou ngorü ai yimunguranduhani.’ ³⁸ Ro shamumbo sesi

nümbürî ranambe homo yimunguri mbirunda sahehea koamarîheheapuri. Asu se moai hîfirundi, nga amuri ai tîngamboyehî hîfîmarîhîndî ranî-fîhîndî asarîmbo yahomo houmbo asowandümo,” mehu.

³⁹ Nîmorehî Samariahündî ranai ranî ngoafîhündî ranaheimbo nîne-moatükunî ai ramareandî ranîmbo Sisas ai hoafîmayundo ranahambo ho wataporîmbo-marandî. Ranîyo asu munguambo nindou ranai Sisasîmbo anîhondümbö-marîhorî. ⁴⁰ Ranîyei asu Samariahündî ranai hei Sisasîmbo apombo hütî-hoafîmehündöa ranîhü ai-babîdîmbo yimbu apomayu.

⁴¹ Ranühi Sisas ai wataporîmbo-maranda asükai nindou afîndî safî ranai hîmborîyei hehi anîhondümbö-marîhîndî. ⁴² Asu nîmorehî ranahambo hoafîyahündowohü seiya, “Boatei ro se wataporîmbo-maranda anîhondümbö-marîhundî, nga se hoafîmayafîmunî ranîmbo. Nga ro-amboanî yîhoefîhoarî ahandî hoafî hîmborîyahundo hohumboanefî asu anîhondümbö-arîhurî. Nga ranîmboane nindou ndananîmbo awi hîfî ndanîhü munguambo nindou aboedambo-ndeandürümbui asefî,” masei.

*Sisas ai adükari bogorîndî ratüpurîyu-randeimbîndî nîmorî aboedîmarirî
(Matyu 8:5-18; Ruk 7:1-10)*

⁴³ Sisas ai ranîhü yimbu nîmbî apu mbura asu ngoafî ra hîningîre haya Gariri hîfîna mahafu. ⁴⁴ Asu ai ahandî fimbo hoafîyuhî yahuya, “Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî aiana ahandî ngoafî hondühî moai ndürî yangoro,” mehu. ⁴⁵ Ranîyu asu ai Gariri hîfîhü hafu tüküfiyuwane, ahambo hîhîfî-hîhîfîmayei. Ai ramehindî ra moanîyeipoanî, nga Serusarem ngoafîhü Israerîmbo God ai aboedambo-mareandürî Pasofa sei-arîhündî ranî-sîmboanî afîndî moatükunî ramareanda hoeirîhi hehimbo wamboyei tüküme fiyuwa hîhîfî-hîhîfîmayei.

⁴⁶ Asu Sisas ai asükaiyu Kena ngoafîna Gariri hîfambe mahu horombo ai hoe wain hoembore pureandühî. Nindou mamî adükari bogorîndî ratüpurîyu-randeimbî ai Kaperneam ngoafîhü nünggu hayamboyu, asu ahandî nîmorî ranai anğünümbomayu. ⁴⁷ Asu nindou ranai, Sisas Sudia hîfî hîningîre haya, Garirinambo sünümboani hoafî ra hîmborîyu haya, hu tüküfi Sisasîmbo Kaperneam ngoafînambo hombo hütî-hütîrürühî yahuya, “Wandî nîmorî ai anğünümbo yîfîmbo yangîr-ani, nga se didîfî aboedîndoworî,” mehundowamboyu. ⁴⁸ Asu Sisas ai yahuya, “Se mamîkarambo hepünîfeimbî moatükunî ra hoeifekoate-yei-mbonana, ngîrî anîhondümbö-rîhîndîrî,” mehu. ⁴⁹ Asu sîmborî Sisasîmbo hoafîyundowohü yahuya, “Adükari, mborai se wandî süngu sühüfî, nga wandî nîmorî ai yîfîmbo yangîr-ani,” mehu. ⁵⁰ Asu Sisas ai sîmborî hoafîyundowohü yahuya, “Se ngafîsî, nga sîhafî nîmorî ana asükai yangîrî nünggumbui,” mehuamboyu. Nindou ranai Sisasîndî hoafî ra anîhondümbore haya mahu. ⁵¹ Nindou ranai ngoafîna mahuamboyu asu ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî ai nafînî hoeirüwuri houmbo hoafîyomondowohü yahomoya, “Sîhafî nîmorî ana aboedî mbanüngu,” mehomondamboyu. ⁵² Asu ai düdufîpurühî yahuya, “Nünggu-sîmboanîyo ai akîdou aboedî safî mamarua?” mehuamboemo, asu hoafîyomondühî yahomoya, “Hamanî nîmbambeyo anğünî hüfî afîndî ra hîningîmareandî,” mehomo. ⁵³ Ranîyu asu afîndî ai ngusüfo pumaramündu Sisas ai ahambo ra-sîmboanî hoafîyundowohüya, “Yînî, sîhafî nîmorî ana asükai yangîrî nünggumbui,” mehu ranîmbo. Ranîyu asu ai ahandî worambeahîndî ranî-babîdîmbo anîhondümbö-marîhorî.

⁵⁴ Sisas ai Sudianîpoedî Gariri hîfînambo sünümbo hepünîfeimbî moatükunî ramareandî ra yimbu noufeimbîyo.

5

Sisas ai nindou mamî foeamongokîmî dîboadomarirî

¹ Asu ra munḡumayoambe Suda-yafe adũkarĩ si ra Serusaremĩhũ tũkũmefeyoa, Sisas ai Serusaremĩnambo mahafu. ² Serusaremĩhũ nafĩtambe adũkarĩ ahandĩ ndũrĩ sipsip nafĩtambe ranĩkĩmĩ foeamõngo hoe kakĩru pumarundĩ. Foeamõngo ra Hibruyei hoafĩ Betsada-ane. Hoe ranĩkĩmĩ mboasĩnĩ hondahũfeimbi (5) mafondarei. ³⁻⁴ Asu mboasĩnĩ ranĩ hoarehĩ nindou anḡnũmbĩ afĩndĩ ranai fondĩhũ kurĩyei, hĩmboatĩharĩ, yirĩ moaruwaimbi, asu nindou ahei tĩḡarĩ yifĩyoweimbi ranai nĩnoumayei. ⁵ Mboasĩnĩ ranambe nindou mamĩ ai 38 hĩmbanĩ farasũ haya anḡnũmbo yanḡuru. ⁶ Asu Sisas ai nindou ranahambo hoeirirane anḡnũmbo meḡuruamboyu, nindou ranana gedũhĩ anḡnũmboyumboani yahuhaya hoafiyundũhĩ yahundoya, “Se haponda aboedĩ nĩmandĩ safomboyafĩ?” mehunduamboyu. ⁷ Asu sĩmborĩ nindou anḡnũmbĩ-mayu ranai Sisasĩmbo hoafiyundũhĩ yahundoya, “Nindou adũkarĩ, hoe ranai mĩmĩnĩyowanĩ hĩmonĩ semĩndĩndĩrĩ ho hĩnĩḡḡfendĩrĩmbo roana nindou wanĩ. Hoe ranai mĩmĩnĩyowanĩ gadĩ sahehea raoyaheandanĩ asu bidĩfirĩ ai boatei-ane horombo kosĩrĩhehi haneĩ rĩhũndanane asu ro moanĩ nĩmarĩ arĩhandĩ,” mehundo. ⁸ Asu Sisas ai hoafiyundũhĩ yahundoya, “Botiyafu, sĩhafĩ hoaparĩ ra sowandĩfĩ hawa hafĩ,” mehunduamboyu. ⁹ Ranĩyu nindou ranai nĩmai hoafĩ nĩḡoambe botĩfĩ ahandĩ hoaparĩ ra semũndũ haya mahu.

Ranĩ si ra moanĩ ratũpurĩkoate ḡoafĩmbo nĩmarĩmbo siyo. ¹⁰ Ranĩyomo asu Suda ai nindou Sisas dĩboadomarira botĩmefiyu, ranahambo hoafiyomondowohũ yahomondoya, “Hapoana moanĩ ratũpurĩkoate ḡoafĩmbo nĩmarambe-ane. Asu nĩmboe se sĩhafĩ hoaparĩ ra sowandĩfĩ hawa ahafa?” mehomondamboyu. ¹¹ Asu sĩmborĩ hoafiyupurũhĩ yahuya, “Nindou wambo aboedĩmareandĩrĩ ranai hoafiyundĩrũhĩ yahuya, ‘Botiyafu, sĩhafĩ hoaparĩ ra sowandĩfĩ hawa hafĩ,’ mehuamboanahĩ sahamĩndĩ ahahĩ,” mehupurĩ. ¹² Ranĩyo asu sĩmborĩ ahambo dũdururũhĩ yahomondoya, “Dũdi nĩmorĩ sĩhambo hoafiyunĩnũhĩ, ‘Sĩhafĩ hoaparĩ ra sowandĩfĩ hawa hafĩ,’ mehunĩnĩ rana?” mehomondamboyu. ¹³ Asu nindou anḡnũmbĩ aboedĩmefiyu ranai nĩmorehĩ nindowenihĩ afĩndĩ ambewambo Sisas ai sĩhai hũmarĩmĩndo ra moai nindou ranahambo fĩfirĩrĩ.

¹⁴ Asũkaiyu Sisas ai nindou ranahambo Godĩndĩ worambe mamaruwa hoeirirĩ haya, hoafiyundũhĩ yahuya, “Se hĩmborĩyafĩ, se ndeara sĩhafĩ fi ra aboediyafĩmboanafĩ. Nḡa se asũkaindafĩ moaruwai hohoanĩmondamboyafĩ. Nḡa asũkaindo raranĩmoatũkunĩ ḡḡnĩndĩ safĩ sĩhafĩfihĩ mbundamĩndoanĩ se mamĩkarĩndamboyafĩ,” mehundowamboyu. ¹⁵ Ranĩyu asu nindou-mayu ranai hu Sudambo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Nindou wambo aboedĩmareandĩrĩ ranana Sisasĩyu,” mehupuramboyo. ¹⁶ Asu ranĩyomo Suda ai Sisasĩmbo moanĩ hapoadũmbo nou pĩyomo houmbo moruwaimbo-moaruwaimbo-marurĩ homo. Nĩmboe asu Sisas ai moanĩ ḡoafĩmbo nĩmarombo sihĩ nindou ranahambo aboedĩmarirĩ yahomo houmbo.

¹⁷ Ranĩyu asu Sisas ai ahamumbo hoafiyupurũhĩ yahuya, “Wandĩ Ape ai ratũpurĩyu humbo hapondan-amboa, ratũpurĩyuhani, ranĩmboane asu ro-amboa ratĩpurayahĩ,” mehupuramboemo. ¹⁸ Suda ai hoafĩ ra hĩmborĩyomo houmbo ahamundĩ ḡḡsũfoambe ḡḡnĩmboanĩmbo-mareapura Sisasĩmbo hĩfokoefimbo yahomo houmbo raraomemo. Asu moanĩ ḡoafĩmbo nĩmarambe ratũpurĩmayu ranĩmbo yanḡrĩyomopoanĩ. Nḡa ai hoafiyupurũhĩ, “God ana wandĩ Ape hondani,” mehu ranĩmboemo hoafĩ ranana Sisas ai ‘Ro God nahurai-anahĩ’ mehu yahomo houmbo kameihĩyomo ahambo hĩfokoefimbo raraomemo.

Godĩndĩ nĩmorĩ ai ratũpurĩmbo ḡḡnĩndeimb-ani

¹⁹ Ranĩyu Sisas ai sĩmborĩ hoafiyupurũhĩ yahupurĩya, “Ro anĩhondũmboanahĩ sĩhamumbo hoafayahapurĩ: Nindou nĩmorĩ ra ḡḡrĩ raranĩmoatũkunĩ aimbo hohoanĩmondu haya ranĩmbondandĩ, ḡḡa wanĩ. Ai raranĩmoatũkunĩ ratũpurayũ ra Afĩndĩ ai ratĩpurayũ ra hoeire hayamboani, asu nĩmorĩ ai ra-sũḡḡure ratĩpurayũ.

Mun̄gu raran̄i-moatükun̄i Af̄ind̄i ai ran̄imborandan-ani asu n̄imor̄i ai yare ran̄imboarand̄i. ²⁰ Af̄ind̄i ai ahand̄i n̄imor̄i ranahambo hohoan̄imoyuhü asu ai mun̄gu ratüpur̄iyumbü ra n̄imor̄imbo nafuimefuendo. Nga asu awi Af̄ind̄i ai adükarī nḡin̄ind̄i ratüpur̄i safi amboan̄i n̄imor̄imbo nafuindundümbui. Haponda nafuimendu ranana ak̄idouyo, nga se hepün̄ifembohündambo sünguna nafuiyondomboayu ranana adükarī nḡin̄ind̄i saf̄ind̄imboe. ²¹ Af̄ind̄i ai nindou yif̄iyeimb̄ihündi bot̄ireandür̄i mbura asu yanḡir̄i n̄iŋgo sagadür̄i arand̄i. Ranani asu n̄imor̄i ai-amboan̄i ahand̄i hohoan̄imomayu süngureandüh̄i nindou bot̄ireir̄i h̄in̄iŋḡirearü arand̄i. ²² Moai Af̄ind̄i aiana nindou-yafe hohoan̄imo ȳiborore rand̄i, nga wan̄i. Mun̄gu ran̄i ratüpur̄i ra n̄imor̄ind̄i war̄ihümareandane. ²³ Ran̄imboan̄imbo asu nindou ai n̄imor̄imbo ah̄in̄indeih̄i aboed̄i hohoan̄imondeimboyei Af̄indambo rawar̄ihor̄i nou. Asu nindou ai n̄imor̄imbo ah̄in̄iyohü aboed̄i hohoan̄imokoate-aye ana, asu Af̄ind̄i ai n̄imor̄i koamar̄iherü ranahambo amboan̄i nḡir̄i ah̄in̄indeih̄i aboed̄i hohoan̄imondei.

²⁴ Ro s̄iheimbo an̄ihondümboanah̄i hoafayah̄i, nindou düdi wand̄i hoafī nda h̄imbor̄iyuhü asu wambo h̄if̄ina koamar̄ihend̄ir̄i ranahambo an̄ihondümbo-arir̄i ana, nindou ranai yanḡir̄i koadürümbo-koadürümbo n̄üŋgumbui. Asu nindou ranai nḡir̄i God̄ind̄i pap̄i-hoafī ranambe tükünd̄ifiyu. Nindou ranai yif̄iyorambo naf̄i h̄in̄iŋḡire haya yanḡir̄i n̄iŋgombo ra süngure arand̄i. ²⁵ Ȳini, sapo si tüküfembo-mayo ra ndeara haponda tüküfemboane. Nga asu ranan̄imbo nindou yif̄imaye ranai God̄ind̄i N̄imor̄ind̄i yafambe h̄imbor̄indahindüh̄i asu nindou d̄id̄iyei ahand̄i hoafī ndor̄ih̄i h̄imbor̄imaye ranai aboed̄i yanḡir̄i yif̄ikoate n̄imboeimboyei. ²⁶ Ran̄imboani asu Af̄ind̄i ai ahand̄ihoarī aboed̄i yanḡir̄i yif̄ikoate n̄iŋgombo ra n̄imind̄iyuhüyu, asu ran̄i-süŋgunambo noure N̄imor̄imbo yanḡir̄i yif̄ikoate n̄iŋgombo n̄imind̄imborir̄i h̄in̄iŋḡimarir̄i. ²⁷ Ai Nindou Hond-ani, ran̄iyu asu Af̄ind̄i ai ahand̄i N̄imor̄imbo nindoumbo ȳibobofendür̄irambo hohoan̄imo ra masagado. ²⁸ Asu se ndanahambo hepün̄ahindüh̄i af̄ind̄i hohoan̄imondeimboyei, nga nḡir̄i amitata mun̄guambo nindou yif̄iyeimb̄ihündi hon̄guambeah̄ind̄i ranai ahand̄i yafambe ra h̄imbor̄indei. ²⁹ Asu ranan̄imbo ai hon̄guambeah̄ind̄i tükündahimboyei. Asu nindou ahand̄i hoafī aboed̄i h̄imbor̄iyeih̄i süngur̄ih̄i ar̄ihündi ranai aboed̄i yanḡir̄i yif̄ikoate tükündahi bur̄indeimboyei. Nga asu nindou ahand̄i hoafī h̄imbor̄ikoate-yeih̄i moaruwai hohoan̄imombo ratüpur̄i ratüpur̄iyei ar̄ihündi ai-an̄imbo tükündahinda God̄ ai aheimbo se h̄üti-anei mbüsümbui.”

Nindou b̄id̄if̄ir̄i amboan̄i ran̄i-moatükun̄i nafuimaramun̄i ra Sis̄as ai God̄ind̄i n̄imor̄i ani masei

³⁰ “Raran̄i-moatükun̄i ra roana nḡir̄i rombondihe hohoan̄imonda hehea ratüpur̄indahi. Ro nindou aheimbo ȳibobor̄ihe ar̄ihand̄i ra God̄ ai hoafiyuwan̄i yanḡir̄i-ane ȳibobor̄ihe ar̄ihand̄i. Wand̄i ȳibobofe ra mbumundanesi, nga ropoan̄imbo yif̄ir̄iya hehea ȳibobor̄iheandür̄ih̄i-yah̄ipoan̄i, nga Ape wambo h̄if̄ina koamar̄ihend̄ir̄i ranai yif̄ir̄iyu haya hoafīmayund̄ir̄i-amboyah̄i ro rar̄ihe mar̄ihand̄i.

³¹ Asu ro wand̄ihoarī yanḡir̄i wand̄i fimbo an̄ihondümbo hoafayah̄i ana, asu nindou ai ro wand̄i fimbo hoafayah̄i ra nḡir̄i an̄ihondümbo-nd̄ihind̄i. ³² Nga asu nḡorü ai wambohünda an̄ihondümbo hoafīyu arand̄i ahand̄i hoafī ra an̄ihondümboani hoafīyu arand̄i ra ro f̄if̄ir̄iheand̄i. ³³ Se horombo Son̄imbo sowana nindou düdufimbo koamar̄ihhipura asu ai s̄iheimbo an̄ihondü hoafī hoafīmayu. ³⁴ Nga nindou yanḡir̄i wambo an̄ihondümbo hoafayu ana, ahand̄i hoafī ranahambo ro nḡir̄i hohoan̄imondah̄i, nga wan̄i. Nga God̄ s̄iheimbo aboedambo-mb̄ireandüra saheheamboanah̄i Son̄ind̄i hoafī an̄ihond-ane asah̄i. ³⁵ Son̄i ana ram hai siayo nou yahurai siyuhüyu asu s̄ihefi flambe si ranai boak̄imafoa-reiramboyei asu bod̄ifohü yanḡir̄i ahand̄i si ran̄imbo h̄ih̄if̄i-h̄ih̄if̄imbo masei. ³⁶ Nga nḡorü-moatükun̄i s̄iheimbo nafuimbohünda ra Son̄ind̄i hoafī nḡasündeandeimb-ane. Raran̄i ratüpur̄i ro rat̄ipurayah̄i

ra wandi Ape ai sendirühi 'ratüpurindafi' mehuamboanahi ro rarthe ratipurayahi. Rani ratüpurü ranai siheimbo anihondumbo nafuimarandürü ra Ape ai wambo koamarhendira makosahi. ³⁷ Asu Ape wambo hifina koamarhendiri aiyu wandi fimbo weindahi hoafimayu. Asu se moai horombo ahandi hoafi himboriyei asu ahambo hoeirihori raraorihori. ³⁸ Nga asu se moai ahandi hoafi ra sihei ngusüfoambe nimarondürü, nimboe sapo Ape ai koamarhendira makosahi wambo anihondumbofe-koate-mayei ranimbo. ³⁹ Se rarhi hohoanimoeyihya, "Godindi bukambe hoafi apeningo ranai yangiri koadürumbo-koadürumbo ningombo sei hehi buk ranambe munguambo hoafi apeningo ranahambo türarhündi. Nga bukambeahindi hoafi ra wambo fifirifendirimbo hoaf-ane apeningo. ⁴⁰ Nga asu se aboedi yangiri ningombohündambo wambo sowana moai sifombo hohoanimoeyi.

⁴¹ Nindou ai wambo seana nindou adükar-anafi mbiseimboyei saheheamboanahi ro moei asahi. ⁴² Nga ro siheimbo fifiri-hearumboanahi, asu sihei ngusüfoambe Godindi ngusüfo pefe hohoanimo ra moai nimarondürü. ⁴³ Ro wandi Apembo sowahindiyahi makosahi, nga asu se moai wandi hoafi himboriyei. Asu seana nindou ngorü ai aipoanimo hohoanimo haya ahandi nginindi ranambo huan-anei ahandi hoafi himborayei. ⁴⁴ Asu seana siheihoar-anei nindou hond-anafi nindou hond-anafayei. Nga God mam yangir-ani ai siheimbo nindou hond-anafi yahombo ra se moei ase. Nga asu se nungundhi ahambo anihondumbo-mandihora? ⁴⁵ Nga asu se ngiri wambo randihi hohoanimondei, 'Ai yihofombo Afindandi himboahü papi-hoafindamuni mbisei,' nga wani. Nindou siheimbo papi-hoafimarandürü ranana Mosesiyu. Asu se nindou ranahamboyei aiana yihofimbo fandihemunumbui masei. ⁴⁶ Se Mosesindi hoafi anihondumbo-mbarihi-mbonana, asu se wandi hoafi amboani anihondumborihi. Nimboe sapo ai wambo hoafi sürü papimarandi ranimbo-hündambo wambo. ⁴⁷ Asu ai sürü papi-randeimbi hoafi ra anihondumbofe-koate-ayei ana, asu nungundhi se wandi hoafi ra anihondumbo-mandhia?" mehu.

6

*Sisas ai 5,000 nindumbo sesi masagadürü
(Matyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Ruk 9:10-17)*

¹ Sisas ai raroofi mbura ranihünda asükaiyu Gariri kurihoe sei asu Taiberius sei arihündi ra barthei haya gogoasürünü mahu. ² Asu nimorehi nindowenihü afindi ranai Sisasimbo hoeirihoranü hepünifeimbi moatükünü ratüpurüyuhü nindou angünümboyeimbimbo aboedirearü marandamboyei, asu ahandi süngu mahei. ³ Asu ai ahambo süngururü-randeimbi babidimbo hafu hifi wafu wami mamaru. ⁴ God ai Israer Isipihündi aboedambo-mareandürü ranü adükari si Pasofa ra ndeara akimü tüküfembo yangiriyowanüyo. ⁵ Sisas ai himboarüyo wakireand-ane nindou afindi ranai ahambo sowana masühüsiamboyu asu Firipimbo hoafiyundühü yahuya, "Dagüdambo sihiri sesi afindi ra pemindexi mbundihumbo nindou afindi asihüsi aheimbo mandahündüra?" mehundo. ⁶ (Sisas ai yare hoafimayu ra Firipindi hohoanimo refe hoeifembo-hündamboyei, nga ai sesi aheimbo segudürimbo ra ffire hayamboyei.) ⁷ Asu simborü Firip ai ahambo hoafiyundühü yahuya, "Nindou ranai sesi ra akidou-amboani ngusüfonambarihori mbisefombo ana, sihiri 1200 kina nahurainambo-animbo sesi ra pemindexi koandihumboyei," mehu. ⁸⁻⁹ Ahambo sünguriri-randeimbi nindou ngorü Andru, Saimon Pitandi akidi ai hoafiyuhü yahuya, "Nindou mamü hoarifi ndanai bari bret hondahüyafundeimb-anemo asu kinü yimbu-anafanü ra sihaiamboani. Nga sesi ranana ngiri nindou afindi ra simongorindei," mehuamboyei. ¹⁰ Asu Sisas ai hoafiyupurühü yahuya, "Nindou aheimbo sowandümondündürü sifomo hoafiyomonda mbimari," mehu. Ranühü wohü afindi ra furimayowamboyei ranüwami ninoumayei. Nindou ra 5,000-yei.

¹¹ Ranıyu Sisas ai bret ra semündühaaya Godımbö hıhıfırürı mbura asu nındou afındı nınoumayei aheimbo yimbumareandürı. Asükaiyu kinı ra ranou-ranou-mareandüramboyei asu sesı ra ai sesımbö hohoanımomayei simogodühı masahüsi.

¹² Ai sesı ra sahüsimbö ndeara bodomayeiamboyu, Sisas ai ahandı süngururü-rundeimbımbö hoafıyupurühı yahuya, “Ai sahüsimbü bıdıfırı-bıdıfırı kurayo ra fufuründümo, nga akıdou bıdıfırı amboanıyeimbıpoanı,” mehuamboemo. ¹³ Ranıyomo asu ai bari bret hondahüyafundeimbı akıdıbou-mayo ranahandambo ai sahüsimbü bıdıfırı kurımayo ra fufuründümo 12 wambürı tütükıru manındundı.

¹⁴ Ranıyei asu nındou afındı nınou-mayei ranai Sisas hepünıfeimbı moatükunı ramarıheandı ra hoeırıhi hehi hoafıyeihı seiya, “Yını, anıhond-ane, sapo nındou ndanana Godındı hoafı hoafıyu-randeimbı hıfına kosombo-mayu ranımbai,” maseiamboyu.

¹⁵ Asu nındou ranai ndeara ahambo sıfo semündü hefımbö adükarı bogorımböfi hütıhütıfi hınıngıfımbö maseiamboyu Sisas ai fıfıre haya asükaiyu hıfı wafu ranıwamı nımarımbö ahand-amboanı mahafu.

Sisas ai hoe hanğıfowamı mahu
(Matyu 14:22-27; Mak 6:45-52)

¹⁶ Ranıyomo asu nımbambe ahambo süngururü-rundeimbı ai Gariri kurıhoe ranınambo mahanımo. ¹⁷ Asu nımbımareandamboyu Sisas ai moai ahamumbo sowahı tüküfiyu. Ai hanımo botambe kefou houmbo gogoanıni barıhou houmbo Kaperneam ngaofı nanğowaneimbı mahafomo. ¹⁸ Raoyafundane asu werı afındı ranai werıyowohüyo hoe ranai fondamındı hani hafo marandı. ¹⁹ Ranıyomo süngururü-rundeimbı ai ahamund-amboanı botı-mayo ranambe purınambo puru hıfomombo 5-mbayo asu 6-mbayo kiromita simogodühıyomondühı asu hımböyomondane, Sisas ai bot ranıkımı nımoamo hoe hanğıfo wamı pühıyu mara sünüwamboemo asu ai afındı yıhımbömemo. ²⁰ Asu Sisas ai hoafıyupurühı yahuya, “Se nımböe yıhımböemoa, nga roanahı ndanana,” mehupuramboemo. ²¹ Asu ranıyomo ai ahambo botambe semündü hınıngıfımbö yahomo houmbo ramefundamboyu asu bot ranai ai hımbömemo ranınambo nımai ho tüküme feyo.

Nımorehı nındowenihı ai Sisasımbö kokomarıhorı

²² Asükaiyei sıambe nındou afındı ranai Gariri kurıhoe gogoanıni mamarei. Ai fıfırıhındı hamanı bot mamı yanğırı ranıhü menğoro asu Sisas ana moai ahambo süngururü-rundeimbı babıdımbö bot ranambe hüfu, nga ahambo hınıngırüwurı houmbo ai yanğırıyomo mahıfomo sei hehi mamarei. ²³ Asu bot bıdıfırı Taıbıriası-yafe-mayo ranai Sisas Godımbö hıhıfırürı mbura bret sahüsihı sınei tüküme hındı. ²⁴ Asu ai hımböyeanı Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbı babıdımbö ranıhü nımarıkoate-memondamboyei asu ai bot ranambe fıryahi hehi Kaperneam ngaofına Sisasımbö kokombo mahüsi.

Sisas ai yanğırı nıngombo bret nahurai-anı

²⁵ Asu nındou afındımayei ranai Sisasımbö kurıhoe gogoasürünı manüngua hoeırıhorı hehi, hoafıyahündowöhü seiya, “Yamundo-randeimbı, se nüngu-sımböanı ndanıhü sühüfımböyafa?” maseiamboyu. ²⁶ Asu sımbörı Sisas ai aheimbo hoafıyundürühı yahuya, “Se nımböe wambo kokoarıhündıra? Se bret afındı sahüsimbö sımonğori-marıhümündı ranımböyei wambo kokomarıhündırı sühüsi. Nga asu se ro hepünıfeimbı moatükunı ramarıheandı ranımbö fıfırıhi hoeırıhi hehimböyeipoanı wambo kokomarıhündırı sühüsi nda. ²⁷ Se sesı sümbürüyo arandı ranahambo hohoanımondeihı ratüpurı-ndeimböyei, nga se yanğırı koadürümbo-koadürümbo nıngombo sesı ranahambo-anımbö hohoanımondeihı ratüpurındeı ndühündı. Sesı ra sıheimbö Nındou Hondü ai dagadürımbui, sapo God ai ranı ranımbö-hünda ahambo ngınındı masagado-ane,” mehuamboyei. ²⁸ Asu nındou

ranai ahambo düdur+horühi seiya, “Asu ro nüngund+hu ratüpur+mandefi God+ndi ratüpur+ yang+ri ratüpur+imbo rana?” masahündowamboyu. ²⁹ Asu s+imbor+ Sisas ai hoafi+yundürühi yahuya, “God ai s+heimbo ratüpur+ ndan+imboyu ndand+hi ratüpur+indei mehu: Nindou ndanahambo hifi+na koamar+hehini ahambo anambo an+hondümbo-nd+hor+,” mehundür+amboyei. ³⁰ Asu s+imbor+ düdurohorühi sahündoya, “Se n+n+ hepün+feimbi moatükun+ randowandan+ hoeind+hun+n+ houhumbo God koamar+hen+n+ane mbisefi s+hambo an+hondümbo-mand+hun+na? Asu se n+n+ ratüpur+ ratüpur+imbo safomboyafa? ³¹ S+hefi amoao horombo sesi mana masahüsi n+m+ wohi fur+koate-reandühi. Baiborambe yare hoafi+yowohü yahoya, ‘Ai sesi n+moamo sünambeah+ndi semündü haya ses+imbo masagadür+’ meho nou,” maseiamboyu. ³² Asu Sisas ai hoafi+yundürühi yahuya, “Y+n+si, nga ro s+heimbo an+hondümboanah+ hoafayah+,” Moses ai moai s+heimbo sünambeah+ndi sesi sagadür+, nga wand+ Ape aiyu sesi hondü sünambeah+ndi ra masagadür+. ³³ Sesi God ai masend+ ranana sünambeah+ndi kosi hifi ndan+hü nindoumbo yang+ri n+ngombo segudür+imboane,” mehuamboyei. ³⁴ Asu nindou-mayei ranai Sisas+imbo hoafiyahündowohü sahündoya, “Adükari, muñguambo si y+hoef+imbo sesi ranan+imbo ndawamun+ ndand+,” maseiamboyu. ³⁵ Asu Sisas ai hoafi+yundürühi yahuya, “Ro sesi yang+ri n+ngombo n+m+nd-anah+. Nindou ai wambo an+hondümbo-reand+rühi asunu ana, ng+ri wem-bombondu asu am+ndan+ñombondu ndand+, nga wan+. ³⁶ Ro s+heimbo horombo hoaf+mayahandür+, se wambo hoeir+hind+ri, nga asu moai an+hondümbo-r+hind+ri. ³⁷ Muñguambo nindou wand+ Ape ai wand+ war+hümareandür+ ranai ana wambo sowana dügüsimboyei. Asu nindou düdi wambo sowanambo asüfu ranahambo ro ng+ri yowan+ mbisahi. ³⁸ Ro sünambeah+ndi makosahi nda wand+ hohoan+mo süngufembo-yah+poan+. Nga ro makosahi nda n+ne hohoan+mo Ape yifirayu ran+ hohoan+mo süngufemboyah+ makosahi. ³⁹ Ai wambo koamar+hend+ra makosahi ahand+ hohoan+mo ra ndahurai-ane. Muñguambo nindou Ape ai wand+ war+hümareandür+ ra ng+ri mam-amboan+ bod+boad+hini, nga bi+d+ifran+ si tüküfeyoambe muñguambo bot+nd+hea-ndür+imboyah+. ⁴⁰ Apend+ hohoan+mo ai ndahurai-ane, muñguambo nindou ranai N+imori ranahambo hoeir+horühi ahambo an+hondümbo-ar+hor+ ana, asu ai yang+ri koadürümbo-koadürümbo n+boadeimboyei. Asu ranan+imbo ro nindou ranahambo bi+d+rifan+ si tüküfeyoambe bot+nd+hin+imboyah+,” mehu. ⁴¹ Raniyei asu Suda ai Sisas+imbo ng+n+nd+ri+horühi tehümar+hor+ ai hoafiyuh+ya, ‘Roana yang+ri n+ngombo sesi n+m+nd-anah+ sünambeah+ndi makosahi,’ mehu ran+imbo. ⁴² Raniyei asu hoafiyahündowohü seiya, “Nindou ndanana Sisas Sosep+ndi n+mor-ani. Ahand+ hondaf+ndi ana ro fi+fi+ri+hu-p+ri+imboanefisi. Asu ai n+nüngufi hayam-boyu ro sünambeah+ndi makosah-anah+ mehua?” maseiamboyu. ⁴³ Asu Sisas ai hoafi+yundürühi yahuya, “Ng+ri se s+heihoar+ tehünd+hünd+, nga se h+n+ng+nd+hi hehimbo moan+ n+mandei. ⁴⁴ Nindou mam+ ai-amboan+ ng+ri aimbo hohoan+mondu haya wambo sowana ngu. Nga wand+ Ape wambo koamar+hend+ri ai ahambo wambo sowana koand+heirani nguwan+ asu ro ahambo hifi nda muñguyoambe aboedi yang+ri n+ngombohünda bot+nd+hin+imboyah+. ⁴⁵ Horombo God+ndi hoafi hoafiyomorundeimbi ai yaru bukambe sürü pap+rundühi yahomoya, ‘God ai nindou muñguambo yamundeandür+mbui,’ mehomo. Asu muñgu ai Apend+ hoafi h+imbor+yeih+ ahand+ warambeah+ndi fi+fi+ri+fe ra asahümündi ana, ai wambo sowana dügüsimboyei. ⁴⁶ Asu nindou mam+ ai-amboan+ moai God+imbo ahand+ h+imboar+nambo hoeiriri, nga nindou God+ndi-mayu makusu ran+ yang+ri+yu God+imbo hoeimariri. ⁴⁷ Ro s+hamumbo an+hondümboanah+ hoafayahapur+, nindou düdi wambo an+hondümbo-areand+ri ana, ai yang+ri koadürümbo-koadürümbo nüngumbui. ⁴⁸ Roana yang+ri n+ngombo sesi ra n+m+nd-anah+. ⁴⁹ Horombo s+hei amoao sesi ahand+ ndür+ mana ra n+m+ wohi fur+koate-yowohü masahüsi, nga asu ai moai n+boadei, nga ran+ sesi ra sahüsi

mbur+hümbö yifimayei. ⁵⁰ Nga roana sesi sünambeah+ndi makosah-ane, nindou düdi asesu aiana ngiri yifindu, nga aboedi nüngumbui. ⁵¹ Roana sesi koadürümbo niñgorandeimb+ sünambeah+ndi makoso rananahi nda. Asu nindou ai sesi nda asesu ana, ai yangiri koadürümbo koadürümbo nüngumbui. Sesi nda ro ndahandürimboyah+ ra wandi fi safi ranane, nindou hifi ndanihü aniboadei ai aboedi yangiri koadürümbo koadürümbo mbiniiboadeia samboanahi,” mehu. ⁵² Ranimboyei asu Suda ai aheihorari ngin+ndi yifiarimbo hoafi timonimar+hündi. Asu ai hoafiyehi seiya, “Nüngunde nindou ndanai ahandi fi safi ra ndenda madagudifa?” maseiamboyu. ⁵³ Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Yini, asu se Nindou Hondündi-mayo fisafi ra sesi asu ahandi hori ra simindi ra-koate-ayei ana, ngiri sihei fiambe koadürümbo-koadürümbo niñgombo ra niemandörü. ⁵⁴ Nindou ranai wandi safi asu hori ra sesü sümündi arandi ana, ai yangiri koadürümbo-koadürümbo nünguwani, asu ro ahambo hifi nda munguyowambe botindihinimboyah+. ⁵⁵ Wandi safi nda aboedi sesi hond-ane, asu wandi hori nda aboedi simindi hoe hond-ane. ⁵⁶ Nindou ranai wandi safi sesü asu wandi hori sümündi arandi ana, ro ai-dibo niemandihan+ asu ai ro-dibo niemandümbui. ⁵⁷ Ape koadürümbo nüngumbü ai wambo koamar+hendirambo kosi ahandi ngin+ndinambo animboah+ ra ai ni+mindüh-ani. Rani süngunamboane asu nindou ranai wambo asesundiri aiana wandi-mayo yangiri niñgombo ra ndemündümbui. ⁵⁸ Ranimboane asu, sesi ndanana sünambeah+ndi makoso-ane. Nga sesi ra horombo sihei amoamo sahüsi hehimbo yifimayei yahuraiyopoani, nga wani. Nga sesi hapondadi+ nda nindou ai asesu ana, ai aboedi yangiri koadürümbo-koadürümbo nüngumboani,” mehu. ⁵⁹ Hoafi nda Sisas ai Kaperneam ngoafihü Sudayei rotu worambe nindou yamundeandürühi hoafimayu.

Yangiri niñgombo hoafi

⁶⁰ Ranayo asu ahambo süngururü-rundeimbi afindi ranai hoafi ra himboriyomo houmbo hoafiyomondühi yahomoya, “Hoafi ndanana awi afindi tüngümb-ane. Hoafi ra didi himborimandü rana?” mehomondamboyu. ⁶¹ Asu Sisas aimbo ngusüfoambe hohoanimoyu fifire haya hoafiyuhi yahuya ndanana hoafi ndanahamboanemo teihümarundi yahu haya, hoafiyupurühi yahuya, “Hoafi nda sihamundi anihondümbofe ra mamikari-marapuramboemo? ⁶² Asu Nindou Hondü sünambeah+ndi makusu ranai hoeindüran+ asükaindu horombo ni+maruwanambo gafuwani ra se nüngundahumbo yahomomboemo? ⁶³ Yifiafi Aboedi ranane yangiri niñgombo sai arandi. Nga nindou-yafe ngin+ndi ranana moai yangiri niñgombo sai randi. Hoafi siheimbo hoafimayahandüri ranana Yifiafi yangiri niñgo sairandeimbi ranahamboyah+ hoafimayah+. ⁶⁴ Rananemo asu moai bidifiri se-amboani hoafi ranahambo anihondümbo-rundi,” mehu. (Sisas ai nindou horombo ahambo anihondümbofe-koate-mayei ra fifireandi. Asu ai fifireandi nindou ranai-animbo ahambo hürütümbi nindou-yomondi war+hündirümbui.) ⁶⁵ Ranayu asu hoafiyuhi yahuya, “Hoafi ni+mindi ndanahamboyah+ ro sihamumbo hoafimayahapur+, ‘Ape ai nindou ranahambo wambo sowanambo sifombo yini yahokoate-ayu ana, asu nindou ranai ngiri wambo sowana düfu,’ ” mehu.

⁶⁶ Hoafi ra himboriyomo mbumboemo asu ahambo süngururü-rundeimbi bidifiri ai ahandi süngu hokoate hiniñgirüwuri houmbo hihiriyafu mahomo. ⁶⁷ Ranayu asu Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi 12 ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Asu se-amboani wambo hiniñgifendiri hefe hombo yahomomboemo?” mehuamboemo. ⁶⁸ Asu Saimon Pita ai simbori hoafiyuhi yahuya, “Adükari, asu ro dabo sowana mangefa? Seana sapo aboedi yangiri koadürümbo-koadürümbo niñgombo hoafi ra sowandifi-mboanafisi. ⁶⁹ Asu ro haponda sihambo anihondümbo-rihu fifiri-huninimboanefi, seana Nindou sürühoeimbi Godindi-mayafi makosaf-anafi,”

mehuamboyu. ⁷⁰ Asu sɨmborɨ Sisas ai yahuya, “Nɨmboe sɨnguru-rundeimbɨ 12 sɨhamumbo ro kamafoarɨheapur-ane. Nga sɨhamundi mbusũmo nindou mamɨ ranai ana moaruwai hohoanɨmoyumb-ani,” mehu. ⁷¹ Hoafɨ nda Sisas ai Sudas Saimon Iskariotɨndɨ nɨmorɨ ahamboyu yare hũrũhai hoafɨmayu. Aiana Sisasɨmbo sũngurũrɨ-randeimbɨyusɨ, nga asu sũnguna humboyu Sisasɨmbo hũrũtũmbɨ-yomondi warɨhũndirũmbui.

7

Sisasɨndɨ akɨdɨ mamɨ ai moai ahambo anɨhondũmbo-rũwuri

¹ Refehayamboyoane, Sisas ai Gariri hɨfambe hoahoŋgu wakɨmareandi. Suda-yafe bogorɨ ai ahambo hɨfokoefimbo yahomo houmbo raraomemondamboyu asu ai ahei hɨfambe hombo moei mehu. ² Asu Suda-yafe rotumbo si adũkarɨ dagoambe nɨmarɨmbo sei arɨhũndɨ ranai ndeara akɨmɨ tɨfɨmareandamboemo. ³ Asu Sisasɨndɨ akohoandɨ mamɨ ai ahambo hoafɨyomondowohũ yahomoya, “Hɨfɨ nda hɨnɨŋgɨro hawambo Suda-yafe hɨfɨnambo hahũfũh-anɨmbo, se sɨhafɨ hepũnɨfeimbɨ moatũkunɨ rarowandanɨ sɨhafɨ sũngurɨnɨnɨ-rundeimbɨ ranai hoeimbɨrundamboane. ⁴ Nindou ranai muŋgu ahambo fɨfɨrɨmbɨrɨhi-ndɨramboane yahumbo ana, moai dɨbo raranɨ ratũpurɨ ratũpurɨyu randɨ, nga weindah-ani ahei hɨmboahũ ratũpurɨyu arandɨ. Asu se hepũnɨfeimbɨ moatũkunɨ ratũpurayafɨ ra muŋguambo nindou hɨfɨ-hɨfɨ afɨndɨ burayei ahei hɨmboahũ weindahɨ nɨmbafan-anɨmbo, asu ai sɨhambo hoeimbɨrɨ-hinɨn-amboane,” mehomo. ⁵ Ahandɨ akɨdɨmamɨ amboanɨ ahambo anɨhondũmbofekoate-wamboemo ai yaru hoafɨmemondo. ⁶ Ranɨyu asu Sisas ai hoafɨyupurũhɨ yahuya, “Awi ro hafombo si ranana moai tũkũfeyo. Nga nɨnɨ-sɨmboanɨyo se ahafomo ra wanɨgei-ane. ⁷ Nindou hɨfɨ ndanɨhũ anɨboadei aiana ŋgɨrɨ sɨhamumbo hũrũtũndũhũpurɨ, nga wambo hũrũtarɨhũndɨrɨ ro aheimbo moaruwai hohoanɨmoyei arɨhũndɨ ranɨmbo weindahɨ hoafɨyahandũrɨ arɨhandɨ ranɨmbo. ⁸ Seana Suda-yafe adũkarɨ si Serusaremɨhũ tũkefeyo ranɨmbo gafomo. Nga roana wandɨ hafombo si ra awi tũkũfekoate-mayowambo, asu ŋgɨrɨ haponda ŋgahɨ,” mehu. ⁹ Ai ahamumbo yare hoafɨyupurɨ mbura Garirihɨ mamaru.

¹⁰ Ahandɨ akohoandɨ mamɨ ai adũkarɨ si ra hoeifembo mahomondamboyu, asu ai-amboanɨ sũnguna mahu. Asu ai moai weindahɨ tũkũfi haya hu, nga dɨbo ahamundi sũngu mahu. ¹¹ Asu Sudahũndɨ nindou bogorɨ-memo ranai Sisasɨmbo adũkarɨ si ranɨhũ kokorurũhɨ yahomoya, “Nindou ra nahũ nũngua?” mehomo. ¹² Ranɨyeyi nindou afɨndɨ meŋgoro ranɨ-sɨmboanɨ Sisasɨmbo-dɨbo teihũmarɨhorɨ. Bɨdɨfɨrɨ ai seiya, “Aiana nindou aboed-ani,” asu bɨdɨfɨrɨ ai seiya, “Wanɨ, aiana aboedɨyupoanɨ, nga aheimbo wosɨhoaforɨ hoafɨyu-randeimb-ani,” masahũndo. ¹³ Nga Suda-yafe bogorɨ nindou ranahamumbo yɨhɨmborɨhũpurũhɨ asu moai ahambo weindahɨ yafambe farɨhi hoafɨyeyi.

¹⁴ Adũkarɨ si mbusũmondũhɨ Sisas ai tũkũfi hafu Godɨndɨ worɨkɨmɨ nũngumbo nɨmorehɨ nindowenihɨ aheimbo yamundi-mareandũrɨ. ¹⁵ Asu Suda ai ahandɨ hoafɨ ranahambo hepũnafu afɨndɨ hohoanɨmoyomondũhɨ yahomoya, “Nɨmboe nindou nda nindou ŋgorũ ai yamundi-fikoate asu ai moanɨ hoafɨ nda fɨfɨrareanda?” mehomondamboyu. ¹⁶ Asu sɨmborɨ ahamumbo hoafɨyuhɨ yahuya “Ro haponda yamundarɨheandũrɨ hoafɨ nda wandɨ-mayo yamundi-fe hoafɨyopoanɨ, nga Nindou wambo hɨfɨna koamarɨhendɨrɨ ahandɨ-mayo-ane. ¹⁷ Asu nindou ranai Godɨndɨ hoafɨ sũngumbo yɨfirayeyi ana, ro hoafɨ hoafɨya arɨhandɨ nɨmɨndɨ nda fɨfɨrɨndɨhimboeyeyi. Asu ai hoafɨ nda Godɨndɨ-mayo-mbayo asu ro wandɨ hohoanɨmonambo hohoanɨmoya

hehea hoafi+yahühi-mbayah+yo ra fifiri+indeambui. ¹⁸ Nindou ai moani ahandi ho-
hoani+monambo hohoani+moyu haya hoafayu ranana ai adükarü ndürümbinda yahum-
boani. Nga asu nindou ngorü ahambo koamar+herü ranahambo 'ndürü adükarümbi-
mbiyu' ehu ranai ana aboedi mbumundi saf-ani, nga moai tkai hoafiyu randi.
¹⁹ Horombo sihefi amoaombo Moses ai ahinümbi hohoanimo ra masagadürü. Nga
asu moai se mam-amboani hohoanimo ra süngur+hindi. Asu nimboe se wambo
hifokoe-fe-ndiri+mbo yahomo houmbo rarawemoa?" mehuamboyei. ²⁰ Asu nindou
afindi burimayei ranai seiya, "Moaruwai nendi sihafü fiambe mafarüfeyowamboya-
fari hoafi ra hoafayafi. Düdi sihambo hifokoe-fen+inimbo yahuhaya raraomayua?"
maseiamboyu.

²¹ Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, "Ro ngoafimbo nimarimbo sihi
ratüpurüyahühi nindou diboamar+hina ranimboyei se munguambo mahepühendi.
²² Horombo siheimbo Moses ai hoeari kefe tirüheferambo hohoanimo ra na-
fuimarandürü. (Rani hohoanimo ranana Moses+ndi-mayo hohoan+moyopoani. Nga
ranana sihei amoa-yafe hohoanimoane.) Ranimboane asu seana ngoafimbo
nimarimbo si ranifihü nindowenihü nimookidibou-yomondi fi hoeari karu tirühoemo
arundi. ²³ Seana Moses+ndi hoafi ranü yangir-ane ranü-süngurundühi asu se ngoafimbo
nimarimbo sihi nimookidibou-yomondi hoeari karu tirühapuri arundi. Asu ro
ngoafimbo nimarimbo sihi nindou angünumbo-mayu ahandi fi didiboado-mar+hina,
asu se nimboe wambo nginindimarundüra? ²⁴ Asu nindou ngoründi hohoanimo ra
se himboar+nambo yangiri hoeindu houmbo yibobondumboemo, nga se mbumundi
hohoanimo süngundundühi ndondu yibobondundi," mehupuri.

Nindou ranai nda Kraisiyu düdi masei

²⁵ Asu nindou bidifiri Serusarem+hündi ai düduyahindühi seiya, "Sapo nindou
ndanahamboemo bogori nindou ai hifokoe-fimbo yahomo houmbo raraomarüwura?
²⁶ Nindou ra ai weindahü ahamundi himboarühi hoafimayuwambo hoeirühorü asu
himboriyeyi ar+hündi, nga ai moai ahambo hoafi karüwurü. Awi nindou ranahambo
bogori nindou ai Kraisi-ani yahomo hohoanimoyomo houbombemoyo? ²⁷ Nindou
God ai diboniyu hinüngimarirü Kraisi ra tükefiyu ana, ngiri nindou ai ahandi ngoafi ra
fifiri+ndihindi. Nga roana nindou ndanahandi ngoafi hondü ra fifiri+hurumboanefi
ranimboyu ai Kraisi+yupoani," masei. ²⁸ Asu Sisas ai God+ndi worambe aheimbo
yamundeandürühi puküna hoafiyuhü yahuya, "Se wambo asu wandi ngoafi ro
masihühü ra ndorühi fifiri+hindiri. Nga ro, wandipoi+mbo hohoanimoaya hehea
kosamboyahüpoani, nga Ape wambo koamar+hendüra makosahane. Seana moai
ahambo fifiri+horü. ²⁹ Nga roana ahambo sowah+ndi koamar+hendüra kosiheheambo
wambo fifiri+hinimboanahi," mehu.

³⁰ Ran+yomo asu bidifiri ai ahambo kikihimündimbo yahomo houmbo raraomarüri.
Nga asu nindou ngorü ai moai ahambo kikihirümündu sapo ahambo hifokoe-fimbo
si ra awi tüküfekoate-mayowambo. ³¹ Raniyeyi nimorehi nindowenihü afindi ranai
ahambo anihondumbo-rühorühi hoafiyeyihü seiya, "Kraisi tükefiyu ana, ngiri Sisas
hepünifeimbi moatükunü ramareandi nda ngasündiri. Nga ai Kraisi+mbeyu?" masei.

Sisasi+mbö kikihim+ndimbo prisman koamar+houpuri

³² Farisi ai nimorehi nindowenihü Sisasi+mbö ranü wataporimayeyi ra himboriyomo
houmbo Godimbo sesi sihou-rundeimbi bogori-babidimbo prisman bidifirambo koa-
mar+houpura Sisasi+mbö kikihim+ndimbo mahifomo. ³³ Asu Sisas ai hoafiyupurühi
yahuya, "Awi se-babidimbo akidou gedühi safi nüngo-nüngondahe heambo-animbo
asu ro nindou wambo koamar+hendüri ahambo sowana gagümböyahü. ³⁴ Ranimbo
se wambo kokondihündiri+mboyeisi, nga asu ngiri hoeindihindiri. Asu ro
nimarimboayahü ranambe se ngiri didei," mehu. ³⁵ Ran+yomo Sudahündi bogori

nindou-memo ranai ahamundihoari simbori hoafürüyomondühi yahomoya, “Nindou ra ai nahanafi nguan kokondi hurimbo hoife koate-mandefa? Asu ai Grikiyomondi ngoafi adükari ranihü ngu sihefi nendi nimareihü Grikiimbo hoafi yamundi-mandeandüriyo? ³⁶ Ai yare hoafiyuhü yahuya, ‘Se wambo kokondi-hündirimboyei, nga asu se ngiri hoeindihindiri,’ asu ‘Se ro nimarimboayahü ranambe ngiri ngei,’ mehu, ra nimboe yare hoafimayua?” mehomo.

Yangiri ni ngombo hoe

³⁷ Suda-yafe amoao-yomondi dagoambe nimarimbo hohoanimo si ranahandi bidifirani si ra adükari hamind-ane. Rani sihi Sisasi botifi pukuna hoafiyundürühi yahuya, “Nindou didiyei ai hoe simindimbo amindaninombondeihü ana, wambo sowana dei ndimindei. ³⁸ Ai Godindi bukambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou ranai wambo anihondumbo-arihindiri ana, asu ahei ngusüfoambeahindi yangiri ni ngombo hoe ranai afindi tükündife haya ngomoe,’” mehu. ³⁹ Sisasi ai yare hoafimayu ra hoe hondumbo-yupoani, nga Yifiafi Aboedi ranahamboyo hoafimayu. Nindou ai ahambo anihondumbo-arihori ai-animbo Yifiafi Aboedi ra ndahümündimboyei. Nga rani simboani ana Yifiafi Aboedi ra awi moai sahü mündi Sisasi ai yifio mburumbo sunambe hafokoate wambo.

Nimorehi nindowenihü ai simbori hoafiyehi yibobomehindi

⁴⁰ Nindou afindi mafandihindi ranambe nindou bidifiri ai Sisasi hoafimayu ra himboriyehi hehi hoafiyehi seiya, “Anihond-ane, nindou ndanana Godindi hoafi hoafiyu-randeimb-ani,” masei. ⁴¹ Asu bidifiri ai hoafiyehi seiya, “Aiana Kraisi nindou aboedambo-fembo God kafoariri hininngimarir-ani,” sei, nga asu bidifiri ai hoafiyehi seiya, “Ai Kraisi-yupoani, nga Kraisi ana ngiri Gariri hifinipoedi düfu! ⁴² Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, ‘Kraisi ana adükari bogori Defitindi sirambeahindindu hayambo-animbo asu ai horombo Defit nünghü Betrethem ngoafihü nimorimbondüfi tükündüfimbui,’ meho,” masei. ⁴³ Ranimboyei asu nindou ranai Sisasimbo hohoanimo yimbumbo-yimbomborihindühi asu nindou ranai yimbumbore yibobomareandi. ⁴⁴ Raniyei asu bidifiri ai ahambo kikihimündimbo yahomo houmbo raraomarüri, nga asu moai kikihiruründümo.

Suda-yafe bogori nindou ai moai Sisasimbo anihondumbo-rüwuri

⁴⁵ Raniyomo asu prisman Sisasimbo kikihimündimbo koamarihoupuri ranai hihiriyafu bogori nindouyomo asu Farisi ahamumbo sowana mahomo. Asu ai düdurüpurühi yahomoya, “Se nimboe ahambo semündü sinikoate-memoa?” mehomondamboemo. ⁴⁶ Asu prisman ai simbori hoafiyomopurühi yahomoya, “Horombo moai nindou ngörü ai haponda hoafiyu arandi nahurai hoafiyu, nga wani!” mehomondamboemo. ⁴⁷ Asu simbori Farisi ai ahamumbo düduyafupurühi yahomoya, “Asu ai sihamumbo wosihofori hoafirapurai waniyo? ⁴⁸ Farisi-anemo asu bogori nindou roanefi hoeirumuna nindou roambeahindi mamai-amboani anihondumbo-rirai asu waniyo? ⁴⁹ Nimorehi nindowenihü aiana moai Mosesindi ahinümbi hohoanimo fifirihindi, nga ranimboanei ai Godindi himboahü moaruwai ninngoyei! Ai yangiri Sisasimbo anihondumbo-marihori,” mehomo.

⁵⁰⁻⁵¹ Nikodemus ai Suda-yafe bogoriyu haya horombo Sisasi sowana mahu. Ranimboyu ai yare hoafiyupurühi yahuya, “Sihefi ahinümbi hohoanimo ana nindumbo moani hoanirife hefe papi-hofiri-hundürühiyefi asu waniyo? Ahandi hoafi boatei wudipoapondi hu himborindefi mbundihumbo-animbo asu ratüpurü ai rawareandi ra fifirindihumboyefi,” mehuamboemo.

⁵² Asu simbori ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Asu se kameihü amboani Garirihündiwamboyafi? Bukambeahindi hoafi ra se ndoro fifirindowandi, nga moai

Godindî hoafi hoafiyu-randeimbi ana Garirihündî süfu randî,” mehomu. ⁵³ [Raniyei asu nindou ranai ahei ngoaf+nambo bukür+mehindî.

8

Anam+ndi+hoandî b+rab+reimbî n+morehî Sisas+imbo sowana sowandümo mas+nimo

¹ Raniyei asu nindou ranai ahei ngoaf+nambo bukür+mehindamboyo, asu Sisas ai asükaiyu Orif Wafunambo mahafu. ² Hapoadümbu siambe asükaiyu Godindî wor+nambo mahu. Ai hu tüküfi n+maruane, asu n+morehî nindowenihi ranai ahambo sowana maheiamboyo yamund+mareandürî. ³ Ah+nümbî hohoanimo fifirundeimbi asu Farisi bidifriyomo ai n+morehî mamî hoeirundane nindowenihi-dibo ser+mîndî mahoamboemo asu ai ahambo sowandümo nindou himboahü mbusümo hin+ng+marundî. ⁴ Raniyomo asu ai Sisas+imbo hoafiyomondühi yahomoya, “Yamundo-randeimbi, n+morehî ranai nindou ngorü-dibo meñgorafea asu hoeimarup+rî. ⁵ Mosesindî ah+nümbî hohoanimo yare hoaf+mayo ranana yahurai-ane, ‘N+morehî yahurai refewanî ana, n+moeinambo hifokoe-fe-ndür+imboane.’ Nga asu se haponda nüngundo hoaf+mandafa?” mehomu. ⁶ Ai hoafi yaru hoaf+memo ra moanî Sisas+imbo yürümombo nahurayomo ranî-süngund+hurani ai nüngu mbüsuwanî papî-hoaf+ndîhurî yahomo houmbo.

Nga Sisas ai hif+nî yim+ndîho yimbunambo n+marümbu hif+fihi war+imbuif+nambo sürü-sürümarandî. ⁷ Nindou ranai ranîhü n+ngomombo Sisas+imbo düdüdupomaruramboyo asu ai botîfi hoafiyupurühi yahuya, “Nindou s+hamundî mbusümo moaruwai hohoan+mokoate-mayu ranai boatei-an+imbo n+moeinambo har+imbindo-wamboane.” ⁸ Yare hoafiyupurî mbura asükaiyu hif+nî piyu yim+ndîho yimbunambo n+marümbu hif+fihi sürü-sürümarandî.

⁹ Nindou ranai Sisas ranî hoafi hoaf+mayu ra himboriyomo houmbo ahambo hin+ng+rüwuri houmbo mamai kikefoefe mamai kikefoefeyomombo ndamefundî. Amonghoandî boateiyomo ndamefundî. Asu Sisas yang+rî nünguane n+morehî ranai ahandî himboahü man+ngo. ¹⁰ Raniyu asu ai botîfi hoafiyundühi yahuya, “E, nindou nda mungu bukür+mefoendî. Asu nindou s+hambo papî-hoafiyon+nimbo ra mamamboanî nünguai?” mehuamboyo.

¹¹ Asu n+morehî ranai Sisas+imbo hoafiyondowohü yahoya, “Adükari, moai nindou mamamboanî nüngu.” Asu Sisas ai hoafiyuhi yahuya, “Ro-amboanî ng+rî s+hambo papî-hoaf+ndîhan+nî. Se ngafi, nga yowanî asükaiyo moaruwai hohoan+moyopoanî,” mehu.]

Sisas ai hif+nîndî nindou-yafe siani

¹² Asu ngorü-s+imboanî Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Roana hifî ndanahandî si n+mînd-anahî. Nindou ai wandî süngu ahu ana, ai ng+rî n+imbokoanî hoahoangu wakîndeandî, nga wanî. Nindou ranai koadürümbo-koadürümbo yang+rî n+ngo ranahandî si ra ndemündümbui,” mehu.

¹³ Raniyomo asu Farisi ai Sisas+imbo hoafiyomondühi yahomoya, “Seana s+hafi fimbo-anafi hoafi ra weindahî hoafiyafi arandî. Ran+imboane asu s+hafi hoafi ra ng+rî an+hondümbu-ndîfeyo,” mehomondamboyo. ¹⁴ Asu Sisas ai s+imborî hoafiyupurühi yahuya, “Yini, an+hond-ane rananasi, roana wandî fimbo-anahî weindahî s+heimbo hoafiya ar+handî. Nga asu wandî hoafi ranana an+hondü hoaf-ane. Asu wandî hoafi ra n+imboe an+hondü hoafayo? E! Hoafi ra yahurai-ane. Ro fifir+heandî nahan+nîpoediyahi tükümeheandî asu nahanamboyo homboayahî ra. Nga asu seana moai wandî ngoafi hondü ana fifirundî. Asu ro nahanafiyo homboayahî ranamboanî se moai fifirundî. ¹⁵ Asu se hif+nîndî hohoanimo süngurundühi nindoumbo y+boborurundeimb-anemo, nga roana moai nindou mam+imbo amboanî y+bobor+he r+handî. ¹⁶ Nga asu, ro nindou daboe y+boboar+heandî ana, wandî y+bobofe ra an+hondü

hondüdomboe. Asu roana ro yangiriyahipoani, nga wani. Ape wambo koamarihendiri ai ro-dibo rani-moatükunirätüpuriyuhani. ¹⁷ Sihei ahinümbi hohoanimo yare megoro. Nindou yimbu ai hoafi mamirarahambo yibobo hoafefandi ana, ra anihond-ane. ¹⁸ Asu ro wandi fimbo anihondumbo hoafiyahanane Ape wambo koamarihendiri ranai wambo anihondumbo hoafiyu arandi,” mehuamboyei. ¹⁹ Asu ai Sisasimbo hoafiyahündowohü seiya, “Sihafi ape nahi anungua?” maseiamboyu. Raniyu asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Seana moai wambo fifirihindiri asu wandi Apembo fifirihori rarahori. Asu se wambo fifirihindiri-mbonana, wandi Apembo amboani fifirihori,” mehu.

²⁰ Hoafi Sisas ai yare hoafimayu ra Godindi worikimi aheimbo yamundearühüyu hoafimayu, kaki foarhi-rihündeimbi hipiri ningo fikimi. Sisasimbo kikhimindimbo si ra awi tüküfekoate-mayoa asu nindou mamai-amboani ngiri Sisasimbo kikhindürimüdu.

Sisas ai nimorehi nindowenihimbo ro ahahi ranambe ngiri ngei mehu

²¹ Asükaiyu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Roana ndeara ndefembo samboanahi, nga asu se wambo kokondihündirimboyei. Nga asu se sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei ngeimbo yifindeimboyei. Asu seana ngiri ro ahahi ranambe ngei,” mehu. ²² Raniyomo asu Suda-yomondi bogori nindou ranai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas ai yare hoafiyuhiya, ‘Seana ngiri ro ahahi ranambe ngei,’ mehu. Ai hoafi yare hoafimayu ra ahandihoari hifokoe fe yangorombo yahumboyu?” mehomo.

²³ Asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Seana hifinindi poed-anei, nga roana nimoamo sünambeahindi tükümeheand-anahi. Seana hifi ndanihünda tükümeheand-ane, nga roana hifi ndanihünda tüküyaheambo-yahipoani. ²⁴ Ranimboanahi asu ro siheimbo hoafiyahühi, seana sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei-ngeimbo yifindeimboyei masahi. Asu ro dideahi se wambo anihondumbofoe-koate-aye ana, se sihei moaruwai hohoanimo ranambo-animbo ngei-ngeimbo yifindeimboyei,” mehuamboyei.

²⁵ Asu ai düduyahindühi seiya, “Asu se didiyafi nimora?” maseiamboyu. Asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Ro sapo siheimbo horombo hoafimayahandüri ran-anahi nda. Nga se wambo moai anihondumbo-rhindiri. ²⁶ Ro sihei hohoanimo ranahambo afindi hoafinda samboanahi. Süngunambo sihei hohoanimo yibobondiheamboyahühi. Nindou ai wambo hifina koamarihendiri aiana anihond-anisi. Asu ro nimorehi nindowenihü aheimbo hoafayahü ra ro ahandi-mayo hoafi himboriya heheamboanahi hoafayahü,” mehu.

²⁷ Asu Sisas ai ahandi Afindambo aheimbo hoafimayundüri ranimbo moai fifirihindi. ²⁸ Ranimboyu asu Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Se Nindou Hondü ranahambo nimoamo sahorimindei botirihorühi nimi keimbi karhendeimbi fihirahori ana, asu se rani-simboan-animbo fifirindi-horimboyei. Ranimbo asu ropoanimbofe hohoanimo hofembo ratüpurikoate-ya arihandi ra se fifirindihimboyei. Ro hoafi hoafiya arihandi ra Ape ai nafuiyundiranane siheimbo rani-süngrühe hoafayahandüri. ²⁹ Nindou wambo hifina koamarihendiri ranai ngiri wambo hinngindeandiri, nga ai wandi fikimi nungumboani, nine-moatükuniräi yifiryu haya hohoanimoayu ra muḡuambo si ratüpurüya arihandi,” mehu. ³⁰ Nimorehi nindowenihü afindi ranai Sisasindi hoafi himbori-yei hehi ahambo anihondumbo-marihori.

Sisas ai moaruwai hohoanimo ambeahindi aboedambofembo hoafimayu

³¹ Ranıyu asu Sisas ai nindou Sudahündi ahambo anihondümbomarihori aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Asu se ro yamundiri-hendüreimbi hoafi ranahambo himboriyeihı ranı-sünguarıhındı ana, asu se wandı anihondü süngurıhındı-reimbındeimboyei. ³² Asu se anihondü hohoanımo ra fıfırındıhindanı asu hohoanımo ranai sıheimbo aboedi koandıheira ngeimboyei,” mehu. ³³ Asu Sisasımbı hoafiyahündowohü seiya, “Roana Abrahamındı ahıur-aneı. Asu roana moai nindou ngoründı moanı heı ratüpurıyefı rıhındı. Nımbıoefı se yıhoefımbı hoafıyafımunühı hoafi ranai ‘sıheimbo aboedi koandıheira ngeimboyei,’ masafa?” maseiamboyu.

³⁴ Ranıyu asu Sisas ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Yını, nindou munğambo moaruwai hohoanımoyei arıhündı ranai moaruwai hohoanımo ranahandı moanı ratüpurıyeyı-rıhündeimbaneı. Nğa ranımbıyo ro ramasahı. ³⁵ Nindou moanı ratüpurıyu arandı ranai moai fıkımınındı babıdı worambe nımarü randı, nğa wanı. Nğa nindou ahandı nımorı ai-anımbı ahandı fıkımınındı babıdı worambe nımandümbı. ³⁶ Ranımbıoane asu Godındı Nımorı ranai sıheimbo aboedi nımarımbıohında fandıhendüranı asu se aboedi hamındı nımandeimboyei. ³⁷ Ro sıheimbo fıfırıhearımbıoanahı se Abrahamındı ahıur-aneı. Nğa wandı hoafana moai sıhei hohoanımoambe nımarındürı. Ranımbıoaneı asu se wambo fıfıkoefendırımbı sei hehimbo raraoayeyı. ³⁸ Nını-moatükunı ra ro wandı Apendı-mayo hoeırıhe heheamboanahı sıheimbo hoafiyahandı arıhandı. Nğa asu seana raranı-moatükunı ratüpurıyeyı arıhündı ra sıhei apendı-mayo-ane sahümündı hehimbo ranı-süngurıhi ratüpurıyeyı arıhündı,” mehu.

³⁹ Asu sımbıorı ahambo hoafiyahündowohü seiya, “Yıhoefı ape ana Abrahamanı,” maseiamboyu. Asu Sisas ai sımbıorı hoafiyundürühi yahuya, “Asu se Abrahamındı nımorı hondümbıyeyı-mbonana, asu Abrahamındı hohoanımo ra süngurıhi. ⁴⁰ Ro sıheimbo hoafi hondü Apendı-mayo himborımayahı ranıyo weindahı hoafımayahandı. Rananeı asu se wambo haponda fıfıkoefendırımbı sei hehimbo rarawarıhındırı. Abraham ana moai yare ranı hohoanımoayı randı. Nğa se yangır-aneı rarıhi moaruwai hohoanımoayeyı. ⁴¹ Asu seana raranı-moatükunı ra sıhei apemamı-yomondı hohoanımo yangırı süngurıhündühaneyı,” mehuamboyei. Asu Suda ai Sisasımbı hoafiyahündowohü sahündıya, “Roana boagırı fıfırıfekoate nafı mbıusümonındı nımorıyefıpoanı. Roana yıhoefı ape mamı God ai yangır-anı anınggu asu ro ahandı nımorı hond-aneı,” maseiamboyu.

⁴² Asu Sisas ai hoafiyundürühi yahuya, “God ai anihondü sıhei apembei-mbonana, asu se wambo aboedi hohoanımo-rıhındırısı. Nğa ro Godı-dıbo nımbıo heheamboyahı asu makosahı. Ro makosahı ra ropoanımbı hohoanımoaya hehea kosamboyahıpoanı, nğa God ai wambo koamarı-hendıramboyahı makosahı. ⁴³ Asu se nımbıoyeyı wandı hoafi ndofe fıfırıfekoate-mayeıa? Asu seana nğırı wandı hoafi ra awı himborındeı. ⁴⁴ Sıhei ape ana Satan-anı. Rananeı asu se sıhei apendı hohoanımo ranı yangırı sahümündı anıboadeı. Horombo hondü aiana nindou fıfıkoare-randeımbıyu manınggu. Ranıyu asu ai moai anihondü hohoanımo süngure randı sapo anihondü hohoanımo ra ahandı fıambe nımarıkoate-wambo. Tıkai hoafi ai hoafıyu arandı ra ahandı hoafi hond-ane. Aiana nindou tıkai hoafıyu-randeımb-anı, nğa ranımbıoanı asu tıkai hoafi ranahandı nımındühani. ⁴⁵ Nğa ro sıheimbo anihondümbıo hoafi-ane hoafayahandı. Rananeı asu se wandı hoafi ra anihondümbıofo-koate-ayeyı. ⁴⁶ Sıhei mbıusümo nindou mamı ranı wandı hohoanımo-ambeahındı hohoanımo moaruwai weindahımandeyo wanımandıyo? Asu ro anihondü hoafi hoafıya arıhandı ana, asu se nımbıo wandı hoafi anihondümbıofo-koate-mayeıa? ⁴⁷ Godındı nımorı ana Godındı hoafi munğı ra himborıyeyıhaneı. Seana Godındı nımorıyeyıpoanı. Ranımbıoaneı asu se ahandı hoafi himborıkoate-yeyı arıhündı,” mehu

Sisas asu Abraham

⁴⁸ Asu Suda ai Sisasimbo simbori tirifoarihori hoafiyehi seiya, “Roana sihambo rarihu hoafiyahuninuhanefi: ‘Seana Samariahünd-anafi asu sihaf fiambe moaruwai nendi mam mbamari,’ asefi. Ra anihondüyo?” maseiamboyu. ⁴⁹ Asu Sisas ai aheimbo yare hoafiyuhi yahuya, “Wandi fiambe ana moai moaruwai nendi nimar, nga wani. Roana wandi Ape ranahambo, adükar-ani sahühanahi, nga se wambo moaruwaimbo-arihindiri. ⁵⁰ Ro wandi fimbo ndürümbanahi yahomboyahipoani. Nga Nindou mam wambo ndürümbani yahombo hoafi yibobore-randeimbi mbanüngu. ⁵¹ Ro siheimbo anihondümbanahi hoafayah, nindou ngörü ai wandi hoafi ra sünguareandi ana, ai ngiri yifindu, nga wani,” mehuamboyei. ⁵² Asu Suda ai hoafiyahündowohü seiya, “Haponda ro sihambo anihondü fifiri-huninimboanefi, sihaf fiambe moaruwai nendi amaronini. Abraham yifiyu asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi amboani yifisafimemo. Ranane asu se hoafiyafühiya ‘Nindou mam ai wandi hoafi rani-sünguareandi ana, ngiri yifindu,’ masafi. ⁵³ Se yaro hohoanimoyafühi shefi amao Abrahamimbo ngasündiworimboyafi? Aiana sapo yifimayu rasi. Asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi amboani ai yifimemo rasi. Asu se didiyafa?” maseiamboyu.

⁵⁴ Asu Sisas ai simbori hoafiyundürühi yahuya, “Asu ro wandihoari wandi fimbo ‘adükar-anahi’ mbasahi-mbonana, asu ro moan-anahi. Nga wandi Ape aiani wambo ‘adükar-ani,’ yahu arandi, nga se hoafiyehi ‘ai yihoe fi God-ani,’ asefi. ⁵⁵ Asu seana moai ahambo fifirihori. Nga roana ahambo fifirihinimboanahi. Asu ro hoafiyahühi, ‘Roana moai fifirihini,’ mbasahi-mbonana, asu ro se rawehindi nou tikai hoafiya. Nga roana ahambo ndorihini fifirihini hehea asu ahandi hoafi ra sünguritheandühanahi. ⁵⁶ Horombo shei amao Abraham ai ro tüküfembo-mayah ra hoeifembo hohoanimoyuhü hihifi-hihifimayu. Ai ra hoeire hayamboyu asu ahandi ngüsüfo ndore küre mamaru,” mehu.

⁵⁷ Ranimboyei asu Suda ai Sisasimbo hoafiyehi seiya, “Seana awi moai 50 himbaniyafipoani, nga se Abrahamimbo hoeimarhini asafi?” maseiamboyu. ⁵⁸ Asu Sisas ai asükaiyu aheimbo hoafiyuhi yahuya, “Yini, ro siheimbo anihondümbanahi hoafehandüri horombo hondü Abraham ai tüküfekoate-yuambeahiyahi ro boatei manimboahi,” mehuamboyei. ⁵⁹ Raniyei asu Suda ai nimoei hüründümo houmbo Sisasimbo nimoeinambombo mehomo, nga asu ai Godindi wori hini ngire haya dibo ndamefiyu.

9

Sisas ai nindou himboatihari diboadomariri

¹ Sisas ai nafisüngu huhündamboyu nindou himboatihari hoeimariri. Nindou ra hondi ai himboatihari yahurai wakimarimindo. ² Raniyomo asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafiyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbi, dade moaruwai hohoanimo nindou ndanahambo ramarera asu ai himboatiharayua? Ahandi moaruwai hohoanimo, asu hondafindi-yafe-mayoyo?” mehomondamboyu.

³ Asu Sisas ai ahamumbo simbori yahuya, “Nindou ndanahandi himboatihari ra ahandi-mayo, asu hondafindi-yafe-mayo moaruwai hohoanimo ranambo rarerani refimboyupoani. Nga nindou ai yare himboatihari-mayu ra Godindi hepünifeimbi moatükuni refewani hoeifembohündamboyu yare himboatihari-mayu. ⁴ God ai wambo koamarihendira makosahane, nga hüfihamindi ndare nünquambe shiri ahandi ratüpuru ratüpuru-ndefomboane. Nga nimbi pirayo ana, asu ngiri nindou ngörü ai-amboani ratüpuru. ⁵ Ro hifi ndanhi nimboahambe ana ro nimorehi nindowenihiyafe si-anahi,” mehu.

⁶ Raniyu Sisas ai yare hoafiyu mbura, hifihifi nguri tifi fi fandeamunde mbura, nindou himboatihari-mayu ahandi himboarambe pamareandi. ⁷ Raniyu ahambo

hoafiyundühi yahuya, “Se ngafi Siroam kakimarihündi hoeambe sifahí himboari ra popoaindandi,” mehu. (Hoafi Siroam ra ‘koarihéfeyoa ho’ hoaf-ane.) Raníyu asu nindou ranai hu raníhü ahandi ngusumboari ra popoaira mbura, híhírfi süfumbo aboedi himboarimayu.

⁸ Raníyei asu nindou akimi wori yimburihi nímareimbi asu ahambo horombo hoeirihoreimbi, ai horombo nímorehi nindowenihimbo kakínapombo moako-moakoyu marandi ranímbo hoeiríhorí hehimbo hoafíyeihí seiya, “Awi sapo nindou ndanímбайу nímarí yangírí nímarúmbo aheimbo moako-moakoyu marandi?” masei. ⁹ Bídífirí ai hoafíyeihí seiya, “Yíní, nindou aiyu refi marandi.” Asu bídífirí ai hoafíyeihí seiya, “Waní. Ai nindou yahuraiyusi, nga ai-yupoani, nga nindou ngorüyu,” masei. Nindou amurí ai raní wataporímayeiamboyu asu ahandíhoari yahuya, “Ro-anahí,” mehu. ¹⁰ Asu ai ahambo düduyahindowohü seiya, “Asu sifahí himboari ra nüngure bíríhoaimboyoa?” maseiamboyu. ¹¹ Asu ranai símborí yahuya, “Nindou Sisasi aríhündí ranai hüburukonambo wandí himboarambe fandífoareandírühi yahuya, ‘Se ngafi Siroam kakimarihündí hoe ranambe himboari sifahí ra popoaindandi,’ mehuamboyahí ro ha popoairíhandá asu wandí himboari ra aboedi himboarímayahí,” mehuamboyei. ¹² Asu ai düduríhorühi seiya, “Nindou ra nahí amaru?” maseiamboyu. Asu nindou ranai yahuya, “Nahümbei amaru ra moai fífíríhiní,” mehuamboyei.

¹³ Raníyei ai nindou himboatíharí-mayu Sisasi aboedi-marirí ranahambo Farisimbo sowana sahorímíndeí mahei. ¹⁴ Ngoafímbo nímarímbo sí raní-símboaníyu Sisasi ai nindou ranahandí himboari aboedímareandi. ¹⁵ Asu Farisi ai nindou-mayu ranahambo düdururühi yahomoya “Sifahí himboari ra nüngure aboedíyomboyoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoafíyupurühi yahuya, “Sisasi hüburuko wandí himboarambe pamareandíramboyahí asu ro ha popoaimaríhandamboyo wandí himboari ra aboedímayo,” mehu.

¹⁶ Ranímboemo asu Farisi bídífirí ai yahomoya, “Nindou ndanahambo God ai koaríheira kusúmboyupoani, nga ai moai moani ngoafímbo nímarímbo hohoanímbo ra süngureandi,” mehomo. Asu bídífirí ai hoafíyomondühi yahomoya, “Asu nindou moaruwai hohoanímoyumbü ai ngírí hepünífeimbi moatükuní yahurai ratüpuríndu?” mehomo. Raníyomo asu bídífirí ai ngorü hohoanímoyomo asu bídífirí ai ngorü hohoanímoyomo marundi. ¹⁷ Raníyomo asu nindou himboatíharí-mayu ahambo híhíríyafu asükaiyomo hoafíyomondowohü yahomoya, “Nindou sifahí himboari aboedímareaníní ranahambo se nünguro hoafíyafíndoa?” mehomondamboyu. Asu ai hoafíyupurühi yahuya, “Aiana Godíndí hoafi hoafíyu-randeimb-ani,” mehu.

¹⁸ Nindou ra ai horombo himboatíharí-mayu-anisi, nga asu ai ranahambo aníhondümbofembo moei mehomo. Ranímboemo asu nindou himboatíharí-mayu ahandí hondafíndambo raní hoafi ra fífírífemböhünda míngíyomo hümaríhaupírí. ¹⁹ Asu ai ahafembo düdurüprühi yahomoya, “Nindou nda síháfé nímoríyu? Asu se safeya ro himboatíharí yahurai wakímari-horímíndehane masafe, nga asu nímbóe ai haponda aboedi himboarayua?” mehomo. ²⁰ Asu ahandí hondafíndí ai safeya, “Yíní, ro ahambo fífíríhorí ai yíhoehí nímor-ani asu ai horombo himboatíharí wakímari-horímíndehí. ²¹ Nga haponda moai ahambo fífíríhorí ai nününgufimbombéi ahandí himboari ra aboedi himboarayua. Asu ro moai fífíríhorí nindou ahandí himboari aboedímarirí ranahambo. Düduyafundosi, ai adükaríwambo síhamumbo ahandí fimbo hoafíndüpurímbuí,” masafe. ²² Hondafíndí ai Sudambo yíhímborínapurühíyafe ai ahamumbo raríne hoafímefe. Horombo Suda ai yaru hoafíyomondühi yahomoya: “Nindou ai weindahí hoafíyeihí, ‘Sisasi ra nindou God ai ahandí nendambo aboedífembo kafoarirí híníngímarirí Kraisi-ani,’ seiani ana, asu aheimbo rotu worambeahíndí híhaiboandüra ngírí ai-babídí rotundeí,” mehomo.

²³ Ranimboyafe asu hondafindi ai hoafiyafeihü “Ahambo düduyafundosi, nga ai adükar+wambo sïhamumbo ahandi fimbo hoafindüpurimbui,” masafe.

²⁴ Ran+yomo asukai nindou himboatihari-mayu ranahambo mïngimemonda masünu. Asu ahambo hoafiyomondühi yahomoya, “Se Godimbo ndüri adükarümb-ani mbisafindowohü anihondümbö hoafindafi. Ro fifirihumboanefi nindou ndanana moaruwai hohoan+moyu-randeimb-ani,” mehomö. ²⁵ Asu nindou ranai hoafiyuhi yahuya, “Ro moai ahambo fifirihini, nga awi ai moaruwai hohoanimo-yumbümbeyo asu wanimbeiyö. Mamï moatükunï ro fifirimarïheandi ana, yini ro horombo himboatihari manimboahiyahi, nga hapondanana ro aboedi himboarayahi,” mehu. ²⁶ Asu Suda ai düduyafindowohü yahomoya, “Sïhambo nününgureaninimboyua? Sïhafi himboari ra nününgure aboedïreaninimboyua?” mehomondamboyu. ²⁷ Asu ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Ro sïhamumbo hoafimayahapurïyo, nga asu se hoafi ranahambo moai himboriyomö. Asukai se himborimbo yahomomboemö? Se-amba ahambo süngururü-rundeimbimbo tüküfembo yahomomboemö?” mehu.

²⁸ Asu Suda ai nindou ranahambo nginindirurühi moaruwai hoafiyomondowohü yahomoya, “Seana Sisasimbo sünguriri-randeimb-anafi. Nga roana Mosesimbo süngurïhu-rïhundeimb-anefi. ²⁹ God ai Mosesimbo hoafimayundo ra ro fifirihundi. Nga nindou rananimbo ai dagüdambua? Roana moai ahambo fifirihuri,” mehomö.

³⁰ Asu nindou ranai ahamumbo simbori hoafiyupurühi yahuya, “Ndanana wambo ranipoanimbo moatükun-ane! Aiyu wandi himboari aboedimareanda asu ro aboedi himboarayahi. Nga nimboemö se hoafiyomondühiya, ai nahaninipoediyu ro moai fifirihuri ehomöa? ³¹ Ro fifirihumboanefi, nga God ana moai moaruwai hohoanimoyomö-rundeimbïyomondi hoafi ana himboriyu randi, nga wani. Nga nindou ranai Godimbo hohoanimoyuhü asu ahandi hoafi süngumareandi ranahandi hoafi-ane God ai himboriyu arandi. ³² Moai horombo nindou mamï hondï ai himboatihari wakirimindoani asu nindou ngorü ai ahandi himboari aboedi-mariri hoafi ra yangoro, nga wani. ³³ Asu God ai nindou nda koehefikoate-mbei-mbonana, asu ngiri raranimoatükunï hifi ndanïhü ratüpurïyu,” mehu.

³⁴ Asu simbori ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Horombo me ai sïhambo moaruwai hohoanimo ranambo wakimaramindinini asu se himboatihari-mayafi ranimboanefi ro fifirarïhunini. Se nindou moaruwai hohoanimo-yafeimb-anafi. Asu se yïhoefombo yamundïfemunimbo safomboyafi?” Ai ahambo yaru hoafiyomondowohüyomö rotu worambeahandi hïhaifoarüwurï weindani hiniïngïmarüwuri.

Nindou anihondümböfe-koate-ayei ai himboatihari nahurai-anei

³⁵ Sisas ai ranimbo himboriyu haya, kokorüri hu hoeirirühi yahuya, “Se Nindou Hondü ranahambo anihondümbö-roworai waniyo?” mehindowamboyu. ³⁶ Asu nindou ranai simbori hoafiyundowohü yahuya, “Adükari, Nindou Hondü ra düdia? Se wambo hoafiyafi-ndïran-animbo ro ahambo anihondümbö-ndïhini.” ³⁷ Asu Sisas ai hoafiyundühi yahuya, “Se ahambo hoeimarïworï. Aiani se-dïbo wataporayu nda,” mehuamboyu. ³⁸ Asu nindou ranai hoafiyuhi yahuya, “Adükari, ro anihondümbö-arïheanini.” Ai yahu mbura Sisasimbo yimindïho yimbu pusïre nïmarumbo hohoanïmomayundo.

³⁹ Asu Sisas ai yahuya, “Ro nindouyei hohoanimo yïbobofemboyahi hifi ndanïhü makosahi. Ranimboane asu nindou Godïndi hoafi fifirïfekoate-yeimbï ai nindou himboatihari aboedehindi nahurai fifirïndïhimboyei asu Godïndi hoafi fifirïhundeimb-anefi asei ai himboatihari nahurai fifirïfekoate-ndeimboyei,” mehu.

⁴⁰ Farisi bidifiri ai ahandi fikimi niïngomombo ahandi hoafi ra himboriyomö houmbo yahomoya, “Asu ro-amba himboatihariyefi?” mehomondamboyu. ⁴¹ Asu

Sisas ai hoafi yupurühi yahuya, “Asu se himboatiharimbemo-mbonana, hohoanimo moaruwai ra moai sihamundi flambe nimaropuri. Nga se hoafi yomondühi, ‘Yihoefi himboarana aboed-ane,’ yahomo arundi, ranimboane asu hohoanimo moaruwai ra awi sihamundi flambe amaropuri,” mehu.

10

Sisas ai sipsip hifanda-randeimb-ani

¹ Sisas ai hoafi yuhi yahuya, “Ro anihondumboanahi sihamumbo hoafayahi, nindou ai moai sipsip+yafe gin+ri yipur+ naf+ kefuai randi, nga amur+ himbor+ naf+ kefuai arandi, nindou ranai ana hühbühün+kor+ napo fufuramündü-randeimb-ani. ² Asu nindou yipur+ naf+tambe naf+ karefuendi ranai ana sipsip ahei afind-ani. ³ Nindou yipur+ hifanda-randeimbi ai-animbo nindou ahu ranahambo yipur+ ra tind+hembui. Rananei asu sipsip ai ahandi yafambe ra himbor+yei arihündi. Ranani asu ai ahei nduri ra dukarearu yisiboasiyuh+ asu ai aheimbo gin+rambeah+ndi semündünduri moanambühi tüküfi ahu. ⁴ Asu ai ahandi sipsip ra muŋgu gin+rambeah+ndi semündünduri moanambühi tüküfi hayambo asu ai horombofi huan+ ahandi süŋgu ahei. Sapo sipsip ranai ahandi yafambe himbor+yeih+ ranimboane ahandi süŋgu ahei. ⁵ Aiana ngir+ nindou amur+ndi süŋgu ngei, nga want. Nindou amur+ ai huan+ ana, ai ahambo yihimbor+horühi fefoehindühanei. Ahandi yafambe himbor+koate-ayei ranimbo wambo.” ⁶ Sisas ai aheimbo kafoefe hoafi ra yare hoafimayunduri, nga asu moai kafoefe hoafi ranahandi nim+ndi ra fifir+hindi.

Sisas ai sipsip hifand+randeimbi aboed-ani

⁷ Ran+yu Sisas ai asükaiyu hoafi yuhi yahuya, “Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahi. Roanahi sipsip+yafe yipurayahi. ⁸ Asu nindou ai ro sünguyahan+ horomboyah+ ahei aiana hühbühün+yeih+ raran+ napo moan+ fufurühümüdi rihündühanei. Asu sipsip ai-amboan+ moai ahei hoafi himbor+yei rihündi. ⁹ Ro-anahi yipurayahi. Asu nindou didi+yei wambo sowanambo sinei gin+ri ranambe karefoehindi ana, God ai aheimbo aboedambo-ndeandürümbui. Rananimbo asu ai keboehi tükündahi ndühündühi asu ai gin+ri ranambe sesimbo amboan+ keboehi tükündahimboyei. ¹⁰ Nindou hühbühün+yu-randeimbi gin+ri ranambe karefuendi ra moan+yupoan+ karefuendi. Nindou karefuendi ra ai kefoefe hefe hifo sipsip hühbühün+imbo hifokoefindürümbo yahumboani. Nga roana keboeheadühi sipsip aboedi yangir+ diboadeimbi asu ahei flambe aboedi hohoanimo yangir+ niŋgombo afindi mbimar+ndüra samboanahi asihühi.

¹¹ Roana sipsip hifand+ri-handeimbi nindou aboedi saf-anahi. Nindou sipsip hifand+ra-randeimbi aboedi ranai ana aheimbo far+hefe-nduri+mböhünda yif+ndümbui. ¹² Nindou kaki sem+ndimbo ratüpur+yu arandi aiana sipsip+yei afind+yupoan+. Asu ai sipsip aheimbo hifand+raru-randeimbi+yupoan+. Asu aiana nimambeah+ndi yafor+ moaruwai howan+ hoeimareandi ra fiboembui. Rananimbo asu yafor+ ranai sipsip ranaheimbo war+badaru wak+ndeandüra buküründeimboyei. ¹³ Nindou ranai ana moan+ kaki sem+ndimbo yangir+ hohoan+moyuhü wambo ngir+ sipsip ranaheimbo hifand+yonduri+imbo hohoan+mondu.

¹⁴ Nga roana sipsip+yei hifand+hihifand+yonduri+rambo nindou aboedi saf-anahi. Ro ana wandi sipsip ranaheimbo fifir+heandüran+ asu ai-amboan+ wambo fifir+hih+ndi+imboanei. ¹⁵ Hoafi ra yahurai-ane, ro wandi Apembo fifir+hinan+ asu Ape ai wambo fifirareand+ri nou. Rananimbo asu ro sipsip+imbo far+hefe-nduri+mböhünda yif+ndamboyahi. ¹⁶ Asu wandi sipsip b+d+firi mban+boadei ranana ndan+ gin+rambeah+ moai ni+boadei. Aheimbo amboan+ gin+ri ndanambe semündünduri koafoefenduri+imbo samboanahi. Rananimbo asu ai ro hoafi yaheimbi

wandi yafambehündi ra hĩmborĩndeimboyei. Rananĩmbo sipsip ranai mamambe niboadeiya asu nindou aheimbo hĩfandiyondũriĩmbo ra mamĩ yangĩriĩ nũngumbui.

¹⁷ Ro yĩfiyo hefe asũkai botĩfemboayahĩ ranĩmboane Ape ai wambo ŋgusũfo parare-andĩriĩ. ¹⁸ Ŋgĩriĩ wambo nindou mamai-amboani hĩfokoefendĩriĩmbo hohoanĩmondu. Ŋga ro hohoanĩmomayahĩ sũngu wandĩ yangĩriĩ nĩŋgo ra hĩfokoefe-ndĩriĩmbohũnda hĩnĩŋgi-ndĩheamboyahĩ. Asũkainda ro hohoanĩmomayahĩ sũngu wandĩ yangĩriĩ nĩŋgo ra hĩhĩndĩhe ndahamĩndĩmboyahĩ wandĩ Ape ai randafandĩ mehu sũngu,” mehu.

¹⁹ Suda ai ranĩ hoafi ra hĩmborĩyomo houmbo asũkai yimbumboru yĩbobomefundĩ. ²⁰ Ranĩyomo asu bidĩfirĩ ai yahomoya, “Moaruwai nendĩ ahandĩ fiambe mamaroamboani ai yare wunũnũmbo-wunũnũmboayu. Asu se nĩmboemo ahandĩ hoafi ra hĩmborayomoa?” mehomo. ²¹ Asu bidĩfirĩ ai yahomoya, “Hoafi ndanana nindou moaruwai nendĩ nĩmarũbĩndĩ hoafiyo poani. Asu moaruwai nendĩ ranai ŋgĩriĩ nindou hĩmboatĩharĩndeiani ahei hĩmboari ra aboedĩndeandi,” mehomo.

Suda ai moai Sisasĩndĩ hoafi hĩmborĩyomo

²² Serusarem ŋgoafĩhũ horombo Godĩndĩ worĩ ahandhoar-ane masei rana-hambo asũkai hĩhĩfi-hĩhĩfiĩmbo si tũkũmefeyo. Ranĩ si ra ŋgĩsĩhariyowambeyo tũkũfe marandĩ. ²³ Ranĩyu asu Sisas ai Godĩndĩ worambe Soromonĩndĩ weindanĩ yibadĩwamĩ mahũfu. ²⁴ Ranĩyomo asu Suda ai sifomo ahambo wakĩrurũ nĩŋgomombo yahomoya, “Ro yĩmbu hohoanĩmoayefĩ hefi ra asu nũngusũmboani se hoafi mandafĩmuna? Asu se Kraisi-ayafana yĩhoefombo weindahĩ hoafi yafan-anĩmbo ro hĩmborĩndefosi,” mehomondamboyu.

²⁵ Asu Sisas ai ahamumbo hoafi yupurũhĩ yahuya, “Ro sĩhamumbo hoafi ra hoafi ma-yahapurĩyosi, ŋga asu se moai wandĩ hoafi ranahambo anĩhondũmbo-rundi. Muŋgu hepũnĩfeimbĩ moatũkunĩ wandĩ Apendĩ ŋgĩnĩndĩnambo ratũpurayahĩ ranai ro didĩmbayahĩ ra nafuiyoarandĩ. ²⁶ Ŋga asu seana wandĩ sipsip ranĩ dĩborĩhĩndĩyomopoani. Ranĩmboanemo asu se wandĩ hoafi anĩhondũmbofe-koate-yomo arundi. ²⁷ Asu wandĩ sipsip ranana ro hoafi yaheimbĩ ra hĩmborĩyeihũ asu ro aheimbo fĩfirĩheandũrananei asu ai wandĩ sũngu hei arĩhũndũ. ²⁸ Asu ro aheimbo yangĩriĩ koadũrũmbo-koadũrũmbo nĩŋgombo asahandũriĩ ra ai ŋgĩriĩ yĩfĩndei. Asu ŋgĩriĩ nindou mamai-amboani wandĩ warambeahĩndĩ hũndamũndũndũriĩ. ²⁹ Wandĩ Ape ai sipsip wandĩ ra wambo masendũr-anei. Asu ai muŋguambo moatũkunĩ ranahei ŋgĩnĩndĩ ŋgasũnde haya ŋgĩnĩndĩ saf-ani. Asu ŋgĩriĩ nindou mamai-amboani Apendĩ warambeahĩndĩ hũndamũndũndũriĩ. ³⁰ Ape-ani asu roanahĩ roana mamanehĩ,” mehu.

³¹ Ranĩyomo asu Suda ai nĩmoei hũmarũndũmo Sisasĩmbo pifendombo yahomombo. ³² Ranĩyu asu Sisas ai yahuya, “Ro sĩhamumbo Apendĩ ratũpurĩ afĩndĩ nafuimehapurĩ. Asu se nĩnĩ ratũpurĩ aboedĩ ranahambo hohoanĩmo-yomondũhĩyomo wambo nĩmoeinambo hĩfokoefendĩriĩmbo yahomo houmbo rawefunda?” mehuamboemo. ³³ Asu sĩmborĩ Suda ai ahambo hoafi yomondowohũ yahomoya, “Roana sĩhafĩ ratũpurĩ aboedĩ ramarowandĩ ranĩmbo yefĩpoani nĩmoeinambo hĩfokoefenĩnĩmbo asefi, ŋga wani. Se moani nindou yangĩriĩ-anafi asu Godĩmbo moaruwaimbofe hoafi rĩrũhĩ, ‘Roana God-anahĩ’ masafi ranĩmboanefĩ,” mehomondamboyu.

³⁴ Asũkaiyu Sisas ai ahamumbo sĩmborĩ hoafi yupurũhĩ yahuya, “Hoafi nda sĩhamundi ahĩnũmbĩ hohoanĩmo Bukambe ndare meŋgoro: God ai yahuya, ‘Ro sĩheimbo hoafi mayahĩ, seana god-anei,’ meho. ³⁵ Nindou God ai ahandĩ hoafi masagadũriĩ ranaheimboyo ai god-anei mehondũriĩ. Asu ŋgĩriĩ Baiborambeahĩndĩ hoafi ranana ŋgorũ-sũngunde hoafi ndo. ³⁶ Ŋga Ape aiyu ahandĩhoariĩ wambo kafaore-andĩriĩ mbura, asu hĩfĩna koamarĩhendĩra makosahĩ. Ranĩmboyahĩ ro hoafi yahũhĩ, ‘Roana Godĩndĩ nĩmor-anahĩ,’ masahĩ asu nĩmboe se wambo hoafi yomo-ndĩrũhĩya, ‘Nĩmboe se Godĩmbo gogonĩmbo-rĩhaworũhĩ hoafayafi,’ mehomoa? ³⁷ Asu ro Apendĩ

ratüpurî ratüpurîkoate-ndahani ana, asu se wandî hoafi ra yowani anihondumbo-ndumboemo. ³⁸ Nga asu ro ahandî ratüpurî ratüpurîyahanî se wandî hoafi ranahambo anihondumbofembo moeimbo ana, asu ratüpurî ranî yangîrî anihondumbo-ndundi. Rananimbo asu se hohoanimo ra ndondu hohoanimo-ndimondühi fifindumboemo Ape ai ro-dibo mam-anehi amarehi,” mehu. ³⁹ Asükaiyomo Suda ai hoafi ra himboriyomo houmbo ahambo kikhimündumbo yahomo houmbo ramefundî, nga asu Sisas ai aboedambo mahu.

⁴⁰ Sisas ai asükaiyu hîhîrîfi hanü Sodan hîmo horombo Son hundürürarü randühi manüngu. ⁴¹ Ai nünguane, nindou ranai ahambo sowana sühüsihü seiya, “Horombo Son ai moai hepünifeimbi moatükunî ratüpurîyu. Nga mungu raranî-moatükunî hoafi nindou ndanahambo hoafimayu ranana anihond-ane,” masei. ⁴² Ranîyei asu nindou afîndî ranîhü ranai ahambo anihondumbo-marîhorî.

11

Sisas ai Rasarus yîfîhündî botîmarîrî

¹ Nindou mamî ahandî ndürî Rasarus Betani ngoafîhündî ranai anğünimbo mamaru. Betani ra Maria asu Mata apodoho nîmarî-feimbi ngoaf-ane. ² Maria aiyo werî fisînarümbî Sisasîndî tînarîwamî kafoare mbura, asu ahandî mbîrînanînambo gedümarîhendî. Nîmorehî mamî ranahandî ranîhiyu Rasarus anğünimbo Betani ngoafîhü menğuru. ³ Ranîyafe asu apodoho ranai Sisasîmbo hoafîmbo nindou koarîhenerühî safeya, “Adükari, nindou se ngusüfo pamarîworî ranai anğünümboani,” masafeamboyu.

⁴ Ranîyu asu Sisas ai ahafe hoafi ra himborîyu haya hoafîyuhî yahuya, “Anğünî ranana yîfîmbo anğünüyopoanî, nga wanî. Ranana moanî Godîmbo ndürî adükari segodîmbo-hündamboane tükefeyo asu ranî-süngumboanîmbo Godîndî Nîmorî amboanî ndürî adükari ndemündümbui,” mehu. ⁵ Sisas ai Mata apondoho asu Rasarus aheimbo ngusüfo pareandürî marandî. ⁶ Nga asu Sisas ai Rasarus anğünümboayu hoafi ra himborîyu haya, ranîhü yimbu si mamaru.

⁷ Asükaiyu sünguna nîmarümbo ahambo süngururü-rundeimbiimbo yahuya, “Asükai mborai, Suda-yafe hîfînambo ngefombo,” mehuamboemo. ⁸ Asu simborî hoafîyomondowohü yahomoya, “Yamundo-randeimbi, sapo hapondanîyomo Suda ai sîhambo nîmoeinambo hîfîkoefenînimbo yahomo houmbo raraomarünînisî. Asu se asükai Suda-yafe hîfînambo hîfombo safomboyafi?” mehomondamboyu. ⁹ Asu simborî Sisas ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya, “Mamî si ra gebuai-ane anînggo. Nindou ai sîrühî ana ngîrî pîndu si ra hoeireambowambo. ¹⁰ Nga asu nindou ai nîmbokoanî ahu ana, piyu arandî si yangorîkoate wambo.”

¹¹ Ahamumbo yare hoafîyupurî mbura asükaiyu hoafîyupurühî yahuya, “Sîhefî wandafî Rasarus ai mapuamboanahî awi ro ngü ahambo botîndîhinî samboanahî,” mehuamboemo. ¹² Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafîyomondühî yahomoya, “Adükari, nindou ra apo yangîrî apu ana, asükai ahandî anğünü ra aboedîndümbui,” mehomondamboyu. ¹³ Sisas ai hoafîmayupurî ra, Rasarus ana yîfîmayu yahumboyu, nga ahambo süngururü-rundeimbi ana moanî apo hondü mapu-amboani yare hoafayu mehomo. ¹⁴ Ranîyu asu Sisas ai ahamumbo dîboadîre hoafîyupurühî yahuya, “Rasarus ana munğuna yîfîmayu. ¹⁵ Ranî-simboanî ro moai ai-dibo nîmarîhî, nga ro ranîmbo-hündambo hîhîfi-hîhîfayahî. Ranînimbo asu se wambo anihondumbo-ndundîrî. Nga hapondanî sîhîrî ahambo sowana ngefîmboane,” mehupurî. ¹⁶ Ranîyu asu Tomas ahambo Didimas sahündo-rîhündeimbi ai Sisasîmbo süngururü-rundeimbi ahamumbo yahuya, “Wai sîhîrî andai ngîfî, Sisas-babîdîmbo Sudiahü yîfîndefo,” mehu.

Sisas ai yangîrî nîngombo nîmîndühani

17 Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi babidiimbo hifomo Betanihi tüküyafundühiyomo Rasarus ai yifimayua honguambe masihorä ra yimbuyimbu si homboane hoafi ra himborimayu. 18 Betani ngoafi ana Serusaremihündi anguniyopoani. Betani ngoafihündi botife hefe Serusarem ngoafina aho ra ngimi kiromita-ane. 19 Rasarus yifimayua raniei asu Sudahündi afindi ranai Mata Mariambo kikiimifoefepiri nimaroi ngusufo abodi küri ne mbi marifeya sei hehimbo masühüsi.

20 Mata ai Sisas masüfu hoafi ra himboriyo haya, ahambo nafaarimbo ho, nga asu Maria ai worambeahi nimarö. 21 Mata ai Sisasimbo hoafiyondowohü yahoya, "Adükari, asu se ndanihü mbanimbafi-mbonana, wandi ranihi ai ngiri yifiyu." 22 Nga ro fifirihamboanahi, asu se hapondani amboani Godimbo ninimbo didibafeoando ana, shambo daganinimbui," mehoamboyo. 23 Asu Sisas ai ahambo hoafiyondowohü yahoya, "Sihafi ranihi ana yangiri abodi hifambe-ambeahindi botindufimbui," mehundowamboyo.

24 Asu Mata ai ahambo asükaiyo hoafiyowohü yahoya, "Ro ranimbo fifirihamboanahi, nga ai asükaindu süngunambo hifi nda munguyowambe yangiri abodi botindufimbui," mehoamboyo. 25 Asu Sisas ai yahoya, "Yifihündi yangiri botife ningo ra ro nimind-anahi. Nindou ai wambo anihondumbo-reandiri haya yifayu ana, ai asükaindu yifihündi botindüfi nüngumbui. 26 Nga nindou mungu yangiri nimboeimbo wambo anihondumbo-arihindiri ana, ngiri yifindei, nga ai koadürumbo-koadürumbo yangiri ni boadeimboyei. Asu se hoafi ndanahambo anihondumbo-rowandai waniyo?" mehuamboyo. 27 Asu Mata ai yahoya, "Yini, Adükari, ro shambo anihondumbo-rihaninimboanahi seana God kafaore hiningimareanin Kraisa-anafi. Seana Godindi niori horombo hifinambo nindou kudumbui mehu ran-anafi," meho.

Sisas ai aranimayu

28 Mata ai yare hoafiyo haya, ahandi akidambo hifo hiningirou himboambeambe hoafiyondowohü yahoya, "Yamunde-randeimbi ana ndanihü süfumboani shambo düdumefinin," mehoamboyo. 29 Asu Maria ai rani hoafi ra himboriyo haya, nimehünou botife haya Sisasimbo sowana maho. 30 Sisas ai awi moai ngoafihü tüküfiyu, nga nafini Mata ho hoeirerühi ranihü manügu. 31 Raniyo Maria ai nimai botife haya pipinambo mahowamboyei asu Suda Maria-babidiimbo worambe ahafembo kikiimifoarhipiri mamarei ranai ahandi süngu mahei ndanana Rasarus yangurühi ho arani-hoafimboane aho sei hehi.

32 Maria ai ho Sisas nünguhü tüküfe ahambo hoeirerühiyo ahandi fikimi yiri yimbu pusire yimindihö yimbunambo nimarimbo hoafiyowohü yahoya, "Adükari, se ndanihü mbanimbafi-mbonana, wandi ranihi ai ngiri yifiyu," mehoamboyo. 33 Sisas ai Mariambo hoeireandane arani-hoafimaranda, asu Suda ahandi süngu masinei ranai kameihä arani-hoafi-marihündamboyo. Asu Sisas ai ahandi ngusüfoambe moaruwaimariri. 34 Asu Sisas ai aheimbo düdufindürühi yahoya, "Se ahambo nahü shhehora?" mehuamboyei. Asu ai seiya, "Adükari, naha se sühüfi hoeiro," maseiamboyo.

35 Asu Sisas ai aranimayundo. 36 Asu Suda ai hoafiyehi seiya, "Hoeirähi. Sisas ana nindou ranahambo afindi hamindi ngusüfo parirühi wamboani," masei. 37 Nga bidifiri ai hoafiyehi seiya, "Sisas ai nindou himboatihari abodimariri. Nga asu ai nimboe Rasarusimbo fehefiyu yangiri ningombo ra wanimayua?" masei.

Sisas ai Rasarus botimariri

38 Asükaiyu Sisas ai ahandi ngusüfoambe moaruwai mahafowamboyo hu honguambe tüküme fiyu. Hongu ra nimeoi nimaroweimbi wowondimarihündiyo raniyo nimeoiambe nafitambe ra nimeoi ngorünambo gürühi pamarihindi. 39 Asu Sisas ai

yahuya, “Nimoei ambembo gürühi pamar+hindi ra far+hehi,” mehuamboyo. Asu Mata nindou yifimayu ranahandi rehi ai yahoya, “Adükari, Rasarus ana yimbuyimbu si honguambe yangurimb-ani. Nga fis+nrümbeinawe,” mehoamboyo.

⁴⁰ Asu Sisas ai yahuya, “Sapo hapoasüngu hoafiya-han+neimb-ane. Asu se wambo an+hondümbowandiri ana, se Godindi nginindi ra hoeindowamboyafi,” mehuamboyei. ⁴¹ Raniyei asu ai nimoei ra mafar+hehindamboyo, Sisas ai nimoamo himboariyuhü yahuya, “Ape, ro sihambo hihifar+hanini. Se wandi hoafi h+mbori+yafomboanafi. ⁴² Ro fifiriheandi ro hoafiya arihandi ra se afindimbo h+mbori+yafi randühanafi. Nga nindou ndanihü man+boadei-amboanahi ro ndarihe hoafayahi. Rananimbo se wambo koamar+hawandira makosahi ra an+hondümbowandiri+ramboane.” ⁴³ Raweyahu haya puküna m+ngiyuhü yahuya, “Rasarus, se weindana tüküyafosi+ni,” mehuamboyo. ⁴⁴ Raniyu asu Rasarus ai honguambeahindi tüküfi haya masünu. Ahandi yit+nari wat+nari ra hoeari goesür+nambo hüputüpurühümüdi hini+ngimar+hindiyo, asu ahandi ngusümbowari hoeari+nambo gabudi+mafoari+hindiyo rani+kameihi tüküme fiyu. Raniyu asu Sisas ai hoafi+yuhü yahuya, “Hoeari ra fufur+hehindoan-animbo ai mbühu,” mehündüri.

Suda-yafe bogori ai Sisasimbo hifokoeffimbo hohoan+momemo
(Matyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Ruk 22:1-2)

⁴⁵ Raniyei asu Suda bidiriri ranihü Mariambo hoeifembo masühüsi ranai rani+moatükunü Sisas ai ramareandi rani+mbowoeir+hi hehi asu ahambo an+hondümbowandiri+horü. ⁴⁶ Nga asu bidifiri ai Farisi sowana hei, Sisas ratüpurimayu rana+hambo ahamumbo hoafimehüpuri. ⁴⁷ Raniyomo asu nindou Godimbo sihou+rundeimbi bogori ai Farisi bidifiri+babidimbo kansir+imbo gugurüpurü houmbo hoafiyomopurühi yahomoya, “Si+iri nda nüngumandahua? Nindou ndanani ai hepüni+feimbi moatükunü afindi ratüpurüyu arandi. ⁴⁸ Si+iri ahambo moani rari+huri hini+ngiri+huranü ai hepüni+feimbi moatükunü ratüpurüyu randani nindou afindi ai ahambo an+hondümbowandiri+horü ana, Rom bogori sihefimbo hifandarimuni ai difomo sihefimbo moaruwaimbowandiri+munühi asu sihefi Godindi wori ra bir+boadümbowemo,” mehomo.

⁴⁹ Raniyo asu rani himbanifihü nindou mamü ahandi ndüri Kaiafas ai Godimbo sihai-randeimbi adükari bogorimbofi manüngu. Ai hoafiyupurühi yahuya, “Seana moai rani+moatükunü fifirundi! ⁵⁰ Se ndoru fifirundi? Nindou mamü ai nindou amuri aheimbohünda yifayu ranana aboed-ane, nga Suda sihefimbo munguambo moaruwaimbofe ana, moaruwai-ane,” mehu. ⁵¹ Kaiafas ai yare hoafimayu ra ahandi hohoan+monambo yangri+yupoani. Nga rani himbanifihü Godimbo sihai-randeimbi adükari bogorimbofi nimarümbowambo Sisas ai aheimbohünda yifimboayu rani+mboworombo hoafireandühiyu. ⁵² Ai Sudambo far+hefembo yangri+yupoani yifayu ra, nga Godindi n+morü mungua hifihü bur+yei wakar+hindi aheimbo semündündüri mamambefendüri mamis+rimboyahi mbini+boadeia mbüsü hayambo-animbo yifindümbui.

⁵³ Asu raniyomo rani+simboani piyomo houmbo, Suda-yomondi bogori ai Sisasimbo hifokoeffimbo yahomo houmbo hoafi fifiri+marundi. ⁵⁴ Rani+mbowoyu asu Sisas ai moai Suda-yomondi himboahü weindahü tüküfiyu. Raniyu ai Sudia hifi ra hini+ngire haya, ngorü hifi n+mi wohi fur+koate-reandühi ngoafi ngorü ahandi ndüri Efraim ranihü hu ahambo süngururü-rundeimbi babidimbo manüngu.

⁵⁵ God ai Sudambo Isip+hündi aboedimareandüri si Pasofa ra awi tüküfekoate akimü tüküfembo yangri+yowambe nindou ngorü ngoafihündi ngorü ngoafihündi ranai Serusarem ngoafinambo ahei fi Godindi himboahü aboedi tüküfembohünda mafandihindi. ⁵⁶ Raniyei asu ai Sisasimbo kokor+horü wakri+hora mayoa Godindi worambe nimboeimbo aheihoari watapor+yeihü seiya, “Se nüngurühi

hohoanimoayeia? Sisas ai adükari si tükefeyo nda hoeifembo madüfuyo wanimandüyo?” masei. ⁵⁷ Nindou Godimbo sïhou-rundeimbi bogori ai Farisibabidimbo yaru hoafimemo: ‘Nindou mamai ai Sisasimbo hoeiriran anüngu ana, asu ahamumbo ranih-ani anüngu yahopuran-animbo ahambo papi-hoafiyumbohünda kikihi-mbirundümo-ndamboane,’ mehomomo.

12

Maria ai Sisasindi tïjarïwamï werï kamafoareandi (Matyu 26:6-13; Mak 14:3-9)

¹ Adükari si ra tüküfembo awi 6 si niñgowane, asu Sisas ai Betani ngoafinambo mahu. Ngoafi ra Rasarusindi ngoaf-ane. Rasarus ranahamboruri Sisas ai honguambeahindi yifihündi botimariri. ² Rani ngoafihündi ai Sisasimbo sindirühündühi mamarei. Mata ai sesi kakireandi, nga Rasarus ai nindou Sisas-babidimbo nimarei masahüsi rababidimbo nïmaru. ³ Maria ai weri fisïjarümbi hipiri mbuisamongo-ramindeimbi kakï afindihï sahümündimbi ra semindi haya Sisasindi tïjarï wamï kare mbura, asu ahandi mbirïnaninambo gedumarïhendi. Raniyo asu weri ranahandi fisïjarü aboedi ranai worambe kikihimayo. ⁴ Nga asu nindou mamai ahambo süngururi-randeimbi ahandi nduri Sudas Iskariot ai-amboani ranihü nïmaru. Nindou ranai-animbo Sisasimbo nderümündü ahandi hürütümbi ahamundi warïwamindirümbui. Ai moai Maria ramareandi ranahambo hihifi-hihifiyu. ⁵ Nindou ranai hoafiyuhi yahuya, “Nimboe weri aboedi nda nindou ai sahümündihï asu ranihï 300 kakï semindi mburimbo nindou napokoateimbi aheimbo segudürimbomayoa?” mehu. ⁶ Nga nindou napo-koateimbi aheimbo hohoanïmoyunduri haya hoafiyumboypooani, nga wani. Nindou ranai hümbuhünïyu-randeimbi-ani ranimboane asu ai yare hoafimayu. Aiyu kakï hipiri ahamundi ra hifandïmarandi ranïyu asu ai kakï foarïhi marihündi ra bidifiri hümbuhünïyu marandi.

⁷ Ranïmboyu asu Sisas ai yahuya, “Nïmorehi ranahambo se hinïngïndihindi. Ai wandi yifi si ranahambo horombonambo noure rarendühane fisïjarümbi moatükunï aboedi ra afandïfoareandiri. ⁸ Nindou napo-koateimbi ai-animbo se-babidimbo koadürumbo-koadürumbo nïmboeimboyei asu se aheimbo fandïhehi-ndürïndihündi, nga roana ngiri se-babidimbo koadürumbo-koadürumbo nïmboahi,” mehu.

⁹ Suda ai Sisas Betani ngoafihü anïngu hoafi hïmborïyei hehimboyei, raninambo mahüsi. Ai mahüsi ra Sisasimbo hoeifimbo yangrïryeipoani, nga Sisas Rasarusimbo yifihündi honguambeahindi botimariri ranimbo hoeifimbo kameihïyei mahüsi. ¹⁰ Ranïyu asu Godimbo sïhou-rundeimbi bogori ranai Rasarusimbo kameihï hïfokoefimbo yahomo houmbo hoafi didiboado-marundi. ¹¹ Nïmboe sapo Suda bidifiri ai Sisas Rasarus yifihündi botimariri ranahambo hohoanïmoyeihï asu ahei bogori-yomondi ratüpurï ra hinïngirïhi hehimbo Sisasimbo yangriri anïhondümbomarïhora ranimbo wambo.

Sisas ai Serusarem ngoafihü adükari bogori nahurai tükïmefiyuwa mungu ai hihifi-hihifimayei

(Matyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Ruk 19:28-40)

¹² Nïmohoafrëhi nindowenihï afindi ranai adükari si ra hoefembo masühüsi ranai ranihü nïmareiane. Asu ngorü sihï Sisas ai Serusarem ngoafinambo asüfu hoafi ra hïmborïmayei. ¹³ Ranïyei asu ai mbe emündi nahurai hutei sahümündi hehi, nafïna nafaarïhorï hehü hoafi afindi-afindïyeihïyeihï seiya, “Godimbo hihifi-hihifïndefo!

Nindou Adükariïndi süngu tükefiyu ranahambo ‘aboed-ani’ mbïsefomboane.

Israeri-yafe adükari bogorimbo aboed-ani mbïsefomboane,” *Buk Song 118:25-26*
masei.

¹⁴ Sisas ai dongi semündü haya ranıwamı masüfu Baiborambe hoafımayo süngu.

¹⁵ Ai yare hoafıyowohü yahoya,

“Saion ŋgoafi, se yihımbondamboyaı!

Sıhafı Adükari bogori asüfu ra hoeiriwori.

Aiana dongi nimori ranı wamani nımarumbo asüfu,”

Sekaraia 9:9

meho.

¹⁶ Horombo ana ahambo süngururü-rundeimbi ai rananı moatükunı moai wudıpoaporu fıfirundi. Nga sünguna Sisas ai sünambe hafuane, rasıamboanı ai hohoanımomemo Baibor ahambo hoafımayo ra. Ranıyomo asu nındou ai Sisasıambo raraori horı marıhündı ranahambo fıfirımarundi.

¹⁷ Horombo Rasarus ai yıfıyu haya hoŋguambeahı yanguruane, asu Sisas ai ahambo mıŋgımayua hoŋguambeahındı tükümeıyu ra nındou afındı ranai ai-dıbo nıboadeimbo hoeimarı horı. Asu nındou afındı ranai Rasarusıambo hoŋguambeahındı botımariri hoafi ra sahümundı hehimbo, weindahı wataporıyei wakımarıhındı.

¹⁸ Nındou afındı ranai Sisas hepünıfeimbi moatükunı ramareandı hoafi ra hımboriyei hehi nafını nafoamarı horı hei. ¹⁹ Ranıyomo asu Farisi ai ahamundıhoarı wataporıyomondühi yahomoya, “Haponda sıhırı ra hoeırıhumboaneı. Nımorehı nındowenihı muŋgu ahandı hoafi süngurıhindühi wambo ŋgırı nıne hohoanımo sıhırı hohoanımomefeı ra aboedındo,” mehomo.

Grik ai Sisasıambo kokomarurı

²⁰ Nımorehı nındowenihı ai Pasofa adükari sı ra Serusareınambo Godıambo hohoanımombo masühüsi. Asu ranıyei Grik bıdıfırı Suda-yafe rotu hohoanımo süngurıhindeimbi ai Suda-babıdıambo masühüsi. ²¹ Nındou Grikı-mayeı ranai Firip Betsaidahündı Gariri hıfambeahındı ahambo sowahı sınei düduyahindowohü seiya, “Rıtıfo, ro Sisasıambo hoeındıhurı sefıamboaneı,” maseıamboyu. ²² Asu Firip ai hu Andrumbo hoafıyundo haya, hafanı Sisasıambo hoafımeınando.

²³ Ranıyu asu Sisas ai ahafanıambo hoafıyupırühi yahuya, “Ndeara ndanı sıamboanı ana Nındou Hondü ai ndürı adükari ndemündümbui. ²⁴ Ro sıhafanıambo anıhondüamboaneı hoafayahapırı: Wit maŋgırı ra hıfını pırıkoate-yo haya nımbayo ana, asu mamı ranı yangıranıambo nıŋgomböe. Nga asu wit maŋgırı ra hıfını peyo haya nımbayo ana, asu aboedı tükündıfehü hısi aboedı hıındıamboe. ²⁵ Asu nındou ai ahandı fı ranahambo yangırı afındı hohoanımoayu ana, awandıhoemboe. Nga asu nındou ranai hıfı ndanıhü ahandı yangırı nıŋgo hohoanımo ra daboadanamboareandı ana, koadürumbo-koadürumbo nüngumbui. ²⁶ Nındou mamı ai wandı ratüpuri asemündu ana, asu ai moanı wandı hohoanımo süngu yangırı süngumbırandamboane. Ro ŋgoafi anıamboahı ranıh-anıambo nındou wandı ratüpuriyurandeimbi ai ro-dıbo nüngumbui. Nındou ra wandı ratüpuri ranı yangırı semündü anüngu ana, asu wandı Ape ai ahambo ndürı adükari dagadombui,” mehu.

Sisas ai yıfımbomayu ranahambo hoafımayu

²⁷ Sisas ai yahuya, “Haponda wandı ŋgusüfoambe moaruwai-arandıri. Asu ro nüngumambısaha? Asu ro hoafındahühi, ‘Ape wandı flambe nını-moatükunıyo tüküfembo yahohaya rarawayo nda sowandıfı piro,’ mambısahıyo? Roana ŋgırı randıhe hoafındahı, nga wanı. Nga ro wambo rambıfeyowambo saheheamboaneı ndanıhü tükeheandı. ²⁸ O Ape, sıhafı ndürı ra adükari-mbeyowamboane.” Sisas ai yare hoafımayuwamboyo asu hoafi mamı sünambeahındı ndahurai kosıwohü yahoya, “Ro wandı ndürı ra adükarıambo-rıheamboaneı, nga wandı ndürı ra randıheandı asükai adükari safı tükündıfemboe,” meho. ²⁹ Nımorehı nındowenihı akımı manıboadeı ranai hoafi ra hımboriyei hehi hoafıyeihı seiya, “Nımoamondıhoafi bürügoayo,” maseı. Asu bıdıfırı ai seiya, “Sünambeahındı nend-ani ahambo hoafeındo,” maseıamboyu.

³⁰ Asu Sisas ai sɪmborɪ hoafɪyuhɪ yahuya, “Hoafɪ se hɪmborɪmayei ranana wambo farɪhefendɪrɪmbo tüküfehüyopoanɪ, ŋga wanɪ. Ranana sɪheimbo farɪhefendürɪmboane tükefeyo. ³¹ Haponda God ai nindou hɪfɪ ndanɪhü anɪboadei ranaheimbo yɪbobo-ndearümbui. Rananɪmbo asu ai Satan ndanɪ hɪfɪ ndanɪhü bogorɪmbofi anüŋgu ra nderümündü pindirümbui. ³² Rananɪmbo ai wambo botɪndɪhindɪra, asu ro randɪheandüra nindou afɪndɪ ai wambo sowana ŋgeimboyei.” ³³ Sisas ai ranɪ hoafɪ hoafɪmayu ra, nindou ai ahambo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfɪhɪ panduwuranɪ yɪfɪndümbui.

³⁴ Ranɪmboyei nindou ai ahambo sɪmborɪ hoafɪyahündowohü seiya, “Krais ai yangɪrɪ koadürümbo-koadürümbo nüŋgumbui, ahɪnümbɪ hohoanɪmo Bukambe ranɪmbo hoafɪmayoa hɪmborɪmayefɪ. Asu se nɪmboeafɪ haponda hoafɪyafühɪ, ‘Nindou Hondü ahambo nɪmoamo ndahorɪmɪndei botɪndɪhora yɪfɪndɪmbui,’ masafa? Asu Nindou Hondü ra düdia?” maseiamboyei. ³⁵ Asu sɪmborɪ Sisas ai yahuya, “Si ra se-babɪdɪmbo akɪdoubmo anɪmbo nɪŋgomboe. Si yagodowanɪ nɪmbɪ tüküfekoate-yoambe-anɪmbo si ra-dɪbo ŋgei. Nindou ai si wanɪyowanɪ nɪmbokoanɪ ahu ana, ai moai nafɪ hombo ra fɪfɪreandɪ. ³⁶ Haponda si ra sɪheimbo sowahɪ manɪŋgowa hɪfandɪhümbonei, ŋga se si ranahambo anɪhondümbö-ndɪhindüh-anɪmbo, asu ahandɪ nɪmorɪndei,” mehu.

Suda afɪndɪ ai moai Sisasɪndɪ hoafɪ anɪhondümbö-rɪhɪndɪ

Sisasɪ ranɪ hoafɪ ra rare hoafɪyu mbura asu ai ahei hɪmboarɪhü hu dɪbonapɪmefiyu. ³⁷ Ai hoeirɪhora hepünɪfeimbɪ moatükunɪ afɪndɪ ahei hɪmboahü ratüpurɪyu marandɪyosɪ, ŋga asu ai moai ahambo anɪhondümbö-rɪhorɪ. ³⁸ Ranɪmboyei asu Godɪndɪ hoafɪ hoafɪyu-randeimbɪ Aisaiandɪ hoafɪ ra anɪhondü tükümeefeyo. Ai hoafɪyuhɪ yahuya,

“Adükari, düdi nindou yɪhoefɪ hoafɪ ranahambo anɪhondümbö-areanda?

Asu Adükari ranai daboe ŋɪnɪndɪ hohoanɪmo ra nafuiayundoa?” *Aisaia 53:1*
mehu.

³⁹⁻⁴⁰ Aisaia ai ŋgorü hoafɪnambo yare sürü papɪrandühɪ yahuya,
“God ai ahei hɪmboarɪ ra gabudearümböani.

Ranɪmboaneɪ asu ai ŋɪrɪ raranɪ-moatükunɪ ahei hɪmboarɪnambo ndondɪhi hoeindɪhindɪ.

Ahei ŋgusüfoambe ragu God ai nɪmoei nahurai ŋɪnɪndɪ ramareandüra tükümeefeyo.

Ranamboane asu ai ŋɪrɪ ŋgusüfoambe ndondɪhi hohoanɪmondeihɪ wambo sowana hɪhɪndahi dügüsianɪ dɪboardondɪhearü, ŋga wanɪ,” *Aisaia 6:10*
mehu. Aisaia ai ra-mehu ranɪmboaneɪ Suda ai Sisasɪmbo ŋɪrɪ anɪhondümbö-ndɪhorɪ. ⁴¹ Horombo hondü Sisas hɪfɪnɪ nɪŋgokoate-yuambe Aisaia ai ahandɪmayo hɪmboamupuimbo-randeimbɪ hoeire hayamboyei ahambo hoafɪ ra yare hoafɪmayundo.

⁴² Nindou afɪndɪ bogorɪmboyafo mamarɪmo ai-amboa Sisasɪmbo anɪhondümbö-arüwuri. ŋga Farisimbo yɪhɪmboyomondühɪ wambo ai anɪhondümbö-arüwuri hoafɪ ra moai weindahɪ hoafɪyomo. Ai hohoanɪmoyomondühɪ yahomoya “Weindahɪ hoafɪndefanɪ yɪhoefɪmbo rotu worambeahɪndɪ hɪhaiboaddɪmunɪmboemo,” mehomo. ⁴³ Nindou ranahamumbo nindou ai aboed-anemo mbɪseiya yahomo hohoanɪmomemo, ŋga God ai ahamumbo ‘aboed-anemo’ yahombo moai yɪfɪrɪyomo.

Sisasɪndɪ hoafɪ ranai nindouyei hohoanɪmo yɪbobondeamboe

⁴⁴ Ranɪyu Sisas ai puküna hoafɪyuhɪ yahuya, “Nindou wambo anɪhondümbö-areandɪrɪ aiana wambo yangɪrɪ anɪhondümbö-reandɪrühɪyupoanɪ. ŋga ai Ape wambo koamarɪhendɪra makosahɪ ahambo kameihani anɪhondümbö-arirɪ. ⁴⁵ Asu nindou

wambo hoeiareandiri ranai Ape wambo koamarihendira makosahi ahambo kameihani hoeariri. ⁴⁶ Roana, hifi ndanihu si nahurai, nindou ai wambo anihondumbo-rhindiruhi nimbini maroambe ningokoate-mbeyeia saheheambo makosah-anahi.

⁴⁷ Asu nindou mamini ai wandi hoafi himboriyuhu, sungufekoate-ayu ana, ro ngiri ahandi hohoanimo yibobondihini. Roana hifi ndanihu nindou aheimbo yibobofendurimbo kosamboyahipoani, nga wani. Roana aheimbo aboedambofendurimbo makosah-anahi. ⁴⁸ Asu nindou ai wambo daboadi hihireandiruhi wandi hoafi semindikoate-ayu ana, ahambo ahandi hohoanimo yibobofe hoafi ra yagododombone. Hoafi ro hoafimayahi rananimbo bidifirani si tukufeyoambe yibobondeirimbo. ⁴⁹ Hoafi nda ropoanimo hohoanimo hehea hoafiyahuhiyahipoani, nga wani. Ape wambo koamarihendira makosahi ranai munju moatukuni Se hoafindafinduru, mehuamboanahi hoafayahi. ⁵⁰ Ro hoafi ra fifirihamboanahi. Apendi hoafana aboedi yanggiri koadurumbo-koadurumbo ningorandeimb-ane. Ranimboanahi Ape ai wambo hoafimayundira asu munju hoafi nda sheimbo hoafayahi,” mehu.

13

Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbi-yomondi yitijari popoaimarapurini

¹ Sudayei mamini adukari si Pasofa sei-arihundi ranai tukufembo yanggiriyoambe Sisas ai hifi nda hiningife hefe, ahandi Afindi sowanambo hafombo si ra tukumefeyoa fifirimareandi. Ai ahandi nendi afindi hifi ndanihu burayei aheimbo afindi ngusüfo pamareanduri. Ai aheimbo horombo piyu haya ngusüfo pareanduri huhumbo ndeara yifimbo yanggiryuhu afindi hamindi ngusüfo pamareanduri.

² Sapo Sisas ai ahambo sungururu-rundeimbi babidimbo sowasumonduhi nimarimondane asu Satan ai Saimonindi nimori Sudas Iskariot ahandi fiambe hohoanimo moaruwai masagadowa Sisasimbo ahandi hurutumbiyafe warihufimbo mehu. ³ Sisas ai fifireandi Afindi ai ahambo munjuambo moatukuni hifandimbo nginindi adukari masagado ra. Asu Godimbo sowahindi makusu ra fifireandi ranimbo ai Ahambo sowana gafumbui. ⁴ Ranimboyu asu ai sesi sesambeahindi hiningire botifi, ngisihari hoeari yimundamundu mbura, tawor mamini semundu ahandi mbusumonduhi hühure hiningimareandi. ⁵ Raniyu asu ai hoe semundu disambe kare mbura, ahambo sungururu-rundeimbi ahamundi tijari ra popoairapuruhi tawor mbusumonduhi hühumareandi ranambo gedumarapurini.

⁶ Raniyu asu Sisas ai Saimon Pitambo sowana masünuwamboyu, asu Pita ai hepünifi hoafiyunduhi yahuya, “Adukari, se wandi tijari popoaimbo safimboyafi?” mehuamboyu. ⁷ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhi yahuya, “Ro haponda ratupurayahi ndanana se moai fifirowandi. Nga sungunambo-animbo ranahambo fifirindowamboafifi,” mehuamboyu. ⁸ Asu Pita ai yahuya, “Se wandana tijari ra popoaindamboyafi, nga yowanini,” mehuamboyu. Asu Sisas ai simbori kafaore hoafiyunduhü yahuya, “Asu ro sishambo popoaiyoninikoate-ayahini ana, asu se ngiri wandi sunguro-randeimbindafoandi,” mehundowamboyu. ⁹ Asu Saimon Pita ai simbori yahuya, “Adukari, ambe, wandi tijari yanggiri popoaiyondiri ana. Nga wandi watijari ngusumboari ra kameihini amboani popoaindandiri,” mehuamboyu.

¹⁰ Asu Sisas ai ahambo yahuya, “Nindou ai ahandi fi ra munju hunduriyu hayamboayu ana, asu asükaindu ngiri hundurumbo hohoanimondi. Ai tijari yanggiri amboani popoiafoareandi ra afisaho paiarikoate aboediyuhani. Se afisaho-koate aboedi aningomo, nga se munjuamboemopoani,” mehu. ¹¹ (Sisas ai nindou mamini ahambo ahandi hurutumbiyomondi warihufimbo mehu ahambo fifiriri. Ranimboyu ai ahamumbo hoafiyupuruhi, “Seana moai munjuambo afisaho-koate ningomo,” mehupuri.)

¹² Sisas ai ahamundi tɨŋarɨ popoairapurɨ mburamboyu, asu asũkaiyu ahandɨ ŋgɨsɨhari hoearɨ ra gũde haya, sesɨ ɨaŋgoro fondanɨ mahu. Hu nɨmarũmbo ahamumbo dũdufipurũhɨ yahuya, “Haponda sɨhamundi tɨŋarɨ popoaimarɨhandɨ. Se wandɨ ratũpurɨ nda fɨfɨrundai?” ¹³ Se wambo dũkarundũrũhɨ ‘Yamundo-randeimbɨ,’ asu ‘Adũkarɨ,’ yahomo arundi, ranana anɨhond-anesɨ, ŋga ro ran-anahɨ. ¹⁴ Roana sɨhamundi Adũkarɨmboya asu Yamundihe-rɨhandeimb-anahɨ. Ranɨyahɨ asu ro sɨhamundi tɨŋarɨ popoaimarɨhapurɨ. Asu yahurai se-amboanɨ sɨhamundihoarɨ ŋgorũndɨ hoarehɨndɨmondũhɨ sɨmborɨ fehefirɨndɨmo. ¹⁵ Ro sɨhamumbo nafuimbohũnda ramarɨheandɨ nou, se nindou ŋgorũmbo ranɨ-sũngundundɨ. ¹⁶ Ro anɨhondũmboanahɨ hoafayahapurɨ: Ratũpurɨyu-randeimbɨ nindou ai ahandɨ bogorɨmbo ŋgasũndirũmboyupoanɨ. Asu nindou ratũpurɨmbo ahu ranai nindou ahambo koamarɨherũ ahandɨ nɨmoamoyupoanɨ. ¹⁷ Asu se ranɨ-moatũkunɨ ranahambo anɨhond-ane yahomo fɨfɨrundi, ranɨ-sũnguarundɨ ana, se ranɨmbo hɨhɨfɨhɨfɨndɨmboemo.

¹⁸ Ro sɨhamumbo mũŋguambo hoafɨyaha-purũhɨyahɨpoanɨ. Ro sɨhamumbo dɨbonɨmehapurɨ fɨfɨrɨheapurɨ-mboanahɨ. Ŋga sehũndɨ mamɨ wambo refendɨrɨmbo-mayu ranahandɨ hoafɨ Baiborambe hoafɨmayo ra anɨhondũ tũkũndɨfemboe. Hoafɨ ra yare hoafɨyohũ yahoya, “Nindou sesɨ mamũhɨ asahoasehɨ ranai wandɨ hũrũtũmbɨ tũkũndũfimbui,” meho. ¹⁹ Awi ndanɨ moatũkunɨ ra moai haponda tũkũfeyoanɨyahɨpoanɨ ranahambo hoafayahɨ. Rananɨmbo ndanɨ moatũkunɨ ra sũŋgunambo tũkũndɨfeyoanɨ, asu se wambo anɨhondũmbo-ndundɨrɨ ro God ai sɨheimbo aboedambo-fembohũnda koamarɨhendɨr-anahɨ. ²⁰ Ro anɨhondũmboanahɨ sɨhamumbo hoafayahɨ: Nindou dũdɨ ro nindou koararɨhehinɨ ranahambo aserũmũndu ana, ai wambo kameihɨ semũndũndɨrũhani. Asu nindou dũdɨ wambo asemũndũndɨrɨ ranai nindou wambo koamarɨhendɨrɨ ahambo amboanɨ serũmũndũhani,” mehu.

*Sudas ai Sisasɨmbo ahandɨ hũrũtũmbɨ-yomondɨ warɨhũndɨrɨmbui
(Matyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Ruk 22:21-23)*

²¹ Sisas ai yare hoafɨyuwane asu ahandɨ ŋgusũfoambe moaruwai-marɨrɨ. Asu ai hoafɨyuhɨ yahuya, “Ro anɨhondũmboanahɨ sɨhamumbo hoafayahapurɨ: Nindou mamɨ sɨhamundi mbusũmo anũŋgu ai-anɨmbo wambo hũrũtũmbɨ-yomondɨ warɨhũndɨndɨrɨmbui,” mehu.

²² Sisas ai yare hoafɨmayuamboemo asu ai sɨmborɨ hɨmboapefirũmemo. Asu ai moai fɨfɨrundi Sisas ai nindou dabombeɨ yare hoafɨmayu ra. ²³ Nindou Sisasɨmbo sũŋgururũ-rundeimbɨ ahandɨ ŋgusũfoahũndɨ ai ahandɨ fikɨmɨ mamaru. ²⁴ Ranɨyu asu Saimon Pita ai ahambo mbɨro kareandũhɨ yahuya, “Se Sisasɨmbo dũdurɨworɨ, ai nindou daboe yare hoafayu rana,” mehuamboyu. ²⁵ Asu ai Sisasɨmbo sowana sũhũfɨ hũfuhũ dũdufinduhũ yahuya, “Adũkarɨ, nindou ra dũdia?” mehundowamboyu. ²⁶ Asu Sisas ai sɨmborɨ yahuya, “Awi ro bret bɨdɨfɨrɨ sesɨ hoeambe foandɨhe heheandahandomboyahɨ. Ro sesɨ asahando nindou aiani,” mehu. Ranɨyu asu ai bret bɨdɨfɨrɨ ra sesɨ hoeambe foare mbura, Sudas Iskariot, Saimonɨndɨ nɨmorɨ-mayu, ahambo masagado. ²⁷ Sudas ai Sisasɨndɨ hũrũtũmbɨ-yomondɨ warɨhũfɨmbo hohoanɨmoyuhũ sesɨ ra semũndũ hayamboyuwane asu Satan ranai ahandɨ fiambe mafarɨfiyu.

Ranɨyu asu Sisas ai ahambo yahuya, “Se ranɨ-moatũkunɨ ratũpurɨmbo ana, nɨmai ratũpurɨyafɨsɨ,” mehu. ²⁸ Nindou sesɨ fikɨmɨ nɨnoumemo ai mamai-amboanɨ moai Sisas hoafɨmayu ranahambo fɨfɨreandɨ. ²⁹ Nindou bɨdɨfɨrɨ ai Sudas ahamundi kaki hɨpɨrɨ hɨfandarandɨ ai adũkarɨ si sesesɨmbo hoafɨmayundowambo sesɨ pemɨmboani yahomo asu nindou kakɨkoate-mayeɨ aheimbo saimboani yahomo raraomarundɨ. ³⁰ Nɨmbɨ mamarowamboyu Sudas ai bret bɨdɨfɨrɨ Sisas masagado ra semũndũ haya hɨfɨnambo makusɨfoendɨ.

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbo simbori ahinümbi hohoanimo masagapurî

³¹ Sudas ai hifina makusifoendamboyu, asu Sisas ai yahuya, “Haponda Nindou Hondü ai ndürümb-ani yahombo ra weindahî tükündifemboe. Rananimbo asu Nindou Hondü ai God ndürümbayu ra weindahindirimbui. ³² Asu Nindou Hondü ai God ndürümbayu ra weindahariri ana, asu God ai ahandî süngu Nindou Hondü ndürümbayu ra nimehünou weindahindirimbui. ³³ Nimoakidibou, ro ngiri se-babidimbo gedühi nimboahi. Se wambo kokondurimboemo, nga se ngiri hoeinduriri. Horombo Sudambo hoafimayahi ro homboayahi ngoafi ranambe se ngiri ngei. ³⁴ Ro sihamumbo simbori hohoanimo asahapuri. Wandafi mamî, se sihamundihori simbori ngusüfo pefirindimo, ro sihamumbo ngusüfo pararheapuri nou. ³⁵ Asu se sihamundihori simbori ngusüfo pefirindimondan-animbo nindou ai sihamumbo amboa ‘ahambo süngururü-rundeimb-anemo’ mbiseimboyei,” mehu.

*Sisas ai Pitamboya, ro moai ahambo fifirihinî mbüsümbui mehu
(Matyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Ruk 22:31-34)*

³⁶ Saimon Pita ai hoafiyunduhü yahuya, “Adükari, se nahanamboya?” mehundowamboya. Asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro nahanafiyo ahahi ra-nafi ana se ngiri wandî süngu ngafi. Nga süngunambo-animbo ra-nafi wandî süngu ngamboyaafi,” mehundowamboya. ³⁷ Asu Pita ai asükaiyu simbori hoafiyunduhü yahuya, “Asu nimboe ro haponda sihafî süngu sinikoate-ayaha. Sihambondüninî asu wambonduriri ndümboemo,” mehuamboya. ³⁸ Asu Sisas ai ahambo simbori hoafiyunduhî yahuya, “Se wamboyondiri asu sihamboyoninî rambo hoafayafisi, nga ro sihambo anihondümboanahi hoafayahaninî: Kakaro hoafikoate-yuambe-animbo se ngimimbo hoafindafühi animboya ‘Ro moai Sisasimbo fifirihinî,’ mbisamboyaafi,” mehu.

14

Sisas ai Ape God sowanambo ho naf-ani

¹ Sisas ai hoafiyupurühi yahuya, “Se ngusüfoambe hepünafundühi afindi hohoanimo-ndimboemo. Nga se Godimbo-animbo anihondümbo-nduwuri. Asu se wambo amboani anihondümbo-nduriri. ² Wandî Apendî worî ana fondi afindane. Nga roana sihamumbo fondi diboadifembo kameihi hahühühanahi. Asu rani-moatükuni ra tikaimbe-mbonana, ro ngiri sihamumbo hoafiyahapuri. ³ Ro nga sihamumbo fondi diboadondihe hinngindihe heambo-animbo, asükainda sihamumbo sepurimindimbo kodamboyaafi. Asu rananimbo se ngoafi ro amarihî ranihü se-amboani nîmandimboemo. ⁴ Ro ahahi nafi ho ra se fifirumboanemo,” mehuamboemo.

⁵ Asu Tomas ai hoafiyunduhî yahuya, “Adükari, roana moai fifirihundi se hombo asafi ranana. Nüngundihu ro fifirimandihu ra-nafi ho rana?” mehuamboya. ⁶ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhü yahuya, “Roanahi nafayahi, anihondü hoafi, asu yanggiri nîngombo ra nîmindühayahi. Nindou mamai-amboani ngiri ngorü nafindüfi Ape sowahi tükündifiyu, nga roanahi nafayahi. ⁷ Asu se wambo fifirarundiri ana, wandî Apembo amboani fifirindü-wurimboemo. Nga hapoadümbo se hoeirüwuri houmbo fifirarüwuri,” mehuamboemo.

⁸ Asu Firip ai hoafiyunduhü yahuya, “Adükari, se yihoefimbo Ape ra nafuiyafimuni. Rananimbo yihoefimbo wanjei-mbeyowamboane,” mehuamboya. ⁹ Asu Sisas ai simbori hoafiyunduhü yahuya, “Firip, ro se-babidimbo gedühi manimboahi ranane asu se wambo fifirifendiri-koate-ayafi? Düdi wambo hoeimareandiri ranai ana

Apembo-amboani hoeiriri. Asu se ngiri hoafindafühi, 'yihoeimbo Ape ra nafuiyafimuni,' mbisafi. ¹⁰ Seana moai anihondumbo-mbaropoani ro Ape sowahi animboahi asu Ape ai wambo sowahi anungu ra? Hoafi ro masahapur ra ropoanimbo hohoanimo ya hehea sahapurimbo-yahipoani. Nga Ape ro dibofihani ai ahandi ratupuri ra ratupuriyu arandi. ¹¹ Se hoafi ndanahambo anihondumbo-ndundi: Ro Ape-dibo-anahi asu Ape ai ro-dibo-ani. Ra wanindoani ana, asu se ro munju hepünifeimbi moatükuni ratupuriya marihandi ranahambo hohoanimondi-mondühi anihondumbo-ndundiri. ¹² Ro sihamumbo anihondumboanahi hoafayahapuri: Nindou ai wambo anihondumbo-areandiri ana, ai-amboani hepünifeimbi moatükuni rande ratupurindumbui. Rananimbo asu ai wandi ratupuri ngasundeandeimbi ratupurindumbui sapo ro Ape sowana hahühühi wambo. ¹³ Asu se munju moatükuni wandi nduri sünguna didibafefundi ana, ro randiheamboyahi Ape ai wandi süngunuri adükari semindimbohünda. ¹⁴ Asu munju moatükuni se wandi ndurina didibafefundi ana, ro randiheamboyahi."

Sisas ai Yifiafi Aboedi dagadürimbui

¹⁵ "Asu se wambo ngusüfo pararundiri ana, se wandi-mayo hohoanimo ra süngundumboemo. ¹⁶ Asu ro Apembo didibafi-ndaheandani ai sihamumbo ngorü farife-mbohünda dagapurimbui. Asu ai se-babidimbo koadürümbo-koadürümbo nningomoe. ¹⁷ Farife-randeimbi ndanana anihondü hoafiyorandeimbi Yifiafi Aboedi ranane. Hifinindi nindou aiana ngiri Yifiafi Aboedi ndanahambo ndahümündi. Asu ai moai Yifiafi hoeirihififirihiraraorihündi, nga wani. Nga se ahambo fifirundi asu aiana se-babidimbo sihamundi mbusümo nningomoe.

¹⁸ Ngiri ro hinngi-ndiheapuranisühi nimori nahurai nningomo, nga sihamumbo sowana kodamboyahi. ¹⁹ Nindou hifi ndanihündambo ai ngiri amitata wambo hoeife-ndirikoate-ndei, nga seana wambo hoeindundirimboemo. Ro hifi ndanihü yangiri nimboahambo wambo asu se-amboani yangiri nningomboemo. ²⁰ Ro yifihündi botindaheandani rani-simboani ro wandi Ape-dibo nimboahani asu se ro-dibo nningomondani asu ro se-babidimbo animboahi ra fifirindumboemo. ²¹ Nindou wandi hohoanimo ra süngureandi ranai ana wambo ngusüfo pareandiruhani. Nindou wambo ngusüfo parareandiri ranahambo wandi Ape ai ngusüfo pariruhani. Asu ro-amboani, ahandi himboahü weindahi tükündaheandühi, asu ahambo ngusüfo pandihinimboyahi," mehuamboyu.

²² Asu Sudas, (Sudas Iskarioti-yupoani, nga ngorü Sudas,) ai Sisasimbo hoafiyundühi yahuya, "Adükari, se nimboeafi yihoeifi himboahü weindahi tükündafoandühi asu nindou hifi ndanihü aniboadei ahei himboahü weindahi tüküfekoate-ayafa?" mehuamboyu. ²³ Asu Sisas ai simbori ahambo hoafiyundühi yahuya, "Nindou ranai wambo ngusüfo parareandiri ana, ai wandi hoafi rani-süngundeambui. Rananimbo asu wandi Ape ai ahambo ngusüfo pandirumbui. Rananimbo asu ro Ape-dibo ahambo sowahi nge ai-babidi koadürümbo-koadürümbo nimboemboyehi. ²⁴ Nindou wambo ngusüfo pefendirikoateyu-randeimbi-mayu ranana wandi yamundife hoafi moai süngureandi. Hoafi haponda se himborayomo nda wandi hoafi yangiriyopoani, nga wani. Wambo Ape koarhendira makosahi ahandi-mayo-ane hoafi nda.

²⁵ Awi ro se-babidimbo nimboamboanahi asu ro sihamumbo ndani moatükuni hoafi nda hoafayahapuri. ²⁶ Nga Farihai-randeimbi ranana Yifiafi Aboed-ane. Asu wandi nduri süngunambo-animbo ahambo Ape ai koandihendani kodimboe. Ai-animbo sihamumbo munju moatükuni ranahambo yamundeapurimboe. Asu ai sihamumbo ngusüfoambe horindeapura sihamumbo ro hoafiyahapureimbi ra asükaindimo hohoanimondi-mboemo. ²⁷ Ro sihamumbo randiheapuranisühi se ngusüfo afurindu kündumboemo. Ngusüfo afurife kife hohoanimo wandi-mayo ra asahapuri.

Ro ngusüfo afurife kife hohoanimo asahapuri nda nindou hifi ndanindhündambo asahüpurî nahurai-yopoanî, nga wanî. Se ngusüfo sîhamundi ra afîndî hohoanî-mondîmondühî yîhîmbondîmboemo.

²⁸ Ro rani hoafi sîhamumbo masahapuri ra se fifîrundi: ‘Roana ndearambo sîhamumbo hîniŋgîri-heapurîhanahî, nga asükainda tükündäheamboyahî.’ Se wambo ngusüfo pambarundîri-mbonana, asu ro haponda Ape sowana ahahühî ndanîmbo hîhîfi-hîhîfiyomo. Nîmboe sapo Ape ai adükari saf-ani asu wambo ngasündeandîri-mboani. ²⁹ Yifiafi Aboedi kosowanî-yahîpoanî hoafi-yahapuri. Rananîmbo asu süngunambo ra tükündîfeyoanî ranahambo anîhondümbö-ndundîri. ³⁰ Hifi ndanîhündambo hîfandi-randeimbi Satan ai ndeara haponda tükümeŋfiyuwambo ro ngîri se-babîdîmbo afurî gedühî wataporîndahî. Satan ai ngîri wambo hîbadandîri. ³¹ Nga nindou hifi ndanîhü anîboadei ranai ro Apembo ngusüfo parîhinî arîhandî ranîmbo fifîri-mbîrîhindamboane. Ranîmboane asu Ape ai hoafi-mayundîrambo ratüpurîya arîhandî. Se botîyafu houmbo, mborai sîhîri ŋgefombo,” mehu.

15

Sisas ai wain nîmîndî hond-ani

¹ “Roana wain nîmîndî hond-anahî. Asu wandî Ape ai wain nûmbürî ranî aharambür-ani. ² Wandî dödödü ra hîsîkoate-yowanî, asu nûmbürî aharambürî ranai dödödü ra hîfîtirîhairandühani. Dödödü hîsîyo-randeimbi ranana Ape ai afîndî hîsîmbeyowa yahuhaya dîboadore-randühani. ³ Seana ro hoafi hoafi-mayahapuri ranambo ndeara afîndî hîsîmbohünda hîfîtirîhoemombo nahurai-anemo anîngomo. ⁴ Asu se wandî hoafi sünguarund-anîmbo, se ro-dîbo nîngomboemo asu ro-amboanî se-babîdîmbo nîmboamboyahî. Asu wain dödödü ra nîmîndî ranîfihî pefekoate-ayo ana, ngîri nîmî ra hîsîndo ndandî. Ranîmboane asu se-amboanî ro-dîbo nîngokoate-ayomo ana, ngîri hîseimbi nîmî nou nîngomo.

⁵ Ro wain bogorî nîmînd-anahî, nga asu se wain nîmîndî ranahandambo dödöd-anemo. Nindou ranai ro-dîbo nûnguanî asu ro ai-dîbo anîmboahî ana, ai hîsî afîndî hîsîyu randühani. Nga se wambo hîniŋgarundîri ana, asu se ngîri raranî moatükunî randundî. ⁶ Asu nindou mamî ai ro-dîbo nîngokoate-ayu ana, ai wain dödü rawefeyo nou kandîhauranî asu yaparîndümbui. Rananîmbo nindou ai dödödü ra gugundu mbundumbo, haimbo mandîfembohünda haiambe pütindafumboemo. ⁷ Asu se ro-babîdîmbo nîngomombo wandî hoafi sünguarundî ana, se nîni-moatükunîmboyo hohoanîmoemo ranahambo dîdîbafîndafundî. Rananîmbo se nîni-moatükunîmboyo dîdîbafîmefundî ra sîhamumbo sowahî tükündîfemboe. ⁸ Asu se nîmî nou afîndî hîsî hîsemo ana, se wandî süngu-rundeimbi-mbondafu nîngomboemo. Rananîmbo asu wandî Ape ai ndüreimbîndümbui.

⁹ Asu ro sîhamumbo ngusüfo pamarîheapuri Ape ai wambo ngusüfo pamareandîri nou. Se koadürümbo-koadürümbo ngusüfo pefe hohoanîmo wandî-mayo ndanî mbusümo nîngomo. ¹⁰ Asu se wandî hoafi ranî yangîri sünguarundî ana, se wandî ngusüfo pefe hohoanîmo ranî mbusümo nîngomboemo. Ro-amboanî wandî Apendî hoafi ranî-süngurihe hehea, asu ahandî ngusüfo pefe hohoanîmo ranî mbusümo anîmboahî. ¹¹ Asu se ro hîhîfi-hîhîfayahî nou hîhîfi-hîhîfîmbeyomonda sahehea hoafi muŋgu ra hoafi-mayahapuri. Asu hîhîfi-hîhîfi ra sîhamundi ngusüfoambe afîndî safî tükümbîfeyoa sambanahî. ¹² Wandî hoafi ndanana ndahurai-ane: Ro sîhamumbo ngusüfo pararîheapuri nou-anîmbo se-amboanî sîhamundi wandafî mamîmbo ngusüfo pandüpurî. ¹³ Asu nindou mamî ai ahandî ngunindî fehefembohünda yîfayu ana, moai nindou ngorümbo ngusüfo pefe hohoanîmo ranahambo ngasündeandî, nga wanî. ¹⁴ Asu se ro hoafayahî ra süngurundühî rawarundî ana, se

wandî wandafî mam-anemo. ¹⁵ Haponda ro ngîrî sîhamumbo wandî ratûpurîyomo-rundeimbi mbîsa dükandîheapurî, nga wanî. Sapo ratûpurîyu-randeimbi ai ana ahandî bogorîndî hohoanîmo ra ngîrî fîfîrîndeandî. Nga asu ro haponda sîhamumbo ‘wandafî mam-anemo’ asahapurî. Nîmboe ro mungu moatükunî wandî Apendî-mayo hoafî hîmborîya heheambo wamboanahî rawasahî. ¹⁶ Seana moai wambo ‘ai yîhoef-ani’ yahomo dîbonîyomondîrî, nga wanî. Nga sîmborî sîhamumboyahî ro ‘ai wand-anemo’ sa dîbonîya hîniŋgî-marîheapurî. Ranîyahî ro sîhamumbo ratûpurîfihî tûmarîheapurî nîmî nou hîsîyomondühî, asu mare hîsî yangîrî mbîniŋgowa sahehea. Ranîmbo-hündambo-anîmbo se Apembo wandî ndürînambo dîdîbafî-ndafundani rarani-moatükunî se dîdîbafîmefundî ra dagapurümbui. ¹⁷ Hoafî nda ro sîhamumbo randundî asahapurî, se sîhamundîhoarî sîmborî ngusüfo pefendürîndîmo,” mehu.

Hîfî ndanîhündambo nîdou ai Sîsasîmbo süngururü-rundeimbi mbo yîboaruko-ndîhipurîmboyei

¹⁸ “Asu nîdou hîfî ndanîhündambo ai sîhamumbo yîboaruko-arîhipurî ana, se fîfîrîndundî horombo wambo boatei yîboaruko-marîhindîrane. ¹⁹ Asu se hîfî ndanîhündambombemo-mbonana, nîdou hîfî ndanîhündambo sîhamumbo, ‘yîhoefî wandafî mam-anemo’ mbîseihü ngusüfo pandîhipurîmboyei. Nga ro sîhamumbo hîfî ndanîhündambo fihîmarîhapurî-mîndühane, nga seana hîfî ndanîhündambo-yomopoani. Nga ranîmboanei asu nîdou hîfî ndanîhündambo ai sîhamumbo yîboaruko-arîhipurî. ²⁰ Ro sîhamumbo hoafayahapurî nda ndondu hohoanîmondîmo: Ratûpurîyu-randeimbi nîdou ai ahandî bogorî ranahambo ngasündirümbö-yupoani. Wambo moaruwaimbo-arîhindîrî nou-anîmbo asu sîhamumbo amboanî moaruwaimbo-ndîhipurîmboyei. Asu ai wandî hoafî süngubarîhi-mbonana, sîhamundî hoafî amboanî süngundîhimboyei. ²¹ Asu aiana moai Ape wambo koarîhendîra makosahî ranahambo fîfîrîhorî. Se ro dîborîhîndî-memondambo wambo sîhamumbo rarani moatükunîmbo moaruwai randîhipurîmboyei. ²² Asu ro kosi aheimbo ranî hoafî ra hoafîkoate-mbayahî-mbonana ahei moaruwai hohoanîmo ranahambo ngîrî hütîyei. Nga hapondanana ro hoafîyahandürî heheambo wambo ai ngîrî ahei moaruwai hohoanîmo ra ngorü-süngundîhi hoafîndei. ²³ Nîdou ranai wambo yîboaruko-areandîrî ana, asu ai wandî Apembo amboanî yîboaruko-rirühani. ²⁴ Ro rarani ratûpurî nîdou amurî ai ratûpurîkoate-mayei ranîyo ahei mbusümo ratûpurîmayahî. Asu ro ranî ratûpurî refekoate-mbehî-mbonana ai ahei moaruwai hohoanîmo ranahambo hütîyeipoani. Nga haponda ro ratûpurîmayahî ra hoeirîhimboaneisi, nga asu Ape-dîbo yîhoehîmbo yîboaruko-marîhimunî. ²⁵ Ahînûmbî hoafî sürü pare masîhendî ranai yare hoafîyohü yahoya, “Wambo moanî hoangîrîhi hehi yîboaruko-marîhindîrî,” meho. Hoafî ra anîhondümbö tüküfembohünda ai wambo yîboaruko-marîhindîrî.

²⁶ Ro Farîhai-randeimbi Ape sowahîndî koandîheheanda sîhamumbo sowana kodîmboe. Yîfiáfî ranana anîhondü hondü hoafîyo-randeimb-ane. Ai kodî wandî ratûpurî ranahambo sîhamumbo hoafîndîpurîmboe. ²⁷ Horombo se ro-babîdîmbo manîngomonda asu ro ratûpurî ra weangurühî peya hehea ratûpurîmayahî, asu hapondani amboanî se anîngomo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo se-amboanî hoafî ra weindahî tükündafu hoafîndîmo,” mehu.

16

¹ Sîsas ai yahuya, “Sîhamundî anîhondümböfe ra hîniŋgîndumboemo saheheambo-yayahî hoafî ra rarîhe hoafîmayahapurî. ² Sîhamumbo ai-babîdîmbo rotumbo yowanî mbîsîmboemo. Süngunambo ranî-moatükunî ra tükündîfeyoan-anîmbo asu ai hoafîndîmondühî anîmboya, ‘Sîhîrî Godîmbo ratûpurîndefühî Sîsasîmbo süngururü-rundeimbi hîfokoa-ndîhupurîmboane,’ mbîsîmboemo. ³ Ai moai Apembo fîfîrîwuri

asu wambo fifirundiri, nga wani. Ranimbo-hündambo-animbo ai rani hohoanimo ra randu ratüpurindimboemo. ⁴ Ro sïhamumbo rani-moatükunî ra hoafi-yahapureimb-ane. Nga asu süngunambo-animbo rani-moatükunî ra tükündifeyoanî horombo ro hoafimayahapuri ranahambo hohoanimo-ndimo.”

Yifiafi Aboedindi ratüpurî

“Ro se-babidimbo nimboambowambo asu horombo moai sïhamumbo hoafi ra hoafiyahi. ⁵ Nga roana Nindou koamarîhendira makosahi ahambo sowana hahühühanahi. Nga moai nindou seyafundeimbi ranai wambo düdufihî, ‘Se ra nahanamboyafi ahafa?’ yahu. ⁶ Hapoana sïhamumbo ro Ape sowana hafombo hoafi ra hoafimehapura asu se afindi hohoanimoemo. ⁷ Nga ro sïhamumbo anihondümboanahi hoafayahapuri: Sïhamumbo ro hinîngiri-heapuri hehea ahahühi ranana sïhamumbo fehefepurimboane. Asu ro hafokoate-mbayahimbonana, Farîhepuri-randeimbi ai ngiri sïhamumbo sowana koso. Nga ro ahahüh-animbo sïhamumbo sowana koandîheheanda kodimboe. ⁸ Rananimbo Farîhendüri-randeimbi ai kodî nindou hifi ndanîhü anîboadei aheimbo türüboade nafuindandüra ai moaruwai hohoanimo, mbumundi hohoanimo, asu Godîndî yîbobofe hohoanimo nimîndî ra fifîndîhimboyei. ⁹ Ai moai wambo anihondümbo-rîhindiri, nga ranimboane asu ai hütîyei mbîsî aheimbo nafuindandürimbui. ¹⁰ Mbumundi hohoanimo nimîndî rananimbo ai nafuindandürimbui. Ape ai wamboya, ‘mbumundani,’ mbusümbui asu ro ahambo sowana gagühanî wambo ngiri asükaindimmo hoeindundiri. ¹¹ God ai aheimbo yîbobofe hohoanimo ra rande nafuindandürimbui. Hifi ndanîhünda hifandi-randeimbi Satanimbo God ai yîboboriri haya hütimb-ani mehu asu aheimbo amboanî yîbobondearümbui.

¹² Hoafi afindi awi ro sîheheamboanahi, nga se ngiri haponda mungu ndowandümo. ¹³ Yifiafi hoafi anihondümbo hoafiyo-randeimbi tükündifemboanimbo sïhamumbo hoafi hondü ranambo didîboado-ndeapurimboe. Aiana ngiri aipoanimbo hohoanimondo haya ratüpurindo, nga wani. Ai hoafi himborimayo rananimbo asu sïhamumbo weindahî hoafîndîmboe. Rananimbo ai sïhamumbo raranî-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ranahambo hoafîndîpurîmboe. ¹⁴ Asu ai wandî-mayo hoafi ra ndemîndî hayambo-animbo sïhamumbo weindahî hoafîndîmboe. Raninambo ai wandî ndürimbo adükar-ani mbîsîmboe. ¹⁵ Apendî moatükunî munguambo ra wand-ane. Ranimboanahi sïhamumbo haponda hoafiyahapurühiya: ‘Yifiafi ai-animbo wandî-mayo hoafi ndemîndî haya sïhamumbo weindahî hoafîndîpurîmboe,’ asahapuri,” mehu.

Afîndî hohoanîmondî fondühi hîhîfî-hîhîfî tükündîfemboe

¹⁶ Sisas ai yifimbo-mayu ranimbo hoafiyuhî yahuya, “Akîdumbo yangîr-animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akîdumbo yangîr-animbo se wambo asükaindimmo hoeindündirîmboemo,” mehu. ¹⁷ Ahambo süngururü-rundeimbi bidîfiri ai ahamundîhoari ndaru wataporîyomondühi yahomoya, “Nîne hoafi nimîndî ranahandamboyo ai yîhoefimbo yare hoafemuna? Asu ai yare hoafiyühiya, ‘Akîdumbo yangîr-animbo se ngiri wambo hoeindundiri asu süngunambo akîdumbo yangîrî se wambo asükaindimmo hoeindundirîmboemo,’ mehua? Asu yahuya, ‘Sapo roana Ape sowanambo hahühühi wambo,’ mehu.” ¹⁸ Asu ai yaru düduyafundühi yahomoya, ‘Akîdumbo yangîr animbo,’ ai hoafîmayu nda nüngufe-nünguferamboyoa? Roana moai hoafîmayu ndanahandambo nimîndî ana fifirîhundî,” mehomondamboyo. ¹⁹ Sisas ai hoeireandane ahambo düdufimbo yahomo houmbo raraomemo ra fifirîmareapuri. Ranimboyo asu ai hoafiyuhî yahuya, “Awi seana ro hoafîmayahapuri ndanimbo nimîndî hoafi ra fifirîfembo yahomomboanemo düdu-düduyomo wakarundî? Ro hoafiyahühi sahîya, ‘Akîdumbo

yangir animbo se ngiri wambo hoeindundi asu süngunambo akidoumbo yangir-animbo se wambo asükaindimboemo,' masahi," mehu. ²⁰ Sisas ai yifiyo hefe botifembo-mayu ranimbo hoafiyuhi yahuya, "Ro sishamumbo anihondümboanahi hoafayahapuri: Awi seana afindi hohoanimo-ndimondühi aranindimboemo. Nga nindou hifi ndanihu burayei aiana hihifi-hihifindeimboeyi, nga seana ngusüfoambe afindi hohoanimondimboemo. Sishamundi ngusüfoambe afindi hohoanimo ra mungundowohü asu hihifi-hihifi hohoanimo sishamundi mbusümo tükündifemboe. ²¹ Nimorehi ai nimori wakemindimboayo ra rani si tüküfeih ngusüfoambe afindi hohoanimo kürareandi. Asu süngunambo nimori ra wakiramindi mburambo ana, ai asubusi ranimbo ngiri afindi hohoanimondo, nga wani. Asu aiana nimori wakimaramindo ranimbo hihifi-hihifindimboe. ²² Ranimboanemo se haponda hohoanimo afindi küru amarimo. Nga asu ro asükainda sishamumbo hoeindihapurani se asükaindimboemo ngusüfo aboedi kündumboemo. Asu ngiri nindou ngörü ai sishamundi ngusüfo aboedi kife nimari hihifi-hihifi ra ndemündü pindeandi, nga wani. ²³ Rani-si ra tüküfe simboani ana ngiri se wambo ninimbo akidou düdundafundiri. Ro sishamumbo anihondümboanahi hoafayahapuri: Asu se Apembo raranimoatükuni mbisenda yahomo houmbo, didibafefundi ana, asu ai wandi nduri süngunambo sishamumbo rani-moatükuni ra dagapurimbui. ²⁴ Horombo ana moai se wandi ndurinambo didibafiyafu rundi raranimoatükuni semindimbo yahomombo ra. Se ahambo didibafindimondani ana, ai sishamumbo dagapurimbui. Ranimbo asu se afindi hihifi-hihifindimondumboemo."

Sisas ai hifi ndanihündambo nginindi ngasündimareandi

²⁵ "Ro sishamumbo kafoefe hoafiyahi hoafimayahapuri, nga süngunambo ana ngiri sishamumbo kafoefe hoafinambo hoafindahapuri, nga wani. Nga ro sishamumbo Apembo hoafi hondü hoafinda-hapurimboyahi. ²⁶ Rani-simboananimbo se wandi nduri süngunambo Apembo didibafindafundo. Wandihoari ana ngiri Apembo sishamumbo farifehe-purimbohünda didibafindahi, nga wani. Se sishamundihoari ahambo didibafindafumboemo. ²⁷ Nga Ape ahandihoar-ani sishamumbo ngusüfo parareapuri. Nimboe sapo Ape wambo koamarihendira makosahi ranimbo anihondümbo-rundühi ngusüfo pararundiri ranimbo wambo. ²⁸ Horombo ro Ape-dibo nimboa mburhamboyahi, asu ahambo hiningirihini hehea hifina makosahi. Nga asu hapondani ana ro asükai hifi nda hiningife mburimbo Ape sowana hafombo samboanahi," mehuamboemo.

²⁹ Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai hoafiyomondühi yahomoya, "Yini, hapondani ana se moai kafoefe hoafinambo hoafiyafi, nga hoafi hond-ane hoafiyafi. ³⁰ Hapoana sishambo ro fifirihuninimboanefi. Yihoe fi ngusüfoambe düdufembo hohoanimo ran-amboa se fifirowandi asu ngiri sishambo düdundahundi. Se mungu moatükuni fifirimarowandi. Ranimboanefi se God-dibo nimbafi hawa makosafi ranahambo anihondümbo-arihundi," mehomo.

³¹ Raniyu asu Sisas ai simbori ahamumbo hoafiyuhi yahuya, "Hapoana se akidou anihondümbo-arundiri. ³² Nga se himboriyomo! Rani si ra ndearambo tüküfembo yahomboane asu sishamumbo bukürü-boadühipurani mamimami se sishamundi worina ngomboemo. Ranimbo asu se wambo yangiri hiningindundira nimboamboyahahi. Nga asu ro yangiriyahipoani animboahi, nga Ape ai ro-dibo nüngumbui. ³³ Se ro-dibo ningomondani sishamundi ngusüfo afure kümbearowa samboanahi hohoanimoayahahi. Ranimboyahi ro sishamumbo rani hoafi ra rarihe hoafimehapuri. Hifi ndanihu ana se afindi hohoanimo kündu nimanidimboemo. Roana hifi ndanihündambo hohoanimo ranana hifinambo-riheamboanahi, nga sishamundi ngusüfo rananimbo se nginindi kündu nimanidimo," mehu.

17

Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbimbohünda Godimbo didibafimefiyu

¹ Sisas ai rani hoafi ra hoafiyu mbura sünambe himboyuhü hoafiyuhü yahuya, “Ape, rani si ra tüküfemboane. Se sifahfi Nimori ranahambo ndürü adükarümb-ani mbisafi nafuindafindüran-animbo asu simbori Nimori ai sishambo adükar-ani mbüsü nafuindandürimbui. ² Nga nindou muṅguambo ahei bogorimboriwori kafaoriwori hininjgimariwor-ani. Asu muṅguambo se ahambo masabadürü ranaheimbo ai-animbo aboedi yangiri koadürümbo-koadürümbo ninjgombo hohoanimo dagadürimbui. ³ Asu nindou ai se mamü God hond-anafi fifirihinini asu Sisas Kraisimbo koamari-hawora makusu ranahambo fifirahori ana, ai koadürümbo-koadürümbo yangiri ni boadeimboyei. ⁴ Ro muṅgu ratüpurü se wambo ratüpurümböhünda masawandiri ra muṅgumaritheandi raninambo hifi ndanihü ro se nindou adükar-anafi sa nafuimayahü. ⁵ O Ape, horombo ro hifi nda tüküfekoate-yoambe se-dibo nimboahambe ro se nahurai aboedi hamindi manimboahi asu hapondani ro sishambo sowahi dügühühi amboani ndürü adükari ndawandiri.

⁶ Se wambo nindou hifi ndanihündambo masawapurü ranahamumbo sishambo weindah-maritheapurü. Nindou ra sifahfiyomo, asu se wambo ndeara sawapurümbonanafi. Asu ai sifahfi hoafi yangiri sünguarundi. ⁷ Asu haponda se wambo muṅgu moatükunü masawandiri ra ‘ahandi-mayo makosoane’ yahomo fifirarundi. ⁸ Muṅgu hoafi se wambo masawandiri ra ro ahamumbo hoafimayahapurü. Asu ai himboriyomo houmboanemo ro horombo se-dibo nimboa hehea makosahi ranimbo anihondümbo fifirarundi. Asu ai se wambo koamarihawandira makosahi ranimbo anihondümboarundi.

⁹ Ro ahamumbo-hündamboanahi didibafeheanini. Nga roana nindou hifi ndanihü aniboadei aheimbo farifehe-ndürümboyahipoani didibafeheandi, nga nindou se wambo masawapurü ahamumboanahi sifahfi-memondambo wambo didibafeheandi.

¹⁰ Asu muṅgu moatükunü wandi-mayo ra sifah-ane. Asu muṅgu moatükunü sifahfi-mayo ra wand-ane. Asu ahamundi wari-süṅgu nindou ai rarihi fifirihindi ro ndürü adükarümb-anahi. ¹¹ Hapoana ro ṅgiri hifi ndanihü nimboahi, nga sishambo sowana asihühi. Nga aiana hifi ndanihü ninjgomboemo. Ape, moai ṅgorü se nahurai nüṅgu. Se nindou wambo masawapurü ra sifahfi hohoanimo süngundowandühi ahamumbo hibadapurü. Rananimbo se ndürü wambo masawandiri rani-süṅgunambo mbninjgomondamboane. Rananimbo ai-amboani mamü hohoanimo süngumbiru-ndamboane shiri mamü hohoanimo sünguaritheandi nou.

¹² Ro ai-babidimbo nimboahambe se wambo ṅginindi masowandiri raninambo ahamumbo hifandimarihapura aboedambo aninjgomo. Ro ahamumbo ndorithe hifandimarihapura asu moai mam-amboani farihoei raraorandi. Nindou ai farihefembo-mayu rani yangiriyu mafarhoayu. Rananimbo asu Baiborambe horombo hoafimayo ra anihondü weindah tüküme feyo.

¹³ Hapoana ro sishambo sowana asihühi. Ro awi hifi ndanihü ndarithe hoafayahü. Rananimbo wandi hihifi-hihifi hohoanimo ra ahamundi fiambe afindi mbimarowa sahehea. ¹⁴ Sifahfi hoafi ro ahamumbo masahapura asu nindou hifi ndanihü aniboadei ranai ahamumbo yiboaruko-marhipurü. Ai ramehindi ra nimboe sapo roana hifi ndanihündambo-yahipoani asu ai-amboani hifi ndanihündambo-yomopoani. ¹⁵ Ro ahamumbo hifi ndanihündambo sepurimindi raguanambo-fepurimbo didibafi-yaheandühi-yahipoani, nga wani. Se ahamumbo hifandirapurani asu Satan ai ahamumbo moaruwai hohoanimo refekoate-mbiyuwa saheheamboanahi didibafeheandi. ¹⁶ Ro-amboani hifi ndanihündambo-yahipoani maru ai-amboani hifi ndanihünda-mbo-yomopoani. ¹⁷ Se ahamumbo sifahfi anihondü hohoanimo sifahfihoari kaboadowapurü. Nga sifahfi hoafi ranana anihondü hohoanimo nimindühane. ¹⁸ Horombo se wambo koamarihawandira kosa, nindou

hifi ndan+hü burayei ahei mbusümo man+imboahi. Mare yahurai-an+imbo asu ro-amboani ahamumbo koamar+heheapura homo nindouyei mbusümo an+ngomo. ¹⁹ Ro ahamumbo fehefe-pur+mbohünda wandi fi s+hambo maseheandi rana+imbo ai an+hondü s+hafi ratüpur+yomo-rundeimbi tükümbeafunda sahehea.

²⁰ Nga asu ro did+bafeheandi ra rana+imbo far+hefepur+imbo yang+ri+yopoani, nga wani. Nga ro did+bafeheandi ra nindou ai süngun+ ahamundi hoafi himbor+iyei hehi, asu ai wandi hoafi an+hondümbö-nd+himboyei ranaheimbo kameih-anahi did+bafeheandi. ²¹ Ape se ro-d+bo an+mbafi asu ro se-d+bo an+imboahi, nga ai-amboani yahurai-an+imbo mam+ hohoan+imo süngund+hi mb+n+boadei sahehea hohoan+moayah+hi. Rana+imboanahi asu ai s+h+ri-bab+d+imbo mb+n+boadei-amboane. Rana+imbo asu nindou hifi ndan+hü an+boadei ranai se wambo koamar+hawand+ira makosahi rana+imbo an+hondümbö-nd+himboyei. ²² Nduri adükari wambo masawand+ri yahurai ahamumbo sahapur+imboanahi. Asu s+h+ri rawehoandi nou ai-amboani mam+ aboedi rana+ hohoan+imo yang+ri sowandümo mb+n+ngomonda asahi. ²³ Ro ai-bab+d+imbo an+imboahi, nga asu se ro-d+bo an+mbafi. Rana+imboanahi asu ai-amboani aboedi mam+ rana+ hohoan+imo yang+ri hohoan+mombemo asahi. Rana+imbo nindou hifi ndan+hündambo ai se wambo koamar+hawand+ira makosahi rana+imbo fif+ri+mb+r+hinda asahi.

²⁴ Ape, se wambo nindou masawapuri ra ro an+imboahi rana+hü mb+n+ngomonda samboanahi hohoan+moayah+hi. Ai wandi-mayo himboamupuimbo-randeimbi hoe-imb+rundi samboanahi. Horombo hifi nda tüküfekoate-yoambe se wambo ngusüfo parowand+ri+hü himboamupuimbo-randeimbi ra masawand+ri. ²⁵ Ape, se mam+ yang+r-anafi mbumundayafi. Nindou hifi ndan+hündambo ana moai fif+ri+hin+n+hi, nga roana s+hambo fif+ri+hea-n+n+imboanahi. Nga nindou ndan-anemo se wambo koamar+hawand+ira makosahi rana+imbo fif+ri+umboemo. ²⁶ Ro ahamumbo s+hambo nafuimayahapuri. Asükainda ro nafuinda-hapur+imboyah+hi se wambo ngusüfo pamarowand+ri nou ai-amboani ngusüfo peferü-mbeyomondamboane. Asu ro-amboani ai-bab+d+imbo n+imboamboyah+hi,” mehu.

18

Sisas+imbo k+ik+h+maruründümo (Matyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Ruk 22:47-53)

¹ Raniyu asu Sisas ai did+bafiyu k+kamündü haya, ahambo süngururü-rundeimbi bab+d+imbo Kidron hoe apoari han+imo bamar+hoemo. Orif n+m+hi nümbür+hi mam+ ranai gogoan+hi yangoroane, ai ranafi han+imo bar+hoemo houmbo nümbürambe naf+hi mahafomo. ² Sudas, nindou sapo Sisas+imbo hürütümbi-yomond+hi war+hüfimbo-mayu ranai nümbür+hi ra fif+reandi. Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi bab+d+imbo nümbür+hi rana+hi fik+m+hi homo guguri+yafu n+mar+imo marundi, rana+imboyu Sudas ai rana+hambo fif+ri+mareandi. ³ Rana+imboyu Sudas ai ami b+d+if+ri+yomo asu prisma God+imbo s+hou-rundeimbi bogor+hi ai koamar+houpur+yomo, Farisi b+d+if+ri+yomo sepurümündü haya, nümbür+hi yangoro naf+hi mahafomo. Ai ranafi hifomondühüyo, ram haiyo, asu hai hondü yimundu sowandümo, asu yifiar+imbo napoyo ra raraoru sowandümo houmbo mah+fomo.

⁴ Asu Sisas ai ahambo n+n+moatükuniyo tüküfemboayo ra fif+reandi. Rana+imboyu ai ahamumbo sowahi ak+m+hi hüfu hoafi+yupur+hü yahuya, “Se ra daboe kokoarura?” mehuamboemo. ⁵ Asu ai s+imbor+hi yahomoya, “Ro ana Nasaret+hünd+hi Sisas+imbo kokomboanef+hi,” mehomondamboyu. Asu Sisas ai yahuya, “Ro Sisas-anahi ndasi,” mehuamboemo. Asu Sudas Sisas+imbo hürütümbi-yomond+hi war+hüfimbo-mayu ranai ai-bab+d+imbo man+ngü. ⁶ Raniyu asu Sisas ai “Ro Sisas-anahi ndasi,” mehupuramboyo nindou ranai daboadanambo süh+yafu-ndühündamboemo hifi+n+hi pütap+imemo.

⁷ Ranimboyu asu Sisas ai ahamumbo asükaiyu düdufipurühi yahupuriya, “Se nindou dabo kokomboemoa?” mehupuramboemo. Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “Sisas Nasaretihündi,” mehomondamboyu.

⁸ Asu Sisas ai simbori yare hoafiyuhi yahuya, “Ro sihamumbo hoafiyahapureimbane, ro Sisas-anahi. Se wambo kokondürühi ana, asu wandi süngururü-rundeimbi hiniᅅᅅindupurani mbihomondamboane.” ⁹ Ai yare hoafimayu ra sapo ai horombo hoafimayu ra anihondü tükümbifeyoa yahuhayamboyu yare hoafimayupuri. Sapo ai ndare hoafiyuhi, “Nindou wambo se masawapuri ra ro moai mam-amboani hiniᅅᅅirihini,” mehu. Ranimboyu asu ahamumbo farihafepurimbo hohoanimoyuhü “Wandi süngururü-rundeimbi hiniᅅᅅindupurani mbihomondamboane,” mehupuri.

¹⁰ Saimon Pita ai pisao yihimindi semündü hayamboyu pisao ra Godimbo sihou-rundeimbi-yomondi adükari bogorindi ratupuriyu-randeimbini warihondü himbohoeari mafoafoareandi. Nindou ratupuriyu-randeimbi ahandi nduri ra Markus. ¹¹ Raniyu asu Sisas ai Saimon Pitambo hoafiyundühi yahuya, “Pisao ra asükaiyafi koadürambe sando! Ro Ape ai wambo asübusi saindirimboayu ra ᅅᅅiri hiniᅅᅅindihendi,” mehu.

Sisas ai Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori Anasindi himboahü manüᅅᅅu
(Matyu 26:57-58; Mak 14:53-54; Ruk 22:54)

¹² Ranimboemo asu amiyomo, ahamundi bogoriyu, asu Suda-yomondi prismaniyomo ranai Sisasimbo mburündümo mburu hüputüpu-marihawuri. ¹³ Raniyomo asu ai Anas sowanambo boatei sowaründümo mahomo. Anas ai Kaiafasindi yamongoamindiyu haya rani himbanifihü Godimbo sihai-randeimbi adükari bogorimbofi mamaru. ¹⁴ Kaiafas raniyu nindou Sudahündimbo horombo yare hoafiyupurühiya, “Nindou mamai hifi ndanihü burayei aheimbo farihafembohünda yifimbiyu-wamboane,” mehu.

Pita ai Sisasimbo ro moai fifirihini mehu
(Matyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Ruk 22:55-57)

¹⁵ Saimon Pita ai Sisasimbo süngururi-randeimbi ᅅᅅorü-dibo Sisasimbo süngumariniri hafani. Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori ai süngururi-randeimbi ᅅᅅorü-mayu ahambo fifiriri. Raniyu asu ai Godimbo sihai-randeimbi adükari bogorindi ginirambe Sisas dibo kamefoeneandi. ¹⁶ Asu Saimon Pita ai weindani yipurikimi nüᅅᅅu. Ranimboyu asu Sisasimbo süngururi-randeimbi ᅅᅅorü Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori ai fifirireimbi-mayu ranai hu, nimorehi yipuri hifanda-randeimbi-mayo ahambo hoafiyundo haya Saimon Pitambo ginirambe serümundü kamefuendi. ¹⁷ Nimorehi yipuri hifanda-randeimbi ai Saimon Pitambo yahoya, “Awi se-amboani nindou ndanahambo süngururi-randeimb-anafi?” mehoamboyu. Asu Pita ai yahuya, “Roana wani,” mehu.

¹⁸ Nindou ratupuriyomo-rundeimbi-yomo asu prismaniyomo ai hai mamai püpiru hiniᅅᅅiru houmbo ᅅᅅisiharimboemondühi wakiyomo niᅅᅅomombo haihehümemo. Asu Pita amboani ai-babidimbo nüᅅᅅumbo haihehü-mayu.

Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori ai Sisasimbo düdumefindo
(Matyu 26:59-66; Mak 14:56-64; Ruk 22:66-71)

¹⁹ Rani-simboani Godimbo sihai-randeimbi adükari bogori ai Sisasimbo süngururü-rundeimbi asu hoafi nindou yamundearü marandi ranimbo düdumefindo. ²⁰ Raniyu asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro nimbi-nimbisi Godindi worambe, Suda ai muᅅᅅu fandhi nimorei rihündambe ranihüyahi ro aheimbo hoafi ra yamundi-marihandüri. ᅅᅅa ro moai hoafi mam-amboani dibo hoafiyahi. ²¹ Se nimboe wambo

düduefoandira? Nindou hoafi himborimayei aheimbo-animbo düduyafandürisi. Ai ro hoafiyahmeimbi ra fifirihimboaneisi.”

²² Sisas ai ra mehuamboyu, asu prisman mamî manüngu ranai Sisasimbo pakarümundü pürirühi hoafiyuhî yahuya, “Ngîri se Godimbo sîhai-randeimbi adükari bogorimbo rando hoafindafi,” mehundowamboyu. ²³ Asu Sisas ai ahambo simbori yahuya, “Ro moaruwai hoafindahani animbo se hoafi ra weindahî ndowandifi wataporimbo-ndandi. Nga asu ro aboedi hoafayahi ana, se nimboe wambo harimayafa?” mehu. ²⁴ Asu wofina hüputüpumaruründümo ra fufurîhefikoate mbanîngo nou, Anas ai ahambo Godimbo sîhai-randeimbi adükari bogori Kaiafas sowana koamarîherü.

*Pita ai asükaiyu ro moai Sisas fifirîhinî mehu
(Matyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Ruk 22:58-62)*

²⁵ Saimon Pita ai haikimî haihü manünguamboemo. Nindou Pita-dîbo manîngomo ranai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Awi se-amboani ahambo süngurî-randeimbîmbayafi?” mehomondamboyu. Asu ai didîmofihî yahuya, “Roana wanî,” mehu. ²⁶ Nindou mamî Godimbo sîhai-randeimbîndî ratüpuriyu-randeimbiyu haya, asu Pita himbo hoearî mafoafoarîri ahandî mamîsîri ranai hoafiyuhî yahuya, “Awi seana Sisas-dîbo nûmbûrambe mamarîfa hoeimarîheanîni,” mehuamboyu. ²⁷ Asu Pita ai asükaiyu “Roana wanî,” yahuambe asu kakaro ai hoafîmayu.

*Sisas ai Pairatîndî himboahü manüngu
(Matyu 17:1-2; Mak 15:1-5; Ruk 23:1-5)*

²⁸ Ranîyomo asu ai hapoadümbö siyoambe Kaiafasîndî worî hîniîngîru houmbo, Romî-yafe gafman bogorîndî worînambo Sisasimbo sowaründümo mahomo. Asu Suda ai moai gafman bogorîndî worambe kefou hîfomo ai adükari si Pasofa ra sesimbo yahomombo wambo. Suda nindou ai ndîfo-yafe worambe kefoefembo ra ahînûmb-ane. Nga asu ai karefoahundî ana, asu ‘ngîri Pasofa sesi ra dagüdifî,’ yahomo houmboemo. ²⁹ Ranîyomo asu ai weindani niîngomondane Pairat ai ahamumbo sowahî tüküfi hu hoafiyuhî yahuya, “Se nimboe nindou ndanahambo papi-hoafiyumbo yahomo houmboemo?” mehuamboemo.

³⁰ Asu simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Asu nindou ndanai moaruwai hohoanîmo süngufekoate-mbei-mbonana, ngîri ndarîhu sîhambo sowana sahurümindefî sînefi,” mehomondamboyu. ³¹ Asu Pairat ai ahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Se sîhamundîhoari sowaründümo houmbo sîhamundî ahînûmbî süngu papi-hoafîndürî,” mehuamboemo. Asu Suda ai hoafiyomondowohü yahomoya, “Yîhoefî papi-hoafambe ngîri nindou ngorümbö hîfokoandîhundî,” mehomo. ³² Horombo Sisas ai yahurai randîhe yîfîndamboyahî mehu. Asu ranî hoafi ra anîhondü tüküfembohünda Suda ai ra-süngumarundî.

³³ Ranîmboyu asu Pairat ai gafman bogorîndî worambe asükai kefue hüfu Sisasimbo mborai mehundowa mahüfuwa düdufindühü yahuya, “Se Suda-yomondî adükari bogoriyafi?” mehuamboyu. ³⁴ Asu Sisas ai hoafiyundühü yahuya, “Awi sîhafîhoari hohoanîmoyafi hawamboyahî se yaro hoafayafi, asu nindou amurî ai wambo yaru hoafîmemondamboyahî yaro hoafayafi?” mehuamboyu. ³⁵ Asu Pairat ai simbori hoafiyuhî yahuya, “Roana Sudayahîpoanî. Nga sîhafî nendîyomo Godimbo sîhourundeimbi bogori-babîdîmbo wambo sowana sowandümonîni masînimö. Asu se nîni nününgurowamboyahî?” mehundowamboyu.

³⁶ Asu Sisas ai simbori yahuya, “Ro ngîniîndî hîfandarîhandî ranana hîfi ndanîhündambo-yopoanî. Ranî hohoanîmo wandî ra hîfi ndanîhündambombembonana, asu wandî ratüpuriyomo-rundeimbi ranai yîfiarîndîmonda asu ngîri nindou ranai wambo Suda-yomondî warîhündundîri. Nga wandî ngîniîndî hîfandîmbo ranana hîfi ndanîhündambo-yopoanî,” mehu. ³⁷ Ranîyu asu Pairat ai yahuya,

“Refe ana, asu se adükari bogor+wamboyafi!” mehuamboyu. Sisas ai simbori hoafiyundühi yahuya, “Si+hafi+hoari an+hondumboanaf+ yaro hoafiyafühi, ‘Se adükari bogor-anafi,’ asafi. Roana an+hondü moatükuni ro hoeimar+heandi ranimbo an+hondumbo hoafimbohünda makosahi. Ranimboyahi Ape wambo koamar+hendira makosaha me ai wambo wak+maram+ndi+ndiri. Nindou ai hohoan+mo hondü rani-süngur+hindeimbi ana ai wandi yafambehünda hoafi h+imboriyei r+hündühanei,” mehuamboyu. ³⁸ Asu Pairat ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “An+hondü hohoan+mo ra n+nea?” mehu.

Pairat ai Sisas+imbo n+mi keimbi kar+hendeimbi+fihi t+ikondündümo pandiwur+ mehu (Matyu 27:15-31; Mak 15:6-20; Ruk 23:13-25)

Ai yare hoafiyu haya, asükai Suda sowana kusifoai haya mahu. Ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou ndanahambo papi+hoafimbohündambo moai nini+moatükuni moaruwai nimaroani hoeir+heandi. ³⁹ Nga sihamundi boagiri hohoan+mo rani-süngunambo adükari si Pasofa ranihü ro nindou mam+sihamundi hohoan+mo süngu ahambo karabusambeahindi aboedambo koar+hehingi ar+handi. Se hohoan+moyomondani ro ‘Sudayei adükari bogori’ nda aboedambo koand+hehingi+boyoy?” mehuamboemo. ⁴⁰ Raniyomo asu ai simbori puküna hoafiyomondühi yahomoya, “Aiana wani, nga se Barabas+imbo-an+imbo hini+ngi+ndi+wor+!” mehomo. Barabas ra gafman-babi+dimbo yifariyu nindou hifokoare randeimb-ani.

19

¹ Ranimboyu asu Pairat ai hoafimayua ami ai Sisas+imbo sowaründümo houmbo ndüfuri+ndüfuri+maruwuri. ² Asu ami ai adükari bogor+ndi at t+kai wofi t+hoari t+hoarümb+nambo nafiru mburu, Sisas+ndi mbiroambe kiki+mafoarundi. Raniyomo asu adükari bogor+ndi hamburi hoeari güdu hini+ngi+marundi. ³ Asu ai ahambo tüküyafu sis+ndi hoafiyomondowohü yahomoya, “Suda-yomondi adükari bogori nindou, kar+hasi,” yahomondühiyomo asu ahambo harimemondo.

⁴ Pairat ai asükaiyu weindani tüküfi hu hoafiyundürühi yahuya, “Hi+imboriyei! Ro ahambo weindani siheimbo sowana sahü+ndi tükeheandi. Ranan+imbo se fifiri+ndi+hindi. Ro moai papi+hoafimbo nini+moatükuni fifiri+heandi,” mehu. ⁵ Raniyu asu Sisas ai weindani tüküme fiyu. Asu ahandi mbiroambe at t+hoari t+hoarümbi wof+nambo nafimaru+ndi, asu hamburi hoeari ra güdaroane rani kameih+ tüküme fiyu. Raniyu Pairat ai hoafiyuhi yahuya, “Nindou ranani nda,” mehu. ⁶ Raniyomo God+imbo sihou-rundeimbiyomo asu prismaniyomo ai hoeirüwur+ houmbo puküna hoafiyomondühi yahomoya, “Ni+mi keimbi kar+hendeimbi+fihi t+ikoründümo parüwuri! Ni+mi keimbi kar+hendeimbi+fihi t+ikoründümo parüwuri!” raramarüri. Pairat ai yahuya, “Si+hamundi+hoari an+imbo ni+mi keimbi kar+hendeimbi+fihi t+ikoründümo parüwuri. Nga ahandi hohoan+moambe ro moai nini+moatükuni ngorü-süngufe hohoan+mo nimaroa hoeir+heandi,” mehu. ⁷ Asu Suda ai simbori hoafiyomondühi yahomoya, “Roana yi+hoefi ahinümbi hohoan+mo süngu yare hoafiyohü yahoya, ‘Nindou ndanana ai yifimbiyu-wamboane,’ meho. Ni+imboe sapo ai yahuya, ‘Ro God+ndi ni+mor-anahi,’ mehu,” mehomo.

⁸ Ranimboyu asu Pairat ai rani hoafi ra hi+imboriyu haya yi+imbo afindi yi+imbomayu. ⁹ Raniyu asu asükai gafmani+yomondi wori ranambe kefuai hüfu Sisas+imbo yahuya, “Se nini+ni+poediyafa?” mehundo. Nga Sisas ai moai simbori ahambo hoafiyundo. ¹⁰ Raniyu asu Pairat ai yahundoya, “Ni+imboe se wambo hoafikoate-ayaf+ndi+ra? Roana sihambo moani koehefeni+niyo asu ni+mi keimbi kar+hendeimbi+fihi t+ikoem+ndi+nini pefeni+niyo ra refembo ng+n+ndi hifandi+hamboanahi. Awi asu rani hohoan+mo ra fifiri+fekoate-wamboyafi?” mehundowamboyu.

11 Asu Sisas ai sɪmborɪ ahambo yahuya, “God nɪmoamo amaru ranai sɪhambo ŋgɪnɪndɪ hohoanɪmo ra segonɪnɪkoate-mbei-mbonana, asu se ŋgɪnɪndɪ hohoanɪmoyowohü wambo hɪfɪnambofendɪrɪ hohoanɪmo ra ŋgɪrɪ hohoanɪmoyafɪ. Ranɪmboane asu nindou ai wambo sɪhafɪ warɪhüm̄areandɪrɪ ranahandɪ moaruwai hohoanɪmo ana sɪhafɪ moaruwai hohoanɪmo ranahambo ŋgasünde haya adükarɪ hamɪnd-ane,” mehuamboyu. 12 Ranɪyu asu Pairat ai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyu haya, Sisasɪmbo koandɪhehina mbühu yahuhaya nafɪ kokora wakɪmareandɪ. Nga asu Suda ai puküna hoafɪyeyihɪ seiya, “Asu se ahambo koarɪhaworanɪ ahu ana, se ŋgɪrɪ Romɪ-yafe adükarɪ bogorɪ Sisarɪndɪ ŋgunindɪndafɪ. Nindou ai hoafɪyuhɪ ‘Roana adükarɪ bogoranahɪ,’ ehu ana, asu nindou ranai Sisarɪmbo yɪboaruko-rirühani,” mehomondamboyu.

13 Pairat ai ranɪ hoafɪ ra hɪmborɪyu haya, Sisasɪmbo weindanɪ serümündü tükümeɸiyu. Ranɪyu ai hu, papɪ-hoafɪ hɪmborɪyo rambo nɪmarɪfondɪ mamɪ manɪŋgo ‘nɪmoei yibadɪ’ sei-arɪhündɪ ranɪwamɪ mamaru. (Hiburu-yafe hoafɪnambo nɪmoei yibadɪ ra Gabata-ane.) 14 Ranɪ si ranana Suda-yafe adükarɪ si Pasofa ranɪmbo sesɪ napo fikɪmɪ-fikɪmɪfembo si-ane. Asu ndeara hüfɪnɪmboyowane, Pairat ai Sudambo hoafɪyundürühɪ yahuya, “Sɪhei adükarɪ bogorɪ ranahambo hoeirɪhorɪ,” mehuamboyei. 15 Asu ai puküna hoafɪyeyihɪ seiya, “Koarɪhaworɪ! Koarɪhaworɪ! Nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkorɪndɪfɪ parɪworɪ,” maseiamboyu. Pairat ai Sudambo düdureandürühɪ yahuya, “Sɪhei adükarɪ bogorɪ ranahambo ro nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkuimɪndɪ pefimbo yɪnɪ sei?” mehuamboyu. Asu Godɪmbo sɪhou-rundeimbɪ adükarɪ bogorɪmemo ranai sɪmborɪ hoafɪyomondowohü yahomoya, “Yɪhoefɪ adükarɪ bogorɪ ana moai ŋgorü nün̄gu, ŋga Sisar yangɪr-ani anün̄gu,” mehomondamboyu. 16 Ranɪyu asu Pairat ai Sisasɪmbo ahamundɪ warambe hɪnɪŋgɪmarirɪ, nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkuimɪndɪ pefimbohünda.

*Sisasɪmbo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkoründümo pamarüwuri
(Matyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Ruk 23:26-43)*

Ranɪyomo asu ami ai Sisasɪmbo masowaründümo. 17 Ranɪyu asu Sisas ai ahandɪhoarɪ nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪ ra semündü haya ŋgoafɪ ra hɪnɪŋgɪrɪhɪ hehimbo, wafu mamɪ mbɪrɪhapɪrɪ nahurai wafu sei-arɪhündɪ ranɪnambo mahɪ. (Hiburu-yafe hoafana ‘Gorgota-ane’.) 18 Ranühɪ ai Sisasɪmbo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkoründümo pamarüwuri. Asu nindou ŋgorü yimbu amboanɪ Sisas-dɪbo tɪkorɪpündɪmo pamarupɪrɪ ra ŋgorü ai gogoanɪnɪyu asu ŋgorü ai gogoanɪnɪyu, ŋga asu Sisas ai mbusümoyu. 19 Pairat ai hoafɪ mamɪ nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪ-mayo ranɪfihɪ sürü papɪra pareandühɪ yahuya: ‘SISAS NASARETHÜNDI SUDAYAFE ADÜKARI BOGORɪ’ yahu pamareandɪ. 20 Sisasɪmbo tɪkoründümo pamarüwuri ra ŋgoafɪ adükarɪ ranɪ fikɪmɪ safɪyo. Ranɪmboyo hoafɪ Pairat ai hoafɪmayua pamarundɪ ra nindou afɪndɪ ranai hei hoeimarɪhindɪ. Pairat ai hoafɪ sürü papɪra pamareandɪ ra, Hiburu-yafe hoafɪ, Romɪ-yafe hoafɪ, asu Grikɪ-yafe hoafɪ ranɪnamboyu sürü papɪmarandɪ. 21 Ranɪmboemo Godɪmbo sɪhou-rundeimbɪ bogorɪ ai Pairatɪmbo hoafɪyomondowohü yahomoya, “Se nɪmboe ‘Suda-yafe adükarɪ bogorɪ’ safɪ sürü papɪra pamarɪwanda? Nga ndaro papɪra parowandai: ‘Nindou ranai hoafɪyuhɪya, “Ro Suda-yomondɪ adükarɪ bogoranahɪ,” mehu,’ safɪ parowandai,” mehomondamboyu. 22 Asu Pairat ai yahuya, “Hoafɪ ro sürü papɪmarɪhandɪ ra ŋgɪrɪ asükainda ŋgorü-süngundɪhe pandɪheandɪ,” mehu.

23 Ami ai Sisasɪmbo nɪmɪ keimbɪ karɪhendeimbɪfihɪ tɪkoründümo parüwuri houmboemo, asu ahandɪ-mayo hoearɪ napo ra mun̄gu fufuründümo mburümbo yimbu-yimbumboru yimbumarundɪ. Ranɪyomo ami ai napo ra mamamɪru fufumaründɪmo. Asu ai ahandɪ hoandarɪ hoearɪ kameihɪ masowandümo. Nga asu hoandarɪ hoearɪ

ra moai ngorü hoeari ranifih parihhi kakiyei, nga mamî ranî yangirîyo kakimayei. ²⁴ Ranimboemo asu ami ai ahamundihoari yahomoya, “Hoeari ndanana sihirî kiki fepoani, nga yowanî. Nga hoeari ranimbo-hündâ sihirî satu piraindefomboane, nindou ngorü ai semindimbohündâ.” Nindou ai yaru hoafimemo ra sapo horombo Baiborambe yare hoafimayo süngu. Ai yare hoafiyowohü yahoya, “Wandi hoeari napo yimbumaründümo.

Asu hoeari wandi ranahambo nindou mamai semindimbohündambo satu piraimemo,”

Buk Song

22:18

meho. Ranîyo asu ami amboani ranî-süngumarunda hoafimayo ra anihondü tüküme feyo.

²⁵ Sisasindi hondîyo, asu ahandî akidîyo, asu Maria Koropasindi wuhîyo, asu Maria ngorü Makdarahündîyo ai Sisasindi nimî keimbî karîhendeimbîmayo ranî fikimî manimboei. ²⁶ Ahandî hond-aiyo asu süngururü-randeimbî Sisas ai ahambo ngusüfo parirî-randeimbî-dîbo manimbafea hoemareapirî. Ranîyu ai hondambo yahuya, “Nîmorehî, ndanana sihafî nîmor-ani,” mehu. ²⁷ Asu ahambo süngurürî-randeimbîmayo ahambo yahuya, “Ndanana sihafî me-ane,” mehuamboyu. Asu ranî-simboani ai Mariambo ahandî worînambo semündü hu ai-dîbo manimbafe.

Sisas ai yifimayu

(Matyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Ruk 23:44-49)

²⁸ Ranîyo süngunambo Sisas ai ahandî ratüpurî hifî ndanîhü ra muᅅguyohane yahu fifirîmareandi. Ranîyo asu Godîndî hoafi Baiborambe anihondü tükümbifeyoa yahuhaya ndare hoafiyuhî yahuya, “Amîndanîᅅoarandîrî,” mehu. ²⁹ Hipirî mamî yangorî hayamboyo ranambe hühütimbü hoe finiga ranai mapuiaro. Ranîyo asu ai sirîwara-ambeahîndî hoe kikihamîndeimbî semündü hayambo, finiga ambe foareanda tüküfe haya manîᅅgo. Asu ai hisop nîmîharîfihî pare hîmondamündî mbura, Sisasindi yafambehü tümareandi. ³⁰ Sisas ai finiga ra sümündü mbura hoafiyuhî yahuya, “Muᅅguayo,” yahu mbura mbîro hifîni piyuhü yifimayu.

³¹ Ranî si ra Suda-yafe moanî ᅅgoafimbo nîmarî si ranahambo muᅅgu moatükunî dîboadîfembo siyo. Si ra moanî adükari hamîndîyo ranîyo asu Suda ai ranî sihî nindou nimî keimbî karîhendeimbîfihî paiarîmbo ra yowanî mehomo. Ranimboemo Pairatîmbo nindou ranahamumbo tîᅅarî kehefepura nîmai yifîndîmonda foepumîndî raguanambo-fepurîmbo hoafimemondo. ³² Ranimboemo asu ami ai nindou yimbu Sisas-dîbo tîkorüpündîmo pamarupîrî ahafanîmbo tîᅅarî ra kamarîhaupîrî. ³³ Nga asu ai Sisasîmbo sowahî tüküyafu hoeirüwurane, ai muᅅguna yifîmayuamboemo asu ahandî tîᅅarî ra moai karîhaundi. ³⁴ Nga ami mamî ai yangirî yifîrînambo ᅅgirîsafîni wafusîmarümündü. Ranîyo asu nîmai horî ranai hoe dîbore haya ahandî fiambeahîndî pîmayo. ³⁵ Nindou hoemareandi ranai ranahambo hoafiyuweimb-ane. Asu ai hoafimayu ra anihondü hoaf-ane, asu ahandîhoari amboani hoafi hond-ane yahu fifîreandi. Ranimbo-hündamboane asu se-amboani ranahambo anihondümbondîhindi. ³⁶ Ranî-moatükunî tüküme feyowamboyo, Baiborambe hoafi pamaiaro süngu yare hoafiyowohü yahoya, ‘ᅅgirî ahandî hamîndî ngorü kandundi,’ mehu. ³⁷ Nga asu hoafi ngorü ranambe meᅅgoro ra yahoya, “Asu ai-anîmbo nindou wafusîmarümündü ahambo hîmboapondeimboyei,” mehu.

Sisasîmbo hoᅅguambe masîhehorî

(Matyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Ruk 23:50-56)

³⁸ Süngunambo Sosep Arimateahündî ai Pairatîmbo Sisasindi yifînimoko ra semündümbö yahuhaya hoafimayundo. Sosep ai Sisasîmbo süngurürî-randeimbîyu, nga ai Sudambo yîhîmborapurühîyu asu ahandî anihondümböfe hohoanîmo ra moai

weindahireandi. Pairat ai ahambo ndowarindifisi mehuamboyu, asu Sosep ai Sisasimbo serümundü mahu. ³⁹ Nikodemus, horombo Sisas sowahi nimbokoani mahafu, ranai amboani Sosep-dibo mahafani. Asu ai fisinjirümbi moatükuni sanda nimi hori yimbu mamamberu fanduyamundu houmbo nafirundeimbi ra semündü haya mahu. Nimi hori ranahandi nimbori ra 30 kirogramiyo. ⁴⁰ Raniyafani ai Sisasindi yifinimoko ra sowarindifani mburina, Suda ai yifinimoko raru arundi süngu fisinjirümbi moatükuni sanda parine mburina hoearinambo himondimarheneri. ⁴¹ Sisasimbo nimifihitikoründümo parüwurühi nümbürü mam ranai yangoroane, asu nümbürü ranambe hongu simborambori yifi shefekoate maningo. ⁴² Suda ai moani ngoafimbo nimarimbo si ranahambo sesi napo diboado-marhindamboyanani. Asu hongu ra akimi ningo hayamboyanane, Sisasindi yifinimoko ra sowandifani hafani masiheneandi.

20

Sisas ai botimefiyu

(Matyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Ruk 24:1-12)

¹ Sande hapoadumbo siambe nimbü hoangiri kiarowane, Maria Makdarahündi ai hongu rani sowana mahifo. Ai hifo hongu rani fikimi tüküfe himboyowane, nimoie adükarü nafitambeihü mapaiaro ra paiarikoate-mayo. ² Ranimboyo asu ai Saimon Pita asu süngurürü-rundeimbi ngorü ahandi ngusüfoahündi ranahafanimbo sowana pipimayo ho. Ai ho, hoafiyopirühi yahoya, “Adükarimbo nindou ai honguambeahindi masowaründümo, nahü mbasihawuri, nga moai fifirihuri,” mehoamboyanani.

³ Ranimboyanani Pita asu Sisasindi ngorü süngurürü-randeimbi-mayu ranai nima hongu sowana mahafani. ⁴ Ai yibobo pipina mahafaniyo, nga asu ahambo süngurürü-randeimbi ngorü ranai Pitambo ngasündirü haya, ai boatei hu hongu fikimi tüküme fiyu. ⁵ Asu ai hu nimarumbo amuifoai hoeireandane hoeari Sisasimbo himondüfihindi ra mengoroa hoeimareandi. Nga asu ai moai kefuai honguambe hüfu. ⁶ Asu Saimon Pita ai sünguni hu tüküfi hayamboyu, ai honguambe kefuai mahüfu. Ai hüfu hoeireandane hoeari Sisasimbo himondühefimbihündi ra kurimayo. ⁷ Asu hoeari ngorü Sisasindi mbiro himondühefimbihündi ranamboani mengorowa hoeimareandi. Hoeari ranana moai amuri kurimayo rani-dibo yangoro, nga wani. Ranipoanimboyo nindou ngamondife shefembo nahurai kare pare haya mengoro. ⁸ Raniyu asu ahambo süngurürü-randeimbi ngorü boatei hongu sowana mahu, ranai asükaiyu sünguni honguambe kefuai hüfu, hoeari yangiri mengoro ra hoeire haya anihondumbo-mareandi. ⁹ (Rani simboani ana moai ai fifirineandi Baiborambe yare hoafiyowohüya, “Honguambeahindi botindifimbui,” meho ra.)

Sisas ai Maria Makdarahündi sowahi tüküme fiyu

(Mak 16:9-11)

¹⁰⁻¹¹ Raniyafani asu ahambo süngurüniri-rinandeimbi ai worina hihiriyafine mahafani, nga Maria ai hongu fikimi ningombo araniyohü maningo. Asu ai araniyowohüyo hongu-mayo ranambe amoefoe himbomayo. ¹² Asu ai himboyowane, sünambeahindi nendi yimbu kifohi hoearümbi Sisasimbo shehori wami marifanda hoeimareapiri. Ngorü ai mbirowani nimarü, asu ngorü ai yirimbonani nimarü. ¹³ Ai Mariambo safaniya, “Nimorehi, se nimboeafi aranayafa?” masafandamboyo. Asu ai ahafanimbo hoafiyopirühi yahoya, “Nindou ai wandi Adükarimbo sahorimindei hehimbo, nahü mbasihethori ro moai fifirihini, nga ranimboanani,” meho.

¹⁴ Ai raweyaho haya hihirifeyowane, asu Sisas ai daboadanani manünguwa hoeimareri. Nga asu Maria ai moai Sisas-ani yaho fifireri. ¹⁵ Sisas ai yahuya,

“Nimorehi, se nimboe aranayafa? Se dabo kokoririhüyafa?” mehuamboyo. Asu Maria ai nümbürü aharambür-ani yahohaya hoafiyondowohü yahoya, “Se Sisasimbo sowarindifühi ana, sowarindifi hafü sihaworühü nafuindafan-animbo ro ahambo ndahümindü ngamboane,” mehoamboyo. ¹⁶ Asu Sisas ai yahuya, “Maria,” mehuamboyo. Asu Maria ai hihirife, ahambo fifireri haya Hiburu-yafe hoafinambo yahoya, “Rabonai,” meho. (‘Rabonai’ ra Hiburu-yafe hoafinambo ‘Yamundo-randeimb-ane’.) ¹⁷ Sisas ai yahuya, “Se wambo kikihindandifi-ndirimboyafi. Awi ro moai wandi Ape sowana hahühi. Nga se wandi wandafi mamü sowana ngafi rando hoafindafipurühi animboya, ‘Roana wandi Ape, sihamundi Ape asu wandi God, sihamundi God, ahambo sowana hahühühanahi,’ mbisafi,” mehuamboyo.

¹⁸ Asu Maria Makdarahündü ai ho ahambo süngururü-rundeimbimbo hoafiyopurühi yahoya, “Ro Adükariimbo hoeimarihini,” asu Sisas hoafiyuweimbi hoafi ra hoafimepurü.

*Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sowahi tüküme fiyu
(Matyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Ruk 24:36-49)*

¹⁹ Sisasimbo süngururü-rundeimbi ai Sudambo yihimbo-rupurühiyomo worü ai nimarimondeimbi ra yipuri paru houmbo mamarimo. Ranüyu asu Sisas ai Sande nimbambeahi tüküfi, ahamundi mbusümo manüngu. Ai yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi,” mehupuri. ²⁰ Ai yare hoafiyupurühiyu asu ahandi watiñari ngiri safini ra ahamumbo nafuimepurü. Asu ahambo süngururü-rundeimbi ai ahamundi Adükari ranahambo hoeirüwuri houmbo hihifi-hihifimemo. ²¹ Asu Sisas ai asükaiyu yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi. Wambo Ape ai koamarihendira makosahi yahurai-animbo asu ro sihamumbo koandihheapurani ngomo,” mehu. ²² Ai raweyahuhüyu, ahamumbo sowanambo yafambenambo ahandi yafui ra foehepurühi yahuya, “Se Yifafi Aboedi sowandümo. ²³ Asu se ngorü nendi-yafe hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mbisimondani ana, God ai amboawi mbusümbui. Nga asu ngorü nendi-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo se amboawi yaho hoafikoate-ayomo ana, asu God ai ngiri ranahambo amboawi mbüsü,” mehu.

Tomas ai Sisasimbo hoeimariri

²⁴ Sisas ai ahambo süngururü-rundeimbi sowahi tüküfiyuwane, asu süngururü-randeimbi mamü ai moai amuri ra-babidimbo namaru. Nindou aiana Tomasüyu, nga asu ahandi ndürü ngorü ra Didimus-ani. ²⁵ Ranüyomo bidifiri ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Roana Nindou Adükariimbo hoeimarihuri,” mehomo.

Nga asu Tomas ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya, “Asu ro ahambo tikomaruründimo ambe ra hoefekoate-ya, asu ahambo wandi warinambo ambe ranambe sündifekoate-ya, asu yifariinambo ngirisafini wafusumaründimo sündifekoate-ayahü ana, ro ngiri ranimbo anihondumbo-ndiheandi, nga wani,” mehu.

²⁶ Asükaiyo mamü wik ho hayamboyoane, ahambo süngururü-rundeimbi ai Tomas-babidimbo worambeahi mamarimo. Ai yipuri mungu papiru houmbo nimarimondane, asu Sisas ai ahamundi mbusümo tüküfi manüngu. Ranüyu ai yahuya, “Se ngusüfo afurindu kündundi,” mehu. ²⁷ Ranüyu asu Tomasimbo hoafiyundowohü yahuya, “Sihafi wari batendi naha ndanifihü sündowandüh-animbo, asu se wandi watiñari ra hoeiro. Asu se wandi ngirisafini wari paro. Se ndanahambo yimbu hohoanimo-ndamboyafi, nga anihondumbo-ndowandi,” mehuamboyo.

²⁸ Asu Tomas ai simbori ahambo yahuya, “Se wandi Adükari asu wandi God-anafi,” mehuamboyo. ²⁹ Asu Sisas ai hoafiyunduhü yahuya, “Se wambo hoeirowandiri hawambo wamboanafi anihondumbo-arowandiri. Nga nindou

ai wambo hoeifendi+koate-yehü an+hondumbo-ar+hindi+ ana, ai h+hifi-h+hifi-mbeyeiamboane,” mehu.

Son ai buk nda sürü pap+marandi ahandi n+imindi

³⁰ Sisas ai God sowah+ndi makusu ra nafuimbohünda hepün+feimbi moatükun+ af+ndi ahambo sünggururü-rundeimbi-yomondi h+mboahü ratüpur+mayu ra ro moai buk ndanambe munğu sürü pap+r+handi. ³¹ Nga ro ndan+ hoafi nda sürü pap+r+hamboanahi. Ro sürü pap+mar+handi nda Sisas ai Krais-ani asu God+ndi N+mor-ani ran+imbo an+hondumbo-mb+r+hinda samboyahi sürü pap+mar+handi. Nga asu se ranahambo an+hondumbo-ar+hindi ana, asu aboedi yang+r+ n+ngombo hohoan+mo ra ndahümündimboyei.

21

Sisas ai sünggururü-rundeimbi 7 ahamumbo sowah+ tüküme fiyu

¹ Asükaiyu sünggunambo Sisas ai ahambo sünggururü-rundeimbi sowah+ Taiberias kur+hoe puirühi ndahurai ndare tüküme fiyu. ² Saimon Pita, Tomas, ndür+ ahandi ngorü Didimus yahomo-rundeimbi+yu, Natanier Ken+hündi Gariri hifi+hündi+yu, Sebedind+ n+mor+ yimbuyafan+, asu ngorü yimbu ahambo sünggur+neandeimbi+yafan+ ai man+ngomo. ³ Ran+yu asu Saimon Pita ai ahandi horombod+di ratüpur+ asükai sem+ndimbo hohoan+moyuhü yahuya, “Ro ana andür+nambo kin+ wowar+imboanahi,” mehuamboemo. Asu ai yahomoya, “Ro-amboan+ se-d+bo ngefo sefomboanefi,” mehomo. Ran+yomo ai homo houmbo, botambe mafareafundi. Nga ran+ n+mb+nambo ai moai kin+ mam-amboan+ hürühoundi, nga wani. ⁴ Hapoadumbo siambe hüfi+ham+ndi for+for+yuambe, Sisas ai hoe k+m+ manünguambo asu ahambo sünggururü-rundeimbi ai Sisas+imbeipoan+ mehomo. ⁵ Ran+yu ai ahamumbo hoafi+yupurühi yahuya, “Wandafi mam+, se moai kin+ wak+ründ+moyoa?” mehuamboemo. Asu ai simbor+ hoafi+yomondühi yahomoya, “Wani,” mehomondamboyu.

⁶ Asu ai hoafi+yupurühi yahuya, “Andür+ ra naha se war+hondü waran+ bot ran+hündün+ daboadundan-an+imbo, se kin+ b+d+fi+r+ hoeindumboemo,” mehuamboemo. Asu ai andür+ ra hoafi+mayu ranambe masafoarunda, kin+ af+ndi ranai andiri ra tüküme feyoo, him+ndimbo s+sam+ndi+marundi. ⁷ Sisas ahambo sünggurü+r+randeimbi wud+yafandeimbi+mayu ranai Pitambo yahuya, “Pita, nindou ranana Sisas-ani,” mehunduamboyu. Asu Saimon Pita ai n+mai ahandi ng+s+hari hoear+ yimünd+hai mas+hendi ra hüh+re hin+ng+re haya h+mon+ p+mayu. ⁸ Asu b+d+fi+r+ ai botambe gudi sowana hafomo mburu, andür+ ra kin+ kameih+ hüründümo. Asu ai gudi ran+ fik+m+ angun+ saf+yomopoan+, nga 100 mitayo man+ngomo. ⁹ Gudik+m+ hifomo tüküyafu hoeirundane, asu hai ranai gudiwam+ horowohüyo ranambe kin+ mam+ huru asu bret mam+ yangurü marandi. ¹⁰ Ran+yu Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “Kin+ haponda wak+maründümo b+d+fi+r+ ra sowandümo s+fomo,” mehuamboemo.

¹¹ Ran+yu asu Saimon Pita ai botambe kefuai n+marumbo, andür+ ra gudiana hüramündi masüfu. Ran+yo asu andür+ ranambe kin+ af+ndi boag+r+boag+r+ 153 pütap+mayo. Kin+ ranai af+ndiyosi, nga asu andür+ ranai moai k+k+ifeyo. ¹² Ran+yu Sisas ai hoafi+yupurühi yahuya, “Se s+fomo, kin+ sowasümo!” mehu. Nga asu moai nindou mam+ ai ahambo düdurirühi, “Se d+d+yafi?” yahundo. Nga ai munğuambo Adükar-ani yahomo f+fi+rüwuri. ¹³ Ran+yu Sisas ai süfu kin+ ra yimbureapur+ mbura asu bret ranamboan+ rasüngu-rasüngumareapur+. ¹⁴ Sisas ai honğuambe-ah+ndi tüküfi hayamboyu, asu ahambo sünggururü-rundeimbi-yomondi h+mboahü ng+m+imbo tüküme fiyu.

Sisas ai Pitambo hoafi+mayundo

¹⁵ Ai sowasümondühi nîmarîmomboemo, Sisas ai Saimon Pitambo yahuya, “Saimon, Sonîndî nîmorî, awi se nindou ndanahamumbo ngasündowapuri hawambo, wambo se afîndî hohoanîmo-yafîndîrûhi-yafîndîrî?” mehuamboyu. Asu Pita ai hoafîyundühi yahuya, “Yîni, Adükari, se fîfîrowandî, ro sîhambo aboedî hohoanîmoayahanîni,” mehuamboyu. Asu Sisas ai hoafîyunduhü yahuya, “Se wandî sipsip weihoandî ranaheimbo sesi manguindandürî ndandî,” mehu. ¹⁶ Asükaiyu yimbumbore hoafîyunduhü yahuya, “Saimon Sonîndî nîmorî, se wambo anîhondü hohoanîmo-yafîndîrai wanîyo?” mehundowamboyu. Asu Saimon ai hoafîyunduhü yahuya, “Yîni, Adükari, se fîfîrowandî ro sîhambo hohoanîmo-yahanîni,” mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafîyunduhü yahuya, “Se wandî sipsip weihoandî ranaheimbo sesi manguindandürî ndandî,” mehu. ¹⁷ Asükaiyu ngîmîmbore hoafîyunduhü yahuya, “Saimon, Sonîndî nîmorî, se wambo hohoanîmo-yafîndîrûhi-yafî?” mehuamboyu. Ranîmboyu asu Saimon Pita ai ngusüfo afîndî kümareandî Sisas ai ngîmîmbore hoafîyuhî, “Se wambo hohoanîmo-yafîndîrûhi-yafî,” mehu ranîmbo. Ranîmboyu ai Sisasîmbo yahuya, “Adükari, se munğu moatükunî fîfîrîwamboanafî. Se fîfîrowandî ro sîhambo hohoanîmoyahanîni,” mehundowamboyu. Asu Sisas ai hoafîyunduhü yahuya, “Se wandî sipsip weihoandî ranaheimbo sesi manguindandürî ndandî. ¹⁸ Ro anîhondümbaanahî hoafayahanîni, se horombo hoarîfî nîmbafambeyafî ret sîhafî hondü ra güdo hawa hîfî se hombo yifîrîmayafî ranî-süngü yangîrî mahahabodîfî. Nga süngunambo se boagîrîyafambe ana, sîhafî watînarî ra ngurîndohoeî hawa asu nindou ngorü ai sîhafî ret ra sîhambo güdeanîni haya, se nahanîniyo hombo moei safanî nindou ranai sîhambo ndemündünîni ngumbui,” mehu. ¹⁹ Sisas ranî hoafî yare hoafîmayu ranahandî nîmîndî ra: Süngunambo Pita ai Sisasîndî ratüpurî ratüpurîmayu ranîmbo Godîmbo ndürî adükari segodomböhünda yîfîndümbui. Ai Pitambo hoafîyunduhü yahuya, “Se wambo süngundandîrî,” mehu.

Sisasîmbo süngurürî-randeimbî ahandî ngusüfoahündî

²⁰ Pita ai hîhîrîfî hoeirirane, Sisas ahambo süngurürî-randeimbî ngusüfoahündîmayu ai ahafandî süngu mahu. Nindou ranana horombo sowasümondühi nîmarîmombo Sisasîndî hanğîfoanî nîmarîmbo hoafîyuhî, “Adükari, nindou dîdai sîhambo hürütümbî-yomondî warîhümandeanîni?” mehu, aiyu ahandî süngu mahu. ²¹ Pita ai hoeirîrî haya, Sisasîmbo yahuya, “Adükari, nindou nda nüngufimboyua?” mehuamboyu.

²² Asu Sisas ai hoafîyunduhü yahuya, “Ai nünguanî ro asükainda tüküfembo sahehea hohoanîmoayahî ana, asu ranî hohoanîmo ra sîhafîyo? Se wambo süngundandîrî!” mehu. ²³ Ranîyo asu yafui hoafî ra nindou munğu ahei mbusümo tüküfeyowohü yahoya: ‘Süngurürî-randeimbî ra ngîrî yîfîndu,’ meho. Nga Sisas ai moai hoafîyu, ‘Ai ngîrî yîfîndu’ yahumboypoanî. Nga ai yahuya, ‘Ai nünguanî ro asükainda tüküfembo sahehea hohoanîmoyahî ana, asu ranî hohoanîmo ra sîhafîyo?’ mehu. ²⁴ Süngurürî-randeimbî ranai-ani ndanî hoafî nda sürü papîmarandî. Asu ro rarîhu fîfîrîhundî ahandî hoafî anîhond-ane.

Bidîfiranî hoafî

²⁵ Afîndî moatükunî bidîfirî Sisas ratüpurîmayu ra engoro, nga moai munğu sürü papîyo. Nga asu nindou ai munğu moatükunî Sisas ratüpurîmayu ra munğu hondü mamamî randühi paparandî ana, asu buk ranambe sürü ra afîndî safî papîndîmboe. Asu ro hohoanîmoayahî munğuambo hîfî ngîrî sîmonğorîndo.

Ratüpurî

Hoafi Sowandümo Homo-rundeimbi-yomondi Ratüpurî

Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai Ahandî hoafi Serusarem ngoafihü bokamarthoemo

¹⁻² Tiofirus, Sisas ai piyu haya ratüpurîyu asu nindou yamundera humbo God ai ahambo sünambe serümundî mahafu ranahamboyo weangurühî bukambe sürü papîmarîhandî. Sünambe hafokoate-yuambe, Sisas ai ahandî hoafi semîndî horambo kafaore hîningîmareapurî ahamumbo-so tüküfi Yifiafi Aboedîndî ngîningînambo ratüpurî ai süngunambo refembo ra hoafîmayupurî. Refehayamboyanane, asu süngunambo God ai serümundü mahafu. ³ Ai yîfiyu mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-so tüküfi Ai yîfihündî botîmefiyu ra nafuimbohünda afîndî moatükunî ramareandî. Ranîyo 40 si ranambe Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hoeimarüwuri. Ranîyo ai God ngîningîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marapurî. ⁴ Ranîyo ai ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi-babîdîmbo sowasümondühî nîmarîmombo ahamumboya, “Se yowanî Serusarem hîningîfepoanî. Nga Ape ai saimbo hoafîmayua asu ro hoafîmayahî ranahambo se hîmbondîmondühî nîngomo. ⁵ Son ai nindoumbo hoenambo hundürandürî marandî, nga asu yahunümbî si süngunambo Yifiafi Aboedînambo hundürîndeimboyei,” mehu.

Sisas ai sünambe mahafu

⁶ Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai gugurîyafu nîmarîmombo düdu-rüwurühî yahomoya, “Adükari hapondanî ndanî-simboanî se Israerîmbo ngîningîndî dabupura ahamundîhoari hîfandî-mandundîyo, wanîmandîyo?” mehomondamboyo. ⁷ Asu Ai simborî hoafîyupurühî yahuya, “Ranana se fîfîrîfembo moatükunîyopoanî. Nga Ape yangîr-ani nîningî-simboanîyo ranî-moatükunî refembo ra fîfîreamboayu. ⁸ Nga süngunambo Yifiafi Aboedî ai sihamumbo sowana akoso ana, se ngîningîndî ndowandümoemo. Asu rananîmbo wandî hoafî Serusarem, Sudia, Samaria asu munğu hîfi ra wataporîmbo-ndümoemo,” mehu.

⁹ Sisas ai ranî hoafi ra wataporîmbora mbura ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai nîngomo hîmboapo-yomondane, nîmoamo mahafu. Ranîyo mburîngainambo gabuderühî asu ahambo hoeifikoate-memo. ¹⁰ Sisas ai hafuwane, ahandî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai sünambe hîmboapo-yomondühî nîngomondane, nîmehünou nindou yimbu ranai kîfohî hoearî güdîne hena ahamundî fikîmî manîmbafanî. ¹¹ Nindou yimbu ranai safanîya, “Garirihündî nindou, nîmboe se nîngomombo hîmboapoayomoa? Sisas se hoeirüwuri marundî ranana God ai sünambe serümundü mahafu. Se hoeirüwura mahafu yahurai anîmbo asükai hîhîrîndüfi kudümbui,” masafanî.

Sudasîndî ratüpurî fondî semîndîmbo kamafoarüwuri

¹² Ranîyo asu Sisasîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai Orif Wafu ra hîningîru hou Serusaremînambo mahomo. Orif Wafu ranana Serusarem ngoafihündî angunî hamîndîyopoanî, nga mamî kiromita-ane. ¹³ Ai adükari ngoafî ranîhü tüküyafu mburu worî nîmoamo yibadî ahamundî nîngomo-rundeimbi ranambo mahafomo. Ranana Pita, Son, Sems, Andru, Firip, Tomas, Bartoromyu, Matyu, Sems Arfusîndî nîmori, Saimon Serot-yomondi hohoanîmo süngure randeimbi asu Sudas Semsîndî

nîmori ranîyomo.* 14 Nindou ranai munğu mamühi gugureafu nîmarîmombo Godîmbo dîdîbafî-memo. Bîdîfirî nîmorehî asu Maria Sîsasîndî hondîyo ahandî akohoandî-yomo ai-amboanî munğu gugureahi nîmareimbo dîdîbafîmayei.

15 Ranî-sîmboanî Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî ranana 120-yei. Pita ai ahei mbusümo botîfi nüngumbo Godîndî hoafî wataporîmbo-randühi yahuya, 16-17 “Amongo-mamî asu rehî-mamî Godîndî bukambe Yîfiáfî Aboedî ai Defitîndî yasîmondî süngure hoafîmayo Sudas ai Sîsasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhüfimbo ra asu hapondanî anîhondü tüküfemboane. Ai-amboanî ro-ambeahîndî mamî ratüpurîyefî-rîhundeimb-ani,” mehu.

18 Sudas ai Sîsasîmbo hürütümbî nindou-yomondî warîhürirühi ranî-takîni kaki masemündu ranînambo hîfî pemîmayu. Asu süngunambo hîfî ranîhü yîfî piyuhümbö bodo bureandühi furî ranai bokarîmefoendî. 19 Ranîyo süngunambo nindou Serusaremîhü amarei ranai fîfirîhi hehi hîfî ra ahei hoafînambo Akerdama sei marîhündî. Ahei hoafînambo Akerdama ranana horî kefoendeimbî hîf-ane. 20 Pita ai yare hoafîyuhü yahuya, “Herü bukambe hoafî sürü papîmarundî ranana ndahurai-ane,

‘Hîfî ra nindou ŋgorü ai ndemündümbui,

ŋga moanî yare mbînîŋgo-wamboane.’

Buk Song 69:25

Asu ŋgorü bîdîfirîranî buk ranambe yare hoafîyowohü yahoya,

‘Ahandî ratüpurî ra nindou ŋgorü ai mbîsemündu-amboane,’ meho. *Buk Song 109:8*

21-22 Ranîmboane nindou mamî ahei mbusümonîndî hînîŋgî-ndîhurîmboane sîhîrî-babîdî Sîsas ai yîfîhündî botîmefiyu hoafî semîndî horambo. Sapo nindou ranana sîhîr-ambeahîndî Sîsas ai sîhîrî-babîdîmbo huranda Son ai nindou hundürürandürî ra humbo asu Sîsas ai hînîŋgîreamunî haya sünambe mahafu rananîmbo wataporîmbo-mbîrundamboane,” mehu.

23 Ai nindou yimbu ndürî pamarupîrî: Sosep Barsabas, ahandî ŋgorü ndürî Sastus yahomondo-rundeimbî, asu ŋgorü Matias. 24-25 Sîsasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ranai yaru dîdîbafîyafundühi yahomoya, “Adükari, se munğuambo nindou-yei hohoanîmo fîfirîrowamboanafi. Se yîhoefîmbo nafuindafi nindou yimbu nda daboe se kamafoarîworî ndanî ratüpurîmbohünda. Yîhoefîmbo nindou dîdai sîhafî hoafî semîndî horambo tükümandîfi Sudasîndî fondambe. Sudas ai yîhoefîmbo hînîŋgîreamunî haya ai nîŋgomboayu ranînambo mahu,” mehomo. 26 Ai nîmarîmombo nindou dîdai Sudasîndî fondühi ratüpurî ra mandemündü ranîmbo nîmoei pütimemo. Ranîyo nîmoei ranai Matiasîndî tükümefoyao asu Sîsasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî 11 ranî-babîdîmbo hoafî sowandümo homo-rundeimbî nindumbo-mefundî.

2

Yîfiáfî Aboedî makoso

1 Nümbür-ambeahîndî sesî yimunğu-remîndîmbo hîhîfî-hîhîfî si Pendikos sei arîhündî ranai tüküfeyoambe Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî nindou ranai mamî worambe gugurîmehîndî. 2 Ranîyo nîmehünou ŋgînîndî hamîndî werî nahurai sünambeahîndî kosi worî ai gugurîyahi nîmareimbî ranahambo sîmongoramîndî haya meŋgoro. 3 Asu ranîhü hai imami teifî dîdîŋarîyohü ahoro nahurai tüküfe haya munğuambo mamamî aheiwamî nînouyo wakîmareandî. 4 Ranîyo Yîfiáfî Aboedî ranai ahei fiambe farîfehü ahandî ŋgînîndînambo ŋgorü-poanîmbo ŋgorü-poanîmbo hoafînambo wataporîmayei.

* **1:13:** Serot ranana Rom-yomondî hoarehî nîŋgombo moei yahomo rundeimb-anemo. Asu ai Israer ahei hohoanîmo yangîrî süngufembo hohoanîmo-yomo rundeimb-anemo.

⁵ Asu Serusarem ngoafihü muᅅguambo hifi adaburo ranihündi Suda bidifiri Godimbo hohoan+moyei-rihündeimbi ai tüküyahi mamarei. ⁶ Werî nahurai tükümeſeyo ra himboriyei hehi nindou afindi ranai gugurimehindi. Ranayo asu himboriyeani Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi nindou ranai wataporimayei ra ahei hoafinambo wataporimayeia himboriyei hehi mahepünehindi. ⁷ Asu Sudahündi-mayei ranai hoafi wataporimbo-marihündi ranahambo hepünehi hehimbo hoafiyehi seiya, “Awi nindou ranana muᅅguambo Garirihündi-mbayeiyo? ⁸ Sihiri ana mamî ngoafihündi-yefipoani, nga nungurihi hehimboyo asu muᅅguambo mamami shefi hoafinambo wataporimayeia ahei hoafi ra himborayefa? ⁹⁻¹⁰ Sihiri ana Partia, Midia, Eram, Mesopotemia, Sudia, Kapadosia, Pondus, Esia, Frigia, Pamfria, Isip asu Sairini ngoafikimi Ribia distrik ranambe ngoafi adaburo asu Rom, hifi ranihündambo nindou-aneſi nda fandihu animboefi. ¹¹ Suda sibir-aneſi asu nindou amuri shefi Godimbo hohoanimo süngurihi arihündi anei, Kritihündi asu Arebihündi muᅅguambo himboriyefani God ai nginindi-moatükuni ramareandi ranahambo shefi hoafinambo wataporimbo-arihündi,” masei. ¹² Asu nindou muᅅguambo ranai hepünahi afindi hohoan+moyehi aheihari simbori hoafiyehi seiya, “Nine-moatükuniyo hapondani nda yahurai tükefeyo?” masei. ¹³ Nga asu bidifiri ai tirifoefe hoafi-yahündürühi seia, “Awi aiana wain hoe afindi hamindi simindei hehi mamikari hohoanimo-yehimbayei,” masahündürü.

Pita ai hoafi bokamarihendi

¹⁴ Asu Pita ai Sisasindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi 11 rani babidimbo niᅅgomombo puküna hoafiyuhü yahuya, “Wandi wandafi mamî, Suda anei asu nindou bidifiri haponda Serusaremihü amarei, se ro ndani-moatükuni tükefeyo ranahambo hoafayahî nda himboyangiri kündihi nimandimbo himborindei. ¹⁵ Se hohoan+moyehiya, nindou nda wain hoe simindei hehi mamikari hohoan+moyehianeisei, nga awi hapondani ana 9 kirok siambeahaneſi. ¹⁶ Nga ndani-moatükuni tükefeyo ranana Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi Soer hoafimayu süngu-ane tükefeyo.

¹⁷ God ai hoafiyuhü yahuya, ‘Bidifiranambo si ranai akimi tüküfemboyoambe ro wandi Yifiafi muᅅguambo nindou-yeiwami koandihе-heamboyahî. Sihei nindowenihî nimori asu nimorehî nimori ai Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi nahurai wataporimbo-ndühümboyei.

Sihei nindowenihî nimori hoarifambori ai rani-poanimbo moatükuni yafo-goadinambo nahurai hoeindumboemo asu boagiri nindou ai yafogoadi-ndimboemo.

¹⁸ Asu rani-simboani ana ro wandi ratüpuriyei-rihündeimbi, nimorehî nindowenihî yiboboambo, aheiwami Yifiafi koandihеheanda Godindi hoafi hoafiyomorundeimbi nahurai hoafindeimboyei.

¹⁹ Bidifiranambo si ra nafuimbohünda ro hepünifeimbi moatükuni sünambe asu hifihü nafuindamboyahî. Hori, hai asu hasiheimi afindi tükündifemboe.

²⁰ Adükari ai ahandi adükari himboa-mupuimbo-randeimbi si ra tüküfekoate-yoambe animbo hüfihamindi ai nimbindiri-mindowohü asu amoamo ai hori nahurai hamburi tükündifimbui.

²¹ Rani-simboani animbo muᅅguambo nindou ai aheimbo fehefendürimbo hünda Adükariimbo didibafehindi ranaheimbo aboedambo-ndeandürümbui,’ mehu.”
Joei 2:28-32

²² Pita yahuya, “Israerihündi nindou se wandi hoafi nda himborindei. Sisas Nasaretihündi aiana rani-poanimbo nindouyu. God ai sihei mbusümo ahandi warisüngu hepünifeimbi moatükuni ramareandi ra se fifirihindi. ²³ God ai horombo

hondū hoafi fīramündū sīhai mburamboyu Sisasimbo sīhei warīhūmariri, nga hūrūtūmbi nindou ai nīmi keimbi karīhēndeimbi fihī tīkorūdūmo pamarūwura yīfīmayu. ²⁴ Nga God ai ahambo yīfīndi asūbusi ngīnīndīkoate-yoweimbi ranambeahīndi botīmariri. Nīmboe sapo yīfī ai ngīri ahambo bobohīndīrimīndo.

²⁵ Horombo Defit amboani ahambo yare hoafiyuhū yahuya,

‘Ro hoeirīhinani Adūkarī ai muṅguambo si wandī-fikīmi anūngu.

Ai wandī fikīmi nūngumbo wambo ngīri nīni-moatūkuni amboani asūbusi ndendiri.

²⁶ Ranīmboane ro ngusūfoambe aboedi hīhīfī-hīhīfīyahūhī

God ai wambo aboedi moatūkuni refemboayu ranahambo hīmboayahi.

²⁷ Asu se ngīri wambo yīfī ambe-ambe rando hīnīngīndowandiri.

Sapo se ngīri sūrūhoeimbi nindou kafaaro hīnīngīmarīworī ra hīnīngīndowora yīfī ambe-ambe sūmburīndu.

²⁸ Rananimbo se yangīri aboedi nīngombo nafi ra yamundo-wandīrimboayafi.

Asu se yīni mbīsafani ro se-dībo nīmboambo afīndi hīhīfī-hīhīfī-ndamboayahi,’

Buk Song 16:8-11

mehu. ²⁹ ‘Amoṅgo mam-anemo asu rehi mam-anei, ro sīheimbo anīhondūmboanahi hoafehandūri, sīhefi amoa Defit ai yīfīmayuwambo masamboarīhuri. Asu ahandi yīfī ambe ranai haponda sīhefīmbo sowahi anīnggo ho. ³⁰ Defit ai-ana Godīndi hoafi hoafiyu-randeimbi wambo fīfīreandi God ai ahambo hoafiyundowohūya, ‘Sūngunambo sīhafi sīrambeahīndi mamī sīhafi fondi semīndīmbohūnda ahambo bogorīmbondīhini hīnīngīndīhinīmboayahi,’ mehu. ³¹ Defit ai nīni-moatūkuni tūkūndīfembo ra fīfīreandūhī wataporīmbo-randūhīya, ‘God ai ngīri ahambo yīfīyeimbiyei ngoafīhū hīnīngīndiri, asu ngīri yīfī ambe-ambe sūmburīndu,’ mehu. God ai ahandi nendambo aboedambo-fendūrīmbo Kraisi yīfīhūndi botīmariri ranahamboyu wataporīmbo-marandi. ³² Sisasimboyo God ai yīfīhūndi botīmariri. Muṅguambo ro hoeirīhu hohu ranahamboane wataporīmbo-arīhūndi. ³³ Sisasimbo God ai sūnambe serūmūdū hafu hīnīngīrirani ahandi warīhondū warani mbamarū. God ai horombo hoafīmayu sūngu Sisasimbo Yīfīafi Aboedi masagado, ranīyo asu Sisas ai sīhefīwami koamafoareandi, ran-ane haponda se hoafi hīmborīyei asu hoeirīhi arīhūndi. ³⁴⁻³⁵ Defit ai moai sūnambe hafu Sisas ramefīyu nou, nga ai hoafiyuhū yahuya, ‘Adūkarī ai wandī Adūkarīmbo hoafiyundowohū yahuya,

‘Se wandī warī hondūni nīmandīfī ngafīmbo

asu sīhafi hūrūtūmbi ra sīhafi hoarehi hīnīngīndīheapurani se hībadapurī-mboayafi,’ mehu.

Buk Song

110:1

³⁶ Ranīmboane Israer nindou muṅguambo se nda ndondīhi fīfīrīndīhīndi. God ai Sisas se nīmi keimbi karīhe-ndeimbi fihī tīkorīhomondei pamarīhori ranahambo Adūkarīmboriri asu ahandi nendambo aboedambofembo nindoumboriri kafaoriri hīnīngīmariri,’ mehu. ³⁷ Pita ai rani hoafi ra wataporīmbo-maranda nindou afīndi ranaheimbo ngusūfoambe horīmareandūra bīdīfīri amuri Kraisi ndi hoafi sowandūmo homo-rundeimbi-babīdīmbo ahamumbo dūdūrīhipurūhī seiya, ‘Asu nīni nūnūngu-mandīhūnda?’ maseiamboyu. ³⁸ Asu Pita ai sīmborī hoafiyundūrūhī yahuya, ‘Muṅguambo mamami se sīhei moaruwai hohoanīmo ra hīnīngīndīhi hehi sīmborī hohoanīmo sūngundīhīndūhī Sisasi ndi ndūrīnambo hundūrūndeiani anīmbo God ai sīhei moaruwai hohoanīmo ra amboawi mbūsūmbui. Rani-sūngundīhindani anīmbo God ai sīheimbo Yīfīafi Aboedi dagadūrūmbui. ³⁹ God ai Yīfīafi Aboedi saimbo hoafi fīramūdū masīhendī ranana se, sīhei nīmori asu sūngudīdī nīmori hondū sīheimbo muṅguamboyo. Rani-moatūkuni ranana nindou muṅguambo God ai wandī-anei yahundūreimbi aheimbo hoafiyu masīhend-ane,’ mehu.

⁴⁰ Pita ai amurî bîdîfirî hoafî ranîfihî pare haya wataporîmbo-marandî. Ai hütîhoafî-yupurühî yahuya, “Se hîbadîhümbö, nga nindou moaruwai hohoanîmoyei-rîhîndeimbî ranî-babîdîmbo moaruwaimbo-ndahimboyei.” ⁴¹ Pita hoafî wataporîmbo-marandî ranai nindou afîndî ranaheimbo ngusüfoambe botîmareandüra hundürümayeri. Rani-sîmboani 3,000 nindou-yei Sisasîmbo anîhondümbö-rîhîndeimbî horîmbodîdî ranîfihî pamareandî. ⁴² Nîmorehî nindowenihî ranai ranîhü Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondî yamundîfe hoafî hîmborîyeihî bîdîfirî wandafî ranaheimbo fehefendürîmbohünda sesi mamî sahüsîhî Godîmbo dîdîbafîyahi marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümbö-rîhîndeimbî ai mamî hohoanîmo süngumarîhîndî

⁴³ Sisasîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondî warîsüngu God ai hepünîfeimbî moatükunî ramareanda nindou afîndî ranai yîhîmboyeihî ahînîmarîhorî. ⁴⁴ Sisasîmbo anîhondümbö-rîhîndeimbî nindou ranai mamühîyahi nîmareimbo mamamî ahei napo ra ahei mamühî nahuraimayo. ⁴⁵ Ai ahei hîfî asu napo ra nindou ngörümbo sehîndühî ranîfihîndî kakî sahümündî hehi kakî ra nindou napokoate-yeimbîmbo sehi marîhündî. ⁴⁶ Muᅅguambo si Godîndî worambe gugureahi marîhündî. Asu ai ahei worambe gugureahi nîmareimbo sahüsî rîhîndühî aheimayo napo ra nindou ngörümbo ngusüfoambe hîhîfî-hîhîfî kapeihü sehi marîhündî. ⁴⁷ Nindou ranai muᅅguambo si Godîmbo aboed-ani sei hohoanîmoyeia asu muᅅguambo nindou ranai aheimbo hîhîfî-hîhîfî-yahündürî marîhündî. Muᅅguambo si Adükari ai nindou bîdîfirî semündündüra asu Sisasîmbo anîhondümbö-rîhîndeimbî nindou ranai afîndî safî tüküfe marandî.

3

Pita ai nindou mamî tîᅅari moaruwaimbü aboedîmarîrî

¹ Mamî nîmbambeahî Pita ai Son-dîbombo dîdîbafîfembohünda Godîndî worîna mahüfanî. ² Ranîyo ginîrî yipurî Aboedî Yipurî sei arîhünd ranîkîmî nindou tîᅅari moaruwaimbü mamaruwa hoeimarînerî. Ahandî tîᅅari ra hondî ai yahurai wakîrîmîndî hayamboyo muᅅguambo si ginîrî nafîtambe ranîkîmî sahorîmîndei hei hînîngîrîhoranî nîmarümbo nîmorehî nindowenihî Godîndî worîna heianî kakî moako-moakoyu-marandî. ³ Nindou ranai hoeireandane, Pita ai Son-dîbombo Godîndî worîna mahüfandamboyo kakî moakomayu. ⁴ Pita weimbo Son ai ahambo hîmboarî parînerî nîmbafanîmbo safanîya, “Yîhoehîmbo sowana hîmboyafî,” masafandamboyo. ⁵ Nindou ranai ahafanîmboya wambo kakî saimbo-mbayafanî yahu haya hîmbomayu.

⁶ Nga Pita ai hoafîyundowohü yahuya, “Ro moai kakî sîhambo saimbo sahamîndîhî, nga ro sîhambo mamî-moatükunî ndahanînîmboyahî. Sisas Kraîs Nasaretîhündî ahandî ngîndînambo botîyafo hawa hafî,” mehundo. ⁷ Ranîyu Pita ai ahandî warîhondü watîᅅari kîkîhîramündü mbura botîmarîra nîmehünou ahandî tîᅅari asu yimîndîho ranai ngîndîramîndîwohü botîmefîyu. ⁸ Ai horîpîrîhoei piyu nüᅅgu mbura mahu. Ai Pita weimbo-babîdîmbo Godîndî worambe hu nüᅅgu wakîreandühî hohorîpî-hohorîpîyu randühî Godîmbo adükari-ani mehu. ⁹⁻¹⁰ Muᅅguambo nindou ranai fîfirîhîndî sapo nindou ranîyu Godîndî worî ginîrî yipurî Aboedî Yipurî sei arîhündî ranîkîmî nîmarümbo kakî moako-moakoyu-marandî. Asu hapondanî hoeirîhoranî nindou-mayu ranai hoahoangühü Godîmbo aboed-ani yahu hoafîmayua nindou ranai nüᅅgure-hayamboyo ranî-moatükunî ra tüküfefeyo sei hehi mahepünahîndî.

Pita ai Godîndî worambe hoafî bokamarîhendî

¹¹ Nindou-mayu ranai Pita weimbo Sonîmbo kîkîhîrapümündî nüᅅguambe nîmorehî nindowenihî afîndî ranai hepünahi hehi Soromonîndî yibadî sei arîhündî Godîndî

worambe raninambo pipimayei hei. ¹² Pita ai nindou afindi mahüsi ra hoeireandürî haya hoafiyundürühi yahuya, “Israerihündi nindou se nimboe hepünehinda? Se nimboe yihofimbo himboapoayei ahafandi nginindi asu ai-ana mbumundi nindouwambo mbayafandi nindou ra aboedimarineri sei hehimboa? ¹³ Abraham, Aisak, Sekop asu shefi amoaoyei God ai ahandi ratüpurîyu-randeimbi Sisas ahambo nginindi masagado, nga se hifokoe-fimbohünda hürütümbi nindou-yei warihümarihori. Pairat ai aboedambo koarhefimbo hohoanîmoyuwane, asu se Pairatimbo seiya, ‘Ro moai Sisasimbo aboedambo koarhefimbo hohoanîmoyefi,’ masei. ¹⁴ Se moai aboedi sürühoeimbi ranahambo hohoanîmoyei, nga ahambo semündümbo hündi-mayo raniyo asu yifiariyu nindou hifokoare randeimbi-mayu ra masahorîmîndei. ¹⁵ Se nindumbo koadürümbo-koadürümbo yangiri ni ngombo nafi semîndîndürî hombo-mayu ra hifokoamarihori ranahamboane wataporîmborîhu arîhündi. ¹⁶ Sapo se nindou hoeiarihori nda se fifirihori, ro Sisasimbo anîhondümbo-arîhoandi ranîmboyo nindou tîjari moaruwai nda aboedîmefiyu. Se muŋguambo aboedi hamîndî tüküme fiyuwa hoeiarîhîndî ra Sisasimbo anîhondümbofe ranînamboyo.

¹⁷ Amongo-mami asu rehi-mami, ro fifirîheandi se Sisasimbo ramarîhori ra moai shei bobağori nindou ranîbabîdîmbo nîni-moatükunîyo ramarîhîndî ra fifirîhîndî. ¹⁸ God ai ahandî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yasîmondi süngure hoafiyuhüya, ‘Krais ai asübusî ndemündü haya yifîndümbui,’ mehu. Ranîyo asu God ai haponda anîhondü ndanîsüngure hîni ngîmareanda tüküme fiyo.

¹⁹ Ranîmbo-anîmbo se shei ngusüfoambe hohoanîmo ngorü süngundîhindühi God sowana hîhîrîndahi dîdeiyanî anîmbo asu shei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbeyahuamboane. Rananîmbo Adükari ai fi hefe nîmarîmbo si ra koandîhembui. ²⁰ Rawehîndî anîmbo God ai nindou sheimbo fehefendürîmbo kafoarirî hîni ngîmarirî Krais Sisas ra, koandîherümbui. ²¹ Sapo horombo ahandî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yasîmondi süngu hoafîmayu süngu. Sisas ai sünambe nüngu ngumbo God ai muŋgu-moatükunî simborî tüküfembo hoafîmayu ranambe tükündüfîmbui. ²² Horombo Moses yahuya, ‘Nindou mamî ro nahurai Godîndî hoafi hoafiyorambo Adükari God ai seambeahîndî kaboadirî hîni ngîndîrîmbui. Asu muŋgu-moatükunî ai hoafiyuweimbi ra süngundîhîndî,’ mehu. ²³ Nindou Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi ahandî hoafi hîmborîyo süngufekoate-ayei ana, God ai hifokoandeira yifîndeimboyei asu ngîrî Israerîyei sîrambeahîndîndei.

²⁴ Nindou Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi Samuer nünguambe peyo haya sînimbo ahandî wagabe ra muŋguambo mamî ranî hoafîyo wataporîmboru homombo asu hapondanambe tükefiyo. ²⁵ Se-ana Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamundî ahurî mam-anei. Asu God ai shei amoaoyei mamîbabîdîmbo hoafi fîramündü masîhendî ra sheimbo-hündamboane. Ai shei ape Abrahamîmbo hoafiyundowohü yahuya, ‘Sîhafî ahurî ranahambo süngunambo anîmbo muŋguambo nindou ndanî hîfîhü anîboadei ranaheimbo aboedi-aboedi-ndîheandürîmboyahî,’ mehu. ²⁶ Sîheimbo aboedi-aboedîfendüra shei moaruwai hohoanîmo hîni ngîfembohünda God ai weaŋgurühi ahandî ratüpurîyu-randeimbi Sisas sîheimbo sowahî koamarîherü,” mehu.

4

Pita weimbo Sonimbo kansîrîndî himboahü papîhoafîmarupîrî

¹ Pita ai Son-dîbo nîmorehî nindowenîhimbo wataporîmborîrîndürühi nîmbafandambe, Godîmbo sesi sîhou-rundeimbi-yomo, ami Godîndî worî hîfandîrundeimbi-yomondi bogorî-yomo asu Sadyusi-yomo ai aheimbo sowahî

hafomo tüküme fundî. ² Ahamumbo ngusüfoambe moaruwai marapurî ra sapo Kraisîndî hoafi sowandifanî hafanî-rînandeimbi ranai nindoumboya, Sisasîndî ngîndînambo yîfîhündî botîndahimboyei hoafi ra yamundî-marîneanda ranîmboyo ahafanîmbo ngusüfoambe ngîndî-marupîrî. ³ Suda-yafe bogorî nindou ranai Pita weimbo Sonîmbo kîkîhirupîndümo houmbo papî-hoafîyopîrîmbo mehomo. Nga asu nîmbîfembo yangîrî-mayoamboyo sümbo papî-hoafîyopîrîmboane yahomo houmbo karabusambe hîningîmarupîrî. ⁴ Pita, Son ai wataporîmbo-marînanda nindou afîndî ranai hoafi wataporîmbo-marînandî ra hîmborîyei hehi Sisasîmbo anîhondümbö-marîhindî. Nindou ahafandî hoafi hîmborîyei hehi anîhondümbö-marîhindî ranana 5,000-yei.

⁵ Süngunambo ngorü sinambo Suda-yei hîfandîrundüreimbi, bogorî nindou asu ahînümbî hohoanîmo yamundu-rundeimbi ai Serusarem ngoafîhü mafandundî. ⁶ Godîmbo sesi sîhou-rundeimbi, Anas, Kaiafas, Son, Areksander asu muŋguambo Godîmbo sîhou-rundeimbi-yomondî fikîmîndî ai-amboanî ranîhü mafandîhindî. ⁷ Ai Pita weimbombo sowapündümo ahamundî hîmboahü hîningîrupîrî houmbo düdurîpîrühî yahomoya, “Se nîndîngîndînamboyo ranî-moatükunî ra ramarîneanda?” mehomondamboyo.

⁸⁻⁹ Pitandî flambe Yifiafî Aboedî ranai tüküfehüyo sîmborî hoafîyupurühî yahuya, “Hîfandî-rundeimbi asu bogorî nindou, se nindou tîŋarî moaruwaimbü ranahambo aboedî moatükunî ramarîhoandî ranîmboyo yîhoehîmbo düduwefundî? Asu düdi aboedîmarîrî yahomomboemo yîhoehîmbo düduwefundî? ¹⁰ Refe ana ro hohoanîmoyehanî muŋguambo se-anemo asu Sudahünd-anei nda fîfîrîndîhindî, nindou ranai ana Sisas Nasaretîhündî ahandî ndürînamboyo aboedî tüküme fiyu. Se nîmî keimbi karîhendeimbi fîhî tîkorîhorîmîndei pamarîhorî, nga asu God ai yîfîhündî botîmarîrî. Nindou ndanai tîŋarî moaruwaiyusî, nga Sisasîndî ngîndînambo aboedîfi haya haponda sîhei wagabe ndanüŋgu. ¹¹ Sisas ai ana, ‘Kambohoanî worîmboru-rundeimbi nindou ai ambe mehomoyosî, nga asu worî ngînemîndîmbohünda bogîmondî kambohoanî noumbofi tüküme fiyu.’

Buk Song 118:22

¹² Sisasîmbo yangîrîyo hîfî ndanîhü God ai nindou aboedambofembo ngîndîmasagado. Ahandî süŋgu anîmbo sîhîrî aboedambo-ndahumboyefî asu ai yangîrî anîmbo nindou aboedambo-ndeamunîmbui,” mehu.

¹³ Suda-yafe bogorî nindou ranai fîfîrundî Pita weimbo Son ai moai skurî-yafanî, nga moanîndî nindou-yafanî yîhîmbokoate-wataporî-mayafandamboyo nindou ranai mahepünafundî. Ranîyo horombo Sisas babîdîmbo hoahoangomo marundî ra ai fîfîrîmarundî. ¹⁴ Nîmboe sapo nindou aboedîmarînerî ranai ahafandî fikîmî manüŋguwamboyo asu ahafanîmbo nîndî akîdou-amboanî hoafîkoate-memo. ¹⁵ Suda-yei bogorî nindou ranai hoafîmemonda Pita ai Son-dîbo tüküyafîne hena mahafanî. Ai hafandanîyo bogorî nindou ranai nîmarîmombo ahamundîhoarî bogo sîmborî ndüwurîmefundî. ¹⁶ Ai hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou ndana-hafanîmbo nîndî nünüŋgu-mandîhupîra? Muŋguambo nindou Serusarem ngoafîhündî ai fîfîrîhindî sapo ai hepünîfeimbi moatükunî ramarîneandî ra. Nga ranî wambo asu sîhîrî ngîrî dîdîmondefühî wanî mbîsefî. ¹⁷ Nga ranî hoafi ra muŋguambo nindoumbo goago wakînde-amboemböndünda yowanî mbîsefomboane. Yowanî mbîsefanî anîmbo nindoumbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîkoate-mbeyafandamboane,” mehomo.

¹⁸ Ai asükaiyomo mîŋgîyomo hürîhaupîrî houmbo yahomopîrîya, “Se yowanî Sisasîndî ndürî ranahambo nindoumbo wataporîmbo-yondürî asu yamundîfendürî-rapoanî,” mehomo. ¹⁹ Nga asu Pita ai Son-dîbo sîmborî hoafîyafandühî safanîya,

“Nîne-hohoanîmo God ai yifirayu ra se türüboadundi. Ro sîhamundi hoafi süngu-mandîhoyo asu Godîndî hoafi süngu-mandîhoyo? ²⁰ Sapo ro nîne-moatükunî hoeirîho asu hoafi hîmborîye marîhoandî ranahambo wataporîmbo-hündambo ngîrî ro yafambe kîkîhî-ndîhoamîndehî,” mehu.

²¹ Ai moai ahafanîmbo karabusî-fepîrîmbo nafî fîfîrundi, sapo nindou muŋguambo ai hepünîfeimbi moatükunî ramarîneandî ranîmbo Godîmbo adükar-ani seihü wambo. Ranîyo Suda-yei bogorî nindou ranai Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmboyo asu nindou yamundîferambo ngînîndî hamîndî yowanî yahomo mburumbo asükai aboedambo koamarîhaupîrî. ²² Nindou hepünîfeimbi moatükunî rarîneandühi aboedîmarînerî ranana 40 hîmbanî ngasünde-andeimbîyu.

Anîhondümborîhindeimbîyei dîdîbafîfe hoafi

²³ Suda-yafe boboagorî ranai Pita weimbo-babîdîmbo hoafi dîdîboado-marundî. Ranîyafanî ranîhündambo ai mamî anîhondümborîhindeimbi aheimbo-so hîhîreafîne hafanî Godîmbo sîhou-rundeimbi bogorî asu Suda-yafe boboagorî wataporîmbo-marundî ra wataporîmbo-marînandî. ²⁴ Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi nindou ranai ranî hoafi ra hîmborîyei hehi muŋguambo Godîmbo dîdîbafîyeihî seiya, “Adükarî serandî hîfî, sünü, sîrîwara asu muŋgu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandî. ²⁵ Horombo yîhoefî amoa Defit sîhafî ratüpurîyu randeimbîmbo Yifiafî Aboedîndî süngu se hoafîyafühi safîya, ‘Nîmboe muŋguambo hîfîhündî nindou ra ngînîndayeî?

Asu nîmboe nindou ranai ngusüfo hohoanîmo-koate hoafi fîrarîhümündî?

²⁶ Hîfînîndî adükarî boboagorî nindou ranai yifiarîmbo yahomo houmbo gugurîyafu hoafi fîrarîndümo. Ran-ane hîfandî-rundeimbi boboagorî ranai

Adükarî asu Kraîs nindou aboedambofembo kafoarîrî hînîngîmarîrî

ahafanîmbo hîfînambo-fepîrîmbo hoafi fîrarîndümo,’ masafî. *Buk Song 2:1-2*

²⁷ Herot, Pondius Pairat, Suda-yafe ndîfo asu Suda ai Serusarem ngoafîhü mamühîyahi Sisas Kraîs sîhafî ratüpurî, ratüpurîyu-randeimbi se nindoumbo aboedambofembo kafoarîworî hînîngîmarîworî ranahambo hoafi fîmarîhümündî. ²⁸ Nindou ndanai ndanî-moatükunî ramarîhindî ra sîhafî yifîrî sünguyo, sapo se horombo sîhafî ngînîndînambo hoafi fîrandîföhî ndanî-moatükunî nda tükümbîfeyo-wamboane safî masîhawandî sünguyo. ²⁹ Asu haponda Adükarî se yîhoefîmbo yîhîmbombîyeia sei hehi hoafi wataporîmbo-marîhündî ra hîmborîndafî. Sîhafî ratüpurîyefî-rîhundeimbi yîhoefîmbo fandîhawamunanî anîmbo yîhîmbokoate-sîhafî hoafi ra wataporîmbo-ndîhumboane. ³⁰ Asu se sîhafî warî anğünümbî nendîyeî-wamî nandowandüranî aboedîndahîndühi Sisas sîhafî ratüpurîyu-randeimbi ahandî ndürî süngu hepünîfeimbi moatükunî ratüpurîndafî.”

³¹ Ai rarîhi Godîmbo dîdîbafîyei kîkîrîhümündianîyo, worî gugurîyahi nîmareimbîmayo ranai yabadîmarandî. Ranîyo Yifiafî Aboedî ranai ahei fiambe tüküfehüyo yîhîmbokoate Godîndî hoafi ra wataporîmbo-marîhündî.

Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbîyafe fehefe hohoanîmo

³² Muŋguambo anîhondümborîhindeimbi ranai hohoanîmo mamamberîhi hehi mamî hohoanîmo süngumarîhindî. Ranîyo asu ahei napo ra moai yîhoefî yangîr-ane sei, nga nindou mamamî ahei napo ra muŋguambo aheimayo. ³³ Hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai God Sisasîmbo yîfîhündî botîmarîrî hoafi wataporîmbo-marundî ra ngînîndîyo. Ranîyo asu God ai nindou ranaheimbo fehefendürîmbo hohoanîmo-yundürühî afîndî aboedî-aboedî-mareandürî. ³⁴⁻³⁵ Nindou afîndî ranambehîndî moai mamî ai-amboanî nînî-moatükunî mbonîmboramündu. Nindou hîfî asu woreimbi-mayeî ranai kakîfîhî koarîhehi mburîhü kakî ra sahümündî hei hoafi

sowandümo homo-rundeimbimbo sehinda ai nindou napokoate-yeimbimbonimborihümündianiyimburundurimarundi.

³⁶ Nindou mamihandindürisosep ranihümanüngu asu ranayo hoafisowandümo homo-rundeimbimbo ahambo ngoründürBarnabas kamafoarüwuri. NdürBarnabas ranana ahandinimindi ra ngusüfoambe nginiramindi randeimb-ane. Asu aiana Rifaisrambeahindi Saiprusihündiyu. ³⁷ Ai hifembüyu hayamboyu hifi ra kakifihisaimbura kakira semündü hu hoafisowandümo homo-rundeimbimbo masagapuri.

5

Ananias asu Safaira yifimayafe

¹ Nindou mamihandindürAnanias, aihandinimorehi Safaira-dibo hifibidifirrinindou ngorümbo kakifihimbo masabinando. ² Ai kakira ahambohünda bidifirrimasihenda nimorehi ai-amboanififireandi. Nga asu bidifirri yanggiri semündü hu hoafisowandümo homo-rundeimbimbo masagapuri.

³ Asu Pita ai hoafiyundowohü yahuya, “Ananias, nimboe Satan ai shafihohanimoambe nimarümbo Yifiafi Aboedi ranahambo woshihoaforirandühi kakihifihündimawandifi ra bidifirridibonapimarowanda? ⁴ Se hifi masawandi ra shafihohanimo yangoriyo, asu kakimawandifi ra se ninimoatükunirefemboayafi ra shafihohanimo yangoriyo. Nga asu nimboe se rasüngu-marowanda? Yihoeifimboyopani woshihoafihofimayafi, nga Godimboyowoshihoafihofimayafi.”

⁵⁻⁶ Pita ai hoafimayuwa Ananias aihimborigühündamboyu yifi pimayuwa akohoandi nimori aihandifi-nimoko ra hoearinambo himondiwurisowarindümo homo dibonapimarüwuri. Ranayo nindou afindi ranairani hoafi ra himboriyehi hehi yihimbomayei. ⁷ Ahandinimorehi airanimoatükuniramefeyo ra moaififireandi, ranayo ngimi awa hohayamboyowane, ai asukai maho. ⁸ Pita airanahambo düdureandühi yahuya, “Se hoafiyafindirihifihündikakimawandife ra ndearamboyowai?” mehuamboyo. Asu simbori Safaira aihofiyowohü yahoya, “Yini, ra ndearayo,” mehuamboyo. ⁹ Asu Pita aihambo simbori hoafiyundowohü yahuya, “Se nimboe shafinindowenihidibo Adükarindi Yifiafi ranahambo refe hoeifembo hoafi fimarinandifea? Hoeiro, nindou shafinindowenihambo hifikamarüwuri ranai yipurikimi aningomo. Asu shambo amboanindowandümonini ngomo hifikanduninimboemo,” mehuamboyo. ¹⁰ Hoafi ningoambe Safaira ai Pitandi yirikimipeyo yifimayo. Ranayo nindou akohoandi ranaisifomo hoeirunda yifimayowamboyo sowandümo homo ahandinindowenihandifikimi hifi kamarundi. ¹¹ Ranayo Kraisindi nendiyei asu amuribidifirriraniyei rani hoafi ra himboriyehi hehi yihimbomayei.

Hoafi sowandümo homo-rundeimbimbo ai hepünifeimbimbo moatükuniramarundi

¹² Hoafi sowandümo homo-rundeimbimbo aihandiyeyimbusümo hepünifeimbimbo moatükuniramarundi. Ranayo anihondümbo-rihindeimbimbo nindou ranai Godindi worambe Soromonindi Yibadi sei arihündiranihü gugurimehindi. ¹³ Nindou bidifirriranai moai aibabidimbo fandihindi, nga aihambo ahinimayei. ¹⁴ Ranayo nimorehi nindowenihifindi hamindi ranai Adükarimbo anihondümbo-rihindühi, asu weangurühi anihondümbo-rihindeimbimbo maniboadei aheifihipamarihindi.

¹⁵ Ranimbo-hündamboyo nindou ranai angünümbinendi fufurihümü-ndindürihehi nafihohü fondiwami asu hoaparifoasihihihikurimarihindüri. Aihohanimo-yehiya, Pita ai ngu ngasündeandanihüfihamindinambo ahandihüfihamindihündiyifiafi ranai boakimbofoareanda sei hehi. ¹⁶ Serusarem ngoafikimi ngoafi adaburo ranihündambo nindou afindi ranai angünümbi asu moaruwai nendi nimoreimbimbo fufurihümü-ndindüritükümehindi. Ranayo nindou muḅguambo ranai aboedimehindi.

Suda-yafe bogorî ai hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo yowanî mehomopurî

¹⁷ Hoafi sowandümo homo-rundeimbî ai ranî-moatükunî ra ramarunda Godîmbo sîhou-rundeimbî ai Sadyusi-babîdîmbo ngîndî-memo. ¹⁸ Ranîyo ahamumbo kîkîhîrîpundümo mburumbo karabusambe hîningîmarupurî. ¹⁹ Nga asu nîmbokoanî Adûkarîndî sünambeahîndî nendî ai karabus worî yipurî ra sübüdîmarîhenda tükümefundî. Ranîyo sünambeahîndî nendî ranai hoafîyuhü yahuya, ²⁰ “Ngomomo Godîndî worambe nîngomombo nîmorehî nindowenihîmbo sîmborî hohoanîmo ranahambo wataporîmbo-ndundürî,” mehupurî. ²¹ Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai ranî hoafi ra hîmborî-yomo houmbo Godîndî worîna siambe hondü homo nîmorehî nindowenihîmbo yamundî-marundürî.

Godîmbo sîhai-randeimbî ai ahandî wandafi-babîdîmbo tüküyafundühî-yomo Suda-yei kansîr asu bogorî hondü ahamumbo gugurîfe wataporîmbo hoafîmemo. Ranîyo nindou bîdîfîrî hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo karabus worambeahîndî sepurîmîndîmbo koamarî-houpurî. ²² Nga asu nindou ranai homo hîmboyomondane, hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai karabusî worambe moai nîmarîmo. Ranîyo hîhîrîyafu homo Suda-yei bogorî ranahamumbo hoafîmemopurî. ²³ Ai homo hoafîyomondühî yahomoya, “Karabus worî yipurî ra paru mburumbo karabus hîfandîru-rundeimbî ai yipurî hîfandu manîngomo. Nga asu yipurî sübüdîhoehü hîmboyefane, worî yangîrî mafondaro,” mehomo. ²⁴ Karabus worî hîfandîru-rundeimbî-yomondî bogorîyu asu Godîmbo sesi sîhou-rundeimbî-yomo ai ranî-moatükunî ranahambo nününgufemboyo yahomo houmbo afîndî hohoanîmo-memo.

²⁵ Nindou mamî ranai sünî hoafîyupurühî yahuya, “Hîmborî-yomo, nindou se karabusîmarüpurî ranana Godîndî worambe nîmorehî nindowenihîmbo yamundundürühî mbanîngomo,” mehu. ²⁶ Ranîyo bogorî-mayu ranai ratüpurî-yomorundeimbî sepurîmündü haya homo hoafi sowandümo homo-rundeimbî ra masîwapundümo. Nga asu nindou yamundîmarundürî ranaheimboya, “Yîhoefîmbo nîmoeinambo ndîhîmunîmboyei,” yahomo houmbo moai nîndî nününgurüpurî.

Hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai yîhombokoate-kansîrîmbo Godîndî hoafi wataporîmbo-marundî

²⁷ Karabus hîfandîrundeimbî nindou ranai sowapurîndümo homo gugurîyafu wataporîmbo-marundî ranambe Suda-yei bogorî-yomondî hîmboahü wagabe hîningîmarupurî. Godîmbo sîhai-randeimbî ai düdureapurühî yahuya, ²⁸ “Ro sîhamumbo nîmorehî nindowenihîmbo nindou ranahandî ndürî ranahambo wataporîmbo yowanî masefî. Nga se wataporîmbo marunda munguambo nindou Serusarem ngoafîhü ranai sîhamundî hoafi ra hîmborîmayei. Ran-ane se yîhoefîmboya, se-rurî nindou ranahambo hîfokoamarüwurî yahomo houmbo papîhoafarîmunî,” mehomondamboyo. ²⁹ Asu Pita ai hoafi sowandümo homo-rundeimbî bîdîfîrî-babîdîmbo nîngomombo sîmborî hoafîyupurühî yahuya, “Ro Godîndî hoafi yangîrî anîmbo süngundîhumboyefî, nga ngîrî hîfî ndanîhündambo nindou-yei hoafi ana süngundîhundî. ³⁰ Se Sisasîmbo nîmî keimbî karîhendeimbîfîhî tîkoründümo parüwurî mburümbö hîfokoa-marüwurîyosî. Nga sîhefî amoaoyei God ranai yîfîhündî botîmarirî. ³¹ God ai sünambe serümündî hafu ahandî warîhondü waranî nindou sîhefîmbo aboedambofembo bogorîmborîrî hîningîrîra anüngu. Ahandî süngu anîmbo munguambo Suda ai moaruwai hohoanîmo hîningîndîhindühî aboedî hohoanîmo süngundîhinda ahei moaruwai hohoanîmo ra amboawi mbüsümbui. ³² Ranî-moatükunî God ai ramareandî ra hoeirîhu hoahu anîhond-ane sefî wataporîmborîhu arîhundî. Asu Yîfiáfî Aboedî ai-amboanî anîhond-ane yaho arandî. Asu munguambo nindou dîdîyeyei Godîndî hoafi süngurîhinda ranaheimbo Yîfiáfî Aboedî sagadürî arandî,” mehu.

Gamarier ai kansîr-imboya hoafi sowandümo homo-rundeimbimbo hinîngirou-safîndüpurî mehu

³³ Pita ai ranî hoafi ra hoafîmayuwa Suda-yei bogorî nindou ranai ngîniîndiyomondühi hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo hîfokoefepurîmbo hohoanîmo-memo. ³⁴ Nga guguriyafu wataporîmbo-marundî ranambe ahînümbî hohoanîmo yamunde-randeimbî nindou Farisihündî mamî ahandî ndürî Gamarier ahambo ahîniyei rîhündeimbi manüngu. Ranîyu hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranahamumbo guguriyafu wataporîmbo-marundî ranambeahîndî akîdou tükümbeafundî mehu. ³⁵ Hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai botîyafu houmbo homondane Gamarier ai kansîr ranahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Israer nindou se ranî-moatükunî ra hohoanîmondîmo hoeindundühi anîmbo randundî mehupurî. ³⁶ Se Tadius tüküfi manüngu ra fîfîrundai. Ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ro adükari bogorî nindou-anahî,’ mehua 400 nindou ahambo süngumarurî. Nga ahambo gafman ai hîfokoamarîwura ahambo süngururü-rundeimbî ai fefondühi ahamundî ratüpurî ra hinîngîmarundî. ³⁷ Asükai süngunambo gafman ai ndürî semîndambe Garirihündî nindou mamî ahandî ndürî Sudas amboanî gafmani-babîdî yifiarîmbo nindou bîdîfîrî masepurîmündu. Ai ahambo süngururü-rundeimbî masepurîmündu, nga ahambo hîfokoa-marîwuramboyo ahambo süngururü-rundeimbî ranai mafefoundî. ³⁸ Ranîmboane ro haponda sîhamumbo hoafehapurî, Se nindou ndanahamumbo nîni nününgu-fepurîpoanî. Ranî-moatükunî ai rawarundî ra hîfî ndanîhündambo nindou-yomondî ratüpurayo ana, ngîrî aboedîndo. ³⁹ Asu ranî-moatükunî ra Godîndî-mayoayo ana, se ngîrî yowanî mbîsîmo kîkîhi-ndüpurîndümo. Rawarundî ana, se God-babîdîmbo-anemo yifiar-ayomo,” mehuamboemo.

⁴⁰ Suda-yafe bogorî ranai Gamarierîndî hoafi süngurundühi hoafi sowandümo homo-rundeimbîmbo mîngîyomo hürîhoupura mahomondamboyo buburupurî mburumbo moanî koarîhoupurühi yahomoya, “Se yowanî nîmorehî nindowenihîmbo Sisasîndî ndürî ranahambo wataporîmbo-yondürîpoanî,” mehomopurî.

⁴¹ Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbî ranai hîhîf-hîhîfî kapeihî mahomo. Sapo God ai ahamumbo Sisasîndî sünguna tîngîrîfo masagapurî ranîmbo. ⁴² Ranîyo muᅅguambo si Godîndî worambe asu nindou-yei worambe homo aboedî hoafi yamundî-rundürühi nindou ranaheimboya, Sisas Kraîs ranana God ai ahandî nendambo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hinîngîmarîr-ani, mehomo.

6

Hoafi sowandümo homo-rundeimbimbo fehefembo nindou 7 kafoaru hinîngîmarupurî

¹ Ranî-sîmboanî süngurîhindeimbî ranai afîndî hamîndî tükümehîndî. Ranîyo asu süngurundeimbî Grik hoafi hoafümbî ai Aram hoafi hoafümbî ranahamumbo ngîniîndîmarundürî. Ai yaru hoafîyomondühi yahomoya, “Muᅅguambo si sehündî nindou sesîkoate-yeimbî ranaheimbo farîhehindürî arîhündî, nga nîmorehî kai rohündî ranaheimbo ana moai farîhehindürî rîhündî,” mehomo. ² Ranîyo hoafi sowandümo homo-rundeimbî 12 ranai muᅅguambo süngurîhindeimbî mborai yahomo hürîhondürî houmbo hoafîyomondühi yahomoya, “Asu ro Godîndî hoafi bokarîhefe ra hinîngîfe hefe sesî yimbufe ana, aboedî hamîndîyopoanî. ³ Ranîmboane wandafî mamî se sîheiambeahîndî nindou 7 ndofe fîfîrîfe hohoanîmo asu Yifiafî Aboedî ahamundî fiambe nîmarîpureimbî kaboadu hinîngîndüpurî. Rananîmbo sîhîrî ranî ratüpurî ra hîfandîmbo ahamumbo hinîngîndîhu-purîmboane. ⁴ Rananîmbo asu ro nindoumbo Godîndî hoafi yamundîfe asu dîdîbafîfe ra randîhumboane,” mehomo.

⁵ Muᅅguambo nindou ranai ranî hohoanîmo ranahambo yifîrîmayei. Ranîyo Stifen ngîniîndî anîhondümbore haya Yifiafî Aboedî ahandî fiambe adükari

nîmaroweimbîyu, Firip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas asu Nikoras Suda-yafe ndîfohündî ahei rotu süngureandeimbîyu. ⁶ Nindou ranahamumbo hoafi sowandümo homo-rundeimbî-yomondî himboahü hîningîmarupurî. Ranîyo ranî ratüpurî ra refembohünda kafoefe hîningîfembo ahamundîwamî warî nandu houmbo didîbafîmefundî. ⁷ Ranîyo Godîndî hoafi ranai muŋguambo hîfî hoahoŋgohü Serusaremîhü nindou süngurîhindeimbî ranai adükarî tükümehindî. Ranîyo asu Godîmbo sîhou-rundeimbî afîndî ranai hoafi ra hîmborîyomondühî anîhondümbomarundî.

Suda ai Stifenîmbo papî-hoafi-marurî

⁸ Stifenîmbo God ai aboedî-aboedîrirühî ŋgîndî masagadowa nîmorehî nîndowenîhîyei mbusümo hepünîfeimbî moatükunî yare marandî. ⁹ Asu Suda-yafe rotu, moanî ratüpurambeahîndî aboedambomehîndî sei arîhündî ranambeahîndî nindou bîdîfirî ranai tüküyafu Stifen babîdîmbo hoafînambo sîmborî hoafi-memo. Aiana Sairini, Areksandria ŋgoafi asu Sisiria, Esia profens hündî-yomo. ¹⁰ Nga asu Yifiafî Aboedî ranai Stifenîmbo farîherühî ahandî hoafi ranai ŋgîndîyo haya ndorîhoeimbî-mayoa moai ai-babîdîmbo hoafînambo sîmborî-sîmborî-yomo.

¹¹ Ranîyomo nindou bîdîfirambo dîbo hütî-hütî-marüpuri ho hoafîyowohüya, “Ro hîmborîyefanî Stifen ai Moses asu Godîmbo tîrîfoefe hoafîmayu,” yahombo. ¹² Ramehomo-ndamboyo Suda-yafe boboagorî, ahînümbî hohoanîmo yamundurundeimbî asu nindou muŋguambo aheimbo ŋgusüfoambe moaruwai-marandürî. Ranîyo homo Stifenîmbo kîkîhîrundümo houmbo Suda-yafe boboagorî-yomondî fandîfe hoafi fîfirîfe ranambe sowaründümo mahîfomo. ¹³ Ranîyo nindou bîdîfirî sowapurîndümo hîningîmarupurî tîkefehefe Stifenîmbo wosîhoaforîyuhüya, “Nindou ndanai ana Godîndî worî asu Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ranahambo tîrîfoefe hoafîmayu. ¹⁴ Ro hîmborîyefanî ai hoafîyuhü yahuya, ‘Sisas Nasaretîhündî ai worî nda bîrîboade mbunda asu Mosesîndî hohoanîmo horombo sîhefîmbo masendî ra ŋgorü-süngundeambui,’ mehu,” mehomo. ¹⁵ Muŋguambo nindou hoafi fîfirîfembo gugurîmefundî ranai Stifenîndî ŋgusümborambe hoeirundane, ahandî ŋgusümboarî ranai sünambeahîndî nendî-yomondî ŋgusümboarî nahuraimayo.

7

Stifen ai kansîrîmbo hoafi bokarîmarîhendî

¹ Godîmbo sîhai-randeimbî adükarî bogorî ranai Stifenîmbo düdurîrühî yahuya, “Ndanî-moatükunî wataporîmbo-arundî ra anîhondüyo?” mehuamboyo. ² Asu sîmborî Stifen ai hoafîyuhü yahuya, “Amoŋgo mam-anemo asu ape mam-anemo, awi se wandî hoafi hîmborî-yomo. Sîhefî amoa Abraham ai Haran ŋgoafînambo hokoate Mesopotemia hîfîhü nünŋuambe Adükarî God Ŋgîndîdeimbî ranai ahambobo tükümefiyu. ³ Ranîyo God ai hoafîyundowohü yahuya, “Sîhafî hîfî asu fikîmîndî hîningîndo hawa ŋgorü hîfî ro nafuindahanî ranînambo ŋgafî,” mehundo. ⁴ Ranîyo Abraham ai Kardîa hîfî hîningîre haya hu Haran ŋgoafîhü manüŋgu. Asu ahandî afîndî ai yîfîmayuamboyo God ai koamarîheira haponda se anîŋgomo ndanîhü hîhîrîfî sünî manüŋgu. ⁵ God ai moai Abrahamîmbo hîfî ra akîdou-amboanî kîkîreando. Nga Abraham ai nîmorîkoate-yuambe God ai hoafîyuhüya, “Hîfî nda ndahanînanî sîhafî nîmorî asu ahurîhoandî ahei hîfîndîmboe,” mehundo. ⁶ God ai Abrahamîmbo ndare hoafîyundowohü yahuya, “Sîhafî ahurîhoandî ranai hîfîkoate-ndei hehimbo ŋgorü nindou-yei hîfîhü ŋgei nîmboeimboyei. Rananîmbo nindou ranî hîfîhündî ranai 400 hîmbanî aheimbo moanî ratüpurîyei rîhündeimbo ndîhindürühî moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei. ⁷ Nga asu süngunambo ana nindou didîyei aheimbo moanî ratüpurîyei rîhündeimbo-arîhindürî ranaheimbo tîŋrîfo

ndahandürimboyahi. Asu süngunambo ahei nîmorî ai ranî hîfî ra hîniŋgîndîhi hehi ndühî dîdei wambo ŋgusüfo pandîhindîrimboyei. ⁸ Fihoeari kefe tirîhefe hohoanîmo ra God ai Abraham-dîbo hoafi fîramündî masîhendî. Ranîyo süngunambo Abraham ai ahandî nîmorî Aisakîmbo 8 siyuambe fihoeari kari tirîmarîherü. Aisak amboanî ahandî nîmorî Sekopîmbo hoearî kari tirîmarîherü, asu Sekop amboanî ahandî nîmorî 12 sîhefî amoaomami ahamumbo ramareapurî.

⁹⁻¹⁰ Sekopîndî nîmorî apodoho mamî-memo ranai ahamundî akîdî Sosepîmbo yîboaruko-rüwurühi-yomo Isipînambo moanî ratüpurîyo randeimbî nindoumbo-fembo nindou-yomondî warîhûmarüwurî. Nga God ai, ai-dîbofihî ahandî tîŋîrîfo ranambeahîndî aboedambomarîrî. God ai Sosepîmbo ndorîhoeimbî fîfîrîfe masagado ranîmbo ahandî adûkarî bogorî ranai ahîni-rürühi hohoanîmoyundo marandî. Ranîmboyo Isip-yafe adûkarî bogorî ranai gafmanî-yomondî adûkarî bogorîmbomarîra ahandî worambe muŋgu-moatükunî engoro ra hîfandîmarandî.

¹¹ Ranîyo süngunambo Isip asu Kenan hîfîhü yahîmo afîndî tüküfehü nümbürîhündî sesi yapatapariyohü sesîkoate-yehî wembo afîndî tüküme Feyo. Ranîyo Sekopîndî nîmorî sîhefî amoaomami ranai sesîkoate-memo. ¹² Nga asu Sekop ai Isipîhü wit engoro hoafi hîmborîyu haya ahandî nîmorî sîhefî amoaomami ra weaŋgurühi hondü koamarîhepurî. ¹³ Asûkai hîhîriyafu mahomondamboyo Sosep ai ahandî amoŋgo mamîmbo ro Sosep-anahî mehua asu Isip-yafe adûkarî bogorî ranai Sosepîndî amoŋgo mamî ra fîfîrimareapurî. ¹⁴ Ranîyo Sosep ai ahandî afîndî Sekop asu fikîmîniîndî 75 nîmorehî nindowenihî ra semîndîndürî Isipînambo hombohünda nindou koamarîhepurî. ¹⁵ Ranîyo Sekop ai ahandî nîmorî-babîdîmbo homo Isipîhü niŋgomombo sîhefî amoaomami ra ranîhü muŋgu yîfîsafîmemo. ¹⁶ Ranîyo asu ahamundî fi-nîmoko ra Sekem ŋgoafînambo sowapurîndümo mahîfomo hîfîkefepurîmbohünda. Sapo Sekem ŋgoafîhü horombo Abraham ai Hamorîndî nîmorî-yomondî-mayo yîfî samboefembo hîfî kakînambo pemîmayu ranambe samboefepurîmbohünda.

¹⁷ Horombo God ai Abraham-dîbo hoafi fîramündî masîhendî ra asu anîhondü tüküfehü Israerîhündî nindou Isipîhü anîmboei ranai afîndî safî tükümehîndî. ¹⁸ Asûkai süngunambo nindou mamî Sosepîmbo fîfîrîfîkoate ai adûkarî bogorîmbofî tüküfi haya Isip hîfandîmarandî. ¹⁹ Ranîyo süngudîdî adûkarî bogorî-mayu ranai sîhefî amoaomami wosîhoaforî-randürühi aheimbo moaruwaimbo-mareandürî. Ranîyo ahei nîmorî ra yîfîsafîmbeyeia yahuhaya moanambühi hîniŋgîfendürîmbo hütîhoafîmarandürî. ²⁰ Ranî-sîmboanîyo Mosesîmbo hondî ai wakîmarîmîndoa aboedî hîmbomayua asu God ai ahambo hohoanîmo-mayundo. Ranîyo Mosesîmbo ahandî afîndandî worambe ŋgîmî amoaomo hîfandîmarîhorî. ²¹ Asu Mosesîmbo moanambühi masîhehoramboyo Isip-yei adûkarî bogorîndî nîmorehî nîmorî ai serîmîndî haya ahandî nîmorîmbore moaŋguimarîrî. ²² Ranîyo Isipîhündî ranai Mosesîmbo ahei muŋguambo hohoanîmo aboedî ra yamundîmarîhorî. Asu ai ŋgîniîndî nindouyu haya muŋgu-moatükunî ai hoafîyuhü yare marandî.

²³ Moses ai 40 hîmbanîyu haya ahandî nendî Israer aheimbo ho hoiefendürîmbo hohoanîmo-mayu. ²⁴ Moses ai huane Isipîhündî nindou mamî ai Israerîhündambo moaruwaimbomarîrî. Ranîyo Israerîhündî-mayu ranahambo hoarehîrümündî haya Isipîhündî-mayu ranahambo buburürî hîfokoamarîrî. ²⁵ Moses ai ahandî nendambo hohoanîmoyuhüya, God ai wandî warî süngu afarîhendürî ra fîfîrimbirîhîndamboane mehu, nga ai moai fîfîrîhîndî. ²⁶ Ngorü sinambo asûkai huane Israerîhündî yimbu ranai yîfiarî-mayafandamboyo kîkîfepîrimbo mehu. Ranîyu hoafîyupîrühî yahuya, 'Se nîmboe sîmborî buburürî-ayafandî, nga se-ana apodoho-anafanî,' mehupîrî. ²⁷ Ranîyu nindou ŋgorü, ŋgorü-dîbo yîfiarî botîmareandî ranai Mosesîmbo nîniîndîrî pirîrühî yahundoya, 'Düdi sîhambo yîhoefî bogorîmbore

asu nindou yiboboferambore hinîngimareanîna? ²⁸ Se hamani Isipihündi hifokoamarîworî nou asu wambo hifokoa-mandowandîrîyo?’ mehuamboyu. ²⁹ Moses ai rani hoafi himborîyu haya Isip hîfî hinîngîre haya hu Midian hîfîhü manûngu. Ai ranihü nûngumbo sünguna nindouwenihî nimorî yimbu kamareapîrî.

³⁰ Asu 40 himbanî howane süngunambo sünambeahîndî nendî ranai Mosesimbo-so nîmî-wohî furîkoate-reandühî Sainai wafukîmî nîmîwamî hai imami ambere tüküme fiyu. ³¹⁻³² Moses ai rani-moatükunî ra hoeire haya hepünîfi afîndî ho-hoanîmoyuhü akîmî türüfoefe hoeifembo mahu. Raniyo Adükari ai hoafi-yundowohü yahuya, ‘Ro sîhafî amoa mamî, Abraham, Aisak, Sekop ahamundî God-anahî,’ mehuamboyu Moses ai hîhamîndarîyuhü hoeifembo yîhîmbomayu. ³³ Adükari ai hoafi-yundowohü yahuya, ‘Sîhafî yirî hoearî ra safurîhoefî nga, se hîfî haponda anîmbafî ndanana wandî yangîr-ane. ³⁴ Wandî Israer nindou ranaheimbo Isipîhü nîne moaruwai moatükunî ramarîhindî ra hoeirîheandî. Asu ro ahei arani ra himborîya heheamboyahî Isipîyei warambeahîndî aboedambofendürîmbo makosahî. Raniamboane haponda Moses sîhambo asükai Isipînambo koandîheheanîna ngamboyafi,’ mehu.

³⁵ Moses mamî ranahamboyo weangurühî Israerîhündî yimbu ai hoafi-yafî-nandowohüya, ‘Düdi sîhambo bogorîmbo-mareanîni asu hoafi himborîyohü yiboboferambo mareanîna?’ masafînando. Asu mamî aiyu God ai sünambeahîndî nendî nîmîwamî hai imamiambe tüküme fiyu ahandî ngînîndînambo ahambo bogorîmbofe asu Israerîmbo aboedambofembo koamarîherü. ³⁶ Moses ai Israerîhündî nindou ranaheimbo Isipîhündî semündündürî mahu. Ai hepünîfeimbi moatükunî Isipîhü asu Hambur sîrîwara ranihü rareandühî 40 himbanî nîmîwohî furîkoate-reandühî manîboadei. ³⁷ Moses mamî ranaiyu Israer nindoumbo hoafi-yundürühî yahuya, ‘God ai ahandî hoafi hoafi-yu-randeimbi ro nahurai seambeahîndî ndagadürîmbui’ mehündürî. ³⁸ Moses mamî ranaiyu Israer-babîdîmbo nîmîwohî furîkoate-reandühî gugurîyahi mamarei. Asu ahamboyu Sainai wafuambe sünambeahîndî nendî ai hoafi-mayundo. Ai Godîndî hoafi yangîrî nînggo hohoanîmo sairandeimbi ra semündü haya sîhefîmbo masendî.

³⁹ Nga sîhefî amoa mamî ranai moai Mosesîndî hoafi himborîyei. Ai ahandî hoafi sahümündî pirîhi hehi asükai Isipînambo hombo hohoanîmomaye. ⁴⁰ Ai Aronîmbo hoafi-yahündowohü sahündoya, ‘Moses ai yîhoefîmbo Isipîhündî semündümünî masüfu, nga ahambo nîni-moatükunîyo tüküme feyo ra ro moai fîfîrîhundî. Raniambo anîmbo se god mamî nafîndandanî ai yîhoefîmbo aboedî nafî semündîmunî mbîhuwamboane,’ masei. ⁴¹ Raniyo nindou-maye ranai tîkai god burmakau nîmorî nahurai nafîrühü mburîhü sesî sîhehindühî warînambo hütî nafîyoweimbi tîkai god ranahambo hîhîfî-hîhîfîmayei. ⁴² Raniamboyo God ai aheimbo daboadî hîhîrî-mareandüra ai hüfîhamîndî, amoamo, mupui ranahambo hohoanîmomaye. Sapo Godîndî hoafi hoafi-yomo-rundeimbi-yomondî bukambe mapenînggo süngu. God yahuya,

“Israer, se nîmî wohî furîkoate-reandühî 40 himbanî manîmboei
ra moai wambohünda sesî sîhehindî.

⁴³ Se ser worîmbombo sahümündî mahei ra wambo-hündambo-yopoani,
nga tîkai god Morek asu

Refan rani god sîsamî mupuiyo nafîrühü mburîhü hohoanîmoyei marîhündî.

Raniambo-hündambo anîmbo ndühîndambo koandîhe-heandüranî

Babiron hîfînambo ngeimboyei,”

Amos 5:25-27

mehu.

⁴⁴ Nîmî wohî furîkoate-reandühî nîmboeambe worîmbombo ser ra ai-babîdîmbo mengoro ranambeyo God ai sîhefî amoa mamîmbo hoafi-yu marandî. Ser rani nambo worîmbombo hohoanîmo ra God ai Mosesîmbo hoafi-mayu-ndowamboyo ahandî

hohoanimo-mayu sünguru worimbomarundi. ⁴⁵ Asukai süngunambo amoa mamī ranahei nīmorī ranai ser ra sahūmūndi hehi Sosua-babidimbo ŋgorū nindouyei hīfī kosemīndimbo mahei. Sīhefī amoa mamī ranai tūkūmehindamboyu God ai ahei hīmboarūhī ŋgorū nindou ranaheimbo hemafoareandūrī. Ranīyo ser ranīnambo worīmborūhū hīnīŋgīrīhinda nīŋgo hombo adūkarī bogorī Defit nūŋguambe tūkūmefeyo. ⁴⁶ Sapo Defit, God ai ahambo hīhīf-hīhīfīyundo-randeimbīmayu ranai dīdībafīfīhī yahuya, ‘Se yīnī mbīsafanī, ro Sekopīndī God sīhambo aboedī worī worīmbondīha,’ mehundo. ⁴⁷ Ŋga Soromonīyu Godīndī worī ra worīmbomarandī. ⁴⁸ Ŋga God Nīmoamo Hondū ranai ana moai worī nindou worīmbo-rundeimbī ranambe nīmaru, sapo Godīndī hoafī hoafīyu-randeimbī ai hoafīmayu süŋgu. ⁴⁹ God ai hoafīyuhū yahuya,

‘Sūnū ana wandī nīmarīmbo muŋgu-moatūknī hīfandīmbo fond-ane,
asu hīfī ana wandī yitīŋarī pūhīyo nīmarīmboane.

Asu se wambohūnda nīnī-moatūkunī worī worīmbo-mandundīyo?

Asu ro fi hefe nīmarī fondīmbo ra hohoanīmoyahai?

⁵⁰ Sapo se fīfīrī-ndīhindī ro wandī warīnamboyo muŋgu-moatūkunī ra
nafīmarīhandī,’

Aisaia 66:1-2

Adūkarī ra mehu,” mehu.

⁵¹ Stifen ai kansīrīmbo hoafīyupurūhī yahuya, “Sīhamundī hohoanimo ana anīhondūmbofekoate nindouyei nahurai tapīhamīyomboane. Se-ana hīmboambekoate-yomondūhī moai Godīndī hoafī hīmborī-yomo rundī. Ranīmboane se Yīfīafī Aboedīndī hoafī hīmborīkoate-ayomo sīhamundī amoaomamī ramefundī nou. ⁵² Sīhamundī amoa ai Godīndī hoafī hoafīyomo-rundeimbī horombo hondū manīŋgomonda hīfokoeffepurīmbo mehomo. Ranai horombo hondū hoafīyomondūhī yahomoya, ‘Sūngunambo nindou mamī Mbumundī Hohoanimo-yurandeimbī tūkūndūfimbui,’ mehomo, ŋga sīhamundī amoa ai hīfokoamarūpurī. Asu se haponda ranahambo daboadī hīhī-rundūhī hīfokoamarūwurī. ⁵³ Se Mosesīndī ahīnūmbī hohoanimo God ai sūnambeahīndī nendandī süŋgu masagado ra masahūmūndiyosī, ŋga se moai süngurīhindī,” mehu.

Stifenīmbo nīmoeinambo hīfokoamarūwurī

⁵⁴ Kansīrī-memo ranai ranī hoafī ra hīmborīyomo houmbo Stifenīmbo ŋgīnīndīrurūhī yahafī hītīmarundī. ⁵⁵ Ŋga Yīfīafī Aboedī ranai Stifenīndī fiambe farīfehūyo sūnambe hīmbomayu hafu. Ranīyo ai Godīndī hīmbo-mupuimbo-randeimbī si ra hoeireandane, asu Sīsas ai ahandī warīhondū waranī manūŋgu. ⁵⁶ Asu Stifen ai hoafīyuhū yahuya, “Hīmborīyomo! Ro hoeirīheanda sūnū ai bureandūhīyo Nindou Hondū ranai Godīndī warī hondū waranī manūŋgu,” mehu.

⁵⁷ Ai ranī hoafī ra hīmborīyomo houmbo, hīmbo tūhīfo warīnambo kīkīru papīrūdūmo mburu pukūna hoafī karīhoemo houmbo pīpīyomo homo Stifenīmbo kīkīhīmarūdūmo. ⁵⁸ Ranīyo ŋgoaf-ambeahīndī moanambūhī sowarūdūmo homo hīfokoeffimbo yahomo houmbo nīmoeinambo hūfūtīmarurī. Nindou horombo ahambo papī-hoafīmarurī ranai ahamundī warī hoandarī ŋgīsīharī hoearī ra yimūndīndūmo nindou mamī hoarīfī ahandī ndūrī Sor ahandī yīrīkīmī kurīmarundī. ⁵⁹ Stifenīmbo nīmoeinambo hūfūtīrūwurambe dīdībafīfīhī yahuya, “Adūkarī Sīsas, se wandī yīfīafī ndowandīfī,” mehu. ⁶⁰ Ai pīyu yimīndoho yimbunambo nīmarūmbo pukūna hoafī karīhoehū yahuya, “Adūkarī se yowanī ahamumbo moaruwai hohoanimo ndanīmbohūnda

8

tīŋrīfo segupurīpoanī,” yahu mbura yīfīmayu. ¹ Stifenīmbo hīfokoamarūwurī ra Sor ai aboed-ane, mehu.

Sor ai Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbimbo moaruwaimbo mareandürî

Rani-simboani munnguambo anihondumbo-rihindeimbi Serusaremihü maniboadei ranaheimbo piyei hehi moaruwaimbo marhindüra Sudia asu Samaria-yafe hifina bukürümayeri. Nga hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai yangiri Serusaremihü maningomo. ² Anihondumbo-rundeimbi nindou bidifiri Godindi hohoanimo yangiri süngurundeimbi ai Stifenimbo pukünambo aranahoafiruri mburu hifi-kamarüwuri. ³ Raniyo asu Sor ai anihondumbo-rihindeimbi-yafe hohoanimo moaruwaimbo-reandürühi hu worini-worinyuhü worambeahindi nimorehi nindouwenihi kifi hüramündindüri hu karabusambe hiningireandüri marandi.

Firip ai Sameria ngoafihü aboedi hoafi bokamarihendi

⁴ Anihondumbo-rihindeimbi ai munnguambo ngoafi bukürümayeri ranihü aboedi hoafi bokarhoemo marundi. ⁵ Raniyo asu Firip ai Sameria-yafe adükari ngoafina hanü Sisasimbo ai Kraisi-ani yahu wataporimbo-marandi. ⁶ Raniyo asu nindou afindi ranai ahandi hoafi himboriyehi hepünfeimbi moatükunî ramareanda hoeirhindühi ahandi hoafi wudipoaporihî himborimayeri. ⁷ Nindou ranahei fiambe moaruwai nendi mamarondüryosi, nga Firip ai hemafoareandüra wurünyombo gorefoendühi nindou ranaheimbo hiningimarhindüri. Asu nindou afindi yiri warî nimokoyeimbi tinarî moaruwaimbü ranai-amboani aboedimayeri. ⁸ Raniyo asu nindou afindi ranai ranî ngoafihü afindi hihifi-hihifi-mayeri.

⁹⁻¹⁰ Nga nindou mamî ahandi ndürî Saimon ranî ngoafihü manüngu. Ai himoarokora randeimbiyu, raniyo asu Samariahündi ai hepünimehindi. Saimon ai hoafiyu randühiya, “Ro adükar-anahi,” yahu marandamboyeyi, amongoandî asu akohoandî munnguambo ahandi hoafi wudipoaporihî himborimayeri. Nindou ranai hoafiyehi seiya, “Nindou ra nginindeimb-ani asu nginindi ra Godindi nahurai adükar-ane,” sei marihündi. ¹¹ Asu Saimon ai afindimbo ngongoani hoafi yare maranda hepünahindühi ahandi sünguyahi marihündi. ¹² Nga Firip ai God nginindi hifandarandi asu Sisas Kraisiandi aboedi hoafi ra wataporimbo maranda nimorehi nindouwenihi ranai Firipindi hoafi himboriyehi hundürümayeri. ¹³ Saimon amboa Godindi hoafi anihondumbo-mareanda ahambo hundürümarüra asu Firip-dibo manüngu. Ai hoeireandane, Firip ai hepünfeimbi moatükunî ramareanda, asu ai afindi hohoanimo-mayu.

¹⁴ Nga asu raniyomo hoafi sowandümo homo-rundeimbi Serusaremihü maningomo ai hoafi himboriyomondane, Samariahündi ai Godindi hoafi anihondumbo-marihindi. Raniyo Pita asu Son aheimbo sowana koamari-haupira mahanifani. ¹⁵ Ai tüküyafine anihondumbo-rhindembimayeri, ranaheimbo-hündambo Godimbo didibafi-yafineandühi safaniya, “Sihafi Yifafi Aboedi aheimbo dabadüri,” masafani. ¹⁶ Nindou ranai Sisasiandi ndürinambo yangiriyeyi hundürümayeri. Nga awi moai ranî simbonî Yifafi Aboedi ai aheiwami koso. ¹⁷ Nga asu süngunambo hoafi sowandifani hafani-rinandeimbi ai ahafandi warî aheiwami nandine mburinambo, didibafimefineanda, Yifafi Aboedi ranai aheiwami makoso.

¹⁸ Saimon ai hoeireapirane hoafi sowandifani hafani-rinandeimbi ai ahafandi warî aheiwami manandineanda, Yifafi Aboedi aheiwami makoso. Raniyu asu Saimon ai kaki semündü-haya, ahafanimbo sowana hu hoafiyupirihü yahuya, ¹⁹ “Nginindi ra wambo amboa seneandiri, rananimbo asu ro-amboa wandi warî nindou ranaheiwami nandihendani, Yifafi Aboedi aheiwami mbikoso-amboane,” mehu. ²⁰ Nga Pita ai simborî hoafiyuhü yahuya, “Rani-moatükunî God ai moani asendi ra, asu se nimboe kakinambo pemimbo hohoanimoayafa? Ranana se sihafî kaki ranî bitapindo yifindamboyafi. ²¹ Se ngiri Godindi-mayo ratüpurî ndanambe keboawandi. Nimboe sapo sihafî hohoanimo ra Godindi himboahü aboediyopoani, nga moaruwai-ane.

²² Nga ranimboane se didiboadingo hohoanimondafühi animbo, sihafî moaruwai hohoanimo randühindo hinîngîndowandi. Asu se Adükarimbo didibafîndafoando rananimbo ai sihafî ngusüfoambe moaruwai hohoanimo ra amboawi mbüsümbui.

²³ Ro fifirîheandi, se-ana hohoanî afîndeimbanafî asu sihafî ngusüfoambe moaruwai ranî hohoanimo ran-ane nîmarîrînimbo hîfandaranîni,” mehu. ²⁴ Saimon ai simborî hoafîyuhü yahuya, “Se wambo farîhefembohündambo Adükarimbo didibafîndafoandani animbo, asu rananî moatükunî se hoafîmayafî ra ngîrî tükündîfeyo,” mehu.

²⁵ Asu Pita weimbo Son ai nîni-moatükunî Adükarî ai ramareandî ra ai hoafîyafînandürî mburînambo, asükai Serusaremînambo hîhîrîyafîne mahahüfanî. Nafînambo hahüfandühî, Samaria-yafeihî munğua ngoafî adaburo ranaheimbo Adükarîndî hoafî ra bokamarîheneandürî.

Firip ai Itiopia-hündambo aboedî hoafî bokamarîhendî

²⁶ Sünambeahîndî nendî mamî ai Firipîmbo Serusaremîhü hoafîyuhü yahuya “Botîyafî, gebü Gasa ngoafînambo nindou ngoafî nanğokoateyo nafî gadîfî,” mehu. ²⁷ Ranîyu asu Firip ai botîfî yaha hanühî ranî nafîhü Itiopiahündî mamî hoeimarîrî. Nindou ra Itiopia-yafe adükarî bogorî nîmorehî Kandas ahandî kaki hîfandîrandeimbî bogorîyu. Nindou ranai timoefî karîwurimb-ani. Ai rotumbohündambo Serusaremînambo mahafu. ²⁸ Asükai ahandî karisambe ngoafîna hîhîrîfî mahu. Karisambe huhü Aisaia Godîndî hoafî hoafîyu randeimbî ai bukambe sürü papîmarandî ra nafîna hûbudûmara hu. ²⁹ Ranîyo Yifîafî Aboedî ai Firipîmbo hoafîyohü yahoya, “Akîmî ngafî karisî-kîmî nîmbafî,” meho.

³⁰ Ranîyu Firip ai pîpîyu hu, karisî fikîmî-fiyuane, nindou ranai buk Aisaia sürü papîmarandî ra ritimîmaranda hîmborîyu haya düdufîhî yahuya, “Hoafî se ritimîmarandî ra awî fifîrohawambo wamboyafî?” mehuamboyu. ³¹ Asu ai simborî hoafîyuhü yahuya, “Nindou wambo hoafî ranahandî nîmîndî fifîrîfe hoafîkoate-ayu ana, ro ngîrî aboedî fifîrîndîheandi. Nga se mborai sihüfî, fareafî, ro-dîbo karisambe nîmandembo,” mehundo.

³² Nindou buk hoeimareandî ranai ndare hoafîyohü yahoya, “Ahambo sipsip hîfokoefembo sowandûmo ahomo nahuraiyo sowaründûmo mahomo. Sipsip wei nînendî tüpurî-hehindanî, heikoate-ayo nou nindou nda moai simborî yafambe fare hoafîyu.

³³ Ai ahambo amoanî-ngeimbî moatükunî rarîhindühî moai didîboa-dorîhorî papîhoafîrîhorî.

Hîfî ndanîhü hîfokoa-marûwura ai nîmorîkoate yîfîmayu, ranimboane ahandî nîmorî nîngo-koateayi,” meho.

Aisaia 53:7-8

³⁴ Kaki hîfandîra randeimbî ranai Firipîmbo düdufindowohü yahuya, “Hoafîndafîndîrî, Godîndî hoafî hoafîmbî ra dabui hoafîmayu? Ahandî fimboyu, asu nindou ngorûmboyu?” mehuamboyu. ³⁵ Ranîyo asu Firip ai ahambo Aisaianî buk ranîhü pîyu hayambo, Sisasîndî aboedî hoafî ra yamundîmarîrî.

³⁶⁻³⁷ Ai nafîsüngü hanîfanî, hîmonî tükümeîneandî. Nindou kaki hîfanda randeimbî ranai hoafîyuhü yahuya, “Hoeiro, hoe apuiaro ra, nga wambo hundürüyondîrimbo ra moai nîni-moatükunî gureandîrî,” mehu. ³⁸ Nindou ranai karis ngîngîni-mareanda manîngo. Ranîyafanî hanîfanî hîmonî kosîfoene Firip ai ahambo hundürûmarürî. ³⁹ Hoe hinîngîrîne hena hahüfandane, Adükarîndî Yifîafî ai Firipîmbo nîmai serîmîndî maho. Nindou kaki hîfanda randeimbî ranai Firipîmbo moai asükai hoeirîrî, nga nindou ranai ahandî nafîsüngü hîhîfî-hîhîfî-kameihî mahu. ⁴⁰ Firip ai Asdot ngoafîhü tüküfî haya Sisasîndî aboedî hoafî wataporîmbora hûfumbo Sisaria ngoafîhü tükümeîfîyu.

9

Sor ai Sisasimbo anihondümbo-mariri

1-2 Ranî-simboanî Sor ai Adükariimbo süngurîhoreimbimbo hifokoakofoefendürimbo hoafi, hoafiyumarandî. Ranîyu asu Godimbo sesi sîhai-randeimbî bogorî adükari sowahi hu, hoafiyundühî yahuya, “Damaskus ngoafihü Suda-yei rotu worambe fandîhi arîhündî ranaheimbo pas papînda koandîhawandî. Pas ranambe hoafîndafühî anîmboya, ‘Sor ai nindowenihîyu nîmorehîyo Sisasîndî nafî süngurîhindeimbî ranaheimbo hoeiareandürî ana, watînarî hüputüpu-ndîhendürî ndemündündürî Serusaremîna ngumbui,’ mbîsafî,” mehu. ³ Ranîyo asu Sor ai pas ra semündü hu Damaskus ngoafîkîmî tüküfiyuane, nîmehünou sünambeahîndî wabürüsî nahurai ahandî fihî sümâfoareandî. ⁴ Sor ai hîfîni pîyu yangurîmbo hîmborîyuwane, hoafi mamî hoafiyondowohü yahoya, “Sor, Sor, nîmboeafi se wambo moaruwaimbo arowandîrî?” mehondo. ⁵ Ranîyu asu ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, Se didîyafa?” mehuamboyu hoafi ranai sîmborî hoafiyondowohü yahoya, “Ro Sisas-anahî, se wambo moaruwaimbo arowandîrî. ⁶ Se botîyafö, hawa adükari ngoafînambo ngafi. Ranîhü nindou mamî ai se nîni-moatükunîyo refembo ra hoafîndünînimbui,” mehu.

⁷ Sor-babîdî nindou mahomo, ranai hoafîkoate homo manîngomo. Hoafi ra hîmborîyomo, nga asu nindou fi ra moai hoeirüwurî. ⁸ Ranîyo Sor ai botîfi hîmboarî birîhoei hîmbomayu, nga asu moai nîni-moatükunî hoeireandî. Ranîyo asu nindou ai-babîdîmbo mahomo ranai Damaskusînambo wamburündumo mahomo. ⁹ Asu ngîmî sihî ahandî hîmboarî ranai rahurai yangîrî manîngö howa moai sesi sesü, hoe sümündî randî.

¹⁰ Sisasimbo süngureandeimbî nindou mamî Damaskusîhü manîngö ra, ahandî ndürî Ananaias. Ai ranîpoanî moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, Adükari ai hoafiyuhü yahuya, “Ananaias,” mehuamboyu. Ananaias ai yahuya, “Adükari, ro-ana ndanîmboahî nda,” mehu. ¹¹ Adükari yahuya “Botîyafö hawa, Nafî Mbumundî aho rasîngö ngafi Sudasîndî worambe se Tarsusîhündî nindou mamî hoeindîworîmboyaafi, ahandî ndürî Sor. Ai didîbafîyuhü mbamarü. ¹² Sor ai yafogoadînambo nahurai ranîpoanîmbo moatükunî ranambe hoeireandane, nindou mamî ahandî ndürî Ananaias ai ahandî hîmboarî birîmbîhoayuwambo yahu haya worambe kefuai nindou ranahandîwamî warî manandandî,” mehu. ¹³ Nga Ananaias ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Adükari, nindou afîndî ai Sorîmbohünda wambo hoafîmehündîrî. Sîhafî nindou Serusaremîhündî ranaheimbo moaruwaimbo mareandürî, ranahambo. ¹⁴ Godimbo sesi sîhou-rundeimbî bogorî ai ahambo kamafoarüwurî, ai nindou afîndî ndanîhü sîhafî ndürîmbo hohoanîmoyeihî didîbafîyahünîni arîhündî ranaheimbo karabusî-fendürîmbohünda,” mehu. ¹⁵ Nga Adükari ai Ananaiasîmbo hoafiyunduhü yahuya, “Se ngafi. Nindou ra wandî ratüpurîyurandeimb-ani. Suda-yafe ndîfo, nindou adükari bogorî, asu Suda, ranaheimbo sowana hombo, ai wandî ndürî fifîrîfembohünda kamafoarîhin-ani. ¹⁶ Munguambo tîjîrîfo wambohünda ahambo tükündîfemboe ra ro ahambo nafuindaha-ndomboyahî,” mehu.

¹⁷ Ranîyu asu Ananaias ai hu, worambe kefuai, Sorîndî wamî ahandî warî nande haya hoafiyundühî yahuya, “Wandafi Sor, Adükari Sisas nafîni sîhambo sowahi tüküme fiyu ranai wambo koamarîhendîra makosahane se asükai wudîpoapöfe hîmboarîyo asu Yifiafi Aboedî sîhafî fiambe tüküfembohünda,” mehu. ¹⁸ Ranîyo asu hîmboarîhü kinî yapurî nahurai foare mapaiaro ranai nîmai foarîhoai pîrîmayowamboyu asu wudîpoapöfe hîmboarî-mayu. Ai botîfi mamaru-wamboyo ahambo hîmonî hundürümarürî. ¹⁹ Asu süngunambo Sor ai sesi sesühîyu, ahandî fi ra ngînimarîmîndo. Ai Damaskusîhü yahunümbî si Sisasimbo süngururü-rundeimbî-babîdî manîngö.

Sor ai aboedi hoafi Damaskus+hü hoafimayu

²⁰ Ai nimehünou Suda-yafe rotu worambe hoahoangu waikire randühi yahuya, “Sisas ra Godindî nîmor-ani,” yahu marandî. ²¹ Ahandî hoafi hîmborîyeihî, hepünahi hehi, hoafiyeihî seiya, “Nindou ndanîmbaiyu Serusaremîhü nindou afîndî Sisasîndî ndürîna didîbafîyei arihündî, ranaheimbo moaruwaimbo-rendürî marandî? Ranîyo horombo ndanîhü Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbiombo watîjarî hüputüpuhefe semîndî Godîmbo sesî sîhou-rundeimbî bogorî sowana hombo hohoanîmo-mayu ranîmbeyu?” masei. ²² Sorîndî hoafi ngînîndî ho-hombo adûkarî tüküme Feyo. Asu ai Sudahündî Damaskus ngoafîhü anîboadei ranî-babîdî wataporî-mayua ahei hohoanîmoambe seiya nînîhoafîyo anîhondayo masei. Ranîyo asu ai anîhondumbo hamîndî aheimbo nafuiyundürühi yahuya, Sisas ra Nindou God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kamafoarir-ani mehu.*

Sudahündî Sorîmbo yîboaruko-marîhora mafîfoendî

²³ Afîndî siyo-hayamboyo, Suda ai hoafi fîründümo sîhou hou hoafîyomondühi yahomoya, “Sîhîrî Sorîmbo hîfokoa-ndîhurîmboane,” mehomo. ²⁴ Nga asu ranî hoafi ra Sor ai hîmborîmayu. Ranîyo asu nîmbî-nîmbî si Suda ai ngoafî adûkarî nîmoei ginîrî yipurîkîmî Sorîmbo hîfokoeffimbo-hündambo sîrîfoaru nîmarîmo marundî. ²⁵ Nga nîmboambo ahambo süngururü-rundeimbî ai arambe sandüwurü hou ginîrî nafîtambe nafî masaföarüwurî hanîmo.

Sor ai Serusaremîhü manüngu

(Ratüpurî 4:26)

²⁶ Sor ai Serusaremînambo hu Adûkarîmbo süngururü-rundeimbî babîdîfembo mehu. Nga asu ai ahambo yîhîmborurühi, ai-ana Sisasîmbo süngurîrî randeimbiyupoanî mehomo. ²⁷ Nga asu Barnabas ai fîfîreapurî ai Sorîmbo yîhîmbomemonda asu ai Sorîmbo serümündü haya Godîndî hoafi sowandümo homorundeimbî sowana hu ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, Sor ai Damasakusîna nafî huhî Adûkarîmbo hoeimarîra ai ahambo hoafîmayundo. Asu Damasîkusîhü Sor ai yîhîmbokoate Sisasîndî hoafi bokarîmarîhendî, mehu. ²⁸ Ranîyo asu Sor ai süngururü-rundeimbî-babîdî nüngumbo Serusaremîhü münguambo hoahoangu wakîreandühi yîhîmbokoate Sisasîndî hoafi bokarîhendürî marandî. ²⁹ Suda Grik hoafi fîfîrundeimbî ai Sor-babîdî sîmborî hoafi, sîmborî hoafîyomo marundî. Ranîyo ahambo hîfokoeffimbo-hündambo nînî-süngundîhurî, nînî-sîngundîhurî-memo. ³⁰ Ranîyo asu süngunambo Sisasîmbo anîhondumbo-rundeimbî ai ra fîfîru mburümbö asu ahambo sowaründümo hanîmo Sisaria ngoafîhü koamarîhawura Tarsusînambo mahu.

³¹ Ranîyo asu münguambo anîhondumbo-rîhindeimbî Sudia, Gariri, Sameria-yafeambe manîmboei, ranai aboedi manîboadei. Adûkarîmbo ahîniyei-ane, Yîfîafî Aboedi aheimbo ngînîmara-mîndîndüra asu nindou afîndî Sisasîmbo anîhondumbo-rîhindühi aboedi mamambeyahi manîboadei.

Pita ai Ainiasîmbo aboedîmarîrî

³² Pita ai müngua ngoafî hoahoanguhü ngorü-sîmboanî Godîndî nendî Ridahü amarei ranaheimbo sowana ndüfosimbo mahu. ³³ Ranîhü ai nindou mamî ahandî ndürî Ainias hoeimarîrî. Ai yirî warî nîmokoyu haya 8 hîmbanîyu worambe yangîrî mamaru. ³⁴ Pita ai ahambo hoafîyundühi yahuya, “Ainias, hapoana Sisas Kraîs ai sîhambo aboedareanîni. Botîyafö, sîhafî fondî dîboadîro,” mehundoa nîmehünou botîmefiyu. ³⁵ Ridahündî nindou-yei asu Seronîhündî-yei ai hoeirîhora mayoa ai Adûkarîmbo anîhondumbo-marîhorî.

* 9:22: Suda-yafe hoafînambo nindou ra ahandî ndürî Mesaia-ani.

Pita ai Tabitambo botimareandi

³⁶ Sopa ngoafihü süngureandeimbi mami ra ahandi ndürî Tabita-ane. Griki-yafe hoafinambo ana, Dokas. Nimorehi ra ahandi hohoanimo aboediyo haya ai nindou napokoate-yeimbimbo farihendürî marandi. ³⁷ Rani-simboani ai anğünümboyo mbura moaruwaimayo. Raniyo ahandi yifinimoko ra hundürühi mburihümbo, nimoamo yibadiwami manandihindi. ³⁸ Rida ra Sopa ngoafikim-ane. Asu Pita ai Rida ngoafihü nimarwane, Sopahündi süngurihindeimbi ai himboriyei hehi nindou yimbu ahambo sowana koamarihhipira mahafani. Asu ai ahambo hoafiyafinandowohü safaniya, “Mborai, nimai ro-babidi ngefombo,” masafinando-amboyu.

³⁹ Pita ai botifi haya, ai-babidimbo homo tüküyafu hou ahambo nimoamo yibadinambo sowaründümo mahafomo. Asu ranihü nimorehi kaisahoabedi ai hei, Pitandikimi ni-boadeimbo Dokasimbo hohoanimoyeihî araniyehî seiya, “Hoandari hoeari asu bidifiri hoeari ro gudarihundi nda Dokas yangiri niğombo nafimarandane,” sei hehi ahambo nafuimayei. ⁴⁰ Asu Pita ai muᅅguambo nindou hihaimafoareandüra weindani maheiya, yiri yimbu pusire nimarumbo, Godimbo didibafifi mbura asu hihirifihî yahuya, “Tabita, se botiyafu,” mehundo. Raniyo asu nimorehi ranai himboari birihoi, Pitambo hoeirera mayowa, asu botife mamaro. ⁴¹ Raniyu asu Pita ai wambuamündi nungumbo anihondumbo-rihindeimbi asu nimorehi kaisahoabedimbo hoafimayua kamefoehinda ai Dokas nafuimendürî. ⁴² Pita ai Dokasimbo yifihündi botimareandi hoafi ra Sopa ngoafi muᅅgu ho meᅅgorowa, nindou afindi ranai himboriyei hehi, Adükariimbo anihondumbo-marihori. ⁴³ Raniyo Pita ai Sopahü afindi si manungu. Nindou mami burmakau hoeari nafira randeimbi Saimon ra-dibo manungu.

10*Pita ai Korniriusimbo Godindi hoafi hoafimeindo*

¹ Suda-yafe ndifo nindou mami adükari ngoaf Sisariahü manungu, ahandi ndürî Kornirius. Ai Romi-yafe ami ranambe 100 ami Itari sei arihündi ra hifandapuri randeimb-ani. ² Ai Godimbo hohoanimo pariri randeimbuyu haya asu ahandi fikiminindi babidi Godimbo ahiniyei rihundeimb-anei. Asu Suda ai napo mbonimbo-marihümündia ahandimayo kaki adükari sagadürî randühi asu Godimbo muᅅguambo si didibafifi marandi. ³ Nimbambe safi yafogoadinambo nahurai hoeireandane, Godindi nendi mami ahambo sowahi kusü hoafiyundühi yahuya “Kornirius,” mehu. ⁴ Asu Kornirius ai ahambo yihimboyuhü himboa parirühü hoafiyundühü yahuya, “Adükari, se ninimboeafa?” mehuamboyu. Asu Godindi nendi ai simbori yahuya, “God ai sihafî didibafiyafu marandi ra himboriyumboani. Asu ai hoeireandi se nindou afindi napo mbonimbo rihümündeimbimbo farihawandürî marandi ranahambohünda God ai sihambo hohoanimo-yumboani. ⁵ Haponda se nindou bidifiri Sopa-nambo koandihawapuri nindou ahandi ndürî Saimonimboyu Pitamboyu randeimbi-mayu ranahambo fihimündi sinimbohünda. ⁶ Ai ndürî mboafu Saimon burmakau hoeari nafira randeimbi-dibo manungu. Ahandi wori ra siriwara hoekimi mafondaro,” mehu. ⁷ Godindi nendi Korniriusimbo hoafimeindo ra huane asu Kornirius ai ahandi ratüpuriyafani rihindeimbi asu ami mamiyu ranahamumbo mborai mehupuri. Ami ra Godimbo hohoanimo pariri randeimbuyu haya asu Korniriusimbo farisherü randeimbuyu. ⁸ Asu Kornirius ai muᅅgu-moatükuni tükümeᅅyo ranahambo ndore wataporimbo-rapuri mbura Sopanambo koamarihapura mahomo.

Pita ai ranipoanimbo moatükuni hoeimareandi

⁹ Ngorü sina ai homo Sopa ngoafi tebünani tüküyafundane, hüfünimbo Pita ai Godimbo didibafi-fembohünda wori bogimondiwami mahafu. ¹⁰ Raniyo asu Pita ai

wembomboyuhū sesi sesimbo hohoanimomayu. Nga awi sesi didi boadombarihi nou ranipoanimbo moatükunī yafogoadinambo nahurai Pitambo tükumefeyoa hoeimareandi. ¹¹ Ai hoeireandane, sünü sübüdihoehiyo, asu ninimoatükunimbai hoeari adükari yimbuyimbu himborümbi nahurai hifinambomare koso. ¹² Mungua mamikarambo yimbuyimbu tinjarümbi ninihondi asu wako, amoasiri ai hifisüngu hahabodei, asu ndu ai nimoamo botirihahi arihündi ranambe ninoumayo. ¹³ Asu yafambe mamī Pitambo hoafiyohū yahoya, “Pita, se botiyafo, ninihondi hifokoaro, mando, sowasifi,” meho. ¹⁴ Pita ai simbori hoafiyundowohū yahuya, “Adükari, ro sesi Sudambo ai moaruwai-ane sei arihündi ra ngiri dagadhi,” mehu. ¹⁵ Asu yafambe ranai asükaiyo yimbumbo hoafiyohū yahoya, “Ninimoatükunīyo God ‘aboed-ane’ mehu ra, se ngiri ‘moaruwai-ane’ mbisafi,” meho. ¹⁶ Yafambe ra ngimimbo yare hoafimendowa, asu ranimoatükunī ra niméhūnou sūnambe asükai hihirife mahafo.

¹⁷ Asu Pita ai ranipoanimbo moatükunī ahandi nimindi ranahambo hohoanimoyuane, nindou Kornirius koamarihepuri ranai sinimo tükuyafu hou asu Saimonindi wori ranahambo düduyafu hou homo, ahandi giniri yipurikimi maningomo. ¹⁸ Asu ai mingiyomo düduyafundühi yahomoya, “Saimonimboyu Pitambo randeimbi ranai nūnguwai wanīyo?” mehomo. ¹⁹ Pita ai yafogoadinambo nahurai hoeimareandi ranahambo hohoanimoyuhū nūnguwane, Yifiafi Aboedi ai hoafiyohū yahoya, “Se himboriyafi. Nindou ngimi ai shambo kokoarunini. ²⁰ Se botiyafo hawa, hanifi hifini yibadinambo asu se ngiri ai-babidi ngafihū afindi hohoanimondafi. Nga ranana ro koamarihheapura masinimo-ane,” meho.

²¹ Pita ai ranahamumbo sowana hanū hoafiyupurühi yahuya, “Se wamboemo kokomaründiri, nga ro-ana nda. Nimboemo se masinimo-a?” mehuamboemo. ²² Asu ai hoafiyomondühi yahomoya, “Godindi sūnambeahindi nendi ami bogori Korniriusimbo hoafimeindoa ai koamarihemuna masinefi shambo hoafiyowanī se ahandi worina hifombohünda. Ai mbumund-ani asu Godimbo ahinīyuhū ndore hohoanimoyumb-ani. Mungua Suda ai ‘Aboedi hohoanimoembi-ani’ sei marihündi. Godindi sūnambeahindi nendi ai ahambo hoafiyundowohū yahuya ‘Se Pitandi hoafi himborimbohünda ahambo hoafindafi koaboadi-wandühi animboya, “Wandi worina didifi,” mbisafi,’ mehu.” ²³ Pita ai ahamumbo hoafiyupurühi yahuya “Se sinimo mamī nimbī ro-dibo apoefo,” mehuamboyo. Apomo mburu asu siambe ai botifi napoamündi haya mahomonda asu Sopahündi Sisasimbo süngururü-rundeimbi bidifiri ai Pitababidi mahomo.

Pita ai Korniriusindi worina mahu

²⁴ Ngorü sihi ai homo Sisariahü tükumefundi. Asu Kornirius ai ranihū ahamumbo hifandapurī mamaru. Ai ahandi mamisiri, asu ngunindi ranaheimbo hoafimayundüra ahandi worambe Pitandi hoafi himborimbohünda guguriyahi mamaru. ²⁵ Pita ai hu worambe kefui Korniriusindi himboahü tükufiyuane Kornirius ai ahambo adükari-ani yahu haya ahandi yirikimi piyu mamaru. ²⁶ Nga asu Pita ai ahambo hoafiyundowohū yahuya, “Se botiyafo. Ro-amboa nindou se nahurai-anahi,” mehu. ²⁷ Pita ai Kornirius-dibo wataporīyu hu kefui, asu nindou afindi fanda mengoro ra hoeimareandi.

²⁸ Asu Pita ai yare hoafiyundürühi yahuya, “Se siheihari fifirihindi ro yihoefti ndifo-babidi nimaripoani asu ahei worambe kefoefepoani sei arihündi. Nga God ai wambo nafuimayu, ro ngiri nindou mamī moaruwai-ani mbisahi. ²⁹ Ranimboanahi asu ro moai simbori hoafi kikihirihendi wambo ndanihū sinimbo hoafimemo ra. Asu haponda siheimbo düduwehendi, nimboyei se wambo sinimbo hoafimayeia?” mahuamboyo.

³⁰ Asu Kornirius ai hoafiyuhū yahuya, “Ranihündi ro wandi worambe nimbambe safi Godimbo didibafi-yaheandane, asu niméhūnou sūnambeahindi nendi mamī ai

wandî himboarühi himboarambe forihoeimbi hoeari güde haya manüngu. ³¹ Asu ai hoafiyuhü yahuya, ‘Kornirius, God ai se didibafiyayo marandî ra himboriyumboani. Asu se napo mbonimbo-rîhümündi-mbimbo kakî napo sabadürî arandî ra fifireamboani. ³² Ranimboane asu se sîhafî nindou bidifîrî koandîhawapura Sopa-nambo ngomo Saimon Pitambo hoafîndîmondowa mbüsüfuwamboane. Saimon ai ahandî ndürimboafö Saimon-dîbo-ani anüngu. Ngorü Saimon ai burmakau hoearî nafîra randeimb-ani. Ahandî worî ra sîrîwara hoekîm-ane afondaro,’ mehu. ³³ Ranimboyu asu sîhambo sowana nindou bidifîrî nîmehünou koamarîhehepurî. Asu se aboedî hamîndîyo ndanîhü masîfomo. Asu haponda muᅅguambo ro sühifî ndanîhü Godîndî himboarühi anîboadefî. Muᅅguambo hoafî Adükari ai sîhambo hoafîmayu ra se hoafiyowani ro himborimbo asefî,” mehu.

Pita ai Korniriusîndî worambe hoafî bokamarîhendî

³⁴ Asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Haponda ro wudîpoaporîhe fifîrîhea-mboanahî nindou muᅅgua Godîndî himboahü sisîmogodî yangîr-aneî. ³⁵ God ai muᅅguambo nindou ahambo ahîniyeihî ahandî hohoanîmo süngurîhinda ranaheimbo hohoanîmoyundürî arandî. ³⁶ God ai Israer yîhoefîmbo aboedî hoafî koamarîhendî ra se fifîrîhindî. Hoafî ra rahurai-ane, ‘Sisas Kraîs ai muᅅguambo nindou ahei Adükari-ani asu ai sîhefîmbo God-babîdîmbo mamühi-mareamunî.’ ³⁷ Horombo Sudia-yafeambe muᅅguambo nîni-moatükunîyo tükümeîfeyo ra se fifîrîhimboaneî. Horombo Son ai Garirihü boateî nindou hundürimbo hoafîmayu. ³⁸ Se Sisas Nasaretîhündî ra fifîrîhorî God ai Yifiaî Aboedî ngînîndî kameihî masagado. Ai hoahoangu wakîreandühi nindou farîhendürühi muᅅgua Satanîndî ngînîndî hoarehî manîmboei ranaheimbo aboedambo-mareandürî sapo God ai-dîbo nüngumbo wambo. ³⁹ Suda-yafe hîfambe asu Serusaremîhü muᅅgu-moatükunî ramareandî ra hoeirîhu hohu anîhond-ane seî arîhundî. Nga Suda ai ahambo Serusaremîhü nîmî keimbi karîhendeimbîfihî parüwuri hou hîfokoamarüwuri. ⁴⁰ Nga ngîmî siyo haya God ai ahambo botîmarîra nindou himboahü weindahî tükümeîfyu. ⁴¹ Nindou muᅅgua moai ahambo hoeirîhorî, nga wantî. Nga yîhoefîmbo horombo God ranahambo hoeife hefe hoafîmbohündambo kafoare hîniᅅgî-mareamunî ro yangîrî hoeimarîhurî. God ahambo yîfîhündî botîmarîrî asu ro ai-babîdî sesî sahusifî, hoe sîmîndefî marîhundî. ⁴² Asu ai yîhoefîmbo hoafiyuhü yahuya, ‘Nindou muᅅguambo se aboedî hoafî bokarîndîhoemo-ndühi anîhondümbö hoafîndomondühi anîmboya, “God ai ahambo nindou yangîrî nîboadeimbî asu yîfîyeimbî aheimbo refe yîbobofembohünda kamafoarîr-ani,” mbîsîmo,’ mehu. ⁴³ Horombo muᅅgua Godîndî hoafî hoafiyomorundeimbî ahamböhündambo yaru hoafiyomondühi yahomoya, ‘Muᅅgua ahambo anîhondümbö-ndîhoranî ahandî ngînîndîna ranaheimbo God ai ahei moaruwai hohoanîmo ra gogorîndîhe-ndürîmbui,’ mehomo,’ Pita ramehu.

God ai ahandî Yifiaî Aboedî Suda-yafe ndîfoambo koamarîhenda masahümündî

⁴⁴ Pita ai hoafiyuambe Yifiaî Aboedî ai nindou muᅅguambo hoafî himborîmayei ranaheiwamî makoso. ⁴⁵ Sudahündî anîhondümbö-rundeimbî Pita-babîdî masîfomo ai hepünafu hou yahomoya, “God ai ahandî Yifiaî Aboedî Suda sîhefî ndîfoambo amboanî masagadürî,” mehomo. ⁴⁶ Suda-yafe ndîfo ai ranîpoanîmbo ranîpoanîmbo hoafîna wataporîyeihü ‘God ai aboed-ani’ maseî ra himborîmemo. ⁴⁷ Asu Pita ai hoafiyuhü yahuya, “Aheimbo hîmonî hundürümbö nindou didai yowanî mambüsîndüra. Ai Yifiaî Aboedî masahümündî sîhîrî masahumîndefî nahurai-ane,” mehu. ⁴⁸ Asu ai aheimbo hoafiyundürühi yahuya, “Sisasîndî ndürînambo sîheimbo hundürü-ndürîmboemo,” mehu. Asu ai Pitambo hoafîyahündowohü seiya, “Se robabîdî yahunümbîmbo nîmbafî,” maseî.

11

Pita ai Serusarem+hü an+hondümbö-rundeimbi ahamumbo ran+moatükunî tüküme Feyo ran+imbo watapor+imbo-marandî

¹ Krais+indî hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu an+hondümbö-rundeimbi Suda-yafe hifambe an+ngomo ai himboriyomondane Suda-yafe ndifo ai-amboa God+indî hoafi ra masahümündi. ²⁻³ Raniyo asu Pita ai Serusarem+na hafuane an+hondümbö-rundeimbi nindou fihoeari karu tir+houndeimbi ai ahambo ng+n+ndî hoafiyomondowohü yahomoya, “Se-ana nindou fihoeari kefe tir+hefekoate-yomondi worambe apafi asu ai-bab+di sesi masowasifi,” mehomo.

⁴ Raniyo asu Pita ai piyu haya muŋgu-moatükunî tüküme Feyo ra ndore watapor+imbo-marandî. ⁵ “Sapo ro adükarî ngoafi Sopahü nimboambo God+imbo d+di+bafiyaheandühi nimboahani ran+poan+imbo moatükunî yafogoad+nambo nahurai wambo sowahi tüküme Feyoa hoeimar+heandi. Raniyo hoeari adükarî nahurai nin+imbai yimbuyimbu himborani kiki+ham+ndî haya asu wambo sowana sünambeah+ndî afur+imare koso. ⁶ Ro wagabe ragu himboyahan+yo nimambeah+ndî nin+hondî, yimbuyimbu t+jarümbi, amoasiri asu ndu ra hoeimar+heandi. ⁷ Asu ro himboriyaha yafambe mamî wambo hoafiyond+rühi yahoya, ‘Pita, se botiyafö, nin+hondî hifokoaro mando sowasifi,’ meho. ⁸ Nga ro hoafiyahühi sahiya, ‘Adükarî, wani. Suda ro sesi moaruwai-ane sefi ar+hundî ra moai sahasi r+handî,’ masahando. ⁹ Nga yafambe ranai sünambeah+ndî asukai wambo hoafiyond+r+hü yahoya, ‘Nin+moatükunî God naf+marandî ranana aboed-ane, nga se ngiri moaruwai-ane mbisafi,’ meho. ¹⁰ Ranimoatükunî ra refe hayambo-yowan+yo asu muŋgua ninoumayo ra sünambe asukaiyo hümaram+ndo hafo.

¹¹ Asu ranî simboani ham+ndî nindou ngimi ai sinimo wori ro nimboaheimbi rasowahi tüküme fundî. Nindou mamî Sisariahündî ai wambo fihem+ndiri hifombohündamboemo koamar+hepura mas+nimo. ¹² Yifiafi Aboedi ai wambo hoafiyohü yahoya, ‘Se y+himbokoate ai-bab+di ngafi,’ meho. Raniyo an+hondümbö-rundeimbi 6 an+ngomo ndanamboa ro-bab+di mahomo. Asu ro hefi Kornirius+ndî worambe mafariyahundî. ¹³ Asu ai hoafiyumunühi yahuya sünambeah+ndî nendî mamî wandî worambe farifi manüŋguwa hoeimar+hini. Ai yahuya, ‘Nindou bidifiri Sopanambo koand+hawapurî nduri Saimon+imboyu Pitamboyu-randeimbi ranahambo hoafiyowanî sifombohünda. ¹⁴ Ai sihambo hoaf+ndün+nimbui asu hoafi ran+nambo God ai se sihafî fik+m+n+ndî-bab+di aboedambo ndeandür+imbui,’ mehu.

¹⁵ Ro peya hehea watapor+imbo-r+handambe Yifiafi Aboedi aheiwami makoso, weanurühi sihefiwami makoso nou. ¹⁶ Ro Adükar+ndî hoafi asukai hohoan+imomayahi. Horombo ai yahuya, ‘Son hoenambo hundüra-marandüri, nga Yifiafi Aboedi ai kosowohü ranambo se hundüri-ndeimboyei,’ mehu. ¹⁷ Horombo sihiri Adükarî Sisas Krais an+hondümbö-mar+hura God ai Yifiafi Aboedi moani mase-muni, nga haponda Yifiafi ra Suda-yafe ndifoambo amboani moani masagadüri. Nga ro nünunahurai nindou-yahi an+imbo God+ndî nafî kiki+ndîhe günd+heandani hundüri+koate-mandeia?” mehu.

¹⁸ Asu Sudahündî ai hoafi ra himboriyomo hou moai simborî ahambo asukai hoafiyomo, nga God+imbo adükar-ani yahomo hoafiyomondühi yahomoya, “God ai sihefi ndifoambo amboa mafar+hendüra ahei hohoan+imo moaruwai h+n+ng+ndîhi hehi asu yangiri koadürümbo nimboeimboyei,” mehomo.

Aboedi hoafi Andiok+hü tüküme Feyo

¹⁹ Horombo Stifen+imbo hifokoar+horî hehimboyowanî Sisas+imbo an+hondümbö-r+hindeimbi ranaheimbo moaruwaimbo mar+hindüra bukürümehindî. Ai hei Finisia hifi+hü, Saiprus hifi+hü, Andiok ngoafi+hü tüküyahi hehi aboedi hoafi Sudambo yangiri hoafimehündüri. ²⁰ Nga an+hondümbö-rundeimbi bidifiri Saiprus+hündî, Sairinihündî

ai Andiokînambo homo Grikîmbo amboani Sisas Adükar-ani yahomo hou aboedi hoafi ra hoafimemo. ²¹ Asu Adükarîndi ngîndi ai-babîdi manîngowa nindou afîndi ai Ahambo anîhondümborîhîndühî süngumarîhorî.

²² Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi Serusaremîhü hoafi ranahambo hîmborîyei hehi Barnabas koamarîhehora Andiokîna mahu. ²³ Barnabas ai hu tüküfi God ai nindou aboedi-aboedi-mareandürî ra hoeire haya hîhîf-hîhîfîyuhü ahei ngüsüfoambe ngînamündî-ndürühî yahuya, “Nîmbî-nîmbî si se Adükarîmbo aboedi süngundîhorî,” mehu. ²⁴ Barnabas ai nindou aboed-ani, nga Yifiafi Aboedeimbiyu haya asu afîndi hamîndi anîhondümboreandeimb-ani. Asu nindou afîndi ai Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi babîdimbo mamambe-mehîndi.

²⁵ Ranîyu asu Barnabas ai Sorîmbo kokombo Tarsus ngoafîna mahu. ²⁶ Ahambo hoeirîrî mbura serîmündü Andiokîna mahafanî. Mamî hîmbanîyo haya nindou yimbu ranai Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi babîdimbo fandîhimbo afîndi yamundî-marîneandürî. Asu Andiokîhü weangurühîdîdî Sisasîmbo anîhondümborîhîndeimbi ranaheimbo Kristen anei masahündürî.

²⁷ Ranî-sîmboani Godîndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi bidîfirî ai Serusarem hîningîru hou Andiokîna makosîmo. ²⁸ Nindou mamî aihündî Agabus-ani. Yifiafi Aboedi ai ahambo hoafimendoa ai botîfi hoafiyundürühî yahuya, “Süngunambo munğu hîfi ndanîhü wembo adükarî tükündîfemboe,” mehu. Ai yare hoafîmayu, nga süngunambo Krodius ai Romî-yafe adükarî bogorî nünğuambe wembo ra tüküme Feyo. ²⁹ Ranîyu asu süngurîhîndeimbi ai Sudahündî wandafî mamî farîhefembo-hündambo kakî koarîhefembo hoafi fîmarîhümündi. Mamamî ai aheimbo kakî saimbo sei hehi hohoanîmoyeihü kakî bidîfirî yîboborîhi masîhehindürî. ³⁰ Ai Barnabas asu Sor koamarî-hehipîra kakî ra sowandîfanî hena Serusaremîna hahüfanî hîfandî-rundembîmbo masabînapurî.

12

Herot ai Sems hîfokoarîrî mbura Pitambo karabusîmarîrî

¹ Ranî-sîmboani bogorî adükarî Herot ai Kraisîndi nendi bidîfirambo moaruwaimbo-mareandürî. ² Ai hoafîmeyuwa Sems Sonîndi amonęo pisao yihîmîndînambo hîfokoamarîwurü. ³ Herot ai hoeireanda Suda ai ranahambo aboed-ane maseiamboyu Pitambo kameihî karabusîmarîrî. Suda ai bret yisîkoate-sesesîmayei rasîmboa Herot ai ramareandî. ⁴ Ai Pitambo serîmündü karabus worambe hîningîmarîra, yimbuyimbu bidîfirambe yimbuyimbu ami ai hîfandîmarurî. Herot ai yare hohoanîmoyuhüya, “Awi Suda ai bret yisîkoate-sesesîndei mbundühümborîmbo ro Pitambo weindahî papî-hoafîndühünî-mboeahî,” mehu. ⁵ Asu Pita ai karabusî worambe mamaru, nga anîhondümborîhîndeimbi ai ahambohünda Godîmbo dîdîbafîyei marîhündî.

Pita karabus worî hîningîmareandî

⁶ Ndanî nîmbînambo sümbu noufe Herot ai Pitambo papî-hoafîmbo yahumboyu sen yimbunambo hüputüpurundümo ami yimbu-yafandî mbusümo sîhawura mapu. Asu hîfandîru-rundeimbi ai karabus worî yipurîkîmî hîfandîmarundî. ⁷⁻⁸ Nîmehünou Adükarîndi sünambeahündî nendi ai manünęuamboyo asu worambe si pîmayoa Pitambo ngîrîsafînî sindira botîmefîwa hoafîyuhü yahuya, “Nîmai botîyafî!” mehuamboyo nîmehünou asu sen ai Pitandî warîhündî fufurîmarîhoayo. Sünambeahîndî nendi ai Pitambo hoafîyuhü yahuya, “Hoearî yîhuruyafî mbura su güdo,” mehuambo Pita ai rasünęu-mareandî. Asu sünambeahîndî nendi ai yahuya, “Sîhafî hoandarî hoearî güdo mbura wandî süngü sînfî,” mehu. ⁹ Ranîyu asu Pita ai ahandî süngü karabus worî safambeahîndî tüküme Feyo. Nga Pita ai sünambeahîndî nendi ramarîrî ra moai weindahane yahu, nga yafogoadî-nambombai yahuhayamboyo. ¹⁰ Yîbobo ai

hafanî yimbu hîfandî-rînandeimbî ngasündîne hena karabus ain yipurî ra-sowahî tükümeñîneandî. Yipurî ra ahafanîmbo moanî timarîhoayo-wamboyanfanî weindanî tüküyafîne hena adükarî nafî süngu hafanî asu nîmehünou sünambeahîndî nendî ai ahambo hîñîngîmarirî.

¹¹ Pita ai wudîpoapore fîfîre hohoanîmoyuhü yahuya, “Haponda ro anîhondümbö fîfîrîhe-amboanahî Adükarî ai ahandî nendî koamarîheira kusü mafarîhendîra Herot ai ngîrî wambo moaruwaimbo-ndeandîrî. Suda ai wambo moaruwaimbo-fendîrîmbo mehomo, nga ngîrî randundîrî,” mehu. ¹² Ranîyu asu ai Maria, Sonîmboyu Makîmboyu-randeimbî hondandî worîna mahu. Nindou afîndî ai ranîhü Godîmbo didîbafî-fembo-hündambo gugurîmehindî. ¹³⁻¹⁴ Ranîyu asu Pita ai hu yipurühî pîrako-pîrako-marandamboyo nîmorehî ratüpurîyo-randeimbî ahandî ndürî Roda ai yipurî sübüdühefembo ho Pitandî yasîmondî hîmborîyo haya hîhîfî-hîhîfîmayo. Ranîyo asu yipurî moai sübüdühendî, nga hîhîrîfe worî safana pîpîyo ho hoafîyondürühî yahoya, “Pita yipurî nafîtambehü anüngu,” mehoamboyo. ¹⁵ Asu ai ahambo hoafîyeihî seiya, “Se ra hîhîndî-hîhîndî-yafühîyafî!” masei. Nga asu ai yahoya, “Tîkaipoanî, nga anîhondümbö asahî,” yahoenîngo asükaiyo hoafîmayo. Asu ai hoafîyeihî seiya, “Awi sünambeahîndî nendî Pitambo hîfandîrürî-randeimbî-mbai ranana?” masei.

¹⁶ Asu Pita ai asükaiyu pîrako-pîrako-marandamboyo ai yipurî sübüdü-hehindîhünda hoeirîhorî hehi hepünîmehindî. ¹⁷ Pita ai aheimbo warînambo afoai yahu haya Adükarî ai ahambo karabus worambeahîndî serümündü moanambühî tükümeñîyo hoafî ra wataporîmayu. Ai yahuya, “Sems asu wandafî mamî ranahamumbo hoafîndahüpürî,” mehu. Asu ai Pita ranîhü hîñîngîrîrî haya ngorü goanîñî mahu.

¹⁸ Asu ranîyo ngorü siambeahî Pita ai nîmarîkoate-mayuwa, ami ai hepünafundühî afîndî hohoanîmo-yomondühî yahomoya, “Pita nüngufiyuwa?” mehomo. ¹⁹ Herot ai Pitambo karabus worî munğu kokofefimbo hoafîmepuramboemo ramarundî, nga asu moai hoeirüwurü. Ranîyo asu karabus hîfandî-rundeimbîmbo Pita ai aboedambomeñîyo ranîmbo düdumareapürî, nga ai moai didîboadoru hoafîyomo. Ranîyo asu ahamumbo hîfokoeñî-pürîmbo hoafîmayu. Sünguna ai Sudia hîfî hîñîngîre haya hanü Sisaria ngafîhü mamaru.

Herot ai yîfîmayu

²⁰ Herot ai Tairîhündî asu Saidonîhündî ranaheimbo ngîñîndî-marandürî. Ranîyei asu ai fandîhi hehi nindou bîdîfîrî ahambo sowana koamarîhehipura mahomo. Weangurühî ai Brastus, bogorî adükarîndî ratüpurîyo-randeimbî-mayu, ranahambo yahomoya, “Farîhawamunî,” mehomo-ndamboyo. “Fandîhehea-pürîmboyahî,” mehu. Ai Herot soana homo hoafîyomondühî yahomoya, “Sîhîrî aboedî-aboedî-ndahumboane,” mehomo. Nîmboe hîfî ra Herot ai hîfandîmarandî ranîhü Tair asu Saidon ai ahei sesî sahümündî rîhündühî wambo. ²¹ Ranîyo Herot ai mamî sîhî ware haya, ahandî adükarî bogorî hoearî yihuru-ramündü haya, ahandî adükarî bogorî nîmarî fondîwamî nîmarümbö nindou afîndî ranaheimbo wataporîmbo-marandürî. ²² Asu nindou ranai puküna hoafî karîhehindühî seiya, “Ndanana god mamîndî yafambe-ane! Nga nindou-yomondî yafambeyopoanî!” masei. ²³ Asu Herot ai ahei hoafî ranîmbo moai ambe yahu asu ai moai Godîmbo adükar-ani yahu. Ranîmboyo sünambeahîndî nendî hari-memondowa nüngarî ahandî safî ra sahüsi wakîrîhi marîhünda yîfîmayu.

²⁴ Nga asu Adükarîndî hoafî ai ngîñîndî tüküfe haya munğuambo ngoafî maho. ²⁵ Asu Barnabas, Sor ai ratüpurî Serusaremîhü moendîrîne hena hîhîreafîne Andiok ngoafîna mahafanî. Ai Son Mak sowarîndîfanî hena ai-babîdîmbo mahomo.

13

Barnabas Sor+imbo God+ndi ratüpurimbo koamar+haup+ra mahafani

¹ Sisasimbo anihondumbo-r+hindeimbi Andiokihü an+boadei ranabei mbusümo God+ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu yamundu-rundeimbi maningomo. Ahamundi ndürî ra Barnabas, Simion, ahambo fi n+imbandi sei mar+hündi, Rusius Sairinihündi, Manayen, ai Herot bogor+ndi ngunindiyu asu Sor. ² Ai God+imbo hohoan+moyeihi sesi weh+yeiane, asu Yifiafi Aboedi ai hoafiyohü yahoya, “Ro Barnabas weimbo Sor wandi ratüpurî ratüpurimbo d+bon+mehap+r-ane, nga se ahafan+imbo ranî ratüpurimbo kaboadihi hin+ng+ndihip+rî,” meho. ³ Ran+imboemo ai sesi weh+yomondühi ahamundi warî ahafand+wami nandu houmbo koamar+haup+ra mahafani.

Barnabas asu Sor Saip+ras+hü God+ndi hoafi hoaf+mefani

⁴ Yifiafi Aboedi ai Barnabas, Sor ahafan+imbo koamar+hep+ra Serusia ngoaf+na mahanifani. Ran+hü ai sipambe faref+neanda sip ai Saiprus airan+nambo sep+r+im+ndi maho. ⁵ Ai Saramis ngoaf+hü tüküyaf+ne hena Suda-yei rotu worambe God+ndi hoafi watapor+imbo-mar+nandi. Son Mak ai-bab+di+imbo manüngu ahafan+imbo far+hefep+r+imbohünda.

⁶ Ai Saiprus airan ngasünd+ne Pafos+hü tüküme+neandi. Ran+hü t+bag+re randeimbi mamî hoeimar+nerî, ahandi ndürî Barsisas. Ai Sudahündiyu asu t+karehaya hoafiyuhüya, “Ro God+ndi hoafi hoaf+ya r+handeimb-anahi,” mehu. ⁷ Ai gafman bogorî Sergus Paurus-d+bo mamaru. Sergus Paurus ana aboedi hohoan+moyu kükühi+foare f+reandeimb-ani. Ai God+ndi hoafi h+mbor+imbo y+firiyuhü asu Barnabas Sor+imbo mborai mehup+rî. ⁸ Nga asu t+bag+re randeimbi Erimas ai gafman bogorî ranahambo Sisas+ndi hoafi anihondümb+ofembo ra yowanî yahundombo Sor weimbo Banabas+imbo h+finambo-mareap+rî. (T+bag+re randeimbi Barsisas ndürî ra Grik hoaf+nambo Erimas-ane masei.) ⁹⁻¹⁰ Nga Sor, Grik hoaf+na ahandi ndürî Por. Yifiafi Aboed+ndi ratüpurî wor+borî k+daboari-mayu ranai Erimas+imbo h+imboa parirühî yahuya, “Se-ana Satan+ndi n+mor-anafi asu se-ana aboedi hohoan+mo ranahandi hürütimb-anafi. Munguambo t+kai hoafi, moaruwai hohoan+mo s+hafi ngusüfoambe amaro ranana af+ndi ham+nd-ane. Se-ana munguambo Adükar+ndi aboedi nafî moaruwaimboro randüh-anafi. Awi se ranî hohoan+mo ra hin+ng+fembo moei saf+imboyafa? ¹¹ Asu se h+mbor+ndafi! Hapondanî Adükarî ai s+hambo h+imboari sündian+nani se tütümondamboyafi. Haponda se ng+rî hüf+ham+ndi hoeindowandi, nga ak+idou gedühi safî n+mand+imboyafi,” mehundo. Ran+yo asu n+mehünou mbur+ngai peyowohüyo Erimas+imbo n+imbi mamaro. Ran+yu asu ahambo wat+jar+hü k+k+himündi hefembo nafî nafuimbohünda nafî kokomarandi. ¹² Gafman bogorî ai ra hoeire haya anihondumbo-mareandi. Asu ai Adükar+imbo yamundife hoafi hoaf+mefani ra h+mbor+yu haya hepün+mefiyu.

Barnabas Sor ai Andiok ngoaf+hü Pisidia-yafeambe Adükar+ndi hoafi hoaf+mefani

¹³ Por asu nindou b+di+f+rî ai-bab+di Pafos ngoafi ngasündundan+yo sip ai sepur+im+ndi haya Perga ngoaf+nambo Pamfiria-yafeambe maho. Nga Son Mak ai hin+ng+reapuri haya h+h+r+fi Serusarem+nambo mahu. ¹⁴ Ai Perga ngasünd+ne hena, hafanî Andiok+hü Pisidia-yafeambe tüküme+neandi. Ran+yo asu moanî ngoaf+imbo n+mar+imbo si ras+imboanî ai Suda-yafe rotu worambe kefoene mamarifani. ¹⁵ Moses+ndi ahnümübi hoafi asu God+ndi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi ra bokar+hoemo mburumbo asu h+find+rundeimbi ai hoafiyomondühi yahomoya, “Wandafi weimbo, se nindou-yei ngusüfoambe ng+nem+nd+imbo hoafi hohoan+mo-ndafandühi ana, hoaf+ndafanî,” mehomo. ¹⁶ Por ai bot+fi nüngumbo warî pakar+foareandühi hoafiyuhü yahuya, “Wandaf, Israer+hündi asu nindou amurî

Godimbo ahinirihorî rihündeimbi se himborindei. ¹⁷ Israer-yafe God ai sihefi amoao kamafoareandür-ane. Ai Isipihü fehefehündi-yahi niboadeiane, God ai ngorü süngumareanda nindou afindi momorimayi. Süngunambo ahandi adükari nginindinambo ai semündündürî Isip hiningirîhi hehi mahei. ¹⁸ Nimî wohî furikoate-reandühi niboadeimbo 40 himbanî Godîndî hoafimbo moei masei, nga asu God ai aheimbo fehefendürimbohünda tîrîfomayu. ¹⁹ Kenan-yafe hîfîhü 7 sirî God ai aheimbo yîhîrîrearühî hîfî ra Israer aheimbo masagadürî horombo hoafimayu süngu. Horombo Israer ai Isip sowana hei nimareimbo asu süngunambo Kenaninambo mahei ra 450 himbanîyo. ²⁰ Süngunambo God ai Israerimbo hîfandîyondürimbohünda yîboboru rundeimbi nindou kamafoareapura ai hîfandîrundürî homomboyoy süngunambo Samuer Godîndî hoafi hoafiyu-randeimbi ai tüküfi ahamundi fondi kasimaramüdu.

²¹ Rani-simboani Israer ai adükari bogorî semîndimbo hoafimehündowamboyu asu God ai Sor, Kisîndî nimorî, ahei adükari bogorî kamafoarirî. Ai-ana Bensaminîndî sîrambeahînd-ani. Ranîyu ai adükari bogorimbo 40 himbanî mamaru. ²² Nga God ai ahambo raguanamborirî mburambo Defit ahei adükari bogorimbo hiningîmarirî. God ai ahambo hoafiyuhü yahuya, 'Ro Sesîndî nimorî Defit fîfirîhini, nga wandî ngusüfo ai nindou rahurai ranahambo anahî hohoanîmo-ayahî. Nimboe ai anîmbo wandî hohoanîmo süngundeambui,' mehu. ²³ God ai Defitîndî sîrambeayahîndî Sisas sihefimbo aboedambo-fembohünda Israer sowana koamarîherü horombo hoafimayu süngu.

²⁴ Sisas ai weindahî tüküfekoate-yuambe Son ai Israerihündî muᅅgu ranaheimbo aboedî hoafi bokarîhendürühî yahuya, 'Sihei hohoanîmo moaruwai daboadanambo-ndîhinda asu siheimbo hundürü-ndîhandürî-mboyahi,' mehu. ²⁵ Ndeara Son ai ahandî ratüpurî muᅅgumbo yangîrî-yoanîyo ai hoafiyuhü yahuya, 'Se hohoanîmoyeiya ro dideyaha? Ro-ana nindou sapo se hîfandarîhündî ranîyahîpoanî. Se himborîyei! Nindou ra sünguna tükündîfimbui, nga ro-ana ahandî sufîhîndî wofî fufurîhefembo ra aboedîyahîpoanî,' mehu.

²⁶ Wandafi mamî, se-ana Abrahamîndî ahuirî anei, asu Suda-yafe ndîfo se Godimbo hohoanîmoyei arîhündî God ai aboedambo-ndeamunîmbui hoafi ranana ai sihefimbo soana koafoareamboani. ²⁷ Serusaremîhündî nindou anei asu ahei bogor-anemo ai moai Sisasimbo aboedambore randeimb-ani sei ndorîhorî fîfirîhorî. Asu ai moai Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondî hoafi muᅅguambo ngoafimbo nîmarîmbo si ranambe hoeiru marundî ra fîfirîhîndî, nga wantî. Ai ahambo papî-hoafîmarîhorî horombo Godîndî hoafi hoafiyomo-rundeimbi ranî-moatükunî tükündîfemboe mehomo süngu. ²⁸ Nga yîbobofeambe Sisasimbo hîfîkoefimbo moai hoafi yangoro, nga asu moanî hoangîrîhi hehimboyei papî-hoafîrîhorühî Pairatîmbo hoafîyeihî seiya, 'Hîfokoarîworî,' masei. ²⁹ Ai muᅅguambo moatükunî ramarîhîndî ra horombo Baiborambe hoafîmayo süngu. Ranîyo süngunambo nîmî keimbi karîhendeimbi-fîhîndî foarîndümo hanîmo honᅅguambe masîhawurî. ³⁰⁻³¹ Nga God ai ahambo yîfîhündî botîmarîramboyoy nindou ai-babîdî Garîrî hîningîru hou Serusaremînambo afîndî si mahafomo ranai ahambo hoeimarüwurü. Nindou ranai haponda Sudambo ranîmbo wataporîmboru marundî.

³²⁻³³ Haponda ro siheimbo yarîho hoafayehî: God ai sihefi amoao mamîmbo horombo hoafîmayo süngu haponda ahei ahuirîmamî sihefimbo anîhondümbö tüküme Feyo ra Sisas yîfîhündî botîmarîrî. Ndani-moatükunî hoafîmayo ra Herü Buk yimbu ranambe amboa mbapenîngo.

'Se wandî nimor-anafi,
haponda ro sihafî ape-anahi.'

Buk Song 2:7

³⁴ God ai yifihündi ahambo botimariri, nga ai ngiri hihindüfi ngu yifi ambe-ambe sümbondu. Ranimoatükunî ra God ai hoafimayu süngu,

‘Ro siheimbo aboed-aboed-ndiheandürühi
asu anihondü aboedi moatükunî ndahandürimboyahi
horombo ro Defitimbo saimbo hoafimayah süngu.’

Aisaia 55:3

³⁵ Ranimboyo ngorü Herü Bukambe hoafiyohü yahoya,

‘Sürihoeimbi nindou ranahambo se ngiri hinngi-ndoworani sümbondu,’ meho. *Buk Song 16:10*

³⁶ Defit ai nunguambe Godindi hohoanimo süngu ratüpurimayu. Süngunambo ai yifimayuwamboyo ahandi amoaobabidimbo masamboarîhora asu ahandi fi ra sümbomayo. ³⁷ Nga sapo nindou God ai honguambeahindi yifihündi botimariri ranana moai ahandi fi ra sümboyo. ³⁸⁻³⁹ Ranimbo-animbo, wandafi mamî, se fifirimbirihinda-mboane, ro siheimbo hoafi aboedi hoafiyefühi sefiya, Nindou ndanana wanjei shei moaruwai hohoanimo gogorindihembui. Mungu moaruwai hohoanimo ra Mosesindi ahinümbi hohoanimo ana ngiri gogorindihe mbunda nindou mbumundi mbiiso. Nga nindou Sisasimbo anihondumbo-arîhorî ana, ahei moaruwai hohoanimo gogorihendühi nindou mbumundi mbüsümbui. ⁴⁰ Ranimbo animbo se hibadühündi! Nga rananî moatükunî Godindi hoafi hoafiyomo-rundembi hoafimemo ra siheimbo sowahi tükündifemboe. ⁴¹ Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya,

‘Anihondumbo-fekoate-yeimbi, se himborindei,

Se-ana hepünündahi mbundühi ngei yifindei.

Nimboe se niboadeiambe ro mamî-moatükunî ratüpurî-ndamboyahi.

Nindou mamî ai ratüpurî ranahambo hoafayu ana,

se ngiri anihond-ane mbi sei,’

Habakuk 1:5

mehomo,” mehu.

⁴² Asu Por, Barnabas ai Suda-yafe rotu wori hinngirîne hena hafandaniyo, nimorehi nindowenihî ai hoafiyehî seiya, “Ngoafimbo nîmarî si ranambe hoafi nda süngunambo asukai yihoeimbo hoafindafanî,” masei. ⁴³ Rotu wori hinngirîhi moanambühi tüküyahindanî, Suda nindou asu ndifo Suda-yafe rotumbo heirihündeimbi ai Por Barnabas yafandî süngu mahei. Aheimbo dibafirînearühi safaniya, “Se Godindi moanî hipoambofe ranambe nîmboei ngei,” masafanî.

⁴⁴ Asukai ngorü ngoafimbo nîmarimbo si ranambe nindou adükari ngoafihündi munguambo ai Adükarîndî hoafi himborimbo mafandihindî. ⁴⁵ Asu Suda ai nindou afîndî hoeirîhi hehi ngusüfoambe moaruwaimayei. Ranîyo ai Porîndî hoafi hifinambo-rîhindühi moaruwai moaruwaimbo-marîhindî. ⁴⁶ Ranimboyo Por weimbo Barnabas ai yihimbokoate hoafiyafandühi safaniya, “Godindi hoafi siheimbo boatei mbihowamboane. Nga asu se hoafi ndanahambo daboadanambo-arîhindî. Ro rarîhe hohoanimoayahî, se sheihoarî hohoanimoyehî seiya, ‘Ro-ana koadürümbo-koadürümbo nîngombo ra ngirîndefî,’ aseî. Ranimbo animbo se himborindei! Haponda siheimbo hinngirîhorü hohoa shei ndifo sowana ahehi. ⁴⁷ Adükari ai yihoeimbo hoafiyuhü yahuya,

‘God ai nindou aboedambo-fembo ranahambo munguambo hifi semîndî hombohünda ro sihambo Suda-yafe ndifombo si nahurai hinngî-marîheanî,’ ” masafanî.

⁴⁸ Suda-yafe ndifo ai hoafi ra himborîyei hehi hihif-hihifîyeihî Adükarîndî hoafi aboed-ane masei. Munguambo nindou God ai yangirî gedühi nîngombo kamafoareandürî ranai anihondumbo-marîhindî. ⁴⁹ Adükarîndî hoafi ra mungu hifi ranîhü maho. ⁵⁰ Ranîyo asu Suda ai ngoafi hifandî-rundeimbi asu Suda-yafe ndifo nîmorehi bogorî Godimbo hohoanimoyei rîhündeimbi ranaheimbo hohoanimo botimarîhindüra Por Barnabasimbo moaruwaimbo-rîhipîrühî ahei ngoafihündî hemafoarîhipîrî. ⁵¹ Ranimboyafanî ai ahei hohoanimo moaruwai ra fifirîmbirîhinda

safanî hena nafuimbohünda hîfî hasüfî ahafandî yirîfîhîndî kükifoarîne mburîna asu Aikoniamînambo mahafanî. ⁵² Yîfîafî Aboedî ai Andiokîhündî Sisasîmbo süngurîthoreimbî ranahei fiambe tüküme Feyondüra afîndî hîhîfî-hîhîfîmayei.

14

Por Barnabas ai Aikoniamîhü aboedî hoafî hoafîmefanî

¹ Aikoniamîhü Por weimbo Barnabas ai asükai mamî rasüngu-marîneandî. Ai Suda-yafe rotu worambe hafanî kefoene hoafî dîboadorîne wataporîmbo-marînandî ranî süngu asu Suda-yafe ndîfo afîndî ai anîhondümbö-marîhindî. ² Nga Suda bîdîfîrî anîhondümbö-fekoate-yeimbi ai nîmorehî nindowenihi Suda-yafe ndîfo bîdîfîrî-yafe ngusüfoambe botîmarîhi-ndüramboyei anîhondümbö-rîhindeimbîmbo yi boaruko-marîhindürî. ³ Ai gedühî Aikoniamîhü nîmbafanîmbo Adükari-mbo-hündambo yîhîmbokoate hoafîyafanî marînandî. Ranîyo Adükari ai ahafanîmbo ngînîndî masagapîra hepünîfeimbi asu ngînîndî moatükunî ramarîneanda ai ahafandî hoafî ranai Adükari-ndî hîpoambo ra anîhond-ane yaho nafuimeyondürî. ⁴ Nga nîmorehî nindowenihi adükari ngoafîhündî ai yîkürübümehîndî. Bîdîfîrî ai Suda-babîdîmbo-yahîndî asu bîdîfîrî ai Kraisîndî hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbî babîdîmbo-yahîndî. ⁵ Süngunambo Suda-yafe ndîfo asu Suda ahei bogorî-babîdîmbo sübabî hoafîrundühî yahomoya, “Sîhîrî ahafanîmbo moaruwaimbö-ndîhupîrühî nîmoeinambo hîfokoandîhu-pîrîmboane,” mehomo. ⁶ Ranîyo ai ra fîfîrîne hena fefoene hena Rikonia-yafeambe yimbu adükari ngoafî Ristra asu Debi ngoafîhü tüküyafîne mburîna ranî hîfîkîmî mahafanî. ⁷ Ranîhü amboanî nîmbafanîmbo aboedî hoafî wataporîmbo-marînandî.

Por Barnabas ai Ristrahü asu Debîhü aboedî hoafî hoafîmefanî

⁸ Ristrahü nîndou mamî tîjarî moaruwaimbü mamaru. Ahandî hondî ai rahurî wakîmarîmîndo-ane, nga ngîrî hoahoangu ndandî. ⁹ Asu ai Porîndî hoafî hîmborî-mayua, ahambo hîmboarî parîrî nüngumbo hoeirîra ahandî anîhondümböfe ranînambo God ai wanjei aboedîndîrîmbui. ¹⁰ Ranîmboyu Por ai puküna hoafîyuhü yahuya, “Sîhafî tîjarînambo botîyafö nîmbafî,” mehundowamboyu horîpîrîhoei piyu mburambo hoahoangu wakîre marandî.

¹¹ Nîndou afîndî ai Por ramareandî ra hoeirîhi hehi Rikonia-yei hoafînambo puküna hoafîyeihî seiya, “God bîdîfîrî nîndoumbo-yafîne henambo sîhefîmbo sowana makosafanî,” masei.* ¹² Asu Barnabasîmbo ndürî Sus dükamarîhorî. Asu Por ai hoafî wataporîmbora randeimbî-mayua ranîyo asu ahambo Hemis-ani masahündö. ¹³ Susîndî adükari rotu worî adükari ngoafî hîmboranîkîmî mafondaro. Ranîyo Susîmbo sesî sîhai-randeimbî ai burmakau anamîndî bîdîfîrî asu nîmî ahurî wofî amboa sîfîmbî semündü haya adükari ngoafî yîpurî nafîtambekîmî sünü tüküme fîyu. Nîndou afîndî ai-babîdî Por Barnabasîmbo, “Ai yîhoeî god-anafanî,” sei hehi burmakau hîfokoefe segopîmbo masei.

¹⁴ Nga Kraisîndî hoafî sowandîfanî hafanî-rînandeimbî ai ranî hoafî hîmborîyafanî hena yowanîmbo hohoanîmo-yafandühî ahafandî hoearî hîrîne hena pîpîyafanî hafanî nîndou afîndî-yafe mbusümo puküna hoafîyafandühî safanîya, ¹⁵ “Wandafî mamî se, nîmboe ramarîhînda? Ro-ana nîndou yangîrî se nahurî-anehî. Ro sîheimbo aboedî hoafî wataporîmbo-rîhoanda se nîmîndîkoate-moatükunî ra hînîngîndîhi hehi God Yangîrî Nüngumbü sowana ngei. Ai sünü, hîfî, sîrîwara asu muŋgu-moatükunî ranambe engoro ra nafîmarandî. ¹⁶ Horombo God ai nîndou muŋguambo hîfîhü hînîngîreandüra, ahei hohoanîmo süngu hei marîhündî. ¹⁷ Nga ai anüngu ra

* **14:11:** Ai rarîhi hohoanîmoyeihî Sus ai ahei adükari bogorî god-ani asu Hemis ai Susîndî yasîmondîhündî hoafî semündü hu hoafîyu-randeimb-ani masei.

nafuimbohünda sîhefîmbo aboedîreamunî arandî. Ai sîheimbo sünambeahîndî hoe koafoare nûmbür-ambeahîndî sesî yimungu-remîndambe sagadürî arandî. Ai sesî afîndî asu ngusüfoambe hîhîf-hîhîfî sagadürî arandî,” masafanî. ¹⁸ Ai ranî hoafi ra wataporîmbo-marînandî, nga nindou ai ahafanîmbo burmakau hîfîkoefe sîhefembo hohoanîmo-mayei hei, nga ai kîkîfoefe-ndürîmbohünda tîjîrîfomefanî.

Ai Porîmbo nîmoei pîmarundî

¹⁹ Ranîyo Andiokîhündî-yomo asu Aikoniamîhündî-yomo Suda bîdîrîfî ai sînimbo nindou-yei ngusüfoambe botîmarundûra ai Porîmbo yîfîmbiyuwa yahomo houmbo nîmoeinamborurû mburu asu ngoafî bîdîfîranî kiafu hüründümo mahomo. ²⁰ Nga Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbi ai sînei wakîrîhorî manîmboeia ai botîfi haya, asûkai adûkarî ngoafîna mahu. Ranîyu asu ngorû sina Barnabas dîbombo Debinambo mahafanî. ²¹⁻²² Ranî ngoafîhü aboedî hoafi ra bokarîmarî-heneanda asu nindou afîndî ai Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündei-mbîmboyahi tükümehîndî. Ranîyo asu ai hîhîrîyafîne Rîstra, Aikoniam, asu Andiok ranînambo hafanî süngurîhorî-rîhündeimbi ngînandîfî-nandürühî safanîya, “Se Godîmbo ndondîhi anîhondümbö-ndîhorî ndühündî. Tîjîrîfo afîndî sîhefîmbo tükündîfemboe sîhîrî God ngînîndî hîfandarandî ranambe hombohünda,” masafanî. ²³ Asu mamî ngoafîhü anîhondümbö-rîhindeimbi ranaheimbo nindou hîfandî-yondürî rambo kafaorîneapurî hena asu sesî wehîyafandühî Godîmbo dîdîbafî-mefîneandî. Asu ai Adûkarîmbo anîhondümbö-marîhorî ahandî warîwamî aheimbo hînîngî-marîneandürî.

Ai hîhîrîyafîne Siria-yafe-ambe Andiokînambo mahafanî

²⁴⁻²⁵ Ranîyo ai Pisidia-yafe mbusümo hafanîmbo Pamfiria-yafeambe tüküyafîne Pergahü hoafi-wataporîmbo-rînrû mburîna asu Atarianambo mahafanî. ²⁶ Ateriahü ai sipambe farîyafîne hena Andiokînambo sepîmîndî maho. Ranîhü horombo Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi ai ahafanîmbo Godîndî ratüpurî ratüpurîmbohünda hînîngî-rîhipîrühî seiya, “God ai sîhafanîmbo hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei. Asu ai ratüpurî ra ratüpurîyafanî moendî-marîneandî. ²⁷ Ai Andiokîhü tüküyafîne hena, anîhondümbö-rîhindeimbi-mbo gugurî-marîneandürî. Asu mungu-moatükunî God ai ahafandî warî süngu ratüpurîmayu ranahambo hoafîmefanî. Ai hoafîyafandühî safanîya, “God ai ngorû nafî nafîmaranda Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîmbo anîhondümbö-marîhorî,” masafanî. ²⁸ Asu ai afîndî si Sisasîmbo süngurîhorî-rîhündeimbi-babîdîmbo mamarîfanî.

15

Serusaremîhü Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi-yafe bogorî ai gugurî-mefundî

¹ Ranîyo asu nindou bîdîfîrî ai Sudianîpoedî Andiokîna kosîmo Suda-yafe ndîfo Sisasîmbo anîhondümbö-rüwureimbi-mbo yamundîrûpurühî yahomoya, “Se Mosesîndî hohoanîmo süngufekoate-ndîmondühî sîhamundî fîhoearî kefe tîrîhefekoate-ndîmondanî asu ngîrî aboedambo-ndafundî,” mehomo. ² Asu Por Barnabas ai Sudiahündî-babîdîmbo hoafîna sîmborî sîmborî-memo. Ranîmboemo anîhondümbö-rundeimbi ai hoafi fîründümondühî yahomoya, “Por, Barnabas asu nindou bîdîfîr-amboanî ai Serusaremînambo mbîhomo-ndamboane. Asu ai hoafi ra Kraisîndî hoafi sowandümo homo-rundeimbi asu hîfandî-rundeimbi-babîdîmbo dîdîboado-mbîrundamboane,” mehomo. ³ Anîhondümbö-rîhindeimbi ai koamarî-hehipura mahomo. Ai Finisia asu Samaria-yafeambe mbusümondühî homo hoafîyomondürühî yahomoya, “Asu sîhefî ndîfo amboanî Sisasîmbo anîhondümbö-marîhorî,” mehomonda asu anîhondümbö-rîhindeimbi munguambo ai afîndî hîhîfî-hîhîfî-mayei.

⁴ Ai homo Serusaremihū tüküme funda anihondumbo-rihindeimbi Kraisindi hoafi sowandūmo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi ai ahamumbo hihifi-marihūpuri. Asu Por Barnabas ai muṅgua-moatükunī God ai ahafandi warī süṅgu ratūpurimayu ranahambo hoafimefinandūri. ⁵ Nga asu anihondumbo-rundeimbi Farisihündi bīdīfirī ai botiyafu hoafiyomondūhi yahomoya, “Sihefi ndifo ai ahamundi fihoeari karu tirimbihou-ndamboane asu ai Mosesindi ahinūmbi hohoanimo süṅgu-mbirihind-amboane,” mehomo.

⁶ Ranimboemo Kraisindi hoafi sowandūmo homo-rundeimbi asu hifandi-rundeimbi ai hoafi ranahandi nimindi wataporīyo didiboado-fembohūnda gugurimefundi. ⁷ Ai wataporīyomo homo muṅgumayoa asu Pita ai nūṅgumbo hoafiyupurūhi yahuya, “Wandafi mamī, se fifirundi horombo hondū God ai seambeahindi wambo kafoare hinīṅgimareandiri sihefi ndifo ranaheimbo wandi yasimondinambo aboedi hoafi hoafiyowani himboriyohū anihondumbo-fembohūnda. ⁸ God ai muṅguambo nindou-yafe hohoanimo ra fifireandi. Ai sihefi ndifo ranaheimbo yini mehu ra nafuimbohūnda Yifafi Aboedi masagadūri sihefimbo masemunī nou. ⁹ Ai moai sihefimbo ṅgorū süṅgureandūhi aheimbo ṅgorū süṅgurearū, nga wani. Ai anihondumbo-marihinda asu God ai ahei ṅgusūfoambe ramareandūra sürühehindeimbi tükümehindi. ¹⁰ Nga nimboe asu se Godimbo randihu hoeindihurū yahomo houmba? Se ṅgiri sihefi ndifoambo sihamundi fihoeari karu timbirihound-amboane mbisimondūhi aheiwamī nimboreimbi moatükunī nandundi. Nga horombo sihefi amoao asu sihir-amboani nimboreimbi moatükunī ra ṅgiri ndahumīndefi. ¹¹ Suda sihirī ndarihu anihondumbo-arihundi ana, Sisasindi hipoambonambo aboedambo-ndahumboyefi, nga asu sihefi ndifo ai-amboani raninambo aboedambo-ndahimboyei,” mehu. ¹² Barnabas Por ai Godindi ṅginīndi nafuimbo moatükunī asu hepūnifeimbi moatükunī ra God ai Suda-yafe ndifombo ahafandi warisüṅgu ramareandi ranahambo ndorīne wataporimbo-marīnandi. Asu muṅgu ai wataporī ra hihimboriyomondūhi himbo yanḡiri kūmarundi.

¹³ Hoafi moendimayowa asu Sems ai hoafiyuhū yahuya, “Wandafi mamī. Se wandi hoafi himboriyomo. ¹⁴ Saimon ai haponda ndore korifoare hoafiyuhū yahuya, God ai ahandi hipoambofe hohoanimo nafuuyuhū sihefi ndifo bīdīfirambo weanḡurūhi wand-anei mehu. ¹⁵ Asu Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi-amboa mamī yahurai-ane. Ai yaru hoafi nda sürū papīmarūndi: ¹⁶ Adūkarī ai hoafiyuhū yahuya,

‘Defitīndi mamīsirī ai worī nahurai birīmefoendi,
nga süṅgunambo ro hihīndahe koda

asu ahandi mamīsirī ra asūkainda botīndihe-amboyahi

nindou ai worī birīfoare mbura simborī worimbo-arandi nou.

¹⁷⁻¹⁸ Rananimbo asu nindou amurī ai randīhi Adūkarimbo kokondi-horimboyei.

Asu muṅguambo Suda-yafe ndifo ro wand-anei masahi ranai-amboa kokondi-horimboyei. Hoafi nda horombo hondū ndani-moatükunī tükūndifemboe mehu-ane.

Adūkarī ai yare hoafimayu ai rani-moatükunī raremarandi,

asu horombo hondū nindou ai ra fifirīmarīhīndi,’ mehu.”

Amos 9:11-12

¹⁹ Ranimboyo asu Sems ai hoafiyuhū yahuya, “Ro rarīhe hohoanimoayahī sihefi ndifo ai hihiriyahi Godimbo sowana mahei ranaheimbo sihirī ṅgiri tīṅrīfo ndahundūri. ²⁰ Wani, nga sihirī aheimbo pasambe ndandihu hoafīnde-fomboane. Kabomombo sesi didībafīfe sihefeimbi sesipoani, nimorehi sisihimopoani asu anamīndīhoandi birabiriyopoani, nīnīhondī amīnda-wofīfeimbi asu horī sesipoani.

²¹ Ai ṅgiri randīhīndi ra nimboe horombo peyomo houmba haponda muṅguambo ṅgoafi adūkarambe nindou ai Mosesindi hoafi bokarīhoemo arundi. Asu muṅguambo ṅgoafimbo nīmarimbo si ranambe Suda-yei rotu worambe ritimīru arundi,” mehu.

Suda-yafe ndifo anihondümbö-rîhindeimbî ahei pas-ane nda

²² Ranîmboane asu Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomo hîfandîru-ndeimbî-yomo asu anihondümbö-rîhindeimbî-yei ai hoafî firîhümündihî seiya, “Sîhîrî-hündî bîdîfirî ai Por Barnabas babîdîmbo Andiokînambo hombohünda koandîhehu-purîmboane,” masei. Ai Sudas, ahandî ndürî ngörü Barsabas, asu Sairas ahafanîmbo ngafanî sei hîningî-marîhipîrî. Yimbu ai anihondümbö-rîhindeimbî-yei bogorî-yafanî. ²³ Ahafandî warîhü ai pas mamî koarîhoe-mondühî hoafîyo-mondühî yahomoya:

“Ro Kraisîndî hoafî sahumîndefî hefî rîhundeimb-aneî asu hîfandîrîhu-hundeimb-aneî. Suda-yafe ndifo anihondümbö-rîhindeimbî Andiokîhü, Siriahü, Sirisiahü anîboadei, se karîhasî-handürî.

²⁴ Ro hîmborî-yeifîmboaneî rohündî bîdîfirî ai homo wataporî-memondamboyo sîhei hohoanîmo mamîkarî-marandürî, nga asu ro moai ahamumbo randundî sefî.

²⁵ Ranîmboane asu ro hoafî firîhumîndefî mburîhu sefîya ro nindou sîheimbo sowana koandîhe-hupurîmboyefî. Ro nindou ra yîhoefî ngunindî Barnabas asu Por-babîdî koamarîhehupîrî. ²⁶ Ai moai ahafandî fimbo hohoanîmo-yafanî, nga ai sîhefî Adükarî Sisas Krais ahambo-hündambo ahandî ratüpurî ratüpurî-mayafanî.

²⁷ Ranîmboyefî ro Sudas asu Sairasîmbo koandîhehupîra ngafanî hoafî ro sürü paparîhündî rahurai randîne ahafandî yafambenambo hoafîndamboyafanî. ²⁸ Yifiafî Aboedî ai yîhoefî mbusümo nîmarîmbo asu ro mamî mamamberîhu hohoanîmo-yefühî sefîya, ‘Ro ngîrî ngörü tînjümbî hohoanîmo sîhei wamî nandîhundî,’ masefî, nga se ndanî hohoanîmo yangîrî anîmbo randîhimboyei. ²⁹ Se kabomombo sesî dîdîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî, horî sesîpoanî, nîningîndî amîndawofîfeimbî sesîpoanî, nîmorehî sîsîhîmopoanî asu anîmîndîhoandî bîrabîrî-yopoanî. Se ranî hohoanîmo süngufepoanî. Se ranî-moatükunî ra hîningîgarîhindî ana, aboedîndeimböyei. Yîhoefî hoafî ndear-ane, nga se aboedî nîboadei,”

mehomo.

³⁰ Ranîyo asu Serusaremîhündî anihondümbö-rîhindeimbî ai nindou yimbuyimbu ra koamarî-hehipura Andiokînambo mahanîmo. Asu ai anihondümbö-rîhindeimbî gugurundürî mburu pas ra masabudürî. ³¹ Anihondümbö-rîhindeimbî ai pas ranambeahîndî aheimbo ngînemîndîndürîmbo hoafî hoeirîhi hehimbo hîhîf-hîhîfî-mayeî.

³² Sudas asu Sairas ai Godîndî hoafî hoafîyafanî rînandeimb-anafanî. Ranîyo asu yimbu ai aheimbo afîndî ngînemîndîmbo hoafî hoafîyafîndürî marînandî.

³³⁻³⁴ Yimbu ai Andiokîhü nîngo-nîngo-yafîne mburîna anihondümbö-rîhindeimbî ai ahafanîmboya, “God ai aboedî-aboedî mbîreapîr-amboane asu ngusüfoambe afurînde kündeambui,” sei hehî nindou koamarî-houpîrî ranahamumbo sowana koamarîhehipîra hîhîrîyafîne mahafanî. ³⁵ Nga Por asu Barnabas ai Andiokîhü manîmbafanî. Ranîhü yimbu ai nindou bodîmondî-babîdî Adükarîndî hoafî bokarîhe-neandühî yamundî-marîneandürî.

Por Barnabas ai yûkürübî-mefîneandî

³⁶ Süngunambo Por ai Barnabasîmbo hoafîyundühî yahuya, “Sîhîrî munju ngoafî adükarî sapo Godîndî hoafî horombo bokamarî-hehoandî ranî ngoafînambo anihondümbö-rîhindeimbî ai nîngumbayahi ranî ndüfosimbo gagimboane,” mehu.

³⁷ Barnabas ai Sonîmboyu Makîmboyu randeimbî-mayu ranahambo ai-babîdî semündü hombo mehu. ³⁸ Horombo Son Mak ai Pamfîria ngoafîhü ahafanîmbo hîningîmareapîrî, nga moai ai-babîdî Adükarîndî ratüpurî, ratüpurîyu hu. Nga asu Por ai ahambo moai semündü-hombo yifîryu. ³⁹ Yimbu ai sîmborî hoafîyafîne hena yûkürübî-mefîneandî. Barnabas ai Mak serümündü haya sipambe farîyafîne hena Saiprusînambo mahafanî. ⁴⁰ Nga Por ai Sairas serümündü mahafanî. Anihondümbö-rîhindeimbî ai ahafanîmbo hoafîyeihî seiya, “Adükarî ai sîhafanîmbo moanî

hîpoambo-ndeapîrühî mbîfarîhepîr-amboane,” masei. ⁴¹ Yimbu ai Siria, Sirisia-yafeambe hahabodîfanî wakîrîneandühî anîhondümborîhindeimbîmbo ngînîmarî-nandîfnandürî.

16

Timoti ai Por-dîbo mahu

¹ Por ai Derbe ngoafî hu ngasünde haya Ristra ngoafîna mahu. Sisasîmbo süngurürî-randeimbî mamî, ahandî ndürî Timoti ai ranîhü mamaru. Ahandî hondî ai Sudahündî anîhondümbore-andeimbîyo, nga asu ahandî afîndî anîmbo Grikîhündîyu. ² Ristrahündî asu Aikoniamîhündî anîhondümborîhindeimbî ai Timotimbo ahînyeihi seiya ai nindou aboed-ani masei. ³ Asu Por ai Timotimbo ahandî süngu semündü-hombo yahu haya hohoanîmo-mayu. Ai Sudahündî ranî hîfîhü manîngomo ranahamumbo hohoanîmoyuhü ahambo serümündü haya ahandî fi hoearî ra karirî tîmarîherü. Sapo muŋguambo ai fîfirundî Timotindî afîndî ra Grikîhündî-mayuwambo. ⁴ Ai ngoafî adûkarînambo homo tüküyafu, homo tüküyafu rundühîyo asu horombo Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî asu hîfandî-rundeimbî Serusaremîhü hoafî ranî sünguru masîhoemo ra anîhondümborîhindeimbîmbo masabudürî. ⁵ Asu ranîmboyo Kraisîndî nendî ranai hoafî ranînambo ngînîndî anîhondümborîhindühî muŋguambo si aho ra nindou ai afîndî tüküyahi marîhündî.

Por nindou mamî Masedoniahündî hoeimarirî

⁶ Ngîmî ai Frigia, Garesia-yafeambe homondane, Yifiafî Aboedî ranai ahamumbo nindou Esia hîfambe ranaheimbo Godîndî hoafî hoafîyo-ndürîpoanî meho. ⁷ Ranîyomo ai Bitinia hîfînambo hombo yahomo houmbo Misia-yafe yûpupuikîmî tüküyafundane, asu Sisasîndî Yifiafî ranai ahamumbo ranafî hombo yowanî mehopurî. ⁸ Ranîyomo asu ai Misia nafîyafu hou Troas ngoafînambo mahanîmo. ⁹ Ranîyu asu ranî nîmbokoanî Por ai yafogoadînambo nahurai ranîpoanîmbo moatükunî hoeireandane, nindou mamî Masedoniahündî ai botîfi nüngumbo hütî-hütîrürühî yahuya, “Se ndanafî kosafî yîhoefombo farîhawamunî,” mehu. ¹⁰ Por ai ranî-moatükunî hoeire hayamboyu ro hohoanîmo-yefomboanefî God ai ranaheimbo ahandîmayo hoafî ra hoafîmbohünda koamarîhemunî. Ranîmboane asu nîmehünou ro Masedonia hîfînambo hombo naporîhundühî nafî kokomarîhundî.

Ridia ai Godîndî hoafî süngumareandî

¹¹ Sipambe fariyahu Troas ngoafî hîniŋgîrîhu hohu asu Samotres airanînambo hefî asu ngorü sihü Neapolis ngoafîhü tükümehündî. ¹² Ranîyefî asu ranîhü hîniŋgîrîhu hohu hefî, Firipai ngoafîhü tükümehündî. Masedonia-yafe hîfambe Firipai ngoafî adûkarî Rom ai hîfandî-marundî. Ranîhü tüküyahu yahunümbî nîmbî manîmboefî. ¹³ Ngoafîmbo nîmarîmbo si tüküfeyoane, asu ro hefî ginîrûmbî ngoafî tebünanî tüküyahu mburîhu, hoekîmî mahefî. Hoe ranî fikîmî ranîpoanîmbo fondî Godîmbo didîbafî-fembohünda fondî mbanîngoyo sefî hoahumboyefî mahefî. Ranîhü nîmorehî bîdîfîrî ai gugurîyahi nîmarei-ane asu ro ai-babîdî wataporîmayefî. ¹⁴ Nîmorehî mamî adûkarî ngoafî Taiatairahündî, ahandî ndürî Ridia, ai hoafî ro hoafîmayefî ra hîmborîmayo. Ranai ana Godîmbo didîbafîfe hoafîyorandeimbî asu ai hamburî hoearîfihî kakî semîndî-randeimb-ane. Adûkarî ai ahandî ngusüfoambe hohoanîmo botîmare-andamboyo Por ai hoafî, hoafîmayu ra anîhondümborîmareandî. ¹⁵ Ai ahandî worambeahîndî-babîdîmbo hîmonî hundürümayerî. Ai hîmonî hundürüyo mbura yîhoefîmbo hoafîyohü yahoya, “Se ro Godîmbo anîhondümborîmarîhinî ra fîfirîndundühî ana, se wandî worambe dîfomo nîmandomo,” meho. Ai yîhoefîmbo hütî-hütî-maramuna-mboyefî, asu ro ahandî hoafî süngu mahefî.

Por ai Sairas-dîbo Firipai ngoafîhü karabusî-mefîneandi

¹⁶ Mamîmbo ro Godîmbo dîdîbafîfembo fondühî hefane, moanî ratüpurîyo-randeimbî nîmorehî mamî yîhoefîmbo nafîni hoeimareamunî. Nga moaruwai nendî ahandî fiambe nîmarîmbo nîni-moatükunî süngunambo tüküfemboayo ra hoafîyomarandî. Ranîmboyo asu nindou ai ahandî hoafî hîmborîmbo ranahambo hîfandîru-rundeimbî ahamumbo kaki adükari sahüpurî marîhündî. ¹⁷ Ranîyo nîmorehî ranai Por-babîdîmbo yîhoefî süngu hohüyo asu ai yare puküna hoafîyowohü yahoya, “Nindou ndanai ana God Nîmoamo Hondü amaru ranahandî ratüpurîyomorundeimb-anemo. Rananemo asu God ai sîheimbo aboedambo-fendürîmboayu hoafî ra hoafîyomo rundühanemo,” yaho marandî. ¹⁸ Muŋguambo si ai rapomayo hoamboyo asu Por ai ranahambo yîboaruko-yîboarukofi haya, asu ai hîhîrîfi nüngumbo moaruwai nendî amaro ranahambo hoafîyundühî yahuya, “Ro Sisasîndî ndürînambo hoafayahî se nîmorehî ranahambo hîniŋgîndo hawa ŋgafî,” mehundo. Ranîyo asu moaruwai nendî ranai mamî ranî sîmboanî hîniŋgîre haya maho.

¹⁹ Ahambo hîfandîru-rundeimbî ranai ahamundî kaki semîndî nafî awarîmarîhoayo ra fîfîrîmarundî sapo nîmorehî ra ŋgîrî nîni-moatükunî tüküfemboayo ra asükai hoafîndo. Ranîmbo-anemo ai Sairas asu Por ahafanîmbo kîkîhîrîpîndümo mburûmbo kiafu hürüpündîmo nindou adükari ahamundî koadürü guguru nîmarîmo rundühî mahomo. ²⁰ Ai ahafanîmbo sowapündümo nindou hoafî hîmborîyomo-rundeimbî ahamumbo soana homo hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou yimbu ndanana Sudahünd-anafanî, ŋga aiyafanî nindou sîhefî adükari ngoafîhü amarei ranaheimbo moaruwai hohoanîmo botîmarîneandi. ²¹ Ran-anafanî nindou Romîhündî sîhîrî ahînûmbî hohoanîmo süngukoatembo-mayo ranahambo yamundarîneandi,” mehomo. ²² Ranîyei asu nindou afîndî ranai ahafanîmbo ranîmbohünda papî-hoafî-marîhüpîrî. Ranîyomo asu hoafî hîmborîyomorundeimbî ai ahafandî hoearî yümündühaupürî mburu hoafîyomondühî yahomoya, “Ahafanîmbo wofî bogorînambo harîmbemopîra-mboane,” mehomo. ²³ Ranîyomo asu ahafanîmbo wofî bogorî-mayo ranambo puküna buburüpîrî mburu, asu karabusî-marupîrî. Ranîyomo nindou karabus worî hîfandî-randeimbî ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Se ahafanîmbo wudîpoapondo hîbadapîrî,” mehomo. ²⁴ Ranîyu nindou ranai hoafî ranahambo hîmborîyu mbura ahafanîmbo karabus worî safambe ragu nîmî ahi yîrîfoneimbînambo yitîŋarîhü hüputüpu-rapürîmündî hîniŋgîmareapîrî.

²⁵ Ranîyafanî Por Sairas ai nîmbî mbusümondühî nîmarîfanîmbo herüyafandühî Godîmbo dîdîbafî-mefîneando. Asu nindou bîdîfîrî karabusîyafu mamarîmo ranai ahafanîmbo hîmborî-memopîrî. ²⁶ Asu nîmehünou hîfîhe afîndî tüküfehüyo karabus worî kambohoanî ranai fîfîmîmayo. Ranîyo nîmai yîpurî ranai sübüdîhoehüyo nindou karabus worambe mamarîmo ahamundî fîhîndî sen makiaro ra fufurîmarîhoayo. ²⁷ Ranîyu asu karabus hîfandarandeimbî ranai botîfi yîpurî sübüdîhoai meŋgorowa hoeire haya nindou ai mbafefou yahu haya yîhîmboyuhü penau hoandari semündü haya wandîhoarî hîfokoandîhea yahu haya ramefiyu. ²⁸ Nga Por ai heiyuhü yahuya, “E! Se sîhafî fi yimbündamboyafî! Ro-ana muŋgu amarefî,” mehuamboyo. ²⁹ Ranîyu karabus hîfandî-randeimbî ai nindumbo hai sowandümo sînîmo yahu mîŋgîyu hoafîyu mbura nîmai worî safambe pîpîyu hu Por Sairas yafandî yîrîkîmî hîhamîndarîyuhü piyu meŋguru. ³⁰ Ranîyu ai ahafanîmbo sepîrîmündî weindanî hüfu nîmarûmbo hoafîyupurühî yahuya, “Rîtîfo yimbu, ro nîni nününgundîheanda God ai wambo aboedambo-mandeandîra?” mehuamboyafanî.

³¹ Asu ai sîmborî safanîya, “Se Sisas Adükari ranahambo anîhondûmbo-ndîworanî anîmbo asu God ai sîhambo, sîhafî worambeahîndî-babîdî aboedambo-ndeandürûmbui,” masafanî. ³² Asu ranîyo Por Sairas ai karabus hîfandî-randeimbî-

mayu ranahambo nindou mamî ranî worambe manîmboei aheimbo kameihî parînerî hena Adükarîndî hoafî hoafîmefînandürî. ³³ Ranîyo asu ranî nîmbokoanî karabus hîfandî-randeimbi-mayu ranai ahafanîmbo sepîrîmündî mbura ahafandî masîmei ra popoaimarandî. Ranîyo asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdîmbo muŋgu hundürümeyei. ³⁴ Ranîyo ai ahafanîmbo sepîrîmündî hafu ahandî worambe nîmarümbo sesî sagapîra masowasîfanî. Asu ai ahandî fikîmînîndî-babîdî haponda Godîndî hoafî hîmborîyeyi mburîhü anîhondümbö-marîhindî ranîmbohünda hîhîf-hîhîfîmayei.

³⁵ Ranîyomo siambe hoafî hîmborîyomo-rundeimbi ai prisman bîdîfirî koarîhoupurühi yahomoya, “Hapoana se nindou yimbu ranahafanîmbo hîningîndowapîra mbîhafanda-mboane,” mehomo. ³⁶ Ranîyo nindou karabusîmbo hîfandî-randeimbi ai Porîmbo hoafîyundühi yahuya, “Hoafî hîmborîyomo-rundeimbi ai ‘hîningîndowapîra mbîhafanda-mboane,’ mehomonda-mboanahî sinî hoafayahapîrî, ŋga hapoana se aboeda ŋgafanî,” mehupîrî. ³⁷ Asu Por ai prismanîmbo hoafîyupurühi yahuya, “Ro-ana Romîhünd-anehi, ŋga ai yîhoehîmbo nînihümboyo hoafî hîmborambe nindou hîmboahü buburümünî mburu, karabus worambe koamafoarümünî. Asu ran-anemo haponda ŋgoafîna yîhoehîmbo dîbo semîndîmünî koehefembo hohoanîmoemo. Refeana wanî! Ŋga ahamundîhoarî anîmbo sîfomo sowandümomünî koarîhoumuna ŋgemboyehî,” masafandamboemo.

³⁸ Asu prisman ranai ahafandîmayo hoafî ra hoafî hîmborîyomo-rundeimbi-mbo hoafîmemo-puramboemo. Ranîyomo asu Por Sairas ai Romîhünd-anafanî hoafî ra hîmborîyomo mburu yîhîmbo-memo. ³⁹ Ranîyomo asu ai homombo ahafanîmboya, “Karîhapîsî, ro hütîyefî,” yahomo mburu moanambühi sowapündümo mahomo. Asu ranîyomo ahafanîmbo hoafîyomopîrühî yahomoya, “Se ŋgoafî nda hîningîndîne hena ŋgorü goanîni ŋgafanî?” mehomo. ⁴⁰ Ranîyafanî ai karabus worî ra hîningîrîne hena Ridiandî worîna mahafanî. Ranîhü anîhondümbö-rîhindeimbi ai mafandî-hindamboyo asu aheimbo ŋgusüfoambe kîkîmî-foarîneirî hena mahafanî.

17

Tesaronaika-hündî ai Por Sairasîmbo hürütümarîhüpîrî

¹ Ranîyafanî Por Sairas ai hafanî Amfîporis Aporonia ŋgoafî kefoene hena hafanî Tesaronaika ŋgoafîhü tükümeîneandî. Ranîhü Suda-yafe rotu worî mamî mafondaro. ² Ranîyo asu Por ai yaremarandî süŋgu Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nîmarümbo ŋgîmîmbo moanî nîmarîmbo si ra ai-babîdîmbo Baibor-ambeahîndî hoafî ranahambo ndorîhi wataporîmbo-marîhündî. ³ Ai aheimbo Godîndîmayo hoafî ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-randühi yahuya, “Nindou God ai ahambo nîmorehî nindowenihîmbo aboedambo-fendürîmbo kafoarîrî hîningîmarîrî ra Kraisani asu ai asübusî afîndî semündü haya yîfîyu mbura asükaiyu botîmefîyu,” mehu. Asükaiyu hoafîyuhü yahuya, “Sisas ndanahambo ro sîheimbo hoafayahî ai Kraisani,” mehu. ⁴ Nindou bîdîfirî ranîhündambo ai hoafî ranahambo anîhondümbö-rîhi mburîhü, Por Sairasî-yafandî süŋgu mahei. Nindou bîdîfirî Grikîhündî Godîmbo hohoanîmo parîhoreimbi asu nîmorehî afîndî bogorîmbo-yahindeimbi ai-amboa ahafandî süŋgu mahei.

⁵ Ranîmboyo asu Sudahündî bîdîfirî ai ŋgusüfoambe moaruwai-marapura nindou bîdîfirî funîru wakîrundeimbi maketambe manîŋgomo ranahamumbo gugurîmarüpura ai homo nindou afîndî gugurîpurî mburümbo hohoanîmo botîmarîpura ŋgoafambe ŋgînîndî hoafemo wakîmarundî. Ranîyomo asu ai Por Sairas kîkîhepîmîndî nindou afîndî burîmemo ranahamumbo sowana sepîmîndî homböhünda ahafanîmbo kokorupîrühî Sesonîndî worîna pîpîna mahomo. ⁶ Ŋga ranîyomo ahafanîmbo hoiefepîrîkoate-yomondühi-yomo, ai Sesonîyu asu anîhondümbö-rundeimbi bîdîfirî-yomo ahamumbo nindou bogorîmboayafu

mamarimo ahamumbo sowana kiafu hürüpundūmo mahomo. Ai homo pukūna hoafiyomondūhi yahomoya, “Nindou ndanai ana muṅguambo hifi ranihū moaruwai hohoanimo yomo marundi ran-anemo asūkai haponda ndanihū tüküyafu aningomo. ⁷ Asu Seson ai ahafanimo worinimareapiri. Nga nindou muṅgu ndanai ana adūkarī bogori hondū Sisarindi ahinūmbi hohoanimo gogonimo-riheneandūhi safaniya, ‘Awi nindou adūkarī bogori ṅgorū manūṅgu, nga ahandi nduri Sisas-ani,’ safani marinandi,” mehomomo. ⁸ Raniyomo ngoafihūndi bogori-yomo asu nindou afindiyei ranai hoafi ranahambo himboriyei hehi afindi hohoanimo yeihī ṅgusūfoambe moaruwai-maranduri. ⁹ Ranimboemo nindou bogori ai Sesoniyu bodimondi-yomo ahamumbo kot pemindomo mehomonda asu ai kaki masabupura hinīṅmaripura mahomo.

Por Sairas ai Beria ngoafihū mamarifani

¹⁰ Mami ranī nimbokoani anihondūmbo-rihindeimbī ai Beria ngoafinambo Por Sairas koamarīhehipira mahafani. Ai hafani Beria ngoafihū tüküyafine mburina Suda-yafe rotu wori mafengoro ranambe kefoene mahufani. ¹¹ Beria ngoafihū Suda mamarei ahei hohoanimo ra Tesaronaikahūndi-yafe hohoanimo ṅgasūndimareandi. Beriahūndi ai Por Sairas-yafandi hoafi himboriyei mburihū, asu hoafi ranahambo masahūmūndi. Ranīyo ai muṅguambo si maho Bukambeahi hoafi ra hoeirihi marihūndi ahafandi hoafi ra anihondūmbayo sei hehi. ¹² Ranīyei asu Sudahūndi afindi ranai hoafi ranahambo anihondūmbo-marihindi. Asu Grikihūndi nimorehi ndüreimbī bogorimbo-yahindeimbī afindi asu nindouwenihī afindi ai hoafi ranahambo anihondūmbo-marihindi.

¹³ Por ai Beriahūndambo Godindi hoafi bokari-marīhenduri ranahambo Tesaronaikahūndi Suda ai himboriyei hehi Beria ngoafihū amboa hei tükūmehindi. Ranīyo asu Tesaronaikahūndi ai nindou Beriahūndi-mayei ahei ṅgusūfoambe moaruwai hohoanimo botimarīhinduri. ¹⁴ Ranīyei asu anihondūmbo-rihindeimbī ai hohoanimo yeihī seiya Porimbo moaruwaimbo ndīhorimboyei sei hehi ahambo hoekimi koamarīhehora mahanu, nga Sairas Timoti ai Beriahū mamarifani. ¹⁵ Ranīyomo nindou bidifiri ai Por sowarūndūmo hou ai-babidi Atens ngoafina mahomo. Asu Por ai yahuya, “Sairas Timoti ai nīmai wambo-sowana mbisini-fandamboane,” mehuamboemo asu hoafi ra sowandūmo hou hīhīriyafu Berianambo mahomo.

Por ai Atens ngoafihū Godindi hoafi hoafimayu

¹⁶ Por ai Atens ngoafihū Sairas asu Timoti ahafanimo hīfandapirūhi nīmarūmbo hoeireandane, ngoafi ranihū tikai god sisami afindi burimayo ranimbo ṅgusūfoambe nīmbimayu. ¹⁷ Ranīyu Por ai Suda-yafe rotu worambe Grikihūndi bidifiri asu Suda bidifiri anihondūmbo Godimbo hohoanimo yomo-rundeimbī ahamumbo wataporimbo-marapuri. Ranīyu muṅguambo si maho ra nimorehi nindowenihī maketambe gugureyahi nīmareiane, hu ai-babidi nīmarūmbo wataporīyu marandi. ¹⁸ Ranīyomo Epikurian asu Stoik fifirundeimbī nindou ranai Por-babidi hoafinambo simbori-simbori-memo. Ai yaru hoafiyomondūhi yahomoya, “Nindou hoafi afindeimbī ndanai ninī hoafi, hoafinda yahumboyuwa?” mehomomo. Asu bidifiri ai hoafiyomondūhi yahomoya, “Awi, ai ndīfo-yafe sisami god mami ranahambo hoafimbo yahumboani,” mehomomo. Nga Por ai Sisas yifihūndi botimefiyu hoafi ra hoafimayuwambo ranimboemo asu ai rahurai yaru hoafimemo. ¹⁹ Ranīyomo ai kansir Areopagus wafuwami mafandundi ahamumbo sowana Porimbo sowarūndūmo mahafomo. Ai homo ahambo hoafiyomondūhi yahomoya, “Ro simbori hoafi nda se nindou aheimbo hoafiyafi arandi ra himborimbo sefomboanefi. ²⁰ Asu ro sīhafi hoafi ra himboriyefi hohu hoafi ranahandi nīmīndi ra fifirīndīhu sefomboanefi,” mehomomo. ²¹ Nga nindou Atens ngoafihū amarei anei asu ṅgorū ngoafihūndi sūhūsi

Atens ŋgoafihū amarei anei ranai moai amuri hohoanimoeyi rihündi, ŋga wani. Ai ana hoafi simbori engoro ranahamboane hoafiyō asu himboriyō ranimbo yangiri hohoanimoayei.

²² Ranīyu asu Por ai Areopagus wafuwami kansir-yomondi mbusūmo nūngumbo hoafiyuhū yahuya, “Nindou Atensihündi, ro hoeirheandane se-ana muṅguambo god ranaheimbo süngufe hohoanimo-ane hohoanimo-memo. ²³ Ŋga ro nafina habodihūhi sihei sisami god hoeimarheandūri. Asu sisami godimbo sesi shefe randeimbi fondi mamī hoeimarheandi ranifihī se sūrū papimarihündi ra yare hoafiyowohū yahoya, ‘Ndanana sisami god ro fifirifekoate-mayefi ran-ane,’ meho. Ŋga asu se moai rani god ra ahambo fifirihori, ŋga se ahambo moani hohoanimoeyi marihündi God ranahambo haponda ro hoafindahandūri samboanahi.

²⁴ God ai hifi nafira mbura asu muṅguambo moatükunī ranifihī nafira hinīngimareanda anīngo ranai Adūkar-ani sūnambeahi asu hifini. Ranimboani aiana ṅgiri nindou ai ahei warinambo worimbo-rihündeimbi wori ranambe ana nīmandu, ŋga wani. ²⁵ Ai moai ranani moatükunī mbonimboramündi randi ranimboane asu ṅgiri nindou ahei warina ahambo raranimoatükunī fandihhuri. Sapo ai-ani nindoumu yangiri nīngombo hohoanimo, yafui asu muṅguambo rani-moatükunī ra saimuni arandi. ²⁶ Amoaō mamī ranahandambo-hündiyo God ai nindou muṅgua sirī nafimarandi muṅguambo hifihū nīngombohūnda. Asu ai ahandihoari horombo nindou ranihū nīngombo asu hifi yūpupui kikire hinīngimareandi. ²⁷ God ai yare hinīngire hayambo hohoanimoyuhū yahuya, ‘Ranihū diboadimbo animbo asu ai wambo ro animboahi ra koko-mbirihündir-amboane,’ mehu. Ranimbo-hündambo animbo nindou ai God nahi anūngu ranahambo kokondihori hoeindohori-mboeyi. Ŋga God ai mamami shefimbo sowahi anṅguniyupoani. ²⁸ Sihiri ai-dibo yangiri animboefi, ai-dibo ahahabodefī asu ai-dibo-anefi aniboadefi. Rahurai-ane sihei herū fifirundeimbi bidifiri ai yaru hoafiyomondūhi yahomoya, ‘Sihir-amboani Godindi nīmor-anefi animboefi,’ mehomo. ²⁹ Sihiri Godindi nīmor-anefi asu ṅgiri sihiri randihu hohoanimondefūhiya, God ai gor, sirfa kapa, nīmoei rani sisamiyu mbisefi. Asu ṅgiri hohoanimo-ndefūhiya, God moani shefihuari hohoanimoeyi hohu shefi warinambo nafimarihur-ane mbisefi, ŋga yowani. God ai-ana gor, sirfa kapa, nīmoei rani sisamiyupoani.

³⁰ Horombo nindou ai Godimbo fifirifikoate-mayeiamboyu rasimboani ai moai aheimbo ṅginindirandūri. Ŋga hapondanambe ai muṅguambo nindou muṅguambo hifihū ranaheimbo yahuya, ‘Se sihei hohoanimo moaruwai daboadanambo-ndihi hehi wandi hohoanimo süngundihindi,’ mehu. ³¹ Ŋga asu ai mamī sihi diboniyu hinīngimareandi si ranambe ai mbumundi hohoanimo süngundeandūhi ahei hohoanimo rani simogodūhi muṅguambo nindou yibobo-ndeandūrimbui. Ŋga ai nindou mamī rani-moatükunī ra hifandimbohūnda hinīngiririmboani. Nindou ra yifimayuwa God ai honguambeahindi botimariri ranani, ŋga ranahambo animbo sihiri anihondumbo-ndihurimboane,” mehu.

³² Nindou bidifiri ai nindou yifihündi yangirifembo hoafi ra himboriyomo houmbo-yomo asu ai ahambo sisindi hoafimaruri. Ŋga bidifiri ai hoafiyomondūhi yahomoya, “Asūkaindefi rani-moatükunī ranahambo sihafi hoafi himborindefo,” mehomondo. ³³ Asu Por ai kansiri-yomondi watapori yare hinīngireapurī haya mahu. ³⁴ Nindou bidifiri ai ahambo süngurihorūhi hoafi ranahambo anihondumbo-marihindi. Nindou mamī ahandi ndūri Dionisius Areopagusi hündi ai kansirimbofi mamaru. Asu nīmorehi ahandi ndūri Damaris ai-amboani anihondumbo-mareanda asu nindou bidifiriyei hoafi ranahambo anihondumbo-marihindi.

18

Por Korin ngoafihü amaru

¹ Süngunambo Por ai Atens ngoafi hiniŋgire haya Korin ngoafina mahu. ² Ranihü ai Sudahündi mamî ahandî ndürî Akwira hoeimarirî. Aiana Pondus-hündiyu. Nindou raniyu ai ahandî nimorehî Prisira-dîbo Itari hîfî hiniŋgirîne hena asu Korinina mahafe. Nindou mamî Rom ngoafihü adükari bogorimbofi nîmarümbî ahandî ndürî Krodius ai Sudahündi nindou munġu aheimbo yahuya, “Se Rom ngoafi nda hiniŋgîndîhi hehimbo ŋgorü hîfîna-ndahindî,” mehuamboyafe ai Korinnambo mahafe. Raniyu asu Por ai ahafembo ranihü hoeifepîrimbo mahu. ³ Nindou yimbu ranai Por-babîdî mamî rani ratüpurî ra ratüpurîyei rîhündeimbi wamboyu Por ai, ai-dîbo nüngumbo serî worî kakîyei marîhündî. ⁴ Munġuambo moanî ngoafimbo nîmarimbo si Por ai Suda-yafe rotu worambe kefuai hüfu nüngumbo Sudahündi nindou ranaheimbo wataporîyu marandî. Nindou Sudahündi asu Grikîhündi aheimboya ahei ŋgusüfoambe botîndîheiranî asu Sisasimbo anîhondümbombrîhinda yahuhayamboyu hüfu hoafîmendürî.

⁵ Sairas asu Timoti ai Masadonia hîfî ra hiniŋgirîne hena Korin ngoafina kosafandanî Por ai Sudahündi ranaheimbo aboedî hoafî yamundeandürühi manüŋgu. Ai Suda-mayeî aheimbo anîhondümbom hoafîyundürühi yahuya, “Sisas ana nindou God ai nindou aboedambofembo kafoarirî hiniŋgirîmarîrî-ani,” mehu. ⁶ Ŋga ai ahandî hoafî ra sahümündi pirîhi mburîhü asu ahambo tirîfoarîhorî hoafîmehündo. Raniyu asu Por ai ahandî hoearî fihîndî düdübudî püpürüfî-foareandühî sîmborî hoafîyundürühi yahuya, “Se hoafî ra hîmborîkoate-yehî awararîhehindî ana, ro hütirîharüpoanî, ŋga sîheihorî-anei. Ŋga haponda ndühünda ro-ana sîheimbo hiniŋgîndîhearü hehea asu nindou sîhefî ndîfo sowana, ŋgamboyahî,” mehu. ⁷ Raniyu asu ai rotu worî ra hiniŋgire haya worî akîmî Titius Sastusîndî worîna mahu. Nindou ranai ana Suda-yafe ndîfoyu, ŋga asu Godîndî hoafî süngure randeimbîyu. ⁸ Suda-yafe rotu worî hîfanda-randeimbi ahandî ndürî Krispusîyu asu ahandî fikîmînîndîyei ai Adükarîmbo anîhondümbom-marîhorî. Asu nindou afîndî Korin ngoafihündî ranai Porîndî hoafî ra hîmborîyei mburîhü anîhondümbom-marîhinda aheimbo hundürümarandürî.

⁹ Por ai mamî nîmbokoanî ranîpoanîmbo moatükunî yafogoadînambo nahurai hoeireandane, God ai hoafîyundühî yahuya, “Se yîhîmbo-ndamboyafî, ŋga hoafîndafî ndandî. ¹⁰ Ŋga ro se-dîbo nîmboamboanahî ranîmboane asu sîhambo nindou ŋgorü ai ŋgirî moaruwaimbo-ndeanîni. Ŋga wandî nendî afîndî ai adükari ngoafi ndanîhü nîmandeimboyei,” mehu. ¹¹ Ranîmboyu Por ai mamî hîmbanî asu 6 amoamo ranihü nüngumbo Godîndî hoafî aheimbo yamundeandürî marandî.

¹² Gario ai Akaia-yomondî gafman bogorimbofi nünguambeahîyo asu Suda ai mamîhüyafu mburümbom Porîmbo ŋgînîndîmarurî. Raniyomo ai ahambo sowaründümo hoafî dîdîboadofe worîna mahomo. ¹³ Ai yahomoya, “Nindou ndanai ana nîmorehî nindouwenihî aheimbo Godîmbo hohoanîmombo ra ranîpoanîmbo yamunde-andürühani asu ai ahînûmbî hohoanîmo hîfînambo-mareandî,” mehomo. ¹⁴ Por ai sîmborî ahamumbo hoafîyupurîmbo yahuhayamboyusî, ŋga Gario ai Sudambo hoafîyupurühi yahuya, “Nindou ndanai sîhefî gafmanî-yafe hohoanîmo ra hîfînamboreandühî moaruwai hohoanîmombei-mbonana ro sîhamundî hoafî ra hîmborîya. ¹⁵ Ŋga Suda se-ana sîhamundî hoafî, ndürî asu sîhamundî hohoanîmo ranîmboanemo se wambo sîfomo düduefundîrî, ŋga ambe, ranî-moatükunî ana sîhamundîhoarî ŋgomo dîdîboadondundî. Ro-ana yahurai hoafî hîmborîyo mburîmbo yîbobofembo-yahîpoanî, ŋga wanî,” mehu. ¹⁶ Raniyu asu ai ahamumbo hoafî dîdîboadofe worî ranambeahîndî koamarîhepurî. ¹⁷ Raniyomo nindou bîdîfirî

ai nindou ahandî ndürî Sostenis, Suda-yomondî rotu worî hifanda-randeimbi bogori, ranahambo kîkîhîrundümo mburu hoafi didiboadofe worî ranî hanğifoani harîmemondo. Nga asu Gario ai moai ranî-moatükunî ranahambo afîndî hoanîmoyu, nga wanî.

Por Andiok ngoafîna hîhîrîfi mahüfu

¹⁸ Por ai Korin ngoafîhü afîndî si nünğu mbura asu ai anîhondümbö-rîhindeimbi aheimbo hîniğîreandürî haya Senkrianambo mahu. Ranîyo Prisira asu Akwira ai Porîndî süngu mahafe. Horombo Por ai Godîmbo hoafîyunduhü yahuya ro mamî moatükunî randîheamboyahî mehu. Ranîmbo nafuimbohünda ai ahandî mbîro ra tüpurîmarandî. Ranîyei asu ai Sirianambo sipambe farîyahi hehi mahei. ¹⁹ Ai hei Efesus ngoafîhü tüküyahi mburîhümboyei asu ranîhü Prisira Akwira hîniğîreapîrî haya ai yanğîrî Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nünğumbo Godîndî hoafi ai-babîdîmbo wataporîmayu. ²⁰ Ranîyomo asu ai ahambo hoafîyomondowohü yahomoya, “Awi se ndanîhü gedühî nîmbafî,” mehomondo, nga “Nğîrîndahî,” mehu. ²¹ Asükaiyu ahamumbo hîniğîfepurîmbo yanğîrî hoafîyupurühî yahuya, “God ai yifirayu ana, awi ro asükainda hîhîrîndahe didîmboyahî,” mehu. Ranîyu asu ai sipambe farîfi mbura Efesus ngoafî hîniğîre haya mahu. ²² Ranîyo asu sip ai ho Sisaria ngoafîhü tüküme Feyo-wamboyu asu Por ai kusîfoai haya hafu Serusarem ngoafîhü anîhondümbö-rîhindeimbi hîhîfîrîrü haya Andiokînambo mahanu.

Aporos ai Godîndî hoafi Efesus ngoafîhü hoafîmayu

²³ Ranîyu asu Por ai Andiok ngoafîhü gedühî nünğu mburamboyu Garesia asu Frisia-yafeambe ngoafî daburî wakîreandühî ranîhü Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbi amarei aheimbo kîkîmî-foefendürîmbo mahu.

²⁴ Nindou mamî, ahandî ndürî Aporos Sudahündî, Areksandria ngoafîhündî Efesus ngoafîhü manünğu. Nindou ai-ana hoafi aboedî hoafîyu-randeimbi asu Godîndî hoafi ra aboedî hamîndî ndore fîfîreandeimbiyu. ²⁵ Horombo ahambo Adükarîmbo süngufî hombo ranî hohoanîmo ra yamundî-marîhor-ane. Ranîyu asu ai ngusüfoambe botîreirühî nîmorehî nindowenihi ranaheimbo hoafi aboedî sagadürühî Sisas ai nindou God koamafoarirî ranahambo wudîpoapore hoafîyundürî marandî. Nga ai moai Sisasîndî hoafi aboedî munğua fîfîreandî, nga Son hundürü-marandürî ranahambo yanğîrî fîfîrîmareandî. ²⁶ Asu ai hüfu Suda-yafe rotu worambe kefuai nünğumbo yîhîmbokoate pîyu haya Godîndî hoafi hoafîmayundürî. Prisira asu Akwira ai ahandî hoafi hîmborîyafe hena ahambo sowarîndîfe hüfe ahafe worambe Godîmbo süngufîmbo hohoanîmo ra ndorîne hoafîmefînando. ²⁷ Ranîyu asükai Aporos ai Akaia-yafe hîfîna nga yahu haya ramefiyu-wamboyei, Efesusîhündî ai ahambo farîhehorî hehi Aporos ai tükündîfiyuanî ndahorîmîndei sei hehi Godîndî hoafi süngurîhi-ndeimbi pas sürü papîmarîhündî. Ranîyu Aporos ai hu Akaia hîfambe tüküfi mbura asu nindou ranîhünda God ai aheimbo hîpoambo-mareandürâ anîhondümbö-marîhindî ranaheimbo afîndîmbo aboedî mafarîhendürî. ²⁸ Ai Suda-babîdî simborî-sîmborîyuhî ndore hoafîyuhü ahei hoafi hîfînambo-mareandî nîmorehî nindowenihi-yafe hîmboahü. Ai Godîndî Bukambe hoafi ranînambo Sisas ra God ai nindou aboedambo-fendürîmbo kafaarirî hîniğîmarîr-ani yahu hoafîyuhü nafuimayundürî.

¹ Aporos ai Korin ngoafihü nünquambe Por ai hifi wafuambe ngoafi adaburo ra hoahoangu hu Efesus ngoafihü tüküfi Sonimbo süngururü-rundeimbi hoeimareapurî. ² Asu ai ahamumbo dudufipurühî yahuya, “Se Godimbo anihondümbo-rîwuranî ahandî Yifiafi Aboedi sîhamundi wami kosowai waniyo?” mehuamboemo. Asu ai simborî ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Yifiafi Aboedi ra ro moai himboriyefî,” mehomondoamboyu. ³ Ai yahuya, “Nini süngure hayamboyu sîhamumbo hundürü-marapura?” mehuamboemo. Asu ai ahambo hoafiyomondowohü yahomoya, “Sonindi sünguyo hundürü-maramunî,” mehomondamboyu.

⁴ Por ai hoafiyuhü yahuya, “Sonindi hundürü ranana nindou ai moaruwai hohoanimo daboadanambofe hefembo aboedi hohoanimo süngufembo-hündamboane. Ranîyu asu ai nindou Israerihündî ranaheimbo hoafiyundürühî yahuya, ‘Se nindou wandî süngu tükefiyu ranahambo anihondümbo-ndîhorî. Nindou ranana Sisas-ani,’ mehu. ⁵ Sonimbo süngururü-rundeimbi ai hoafi ra himboriyomo houmbo Adükari Sisasindi ndürinambo hundürü-memo. ⁶ Ranîyu Por ai ahamundi wami warî manande-apuramboemo Yifiafi Aboedi ranai ahamundi wami kosîwohü ranîpoanîmbo hoafinambo wataporî-yomondühî Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi nahurai hoafimemo. ⁷ Ramefundî ranana 12 nindou-yomo. ⁸ Ngîmî amoamo Por ai Suda-yafe rotu worî ranambe kefuai hüfu nünqumbo yîhimbokoate hoafiyu marandî. Ai aheimboya, God nginindi hifandarandî ranahambo anihondümbo-mbîrîhinda yahuhayamboyu wataporîmborarü marandî. ⁹ Nga nindou bidîfirî ai ahei hohoanimo tapîhamî-randürühî anihondümbofe-koateyehî Sisasindi nafî ranahambo nindou himboahü moaruwai hoafîmayei. Ranîyu asu Por ai aheimbo ranîhü hîningîrearü haya, Sisasimbo süngururü-rundeimbi mbo sepürümündî haya hu Tiranusindi yamundîfe worambe munquambo si wataporîmbora marandî. ¹⁰ Ranî-moatükunî ra yîmbu himbanî yare marandamboyei Sudahündî asu Grikîhündî munquambo Esia hîfîhü amarei, ai Adükariindi hoafi ra himborîmayei.

Skefandî nindouwenihî nîmorî

¹¹ God ai ranîpoanîmbo hepünifeimbi moatükunî Porîndî warîsüngu yare marandî. ¹² Ranîyo nindou bidîfirî ai yîkunîmî gedühefe hoearî asu güdîfe hoearî ra Porîndî fi sündiandeimbi sahümündî hei nindou anğünümboyeimbi aheiwamî manandîhinda ahei anğünü ranai munğuyowohü moaruwai nendî ranai hîningî-rîhindürî hehi mahei.

¹³ Nga Sudahündî bidîfirî ai hoahoangomo wakîrundühî moaruwai nendî nindou fi-ambeahîndî ranîpoanîmbo nginîndîna raguanamboru marundî. Ai moaruwai nendî hefoefembohünda Sisasindi ndürîna yaru hoeimarundî. Ai yaru hoafiyomondühî yahomoya, “Por Sisasindi hoafi hoafiyu marandî ranahandî ndürî ranînambo ro sîheimbo anihondümboanefî hoafayefî, nga se nindou ranaheimbo hîningîrîhindürî,” mehomo. ¹⁴ Nindou mamî Sudahündî Godimbo sesî sîhai-randeimbi bogorî ahandî ndürî Skefa. Ahandî nîmorî 7-yomo ai ranî-moatükunî ra ratüpurîyomo marundî. ¹⁵ Nga asu mamî sihî moaruwai nendî ranai hoafiyopurühî yahoya, “Ro Sisasimbo fîfirîhinî asu Porîmbo fîfirîhinî, nga se didemoa?” mehopurî. ¹⁶ Ranîyu asu nindou mamî ahandî fiambe moaruwai nendî nîmarümbî-mayu ranai ahamundi wami horîpîrîhoei piyuhü bubuhaimepura ai horî kapehü ahandî worambeahîndî safî yangîrî mafefoundî. ¹⁷ Nindou munğu Sudahündî asu Grikîhündî Efesus ngoafihü mamarei ranai hoafi ra himborîyei hehi, yîhimboyeihî Adükari Sisasimbo adükari-ani masei. ¹⁸ Ranîyei asu Sisasimbo anihondümbo-rîhoreimbi ai nindou

hîmboahü tüküyahi moaruwai moatükunî ratüpurîyei marîhündî ranahambo weindahî hoafîmayei. ¹⁹ Hîmoarokoru-rundeimbî bîdîfirî ranai ahei buk ranîpoanîmbo hîmoarokombo hoafî ranambe engoro ra mamambe-mamamberühi sahümündi hei nindou-yei hîmboahü fufusîmarîhîndî. Horombo buk masahümündi kakî ra tapuiyei heimbo 50,000 kakîfihîyo masahümündi. ²⁰ Ranî hohoanîmo ranînamboyo Adükarîndî hoafî ranai ngînîndî tüküfehü muŋguambo hîfî yaŋgorî wakîmareandî.

Efesus ai Porîmbo hîmbosî papîmarîhorî

²¹ Ranî-moatükunî ranai ramefeyo-wamboyo Por ai hohoanîmoyuhü yahuya, ro Masedonia asu Grik hîfî, ngasündî-heapîrî mbundîha sipambe fandahe hehea Serusaremînambo, ngamboyahî mehu. Ai yahuya, “Ranî nafî boatei nga heheambo anîmbo, asu nga Rom ngoafî hoeindîhea,” mehu. ²² Ranîyu ahambo farîhenerîrînandeimbî, Timoti asu Irastusîmbo Masedonianambo koarîhepîra ai-boatei mahafanda, asu ai Esia hîfîhü akîdou gedühî safî manüŋgu.

²³ Ranî-sîmboanî Efesus ngoafîhü Sîsasîndî hohoanîmo ranahambo hümbö hoafînambo sîmborî-sîmborîmayei. ²⁴ Nindou mamî Demitrius ai sirfanambo muŋguambo sîsamî nafîra randeimb-ani. Ranîyu ranî-moatükunî-nambo tîkai god sîsamî Atemisîndî rotu worî nafîramarandî. Asu sîsamî nafîru rundeimbî ai ranîfihî kakî afîndî sowandümo marundî.* ²⁵ Ranîyu Demitrius ai sîsamî nafîru-rundeimbî-yomo asu nindou amurî muŋgu sîmogodî ratüpurî, ratüpurî-yomorundeimbî ahamumbo gugureapurî haya hoafîyupurühî yahuya, “Wai, se fîfirarundî sîhefî ratüpurî ndanamboane kakî ra tükéfeyo. ²⁶ Sîhamundîhoarî se hoeirundî asu hîmborîyomo nîne-moatükunî Por ratüpurîmayu ra. Ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Sîsamî god warînambo ratüpurîyo-weimbîhündî ana god hondüyopoanî,’ yahu arandî. Nindou afîndî ranaheimbo gugurearü haya hohoanîmo ngorü süŋguarearü marandî ra Efesus hîfîhündî yaŋgîrî randürîpoanî, nga bîdîfirî muŋgu Esia hîfîhündî kameihî randürî. ²⁷ Porîndî hoafî ranambo ana sîhefî kakî semîndîmbo ratüpurî ra moaruwai-ane mbîseimboyei. Ranî yaŋgîrîyopoanî, nga sîsamî god rehî Atemisîndî worî ra nindou-yei hîmboahü moaruwai hîmbondîmboe. Asu ahandî ndürî adükarî ra hîfînambo-ndeamboe. Sapo nindou afîndî Esia hîfîhü asu muŋguamho hîfîhü ahambo dîdîbafîyahîndo arîhündî,” mehu.

²⁸ Ranî hoafî ra hîmborîyei hehi nindou ranai ngînîndîyeihî puküna seiya “Efesusî-yafe Atemis ana Adükar-ane!” masei. ²⁹ Ranîyo hoafî ra adükarî ngoafî Efesusühî mahoamboyo nindou ranai muŋgumbo hoafî warapomayei. Ranîyomo bîdîfirî ai Masedoniahündî Gaius asu Aristakusîmbo kiafu hürîpîndîmo ahei gugurîhi nîmarei rîhündanambo mahomo. Nindou yimbu ra Por-babîdî hahabodîfanî rînandeimbîyafanî. ³⁰ Ranîyu Por ai nindou afîndî ahei mbusümo nga mehuamboemo asu süŋgururü-rundeimbî bîdîfirî ai ranambe hombo yowanî mehomondo. ³¹ Porîndî ngunîndî Esia hîfîhündî, gafman bogorî ai-amboanî hoafîyomo koarîhoemondühî yahomoya, “Ambe, se gugurîfe wataporîyorambo ranambe hopoanî,” mehomo.

³² Nindou afîndî ai mamîkarî hohoanîmoyeihî nînüŋgu-yefühîyefî masei. Bîdîfirî ai ngorü-moatükunî hoafîyeiane, asu bîdîfirî ai ngorü-moatükunîmbo hoafîmayei. Nga nindou afîndî nîmboeyei muŋgu mafandîhîndî ra ai moai fîfirîhîndî. ³³ Ranîyomo Sudahündî bîdîfirî ai Areksandambo ahei hîmboahü nînendîhorî hei hînîngîmarîhora manüŋgu. Ranîyo nindou bîdîfirî ai hoeirüwürü houmbo moaruwai hohoanîmo nîmîndîhümbai mehomo. Ranîyu Sudambo fehefendürîmbo hündî ai warî nîmoamomareandî hoafî kîkîmbîrîhümündîa yahu haya. ³⁴ Nga ai Sudahündî-mayuwa ahambo

* **19:24:** Atemis ai tîkai god sîsamî nîmoreh-ane. Ahandî rotu worî adükarî Efesus ngoafîhü mafondaro, nga muŋgu ai worî ranahambo aboedî saf-ane masei.

fifirîhori ranîyei puküna yimbu awa mamî afîndî hoafîyeihî seiya, “Efesus-yafe Atemis ana adükar-ane,” masei.

³⁵ Ranîyu asu Efesus-yafe kuskus ai ahei hoafî gobadîhendürühi yahuya, “Efesusîhündî se hîmborîyei. Muᅅguambo ai fifirîhindî nîmoei sisamî Atemis sünambeahîndî piyo haya makoso asu ahandî hoafîyorambo worî Efesus ᅅgoafî ra ai hîfandarandî. ³⁶ Nindou mamî ai-amboani ᅅgirî hoafî ndanahambo tikai-ane mbüsu. Nga ranîmbo-hündambo-anîmbo se sihei hoafî ra kikîndîhümündi. Nga se awi ranahambo hohoanîmokoate-yirünîmbo randîhimboyei. ³⁷ Asu se nindou yimbu ndanahafanîmbo sahüpîrîmündi masühüsi. Nga asu ai moai nîni-moatükunî sisamî godîndî worambeahî hûmbuhünîyafanî asu worî moaruwaimborîneandî. Asu moai ai nîmorehî godîsîhefî ranahambo tirîfoefe hoafî, hoafîyafanî. ³⁸ Nga asu Demitrius ai ahandî mamî ratüpurîyomo-rundeimbi babîdîmbo ahamundî hoafî ᅅgoro ranana awi ᅅgorü-sîmboani ranîpoanîmbo anîmbo fifirîfemboane. Asu bogorî gafman ai nîmarîmo-mboanemo, ᅅga ai anîmbo hoafî ranahambo fifirîndumboemo. ³⁹ Nga sîhamundî hoafî ra yagodowanî ana, mamî wataporambe anîmbo ranahambo anîhondü wataporîmbo-mboane. ⁴⁰ Haponda sîhirî hoafî afîndî ndahumî-ndemboyeifî, nîmboe sîhirî ndanî sîhî sîmborî hoafîmayefî ranîmbohünda. Ranahandî nîmîndîhündî ana moai hoafî yaᅅgoro, ᅅga moanîyefî sîmborî hoafîmayefî. Nga sîhefî gugurîfe moaruwai ranahambo düduwehimunî ana, asu anîkîrî sîmborî hoafîmandefî,” mehu. ⁴¹ Ai yare hoafîyundürî mburamboyu asu koamarîheira bukürümehindî.

20

Por ai Masedonia asu Grik hîfîna mahu

¹ Süᅅgunambo hoafî afîndî-afîndîmayei ranai ho sisîhi-mareandamboyu, Por ai Sisasîmbo anîhondümborîhindeimbi gugureandürî haya ᅅgusüfoambe ᅅᅅnîramîndürî mbura asürahîni-mareandürî. Ranîyu asu ai yare hîniᅅᅅrearrü haya Masedonia hîfîna mahu. ²⁻³ Ranîyu ai ranî hîfambe huhü Sisasîmbo süᅅgurîhindeimbi afîndî ranaheimbo ᅅgusüfoambe ᅅᅅnîndî kürîhi hohoanîmo-mbeyeia yahuhaya hoafîmeindürî. Ranîyu asu Masedonia hîfî hîniᅅᅅre haya Grik hîfîhü tüküfî ᅅᅅmî amoamo manüᅅgu. Ranîyu süᅅgunambo ai Siria hîfîna sipambe hombo hohoanîmo-mayuamboemo, Suda ai ahambo hîfokoefimbo yahomo houmbo hoafî fîmaründümo. Ranîmboyu asu asükai hîhirîfe hefe Masedonianambo hombo hohoanîmo-mayu. ⁴ Asu Sopater, Pirasîndî nîmorî, Beria ᅅgoafîhündî ai Por-dîbo mahüfu. Ranîyo Tesaronaikahündî Aristarkus Sekundus yafanî, Gaius, Derbehündîyu, Timotiyu asu Tikikus, Trofimus Esia hîfîhündî-yafanî ai muᅅgu Porbabîdî mahîfomo. ⁵ Muᅅgu ai-boatei hîfomo Troas ᅅgoafîhü nîmarîmo yîhoefîmbo hîmbomemo. ⁶ Ranîyefî Suda ai Bret yisîkoate sesîmbo si ranai muᅅgumayowamboyo Firipai ᅅgoafîhündî sipambe farîyahu hohu hondahüfeimbi siyefî mburîhu hefî Troas ᅅgoafîhü ahamumbo sowahî tükümehundî. Ranîyefî Troas ᅅgoafîhü 7 si mamarefî.

Por ai Yutikusîmbo yîfîhündî botîmarîrî

⁷ Ranîyefî asu Sande Adükarîndî sesî, sesîmbohünda gugurîmehundî. Ranîyu Por ai sümbo nafî hîmbowambo nindou afîndî ranaheimbo gedühi wataporîyu humbo nîmbî mbusümondühi tükümefiyu. ⁸ Worî ro nîmarefî wataporîyefeimbi ranambe nîmoamo yibadîwamî ram afîndî siyowohü hanᅅfoani burîmayo. ⁹ Nindou hoarîfî mamî ahandî ndürî Yutikus ranai nafîtambe karîhoemo hîniᅅᅅmarundî ranîwamî mamaru. Por ai hoafîmayu hoᅅᅅguamboyu Yutikus ai yapombo hoafînambo kümeru. Ranîwamî yapombofi nîmarühündamboyu fîmaramündu yaᅅᅅrî hanü ᅅᅅmî yibadî ᅅᅅsünda haya hîfîni pîmayu. Bîdîfirî ai hanîmo sowaründîmondane, ai nîmoko

menḡuru. ¹⁰ Ranîyu Por ai hanü ahandî fi kameihî amofi hanühüyu wagîdirümündühî hoafiyundürühî yahuya, “Se awi ḡusüfo kîkîboadîhindühî afîndî hohoanîmondeimboyei, ḡga nindou ndanana yangîr-ani,” mehu. ¹¹ Refi mburamboyu asükaiyu nîmoamo farîfi hafu bret hîfirîre mbura masahüsi. Ai aheimbo gedühî wataporîmbo-randürî mbura süḡgunambo siambe hüfihamîndî masüfuwamboyu hîniḡḡîrearü haya mahu. ¹² Yutikus ai yîfîhündî yangîrîmefiyu-wamboyei asu ai ahambo ḡgoafîna sahorîmîndei hei ḡusüfoambe aboedî kürîhi hehimbo mamarei.

Por Troas ḡgoafî hîniḡḡîre haya Miretusînambo mahu

¹³ ḡga ro-boatei sipambe farîyahu hohu Asos ḡgoafîhü Porîmbo fihimündî hefe hombohünda mahefi. Ai hîfi nafî huhü hoafiyumunühî randafundî mehumunamboyefî ahambo nafîni fihimîndîmbo mahefi. ¹⁴ Ranîyu asu Por ai yîhoefîmbo Asos ḡgoafîhü süfu mbureamunî haya, asu sipambe sahurîmîndefî hohu, Mitirini ḡgoafînambo mahefi. ¹⁵ Ranîyefî sipambe farîyahu hohu Mitirini ḡgoafîhündî hefîmbo siambe Kios airanîkîmî tükümehündî. Apoefî simayowamboyefî asu siambe Samos airan tüküyahu mburîhu asükai ḡgorü sihî Meretus ḡgoafîhü tükümehündî. ¹⁶ Por ai Efesus ḡgoafî ḡgasündîfe hefe Esia hîfîhü gedühî hîfo niḡḡombo moei yahuhayamboyu hohoanîmomayu. Ai nîmehünou Serusaremînambo hîfo ahei hîhîfî-hîhîfîmbo si Pendikos tüküfemboayo ra hoeifemboyu hohoanîmomayu.

Por ai nindou bogorî Efesusîhündî ahamumbo asürahîniḡre hîniḡḡîmareapurî

¹⁷ Por ai Miretus ḡgoafîhü tüküfi nîmarümboyu Efesus ḡgoafînambo hoafî koamarîhendî Kraisiñdî nendîmbo hîfandu-rundeimbîmbo ai sîfomonda hoeindîheapurî yahuhaya. ¹⁸ Ai sîfomo tüküfundamboyu hoafîyupurühî yahuya, “Ro boatei tüküyahe Esia hîfîhü nîmboambo asu muḡḡambo si se-babîdî anîmboahî nîni-moatükunîyo ramarîheandî ra sîhamundîhoarî se fîfirumboanemo. ¹⁹ Ranîsimboanî Suda ai wambo moaruwaimbo-fendîrîmbo hoafî fîmarîndümonda, ranîyo asu afîndî hohoanîmoyahühî aranîmbo yangîrîmayahî. Ro wandî fi hîfînambo-rîheandühî Adükariñdî ratüpurî ranî yangîrî sahamîndî manîmboahî. ²⁰ Se fîfirundî ro sîhamumbo farîhefepurîmbo aboedî hoafî bokarîhefembo moai awî sahi, ḡga nindou afîndî hîmboahü asu sîhamundî mamamî worambe yamundîheapurî marîhand-ane. ²¹ Ro Suda, Grik yîboboambo ahîni hoafîyahîndürühî sahiya, ‘Se sîhei hohoanîmo moaruwai hîniḡḡîndîhi hehi Godîmbo hohoanîmondei asu Sisas sîhefi Adükari ranahambo anîhondümbö-ndîhorî,’ sa marîhandî. ²² ḡga hapoana Yîfiáfî Aboedî ranai wambo koamarîhendîra Serusaremînambo ahühî, ḡga ro ranîhü ḡḡuhani nîni-moatükunî wambo tüküfemboayo ra ro moai fîfirîheandî. ²³ ḡga ro rarîhe fîfirîheandî, Yîfiáfî Aboedî ai mamamî ḡgoafîhü tüküyaheandani wambo hoafîyondîrîhü yahoya, ‘Se hîbadambo ḡgafî, ḡga karabusîndafo nîmborî afîndî ndowandîfi ndamboyafî,’ yaho arandî. ²⁴ ḡga ro moai wandî fimbo adükari moatükun-ane sahi. ḡga Adükari Sisas ai wambo ratüpurî asendî ra tîḡîrîfoyo ho moendîfembo saheheamboanahî hohoanîmoayahî. Wandî ratüpur-ane nda, God ai nindou moanî hîpoamboreandürî arandî ranînambo aboedî hoafî ranahambo anîhondümbö hoafîndamboyahî.

²⁵ Horombo ro sîhamundî mbusümo hahabodühî God ḡḡîniñdî hîfandarandî ranahambo hoafîya marîhandî. ḡga haponda ro fîfirîheandî süḡgunambo ana se muḡḡambo ḡḡîrî wandî ḡḡusümboarî asükaindîmo hoeindündî. ²⁶ Ranîmboanahî haponda ro sîhamumbo anîhondümbö hoafehapurî. Sîhamundî mbusümo nindou mamî ai awararîhoayu ana, ro hütirühünîpoanî. ²⁷ Ro moai Godîndî hohoanîmo muḡḡambo sîhamumbo ranahambo hoafîmbohünda mbosîyahî. ²⁸ Se sîhamundîhoarî asu muḡḡambo Godîndî nendî amboa wudîpoapöndu hîbadündürî. Yîfiáfî Aboedî ai aheimbo hîbadîyondürîrambo kafoare hîniḡḡîmareapurî. Se

Godîndî nendî hîbadundündürî sipsip hîfandîra-randeimbi nou. Nga aheimbo ahandî horîna pemîyu haya masemündündürî. ²⁹ Ro fifîrîtheamboanahî, sîhamumbo hîningî-rîheapurî hehea ahahî ana, wosîhoafî hoafeimbi nendî ai nîmambeahîndî yaforî nahurai tükündahi sîhamundî mbusümo nîmboeimbo sipsip ra moaruwaimbondîhindürîmboyei. ³⁰ Asu nindou bodîmondî sîheiambeahîndî anîmbo bogorîmbondafu nîngomboemo. Ai anîmbo Sisasîndî süngurîhi-ndeimbîmbo ahamundî süngu hombohünda tîkai hoafî yamundündüra asu ai ahamundî süngu ngeimboyei. ³¹ Ranîmbo-hündambo anîmbo se hîbadümbö nîngomo! Nga se ranîmbo ndondu fifîrîndundî. Ngîmî hîmbanî maho ra nîmbî-nîmbîsi ro aranî kapehü moai mamî sîhamumbo ahîni hoafîmbo mbosîyahî. ³² Asu haponda ro sîhamumbo Godîndî warîwamî hîningarîheapurî asu se ahandî hîpoambofe hoafî ranahambo hohoanîmondîmo. Hoafî rananîmbo sîhamumbo ngînîndamîndî-purîmboe asu muᅅguambo aboedî-moatükunî God ai nindou wandaneî mehu ranaheimbo dagadürümbui.

³³ Ro-ana moai nindou ᅅgoründî gor, kaki, hoearî napo ranîmbo hohoanîrîhe rîhandî. ³⁴ Se sîhamundîhoarî yaru fifîrîndî, ro wandîhoarî wandî warînambo ratüpurîmayahî ra nîne-moatükunî ro mbonîmbo-rîhamîndîhühî wandî fi farîheherîhandîhümbö asu nindou ro-dîbo nîngomondeimbî ranahamumbo farîheheapurî marîhandî. ³⁵ Ro raranî ratüpurî, ratüpurîyahühî sîhamumbo rarîhe nafuimehapurî nindou düdi ai fi ngînîndîkoate ranaheimbo fandîhe-hurîmboane. Adükarî Sisas ai yare hoafîyuhü yahuya, ‘Nindou ai ᅅgorümbö raranî napo segodombo hîhîfî-hîhîfîyahu ana, asu nindou ai napo semîndîmbo hîhîfî-hîhîfî ᅅgasündeamboane,’ mehu ranahambo sîhîrî ndondîhu fifîrîndîhumboane,” Por ra mehu.

³⁶ Por ai ahamumbo ranî hoafî ra hoafîyupurî mburamboyu, asu nindou bogorî-memo ranî-babîdîmbo yimîndîho pusîre nîmarümbö Godîmbo didîbafîmefîyu. ³⁷ Ranîyomo asu ai muᅅguambo arasîranî-yomondühî-yomo Porîmbo mburündümo houmbo wakîkîhîmarüwuri. ³⁸ Ranîyu Por ai hoafîyupurühî yahuya, “Hapondanî ana se ᅅgîrî kaindîmo wandî ᅅgusümböarî hoeîndundî,” mehuamboyomo, asu ai ranîmbo ᅅgusüfo afîndî küründühî hîpoambo-marüwuri. Ranîyomo asu ai ahambo sip sowanambo koakomarürî hanîmo.

21

Por ai Serusaremînambo mahu

¹ Ranîhü Efesusîhündî hîfandî-rundeimbî hîningîrîhupurî mburîhu sipambe farîyahu hohu refe ho refe ho rakoate Kos airanîna mahefî. Ranîhünda simayowa Rodes airanîna hefî mburîhu asükai hefî adükarî ᅅgoafî Patarahü tükümehundî. ² Ranîhü tüküyahundane, sip mamî ranai Finisia hîfîna hombo yahohaya ramefeyowamboyeî hoeirîhu hohu ranambe farîyahu hohu mahefî. ³ Mamî hefî Saiprus airan hoeirîhu hohu warî kadüdanî hefî hohu Siria hîfînambo mahefî. Ranîyefî asu hefî Tair ᅅgoafîhü tükümehundî sip ai ranîhü napo mbahîbadî-foefembomayowa. ⁴ Ranîhü hefî nindou Adükarîmbo süngurîhindeimbî mamareia hoeirîhurî hohu asu ai-babîdî 7 si manîmboefî. Yifiaî Aboedî ranai aheimbo ᅅgusüfoambe botîmareandüra Porîmbo hoafîyeihî seiya, “Se yowanî Serusaremînambo hîfopoanî,” masahündö. ⁵ Ndeara ranîhü nîmboefî mburîhumboyeî asu ranîhünda botîyahu hohu mahefî. Ranîyomo asu Adükarîmbo sünguru-reimbî ai ahamundî nîmorehî nîmoakîdîbou-babîdî adükarî ᅅgoafî tebünanî sahümündîhümünî hei gudîhî tüküyahu yirî yimbu pupusîrîhu nîmarefîmbo ai-babîdî Godîmbo didîbafîmefî. ⁶ Ranîyefî sîmborî hîhîfürîyefî mburîhu asu ro sipambe farîyahu hohu mahefa ai asükai hîhîrîyahî ᅅgoafîna mahüsi.

Sisaria ngoafihü Godindî hoafî hoafiyu randeimbî nindou Agabus ai Porimbo hoafî masagado

⁷ Sipambe fariyahu hohu hefi Tair ngoafi hinîngirihu hohu hefi Toremes ngoafihü tükümehundi. Ranıyefî ranihü anihondumbo-rîhindeimbî wandafî mamî aheimbo hoeirihundürî hohu asu ranihü mamî si mamarefi. ⁸ Asükai ngorü sihî Toremes ngoafi hinîngirihu hohu hefi Sisaria ngoafihü tükümehundi. Asu nindou mamî Firip aboedî hoafî hoafiyu-randeimbîndî worambe fariyahu mapoefî. Nindou ranai ana farihoundürî rundeimbî ⁷ ranambeahîndî mbusümonîndiyu hayamboyu. ⁹ Nindou ranai ana nîmorehî nîmorî yimbuyimbu anamîndihü-fekoate Godindî hoafî hoafiyei rîhundeimbî-yei afîndiyu. ¹⁰ Ro Sisaria ngoafihü yahunümbî nîmbî nîmarefanıyo asu Godindî hoafî hoafiyu-randeimbî mamî ahandî ndürî Agabus ai Sudia hîfî hinîngîre haya Sisaria ngoafînambo makusu. ¹¹ Ranıyu ai yîhoefimbo sowahî kusü tüküfi haya Porîndî-mayo hoearı kîkîhîrîhefembo ret ra semündü haya ahandî yitînarî watînarî ra ahandîhoarı hüputüpo-marîhoayu. Ai hoafiyuhü yahuya “Yifiafî Aboedî ai yare hoafîmayo, ‘Ndahurai nindou Sudahündî Serusaremîhü mamarîmo ranai ana hoearı kîkîhîrîhefembo aharambüri ndanahambo hüputüpugawurî mbundu Suda-yafe ndîfombo dabupurîmboemo ahambo moaruwaimbo-fimbohünda,’ mehu,” mehu.

¹² Nîmorehî nindouwenihî ranî ngoafîhündî-babîdî ranî hoafî ra hîmborıyefî hohumboyefî asu Porîmbo Serusarem ngoafîna se hafopoanî sefî hohu kîkîfoefimbî hoafî hoafîmehundo. ¹³ Ranıyu asu Por ai sîmborî hoafiyuhü yahuya, “Se nîmboe aranı-aranıyehî wandî hohoanîmo moaruwaimbo-arîhînda? Ro moai karabusîmbo yangîrî hohoanîmoyahî, nga ro Serusarem ngoafîhü Adükarı Sısasîndî süngu yîfîmbo wanğei samboanahî hohoanîmoayahî,” mehu. ¹⁴ Nga ro ngîrî Porîndî hohoanîmo ngorü-süngundîhundî sefî hohumboyefî asu hoafî ranahambo ambe masefî. Ranıyefî hoafıyefühî sefiya, “Adükarındî hohoanîmonambo yangîr-anîmbo ranî moatükunî ra tükümbıfeyo-wamboane,” masefî.

Por ai Serusarem ngoafihü hafu tüküme fiyu

¹⁵ Yahunümbî nîmbıyefî mburıhu asükai yîhoefî napo fufurîhumîndefî hohu Serusaremînambo mahahifî. ¹⁶ Ranıyefî asu süngurîhindeimbî nindou Sisariahündî ai ro-babîdî mahüsi. Ai yîhoefîmbo nindou mamî Saıprusîhündî horombo ai boatei Sısasîmbo süngurireimbî ahandî ndürî Nason ahandî worînambo sowandümunî houmbo mahefî ahandî worambe nîngombohünda. ¹⁷ Hefî Serusarem ngoafîhü tükümehu-ndamboyei süngurîhindeimbî ai yîhoefîmbo hoeirîhimunî hehî hîhîfî-hîhîfîmayei. ¹⁸ Ngorü sihî Por ai ro-babîdî Semsîmbo hoeifimbohünda hefane, asu hîfandî-rundeimbî muŋgu ranihü mamarîmo. ¹⁹ Por ai ahamumbo hîhîfîrapurî mbura muŋgua-moatükunî God ai ahandî warî süngu Suda-yafe ndîfoyei mbusümo ramareandî ranahambo ndore wataporîmbo-marandî.

²⁰ Ranıyomo ai hoafî ra hîmborıyomo hou Godîmbo aboed-ani mehomo. Asu ai ahambo hoafıyomondowohü yahomoya, “Wandafî, se fîfîrowandî. Sudahündî nindou afîndî tausen ai Sısasîmbo anihondumbo-rîhorîmboaneı. Nga muŋgua anihondumbo-rîhindeimbî ranai Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ra süngufembohünda tîtaboarayefî. ²¹ Nga nindou bîdîfîrî ai sîhambohünda hoafıyahündürühî seıya, ‘Por ai Suda bîdîfîrî Grikî-yomondî hîfîhü anîboadeı aheimbo hoafıyundürühü yahuya, “Mosesîndî hohoanîmo ra se süngundîhindühî asu nîmoakîdîbou-yomondî hoearı kandîhî tîrîndîhehimboyeı. Yaboateihündî hohoanîmo ranana se süngundühümboyeı,” mehu,’ maseı. ²² Se sühüfîmboanafî hoafî ra ai hîmborî-ndeımboyeı. Nga sîhambo moaruwaimbofembo hohoanîmo-ndeıyeıya, asu sîhîrî nüŋgumanda-hunda? ²³ Nga ro

sîhambo mamî hoafî hoafîndahunînanî anîmbo asu se ranî-süngundîwandî. Yîhoefî-memo nindou yimbuyimbu Godîmbo mamî moatükunî refemboane yahomo houmbo-anemo anîngomo. ²⁴ Se ai-babîdî ngafühî anîmbo asu ahamundî fi Godîndî himboahü aboedî tüküfembo hohoanîmo ra randundî. Asu ahamumbohünda kaki dabapura ai ahamundî mbîrînanî ra kîkîmbîru-ndamboane. Ai randundanî rananîmbo asu Suda ai sîhambo nîne hoafîmemo ra nindou-yei himboahü tikai nahurai himbondîmboe. Rananîmbo ai-amboanîya awi Por amboanî ahînümbî hohoanîmo ranahambo süngureandeimb-ani mbîseimboyei. ²⁵ Suda-yafe ndîfo anîhondümbö-rîhindeimbî ranaheimbo pas sürü papîrîhu koarîhehundühî hoafîmayefî sapo horombo ro Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ranahambo masîhehundî ranîmbohünda. Pas ranambe se sîsamî godîmbo sesî dîdîbafîfe sîhefeimbî sesîpoanî, se horî sesîpoanî, se nînhondî amîndawofîfeimbî sesîpoanî asu se nîmorehî sîsîhîmoyo nindouwenihî bîrabîrî-yorapoanî, masefî,” mehomo. ²⁶ Ranîyu Por ai ngorü sihî nindou ranahambo sepurîmündü haya hanü fi aboedî tüküfembo moatükunî ra ai-babîdî ramareandî. Ranîyu ai Godîndî worambe kamefuendî. Ranî si fi aboedî tüküfembo hohoanîmo ra moendîndowanî anîmbo asu mamamî Godîmbo sesî segodîmbo ranahambo Por ai sesî sîhou-rundeimbîmbo hoafîmepurî.

Godîndî worambe Porîmbo Suda ai kîkîhî-maründümo

²⁷ Fi aboedî tüküfembo moatükunî moendîmayowamboyo 7 si ra muḅgumbo yaḅgîrî-yoambeyahî Suda bîdîfîrî ai Esia hîfîhündî Porîmbo Godîndî worambe hoeimarüwuri. Ranîyomo asu ai nindou afîndî ranahambo ngusüfoambe botîmarîpura Porîmbo kîkîhî-maründümo. ²⁸ Ai puküna hoafîyomondühî yahomoya, “Israerîhündî nindou, se farîhaumunî! Nindou ndan-ani muḅguambo hîfî ra hoahoḅguhü nindou muḅguambo sîhîrî Israerîhündî asu sîhefî ahînümbî hohoanîmo asu Godîndî worî ndanahambo hîfînamboare arandî. Ranî yaḅgîrîyopoanî, nga haponda ai nindou Grikîhündî sîhefî Godîndî worî ndanambe sepurîmündü kefue raraorandühî worî nda moaruwaimbo-reamboani,” mehomo. ²⁹ Grikîhîfîhündî Efesus ngoafîhündî Trofîmus ai Por-dîbo Serusarem ngoafîhü manüḅguwa hoeirüwurî houmboemo ai yaru hoafîyomondühî yahomoya, “Nindou yîhoefî ndîfohündî ndanana Por ai Godîndî worî ranambe serümundü kambeifuai,” yahomo houmbo hoafîmemo. ³⁰ Ranîyo hoafî ra Serusarem ngoafîhü mahowa himborîyomo houmbo muḅgu fandü mburu pîpîna mahomo. Ranîyomo asu ai Porîmbo kîkîhî-ründümo houmbo Godîndî worambeahîndî weindana kiafu hüründümondühî nîmai worî yipurî ra pamarundî.

³¹ Ranîyei nindou afîndî ranai Por hîfokoefîmbo sei hehimbo hohoanîmomayeî. Ranîyo hoafî afîndî afîndîmayeîya, Rom ami bogorî hondü Serusaremîhü amaru ranai tîḅrîfo tükefeyo yahu fîfîrîmareandî. ³² Ranîyo asu nîmehünou ami bogorî hondü ai ahandî ratüpurîyomo-rundeimbî bogorî-yomo asu ami bîdîfîrî-yomo ahamumbo sepurîmündü haya ahamumbo sowana pîpîmemo hanîmo. Nindou afîndî ranai ami bogorî asu ami hoeirüpurî houmboemo Porîmbo bubumarüwurî hündî kîkîmaründümo. ³³ Ranîyu ami bogorî ai Por sowana hüfu kîkîhî-ründümbî mbura hoafîyuhü sen yimbunambo hüputüpugawurî mehu. Ranîyu ai düdufîhî yahuya, “Nindou nda düdîa? Asu ai nînhî-moatükunî moaruwai rareanda?” mehuamboyo. ³⁴ Ranîyomo asu bîdîfîrî ai ngorü hoafî hoafîyomo asu bîdîfîrî ai ngorü-moatükunî hoafîyomondühî hoafî afîndî afîndîmemo. Ai mamîpo hoafîkoate ngorü kiafu ngorü kiafu raraomarundamboyo ami bogorî ai fîfîrîfekoateyuhü ahandî amimbo yahuya, “Ndowaründümo ami worîna gafomo keboundî,” mehupurî. ³⁵ Por ai yîpîḅî saboagoambe tüküfiyuane, nindou afîndî ranai ahambo bubumbo mehomonda ami ai hoeiru houmbo warîhü-warîhuru sowaründümo mahafomo. ³⁶ Ranîyomo asu nindou afîndî Porîndî süḅgu mahomo ranai puküna hoafîyomondühî yahomoya, “Ahambo hîfokoarüwurî,” mehomo homo.

Por ai Sudambo ahandî anîhondümböfe ranahambo hoafîmendürî

³⁷ Ami ai ndeara Porîmbo ahamundî worî safanambo sowaründümo hafomo kefoefembo yangîrî-memondamboyu asu Por ai ami bogorî hondümbö hoafîyundowohü yahuya, “Ro awi sîhambo mamî hoafî hoafîndahanîni samboanahî,” mehuamboyu. Asu ami bogorî ai düdufindowohü yahuya, “Se Grik hoafîyafî-randühîyafî?”

³⁸ Hamanda Isipîhündî mamî ai gafman-babîdî yifîarî botîmareandî. Ai 4,000 yifîarîyomo-rundeimbî sepurîmündü nîmî wohî furîkoate-reandühî mahu. Sembayafînawe masahî, nga wanî. Nîmboe se Grik hoafî fîfîrowandî,” mehundowamboyu. ³⁹ Asu Por ai sîmborî hoafîyundühî yahuya, “Ro-ana Sudahünd-anahî. Ro-ana Tarsus ngoafî Sirisia hîfîhünd-anahî. Nga wandî ngoafî ana ndürî adükarî yanggorümb-ane. Nga karîhasî awi ro nindou ndanaheimbo hoafînda samboanahî,” mehuamboyu. ⁴⁰ Asu ami-yomondî bogorî ai hoafîyafîpurî mehuamboyu Por ai yîpîñîwamî botîfî nüngumbo nindou ranahamumbo warîna pakamafoareapurî. Muñgu ai hoafî kibodîrî-maründümo-ndamboyu Por ai Hibru ahamundî hoafînambo hoafîmepurî.

22

¹ Por ai yahuya, “Wandî wandafîmamî, asu apemamî se hîmborîyomo ro wandî fimbo hoafî hoafombo samboanahî,” mehu. ² Por ai Hiburu ahamundî hoafînambo wataporî-mayuamboemo asu ai hoafî kibodîründümo houmbo manîngomo-ndamboyu asu ai ahamumbo hoafîyupurühî yahuya, ³ “Ro-ana Sudahündî asu Tarsus ngoafîhü Sirisia hîfambe tükümeheandî, nga asu Serusarem ngoafî ndanîhü adükarîmayahî. Ranîyahî ro Gamerier-dîbo nîmboambo ai wambo sîhefî boagîrî-yomondî ahînümbî hohoanîmo ra yamundî-mareandîra ro wudîpoaporîhe fîfîrîmarîheandî. Ranîyahî ro Godîndî hohoanîmo süngufembo tîñîrîfomayahî haponda se tîñîrîfoayei nou. ⁴ Nindou bîdîfîrî Adükarîndî Nafî süngurîhindeimbî aheimbo ro moaruwaimbo-marîheandüra bîdîfîrî ai yîfîmayei. Ro bîdîfîrî aheimbo senînambo hüputüpurîhehearü mburîha karabusîna sahamîndîharü mahahî. ⁵ Sesî sîhai-randeimbî adükarî bogorîyu asu kansîr muñgu ai ro nindou moaruwaimbo-marîheandî hoafî ra anîhond-ane mbîsîmo hoafîndîmboemo. Sudahündî Damaskus ngoafîhü amarei ra aheimbo ai pas sürü papîru koamarî-hoemonda sahamîndî Damaskusînambo mahahî. Ranîyahî ro nindou Sisasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî ranîhü amarei ranaheimbo hüputüpurîhefendürî semündîndürî Serusaremîna ho karabusî-fendürîmbohünda mahahî.

⁶ Ro ha ndeara Damaskus ngoafîkîmî hüfînîmbo tüküyaheandane nîmehünou sünambeahîndî si adükarî ranai kosî wambo boakîmafoareandîrî. ⁷ Ranîyahî ro hîfînî piya yanggora hîmborîyahane hoafî mamî ranai hoafîyohü yahoya ‘Sor, Sor, se nîmboe wambo moaruwai-mborowandîrî aranda?’ mehondîrî. ⁸ Asu ro düduyaheandühî sahîya, ‘Adükarî, se dîdîyafa?’ ‘Ro Sisas Nasaretîhünd-anahî, nga asu se wambo süngurîhi-ndeimbîmbo moaruwaimbo-arîwandürî ana, wambo amboa moaruwaimbo rowandîrüh-anafî,’ mehundîrî. ⁹ Ranîyomo asu wandî wandafî mamî ai si ra hoeimarundî, nga asu ai nindou düdî wambo hoafîmayundîrî rana-handî hoafî moai hîmborîyomo. ¹⁰ Asu ro düduyaheandühî sahîya, ‘Adükarî, ro nüngumandahea?’ masahamboyu. Asu ai hoafîyundîrühî yahuya, ‘Se botîndafo hawa Damaskusînambo ngafî, nga ranîhü anîmbo God ai sîhambo muñgu-moatükunî ratüpurîndafî mehu ra nindou ranîhü amaru ranai hoafîndünînîmbüi,’ mehundîrî. ¹¹ Si ranai ngînîndî hamîndîyo haya hîmboamupui-randühî muñgu-moatükunî hoeifekoate-mehamboemo nindou ro-dîbo masînîmo ranai wambo warîhü kîkîhî-rundümondîrî houmbo Damaskusînambo mahefî.

¹² Ranîhü nindou mamî ahandî ndürî Ananias Suda sîhefî Godîmbo ahînîrürühî Mosesîndî ahînümbî hohoanîmo ra ndore süngureandeimbî manüñgu. Nindou

ranahambo Sudahündî Damaskusihü anîmboei ranai aboed-ani masei. ¹³ Nindou ranai wandî fikîmî süfu nüngumbo hoafiyundîrühî yahuya, ‘Wandafî Sor, se asükaindafî ndondo himboarîndafî!’ mehundîrî. Asu hoafî ra nîngowambe asükaiya aboedî himboarîyahühî ahambo hoeimarîhinî. ¹⁴ Ranîyu asu Ananias ai yahuya, ‘Sîhefî amoaoyafe God ai sîhambo, ahandî yifirî süngufembo horombo hondü kafeare hîningîmareanîni. Nindou mbumundî hamîndî Sisas ranahambo hoeifihî asu nîne hoafî ahandî yahamonîndî tükefeyo ra himborîmbohünda kafeare hîningîmareanîni. ¹⁵ Seanîmbo muŋguambo nindou ranaheimbo Adükarîmbohünda weindahî hoafîndafîndürî nîne-moatükunî se hoeiro asu himborîyafî marandî ranahambo. ¹⁶ Asu se haponda nîmboe gedühî hîfandaranda? Botîyafo hawa hundüründafühî asu ahandî ndürînambo hoafînda-fîndoani sîhafî moaruwai hoanîmo ra popoaimbîhenda-mboane,’ mehu.

God ai Porîmbo koamarîheira Suda-yafe ndîfo sowana mahu

¹⁷⁻¹⁸ Por ai hoafîyuhü yahuya, ‘Asükaiya ro Serusaremînambo ha ranîhü Godîndî worî ranambe didîbafî-yaheandühî nîmboahani yafogoadînambo nahurai ranambe Sisasîmbo hoeimarîhinî. Ranîyo ai wambo yare hoafîyundîrühü yahuya, ‘Nîmai se Serusarem ŋgoafî hîningîro hawa hafî, ŋga nindou ndani ŋgoafîhündî ranai ana se wambohünda hoafayafî ra ŋgîrî himborîndei,’ mehundîrî. ¹⁹ Asu ro sîmborî hoafîyahühî sahîya, ‘Adükarî, horombo ro Suda-yafe rotu worî afîndî mafeburo ranambe kefoehe hühühî nindou sîhambo anîhondümborîhinînei-mbîmbo karabusîrîherü hehea harîyahandürî marîhandî ra ai fîfîrîhindî,’ masahî. ²⁰ Sîhambo wataporîmbora randeimbî Stifen hîfokoarüwurî sîmboani ro fikîmî nîmboambo wandî ŋgusüfoambe aboed-ane masahî. Ranîyahî asu nindou ahambo hîfokoamarüwurî ranahamundî hoandarî hoear ra sahamîndî manîmboahî. ²¹ Ranîyo asu adükarî ai hoafîyundîrühî yahuya, ‘Hafîsî, ŋga ro sîhambo angunî Suda-yafe ndîfo sowana koandîhe-heanîna ŋgamboyafî,’ mehu.

Rom ami-yomondî bogorî Porîmbo mafarîherü

²² Nindou afîndî ranai ahandî hoafî hîhîmborîyei heimbo asu ‘Suda-yafe ndîfo’ ra hoafîmayu-wamboyei puküna hoafîyeihü seiya, ‘E, ahambo hîfokoeffimboani, ŋga nindou ndahurai ana ŋgîrî yangîrî nüŋgu!’ masei. ²³ Ranîyei ai puküna hoafî karîhehindühî ahei hoearî-mayo ra wurakamo-rîhündühî hîfî hasüfî nîmoamo karühümündî pimarîhindî. ²⁴ Ranîmboyu asu ami bogorî ai amimbo hoafîyupurühî yahuya, ‘Por ndowaründümo gafomo sîhamundî worambe koaboadüwurî. Suda ai ahambo puküna hoafîmemondo nîmîndî ra fîfîrîfembohünda ahambo bubundürühî düdundafundo,’ mehu. ²⁵ ŋga asu ai ahambo bubumbohünda kîkîhîruründümo mburumbo hüputüpo-marîhawu-ramboyu asu Por ai ami bogorî ŋgorü akîmî manüŋgu ranahambo hoafîyundühî yahuya, ‘Romîhündî mamî ahandî hoafî dîboadîfekoate-ayambe ahambo bubumbo ra ahînûmbî hohoanîmo yangoroai wanîyo?’ mehuamboyo.

²⁶ Asu ami bogorî ai hoafî ra himborîyu haya hu ahamundî bogorî hondü hîfanda randeimbî ranahambo hoafîyundühî yahuya, ‘Se ŋgîrî rasüŋgundîworî. Nindou ndanana Romîhünd-ani,’ mehu. ²⁷ Ranîyu asu ami bogorî hondü ai Porîmbo hüfu hoafîyundühî yahuya, ‘Se wambo hoafîyafîndîrî, se Romîhündî hondüyafî?’ mehuamboyo. Asu Por ai sîmborî hoafîyundühî yahuya, ‘Yîni, ro rananahî,’ mehundo. ²⁸ Ranîyu asu ami bogorî hondü ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ro kakî afîndî pirîheandühîyahî asu Romîhündîmboyahe tükümeheandî,’ mehu. Asu Por ai yahuya, ‘ŋga wambo wandî me ai wakîmaramîndî-ndîramboyahî ro Romîhündîmboyahe manîmboahî,’ mehu. ²⁹ Ranîyomo asu nindou bîdîfîrî ahambo düdufihî bubumbo yangîrî-memo ai hoafî ra himborîyomo houmbo nîmai hîningîrîwurî süsühümefundî.

Ran+yu asu ami bogor+ hondū ai ahambo hoeirira mayowa nindou ranai Rom+hündi-mayuwa ai sen+ina hüput+po-mar+hawur+ ranahambo ai-amboan+ y+h+ambo-mayu.

³⁰ Por+ambo Suda ai papi+hoaf+marür+ n+m+ind+ ra ami-yomond+ bogor+ hondū ai wud+poapond+he f+f+ind+he mehu. Ran+imboyu asu ai rasinambo Por+ambo sen+nambo hüputüpu-mar+hawur+ ra fufur+herü haya God+imbo ses+ s+hou-rundeimb+ bogor+yomo asu Suda-yafe kans+r-yomo ai bab+di gugur+fe watapor+ambo hoaf+mepur+. Ran+yu asu ai Por+ambo ahamund+ h+amboahü n+ngombohünda serümündü mahu.

23

Por ai Suda-yomond+ kans+r+ambo hoaf+mepur+

¹ Por ai kans+r+ambo hübudureapurüh+ yahuya, “Wand+ wandaf+ mam+, ro God+nd+ h+amboahü moai n+n+ moaruwai yar+heand+. Ro n+ne wand+ ngusüfoambe aboed-ane masah+ ran+yo yar+he mar+hand+,” mehu. ² Ai hoaf+mayuwamboyu asu ses+ s+hai-randeimb+ adükar+ bogor+ Ananaias ai nindou Por+nd+ fik+m+ man+ngomo ahamumbo Por+ambo yafambe hoearüh+ har+ambo hoaf+mepur+. ³ Asu Por ai ahambo hoaf+yundüh+ yahuya, “Se-ana yimbu hohoan+moeimb-anaf+. Nga asu God ai har+ndünün+mbui. Se ndan+hü amar+fi ra ah+nümb+ hohoan+mo süngufehü wambo hoaf+ d+boadofembo saf+amboanaf+, nga se-ana ah+nümb+ hohoan+mo ra sowand+fi pirowandüh+ wambo har+ambo hoaf+mef+puri,” mehuamboyu.

⁴ Nindou Por+nd+ fik+m+ man+ngomo ranai hoaf+yomondowohü yahomoya, “Awi se-ana God+imbo s+hai-randeimb+ adükar+ bogor+ ranahambo moaruwai hoaf+yaf+ndowohanaf+,” mehomondo. ⁵ Asu s+mbor+ ai yahuya, “Wand+ wandaf+ mam+, nindou ranai God+imbo s+hai-randeimb+ adükar+ bogor+mayu ra ro moai f+f+r+hin+. God+nd+ Buk ai hoaf+yowohü yahoya, ‘Nindou s+hei bogor+ ranahambo se moaruwai hoaf+ndamboyaf+,’ meho ra f+f+r+heand+,” mehu. ⁶ Por ai f+f+r+eand+ kans+r b+d+f+r+ ai Sadyusi-yomo asu b+d+f+r+ ai Farisi-yomo. Ran+imboyu ai ahamumbo puküna hoaf+yupurüh+ yahuya, “Wand+ wandaf+ mam+, ro-ana Farisi ambeah+nd-anah+ asu wand+ ape-amboan+ Farisi-ambeah+nd-ani. Ro an+hondumbo f+f+r+heamboanah+ nindou y+f+y+eimb+hünd+ ranai ana asükaindei bot+ndahi-mboyei ran+ hoaf-ane nda hoafayah+. Ran+ambo-hündamboane wambo hoaf+ engoro,” mehu.

⁷ Ran+yo Por ai ran+ hoaf+ ra hoaf+mayuwambo Sadyusi Farisi ai ahamund+hoar+ s+mbor+ hoaf+yomo-ndüh+yomo y+bobomarund+. ⁸ Nga Sadyusi ai hoaf+yomondüh+ yahomoya nindou y+f+hünd+ bot+fe asu sünambeah+nd+ nend+ ai yifiaf+koate-anei yahomo marund+. Nga Farisi ai munguambo hoaf+ ranahambo an+hondümboru marund+. ⁹ Ran+yo asu Sudahünd+ ranai pukünambo hoaf+yomo wak+marund+. Asu Farisi-ambeah+nd+ ah+nümb+ hohoan+mo yamundu-rundeimb+ ai bot+yafu n+ngomombo puküna s+mbor+ hoaf+yomondüh+ yahomoya, “Nindou ndanahambo ana ro hoeir+huran+ moai ahand+ n+n+ hoaf+ yan+goro. Ao, yifiaf+ mam+mbayo asu sünambeah+nd+ nend+mbayo ahambo hoaf+mendo ra an+hondüyohüpo,” mehomo. ¹⁰ S+mbor+ hoaf+ ranai moan+ af+nd+ ham+nd+ tüküme Feyo-wamboyu asu ami bogor+ hondū ranai Por+imboya h+fokoandüwur+-mboemo yahuhaya y+h+imbomayu. Ran+yu asu ai ahand+ amimbo se han+mo Por+ambo ahamund+ warambeah+nd+ hüründümo houmbo s+hamund+ wor+na hafomo mehu.

¹¹ Ngor+ n+mbokoan+ Adükar+ ai Por+ambo sowah+ tüküfi nüngumbo hoaf+yundowohü yahuya, “Se ng+n+nd+ n+mbaf+! Serusarem ngoaf+hü ndan+hü se wambohünda an+hondumbo hoaf+mayaf+, nga asu Rom ngoaf+hü amboan+ rahurai an+ambo hoaf+ndaf+,” mehu.

Suda ai Por+ambo h+fokoeffimbo hoaf+ f+maründümo

¹² Ran+yomo asu siambe Suda bi+di+fi+ri ai gugur+yafu hoafi fi+maründümo. Ran+yomo ai dabar+yafundühi yahomoya, ŋg+r+i sesi dagudifi hoe ndi+m+indefi ndi+hundi, ŋga Por+imbo hi+fokoand+huri hohumbo an+imbo rand+humboyefi mehomo. ¹³ Nindou bod+imondi 40 ŋgasünde-andeimbi-yomo hoafi ra fi+ründümo mas+hoemo. ¹⁴ Ran+yomo ai God+imbo si+hou-rundeimbi bogori asu Suda-yomondi bogori sowahi hafomo hoaf+yomondühi yahomoya, “Ro-ana Por+imbo hi+fokoand+huri hohumbo an+imbo sesi dagudimboyefi sefi an+hondumbo dabar+mehundi. ¹⁵ Ran+imbo-hündambo an+imbo se-anemo asu kans+r-anemo se ami bogori hondü ranahambo si+hamumbo sowana Por+imbo semündü-kos+imbohünda hoafi koand+hoemo. Ranan+imboya kudüwan+ahandi hoafi engoro ra wud+poapond+hu fi+fi+r+nd+humboane mb+si+mo. Ŋga ro-ana muŋguambo moatükun+ naf+r+hum+indefo-mboanefi, ŋga ndühi tüküfekoate-yuwambe an+imbo naf+ni ahambo hi+fokoa-ndi+hur+imboyefi,” mehomo.

¹⁶ Ŋga Por+indi am+ŋg+r+i ai hoafi fi+maründümo ra hi+mbor+iyu haya ami-yomondi worambe far+fi hu Por+imbo ran+ hoafi ra hoafi+meindo. ¹⁷ Ran+iyu asu Por ai ami bogori ŋgorü hoafi+meinduwa makusuwambo hoaf+yunduwohü yahuya, “Nindou hoar+ifi nda sowar+indefi ami bogori hondü sowana haf+i. Ai bi+di+fi+ri moatükun+ ahambo hoaf+endombo yahumboani,” mehundo. ¹⁸ Ran+iyu asu ami-yomondi bogori ranai Por+indi am+ŋg+r+i serümündü haya hahüfan+ bogori hondü-mayu ranahambo sowahi tüküyaf+ne hoaf+yundühi yahundoya, “Sapo karabus+hündi Por ranai wambo hoafi+yu koamar+hend+ra nindou hoar+ifi nda si+hambo sowana sahüm+indi as+hühi. Ai si+hambo mam+ hoafi hoafi+yon+ni-mbohünda,” mehundo.

¹⁹ Ran+yo asu ami bogori hondü ranai nindou ranahambo wamburümündi haya aipoan+imbo hafani düdufindühi yahuya, “Ni+ni hoafi+mboyafi hoafi+yond+r+imbo masafa?” mehundo. ²⁰ Asu Por+indi am+ŋg+r+i ai hoaf+yundühi yahuya, “Suda ai si+hambo ti+kandu houmbo an+imboya sümbu se Por kans+r+imbo sowana semündü han+ ahamumbo sowahi ahandi hoafi engoro ra wud+poapofe fi+fi+r+fembo hündi mb+si+imboemo. ²¹ Se hoafi ranahambo an+hondumbo-ndowamboyafi, ŋga sapo nindou bod+imondi 40 ŋgasündeandeimbi naf+ni worar+indu houmbo hi+badümboemo Por+imbo hi+fokoe-fimbohünda. Ai yahomoya awi ŋg+r+i sesi dagudifi hoe ndi+m+indefi ndi+hundi, ŋga ahambo hi+fokoand+huri hohumbo an+imbo rand+humboyefi mehomo. Ai-ana ndeara muŋgu-moatükun+ naf+r+undümo houmbo-anemo asu si+hamboane türu hi+fandarundi se y+ni mb+safan+ an+imbo yahomo houmbo,” mehundowamboyu. ²² Ran+iyu asu ami-yomondi bogori hondü ranai hoaf+yundühi yahuya, “Se nindou ŋgorümbo hoafi+ndafühiya wamboya ahambo rar+he hoafi+mehando mb+samboyafi, ŋga yowan+.” Rayahundo mburamboyu asu ai nindou hoar+ifi-mayu ranahambo koamar+heira mahu.

Por+imbo Feriks sowana koamar+hawur+i

²³ Ami bogori hondü ai ahandi hoareh+ bogori-mefan+ ahafan+imbo hoafi+yup+rühi yahuya, “Ami 200 pisao sowandümondeimbi, asu 70 nindou hos wam+ ni+mar+mondeimbi ŋgorü, 200 nindou yifiari sowandümondeimbi ra gugur+nd+neapuri mbund+na muŋgu-moatükun+ naf+ndündümo di+gau houmbo an+imbo asu Sisaria ŋgoaf+ina ni+moak+di+bou boabofoefeambe gad+imo. ²⁴ Hos bi+di+fi+ri Por ai ran+wam+ han+imbohünda kokoboadu hi+n+ŋg+indu mbundumbo an+imbo asu ahambo ndondur+ Rom bogori nindou Feriks sowana hi+badüri gad+imo,” mehu. ²⁵ Ran+iyu asu ami-yomondi bogori ranai pas ra ndare sürü pap+r+andühiya.

²⁶ Kar+has+i, Ro Krodius Risias-anah+ gafman+yomondi bogori adükar+ Feriks+imbo pas nda sürü papar+handi: ²⁷ Suda ai nindou ndanahambo mburündümo houmbo ndeara ak+mi hi+fokoeffimbo yang+r+imemo. Ŋga asu ro hi+mbor+mayahi ananiya ai ana Rom+hündi mayuwamboyah+ asu ro wand+ ami-bab+di+imbo ahambo ahamundi

warambeahîndî hümarîhehuri. ²⁸ Ai nîmborurî ahambo papî-hoafarurî saheheam-boyahî asu ro ahamundî kansîr sowana sahümindî mahanîhî. ²⁹ Ro hoeirîheandani ana ai ahamundî ahînümbî hohoanîmo ranîmboyo moanî hoangîrûwurî houmbo papî-hoafîmarurî. Nga moai nîni hoafî ahambo hîfokoefî asu karabusîfi rambo papî-hoafî ranambe tüküfeyo, nga wantî. ³⁰ Suda ai Porîmbo hîfokoefîmbo hoafî dîbo masîhoemo ra ro hîmborîmayahî. Ranîmboanahî asu sîhambo sowana ro ahambo nîmai koarîhehina akusu. Nindou düdi ahambo papî-hoafîmarürî rana-hamumbo sîhambo sowahî tüküyafu hoafî dîdîboado-mbîrundamboane sahehea hoafîmehapurî.

³¹ Ranîyomo asu ami ai ahamundî ratüpurîwambo refembo yahomo houmbo Porîmbo sowaründümo ranî nîmbokoanî Andipatris ngoafîna mahanîmo. ³² Ngorü sihî ami hîfînafî mahanîmo ranai ahamundî worîna hîhîriyafu Serusaremînambo hafomondühi-yomo asu hosîwamî homo-rundeimbî ahamumbo koamarî-haupura Porîmbo Sisaria ngoafînambo sowaründümo mahanîmo. ³³ Ai sowaründümo hanîmo Sisaria ngoafîhü tüküyafu gafmanî-yomondî nindou bogorî Feriksîmbo pas sabudowohü asu Porîmbo ahambo sowahî pamarûwurî. ³⁴⁻³⁵ Feriks ai pas ra hoeireandani mayowamboyu asu Porîmbo se nîni hîfîhündîyafî yahu haya düdumefindo. Por ai Sirisia hîfîhündî-mayu ranîmbo ai fîfîre hayamboyu asu ai hoafîyuhü yahuya, “Awi ro sîhafî hoafî hîmborî-ndamboyahî nindou sîhambo papî-hoafîmaranîni ranai kodîmondani,” mehu. Ranîyu asu Herotîndî worî adükarî ranambe Porîmbo koafoefî mburumbo hîfandümbö hoafîmayu.

24

Suda ai Porîmbo papî-hoafîmarürî

¹ Hondahüfeimbî si munğumayowa asu Godîmbo sîhai-randeimbî bogorî adükarî ahandî ndürî Ananias ai nindou bogorîmbo yafundeimbî-yomo asu Terturus Romî-yafe ahînümbî hohoanîmo fîfîreandeimbî nindou ra-babîdî Sisaria ngoafîna mahanîmo. Ranîyomo asu ai tüküyafu gafman bogorî hondü Feriks ahandî hîmboahü Porîmbo papî-hoafîmarurî. ² Ranîyo Porîmbo mborai yahundowanî süfu tükümeffyüwa asu Terturus ai ahambo papî-hoafîrürühî yahuya, “Feriks nindou adükarî, se hîfandamunambe ana, ro moai yîfiarî-yîfiarîyefî rîhundî, nga aboedî hamîndî manîmboefî. Ranîyo asu sîhafî-mayo hohoanîmo aboedî ranambo ndani hîfîhü ro sîmborî hohoanîmo süngurîhu marîhundî. ³ Ranîmbo-hündamboane munğambo ngoafî munğambo si yîhoefî ngusüfoambe aboedî fufurîfoare-amunühî asu sîhambo hîhîfarîhunîni.

⁴ Awi ro sîhambo gedühi kîkîhemîndîmbo moeisahî, nga yîhoefîmbo hîpoambo-ndowamunühî yîhoefî hoafî akîdou nda hîmborîndafî sefomboanefî. ⁵ Ro hoeirîhuranî nindou ndanana afîndîmbo moaruwai hohoanîmoyu randeimb-ani asu munğambo hîfî Suda-yomondî mbusümo ai hari hoafî botîre-arandî. Por ai nindou bîdîfirî aipoanîmbo hohoanîmoyei rîhündembî Sisas Nasaretîhündî süngurîhurî-rîhündemb-aneffî sei arîhündî ahei bogorîyu. ⁶⁻⁷ Ranîyu asu Godîndî worî ranamboanî moaruwaimbo-ndîheya yahuhaya hohoanîmo-mayuwa asu ro ahambo kîkîhîmarî-hurîmîndefî. Ro ahambo yîhoefî ahînümbî hohoanîmo ranambo yîbobofembo maseffî, nga ami bogorî hondü Risias ai kusü ahandî ngînîndî-nambo yîhoefî warambeahîndî hümarümündü. ⁸ Ranîyu Risias ai hoafîyuhü yahuya, ‘Ahambo papî-hoafîmbo nindou ranai sîhafî hîmboahü tükümbîyafu-ndamboane,’ mehu. Asu nindou ranahambo düduarîworî ana, se sîhafîhoarî munğumoatükunî ro ahambo papî-hoafî-marîhurî ra anîhondümbö fîfîrîndowamboyahî,”

mehu. ⁹ Munḡuambo Suda ai Terturus-babîdî Porîmbo papi-hoafîrurühi yahomoya, “Rani-moatükunî ra e, anîhond-ane,” mehomomo.

Por ai Feriksîndî hîmboahü hoafîmayu

¹⁰ Raniyu asu Feriks ai Porîmbo hoafiyafî yahumbo warînambo yangîrî koamarîherü. Raniyu asu Por ai hoafiyuhü yahuya, “Se afîndî hîmbanî ndanî hîfîhü yîboboro-randeimbi manîmbafî ra ro fîfîrîhe-amboanahî. Raniamboanahî ro ahamumbo sîmborî hoafombohünda moai yîhîmboayahî. ¹¹ Se düdu-düduayafî ana, fîfîrîndowamboyahî, nga 12 si maho ra ro Godîmbo hohoanîmombohünda Serusaremînambo hahühane. ¹² Ro-ana moai nindou ngorü-dîbo Godîndî worambe sîmborî hoafiyahî. Asu ro moai Suda-yafe rotu worambe adükari ngoafîhü amboanî hari hohoanîmo botîrîheandî. Ro raweheanda asu Suda ai moai hoeirundîrî, nga wanî. ¹³ Haponda ai wambo papi-hoafaründîrî ra ngîrî aboedî hoafîndomondanî fîfîrîndowandühi anîhond-ane mbîsafî.

¹⁴ Nga ro nda anîhond-ane asahi. Ro yîhoefî amoaoyafe Godîmbo hohoanîmoyahando arîhandî nafî ra Suda ai ngorüpoanîmboane aseî. Asu munḡuambo hoafî ahînûmbî hohoanîmoambe engoro ranane asu Godîndî hoafî hoafiyomorundeimbi sürü papîmaründî anîhondümborî-arîheandî. ¹⁵ Rananahî asu ro anîhondümborî-arîheandühi God ai moaruwai asu aboedî hohoanîmoyeimbi yîfîmayei munḡuambo botîfendü-rîmboayu ranî si ranahambo hîfandarîhandî nindou ranai hîfandarundî nou. ¹⁶ Raniamboanahî asu ro munḡuambo si wandî ngusüfoambe aboedî hohoanîmo God asu nindou-yafe hîmboahü aboedî mbîmarowa sahehea tîngîrîfoayahî.

¹⁷ Ro afîndî hîmbanî maho ra habodîmboayahî asu süngunambo wandî sîrambeahîndî Suda aheimbo saiwanî Godîmbo saimbohündambo Serusaremîna mahahühi. ¹⁸ Ro rarîhe hehea wandî fi aboedî tükümegefeyowa Godîndî worambe Godîmbo sîheheandane, Suda ai wambo hoeimarundîrî. Nga asu ranî-sîmboanî ranîhü nindou afîndî moai ro-dîbo nîngombo hoafî gobadîrundî, nga wanî. ¹⁹ Nga asu Esia hîfîhündî Suda bîdîfîrî ai manîngomo. Ai-boatei wambo papi-hoafîmarundîrî. Nga nindou ranai ahamumbo sowahî wandî hoafî engoro-ana, ai sîhambo sowahî ndühi sîfomo wambo papi-hoafî-mbîründîramboane. ²⁰ Ai refekoate-ayomo ana, asu nindou ndanai ro Suda-yomondî kansîr ahamundî hîmboahü nîmboambo nîne moaruwai ramarîheandî ra hoeiarundîrî ana, asu ai ndühi tükündafu sîhafî hîmboahü hoafîndî-nînîmboemosî. ²¹ Mamî hoafî yangîrî mbengorîmbai? Horombo ro kansîr ahamundî mbusümo nîmboambo rarîhe puküna hoafîyahühi sahiya, ‘Yîfîyeimbi aiana botîndahimboyei sa anîhondümborî-arîheandî masahî ranîmboanemo ai sîhafî hîmboahü hoafemo ranana?’ masahî,” mehu.

²² Feriks ai Adükari-mbo anîhondümborî-horeimbi-yafe hohoanîmo ra aboedî fîfîreandî, nga ranîmboyu asu Sudambo awi hîbadu nîngomo mehupurî. Asu ai Suda ahamumbo hoafîyupurühi yahuya, “Awi ami bogorî hondü Risias ai kudüwanî anîmbo asu ro sîhamundî hoafî ra dîdîboado-ndîheamboayahî,” mehupurî. ²³ Raniyu asu ami bogorîmbo hoafîyundühi yahuya, “Se ahambo hîbadîrîhü awi hîningîrou-hîningîroundîrî. Asu Porîndî ngunîndî ai ahambo nîne akîdou moatükunî farîhefimbo ra se yowanî mbîsamboyahî,” mehu.

Feriks ai Porîmbo yimbu hîmbanî karabusî-fimbohünda hüputüpo-marîherü

²⁴ Yahunûmbî nîmbîyo hayamboyowane, Feriks ai ahandî nîmorehî Drusira-dîbo makosafe. Ahandî nîmorehî ranai ana Suda sîrambeahîndîyo. Raniyu asu Feriks ai Porîmbo mborai yahundo hürüherü haya Porîndî Sisas Kraisîmbo anîhondümborî hoafî hîmborî-mayundo. ²⁵ Raniyu Por ai mbumundî hohoanîmo, nindou ai ahandî

hohoanimo ra ndonde hĩbadandi hoafi, asu God ai süngunambo sĩhefiĩmbo yĩbobonde-
 amunũmbui hoafi ra hoafĩmayuwa asu Feriks ai hoafi ranahambo yĩhĩmbomayu.
 Ranĩyu asu Feriks ai hoafiyundũhĩ yahuya, “Andai ŋgafi, ŋga awi süngunambo
 ranĩpoanĩmbo ambe-yaŋgĩrũhĩ sĩhambo mborai mbĩsahanĩmboyahĩ,” mehundo.
²⁶ Ŋga asu Feriks ai mamĩ moatũkunĩmbo kameihĩyu hĩmboyu marandi. Ai
 ndanananĩya Por ai kakĩ ndembui yahuhayamboyu asu afĩndĩmbo ahambo mborai
 yahundo haya wataporĩmborũri marandi. ²⁷ Süngunambo yĩmbu hĩmbanĩ ranai
 howane, asu nindou mamĩ ahandĩ ndũri Posius Festus ai Feriksĩndĩ fondĩ masemũdu.
 Ranĩyu asu Feriks ai Sudambo hoafi nafĩreapurũhĩ Por karabusambe hĩnĩŋgĩmariri.

25

Por ai Rom adũkarĩ bogori Sisar papi-hoafi hĩmborĩmbo hoafĩmayu

¹ Festus ai Sudia-yafe adũkarĩ bogorĩmbofi haya hu ranĩhũ tũkũmefiyu. Asu
 ŋgĩmĩ nĩmbĩ howane, ranĩ-sĩmboanĩ Festus ai Sisaria ŋgoafĩ hĩnĩŋgĩre haya hafu
 Serusarem ŋgoafĩhũ tũküfi manũŋgu. ² Ranĩyo ranĩhũ Godĩmbo sĩhou-rundeimbĩ
 bogori-yomo asu Suda bogori bĩdĩfirĩ-yomo ranai ahambo sowana Porĩmbo papi-
 hoafiyumbo hoafi sowandũmo mahomo. ³ Ai Festusĩmbo dũdu-dũduyomo-ndũhĩ yaho-
 moya, “Se yĩhoefĩmbo fandĩhawamunĩ hawambo anĩmbo Porĩmbo koandĩhaworanĩ
 Serusaremĩnambo mbĩsũfu-wamboane,” mehomo. Ai ramehomo ra nafĩnĩ worarĩfe
 nĩmarĩhefe Porĩmbo hĩfokoeffĩmbo yahomo houmboemo. ⁴ Ranĩyu asu Festus ai
 ahamumbo sĩmborĩ hoafiyupurũhĩ yahuya, “Por ana Sisaria ŋgoafĩhũ karabusambe
 mbanũŋgu. Ŋga ro-amboanĩ ŋgĩrĩ amĩtata Sisaria ŋgoafĩnambo hĩhĩrĩndahe gadĩhĩ.
⁵ Rananĩmbo asu sĩhamundi bogori nindou bĩdĩfirĩ ranai ro-babĩdĩ mbĩhanĩmo-
 ndamboane. Asu nindou ranai moaruwai hohoanĩmonduanĩ ana, ai ahambo ranĩhũ
 papi-hoafĩmbĩru-ramboanesĩ,” mehu.

⁶ Festus ai, ai-babĩdĩ 8 simbaiyo asu 10 simbaiyo nĩmarũ mbura asũkaiyu Sisaria
 ŋgoafĩnambo hĩhĩrĩfi mahanu. Ranĩyu asu ranĩ sinambo papi-hoafi dĩdĩboadofe worĩ
 ranambe nĩmarũmbo Porĩmbo papi-hoafĩmbohũnda ndowarũndũmo tũkũndafundi
 mehu. ⁷ Ranĩyo asu Por ai ahambo sowahĩ tũkũmefiyu-wamboemo Suda Serusarem
 ŋgoafĩ hĩnĩŋgĩru houmbo makosomo ranai botiyafu ahandĩ fikĩmĩ wakĩru
 nĩŋgomombo ahambo papi-hoafĩmaruri. Ai moaruwai moatũkunĩ ramareandĩ
 yahomo houmbo hoafi ranahambo anĩhond-ane yahombo moai nĩnĩ Festusĩmbo
 nafuiyomo, ŋga wani. ⁸ Ranĩyu asu Por ai sĩmborĩ ahamumbo gũre-gũrerapurũhĩ
 yahuya, “Ro moai nĩnĩ moaruwai moatũkunĩ nũnũŋgurĩheandĩ. Suda-yomondĩ
 ahĩnũmbĩ hohoanimo, Godĩndĩ adũkarĩ worĩ asu Romĩ-yafe bogori adũkarĩ
 Sisarĩmbo amboanĩ munũguambo ro moai nĩnĩ moaruwai nũnũŋgurĩheandĩ,
 ŋga wani,” mehuamboyu. ⁹ Ranĩyu asu Festus ai Suda-memo hĩhĩf-hĩhĩfi-
 yopurĩmbohũnda Porĩmbo dũdufindowohũ yahuya, “Awi se Serusaremĩnambo
 hafombo safomboyafi? Refe-anasĩ ro sĩhafĩ papi-hoafi engoro ra gagũ Serusarem
 ŋgoafĩhũ fifĩrĩndĩheamboane,” mehunduwoamboyu. ¹⁰ Ŋga asu Por ai hoafiyuhũ
 yahuya, “Haponda hoafi dĩdĩboadofe worĩ ndanambe anĩmboahĩ nda ai Romĩ-yafe
 bogor adũkarĩ Sisarĩndĩ wor-ane. Worĩ ndanambe anĩmbo wandĩ hoafi nda ndanĩhũ
 dĩdĩboadofemboane. Ŋga se wudĩpoaporo fifĩrowandai ro moai Suda ahamumbo
 nĩnĩ-moaruwai nũnũŋgurĩheapuri. ¹¹ Asu ro ahĩnũmbĩ hohoanimo ra hĩfĩnambo-
 rĩheandũhĩ nĩnĩ-moatũkunĩ rawarĩheandĩ ana, ai wambo hĩfokoandundĩra yĩfĩmbo
 aboed-ane anasĩ. Ŋga ro moai fefoefembo hoafiyahĩ. Ŋga asu ai wambo papi-
 hoafarundĩrĩ ranĩ-moatũkunĩ ai tĩkai yaŋgĩrayo ana, asu dĩdai wambo ahamundi
 warĩhũndeandĩrĩ, ŋga wani. Ŋga awi ro Sisarĩmbo hoafĩndahanĩ anĩmbo ai wandĩ

hoafi nda hîmborîmbiyu-wamboane,” mehu. ¹² Asu Festus ai kansîr-babîdî wataporî-yomo mburu hoafi yuhü yahuya, “Se Sisarîmbo ai sîhafi hoafi ra hîmborîmbiyu-wamboane masafi ranîmbohünda se ahambo sowana ngafi,” mehundo.

Festus ai Agripambo Porîndî hoafîmbo düdumefiyu

¹³ Ranîyo asu yahunümbî nîmbî howane, Suda-yafe adükari bogorî ahandî ndürî Agripa ai ahandî rehî Bernaisi-dîbo Sisarianambo makosafe Festusîmbo wakîfoefimbohünda. ¹⁴ Afîndî si Agripa ahoro ho ai ranî ngoafîhü nîmbafe hafembo mefeyamboyu asu Festus ai adükari bogorî Agripambo Porîndî hoafi ranahambo hoafiyundühi yahuya, “Nindou mamî ndanîhü mbanüngu horombo Feriks ai karabusambe hîningîmarîrî. ¹⁵ Horombo ro Serusarem ngoafîhü tüküyahe nîmarîhane, Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî asu Suda-yafe bogorî ai Porîmbo papi-hoafîrurühi-yomo asu ai wamboya se ahambo wagîriyafîsî, nga karabusî-ndafoandi mbîsafîndo mehomondîrî. ¹⁶ Ranîyahî asu ro ahamumbo hoafiyahapurühi sahiya, ‘Rom-yafe hohoanîmo süngu ro-ana moai moaruwai hohoanîmo ratüpurî ra nindou ngorümbö moanî-hoangîrîhu hohu nîmborî sehu rîhundî. Nindou ranai ahambo hoafi engoro ana, ai sapo düdi nîmorî ai ahambo papi-hoafîmarürî ahamundî hîmboahü nînguanî anîmbo asu ahambo nafî sîhefendowanî ai nîni-moatükunîmboyo hoafi-memondo ranahambo ahandîhoarî güre-gürerandühi mbo fîfire hoafîmbiyu-wamboane,’ masahî.

¹⁷ Ranîmboanahî asu ai tüküme funda ro moai afurî hîhîningî-rîheandî. Nga rasinambo siambe hoafi dîdîboadofe worî ranambe nîmarîmboyahî nindou ranahambo sowaründümo sîfomo masahapurî. ¹⁸ Nga asu nindou sapo ai ahambo papi-hoafiyumbo-memo ranai botiyafu manîngomo, nga asu ai moai ahambo moaruwai moatükunîmbo papi-hoafîrurî. Asu ro ahambo ranî-moatükunî ranîmbo randüwurîmboemo masahî, nga wanî. ¹⁹ Nga ai-ana Porîmbo hoafînambo yangîriyo ahamundî Godîmbo süngufî asu nindou mamî ahandî ndürî Sisas yîfîmayu ranahambohönda raraomarurî. Nga Por ai yahuya, Sisas ai moai yîfîyu, nga yangîrî mbanüngu mehu. ²⁰ Ro hoafi ranahandî nîmîndîhündî ra fîfîrîndîhe türüboadîhea saheheamboyahîsî, nga asu wambo hohoanîmo ranai mamîkar-andîrühîyo ro moai fîfîrîheandî. Ranîmboyahî asu ro Porîmbo Serusaremînambo gagüfanî anîmbo ranîhü sîhafi hoafi ra yîbobo-mbîrundamboane sahehea düdumeheando. ²¹ Ranîyu asu Por ai hoafiyuhü yahuya, ‘Ro-ana moeisahî, nga awi moanî ratüpurîndahîhü nîmboahanî Sisar ai anîmbo hoafi wandî ra dîdîboado-mbîreand-amboane,’ mehu. Ranîmboane ahambo awi karabusambe kîkîhîrümündî mbura sünguna Sisar sowana Romînambo koandîheira mbühuwa samboanahî,” mehu. ²² Agripa ai Festusîmbo yahuya, “Ro wandîhoarî Porîndî hoafi ra hîmborîndahando samboanahî,” mehundoamboyu. Asu sîmborî Festus ai hoafiyundühi yahuya, “Refe-anasî, sümbu anîmbo hoafi ra hîmborîndafîndo,” mehundo.

²³ Ranîyo asu siambe Agripa ai Bernaisi-dîbo yihuru saharî-saharîyafe hena mahüfe. Ranîyafe ai ami-yomondî bogorî-yomo asu nindou ranî ngoafîhündî bogorîmbo-yafundeimbî-babîdî hoafi dîdîboadofe worî ranambe kefoehî mahüsi. Ranîyu asu Festus ai hoafîmayuwa Porîmbo sowaründümo mahîfomo. ²⁴ Ranîyu asu Festus ai hoafiyuhü yahuya, “Adükari bogorî Agripa-ani asu nindou se munngu ro-babîdî anîngomo ran-anemo se munnguambo nindou ndanahambo hoeirüwurî. Nindou ranahambo afîndî Sudahündî ai ana Serusaremîhü asu ndanîhü amboanî wandî hîmboahü ahambo papi-hoafîrîhorühî puküna hoafîyeihî seiya, ‘Ahambo hîfokoandîworî, nga ai-ana ngîrî asükaindu yangîrî nîngü!’ masei. ²⁵ Asu ro hoeirî-heandanî ana ai moai nîni-moatükunî moaruwai ratüpurîyuwanî wambo ahambo hîfokoa-mandüwurî-yopoanî. Nga ahandîhoarî Rom adükari bogorî hondü

Sisarimbo yahuya, ai animbo wandi hoafi nda didiboado-mbireand-amboane, mehu. Ranimboanahi ro ahambo koarthefiyuwanî hombo hoafi nda didiboadorthe asiheheandi. ²⁶ Nga ro hoeirtheandani moai ahandi hoafi ra aboedi fifirtheandi, ranimbo-hündambo animbo asu ro sihefi bogori adükarimbo sowana pas nda sürü papindihî koandiheheamboyahî. Bogori Agripa, ranimboanahi se-anafi asu nindou munguamboanei sheimbo sowana nindou nda sahümindî koarthehina asünu. Sihirî ahandi hoafi bidifirî ndondihu himborindefî mbundihumbo animbo asu ro bidifirî papî-hoafi pasambe Sisar sowanambo sürü papindihamboane. ²⁷ Asu ro nindou karabusihündî koarthehinühî nine hoafi nindou ranahambo papî-hoafarîhorî ra pasambe pefe koehefekoate-ayahî ana, wandi himboahü aboedi hamindiyopoani,” mehu.

26

Por ai Agripandi himboahü hoafimayu

¹ Raniyu asu Agripa ai Porimbo hoafiyundühî yahuya, “Hapoanani se sihafi fimbo hoafi ra hoafiyafisi,” mehuwamboyu. Raniyu asu Por ai ahandi warî nimoamoreandühî ahandi fimbo yare hoafiyuhü yahuya, ² “Bogori adükari Agripa, ro hohoanimoyahani aboedi saf-ane sihafi himboahü Suda ai wambo papî-hoafimaründirî ranahambo weindahî hoafindamboyahî. ³ Ndanana awi anihond-ane, ranî-moatükunî ra nimboe se Suda yihoeftî Godimbo hohoanimo simborî hoafiyefî arihundi ra wudîpoporo fifirowandi. Ranimbo animbo asu se wandi hoafi nda afurîndo nimandifî himborindafî.

⁴ Horombo ro akîdouyahambe peya hehea hahambo haponda ndani simboani tükeheandi ra Suda ai ro hohoanimo sünguartheandi ra fifirundi. Horombo ro wandi hifihüyo asu Serusarem ngoafihü nimboahambe peyomo houmbo ai wandi hohoanimo fifirundi. ⁵ Farisi-yafe hohoanimo ranana ai tünjümbî safiyo hayamboyo asu Suda yihoeftî hohoanimo ranahambo ngasünde-andeimbîyo. Ro ranî hohoanimo süngumarîhandî. Ai fifirundirî-mboanemo, nga asu ai hoafindîmondühî ana, ra anihond-ane mbeyahomo-ndamboane. ⁶ Nga haponda ro ndanihü manimboaha ai wambo papî-hoafaründirî. Ndanahandi nimindî nda yahurai-ane: God ai yihoeftî amoa mamî ranaheimboya sheimbo aboedi-aboedi ndiheandürî-mboyahî mehu ranimbo anihondümborîhe heheamboanahi hifandihî animboahi. ⁷ Yihoeftî 12 sirî ranai Godimbo nimboambo sirühî didibafiyahindo rihündühî ranî-moatükunî ranahambo yangirîyei ai anihondümborîhi hehi hifandimarîhündî. Nga Bogori, ro-amboani hoafi ranahamboane anihondümborîhe hehea hifandarîhandî. Nga ranahandi nimindîhündîyo Suda ai wambo papîmaründirî. ⁸ Nimboe bidifirî se ngirî ro-ana God ai yifîyeimbi nendi botareandürî ranahambo anihondümbo-ndihündî aseia? God ai aboedi-aboedi-ndemunühî yifihündî botinde-amunîmbui.

⁹ Horombo ro wandihoarî rarîhe hohoanimoyahühî sahîya awi ro Sisas Nasaretihündî ahandî ndürî hifînambofimbo afîndî ratüpurî ratüpurînda masahiyosi. ¹⁰ Raniyo asu ranî-moatükunî ra Serusarem ngoafihü ramarîheandi. Raniyahî ro Godimbo sihou-rundeimbi bogori-yomondi ngînîndî sahamîndî hehea asu Godîndî nendi aheimbo karabusî-marîheandürî. Raniyahî asu ro nindou bidifirî-babîdiyaye hehea aheimbo hifokoefendürîmbo sahehea refemboane masahi. ¹¹ Asu ro aheimbo afîndîmbo Suda-yafe rotu worî munguambo ranambe tîrîfo afîndî sahandürî marîhandî. Ro aheimbo ramarîheandürî ra Adükarîmbo moaruwaimoaruwaimbofe hoafi, hoafimbeyahündowa saheheamboyahî ramarîheandürî. Ro ngusüfoambe ngînîndî-rîhandürühî aheimbo ngoafi adükari angunî manango ranîhü amboani ha kokofoa-rîheandürî marîhandî.”

Por ai Sisasimbo anihondümbo-marirî ranahambo hoafimayu

12 “Raniyo Godimbo sîhou-rundeimbi bogori ai wambo yini yahomo houmbo nginindi masaundira Damaskus adükari ngoafinambo mahahi. 13 Nindou Bogori Adükari, ro hüfinimbo nafi mbusümo hahühi si mamî sünambeahindi makosowa hoeimartheandi. Si ranai ana hüfihamindi siayu ranahambo ngasünde-andeimbiyo. Raniyo asu si ranai nindou ro-babidi nafisüngu mahefi yihoeimbo kosi boakimafoareamuni. 14 Raniyefi asu ro munquambo hifini pütapiyefi koriyefimbo ro himboriyahane, hoafi mamî ai yare hoafiyowohü Hibru-yafe hoafinambo yahoya, ‘Sor! Sor! Nimboe se wambo moaruwai-mboardandira? Se ana yihimindi moatükunimbo yitarowandi ranimboane asu sîhafihorî asübusimboayafi,’ mehoamboyahi. 15 Asu ro duduyaheandühi sahiya, ‘Adükari, se didiyafa?’ masahamboyu. Asu simborî Adükari ai hoafiyundrühi yahuya, ‘Ro Sisas-anahi, nga asu se-ana wamboane moaruwaimbo-arowandiri. 16 Se botiyafö nimbafi. Ro tükümeheandi nda sîhambo wandi ratüpurî-mbohünda kafeefe hinngifennani wandi ratüpurî semindimboyahi. Ro sîhambo nine-moatükunî haponda nafuimehanini, asu süngunambo nafuinda-haninimboyahi ranî-moatükunî ranahambo nindou bidifirambo anihond-ane mbisafi. 17 Ro ngiri hinngi-ndiheaninani, sîhafî nendi Suda anei asu ahei ndifo anei ranai moaruwaimbo-ndihinini. Nga ro aheimbo sowanamboanahi koarari-heheanini. 18 Rananimbo se ahei himborî biridihawandüra nimbî ra hinngirîhi hehi si ranî-sowana mbeyahindamboane. Asu Satanîndî nginindi ra hinngirîhi hehi God sowana mbeyahindamboane. Rananimbo asu wambo anihondümbö-ndihindiranî ahei moaruwai hohoanimo ra amboawi mbisahanî asu nindou God ai wand-anei mehundurî ranî-babidimbo nîmandeimboyei,’ Adükari ai ramehundiri,” mehu.

Por ai ahandî ratüpurîmbo hoafîmayu

19 Por ai asükai hoafiyuhü yahuya, “Bogori Agripa, ro sünambeahindi moatükunî tüküme feyo ra hoeirîhe heheambowambo asu ro ngiri hoafi himborînda hinngi-ndiheandi. 20 Nga Damaskus ngoafihü boatei hoafiyahandüri heheamboyahi asu Serusarem ngoafihü, Sudia-yafe hifambe, Suda-yafe ndifo aheimbo amboanî hoafimehandüri. Ro sahiya, ‘Se sîhei moaruwai hohoanimo hinngi-ndihi hehi God sowana ngei. Asu se sîhei moaruwai hohoanimo hinngifembo nafuimbohünda aboedi hohoanimo süngundihindi,’ masahi. 21 Ranimbo-hündamboyo Suda ai wambo Godîndî worambe kikîhiründümondîri mburu hîfokoe-fendîrimbo mehomo. 22 Nga God ai mafarîhendîra aboedi nîmboambo nindou moanînd-anei asu bogorîmbo-yafundeimb-anemo mamamî sîheimbo hoafi nda hoafehandüri. Ro ngörüpoanîmbo hoafîrîhandîpoanî hoafayahî, nga Godîndî hoafi, hoafiyomo-rundeimbi asu Moses ai hoafîmemo ranahanda-mbohünd-ane hoafayahî. 23 Ai yaru hoafiyomondühi yahomoya, ‘Krais ranai yifîndu mbunda asu munquambo nindou ai botîfekoateyeyambe ai-boatei botîndüfimbui. Rananimbo Suda anei asu ahei ndifo ran-anei aheimbo aboedi hoafi ra wataporîmbo-ndandürümbui,’ mehomo,” mehu.

Por ai Agripambo anihondümbö-ndowandî mehu

24 Por ai ranî hoafi ra ahandî fimbo güre-gürerandühi hoafîmayu huwamboyo asu Festus ai ahambo hoafiyundühi yahuya, “Por, se-ana mamîkarî hohoanîmoayafi. Se sîhafî fifîrîfe afîndî yamundîmara hafî, ranînamboane sîhambo mamîkarî hohoanîmoaranîni,” mehuamboyo. 25 Asu Por ai simborî hoafiyundühi yahuya, “Adükari Festus, ro-ana moai mamîkarî hohoanîmoyahi. Ro wudîpoaporîhe fifîrîhe heheamboanahi anihondümbö hoafayahî. 26 Bogori Adükari Agripa ai ndanî-moatükunî ra munqu fifîreamboani, nga ahambo yîhimbokoate-nîmboambo hoafayahando. Ro fifîrîheandi ai moai ranî-moatükunî ra mamamboanî bodîfoareandi, nga ninî-moatükunî Sisasimbo tüküme feyo ra moai dîbo tükü feyo. 27 Bogori Adükari

Agripa, se Godindī hoafi, hoafiyomo-rundeimbi yomondi hoafi anihondūmbo-rowandai? Awi ro fifirīheamboanahī, se-ana rambefoandī!” mehuamboyu.

²⁸ Asu Agripa ai Porimbo hoafiyundūhī yahuya, “E, nīmboea, hapondanī yangirī hamindī se wambo rando hoafīndafīndīra Sisasimbo anihondūmbo-rīheandeimbi tūkūmandahēyo?” mehu. ²⁹ Ranīyu asu Por ai simborī hoafiyuhū yahuya, “Bodīfohūyo asu hoandarūhīyo ranambo aboed-ane. Nga ro yarīhe Godimbo dīdībafēheandī. Se-anafī asu nindou muṅgu dūdi ai haponda wandī hoafi hīhīmborayei muṅguambo se ro nahurai tūkūndahindī samboanahī. Nga asu sīheimbo senīnambo nahurai hīmondī-hefendūra se karabusambe nīmarimbo ro moei asahī,” mehuamboemo.

³⁰⁻³¹ Asu ranīyomo bogorī adūkarī Agripa, gafmanī-yomondi bogorī Festus, Bernaisi asu nindou bīdīfirī ai-babīdī mamareī ranai bobotīyahi hehimbo ṅgorū-goanīnī heihū ai rarīhi hoafīyehī seiya, “Nindou ndanai ana moai nīnī moaruwai ratūpuri mamamboa rareandī, nga ranimboane ai ṅgirī yīfīndu asu karabusīndūfiyu,” masei. ³² Ranīyu asu Agripa ai Festusimbo hoafiyundūhī yahuya, “Nindou ndanai Sisarimbo hoafiyowanī ahandī papi-hoafi hīmborīkoate-yumbonana se ahambo moanī koarīhawuranī hu,” mehu.

27

Porimbo Romīnambo hombohūnda sipambe hīnīṅgīmarūwuri

¹ Ro Itari hīfīnambo sipambe hombo hoafi ra fīmarīndūmo. Ranīyo Romīhūndī ami-yomondi bogorī Surius ai Por asu karabus nindou bīdīfirī ahamumbo Itarinambo hīfandīmarapurī hu. Surius ai Romī-yomondi bogorī adūkarīndī ami bīdīfirī-ambeahīnd-ani. ² Ro sip mamī Adramitium ṅgoafīhūndī-mayo ranai ndeara Esia hīfambe hīmbomayo ranambe kefohu hohu mahefī. Nindou mamī ahandī ndūrī Aristarkus Tesaronaikahūndī Masedonia hīfambeahīndī ranai-amboanī ro-babīdīmbo mahu. ³ Siambe hefī Saidon ṅgoafīhū tūkūmehundī. Ranīyo asu ranīhū Surius ai Porimbo aboedī ndore hohoanīmo-yundowohū yahuya, “Se ṅgafī sīhafī ṅgunindī sīhambo fehefenīnīmbo hoeindowapurī,” mehundo. ⁴ Asu ranīhūnda botīyahu hohu sipambe hefane werīnambo semīndīmuni koamarīhemuna Saiprus airanīkīmī mahefī. ⁵ Asu ro Sirisia hīfī asu Pamfīria hīfīkīmī sīrīwara haṅgīfo sūṅgu hefī Risia hīfambe Maira ṅgoafīhū tūkūmehundī. ⁶ Ranīhū ami-yomondi bogorī ranai ṅgorū sipī Areksandriahūndī Itari hīfīnambo hīmbomayo ra fīfīre hayamboyu asu ai yīhoefīmbo sip ranambe koamarīhemunī. ⁷ Asu sip ranai werī afīndīwambo moanī hīnīṅgīrou mahowa ranambe yahunūmbī siyefī hohu, moanī afīndī tīṅrīfombū hīnīṅgīrou safī Nidus ṅgoafīkīmī tūkūmehundī. Nga ranafī hombo werī ranai gūmareamunambo tīṅrīfoyefūhī asu Krit airan Sarmone bīdīfirānī raguānī hundūnī wakīmehundī. ⁸ Asu ro sīrīwara hīmborī sūṅgu moanī hūrūtūmbo hefī hohoe mamī ahandī ndūrī Hohoe Aboedī sei arīhūndī Rasea ṅgoafīkīmī ranīhū tūkūmehundī.

⁹ Ro moanī gedūhī nīmarefī hefī hefīmbo asu Suda ai sesī wehīmbo si ranai ho hayambo wambo sīrīwara ranai afīndī-afīndī mayowambo sipambe hombomayo ra moaruwai hamīndīyo. Ranīmboyu asu Por ai ahamumbo ahīnī hoafīmayupurī. ¹⁰ Ai yahuya, “Wai, ro rarīhe fifirīheandī sīhīrī moanī haponda botīyahu ahefī ana, moaruwai hamīndī tūkūndīfemboe asu ṅgirī napo sip yangirīndo, nga sīhīrambo kapeihū anīmbondemboyefī,” mehu. ¹¹ Nga asu ami-yomondi bogorī ranai moai Porīndī hoafi ranahambo anihondūmbo-reandī, nga sip semūndū-hurandeimbi nindou-mayu asu sip aharambūrī ranahafandī hohoanīmo sūṅgumareandī. ¹² Aboedī hohoe ranana ai werī afīndīyowambe ra aboedīyopoanī sip ho paiarī rambo. Ranīyomo asu nindou afīndī sipambe mamarīmo ranai ranīhūnda botīfe hefē sīrīwara sūṅgu ho Finiks hohoeambe nīmarimbo hohoanīmo-memo. Finiks hohoe Krit airanīhane apuiaro. Ranīhū anīmbo ai werī afīndambe aboedī nīmandeimboyei.

Sirîwara ambe hoewerî afîndî tüküme feyo

¹³ Refe hayamboyanane, süngunambo werî akîdou ranai hoarinafî nîpoedî werî mayo. Ranîyomo asu nîdou ranai yaru hoafî yomondühî ya awi ndandî feyowanî ana, aboedî safî ngemboyefî mehomo. Ranîyomo ai sipîmbo kîkîhî yî mîndî nîngombo moatükunî ahandî ndürî anğa ra hüründümo foaru houmbo ai Krit airanî hîmborîkî mî mahomo. ¹⁴ Nğa asu homondane, moai amî tata ngî nîndî hamîndî werî ahandî ndürî ‘Ndîhoanîpoedî Werî’ ranai Krit airan ranafîpoedî masîno. ¹⁵ Ranîyo asu werambe sip semîndî hîmbomayo ra ngîrîndîmo. Nğa ro moanî rarîhu hîningîrîhundane, werî ai sip ra semîndî maho. ¹⁶ Ranîyefî asu ro rebanafî airanî akîdou mamî ahandî ndürî Kauda hundünî werîkoate-yowanî wakîmehundî. Ranîhü ro sapo bot akîdou sipambeahîndî makiaro ranahambo hürütümbö tîngîrîfoyefühî kiahü hühîmarîhundî. ¹⁷ Ranîyomo asu bot akîdou ranahambo sipambe hüründümo nandu hüputüpumaründümo. Asu wofî ngî nîndî bîdîfîrî sip hoarehî safoaru hanîmo mburu hühîru hîningîmarundî. Sip ranai Ribia-yafe hîfîkîmî gudi karîhoeimbî ranî süngu ngomboe yahomo houmbo yîhîmbo-yomondühî ser sipîfîhî makiaro ra hîfînamaru hanîmo. Sip ra werînambo yangîrî funamîndî mbîho yahomo houmbo. ¹⁸ Moanî afîndî hamîndî hoewerî ranai yare matiyaro-wamboemo, asu ngorü sinambo bîdîfîrî napo sip ranambeahîndî hîmonî fufumafoarundî. ¹⁹ Asükai ngorü sina ai sip ranahandî napo ra masaföarundî. ²⁰ Afîndî si maho ra moai ro akîdou-amboanî hüfîhamîndî mupui hoerîhundî. Nğa werî ranai moanî afîndî ngî nîndî hamîndî tümero ho. Ranîyefî asu ro ngîrî aboedambo-ndahundî sefî hohu hohoanîmomefî.

²¹ Nîdou sipambe mamarîmo ranai sesi, sesiakoate-moanî gedühî heimbo süngunambo Por ai botîfi hanğîfoanî nüngumbo hoafîyühü yahuya, “Awi se wandî hoafî ra hîmborîmbei-mbonana ngîrî Krit airan ra hîningîrîhi hei. Asu ranîmbe-mbonana ngîrî muŋguambo napo ra yare yahurai moaruwaimbo reandühî yeimbîrîhundî, nğa wanî. ²² Nğa asu ro haponda sîheimbo nda hoafehandürî, awi hapoana ngüsüfoambe afurîndîhi kündîhindî! Nîdou se-ana ngîrî mamî ai-amboanî yîfîndu, nğa sip ranai yangîrî anîmbo awarîndîhoemboe. ²³ Ro Godîndî nîdouya hehea asu ahambo hohoanîmoya rîhandeimbî mayahambo nîmbokoanî ahandî sünambeahîndî nendî wambo-so tüküme feyu. ²⁴ Ai wambo hoafîyühü yahuya, ‘Por, awi se yîhîmbo-ndamboyafî! Nğa se Romî-yomondî bogorî hondü Sisarîndî hîmboahü mbînîmbafamboane. God ai sîhambo aboedî hohoanîmo-yunînühi nîdou se-babîdîmbo sipambe ahei ranai ngîrî moaruwaimbo-ndahîndî,’ mehu. ²⁵ Ranîmbo-hündambo anîmbo awi nîdou nda se ngüsüfoambe afurîndîhi kündîhindî! Ro Godîmbo anîhondümbö-rîhinîmboanahî, nğa ranî-moatükunî ra sünambeahîndî nendî hoafîmayundîrî yahurai hamîndî anîmbo tükündîfemboe. ²⁶ Nğa awi sîhîrî hoe mbusümondühî ngorü airanî amaro ranî hîmborîkîmî ngefî tîrîmondî-humboyefî,” mehu.

²⁷ Ndeara 14 nîmbîyefî hohu hoewer-ambeahîndî Edriak Sirîwara ambe mahefî. Nîmbî mbusümondühî nîdou sip sowandümo homondeimbî-memo ranai yaru ho-anîmo-yomondühüya, ndeara gudianî tüküyahu-ndühanefî mehomo. ²⁸ Ranîyomo asu ai wofî hoandarî ranîfîhî nîmboreimbî moatükunî paru hîmondî-maründümo ra hîmonî sîmonğoru hoerîhundane, asu hoe hohoe ranai 40 mita sîmonğorîfîhî hanî kaimayo. Asükaiyomo akîdou sühîyafu homo mburumbo safoaru sîmonğorîndane, 30 mita sîmonğorühü hanî kaimayo. ²⁹ Sip ranai nîmoei yahafî hîmonî nînouayo ranîfîhî nğö pandarîmboe yahomo houmbo yîhîmbo-yomondühî-yomo, asu ai sip kîkîhî yî mîndî moatükunî anğa yîmbuyîmbu ra sipambeahîndî daboadanîpoedî safoarundühî simbeyowa yahomo houmbo dîdîbafîmemo. ³⁰ Ranîyomo asu nîdou bîdîfîrî sip sowandümo homo-rundeimbî-memo ranai sipambeahîndî fefoefe hefe aboedambofembo yahomo houmbo nafî kokomarundî. Ranîyomo ai botî akîdou

sipambe mafoero ra sowandümo houmbo sip hanğifoani anğa safoefe titani-memo. ³¹ Nğa asu Por ai ami-yomondi bogori-mayu asu ami bîdîfirî ranahamumbo hoafiyupurühî yahuya, “Asu nindou ndanai sipambe refe nîmarîkoate-ayomo ana, asu se nğîrî aboeda gudiani nğomo tükündafundi,” mehupurî. ³² Ranîyomo asu ami ai wofî botîfihî makiaro ra kîkîmarunda bot ranai hîmoni pîmayo.

³³ Ndeara simbo yanğîrîmayo-wamboyu Por ai aheimbo sesi sahüsi yahuhaya hoafîmendürî. Ai yare hoafîyundürühî yahuya, “Se 14 nîmbî ra afîndî hoanîmoyeihi hîfandîmarîhü hei-ane. Asu ranambe se moai nîni sesi akîdou-amboani kîkîfoarîhîndî. ³⁴ Haponda ro sîheimbo hîti hoafehandürî, nğa se yanğîrî nîngomböhünda sesi bîdîfirî dagüdi. Asu nğîrî sîhei akîdou moatükun-amboa moaruwaindo, nğa se moani aboedî nîboadeimboyei.” ³⁵ Por ai ranî hoafî ra hoafîyu mbura sünguna bret bîdîfirî fufuramündü haya ahei hîmboahü Godîmbo hîhîfirürî mbura karamündî haya masesu. ³⁶ Ranîyei asu muŋguambo nindou-mayei ranai aheimbo nğusüfoambe aboedî ndore küreandürühî asu ai-amboani sesi ra sahümündî hehi masahüsi. ³⁷ Nindou muŋguambo ro sip ranambe mamarefî ra 276 nindou-yefî. ³⁸ Ndeara muŋguambo nindou ai sesi, sesi sîmogodühî sahüsi nafîrîhümündihî nîboadeimbo sip ranai nîmborîkoate yîmoembîreandî yahomo houmbo wit bîdîfirî ra sîrîwara ambe fufumafoarundî.

Sip ra ho gudîfihî pareandühî butakî-marîhoayo

³⁹ Ndeara sifoai peyoane, asu ai moai hîfî gudîkîmî ra ndoru hoeirundühî fîfirundî. Nğa asu ai waföeho kare sîhendani gudi aboedî pimaramîndo ranî yanğîrî hoeiru houmbo awi sîhîrî ranambe anîmbo sip semîndî homboane yahomo houmbo hoanîmomemo. ⁴⁰ Ranîyomo asu ai anğa ranahandî wofî ra kîbodîru mburu sîrîwara ambe fufumafoarundî. Rarundühî nîngomomboemo asu ai maru wofî sapo sip nîmîndî kîkîhemîndî horambomayo ranîfihî hîmondîmemîndo ra fufurîmarîhoemo. Ranîyomo asu ai serî hanğifoani botîmaru hafomo sipîmbo semîndî mbîhowa yahomo houmbo. Ranîyefî asu ro gudiani mahefî. ⁴¹ Nğa asu sip ranai gudiani hîfo hîmoni gudiambe kîkîhîyo haya mamaro. Ranîyo sip hanğîfoyanî ranai kîkîhîyowohü asu daboadani ranai werîyafuinambo butakî-marîhoayo. ⁴² Ranîyomo asu ami ai karabus nindou ranahamumboya, hîfokoandîhupuranî anîmbo mamî ai-amboani boborîyo aboedambofekoate-mbeyomonda yahomo houmbo, hoafî fîfirîmarundî. ⁴³ Nğa asu ami-yomondi bogorî ranai Porîmbo aboedambofimbo yahuhaya hohoanîmo-mayundo. Ranîyu asu ai ami ranahamumbo refe hohoanîmo ana yowanî yahuhaya refepoani mehupurî. Ai ahamumbo hoafiyupurühîya, nindou muŋguambo düdi ai boborîyu-randeimbi ranai boatei sipambeahîndî hîmoni horîpîndohoi pündü haya gudiani boborîndü nğu tükündüfiyu,” mehupurî. ⁴⁴ Rananîmbo asu amurî ai nîmî goesürî asu sip butakî-rîhoeimbi-mayo ranîfihî kîkîhî-ndündümo houmbo funî-funîndü nğomo mehupurî. Ai rawoyafu houmboemo boborîyomo homo gudiani muŋgua aboedî tükümefundî.

28

Por ai Marta airanîhü manîngü

¹ Asu ro aboeda gudiani tüküyahu hoeirîhu-ndühîyefî awi nda Marta airanî sei arîhünd-ane, masefî. ² Nindou ranîhündambo mayei ranai yîhoefîmbo aboedî-boedîmarîhimuni. Hoeyowohumbo nğîsîharî-mayowamboyei, asu ai hai püpirîhündühî yîhoefîmbo muŋguambo se mborai sühüsi haihehüyei, masei. ³ Por ai hai dîdarî fufuramündü hai-mayo ranîwamî daburîfiyuwane, amoasîrî ai ranambeahîndî hai hüfînambo tüküme Feyo. Ranîyo ai Porîndî warîfihî nğamondamîndî haya makiaro. ⁴ Nindou ranîhündambo-mayei ranai hoeirîhindane, amoasîrî ranai

Por+ndi war+hü ngamondam+ndi haya makiaro-wamboyei, ai aheihoari simbori nduwuri-yahindüh+ seiya, “Awi nindou ndanai nindou hifokoare randeimb-ani. Ai sir+wara ambe moai yif+yu, nga asu mbumund+ hohoan+mo ranai moai ahambo yang+r+ n+ngombo hohoan+moyo,” masei. ⁵ Nga asu Por ai amoas+r+ ranahambo kikimar+hoayuwa haiambe kikefoai p+mayo, nga Por+mbo moai n+n+moatükun+ akidou-amboan+ tüküfeyo. ⁶ Ai ahambo wat+jar+ fimand+yo asu moan+ n+mai yif+ p+mandüyo sei hehi hifand+mar+hor+. Ai ahambo gedüh+ hifandüh+ heimboyeian+ ahambo n+n+moatükun+ moaruwai tüküfendokoate-mayowa, asu sünguna ngorü süngur+hi hohoan+moyei+ seiya, “Awi ai-ana god-ani,” masahündo.

⁷ Asu nindou mam+ hif+ ran+hünda bogori ahand+ ndür+ Pubrius ahand+ hif+ ra ngoaf+kim+ man+ngo. Ran+yu nindou ranai y+hoef+mbo aboed+ ham+ndi mborai-mborafi semündümun+ ahand+ wor+n+mareamuna asu ro ahambo-so ng+m+ si man+mboefi. ⁸ Ran+yo asu ran+hü Pubrius+ndi af+ndi ranai fur+mboyuhü angünümbo fond+hü mapu. Ahand+ fi ranai hüf+ af+ndi tüküfe asu fur+mboyuhü ahand+ fondan+ mapu. Ran+yo asu Por ai kefuai hüfu war+ ahand+wam+ nande mbura didibaf+fihi angünü ra aboed+marir+. ⁹ Por ai ran+moatükun+ ra ramareandamboyo asu munguambo angünüm+ nindou hif+ ran+hündambo-mayei ranai mas+neia ahei angünü ra aboed+mareandür+. ¹⁰ Ran+yei ro sipambe hombo masefa ai y+hoef+mbo bidif+r+ moatükun+ ro mbon+mbo-mar+hum+ndef+ ra fufumasehümun+.

Por ai Rom+nambo mahu

¹¹ Asu ro ng+m+ amoamo ran+hü n+mboef+mbo süngunambo sip mam+ airan+ ran+hü hoewer+ af+nd+mayowa mamaro ranambe kamefoehund+. Sip ranana Areksandria-yafe sip+yo. Asu sip han+g+foyowam+ Mboaf+ god sisam+ ra mapaiaro. Ran+yef+ ro sipambe kefoehu hohu ran+ hif+ ra h+n+ng+r+hu hohu mahefi. ¹² Ran+yo asu hef+ hef+mbo Sirakyus ngoaf+hü tüküyahu ran+hü ng+m+ si mamarefi. ¹³ Asükai ran+hünda bot+yahu hohu hef+ hef+mbo Regium ngoaf+hü tükümehund+. Mam+ ngorü si ranambo wer+ ranai hoarin+poed+ wer+mayo asu yimbu siyef+ mbur+hu hef+ Puteori ngoaf+hü tükümehund+. ¹⁴ Ran+hü ro an+hondümbo-r+hindeimb+ man+mboeia hoeimar+hündür+. Ran+yei ai y+hoef+mbo ai-bab+id+mbo ran+hü mam+ wik n+ngombo hoaf+mayeia man+mboefi. N+mboef+ mbur+hu asu sünguna Rom ngoaf+hü hef+ tükümehund+. ¹⁵ Rom+hünd+ an+hondümbo-r+hindeimb+ ai ro ran+ ngoaf+hü tüküyahumboanef+ hoafi ra h+mbor+yei hehimbo, asu ai Apius+nd+ Maket sowah+ nindou aporambo wor+ ng+m+ fondarüh+ s+nei mbumar+himun+. Ran+yu Por ai aheimbo hoeireandür+ haya, God+mbo h+hif+rürühi ngusüfoambe afure kümareand+.

Por ai Rom+hü God+nd+ hoafi bokamar+hend+

¹⁶ Hif+ Rom ngoafambe tüküyahundane, ran+hünda gafman nindou ranai Por+mboya se s+haf-amboan+ wor+ mam+ ranambe n+mbafan+ ami mam+ ai s+hambo hifand+ m+ran+namboane mehomondo. ¹⁷ Ng+m+ si ra howane, asu Por ai Suda-yei bogori-memo ranahamumbo watapor+mbohünda mborai yahupur+ haya hümarihepur+. Ai mun+gu mafandunda, hoaf+yupurühi yahuya, “Wandafi mam+. Ro moai n+n+ akidou-amboan+ rar+heand+ s+hefi nindou asu s+hefi amoao mam+-yomond+ ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo hif+nambo-fembohünda. Nga Suda ai moan+ wambo Serusarem+hü k+k+h+ründümond+r+ mburu Rom+-yomond+ war+hümarund+r+. ¹⁸ Ran+yomo Rom ai wand+ pap+hoafi h+mbor+-yomonda ro moai n+n+moatükun+ rar+heanda hoeirund+ wambo hifokoefe-nd+r+mbohünda. Ran+yo ai wambo aboedambo koar+hefe-nd+r+mbo mehomo. ¹⁹ Nga asu Suda ai ran+ hoafi ra h+mbor+koate-memonda asu ro hoaf+mbo moai ngorü naf+ yangoro. Ran+yah+ ro Rom adükari bogori Sisar ai wand+ hoafi ra awi h+mbor+mbyu masah+. Ran+moatükun+ rameheand+ ra ro moai akidou-amboan+ nindou ro-mayei ranaheimbo

papî-hoafîrî-handürî, nga moanî hamîndîyo rameheandî. ²⁰ Ranî hoafî ranîmboayahî ro sîhamumbo mborai-sa hümarîheheapurî hoeifepurühî wataporîmbo-yopurîmbo sambo. Ro anîhondümborîhe heheamboanahî hîmboayahî sapo nîne-moatükunî Israer munğuambo hîmboayei ranahambo. Ranî-moatükunî ranahandî nîmîndîhünd-ane sen haponda wambo hüputüpu-rîhendîrîmboayo,” mehupurî. ²¹ Ranîyomo asu ai ahambo sîmborî hoafîyomo-ndowohü yahomoya, “Ro moai Sudia-yafe-mayo pasi sîhamböhünda akîdou-amboanî sahumîndefî. Asu moai yîhoefî wandafî mamî Suda ai ranîhündambo sîhambo hoafîmbo hündî hoafî sowandümo sîfomo. Asu moai sîhambo moaruwai hoafîyoweimbî hündî hoafî ra tüküfe raraorandî, nga wanî. ²² Nga awi ro sîhafî hohoanîmo ra hoafîyafanî hîmborîmbo sefomboanefî. Ranî-moatükunî ra nîmboe sapo ro fîfîrîhundî munğuambo nindou Sisas ai Godîndî nîmor-ani se-imbî aipoanîmbo-mehindî ranai se nîmbafambeahîndî ranahambo moaruwaimbofe hoafîmayei,” mehomondo.

²³ Ranîyomo asu ranî-sîmboanî fandîhumboane yahomo houmbo, nindou afîndî ranai Por nîmarühî mafandundî. Ranîyu Por ai God nga nîndî hîfandarandî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyo nindou ranai Sisasîmbo anîhondümborî-rüwuramboane yahu haya Mosesîndî-mayo ahînûmbî hohoanîmo asu Godîndî hoafî hoafîyomo-rundeimbî yomondî-mayo hoafî sürü pefe masîhefeyo ranahandî nîmîndî ra wataporîmbo-marandî. Ranî-moatükunî ra moanî hapoadümbö siambe piyu haya wataporîmbora hu-hu-humbo nîmbokoanî kîkîmaramündü. ²⁴ Ranîyomo asu nindou-memo ranai bîdîfîrî ahandî hoafî ra anîhondümborundî, nga asu bîdîfîrî ai awi moai ranahambo anîhondümborundî. ²⁵ Por ai mamî hoafî ra hoafîyu hayamboyuwane, asu süngunambo ai bobotîyafu houmbo ahamundîhoarî hoafî ranahambo sîmborî hoafîyomo houmbo bukürüme fundî. Sapo Por ai yare hoafîyuhü yahuya, “Yîfi afî Aboedî ranai Godîndî hoafî hoafîyu-randeimbî Aisaia ranahandî yafambe süngure haya asu sîhamundî amoa mamî ranahamumbo anîhondü hoafîmayu!

²⁶ Aisaia ai yare hoafîyuhü yahuya,

‘Se ngafî nindou ndanaheimbo hoafîndafîndürî.

Se hîmborî yangîrî hîhîmborîpo-ndeimboyei,
nga asu ngîrî fîfîrîndîhi türüboadîhindî.

Se hîmboapondei ngeimboyei,
nga asu ngîrî hoeindîhindî.

²⁷ Nîmboe sapo nindou ndanahei hohoanîmo ranai tapîhamî-yondürühî

ahei hîmboambe ra güre papîreandürî

asu ahei hîmboarî ra dîkîreandürî raraora hayambo wambo.

Refekoate-ndeianî, nindou ranî-mayeî ranai awi ahei hîmboarînambo hoeirîhi,

ahei hîmboambe ranambo hîmborîyei

asu ahei hohoanîmo ranai korîfoareandürühî

ai wambo sowana hehüpo ro aheimbo aboedî-aboedî fendürîmbo-hünda,’

Aisaia

6:9-10

mehu,” mehu.

²⁸⁻²⁹ Ranîyu asu Por ai ndeara bîdîfîrana hoafîyuhü yahuya, “Awi se ranî-moatükunî ranahambo hohoanîmo türüboadühi fîfîrîndîhindî. Sapo God ai nindou aboedambofembo hoafî ra Suda-yafe ndîfo ranaheimbo-so maho-ane, nga asu ai-amboanî hoafî ranahambo hîmborî-ndeimboyeisî!” mehu. ³⁰ Por ai worî mamî ahandî pemîyu haya ranambe yîmbu hîmbanî manüngu. Ranîyu asu ai nindou dîdîyei ahambo-so tüküyahindanî mborai-mborai fî semündündürî dîdîboado-reandürî marandî. ³¹ Ai rarearühî God nga nîndî hîfandarandî ranahambo aheimbo yîhîmbokoate-wataporîmbo-randürühî Sisas Kraîs Adükarî-mayu ranahambo yamundeandürî marandî, nga nindou mamambo moai yowanî yahundo.

Rom Pas Por ai Romihündambo sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı ro Por-anahı, roana Kraıs Sısasındı moanı ratüpurıya-rıhandeimb-anahı. God ai wambo Kraısındı hoafı semındı ho-rambohünda kafoare hınıngıreandırühi asu se aboedi hoafı ra bokandıhawandı mehu-anahı nda. ² Aboedi hoafı ndanahambo God ai horombo hoafımareandı asu hoafı ra ahandı hoafı hoafıyomo-rundeimbı ai ahandı Bukambe sürü paru masıhoemo. ³ Aboedi hoafı ranana ahandı Nımorı ranahamboane hoafımayo. Nımorı ra Sudahündı nındou adükarı bogorı Defıtındı sırambeahındı nındoumbofi tükümeıfyu. ⁴ Nga ahandı sürühoeimbı yıfıafı ranahambo ana God-ani ahandı afındı hondayu. Ai Godındı Nımor-ani ranımbı weindahı randeanda tüküfembohünda God ai ahandı ngınındı afındınambo ahambo yıfıhündı botımarırı. Sapo aiana sıhefı Adükarı Sısas Kraıs ra. ⁵ Ahandı sünguyo ro hoafı semındı ho ratüpurı ra masahumındefı. Asu Suda-yafe ndıfo nımorehı nındowenihı muıguambo hıfıhü ranai Sısasımbı anıhondümbı-ndıhorühi ahandı hoafı ra süngumbırıhindı yahuhaya ranımbı-hünda God ai yıhoefımbı kamafoareamunı. ⁶ Asu nındou Rom ngoafıhü amarei ra sıheimbo kameihıyu hoafı ra hoafımbı koamarıhemunı. Sapo sıheimbo God ai Sısasınd-aneı mehündürı. ⁷ Se Rom ngoafıhü amarei sıheimboyu sapo God ai ngusüfo parearühi asu ai nındou wand-aneı yahuhaya dıbonımendürı, sıheimboanahı ro sürü nda paparıhandı. Sıhefı Ape God asu Adükarı Sısas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandürühi ngusüfoambe afurıfımbı hohoanımo mbısabına-ndüramboane.

Por ai Romihündı hoeıfendürımbı yahumboanı

⁸ Ro randıhe hoafındahandürı samboanahı, muıguambo hıfı nındou amarei ranai se anıhondümbı-rıhindeimbı nındou anımbıoeı ranımbı wataporımbı-arıhündı ranımbıanahı asu Sısas Kraısındı süngu sıheimbohünda wandı God ranahambo hıhıfarıhünı. ⁹⁻¹⁰ Godındı Nımorı ranahambo aboedi hoafı ra hoafıya rıhandühi wandı muıguambo hohoanımo Godımbı ratüpurı-yahühanahı. Ai fıfıreamboanı sapo ro nımbı-nımbı sıheimbo hohoanımoayahühi ahambo dıdıbafıya arıhandı. Ai wambo sıheimbo hoeıfendürımbı farıhefe-ndırımbıbohündambo hohoanımoayu ana, asu ro süngunambo dıdı sıheimbo hoeındı-heırımbıoyahı. ¹¹ Ro Yıfıafı Aboedındı-mayo moatükunı sıheimbo ngınemındı-ndürımbıbohünda segodürımbı sambo, ranımbıanahı asu ro sıheimbo hoeıfendürımbı hohoanımo-ayahandürı. ¹² Hoafı nda rahurai-ane: Sıhefı anıhondümbıofe ranına sımborı-sımborı ngınımbı-ramındımun-amboane samboanahı hohoanımoayahı.

¹³ Wandafı mamı, se ndorıhi fıfırındıhindı, ro sıheimbo sowana afındımbı sınımbı samboanahı hohoanımoayahı. Nga asu wambo afındımbı bıdıfırı moatükun-ane nafı güreandırı marandı. Ro Godındı ratüpurı ratüpurıyahühi Suda-yafe ndıfo aheimbo farıheheandüranı ahandı hoafı anıhondümbı-rıhindeimbı nındou tüküyahi marıhünd-ane. Nga ranımbıanahı sıheimbo sowanambo amboanı sınımbı samboanahı, sıhei anıhondümbıofe hohoanımo ra farıhefembohünda sapo aheimbo mafarıheheandürı nou. ¹⁴ God ai wambo ranı ratüpurı masendıra ranımbıane asu roana nındou Grikındı adükarı ngoafıhü amarei-aneı asu nındou nımbıburıyeı-ane, nındou fıfırıhindeimbı rananeı asu fıfırıfekoate-mayeı rananeı muıguambo aheimbo hoafı ro moanı bokandıhehea samboanahı ngusüfoambe fıfurıfoareandırı. ¹⁵ Ranımbıanahı asu Godındı aboedi hoafı nda Rom ngoafıhü amarei sıheimbo amboa bokandıheheandürı sa hehea ro hürütayahı.

Aboedi hoafi ana Godindi nginind-ane

¹⁶ Nga ro moai aboedi hoafi ranahambo amoanngiyahi. Nimboe sapo ranana Godindi hoafi nginindi hamndiyo hayamboane asu ai didiyei anihondumboarhindi ranaheimbo aboedambo-reanduri-randeimbi mayowambo wambo. Sudahundi aheimbo-so boatei tukufe mburamboyo asu sunguna ahei ndifo ranaheimbo-so amboa tukumefeyo. ¹⁷ Nga aboedi hoafi ra sapo God ai nindou anihondumboarhindi ranaheimboya nindou mbumund-anei ehundur asu Godindi mbumundi hohoanimo hoafi ra ranambeah-ane weindahi tikefeyo. Mbumundi hohoanimo ranana anihondumbofe hohoanimo rani-sungu yangiri weangurühi peyo haya hombo bidifiran tikefeyo. Nga Baiborambe hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou ranai ana anihondumbofe hohoanimo rani-sungu yangiri nimboeimboyei,' meho.

Munguambo nindou Godimbo daboadanambo-arhor

¹⁸ Nindou sapo Godimbo daboadanambo-rhorühi asu moaruwai hamndi hohoanimoeyih ahei moaruwai hohoanimonambo ahandi anihondü hoafi ra gürühi arihündi. God sunambe amaru ahandi hürütü ra ranaheimbo weindahi tukufe arandi. Asu ai ranambo nindou rahurai ranaheimbo yibobondearimbui. ¹⁹ Nga nindou ai God ranahambo fifrifembo hohoanimo ra moai dibo yangoro. Nga God ai ahandihoari rani-moatükun ra aheimbo weindahi-mareanduri. ²⁰ Yin, God ai hifi nda nafimarandi asu horombo hondü peyo haya ho-hombo hapondani amboanirani-moatükun ai nafimarandi ra nindou ai hoeirihimboanei. Raninambo asu nindou ranai God ahambo ngiri himboari hondunambo hoeindihorisi, nga ai nungunahuraiyu ranahambo fifrindihimboyei. Ai ahandi koadürumbo yangoroweimbi nginindi ra fifindhindi asu ai God hondayu ranahambo fifrindihimboyei. Ranimboane asu ai ngiri roana moai ranahambo fifrihundi mbisei.

²¹ Sapo nindou ai Godimbo fifri-marhoriyosi, nga asu ai moai Ahambo adükarani seihü, shEFI God-ani sahündowohü hihifirihori rihündi. Nga asu moanindi moatükunimbo ngusüfo pamarhindi asu ahei hohoanimokoate hohoanimonambo ahei ngusüfo ra nimb mamarondüri. ²² Asu ai rarihi hoafiyehi seiya, roana fifrihundeimbi nindou-anehi, masei, nga ai nindou fifrifekoate tukumehindi. ²³ Asu ai God koadürumbo-koadürumbo nunguweimbi ranahambo hinngirih hehi asu ai sümbuyo-randeimbi moatükun, nindou, ndu, ninihondi, wako sisami ranahambo hei didibafiyehi rihündühi hihifi-hihifiyei marihündi.

Mamkar hohoanimo

²⁴ Nindou ranai moaruwai rani hohoanimo-mayeamboyu asu God ai aheimbo yare moani hinngi-mareandura asu ai yikoarifo hohoanimo ngusüfoambe botimareanduri asu amoanngümbi moatükun simbori hoyei marihündi. ²⁵ Nindou ra Godindi anihondü hoafi ranahambo hinngirih hehi asu tkai hoafi sungurühi arihündi. Raniyehi asu ai nine-moatükun God nafimarandi ranahambo hohoanimoeyih didibafiyehi marihündi, nga asu ai God mungu-moatükun nafimarandi ranahambo moai anihondumbo-rhorühi didibafiyahindo rihündi. Nga awi shiri munguambo si aho ra ahambo adükar-ani mbisefimboane, nga anihond-ane.

²⁶ Nindou ranai moaruwai hohoanimo ramarhindi ranimbo-hündambo God ai aheimbo amoanngümbi hohoanimo ngusüfoambe amaro ra-sungure hinngi-mareanduri. Ranimboyehi asu nimorehi ai-amboani nindowenih-dibo aboedi ningokoate-yehi ngorü nimorehi dibo mam rani hohoanimo sungumarihündi. ²⁷ Asu nindowenih ai-amboani rani-sungumboemo ai hohoanimo aboedi ahamundi nimorehi-babidi refembo ra hinngiru houmbo nindowenih ahamundihori bogo moaruwai hohoanimombo mehomo. Raniyomo asu ai amoanngümbi moatükun

yaru arundi ranimbo-hünda asu ahamundihoari tiriifo afindi masowandümo sapo ai ramefundi rani simogodihumbo.

²⁸ Nindou ai Godindi anihondü hohoanimo fifirife ranahambo süngufembo moei masei ranimboyu asu God ai ahei yikoarifo hohoanimo moaruwai yare hiningimareandüra, asu ai rani-moatükun refembo yowanimbo-mayo ra ai rani-süngumarihindi. ²⁹ Asu aheimbo hohoanimo moaruwai hamindi menjoro ranai tüküra pimareandüri yikoarifo hohoanimo, sümbuyo-randeimbi hohoanimo, hohoanife hohoanimo, ngorumbo yifari hohoanimo, ngorumbo ngusüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, nindoumbo hifokoefe hohoanimo, nginindi hoafi hohoanimo, ngorumbo tkai hoafi hohoanimo, ngorumbo moaruwaimbofe hohoanimo, munngu hohoanimo ra süngumarihü hei. ³⁰ Raniyei asu ngorumbo daboadan hoafi hohoanimo, ngoründi ndüri weindah hamindi moaruwaimbofembo hohoanimo, Godimbo yiboarukofi hohoanimo, hoafi mbahirihefimbi hohoanimo, afindi-afindeimbi hohoanimo, ahei fi ranahambo bor hohoanimo, munguambo ra süngumarihü hei. Ai simbori moaruwai hohoanimo ranahambo refembo hohoanimo, asu hond-afindi-yafe hoafi himbori-koate, hohoanimo munngu ra rareirani hohoanimo munguambo ra rarihi marihündi. ³¹ Ai ngusüfo hohoanimokoate-anei, asu moai ahei hoafayei ranahambo kikihirihümündi, moai ahei fikimnindimbo hohoanimoyei, asu ai moai nindou ngorumbo hipoambo-rhindühi farihhindüri. ³² Nindou ranai Godindi mbumundi hohoanimo hoafi ra ndorhi fifirihindi. Hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Nindou düdi ai hohoanimo yahurai hohoanimoayu ana, yifimbiyuwamboane,' meho. Nindou ai ra fifirihindisi, nga moaruwai rawarhindi. Asu rani yangiri-yopoani, nga nindou bidifiri ai rawarhindi ranaheimbo siaoyahi arihündi kameihi.

2

Godindi yibobofe hohoanimo ai mbumund-ane

¹ Ranimboane asu nindou didiyei nindou ngorumbo papi-hoafirihündürani, se ngiri ro hütiefipoani mbisei. Nga se ngorumbo papi-hoafirihündürani se sheifimbo amboani papi-hoafirühi arihündi, nimboe se rani moatükun ai rawarhindi ra sapo se-amboani rawarhindi ranimbo wambo. ² Nindou sapo moaruwai hohoanimo rahurai rawarhindi ranaheimbo God ai papi-hoafarandüri, nga ahandi yibobofe hohoanimo ra mbumundi saf-ane, ra shiri fifirihündi. ³ Nga se nindou bidifirambo ai hohoanimo rahurai hohoanimoayu ranahambo papi-hoafirihündühaneisi, nga se-amboa sheihoari rani hohoanimo rahurai rarihindühanei, nga se nungurihi ranahambo hohoanimo-yeihyeia? Asu se Godindi yibobofe tüküfeyowambe ra aboedambo-ndahumboyefi seimboyei? ⁴ God ai sheimbo hohoanimo aboedi safi hohoanimoyundürühi sheimbo nimai yibobofe-ndürikoate gedühi hifandarandüri. Nga ahandi hohoanimo ra se moanane seimboyei? Godindi aboedi hohoanimo ra sheimbo didiboado-fendürani asu se hihirife ahambo süngufimbo-hündamboane, nga se ranahambo moai fifirihindiyoy? ⁵ Nga se afindi-afindeimb-anei asu ngiri shei moaruwai hohoanimo ra hiningindihindi. Mami rani hohoanimo süngu Godindi-mayo nginindi hamindi hohoanimo ra sheiwami papirihündühi nou-anei. Asu se süngunambo God ai nginindindühi ahandi mbumundi hohoanimo süngu yiboboreandambe animbo rani-simboani weindah tükündifeyoani asübusümbi hohoanimo ra ndahümündimboyei. ⁶ Nga nindou mamami nine-moatükun ai rawarhindi rani simogodihumbo animbo God ai aheimbo yibobondearümbui. ⁷ Nindou bidifiri didiyei aboedi hohoanimo ra sünguarühi hei ana, sapo God shefimbo ndüri adükarimboane asu sümbokoate yangiri ningombo ranane munguambo rani-moatükun mbisemuna seimboanei

rawar+hindi. Nindou rahurai ranaheimbo-animbo God ai yang+ri koadürümbo niŋgoweimbi ra dagadür+mbui. ⁸ Nga asu nindou bi+dif+ri di+diyei ai ahei fimbo yang+ri hohoan+moyei+h an+hondü hohoan+mo ranahambo y+boaruko-rühindüh+ asu n+ne hohoan+mo moaruwai meŋgoro ra süngufembo hohoan+moayeri ranaheimbo-animbo God ai ŋg+n+ind+indüh+ ti+ri+fo af+ndi dagadür+mbui. ⁹ Rani-simboan-animbo nindou muŋguambo sapo hohoan+mo moaruwai meŋgoro sünguar+hi hei ranaheimbo ti+ri+fo-ane asu asübusi af+ndi ranane rani-moatükun+ ra dagadür+mbui. Rani-moatükun+ ra Sudahünd+ aheimbo-so boatei tükünd+fendür+ mbundambo-animbo asu süngunambo muŋguambo nindou amuri-mayeri aheimbo-so amboan+ tükünd+fendür+imboe. ¹⁰ Nga asu nindou muŋguambo di+diyei ai sapo hohoan+mo aboedi ra-sünguar+hindi ranaheimbo-animbo God ai ahandi hi+amboamupuirandeimb-ane, ndür+ adükar-ane asu ŋgusüfo afur+fe kife-ane muŋguambo ra dagadür+mbui. Rani-moatükun+ ra Suda aheimbo boakor+ dagadür+ hayambo-animbo asu nindou amuri-mayeri ranaheimbo amboan+ dagadür+mbui. ¹¹ God aiana ŋg+ri nindoundi si+ri ranahambo hohoan+mondu, nga muŋguambo mam+ hohoan+mo süngu türüfoa-reandür+hani y+boboareandür+ arandi. Nga n+ne-moatükun+ nindou ai rawar+hindi rani-süngu yang+ri animbo ai türüboadeandüh+ y+bobondeambui. ¹² Nga nindou di+diyei Moses+ndi-mayo ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo fi+ri+fekoate-mayeri-aneisi, nga moaruwai hohoan+mo süngur+hindan+ God ai ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo hohoan+mokoate-nduhü aheimbo randeandüra awand+hehimboyeri. Asu Suda ai ah+nümb+ hohoan+mo fi+ri+hindi+si, nga asu di+diyei moaruwai hohoan+mo süngur+hindan+ ah+nümb+ hohoan+mo rani-süngu y+bobondearümboe.

¹³ Nga nindou di+diyei ah+nümb+ hohoan+mo ranahambo hi+mbor+mayeri rani-yeipoan+ ai God+ndi hi+amboahü aboedi mbumundi nindou animboei, nga wan+. Nga nindou ai ah+nümb+ hohoan+mo ranai hoafi+mayo ranahambo süngur+hindüh+ rawar+hi hei ranai-animbo God+ndi hi+amboahü aboedi mbumundi nindou tükündahimboyeri. ¹⁴ Nga nindou Suda-yafe ndi+fo aiana moai ah+nümb+ hohoan+mo ra fi+ri+hindi+si, nga bi+dif+ri ai moan+ ahei hohoan+monambo yang+ri aboedi moatükun+ ah+nümb+ hohoan+mo ranai hoafi+mayo rani-süngu-anei ratüpur+iyeyi ar+hünd+. Ai ah+nümb+ hohoan+mo ra fi+ri+fekoate-ayeri amboan+ asu ai aboedi hohoan+mo ra aheihor+ pur+hümündihü hohoan+moyei+hanei. ¹⁵ Rani hohoan+mo ai rani-süngur+hi hohoan+moyeyi ar+hünd+ asu ahei aboedi hohoan+mo ranai-ane ahei ŋgusüfoambe ah+nümb+ hohoan+mo sürü apaiaro ranahambo nafuiarandi. Rani+yeri asu ahei ŋgusüfoambe ranai-amboan+ ah+nümb+ hohoan+mo ra purar+hümündi ranahambo nafuiayo, nga ŋgoambo yi+boarukureandür+ asu ŋgoambo ndoreandür+ randühane. ¹⁶ Y+bobofe si ra tüküfe simboan-animbo muŋgu-moatükun+ sapo rahurai ham+ndi nindou aheimbo-so tükünd+fendür+imboe God ai Sisas Krai+ndi war+ süngu nindou-yeri hohoan+mo di+bo meŋgoro ra türüboadeandüh+ y+bobondea-ndür+mbui. Hoafi yahurai ranane ro si+heimbo aboedi hoafi hoafayah+ndürüh+ bokar+hehe ar+handi.

Sudah+ndi asu ah+nümb+ hohoan+mo

¹⁷ Asu se nün+gu-mandahia? Se hoafi+yeri+ya, roana Suda-ane+fi, nga ran+imbo-hündambo ah+nümb+ hohoan+mo ra fi+ri+r+hünd+ ran+imbo wambo God+ndi y+bobofeambe si+hefi+mba aboedambo-ndeamunümbui asei. Asu se ro-ane+fi God+ndi nindou-ayefi sei hehi ranahambo bor+iyeyi ar+hünd+. ¹⁸ Sapo se ah+nümb+ hohoan+mo ra yamund+hi mbur+hü fi+ri+hi hehimbo wambo God ai n+ne aboedi hohoan+mo-ane ehu ra fi+ri+r+hindi asu mbumundi hohoan+moayo ranahamboane yifirayeri. ¹⁹⁻²⁰ Asu se hoafayeri+ya ah+nümb+ hohoan+mo ranambe fi+ri+fe hohoan+mo asu an+hondü hoafi ra muŋgu fi+ri+r+hünd+ asei. Ran+imbo-hündambo animbo hi+mbot+ihari-mayeri ranaheimbo nafi nafuinda-hündür+imboyeri asu nindou ni+mb+ ni+maroan+ an+boadei ranahei si rahurai-ane+fi. Asu roana sapo

ngusüfokoate nindouyei didiboadorihundüri-rihundeimbanefi asu nimoakidibou yamundihundüri-rihundeimb-ane fi munquambo rasei arihündi. ²¹ Se nindou bodimondambo yamundarhindür ana, asu nimboe sihei fimbo yamundifekoate-ayeia? Se hoafiyehiya, se hümbohünipoani, asei-anesi, nga asu se ra siheihorari hümbohüniyehiyeyi waniyei? ²² Se hoafiyehiya, se nimorehi sisihimo, nindowenih birabiripoani, asei-anesi, nga asu se siheihorari ra raweyahindühiyeyi waniyei? Se sisami god ranahambo yiboarukoarihündisi, nga asu se sisami godindi worambeahindi napo hümbohüniyeyi rihündai waniyeiai? ²³ Se ahinümbi hohoanimo ranahambo ro fifirihumboanefi seihu ranahambo boriyeyi rihündühaneisi, nga se hohoanimo ra süngufekoate-yehi asu rananimbo se Godindi ndüri moaruwaimborihindühiyeyi waniyei? ²⁴ Nga ranahambo Bukambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Suda sihei sünguna nindou ngorü sirihündi ranai Godindi ndüri ranahambo moaruwaimborihi hoafiyeyi arihündi,' meho.

Hoeari kefe tirihefe hohoanimo asu ngusüfoambe hohoanimo-ane

²⁵ Asu Suda se ahinümbi hohoanimo ranahambo sünguarahi hei ana, sihei hoeari kefe tirihefe hohoanimo ra mbumundi saf-ane. Nga asu se hohoanimo ranahandi süngufe hokoate-yeiani hoeari kefe tirihefe hohoanimo ranai refekoate himbondeimboyei. ²⁶ Asu nindou ngorü sirihündi sapo didiyeyi ahei fihorari ra kefe tirihefekoate-aneisi, nga asu ai rani ahinümbi hohoanimo ra sünguarahi hei ana, nindou ranaheimbo God ai nindou ranai ana fihorari kefe tirihefimbi himboyeimboanei mambüsüyo? ²⁷ Yini, asu Suda seana ahinümbi hohoanimo ra Bukambe mbenyorindürisi asu sihei fihorari kefe tirihefe hohoanimoyeimb-aneisi, nga asu se ahinümbi hohoanimo ranahambo süngufekoate-yeyi arihündi. Nga nindou ngorü sirihündi aiana moai ahei fihorari karahi tirihahi rihündisi, nga asu ahinümbi hohoanimo ra sünguarahindi ana, nindou rahurai ana ahei aboedi hohoanimonambo siheimbo papi-hoafarandür. ²⁸ Nga nindou ai moani fi yangiri Sudahünd-ani ranai ana Suda hondüyopoani. Asu fihorari kefe tirihefe hohoanimo hondü ranana moani fi ranahambo hohoanimo yangiryopoani. ²⁹ Nga nindou düdi ai Godindi-mayo moatükun ra ahandi ngusüfoambe amarondo ana, ai Suda hond-ani. Fihorari kefe tirihefe hohoanimo hondü ranana ai ngusüfoambeahindi hohoanimo yangir-ane. Rani hohoanimo ranana moani fimbo hohoanimoyopoani, nga Yifiafandi hohoanimo-ane. Nindou rahurai ai nindouyei himboahü ndürümbi adükariyopoani, nga Godindi himboahü ndürümbi nindou-ane.

3

Moaruwai hohoanimo ra ngiri aboedi hohoanimo hifinambondeandi

¹ Ranana asu nüngunde Sudahündi-yeyi ningombo ranai ngorü sirihündi-yeyi ningombo ranahambo ngasündimandea? Asu fihorari kefe tirihefe hohoanimo ranambe nine-moatükun aboedi tükufe aranda? ² E! Afindi munquambo moatükun aho ra rani-poani rani-poanireamboane. Mami adükari moatükun ranane God ai Suda aheimbo ahandi hoafi hondü ai aheimborihi hifandimbirihünda yahuhaya masagadür. ³ Asu nindou bidifiri ai hoafi ranahambo anihondumbo süngufekoate-aye ranana asu nüngumandifea? Nindou ai rani-moatükun rawarhindi ranimbohünda asu God ai-amboani anihondumbo hohoanimo hoafi ahandi ra hiningimandeyo? ⁴ Tikaiyopoani, nga anihond-ane, God ai ngiri rani-moatükun ra randeandi! Nindou ai tikarhi hehi hoafayeyi amboani asu God aiana moani anihondumbo mam-animbo hoafindimbui. Sapo Bukambe hoafi ranai God ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,

‘Nüngu-simboaniyo se hoafi ndafani nindou hoafi ra anihondayo fifirimbiri-hindamboane.

Asu nüngu-sümboaniyo nindou sihambo papi-hoafi ndihünani sihaf hoafi ra ahei hoafi ranahambo ngasündimbi-reandüramboane,’ *Buk Song 51:4*

meho.

⁵ Nga asu sihefi moaruwai hohoanimo ratüpurani hohoanimo ranai Godi ndi mbumundi hohoanimo ranahambo weindah ndeandani ana, sihiri ranahambo nüngu mambisefa? God ai sihiri moaruwai hohoanimo yefi arihundi ranimbo-hünda ai sihefi mbo simbori tihirifo asemuni ana, asu ahandi hohoanimo ra moaruwai-ane, randihu ramambisefiyo wanimandefiyo? (Nindou sihefi hohoanimo sünguanahi moani ndarihe hoafiyahi.) ⁶ Rani-moatükuni ra ai wani! Asu God ai mbumundi hohoanimo mokoate-ayu ana, asu nüngunde ai nindou hifi ndanihü animboei ranaheimbo türüboadeandürühi yibobomandeandüra? ⁷ Asu wandi tikai hoafi hohoanimo ranambo Godi ndi hoafi hondü ra weindah rihendani asu ahandi ndüri adükari tüküfeyo ana, asu nimboe wambo moaruwai hohoanimo yaheimbi nindou nou God ai papi-hoafarandira? ⁸ Refeana, sihiri randihu hoafi ndefihüya, awi sihiri moaruwai hohoanimo rani yangir-animbo süngundihu ngefani ranimbo asu aboedi hohoanimo ra rani-süngu tükündifeyoani mambisefiyo? Karihasihandür wani. Nindou bidifiri wambo tikai hoafiyahü-ndirihüya Por aiana yahurai hoaf-ane wataporimbora arandi ase. Süngunambo-animbo God ai aheimbo ramarihindi süngu türüboadeandürühi tihirifo dagadürimbui, nga rani-moatükuni God ai refemboayu ra ai aboed-anesi.

Nindou moai mbumundi mam ai-amboani hifini nüngu

⁹ Awi refe ana, Suda sihiri nindou ngorü sirihündi ranaheimbo ngasündihurümbombeyefiyo? Ra ai wani! Ro rani-moatükuni ranahambo hoafiyahimb-ane, nindou ngorü sirihündi ranane, asu Suda ranane, münguambo sihiri ana mam simogodi nindou yangir-ane fi asu münguambo moaruwai hohoanimo süngurihu-rihündühi sihefihoari hütianefi. ¹⁰ Nga Bukambe hoafi ranahambo yare hoafiyowohü yahoya, ‘Nindou mam ai-amboani moai mbumundi nüngu.

¹¹ Nindou mam ai-amboani moai Godi ndi moatükuni ranahambo fifireandi, nindou mam ai-amboani moai Godimbo kokorüri randi.

¹² Münguambo ai Godimbo daboadi hihirihorimboanei.

Münguambo ai nindou moaruwai saf-ane tükümehindi.

Nindou mam ai-amboani nime-moatükuni aboedayo rani-moatükuni moai rareandi, nga wani,’ *Buk Song 4:1-3; 53:1-3; Saveman 7:20*

¹³ ‘Müngu yafambe ana yifambe gabudifekoate anihgo rahurai-anendüri.

Tikai hoafi moaruwai ranai ahei teifi rani-süngu hihire ho piyowohü moani yangoroweimbi hoafi ranai tüküfih-ane.’ *Buk Song 5:9*

‘Amoasirindi yahafambe nindou hifokoefembo tibagi amaro nahurai.’ *Buk Song 40:3*

¹⁴ ‘Ahei yafambe ambe ana nindoumbo God ai moaruwaimbo-mbireandüra-mboane yaho hoafi

asu moaruwai hühütimbü hoafi rani yangir-ane hoafiyei arihündi.’ *Buk Song 10:7*

¹⁵ ‘Aiana nindou hifokoefembo hohoanimoayei.

¹⁶ Aiana nahaniniyo ahei ra müngu-moatükuni moaruwaimbofe howohü tihirifo afindi saimbo yangiri nindou-anei.

¹⁷ Aiana nindou ngorü-babidimbo moai wudipoaporühi nimatei.’ *Aisaia 59:7-8*

¹⁸ ‘Aiana moai Godimbo akidou-amboa ahinirihorühi yihimboyahündo rihündi,’ *Buk Song 36:1*

meho.

¹⁹ Asu sihirî fîfirîhumboanefî, muŋguambo hoafi ahînümbî hohoanîmo ai hoafayo ra nindou didîyei ranahandî hoarehîndeihi süngumbîri-hindamboane. Ranîmboane asu nindou mam-amboa ŋgîrî hoafîndühî ro mbumund-anahî mbüsu, ŋga wanî. Asu nindou muŋguambo Godîndî hîmboahü hütî-aneî ra nafuimbohünda ahînümbî hohoanîmo engoro. ²⁰ Ŋga ahînümbî hohoanîmo süngufembo ranînambo ŋgîrî nindou mamîmbo amboanî Godîndî hîmboahü nindou mbumund-anahî mbüsu. Ahînümbî hohoanîmo ranai ahandî ratüpurî sihefî hohoanîmo moaruwai nafuiya-munî randühane.

Anîhondümböfe süngu nindou ai Godîndî hîmboahü mbumund-aneî

²¹ Ŋga hapondanî ana God ai ahandî nindumbo mbumund-aneî ehu hohoanîmo ranana ai weindahî tüküfemboane. Ŋga asu ranî-moatükunî ra sapo ahînümbî hohoanîmo meŋgoro ranî-süŋgupoanî tükümeŋyosi, ŋga ahînümbî hohoanîmo ranîyo Godîndî hoafi hoafi-yomo-rundeimbi ranai-amboanî ranî-moatükunî ranahambo weindahîru masîhoemo. ²² Godîndî-mayo mbumundî hohoanîmo ranana ndahurî-ane: Nindou muŋguambo didîyei ai Sisas Kraismbo anîhondümbö-arîhorî, ranaheimbo God ai nindou mbumund-aneî ehu ahei anîhondümböfe hohoanîmo ranîmbohündambo. Ŋga nindou ranai ŋgorü-poanîyombo-yopoanî. ²³ Wanî, ŋga nindou muŋguambo moaruwai hohoanîmo-yeimboaneî asu mbumundî sürühoeimbi hohoanîmo God ai siaoayu ra mbonîmbo-rîhümündimboaneî. ²⁴ Ŋga asu God ai aheimbo moanî hîpoamboarandürî. Ranîmboyu asu ai nindou ranaheimbo aboedî mbumund-aneî mehündürî sapo Kraiss Sisas ai aheimbo aboedambo-mareandürî ranahandî süngu. ²⁵ God ai Kraiss ahamboya, ahandî horî ranai pîndowohü-anîmbo nindou didîyei ahambo anîhondümbö-arîhorî ranai moaruwai hohoanîmoayeî ra popoaimbî-ramîndüramboane yahu hayamboyu. God ai ranî-moatükunî ramareandî ra ahandî hohoanîmo moanî mbumundî hamîndî hondayo ra nafuimbohünda ramareandî. Ŋga horombo ana nindou ai moaruwai hohoanîmomayeisî, ŋga God ai ranî-moatükunî ranahambo hîniŋgîrou safî hîfandandühî asu ai moai nîmai ranî-moatükunî ranahambo sîmborî tîŋîrîfo saimbo hohoanîmoyu. ²⁶ Yîni, ai Sisasîmbo maserü ra haponda ndanambe ana ahandî mbumundî hohoanîmo ra weindahî nafuimbohündamboyo. Ranî süngumboane ro fîfirîhundî ra God ai ahandîhoarî mbumundî hamîndî hond-ani asu nindou düdi ai Sisasîmbo anîhondümbö-arîrî ranahambo seana nindou mbumund-anafî yahu arandî.

²⁷ Asu refe ana, nîne-moatükunî ranahambo sihirî borîmandefî habodefa? Ŋgîrî moanî borîndefî. Asu nîmboe ranî-moatükunî rana? Ranî mbumundî moatükunî ra sapo ahînümbî hohoanîmo meŋgoro ra süngufembo-hündamboyo? Wanî, ŋga sapo sihirî anîhondümbö-arîhundî ranîmbohündamboane. ²⁸ Ŋga sihirî ana ra fîfirîhundî, nindou moanî anîhondümbö-arîhindî ranaheimbo-anîmbo God ai nindou mbumund-aneî mbüsümbui, ŋga ahînümbî hohoanîmo ra süngufembo ranîmbohündambo ŋgîrî randearü.

²⁹ Asu nîmboe rana? Asu God ai Suda-yei God yangîrîyu? Asu nindou ŋgorü sirîhündîyei God kameihîyu? Yîni, God ai nindou ŋgorü sirîhündîyei God amboanani. ³⁰ God aiana moanî mamani. Ranîyu hayambo ranani Suda sapo ai ahei fîhoearî karîhi tîrîhehi arîhündî ranai anîhondümbö hohoanîmo süngu aheimbo nindou mbumund-aneî mbüsümbui. Asu nindou ŋgorü sirîhündî sapo ai ahei fîhoearî kefe tîrîhefekoate ranai anîhondümbö hohoanîmo süngu aheimbo amboa nindou mbumund-aneî mbüsümbui. ³¹ Asu sihirî ranî anîhondümböfe hohoanîmo ranambo sapo ahînümbî hohoanîmo meŋgoro ra moanane sefai? Ai ra wanî! Ŋga ahînümbî hohoanîmo ahandî nîmîndî ra ŋgînîrî-humündefühanefî.

4

God ai Abrahamimbo nindou mbumund-anafi mehundo

¹ Asu sɪhɪrɪ sɪhefɪ amoao Abraham ranahambo nɪŋgu mambɪsefa? ² Abraham ai nɪne aboedɪ moatɪkunɪ ratɪpurɪmayu ranahambohɪnda God ai ahambo nindou mbumundɪ aboed-ani mbehu-mbonana, asu ranɪmbo-hɪnda borɪmbomayu-hɪndɪyosɪ. Nɪga ranɪmbo-hɪnda Godɪndɪ hɪmboahɪ ɲgɪrɪ borɪndu. ³ Nɪga Bukambe hoafɪ ranai yare hoafɪyowohɪ yahoya,

‘Abraham ai Godɪmbo anɪhondɪmbo-marɪrɪ ranɪmboyu asu God ai ahambo nindou mbumund-anafɪ mehundo ahandɪ anɪhondɪmbofe hohoanɪmo ranɪ-sɪngumbo wambo,’ meho. *Stat 15:6*

⁴ Sɪhɪrɪ fɪfɪrɪhɪndɪ ra, nindou ai nɪne ratɪpurɪ ratɪpurayu ana, ai ranɪ takɪnɪ kaki semɪndɪh-ani. Ahandɪ kaki ra moanɪ sabudowanɪ semɪndɪhɪyupoanɪ, ɲga sɪpo ai ratɪpurɪmayu ranɪ takɪnɪmbo asabudo-ane. ⁵ Nɪga asu nindou dɪdɪ ai ahandɪ ratɪpurɪ ranahambo hohoanɪmokoate-yuwohɪ asu ai moanɪ God sɪpo nindou hohoanɪmo moaruwaimbɪ aheimbo nindou mbumund-anei ehu ranahambo anɪhondɪmboarɪrɪ ana, asu ai ahandɪ anɪhondɪmbofe hohoanɪmo ranahambo mbumundɪ hohoanɪmo-ane yahu arandɪ. ⁶ Nindou rahurai-ane God ai ahambo mbumundɪ nindou-ani ehu, ɲga moai ahandɪ ratɪpurɪmbohɪnda, nindou ranai hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmbɪ nindou-ani yahu. Nɪga Defit amboa ranahambo hoafɪmayu. ⁷ Ai yare hoafɪyuhɪ yahuya,

‘Nindou ai hɪhɪndɪ hohoanɪmoyeianɪ asu God ai amboawiyeyi yahuhɪ ahei moaruwai hohoanɪmo ranahambo gabudareandɪ, nindou ranai ana hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmbɪ nindou-anei.

⁸ Nindou ai moaruwai hohoanɪmoyuwani asu Adɪkarɪ ai ranahambo hohoanɪmokoate-ayundo ana, nindou ranai hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪmbɪ nindou-ani,’ *Buk Song 32:1-2* mehu.

⁹ Sɪpo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪ hohoanɪmo ranahambo Defit hoafɪmayu ra, nindou fɪhoearɪ kefe tɪrɪhefe hohoanɪmo sɪngurundeimbɪ ranaheimbo yangɪrɪyu hoafɪmayu? Wanɪ. Nɪga nindou fɪhoearɪ kefe tɪrɪhefe hohoanɪmo sɪngufekoate-ayeyi ranaheimbo kameihɪyu ai yare hoafɪmayu. Nɪga sɪhɪrɪ rarɪhu fɪfɪrɪhɪndɪ ra, God ai Abrahamɪndɪ anɪhondɪmbofe ra hoeireandanɪ mayoa ahambo nindou mbumund-ani mehu, asefɪ. ¹⁰ Nɪga nɪngusɪmboanɪyo ranɪ-moatɪkunɪ ra ahambo tɪkɪmefeyowa? Abraham ai ahandɪ fɪhoearɪ ra kefe tɪrɪhefekoate-yuwambeyo asu kare tɪrɪhai hayamboyuwambeyo God ai ahambo yare hoafɪmayundo ra? Sɪpo ai fɪhoearɪ kefe tɪrɪhefekoate-yuwambeyo, ɲga sɪngunambo-yopoanɪ. ¹¹ Ai ahandɪ fɪhoearɪ ra kefe tɪrɪhefekoate nɪngambe Godɪmbo anɪhondɪmbo-marɪra asu God ai ahamboya se nindou mbumund-anafɪ mehundo. Ra nafuimbohɪnda God ai ahambo fɪhoearɪ kefe tɪrɪhefe hohoanɪmo masagado. Ranɪmboani Abraham ai mɪngumbo nindou moai fɪhoearɪ ahei ra karɪhi tɪrɪhehindɪsɪ, ɲga asu ai Godɪmbo anɪhondɪmbo-arɪhorɪ ranahei amoao amboanayu. Ranɪmbo-hɪndamboyo asu God ai aheimbo amboanɪ se nindou mbumund-anei mehundɪrɪ. ¹² Nindou bɪdɪfɪrɪ ai fɪhoearɪ karɪhi tɪrɪhehindɪimbɪ yangɪrɪ-yeipoanɪ, ɲga anɪhondɪmbo-rɪhindeimbɪ kapeih-anei asu sɪhefɪ amoao Abrahamɪndɪ anɪhondɪmbofe hohoanɪmo sɪngurɪhi arɪhɪndɪ. Asu horombo Abraham ahandɪ fɪhoearɪ kefe tɪrɪhefekoate-yuambe anɪhondɪmbo-mareandɪ ranɪ-sɪngumefundɪ ranɪmbo-hɪndamboani ai ahei amoao-ayu.

Godɪndɪ horombo hoafɪ ra mɪngumbo anɪhondɪmbo-rɪhindeimbɪ-yafe-ane

¹³ God ai Abraham asu ahandɪ amoao mamɪ ranaheimbo hɪfɪ mɪngumbo ra ndahandɪrɪmboyahɪ yahuhaya horombo hoafɪmareandɪrɪ. God ai ahambo ranɪ hoafɪ ahɪnɪmbɪ hohoanɪmo sɪngufembo ranɪ-sɪnguyopoanɪ ai horombo hoafɪmareandɪ.

Nga Abraham ai Godimbo anihondumbo-mariramboyu asu God ai nindou mbumund-ani mehundo. Nga rani-sungumboyu rani-moatükunî semindimbo God ai horombo hoafi ra hoafimeindo. ¹⁴ Sapo nindou ai ahinümbî hohoanimo ra sunguri-hündeimbimayei ai yangiri Godindi mungu-moatükunî ra asahümündi ana, asu anihondumbo hohoanimo ra moani nîngombo nou-ane. Asu Godindi horombo hoafi ranamboani yafui hoafi yangiri nou-ane. ¹⁵ Sapo ahinümbî hohoanimo ra yangorühi asu Godindi nginindiyowohü tîrîfo saimbo hohoanimo ai-amboa yangoromboane. Nga asu ahinümbî hohoanimo ra yangorikoate-yowohü asu ngiri nindou ai ahinümbî hohoanimo ranahambo sungufekoate-ayei mbisefi hoafindefi.

¹⁶ Ranimboane asu rani-moatükunî ranahambo sapo God ai saimbo horombo hoafimareandi ra anihondumbofe hohoanimomayo rani-sungu tükefeyo. Ranimböhündambo-animbo rani-moatükunî ra sapo ahandî hipoambofe hohoanimomayo rani-sungu yangiri-ane tükefeyo. Nindou didiyei sapo ahinümbî hohoanimo ranahambo sunguarîhindi ranaheimbo yangiri-yopoani, nga nindou sapo anihondumbo-arîhindi ana, Abraham ai anihondumbo-mareandi nou ai-amboani ra ndahümündimboyeisî. Abraham ai ana munguambo sihefi amoa nahurai-ani. ¹⁷ Ranîyo Bukambe hoafi ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Ro sihambo afîndî hîfi hîfi nindou ranahei amoaombeyafa sahehea hîningî-marîheanîni,' meho. Ranîyo rani hoafi ra anihond-ane nimboe sapo God ahandîhoari hoafimayu. Abraham ai Godimbo anihondumbo-mariri ranai-ani nindou yifîhündî yangiri botire asu nîne-moatükunî munguambo tükufekoate ra ahandî hoafi sungu hoafi yangiri moani aimbore tükufe arandi.

¹⁸ God ai Abrahamimboya, 'Sihaifi amoa mamî ana tapuiyowa ngiri kîkîndeandi,' mehundo ra ai moai fifireandi nûngunde rani-moatükunî ahambo tükümandife. Nga Abraham ai rani hoafi ranahambo himboriyu haya Godimbo anihondumbo-rirühi himbomayu hu. Ranimboane asu nindou afîndî hîfîni ranahei amoa tüküme fiyu God ai yare hoafimayu nou. ¹⁹ Abraham ai ndeara 100 hîmbani boagiri safiyusi, nga asu Godimbo anihondumbo-fimbo hohoanimo ranai moai warambe hoafirerî ahandî fi ranai ndeara akîmî yifîmbo yangiri-yowambe ra. Asu ahandî nîmorehî Sara amboani ahandî fi ra ndeara boagiri-yowohü wambo ngiri nîmori wakîndamîndo. ²⁰ God ai Abrahamimbo mamî moatükunî ndahandomboyahi yahuhaya horombo hoafimendu ranimbo moai yimbumbore hohoanimoyu, nga Godimbo nginindî anihondumbo-rirühi aboed-ani mehu. ²¹ Ranîyu ai nîne hoafi God ahambo randîheamboyahi mehu ranimbo anihondumbo ai randeambui yahuhaya himbomayundo. ²² Ai yare hohoanimomayu-wamboyu asu God ai ahamboya, 'Seana mbumund-anafi wandî himboahü,' mehundo.

²³ Baiborambe yare hoafiyowohü yahoya, 'God ai ahambo nindou mbumund-anafi wandî himboahü,' mehu ra Abraham ahambo yangiri hamîndî hoafiyumbonyupoani, nga wanî. ²⁴ Nga rani hoafi ra sihefimbo kameihîyu hoafimemuni. Sihiri sapo God Sisas sihefi Adükari ranahambo yifîhündî botîmariri ranahambo-animbo anihondumbo-ndîhurîmboane. Rananimbo asu God ai sihefi anihondumbofe hohoanimo ranahambo hoafînduhüya rani anihondumbofe ranana mbumundî hohoanimo nou-ane mbüsümbui. ²⁵ God ai Sisas ranahambo hîfi ndanîhü yifîmbohünda koamarîherü ra sihefi moaruwai hohoanimo ranahambo gogorî-hefemböhündamboyu. Asu God ai asükaiyu yifîhündî botîmariri ra sihefimbo wandî himboahü nindou mbumund-anei yahomböhündamboyu botîmariri.

5

God ai sihefimbo nindou mbumund-anei ehumunî

1 Sihefi anihondümböfe hohoanimo ranimbo-hündambo God ai sihefimbo nindou mbumund-anei ehumuni. Ranane asu haponda sihiri sihefi Adükarî Sisas Kraisîndî süngu-aneftî God-babîdîmbo aboedi-aboedyahumboayefî. 2 Sihefi anihondümböfe hohoanimo ra Adükarîndî sünguyo nafî meŋgorowa sihiri Godîndî moanî hipoambofe ranambe kefoehu animboefî. Rananefî asu sihiri God ai sihefimbo semîndîmunanî asu ahandî sürühoeimbi himboamupui-randeimbi ranahambo semîndîmbo anihondümbö-rîhundühi hîhîfi-hîhîfiyefühi himboayefî. 3 Asu ranahambo yangîrîyefîpoanî hîhîfi-hîhîfiyefî arîhundî, nga wani. Nga nîne tîŋîrîfo sihefimbo-so tükefeyo ranahambo kameihanefî hîhîfi-hîhîfiyefî arîhundî. Nga sihiri fîfîrîhundî tîŋîrîfo tükefeyomunî ranai moanane yaho hohoanimo ra sünguareandî. 4 Asu moanane yaho hohoanimo ra ŋgîndî nîŋgombo hohoanimo sünguareandî. Asu ŋgîndî nîŋgombo hohoanimo ra Godîmbo anihondümbö himboyondombo hohoanimo sünguareandî. 5 Asu sihiri rarîhu yahurai anihondümbö himboayefî hefi ana, asu ŋgîrî ŋgusüfoambe moaruwaindamunî, sapo God ai sihefimbo Yifiafi Aboedi semunî mbura ranî-süngu ahandî-mayo ŋgusüfo pefe hohoanimo ra sihefi ŋgusüfoambe botîmareamunî wambo.

6 Nga horombo sihiri ŋgîndî nîŋgokoate-yefambe ranî-simboanî God ai kamafoareandî nindou ahambo daboadi hîhîrîhi-rîhündeimbi ranaheimbohünda Kraisi ai yifîmayu. 7 Nindou mbumundî hohoanîmoyeimbi amboanî ŋgîrî ahamböhünda yifîmbo hohoanîmondu. Nga nindou mamamî ai nindou ŋgorü aboedi-mayu ranahamböhünda yifîmbo hohoanîmomandüyo asu wanîmandüyo. 8 Nga asu sihiri moaruwai hohoanimo süngu yangîrî süngurîhundühi nîmboefambe Kraisi ai sihefimbohündambo yifîmayumunî. Ranînambo asu God ai sihefimbo ŋgusüfo pamareamunî ra nafuiyumunî arandî. 9 Ranana asu haponda Kraisîndî horî ranî-süngu God ai sihefimbo ai mbumund-anei ehu ana, asu sihiri fîfîrîhundî ahandî süngu Godîndî hürütü ranambeahîndî aboedambo-ndahumboayefî. 10 Horombo ana sihiri Godîndî hürütümbîyefî, nga asu hapondanî ana Godîndî Nîmorî yifîmayu ranî-süngumboyo God-babîdî ŋgunîndîmbore hînîŋgîmareamunî. Asu haponda sihiri ahandî yifî süngu ndarîhu Godîndî ŋgunîndîyefî ana, sihiri fîfîrîhundî ra ahandî yangîrî nîŋgombo hohoanimo ranî-süngu aboedambo-ndahumboayefî. 11 Nga asu ranî yangîrîyoponî, nga sihiri sihefi Adükarî Sisas Kraisîndî süngu Godîmbo hîhîfi-hîhîfiyahu-ndowohanefî. Ranahandî süngu sihefimbo Godîndî ŋgunîndîmbore hînîŋgîmareamunî.

Adam ai yifî hohoanimo nîmîndîhüyu asu Kraisi ai yangîrî nîŋgombo hohoanimo nîmîndîhüyu

12 Nindou mamî ranahandî sünguyo hohoanimo moaruwai ranai hîfi ndanîhü tükümeŋfeyo. Nga moaruwai hohoanimo ranai yifîyorambo hohoanimo ranî dîbore tükümeŋfeyo. Ranîyo asu yifî hohoanimo ranai muŋguambo nindou ranaheimbo-so tükümeŋfeyo sapo muŋguambo nindou moaruwai hohoanîmomayei ranîmbo. 13 Nga ahînîmbî hohoanimo tüküfekoate-yowambe moaruwai hohoanimo ranai hîfi ndanîhü meŋgoro-ane. Nga asu ahînîmbî hohoanimo yangîrîkoate-yowambe ana, moaruwai hohoanîmoyeianî ra moai ranahambo hoafi yangîrî randî. 14 Nga anihond-anesî, horombo Adam ai nîŋguwambe peyo haya ho-hombo Moses nîŋguwambe tükümeŋfeyo ranambe ana muŋguambo nindou ranaheimbo yifîmbo hohoanimo ranai hîfandîmarandürî howa yifîsafîmayei. Nindou bîdîfîrî Adam moaruwai hohoanîmomayu ai moai rahurai rahîndîsî, nga aheimbo yifîmbo hohoanimo ranai hîfandîmarandürî.

Adam aiana Nindou sünguna tüküfemboayu ahandî sisamî nahurayîu ramefiyu. Nga asu nindou yimbu ahafandî hohoanimo ra ŋgorü-poanî ŋgorü-poanîmboyo. 15 Nga Godîndî moanî saimbo moatükunî ranana Adamîndî moaruwai hohoanimo rahurai

sımogodiyopoanı, nga wani. Nga nindou mamı ahandı moaruwai hohoanımo süngu nindou afındı yifıyei marıhündı. Nga asu Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo, moaruwai hohoanımo ra afındı ngasündareandı. Nga Nindou mamı Sisas Krais ahandı moanı hıpoambofe hohoanımo süngu moanı saimbo moatükunı nindou afındı ranaheimbo tüküfe marandı. ¹⁶ Ranane asu Godındı moanı sai moatükunı asu nindou mamı ahandı moaruwai hohoanımo ra ngorü-poanı ngorü-poanı reamboayo. Nga nindou mamı ahandı hohoanımo moaruwai ranahandı sünguyo God ai nindou aheimbo papi-hoafirırühı aheimbo hütı-aneı mehu. Nga asu Godındı moanı sai moatükunı ranahandı sünguyo nindou hohoanımo moaruwai afındı ramarıhındısi, nga asu God ai aheimbo nindou mbumund-aneı wandı hımbuahü mehündürı. ¹⁷ Nga sapo nindou mamı ranahandambohündı ahandı moaruwai hohoanımo süngu yifı hohoanımo ranai tükıfe haya hıfandarandürı. Nga asu nindou dıdıyei Godındı-mayo moanı hıpoambofe afındı safı ranane asu ahandı moanı sai moatükunı sapo mbumund-aneı ehu hoafı ranane ra asahümündı ranai yangırı nımboeimbo hıbadıhümboyei.

¹⁸ Ranane asu nindou mamı ahandı moaruwai hohoanımo ranımbı-hünda munğambo nindou ranaheimbo God ai se hütıyei, nga ranımbı-hünda moaruwai-mbeyeıamboane mehu hoafı ra tükümeıfeyondürı. Mare yahurai-ane Nindou mamı ahandı mbumundı hohoanımo ranımbı-hünda munğambo nindou ranaheimbo Godındı hımbuahü se mbumundı nindou-aneı hoafı ranane asu yangırı nıngombo hohoanımo-aneı munğambo tükümeıfeyondürı. ¹⁹ Nindou mamı ai Godındı hoafı süngufekoate-mayu asu ranımbı-hünda nindou afındı ranai hohoanımo moaruwaiyeımbı tükümeıhındı. Mare yahurai-ane Nindou mamı ai Godındı hoafı süngure haya asu ranımbı-hünda nindou afındı ranai Godındı hımbuahü hohoanımo mbumundıyeımbı nindou tükündahımbıyei.

²⁰ Ahınümbı hohoanımo moaruwai hohoanımo ratüpürı afındı tüküfembıhünda tükümeıfeyo. Nga asu moaruwai hohoanımo ranai afındı tükümeıfeyo-wamboyo Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo ranai afındı hamındı tükümeıfeyo. ²¹ Asu hoafı ra rahurai-ane, horombo moaruwai hohoanımo ranai nındoumbo hıfandımarandürı asu ranı-süngu yifı hohoanımo tükümeıfeyondürı. Mare yahurai-ane haponda Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo ranai nındoumbo hıfandırandürı ranı-süngu nindou Godındı hımbuahü mbumundı tükehındı. Ranıhünd-ane yangırı koadürümbo anımbıoeı sıheı Adükarı Sisas Kraisındı süngu.

6

Moaruwai hohoanımo süngumbo yifımbı nahurai-mayefı, nga Kraisındı süngu yangırı anımbıoeı

¹ Asu refe ana sıhırı nüngu mambısefa? Sıhırı moaruwai hohoanımo ranı yangırı randıhu ngefa Godındı moanı hıpoambofe hohoanımo ranai afındı tükümbıfeyo-wamboane, mbıseı hoafımandefıyo? ² Ranı-moatükunı ra ai nğırı randıfeyo, nga wanı! Sapo sıhırı moaruwai hohoanımo ranahambo yifı nahuraimayefı. Asu nüngundıhu moaruwai hohoanımo ra süngumandıhu ngefa? ³ Sıhırı Sisas Krais-babıdı nımbıoeımbıoyefı hımonı hundürımayefı ra. Ranana asu sıhırı ai-babıdı yifımayefı ra se moai fı fıırıhındıyo? ⁴ Sıhırı hımonı hundürımayefı ra ai-babıdımbo yifıyefa asu ai-babıdımbo masamboaremunı nou-ane. Ranımbı-hündambo Apendı nğınındı afındı ranınambo Kraisımbı yifıhündı botımarırı yahurai-ane asu sıhırı amboanı sımborı hohoanımo yangırı süngundıhumboane.

⁵ Sıhırı ai-babıdı mamı yifımayefı sapo ai yifımayu nou. Ranana asu sıhırı ai-babıdı mamı yifıhündı botındahumboane ai botımeıfıyü nou.

Sihiri Kraibabidi yangiri nimboemboeyi

⁶ Asu sihiri fifirihundi nda, sihefi wamindafi hohoanimo ra ai-dibo nimi keimbi karihendeimbi fih yifimayo, moaruwai hohoanimo sapo sihefi fiambe hoangohü ratüpurayo arandi ra ahandi nginindi ra raguanambo-fembohünda. Asu ranimbohündambo ngiri sihefimo moaruwai hohoanimo ranai hibadamun ngo. ⁷ Nga nindou düdi ai yifayu ana, asu moaruwai hohoanimondi nginindi ranahambo aboedambofih-ani.

⁸ Asu sihiri Kraibabidi yifi-yefeimbihündi nouehundi ana, rani-moatükun ra sihiri anihondumbo-rihu fifirihumboanefi, ranana awi sihiri ai-babidi yangiri nimboemboeyi. ⁹ Kraibabidi yifihündi botifi hayambo wambo asükaindu ngiri yifindu. Asu yifimbo hohoanimo ranai ngiri ahambo ahandi nginindinambo hibadiri ngo. Nga sihiri rani-moatükun ranahambo fifirihumboanefi. ¹⁰ Sapo ai munguambo moaruwai hohoanimo ra hifinambofembo mamimbo yangiri yifimayu. Nga asu haponda ai yangiri anungu ranimbo kameihayo. Nga haponda ai yangiri anungu ranana God-dibo-ani anungu. ¹¹ Mami rani-sungumbo-animbo se sihei fimbo hohoanimondei, se moaruwai hohoanimo ranahambo yifimayei nou asu ahandi nginindi hoarehi moai niboadei hei, nga wani. Nga se sihefi Adükari Sisas Kraibabidi yangiri aniboadei.

¹² Rananimbo asu se sihei yifayo-randeimbi fi ra moaruwai hohoanimo ranai hibadarümboe, nga yowani. Moaruwai hohoanimo ranai siheimbo hühündeirani asu se sihei wamindafi hohoanimo ahandi yifiri moaruwai ranahambo süngundhimboeyi, nga yowani. ¹³ Asu se sihei fi mami bidifiri amboani moaruwai hohoanimo ranahambo hinngindowandani ndemndimboe. Mamikari hohoanimo moaruwai fifanngareimbi ra refembohünda hohoanimondeimboeyi. Nga se siheihori Godimbo ndahünda sapo se nindou yifihündi botifi yangiri anungu nou-anei. Asu sihei bidifiri fi munguambo ra ahambo hinngindihindo mbumundi hohoanimo refembohünda. ¹⁴ Nga moaruwai hohoanimo ranai siheimbo hibadarü ngomboe, nga yowani. Nimboe sapo ahinümbi hohoanimo ahandi hoarehi se moai niboadei, nga se Godindi moani hipoambofe hohoanimo ranahandi hoarehi animboei.

Sihiri ana mbumundi hohoanimondi moani ratüpuriyefi-rihundeimb-aneji

¹⁵ Ranana asu sihiri ra nungumandahuwa? Haponda sihiri ahinümbi hohoanimo mengoro rani hoarehi ningokoate, nga sihiri Godindi moani hipoambofe hohoanimo rani hoarehi animboefi. Asu ranimbohünda sihiri ra moaruwai hohoanimondefi mandihundiyoy? Rani hohoanimo ra sihiri ngiri randihundi, nga wanane! ¹⁶ Se nindou ngorüdi hoarehi niboadeimbo ahandi hoafi himborayei ana, asu se ahandi moani ratüpuriyei-rihundeimbi nahurai-anei. Asu se moai ranimbo fifirihundiyoy? Se moaruwai hohoanimondi hoafi sünguarihündi ana, asu ranimbo yifindeimboeyi, nga se Godindi hoafi sünguarihündi ana, asu ranimbo ahandi himboahü mbumundi nimandeimboeyi. ¹⁷ Yini, horombo ana se moaruwai hohoanimo ranahandi moani ratüpuriyei-rihundeimbi nindou manimboei-anei. Nga asu hapondani ana se anihondü yamundife hoafi masahümündi ra sihei munguambo hohoanimo ra süngurihindhane. Nga ranimbohündambo-animbo God ahambo hihifindihurimboane! ¹⁸ Seana moaruwai hohoanimondi nginindi ranambeahindi aboedamboyahimboane asu mbumundi hohoanimo ranahandi ratüpuriyei-rihundeimbi nindou-yahimboane. ¹⁹ Rani hoafi ranai himborimbo siheimbo tinjümb-ane ranimboane asu ro moani nindou sihefi hohoanimonambo ndarthe hoafayahandüri. Horombo ana sihei fi ra moaruwai hohoanimo refembohünda rarühi

moaruwai hohoanimo ranahambo hoafiyowohü nafuimendira ro fifirimartheandi. Rani-moatükun ra yahurai-ane: Ahinümbi hohoanimo ranai hoafiyowohüya, se nindou ngoründi napo hohoanindowamboyaafi, hoafi ra nafuiyondirihü hoafiyondirikoatembe-mbonana, asu ro ngiri nindou ngoründi napo hohoanife hohoanimo ranahambo fifirtheandi. ⁸ Nga moaruwai hohoanimo ranaiyo ahinümbi hohoanimo hoafi rani süngu nafi ranahambo kokofoare semindi haya asu ai wandi ngusüfoambe mamkarambo hohoanifeimbi hohoanimo ranahambo botire marandi. Ahinümbi hohoanimo ranai yangorikoate-mbembonana, asu moaruwai hohoanimo ranai ngiri nginindiyoy. ⁹ Horombo ana ro ahinümbi hohoanimo ra fifirifekoate-yahambe yangiri aboedi manimboahi. Nga asu ahinümbi hohoanimo hoafi ranai tüküfhüyo wamboso, moaruwai hohoanimo ranai yangiri botife maningowa asu ro yifiyambo nahuraimayahi. ¹⁰ Asu ahinümbi hohoanimo ranai nindou yangiri ningombo hohoanimo saimbo ra nimindühüyo, nga asu ahinümbi hohoanimo rani-süngu moai yangiri ningombo hohoanimo sai-randi, nga sihaf moaruwai hohoanimo süngu yifindafi yaho marandi. ¹¹ Nga moaruwai hohoanimo ranai ahinümbi hohoanimo hoafi rani-süngu ahambo kokofoare masemindo ranahandamboyo hoafi ranai wambo yirimo-marandira asu ro rani-süngumartheanda wambo moaruwai hohoanimo ranai hifokoa-mareandira ro yifiyambo nahuraimayahi.

¹² Nga asu ahinümbi hohoanimo mengoro ranai ana Godindi-mayo-ane. Asu ahinümbi hohoanimo hoafi ranai-amboani Godindi-mayo wambo mbumundiyo haya aboed-ane. ¹³ Nga asu ahinümbi hohoanimo aboedi ranai wambo ramareandira ro yifiyahai? Ai ra wani! Nga moaruwai hohoanimo aboedi moatükun süngu ramareandira yifimayahi. Asu raninambo moaruwai hohoanimo ai moaruwai hamindi moatükun-ane ra weindahimefeyo. Ranimboane asu ahinümbi hohoanimo rani-süngu sihiri ndondihu fifirindihumboane, moaruwai hohoanimo ranana ai munguna moaruwai hamindi moatükun-ane.

Moaruwai hohoanimo ai sihefi hohoanimo ranahambo kikihamindimboane

¹⁴ Sihiri fifirihundi, ahinümbi hohoanimo ranana Godindi moatükun-ane. Nga asu roana sümbuyo-randeimbi fiambeahindi nindou-anahi. Rananahi asu moaruwai hohoanimo ahandi hoarehi nimboamboyah ahandi moani ratüpuruya-rihandeimbimayahi. ¹⁵ Roana ratüpurayah ranahambo fifirtheandühi-yahipoani, nga wani. Nga ro hohoanimo refembo yifirayah ra moai rarihe rihandi. Nga hohoanimo yiiboarukoayah ra asu ro rarihe rihandühanahi. ¹⁶ Nine-moatükun ro refembo yiiboarukoayah ra rawartheandi. Asu ro rarihe hoafiyahühüya, ahinümbi hohoanimo ranana anihondü aboed-ane sa arihandi. ¹⁷ Asu ro rani-moatükun ratüpuruya arihandi ranana wandi-hoariyahipoani. Nga moaruwai hohoanimo wandi fiambe amaro ranai-ane moaruwai rani hohoanimoyo arandi. ¹⁸ Ro fifirtheamboanahi, wandi fiambe ana aboedi hohoanimo moai nimaro, sapo wandi wamindafi hohoanimo moaruwai ranambeahindi wamboanahi asahi. Nga ro aboedi hohoanimo ra refembo sa hehea hohoanimo-yahühanahisi, nga asu ro ngiri rani-moatükun ra randiheandi. ¹⁹ Ro aboedi mbumundi ratüpur refembo sahehea hohoanimoayah ranana asu ro ngiri randiheandi. Nga asu nine moaruwai fifaningarimbi hohoanimo ratüpur ro refembo moei-asahi ranane rarihe arihandi. ²⁰ Ro moei saheimbi hohoanimo rawartheandi ana, ro wandihoari-yahipoani rani-moatükun ra rawartheandi, nga wani. Nga sapo moaruwai hohoanimo wandi fiambe amaro ranai-ane wambo yaro yahoani rawartheandi.

²¹ Ranane asu ro hoeirtheandani nine hohoanimo aboedi ra refembo sa heheamboyanahi, asu fifaningarimbi, moaruwai hohoanimo amaro ra aboedi hohoanimo ranahambo semindi gigranambore arandi. ²² Wandi hohoanimo ragu asangoro

ranai ana Godindî hohoanimo ranimbo yangir-ane süngufembo hohoanimo ya habo darîhandî. ²³ Nga asu ro hoeirîheandanî hohoanimo ngorü wandî fiambe amaro asu ngorü hohoanimo ranai wandî fiambe ragu asangoro ranî-dîbo simborî-simborîyafe arînandî. Ranane asu wandî fiambe moaruwai hohoanimo amaro ranahandî ratüpurî hohoanimo ranai wambo kikihamîndîndîri anîngo. ²⁴ Roana hîhîfi-hîhîfikoate nindou hamînd-anahî! Nindou didai wambo yifîmbo hohoanimo ranambeahîndî aboedambo-mandeandîra? ²⁵ Godîmbo hîhîfarîhünî. Sîhefî Adükarî Sisas Kraisîndî süngu ai wambo aboedambo-ndeandîrîmbui! Asu ndanana moanî wandî hohoanimo-ane: Roana yangirî Godîndî hohoanimo ranî hoarehî anîmboahî, nga asu wandî wamîndafî hohoanimo ranai moaruwai hohoanimo ranahandî hoarehî nîngombo ahandî hohoanimo ratüpurîyo ho arandî.

8

Yifiafî Aboedîndî süngu yangirî nîngombo hoaf-ane nda

¹ Ranîmboane asu haponda nindou didîyei Sisas Krais-babîdî anîmboei aheimbo ana se hütiyei, nga yifîndeimboyei yaho papi-hoafî ra moai yangoro, nga wanî. ² Nga Krais Sisasîndî süngu yangirî nîngombo sai-randeimbî Yifiafî Aboedîndî hohoanimo ranai wambo moaruwai hohoanimo-ane asu yifîyorambo hohoanimo-ane ranambeahîndî hümarîhendîra aboedambo-meheandî. ³ Ahînümbî hohoanimo ranîmbo fîfirîfembo ranî-süngu sîhîrî moai moaruwai hohoanimo ranahambo aboedambo-yahundî sapo wamîndafî hohoanimo sîhefî ra ngîrî ahînümbî hohoanimo ra süngundîhündî, nga ranîmbo wambo. Nga asu ranî-moatükunî ra ahînümbî hohoanimo ranai ngîrî randeandî, ranî-moatükunî ana God ai ahandîhoariyu ramareandî. Sapo ai ahandî Nîmorî mamî koamarîheira nindou sîhîrî moaruwai hohoanîmoyefeimbî sîhefî fi hîmboyimbü tüküfi manüngu. Nîmorî ra moaruwai hohoanimo ahandî ngînîndî müngufembo-hündamboyu kusü yifîmayu. ⁴ Mbumundî hohoanimo ahînümbî hohoanimo ranahambo hoafayo ranai sîhefî fiambe tükümbîfeyo-wamboane yahuhayamboyu ai ranî moatükunî ra ramareandî. Ranîmbo-hündambo haponda nîne hoafî ahînümbî hohoanimo ranai mbumundî hohoanimo ranahambo hoafayo, ra sîhîrî süngundîhumboyeî. Sapo Yifiafî Aboedî ranahandî hohoanimo rasüngu hefî arîhundî, nga wamîndafî hohoanimo sîhefî fiambe amaro ra moai süngurîhundî.

⁵ Nindou didîyei wamîndafî hohoanimo süngu ahahabodei ranai ana wamîndafî hohoanimo ranahambo yangirî hohoanimo-yeihanei. Nga asu nindou didîyei Yifiafî Aboedîndî hohoanimo süngu ahahabodei ranai ana Yifiafî Aboedîndî moatükunî ranahambo yangirî hohoanimo-yeihanei. ⁶ Nindou ahandî hohoanimo wamîndafî ranahambo yangirî hohoanimoayu ana, ai yifîndîmbui. Nga nindou Yifiafî Aboedîndî hohoanimo ranahambo yangirî hohoanimoayu ana, yangirî nîngombo hohoanimo asu ngusüfoambe afurîfe kifeimbî hohoanimo ranî yangirî ndemündü nüngumbui. ⁷ Nga nindou wamîndafî hohoanimo süngurareandî ana, Godîndî hürütümb-ani nîmboe ai ahandî ahînümbî hohoanimo ranî hoarehî ngîrî nüngu. ⁸ Nindou didîyei ai ahei wamîndafî hohoanimo ranahambo süngurîhindühi ahahabodei ranai God ai refembo yifirayu ra ngîrî randîhindî. ⁹ Nga asu seana sîhei wamîndafî hohoanimo moai süngurîhindî. Nga Godîndî Yifiafî sîhei fiambe amaro ana, se Yifiafîndî hohoanimo ra süngundîhimboyei. Asu düdi ai Kraisîndî Yifiafî ra ahandî fiambe nîmarîndokoate-ayo ana, nindou ranai Kraisîndîyupoanî, nga wanî. ¹⁰ Nga Krais ai sîhei fiambe amaru ana, sîhei fi ranana moaruwai hohoanimo ranîmbo-hündambo yifîndowohü sümbondîmboesi, nga sîhei yifiafî ranai ana yangirî aboedî nîngomboe sapo se Kraisîndî süngu Godîndî hîmboahü mbumundîyeihî wambo. ¹¹ Sapo God Sisasîmbo yifîhündî botîmarîrî ahandî Yifiafî ranai sîhei fiambe amarondürî ana, asu

mare God Kraisi-mbo yifihündi boti-mariri ranai süngunambo ahandi Yifiafi rani-süngu sihei yifio-randeimbi fi ranahambo yangiri-ndeambui.

Yifiafi Aboedi ai Godindi nimorimbo-areamuni

¹² Nga ranimboane wandafi mamii, sihiri Yifiafi Aboedindi hohoanimo ra süngundihumboane, nga sihefi wamindafi hohoanimo ai hoafemuni ra ngiri süngundihu ngefi. ¹³ Nga se sihei wamindafi hohoanimo rani-süngu ahabodei ana, se yifindeimboyei. Nga asu se Yifiafi rani-süngu sihei fiambe moaruwai hohoanimo amaro ra hin-ngar-hindi ana, asu yangiri aboedi nimboeimboyei. ¹⁴ Nindou didiyei Godindi Yifiafi nafuiyandürani süngurihi arihündi ranai ana Godindi nimor-anei. ¹⁵ Nga Yifiafi se masahümündi ranai moai siheimbo rareandüra se moani ratüpuriyerihündeimbi tüküyahindühi yihimboyei, nga wani. Nga se sapo Yifiafi siheimbo Godindi nimorimbo reiran masahümündi rani-süngu sihiri Godimbo Ape yihoefti Afindi sefuhanefti. ¹⁶ Yifiafi ranai-ane sihefi yifiafi-babidimbo sihefimbo ragu ngusüfoambe weindahi yare hoafiyowohüya, Se Godindi nimor-anei yaho arandi. ¹⁷ Asu sihiri God ahandi nimorimboyahu aniboadefti ana, süngunambo sihefi Ape God ai ahandi nimorimbo ahandi aboedi moatükunü diboniyu sihai giginimayu ra ndahumündemboyefti. Asu sihiri Kraisi-babidi tñirifombü moatükunü ai masemüdu nou asahumündefi ana, aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükunü ai-babidimbo ndahumündemboyefti.

Süngunambo aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükunü ndahumüde-mboyefti

¹⁸ Nga ro ranahamboanahi hohoanimoayahii nda, haponda ndani simboa sihiri tñirifo afindi tñirifoayefi habodefti ranana moanane. Nga Godindi aboedi ndüreimbi nimarimbo moatükunü sihefimbo weindahi tüküfemünimboayo ranana adükari hamind-ane. ¹⁹ Muñguambo moatükunü God nafimarandi ranai tüküfe yangori himboyowohü ai ahandi nimori muñguambo weindahi tüküfemboayo si ra tükümbifeyowa yahohaya himboayo. ²⁰ Hapondanambe ana sapo muñgu-moatükunü God nafimarandi ranai moaruwaimbofe buriyombo sümboyorandühane. Rani-moatükunü refe arandi ra ahandihoari hohoanimoyo hayambo refe-randühiyopoani, nga God ai ahandihoari hüti rani-süngundaföandi mehuamboane refe arandi. Nga asu aboedi moatükunü ranahambo himbondohü yagodomboe. ²¹ Süngunambo God nafimarandi ranai sümbuyo-randeimbi hohoanimo kikihamindi aninggo ranambeahindi aboedambo-ndeambui asu rani-simboani ai Godindi nimorimbondahi tükündahi aboedi safi ninggo ranambe keboehi nimboemboyei.

²² Nga sihiri fifirihündi horombo peyo haya ho-hombo hapondanambe ana muñguambo moatükunü God nafimarandi ranai nimorehi nimori wakemündimbo hoafiferandühi amaro nahurai himboyohü engoro. ²³ Nga rani-moatükunü ra muñgu Godindi warihü tükümeffeyowambo rani yangiriyopoani, nga wani. God ai ahandimayo Yifiafi sapo ahandi weangurühi moani saimbo moatükunü ngörü ra masemuni. Nga sihiri amboani kameihanefi raguambe ñipoyefi habodefühi God ai sihefi fi ra ahandi nimorimboreamuni aboedambo-mbireamuni sefi hohu himboayefi habodefti. ²⁴ Nga sihefi ranahambo anihondumbo asu himbombo hohoanimo ranimbo wambo God ai sihefimbo aboedambo-mareamuni. Nga asu nine moatükunü sihiri hoeirihundeimbi-mayo ranahambo tüküfeyoani hoeifembo sefi hohu himboayefi ana, rani himbo sihefi ra himbo hondüyopoani. Nga nindou didai hoeireandeimbi moatükunü ra tükündifeyoani hoendihea mbüsü haya himbomanda? ²⁵ Nga asu sihiri nine-moatükunü hoeifekoate-yefeimbi himboayefi ana, moani sihiri sisiakoate tükümbifeyowa mbisefti hohu hifandarihündi.

²⁶ Mare yahurai-ane nindou sihiri nginindi ninggokoate-yefani Yifiafi ranai-amboani tüküfe farihemuni arandi. Sihiri moai wudipoapofe Godimbo

didi bafifembo fifirihundi, nga asu Yifiafi ranai ahandi hoari sihefimbo farihemunühi Godimbo didi bafifemuni arandi ra ngiri weindahi hoafindo. ²⁷ Asu God, sapo nindouyei ngusüfoambe hoeire-randeimbi-mayu, ranai Yifiafi ai hohoanimo moyohü hoafimbo-mayo ranamboani fifireandi. Nga Yifiafi ranai Godindi nindou ranaheimbohünda ahambo hoafiyondombo ahandi hohoanimo süngu yahohaya hohoanimoayo.

²⁸ Asu sihiri rarihu fifirihumboanefi, nindou didiyei ai God ahambo ngusüfo parihori arihündi ranaheimbo ana mungu-moatükuni tükifeyoani God ai rare-andani aheimbohünda aboedi tükefeyo. Sapo ranaheimbo God ai ahandi hohoanimo masihendi süngu aheimbo mborai mehündüri. ²⁹ Nga nindou didiyei God ai aheimbo horombonambo fifimareandüri ranaheimbo amboani dibonyu hini ngiri mareandüri. Wandi nimorindi hohoanimo nahurai hondüre tükümbiyahindamboane asu ranahandi ana Nimori ranai nindou afindi ranahei amongo nimorimbofi mbünunguwamboane yahuhayamboyu ramareandi. ³⁰ Raniyu asu nindou didiyei God ai ahambohünda dibonyu hini ngiri mareandüri ranaheimbo amboani ahambo sowanambo hombo mborai mehündüri. Asu nindou daboe God ai mborai mehündüri ranaheimbo amboani aiana wandi himboahü nindou mbumund-ane mehündüri. Asu nindou didiyei aheimbo mbumund-ane mehündüri ranaheimbo ai ahandi himboamupuimbo-randeimbi ra masagadüri.

Godindi hipoambo ai ngiri hini ngindeamuni

³¹ Rani-moatükuni ra God ai ramareandi ranahambo sihiri nungumambi sefa? God ai sihefimbo yare yahurai farihemuni arandi ra, asu nindou didi nimori ai sihefimbo moaruwaimbo-mandeamuna? ³² God ai moai ahandi Nimori ranahambo warambe kikihirimüdu, nga ai munguambo sihefimbohünda koamariheira nimi keimbi karihendeimbifihifi yifimayu. Asu ai sihefimbo ahandi Nimori ra asemuni ana, asu ai bidifiri mungu-moatükuni moani raniwami nandeamunümbui.

³³ God ai nindou wand-ane yahundüreimbi hündi ranaheimbo ra, nindou didai hoafimandüdüra? God ai ahandi hoari animbo aheimbo hoafiyundürühya, ai wandi himboahü ana mbumund-ane yahu arandi. ³⁴ Asu nindou didai aheimbo papi-hoafiyondürühi se hitiyei asu ranimbo-hündambo se asübusi afindi ndahümündimboyei hoafi ra hoafimandüdüra? Wani. Krais Sisas sapo ai yifiyu asu yifihündi yangiri botifi mbura Godindi hangifoani anüngu, ai yangiri-ani sihefimbo farihefemunimbohünda Godimbo hoafiyu arandi. ³⁵ Ranane asu nindou didai sihefimbo Kraisindi hipoambofe hohoanimo ranambeahindi yikürübü-mandeamuna? Asu nine tiriifo tükündifemunühane, asübusümbi hohoanimo-ane, nindou ai moaruwaimbo-ndihimunühane, wembombondefühane, safi yangiri-ndefühane, nini-moatükuni ai sihefimbo moaruwaimbo-femunimbo yahohaya aho-ane asu sihefimbo-so hifokoefe moatükuni tükündifeyowohane, rani-moatükuni ranai sihefimbo Kraisindi ngusüfo pefe hohoanimo ranambeahindi yikürübü-mandeamuniyo? Wani. ³⁶ Anihond-ane, yahurai rani-moatükuni sihefimbo tüküfearandi ra Buk Baibor ai ranahambo yare hoafiyowohü yahoya,

‘Sihambo-hündamboanefi ro moaruwaiambe yifimbo yangiri munguambo si ra hefi arihundi.

Roana sapo sipsip hifokoefembo sei hehi rawehindi nahurai himboyefomboanefi,’ *Buk Song 44:22*

meho. ³⁷ Nga asu munguambo rani-moatükuni sihefimbo tükefeyomuni ai daboadan-ane, nga sapo Nindou düdi ai sihefimbo ngusüfo pamareamuni ranai ana farihemuni randani aboedi hamindi harihuhu tüküyahundühanefi! ³⁸⁻³⁹ Nga Ro anihondumbo

fifiriheandi, ngiri nini-moatükuni ai ahandi ngusüfo pefe hohoanimo ranam-beahindi yikürübü-ndeamuni: Yifi hohoanimo-ane, yangiri niŋgo hohoanimo-ane, Godindi nend-anemo, sünambeahindi bogor-anei, hifinindi bogor-anei, nine-moatükuni haponda tükefeyo-ane, sünguna tüküfemboayo-ane, nine-moatükuni nimoamo anŋgo-ane, asu nine-moatükuni hifi hoarehi ragu engoro ranane. Nine-moatükuni muŋguambo God ai nafirandeimbihündi ranai ngiri Godindi ngusüfo pefe hohoanimo sihefi Adükarı Sisas Kraisindi süngu ranambeahindi yikürübü-ndeamuni. Nga wani.

9

Por ai Israerimbo afindi hohoanimo-ayundiri

¹ Ro anihondümboanahi hoafayahi. Ro Kraisindi nindouya hehea ngiri ro tıkaı hoafındahi. Yifiafi Aboedi ai wandi ngusüfoambe hifandarandi asu wandi ngusüfoambe wandi hoafi ranahambo anihond-ane yahohane. ² Ro wandi mamisirı Sudahündi nindou ranaheimbo muŋguambo si aho ra ngusüfo afindi kürüheandühi afindi hamindi hohoanimo amarondiri. ³ God ai wambo moaruwaimbo-reandıra asu Israer, wandi mamisirı hondü, ai anihondümbo-rıhindeimbi nindoumboyahi tükümbeyahi-mbonana ra aboed-ane sa. ⁴ Raniyu God ai Israer ranaheimbo wandi nimor-anei yahuhaya asu ai ahandi himboamupuimbo-randeimbi moatükuni ra hoeimarıhindi. Asu God ai hoafi fıramündü masıhendı ranane asu ahınümbı hohoanimo ranane ra masahümündi. Asu Godımbı ndofe hohoanımombo hohoanimo ranane asu God ai horombo hoafıre masıhendı hohoanimo ranane ai ra masahümündi. ⁵ Amoaı mamı horombo weaŋgurühi manıŋgomo ranai ana ahei amoaı mam-anemo. Suda ahei sırambeahıyu Kraıs ai nindoumbofi tüküfi manıŋgu. Ranani asu Kraıs ai muŋgu-moatükuni burayo ranahei mbıroyu haya hifandarandi. Aiana God hond-ani, nga ranımbı-hündambo-anımbı muŋguambo si aho ra ahambo Adükar-ani mbısefomboane! Anihond-ane.

God ai ahandı nendı ranaheimbo wandanei ehundiri

⁶ Israerıhündi muŋguambo Israerıhündi hondüyeipoanı. Nga Godındi horombo hoafi ra moai peyo, nga wani. ⁷ Abrahamındi ahuirımamı ranai ana muŋguambo ahandi ahuirı hondüyeipoanı. Nga sapo God ai Abrahamımbı yahuya, ‘Aısakındi ahuirımamı yangır-anımbı sıhafı sırımbı-ndahimboyei,’ mehundo. ⁸ Asu ranane nindou Abrahamındi ahuirımamı ranai muŋguamboyoanı Godındi nimoriı hond-ayei, nga nindou ai Godımbı horombo hoafıre masıhendıhündi tükümeıhındi rananei ai Abrahamındi ahuirı hond-ayei. ⁹ Nga Godındi horombo hoafi ranai ndare hoafımayo, ‘Sapo ro hoafıya masıheheandı rani-sımbıoan-anımbı ro asükainda tükündaheandühi asu Abrahamındi nımorehi Sara ai nindowenihi nımoreı nderımındımbıoe,’ meho.

¹⁰ Nga asu ranı yangırıyoanı. Nga asu süngunambo Aısakındi nımorehi Rebekandı mboafı nimoriı yımbı afındi mamı ranahandambo masepirımındo. Nga ahafandı afındi mamı aiana Aısakı sapo sıhefi amoaı-ani. ¹¹⁻¹² Nımoreı yımbı tüküfekoate-yafandambe God ai nimoriı mamı ranahambo dıbonımayundo moanı ahandi hohoanımonambo yangırı hamınd-ane. Sapo Godındi nindoumbı dıbonımayu hohoanımo ra nindou nine rareanda tükıfemboyopoanı, nga God ai ahandıhoarıyu nindoumbı kafoaririı hınıŋgıririı arandı. Ranımbıoane asu nımoreı yımbı ranai tüküfe nine ratüpurı aboediyo moaruwaiyo ra refekoate-yafandambeyu, God ai Rebekambo hoafıyundühi yahuya, ‘Aıŋgo nımoreı ai akıdandı hoarehi mbınıŋguwamboane,’ mehu. ¹³ Rahurai God ai ‘Sekopımbı ngusüfo pamarıhını, nga Isombo yıboaruko-marıhını,’ mehu hoafi ra Bukambe yare hoafımayo.

¹⁴ Asu ranimbo sibir nungumambisefa? God aiana moai ndore ratupuriyu-randi mambisefiyo? Ngiri ra-mbisefi, nga wani. ¹⁵ Ai Mosesimbo yare hoafiyundowohu yahuya,

‘Nindou daboe ro wandi hohoanimonambo ahambo amboawi yahando-mboayah ana, asu ro amboawi mbisahandomboyahi.

Asu nindou daboe ro wandi hohoanimonambo hipoambo-fimboayah ana, ro hipoambo-ndihinimboyahi,’

Kisim Bek 33:19

yahu hoafimeindo. ¹⁶ Ranahandamboane God ai nindou dibonayu ra nine-moatukuni nindou ai hohoanimoayu-ane asu rawareandi ranane rani hohoanimo sunguyoponi, nga Godindi hipoambofe hohoanimo raninamboane dibonayu. ¹⁷ Nga Bukambe hoafi ranai God ai Isip-yafe nindou bogori Ferombo hoafimeindo ra yare hoafiyowohu yahoya, ‘Ro wandi nginindi ra munguambo nindou ranaheimbo nafuindahurani asu wandi nduri ranahambo munguambo hifi ndanhu bokarimbirihend-amboane samboanahi. Ranimbo-hundamboane ro shambo bogorimboriheanini hiningarheanini,’ meho. ¹⁸ Asu ranimboane sibir fifirihundi God ai moani ahandi hohoanimonambo yangiri nindou daboe amboawi yahuhani, asu nindou daboe ahambo afindi-afindeimbi tukumbifiyu-wamboane yahuhaya ranahambo randeandani afindi-afindeimbi tukundifimbui.

Godindi nginindi hohoanimo asu hipoambofe hohoanimo

¹⁹ Ranimbo-animbo nindou mam se hoafi-ndafindiruhi animboya, asu refe ana, nimboe God ai nindou moaruwai hohoanimoyei arihundi ranaheimbo ai huti-anei mambusa? Nindou didai Godindi yifiri ranahambo daboadi hihirimandihinda?

²⁰ Nga nindou se dideyafi se ra Godimbo afindi-afindeimbi yahurai hoafimandafindoyo? Wamburi ai nindou dudi sapo wamburi sumarandi ranahamboya, ‘Se nimboe wambo ndaro sumarandiri?’ mambisiyo. ²¹ Nindou dudi sura-randeimbi ranai purukini ra kandamunduhi moani ahandi hohoanimonambo purukini mam ranahand-ambohundi wamburi yimbu sundapirimbui. Ranimbo asu wamburi yimbu ra ngoru aboedi safi ahandi hohoanireandeimbi ra raran hoafuhi sesi ranambe raraofe rambohunda ndonde digembui. Nga asu ngoru moani yahuri ngoahuri nahurai ra moaninduhi yafisuhumi ranambe raraofe-rambohunda digembui.

²² Mare yahurai God ai ahandi hurutu hohoanimo ra weindahi nafuimbo yahuhayambo asu ai munguambo nindou ahandi nginindi ranahambo fifirimbirhind-amboane yahuhayambo hohoanimoayusi. Nga asu awi ai nindou nginindayunduri ranaheimbo afuri geduhi hifandaranduri. Nga nindou ranaheimbo moaruwaimbo-fendurimbo-hundambo nafimara-mundinduri. ²³ Asu God ai nindou munguambo ahandi himboamupuimbo-randeimbi ra nafuimbohundambo afuri geduhi hifandaranduri. Nindou daboe ai hipoamboareanduri ranaheimbo ahandi himboamupuimbo-randeimbi ra segudurimbo yahumboani. Ai ahandi himboamupuimbo-randeimbi moatukuni ra semindimbohunda nafimara-mundinduri. ²⁴ Sibir amboa, God ai shefimbo diboniyuhu mborai mehumuni. Sudahundi ranaheimbo yangiripoani, nga nindou ngoru sirihundi ranaheimbo kameihi mborai mehundur. ²⁵ God ai Hoseandi Buk ranambe ai ndare hoafiyuhu yahuya,

‘Nindou didiyei wandi nendiyeipoani, ranaheimbo ana wandi nend-anei mbisaha-ndurimboyahi. Nindou daboe ro ngusüfo pefekoate-ayah, ranaheimbo ro ngusüfo pandi-hearümboyahi.

Hosea 2:23

²⁶ Asu nini hifihundi-yei ranaheimbo hoafiyahundurühi seiya, ‘Ai ana Godindi nendiyeipoani,’ masei,

nga hifi ranih-animbo nindou ranaheimboya 'God yangiri nungu-randeimbi ranahandi nimor-anei,' mbiseimboyei," *Hosea 1:10*

Hosea ra mehu.

²⁷ Asu Aisaia ai Israer ranaheimbo yare hoafiyuhü yahuya, 'Nindou Israerihündi ai himonindi gudi kikirü afindi nahurai afindiyeyisi, nga asu moani yimbu mami yangir-animbo aboedambo-ndahimboyei.

²⁸ Nga Adükari ai ngiri afindi hoafindu, nga nindou munguambo hifihü aniboadei ranaheimbo nimai papihofindandürühi ahei moaruwai hohoanimo ranimbohünda munguna rani takini tñirifo dagadürimbui,' *Aisaia 10:22-23*

mehu. ²⁹ Horombo Aisaia ranahambo amboani yare hoafiyuhü yahuya, 'Adükari Munguambo Nginndeimbi ranai sihefi amao mami bidifiri ranaheimbo hinñgífendüri-koatembei-mbonana, sihirü Sodomihündi nahurai tüküyahundühumbo asu Gomorahündi nahurai nimboefi,' *Aisaia 1:9*

mehu. ³⁰ Asu sihirü nungumambisefa? Rani-moatükunü ranana ndahurai ane: Suda-yafe ndifo sapo tñirifoyokoate moani mbumundi hohoanimo süngufemboaye ranai ana nindou mbumundi Godindi himboahü tükümehindi. Sapo mbumundi hohoanimo ranaiyo anihondümbofe rani-süngu tüküfe arandi. ³¹ Nga asu Sudahündi sapo tñirifoyowohü mbumundi hohoanimo Godindi himboahü semindimbo ahinümbi hohoanimo yangiri süngufembo rani-süngu ana moai mbumundi nindou Godindi himboahü tüküyahindi. ³² Nimboe sapo ai anihondümbofe hohoanimo rani-süngu mbumundi hohoanimo ra semindimbo moai hohoanimo yei, nga wani. Nga ai ahei moani ratüpurü rani-süngu yangirüyo mbumundi hohoanimo ra semindimbo hohoanimo yei. Nimoei tñarühü bemareandi raninambo bendeiranü bübüründe ngei pñndeimboyei. ³³ Bukambe ranahambo yare hoafiyowohüya,

'Hoeirühi, ro Saion wafuambe Serusarem ngoafihü nimoei masihini, nga ranai-animbo nindou ranaheimbo bendeiranü bübüründeimboyei, nimoei yitifo rananimbo aheimbo randeiranü ai pñndeimboyei.

Nga asu nindou düdi ai ahambo anihondümbo-arirü ana, nindou ranai ngiri amoanñgü-ndu,'

Aisaia 8:14; 28:16

mehu.

10

Israer ai moai Godindi-mayo mbumundi hohoanimo ra sahümündi

¹ Wandafi mami, ro ngusüfoambe wandi nindou Israer ranai aboedambo-mbeahindi samboanahi hohoanimoayahü! Ranimboanahi ro aheimbohünda Godimbo didibafiyahando arihandi. ² Nga ro aheimbo ndorühe fifirühe heheamboanahi hoafayahü, ai ana awi Godindi hohoanimo rani yangiri süngufemboane nungusüfo pararühindi. Nga ahei ngusüfo pefembo hohoanimo ra anihondü süngupoani. ³ Aiana moai ndorühi fifirühindi God ai nindumbo mbumund-anei yahu hohoanimoayu ranana, nga aiana aheipoanimbo mbumundi tüküfe hohoanimo-ane süngurühi arihündi. Ranane asu God ai nindou mbumundi hohoanimo hinñgümareandi ra moai sahümündi. ⁴ Nga sihirü fifirarühündi, nindou anihondümbo-arühorü ana, ranaheimbo ndeara Kraisi ahinümbi hohoanimo süngufe ho ra moendümareandi. Ranimboane asu nindou ai anihondümbo-arühorü ana, ai Godindi himboahü mbumund-anei.

⁵ Moses ai nindou ah+nümbi hohoanimo rasüngu mbumundi nindou tüküfemboayo ranahambo sürü pare mas+hendi. Ai yahuya, ‘Nindou düdi ai ah+nümbi hohoanimo meŋgoro muŋgu ran+süŋgure huhü rananimo ai yang+r+ gedüh+ nüngumbui,’ mehu. ⁶ Nga asu nindou ai God+imbo an+hondümbowani asu God ai nindou ranahambo seana mbumund-anafi yahu arandi. Mbumundi tüküfe hohoanimo ranana ndahurai-ane. Se ng+r+ rand+hi hohoanimondeih+ya, ‘Nindou d+dai sünambe magafua?’ mb+sei. Hoafi ranahandi n+m+ndi ra ‘D+dai sünambe gafu Krai s+hef+imbo nderümündü makuda?’ ⁷ Asu se ng+r+ rand+hi hohoanimondeih+ya, ‘Nindou d+dai hif+ni y+fambe ranambe magada?’ mb+sei. Hoafi ranahandi n+m+ndi ra ‘D+dai gadü honguambeah+ndi Krai nderümündü madüfua?’ ⁸ Nga mbumundi tüküfembo hohoanimo hoafi ra ndahurai-ane: ‘Hoafi ranana ak+im+ s+hafi fik+m-ane, s+hafi yafambe hoeari ran+wam+ engoro asu s+hafi ngusüfo ranambe.’ Sapo an+hondümbofe hohoanimo hoafi ranane ro bokar+hehu ar+hundi ra. ⁹ Se s+hafi yafambenambo weindah+ yaro hoaf+yaf+hüya, ‘Sisas ai wand+ Adükar-ani,’ safi mbura, asu s+hafi ngusüfo ranambo God sapo Sisas+imbo y+f+hündi bot+mariri ranahambo an+hondümbowand+ ana, se aboedambo-ndafoamboyafi. ¹⁰ Nga s+hafi ngusüfoambe an+hondümbowand+ God ai nindou mbumund-anafi yahuhaya asu s+hafi yafambe ranambo weindah+ hoaf+yafani God ai aboedambo-ndean+n+imbui.

¹¹ Bukambe hoafi ranai hoaf+yowohü yahoya, ‘Nindou düdi ahambo an+hondümbowariri ana, nindou ranai ng+r+ amoan+ng+indu,’ meho. ¹² Suda-ane asu Suda-yafe ndifo rananei ranai ngorü-poan+imbo ngorü-poan+imbo-yahimboyeipoani, nga nindou God+ndi h+imboahü mam+ sis+mogodi yang+r-ane. God aiana muŋguambo nindou ranahei Adükar-ani. Asu nindou muŋguambo d+d+yei ai ahamboya far+hawandüri sei ar+hündi ranaheimbo aboedi-aboedi+reandüri arandi. ¹³ Ran+imboyo Bukambe yare hoaf+yowohüya, ‘Muŋguambo nindou ai Adükar+imboya far+hawandüri sei hoaf+yei ar+hündi ana, ai aboedambo-ndahimboyei,’ meho. ¹⁴ Nga asu nindou ranai an+hondümbofe-koatendeih+ ana, ng+r+ ahambo hoaf+ndahündo. Asu ai hoafi ranahambo h+imbor+koate-ndeihi ana, ng+r+ ahambo an+hondümbowand+hor+. Nindou ranai hoafi ra bokar+hefekoate-ndimondani asu ai ng+r+ h+imbor+ndei. ¹⁵ Asu nindou koehefepura hokoate-ayomo ana, ai ng+r+ bokand+houndi. Nga Bukambe yare hoaf+yowohü yahoya, ‘Nindou aboedi hoafi sahümündi as+nei ra aboedi safane,’ meho.

Israer ai moai aboedi hoafi ranahambo sahümündihü süngur+hindi

¹⁶ Nga asu Suda yimbu-mam+ yang+r+ ai aboedi hoafi ranahambo sahümündi süngur+himboanei. Nga Aisaia ai yare hoaf+yuhü yahuya, ‘Adükar+, nindou ai y+hoefi-mayo hoafi ra moai an+hondümbowand+hindi,’ mehu. ¹⁷ Nga rani-moatükuni ra ndahurai-ane: aboedi hoafi ra h+imbor+yeih+yei asu an+hondümbofe tüküfefeyo. Asu Krai ranahambo hoafi bokar+hefembo aboedi hoafi ra h+imbor+yeihanei.

¹⁸ Nga asu haponda ro düdueheandi, An+hondüyo Suda ai God+ndi hoafi ra h+imbor+koate-mayei? Wani. Hoafi ra ai an+hondü h+imbor+mayeisi. Nga Bukambe yare hoaf+yowohü yahoya,

‘Muŋgu-moatükuni God ai naf+marandi ranahandi hoafi ra muŋguambo hifi ran+hü ho tüküfefeyo,

ahei hoafi muŋguambo hifi kaiyowohü ho tüküfefeyo,’

Buk Song 19:4

meho. ¹⁹ Asükaiya ro düdueheandi, Awi Israer ai moai fifir+hindiyo? Ai fifir+mar+hindi. God ai Moses+ndi süngure hoaf+yuhü yahuya,

‘Ro Suda-yafe ndifo ai mam+ ran+ni-poed+yef+ipoani ranaheimbo fand+heheirani,

asu Israer se ngusüfoambe moaruwai-ndeimboyei.

Ro Suda-yafe ndifo ai fifir+fekoate-yeimbi ranaheimbo fand+hehe-andürani,

asu Israer se ngusüfoambe ng+n+ndi-ndeimboyei,’

Io 32:21

mehu. ²⁰ Asu süngunambo Aisaia ana ai moai hoafimbo yhimboyu, nga God ai ahandi süngure yare hoafiyuhü yahuya,

‘Nindou wambo kokoendirikoate-mayei ranıyei wambo hoeimarhindiri.

Roana nindou wambo hohoanımoyokoate-mayei ranaheimbo sowahi weindahı tükümeheandi,’ *Aisaia 65:1*

mehu. ²¹ Nga asu Israerimbo ai yare hoafiyuhü yahuya,

‘Ro nımbi-nımbisi nindou hoafi mbahirıhe-hindeimbi asu himborıkoate-yeimbi

ranaheimbo wandı warı kıkıhırıha-mındındürı arıhandı ai-babıdı aboedı-aboedıfemböhünda,’ *Aisaia 65:2*

mehu.

11

God ai Israer bıdıfırambo hıpoambo-mareandürı

¹ Ranımboanahı asu ro rarıhe düdueheandi nda, Asu God ai ahandı nindou Sudahündı munğambo daboadanambo-mbareandürıyo asu wanımbeıyo? Wanı! Ro Por amboanı Sudahünd-anahı. Ro Abrahamındı ahıur-anahı asu Bensaminındı sırambeahınd-anahı.

² God ai ahandı nendı Sudahündı tüküfekoate-yeıambeahı fıfıreandürühi wand-aneı mehu ranaheimbo ana moai daboadanambo-reandürı, nga wanı. Asu se hoafi Eraisa ai Sudambo papı-hoafırandürühi yare Godımbo dıdıbafıme fıyu ra fıfırıhindai? Ai Godımbo yare dıdıbafındowohü yahuya,

³ ‘Adükari, aiyomo nindou sıhafı hoafi hoafıyomo-rundeimbi ahamumbo munğı hıfokoamarüpuri. Asu ai sıhambo sesı sıhefe dıdıbafıferambo fondı ra bırımafoarundı. Nga ro mamı yangır-anahı anımboahı. Asu ai wambo hıfokoefendırımbo mehomo,’ mehu. ⁴ Nga asu God ai ahambo asükaiyu nüngure sımborı hoafıyundoa? Ai hoafıyundühi yahuya, ‘Ro 7,000 nindou wandambofımbı sahapurımındı anımboahı ai tıkai god Ber ahambo yırı yımbu pusıfekoate-mayei,’ mehu.

⁵ Rahurai-ane hapondanı amboanı nindou yımbu-mamı God ai ahandı moanı hıpoambofe ranambo dıbonımayuwa anıboadeı. ⁶ God ai aheimbo moanı hıpoamboreandürühi dıbonımayundürı, nga ai nıne ratüpurımayei ranımböhünda dıbonıyu-ndürımboyupoanı. Nga nindou ranai ranı ratüpurıyeianı God ai dıbonımbeyundürı-mbonana, asu ngırı moanı hıpoambofe ra moanı hıpoambofe hondü tüküfeyo.

⁷ Asu ranımbö-hünda sıhırı nüngumambısefa? Ranı-moatükunı ranahambo Israer ai hüti kokomarıhündı ra asu ai moai sahümündı. Nga nindou bıdıfırı God ai dıbonımayundürı ranai yangırıyeı ranı-moatükunı ra masahümündı, nga asu bıdıfırı ranai hımbotühüfo papımareandürı Baıbor yare hoafımayo nou. ⁸ Ai yare hoafıyowohü yahoya,

‘God ai aheimbo ramareandürı moai ngusüfoambe hohoanımo purıhümündı.

Asu ahei hımböarınambo ngırı hoeındıhındı asu ahei hımböambenambo ngırı hımbörındeı,

nga yare nıngo hombo hapondanambe tüküfeyo,’

Io 29:4; Aisaia 29:10

meho. ⁹ Defıt ai hoafıyuhü yahuya,

‘Nindou aiana sesesı-ndeianı kını fıfırıambe ahaneı nou mbıhaneıa asahı.

Asu ahei hohoanımo moaruwai ranı-süngumbo nımoefıhı pımbeyeia asahı.

¹⁰ Ahei hımböarı amboanı dıkırıreandürıhımbö asu ai hoeıfekoate-mbeyei-amboane.

Asu se aheimbo daboahamındı pupurügurıhi hehi yahurai koadürümbo-koadürümbo rarıhi mbınımboeia samboanahı,’ *Buk Song 69:22-23*

mehu.

God ai Suda-yafe ndifo masemündündürü

¹¹ Ran+amboane asu ro haponda düdueheandi nda, Sapo Suda ai bübür+mayei peyehü munğuna moaruwaimbo-reandür+imboyo? Ai ra wanana! Nga sapo ai moaruwai hohoan+mo-mayei+amboyo asu God ai Suda-yafe ndifo ranaheimbo ngusüfoambe garibi+mbiri+hindür-amboane yahuhayamboyo ahei ndifo ranaheimbo aboedambo-mareandürü. ¹² Suda ai moaruwai hohoan+mo süngu-mar+hündamboyo asu God ai nindou munğambo ranaheimbo did+boado-mareandürü. Ai God+ambo daboadanambo-mar+horamboyo asu God ai ahei ndifo ranaheimbo mafar+hendürü. Ran+amboane asu munğambo Suda ai God sowana asükai gugur+indahindani an+ambo nindou munğu ai aboedi ham+ndi hondü n+mandeimboyei.

¹³ Suda-yafe ndifo siheimbo haponda ro hoafehandürü nda. Siheimbohünda God ai wambo ahandi hoafi saham+ndi har+handeimb+ kamafoareandürü. Ran+amboanahi asu ro ndani ratüpurü nda ranahambo bor+yahühi yifirayahi. ¹⁴ Ranan+ambo asu wandi nendi ranai God ahei ndifo afar+hendürü ra hoeind+hindüh+imbo ran+ambo ngusüfoambe garib+ndi+himboyei. Ranan+ambo asu ro bidif+rambo fand+iheirani asu ai Ape sowana ngeiani aboedambo-ndearümbui. ¹⁵ God ai Sudambo daboadanambo-mareandürü asu ahei ndifo ranaheimbo ngunind+imbo-mareandürü. God ai Sudambo asükai asemündündürü ana, ra nüngumand+fea? Ai nindou yif+hündi botefeyo nahurai-ane!

¹⁶ Bret mam+ ranahandambo bidif+ri kemündi God+ambo asayo ana, asu bret yipoate munğu ra ahandi yang+ir-anendo. Asu n+mi ahar+ mam+ ranahand+ ahambo asegodo ana, asu düdüdü ranamboani ahandi yang+ir-anendo. ¹⁷ Orif n+mi hif+fehündi ranahandambo düdüdü bidif+ri ai t+taboari-hendüh+yu asu n+mambeah+ndi orif n+mi düdüdü ranai ran+fihi pap+mareandi. Suda-yafe ndifo seana n+mambeah+ndi orif n+mi nahurai-anei. Ranane asu haponda se aboedi emündü momori+yeih+ Sudayei-mayo yang+ri n+ngombo hohoan+mo ra hoe nahurai asahümündi. ¹⁸ Ran+ambo-hündambo-an+ambo asu Suda orif düdüdü nou t+taboari-mefoehindi ranaheimbo se y+boaruko-nd+hindür+imboyei. Nüngundahi bor+mandeia? Seana moan+ düdüdü yang+ir-anei, nga seana n+mi ahar+ ranahambo tüpür+hindüh+yeipoan+. Nga n+mi ahar+ ranane siheimbo tüpareandürü.

¹⁹ Nga sean+ambo hoaf+ndeihiya, Y+n+i, nga sapo düdüdü ranai t+taboari-foar+ndüh+yo asu y+hoef+imbo rani fondüh+imbo fondi h+n+ng+mareamun-ane, mb+sei. ²⁰ Y+n+i, ranana an+hond-ane. Ai t+taboari-mefoehindi ra God+ambo an+hondümbofekoate-wamboyei ramehindi, nga asu seana ran+hü rar+hi an+amboei ra an+hondümbor+hi hehimbo-wamboyei ahei fondüh+ an+amboei. Nga asu se ranahambo af+ndi-af+ndeihi siheihoar+imbo bor+ndeimboyei, nga awi y+h+imbondei. ²¹ Suda ai düdüdü hond-anei, nga God ai aheimbo moai n+m+ndüh+ h+n+ng+rearü, nga t+taboari-mafoareandi. Nga se h+bad+hündi. Se düdüdü hondüyeipoan+, nga God ai siheimbo amboani n+m+ndüh+ ng+ri h+n+ng+ndearü, nga t+taboari-boadeandür+imbui. ²² God+ndi hipoambo hohoan+mo asu ng+n+ndi hohoan+mo ra sih+ri d+boadond+hu fif+ri+nd+humboane. Nindou ahandi hoafi h+imbor+yeisi, nga h+n+ng+mar+hindi ranaheimbo ng+n+ndi-ndarümbui. Nga asu se Suda-yafe ndifo ahandi hipoambofe hohoan+mo rani-süngu ahei ana, asu ai siheimbo hipoambo-ndearümbui. Nga se-amboan+ ahandi hohoan+mo rani-süngu hokoate-ayei ana, rand+hi t+taboari-boegimboyei. ²³ Suda ai an+hondümbor+hindi ana, God ai asükai aheimbo n+m+nd+hü pap+ndearümbui. God ai yifirayu ana, asükai aheimbo koadürü n+m+nd+hü pap+nde h+n+ng+ndeandür+imbui. ²⁴ Suda-yafe ndifo se-amboani n+mambeah+ndi orif düdüdü-aneisi, nga asu aboedi orif n+m+ndi ran+fihi pap+ri+himboanei, nga ranahand+ hondüyopoan+. Suda-anei ai hif+fehündi orif n+m+ndi hond-ayei. Ran+amboane asu aheimbo ana God ai düdüdü hondü t+taboari-mefoendi ra semündü asükaiyu koadürü n+m+ndi hondüfihi papareandürü ana, ai asükai aboedi ham+ndi ran+fihi pen+boadeimboyei.

God ai nindou munjuambo hipoamboareandüri

²⁵ Wandafi mamî, dîbohîndî hoafi ranîmboanahî se fifîrîmbîrîhinda sahehea. Se sîheihoarî randîhi hohoanîmondeihî hoafîndehîya, ‘Roana fifîrîhu hohoanîmo-yefeimb-aneî,’ mbîseimboyei saheheamboanahî. Hoafi nda yahurai-ane, Israer bîdîfîrî ana hoafi hîmborîkoate-yeimb-aneî. Ranî hohoanîmo ranana ahei ngusüfoambe nîmandündürî ngo-ngombo asu Suda-yafe ndîfo nûngunûmbîyei God ai dîbonîmayundürî ranai fondi ra sîmongorî-ndamîndîmboe. ²⁶ Ranî süngumbo-anîmbo God ai Israer aheimbo aboedambo-ndearûmbui. Buk Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya,

‘Aboedambore-randeimbi ai Serusaremî-nîpoedî kudü Sekopîndî ahuirî Suda ranaheimbo randeandüranî,
ahei Godîmbo hohoanîmo-koate hohoanîmo hîningîndîhi-mboyei.

²⁷ Rananîmbo ro ahei hohoanîmo moaruwai ra gogorîndî-heheandühi ranî-sîmboan-anîmbo ai-babîdî hoafi femîndî sîhefe ra randîhea-mboyahî,’ *Ai-saia 59:20-21*

meho. ²⁸ Nga Suda ai aboedî hoafi hîmborîkoate-mayeî ranîmboane asu God ai Suda-yafe ndîfo sîheimbo fehefemböhündambo hohoanîmomayu ranîyo asu Suda ai ahandî hürütimb-aneî. Nga God ai Sudambo dîbonîmendürî ranîmboane asu ai ahandî horombo hoafîmareandî Suda-yafe amoaombo ranahamumbo hohoanîmoyuhü aheimbo ngusüfo pareandürî arandî. ²⁹ Nga asu nindou God ai aheimbo aboedî moatükunî masagadürî asu dîbonîmendürî ranaheimbo ngîrî hohoanîmo ngorü-süngundeandî, nga wanî.

³⁰ Horombo se Godîndî hoafi hîmborîkoate-mayeî, nga hapoana God ai sîheimbo hipoamboareandürî, Suda ai Godîndî hoafi hîmborîkoate-mayeî ranîmbo-hündambo.

³¹ Asu hapoana God ai sîheimbo hipoambo-mareandürî ranîmboane asu Suda ai Godîndî hoafi hîmborîkoate-mayeî. Ranî-moatükunî tüküme Feyondürî ra God ai aheimbo hipoambofe-ndürîmbo-hündamboyo. ³² God ai nindou munjuambo aheimbo hipoambofe-ndürîmbo yahuhaya ranîyo asu nindou munjuambo ahei hîmborîkoate hohoanîmo ranîna bobohîramündürî hîningîmarearü.

God adükar-ani mbîseiamboane

³³ Godîndî ngasündeandeimbi hohoanîmo ra adükarî hamînd-ane!

Ahandî aboedî hohoanîmo asu fifîrîfe ra hoandarî saf-ane!
Nindou dîdai ahandî hohoanîmoyuhü hoafayu ra fifîrînde hoafîmanda?

Asu dîdai Godîndî nafî munjuambo ra fifîrîmandea?

Godîndî hoafi hoafiyohü yahoya,

³⁴ ‘Dîdî Adükarîndî hohoanîmoambe amaro ra fifîreamboayua?

Dîdî nindou ai ahambo ratüpurîmbo rasünguro rasünguro-meyundoa?

³⁵ Nindou düdi Godîmbo nîni-moatükunîyo masagado,

asükai ai süngunambo ahambo hîhîrîfe segodîmbo-hündambo?’ *Aisaia 40:13*
meho. ³⁶ Munju-moatükunî ra God ai ahandîhoarî nafîmarand-ane asu ahandî ngînîndînamboane anîngo asu ahand-ane. Munjuambo si Godîmbo adükar-ani mbîseiamboane. Nga anîhond-ane.

12

Sîhefi fi ra Godîmbo ndahundîmboane

¹ Wandafi mamî, Godîndî-mayo hipoambofe hohoanîmo adükarî ranîmbo-hündamboane ro sîheimbo hoafehandürî nda. Sîhei fi yangîrî nîngoambe ra se moanî Godîmbo ndahündo ahambo sesî asîhefeyo nou. Se ahandî yangîrîndeian-anîmbo asu God ai ranîmbo hîhîfî-hîhîfîndümbui. Se randîhindüh-anîmbo wudîpoapondîhi Godîmbo hohoanîmondahündo. ² Se hîfî ndanîhündambo

hohoanimo süngundihimboyei, nga s'hei hohoanimoambe simbori hohoanimo süngundihindi. Rananimbo God ai hohoanimoayu ra se ndond'hi fifind'hi mbund'hü rasüngundihimboyei. Nini-moatükun' ai aboedayo asu n'ine ai yifirayu asu n'ine ai aboedi ndor'hoeimb' hamind' hondayo ra se fifind'himboyei.

God ai s'hefimbo hohoanimo moan' masendi ranambo ratüpur'ndefimboane

³ Nga God ai wambo ahandi-mayo moan' hipoambofe hohoanimo masendi ranimbo munguambo s'heimbo ro bidifiri' hoafi hoafinda samboanahi. Se s'heihor' s'hei fi ranahambo yangiri' afindi hohoanimo-ndeimboyei, nga wan'. Nga God ai s'heimbo anihondümbafe hohoanimo masagaduri' rani simon'gorühi safi s'hei fi ranahambo ndond'hi hohoanimondei. ⁴ S'hir' ana fi mamami ranifih' afindi moatükun' ngorü-poan' ngorü-poan' fi ra hifoareamboane. Ranane asu ngorü-poan' ngorü-poan'imbo fi ranai ahandi ngorü-poan' ngorü-poan'imbo ratüpur' mbengori. ⁵ Rahuraimayowamboane asu s'hir' nindou afind-anefts'i, nga asu Sisas Kraisind' finambo ana s'hir' fi mam' rananeft'. Ranimboane asu s'hir' ana nindou ngorü-n'gorü ra s'hir' mam' wandafi mam' yangir-aneft' fi mam' ranifih'.

⁶ God ai s'hefimbo moan' hipoambo-reamunühüyu asu ai nindou mamami s'hefimbo rani-poan'imbo rani-poan'imbo fifirife moan' masemun'. Godind' hoafi hoafimbohünda nindoumbo ratüpur' ra segodaa asemüdu ana, sapo anihondümbafe hohoanimo ai asemüdu rani-süngu animbo hoafendomboane. ⁷ Düdi ai far'hefembo ratüpur' ra asemüdu ana, ai ndonde mbifar'-hendamboane. Asu yamundifembo ratüpur' ra asemüdu ana, ndonde yamundi-mbireandamboane. ⁸ Nindou mam' ai ngusüfoambe kikimofeofendür'imbo ratüpur' ra asemüdu ana, asu ngusüfoambe kikimo-mbifoareandüramboane. Nindou düdi ai nini-moatükun' napoyo mas'hendi ra nindou bodimondambo yibobofe saimbo ratüpur' asemüdu ana, ai afindi saimbo nimbon'ndu. Nindou düdi bogorimbofe n'ngombo ratüpur' ra asemüdu ana, ai ratüpur' ra t'njir'ifo-mbiyuwamboane. Düdi ai hipoambofe ratüpur' asemüdu ana, ai moan' hihifi-hihifinambo nindou ngorümbo mbifar'-heiramboane.

Wandafi mam'imbo aboedi hohoanimoyondo hohoanimo

⁹ Nindou ngorümbo anihondümbo ngusüfo pand'hindi. N'ine-moatükun' moaruwai-ayo ranahambo yiboaruko-nd'hindi. N'ine-moatükun' aboedayo ranahambo kikihisafind'hümündi. ¹⁰ Se munguambo simbori hohoanimur'ndei se s'hei fikimin'nd'imbo hohoanimoaye nou. Asu nindou amuri ranaheimbo wambo ngasünd'hi-nd'reimbanei mbisei hohoanimondei. ¹¹ Afindi t'njambombü ratüpur'imbo hohoanimondei, nga asu se yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei. Se ratüpur'aye ra Adükari'mbohünda ratüpur'ndei. ¹² Se Adükari'mbo anihondümbo-nd'horühi hibad'horühi hihifi-hihifindei. T'njir'ifo s'heimbo tükünd'feyoan' se afur'nd'hindühi nimandei. Nimb'-nimbisi se Adükari'mbo didibaf'ndahi nd'hündi.

¹³ S'hei anihondümbo-r'hindeimb' wandafi mam' ai napo mbonimbo-nd'hümündian' se aheimbo s'hei-mayo ndahündür'. Asu nd'ifo nindou tükündahindan'wan' aheimbo amboan' wor'n'nd'hindür'.

¹⁴ Nindou s'heimbo moaruwaimbo-ar'hindür' ranaheimbo God ai aboedi-aboedi-mbireandüramboane mbisei hehi didibafi-ndahindür'. God'imboya aheimbo didiboado-mbireandüramboane mbisei, nga ngiri' se God'imboya aheimbo moaruwaimbo-ndowandür' mbisei. ¹⁵ Nindou hihifi-hihifaye rani-babidi hihifi-hihifimbeyei-amboane, asu nindou aranaye rani-babid'imbo amboan' aranimbeyei-amboane. ¹⁶ S'hei wandafi mam' rani-babidi wud'wud'ndahindi. Se ngiri' aboedi nindou yangiri' hohoanimondei wud'nd'hindür', nga se nindou moaruwai rani-babidi n'imboei. Asu se s'hei fimbo hohoanimondeih' ro fifir'heandeimb-anahi mbiseimboyei.

¹⁷ Nindou ngorü ai s'heimbo moaruwai-moaruwaimbo-nd'hindüranî, asu se simborî aheimbo moaruwaimbo-nd'hindürîmboyei, nga yowanî. N'ine hohoanîmo nindou ai aboed-ane aseî ana, se ranî yangîr-anîmbo randîhîndî. ¹⁸ Se munjuambo nindou-babîdî aboedî nîmarîmbohündambo nafi kokondîhündî. ¹⁹ Wandî wandafî, nindou ai s'heimbo moaruwaimbo-nd'hindüranî asu se s'heihoarî ranî-moatükunî ranahambo simborî hîhîrîndîhî randîhimboyei. Nga moanî randîhî hîningîndîhindanî God ai aheimbo ngînîndî-mbîrandürîmboane. Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

'Nindou ngorümbö hîhîrîfe moaruwaimbofe ranana wandî ratüpur-ane.

Wandîhoar-anîmbo ro aheimbo simborî moaruwaimbo-ndîhearümböyahi,' *Io*
32:35

mehu Adükari ai. ²⁰ Nga asu, Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

'Nindou sîhambo hürütüranîni-randeimbî ranai wembombonduanî, ahambo sesî dabado,

asu amîndanîngombo-nduanî, hoe dabado.

Se ahambo randoworanî ana, ai sîhambo ramareanîni ranîmbo asu ai amoanîngî-ndümbui,' *Sindaun*

25:21-22

meho. ²¹ Moaruwai hohoanîmo ai ngîrî sîhambo ngasündeanîni haya hîfînambondeanîni. Nga se aboedî hohoanîmo ranî-süngundowandühi

ratüpurîndafan-anîmbo asu se moaruwai hohoanîmo ranahambo hîfînambondowamboayafi.

13

Sîhîrî gafmanî-yomondî hoarehîndefomboane

¹ Nindou munjuambo gafmanî-yomondî hoareh-anîmbo nîngomboane. Nga moai gafman ai aimbo hoangîru tüküyafundî, nga Godîndî hoafî süngu ahandî warîhünd-anemo. Munjuambo gafman ra God ai kafaore hîningîmareapur-anemo.

² Ranîmbo-hündamboane nindou ai gafmanî-yomondî hoafî mbahîrarîhehindî ra asu Godîndî hoafî kameih-ane mbahîrarîhehindî. Ranîmbo wamboane asu ai tîngîrîfo ndahümündimboyei. ³ Gafman ai nindou aboedî hohoanîmo ratüpurî rawarîhindî aheimbo refendürîmboyopoanî, nga nindou düdi ai moaruwai hohoanîmoayu rana-

hambo refembo-hündamboanemo anîngomo. Gafmanîmbo yîhîmbombo se moeimboayafi? Refe ana, se moanî aboedî ratüpurî ranî yangîr-anîmbo süngundowandanî asu ai sîhambo aboed-anafî mbîsîmo hoafîndîmboemo. ⁴ Gafman aiana Godîndî ratüpurîyomo-rundeimb-anemo se aboedî mbînîmbafa yahomo houmbo anîngomo.

Nga asu se moaruwai ratüpurî randowandühi rananîmbo se yîhîmbondafî ranahambo. Nga aiana moai moanî ngînîndî moatükunî ra semündu. Aiana God kafaore hîningîmareandî wambo asu ai Godîndî-mayo ngînîndî nindou moaruwai-

mbofe hohoanîmo ra semündümboani nindou ai moaruwai hohoanîmoayei aheimbo moaruwaimbo-fendürîmbohünda. ⁵ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se gafmanîndî hoarehî nîmboei. Asu ranî-moatükunî sünguefeyo ra moaruwai-mbofe ranaham-

bohünda yîhîmbombo yangîrîyopoanî, nga gafmanî-yomondî hoarehî nîngo ra aboedî hohoanîmo süngufe-ane.

⁶ Ranîmbo-hündamboane asu se gafmanîmbo takis pirîhi arîhündî. Gafman aiana Godîndî ratüpurî ratüpurîyomondühi rananemo asu ai ranî ratüpurî ranî yangîrî hîfandîru arundî. ⁷ Gafman nindou ranahamumbo nîni-moatükunîyo segodürîmboayei ana, aheimbo moanî ranî-moatükunî ra dagadürî. Gafman ai nîni-moatükunî takisîmboyo hoafîndîmondanî, se ahamumbo ndehîndî. Asu bogorî nindou ranahandî hoarehîndeihi asu ahambo ahîni-dei. Asu nindou ndürî adükarümbî

ranahambo ndürî adükarümb-ani mbîsei hohoanîmondei.

Simbori ngusüfo pefembo hohoanimo

⁸ Se nindou ngoründi-mayo nini-moatükuni ndowandifi mbunda simbori saimbo-mayo ra hingindowanda gedühi ningomboe, nga yowan. Se sapo simbori ngusüfo pefe hohoanimo rani yangir-animbo süngundihindi. Nindou düdi ai ngorumbo ngusüfo parareandi ana, ai muŋguambo ahinümbi hohoanimo mengoro ra süngureandeimbi nindou-ani. ⁹ Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranai yare hoafiyowohü yahoya, 'Nimorehi nindowenih-yafe hohoanimo moaruwaimbo-fepoani. Nindou hifokoefepoani. Hübuhünipoani. Nindou ngoründi napo hohoanifepoani,' meho. Muŋgu rani ahinümbi hohoanimo ranane asu amuri muŋguambo engoro ranane muŋguambo mamambere haya nimindi hoafi ra yare hoafiyowohü yahoya, 'Se nindou amurambo ngusüfo pandowandi se sifahfi fimbo ngusüfo pararowandi nou,' meho. ¹⁰ Nindou düdi ai nindou ngorumbo ngusüfo parariri ana, ai ngiri ahambo moaruwaimbo-ndiri. Ranimboane nindou ai ngorumbo ngusüfo parariri ana, asu ai ahinümbi hohoanimo hondü muŋguambo ra süngurandüh-ani.

Sihiri moani mbumundi hahabodefomboane

¹¹ Se fifirihimboanei haponda nini siyo sihiri animboefi ranimboane se rani hohoanimo süngundihindi. Ndeara rani si ra se mapoei-ane, nga hapondana se botindahindi. Horombo sihiri Godindi hoafi anihondumbo-rihundeimbi nindou nimboefimbo God ai shefimbo aboedreamuneimbi-mayu rani si ra akimiyo, nga hapondani ana ndeara akimi safi tükufembo yangir-ane. ¹² Nimbai ai ndeara muŋgumbo yangiriyowohü asu si ai ndeara akimi simbo yahomboane. Nimbokoiandi ratüpuru ra hinngifemboane, nga asu sirihündi yifiari napo ra ndahumindemo-mboane. ¹³ Nindou sirihü aboedi anüngu nou sihiri nimboefomboane. Sihiri mamikari hohoanimo moyo wakife asu bia simindi hefe mamikari hohoanimo moyo wakifepoani. Nimorehi sisihimoyo wakife asu moaruwai hohoanimo moyo wakifepoani. Watikoafi hoafiyu asu nindou ngorumbo ngusüfoambe moaruwaimbo-fepoani. ¹⁴ Nga se Sisas Kraimbo yangir-animbo yifiari nini-nehoarimbo-ndihori sheifihü güdhori. Nga shei horombodidi moaruwai hohoanimo ngusüfoambe amaro ranahambo süngundihimboyei.

14

Wandafindandi hohoanimo ra sihiri yibobo-ndihumboyefi, nga wani

¹ Nindou mamai ai Godimbo anihondümborirani asu ahandi anihondümbofe ra kehurandoani ana, asu se ahambo Godindi nendi shei mbusümo ndahorimindei ngei. Asu ai nini hohoanimo ayu ranahambo simbori wataporimbo-ndühimboyei. ² Nindou mamai ai ahandi anihondümbofe hohoanimo nginindi süngureandi ana, ai muŋguambo sesi ra sesuhani, nga asu nindou ngorü ai ahandi anihondümbofe ra kehurayo ana, ai ngiri safi aboedi dedu, nga wandümo yangiri sesuhani. ³ Nindou ai muŋguambo sesi sesü-randeimbi ana, asu nindou moani wandümo yangiri sesümbimayu ranahambo yowan moaruwai hohoanimo-yondopoani. Asu nindou wandümo yangiri sesü-randeimbi ranai nindou muŋgu-moatükuni sesümbimayu ranahambo, aiana moaruwai hohoanimo yu-randeimbi-ani yahopoani. God ai nindou ranahambo amboani serümündümboani mbohünda. ⁴ Nindou se didiyafi, asu se nindou ngoründi ratüpuriyu-randeimbi nindumbo yiboboarwora? Nindou sapo ahambo hifandarandi ai-animbo ahandi ratüpuru ra aboedimbayo wanimbayo mbüsü yibobondeambui. Nga asu ratüpuriyu-randeimbi ahandi ratüpuru aboedi ngomboe nimboe sapo Adükari ai ahambo nginirümündü nungumbo wambo.

⁵ Nindou mamî aiananiya mamî si ranana ai adûkarî hamîndiyo haya amurî si aho ranahambo ngasûndeamboane yahuhani. Nga asu nindou ngorû aiananiya munnguambo si aho ra sîmogod-ane yahuhani. Nindou mamamî se sîheihoarî ngusûfoambe hohoanîmondei hoendîhindûh-anîmbo hohoanîmondei. ⁶ Nindou dudi ai mamî si ra adûkarî si-ane yahuhî ana, ai Adûkarîmbo yangîrî hohoanîmoyundowohani. Asu nindou dudi ai munnguambo sesi sesû arandî ra ai Adûkarîmbo hohoanîmoyuhani asesu. Ranî sesi ra Godîmbo hîhîfirûrî mburamboani asesu. Asu nindou dudi ai munnguambo sesi wehayu ra Adûkarîmbo hohoanîmoyundowohani wehayu. Asu ai amboanî Godîmbo hîhîfirûrûhani.

⁷ Nindou mamamî sîhîrî moai sîhefî hohoanîmonambo yangîrî nîmboefî. Asu mamamî sîhîrî moai sîhefîpoanîmbo hohoanîmonambo yangîrî yîfiyefî rîhundî. ⁸ Sîhîrî yangîrî anîmboefî ra Adûkarîmbo hohoanîmoyefûhanefî. Asu sîhîrî yîfayefî ra Adûkarîmbo hohoanîmoyefûhî yîfayefî. Sîhîrî nîmboefûhîndowanî asu yîfîndefûhîndowanî ra moanî sîhîrî Adûkarîndî yangîrî hamînd-aneefî. ⁹ Ranahambo sînguyo nindou yangîrî anîmboei-anei asu yîfîmayei-anei ahei Adûkarîmbofe nîngombo-hündamboyu Sisas amboanî yîfiyu mbura asu honnguambeahîndî yangîrî botîmefiyu.

¹⁰ Asu se, nîmboe sîhafî wandafîndandî hohoanîmo ranîmbo yîboboarîwora? Asu se, nîmboe sîhafî wandafîndambo yiboaruko-arowora? Sîhîrî ranahambo fîfirîndîhumboane, nga munnguambo sîhîrî Godîndî hîmboahû nîmboemboeyefî ai sîhefîmbo yîbobofe-munîmbohûnda. ¹¹ Bukambe hoafî ra yahoya, Adûkarî ai yahuya, 'Ro yangîrî nîmboambo dabareheandî nindou munnguambo ranai wambo yirüyumbu pusîndûhî-ndîhûmboyei

asu nindou munnguambo ahei yafambenambo weindahî hoafîndahündürûhî God
Adûkar-ani mbîseimboyei,' *Aisaia 45:23*

mehu. ¹² Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu munnguambo sîhîrî sînguna Godîndî hîmboahû sîhîrî nîne ratûpurî ratûpurîmayefî ranahambo hoafînda-hundîmboeyefî.

¹³ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu wandafî-babîdî sîmborî yîboboferûpoanî, nga rûhîsafî hînîngîfemboane. Nga sîhîrî ngorû hohoanîmo sîngundîhumboane. Sapo sîhîrî mamî moatûkunî refeyoanî ana, wandafî ai bûbüründûhî moaruwai hohoanîmo sîngundîfimbui ranî hohoanîmo ana hînîngîfemboane. ¹⁴ Ro Adûkarî dîbo-anahî, nga ranîmboanahî ranî-moatûkunî ra ro fîfirîheamboanahî. Moai nînî sesi ai ahandîhoarî moaruwaiyo. Nindou ai ranî-moatûkunî ra moaruwai-ane ehu ana, moanî ai ahambo moaruwai-ane. ¹⁵ Ra ai yahurai-ane. Se nînî-moatûkunîyo sowasîfanî ranîmbo-hûnda sîhafî wandafî ai hoeireanînûhî afîndî hohoanîmoayu ana, asu se ahambo moai hohoanîmoyafî. Sisas nindou ranahambohûnda yîfîmayuane, nga asu sîhafî sesi hohoanîmo ranambo se nindou ra moaruwaimbo-ndîworîmboyafî. ¹⁶ Se mamî moatûkunî ranahambo aboed-ane asafî ana, se hîbadambo. Sîhafî hohoanîmonambo yangîrîpo, nga moaruwai-ane mbîseimboyei. ¹⁷ Sesi, sesi asu hoe sîmîndî hohoanîmo ranana God ngînîndî hîfandarandî ranahandî nîmîndîyopoanî, nga wanî. Nga God ngînîndî hîfandarandî ranî nîmîndî hohoanîmo-ane nda. Mbumundî hohoanîmo, ngusûfo afurîfimbî hohoanîmo, asu Yîfiáfî Aboedîndî hîhîfî-hîhîfî hohoanîmo ra. ¹⁸ Nindou ai Sisas Kraîsîndî ratûpurîmbo yangîrî ranî hohoanîmo sîngû anîngû ana, God ai ahambo hîhîfî-hîhîfîndundowanî asu nindou amurî ai-amboaniya ai nindou aboed-ani mbîsahündomboyei.

¹⁹ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu munnguambo ai sîhefîmbo mamambefemunî hohoanîmo asu wandafî mamîyefî hohoanîmo ngînemîndündürî ranî yangîrî sîngunîndîhumboane. ²⁰ Se sesi ranahambo yangîrî hohoanîmondeihî asu God ai nîne-moatûkunî ramareandî ranahambo moaruwaimbo-ndîhimboyei. Mungu sesi

moatükunî ranana aboed-ane. Nga asu se nîne sesi sowasifanî nindou ngorü ai ranahambo ahandî fimbo moaruwai-ane yahu mbura asesu ana, ai moaruwai hohoanîmoyuhani asu rananîmbo se-amboanî moaruwai hohoanîmo-yafühanafi. ²¹ Asu se nînihondî sowasifi, bia simîndifi, asu amurî moatükunî aho ra rarowandanî ranîmbo sîhafî wandafi ranai hohoanîmo moaruwai hohoanîmonduanî ana, asu se ranî-moatükunî ra hîningîndowandî. Ranane aboedayo. ²² Se nîne hohoanîmo anîhondümbö-arowandî rananîmbo God-dîbo se yanggîrî hohoanîmondafi kîkîhîndowandî. Nindou ai moanî ahandîhoarî mamî moatükunîmbo aboed-ane yahu hohoanîmoayu ana, ra aboed-ane. Asu ranî hohoanîmo ranai ahandî fi ranahambo papi-hoafîkoate-ndoanî ana, asu ai hîhîfi-hîhîfîmbiyu-wamboane! ²³ Nga asu nindou ranai yimbu hohoanîmo süngu sesi ra asesu ana, ai ra ahambo moaruwai-ane sapo ai nîne sesi ranahambo moaruwai-ane yahuhaya asesu ranîmbo-hünda. Nindou ai hohoanîmo mamî ranahambo aboed-ane yaho anîhondü-mbofekoateyu randühi yare arandî ana, asu ai moaruwai hohoanîmo-yumboani.

15

Kraisîndî hohoanîmo yanggîrî sîhîrî süngundîhumboane

¹ Nindou sîhîrî didiyefî anîhondümböfe hohoanîmo ngînîndî sahumündefeimbi sîhîrî nindou düdi ai anîhondümböfe kehurî arandî ranahambo farîhefimboane ngînîndî nîngomböhünda. Nga sîhefî fimbo yanggîrî hohoanîmopoanî. ² Sîhîrî mamamî nindou sîhefî wandafi ranaheimbo aboedî nîngomböhünda didîboadondîhundüranî ai hîhîfi-hîhîfîndeimboyei. Rananîmbo asu ai ngînîndî nîmboeimbo anîhondümbö-ndîhimboyei. ³ Nga Sisas Krais ana ai moai ahandî fimbo yanggîrî hohoanîmoyu. Nga asu ai ramefiyu ra, Bukambe hoafîmayo nou, 'Ape, nindou sîhambo moaruwaimbo-marîhinîni hoafi ra sinî wambo gabudî-mafoareandîrî,' mehu. ⁴ Munguambo hoafi horombo Bukambe sürü papîmarandî ra sîhefîmbo yamundîfe-munîmbohündamboyo sürü papîmarandî. Ranî hoafi ra sîhefîmbo ngusüfoambe ngînîramîndîmunî asu afurîhemuna anîhondümböndîhu hîmböndefühi nîmboemboyefî. Ranîmboane asu sîhîrî anîhondümbö-ndîhundühi nîmboemboyefî. ⁵ God ai ngusüfoambe ngînemîndîmbo asu afurîfe nîngombo hohoanîmo ra sai arandî ai sîheimbo mbîfarîhendür-amboane rananîmbo asu se Sisas Kriasîmbo süngurîhi arîhündî, sîhei mbusümo mamî hohoanîmo yanggîrî süngundîhimboyei. ⁶ Rananîmbo asu se hohoanîmo, yafambe mamambendîhi mbundîhü, sîhefî Adükari Sisas Kraisîndî God asu afîndî ranahandambo adükari-ani mbîsefîmboane.

Krais ai Suda asu Suda-yafe ndîfo ranaheimbo mafarîheirü

⁷ Nindou ai Godîmbo aboed-ani hoafîmbohündambo se sîheihoarî ndahümundîhündürî sapo Krais ai sîheimbo masemîndündürî nou. ⁸ Nga ro sîheimbo hoafehandürî, Sisas ai Suda-yafe ratüpurîyu-randeimbi nindoumbofi manüngu. Rananîmbo asu God ai ahei amoao mamîmbo horombo hoafîre masîhendî ra anîhondümbö ramareandî ra nafuimbohünda Sisas tükümefiyu. ⁹ Rananîmbo asu Suda-yafe ndîfo ai-amboanî Godîndî hîpoambofe hohoanîmo ranînambo ahambo adükari-ani mbîseiya yahuhayamboyo ramefiyu. Sapo Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,

'Rananîmbo Suda-yafe ndîfo ranahei hîmboahü ndürî adükari-ani mbîsa hoafîndamboyahî.

Asu sîhafî ndürî herüna kakîsaondî-hanînimboyahî,' *2 Samueî 22:50*
 meho süngu. ¹⁰ Asükaiyo Bukambe yare hoafîyowohü yahoya,
 'Suda-yafe ndîfo se-amboanî Godîndî nendî ranî-babîdî hîhîfi-hîhîfîndei,' *Io 32:43*
 meho. ¹¹ Asükai hoafîyowohü yahoya,

‘Suda-yafe ndifo munḡu se Adükariḡmbo ndüri adükariḡmb-ani mbisei.

Asu munḡuambo niḡmorehiḡ nindowenihiḡ se ahandiḡ ndüri herüna kakisaondiḡhorüḡ,’

Buk Song 117:1

meho. ¹² Asükai Aisaia ai hoafiḡyuhü yahuya,

‘Sesindiḡ ahuriḡ ai tükündüfimbui.

Nindou ranai-anḡmbo Suda-yafe ndifo ranahei bogoriḡmbondiḡfi nüḡḡumbui.

Rananḡmbo nindou ranai ahambo anḡhondüḡmbo-ndiḡhorühiḡ hiḡbadḡhorühiḡ
niḡmboeimboyei,’ *Aisaia 11:10*

mehu. ¹³ God ai anḡhondüḡmbofe hiḡmboyondombo hohoanḡmo ra niḡmḡndühani. Se ahambo anḡhondüḡmbo-rḡhorüḡ arḡhündiḡ ranḡmbo-anḡmbo asu ai siḡheimbo ahandiḡ-mayo hiḡhiḡfiḡ-hiḡhiḡfiḡ asu ḡḡusüfo afuriḡfe kife hohoanḡmo ra afḡndiḡ safiḡ mbisagadür-amboane. Rananḡmbo Yifiafiḡ Aboediḡndiḡ ḡḡinḡndiḡnambo siḡhei Godḡmbo anḡhondüḡmbo-fihḡ hiḡmboyondombo hohoanḡmo ranai adükariḡ hamḡndiḡ ḡḡomboe.

Por ai Suda-yafe ndifo-yafe ratüpurüḡyu-randeimb-ani

¹⁴ Wandafiḡ mamüḡ, ro ḡḡusüfoambe anḡhondüḡmbo-rḡheamboanahiḡ se aboediḡ ho-
hoanḡmo hohoanḡmoyei arḡhündiḡ ranḡmbo. Se munḡuambo mamamüḡ fiḡfirḡife ra
aboediḡ fiḡfirḡhiḡmbo wambo asu se siḡheihorüḡ siḡmboriḡ yamundiḡ-firḡndei. ¹⁵⁻¹⁶ Ro siḡhei
hohoanḡmo asükainda botḡndiḡhearü saheheamboanahiḡ asu yiḡhiḡmbokoate biḡdiḡfirḡ
hoafiḡ siḡheimbo sürü papḡmarḡhandiḡ. Niḡmboe sapo God ai wambo ranḡ-poanḡmbo
ḡḡinḡndiḡ masendiḡ ranḡna Sisas Kraisiḡndiḡ ratüpurüḡ Suda-yafe ndifo aheimbo farḡhefe-
ndürḡmbohünda. Roana Godḡmbo sesiḡ siḡhai-randeimbiḡ nahurai ahandiḡ-mayo aboediḡ
hoafiḡ ra Suda asu ahei ndifo ranaheimbo hoafiḡyahandürḡ arḡhandiḡ. Ro ranaheimbo
God sowana ndahamḡndiḡ-handürḡ ḡḡahanḡ asu Yifiafiḡ Aboediḡ ranai randeira asu ai
Godḡndiḡ yangḡriḡ tükümbeyahinda samboanahiḡ. Rananḡmbo asu ro Godḡndiḡ warḡhündiḡ-
hearüḡmboyahḡ sapo ahambohünda niḡniḡhondiḡ hiḡfokoaru siḡhoemonda hiḡhiḡfeyü nou.

¹⁷ Ranḡ ratüpurüḡ ra Sisas Kraisiḡ-dḡbo ratüpurayahiḡ ana, asu ro Godḡndiḡ ratüpurayahiḡ
ranḡmbohünda hiḡhiḡfiḡ-hiḡhiḡfiḡndamboyahiḡ. ¹⁸⁻¹⁹ Ro ḡḡiriḡ amuriḡ moatükuniḡ rana-
hambo hoafiḡndahiḡ, ḡḡa niḡniḡ ratüpurüḡyo Kraisiḡ ai wambo ramareandiḡ ranḡ-
süḡḡuyü Suda-yafe ndifo Godḡndiḡ hoafiḡ süḡḡumarḡhindiḡ ranḡ yangḡriḡmboanahiḡ
hoafiḡnda sahehea. Ai wandiḡ hoafiḡ, ratüpurüḡ ranahandamboyü farḡhendḡriḡ haya
ratüpurüḡmayahiḡ. Ranḡyü asu Yifiafiḡ Aboediḡndiḡ ḡḡinḡndiḡnambo ai wambo ma-
farḡhendḡra hepünüḡfeimbiḡ moatükuniḡ asu Godḡndiḡ ḡḡinḡndiḡ nafuimbo moatükuniḡ ra
ramariḡheandiḡ. Ranḡmboyahḡ ro Serusarem ḡḡoafiḡhü peya hehea Kraisiḡndiḡ aboediḡ
hoafiḡ munḡuambo ra wataporḡmbo-rḡhiḡ hambo asu Iriḡrikum hiḡfiḡhü tükümeheandiḡ.

²⁰ Ranḡ ratüpurüḡ ra nindou biḡdiḡfirḡ ai Sisasiḡndiḡ ndürḡ hiḡmboriḡkoate-yeimbiḡ ranahe-
imboanahiḡ ro ho aboediḡ hoafiḡ bokariḡhefembo hohoanḡmoayahḡ. Roana worḡ moanḡ
ḡḡorü nindoundiḡ kambohooanḡwamiḡ worḡmbombo-yahḡpoanḡ hohoanḡmoayahḡ, ḡḡa
waniḡ. ²¹ ḡḡa Bukambe yare hoafiḡyowohü yahoya,

‘Nindou diḡdiḡyei ai Kraisiḡ ahambo hoafiḡyondürḡ-koate-memondürḡ ai-anḡmbo
hoeindiḡhorḡ-mboyei.

Nindou diḡdiḡyei ai ahandiḡ hoafiḡ hiḡmboriḡkoate-yeimbiḡ ai anḡmbo ahambo
fiḡfirḡndiḡhorḡ-mboyei,’ *Aisaia 52:15*

meho ranḡmboanahiḡ refembo hohoanḡmoayahḡ.

Por ai Spen hiḡfiḡna hombo hohoanḡmomayu

²² Ranḡmbo-hündamboanahiḡ asu ro siḡheimbo sowana afḡndiḡmbo tüküfembo
kiḡkarḡheheandiḡ. ²³ ḡḡa asu ndaniḡ hiḡfiḡniḡ ro ratüpurüḡmbo ratüpurüḡ moai niḡḡo. Afḡndiḡ
hiḡmbaniḡ maho ra ro siḡheimbo siḡfo hoeifendürḡmbo sahehea hohoanḡmomayahḡ.

²⁴ ḡḡa hapondaniḡ ana awi refembo hiḡmboayo. Ro Spen hiḡfiḡna gagühüḡ asu nafḡna
siḡheimbo siḡniḡ hoeifendürḡ hefe homboanahiḡ hohoanḡmoayahḡ. Rananḡmbo awi

ro didi asu ranihü se-babidi akidou nimandi hihifi-hihifinda sahehea. Sheimbo hoeindihe hinngindihearü heheambo-animbo, asu se wambo Speninambo hombo ranafi fandihendira ngamboane.

²⁵ Nga awi haponda hamindi ana Serusaremnambo Godindi nindou ra farifehendürimbo hahühanahi. ²⁶ Godindi nendi bidifiri Serusarem-yafe mbüsumo amarei ranai napokoate-mayeiamboyei Masedonia asu Akaiahündi Godindi hoafi süngurihindeimbi ai kaki gugurife mburümbo farifehendürimbohündambo hoafi firihümüdi masihendi. ²⁷ Ai ahei hohoanimonambo yangiri moani kaki ra gugurahi masihendi. Suda ai ahei ndifo nindou ranaheimbo Godindi aboedi hohoanimo raninamboyo farihendürihi didiboado-marhindüri. Ranimboane asu Suda-yafe ndifo ranamboani Sudambo ahei fi ningo hohoanimo ranimbo simbori mbifarichehi-ndüramboane. ²⁸ Rani-moatükuni ra ro muḡgundhe mbundühambonanambo samboanahi. Ro kaki Suda Serusaremihündi ranahei warambe hinngindihe heheambo-animbo, asu ro Spenina ngahühi nafina rühi didi sheimbo hoeindihearümboyah. ²⁹ Sheimbo sowana asinhi ana, ro fifirheamboanahi Kraisindimayo didiboadofe hohoanimo rani simongorühi didimboyah.

³⁰ Wandafi mam, Adükari Sisas Kraisindi süngu asu Yifiafi ai ḡgusüfo pefe sai-randeimb-ane rani-süngu ro shei ḡgusüfoambe botirheandühi sheimbo hoafehandüri nda: Se wambo fandihendüri hehimbo Godimbo didibafifembo ra tinrifondefomboane ai wambo farifehendürimbohünda. ³¹ Nindou Sudiahündi Godindi hoafi süngufekoate amarei ra wambo-yindirimbo maseimbo se wambohünda Godimbo didibafi-ndahindani animbo asu ai wambo ahei warambeahindi aboedambo-mbireandiramboane. Asu se didibafi-ndahindananimbo ai wambo fandihendira Godindi nendi Serusarem ngoafihü amarei ranai wandimayo fehefe ratüpurü ra ndorhi mbisahümüdi-amboane. ³² Ranimboane asu God ai yare hohoanimoayu ana, ro sheimbo sowana hihifi-hihifümbi dügühühimbo se-babidimbo fi handihe nimandimboyah.

³³ Sapo God, afurifimbi hohoanimo nimindühayu ranai muḡguambo se babidi mbünḡguwamboane. Nga anihond-ane.

16

Nimorehi nindowenihifindi aheimbo Por ai hihifimarandüri

¹ Se shefi rehi Fibimbo fihindühümüdi samboanahi hoafayah. Sapo ai Senkria ngoafihündi anihondümbo-rihindeimbi farihendüri-randeimbi-mayo ranahambo. ² Se Adükarindi süngu Fibimbo fihindühümüdi se-babidimbo shei mbusümo mbinngo-wamboane. Rani hohoanimo ranane aboedayo, nga Godindi nindou shiri rani hohoanimo rananimbo süngundihumboane. Asu ninimboyo ai mbonimbondamindowani ra se ahambo fandihendi. Nimboe ai nindou afindi ranaheimbo farihendüri marandi asu wambo amboani mafarhendiri. ³ Sisas Kraisindi ratüpurü ro mam ratüpurüyefi-rihundeimbi Prisira, asu Akwirambo wandimayo hihifi hoafi nda hoafindahüpüri. ⁴ Nindou yimbu ai yifimbo moai yhimboyafe wambo farifehendürimbohünda. Ranane asu ro yangriyahipoani ahafembo hihifarihapiri, nga wani. Suda-yafe ndifo Godindi hoafi süngurihindeimbi muḡgu ranamboani ahafembo hihifiri-hüpürhanei. ⁵ Asu wandi hihifi hoafi nda nindou ahafe worambe fandihendi aheimbo hoafindahündürü. Wandiwandafi hondü Epainetusimbo amboani wandimayo hihifi hoafi nda hoafindahüdo. Nindou ra ai boateiyu Esia hifihündi Godindi hoafi masemüdu. ⁶ Maria nimorehi sapo sheimbohünda ratüpurü tinrifomayo ho ranahambo amboani se wandi hihifi hoafi nda hoafindahüdo. ⁷ Wandi hihifi hoafi nda nindou yimbu Andronikus asu Suniasimbo hoafindahüpüri. Nindou yimbu aiana wandi sirambeahindi-anafani, nga aiyafani ro mam muḡgu karabusambe manimboefi. Nindou aiana Godindi

hoafi sowandümo homo-rundeimbi ahamundi mbusümo ndürimb-anafani. Ai boateiyafani wambo ngasündirineandiri hena asu ai Kraisiimbo süngunimariri. ⁸ Ambriatus ai wandi wandafi hond-ani Adükarindi hohoanimo rani-süngu ahambo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdo. ⁹ Urbanus ana Kraisiindi ratüpurira mamisihiri-babidimbo ratüpuriyu-randeimb-ani. Asu wandi-mayo hihifi hoafi nda ahambo hoafindahüdo. Asu Stakisiimbo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdo nimboe ai wandi wandafi hond-ani. ¹⁰ Aperes ahandi Kraisiimbo süngufe hohoanimo rarahi hoeirihinda mayowa nginind-ane masei, nga ahambo wandi hihifi hoafi nda hoafindahüdo. Asu Aristoburusindi worambe nindou-animboei aheimbo wandi hihifi hoafi nda hoafindahündüri. ¹¹ Herodion, wandi srambeahindi nindou, ahambo wandi hihifi hoafi nda hoafindahüdo. Asu Narsisusindi worambe nindou Adükari-babidi amarei ranaheimbo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahündüri. ¹² Adükarindi ratüpuritijirifoyafe-rinandeimbi Trifina asu Trifosa ahafembo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüpüri. Persis wandi wandafi hond-ane asu ai-amboani Adükarindi ratüpuritijamboyo-randeimb-ane ahambo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüdo. ¹³ Rufus ana nindou aboedi hamind-ani Adükariimbo süngufimbo. Asu ahandi hondi ai wambo amboani ahandi nimori hondümboreandiri haya didiboado-mareandiri. Nga ahafembo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahüpüri. ¹⁴ Asinkritus, Fregon, Hermes, Patrobas, asu Hermas-anemo asu wandafi mamiai-babidanimboei ranaheimbo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahündüri. ¹⁵ Firorogus Suria-anafe, Nereus, asu ahandi reh-ane, Orimbasa asu Godindi nendi ai-babidanimboei ranaheimbo wandi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahündüri. ¹⁶ Godindi nendi-yafe hohoanimona wandafi mamiranaheimbo simbori wakikihindürimboane. Müngu ai siheimbo hihifarihündüri.

Kraisiindi nendimbo yikürübiru-rundeimbi

¹⁷ Wandafi mamisiheimbo ro hoafehandüri nindou yikürübiru asu sihei anihondümböfe hohoanimo moaruwai-mboru arundi ranahamumbo se hibadihumbo. Asu anihondümbö hoafi se masahümüdi ranahambo gogonimbofoarurundeimb-anemo se ahamumbo sowahi ngeimboyei, nga bündahindi. ¹⁸ Yahurai nindou ana sihefi Adükari Sisas Kraisi ranahandi ratüpurira rarundühi-yomopoi, nga moani ahamundi fimbo hihifi-hihifi hohoanimo rani yangir-ane ratüpuriyomo arundi. Ahamundi aboedi asu aparümbi hoafi ranambo asu nindou ai fifirifekoate-mayei ranaheimbo tkai hoafimemo. ¹⁹ Se Godindi hoafi sünguarthündi ranimbo hoafi ra mahowa nindou ai himboriyei parihimboanei. Ranimboanahi ro siheimbo hihifi-hihifayah. Nga roana siheimbo se aboedi hohoanimo ra fifirindihindi samboanahi, nga moaruwai hohoanimo se fifirindhimboyei, nga yowani, saheheamboanahi hoafayah. ²⁰ God ana ngüsüfoambe afurife kifeimbi hohoanimo ra nimindühani asu ngiri amitata Satanimbo yirüna pühindu sihei yiri hoarehi hifinambondiri. Sihefi Adükarindi-mayo hipoambofe hohoanimo ra se-babidi mbimari-ndüramboane.

Nindou bidifiri ai Romohündambo hihifi hoafi koamarihendi

²¹ Ro mamiratüpuriyehoandeimbi Timoti ai siheimbo hihifarandüri. Asu Rusius, Seson, Sosipater mamiamboani wandi srambeahind-anemo ai siheimbo hihifi hoafi hoafemondüri. ²² Ro Tertius-anahi. Ro Porindi yafambehündi hoafi nda sahamindi heheamboanahi sürü papimarihandi. Adükarindi ndürinambo ro siheimbo hihifi hoafi nda hoafayahindüri. ²³⁻²⁴ Gaius ai siheimbo hihifi hoafi hoafeyundüri. Ro ahandi worambe-ane animboahi. Asu nindou bidifiri Godindi hoafi süngurihindeimbi ahandi worambe amboani mare rarahi arihündi. Erastus ai gafmani-yomondi kaki hifandi-randeimb-ani ndani ngoafihü asu sihefi wandafi Kwartus-ani ai siheimbo hihifi hoafi nda hoafefani.

Sihiri Godimbo aboed-ani mbisefimboane

²⁵ Asu ro Sisas Kraismbo aboedi hoafi hoafiya arihandi raninambo siheimbo God ai ngininda-mündürmbui. Dibo hoafi nda horombo ana dibo menjoroyo, nga asu hapondaniyo God ai ra semündü weindahimareandi. ²⁶ God koadürümbo-koadürümbo nüngumbü ai hoafimayuwa asu ahandi hoafiyomo-rundeimbi hoafi sürü papiru masihoemo raninambo dibo hoafi ra weindahi tüküme feyo asu nindou ai rana-hambo fifirimarihindi. Muḅguambo sirihündi ai hoafi ra anihondümbo-rhindühü süngumbirihindi yahuhayamboyu God ai ramareandi. ²⁷ God mamä ai fifireandeimbi hond-ani asu Sisasindi süngu muḅguambo si ahambo aboed-ani mbisefimboane. Nga anihond-ane.

1 Korin

Pas mamî Por ai Korin+hündambo sürü papîmarandî

¹ Ro Por-anahi God aiyu wambo Sisas Kraisîndî hoafi semîndî horambohünda kafoare hîningî-mareandîrî. ² Wandî wandafi Sostenes-dîbo nîmaremboanehî Kraisîndî nendî Korin ngoafîhü amarei sîheimbo pas nda sürü paparîhandî. God ai sîheimbo Krais-dîbo nîngombohünda wandî yangîr-anei yahu hîningî-mareandîrî. Ranîyu asu ai nindou muŋguambo sîhefî Adûkarî Sisas Kraisîmbo dîdîbafîyei arîhündî ranaheimbo ai-babîdîmbo nîngombohünda kafoare hîningî-mareandîrî. Adûkarî ranai ana ahei asu sîhefî muŋguamboani. ³ Ape God asu sîhefî Adûkarî Sisas Krais ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndîneandîrîhî asu ŋgusûfoambe afurîfembü hohoanîmo mbîsabîna-ndûramboane.

Por ai Godîmbo hîhîfarûrî

⁴ Sisas Kraisndî sünguyu sîheimbo God ai moanî hîpoambo-mareandîrî ranîmbo-hündambo-anîmbo asu ahambo sîheimbohünda muŋguambo si hîhîfirîhünî arîhandî. ⁵⁻⁶ Kraisîndî hoafi ro sîheimbo hoafîmehündürî ranana sîhei ŋgusûfoambe ŋgînîndî nîmarîndürîmboane. Se Krais-babîdî anîboadei ranî-süngu God ai ahandî hoafi hoafîyorambo asu ahambo fîfirîfembo moatükunî ra sîheimbo masagadürî. ⁷ Ranîmboaneî asu se sîhefî Adûkarî Sisas Krais ai weindahî tükûfemboayu ranahambo hîmboyeihî asu se-ana moai Yifiafî Aboedîndî-mayo moatükunî ra mbonîmbo-rîhümündî, ŋga wanî. ⁸ Asu ai sîheimbo ŋgînîndî kîkîhî-ndamündündürî nûngu ŋgumbo bîdîfirîranî si asu ai kosîmbo tükûfiyuambe ŋgîrî se hütîyei mbûsu. ⁹ Asu ai nînî-moatükunî hoafayu ai randeambui. Ahandî nîmorî Sisas Krais sîhefî Adûkarî-babîdî wudîmbeyeia yahuhayamboyu ai sîheimbo mborai mehündürî.

Kraisîndî nendî ai yîkürübümehîndî

¹⁰ Wandafi mamî, sîhefî Adûkarî Sisas Kraisîndî süngu sîheimbo hütî hoafayahandürî. Muŋguambo se mamî hohoanîmo ranî yangîr-anîmbo hohoanîmondeî. Ŋga asu se yîkürübündei wakîndîhîmboyei. Se moanî mamî hohoanîmo süngu-anîmbo moanî mamîmbondahi nîmboeî. ¹¹ Wandafi mamî, nindou bîdîfirî Kroendî worambeahîndî ai hoafîmehündürî sîhei mbusûmo sîmborî hoafi hohoanîmo engoro ranahambo. ¹² Awi ro ndarîhe hoafayahî: Nindou mamamî se ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo hoafîyo hoafîmayeî. Ŋgorü ai hoafîyohü yahoya, “Roana Porîndî süngueheandî,” ŋgorü ai, “Roana Aporosîndî süngueheandî,” ŋgorü ai, “Roana Pitandî süngueheandî,” asu ŋgorü ai, “Roana Kraisîndî süngueheandî,” ranî hoafi hoafîmayeî. ¹³ Asu Sisas Krais ai yîkürübü-reandeîmbîyu? Asu Por ai sîheimbo-hündambo nîmî keîmbî karîhendeîmbîfîhî yîfîyuwai? Porîndî süngurîhorî-rîhündêmbîmboyahî hundürîyeî-ai? ¹⁴ Ro moai sîheimbo ana dabo hundürîhandürî, ŋga Krispus asu Gaius ahafanîmbo yangîrîhapîrî hundürî-marîhapîrî. Ranîmbo-hündamboanahî ro Godîmbo hîhîfarîhünî. ¹⁵ Ranîmbo-hündambo-anîmbo nindou mamî ai ŋgîrî wandî ndürînambo hîmonî hundürîmayeî mbûsü haya hoafîndu, ŋga wanî. ¹⁶ Awi yînî, ro Stefanosîyu asu ahandî fikîmînîndî aheimbo amboanî hundürî-marîhandürî, ŋga nindou amurambo hundürî-yondürîmbo ana, moai hohoanîmoyahî. ¹⁷ Sisas Krais ai wambo moai nindou hundürî-yondürîmbo koarîhendîrî, ŋga aboedî hoafi ra bokarîhefembo-hündamboyo koamarîhendîrî. Ŋga roana, fîfirîundeîmbî nindou tîkai hoafîyomo arundî nahurai ranî hoafi moai hoafîya rîhandî. Ranîmbe-mbonana asu Sisas Krais nîmî keîmbî karîhendeîmbî-fîhî yîfîmayu ranai ŋgînîndîmbeyu-poanî.

Krais ana Godɪndɪ ɲɔɲɪndɪ-ani

¹⁸ Sisas Krais nɪmɪ keimbi karihɛndeimbɪfɪhi yɪfɪmayu hoafi ranana nindou moaruwaimbo-femboayei ranaheimbo hɪhɪndɪ hohoanɪmo-anɛndɪri, ɲɔ asu nindou God ai aboedambo-reamuneimbɪ sɪhefɪmbo ana ranɪ hoafi ra Godɪndɪ ɲɔɲɪndɪ-anemuni. ¹⁹ Bukambe yare hoafɪyowohũ yahoya, “Hɪfɪnɪndɪ ndorɪhi hohoanɪmoyeimbɪ-yei ndofe hohoanɪmo ranana moaruwaimbo-ndɪheandũhɪ asu nindou hɪfɪnɪndɪ aboedɪ hohoanɪmo-yomondeimbɪ-yafe hohoanɪmo ra gɪgɪranambo-ndɪheamboyahɪ,” meho. ²⁰ Refe-anasɪ asu nahi ndoru hohoanɪmoyomo-rundeimbɪ manɪɲgomoa? Asu ahɪnũmbɪ fɪfɪrundeimbɪ nindou amboanɪ nahiyomo anɪɲgomoa? Asu nahiyomo hɪfɪ ndanɪhũndambo sɪmborɪ hoafi nafɪru-rundeimbɪ anɪɲgomoa? Nindou hɪfɪ ndanɪhũ anɪmboei ranahei ndofe hohoanɪmo ranahambo God ai hɪhɪndɪ hohoanɪmo-ane yahu nafuimayu!

²¹ Godɪndɪ ndofe hohoanɪmo sũɲɲuyo hɪfɪ ndanɪhũndambo nindou ndorɪhi fɪfɪrɪhɛndeimbɪ ai ahei hohoanɪmonambo yaɲɲɪrɪ ɲɲɪrɪ Godɪmbo fɪfɪrɪndɪhorɪ. Hoafi ro hoafɪyefɪ arɪhundɪ ra nindou ranahambo hɪhɪndɪ hohoanɪmo-ane aseɪ, ɲɔ God ai yɪfɪrɪyu haya nindou Kraisɪmbo anɪhondũmbo-arɪhorɪ ranaheimbo aboedambo-ndɪheandũrɪ-mboyahɪ, mehu. ²² Hoafi ranahambo anɪhond-ane yahombohũnda Suda ai hepũnɪfeimbɪ moatũkunɪ ranɪmboanemo hoeindɪhu ehomo, ɲɔ asu Grik ai fɪfɪrɪfe hohoanɪmo ranɪmboanemo yɪfirayomo. ²³ ɲɔ sɪhefɪmbo ana Sisas Krais nɪmɪ keimbi karihɛndeimbɪfɪhi yɪfɪmayu ranahamboane ro bokarɪhehu arɪhundɪ. Ranɪ hoafi ranane Suda-yomondɪ hohoanɪmo ranahambo mamɪkarapurɪ arandɪ. Asu Grik ana ndanɪ hoafi ndanahamboya ranɪ-moatũkunɪ ana hɪhɪndɪ hohoanɪmo-ane yahomo houmbo hohoanɪmo-yomondũhanemo. ²⁴ ɲɔ asu sɪhɪr-aneɪ, Sudahũnd-aneɪ asu Grikɪhũnd-aneɪ muɲɲuambo sɪhefɪmbo God ai mborai mehumunɪ ra hɪmborɪyeifembũ sɪhefɪmbo ana Krais ai Godɪndɪ ɲɔɲɪndɪ moatũkunɪyu haya, asu ahandɪ ndofe hohoanɪmo-ani. ²⁵ God ai hɪhɪndɪ hohoanɪmombayu-mbonana, ahandɪ hohoanɪmo ra nindou-yei ndofe hohoanɪmo ɲɔasũnde. Asu God ai kehurɪmbeyu-mbonana, ahandɪ kehurɪ ra nindou-yei ɲɔɲɪndɪ ɲɔasũnde.

²⁶ Wandafɪ mamɪ, se ndandɪhi hohoanɪmondeɪ sapo horombo sɪheimbo God ai hoafɪmayundũra ahandɪ nindou tũkũmehɪndɪ ranɪmbo. Sɪhei mbusũmo nindou afɪndɪ ai hɪfɪnɪndɪ hohoanɪmo fɪfɪrɪhɛndeimbɪ-yeipoanɪ. Nindou afɪndɪ ai ɲɔɲɪndɪ-yeipoanɪ. Nindou afɪndɪ ai adũkarɪ ndũrɪmbɪ-yeipoanɪ. ²⁷ ɲɔ asu hɪfɪ ndanɪhũndambo nindou ai hohoanɪmoyeɪhɪ hɪhɪndɪ hohoanɪmoyeimb-aneɪ maseɪ ranaheimbo God ai moanɪ hohoanɪmoyu haya masemũndũndũrɪ ndorɪhi hohoanɪmoyeɪ-rɪhũndeimbɪ nindou aheimbo amoanɪɲɔambo-fendũrɪmbo-hũnda. Asu hɪfɪ ndanɪhũndambo nindou ai ra ɲɔɲɪndɪkoate-yeimb-ane maseɪ ranaheimbo God ai hohoanɪmoyu haya masemũndũndũrɪ nindou ɲɔɲɪndɪ hɪfandɪ-rɪhũndeimbɪ aheimbo amoanɪɲɔambo-fendũrɪmbohũnda. ²⁸ Ranɪyu asu ai hɪfɪ ndanɪhũ ndũrɪkoate-yoweimbɪ moatũkunɪ ranɪyo, asu nindou ai ranɪ-moatũkunɪ ana moanane seihũ yiboaruko-marɪhɪndɪ ra God ai masemũndu nindou ai aboedɪ hamɪnd-ane maseɪ ranahambo hɪfɪnambo-fembohũnda. ²⁹ Ranɪ-mayowamboane nindou mamɪ ai ɲɲɪrɪ Godɪndɪ hɪmboahũ ahandɪhoarɪmbo borɪndu. ³⁰ ɲɔ God ai sɪheimbo Sisas Krais-babɪdɪ hɪnɪɲɲɪmarear-aneɪ. God ai ahambo sɪhefɪ fɪfɪrɪfe hohoanɪmo, Godɪndɪ hɪmboahũ mbumundɪ nɪɲɲo hohoanɪmo, sũrũhoeimbɪ hohoanɪmo sũɲɲufembo hohoanɪmo, asu aboedambo-femunɪmbo hohoanɪmo ranahambo nɪmɪndɪmborɪrɪ hɪnɪɲɲɪmarɪrɪ. ³¹ Ranɪmboane Godɪndɪ hoafi ai hoafɪyohũ yahoya, “Nindou ai borɪmboayu ana, ai Adũkarɪmbo yaɲɲɪr-anɪmbo borɪmbiyu-wamboane,” meho.

2

Por ai Sisas yɪfɪmayu ranahambo hoafɪmayu

¹ Wandafi mamî, sapo sîheimbo sowana sühühühi Godîndî-mayo dîbohîndî hoafi hoafiyahühi ro moai ndorîhoeimbi hamîndî hoafi nahurai hoafiyahi asu moai hohoanîmo ndorîheandeimb-anahî sahehea hoafiyahi. ² Ro se-babîdî nîmboambo ana rarîhe hohoanîmoyahühiya, ngîrî ngorü-moatükunîmbo yamundîheandî, nga Sisasîmbo asu ai nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî yîfîmayu ranahambo yangîr-anîmbo yamundîheamboyahî, masahi. ³ Ro sîheimbo-so nîmboahambe hamîndî kemîndîkoate-yahühi hîhamîndarî kapeihîyahî manîmboahi. ⁴ Ro yamundîheandühi asu bokarî-marîheheandî ra fîfirundeimbi nindou-yomondî-mayo fîfirîfe hoafînambo-yopoanî hoafîmayahi. Nga ro hoafiyahane Godîndî Yîfiandî ngînîndînambo ratüpurîmayahi ranai wandî hoafi anîhond-ane yaho nafuimeyondürî. ⁵ Sîhei anîhondümböfe ra se nindou-yei fîfirîfe hohoanîmonambo tüküfembo moeisahi, nga Godîndî ngînîndînambo-anîmbo tükümbîfeyo-wamboane.

Godîndî ndofe hohoanîmo

⁶ Nga nindou ngînîndîmbo-yahindeimbi aheimboane ro ndofe hohoanîmo hoafi ra hoafiyahandürî arîhandîsî, nga ndofe hohoanîmo ranana hîfî ndanîhündambo-yopoanî asu hîfî ndanîhündî bogorîyafe-mayopoanî. Nga ahei ngînîndî afure arandî. ⁷ Godîndî ndofe hohoanîmo-ane yamundîhe arîhandî. Hohoanîmo ranana dîbo mengoro-ane. God ai munju-moatükunî nafîkoate-yuambeyo ai ranî ndofe hohoanîmo ranahambo sîhefîmbo ai ndürümbî mbîmariamboane yahuhaya ahandî hohoanîmonambo yangîrî hoafîyu masîhendî. ⁸ Hîfî ndanîhündambo nindou bogorî mamî ai-amboanî ndofe hohoanîmo ra moai fîfireandî. Asu ai fîfirîmbarumbonana ngîrî nindou Adükarî hîmboamupuimbo-randeimbi-mayu ra sowaründümo houmbo nîmî keimbi karîhendeimbi-fihî parüwurî, nga wanî. ⁹ Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya,

“Nindou Godîmbo hohoanîmo parîhorî-rîhoreimbi ranaheimbo ai afîndî moatükunî didîboadore masîhendî.

Ranî-moatükunî ra hîmboarî ai moai hoeireandî,
hîmboambe ai moai hîmborîyo

asu nindou-yafe hohoanîmonambo yangîrî moai tüküfeyo,”

Aisaia 64:4

meho. ¹⁰ Hoafi ra ai dîbo mengoroyosî, nga Yîfiandî Aboedî ranahandî ratüpurînamboyo God ai ranî-moatükunî ra nafuimemunî. Yîfiandî Aboedî ranai ana Godîndî hohoanîmo dîbo engoro amboanî kokondambo hoeindeamboe. ¹¹ Nindou ngorü ai ngîrî ngoründî hohoanîmo amaro ra fîfirîndeandî, nga yîfiandî ahandî fiambe amarondo ranai-anîmbo ahandîhoarî fîfirîndeamboe. Mare yahuraiane nindou ai moai God hohoanîmoayu ra fîfirîhîndî, nga ahandî Yîfiandî Aboedî ranane ahandî hohoanîmo ra fîfîreamboayo. ¹² Sîhîrî ana hîfî ndanîhündambo yîfiandî ranana moai sahumîndefî, nga Yîfiandî God ai koamarîhemunî ranîyo masahumîndefî. Sapo God ai nîne-moatükunî masemunî ra fîfirîferambohünda. ¹³ Ranîmboane sîhîrî ngîrî hoafîndefühî nindou-yafe hohoanîmo hoafînambo yamundîhundî, nga Yîfiandî Aboedîndî yamundîfe hoafi rananîmbo nindou Godîndî Yîfiandî ahei fiambe nîmarîndüreimbi ranaheimbo Godîndî moatükunî fîfirîfe hoafîmboane.

¹⁴ Nga nindou Yîfiandî ahandî fiambe nîmarîkoate-yondoweimbi ranai ngîrî Godîndî Yîfiandî sai-randeimbi moatükunî ra ndemündu. Nindou aiana ranî-moatükunî ra ngîrî ndonde fîfirîndeandî. Nga ahambo hîhîndî hohoanîmo nahuraindîmboe. Nga Yîfiandîndî warî-süngu yangîr-anîmbo nindou ai ranî-moatükunî yîbobondeandühi fîfirîndeambui. ¹⁵ Nindou düdi ai Yîfiandî Aboedî ra ahandî fiambe amarondo ana, ai munjuambo moatükunî yîbobondeambui, nga asu nindou ngorü ai ngîrî ahandî hohoanîmo yîbobondeandî. ¹⁶ Godîndî hoafi yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou düdi Adükarîndî hohoanîmo fîfîreamboayu-a? Nindou dîdai ahambo yamundîmandira?” Nga sîhefîmbo ana awi Kraisîndî hohoanîmo ra ngusüfoambe nîmarîmunîmboane.

3

Kraisindi nendiyafe ratüpuriyu-randeimbi ana Godindi ratüpuriyu-randeimbani

¹ Wandafi mamî, horombo ana ro ngîrî sîheimbo Yifiafi Aboedi nîmarîndüreimbîmbo hoafiyahandürî arîhandî nou hoafiyahandürî. Ro nindou ai hîfi ndanîhündambo hohoanîmoyeimbî asu nîmoakîdîbou nahurai sîheimbo hoafîmehandürî. ² Awi ro sîheimbo kehurî sesî safîyo moangui-marîhandürî, nga nîmboe sapo se moai ngînîndî sesî sesîmbo tüküyahindî hapondanî amboanî. ³ Nga hapondanî ana awi se nindou hîfi ndanîhünda anîmboei nahurai-anei. Wandafi ngorûmbo moaruwaimbofi hohoanîmo asu sîheihoarî sîmborî hoafî ranana awi sîhei mbusûmo yanggoromboane. Hohoanîmo ranana nindou hîfi ndanîhündambo hohoanîmo asu wamîndafi hohoanîmo ranane hîfandarîhündî. ⁴ Nindou mamî ai hoafiyuhüya, “Roana Porîndî süngueheandî.” Asu ngorû ai hoafiyuhüya, “Roana Aporosîndî süngueheandî.” Ranî hohoanîmo se hohoanîmoayei ranana nindou hîfi ndanîhündamboyafe hohoanîmo-ane hohoanîmoayei.

⁵ Se ranahambo ndondîhi hohoanîmondei. Aporos ra nindou düdia? Asu ro Porînda ro didiyaha? Roana moanî Godîndî ratüpurîmbo yangîrî nindou-anehî. God ai yîhoefîmbo ratüpurî masemun-ane asu yîhoefî ratüpurî ranî-sünguyei se Sisas Kraisîmbo anîhondûmbo-marîhorî. ⁶ Ro nûmbürî mamî ranambe hoarî hîfi-kamarîheandî. Asu Aporos ai wohîmarîhendî. Nga asu Ape God aiyu ranî-moatükunî ranahambo botîmareanda adûkarî tüküme Feyo. ⁷ Ranîmboane nindou ai nînî mangîrîyo hîfi-karareand-ane asu woharîhendî ranai ana ndürîmbîyupoanî, nga wanî. Nga sapo God ai ranî-moatükunî ranahambo botîreandanî tüke Feyo ranai yangîrî-ani ndürûmbî hamîndayu. ⁸ Nga nindou düdi mangîrî hîfikare asu nindou düdi wohîrîhai arandî ranî yimbu ai moanî sîmogodî nindou-anafanî. Nga nindou ranahafanîmbo God ai ahandîhoar-anîmbo sünguna nîne ratüpurî ai ratüpurîmefanî takînî dagapîrîmbui. ⁹ Roana mamîmboyaho hohoa Godîndî ratüpurî ratüpurayehî, nga seana Godîndî nûmbürî, asu worî nahurai-anei.

Godîndî ratüpurîyei-rîhündemb ai worî worîmboru-rundeimbî nahurai-anei

¹⁰ Godîndî moanî hîpoambofe-namboyahî ro nindou aboedi worîmbora-randeimbî nou tükümeheandî. Ranîyahî asu ro kambohoanî boatei ngînîndî mafeburaheandî. Ranîyo asu nindou ngorû ai kambohoanî ranîwamî worî mafondeandî. Nga nindou mamamî düdi worîmboarandî ranai moanî ndonde hoeindeandühî worî ra worîmbondandî. ¹¹ God ai mbusûmo kambohoanî hondü ngînîndî mafondîrî ra Sisas Krais-ani, nga asu kambohoanî ngîrî asükai nindou ai yahurai fondeandî. ¹² Nindou bîdîfîrî ai gor, sirfa, nîmoei kaki afîndî fihî koarîhefembo ranîmbo ranîwamî worîmbo-ndühümboyei. Nga asu nindou bîdîfîrî ai nîmî, wohî asu ahurîndambo nîmîndî ranînambo worîmbo-ndühümboyei. ¹³ Rananîmbo nindou ai nîne-moatükunî nüngunahuraiyo ratüpurîyei hîningîmarîhindî ra Krais tüküfi sîmboanî weindahî tükündîfemboe. Asu ranî si weindahî tüküfe sîmboan-anîmbo God ai hai nahurai ahei ratüpurî ra rande hoeinde-andürîmbui. Rananîmbo ai nahanîyo aboedi safayo ranahambo hoeindeambui. ¹⁴ Asu nindou ai kambohoanî ranîwamî worîmbo-rîhündanî asu worî ahei ranai hai tîkîrîkoate-ayo ana, nindou ranai takînî ndahümündimboyei. ¹⁵ Nga asu nindou ahei ratüpurîmayei ra hai tîkîrarandî ana, asu ai ranahandî takînî ngîrî ndahümündî. Nga asu aheihoarî ana haiambeahîndî hürarîhehindî nouehîndî ana, aboedambo-ndahimboyei.

Sîhîrî Godîndî wor-aneffî

¹⁶ Se fîfîrîhindai, seana Godîndî wor-anei, nga asu ranane Godîndî Yifiafi ranai sîhei mbusûmo amaro. ¹⁷ Nga asu nindou düdi ai Godîndî worî ra moaruwaimbo-areandî

ana, asu sɪmborɪ God ai nindou ranahambo moaruwaimbo-ndirũmbui. Godɪndɪ worɪ ana ahandɪ yangɪr-ane asu seana ahandɪ wor-aneɪ.

Sɪhɪrɪ ɳɳɪrɪ nindoumbo adũkar-aneɪ mbɪsefɪ

¹⁸ Se sɪhei fimbo tɪkai hoafɪndeimboyei. Sɪhei mbusũmo nindou mamɪ ai hɪfɪ ndanɪhũndambo hohoanɪmo sũngurandũhɪ yare hohoanɪmoyuhũya, “Roana fɪfɪrɪheandeimb-anahɪ,” ehu ana, nindou ranai awi nindou-yei hɪmboahũ hɪhɪndɪ hohoanɪmoyu-randeimbɪ nahurai tũkũmbɪfɪ-yuwamboane. Rananɪmbo asu ai Godɪndɪ hohoanɪmoambe fɪfɪreandeimbɪ nindou hondũ tũkũndɪfimbui. ¹⁹ Hɪfɪ ndanɪhũndambo aboedɪ fɪfɪrɪfe ranana Godɪndɪ hɪmboahũ hɪhɪndɪ hohoanɪmo nahurai-ane. Godɪndɪ hoafɪ yare hoafɪyowohũ yahoya,

“Fɪfɪrũndeimbɪ nindou ai wosɪhoaforɪ hoafɪyomo arundɪ,

ɳɳa God ai ahamundɪ hohoanɪmo moaruwaimbo-ndeapurɪmbui,” *Job 5:13*

meho. ²⁰ ɳɳa Godɪndɪ hoafɪ asũkai yare hoafɪyowohũ yahoya,

“Adũkarɪ ai fɪfɪreamboani fɪfɪrũndeimbɪ nindou-yomondɪ hohoanɪmo ranana

nɪmɪndɪ aboedɪ fɪfɪrɪfekoate-ane,”

Buk Song 94:11

meho.

²¹⁻²² Se ɳɳɪrɪ ɳɳorũ nindou ranɪmbo borɪndei, ɳɳa Por, Aporos asu Pita muɳguambo ra sɪheimbo fehefembo awi sɪhei-anemo. Yɪnɪ, ɳɳa muɳguambo moatũkunɪ sɪheimbo fehefembo sɪhei-ane. Hɪfɪ, yangɪrɪ nɳɳo, yɪfɪ, hapondan-ane asu sũngunamboane muɳgu-moatũkunɪ ra sɪhei-ane. ²³ Asu se Kraɪsɪnd-aneɪ asu Kraɪs ai Godɪnd-ani.

4

Adũkarɪ ai ahandɪhoar-ani ahandɪ ratũpurɪyomo-rũndeimbɪ ahamumbo fɪfɪreapurɪ arandɪ

¹ Se yɪhoefɪmbo rahurai hohoanɪmondei: Ai Kraɪsɪndɪ ratũpurɪmbo nindou-anemo. Ai Godɪndɪ hoafɪ dɪbo meɳgoro ranahandɪ hɪfandɪru-rũndeimb-anemo.

² ɳɳa nindou hɪfandɪmboayu ahandɪ ratũpurɪmbo hohoanɪmo ana ndahurai-ane. Ai nɳne ratũpurɪ hɪfandɪmboayu ana, ai ndore aboedɪ hɪfandɪ-mbɪrandamboane.

³ Se-aneɪ asu nindou hɪfɪhũndɪ hohoanɪmo sũngurɪhindeimbɪ ai wandɪ hohoanɪmo ranahambo yɪboboareandɪ ana, ra moanane asahɪ, ɳɳa asu ro moai wandɪhoarɪ rarɪhe yɪboborɪhe rɪhandɪ. ⁴ Ro moai nɳnɪ-moatũkunɪ moaruwai ramarɪheandɪ ra hohoanɪmoyahɪ, ɳɳa asu ɳɳɪrɪ ro wandɪhoarɪ randɪhe hoafɪndahũhɪya, “Roana nindou mbumundɪ hamɪnd-anahɪ mbɪsahɪ, ɳɳa wanɪ.” Wandɪ ratũpurɪ yɪbobofe ra

Adũkarɪ yangɪr-anɪmbo randeambui. ⁵ Ranɪmboane asu ranɪ si ra awi tũkũfekoate-yoambe ana, se nindou ɳɳorũndɪ hohoanɪmo yɪbobofendũrɪpoanɪ, ɳɳa Adũkar-anɪmbo kusũ sɪmboanɪ yɪbobondearɪmbui. Ai-anɪmbo muɳgu-moatũkunɪ dɪbo eɳgoro ra ndemũndũ si nɳɳoanɪ dɪgembui. Rananɪmbo asu ai muɳguambo nindou-yafe ɳɳusũfoambe hohoanɪmo ra weindahɪndeambui. Ranɪ-sɪmboanɪ anɪmbo God ai nindou mamamɪ ahei hohoanɪmo ranahambo aboed-ane mbũsũmbui.

⁶ Wandafɪ mamɪ, ro sɪheimbo farɪhefe-ndũrɪmbo hohoanɪmoyahũh-anahɪ asu Aporos-dɪbo yɪhoehɪ fimbo muɳgu hoafɪ ranahambo hoafayahɪ. Se yɪhoehɪmbo hohoanɪmo-ndũhɪmunũh-anɪmbo asu mbumundɪ hohoanɪmo ranɪ yangɪrɪ sũngundɪhɪndɪ hoafɪ mamɪ hoafɪmayo nou “Godɪndɪ bukambe hoafɪmayo ra wudɪpoapondɪhɪ sũngundɪhũndɪ,” meho. Ranɪmboane asu se nindou ɳɳorũmbo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪndeihɪ asu ɳɳorũmbo moaruwaimbo-ndɪhorɪmboyei. ⁷ Wandafɪ mamɪ, moai nindou ɳɳorũ sɪhambo ɳɳorũndɪ hɪmboahũ adũkarɪmbore hɪnɳɳɪreandũrɪ. Asu se nɳnɪ-moatũkunɪ Godɪndɪ-mayo semɪndɪkoate-mayeia? Asu se Godɪndɪ-mayo yangɪrɪ nɳne-moatũkunɪ asahũmũndɪ ana, asu nɳmboe se ranɪ-moatũkunɪ ra sɪheihoarɪ nɳmɪndɪhanefɪ sei hei sɪheihoarɪmbo borayeia?

⁸ Se rar̄hi hohoan̄moyeih̄i seiya, “Roana ndeara mun̄guambo moat̄ukun̄i naf̄ir̄ihum̄i-ndefomboanef̄i. Roana God̄ind̄i-mayo aboed̄i-moat̄ukun̄i sahum̄indef̄i hohu af̄indeimbanef̄i. Roana ndeara ad̄ukar̄i bogor̄imboyahu t̄ük̄yahumboanef̄i,” maseisi, n̄ga roana ad̄ukar̄i bogor̄ikoate-aneŋ̄i. Seana an̄ihond̄umbo ad̄ukar̄i bogor̄imbondahi n̄iboadei an̄imbo asu ro se-bab̄id̄i bogor̄imbondahu n̄imboefomboanesi. ⁹ Ro rar̄he hohoan̄moayah̄i, Kraisīnd̄i hoafī sahum̄indef̄i hefī-r̄ihundeimbi ȳihoef̄imbo ana God̄ ai h̄if̄in̄i hond̄ü h̄in̄n̄ḡimareamun̄i. Roana kotambe papī-hoafīyomun̄i mbur̄imbo h̄ifokoefemuna s̄ünambeah̄ind̄i nend̄i asu nindou-yei h̄imboah̄ü ȳif̄imbo nahurai-aneŋ̄i. ¹⁰ Kraisīmbo far̄ihefemboh̄ünda ro h̄ih̄ind̄i hohoan̄moyefeimbi nahurai-aneŋ̄i, n̄ga se rar̄hi hohoan̄moyeih̄iya, “Ro Kraisīnd̄i hohoan̄mo f̄if̄ir̄ihundeimbi nindou hond̄ü t̄ük̄yahumboanef̄i,” maseisi. Roana n̄gin̄ind̄iyef̄ipoan̄i, n̄ga seana n̄gin̄ind̄i saf-aneŋ̄i. Seana nindou nd̄ür̄imbanei, n̄ga roana nindou ȳihoef̄imbo moaruwaimbo-r̄ihimuneimb-aneŋ̄i. ¹¹ Horombo piyo haya ho-hombo hapondan̄i amboan̄i ro wembomboyef̄üh̄i am̄indas̄ümo k̄ik̄ire yapar̄imar̄ihemun̄i. Asu hoear̄i amboan̄i won̄imbi moaruwai maḡüd̄ühund̄i. Ai ȳihoef̄imbo war̄i momond̄ifekoate pakar̄ihamun̄i marund̄i. Ro moai aboed̄i ndor̄ihu n̄imareŋ̄i. ¹² Roana ȳihoef̄i war̄inambo rat̄üpur̄i ra t̄in̄j̄ir̄ifoyef̄i mar̄ihund̄i. Ai ȳihoef̄imbo tir̄ifoefe hoaf̄ir̄ih̄ümunan̄i asu roana aheimbo s̄imbor̄i aboed̄i hoaf̄imehund̄ür̄i. Ai ȳihoef̄imbo moaruwaimbo-r̄ihimunan̄i asu moanane sef̄üh̄i n̄gin̄ind̄i man̄imboef̄i. ¹³ Ai ȳihoef̄imbo amon̄gon̄i hoafīyah̄ümunan̄i asu ro s̄imbor̄i aheimbo hoafend̄üh̄i hoafīyahund̄ür̄i mar̄ihund̄i. Roana mun̄guambo nindou-yei h̄imboah̄ü yaf̄is̄uhum̄i nahurai-ayef̄i. Ro horombo piyef̄i hohu d̄üd̄übudeimbi nahurai-ayef̄i.

Korin̄h̄ünd̄i ai Por̄ind̄i hohoan̄mo ra s̄üngumb̄ir̄ihind-amboane

¹⁴ Se amoan̄n̄gi-mbeyeiya saheheambo-yah̄ipoan̄i ro pas nda s̄ür̄ü paparihand̄i. N̄ga s̄iheimbo d̄id̄iboadond̄ihear̄ü samboanah̄i se wand̄i n̄gus̄üfoah̄ünd̄i n̄imori nou s̄ür̄ü nda paparihand̄i. ¹⁵ Kraisīnd̄i hohoan̄mo s̄üngumbo s̄iheimbo 10,000 nindou h̄ifand̄iyond̄ür̄imbo an̄imboeisi, n̄ga af̄ind̄i ham̄ind̄i yahurai boaḡireimbi-yeipoan̄i, n̄ga wan̄i. Ro God̄ind̄i hoafī aboed̄i ra hoafīmeha h̄imbor̄iyei mbur̄ih̄ü Kraisī-bab̄id̄i an̄imboei ran̄i-s̄üngumbo ro mam-anah̄i s̄iheŋ̄i ape nahurai-ayah̄i. ¹⁶ Ran̄imboanah̄i ro s̄iheimbo h̄üti hoafayahand̄ür̄i wand̄i-mayo hohoan̄mo nda sahum̄ündi mbur̄ih̄ü ran̄i-s̄üngu mb̄ihahabudia saheheambo. ¹⁷ Ran̄is̄üngumboanah̄i haponda ro s̄iheimbo sowana Timoti koamar̄ihahina as̄üfu. Aiana Ad̄ukar̄imbo s̄üngunambo wand̄i n̄gus̄üfoah̄ünd̄i n̄imori nahurai aboed̄i rat̄üpur̄iyu-randeimb-ani. Ai-an̄imbo ro Kraisīnd̄i s̄imbor̄i hohoan̄mo s̄üngur̄ih̄i asu ahand̄i nend̄i mun̄guambo h̄if̄ih̄ü yamund̄ihe ar̄ihand̄i ra s̄iheimbo as̄ukai hohoan̄mo bot̄indear̄ümbui.

¹⁸ Awi b̄id̄if̄ir̄i aiana wamboya aiana n̄gir̄i ȳihoef̄imbo sowana d̄üfu sei hehimboanei asu ai ahei fimbo bor̄iyei wak̄ir̄ih̄i ar̄ih̄ünd̄i. ¹⁹ N̄ga asu God̄ ai yifirayu ana, ro s̄iheimbo sowana n̄imai t̄ük̄ünd̄aheamboyah̄i. Asu ran̄an̄imbo nindou ahei fimbo bor̄iyeyimbi-yei n̄gin̄ind̄i ra ro tür̄üboadihe f̄if̄ir̄ind̄i-heamboyah̄i. N̄ga ahei hoafī ranana moanane. ²⁰ God̄ ai n̄gin̄ind̄i h̄ifandarand̄i ranana hoafī yanḡir̄iyopoan̄i, n̄ga wan̄i. N̄ga n̄gin̄ind̄i moat̄ukun̄i saf-ane. ²¹ N̄ga se n̄in̄i hohoan̄momboyei hohoan̄moayeia? Asu se s̄iheŋ̄i hohoan̄mo ra d̄id̄iboadofekoate-yeiyani ro n̄im̄ihari sem̄ind̄i hefembo s̄iheimbo d̄id̄iboado-fend̄ür̄imboyo hohoan̄moayeŋ̄i? Asu se s̄iheŋ̄i hohoan̄mo ra d̄id̄iboado-nd̄ihindan̄i ro s̄iheimbo h̄imboari hoafend̄üh̄i h̄ipoambofe hohoan̄mo sem̄ind̄i hefembo s̄iheimbo sowana s̄ifombo ran̄imboyei hohoan̄moayeŋ̄i?

5

Nimoreh̄i sis̄ih̄imo hohoan̄mo Korin̄ n̄goaf̄ih̄ü en̄goro

¹ Sîhei mbusümo ana nîmorehî sîsîhîmo hohoanîmo hoafî ranane yangorî wakareandî. Ranî-moatükunî ra moai nindou Godîndî hoafî süngufekoate ana rarîhi rîhündî. Nindou mamî ai afîndandî nîmorehî hürämündü marandî hoafî nahurai hîmborîmayahî! ² Asu awî se sîhei fimboanei borayei. Nga awî se afîndî hohoanîmondeihî aranîndei. Asu sapo nindou düdi ai sîhei mbusümo moaruwai ranî hohoanîmomayu ranahambo sîheiambeahîndî hündîhorîmîndei hîmboranambo-ndîhorî. ³ Roana wandî fi-ane angunayahî, nga wandî hohoanîmo ana se-babîdîmboane engoro. Sîhefî Adükarî Sisas Kraisîndî ndürînambo ro sapo nindou sîhei mbusümo moaruwai hohoanîmomayu ranahambo papîrîhinühî tîngîrîfo asahando mamî ranîhü se-babîdîmbo nîmboambo hoeirîheambo nou. ⁴ Awî se mamî fandîhindan-anîmbo asu ro hohoanîmonambo se babîdî fandîhundani sîhefî Adükarî Sisasîndî ngînîndî ranambo ai akîmî sîhîrî-babîdî nüngumbui. ⁵ Rananîmbo asu se nindou ranahambo Satanîndî warîhündîhorî ahandî moaruwai hohoanîmo ranî-sünguna ahandî fi ranai moaruwaimbo-ndîfimbuisî, nga yifiafî ranai Adükarîndî si tüküfe sîmboanî aboedambo-mbîfeyowamboane.

Korin ai nindou moaruwai ranahambo yîhîrîmbîrî-horamboane

⁶ Awî se borayei habudi ranana aboedî hamîndî hohoanîmoyopoanî! Se fîfîrîhindî hoafî nda, “yis akîdou praua ambe parefeyo ana, bret muŋguambo ra fufudîgondîmboe.” ⁷ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu se moaruwai hohoanîmo yis wamîndafî nahurai ra fîfîrîndîhümündi pindîhindan-anîmbo asu se bret sîmborî nou aboedî hamîndî tükündahimboyei. Sapo aboedambo-femunîmbo sipsip nîmorî Krai ra hîfokoarüwuri sîhawurîmboanemo asu sîhefî God aboedambo-femunîmbo sesesîmbo si tüküme feyo. ⁸ Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhîrî ranî aboedambofembo si ranahambo hîhîfî-hîhîfîmbohündambo dîdîboado-ndîhumboane. Sîhîrî moaruwai hohoanîmo raguanambo-ndîhumboane Suda ai yis wamîndafî pimarîhindî nou. Sîhîrî yisîkoate bret nahurai tükündahumboyefî sapo ra ai anîhondümbö hoafîmbo asu dîdîboadofe ratüpurîmbo nou-ane.

⁹ Horombo ro pas sürü papîrîhî koarîheheandühî sahîya, “Se nindou nîmorehî sîsîhîmoyei-rîhündeimbi babîdî fîyimbu-ndeimboyei,” masahandürî. ¹⁰ Nindou muŋguambo hîfî ndanîhünda ai nîmorehî sîsîhîmoyomo-rundeimbi, hohoanîrîhindeimbi, hûmbuhünîyeyi-rîhündeimbi asu tîkai godîmbo hohoanîmoyei-rîhündeimbi, ranaheimbo muŋguambo hînîngîfe-ndürîmboyopoanî hoafîmayahî, nga wanî. Asu se nindou hîfî ndanîhündambo rahurai hînîngîfendürîmbo hohoanîmondeihî ana, hîfî ndanîamboanî hînîngîndîhindî. ¹¹ Nga roana ranahandambo nîmîndî hoafî sürü papîrîhandühî hoafîmayahî ana, ndanî hoafî ndanahamboyahî hoafîmayahî: Nindou mamî ranahambo se anîhondümbore-randeimbi wandafî sahündoweimbi ai nîmorehî sîsîhîmoyu arand-ane, hohoanîre arand-ane, tîkai godîmbo hohoanîmoyu arand-ane, tîrîfoefe hoafîyu arand-ane, asu bia sümündî haya mamîkarî hohoanîmoyu arand-ane, se ai-babîdî fîyimbu-ndeimboyei. Nga ai-babîdî nîmarî sesî sesîmbo amboanî kapeihîyahî yowanî masahî. ¹² Ai nîngü-nahurayo ranî hohoanîmo rana? Nindou düdi ai Godîndî nindou-yeyi mbusümo nîngokoate hîmboranî amaru ranahandî hohoanîmo yîbobofe ra wandî ratüpurîmbaiyo? Ai ra wanî. Nga nindou dîdîyeyi sîhei mbusümo anîboadei ranahei hohoanîmo yîbobombîrîhi-ndamboane. ¹³ Nindou hîmboranî amarei ahei hohoanîmo ana God ai yangîr-anîmbo yîbobondea-ndürîmbui. Nga Godîndî hoafî hoafîyohü yahoya, “Se-ana nindou moaruwai sîhei mbusümo anîngü ranahambo yîhîrîndîhorî,” meho.

6

Kraisndi nindou ana wandafi ngorumbo anihondumbofe-koateyeimbi-yei himboahü pap+hoafiyupoani

¹ Asu Kraisndi nindou seambeahndi mam+ ahambo hoafi engoro ana, nindou ranai ngiri Godndi nindou seambeahndi fukakiboenduri haya ngu nindou Godimbo fifirifekoate-aye ahei himboahü hoafi ahandi ra didiboadondeandi.

² Godndi nindou shiri süngunambo nindou hifi ndan+hü-ndamboyei hohoanimo yibobofendurimboayefi ranahambo awi se moai fifirihindiyoy? Anihond-ane, sapo se nindou hifi ndan+hündambo ahei hohoanimo yibobofembomaye ana, moani akidou hoafi yahurai tükufeyoani nimboe asu ra yibobofehü fifirifekoate-mayeia?

³ Asu sünambeahndi nendi-yomondi hohoanimo sünguna shiri yibobofembomaye ra awi se moai fifirihindiyoy? Asu ra adükar-ane, nga ranimbo-hündambo animbo haponda ndar+hu nimboefambe akidou ndahurai moatükun+ ra yibobond+humboane.

⁴ Asu akidou yahurai moatükun+ tükündifeyoani nindou Godndi hoafi süngufekoate-maye aheimbo sowana hoafi ra nimboe sahümündi aheia?

⁵ Seana amoan+ngikoate-ane, nga anihond-ane nda, sihei mbusümo sihei wandafi mam+ ai fifireandeimbi mbanüngu nin+yafani Kristen apodoho ranai simbori hoafiyafandan+ didiboado-fepir+imbohünda.

⁶ Asu ngorü Kristen ai ngorumbo pap+hoafimbo nindou Godndi hoafi süngufekoate-maye aheimbo sowana nindou ranai ahandi hoafi ra didiboado-fembohünda hu-marandi.

⁷ Se sihei wandafi ngorü ranahambo pap+hoafir+horühi simbori hoafiyei arihündi ranana awi Kraisndi hohoanimo ana münguna hifina hanimboane. Asu se nimboe aheimbo himboari yangiri hifandiyondüra siheimbo moaruwaimbo-fendurikoate-mayeia? Asu se nimboe aheimbo himboari yangiri hifandiyondüran+ sihei-mayo napo hühbühün+koate-mayeia?

⁸ Nga asu siheihorari-yei simbori hühbühün+yeih+ simbori moaruwaimbo-fir+maye, nga sihei Kristen wandaf-ane.

⁹⁻¹⁰ Anihondane, nga se ra fifirihindai, nindou moaruwai ham+ndaye ranai ana ngiri God ng+n+ndi hifandarandi ranambe ngei. Nindou didiyei ai nimoreh+ sisihimo hohoan+moyei, sanendi kabomombo didibafiyei, nimoreh+ nindowenihümbi simbori him+ndiyei, asu nindowenih+ bogo fiyimbu simbori moaruwai hohoan+moyomo, hühbühün+yei, nindou ngoründi napo hohoan+r+hi, bia sim+ndei hehi moaruwai mam+kar+ hohoan+moyei, nindou ngorumbo tir+foefe hoafiyei asu nindou ngoründi-mayo napo fufur+hümündi raro-r+hindeimbi nindou God ng+n+ndi hifandarandi ranambe ngiri ngei.

¹¹ Horombo ana nindou bidifiri se yahurai man+imboei-ane. Nga Adükar+ Sisas Krais asu Yifafi Aboedi ai sihei moaruwai hohoanimo ra popoaimar+heneandüra haponda se Godndi yangir-ane asu ahandi himboahü mbumund-ane.

Sihefi fi ana Godndi sürühoeimbi ratüpurimboane

¹² Nindou mam+ ai hoafinduhüya, “Roana moani ro hohoan+momayah+ süngu nin+moatükun+yo refemboayah+ ra randi+eamboyah+,” mbüsümbui. Yin+, nga refeana randowamboyafisi, nga müngu-moatükun+ se refemboayah+ ranana sihambo aboedi yangiri+yopoani. Yin+ ran+moatükun+ ra, ro hoafindahüh+ya, “Ro nin+moatükun+ refemboayah+ ra randi+eamboyah+si, nga asu ro ngiri n+ne-moatükun+ wambo hifandindandiri,” asahi.

¹³ Nindou ngorü ai afindi sesimbo hohoan+mondühüya, “Sesi ana bodombo-hündamboane, asu bodo ana sesimbo-hündamboane,” ehu. Yin+si, nga asu ran+moatükun+ ana God ai bidifiranambo si tükündifeyoani yibobo moendi+ndeapir+mbui. Nindou ranahandi fi ranana nimoreh+ sisihimo hohoanimo fi-yopoani, nga Adükarimbo ratüpurimbo fi yangir-ane. Asu Adükar+ ai fi ranahambo ratüpur+yuhü wudipoapore arandi.

¹⁴ God ai Adükarimbo yifihündi bot+mariri

ranimbo-hündambo-animbo asu s̄hefiimbo amboani ahandi nḡin̄indinambo mare yahurai bot̄indeamun̄imbui.

¹⁵ Se fifir̄ihindai, sapo s̄hei fi ranana Kraisīndi fi bīd̄ifir̄i kameihane? Asu ro Kraisīndi fi ra ndaham̄indi hehea n̄imoreh̄imbo dībo ho hohoan̄imo ranambe nga mad̄iheheyo? Nḡir̄indo ranana! ¹⁶ Nindou ahandi fi ra semündü haya hu n̄imoreh̄imbo dībomborand̄ühi ahandi fi ra n̄imorehi ranahandi fih̄i parareandi ra awi se fifir̄ifekoate wamboyei? Hoafi mam̄i ranai Bukambe yare hoafiyowohü yahoya “Nindou yimbu ahafe fi ranai mam̄i nahurai tükünd̄ifemboe,” meho. ¹⁷ Nga ranimboane nindou düdi ai ahandi fi ra Adükarīndi fih̄i parareandi ana, Adükarīndi hohoan̄imoambe mam-anafani. ¹⁸ N̄imorehi sis̄ih̄imo hohoan̄imo ra se refepoani. Nindou ranai amur̄i moaruwai hohoan̄imoayu ranana ahandi fi ran̄ifih̄i pareand̄ühiyupoani, nga n̄imorehi sis̄ih̄imoayu ranana ahandi hoari ahandi fi ra moaruwaimbo-reand̄ühani. ¹⁹⁻²⁰ S̄hei fi ra Yifiafi Aboedīndi wor-ayo ra awi se moai fifir̄ihind̄iyo? Sapo God ai Yifiafi Aboedī masagad̄uri s̄hei fiambe amarond̄uri. S̄hei fi ana s̄hei yanḡir̄iyopoani, nga God̄ind-ane, sapo ai s̄heimbo kak̄i adükarīnambo nahurai pem̄imayund̄uri. Ranimbo-hündambo-animbo s̄hei fi ranimbo n̄ine-moatükuni refembo God̄imbo ah̄in̄indei.

7

N̄imorehi sem̄indi hohoan̄imo hoafi

¹ Haponda ro pasambe hoafi sürü pap̄imar̄ihandi ranahambo dīdīboadondihe watapor̄imbo-nd̄ihand̄uri samboanahi. Nindou mam̄i ai n̄imorehi sem̄ind̄ikoate-ayu ana, ra aboedī saf-anesi. ² Nga s̄hei mbusümo n̄imorehi sis̄ih̄imo asu nindowenih̄i bīrabir̄i hohoan̄imo adükarī engoro ranimbo-hündambo-animbo, mam̄i nindowenih̄i ai n̄imoreh̄ümbi yanḡir̄imbiyomo-ndamboane. Asu n̄imorehi mam̄i ai amboani nindowenih̄ümbi yanḡir̄imbiyeyi-amboane. ³ Nindowenih̄i ahandi fi ranana ahandi n̄imorehi ranahandi fi-ane, nga ranimbo-hündambo-animbo nindowenih̄i ai ahandi fi ra kik̄ihem̄ind̄ipoani. Mare yahurai saf-ane n̄imoreh̄indi fi amboani ahandi nindowenih̄i ranahand-ane, nga ranimbo-hündambo-animbo n̄imorehi ranai-amboani ahandi fi ra kik̄ihem̄ind̄ipoani. ⁴ N̄imorehi aiana ahandi fi ra ahandi hoari h̄ifandamboyoani, nga wan̄i. Ahandi nindowenih̄i ai-ani h̄ifandamboayu. Mare yahurai-ani nindowenih̄i ai-amboani ahandi fi ra ahandi hoari h̄ifandamboyoani, nga ahandi n̄imorehi ai-ane h̄ifandamboayo. ⁵ Se n̄imoreh̄ühi asu anam̄ind̄üh̄indaf̄ine hena, s̄ihafehoari s̄ihafe fi ra simbor̄i dībokor̄uri-ndamboyafe. Yin̄i, asu se s̄ihafehoari fi ranahambo bod̄ifohü kik̄ihem̄indi mbur̄umbo God̄imbo dīdībafi-fembohünda hoafi firand̄ife mbur̄ina, s̄ihafe fi ra kik̄ihirand̄ife an̄imbaf̄e ana, i ra aboed-ane. Nga asu s̄ihafe fi ra süngunambo mamambe-nd̄ineandi. Nga asu se s̄ihafe fi ra ndofe h̄ifand̄ikoate-ndafeani asu Satan ai s̄ihafembo rande hoeindeap̄ir̄imbui. ⁶ Ndan̄i hoafi ndanana moai ro s̄heimbo rand̄ihindi sahi, nga s̄heimbo feh̄efembo se yifir̄ayei ana, rand̄ihindi asahi. ⁷ Nǖngur̄ühi ana nindou mūnguambo ro nou anam̄ind̄üh̄ife asu n̄imoreh̄üh̄ifekoate nīboadei asahi, nga mūnguambo mam̄i God ai ran̄i-poani ran̄i-poani nḡin̄ind̄i yimbumareand-ane. Ran̄iyo nindou nḡorü ai nḡorü-poan̄imbo moatükuni semündü nindou nḡorü ai nḡorü-poan̄imbo semündü marandi.

⁸ Haponda yihoarīfi hoarīfi asu kai aheimbo hoafayahand̄uri. Ro raweheandi nou se-amboani moani rar̄ihi an̄imboei hei ana, aboed-ane. ⁹ Nga asu se s̄hei hohoan̄imo ra ndofe hohoan̄imokoate fi s̄hei ra mam̄ikar-ar̄ihündi ana, awi se n̄imoreh̄ühi asu anam̄ind̄üh̄indahindi. Se rawehindi ranana aboedī saf-ane. Se refekoate-ayei ana, s̄hei hohoan̄imo ranai moaruwai rat̄upuri hohoan̄imo ranimbo nḡusüfo bot̄indear̄ümboe. ¹⁰ N̄imorehi nindowenih̄ühi-yeimbi aheimboane ndan̄i hoafi nda

randihindi asahi ranana wandi hoafi yopoani, nga wani. Ranana Adükarindi hoafane. Hoafi ra yahurai-ane: Nimorehi ai ahandi nindowenihî ranahambo yowani hinîngînderimboe. ¹¹ Nimorehi ai randifeyowohü ana, ai moani nindowenihîkoate nîngombondowohü asu ahandi nindowenihî ra sowana hîhîrife hambondowohü. Asu nindowenihî ai ahandi nimorehi ranahambo moei mbüsühi koandihembui, nga yowani.

¹² Nga nindou amuri ranaheimbo ana, royahi wandi hohoani monambo yangiri rarihe hoafimayahi, nga Adükarindi hoafi yopoani. Nindou anihondumbo-reandeimbi mamî ai nimorehümbayu ana, asu nimorehi ranai Godimbo anihondumbofekoateayo ranai nindowenihî rani-dibo nîngombo hohoanîmondoani ana, asu nindowenihî ranai ahambo moei mbüsühi hinîngîndeambui, nga yowani. ¹³ Asu mare anihondumbo-reandeimbi nimorehi ai Godimbo anihondumbofi-koate nindou serimîndoani, nindowenihî ranai nimorehi rani-dibo nîngombo hohoanîmoayu ana, asu ahambo moei mbisowohü hinîngînderimboe, nga yowani. ¹⁴ Se ranahambo ndondihi fifirîndihindi, nindou düdi Godimbo anihondumbofekoate-yumbü, ai ahandi nimorehi Godimbo anihondumbo-reandeimbi-mayondi fihî ahandi fi ra parareandi ana, nindou ranai Godîndî himboahü aboed-ani. Asu nimorehi Godimbo anihondumbofekoate-yoweimbi ai ho nindou Godimbo anihondumbo-mariri ranahandi fihî ahandi fi ra parareandi ana, asu nimorehi ranai Godîndî himboahü aboed-ane. Asu rani-moatükunî ra wanayo ana, nîmorî ahafe ranai Godimbo anihondumbofekoate-yeimbi-yafe nîmorî nahuraindimboe. Nga hapondani ana ai Godîndî himboahü aboed-anei. ¹⁵ Nga asu, nindou ai Godimbo anihondumbofekoateyu haya, ahandi anihondumbo-reandeimbi nimorehi ra moei yahohefembo hinîngîfembo hohoanîmoayu ana, ambesi, nga rambireandamboane. Nga mare nimorehi amboa mamî yahurai-ane. Yahurai moatükunî tükündifeyoani ana, nindowenihîyu asu nimorehiyo Kraismbo anihondumbo-reandeimbi nindou ranai nîne hohoanîmo ai hohoanîmomayei süngu, rambürîhind-amboane, nga aheimbo moai nîni-moatükunî kîkîhamîndîndürî. Nga God ai se aboedife nîmarîmbohünda hinîngîmareandür-anei. ¹⁶ Godimbo anihondumbo-rîworeimbi nimorehi se nûngundo sîhafî nindowenihî ranahambo fandîhaworanî, asu ai-amboani anihondumbo-reandeimbi tüküfembo fifîrowandühîyafa? Asu Godimbo anihondumbo-rîworeimbi nindowenihî, se nûngundo sîhafî nimorehi ranahambo fandîhawandanî, asu ai-amboani anihondumbo-reandeimbi tüküfembo ra fifîrîwandühîyafa?

God ai sîhefîmbo mborai mehu rani hohoanîmo süngu nîmboefîmboane

¹⁷ Nga Adükarî Sisas ai nindoumbo munguambo nîngombohünda hohoanîmo yimbumareandürî. Nga nindou ranahambo God ai Kraismbo sowana mborai ehu ana, moani ai mamî rani hohoanîmo yangiri süngundandi. Yahurai hohoanîmo raniyo ro munguambo ngoafîhü Kraismbo nendi amarei ranaheimbo rarihe yamundîhe arîhandî. ¹⁸ Nindou mamî Sudahündî ahambo fi-hoearî karu tîrîhau-reimbîhündî ahambo God ai Kraismbo sowanambo mborai ehu ana, asu ai ngîrî rani-moatükunî ra asükai koadürü-koadürü-ndeandühî dîbonapîndeandî. Asükai nindou ai ahandî fi-hoearî ra kefe tîrîhefekoate-yu haya, God ai ahambo Kraismbo sowanambo mborai ehu ana, asu ai ngîrî ahandî fi-hoearî ra kande tîrîndîhendî. ¹⁹ Nindou fi-hoearî kefe tîrîhefe hohoanîmo-ane asu fi-hoearî kefe tîrîhefekoate nîngo hohoanîmo-ane, ranana moanane. Nga Godîndî hoafi süngufe ho ranane ai moani aboedî mbumündî hond-ayo. ²⁰ Munguambo nindou ai nûngu-nahurai nindou-yei nîboadeianî, God ai Kraismbo sowana mborai ehu ana, ranihü moani randîhi mbînîboadei-amboane. ²¹ Awi se moani ratüpurîyei-rîhündeimbi nîmboeianîyo God ai sîheimbo mborai ehua? Awi moanane, nga aboedambofembo nafî engoro ana, se rasüngundahindi. ²² Nga asu

nindou ranai moani ratüpur+yu-randeimbi nünḡuan+ God ai ahambo Kraiſ sowana mborai ehu ana, nindou ranai God+ndi h+imboahü moani ratüpur+yo-rakoateyu-randeimb-ani. Mare yahurai-ane nindou düdi moani ratüpur+yo-rakoate nünḡuan+, Kraiſ ai ahambo mborai ehu ana, nindou ranai Kraiſ+ndi moani ratüpur+yu-randeimbi nünḡumboani. ²³ God ai s+heimbo kak+ adükar+nambo nahurai masemündündür-anei. Nga ran+imbo-hündambo-an+imbo se ḡgiri nindouyafe hohoan+imo süḡgundowandühi moani ratüpur+yafi-randeimbi nahuraindafi. ²⁴ Wandafi mam+, mamam+ se n+ine-moatükun+ rar+hinda God ai Kraiſ sowana mborai ehu ana, se mam+ ran+ hohoan+imo yang+r-an+imbo rand+hindühi n+imboei.

Hoar+fambor+ asu kaisahoabedi ranahei hoafi

²⁵ Yihoarifi hoarifi ranaheimbo ro moai Adükar+ndi-mayo hoafi saham+ndi heheambo-yah+poani, ḡga moani wandi hohoan+monambo yang+r-anah+ ro ndar+he hoafayah+. God ai wambo h+poambo-reand+rühi an+hondümbore-and+r+ haya ahandi ratüpur+ masend+r+. ²⁶ Haponda t+ḡrifo af+ndi engoro ran+imbohünda nindou ai moani yahurai-poan+imbo mb+nünḡuwamboane. ²⁷ Se n+morehümbayafi ana, asu se n+morehi ranahambo moei mb+samboyafi. Awi asu se n+morehi sem+ndi+koate-ayafi ana, asu se n+moreh+imbo kokondamboyafi. ²⁸ Nga asu se n+morehi asowand+fi ranana moaruwai hohoan+moyopoani. N+morehi yihoarifi ranai ho nindowenih+ aser+m+ndo ana, ran+moatükun+ ra ai moaruwai hohoan+moyowohü-yopoani. Nga n+morehi nindowenih+ ranai n+morehühi nindowenihühi-yahindeimbi ana, hifi ndan+hü t+ḡrifo af+ndi ndahümündimboyei, ḡga ran+imboanah+ yahurai moatükun+ ra s+heimbo sowahi tüküfembo ro moei asahi.

²⁹ Wandafi mam+, ro ndahurai-anah+ ndar+he hohoan+moayah+. Adükar+ndi si ra hapondani+ gedühi+yopoani an+ḡgo. Awi hapoana hombo nindou n+morehümb+ ai n+moreh+koate anḡḡu nou yare yahurai mbününḡuwamboane. ³⁰ Nindou düdi arani-aran+yu-randeimbi, ai moani af+ndi hohoan+mokoateyu-randeimbi manḡḡu nahurai-mbiyuwamboane. Nindou düdi h+hifi-h+hifi+yu-randeimbi ai nindou h+hifi-h+hifi+koateyu-randeimbi nahurai-mbiyuwamboane. Nindou düdi napo pem+yu-randeimbi ai nindou napokoateyu-randeimb-mayu nahurai-mbiyuwamboane. ³¹ Asu nindou hifi ndan+hündambo ratüpur+ ratüpur+yeyi-r+hündeimbi, ai ḡgiri hifi ndan+hündambo ratüpur+ ranahambo yang+r+ ḡgusüfo pand+hindi. Hifi haponda ndare an+ḡgo ra ḡgiri ndande gedühi ham+ndi n+ḡgo.

³² Se af+ndi hohoan+moyo wak+ife ranahamboanah+ ro moei asahi. An+hondümbore-andeimbi n+moreh+koate hoarifi anḡḡu ana, ai Adükar+ndi ratüpur+ ranahamboani af+ndi hohoan+moyu arandi. Adükar+ ai ranahambo h+hifi-h+hifi+mbiyuwa yahuhaya. ³³ Nga asu n+morehü+hifimbi nindou ana hifi ndan+hündambo moatükun+imbo af+ndi hohoan+moyu arandi n+morehi ai ranahambo h+hifi-h+hifi+mbeyowa yahuhaya. ³⁴ Ran+imboane asu hohoan+mo ahandi ranai yimbumboareandi. Nga an+hondümbore-andeimbi n+morehi nindowenih+koate yihoarifi-mayo ranai ana hohoan+mo ahandi ranai Adükar+ndi ratüpur+ hohoan+mo ran+ih+ yang+r-ane apen+ḡgondo, ai ahandi fi asu yifiafi ra Adükar+ndi yang+r+ mb+n+ḡgowa yahohaya. Nga asu n+morehi nindoweniheimbi ana, ai hifi ndan+hündambo moatükun+ ranahamboane hohoan+moyo arandi, ahandi nindowenih+ ranahamboya ai h+hifi-h+hifi+mbiyuwa yahohaya. ³⁵ S+heimbo ro ran+ hoafi ranahambo yowan+ sahandür+hi-yah+poani, ḡga wan+. Ro s+heimbo fehefendür+imbo samboanah+ hoafi ra hoafayah+. Asu ranan+imbo se mbumundi hohoan+mo süḡgund+hindühi Adükar+ndi ratüpur+ ran+ yang+r+ rand+hindühi n+imboeian+ ranan+imbo, asu n+n+moatükun+ ranai ḡgiri s+heimbo fondam+ndi+dür+ ḡgo saheheamboanah+ hoafayah+.

³⁶ Nga nindou ranai nimorehi semindimbo dibonyahundo-weimbi, ranahambo ngusüfoambe hohoanimoayu ana, asu ai nimorehi ranahambo semindimbo afindi hohoanimoayu ana, ra moani sisikoate mbisemüdu-wamboane. Rani hohoanimo ana moaruwai hohoanimoyopoani. ³⁷ Nga asu rani hohoanimo ranahambo ahandi ngusüfoambe yangiri hohoanimoyuhü, asu ahambo rani hohoanimo ra nimai botifekoate-ndowohü, ahandi hohoanimo ranai nginindi nimarindowohü, nimorehi ra moani mbiningo ehu ana, ra aboed-ane. ³⁸ Nindou ranai sapo ahandi nimorehi dibonmayei ra asemüdu ana, aboed-anesi, nga asu nindou düdi ai nimorehi moani dibon-aye ranahambo semindikoateayu ana, ra moani aboedi hamind-ane.

³⁹ Nimorehi nindowenihümbi ana nine-hohoanimo ai hohoanimomayo rani-süngu ngiri randeandi ahandi nindowenihü ai nünguambe ana. Nga nindowenihü ai yifinduan-animbo, ai nindowenihü ngorü semündimbo hohoanimoayo amboani ai rambifeyo-wamboane. Nga ai Adükariimbo anihondümboreireimbi yangir-animbo nderimindo. ⁴⁰ Asu ai moani yare aningo ana, ai moani mare aboedi ranihü rande hihifi-hihifina ningomboe. Ranana moani wandi hohoanimo-ane. Nga ro rarthe hohoanimoyahühi Godindi Yifiafi ranai flambe nimarimbo farhendiri arandi asahi.

8

Tikai godimbo ninihondi sifeimbihündi sesimbo hoafi

¹ Haponda ro tikai godimbo sesi sifeimbihündi ranahambo wataporimbondiha samboanahi. Bidifiri ai seiya, “Roana fifirihundeimb-anefti,” asei. Yinisi, nga fifirife ranana afindi-afindümbi hohoanimo botireandühane, nga ngusüfo pefe hohoanimo ranane nindou ngorumbo nginiramindi arandi. ² Nindou ranai nine-moatükunü ra anihondü hamindi fifirihendeimb-anahi ehu ana, awi nindou ranai mungu-moatükunü ra fifireandeimbi haminyupoani. ³ Nga asu nindou didiyei ai Godimbo hohoanimoaye ana, asu God ai nindou ranaheimbo fifireandürimboani.

⁴ Nga asu sapo ninihondi tikai godimbo sifeimbihündi sesi ranahambo ana ro rarthe hoafayahü: Sihiri ranahambo ndorihu fifirihumboanefti, tikai god ranana anihondü hondüyopoani, nga sisami yangir-ane. Nga God hondü ana moani mamü yangiri hamind-ani anüngu ranahambo sihiri fifirihurimboanefti. ⁵⁻⁶ Asu afindi moatükunü ranahambo hoafiyehiya “god” asei ane, asu afindi moatükunü ranahambo “adükari” asei-ane. Munguambo rani-moatükunü god asu adükari ra nimoamo-ane hifin-ane ra aningo ana, I ra ambemboane, nga sihiri ana mamü God yangir-ani sifefti Ape anüngu. Aiana munguambo moatükunü ra nimindühani asu sihiri ana ahand-anefti animboefti. Adükari aiana moani mamü hamind-ani anüngu asu aiana Sisas Kraisi-ani. Ahandi sünguyo munguambo moatükunü ranai tükümefti. Asu ahandi sünguna sihiri amboani animboefti.

⁷ Nga nindou bidifiri ana ranahandambo hohoanimo ra moai fifirihindi. Aiana tikai god horombodidi ranahambo süngumarihündi. Ranimboanei asu tikai godimbo ninihondi sifeimbihündi ra anihondü hond-ane masei. Aiana türüfoarhi fifirihindühi-yeipoani. Ranane asu ai sesi sahusihü, ranahambo ahei ngusüfoambe moaruwai-anefti asei. ⁸ Anihond-ane, nga asu sesi aseso ra ngiri God sowana akimi ndemindindüri ngo. Sihiri sesi ra sisikoate-ayefi ana, ngiri Godindi himboahü moaruwai tükündahundi. Nga asu sihiri asahusifi ana, ngiri ahandi himboahü aboedi tükündahundi. ⁹ Nga asu se rani-moatükunü ranahambo hibadihumbo. Se nine hohoanimo refemboaye ra randhindani, asu nindou düdi ai ahandi Godimbo anihondümbofe akidou safayo ranai hoeindhindaniwanü, asu ai-amboa refembo hohoanimoaye ana, ai moaruwai hohoanimo-ndeimboyei.

¹⁰ Nindou fifiriwandeimbi se tikai godindi wori ranambe hafi nimarifimbo sesi sowasifani, nindou Godimbo akidou yangiri anihondümbo-reandeimbi-mayu ranai

hoeiareanini ana, asu ai tikai godimbo ninihondi sihefeimbihundi ra sesimbo hohoanimondumbui. ¹¹ Rananimbo asu sihaf hohoanimo ranai sihaf wandaf ahambohündambo kameih Sisas Kraiss yifimayu, sapo akidou yangiri anihondumbo-reandeimbi-mayu ranahambo moaruwaimbo-nderimboe! ¹² Rani süngumbo-animbo asu se sihaf wandaf ranahambo hohoanimo moaruwaimbo-rowandoani, ai ahandi ngusüfoambe nini-moatükuniyo aboediyo asu moaruwaiyo türüfoefe hohoanimo ra moaruwaimbo-arowandi. Ranimboane asu se Kraissimbo hohoanimo moaruwaimbo-marowando. ¹³ Ranimboane asu nini sesi wandi wandaf ranahambo rarerani moaruwai hohoanimo asemüdu ana, ro ngiri sesi ra asükainda dagadhi, wandi wandaf ai moaruwai hohoanimo-ndümbuimbohünda.

9

Por amboani Kraissindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi bidifiri nahurai-ani

¹ Ro nindou-yafe hohoanimo süngufekoate-anahi moani aboedi animboahi. Ro Kraissindi hoafi sahamindi ha-rihandeimbi animboahi asu Sisas shefi Adükari hoeimarhini. Ro Adükarindi ratüpurü ratüpurümayahi sünguyo munguambo seana anihondumbo-rihandeimbi tükümehindi. ² Asu wambo nindou bidifiri ai Godindi hoafi semüdü hu-randeimbiyupoani masei. Nga se fifirihimboanei, wandi ratüpurü ranambo se anihondumbo-rihandeimbi tükümehindi ranina ro Adükarindi hoafi sahamindi ha-rihandeimbi-anahi ranahambo nafuimayo.

³ Nindou bidifiri ai wandi hohoanimo ra yiboborihinda rani hoafi ranane simbori hoafiyahandüri arihandi. ⁴ Kraissindi hoafi sahumindefi hefi-rihundeimbi ro yihoefti ratüpurü ranimbohünda sesi, sesi asu hoe simindimbo, ra ahinümbiyo? ⁵ Asu Adükarindi akhoandi-yomo, Pitayu bidifiri Kraissindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomo ai ramefundü nou anihondumbo-reandeimbi nimorehi-dibo hoafi semindi hoahoangombo ra ahinümbiyosi? ⁶ Awi Barnabas-dibo ro yangiri yihoehi fi farihefembo kaki semindi ratüpurü ratüpurüyoani, asu amuri Kraissindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ranai wanimboyosi? ⁷ Nindou mamü ai amimbofi anüngu ra ahandihoari sesi kokombo-mandifiyosi? Nindou ai nümbürü hifareandi ra ahandihoari sesi yimüngu-remindikoate-mandüyosi? Asu nindou ai burmakau moanguiarandi ra ahandihoari burmakau titi boboe ra simindikoate-mandüyosi?

⁸ Roana nindou-yafe hohoanimo süngu yangiriyahipoani hoafayahai. Nga ahinümbi hohoanimo amboani yahurai hoafimayo. ⁹ Nga Mosesindi ahinümbi hohoanimo ranambe sürü papirandühi yahoya, “Burmakau ai wit hipiri fifirigendani se yowan ahandi yafambe kikihemindipoani, bidifiri wit dedimboe yaho hefembo,” meho. Asu God ai burmakaumbo yangiri hoafiyuwaisi? ¹⁰ Ranana yihoeftimboyu hoafimayu. Anihond-ane, Bukambe hoafimayo ra shefimbo rambirihinda yahohayamboyo. Nindou ngörü ai nümbürü hifireandanüyo, asu ngörü ai yimüngu-ramündanüyo, ranai sapo ahafandi ratüpurayafani ranimbohünda sesi ra bidifiri semindimbo hohoanimo-mbeyafandamboane. ¹¹ Ro shei mbusümo Yifiafi Aboedindi-mayo hoari ra hifi kamarihundi, ranimbohünda se yihoeftimbo fi farihefembo bidifiri sesi saimbo ra yowanimandiyosi? ¹² Sapo se nindou bidifirambo shei-mayo napo semindimbo yini, aseii ana, asu yihoeftimbo amboani afindimbo yini, mbiseiamboane.

Ro shei-mayo napo semindi ra nafi yangorosi, nga ambe masefi. Ro semindikoate-mayefi ra, sapo Kraissindi aboedi hoafi ra nafi gifepoani, sefi hoahumboyefi. Ranimboane ro tinirifo afindi sahumindefi arihundi, nga ranimbo moanane asefi. ¹³ Se fifirihindai, nindou Godindi adükari worambe ratüpurüyomo arundi, ranai ranifihind-ane sesi sowandümo arundi. Nindou Godimbo ninihondi hifokoaru sihou-rundeimbi fondi raniwami ratüpurüyomo arundi, ranai shefembo fondi raniwaminind-ane ninihondi bidifiri sowandümo arundi. Awi ra se moai fifirihindiyo? ¹⁴ Mamü rani-sünguyo, Adükari ai yahuya, “Nindou aboedi hoafi

wataporimbo-arundi ranai nindou wataporimbo-arunduri ahei-mayo bidifiri napo ahamundi fi fehefembo mbisahupur-amboane,” mehu.

¹⁵ Nga ro moai rasungurihundi. Asu hapondani amboani sihei-mayo napo semindimbo-yahipoani pas nda suru paparihandi, nga wani. Ro napo semindikoate ranahambo hihifi-hihifayahi, asu ngiri ngoru nindou ai ro hihifi-hihifayahi nafi ra gundeandi. Ai rambarea-mbonana, ro yifayahi ra aboed-ane. ¹⁶ Ro Aboedi hoafi hoafindahuhi ra ngiri wandi fimbo borindahuhi roana aboedi hohoanimo sunguritheandemb-anahi mbisahi, nga wani. Sapo Aboedi hoafi hoafimbo ranana wandi ratupuri wambo ro ngiri hiningindiheandi. Ro aboedi hoafi hoafikoate-yahimbonana, ro ngiri aboedi nimboahi. ¹⁷ Ro wandi hohoanimo sungu ratupurayahi ana, ranifihi takini ndahamindimboyahi. Nga Adukari ai wambo rani ratupuri ra masendiramboanahi ro ratupurayahi. ¹⁸ Asu ro nini takini wandi ratupuri ranimbohunda mandahamindaha? Ro takini semindimbo-mayahi aboedi hoafi hoafiya arihandi ranimbo-hundambo ranana moai nini-moatukuni sahamindahi. Nimorehi nindowenihimbo moani hoafimbo ranahambo takini nahurai-ane.

Por ai munquambo nindou-yei moani ratupuriyu-randeimbimbofi manungu

¹⁹ Ro nindou ngorundi moani ratupuriya-rihandembiyahipoanisi. Nga asu ro wandi hohoanimonambo Kraisindi nindou tukufembohunda nindou afindi safi semindimbo ahei moani ratupuriya-rihandembiyahipoanisi nahurai animboahi. ²⁰ Ranimboane ro Suda-dibo nimboambo ahei hohoanimo sunguaritheandi, Suda aheimbo aboedambo-fendurimbohunda. Ahinumbi hohoanimo ra moai wambo hifandirandiri, nga nindou-yei himboahu ahinumbi hohoanimo ra sunguritheanduhi nou-ayahi ahinumbi hohoanimo sungurihandembiyahipoanisi aheimbo aboedambo-fendurimbohunda. ²¹ Asu Suda-yafe ndifo ahinumbi hohoanimo sungufekoate-ayei, ranaheimbo ro-amboani ahinumbi hohoanimo sungufekoate-ayahi aheimbo aboedambo-fendurimbohunda. Nga asu ro moai Godindi ahinumbi hohoanimo ana hiningiriheandi. Wani, nga Kraisindi ahinumbi hohoanimo ana sunguritheanduhanahi. ²² Asu didiyei nginindi anihondumbofekoate-ayei, ranaheimbo semindi-ndurimbohunda ro-amboani nginindi anihondumbo-fekoate nahurai-ayahi. Ro nindou bidifiri aboedambo-fendurimbohunda nafi kokombo munquambo nindou-yei hohoanimo sungurithe arihandi. ²³ Ro rani ratupuri ra rarihe marihandi, Sisasindi aboedi hoafi ra nginindi tukumbifeyowa sahehea. Rananimbo ro-amboani Adukari ai aboedi hoafindi aboedi moatukuni nindou ranaheimbo saimbo napire masihendi ra ndahamindi sahehea.

Sihiri napo semindimbo pipindefomboane

²⁴ Sapo se fifirihindi napo semindimbo pipi ranambe munquambo nindou pipiyehanei, nga mami yangir-animbo pipi ranahandi napo ra ndemundumbui. Nga ranimboane se-amboani napo semindimbo pipi ra tinjirifondei. ²⁵ Munquambo nindou pipi ranambe napo semindimboayei ana, ahei fimbo hohoanimo ra hiningirihahi hehi, napo semindimbo pipi ranambe tinjirifoyehanei. Aiana awarihoei-randeimbini napo semindimbo tinjirifoyei arihundi, nga ro awarihoeifekoateyo-randeimbini napo semindimbo tinjirifoyefi arihundi. ²⁶ Ranimboane ro nindou napo semindimbo pipiyuhu amuri himbokoate ahu nahurai-ayahi. Asu nindou fifahi yangoambe diboadore yangora arandi nou raweheandi, nga moai mamikari yangorihandi, nga wani. ²⁷ Nga ro hohoanimoayahi sungufembo tinjirifoyahuhi wandi fi yamundihe arihandi.

10

Ngiri sihiri Israer hohoanimomayei sungundihundi

1 Wandafi mamî, sihefi amoa mamî ai Moses sünguhorani, nîne-moatükunî aheimbo-so tüküme Feyondürî ranahambo-anîmbo hoeindîhirühî ndondîhi hohoanîmo ra türîboadîhindî. Aiana hamburî sirîwara aboeda bamarîhehindî munquambo mburîngai mamî ranîhoarehî nîmboeimbo. 2 Mburîngai-ambeyo asu sirîwara-ambeyo ra ai Mosesîndî süngurîhündei-mbîmboyahi hundürîmayei. 3-4 Nindou munquambo ai God sesi masendî ra sahüsi asu, God hoe masendî ra sîmîndei marîhündî. Asu ai hoe ra masîmîndei Godîndî nîmoei aboedambeahîndî asu nîmoei ra ahei süngu maho. Nîmoei ranana Krais-ani. 5 Nga asu God ai nindou afîndî aheimbo hîhîfi-hîhîfi-koate-yundürîhi, asu ranîmboyo nîmî wohî furîkoate-reandühi yîfîsafîyeyihî, ahei yîfînîmoko ranai moanî mamîkare kurîmayo.

6-7 Ranî-moatükunî aheimbo tüküme Feyondürî ranana sîhîrî hoeifembohünda nafuimboane. Nindou bîdîfirî ai moaruwai moatükunî ra süngumarîhündî asu sîsamî god ranahambo süngurîhi marîhündî, ranîmboyo se-amboanî ranî-moatükunî ra yowanî ranî-süngufepoanî yaho haya yare nafui-mayo. Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Nindou ai sesesiyo asu wain hoe sîmîndîrambo nîmareimbo, asu ai botîyahi hîhîfi-hîhîfiyeyihî nîmorehî sîsîhîmoyei marîhündî,” meho. 8 Sîhîrî ana nîmorehî sîsîhîmo, nindowenihî bîrabîrî hohoanîmoyopoanî, nindou bîdîfirî ramehindî nou. Ranîyo mamî-sîmboanî 23,000 nindou ai yîfîsafî kurîmayei. 9 Ranîmboane asu sîhîrî ngîrî Adükari ahambo sîsîndîndîhurühî, randîhurî hoeindîhurî nindou bîdîfirî ai ahambo ramarîhorî nou. Aiana ramarîhorî ranîmboyei aheimbo amoasîrî ai tikîrîmarandüra yîfîsafîmayei. 10 Nindou bîdîfirî ramehindî nou, sîhîrî nînî-moatükunî tüküfeyoanî hoafîyo hoangopoanî. Nga ranîmboyo nindou bîdîfirî ranai ramehinda sünambeahîndî nendî nindou hîfokoare-randeimbi ai aheimbo moaruwaimbo-mareandürî.

11 Ranî-moatükunî aheimbo tüküme Feyondürî ra nindou bîdîfirambo nafuimbo nahuraiyo, nga ranîmboyo asu ranî-moatükunî ranahambo sîhefîmbo ahînî hoafombohünda sürü papîru masîhoemo. Sîhîrî ana ndeara bîdîfiranambo si tüküfembo bîdîfirühanefî anîmboefî nda. 12 Ranîmboane asu nindou mamî ai hoafîyuhüya, “Roana ngînîndî nîmboambo-anahî,” ehu ana, moanî ai hîbadambo-anîmbo nîngu, nga asu ai pündümbui. 13 Nîne refe hoeifembo moatükunî sîheimbo sowahî tüküme Feyondürî, ranana ranî-poanîmbo moatükunîyopoanî, nga wanî. Sîheimbo sowahî tüküfeyondürî ra bîdîfirambo amboanî tüküfendürî arandî nahurai-ane. God ai hoafîyu masîhendî hohoanîmo rasünguarandî ana, asu ngîrî nînî-moatükunî sîheimbo refe hoeifembo tüküfeyo ranai sîhei ngînîndî ranahambo ngasündeandî, nga God ai sîheimbo ngorü-süngunde fandîheirîmbui. God ai-anîmbo sîheimbo ngînîndamündü-ndüranî, asu se ngînîndî nîmboeimboyei nîne-moatükunî sîheimbo refe hoeifembo tüküfe sîmboanî. Rananîmbo asu ai sîheimbo aboedî nafî koandîheira tükündahimboyei.

Sîhîrî ngîrî God asu moaruwai nendî yîbobo süngundîhundî

14 Wandafi mamî hondü, ranîmbo-anîmbo se moaruwai nendambo dîdîbafîfe ranî fikîmî hopoanî. 15 Se fîfirîhindeimbi nindou-aneisî, nga ro sîheimbo hoafî nda hoafehandürî, nga ro hoafayahi nda se sîheihoari türüboadîhindî. 16 Adükariîndî kap nda Godîmbo dîdîbafîyahu hîhîfirîhurî mburîhu sîmîndefî arîhundî ra sîhefîmbo Kraisîndî horînambo mamîhüreamunî arandî. Sapo bret bîdîfirî hîfîtirîhu arîhundî ra Kraisîndî fi ranîfihî mamîhüreamunî arandî. 17 Sapo bret mamî engoro ranîmbohündambo wamboane, asu nîmorehî nindowenihî sîhîrî afînd-aneî, nga fi mamayefî. Sapo munquambo sîhîrî bret mamî ranahandamboane sahusifî arîhundî. 18 Se Israer nindou ranaheimbo hohoanîmo-ndahündürî. Ranîhündambo nindou ana ai Godîmbo fondîwamî sesi sîhefeimbîndambo sahüsîmbî, ranai ana sapo sesi Godîmbo sîhefeimbi babîdîmboyei ai mamühîyahi marîhündî.

¹⁹ Se ngiri randihi hohoanimondeihya, Ro Por tikai godimbo sesi saimbo ra anihond-ane asahi mbisei. Roana moai tikai god ranahambo anihond-ane sahi. ²⁰ Wani, nga ro rarihe hoafayahi: Nine-moatükuní Godimbo süngufekoate nindou ai sesi asihendi, ranana ai moaruwai nendi ranaheimbo hohoanimo-yahündürhanei aheimbo asihendi, nga Godimbo ana wani. Ranimboanahi ro siheimbo moaruwai nendi rani-babidimbo mamihufembo yowani asahandüri. ²¹ Se ngiri Adükaríndi kap ranambe ndimindei asu moaruwai nendi-yafe kapambe ndimindei ndihündi. Asu se ngiri Adükaríndi sesi dagüdi asu moaruwai nendi-yafe sesi ra dagüdi ndihündi. ²² Awi siri randihundani, Adükarí ai shefimbo ngusüfoambe moaruwaimbo-mbireamuni sefimbo yefa? Asu shefi nginíndi ra ahandi nginíndimbo ngasündeamboyo?

Munquambo si aho ra Godimbo aboed-ani yahomboane

²³ Bidifiri seiya, “Munquambo moatükuní ra siri randihumboane,” asei. Yinisi, nga asu ngiri munquambo moatükuní siri rawaríhu hefi ranai shefimbo fandihemuni. Bidifiri seiya, “Munquambo moatükuní ra siri randihumboane,” asei. Yinisi, nga asu munquambo moatükuní siri rawaríhundi ranai ngiri fandihemuna nginíndi nimboefi. ²⁴ Nindou mamí ai ngiri ahandi fimbo yangiri hibadandi, nga wani. Nindou munquambo ai ngorumbo fehefembo hohoanimondei.

²⁵ Munquambo maketambe ninihondi safi sahümündeimbi ranana dagüdi, nga ranahambo aboedimbayo mbisei hehi afindi hohoanimondeihí düdu-düdundei wakindihimboyei. ²⁶ Nga Bukambe yare hoafiyowohü yahoya, “Hifi ndan-ane asu munqu-moatükuní hifi ranífihi engoro, ranane munquambo ra Adükaríndi yangir-ane,” meho. ²⁷ Asu nindou mamí Godimbo anihondümböfe-koateyuweimbi ai siheimbo ho ahandi worambe sesimbo hoafinduaní, asu se hombo hohoanimoayei ana, nine sesi siheimbo asahündürí ra se dagüdi. Nga asu se ranahambo afindi hohoanimondeihü, düdu-düdundei wakindihimboyei. ²⁸ Nga asu nindou mamí ai hoafiyundürühiya, “Sesi ndanana moaruwai nendambo shefeimbíhünd-ane,” mbüsüwani ana, se sesi ra dagüdimboyei, nindou ai yare hoafimayu mbisei hehi asu ngusüfoambe moaruwai-ane yaho hohoanimombohünda. ²⁹ Ro shei ngusüfoambe moaruwai-ane yaho hohoanimombo-yahipoani. Nga nindou ngorü ai ngusüfoambe ranahambo moaruwai-ane mbüsümbui ranimbo hohoanimoayahí.

Ro wandihoari ana sesi ra dagadimboyahi, nga asu nindou ngorü ai moaruwai-ane ehü ana, ngiri wandi ratüpurí ra gündeandi. ³⁰ Asu ro Godimbo hihifirihüni hehea sesi ra sahasihani, asu nimboe nindou ngorü ai ro hihifimaríhüni ranahambo moaruwai-ane ehua?

³¹ Ranimboane asu se sesi ra dagüdi, hoe ndimindei, asu nine-moatükuní aho ra rawaríhindi ra, munquambo Godimbo adükar-ani yahombo-hündambo-animbo randihindi. ³² Se niní-moatükuní randihindühi Suda-aneí, ahei ndifo-aneí, asu Godíndi nend-aneí ranaheimbo hoeindihindühi moaruwai-ane mbiseimboyei. ³³ Roamboani munquambo nindou ai refemboayei rani hohoanimo-ane rarihe aríhandi. Roana wandi fi ranahambo faríhefembo yangiri hohoanimoyopoani rarihe aríhandi, nga wani. Roana munquambo nindou ranaheimbo God ai

11

aboedambo-mbireandürí hohoanimo ranane ratüpuríya aríhandi. ¹ Se wandi hohoanimo ra süngundíhi ngei, ro Kraisíndi hohoanimo sünguríhe aríhandi nou.

Nimorehi ai mbiro gabudifembo hoaf-ane

² Ro siheimbo hihifi-hihifayahandüri, sapa se munquambo si aho ra wambo hohoanimo-yahündürühi, asu ro siheimbo yamundíhearühi shei warambe masa-handüri, ra sünguríhü hei maríhündambo. ³ Nga ro siheimbo ndani-moatükuní

ndan+amboanah+ ndond+hi fifir+nd+hind+ asah+ ra ndahurai-ane: Krais ai munnguambo nindou-yei mbiro-ani, nindowenih+ ai ahand+ n+moreh+ ranahand+ mbiro-ani, asu God ai Krais+nd+ mbiro-ani. ⁴ Ran+amboane nindou düdi ai nindou h+amboahü mbiro gabude haya, God+ambo d+d+ba+fi asu God+nd+ hoaf+ hoafayu-ane ra Krais+ambo moaruwaimbo-rirüh+ nou-ani. ⁵ Nga asu n+moreh+ mam+ ai ahand+ mbiro ra gabud+fekoate d+d+ba+fi arand-ane, asu God+nd+ hoaf+ hoafayo-ane ra ai ahand+ anam+nd+ ranahambo moaruwaimbo-rer+hü nou-ane. N+moreh+ ranai ana sapo amoan+ng+mbeyowa sei hehi, mbiro foar+hehindeimbi moan+ an+ngo nahurai-ane. ⁶ N+moreh+ ranai ahand+ mbiro ranahambo gabud+fembo wan+indowohü ana, ai mbir+nan+ ra bod+fo kik+randüh+ tüpur+mb+ri+hendamboane. Nga asu n+moreh+ ranai ahand+ mbiro ra kik+yo foar+hefembo amoan+ng+indowohü ana, asu ai mbiro ra gabud+mb+reandamboane. ⁷ Nga asu nindowenih+ aiana ahand+ mbiro ra gabudeambui. Aiana sapo God+nd+ ndüreimbi asu ng+n+nd+ nafuimbo s+sami nahurai-ani. Nga asu n+moreh+ ahand+ ra süngumbo nindowenih+ ai ndüreimbi-ndümbui. ⁸ Nga moai nindowenih+ ai n+moreh+nd+ ham+nd+nambo tüküfiyu, nga n+moreh+yo nindowenih+ ranahand+ ham+nd+nambo tüküme feyo. ⁹ God ai moai nindowenih+ ranahambo naf+rüri n+moreh+ ranahambo fehefembohünda, nga wan+. Nga nindowenih+ ranahambo fehefembo-hündamboyo n+moreh+ ra naf+marandi. ¹⁰ Ran+mayowamboane sünambeah+nd+ nendi ai hoeifeyoan+, n+moreh+ ranai God+nd+ ratüpur+ ratüpurayo ra nafuimbohünda, ai ahand+ mbiro ra gabud+mb+reandamboane.

¹¹ Nga Adükari-bab+di an+amboef+ ranana n+moreh+ ai moai aheipoan+ambo n+boadei r+hünd+. Asu nindowenih+ ai moai ahamundi-poan+ambo n+ngomo rund+, nga wan+. ¹² Nga God ai n+moreh+ ranahambo nindowenih+ ranahand+ finambo rand+ naf+maranda, n+moreh+ ranai tüküme feyo. Nga asu God ai haponda nindou ranahambo n+moreh+yei furambe naf+rapur+ arandi. Asu munngu-moatükun+ ra God+nd+ süngu-ane tüküfearandi. ¹³ S+heihöari hoaf+ ndanahambo türüboad+hind+: Ran+amboane asu n+moreh+ ai ahand+ mbiro ra gabud+fekoate, nindou h+amboahü God+ambo d+d+ba+fi hoaf+ ra aboediyo? ¹⁴ Nindou s+hef+ hohoan+monambo yang+r-ane s+heimbo rahurai nafuiyoarandi. Nindowenih+ ai mbir+nan+ hoandarümb+ ana, aboed+ ham+nd+yopoan+. ¹⁵ Nga asu n+moreh+ ai mbir+nan+ hoandarümbayo ana, ranamboani aboed+ h+mbombeyo-wamboane. Sapo ran+moatükun+ ra God ai ahand+ mbiro gabud+fembohünda masagado-ane. ¹⁶ Nga nindou mam+ ai ran+moatükun+ ranahambo hoaf+ndu hoan+gühü ana, ai ranahambo ndore tumb+foareand-amboane: Roanah+ asu God+nd+ nend-anei ro moai ngorü hohoan+mo süngur+hu r+hünd+.

Adükari+nd+ ses+ ses+ambo

¹⁷ Nga hapoana ro s+heimbo bid+fir+ moatükun+ yamundi+heandüri samboanah+, nga asu se n+ne-moatükun+ ratüpur+yei ar+hünd+ ranahambohünda ng+r+ ro s+heimbo h+h+fi-h+h+fi-ndahandüri. Se God+nd+ hoaf+ h+mbor+ambo fand+hindüh+, asu se moaruwai hohoan+mo af+nd+ hohoan+moayei ra moai nindou far+hendüri rand+. ¹⁸ S+heimbo ndan+ hoaf+ nda boatei hoaf+nda samboanah+: Asu seana fand+hindüh+ yikürübüyei wak+r+hi-ndühanei. Ro ran+ hoaf+ ra rar+he rahurai h+mbor+mayahi, nga asu ro hoaf+ ranahambo ak+dou an+hondümbö-mar+heandi. ¹⁹ Nga awi an+hondü yikürübüfe hohoan+mo tükümb+feyo-wamboane, sapo düdi s+hei mbusümo an+amboei ranai God+nd+ hohoan+mo sünguar+hind+ ra ndor+hi hoeimbi+r+hindamboane. ²⁰ Ran+amboanei asu se mam+ fand+hindüh+, asu Adükari+nd+ ses+ ra ndofe mam+ n+mar+ambo ses+koate-mayei. ²¹ Rananei asu nindou mamam+ se ses+ ra s+heipoan+ambo sahümündi hehimbo, n+mai sahüsi ar+hünd+. Ranane asu nindou bid+fir+ ai moan+ wembopo n+mareian+, asu bid+fir+ ai af+nd+ ham+nd+ sahüsih+, hoe s+im+ndeihi, hohoan+mo mam+kararandüri arandi. ²² Awi se ses+, ses+ asu hoe s+im+ndi rambo ra wor+koate-wamboyei? Asu se God+nd+ nendi ranaheimbo

moananei seimboyei, wandafi mamî bîdîfirî ranaheimbo sesi napokoate ai mamareia, amoanîngambo-arîhindürî. Ro sîheimbo nûngundîhe hoafîmandahandür-a? Awi ro sîheimbo hîhîfi-hîhîfi-mandandürîyo? Wanî yangîr-ane.

²³⁻²⁴ Yamundîfe hohoanîmo nda Adûkarîndî-mayo sahamîndî heheambo-anahî, asu sîheimbo masahandürî: Ranî nîmbokoanî Sudas ai Adûkarî Sisasîmbo hürütûmbî nindou-yomondî warîhûmariramboyu asu ai bret mamî ra semündü haya, Godîmbo hîhîfirürî mbura, hîfîtîre haya, hoafîyuhü yahuya, “Bret nda wandî fisaf-ane, sîhamumbo farîhefepurî-mbohünda. Ndani-moatükunî nda se randu ndundî, wambo hohoanîmombohünda,” mehu. ²⁵ Ranîyu asu sesi ra sowasümo mburu, mare yare yahurai kap amboanî semündü haya, hoafîyuhü yahuya, “Kap ndanana Godîndî sîmborî hoafî femîndî sîhefe moatükun-ane, asu wandî horînambo ngînîndî tükündîfemboe. Ndani-moatükunî nda se nîni-sîmboanî-yomo asîmîndîmo ra se randu ndundî wambo hohoanîmo-yondîrîmbohünda,” mehu. ²⁶ Muñguambo si ra se bret nda sahüsi asu kap ndanambe sîmîndî arîhündî ana, Adûkarî ai yîfîmayu ranahambo weindahî hoafîyei rîhündühaneî. Ranî-moatükunî ra se randîhi ngeianî, asu Adûkarî ai hîhîrîfi mbîkusuwamboane

Nindou ai Adûkarîndî sesi moaruwaimbo-areandî ana, ai hütî-ani

²⁷ Ranîmboane nindou düdi ai ndofe hohoanîmo-koateyuhü, ai bret ra sesü, asu kap ranambe hoe sümündü arandî ana, Adûkarîndî fi asu horî ra moaruwaimbo-reandühani, asu nindou ranai ahandî fi hütî-anandî. ²⁸ Nindou ai moanî ahandî fi ranahambo hohoanîmondu hoeindeandühî anîmbo, ai bret ra dedü asu kap ranambe hoe ndümündü ndandî. ²⁹ Ranî-moatükunî ra rahurai-ane: Nindou düdi ai Adûkarîndî fi ranahambo ndofe hohoanîmo türüfoefekoateyu haya, moanî sesi ra sesü, kap ranambo hoe sîmündî arandî ana, ai ahandî fi ra ahandîhoarî hütî-anandî. ³⁰ Sapo ranîmboaneî nindou afîndî se angünîmboyeihî, hamîndî kemîndîkoateyeihî, asu bîdîfirî ai yîfîmayei. ³¹ Asu sîhîrî sîhefîhoarî sîhefî fi ranahambo türüfoarîhundühî, bret sahusifî, asu hoe asîmîndefî ana, Godîndî hîmboahü ngîrî hütîndefî. ³² Nga asu Adûkarî ai sîhefî hohoanîmo ranahambo türüfoare-amunühî, aboedîkoate-mayowambo sîhefî hohoanîmo ngorü-süngure arandî. Ai sîhefîmbo rawareamun-anîmbo, asu sîhîrî ngîrî hîfî ndanîhündambo nindou rawehindî nou, ai-babîdî awarîndîhehundî.

³³ Wandafi mamî, ranî-mayoamboane, asu se sesîmbohünda fandîhindühî ana, awi se sesîmbo mbîseimbo ra bîdîfirîrambo hîbadîhündürî hehimbo anîmbo, mamî dagüdi. ³⁴ Nindou düdi ai wembombonduhî ana, ai ahandî worambe anîmbo mbîsesüwamboane. Rananîmbo asu se mamî fandîhindühî amboanî, asu ngîrî Godîndî papî-hoafî ranambe ngei. Bîdîfirî hoafî awi engorosî, nga asükainda tükündaheandüh-anîmbo ranamboanî dîdîboado-ndîheamboyahî.

12

Yifiafî Aboedîndî-mayo ranî-poanî ranî-poanî ratüpurî moatükunî

¹ Wandafi mamî, ranî-poanî ranî-poanî ratüpurî Yifiafî Aboedî sai-arandî ranahambo se ndorîhi fîfirîmbîrîhinda samboanahî. ² Horombo se Godîndî hoafî süngufekoate nîmboeambe, ranî-sîmboanî ana muñguambo si maho ra sîsamî god hoafîkoate, yîfî nahurai meñgoro, ranî sowanamboyu ai sîheimbo hürîhümündîhündürî hei marîhünda, asu ranî-süngu hei marîhündî ra se fîfirîhimboaneî. ³ Ranîmboanahî asu se ndani-moatükunî ranahambo fîfirîndîhindî asahî, ra ndahurai-ane. Asu Yifiafî Aboedî ranai nindou ngoründî fiambe amaro-ana, nindou ranai ngîrî hoafîndühîya, “Sisas ai moaruwaimbo-mbîfiyu-wamboane,” mbüsu. Nga asu nindou mamî ai hoafîyuhüya, “Sisas ai Adûkar-ani,” ehu ana, asu ai Yifiafî Aboedîndî süngu yangîr-ane hoafîyu arandî.

⁴ Yifiafi Aboedi ratüpurî ra afînd-ane engorosi, nga asu awi Yifiafi ranana mamî ranî yangîr-ane sagadürî arandi. ⁵ Adükariîndî ratüpurî ra ranî-poanî ranî-poanî ratüpur-anesî, nga asu Adükariî mamî ranahamboane ratüpurîyei arîhündî. ⁶ Ranî-poanî ranî-poanî ratüpurî ngîndî-ane, nga God mamî ranai-ani nindou munğu ranaheimbo ngîndî ra sagadürî arandi. ⁷ Yifiafi Aboedi ranane ahandî-mayo ngîndî ra nindou mamamî ranaheimbo tüküfe arandi nindou munğuambo farîhefendürîmbohünda. ⁸ Nindou ngorumbo Yifiafi Aboedi ranai ngîndî sagadowohane ndofe hohoanîmo wataporîmbo-yondürîmbohünda. Nga asu nindou ngorumbo mare Yifiafi mamî ranai ngîndî sagadowohane ndofe fîfîrîfe ranahambo wataporîmbo-yondürîmbohünda. ⁹ Yifiafi mamî ranane nindou ngorumbo anîhondümböfe hohoanîmo ra sagado arandi. Asu mare Yifiafi mamî ranane ai nindou ngorumbo nindou anğünumbo-yeimbîmbo didîboado-fendürî-rambo ngîndî ra sagado arandi. ¹⁰ Asu nindou ngorumbo hepünîfeimbî moatükunî refembo ngîndî ra sagado arandi. Asu nindou ngorumbo Godîndî hoafi hoafiyo rambo ngîndî ra sagado arandi. Asu ngorumbo ai Yifiafi Aboediî-mayoyo asu moaruwai nendiyei-mayoyo ratüpurî ra türüfoefembohünda ngîndî ra sagado arandi. Nindou ngorumbo ranî-poanîmbo hoafi hoafîmbo ngîndî ra sagado arandi. Asu ngorumbo ranî-poanîmbo hoafi hîhîrîfoefe hoafi ngîndî ra sagado arandi. ¹¹ Yifiafi Aboedi mamî ranane ai ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo ngîndî ranahambo yare arandi asu aiane moanî ahandî hohoanîmonambo yangîrî nindou mamamî ranaheimbo ngîndî yîboborearü arandi.

Munğuambo sîhîrî fi mamî ranahandambo bidîfîr-ane fi

¹² Fi ra mam-anesî, nga asu ngorü-poanî ngorü-poanî moatükunî ra ranîfîhî papîreamboane. Ahandî ranî-poanî ranî-poanîmbo moatükunî afînd-anesî, nga fi mamî ranîfîhî türemarand-ane. Kraisi ai rahurai-ani. ¹³ Mamî ranî-süngumboane munğuambo sîhîrî, Suda, Suda-yafe ndîfo, moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, asu moanî nîmboeimbi nindou, sîhîrî fi mamî ranînambo hundürîmayefî. Asu munğuambo sîhefîmbo God ai Yifiafi mamî ra masemunî.

¹⁴ Fi ranana moanî mamî moatükunînambo yangîrîyopoanî pare haya anîngo. Aiana afîndî ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ra papîre mburamboane fi ra mamî nahurai anîngo. ¹⁵ Asu tîjarî ai hoafîndowohüya, “Roana watîjarîyahîpoanî, ranîmboane asu ro fi ranahandî-yahîpoanî,” mbîsîmboesi, nga sapo aiana fi mamî ranahandamboane. ¹⁶ Asu hîmboambe ai hoafîndowohüya, “Roana hîmboariyahîpoanî, ranîmboane roana fi mamî ranahandîyahîpoanî,” mbîsîmboesi, nga sapo aiana fi mamî ranahandamboane. ¹⁷ Asu fi munğu ranai hîmboari ranî yangîrayo ana, asu nîngunde hîmborîmanda? Asu fi munğu ranai hîmboambe ranî yangîrayo ana, nîngunde fîsîjarü kamadada? ¹⁸ Fi mamî ranana ai yahuraiyopoanî, nga God ai moanî ahandî hohoanîmonambo ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ra fi mamî ranîfîhî papîmareand-ane. ¹⁹ Nga asu fi mamî ranahandambo moanî mamî ranî yangîrayo ana, asu fi ranai nahü manîngo? ²⁰ Fi ranai moanî yare nîngowan-ane, asu fi mamî ranîfîhî ranî-poanî ranî-poanî moatükunî ranai papîre haya anîngo.

²¹ Ranîmboane asu ngîrî hîmboari ai watîjarîmbo hoafîndowohüya, “Ro ngîrî sîhambo ndahamîndîhanîni,” mbîso, nga wanî. Asu ngîrî mbîro ai tîjarîmbo hoafîndowohüya, “Roana ngîrî sîhambo ndahamîndîhanîni,” mbîso, nga wanî. ²² Nga awi sîhîrî nahanîniyo sîhefî fi ranahambo ranana ngîndîdeimbi-yopoanî asefi, ranîmoatükunî ranai fi ranîfîhî paîarîkoate-ayo ana, asu ngîrî fi ranai aboedi ndonde nîngo, nga wanî. ²³ Asu fi ranahandambo bidîfîrî moatükunîmbo sîhîrî aboedi moatükunî-yopoanî asefi, ranahamboanefî sîhîrî aboedi yîhuruhu arîhündî. Nga asu fi ranahandambo bidîfîrî amoanîngîmbü moatükunî ranahamboane aboedi

didiboado-arihundi. ²⁴ Fi b'idifiri aboedi ra moani hiniŋgiriŋhu arihundi. Nga God aiyu ahandihoari muŋguambo rani-poani rani-poani fi b'idifiri ra fi mamani raniŋhi mamambere hiniŋgimareandi. Raniyu asu fi b'idifiri ranahambo moanane ase ranahambo ai ndorihoeimbi hiniŋgire marandi. ²⁵ Fi mamani ranai ŋgorü-poani ŋgorü-poani mbeyo yahuhayambo yare hiniŋgireambo-yupoani, nga fi mamani b'idifiri, mamani b'idifiri ranai mamani hohoanimo süngu simbori farihfirü-mbeyeia yahuhayamboyu yare hiniŋgimareandi. ²⁶ Raniamboane fi ra ŋgorü mamani b'idifiri asübusimboayo ra, asu fi mamani muŋgu ranai-amboani asübusiyowohane. Asu fi ra mamani b'idifiri aboedane ase ana, asu muŋguambo fi ranai-amboani aboedi hihifi-hihifiyowohane.

²⁷ Raniamboane muŋguambo nindou se Kraisindi fi-anei animboei. Asu muŋguambo se ahandi fi b'idifiri nou-ayei. ²⁸ God ai b'idifirambo Kraisindi nendi-mayei ranaheimbo rahurai yare hiniŋgimarearu. Weangurühididi ranai Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi, rani-kimindi ranai Godindi hoafi hoafiyei-rihundeimbi, asu rani-kimi ra yamundu-rundeimbi, asu hepünifeimbi moatükunirarihi-rihundeimbi, asu nindou angünümbi aboedirihi-rihundeimbi, asu nindou farihehi-rihundeimbi, asu muŋguambo ratüpurü aho ra hifandirühi-rihundeimbi, asu ŋgorü-poani mbo hoafi hoafiyoramboanei ranaheimbo hiniŋgimareandüri. ²⁹ Awi nindou muŋguambo Kraisindi hoafi sahümündi hei-rihundeimbi yangriyei animboeia? Awi muŋguambo Godindi hoafi hoafiyei-rihundeimbi nindou yangriyei animboeia? Awi muŋguambo yamundihi-rihundeimbi nindou yangriyei animboeia? Awi muŋguambo hepünifeimbi moatükunü ratüpurüyei rihundeimbi yangriyei animboeia? ³⁰ Asu muŋguambo nindou ai angünümboyeimbi mbo aboedi-fendürimbo ŋginiindeimbi yangriyeia? Muŋguambo nindou ai ŋgorü-poani mbo hoafi ra hoafiyei-rihundeimbi yangriyeia? Asu muŋguambo nindou ai hoafi ra hihirifoadihi hoafiyei-rihundeimbi yangriyeia? E! rani-moatükunü ra ai wani. ³¹ Se moani aboedi hamindi moatükunü rani yangri semindimbo ŋgusüfo pandihindi.

Sihiri nindou amurambo ŋgusüfo pandihumboane

Nga ro siheimbo nahanayo aboedi hamindi nafi aho ranahambo nafuindahandüri samboanahi.

13

¹ Asu ro nindou ranaheimbo nindou-yei hoafane, asu sünambeahindi nendiyomondi hoafi ranane ra hoafiyahandürühi, asu ro nindou ranaheimbo ŋgusüfo pefekoate-ayahana, asu ro nümüsi fandiyonani, moani hoafayo hoango nahuraindamboyahi. ² Asu ro Godindi hoafi hoafindahandürühi, Godindi hohoanimo dibo engoro ra muŋguambo fifirariheandane, asu muŋguambo fifirife ra fifirariheandane, asu ŋginiindi hamindi anihondümboriheandühi asu nimoei-wafu nimarooni hoafiyahani gorügonani ahoane, asu ro nindou ranaheimbo ŋgusüfo pefekoate-ayahana, asu ro moan-anahi. ³ Ro wandi napo muŋguambo masiheheandi ra napokoate-yeimbi nindou fehefendürimbo yimbondihe, asu wandi fi ra hiniŋginiheandanü nindou ai wambo haiambe mandundirani hai tikirinda-ndirimboesi, nga asu ro ŋgorü nindumbo ŋgusüfo pefekoate-ayahana, ra ŋgiri wambo aboedi fandihendüri.

⁴ ŋgorümbo ŋgusüfo pare-randeimbi ai wari hoafeandüh-reandühi farihendüri arandi. Asu ai moai nindou ŋgorümbo ŋgusüfoambe moaruwai hohoanimoyu randi, asu ahandi fimbo moai borüyu randi, asu moai ahandi fimbo hihifi-hihifiyu randi. ⁵ Ai moai afindi-afindiyurandi. Asu ai moai ahandi moatükunimbo yangri hohoanimo pare randi, asu moai nimehünou ŋginiindiyu randi. Asu ai moai nindou ahambo moaruwaimbo-mariorani ranahambo hohoanimoyu randi. ⁶ Asu ŋgorümbo ŋgusüfo pare-randeimbi aiana nime-moatükunü moaruwai-ayo ranahambo

moai hihifi-hihifiyu randi, nga aiana anihondü hohoanimo ranahamboane hihifi-hihifiyu arandi. ⁷ Ai ana munquambo tñrifo aho ra moanane yahu arandi, asu munquambo si aho ra Godimbo anihondumbo-riri randuhani. Munquambo si aho ra God ai fandhendirimbui yahuhaya, hifandanduhü asu munquambo tñrifo ra tüküfeyoani, ai nginindi nungumboani.

⁸ Ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ra ai ngiri awarindihoyo. Nga Godindi hoafi hoafombo hohoanimo ranana kikingamindimboe. Rani-poanimbo hoafina hoafi hohoanimo ranana moendindimboe. Fifirife hohoanimo ranana awarindihomboe. ⁹ Munqu-moatükuni aho ra moani bidifiri-bidifiri yangir-ane fifirihumboayefi. Godindi hoafi hoafimbo ranamboani awi moani bidifiri yangir-ane hefi hoafiyefi arihundi. ¹⁰ Nga süngunambo nine-moatükuni aboedi hamindi-mayo ranai tükündifeihü animbo, asu nine-moatükuni moani bidifiri-bidifiri yangiri hohoanimomayefi ranai awarindihomboe. ¹¹ Horombo ro nimori-yahambe rani-simboani wandi hoafi, hohoanimo, fifirife rani-moatükuni ra nimori nou rasungumaritheandi. Nga hapondani ana ro adükari-yahühi nimoakidibouyei hohoanimo ra hinngi-riheamboanahi. ¹² Haponda munquambo moatükuni awi moai siri ndorihu fifirihundi, nga hoehimboambe nahurai-ane hoeirihu arihundi. Nga süngunambo animbo siri Godimbo ndondihuri ahandi ngusumboari ra hoeindihumboyefi. Hapondani ana moani bidifiri yangir-ane fifiraritheandi. Nga süngunambo-animbo ro ahambo ndondihini fifirindi-hinimboyahi, ai wambo haponda ndore fifirareandiri nou. ¹³ Nga haponda ngimi moatükuni nda, Godimbo anihondumbofe hohoanimo, Godimbo anihondumbofehü himboyondombo hohoanimo, asu nindou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ra moani koadürumbo-koadürumbo yagodimboe. Nga ngimi hohoanimo ranahandambo, ngorumbo ngusüfo pefemboane ai adükari hamindayo.

14

Godindi hoafi hoafimbo hohoanimo pandihumboane

¹ Munquambo si aho ra nindou bodimondambo ngusüfo pefembo hohoanimo homboane. Asu se Yifiafi Aboedindi-mayo nginindi rani semindimbo hohoanimondei ngei. Nga Godindi hoafi hoafiyorambo nginindi ranimbo se moani ngusüfo pandihindi. ² Nindou düdi ai rani-poanimbo hoafinambo hoafayu ana, nindou ranaheimbo hoafiyundürühi-yupoani, nga ai Godimbo yangir-ani hoafayu. Sapo hoafi ra nindou ranai ngiri fifirindhindi, nga ranana Yifiafi Aboedi-mayo ranahandi nginindinambo Godimbo yangir-ani dibo hoafi hoafiyundo arandi. ³ Nga asu nindou düdi ai Godindi hoafi hoafayu ana, asu ai nindou ranaheimbo anihondumbofe ra nginemindindürühi farhendürühi, asu ngusüfoambe aboedi didiboado-rearühane. ⁴ Nindou düdi rani-poanimbo hoafinambo hoafayu ana, ai ahandi fi nginemindimbo yangir-ani hoafayu. Nga asu nindou düdi ai Godindi hoafi ra hoafayu ana, asu hoafi ranai Kraisindi nendi ranaheimbo nginindamündürimboe. ⁵ Ro sheimbo munquambo rani-poanimbo hoafinambo hoafindei sahehea hohoanimoayahisi, nga awi ro sheimbo Godindi hoafi hoafiyoramboanahi hohoanimoayahü habodihü. Nindou düdi ai rani-poanimbo hoafinambo hoafinduanü asu nindou ngorü ai hoafi ranahambo hihirifoefe hoafiyoani animbo, asu Kraisindi nendi munquambo ranaheimbo hoafi ra fandhendürimboe. Nga nindou düdi ai Godindi hoafi weindahü hoafayu ranana rani-poanimbo hoafinambo hoafimbo ngasündeamboane.

⁶ Wandafi mamü, awi ro sheimbo sowahi tükündaheandühi rani-poanambo hoafinambo hoafindahandürani ra ro ngiri sheimbo fandheandüri. Nga ro sheimbo God ai wambo bidifiri moatükuni weindahü-mareandiri hoafi, fifirifembo moatükuni

hoafi, Godiñdi hoafi hoafiyorambo hoafi asu yamundi fembo hoafi ra ndahandüran-animbo, siheimbo fandihehe-andürimboyahi.

⁷ Hoahoango rakoate-randeimbi moatükun, nümüsi, fufuñ, mbonifaifai ranamboani moani mamihaurai-ane. Rani-moatükun muñguambo ranai mamihari hoafindoani ra nuñgundhi nindou ai himborimandei hoafi ahandi rana? ⁸ Nindou ai yifiarimbo yinafoaiyu-randeimbi ai ndofe yinafoaikoate-ayu ra, asu nindou didai yifiarimbo napo ra didiboandomanda? ⁹ Moani mare yahurai-ane, asu se ranipoanimbo hoafinambo hoafayei ra asu nindou amuri ai nuñgundhi shei hoafi fifirmandihinda? Ranana se moanipo hoafindamboyafi, nga sihafi hoafi ranai moani weriyafui nou nimmoamo ngombole! ¹⁰ Yini, muñguambo hifi ndanhu rani-poani rani-poani hoafi afind-ane engoro. Nga asu moai mamami hoafi ranai ranahandambo nimindi fifirifekoate yangoro, nga wani. ¹¹ Nga asu ro hoafi wataporayu ranahandi nimindi ra fifirifekoate-ayah ana, nindou hoafayu ranai wandi nindou amurinduan asu ro-amboa ahandi nindou amurindamboyah. Se rani-poanimbo hoafinambo wataporindeiani siheimbo yahurai tükündifemboe. ¹² Nga se-amboa Yifiafi Aboedindimayo nginindi ra semindimbo hohoanimoeyei arihundi ranimboane asu se Kraisindi nendi fehefembo nginindi ra semindimbohünda tñirifondei ngei.

¹³ Ranimboane nindou düdi ai rani-poanimbo hoafinambo hoafiyu-randeimbi ana, ai hoafayu ranahambo Kraisindi nendi ranaheimbo hihirifoefe hoafombohünda nginindi ranahambo Godimbo didibafi-mbifiyuwamboane. ¹⁴ Asu ro rani-poanimbo hoafinambo didibafeheandi ana, wandi yifiafi ranai-ane didibafefeyo, nga asu wandi hohoanimo ranai ana moani moaruwai titanimbo-reamboane. ¹⁵ Asu randifeyoani ra ro nuñgumandheha? Ro wandi yifiafi ranambo didibafinda-heamboyahisi, nga asu ro wandi hohoanimo ranambo amboani didibafinda-heamboyah. Ro wandi yifiafi ranambo heründa-mboyahisi, nga asu ro wandi hohoanimo ranambo amboani heründamboyah. ¹⁶ Godimbo se sihafi yifiafi ranambo yangiri hihifari ana, asu moanindi nindou-mayei ranai fandifeambe ngiri hoafindeihi, “Anihond-ane,” mbisei se hihifiyafambe. Sapo se hoafayafi ranahambo ana nindou ranai moai fifirihindi. ¹⁷ Godimbo hihifimbo didibafife sihafi ra aboedi saf-anesi, nga ngiri nindou ngörü ranahambo ngininda-mindündüri. ¹⁸ Ro afindimboanahi rani-poanimbo hoafinambo Godimbo hoafiya arihandi ra siheimbo ngasündheha-ndürimboanahi asu ranimboanahi ro Godimbo hihifarihüni. ¹⁹ Nga Kraisindi nendi fandifeambe roana, moani nindou ai fifirihindeimbi hondahüfeimbi (5) hoafi yangiri yamundi fendürimbo hohoanimoayah. Nga asu hoafi moani afindi hamindi rani-poanimbo hoafinambo wataporimboyo ho ana, aboedi hamindiyopoani.

²⁰ Wandafi mamih, se nimokidibou hohoanimoayei nou hohoanimo-ndeimboeyei. Moaruwai hohoanimo aho rananimbo se nimokidibou nou hohoanimondeihi nimboei, nga asu shei hohoanimo ranana nindou boagiri nahurai-animbo se nimboei. ²¹ Ahinümbi hohoanimo sürü papirandühi yahoya, “Rani-poanimbo hoafi hoafümbi nindoundi yafambe süngu-ane, asu nindou amuriyeyi yafambe süngu-ane, rananimbo nindou ndanaheimbo ro hoafindahandürimboyahisi, nga asu ai ngiri wambo himborindei,” mehu Adükari ai.

²² Nga ranane asu rani-poanimbo hoafi hoafimbo nginindi ranai nindou Godimbo anihondümbofe-koate-mayei ranaheimbo nafuimbo moatükun-ane, nga asu anihondümbo-rihoreimbi ranaheimbo ana wani. Nga asu Godindi hoafi hoafimbo nginindi ahei mbusümo ranai anihondümbo-rihoreimbi aheimbo nafuimbo moatükun-ane, nga Godimbo anihondümbofe-koate-mayei ranaheimbo ana wani. ²³ Ranimboane asu Kraisindi nendi ranai mamühi fandihindani se rani-poanimbo hoafinambo hoafayei ana, asu fifirifekoate-yeimbi asu anihondümbofe-koate yeimbi ranai tükündahi siheimbo hoeindihindürihi, ai ana hihindi-hihindiyehanei

mbiseimboyei. ²⁴ Nga munḡuambo Godiḡndi hoafi rani yangiri hoafindeian-animbo, asu anihondümbkofeate-yumbü asu fifirifeate-yumbü ai tükündifi-hündambo amboani asu ai hoafi ra himborindu haya moaruwai hohoanimomayu ranimbohünda ḡusüfoambe afiḡndi hohoanimondimbui. ²⁵ Ranimbo asu ahandi hohoanimo diḡbo meḡgoro ra weindahindeandühi, asu ai yiri yimbu pusiḡnde niḡmandümbö Godimbo hohoanimonduwohü hoafindühümboya, “Awi anihond-ane, ḡḡa God ai se-babiḡdi sihei mbüsümo anḡḡu!” mbüsümbui.

Godimbo ratüpurü hohoanimo ra aboedi mbihowamboane

²⁶ Wandafi mamü, asu se nḡḡundühi ramandiḡhinda? Munḡuambo se fandiḡeambe, nindou ḡḡorü ai herü hohoanimonduhane, ḡḡorü ai yamundiḡferambo hohoanimo hohoanimonduhane, ḡḡorü ai God ai niḡni-moatükunimboyo hoafimbohünda nafuimayundoane, ḡḡorü ai rani-poanimbo hoafinambo hoafimboane, asu awi asükai sapo ai hoafiyumbi hiḡhiḡife hoaf-ane, munḡu rani-moatükunü ra hoafimbeyei-amboane. Munḡu-moatükunü ra Kraisiḡndi nendi ranaheimbo ḡḡiḡnimbiramindüramboane.

²⁷ Nga asu nindou biḡḡifiri ai rani-poanimbo hoafinambo hoafimbo hohoanimondeihü ana, moani nindou yimbundafandani asu ḡḡimindimondani yangiri-animbo rambirundamboane. Nga asu moani ḡḡorü ai hoafindu kiḡkiḡdamüḡduani, ḡḡorü ai hoafiyu-mbirandamboane. Ranimbo asu nindou ḡḡorü ai niḡne hoafi ḡḡorü ai hoafimayu ranahambo hiḡhiḡifoare hoafimbiyu wamboane. ²⁸ Nga asu nindou ḡḡorü ai rani-poanimbo hoafinambo hoafindüani ranahambo hiḡhiḡife hoafimbo nindou raniḡhü niḡḡokoate-ndüani ana, asu nindou ranai rani hoafinambo hoafindümbui, ḡḡa moani ai siḡsiḡkoate niḡmandümbö-animbo ahandi fimboane asu Godimboane rani yangiri hoafimbiyu-wamboane.

²⁹ Yimbu ḡḡimi nindou saf-animbo Godiḡndi hoafi hoafimbo-mayo ra hoafimbeyo-mondamboane. Nga asu amuri biḡḡifiri ai moani niḡmarimombo niḡne hoafi ai hoafayomo ranahambo tümbirundamboane. ³⁰ Nga asu nindou mamü wataporambe amaru ahambo God ai nafuidüani, asu nindou nḡḡumbo hoafayu ranai ahandi hoafi ra awi kiḡkiḡmbiramüḡdu-amboane. ³¹ Rani-sḡḡumbo-animbo nindou munḡuambo mamamü Godiḡndi hoafi hoafimondani, asu nindou munḡu amarei ranai hoafi ranahambo fifiriḡhindühi ḡḡiḡniḡndi mbiniḡmboei-amboane. ³² Godiḡndi hoafi hoafimbo ḡḡiḡniḡndi sowandümondeimbi nindou ana ai moani ranahandi ḡḡiḡniḡndi ra hiḡfandi-mbirundamboane. ³³⁻³⁴ Sapo God ai siḡhefimbo moai mamükarüyo wakiferambo yifiriyu, ḡḡa moani aboedi ndoriḡhefe niḡḡomboane yifirayu.

Kraisiḡndi nendi munḡu ai fandiḡeambe ana, awi niḡmorehi ai wataporindeimboyei, ḡḡa moani siḡsiḡkoate niḡmandei. Kraisiḡndi nendi munḡuambo yahurai-ane rariḡhi ariḡhündi. Niḡmorehi aiana ḡḡiri hoafindei sapo Mosesiḡndi ahinümbi hoafi hoafimayo sḡḡu ai moani nindoweniḡhi-yomondi hoarehi niḡmboei. ³⁵ Niḡmorehi ai rani-moatükunü ranahambo fifirifeḡhü türüfoefembo mbiseimbo ana, ai ahei nindoweniḡhi ranahamumbo worambe düdumbeyahi-puramboane. Niḡmorehi ai Kraisiḡndi nendi fandiḡeambe botife hoafi ana, amoaniḡgeimb-ane.

³⁶ Awi Godiḡndi-mayo hoafi ra siḡheimbo sowahiḡndi botife homboyo? Awi asu hoafi ra siḡheimbo yangiri tüküfemboyo? ³⁷ Nga asu nindou mamü ai rande hohoanimondühüya, “Ro Godiḡndi hoafi hoafiyariḡhandeimb-anahi,” ehuyo, asu “Yifiafi Aboediḡndi fifirife masahandiḡhi,” ehu ana, refeana ai fifirimbirreand-amboane, ḡḡa Adükari ai randiḡndi mehu hoaf-ane nda ro siḡheimbo süḡü paparihandi. ³⁸ Nga asu nindou rani hoafi ranahambo himborikoate-ayu ana, asu se ḡḡiri ahambo himborindei.

³⁹ Ranimboane wandafi mamü, Godiḡndi hoafi hoafimbo hohoanimo ranahambo yangiri ḡḡusüfo pandühi ḡḡei, ḡḡa asu se rani-poanimbo hoafina hoafimbo

yowanî mbîseimboyei. ⁴⁰ Kraisîndî nendî fandîfeambe munḡu-moatükunî aho ra wudîpoapondîhi ndondîhi randîhindî.

15

Krais ai yîfiyu hayamboyu asükaiyu botîmefiyu

¹ Wandafî mamî, haponda ro sîheimbo aboedî hoafî masahandürî ra asükainda hohoanîmo botîndîhendürî samboanahî. Aboedî hoafî ra se sahümündi hehimboyei asu se ranîfîhî ḡḡîndî manîboadei ranahamboanahî. ² Aboedî hoafî sîheimbo ro bokarîmarî-heheandürî ranahambo ḡḡîndî kîkîhîrîhümündi anîboadei hei ana, ranambo se aboedambo-ndahimboyei. Nga refekoate-ndeianî ana, ḡḡîrî fandîhendürî.

³ Ro hoafî hîmborîya heheambo masahamîndîhî ra sîheimbo masahandürî ra ai aboedî adükarî moatükunî hamînd-ane: Krais ai sîhefî moaruwai hohoanîmo ra raguanambo-fembo-hündamboyu yîfîmayu, sapo Godîndî hoafî yare hoafîmayo sünḡu. ⁴ Ahambo honḡuambe sîhehorane, asu ranambe ḡḡîmî nîmbîyu mbura asükaiyu botîmefiyu, Godîndî hoafî yare hoafîmayo sünḡu. ⁵ Ranîyu asu ai Pitambo-so boatei tüküfî mburamboyu asu sünḡunambo ahandî 12 sünḡururü-rundeimbîmbo-so tükümeḡiyu. ⁶ Ranîyu asükaiyu ahandî wandafî mamî 500 ḡḡasündeandeimbî nindou ranaheimbo-so tükümeḡiyu. Nindou ra afîndî ana anîmboei, ḡḡa asu bîdîfîrî ana yîfîsafîmayei. ⁷ Ranîyu ai Semsîmbo-so tüküfî mburamboyu asu sünḡunambo ahandî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-memo munḡuambo ahamumbo-so tükümeḡiyu. ⁸ Ranîyu asu sünḡunambo hondü wambo-so amboa tükümeḡiyu. Asu ro furambe sanḡorambo hapoadümboyaha wakemîndî-ndîrîmbo nahurai-anahî.

⁹ Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî-yomondî mbusümo ra akîdou saf-anahî. Wambo ana Kraisîndî hoafî semündü hu-randeimbî mbîsei dükandîhindîrîmboyei sapo ro Godîndî nendî ranaheimbo moaruwaimbo-marîhearü hahî ranîmbohünda. ¹⁰ Nga God ai wambo moanî hîpoambo-mareandîra ranîmboanahî haponda ro Kraisîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimbayahî. Nga asu ahandî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranai moai moanîmbofeyo, ḡḡa wanî. Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî bîdîfîrî ai munḡu moai ro ratüpurayahî nou yaru tîḡîrîfoyomo. Nga roana, wand-amboanî moai ratüpurîya rîhandî. Nga Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo wandî flambe amarondîrî ranane farîhendîra ro rawarîheandî. ¹¹ Ranane hoafî ra ro hoafîyahembü hündîyo asu ai hoafîyomondeimbî hündîyo ra sapo mamî ranî hoafî ranîyo bokarî-marîhehundî ranahambo se anîhondümbom-marîhindî.

Sîhîrî yîfîhündî botîfe hoafî

¹² Krais ai yîfîmayua asu God ai honḡuambeahîndî botîmarîrî hoafî ra ro afîndîmbo hoafîyefî marîhundî. Nga asu nîmboe nindou bîdîfîrî sîhei mbusümo anîmboei ranai hoafîyeihîya, “Nindou yîfîyoweimbî-hündî ana, ḡḡîrî asükaindo botîndîfeyo,” maseia? ¹³ Ranî hoafî ra anîhondümbayo-mbonana, God ai moai Kraisîmbo honḡuambeahîndî botîrîrî. ¹⁴ Asu Krais ai yîfîhündî botîfekoate-mbeimbonana asu ro ḡḡîrî nînimbo hoafîyefî rîhunda asu se ḡḡîrî nîni-moatükunîmbo anîhondümborîhindî. ¹⁵ Rambefe-mbonanasî, asu ro Godîmbo tîkai hoafîyefî-rîhundeimbî nindou tükümbayahu. Sapo ro ahambo anîhondümbom hoafîyefühi sefiya, “God ai Kraisîmbo botîmarîrî,” asefî. Nindou yîfîhündî botîfekoate-mbembonana, God ai ḡḡîrî Kraisîmbo yîfîhündî botîrîrî. ¹⁶ Nga God ai nindou yîfîyeimbîhündî ranaheimbo botîfendürîra koatembei-mbonana, asu Krais ai-amboanî yîfîhündî botîmbefipoanî. ¹⁷ Nga asu God ai Kraisîmbo yîfîhündî botîfikoateyu-mbonana, asu sîhei anîhondümbomfe ranai sîheimbo mbafarî-hendürîpoanî. Nga seana sîhei moaruwai hohoanîmo ranaianîmbo kîkîhindamîndîndürî nîḡḡombom. ¹⁸ Asu

anihondümbö rambefembonana, nindou didiyei Kraisi-mbo anihondümbö-rihori mburihü yifimayei ranai-amboani moaruwaimboyahi. ¹⁹ Sihiri ana Kraisi-mboane fi anihondümbö-rihurüh himboayahundo. Nga asu Kraisi ai shefi-mbo ndanisimboani yangiri fehefemunimbo himbombayefi-mbonana, asu nindou bidifiri shefi-mbo hipoanimoembou-anei sahümunü.

²⁰ Hohoanimo ra yahuraiyopoani, nga wani. Nga anihondüyo Kraisi ai yifiyu mbura honguambeahindi God ai botimariri. Nümbürambeahindi horombonambo sesimbo moatükunü boatei nafaramindo nahuraiyo God ai Kraisi-mbo boatei yifiyeimbi nindou ai yangiri botifekoate-yeiambe ahambo botimariri. ²¹ Nindou mamü ahandi süngu yifimbo hohoanimo tüküme feyo asu nindou mamü ai-amboani ahandi süngu yangiri botifembo hohoanimo tüküme feyo. ²² Sapo nindou müngu ai ra Adamindi sirihünd-anei yifimayu süngu yifiyei arihündi. Nga nindou münguambo Kraisiindi sirihünd-anei botimefiyu süngu botiyahi arihündi. ²³ Nga münguambo nindou mamamü ahei botifeambe botindahumboyefi. Kraisi ai boateimayu asu ai asükaindu kudüwan-animbo asu nindou ahandi sirimayei ra müngu botindahimboyei.

²⁴ Rani-simboan-animbo müngu-moatükunü müngumboayo si ranai tükündifemboe. Rananimbo asu Kraisi ai sanendi, anani, kabomo ra hifandi-rundeimbi, münguambo ratüpuri bogorimboyafu-ndeimbi, asu münguambo nginindi hifandu-ndeimbi ranahamumbo hifinambo-ndeapurimbui. Rananimbo asu ai nginindi hifandarandi ra Ape Godindi wariwamü hinüngindeambui. ²⁵ Awi ranambe ana Kraisi ai bogorimbondüfi nüngu ngumbo animbo, asu God ai moaruwai nendi ranahaimbo hifinambo-ndeandüri haya Kraisiindi yirumbo hoarehi hinüngindearümbui. ²⁶ Amuri hürütümbi ranahaimbo hifinambo-ndeandüri ngu-ngumbo animbo, asu sünggunambo hondü-animbo yifi ranahambo amboani hifinambo-ndeambui. ²⁷ Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, “God ai müngu-moatükunü ahandi hoarehi hinüngimareandi,” meho. Nga God ai münguambo moatükunü ranambeyupoani. Ranimbo-animbo sihiri fifirindi-humboane, God ai müngu-moatükunü ra Kraisiindi hoarehi hinüngimareand-anesi, nga asu ai moai ahandi hoarehi nüngu, nga wani. ²⁸ Nga müngu-moatükunü ra Kraisiindi hoarehi yangirindoan-animbo, asu Godindi Nimorü ranai sapo Afindi ai müngu-moatükunü ahandi hoarehi hinüngimareandi rani-hoarehindümbui. Rananimbo asu God ai ahandihoari müngu-moatükunü aho ranahambo bogori hondündümbui.

²⁹ Nga asu yifiyeimbi ai botifekoate-ayei ana, asu nindou bidifiri aheimbohünda himoni hundüriyei arihündi ranai nüngurihi-ndühieia? Asu yifiyeimbi ai botifekoate-ayei ana, asu nimboe nindou bidifiri ai aheimbo fehefe-dürimbohünda himoni hundüriyei arihünda? ³⁰ Asu yihoe fimbo amboa. Ro Krasindi ratüpuri ratüpuri-mayefi asu nindou bidifiri ai münguambo si aho ra moaruwaimbo-rihimuni hei arihündi. Asu yifiyeimbi nendi ranai asükaiyo botifekoatembo-ayei ana, asu ro nimboe moani ndarihu animboefa? ³¹ Wandafi mamü, münguambo si aho ra ro yifimbo nahuraiya arihandi. Ra anihond-ane. Se münguambo Sisas Kraisi-babidi aniboadei ranimboanahi ro sheimbo hihifi-hihifiyahühi weindahi rarihe hoafehandüri. ³² Efesus ngoafihü ro nimambeahindi ninihondi-babidi nahurai yifiarimayahi. Ranimbo-hündambo nindouyafe hohoanimo süngu ro ninimbo-moatükunü aboedi mandahamindiha? Nga asu yifiyeimbi-hündi nindou ranai asükaindei ngiri botindahindi hoafi ra anihondayo ana, ambesi, nga sihiri moani, “Sesi dagudifi, hoe ndimindefi raraondi hu ngefimboane. Nga sümbu ana awi sihiri yifindemboyefi,” hoafi mamü hoafimayo süngu.

³³ Se tikai hoafi anihondümbö-ndihimboyei. Sihiri shefi wandafi moaruwai-mayei rani-babidi ahahabodefi ana, asu ai shefi hohoanimo aboedi ra moaruwaimbo-ndihimunimboyei. ³⁴ Se wudipoapondihi hohoanimondeihü asu moaruwai ho-

hoanimo ra rühüsafi hiniŋgindihindi. Nindou bidifiri seana moai awi Godimbo fifirihori. Ranahandambo se amoanŋgimbeyei-amboane.

Fi asükaiyo botefeyo ranana ŋgorü-poanimoane

³⁵ Nindou bidifiri ai düdundahindühi animboya, “Nindou yifihündi ra nüngundihhi asükai botimandahinda? Fi ra asükaindo botindifeyowohü nŋgu-nahurai fi ndemindi haya tükündife manŋgoa?” mbiseimboyei. ³⁶ Ranana hihindi hoaf-ane? Se ra fifirowamboanafi ninimoatükuni hoari hifambe hifi kararowandi ranai yifikoate-nahuraiayo ana, asu ai ŋgiri yangiri aboedi tükündifeyo. ³⁷ Se konyo asu nini manŋriyo hifarowandi ra moai emündü düdudu kameihhi hifirowandi, ŋga hoari yangir-ane hifi kararowandi. ³⁸ Ranana asu God ai hohoanmomayu süngu düdudu emündü napo ra ranifihhi papareandi. Ranai muŋgu nine-moatükuni mamami hoari ranaheimbo rani-poanimo rani-poanimo düdudu, emündü ra sagaduri arandi. ³⁹ Muŋgu-moatükuni yangiri nŋgo haya hoahoango-randeimbi ranahei fisafi ana mamami simogodi yangiriyopoi, ŋga wani. Nindou ai ŋgorü-poanimo fisaf-ane, ninihondi ai ŋgorü-poanimo fisaf-ane, ndu napo ai ŋgorü-poanimoane. Asu kini ai ŋgorü-poanimoane. ⁴⁰ Sünambeahindi moatükuni fi-poanimoane, asu hifi ndanihündambo fi-poanimoane. ŋga asu sünambeahindi moatükuni ranai ŋgorü-poanimo fiyomboane, asu hifi ndanihündambo moatükuni ranai ŋgorü-poanimo fiyomboane. ⁴¹ Hüfihamindi ai-amboani ahandi rani-poanimo fi anandi. Amoamo ai-amboani ahandi rani-poanimo fi anandi. Asu mupui amboani rani-poanimo fi anandi, ŋga asu muŋguambo mupui ra bidifiri ai ŋgorü-poanimo fiyo asu bidifiri ai ŋgorü-poanimo fiyo ra hoanomboane.

⁴² Moani yahurai-animo nindou yifiyeimbihündi asükaindei botindahinda tükündifemboe. Fi ra asamboefeyo rananimo ai sümboyo-randeimb-ane. ŋga asu fi ranai yangirambofe tükefeyo ranai ana sümbokoateyo-randeimb-ane. ⁴³ Fi asamboefeyo ranana wosihoafori himboyowohü hoafendiyowohane. ŋga asu fi yangiri botefeyo ranana moani aboedi himboyowohü ŋgini tüküfeihane. ⁴⁴ Fi asamboefeyo ranana hifi ndanihündambo fi yangir-ane. ŋga asu fi botefeyo ranana sünambeahindi fi-ane.

Hifi ndanihündambo fi-poanimoane, asu sünambeahindi fi-poanimoane rehayamboane anŋgo. ⁴⁵ Sapo Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, ‘Weanŋurühididi nindou, ahandi nduri Adam ana, nindou yangiri nŋgombo tükümeŋfiyu,’ meho. ŋga asu ŋgorü Adam, Kraisi, aiana yangiri nŋgombo yifiafi saimboyu tükümeŋfiyu. ⁴⁶ Yifiafi hoearambe fi ranai moai raboatei tüküfeyo, ŋga wani. ŋga hifi ndanihündambo fi raniboatei tüküfeyoane, asu süngunambo yifiafi fi ranai tükümeŋfiyo. ⁴⁷ Weanŋurühididi Adam aiana hifihündiyu tükümeŋfiyu. ŋga asu süngudidi Adam ana sünambeahindi tükümeŋfiyu-ani. ⁴⁸ Hifi ndanihündambo nindou ana sapo nindou hifinambo nafiyumbihündi-mayu nahurai-anei. ŋga asu nindou sünambeahindi aiana sapo nindou sünambeahindi tükümeŋfiyu nahurai-anei. ⁴⁹ Hapondani ana sihiri nindou hifinambo nafiyumbi-mayu ranahandi fi-hoeari-yefomboanefi, ŋga mare yahurai-animo sihiri nindou sünambeahindi tükümeŋfiyu rahurai fi-hoeari-ndemboyefi.

⁵⁰ Wandafi mamami, hoafi nda ndahurai-mayowamboanahi hoafehanduri. Nindou hifi ndanihündambo safi hori rani-finambo tüküfimbhi nindou ranai ana ŋgiri God ŋgini hifandarandi ranambe ŋgu. Asu nine-moatükuni sümboyo-randeimbi ra asu ŋgiri nine-moatükuni sümbokoateyo-randeimbi ra ndemündü. ⁵¹⁻⁵² Dibho hoafi meŋgoro nda himborindei, nindou muŋguambo sihiri ŋgiri yifindefi. ŋga muŋguambo sihiri ŋgorü-süngundahindühi animbo rani-poanimo findefi hohu tükündahumboyefi. Nimehünou, himboari dikirihu afarihumindefi nou

bidiñiranambo fufuñi ai hoafiñdoani simbori tükündahumboyefi. Sünambeahindi fufuñi ranai hoafiñdoani animbo nindou yifiyeimbihündi ranai asükaindei botindahimboyei, asu muñguambo siñiri moani rani-poanimbo tükündahumboyefi. ⁵³ Sümboyo-randeimbi fi ranana ñgorü-poanimbo findo haya sümboyokoate-randeimbi tükümbifeyo-wamboane. Nga asu yifiyo-randeimbi fi rananimbo ñgorü-poanimbo findo haya yifiyo-rakoate tükümbifeyo-wamboane. ⁵⁴ Ranimbo sümboyo-randeimbi fi ranai sümboyo-rakoate findoani, asu yifiyo-randeimbi fi ranai yifiyo-rakoate findoan-animbo, asu Baiborambeahindi hoafi ranai anihondü tükündifemboe. Ai yahoya, “Yifi ai awarihoeihü yangiri koadürümbo niñgombo ranai harihoai tükümeñeyo!” meho.

⁵⁵ “Yifi se, naha siñafi harihembo ñginiñda?”

Yifi se, naha siñafi ñginiñdi moaruwaimbofe ramboa?”

⁵⁶ Moaruwai hohoanimbo, ra yifiñdi moaruwaimbofe ñginiñdi niñmindiñhane. Ahinümbi hohoanimbo ra nindou-yafe moaruwai hohoanimbo nafuiyo arandi rananimbo asu nindou ai moaruwaimbo-ndahimboyei. ⁵⁷ Siñefi Adükari Sisas Kraisiñdi ñginiñdinañboyu God ai siñefimbo ramareamuna yifiar-ambeahindi hamariñehündi. Nga ranimbo-hündambo-animbo siñiri Godimbo hiñifiñdiñhurimboane!

⁵⁸ Wandafi mamai, ranimboane se akidou-amboani bübürindeimboyei, nga se moani ñginiñdi hamindi niñboadei. Se muñguambo si ahora Adükariñdi ratüpuriniñirifondei ndühündi, niñboe sapo ndani-moatükuniñda se fifirihindi. Se Adükariñbo ratüpurayei ra ñgiri moaniñbondifeyo.

16

Godindiñendiñfehewambo kaka

¹ Hapondaniñ kaka Godindiñendiñ Sudia hiñihü amarei ranaheimbo fehewendürimbohüñda gugurifembo hoafiñda samboanahi. Kraisiñdiñendiñ Garesia hiñihü amarei aheimbo hoafiñmayahiñ nou se-amboaniñ rasüñgundiñhindi. ² Muñguambo Sande aho rananimbo nindou muñguambo mamaiñ se kakañ masahümüñdiñ ranañhandiñ saimbo siñei worambe bidifiñriñ diñgehindi. Ranimbo süñgunambo ro tüküñdañheandaniñ, aheimbo kakañ gugurife segudürimbo ra se ñgiriñ afuriñ kokoñpondühündi. ³ Raniñhü ro tüküñdañheandüh-animbo nindou se diñbonimeñüpuriñ ranai siñei-mayo kakañ gugurimarihindiñ ra sowandümo houmbo koandiñheheapura wandiñ-mayo ahamundiñ fimbo pas kameihü Serusarem ñgoafiñnambo mbiñhanimondamboane. ⁴ Nga asu ro-amboa hohoanimbo-yahaniananiñ ahanihü ana, nindou ranimemo ranai ro-diñbo mbiñkosomondamboane.

Porindiñhohoanimbo

⁵ Awi ro Masedonia hiñiñ mbusümo nafindañhe hehea siñheimbo sowahiñ tüküñdañheamboyahiñ, nga ro Masedonia hiñinañfiñ homboanahiñ hohoanimboayahü. ⁶ Awi ro moaiñ fifirihendiñ, nga se-babiñdiñ akidou niñmboahaniñ ñgisiñhariñ tükeñfeyo ra aboediñdoaniñ mañgahiñyo, nüñgumandañhe. Se-babiñdiñ niñmboañ mbundiñha asu ro niñniñ-nafiñyo hombo hohoanimboarandiñriñ rananimbo se wambo nafiñ hombo mbiñfariñheñhindiñ-amboane. ⁷ Roana se-babiñdiñmbo akidou yangiriñ niñmarimbo ana moeisañhi. Nga awi roana se-babiñdiñ gedühiñ niñgomboanahiñ hohoanimboayahü, Adükariñ ai rawoyafo ehu ana. ⁸ Nga awi roana, Efesus ñgoafiñhü ndaniñhü niñmandihanüñ Sudañyafe adükariñ siñ Pendikos* ra tüküñdiñfeyoan-animboñ ndamboyahü. ⁹ Niñboe sapo God ai niñmorehiñ nindoweniñhiñ afindiñ aheimbo ahandiñ nindoumbofe tüküñfembohüñda

* **16:8:** Pendikos ai Sudañyafe adükariñ siñ nümbürambeahindiñ sesiñ yimuñgu-remindiñmbo siñ-ane.

wambo fondi masendimbo wambo. Nga asu nindou afindi ai wambo ndanihu hürutarihündiri.

¹⁰ Nga asu Timoti ai rühi shei nafindüfyuanı wani, se ndahorımındeı worınındıhoran-anımbı ai se-babıdı aboedı yihımbıkoate mbınünguıwamboane. Nga ai-amboanı mare ro raweheandı nou Adükarındı ratüpurıyu-randeımb-anı. ¹¹ Nga asu nindou ngorü ai ahambo yowanı moanındı nindou-anı mbüsümbui. Nga se ahambo moanı aboedı fandıhehoranı nıgusüfoambe afure küre haya mbüsünüwamboane. Nga ai wandafı mamı bıdıfırı babıdımbı mbısınımında sahehea hımbıyaha-purühanahı.

¹² Haponda wandafı Aporosındı hoaf-ane sheımbı hoafayahı nda: Ro ahambo wandafı mamı bıdıfırı-babıdı sheımbı sünı hoeımbıreandı shehehea hoafıya-handowohanahı. Nga ai hombo moei yahumboanı, awı hapondanambe ana. Nga awı ai nınısımboanıyo hombo nafı engoro ana, ai ngumbui.

Bıdıfıranambo hoafı

¹³ Se hıbadıhündühi anıhındümbıfofe hıhoanımo nıgınındı kıkıhındühümündı nımbıoeı. Se yihımbıkoate moanı nıgınındı nımbıoeı. ¹⁴ Se ratüpurındeıhi ra sheı nıgusüfo pefe hıhoanımo ranambo yanır-anımbı ratüpurındeı nıgeı.

¹⁵⁻¹⁶ Wandafı mamı, sapo se Stefanas asu ahandı worambeahındı-yei hoafı ra fıfırıhındı. Sapo ai boateıyeı Akaıa hıfıhü Kraisımbı anıhındümbı-rıhındımbı tükümehınd. Aı Godındı nendı ranaheımbı fehefendürımbı ratüpurı ra refembo afındı hıhoanımoıyeı arıhündı. Wandafı mamı, ro haponda sheımbı hütıhoafayahandı se-amboanı yahurai nindou-yomındı hoarehı nımbıoeı. Asu nindou düdı ai-babıdı fıarıhındürıhi hoımbı ratüpurıyomo arundı amboanı kameıhi.

¹⁷ Stefanas, Fortunatus asu Akaıkus ai sheı fıondıhümbı sapo se ndanıhü sıfıkoate-mayeı ranımbı asu ai wambo sowana masıfımo-ndamboanı hıhıfı-hıhıfayahı.

¹⁸ Aıyomo wambo wandı nıgusüfoambe ndoru kümarındı fı sapo sheımbı ramarındürı nou. Nındou yahuraimbo-anımbı nındou aboed-anemo mbısefı hoanımo-ndefımbıane.

¹⁹ Esıa hıfambe Kraisındı nendı amareı ranı sheımbı hıhıfıarıhındürı. Akwıra, Prısıra-anafe, asu Kraisındı nendı ahafe worambe fıandıhi nımareı arıhündı ranı-amboanı Adükarındı ndürınambo sheımbı hıhıfıarıhındürı. ²⁰ Asu wandafı mamı mungu ndanıhındambo amboanı sheımbı hıhıfıarıhındürı. Se Kristenı-yafe hoanımo süngu sımbıorı wakıkıhürındeı.

²¹ Ro Por-anahı wandı warınambo sheımbı hıhıfı hoafı nda sürü paparıhandı.

²² Nındou düdı ai Adükarımbı aboedı hıhoanımo-yındıkoate-ayu ana, ai moaruwaimbo-mbıfıyuwamboane. Adükarı, se mborai!

²³ Adükarı Sısas ai ana sheımbı moanı hıpoambo-mbıreandı-amboane.

²⁴ Munguambo se Sısas Krais-babıdı anımbıoeı sheımbı ro nıgusüfo pararıheandı.

2 Korin

Pas yimbu Por ai Korin hündambo sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, wandafı mamı, ro Por-anahı sapo God ai wambo moanı ahandı yifirı süngu Sisas Kraısındı hoafı semındı ho rambohünda kafaore hınıngı-mareandırı. Ro asu sıhefı wandafı Timoti-dıbo Godındı nendı se Korin ngoafıhü amarei-aneı, asu muıguambo Akaia hıfambe amarei rananei, sıheimbo muıguambo pas nda sürü papırıho koararıhehoandı. ² Sıhefı Ape God asu Adükarı Sisas Kraıs ai sıheimbo moanı hıpoambo-ndıneandürühi ıngusüfoambe afurıfe kifeımbı hohoanımo mbısabınandür-amboane.

Godımbı Por ai hıhıfımarürı

³ Awi sıhırı Adükarı Sisas Kraısındı God asu Ape ranahambo aboed-anı mbısefımbıboane. Ai hıpoambo-reandeımbı Ape-anı asu ıngusüfoambe afurıfe kifeımbı hohoanımo muıgu ra sai-randeımbı God-anı. ⁴ Aiani yıhoefımbıbo-so nıne tııırıfo afındı tüküfeyoanı ıngusüfoambe afure küreamunı arandı. Rananımbı asu ro mandıho nındou bıdıfırı aheimbo sowahı tııırıfo tüküfeyondürı ranaheimbo hohoanımondıhühi ıngusüfoambe afurındıho kündıhoa-ndürımbıoyehı sapo ro yıhoehıhoarı Godındı-mayo ıngusüfoambe afurıfe kife hohoanımo sahoamınde hohoambo nahurai wambo. ⁵ Kraısımbı sowahı tııırıfo afındı tüküfeyoanı semündü marandı asu ranane ro-amboanı sahoamınde arıhoandı. Rahurai-ane Kraısındı ıngusüfoambe afurıfe kifımbı hohoanımo afındı ranai yıhoehımbıbo-so tüküfeyomuna sahoamınde arıhoandı. ⁶ Asu yıhoehımbıbo-so tııırıfo afındı tüküfeyoanı ro sıheimbo hohoanımondımbıoyehı sıhei ıngusüfoambe afurıfe kifımbıboane, asu rananımbı God ai sıheimbo aboedambo-ndıneandürımbı. Nıga asu God ai yıhoehı ıngusüfoambe afurıfımbü hohoanımo küreamunı ana, asu sıhei ıngusüfoambe afurıfındürımbı kameıhane. Ranınambo ro tııırıfo masahoamındeıhi nahurai se moanane sei hehi ıngınındı anımbıoyehı heı ana, God ai sıhei ıngusüfoambe hohoanımo afure küre arandı. ⁷ Ro sıheimboya se ıngınındı mbınıboadeıa sehıhoa anıhındımbı-rıhorıhaneıhi. Ranımbıbo-hündambo ro rarıho fıfırıhoamboaneıhi, se ro-babıdı tııırıfo sahumındıanı asu se-amboanı ıngusüfoambe afurıfe kifımbı hohoanımo ra ro asahıamındeıhi nou ndahımbındımbıoyehı.

⁸ Tııırıfımbıbo moatükunı Esia hıfambe wambo tüküfeyındırı ranahamboanahı ro wandafı mamı sıheimbo hoafındıhandıra se ranahambo fıfırımbırıhında saheheamboanahı. Ranıhı wambo tııırıfo afındı hamındı tüküfındıruhıyo asu wandı ıngınındı nıngombo ratüpurı hohoanımo ra muıguna hıfınamareandırı. Ranıyahı asu ro ıngırı yangırı aboedı nımbıoahı sahehea hoanımomayahı. ⁹ Ranıyahı asu ro hohoanımoıyahanı wandı fıambe tııırıfo afındı tüküfeyowı yıfındımbıoyafı masahı sapo nındou kot hıfandı-randeımbı ai hoafıyuhıya, se yıfındımbıoyafı, ehı nahurıyo tüküfeyındırı. Nıga asu ranı-moatükunı yıhoefımbıbo tüküfeyo ra yıhoefı fımbı hohoanımokoate-ndıhühi, ro God yıfıhındı botıre-randeımbı-mayu ranahambo yangırı-anımbı hohoanımo-ndıfımbıboane. ¹⁰⁻¹¹ Ranı-moatükunı moaruwı ranai yıhoefımbıbo hıfıkoefımunımbı mayoyosı, nıga asu God ai yıhoefımbıbo ranımbıbeahındı aboedambo-mareamunı. Mandı anımbıbo süngunambo aboedambo-ndıeamunımbı. Asu se yıhoefımbıbo fırahımunıhı Godımbı dıdıbafayahındo ana, ro ahambo ıngınındı anıhındımbı-rıhurıhı se fıya, “Ai yıhoefımbıbo aboedambo-ndıeamunı ıngu,” ase fı. Rananımbı hohoanımo-yahımunıhı amboanı asu Godımbı hıhıfı-mbırıhor-amboane ai yıhoefımbıbo afarıhemunı ranımbıbohında. Ai nındou afındıyehı dıdıbafıfe süngu yıhoefımbıbo hıpoambıreamunıhı mafarıhemunı.

Por ai hohoanimo ngorü-süngumareandi

¹² Ndanimoatükunî ndanahamboanahî ro hîhîfî-hîhîfîya arîhandî: Wandî hohoanimoambe yare hoafimeyondîrî ro Godîndî-mayo sürühoeimbi hohoanimo hohoanimoaya marîhandî. Hîfî ndanîhündambo nindou-yafe fîfîrîfenambo wambo moai ranî hohoanimo ranai rareandîra tüküfeyondîrî, nga wanî. Nga Godîndî hîpoambofe hohoanimo ranai wambo ramareandîra asu ro nindou-yei mbusümo mbumundî hohoanimo ranî-süngu yangîrî mahahabodîhî. Sîheimbo-poanîmbo ro yahurai ramarîheandûrî hahî. ¹³⁻¹⁴ Ro sîheimbo pas sürü papîrîho arîhoandî ra se hoeindîhî mbundîhü hoafî ra fîfîrîndîhimboyei. Hapoana hoafî ra se akîdou yangîrî fîfîrîhindî. Nga se ro hoafayehî nda munguambo fîfîrîndîhindühi hohoanîmombeyei-amboane sehehoamboanehî. Ranîmbo Adükarî ai kosîmbo si ra tüküfeyoambe-anîmbo ro sîheimbo hîhîfî-hîhîfînda-hoandûrîmboyei mare yahurai-anîmbo se yîhoehîmbo hîhîfî-hîhîfînda-hûmunîmboyei.

¹⁵⁻¹⁶ Ro rarihe hohoanîmoyahiya, ai wandî hohoanîmo wudîpoapondîhi fîfîrîndîhindî sahehea horombo ro sîheimbo sowana sîfomboanahî masahî. Ro Masedonia hîfînambo hafohü kosohü sîheimbo hoeifendûrîmbo asahî, asu se wambo Sudia hîfînambo hombo mbîfari-hehindîramboane saheheamboyahî hohoanîmomayahî. Rananîmbo se wambo yimbumbo hoeindîhindîrühî hîhîfî-hîhîfîmbeyei-amboane masahî. ¹⁷ Horombo ro sîheimbo yimbumbo hoeifendûrî horombo hoafîrîhe masîheheandîyosî, nga wanî. Nga ro wandî hohoanîmo ngorü-süngumarîheandî. Ro yimbu hohoanîmo-yaheimbi-mbayahiyo? Ro hîfî ndanîhündambo nindou nou moai mamî sîmboanî wandî horombo hoafîrîhe masîheheandî ranahambo yîni sa asu wanî sa rîhandî, nga wanî.

¹⁸ Sîhîrî Godîmbo anîhondümbö-arîhurî nou asu se wandî hoafî amboa anîhondümbö-ndîhimboyei. Munguambo hoafî ro sîheimbo asahandûrî ra yîni ranane asu wanî ranane ra ai wanî. ¹⁹ Ro Sairas, Timoti-babîdî sîheimbo Godîndî Nîmorî Sîsas Krais ranahambo hoafîmehundûrî, aiana yîni yahu, wanî yahurandeyupöanî. Nga mamî hohoanîmo yangîrî-ani hohoanîmoyu arandî. ²⁰ Nga asu Godîndî horombo hoafî afîndî ra yangoromboane, nga ranane asu Sîsas Kraisîndî süngu-ane horombo hoafî mungu ra anîhondümbö tüküfe arandî. Ranane asu sîhîrî Godîndî hoafî hîmborîyefühî asu Sîsas Kraisîndî süngu hoafîyefühî, “Anîhond-ane,” asefî God ai adükar-ani hoafîmbohünda. ²¹ God aiani yîhoefîmbo se-babîdîmbo ngînîndî kîkîhîramündümuna asu sîhîrî Krais-babîdî ngînîndî anîmboefî. Asu ai sîhefîmbo ahandî ratûpurîmbo amboanî kafeare hînîngîmareamun-ane. ²² Aiyu ai ahandîhoarî sîhefîmbo dîbonîyumunî hînîngîreamunî haya asu ai Yîfiáfî Aboedî ra sîhefî hohoanîmoambe hînîngîmareandî. Yîfiáfî Aboedî ranana sapo God ai sîhefîmbo aboedambo-femunîmboayo ranahambo nafuimbo-hündamboane.

Por ai moai aheimbo sowana asükai hu

²³ Nga ro anîhondümbö hoafî hoafayahî nda God ai anîhond-ane mbüsü ngînîndamündümbui. Nga ro sîheimbo didî tîjîrîfo afîndî segudûrîpoanî saheheamboyahî asu ro hombo hoafîmayahî sîhei ngoafî Korinînambo asükai sînikoate-mayahî. ²⁴ Sîhei anîhondümböfe ranana ro hîfandî-handûrühîyahîpoanî, nga wanî. Sîhei anîhondümböfe hohoanîmo ranamboane se-amboanî sîheihoarî ngînîndî kîkîhîrîhûmündî anîmboei. Rananehî asu ro sîhei hîhîfî-hîhîfî hohoanîmo ra botîfembohünda se-babîdîmbo ratûpurîye arîhoandî.

2

¹ Ranîmboyahî ro moanî wandî hohoanîmonambo yangîrîya, awi ro ngîrî aheimbo sowana gadî asükainda ngînîndîfimbî hoafîndahandûranî, afîndî hohoanîmondei sahehea hohoanîmomayahî. ² Asu ro sühühühi sîheimbo ngusüfoambe

afindî kifimbî hohoanîmo mbasahandürî-mbonana, asu nindou mamî ai ngîrî wambo hîhîfî-hîhîfî-mbohünda farîhendîrî. Nga se yangîr-anei wambo hîhîfî-hîhîfî moatükunî randîhinda hîhîfî-hîhîfîyahî. ³ Seana wambo hîhîfî-hîhîfîyahündîrî-rühündeimbi nindou-anei. Ranîmboanahî asu ro sîheimbo sowana sinî sîheimbo ngusüfoambe afindî kifimbî hohoanîmo ra segodürîmbo moei asahî. Ranîmbo-hündamboyahî ro horombo sîheimbo pas sürü papîrîhî koamarîheheandî. Ro ninî-moatükunîmboyo hîhîfî-hîhîfîyahî ana, asu se-amboanî ro-babîdî ranahambo hîhîfî-hîhîfîyehaneî. Ranî moatükunîmbo sîheimbo muŋguambo anîhondümborîheandürîmboanahî. ⁴ Horombo sîheimbo pas sürü papîrîhî koarîheheandî simboanî ana wandî ngusüfoambe tîŋîrîfo afindî nîmarîwohüyo asu asübusümbî hohoanîmo ranai tüküfîhîyo ro aranîmbo-aranîmboya wakîmarîheandî. Se tîŋîrîfombü hohoanîmo-mbeyeia sahehea pas ra sürü papîrîhambo-yahîpoanî. Nga se wambo ro sîheimbo hohoanîmo afindî hohoanîmo-arîhandürî ra fîfîrîmbîrîhinda saheheamboyahî parîhe koamarîheheandî.

Nindou ai sîheimbo moaruwaimbo-mareandürî ranahambo amboawi mbîsei-amboane

⁵ Nindou ai ngusüfoambe afindî kifimbî hohoanîmo wambo yangîrîyopoanî masendîrî, nga sîheimbo muŋguamboyo masagadürî. Ro ranî moatükunîmbo afindî hoafîmbo moeisahî, nga ranîmboanahî moanî bîdîfîrî yangîrî hoafayahî. ⁶ Nindou ranahambo nindou afindî se tîŋîrîfombü ratüpürî masahündo ra awi rühü safî ahambo hînîngîndîhorî. ⁷ Nga awi se ahandî hohoanîmo moaruwai ranahambo amboawi sahündowohü asu ngusüfoambe afurîfe kifimbî hohoanîmo ndahündo. Nga asu ngusüfoambe afindî hamîndî kifimbî hohoanîmo ai ahambo muŋguna moaruwaimbo-nderîmboe. ⁸ Ranîmboane ro sîheimbo hoafî nda hoafehandürî, se ahambo sîhei-mayo hîpoambofe ra nafuindahündoan-anîmbo ai fîfîrî-mbîreandamboane. ⁹ Ro horombo pas sürü papîrîhî koamarî-heheandürî moanî sîheimbo refe hoeife-ndürîmbohünda. Wandî-mayo hoafî se süngurîhündühî muŋgu moatükunî ra rarîhi mbarîhündîyo wanîmbaiyo? Nga se ahambo tîŋîrîfo masahündo. ¹⁰ Asu se nindou düdi ai sîheimbo moaruwai hohoanîmoayundürî ranahambo amboawi aseî ana, asu ro-amboanî ahambo amboawi mbîsahandomboyahî. Moaruwai hohoanîmo eŋgoro ana, ranahambo ro amboawi asahî ana, Kraisîndî hîmboahü sîheimbo fehefe-ndürîmbohünda amboawi sahühanahî. ¹¹ Satan ai sîhefîmbo tîkai hoafîndîmunîmbui sahehea ramarîheandî ra. Ahandî dîbohîndî hohoanîmo ra sapo sîhîrî fîfîrîhumboanefî.

Troas ngoafîhü Por ai tîŋîrîfo afindî masemündu

¹² Ro sîheimbo hînîngîrîheirî hehea Troas ngoafîhü Godîndî hoafî hoafomböhünda tüküyaheandühî hoeirîheandane asu Adükârî ai wambo ranîhü ratüpürîmbohünda aboedî hohoanîmo nafuimayundîrî. ¹³ Nga ro sîhefî wandafî Taitus ranîhü hoefîkoate-yahühî asu ngusüfo afindî kürîheandühî afindî hohoanîmomayahî. Ranîyahî asu ro nindou ranîhü amarei aheimbo hîhîfîrîharü hînîngîrîhearü hehea, asu ro Masedonia hîfînambo mahahî, nga sîheimbo sowana moai asükai sühühî.

Kraisîndî ngînîndînambo ro ngasündî-hurîmboanefî

¹⁴ Nga Godîmbo hîhîfîndî-hurîmboane nîmboe sapo aiani Krais-babîdî nîmboefanî muŋguambo si aho ra sîhefîmbo aboedî nafî semündümünî huhü asu nîne-moatükunî ranai sîhefîmbo moaruwaimbo-femunîmbo aho ra ngasündîhu aboedühî tükehündî. Yîhoefî ratüpürî ranahamboani God ai hoafîyuanî asu nindou ai Krais ranahambo fîfîrarîhorî. Kraisîmbo fîfîrîfe ranana aparümbî fîsîŋarü yangorî wakareandî nahurai-ane. ¹⁵ Sîhîrî amboanî aparümbî fîsîŋarü Kraisîndî-mayo Godîndî aboedî sesî mandîfe fondî wamînîndî aboedî tüküfe hafo arandî tüküfe haya God sowana

aho nahurai-aneŋi. Fiŋiŋarü ranane nindou Godiŋdi hoafi süngurihindeimb-ayei asu ahandi hoafi süngufekoate-ayei ahei mbusümo yanğorü wakareandi. ¹⁶ Nindou diŋdiyeyi Godiŋdi hoafi hiŋborikoate animboei aheimbo ana yiŋi fiŋiŋari nahurai-ane. Sapo fiŋiŋarü ranai-ane aheimbo hiŋfokoarearü arandi. Nga asu nindou Godiŋdi hoafi süngurihindeimbi aheimbo ana fiŋiŋarü ranai yanğiri niŋgombo sagaduri arandi. Nindou muŋguambo aiana ŋgiri aheihoari Godiŋdi ratüpurü ra randihindi. ¹⁷ Nga se fiŋirihimboanei, roana nindou afiŋdi ai homo Godiŋdi hoafi hoafiyomondühi kaki sowandümo arandi nahurai nindou-yefiŋoani. Nga God ai yihoefimbo ratüpurü ra masemuna asu ro moai ahandi ratüpurü ranahambo tiki hoafiyefi riŋhundi. Nga roana Kraisiŋbabidi hohoanimo mamü sünguri-hundühanefi asu Godiŋdi hiŋmboarühi hoafi ra mbumundi süngü yanğiri hoafiyefi arihu hefi.

3

Simbori hoafi femiŋdi sihefembo ratüpurüyomo-rundeimbi nindou

¹ Ro Godiŋdi ratüpurüyefi-rihundeimb-aneŋi maseŋi ra awi asukai yihoefihoari yihoefi fimbo borüyefihümbö se yihoefimbo aboed-anemo mbiseiya seŋimbo mbaiyefiyö? Asu awi ro nindou biŋdifiŋi nou ai pas sürü papirihi-ndeimbihündi siheimbo saiyoani asu se yihoefimbo aboed-anemo yahombohünda mbayefiyö? Asu se yihoefimbo farifehe-munimbohünda pas yahurai sürü papimboyö? Nga wani. ² Seanei yihoehimbo nindou muŋgu aboed-anafani yahomunimbohünda pas nahurai-ayei. Pas ranahambo sürü papimarihündi ranana sihei ŋgüsüfoambe-ane amaro. Muŋguambo nindou ranai pas ranahambo fiŋirihü hehi asu ai hoeiferambo-hündamboane. ³ Rani-moatükünü ra diŋbohüŋdiyopoani, nga ai yahurai-ane. Kraisi ahandihoari randi pas ra sürü papira mbura yihoefi süngü koamarihendi. Pas ra moai peninambo sürü papirandi, nga God yanğiri koadürümbo nüŋgu-randeimbi ranahandi Yifiaŋinambo sürü papimarandi. Asu moai God horombo ramareandi nou nimoeifihi sürü papirandi, nga nindou-yei hohoanimoambeahiyo sürü papimarandi.

⁴ Ro rani hoafi hoafayehi ra sapo Kraisiŋdi süngü ro Godimbo anihondümbo-marihori. ⁵ Asu ŋgiri yihoefihoari yanğiri ana rani ratüpurü ra randihundi, nga ranimboane asu ro ŋgiri hoafiŋdefühüya, yihoefihoari riŋhundi rani ratüpurü ra ramarihundi mbiseŋi. Nga Godiŋdi ŋginiŋdi sahumindefi hohumboanefi ratüpurüyefi arihundi. ⁶ God ai ahandihoari yihoefimbo se randumboemo mehuwa, asu ro simbori hoafi femiŋdi sihefe ratüpurü rani nindoumboyahu animboefi. Ratüpurü ranana horombo sürü papiru sihoemombo-yomopoani. Nga Yifiaŋi Aboediŋdi ŋginiŋdinamboyo sürü papira masihendi. Ahinümbi hohoanimo sürü papiru masihoemo rani-süŋgu ana nindou ai yiŋiyeyi arihündi, nga Yifiaŋi Aboedi ana nindumbo gedühi yanğiri niŋgombo sendühane.

⁷ God ai ahinümbi hohoanimo ra nimoeifihi sürü papimarandi. Nga asu raniyo rani-moatükünü ra Godiŋdi-mayo hiŋmboamupuimbo-randeimbi rani bitapire tükümeŋfeyo. Raniyo asu Mosesiŋdi ŋgüsümborü ranai hiŋmboamupuimbo-maranda asu Israerihündi ai ahandi ŋgüsümborü ra ŋgiri ndondihi hoeiŋdihindi. Nga asu süŋguna homboyö rani-moatükünü ranai afurimarahoayo. ⁸ Ranimboane Yifiaŋi Aboediŋdi ratüpurü ra ahinümbi hohoanimo ranahambo ŋgasünde haya hiŋmboamupui-randeimb-ane. ⁹ Ahinümbi hohoanimondi ratüpurü ranana nindumbo papi-hoafimboane, nga asu Godiŋdi-mayo hiŋmboamupuimbo-randeimbi si rani-diŋbo meŋgoro. Rani hohoanimo rani-süŋguyö nindou ai yiŋiyeyi arihündi. Nga asu nindumbo Godiŋdi hiŋmboahü mbumundi tüküfembo ratüpurü hiŋmboamupuimbo-randeimbi si rani-diŋbo eŋgoro ra ŋgasündeamboane. ¹⁰ Anihond-ane, horombodidi ratüpurü ranahandi hiŋmboamupui-randeimbi si adükari-mayosi,

nga ndeara dikirifemboane. Nimboe sapo hapoana aboedi hoafindi ratupurindi himboamupuimbo-randeimbi si adukari hamind-ane. ¹¹ Ahinumbi hohoanimondi ratupuri himboamupuimbo-randeimbi si kameihitukumefeyosi, nga moai geduhi yangoro. Nga aboedi hoafindi ratupuri koadurumbo-koadurumbo yagodomboe ranimboane asu ahandi himboamupuimbo-randeimbi si ra adukari hamindimbeyowamboane.

¹² Aboedi hoafindi ratupuri ranana ngiri munungundo ranahambo ro anihondumbo-rihu hohu animboefi. Ranimboane asu ro yihimbokoate ranahambo hoafiyefi arihundi. ¹³ Roana Moses yare marandi nou moai yarihu rihundi. Aiyu ahandi ngusumboari ra hoarinambo gabudimareandi. Rananimbo Israerihundi ai sapo himboamupuimbo-randeimbi si ra ahandi ngusumboarambe tukumefeyo ra ngiri hoeindihinda afurinde gado. ¹⁴ Nga asu ahei hohoanimo ra moai hoeireanduri. Raniei asu ai horombodidi hoafi femindi sihefe ra hoeirihinduhi asu ahei ngusumboarambe hoeari nou ranai ahei ngusufoambe gabudifoareanduri haya hohombo haponda tkefeyo. Ai moai rani-moatukuni ra raguanambo-rihindi, nga wani. Krais mam ranahandi sungunambo yangir-animbo God ai hoeari ngusufoambe gabudareandi ra raguanambo-ndeambui. ¹⁵ Horombo peyo haya hohombo hapondanamboani ai Mosesindi hoafi hoeiruhi maruhi hei ra hoeari ranai ahei hohoanimo ranahambo gabudimareandura asu hoafi nimindi ra moai fifirihindi. ¹⁶ Nga nindou ai Adukari sowanambo hihiriyahi ahei ana, hoeari ra Adukari ai raguanambo-ndeambui. ¹⁷ Adukari ndanai ana Yifiaf-ani. Nga asu Adukarindi Yifiaf ranai nindou ranahandi flambe amarondo ana, asu nindou ranai moani aboedambondufimbui. ¹⁸ Munguambo shiri ana moai shefimbo nini-moatukuni ai ngusumboari gabudeamuni. Ranane asu Adukarindi-mayo himboamupuimbo-randeimbi si ranai shefimbo tapara-mindimunuhi asu shiri hoehimbo nou nindou ranahei fih hefi taparihu-mndefimbo nou-ayefi. Ranane fi munguambo si aho ra himboamupuimbo-randeimbi si ranai adukari tukufe howohu shefimbo ngoru-sungureamuni hoani shiri Adukari anungu nou nimboefi arihundi. Adukari shefi ranai Yifiaf wamboani ai rasungure arandi.

4

Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi ai hifina nafumbi hipiri nahurai-anemo

¹ Sapo God ai yihoefimbo hipoambo-reamuni hayambo-wamboyou ratupuri ra mase-muni ro refembohunda, ranimboane asu ro moai yiboaruko-yiboaruko-yahunduhi ambe sefi hininngirihundi, nga wani. ² Ranimbo-hundamboyefi asu ro amoaninngumbi ratupuri dibo engoro nindou ai yaru marundi ra daboadanambo-marihundi. Roana moai tikai hoafi hohoanimo sungurihu hefi rihundi asu moai Godindi hoafi ra ngoru-sungurihu rihundi, nga wani. Nga roana nindou ranai yihoefi ratupuri Godindi himboahü ra hoeirihinduhi ahei hohoanimoambe ratupuri ranahambo aboed-ane mbiseiya sefimboanefi asu hoafi hondü ra weindah hefi hoafiyefi arihundi. ³ Godindi hoafi ro hoafiyefi arihundi ranai dibo engoro ana, sapo nindou ahandi hoafi himborikoateyei heimbo awarihefemboaye aheimbo-anenduri. ⁴ Nindou ranai ana hoafi ranahambo moai anihondumbo-rihindi, sapo ahei hohoanimoambe nimbi amaro hifi ndanihundambo tikai god nungumbü Satan ai gabudifoareanduri hayambo wambo. Rananei asu ai Krais sapo Godindi sisam hondü nahurai aiyu ranahandi aboedi hoafindi himboamupuimbo-randeimbi si ra moai hoeirihori rihundi. ⁵ Ro bokarariheheandi ra moai yihoefi fimbo hoafiyefi rihundi, nga wani. Nga Krais ai Adukar-ani sefi hoahumboanefi asu ro ahandi sunguyo shefi ratupuriyefi rihundeimbi animboefi ranahambo hoafiyefi arihundi. ⁶ Sapo God hifi

sünü nafirandambe ai hoafi yuhü yahuya, “Nimbi yare nimaróambe si ranai simbeyo-wamboane,” mehu. Asu God mamí ranani síhefi hohóani moambe si ramareanda afíndi hamíndi tüküme feyo asu síhefi ngusüfoambe ranai aboedi si nahurai engoro. Ro si ranahambo fífirí humboane fi sapo Godíndi hímbóamupuimbo-randeimbi si Sisas Kraisi ndi ngusümbóarambe apeníngo ranahambo.

⁷ Nga roana sapo aboedi hoafi nginíndi napo nahurai hífi na nafümbi hípirambe afoero nahurai-ane fi. Rani-moatükuní ra nindou ai yaríhi fífirí hindühi ndani-moatükuní nginíndi afíndi nda Godíndi-mayoane, nga asu yíhoefi-mayopoani mbísei-yambohündamboane ra. ⁸ Yíhoefimbo afíndi tíñirífo ranai moaruwaimbo-reamuní, nga asu awi moai mungunambo moaruwaimbo-reamuní. Afíndi moatükuní ranai yíhoefi hohóani mo ranahambo kíkí híramíndi-munühanesi, nga asu awi yíhoefi hohóani mo ra moai mungunambo hamíndi peyo randi. ⁹ Nindou bídfirí ai yíhoefimbo moaruwaimbo-ríhimuní maríhündísi, nga asu God ai yíhoefimbo moai híni ngi-reamuní randi. Ai yíhoefimbo haríyahümüní maríhündísi, nga asu ro moai moaruwaimbo-yahu ríhündi. ¹⁰ Mungunambo si maho ra Sisas yífi mayu nou yíhoefi fimbo amboani yífi mbo yanggírí nahurai-mayefi. Rani-mboane asu Kraisi ndi yanggírí níngo hohóani mo ra yíhoefi fiambe hoeimbi ríhind-amboane. ¹¹ Ro yanggírí nímbóefühi Sisasi ndi ratüpurí, ratüpurí yefani, nindou ai yíhoefimbo hífokóefemünimbo sei hehi raraomari hümüní. Rani-mbo asu Sisas ai hífi ndani hü manüngu ahandi yanggírí níngo hohóani mo amboani yíhoefi yífi mbo fiambe weindahi tükümbí feyo-wamboane. ¹² Ranane asu yífi mbo hohóani mo ra yíhoefimbo sowahi engoro, nga yanggírí níngo hohóani mo síheimbo sowahi engoro.

¹³ Godíndi hoafi yahoya, “Ro aníhondümbó-ríhe heheambo wamboanahi hoafayahi,” meho. Mare yahurai-ane ro-amboani mamí aníhondümbófe-namboane fi hoafayefi. ¹⁴ God ai Sisasimbo yífi hündi botimarirí ranahambo fífirí humboane fi. Rani-mbo-hündambo-animbo asu yíhoefimbo amboani Sisas ramefiyu nou botíndeamuní haya, ndemündümüní síheimbo kameihí gafu ahandi fíkímí híni ngi-ndeamunímbui. ¹⁵ Nga asu síheimbo faríhefe-ndürimboane mungu tíñirí fombü rani-moatükuní yíhoefimbo sowahi tüküfe arandi. Süngunamboani mo Godíndi hípoambo hohóani mo ranai nindou afíndi ahei ngusüfoambe tükündí fendürí ndandaní asu ai Godimbo afíndi híhífi ndi horühi ahambo aboed-ani sei mbí ríhind-amboane.

¹⁶ Roana rani-mbo hohóani moyefi hoeirí hundühanefi asu ro Godíndi ratüpurimbo ra moai mbosí yefi ríhündi. Yíhoefi fi ranai moaruwai-yowohanesi, nga asu yíhoefi ngusüfoambe hohóani mo ranai mungunambo si aho ra aboedi símborí tükü feyoani ndoríhu hohóani mo-yefühanefi. ¹⁷ Rani-moatükuní ra ai ndahurai-ane: Tíñirífo yíhoefimbo sowahi tüküfe arandi ra afíndi hamíndi yopoani, nga rani-mbo wambo asu ngírí amítata moendíndo. Nga asu süngunamboani mo sünambe moani aboedi hamíndi ngörü-süngundahu koadürümbo-koadürümbo nímandemboyefi. Sünambe süngunambo aboedi hamíndi nímarí ranai-animbo asu haponda hífi ndani hü tíñirífo akídou engoro ranahambo ngasündeamboe. ¹⁸ Síhírí ana moai níne-moatükuní hímbóarí nambo hoeife-randeimbi moatükuní ranahambo yopoani kokoríhu hefi aríhündi, nga wani. Nga síhírí ana níne-moatükuní hímbóarí nambo hoeifekoate-yefi aríhündi ranahamboane hohóani mo paríhu aríhündi. Sapo níne-moatükuní síhefi hímbóarí nambo hoeiríhu aríhündi ranana ngírí gedühi yagodo, nga níne-moatükuní síhírí síhefi hímbóarí nambo hoeifekoate-yefi aríhündi ranai-animbo gedühi koadürümbo-koadürümbo yagodímboe.

5

¹ Síhírí fífirí humboane fi hífi ndani hü dago ndanambe animboefi ndanana kandi hoeyoani asu ngoasümbóani ana God ai worí hondü sünambe síhírí

nɪŋgomböhünda hɪnɪŋɪmareandi ranambe-anɪmbo nɪmboemboyefɪ. Worɪ ranana nindou moai worɪmboarundi, ŋga moani koadürümbo fondarɪmboane. ² Hapondanana sɪhɪrɪ worɪ aboedi hamɪndɪ sɪhefɪmbo sünambeahɪndɪ nou gabudɪfoaremunɪmbo afondaro ranahamboanefɪ sɪhɪrɪ haŋafumboyefühɪ hohoanɪmo pararɪhundi. ³ Sɪhɪrɪ rani-moatükunɪ aboedi ra fi ranahambo gabudafoarɪhundi ana, asu sɪhɪrɪ ŋgɪrɪ fi safɪ yangɪrɪ nɪmboefɪ. ⁴ Yɪnɪ, awi sɪhɪrɪ haponda dago ndanambe nɪmboefomboanefɪ haŋafumboyefühɪ afɪndɪ hohoanɪmoayefɪ. Asu sɪhɪrɪ rawehundi ra sɪhefɪ fi-hoearɪ wamɪndafɪ ra raguanambo-fembo sefɪ hohumboyefɪpoanɪ, ŋga wani. Ŋga sɪhefɪ fi-hoearɪ sɪmborɪ ra sapo hoearɪ hondü sɪmborɪ nahurai güdɪfemboane. Asu rananɪmbo sɪhefɪ fi sümboyo-randeimbi ranai aboedi yangɪrɪ gedühɪ nɪŋgombo ra mbɪsemɪndowambo sefɪ hohumboanefɪ. ⁵ God ai ahandɪhoarɪyu sapo sɪhɪrɪ yangɪrɪ semɪndɪ hefe nɪŋgombo ra dɪdɪboadore masɪhendɪ. Ranɪyu asu ai sɪhefɪmbo Yɪfiafɪ Aboedi ra masemunɪ. Yɪfiafɪ Aboedi masemunɪ ranana sapo munɟua aboedi moatükunɪ süŋgunambo God ai sɪhefɪmbo refemunɪmboayu ranahandambo weaŋgurühɪdɪdɪ bɪdɪfɪrɪyo.

⁶ Ranane sɪhefɪ fiambe ŋgɪnɪndɪ tüküfemunɪ arandɪ. Haponda sɪhɪrɪ ra randɪhu fɪfɪrɪndɪ-humboane sɪhefɪ fi nda sɪhefɪ worɪ nahurai ranambe anɪmboefɪsɪ, ŋga sɪhɪrɪ Adükarɪndɪ worɪ ranahambo aŋgun-aneɪ anɪmboefɪ. ⁷ Hapondanambe sɪhɪrɪ moanɪ Adükarɪmbo anɪhondümbo-rɪhurühanefɪ anɪmboefɪ. Ŋga nɪnɪ-moatükunɪyo hoeifembo ranahambo hohoanɪmo parɪhu-ndühɪyefɪpoanɪ anɪmboefɪ. ⁸ Sɪhefɪ hohoanɪmo ranai ŋgɪnɪndɪ tüküfemunühane asu roana yɪhoefɪ fi nda hɪfɪ ndanɪhü hɪŋgɪfe hefembo hafo Adükarɪ-babɪdɪ ŋgoafɪ hondühɪ nɪmarɪmbo rananefɪ hohoanɪmoayefɪ. ⁹ Ranɪmboanefɪ sɪhɪrɪ ana ŋgoafɪ hondühɪ nɪmboefühɪ-ndoan-ane asu ndühɪ nɪmboefühɪ-ndoan-ane ra ro moanɪ nɪne hohoanɪmo Adükarɪ ai hohoanɪmoayu ra süŋgufembo yangɪrɪ hohoanɪmoayefɪ. ¹⁰ Munɟuambo sɪhɪrɪ Adükarɪ ai yɪboboreandɪ sɪmboanɪ ra ahandɪ hɪmboahü tükündahumboyefɪ. Rananɪmbo rani-sɪmboanɪ sɪhɪrɪ fi ndarɪhu nɪmboefambe aboedi ratüpurɪ ratüpurɪmayef-ane, asu moaruwai ratüpurɪmayef-ane, ranɪmbo munɟuambo sɪhɪrɪ mamamɪ nɪne-moatükunɪ ramarɪhundi sɪmoŋgorühɪ Adükarɪ ai ndemunümbui.

Nindou ai Kraɪsɪndɪ süŋgu Godɪndɪ ŋgunɪndɪmbofe tüküfemboane

¹¹ Ranɪmboane roana Adükarɪmbo yɪhɪmboyefühɪ, ahandɪ hoarehɪ nɪmboefühɪ nindou bɪdɪfɪrambo hoafɪyefɪ habodefɪ arɪhundi ahei hohoanɪmo botɪfendüranɪ ai Adükarɪmbo anɪhondümbo-fimbohünda. God ai yɪhoefɪmbo ndore fɪfɪreamunɪmboani. Mare yahurai-ane sɪhei hohoanɪmoambe se yɪhoefɪmbo ndorɪhi fɪfɪrɪmbɪrɪhimun-amboane asefɪ. ¹² Ro asükai sɪheimbo ndanɪ hoafɪ hoafayefɪ nda se yɪhoefɪmbo aboed-anemo yahombo-hündamboyoanɪ, ŋga se yɪhoefɪmbo hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪ-mbeyahümuna sefɪmboyefɪ. Rananɪmbo asu se nindou bɪdɪfɪrɪ-yafe hohoanɪmo ranahambo hɪhɪfɪ-hɪhɪfayei, ŋga nindou-yafe hohoanɪmo ranahambo moai hohoanɪmoyei se sɪmborɪ hoafɪmbohünda hoafayahandürɪ. ¹³ Nindou bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo hɪhɪndɪ-hɪhɪndɪ-yomondühanemo masei. Ro hɪhɪndɪ-hɪhɪndayefɪ ana, Godɪmbo-hündamboanefɪ. Ŋga asu haponda ro ndorɪhu hohoanɪmoayefɪ ana, ra sɪheimbo farɪhefendürɪmbo-hündamboane. ¹⁴ Kraɪs yɪhoefɪmbo hɪpoambo-maremunɪ hohoanɪmo ra yɪhoefɪ ratüpurɪ ranahambo hɪfandarandɪ. Ra yarɪhu fɪfɪrɪhundi nindou mamɪ ai nindou munɟuambo ranaheimbo süŋguna yɪfɪmayu rani-süŋgunambo-anɪmbo nindou mamamɪ sɪhɪrɪ amboanɪ yɪfɪyefɪmbo nahurai-aneɪ. ¹⁵ Ai nindou munɟuambo sɪhefɪ süŋguna yɪfɪmayu. Rani süŋgumbo-anɪmbo nindou sɪhɪrɪ ndarɪhu yangɪrɪ nɪmboefambe ra sɪhɪrɪ hohoanɪmomayefɪ süŋgu yangɪrɪ hohoanɪmoyohü hoahoanɟopoanɪ, ŋga yowanɪ. Ŋga sapo ai sɪhefɪ süŋguna yɪfɪyu

mbura asükaiyu botifi mahafu ranimbo sihirî ndondihu hohoanîmondefüh-animbo hahabodefomboane.

¹⁶ Ranî-mayowamboane roana ngîrî nindou-yafe hohoanîmo ra süngundîhundühî asu nindou ngöründî hohoanîmo türüboadîhu ngefî. Yinî, horomboyefî sihirî nindou-yafe hohoanîmo ra yarîhu hohoanîmoyefühî Kraisiimbo tümäfoarîhurî hefîsî. Nga asu hapondanî ana sihirî moai ahambo ranî hohoanîmoyahundo rîhundî. ¹⁷ Himborîyei. Nindou mamî ai Kraisi-dîbo anüngu ana, God ai nindou ranahambo simborî nindoumbondirî hîniingîndirümbui. Wamîndafî hohoanîmo awarîmarîhoayo, nga asu simborî hohoanîmo tüküfemboane.

¹⁸ Ran-moatükunî ranana God aiani nîmîndühîyu haya yare arandî. Horombo ana sihirî ahandî hürütümbü nindoumboyahu manîmboefîyosî, nga asu hapondanîyu Kraisiindî süngu sihefîmbo God ai aboedî-aboedî-mareamunî. Ranîyu asu Godîndî hürütümbü ranaheimbo farîhefendüranî asu ai God-babîdîmbo wudî-wudîfembo ratüpurî ra yîhoefîmbo masemunî. ¹⁹ Siheimbo ro ndarîhu hoafehundürî: God ai nindou muŋguambo Kraisiindî sünguyu ngunindîmbore arandî. Asu ai moai nîni-moatükunîyo moaruwai hohoanîmoyei marîhündî ranahambo hohoanîmoyu sihairandî, nga wanî. Asu ai nindoumbo wudî-wudîfembo hoafî ra hoafîmbo ratüpurî masemunî. ²⁰ Ranîmboanefî ro Kraisiindî yasîmondühîndî hoafî ra sahumîndefî hohu hoafayefî. God ai ahandîhoarîyu yîhoefî yasîmondî süngure haya muŋguambo nindou ranaheimbo wudî-wudîindahîndî yahundürî arandî. Rananefî ro Kraisiindî fondî sahumîndefî hohu hoafîyahu-ndürühîya, “Awi se God-babîdî hürütümbü hohoanîmo ra hîniingîrîhi hehi asu wudî-wudîyahi,” sefî hohu hoafîyefî arîhundî. ²¹ Kraisi ai moai moaruwai hohoanîmoyu randî. Nga asu God aiyu sihefî-mayo moaruwai hohoanîmo ra ahandî wamî semündü manandeandî. Ranîyu asu Sisas ai nindou moaruwai hohoanîmoyumbü nou tükümeŋiyu. Sihefîmboya, ai wambo-so nîmboeimbo wandî ngîniindînambo Godîndî nindoumboyahi moanî aboedî mbumundî safî mbîni-mboei-amboane yahuhayamboyu ai ranî-moatükunî ra ramareandî.

6

¹ Ro God-babîdî ngîniindî nîmboefombo ratüpurîyefî rîhundeimbi-aneŋî nda siheimbo hüti-hoafehundürî, “Sapo se Godîndî-mayo hîpoambo hohoanîmo masahümündî-ane, nga asu se ranî-moatükunî ra moanî-yeimbündühümboyei,” aseŋî. ² God ai yare hoafîyuhü yahuya, “Ranî si hamîndî hondü ro sihei hoafî himborîmayahî. Asu siheimbo ro aboedambofe-ndürîmboayahî ranî si tüküfeyoambe mafarîheheandürî,” mehu. Se hoafî ra himborîyei! God ai siheimbo fehefembo aboedî si-ane tükefeyo. Hapondanana God ai siheimbo aboedambo-fendürîmbo yahumboani.

³ Roana nindou bîdîfirî ai yîhoefî ratüpurî ranahambo moaruwai-ane mbîseimboyei sefî hohumboanefî. Asu ro ngîrî nindou ranahei hîmboahü moaruwai ratüpurî randîhundandî ai hoeindîhindühî ranana moaruwai hohoanîmoane mbîsei. ⁴ Nga roana Godîndî ratüpurîmbo nindoumboyahu nîmboefombo wambo, asu muŋguambo si aho ra yîhoefî aboedî ratüpurî ranî-yanğîr-ane muŋguambo nindou ranaheimbo yarîhu nafuiyahundürî arîhundî. Rananefî asu roana nîne tîŋîrîfo yîhoefîmbo-so tükefeyoane, asu afîndî hohoanîmo tükefeyoane, ra moanane sefî hohu ngîniindî anîmboefî. ⁵ Nindou ai yîhoefîmbo harîyahümünî, karabusîrîhimünî, asu mamî afîndî gugurîhi mburîhü moaruwaimbo-rîhimünî arîhundî. Asu ro gedühî ratüpurîmayefî hefî ranîyefî ndofe apo, sesî, sesî raraokoateyefî arîhundî. ⁶ Asu ro sürühoeimbi hohoanîmoyefühî yîhoefî Godîmbo fîfirîfe ra ndorîhu kîkîhirîhumîndefî arîhundî. Yifiaŋî Aboedîndî ngîniindî ranai yîhoefî fiambe nîmarowohüyo asu ro nindoumbo aboedî ndondorîhundürî arîhundî. Asu ro

nindou ranaheimbo Godɪndɪ ratüpurɪyefɪ-rɪhundeimb-aneɪ seɪ hohu nafuiyefɪ arɪhundɪ. ⁷ Ro Godɪndɪ ɳgɪnɪndɪnambo nɪmboefomboaneɪ asu ahandɪ-mayo hoafɪ hondü ra hoafɪyefɪ arɪhundɪ. Ro mbumundɪ hohoanɪmo ra yɪfiarɪ, nɪmɪnehoarɪ nou sahumɪndefɪ hohumboaneɪ anɪmboefɪ ranɪ-moatükunɪ ra ranɪnambo yɪfiarɪyo ramböhünda.

⁸ Nindou bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo dɪdɪboado-rɪhimunühi aboed-anemo sei, asu bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo moaruwai-anemo sei arɪhundɪ. Bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmbo amonɳonɪ hoafɪyahümunɪ, ɳga asu bɪdɪfɪrɪ ai nindou bɪdɪfɪramboya, aiana aboedɪ ratüpur-ane ratüpuremo sahümunɪ arɪhundɪ. Bɪdɪfɪrɪ ai yɪhoefɪmboya, aiana wosɪhoaforɪ hoafɪyomo-rundeimb-anemo sahümunɪsɪ, ɳga asu roana hoafɪ hondü ranɪ-yanɳgɪr-ane hoafɪyefɪ arɪhundɪ. ⁹ Ro Kraisɪndɪ hoafɪ sahumɪndefɪ heɪrɪhundeimbi-mayefɪ ra nindou bɪdɪfɪrɪ ai moai fɪfɪrɪhimunɪ, ɳga asu afɪndɪ ai se rananemo sei hehi fɪfɪrarɪhimunɪ. Roana nindou ndeara yɪfɪmbo yanɳgɪrɪyefɪsɪ, ɳga asu awi aboedɪ yanɳgɪrɪ anɪmboefɪ. Yɪhoefɪmbo tɪɳrɪfo masemunɪyosɪ, ɳga asu awi ro moai moaruwaimbo-yahundɪ. ¹⁰ Ro afɪndɪ hohoanɪmoyefɪ arɪhundɪyosɪ, ɳga asu muɳguambo si ra hɪhɪfɪ-hɪhɪfɪyefɪ arɪhundɪ. Ro nindou moaruwai safɪ anɪmboefɪsɪ, ɳga awi ro muɳguambo nindou ranaheimbo afɪndɪ moatükunɪ aboedɪ sahündürɪ arɪhundɪ. Ro nindou kakɪkoate-ayefɪsɪ, ɳga asu ro napo afɪndeimbi nahurai-ayefɪ.

¹¹ Wandafɪ mamɪ Korinɪhundɪ, ro sɪheimbo hoafɪ nda hɪmboahü hoafehündürɪ. Ro sɪheimbo yɪhoefɪ ɳgusüfoambe afɪndɪ hamɪndɪ hohoanɪmo-ayahündürɪ. ¹² Roana sɪheimbo hohoanɪmo kɪkɪrɪhumɪndefɪ hɪmboyefühɪ-yefɪpoanɪ, ɳga asu sɪmborɪ seanei yɪhoefɪmbo moai yahurai hohoanɪmoyahümunɪ. ¹³ Ro haponda sɪheimbo wandɪ nɪmorɪmbo nou hoafehandürɪ: Sɪhei hohoanɪmo ra yɪhoefɪmbo ɳgusüfo pandɪhimunɪ sɪmborɪ ro sɪheimbo rawehundɪ nou.

Sɪhɪrɪ ana Godɪndɪ wor-aneɪ

¹⁴ Godɪndɪ hoafɪ anɪhondü-mbofekoate nindou ranɪ-babɪdɪmbo ana se mamɪ ɳgeimboyei, ɳga yowanɪ. Nüɳgundɪne mbumundɪ hohoanɪmo asu hohoanɪmo moaruwai ra mamambemandɪnea? Nüɳgundɪne si-ane asu nɪmb-ane ra mamɪ manɪmbafea? ¹⁵ Nüɳgundɪne Krais-ani asu Satan-ani ai hohoanɪmo mamɪ süɳgumandɪnea? Asu nüɳgundɪne nindou ai Kraisɪmbo anɪhondümborɪrɪ-randeimb-ani asu nindou ai ahambo anɪhondümbofe-koateyu-randeimbi ranai hohoanɪmo mamɪ süɳgumandɪnea? ¹⁶ Nüɳgundɪhu Godɪndɪ worɪ ra sanendɪ kabomo worɪ ranɪ-dɪbo mamambe-mandɪfepɪra? ɳga sɪhɪrɪ ana God Yanɳgɪrɪ Nüɳgumbü ahandɪ wor-aneɪ! God ai ahandɪhoarɪ hoafɪyuhü yahuya, “Ro wandɪ worɪ ra wandɪ nindou ranɪ-babɪdɪ worɪmbondɪhɪ mbundɪha ahei mbusümo nɪmandɪmboyahɪ. Rananɪmbo ro ahei Godɪndahani asu ai wandɪ nendɪ-ndeimboyei,” mehu. ¹⁷ Ranɪmboane asu Adükarɪ ai hoafɪyuhü yahuya,

“Se aheimbo hɪnɪɳgɪndɪhindürɪ hehi
sepoanɪmbo ɳgei nɪmandei.

ɳga asu se moaruwai hohoanɪmo ra randɪhimboyei.

ɳga rananɪmbo asu ro sɪheimbo wandɪhoarɪ ndahamɪndɪharü-mboyahɪ. *Aisaia 52:11*

¹⁸ Rananɪmbo asu ro sɪhei apembondahe nɪmboahani,
asu se wandɪ nɪmorehɪ asu nindowenihɪ nɪmorɪmbondahi nɪmboeimboyei,” ²
Samueɪ 7:14

Adükarɪ Muɳguambo ɳgɪnɪndɪ Hɪfandandeimbi ai ramehu.

7

¹ Wandafɪ mamɪ, Godɪndɪ-mayo hoafɪ ndanana sapo sɪheɪmbo hoafɪyu masɪhend-ane. Ranɪ-mayowamboane awi sɪhɪrɪ Godɪmbo yɪhɪmbondéfühɪ, sɪheɪɪ fiambe-ane

asu hohoanimoambe-ane n'ine moaruwai hohoanimo ra h'in'ng'indihu hohu moan' aboedi sürühoeimbi yang'iri ham'indi nimboefomboane.

Korin'hündi ai ngor-süngumar'hindi ranahambo Por ai h'ihifi-h'ihifimayu

² Se wambo sihei ngusüfoambe hohoanimo pand'hind'iri. Roana moai nindou ngorümbö moaruwai hohoanimoyahando r'handi. Asu ro moai nindou ngorümbö moaruwai hohoanimo süngufembo yar'he r'handi. Moai ro nindou ngorümbö tikai hoafiyahandowohü asu ahandi napo kiahe hüsiham'indi r'handi. ³ Ro sihei wami papifendür' hoafombohünda ndar'he hoafiyahühi-yahipoani, nga wani. Nga horombo hoafimayah' nou siheimbo ngusüfoambe pand'huri ngefombo yif'indemboyefi. ⁴ Ro siheimbo weindah' nda hoafehandür'. Roana siheimbo h'ihifi-h'ihifi naf'ir'ham'indi-harümböanah'! Wambo-so t'ng'ir'ifo af'indi tükefeyo-amboani, asu ro siheimbo hohoanimo-yahandürühi, asu wandi ngusüfoambe hohoanimo fufur'foareand'ran' ranimbo ro af'indi h'ihifi-h'ihif'iya ar'handi.

⁵ Horombo ro siheimbo h'in'ng'ir'hündür' hohu Masedonia h'if'hü hefi tükümehundi amboa ran'hü ro moai fi har'ihu n'marefi, nga wani. Nga ran'hü ana y'hoefimbo-so t'ng'ir'ifombü hohoanimo af'indi ranai tüküfeyowohüyo, nindou ngorü-bab'idi simbor' hoafiyefüh'yefi ngusüfoambe y'himbomaramuni. ⁶ Nga awi God ai nindou düdi ai t'ng'ir'ifombü hohoanimo ahandi fiambe tüküfeyoani aboedi fufur'foare-randeimbani. Raniyo rani-simboani God ai Taitusimbo koamar'heira y'hoefimbo-so süni tüküme'fiyuwa asu y'hoefi ngusüfoambe fufur'mafoareamuni. ⁷ Ai y'hoefimbo sowana masünu ranimbo yang'ir'yefipoani ramehundi, nga se ahambo sapo ngusüfoambe d'idi'boado-mar'hor' hoafi ra semündü süni hoafimemun-amboyefi asu y'hoefimbo God ai ngusüfoambe fufur'ma-foareamuni. Taitus ai y'hoefimbo hoafimemuni sapo se wambo hoeifend'irühi mam' hohoanimo süngufembo af'indi hohoanimomayei asu se wambo fehefend'ir'imbo sei hehi hohoanimoayei habodei. Asu ranimboanah' ro h'ihifi-h'ihifayah' habod'hi.

⁸ Ro pas siheimbo par'he koamar'heheandamboyei se moai h'ihifi-h'ihif'yeisi, nga asu ro moai ranimbo af'indi hohoanimoyahi. Horombo ana ro af'indi hohoanimoyahisi, nga hapondani ana aboed-anahi. Ro f'fir'heandi, pas ra siheimbo af'indi hohoanimo mbasagadür'si, nga ranana moan' bod'foahü yang'ir-ane. ⁹ Haponda ro h'ihifi-h'ihifayah' se af'indi hohoanimomayei ranahambo-yahipoani, nga af'indi hohoanimo ranai sihei hohoanimo ra aboedi ngorü-süngumareandüra aboedi hohoanimoayei ranimboanah' h'ihifi-h'ihifayah'. God ai ahand'hoari randür' siheimbo af'indi hohoanimo ra masagadür', nga ranimboyo asu wandi-mayo hoafi ranai moai siheimbo moaruwaimbo-reandür'. ¹⁰ Wani, nga af'indi hohoanimo God ai siheimbo rareandür' arandi ranana se ngorü-süngur'hindani asu ai siheimbo aboedambofe-ndür'imboayu ranimboane rareandür' arandi. Ranimboane se ranahambo af'indi hohoanimoyo hoan'gopoani. Nga h'ifi ndan'hündambo af'indi hohoanimo ranai nindoumbö moaruwaimbore arandi. ¹¹ God ai siheimbo af'indi hohoanimo masagadür' raninamboyo siheimbo aboedi hohoanimo tüküme'feyo. Af'indi hohoanimo ra siheimbo bot'mareandüra se bot'yahi sihei hoafi ra d'idi'boadofembo hohoanimomayei. Asu nindou ai moaruwai hohoanimomayu ranahambo ng'in'indi hoafimayahündo asu se God'imbo y'himboyei mar'hündi. Asu se wambo n'mai hoafend'ir'imbo hohoanimomayei. Asu nindou moaruwai hohoanimomayu ranahambo t'ng'ir'ifo saimbo hohoanimoayei habodei. Raniyo asu sihei hohoanimo ra yare weindah' tüküme'feyo: Asu seana siheihoari h'itiyeipoani.

¹² Ro horombo pas ra siheimbo par'he koamar'heheand'isi. Nga asu roana moai nindou moaruwai hohoanimomayu asu ngorümbö moaruwaimbo-mariri ranahambo hohoanimo-yahahüyapoani hoafiyahi. Se y'hoefimbo hohoanimoehümüni habodei ra

God ai siheimbo nafuimbohünda ro pas siheimbo parihe koamaritheheandi. ¹³ Ranane asu sihei rani hohoanimo sünguyo yihoeftimbo ngusüfoambe afurimareamuni.

Ro ngusüfoambe afurihu kürihu mamarefi yangriyosi, nga asu ro hihifi-hihifimayefi amboani. Sapo munquambo se Taitusimbo hihifi-hihifi-yahüindowohü didiboado-mariorani raniambo ai-amboani hihifi-hihifimayu. ¹⁴ Ro Taitusindi himboahü siheimbohünda borimayahi asu se ahambo aboedi hohoanimomehüdo raniamboyei se moai wambo amoaninngiyahündiri. Roana siheimbo moani anihondü hoafi hondüyo hoafiyahandüri marihandi. Rani-süngumboyo siheimbohünda Taitusimbo borimayahi ra anihondümayo. ¹⁵ Taitus ai siheimbo sowahi tüküme fiyuwa se yihimboyeihahi hihamindariyei ahambo masahorimindei. Raniyei asu munqambo se ahandi hoafi ra süngumarihindi. Se ahambo ramariorani raniambo hohoanimoyuhüyo ai siheimbo afindi hohoanimo-marandüri hu. ¹⁶ Ro fifirihamboanahi se aboedi hohoanimo rani yangri süngundhi ngeimboyei. Nga raniamboanahi ro siheimbo hihifi-hihifi nafaraha-mindihandüri.

8

Godindi nendi fehefemböhünda kakigugurimarihindi

¹ Wandafi mamahi, ro siheimbo Godindi hipoambo aboedi Kraisindi nendi Masedonia hifihü amarei aheimbo masagadüri ranahambo hoafindahundüri sefomboanefi. ² Aheimbo-so tiririfo afindi tüküme fiyondüra ai moaruwai napokoate manimboeyosi, nga asu ai afindi hihifi-hihifiyeihahi Godindi nendi bidifiri ranaheimbo farifehe-ndürimbohünda kakigugurimarihindi. ³ Rani-moatükunira ro fifirihhe heheamboanahi siheimbo weindahi nda hoafayahahi. Ai kakinüngunümbiyo saimbo masei ra masehündüriyosi, nga asu raniwamahi bidifiri parihimburihümboyei masahündüri. ⁴ Godindi nendi Sudia hifambe amarei ranaheimbo farifehendürimbo sei hehi ahei hohoanimonambo yangri yihoeftimboya, se ranahambo yini yahomondan-animbo randihu sei hehi hoafimehümünahi habodei. ⁵ Horombo ro ai kakidigegimboyei sefi hohu hohoanimomayefi. Nga asu ai moai rani yangri rarihindi. Boatei ai Adükariindi yifiri ra süngufembo hohoanimomayehi asu mare Godindi hohoanimonambo yihoefti yifiri ran-amboani süngufembo hohoanimomayehi.

⁶ Horombo Taitus ai hipoambofe hohoanimo ra sihei mbusümo botimareandi. Raniyefi asu ro ahambo rani ratüpurira mando rando ngafi moendindowandi sefi hohu hütihütimarihuri. ⁷ Munqambo moatükunise yarhi arihündi ranana aboedi hamind-ane. Sihei anihondümböfe hohoanimo, sihei sürühoeyoweimbi hoafi, sihei fifirife, sihei Godindi ratüpurimbo yifiri hohoanimo, asu yihoeftimbo ngusüfo pefemünahi hohoanimo, munqambo ra aboedi saf-ane. Mandihahi yahurai hamindanimbo nindou fehefendürimbo kakigugurindihindi asefi.

⁸ Ro siheimboya, "Se randihindi," saheheambo-yahipoani, nga wani. Nga nindou bidifiri ai aboedi ratüpuriranahambo refembo sei hehi hohoanimoayehi habodei asu ro sihei hohoanimo ra ai hohoanimoayehi nou hohoanimombayehiyo, asu nüngumbehi sahehea moani yarhe hoeiarheandi. ⁹ Seana shefi Adükari Sisas Kraisindi hipoambofe hohoanimo ra fifirihimboanehi. Aiana munqamoatükunimboya manüngu, nga asu siheimbo farifehe-ndürimbo raniamboya ai nindou moaruwai napokoate nahurai tüküme fiyu. Se munqambo aboedi moatükunifindeimbimbeyeia yahuhayamboya asu ai nindou napokoate nou manüngu.

¹⁰ Haponda wandi hohoanimo-ane nda siheimbo hoafehandüri. Ngorü himbanifihüyo se nindou fehefembo kakigugurife ratüpuribotimarihindi. Nga asu se rani ratüpurira refembo boatei hohoanimomayehi. ¹¹ Se ratüpuribotimarihindi ra haponda moendindihindi. Horombo seana ratüpurira refembo hohoanimomayehi

habodei. Yahurai-animbo hapondani amboani n'ine kaki engoro ranambo ratüpuru ra moendifembo amboani hohoanimondei habodei. ¹² Nindou ai n'ine-moatükunü akidouyo, adükarüyo, nindou ngörümbo saimbo hohoanimoyuhü asihendi ra asendi ana, Godindi himboahü aboed-ane. Asu kaki akidouyoweimbi ai kaki akidou asendi ana, Godindi himboahü moaruwaiyopani.

¹³ Roana se tñirifo sahümündi nimareiani asu bidifiri ai aboedi mbimari sambayahiponi, nga se muṅgambo mamü ndorühi mbimarei samboanahi. ¹⁴ Hapondanambe ana sihei-mayo afindi napo ra nindou bidifiri ai mbonimboarühümündi ranaheimbo fehefendürimbo ra aboed-ane. Ranimbo-animbo asu se-amboa mbonimboarühümündi ana, asu ai afindi digegindühi amboani siheimbo mbifarühe-hindüramboane. Rani hohoanimbo sünguarühind-animbo muṅguambo mamü ndondühi n'mandeimboyei. ¹⁵ Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, "Nindou düdi ai afindi sesi asemüdu ana, ai ngiri afindi fondani digendi. Nga nindou düdi ai akidou sesi asemüdu ai-animbo ngiri mbonimbondamüdu," meho.

Por ai kaki gugurüfemböhünda nindou Korinünambo koamarühepurü

¹⁶ God ai Taitusimbo hohoanimbo botimarira marühu ro hohoanimoyefi nou hohoanimomayua ranimbo ro Godimbo hihifimarihünü. Ai-amboani siheimbo farühefe-ndürimboani hohoanimoye. ¹⁷ Ro ahamboya, ai ho siheimbo fehefendürimbo yifirimayefisi, nga ai ahandi hohoanimonambo siheimbo sowana masüfu. ¹⁸ Asu rananefi ro yihoeü wandafi mamü Taitusindi süngu koarühehura asühüfanü. Muṅguambo Kraisindi nendiyei himboahü nindou ndanai ana aboedi hoafi hoafimbo ra ndürimb-ani. ¹⁹ Asu rani yanggüriyoponi, nga ro nindou fehefemböhünda hahabodefühi ratüpurüyefi arihündi, asu Kraisindi nendi ai ahambo robabüdi hombo amboani koamarühehori. Ro rani ratüpurü rawarühündi ra Godindi ndürü aboed-ane yahomböhünda ro nindou fehefendürimbo hohoanimoyefi ra aheimbo nafuiyo-ndürimböhünda.

²⁰ Kaki afindi masihendi ra ro hifandimbo ranahambo nindou ai hoafindei habodeimboyei sefimboane ahinüyefühi nindou ra sahurimündefi ahefi. ²¹ Roana aboedi mbumundi ratüpurü hohoanimbo ra Adükarüdi himboahü yanggüri ndofe refembo hohoanimoyefühi-yefiponi, nga muṅguambo nindou ahei himboahü kameih-aneü refembo asefi.

²² Ranimboanefi asu ro yihoeü wandafi nda ahafandi süngu koararühehuri. Ro ahambo afindimbo ratüpurü ra refemböhünda yarühuri hoeirühurane, asu ai rani-moatükunü refembo yahuhaya ngüsüfo pamareandi. Hapondani ana se mbumundi ratüpurü hohoanimbo rani yanggüri süngumbirühinda yahuhayamboani nginüdi anihondümbo-areandi. Ranimboane asu ai rani-moatükunü ranahambo refembo ra ngüsüfo parareandi. ²³ Taitusimbo se randühuri fifindühuri. Aiana wandi wandafiyu haya, asu siheimbo farühefe-ndürirambo ro mamü ratüpurüye-rühoandeimb-ani. Nga asu yihoeü wandafi yimbu ranahafanimbo-animbo se randühi fifirüdihipiri: Nindou yimbu aiana Godindi nindouyei ratüpurü ratüpurüyafani rinandühi asu ai ahafandi ratüpurü raninambo Adükarimbo ndürü adükarümb-ani safanü-rinandeimb-anafani. ²⁴ Se ahafanimbo sihei hipoambofe hohoanimbo ra nafuindahüpüri. Rananimbo asu Kraisindi nendi muṅguambo ranai sihei hipoambo hohoanimbo asu ro siheimbo moani bori yanggüri boriyefühi-yefiponi ra ndorühi fifirümbirühind-amboane.

9

Godindi nendambo farühefembo kaki guguründühimboyei

¹ Godindi nendambo farühefembo kaki gugurühi arihündi ranahambo se fifirühimboane. Nga ranimayowamboane asu ro ngiri siheimbo asükainda pas

pand̄he koand̄heheandi. ² Ro fifir̄hearũboanahi sihei hohoan̄moambe nindou ŋgorũbo fehefembo hohoan̄moayei ra. Nga ran̄mboyahi ro Masedoniayei himboahũ siheimbo bor̄mayahandũri. Ro aheimbo rar̄he hoaf̄yahandũrũhi sahiya, “Ngorũ himban̄fih̄iyo wandaf̄i mam̄i Akaia* hif̄ihũ amarei ai ran̄i ratũpur̄i ra sũngufemboane sei hehimbomayei,” masahi. Ran̄iyei asu se ran̄i hohoan̄mo bot̄ifembo hohoan̄momayei hoaf̄i ra himbor̄iyei hehi asu ran̄i-moatũkun̄i ra ai-amboan̄i refembo sei hehi ŋgusũfoambe bot̄imareandũri. ³ Ro siheimbohũnda bor̄mayahi ra hoaf̄i yanḡr̄i tũkũfembo moeisahi. Nga se far̄hefe-mbohũnda kaki ra naf̄ind̄ihũm̄indi n̄imandei, nga ro nindou ndanahambo hoaf̄imayahapur̄i. Ro ranahambo hohoan̄moya hoeir̄heanda mayowamboanahi asu ro wandaf̄i mam̄i ŋḡim̄i ndanahamumbo siheimbo sowana koand̄heheapura d̄ifomboemo. ⁴ Ro an̄ihondũmbo-r̄ihumboanef̄i se n̄ine-moatũkun̄i sairambo ra naf̄ir̄ihũm̄indi mbamarei. Asu Masedonia ai ro-bab̄id̄i kos̄imo hoeirundũran̄i, se naf̄em̄ind̄i n̄imar̄ikoate-ndeian̄i, ro amoan̄ŋḡi-ndemboyef̄i asu se-amboan̄i amoan̄ŋḡi-ndeimboyei. ⁵ Ran̄imboanahi ro hohoan̄moya hoeir̄heanda mayoa asu wandaf̄i mam̄i ŋḡim̄i nda boatei siheimbo sowana mb̄ikosomonda sahehea hohoan̄moayah̄i habod̄ih̄i. Ranan̄imbo asu ai d̄ifomo siheimbo-so tũkũndafu siheimbo fand̄ihoundũri mbundu sapa se n̄ine-moatũkun̄i saimbo masei ra d̄id̄iboadond̄ih̄i d̄igehind̄i. Ranan̄imbo asu ai randu fifir̄indumboemo ran̄i-moatũkun̄i sihei hohoan̄monambo mas̄ihhind̄i, nga ro sihei-mayo moan̄i sahumũndefũh̄i-yef̄ipoan̄i.

⁶ Wandaf̄i mam̄i, se rand̄ih̄i fifir̄ind̄ihind̄i: Nindou dũdi ai n̄in̄i-moatũkun̄i man̄ḡir̄iyo ak̄idou saf̄i h̄ifareand̄i ranai ana sũngunambo ranahandambo sesi saf̄i ra ak̄idou ndemũndũmbui. Nga asu nindou dũdi ai man̄ḡir̄i adũkar̄i h̄ifareand̄i ranai-an̄imbo sesi ranahandambo adũkar̄i h̄is̄indowa ndemũndũmbui. ⁷ Nindou muŋguambo mamam̄i se sihei ŋgusũfoambe hohoan̄mondei hoeind̄ihindũh-an̄imbo, asu se ran̄i-moatũkun̄i saimbo masei ra moan̄i ndehind̄i. Nga asu nindou mam̄i ai ahand̄i ŋgusũfoambe moaruwaimbo-nderũh̄i ran̄i-moatũkun̄i saimbo ranahamboya, nindou ai wambo hũti-hũtimarũnd̄i-amboanahi ro wand̄i ran̄i-moatũkun̄i ra maseheand̄i mbũsũmbui. Nga want̄i. Nga God aiana nindou h̄ih̄ifi-h̄ih̄ifiyuhũ moan̄i saimbo yanḡr̄i hohoan̄moayu ranahamboani hohoan̄mo pararir̄i. ⁸ God aiana siheimbo muŋguambo af̄ind̄i aboed̄i moatũkun̄i ra dagadũran̄i asu se aboed̄i moatũkun̄i af̄indeimb̄i-ndeimboyei. Ranan̄imbo muŋguambo si aho ra mbon̄imboem̄ind̄ikoate af̄ind̄i d̄igehimboyei asu nindou far̄hefembo ra af̄ind̄i yagodomboe. ⁹ God̄ind̄i hoaf̄i ranahambo yare hoaf̄iyowohũ yahoya,

“Nindou dũdi ai nindou napo-koate-mayei aheimbo warambe k̄ik̄ihem̄ind̄ikoate-ayu ra nindou ahur̄i bubufoareand̄i nahurai-ani.

Ahand̄i mbumund̄i hohoan̄mo ranai koadũrũmbo-koadũrũmbo yagod̄imboe,” *Buk Song 112:9*

meho. ¹⁰ God ai sesi man̄ḡir̄i nindou nũmbũr̄i-ra-randeimb̄i ranahambo sagado asu mam̄ikarambo sesi ses̄imbo sagadũri arand̄i. Ran̄imbo-hũndambo-an̄imbo asu God ai siheimbo af̄ind̄i moatũkun̄i dagadũran̄i asu se d̄igehi hehi ahand̄i nend̄i ranaheimbo fand̄ihehi-ndũr̄imboyei. Ranan̄imbo sihei fehefembo hohoan̄mo ranai af̄ind̄i ham̄ind̄i tũkũnd̄ifemboe nindou nũmbũrambeah̄ind̄i moatũkun̄i h̄if̄ireanda af̄ind̄i h̄isayo nou. ¹¹ God ai siheimbo af̄ind̄i aboed̄i moatũkun̄i dagadũran̄i asu se muŋgambo si warambe k̄ik̄ihem̄ind̄ikoate ndehimboyei. Ranan̄imbo asu siheimayo kaki aheimbo asehind̄i ȳihoef̄i war̄ihũ ra ndahũmũndi hehi asu God̄imbo h̄ih̄ifi-nd̄i-hor̄imboyei. ¹² Se ran̄i ratũpur̄i rawar̄ihind̄i ra God̄ind̄i nindou ranai n̄ine moatũkun̄i mbon̄imboa-r̄ihũmũndi ranahambo far̄hefe-ndũr̄imbo yanḡr̄iyopoan̄i,

* 9:2: Korin ŋgoaf̄i ai Akaia hif̄ih̄i-ane anan̄go.

nga ai ran+moatükun+ ra hoeir+hindühi God+imbo afind+ h+hif+mb+r+horambo kamei-hane. ¹³ Ran+ ratüpur+ se rawar+hind+ ranana sihefi wandafi mam+ ranaheimbo far+hefe-ndür+imboane, nga asu ranan+imbo ran+moatükun+ ranai weindah+ ham+nd+ tükünd+ifemboe. Ranan+imbo asu wandafi mam+ ranai rand+hi fifir+nd+hindühi+imboya, seana Krais+nd+ aboed+ hoafi ranahambo ndor+hi süngur+hindühane+ mb+isahündür+imboyei. Asu munnguambo nindou se aheimbo kaki sihei hohoan+monambo yang+ri warambe k+k+hem+nd+koate asehind+ ran+imbo ai rar+hi hoeir+hindan+ wan+ asu ai God+nd+ ndür+ ranahambo aboed+ani mb+sei+amboane. ¹⁴ Ranan+imbo God+nd+ h+poambo hohoan+mo sihei fiambe amaro ra ai hoeimb+r+hind+amboane. Ranan+imbo asu ai siheimbo hohoan+mo-ndüh+ndürühi amboan+ asu ai God+imbo siheimbohünda d+d+ba+imbe-yahündowamboane. ¹⁵ God ai moan+ aboed+ ham+nd+ moatükun+ masemun+ ranahambo ng+ri sih+ri wud+poapond+hu nim+nd+ hoafi ra watapor+imbo-ndihund+, nga ahambo h+hif+ yang+ri h+hif+nd+hur+imboane.

10

Nindou ai Por+imboya aiana Krais+nd+ hoafi semündü hu-randeimb+ hondüyupoan+ masei ranaheimbo simbor+ hoafi+mayu

¹ Nindou b+d+if+r+ ai wamboya, “Por ai ro-d+bo nünnguambe afure manünngu, nga ai-poan+imbo nünnguambe ran+simboan+ yang+ri y+hoef+imbo pasambe ng+n+nd+ hoafiyumun+ marand+,” ase. Ro Por+anah+ haponda wand+hoar+ pas ndanambe siheimbo Krais ramefiyu nou h+imboar+ hoafendahü h+poambor+hearühi hoafayahandür+. ² Ro siheimbo ng+n+nd+ hoaf+imbo moeisah+, nga se wambo amongon+ hoafindeian+ ana, asu ro siheimbo-so dügühan+ siheimbo ng+n+nd+ hoaf+ndamboyah+. Nga nindou d+d+yei ai wamboya, aiana hifi ndan+hündambo hohoan+mo ranane süngware hu ase ranaheimbo-an+imbo ro y+h+imbokoate ng+n+nd+ hoaf+ndahandür+imboyah+. ³ Ro nindou yang+ri-ane+si, nga asu ro moai nindou-yafe hohoan+mo süngur+hündüh+ yifiar+yef+ r+hund+. ⁴ Munnguambo yifiar+ nim+nehoar+ sahum+ndef+imboayef+ ra hifi ndan+hündambo-yopoan+. Nga wan+. Nga ranana God+nd+mayo ng+n+nd+ yifiar+ nim+nehoar+ane. Ranana hürütümbü nindou-yafe ng+n+nd+ hif+nambondeamboe. Ranamboane wos+hoafor+ hohoan+mo ra raguanamboar+hund+. ⁵ Asu n+ne-moatükun+ ai God+imbo fif+r+imbo-mayo ranahambo naf+gürareand+ ra hif+nambo-nd+humboyef+. Asu munnguambo sihefi hohoan+mo k+k+h+ri+hümündeh+ Krais+imbo yang+ri hohoan+mo pamb+r+hinda asefi. ⁶ Se Krais+nd+ hoafi ran+ yang+ri süngund+hi mbund+hümbo-an+imbo asu sehünd+ b+d+if+r+ ai süngufekoate+ayei ranaheimbo t+njümb+ hohoan+mo ndahu-ndür+imboayef+.

⁷ Seana n+ne-moatükun+ hoeiar+hind+ ranahambo wud+poapond+hi türüboad+hi hohoan+mondei. Nindou mam+ ai hoafiyuhüya, roana Krais+nd+ nindou hond+anah+ ehu ana, awi ai rande wud+poaponde hohoan+mondühü ro-amboan+ ai rawefiyu nou Krais+nd+ nindou-ane+fi mbeyahu-wamboane. ⁸ Sihei an+hondümbofe hohoan+mo ra ng+nem+nd+ndür+imbo-hündamboyu Adükari ai y+hoef+imbo ndan+ ratüpur+ nda masemun+. Ran+moatükun+ ranana siheimbo moaruwaimbofe-ndür+imbo-yopoan+. Nga asu ro ndan+ ratüpur+ ran+imbo wand+hoar+ ak+dou borayah+ ana, asu ran+imbo ro moai amoan+ng+yah+. ⁹ Se rand+hi hohoan+mondeih+ya, “Por aiana ahand+ pasambe hoafi ran+nambo y+h+imboaramun+,” mb+seimboyei. ¹⁰ Nindou b+d+if+r+ ai rand+hi hoaf+ndeh+ an+imboya, “Por+nd+mayo pas ranana t+njümb+ saf+ane. Nga ai sihefi fik+im+ nünngumbo ana, ai h+imboar+ hoafend+ saf+ nünngumbo asu hoafi ahand+ ra ndor+hefekoate+ane,” sei ar+hünd+. ¹¹ Nindou düdi yahurai hoafiyu arand+ ranai ana rande ndonde hohoan+mondüh+ türüboadeand+. Ro angun+ nimboef+imbo pasambe hoafayef+ane, asu siheimbo-so ran+hü nimboef+imbo hoafehündür+ane, ran+moatükun+ ra ngorü+poan+imboyopoan+, nga wan+.

¹² Roana ngiri yihoefihoari yihoefi fi ra simongorindihu hoeindihu ndihundi nindou bidifiri ai ahamundi fimbo borayomo nou. Nindou ranai ana moani ahamundi hohoanimonambo yangir-anemo ai ahamundihoari ngoru ahandi hohoanimo ra ngorundi-mayo hohoanimo ranifih simongoru hoeiru arundi. Yahurai nendi ana fifirifekoate-anemo! ¹³ Nga asu ro yihoefi fimbo ana ratupuri yihoefi ranahambo simongori ra ngasundife hefe boriyu ho ranahambo moei asefi. Nga nne-moatukuni ratupuri God ai yihoefimbo masemuni rani simongoruh animbo ngemboyefi sheimbo-so ratupurimbo kameih amboani. ¹⁴ God ai yihoefimbo ratupuri masemuni rani hoarehi se animboei. Rani-simboani ro sheimbo sowahi tukuyahunduh Kraisindi Aboedi Hoafi ra sahumindefi hohu sheimbo hoafimehunduri. Ranimambo God ai yihoefimbo ratupuri masemuni rani yangiri sungumarihundi. ¹⁵ Roana moai God ai ratupuri nindou ngorumbo masagaduri ranahambo boriyefi hefi rihundi, nga wani. Nga roana shei anihondumbofe ranai ngoani asu ro shei mbusumo ratupurimbohunda God ai rani ratupuri masihendi ra refeyowan aboedi adukari tukufembo ranahamboane anihondumbo himboayefi. ¹⁶ Ranimambo asu ro aboedi hoafi ra ndahumindefi nindou bidifiri shei hifi daboadan amarei ranaheimbo hoafinda-hundurimboyefi. Asu ro ngiri nindou ngoru ai ratupurimayu ranahambo borindefi.

¹⁷ Bukambe yare hoafiyowohu yahoya, "Nindou dudi ai borimbo hohoanimoayu ana, moani Adukari ai nne-moatukuni ramareandi ranahambo yangir-animbo borimbuyu-wamboane," meho. ¹⁸ Nindou dudi ai sapo nne-moatukuni ramareandi ranimbo ahandihoari borayu ana, Godindi homboahü ndurimbüypoani. Nga asu Adukari ai nindou daboe ndurimb-ani ehu ana, nindou ranai ndurimb-ani.

11

Por ai se Kraisindi hoafi woshihoafori hoafiyomo-rundeimbi ahamundi hoafi himboriyu-poani mehu

¹ Awi se wambo rarihi hinngirihindirani-animbo asu ro hihindi hoafi hoafinda. Nga se wambo hinngiri-hindirimboanei. ² Awi ro ngusüfo parariheanduri God ai sheimbo ngusüfo parareanduri hu nou. Seana moani nimorehi yihoarifi hamindi nindowenih mam ranahambo yangiri segodombo sei hehi dibonyei hinngarihindi nahurai-anei. Nindowenih mam ranai ana Krais ranani. ³ Sapo amoasiri tkai hoafi fifireandeimbi hamindiyo haya Ifimbo tkai hoafimendo ranahamboanahi ro afindi hohoanimoayah. Sheimbo-so amboa hohoanimo yahurai tukundifendurani, asu shei Kraisimbo hohoanimo aboedi ngusüfo pamarihori ranai moaruwaimbondifemboe saheheamboanahi ro yhimboayah. ⁴ Nindou bidifiri ai sheimbo-so tukuyafu Sisas sapo ro bokarihehu arihundi ranahamboemopoani, nga ngoru-poanimbo Sisas ranahambo bokarihou runduhanemo. Asu se ngoru-poanimbo yifiafi masahümüdi, nga ro Yifiafi Aboedi ranahambo hoafiyefi arihundiyo poani masahümüdi. Asu se ngoru-poanimbo aboedi hoaf-ane sahiumüdi arihundi, nga aboedi hoafi ro sinesfi hoafiyahunduri marihundi raniyo poani. Nindou bidifiri ai rani hoafi ra hoafiyomondurani asu se rarihi hinngirihipurani yahurai hoafi ra hoafiyomo arundi.

⁵ Ro sheimbo hoafehanduri, nindou ranahamumbo Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi nindou bogor-anemo asefi ranahamundi hoarehi nimboambuyahipoani. ⁶ Yin anihond-ane, hoafi hoafiyorambo ra ro aboedi hamindi-yahipoani, nga fifirife ranana ro moai mbonimbo-rhamindih. Munguambo moatukuni hohoanimo ro rarihu marihundi ra sheimbo rani fifirife raniyo munguambo nafuiyahunduri marihundi.

⁷ Se fifirihindi roana siheimbo Godindi-mayo aboedi hoafi hoafiyahanduri marhandi ranimbo-hunda moai kaki napombo semindimbo wariyarhandi. Ro siheimboya, ai-animbo nindou aboedi hamindi tukumbeyahindi sahehea asu wandi fimbo ro hifinambo-riheanduhi himboari hoafenduhi hoafiya marhand-ane. Asu rani-moatukuni ra nimboea? Refe-ana awi wandi hohoanimo ranambo ro moaruwai hohoanimombayahio? ⁸ Ro siheimbo farifehe-ndurimbohunda Godindi nendi ngoru ngoafihu amarei ranai wambo kaki akidou sehi rihunda masahamindihhi. Ranimbomhondamboyah ro ahei-mayo kaki ra moani humbuhunimbo fufurhamindimbo nahurai-mayah. ⁹ Ro se-babidimbo ranihu nimboahi simboani ana ro kaki-napo yahurai sihefe-koate mbonimbo-rhamindihuh moai nindou mam sihei mbusumo ahambo tihirifo sahando, nga wani. Nga wandafi mam Masedoniahundi ndanihu suhusi tukumehindi ayei nne napo ro sihefembo mbonimbo-marhamindihhi ra masehindiri. Horombo maho-ane, asu sungunamboane ro ngiri siheimbo tihirifo ndahanduri. Nga ro rani hohoanimo ra sunguri-heanduhanahi. ¹⁰ Kraisindi hoafi hondu ra wandi ngusufoambe nimarimboane, ranane asu ro siheimbo anihondumbo hoafehanduri: Hohoanimo ra ro sungurithe arhandi ranahambo borayah ro ngiri Akaia hifihu ngoru nindou ai wandi bor hoafi ra kikindeandi. ¹¹ Nimboe ro siheimbo tihirifo saikoate-ayaha? Ro siheimbo ngusufo pefindurikoate-wamboyah? Nga wani. God ai fifireamboani ro siheimbo ngusufo parhenduri arhandi ra.

¹² Ro haponda nne ratupuri rawarheandi ra ro moani rani yangiri ratupuri-yahuhanahi, nindou bidifiri ranahamumbo nafi gifepurimbohunda. Ai ngomonduhiya, roana Por mam ratupuriyomo arundi yahurai-ane fi ratupuriyefi arihundi mbisimo houmbo borindimboemo sahehea. ¹³ Nindou ranai ana, Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi honduyomopooani. Aiana ahamundi ratupuriyomo arundi ranahamumbo tkai hoafiyomo runduhanemo nindou amuri ranaheimboya, ai Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi hond-anemo sei hoafimbiyeiya yahomo houmbo. ¹⁴ E! Asu se ahamundi hohoanimo ranahambo afindi hohoanimo-ndeimboyei. Satan ai-amboani ahandi fi ra ngoru-sungure haya sunambeahindi nendi-yomondi si ranimbofi haya tukufi arandi. ¹⁵ Ranimboane Satan ahandi ratupuriyomo-rundeimbi nindou ranai nindou ahei himboahu aboedi mbumundi ratupuri-yomondeimbi rani hoearambeyafu tukuyafunda ranahambo hepunifepoani. Nindou ranai ana sungunambo rani-moatukuni ramarundi simongoruh asubusi ndowandumboemo.

Por ai Godindi ratupurimbofi nungumbo tihirifo masemundu

¹⁶ Ro asukai hoafayah: Nindou mam ai wamboya, aiana hihindi-hindindiyuhani mbusu haya hohoanimondimbui, nga yowan. Se wambo randihi hohoanimombondeih ana, ambesi, nga wamboya, aiana hihindi-hihindiyumb-ani mbisahundiran-animbo asu wandi fimbo borinda habodimboanesi. ¹⁷ Ro haponda ndarithe hoafayah nda: Adukarindi hohoanimo sungu hoafiyambo-yahipoani, nga wani. Nga ro moani wandihoari hihindi-hihindiyahuhiyah ro rarithe boriyahuh hoafayah. ¹⁸ Nindou bidifiri ai hifi ndanihundambo hohoanimo sungu homonduh siheimbo-so homo ahamundi fimbo boriyomo arundi rananimbo asu ro-amboani wandi fimbo mandihe yahurai borindamboyah.

¹⁹ Seana siheihorimboya, "Ro hohoanimo aboedi fifirihu-ndeimbanefi," aseisi, nga ranimboanei se hihindi-hihindiyomondeimbi nindou ranahamumboya, "Ambemo, nga moani ai rani hoafimbeyomo," aseisi. ²⁰ Seana nindou ranai siheimbo moani hoafemo sungufembo yangir-ane hohoanimoayei. Asu sihei-mayo napo fufemindi, ahamundi wosihofori hoafi ranambo siheimbo semundundurane, siheimbo moaruwai-moaruwaimbo-arundurane, asu ngusumboarambe pakararihundurane, rani-moatukuni ra rarundan-ane asu seana ahamumboya, ai ambemo aseisi.

21 Rani-moatükunî hohoanîmo ai rawarundi ranahambo ana awi ro nginîndî hamîndîyefîpoanî.

Nga asu nindou ngorü ai ahandî fimbo borîmbo ehu-ana, ro-amboanî, awi hîhîndî-hîhîndîyahühî hoafayahî, nga wandîfimbo borîndamboyahî. 22 Nindou ra Hibruhündî-yomosi? Nga ro-amboanî Hibruhünd-anahîsî. Asu ai Israerîhündî-yomosi? Asu ro-amboanî Israerîhünd-anahîsî.* 23 Ai Kraisîndî ratüpurîyomorundeimbi-yomosi? Awi ro hohoanîmokoate nindou-anahî, nga roana ratüpurî ra refembo ahamumbo ngasündî-heapurîmboanahî. Roana ratüpurî ra afîndî hamîndî tîjîrîfoya, afîndîmbo karabusîyahe, afîndîmbo wambo buburundîrî, raramarundîr-anesî. 24 Wambo hondahüfeimbi-mbo wofî bogorînambo Suda 39 amberamîndeimbiyo bubumarundîrî. 25 Romîhündî ai wambo ngîmîmbo nîmîharînambo buburundîrî. Asu mamîmbo nîmoeinambo-rundîrî, asu ngîmîmbo ro nîmarîheimbî sip ranai hîmonî hîhîrîmafoareandî asu ro mamî si hîmonî yangîrî boborîya wakîmarîheand-ane. 26 Ro afîndîmbo hahabodî marîhandî ranambe hohoambumbo ha asu hümbuhünî nendî afîndî yangorambe ha marîhandî. Asu ranambe yangîrîyopoanî, nga Sudahündî wandafî mamayeî asu Suda-yafe ndîfoyeî ai wambo moaruwaimbo-marîhindîrî. Adükarî ngoafîhüyo asu nîmambe nindou nîngokoate-reandühî ranamboanî ro moaruwaimbo-fembo yangîrîya marîhandî. Sîrîwara hîmoyo asu tîkai ngunîndîyomo ranambe ro moaruwaimbo-fembo yangîrîya ha marîhand-ane. 27 Ro ranî-poanî ranî-poanî ratüpurî afîndî safîyo ratüpurîya marîhandî. Afîndîmbo ro nîmbokoanî gedühî moai ndorîhe apo rîhandî. Wembombo-yarîhandühî asu wandî amîndasümo ranai hoe sîmîndîmbo kîkîre-yaparîhoai marandî. Ro sesî afîndî sîhefe, worî aboedambe nîmarî, hoearî aboedî güdüfe raraokoate-ya marîhand-ane. 28 Ranî-moatükunî yangîrîyopoanî wambo-so tüküfe marandî, nga wanî. Munguambo si maho ra Godîndî nindou ngorü ngoafîhü amarei ranaheimbo hîfandîyondürîmbo hohoanîmo ranai-amboanî tüküfeyo-anîyahî ro tîjümbî hohoanîmo sahamîndî marîhandî. 29 Nindou düdî ai ngînemîndî-koate-ayu ana, asu ro-amboanî ngînemîndî-koate-anahî. Nindou ngorü ai rareanda ngorü ai moaruwai hohoanîmoayu ana, asu ro ngusüfo nîmbîyahühî nîmarî arîhandî.

30 Ro borîmbo asahî ana, sapo ro ngînemîndî nîngokoate anîmboahî ranahambo-anîmbo borînda habodîmboyahî. 31 God ai God-ani asu Adükarî Sisasîndî Afînd-ani ranahandî ndürî koadürümbo-koadürümbo aboed-ani seihanei. Ai wambo fîfîreandîrî ro tîkai hoafîyo rakoate anîhondümboanahî hoafayahî nda. 32 Ro Damaskus ngoafîhü nîmarîhambe bogorî nindou ranî ngoafî hîfanda-randeimbi adükarî bogorî Arestasîndî hoarehî mamaru. Nindou ranai wambo kîkîhemîndî mburîmbo karabusî-fendîrîmbohünda ami bîdîfîrî ngoafî ginîrî nafîtambe fikîmî hînîngî-mareapura manîngomo. 33 Nga asu wambo ngoafî ginîrî ranambe nafî wandafî mamî bodîmondî ai basketambe wofî kûru mburu foarundîrî houmbo masafoarundîra aboedambomehandî.

12

God ai Porîmbo afîndî moatükunî nafuimeindo

1 Ro borînda ngamboyahîsî, nga asu ranana ngîrî sîheimbo fandîhendî. Ambesî, nga hapondan-ana wambo Adükarî ai yafogoadînambo nahurai mungu-moatükunî sünguna weindahî tüküfemboayo weindahî-mareandîrî ra sîheimbo wataporînda samboanahî. 2 Ro nindou mamî Kraisdîbo nüngumbü fîfîrarîhîhî, nga 14 hîmbanî maho ranambe ranahambo God ai serümündü nîmoamo hondü sünambe mahafu. Ranî-moatükunî ra roana moai fîfîrîheandî, nga moanî nindou safîmbayo asu yîfiatî

* 11:22: Hibruhündî ai Abrahamîndî ahurî hond-anei. Israerîhündî ai Suda-yafe Godîmbo hohoanîmo süngurîhi arîhünd-anei.

yangirimbayo, nga God aiani ra fifireamboayu. ³ Ro fifirtheandi nindou ranai Godindi ngoafi sunambe moani aboedi hamindi ranambe nimehunou hasifi tukufi mahafu. Nga asukai ranahambo amboa ro moai fifirtheandi, nindou safimbayo asu yifiafi yangirimbayo, nga God aiani ranahambo fifireamboayu. ⁴ Ranayu asu dibohindi moatukuni nindou ranahambo ngiri hoafindei hoafi ra ahandi himboambenambo himborimayu. ⁵ Ro nindou ranahambo-animbo borindamboyah, nga wandi fimbo ngiri borindahi. Nga wandi fi nginindikoate-yaheimbi ranahambo yangiri wandi fimbo borindamboyah. ⁶ Ro nini-moatukunimboyo borimbo mbasahi-mbonana, asu ro ngiri hihindi-hihindiyaheimbi nindou-anahi mbisahi sapo ro raranimoatukuni ranahambo anihondumbo-animbo hoafindamboyah. Nga wandihoari borimbo moei asahi rananimbo nindou ngiri wambo aboed-ani mbisahundiri. Nga ro nine ratupuri rawartheand-ane, asu nine hoafi hoafayah-ane, ranimbo nindou ai hoeirhindiruhi wambo wudipoapondihi fifirindi-hindirimboyei.

Porindi fihitihoi nahurai kamareri

⁷ God ai wamboya, nini ngoru-poanimbo moatukuni ai hoeimareandi ranahambo ahandi fimbo borindimbui yahuhamboyu, mamimoatukuni tihoi nahurai wandi fihu futimareandiri. Ranimoatukuni ramareandi ranana Satanindi ratupuriyurandeimbi nindou nahurairu wamboya, ahandi fimbo borindu hoangumbui yahuhaya hifinambo-fendirimbohunda hariyondirimbo mehu. ⁸ Adukarimbo ranimoatukuni ra fimbirihenda sahehea ro ngimimbo didibafimeheando. ⁹ Ranayu asu ai wambo simbori yare hoafiyundiruhi yahuya, “Wani, nga wandi-mayo hipoambofe hohoanimo ranana awi se-dibo ndear-ane, nga wandi nginindi ranana nindou hamindi kemindikoate-ayei ranaheimbo so-ane tukufe arandi,” mehuamboyah. Asu ro sahiya, hapondan-ana ro hamindi kemindikoate-anahi ranahambo hihifihifindahuhi borindamboyah Adukarindi-mayo nginindi ai wambo hamindi nginemindi-ndirambohunda. ¹⁰ Ranane asu ro hamindi kemindikoate-ayah, nindou ai wambo moaruwaimbo-rhindiri, tngumbi hohoanimo tukefeyondiri, nindou ai moaruwaimbo-moaruwaimbo-arhindiri hei, ranahambo Kraisimbohundambo ro hihihifihifayah. Ro hamindi kemindikoate-ayah ana, asu rasimboani ro nginindi nimboamboanahi.

Por ai Korinhundambo afindi hohoanimo-ayunduri

¹¹ Ro ndani hoafi hoafimayah ra hihindi-hihindiyaheimbi nindou nouyah hoafimayah, nga wambo se ngusufoambe botimarhi-ndiramboyah rani hoafi ra hoafimayah. Nga simbori se-animbo wandi aboedi hohoanimo ranahambo hoafindahundiri, nga asu se moai rarihindi, ranimboyah asu wandihoari rani hoafi ra hoafimayah. Yini, anihond-anesi, roana ndorthehean-deimbi nindou honduyahipoani, nga Kraisindi hoafi sowandumo homo-rundeimbi nindou “ranipoanimbo” aseisihei mbusumo aningomo ranahamundi hoarehi nimboamboyahipoani. ¹² Ro hohoanimoaya kikhirihe heheamboyah Kraisindi hoafi semindi ho-rambo ratupuri sihei mbusumo nimboambo rani ratupuri ra ramartheandi. Godindi nginindi nafuimbo ratupuri asu hepunifeimbi moatukuni ratupuri ra sihei mbusumo ramartheandi Kraisindi hoafi sahamindi harhandeimb-anahi sahehea nafuimayah. ¹³ Siheimbo ramartheanduri nou-ane asu Kraisindi nendi ngoru ngoafihu amarei aheimbo amboani rartheanduri arhandi. Ro moai siheimboya, wambo sesi-napo sehindiri sahehea siheimbo tngirifo sahanduri, nga wani. Karithashanduri, nga se wambo amboawi mbisahundiri ro siheimbo tngirifo segodurukoate-mayah ranimbo-hunda.

14 Hapoana ngimimboanahi nda ro siheimbo sowana sifombo saheheamboayah, nga asu ro ngiri sihei-mayo napofih yangiri kiarimbohunda tirifondahanduri. Nga roana sihei kaki-napo semindimboyahipoani, nga siheimbo fehendurimbo yangir-anahi. Rarani moatukuni ra se fifirihindi nimori akidibou aiana boagirambo fehefe-ndurimbohunda ngiri sesi-napo kokoboadhi ndahumundi tukundahi digehindi, nga wani. Nga simbori boagiri ai-animbo nimorambo rani-moatukuni ra didiboadofe shefemboane. 15 Siheimbo farifehe-ndurimbohundambo ana wandi-mayo napo engoro ra segudurimbo wandi fimbo kameih hihifi-hihifiyamboanahi. Ro siheimbo afindimbo ngusüfo pandiheandurani asu se simbori wambo akidou yangiri ngusüfo pamandihindiriyoy?

16 Anihond-ane, ro sihei-mayo kaki-napo semindimbohunda moai siheimbo tirifosahanduri. Nga asu nindou bidifiri ai seiya, “Yinisi, nga shefi kaki-napo semindimbo-ana, ai tikarehayambo ngörü-süngundeamuni mbunda ndemündumbui,” masei. 17 Nga asu nungufemboyoa? Asu ro wandi nindou bidifiri siheimbo sowana koamarheheapuri ranai sihei-mayo napo ra moai kiafu hüsindümo. 18 Ro Taitusimbo siheimbo sowana sinimbohunda hoafiyahando habodihühi asu ahandi süngu wandafi mam koamarhehina masinu asu Taitus sihei-mayo napo kifi hüsiamünduwai? Nga ra ai wani. Nindou ranai ro hohoanimoayah hohoanimo süngure hayambo ro rawarheandi rani-süngu yare randüh+yuy? Asu ro ai-dibo mam hohoanimo süngurihoandühi n-ne-moatukuni rarihoandüh+yehi.

19 Se hoafi ra rarihi hoeirihindüh+yoy yihoeifimboya, aiana ahamundiholari aboedi hoafimbohunda sürü papimbarundi seimboyei? I, ra wani. Ro haponda siheimbo hoafehanduri roana Kraisi ndi nindou hondümboyah nimbomboanahi, ranane asu rani hoafi ra Godi ndi himboahü sihei ngusüfo ra ngininemindurimbohündamboanahi rarihe hoafehanduri, nga yihoeifi fimbo hoafiyambo-yahipoani. 20 Ro siheimbo-so tükeheandi ra asu siheimbo aboedi hoefendurimbo samboanahi, nga asu se ngiri aboedi nimandei sahehea ranimbo yihimboyahi. Asu simbori amboani se wambo hoeindihindirani nindou yahurai se hoefimbo sei hehi hohoanimoayei yahurai ningokoate-ndamboyah. Ro akidou yihimboyahüh-anahi rani-moatukuni ranahambo ro ndarihe hoafayah. Sihei mbusümo yifiari, wandafi ngörumbo hohoanimo moaruwai hohoanimoayendo, simbori watikoafi, afindi-afindi hohoanimo, tirifoefe hoafi, daboadani hoafi, ahandi fimbo yangiri hohoanimo, mamikari hohoanimo mungu-moatukuni ra yahurai tukündefemboe sahehea yihimboyahüh hoafayah. 21 Ro siheimbo sowana dügühan wandi God ranai wambo sihei himboahü amoanngambo-ndeandirimbui samboanahi ro yihimboayah. Asu ro nindou bidifiri horombo moaruwai hohoanimoayei mburhümo asu ai nimorehi sisihimo, nindowenih birabiri hohoanimo, ngusüfoambe botife hohoanimo ranahambo daboadanambofe-koate-mayei ranaheimbo, hoeindih-andurani wani amoanngandahühi aranindamboyah. Ranahambo wambo God ai hifinambo-ndeandirimbui saheheamboanahi akidou yihimboayah.

13

Bidifiranambo ahini hoafi asu hihifi hoaf-ane

1 Haponda ndeara ngimimboanahi siheimbo hoefendurimbo sifombo asahi. Bukambeahindi hoafi ranai yare hoafiyomunüh+yahoya, “Nindou yimbuyo ngimiyoy ai anihondumbo hoafindomondüh+yaya, ‘Ro hoeirihumboanefi nindou mam ai moaruwai hohoanimomayuwa,’ mbsismondan-animbo, awi shiri rani hoafi ra didiboado-femboane,” meho. 2 Nindou didiyeyi horombo moaruwai hohoanimomayeyi ranaheimbo haponda asükainda hoafinda samboanahi nindou amuri ranaheimbo kameih amboani. Horombo ro yimbumbo sühi siheimbo ahini hoafi

hoafiyahandürisi, nga hapondani amboani ro asükainda ahini hoafindahandüri samboanahi ro anguni ndarthe animboahi amboani. Ro asükaiya sheimbo sowana asihühi ana, nindou moaruwai hohoanimomayei ranai mamai ai-amboani tihirifombü ratüpuri ra ngiri gübüsüboadea-ndüri. ³ Ranimboyu se randihi anihondumbo fihirindihimboyei Kraisi ai wandi yafambe süngufi haya hoafindümbui se fihirifembo masei. Nga wandi warü süngu Kraisi ai se-babidi mbo nüngumbo sheimbo farihendürimbo ana, ngiri ai mbosi-mbosindu. Nga asu aiana ahandi rani-poanimbo nginindi adükari ra sheimbo nafuiyundürühani. ⁴ Yin, ra anihondane, horombo ai hamindi nginemindikoateyu ranimboyomo nindou nimi keimbi karihendeimbifihitikorundümo pamarü-wura yifimayu. Nga asu hapondani ana Godindi nginindi adükari hamindi ranambo botimarira asu ai yangiri botifi anüngu. Asu ro-amboani ai-dibo nimboefimboanefi hamindi kemindikoate-ayefi. Nga asu Godindi nginindi ranambo-animbo mare ro-amboani sheimbohündambo ai-babidi yangiri nimboemboyefi.

⁵ Se sheihoari ro hoafi ranahambo anihondumbo-mbarihuyo asu wani-mbayefiyo mbisei hehi hohoanimondei hoeindihindi. Moani sheihoari yangir-animbo hohoanimomo ra randihi hohoanimondei hoeindihindi. Sisi Kraisi ai shei hohoanimomoambe anüngu ra fihirihindai? Se ahambo fihirifikoate-ayei ana, awi se ahambo wudipoapofe anihondumbofo hohoanimomo aho ra fihirifekoate-wamboanei.

⁶ Se hoafindeihiya, ai Kraisi anihondü ratüpuriyomo-rundeimb-anemo mbisei hohoanimondei sahehea ro anihondü fihirihamboanahi. ⁷ God ai sheimbo fariheirani asu se moaruwai hohoanimomo süngufekoate moani aboedi yangiri mbini mboeia sefi hohumboanefi ro ahambo sheimbo farihefe-ndürimbohünda didibafiyahundo arihundi. Se yihoefimboya, aiana Kraisi aboedi ratüpuriyomo-rundeimb-anemo nafuimbo yihoefi fimbo hoafiyefühi-yefipoani, nga wanti. Nga bidifiri nindou yihoefimboya, “Ai Godindi ratüpuri mbo moai aboedi ratüpuriyomo,” asefi ana, ambesi, nga se aboedi hohoanimomo ra süngumbirihisi heiya sefimboanefi didibafiyahu arihundi. ⁸ Roana ngiri hoafi hondü ranahambo gigranambofembo moatükuni hohoanimomo ana randihundi, nga hoafi hondü ranahambo yangir-anefi hohoanimomo parihu hefuhirawarihu hefi. ⁹ Ro hamindi kemindikoate-yefani ana, asu se nginindi aboedi nimboeiani ro ranahambo hihifi-hihifi-yefühanefi. Asu ro sheimboya, hohoanimomo moaruwai hininngirihisi hehi didiboadorihisi hohoanimombeyeia sefi hohu Godimbo sheimbohünda didibafiyahundühane fi. ¹⁰ Ranimboanahi ro anguni ndanihü nimboambo sheimbo pas nda sürü papirihandühi hoafayahandüri. Asu rananimbo ro sheimbo-so tükündaheandühi amboani Adükari ai wambo nginindi masendiri rani hohoanimonambo sheimbo nginindi hoafimbo moei asahi. Nginindi ai wambo masendiri ra sheimbo moaruwaimbo-fendürimbo-hündamboyo poani, nga sheimbo nginemindi-ndürimboane. Ranimboanahi ro sheimbo pas nda sürü papirihandüri.

Bidifiranambo hihifi hoafi

¹¹ Nga karihasihandüri. Hohoanimomo moaruwai hininnginidihisi hehi didiboandihisi hohoanimondei. Ro hoafayah ranahambo himborindeihisi rani-süngundihindi. Mami hohoanimondeihisi aboedi sisi-koate nimboei. God nindou hipoamboreandühi aboedi-yu-randeimbi asu afurife hohoanimomo sai-randeimbi ai se-babidi nüngumbui.

¹² Se Godindi nendi-yafe hohoanimomo süngu wandafi-wandafindeihisi simbori wakikihürindei-ndühündi. ¹³ Godindi nendi muḅguambo ai-amboani sheimbo hihifarihündüri.

¹⁴ Sihifi Adükari Sisi Kraisi ai sheimbo hipoambombireandür-amboane asu God ai sheimbo ngüsüfo pambireandür-amboane asu Yifiafi Aboedi ai shei ngüsüfoambe mamambe-mbireandür-amboane.

Garesia

Pas nda Por ai Garesiahündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por-anahi. Nindou ai moai ahei hohoanimonambo wambo Kraisiñdi hoafi ndowandifi ngafi ndandi sei hehi kafaorihindiri mburihü koarihindiri, nga wani. Nga Sisas Kraisi asu Ape God sapo yifihündi botimariri rani diboayani wambo ahafandi hohoanimonambo ahandi hoafi semindi ho rambohünda kafaore hiniñgi-mareandiri. ² Muñguambo anihondumbo-rihindeimbi ndanihü ro-babidimbo aniboadei ai-amboani Kraisiñdi nendi Garesia hifihü amarei siheimbo hihifarihündüri.

³ God sihefi Ape asu Adükari Sisas Kraisi ai siheimbo moani hipoambo-ndineandürühi asu ngusüfo afurife kife hohoanimo ra mbisabinandür-amboane. ⁴ Sihefi moaruwai hohoanimo raguanambo-fembohünda asu nene moaruwai hohoanimo hifi ndanihü engoro ranambeahindi aboedafe-munimbohünda Kraisi ai sihefi Ape Godindi yifiri sünguyu ahandi fi masagado. ⁵ Ranimboane asu sihiri muñguambo si aho ra Godimbo aboed-ani mbisefi hohoanimo-ndefimboane. Nga anihond-ane.

Aboedi hoafi mamirani yangir-ane engoro

⁶ God ai siheimbo Kraisiñdi moani hipoambofe sünguyu diboniyu-ndürühiya, wand-anei mehuyosi, nga asu moai se gedühi hoafi ra süngurihindi. Nga asu ngorü rani-poanimbo aboedi hoafi ra süngurihindühi asu ahandi fikimi niñgokoate-mayei. Raniyo asu ro rani-moatükuni ramarihindi ranahambo mahepünaheandi! ⁷ Anihond-ane, moai ngorü rani-poanimbo aboedi hoafi yangoro. Nga nindou bidifiri ai sihei hohoanimo ra mamikariyo wakifihü asu ai Kraisiñdi aboedi hoafi ra ngorü-süngu ngorü-süngufe wakifembo hohoanimoyomo arundi. Ranimboanahi ro ndarihe hoafayahü. ⁸ Nga ro-aneñ asu sünambeahindi nend-ani aboedi hoafi ra hoafinduan sapo siheimbo hefi hoafimayefi yahurai hoafikoate rani-poanimbo fiyoweimbi hoafayu ana, nindou ranahambo God ai hai ngoafi moaruwai rani-nambo koambirihair-amboane. ⁹ Siheimbo rani hoafi ra horombo hoafiyahundüreimb-anesi, nga asükaiya ro hapondani siheimbo hoafehandüri: Nindou ngorü ai ngu siheimbo aboedi hoafi ra, sapo horombo ro hoafimefa se anihondumbo-marihindi, yahurai hoafikoate moani rani-poanimbo hoafeyundüri ana, nindou ranahambo God ai hai ngoafi moaruwai rani-nambo koambirihair-amboane. ¹⁰ Ro ndani hoafi hoafayahü nda, nindou wambo aboed-ani yahombohündamboyo? Wani, nga Godimbo yangiranahi. Ro rani-moatükuni ra anihondü refembo sahehea rambarihea-mbonana, asu ro Kraisiñdi ratüpurüya-rihandeimbi nindouyahipoani.

Por ai Godindi hoafi semindi horambo tükumefiyu hoafi

¹¹ Wandafi mamü, awi siheimbo randihe hoafindahandüri, ro siheimbo aboedi hoafi ra ha hoafiyahandüri arihandi ranana nindou-yafe hohoanimonambo hoafiyopoani. ¹² Rani-moatükuni ra nindou-yei-mayo moai sahamindihü asu moai nindou mamü ai wambo yamundeandiri, nga wani. Nga Sisas Kraisi ahandihoari randiri rani hoafi ra wambo weindahimareandiri.

¹³ Ro horombo Suda-yafe Godimbo hohoanimo rani-süngu yangiri süngurihandühi nimboahambe ana, ro Kraisiñdi nendi ranaheimbo moaruwaimbo-rihairühi muñgunambo awarihefendürimbo hohoanimomayahü. Rani hoafi ra se horombo himboriyeimb-ane. ¹⁴ Wandafi mamü, Sudahündi ranahei mbusümo nindou akohoandi ro dibombo-memo ranahamumbo ngasündi-heapurimboanahi. Roana moani Suda-yafe hohoanimo hondü ranahambo süngufembo nindou hamindiyahi

rani-poanimo manimoahe. Raniyah asu ro moani yihoe fi amoao-yafe hohoanimo raniimo yangiri süngufe hombo ngusüfo pamartheandi. ¹⁵ Nga asu ro nıngokoate-yahambeahıyo God ai wambo moani hipoambo-reandırühi ahandı ratüpurı ratüpurımböhünda kafaore hınıngımareandırı. ¹⁶ Raniyo asu ro ahandı-mayo aboedı hoafi ra semındı ho Suda-yafe ndıfo ranaheimbo bokarı-hefemböhünda ahandı nımorı wandı hohoanımoambe ndore korımafoareandırı. Ro moai nındou ngorümbö-so dıdıboadore hoafımbıyundırı sahehea tüküyaheandı.

¹⁷ Asu ro moai Serusaremınambo Kraındı hoafi horomböyafu sowandümo homorundeimbı ranahamumbo sowana ndüfosımbö hahühi. Nga roana nıme hünou Arebia hıfınambo yangırıyahı ha mburıha asu asükaiya Damaskus ngoafına hıhırımarıheheandı. ¹⁸ Raniyo asu ngımı hımbanı hoane, rani mbusümo ro Serusarem ngoafınambo Pitandı-mayo bıdıfırı wataporı hımborımbö mahahühi. Raniyahı asu ro ranihü ai-dıbo yımbu wik yangırı manımoahe. ¹⁹ Ranihü ro moai Adükarındı hoafi sowandümo homorundeimbı hoeırıheapurı, nga Sems Adükarındı akıdı yangırıyu hoeımarıhını. ²⁰ Ro sıheimbo pasambe nda anıhondümböanahı hoafayahi. God ai hoafi ranahambo fıfıreamböani, nga ro tıkaı hoafıyahühi-yahıpoanı!

²¹ Raniyahı asu süngunambo ranihünda botıyahe hehea Siria, Sirisia hıfambe mahahi. ²² Asu Kraındı nendı Sudia-yafeambe amarei ranai moai wambo ndorıhi fıfırıhindırı. ²³ Nga nındou bıdıfırı ai wambo hoafi yangırı hımborımayei. Bıdıfırı ai hoafıyeihıya, nındou sapo ndan-aiyu sıhefımbö moaruwaimbö-reamunı marandı ranani anıhondümböfe hohoanımo ra awarıhefembö yahuhaya hohoanımomayu. Nga asu ranane haponda ai rani hoafi ra bokarıhai arandı, masei. ²⁴ Raniyei asu ai wandı sünguyo Godımbö aboed-ani masei.

2

Por ai Adükarındı hoafi sowandümo homorundeimbı nındou bıdıfırı babıdı hohoanımo mamı sünguarundı

¹ 14 hımbanı sünguna asükai hıhırıyahe Serusarem ngoafınambo wandafı Barnabas-dıbo hahihühıyehı Taitusımbö fıhımarı-horımındehı. ² Ro rani ngoafına mahahühi ra God ai wambo nafuımarandıramböyahı mahahi. Raniyahı ro ranihü tüküyahe nımböambo anıhondümbö-rıhindeimbı-yei bogorı nındoumbö anıngomo ahamumbo poanımborıheapurı mburıha ro Suda-yafe ndıfo Godındı hoafi hoafıya marıhandı ranahambo hoafımehapurı. Ro nıne ratüpurı horombö ramarıheandı asu haponda rawarıheandı ranai moanı ngo afurındıhoembö saheheamböyahı ramarıheandı. ³ Wandafı Taitus ai Grikıhündüyu ro-dıbo mahehi, nga asu ahambö moai sıhafı fı-hoarı ra kando tındıhawandı yahomo houmbö hütı-hütıruurı. ⁴ Tıngırıfo tüküme feyo ra tıkaruhou anıhondümbö-rundeimbı nahurai nındou yihoe fi mbusümo dıbo hasıyafu tüküyafu masıfomo. Ai ramefundı ra sapo sıhefımbö Kraı ai Suda-yafe ahınümbı hohoanımo-ambeahındı aboedambo-mareamuna asu sıhırı Kraı-babıdımbö aboedamböyahu anımböefı. Rani hoafi hıhımborıyo mburümbö asu sıhefımböya, ai ahınümbı hohoanımo rani hoarehi mbınıboadeı-amboane moanı ratüpurıyei-rıhüdeimbı nou yahomo houmböemo dıbo masıfomo. ⁵ Godındı aboedı hoafi hondü ranai sıheimbö-so koadürümbö mbeyangorowa sefi hohumbo wambo asu ro moai ahamundı hoafi rani hoarehiyefı. Asu Taitusımbö fı-hoarı kefe tırıhefembö rani hoafi ahamundı-mayo ranahambo moai yını sefi, nga wanı.

⁶ Nındou bıdıfırı ahamumbo ndüreimb-anemo masei. Ai bogorımbö-efundıyo wanayomoyo ra ambe. Nga Godındı hımböahü nındou munguambo sımogod-aneı. Nındou ranai moai nını sımborı hoafıfımbı wandı aboedı hoafi rani fıhi türu hoafıyomo, nga wanı. ⁷ Nga ai yaru fıfırımarundı God ai wambo Suda-yafe ndıfo ranaheimbö aboedı hoafi ra hoafımböhünda koamarıhendırı, sapo ai Pitambo

Suda ranaheimbo ahandi hoafi hoafimbohünda koamaritherü nou. ⁸ Nga sapo God ai Pitambo Suda ranaheimbo hoafi semindi ho hoafiyondüri-rambo ramariri nou ai wambo nginindi masendi Suda-yafe ndifo ranaheimbo Kraisi-mbo aboedi hoafi semindi ho hoafiyorambo.

⁹ God ai ahandi aboedi hoafi hoafiyorambo rani-poanimbo ratüpurü masendirü nindou ranai fifirümarundi. Raniyomo Sems, Pita, asu Son ai bogori nindoumboyafu ningomombo Barnabas-dibo yihoeimbo warü fumafoarümüni sibirü mamü rani ratüpurüyefi-rihundeimb-ane fi yahomo houmbo. Raniyefi asu ro mbiro fokoakomayefi Barnabas-dibo ro Suda-yafe ndifo-yei mbusümo ratüpurüindehani asu ai Suda-yei mbusümo ratüpurüindimboemo sefi hohu. ¹⁰ Ai mamü hoafi yangiri yihoeimbo hoafiyomondühi yahomoya, 'Awi se nindou moaruwai rananikoate-mayei ranaheimbo-animbo farihendürimbo hohoanümondafani,' mehomondamboyahi asu ro amboani kameihü ranahambo refembo hihifi-hihifiyahühi hohoanümomaya hahi.

Por ai Andiok ngoafihü Pitandi moaruwai hohoanümo weindahümareandi

¹¹ Pita ai Andiok ngoafihü tüküme fiyu-amboyahi asu ro ahandi himboahü nginindi hoafimehando ahandi hihindi hohoanümo ranahambo. ¹² Sapo rani ngoafihü nindou bidifiri Sems koamarihapurü ranai tüküfekoate-yomondambe ana, Pita ai Suda-yafe ndifo anihondümbor-rihundeimbi rani-babidimbo sahüsihü nimarü marandi. Nga asu nindou ranai tüküme fundamboyu ai Suda-yafe ndifo-babidi ranihü piyu haya moai nimarü sesü randi Sudambo yihimborapurühi wambo. ¹³ Raniyomo asu Sudahündi wandafi mamü bidifiri ranai Pita hohoanümomayu süngu hohoanümomemo. Raniyo asu ahamundi rani hohoanümo ranai Barnabasindi hohoanümo ranahambo mamükarimari rani-süngumareandi. ¹⁴ Raniyahü asu ro ahamumbo hoeirüheapura aboedi hoafi anihondü menjoro rani-nafi süngufe ho-rakoate-memonda, asu ro nindou münguambo ahei himboahü Pitambo hoafiyahandowohü sahüya, "Pita, seana Sudahünd-anafi, nga moai se Suda-yafe hohoanümo süngurwandü, nga Suda-yafe ndifo nahurai-anafi. Nga nimboe se Suda-yafe ndifo ranaheimboya, 'Se Suda-yafe hohoanümo süngundihindi,' asafi," sa hoafimehando.

Nindou ai Sisasi-mbo anihondümborihori ana, ai nindou mbumundi hamindi nimboemboyei

¹⁵ Ro Sudahünd-ane fi yihoeimbo hoafayahümüni, sapo roana Suda-yafe sirambeahindi tüküme hund-anesi. Nga roana yihoei ndifo sirambeahindi ahinümbi hohoanümo süngukoate-yeimbi moai tüküyahundi, nga wani. ¹⁶ Ro rarihu fifirihumboane fi, God aiana moai nindou düdi ahinümbi hohoanümo menjoro ra süngure huanü ranimbo nindou mbumund-ani yahu randi, nga wani. Nga nindou moani Sisasi Kraisi-mbo anihondümborihori ranaheimboani nindou mbumund-anei yahu arandi.

¹⁷ God ai Sudahündi yihoeimbo nindou mbumund-anei mbeyahumuna sefi hohu asu ro Kraisi-mbo anihondümborihuri hefihü ahinümbi süngukoate-yefeimbi nahurai tüküme hundü nindou amuri rawehindi nou. Nga ranimboane asu ro randihu hoafindefihüya, 'Krais-ana moaruwai hohoanümo nimindihani,' mbisefi hoafimandefiyo? Ngiri randihu hoafindefi, nga wani. ¹⁸ Ro mbumundi ningomböhünda ahinümbi hohoanümo süngufembo ra hinüngirihe mburüha asüka hihirüyahe asahamindihü ana, ro nindoumbo moaruwai hohoanümoayahü ra nafuiya arihandi. ¹⁹ Godindi hoarehi nimarimbohünda ahinümbi hohoanümo ranahandi sünguyo ro yifi nahurai-mayahü ranimbo-hündambo-animbo ahinümbi hohoanümo ngiri wambo hibadandiri.

20 Ranane asu ro nîmî keimbi karihendeimbi-fihî Kraisdîbo yifîyamboanahî, nga hapondanambe ana ro moai yangîrî nîmboahûhî wandîhoarî hîfandîrîhandî, nga Kraisîndî yangîrî nîngombo hohoanîmo wandî fiambe nîmarîmbo wambo hîfandarandîrî. Ranane asu Godîndî Nîmorî ai wambo hîpoamboreandîrî haya nîmî keimbi karihendeimbi-fihî yifîmayu aboedambofe-ndîrîmbohûnda ahandî ngîndînambo ro yangîrî anîmboahî. 21 Ro rarîhe hoafîyahanî moai Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ranahambo yîboaruko-rîheandî. Nga sîhîrî Suda-yafe ahînûmbî hohoanîmo sînguarîhundî ranînambo sîhîrî Godîndî hîmboahû mbumundî nîmboefî-mbonana, asu Krais sîhefîmbohûnda yifîmayu ra moanîmbore.

3

Ahînûmbî hohoanîmo sîngufe asu anîhondûmbofe hohoanîmo sîngufe

1 Garesiahûndî seana hohoanîmokoate-aneî! Nindou dîdai sîheimbo ngorû-sîngumarundûr-amboyei se hohoanîmokoate-ayeia? Ro sîhei hîmboahû sapo Sisas Krais ai sîhefîmbo aboedambofe-munîmbohûnda nîmî keimbi karihendeimbi-fihî yifîmayu ra hoafîmayaha se wudîpoaporîhi hîmborîmayei. 2 Ro sîheimbo mamî hoafî ndanahambo dîdundaheandûrî samboanahî, nga se wambo ranî-moatûkunî ra hoafîndahûndîrî. Se Yifiafî Aboedî ra nîngurîhi sahûmündimboyei? Ahînûmbî hohoanîmo engoro ra sîngurîhindûhî ranî-sîngumbo sahûmündimboyei, asu Godîndî hoafî ra anîhondûmborîhi hehî sîngurîhindûhî sahûmündimboyei nîngurîhimboyei? Anîhondûmbofe sîngu! 3 Awi se hîhîndî hohoanîmo-yeihîyeia? Se Godîndî-mayo Yifiafî Aboedî ranahandî ngîndînambo pîyei hehî Kraisîmbo sîngumarîhorî hei asu haponda se moanî sîhei ngîndînambo ranî ratûpurî ra moendîmandîhiyo? 4 Se horombo Godîndî hoafî ranahambo semîndîmbo tîhîrîfomayei hei, nga asu tîhîrîfo ra moanîmbo-mandîfeyo wanîmandîyo? Ro sîheimbo hoafehandûrî ranî-moatûkunî ranai ana ngîrî moanîmbondîfeyo. 5 Nîmboe God ai sîheimbo Yifiafî Aboedî sagadûrî asu sîhei mbusûmo hepûnûfeimbi moatûkunî ra ratûpurîyu arandî? Ra sapo se ahînûmbî hohoanîmo sîngurîhindanîyo asu ahandî hoafî hîmborîyei anîhondûmborîhi hehî sîngurîhindanîyo? Anîhondûmbofe sîngu-ane.

6 Sapo Abraham ramefiyu ranahambo-anîmbo hohoanîmomboane. Sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohû yahoya, ‘Abraham ai Godîmbo anîhondûmbomarîra ai ahamboya nindou mbumund-anafî mehundo,’ meho. 7 Awi se ranahambo ndondîhi türüboadîhindî, nga sapo nindou dîdîyei ai Godîmbo anîhondûmborîhorî arîhûndî ranai ana Abrahamîndî ahurî mam-aneî. 8 Horombo hondû God ai Suda-yafe ndîfo ranaheimbo fîfîrîmareandûrî nindou ranai ana sînguna aboedî hoafî ra anîhondûmbo-ndîhimboyei ranîmboane ai ranaheimbo aiana nindou mbumundî hamînd-aneî mbîsamboyahî mehu. Ranîyo asu horombo God ai aboedî hoafî ra Abrahamîmbo yare hoafîmayundo sapo ahandî hoafî yare hoafîyowohû yahoya, ‘Sîhafî sîngu-anîmbo sîngunambo ro muŋguambo nindou ranaheimbo aboedî-
aboedîndî-heandûrîmboyahî,’ Stat

12:3

meho. 9 Sapo Abraham ai Godîmbo anîhondûmbomarîra God ai ahambo aboedî-
aboedî-marîrî nou-anîmbo asu nindou dîdîyei anîhondûmbo-arîhorî ranaheimbo
amboanî Abrahamîmbo ramefiyu nou God ai aboedî-aboedî-ndeandûrîmbui.

10 Nindou dîdîyei hohoanîmoyeihîya, ro ahînûmbî hohoanîmo muŋgu
sînguarîhundî ana, God ai yîhoefîmboya, ‘seana mbumund-aneî,’ mbûsûmbui
asei ana, awi God ai aheimbo moaruwaimbo-ndearûmbui. Nîmboe sapo Baibor
ai yare hoafîyohûya, ‘Dîdîyei muŋguambo ahînûmbî hohoanîmo Bukambe engoro ra
mamamî amboanî sîngukoate-ayeî ana, God ai nindou ranaheimbo moaruwaimbo-
ndearûmbui,’ meho. 11 Nda muŋguambo fîfîrîhimboaneî ahînûmbî hohoanîmo

süngufe ranî nîmîndî süngu ngîrî nindou ai Godîndî hîmboahü mbumundî nüngu. Ranî-moatükunî ra sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou düdi ai Godîmbo anîhondümboarîrî ranai-anîmbo Godîndî hîmboahü nindou mbumundî tükündüfi nüngumbui,’ meho. ¹² Nga asu ahînümbî hohoanîmo ranai ana anîhondümbofe hohoanîmo ranî-dîbo sîmogodî-yafepoanî. Sapo Baibor ai yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou düdi ahînümbî hohoanîmo süngulare hu-anîmbo yangîrî nüngumbui,’ meho.

¹³ Sîhîrî ngîrî munguambo ahînümbî hohoanîmo süngundîhundî, nga ranîmboane asu sîhîrî moaruwaimbo-ndahumboyefî. Nga Kraîs ai sîhefîmbo moaruwaimbo-fembo ranambeahîndî aboedambo-femunîmbohünda ai moaruwaimbo-mefiyu. Sapo Godîndî hoafî yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nindou daboe ahambo hîfîkoefembohünda kambohooanî-fihî pararîhorî ana, ahambo God ai moaruwaimbo-ndirümbui,’ meho. ¹⁴ God ai Abrahamîmbo aboedî-aboedîfe hohoanîmo masagado ranahandîhündîyo Sîsas Kraîsîndî süngu Suda-yafe ndîfo aheimbo-so amboanî tükümbîfeyo-wamboane yahuhayamboyu aboedambo-mareandürî. Sapo horombo God ai hoafîmayu süngu, sîhefîmboya ai Kraîsîmbo anîhondümbo-rîhindühî asu ai Yîfiáfî Aboedî ra mbîsahümündî-amboane yahuhayamboyu ramareandî.

Ahînümbî hohoanîmo ana God ai horombo hoafîrea-ndeimbîhündî ra ngîrî raguanambo-ndeandî

¹⁵ Wandafî mamî, awî nindou sîhîrî munguambo si aho ra rarîhu arîhundî yahurai hoafînda samboanahî: Sapo nindou yîmbu ai nînî-moatükunîmboyo hoafî fîfîrîne mburûna ranahambo ndearî hoaf-ane ranîhüsî safandeimbî-hündî ra, asu nindou dîdai hoafî ranahambo ngorû-süngunde asu bîdîfîrî hoafî ranîfihî taparîmandamündîpoanî, nga wanî. ¹⁶ God ai Abraham asu ahandî nîmorî mamî ranahafanîmbo süngunambo aboedî moatükunî tükündîfemboe yahuhaya horombo hoafîmareapîrî. Asu ai moai ahurî afîndî ranaheimbo hoafîyu, nga wanî. Nga ai moanî ahurî mamî ranahamboyo yare hoafîyuhü yahuya, ‘sîhafî ahurambo’ mehu. Ahurî ranana Sîsas Kraîs ranahamboyo yare hoafîmayu. ¹⁷ Ro hoafîmayahî ra yahurai-ane: Horombo God ai Abrahamîmbo horombo hoafîrîrühî hoafî fîramündî masîhend-ane. Nga asu süngunambo 430 hîmbanî ai hoanîyo ranambe, ahînümbî hohoanîmo ranai tüküme Feyo. Ranîmboane asu ahînümbî hohoanîmo süngunî tüküme Feyo ranai ngîrî horombo God ai hoafî fîramündî masîhendî ranahambo yîhîrînde pandeandî. Asu ngîrî horombo God ai horombo hoafîrea-ndeimbîhündî ranahambo raguanambo-ndeandî. ¹⁸ Nîne-moatükunî God ai sîhefîmbo saimbo horombo hoafîmareamunî ra ahînümbî hohoanîmo ranî nafî süngu sahumîndefî mbarîhu-mbonana, asu sîhîrî sapo God ai horombo hoafîmareamunî ranî-süngu ngîrî sahumîndefî. Nga horombo hoafî yangîrî sünguyo God ai Abrahamîmbo moanî aboedî-aboedîmarîrî. ¹⁹ Nga asu nîmboe ahînümbî hohoanîmo ranai tüküfe mengoroa? Moaruwai hohoanîmo nîmîndî aho ranai weindahîfembo-hündamboyo ahînümbî hohoanîmo ra tüküme Feyo. Nga asu ahînümbî hohoanîmo ra ho-hombo ranî-poanîmbo nîmorî God ai Abrahamîmbo horîmbo hoafîmarîrî ra tüküme Feyo. Nga asu God ai ahînümbî hohoanîmo sünambeahîndî nendî ranahamumbo hoafîmayupura asu ai Mosesîmbo hoafîmemonda asu Moses hoafî semündü hu semündü hu-randeimbî nindou ranai Sudambo hoafîmayundürî. ²⁰ Mamî nindou ahandîhoarî hoafîmboaiyu ana, ai ngîrî hoafî semündü hu semündü hu-randeimbîmbo hoafîndündo. God ai ahandîhoarî hoafîyu marandî. Nga God mamî ai yangîrîyu Abrahamîmbo horîmbo hoafîre masagado ranîmboane asu horîmbo hoafî ranai ahînümbî hohoanîmo ngasündeamboane.

Ah+nümbi hohoan+mo ranana sihef+imbo Krai sowana sem+ind+mun+ hombo moan+gui boag+ri+ nahurai-ane

²¹ Ranayo ana, asu ah+nümbi hohoan+mo ranai sapo horombo God ai Abraham+imbo horombo hoaf+mareandi ranahambo hif+nambomandeyo? Ai ra wan+. Nga ah+nümbi hohoan+mo süngu God ai sihef+imbo koadürü yang+ri+ n+ngombo mbasemuni-mbonana, sih+ri+ an+hondümbö God+indi himboahü mbumundi n+imboefi. ²² Nga asu God+indi hoafi hoaf+yowohü yahoya, ‘Muᅅguambo nindou ranai moaruwai hohoan+mondi ᅅg+n+indi ran+ hoareh-anei,’ meho. God ai yare hoaf+mayu ra sapo ai yif+ri+yu nindou düdi Sisas Krai+imbo an+hondümbö-ar+hori ana, ai yang+ri-an+imbo n+ni-moatükun+yo ai Abraham+imbo horombo hoaf+mariri ra ndahümündi-mboeyi.

²³ Krai+imbo an+hondümböfe hohoan+mo ranai tüküfekoateyo-ambeahiyo ah+nümbi hohoan+mo ranai sihef+imbo tüküfe k+k+h+ram+ind+mun+ ho-hombo an+hondümböfe hohoan+mo ra weindah+ tüküme Feyo. ²⁴ Ran+yo asu sihef+imbo ah+nümbi hohoan+mo ranai sih+ri+ Krai sowana hombohünda hifand+maramun+. Sih+ri+ ahambo an+hondümbönd+hurüh+ God+indi himboahü nindou mbumundi tüküfembohünda hifand+maramun+. ²⁵ Ran+imboane asu sih+ri+ Krai+imbo an+hondümböfe naf+ ranana hapondan+ ndan+hü eᅅgoro. Ran+imboane asu ᅅg+ri+ hapondanambe ana, ah+nümbi hohoan+mo ranai h+badamun+ ᅅgo.

²⁶ Sisas Krai+imbo an+hondümböfe hohoan+mo ran+ süngumboane muᅅguambo se aibab+di+ n+imboeimbo asu God+indi n+mor+imboyahi an+imboei. ²⁷ Se di+di+yei Krai-bab+di+ hundür+maye ran+imboeyi asu se ahand+ hohoan+mo masahümündi. ²⁸ Ran+imboane asu Krai+indi nend+imbofe ra Sudahünd-anei asu ahei ndifo rananei muᅅguambo ra ᅅgorü-poan+imbo fiyeimbi+yeipoan+. Nindou moan+ ratüpur+yeimbi+ rananei asu moan+ aboedi+poan+imbo an+imboei rananei ai ᅅgorü-poan+imbo fiyeimbi+yeipoan+. Asu n+morehi, nindowenih+ ai ᅅgorü-poan+imbo fiyeimbi+yeipoan+, ᅅga wan+. Nga muᅅguambo se Sisas Krai bab+di+ an+imboei seana mam-anei. ²⁹ Asu se Krai+indi nend+aye ana, Abraham+indi ahuir+ mam+nde hehi asu se n+ni-moatükun+imboyu God ai saimbo yahuhaya hor+imbo hoaf+re mas+hendi ra ndahümündi-mboeyi.

4

Sisas Krai+indi sünguyef+ sih+ri+ God+indi n+mor+imbomehund+

¹ Nga hoafi ra ndahurai-ane: Nindou n+mor+ an+ᅅgu ana, sapo ai ahand+ af+ndand+imayö muᅅgu-moatükun+ ra ndemümdümbui. Ai muᅅgu-moatükun+ h+badambuis+, ᅅga asu awi ai ak+idouyu-ambe ana, ᅅg+ri+ ai h+badandi, ᅅga ai moan+ ratüpur+iyu-randeimbi+ nahurai n+ᅅgumbui. ² Nindou n+mor+ ranai ak+idouyu-ambe ana, ai moan+gui af+nd+ asu hifand+randeimbi+ ranahafand+ hoareh+ n+ᅅgu ᅅgumbo asu ai n+ni-s+imboan+yo af+nd+ ai ahambo hifand+mb+rand-amboane mehu ran+si+imboan+ dagadombui. ³ Mare yahurai safane sih+ri+ horombo n+mor+ ak+idou nahurai h+fi ndan+hündambo moatükun+ ranahand+ moan+ ratüpur+yefeimbi+ man+imboefi. ⁴⁻⁵ Nga asu ndeara si ra tüküfembo yang+ri+yoambeyo God ai ahand+ N+mor+ ra h+fi+na koamar+herü. N+morehi ai ahambo wak+mar+im+indo asu ai Suda-yomond+ ah+nümbi hohoan+mo meᅅgoro ran+hoareh+ man+ᅅgu. Nindou di+di+yei ai ah+nümbi hohoan+mo ran+hoareh+ an+imboei ranaheimbo aboedambo-fembohünda God ai ahambo koamar+herü. Ranan+imbo asu sih+ri+ God+indi n+mor+imböndahu bur+indemboeyefi. ⁶ God ai sihef+imboya, ai wand+ n+mor+mbeyeamboane yahuhayamboyu. Ran+imboane asu ahand+ N+mor+nd+ Yifiafi sihefi ᅅgusüfoambe koamar+hendi, sapo Yifiafi ranai ramareamuna sih+ri+ Ape, wand+ Ape, sefi ar+hundi. ⁷ Ran+imbo-hündamboane asu se hapondan+ ana nindou ᅅgoründ+ moan+ ratüpur+yei-r+hündeimbi+ nindou-yeipoan+, ᅅga God+indi n+mor-anei. Asu se ahand+ n+mor+imbo-mehindambo-wambo ai n+ni-moatükun+ ahand+ n+morambo nap+re mas+hendi ra dagadür+imbui.

⁸ Horombo maho ana awi se moai Godimbo fifirihori. Nga ranimboyei se God hondü nîngokoate amurî godî-mayei ranahei moanî ratüpurîyei marîhündî. ⁹ Nga asu hapondanî ana se Godimbo ndorîhorî fifirîhorîmboanei. Nga awi asu God ai sîheimbo fifirea-ndürîmboani. Ranîmboane asu se nîmboe asükai hîfî ndanîhündambo moatükunî engoro ranahambo hîhîrîyahi aheia? Asu se nîmboe hîfî ndanîhündambo ngînîndî-koate ranahambo moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi nîngombo hohoanîmoayeia? ¹⁰ Seana Suda-yafe hohoanîmo süngurîhindühî ranîpoanîmbo si, amoamo, hoembo, yahîmombo asu hîmbanî ranahambo afîndî hohoanîmoyei rîhündühanei. ¹¹ Roana sîheimbo yîhîmboarîharü. Ro sîheimbo farîhefendürîmbohünda ratüpurî afîndî tîjîrîfoayahî ra hîfînî pîndîmboe samboanahî hohoanîmoayahî.

¹² Karîhasîhandürî wandafî mamî, ro sîheimbo hütî-hoafehandürî. Se awi ro ahînümbö hohoanîmo süngufekoate anîmboahî nahuraindei. Horombo ana roamboa se ahînümbî hohoanîmo süngufekoate manîmboei nahurai tükümeheandane. Horombo se moai wambo nînî-moatükunî moaruwai hohoanîmoyahündîrî, nga wanî. ¹³ Wambo angününambo-marandîra sîheimbo sowahî boatei sühî aboedî hoafî sîheimbo hoafîmehandüra se fifîrarîhindî. ¹⁴ Wandî flambe ra moai ndoreandîrî asu se ranîmboyei tîjîrîfomayei, nga asu se wambo moai daboadî hîhîrîhindîrühîmbo yîboaruko-rîhindîrî, nga wanî. Nga se moanî wambo masahümündî-ndîrî Godîndîmayo sünambeahîndî nendîyu asu Sisas Kraiss ahandîhoarîyu semîndîmbo nou. ¹⁵ Se ranî-sîmboanî wambohünda hîhîfî-hîhîfîmayei, nga haponda asu hîhîfî-hîhîfî ra nahana? Horombo se wambo fehefembo afîndî hohoanîmomayei. Nga asu se sîhei hîmboarî ra himîndîmbombe-mbonana, se wambo hürühümündî sehi. ¹⁶ Awi ro sîheimbo aboedî hoafî ra anîhondümbö hoafayahandürî ra ro sîhei hürütümbîmbaiyahîyo ndane?

¹⁷ Yînî, nîndou bîdîfîrî ai ahamundî hohoanîmo süngufembözünda sîheimbo hühümäründürî hoangomosî, nga aboedî hohoanîmokoate-yomondühî ramaründürî. Nga ai ramefundî ra sîheimboya, Por mamîmbo daboadî hîhîrîhipurühî asu yîhoefîmbo ngînîndî süngumbîhimuna yahomo houmboemo. ¹⁸ Sîhîrî nîndou fehefembo afîndî hohoanîmondefanî ra aboed-ane. Muñguambo si se randîhindî ro se-babîdîmbo nîngokoate-yahambe amboanî. ¹⁹ Wandî nîmorî mamî, sapo nîmorehî ai nîmorî wakemîndîmbo nîmînî nîmarîmbo asübusîmboayo yahurai-ane wandî ngusüfoambe asübusî amaro. Ro moanî yahurai hamînd-anîmbo sîheimbo asübusîmbönda nga-ngambo se Godîndî nîmorî Sisas Kraiss nahurai tükündahîmboyei. ²⁰ Karîhasîhandürî, haponda ro se-babîdîmbo nîngombo afîndî hohoanîmoayahî. Awi asükai sîheimbo afurîndîhe hoafîndahandürî samboanahî. Awi hapondanambe ana ro sîhei hohoanîmo ranahambo ngusüfo afîndî kürüheamboanahî.

Hagar Sara-yafe kafeefe hoafi

²¹ Awi haponda ro nîndou se dîdîyei ahînümbî hohoanîmo engoro rana-handî hoarehî nîmboefîmbo aseî sîheimbo düdundaheandürî samboanahî; Awi se ahînümbî hohoanîmo ranai hoafîmayo ra hîmborîkoate-wamboyei? ²² Sapo Baiborambe yare hoafîyowohü yahoya, Abraham ai nîndowenîhî nîmorî yîmbumarapîrî. Ngorü nîmorehî moanî ratüpurîyo-randeimbîndîyu asu ngorü ahandî nîmorehî hondündîmayu. ²³ Abrahamîndî nîmorî ra nîmorehî moanî ratüpurîyo-randeimbî Hagarîndî-mayu ranai koadürü nîmorî wakîrîhümündî arîhündî süngu tükümeffyü. Nga asu nîmorehî aboedî nîngo-randeimbî Sarandî-mayu ranai God horombo hoafîmareandî ranî-süngu tükümeffyü. ²⁴ Hoafî ai yare hoafîmayo ranahambo refe türüfoefemboane, nga kafeefe hoaf-ane ra. Nîmorehî yîmbu ra God ahandî nîndou-babîdî hoafî femîndî asîhefeyo yahurai-anafe. Ngorü hoafî femîndî asîhefeyo ranana God ai Mosesîmbo ahînümbî hohoanîmo masagado nahurai Sainai wafu

amaro ranahand-ane. Sainai wafuwamî Moses ai ahîñûmbî hohoanîmo masemündu. Asu nindou ranai ahîñûmbî hohoanîmo ranî hoarehî nîmareimbo moanî ratûpurîyei-rîhîndeimbi nahurai-anei. Ranîmboane Hagar ai ahîñûmbî hohoanîmo hoafî femîndî asîhefeyo nahurai-ane. ²⁵ Hagar ai Sainai Arebia-yomondî hîfî wafu asu Suda-yomondî adûkarî ñgoafî Serusarem nahurai-ane. Ranîmboane asu Serusarem ñgoafî ranai nindou ranî ñgoafîhü amarei ranî-badîdîmbo ahîñûmbî hohoanîmondî hoarehî moanî ratûpurîyei-rîhîndeimb-anei. ²⁶ Nğa asu ñgorü Serusarem sünambe ananjo ranai ana moanî aboedî nîmarî-randeimbi ñgoaf-ane. Nğoaî ranai ana anîhondûmbo-rîhundeimbi sîhefî me-ane. ²⁷ Baiborambe yare hoafîyowohü yahoya, “Nîmorehî ra seana hîhîfî-hîhîfîyafî.

Serusarem se hîhîfî-hîhîfîyafî.

Se nîmorî wakemîndîkoate nahurai-anafî.

Se heiründafühî asu hîhîfî-hîhîfîndafühî hoafî pukûna hoafîndafî.

Se nîmorî wakemîndîmbo sîmboanî asûbusî afîndî semîndîkoate-ayafî.

Se nîmorehî nindoweniî hîñîñgîreandeimbi nahurai-anafî,

ñğa se nîmorehî nindoweniheimbi aheimbo ñgasündîworî hawa nîmorî afîndeimbi-ndamboyafî,”

Aisaia 54:1

meho.

²⁸ Wandafî mamî, seana Aisak nou Godîndî nîmor-anei horombo Abrahamîmbo horombo hoafîmareandî sünğu. ²⁹ Nğa asu nîmorî mamî sapo hondî ai nindou sîhefî hohoanîmo sünğu wakîmarîmîndo ranaiyu nîmorehî nîmorî Yifiaî Aboedîndî ñgîñîndî sünğu wakîmarîmîndo ranahambo tîñrîfo masagado. Hapondanî amboanî mamî yahurai ahîñûmbî hohoanîmo sünğurîhindeimbi ai anîhondûmbo-rîhindeimbi aheimbo tîñrîfo sahündürî arîhündî. ³⁰ Nğa asu Baiborambe hoafî ra nünğure hoafîyowa? Ai yare hoafîyowohü yahoya, ‘Nîmorehî moanî ratûpurîyorangeimbi ra ahandî nîmorî ranî-dîbo hefoarîhipîrî. Nğa ahandî-mayu nîmorî ranai ana ñgîrî afîndandî-mayo napo nîmorehî aboedî nîñgo-randeimbindî-mayu ranî-dîbo yîbobondandîfanî,’ meho. ³¹ Wandafî mamî, muñgu-moatükunî sîhîrî ranî nîmîndîhündî fîfirarîhundî ana, moanî ratûpurîyo-randeimbi nîmorehî ranahandî nîmorîyefîpoanî, ñğa sîhîrî ana nîmorehî aboedî nîñgoweimbindî nîmor-aneî.

5

Sîhîrî aboedî anîmboefî yahurai yanğîrî nîmboefîmboane

¹ Sîhîrî aboedî nîñgomböhünda Sisas Kraîs ai sîhefîmbo ahîñûmbî hohoanîmo-ambeahîndî aboedambo-mareamunî. Ranîmbo-hündamboane asu se ñgîñîndîhümündî nîmboei. Nğa asu se asûkaindeî ahîñûmbî hohoanîmo ranî hoarehî moanî ratûpurîyei-rîhîndeimbi tükündahimboyei.

² Se hîmborîndeî! Ro Por-anahî nda sîheimbo ndarîhe hoafehandürî. Se ahîñûmbî hohoanîmo sünğufembohünda sîhamundîhoarî fi-hoearî ra kefe tîrîhefe hohoanîmo sünğuarundî ana, Sisas Kraîs ai ñgîrî sîhamumbo fandîhepurî, ñğa wanî. ³ Nindou düdî ai ahandî fi-hoearî ra kare tîrarîhoayu ana, awî ro ahambo ahîñî hoafehando: Asu se ranî hohoanîmo sünğuarandî ana, se ahîñûmbî hohoanîmo muñguambo engoro ra kameih-anîmbo sünğunda ñgaî. ⁴ Nğa asu ahîñûmbî hohoanîmo ra sünğufeyoanî ranîmbohünda God ai sîheimbo mbumund-anei mbeyahua sei hehî hohoanîmoayei ana, awî se Kraîsîmbo hîñîñgîrîhorühî asu Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ra ñgîrî sîheimbo fandîhendürî. ⁵ Nğa ro Yifiaî Aboedî ranahandî ñgîñîndî-namboanefî Godîmbo anîhondûmbo-rîhurühî yîhoefîmbo nindou mbumund-anei mbeyahumunî sefî hohu ranahambo hîmboayefî. ⁶ Nğa asu nindou ai Sisas Kraîs dîboehîndî ana, fi-hoearî kefe tîrîhefe hohoanîmo-ane asu nindou fi-hoearî kefe tîrîhefekoate hohoanîmo-ane ranana awî moanane yahomboane. Nğa anîhondûmbofe hohoanîmo

ai nindou ngorumbo ngusüfo pefe hohoanimo ranahambo botareandi ana, rani hohoanimo ra ai ndorihoeimbi hamind-ane.

⁷ Se horombo ana Kraisiñdi hohoanimo rasungu aboedi maheiyoi! Nga asu dudi nimir ai sheimbo raninafi ra gumareandura asu se anihondü hohoanimo ra sungufekoate-mayeia? ⁸ God sapo sheimbo wand-anei mehu ranai moai nafi gureanduri. Nga wani. ⁹ Hihadihumbo! Akidou hihindi hohoanimo ra afindi nindou-yafe hohoanimo mamikari-ndandurimboe tapoko akidou sesambe apaiaro ana, asu sesi mungu huhuti yangiri nahuraiyohane. ¹⁰ Se Kraisi-dibo manimboei-amboanahi asu ro yarthe hohoanimoayah, ngiri se ngoru hohoanimo ndahumundi, nga wandi hohoanimo-animbo ndahumundi-mboyei, asahi. Nindou dudi ai shei hohoanimo haponda ngoru-sungu ngoru-sunguaranduri ranana God ai ahambo tiririfo dagadombui.

¹¹ Nga wandafi mami, ro fi-hoeari kefe tirihefe hoafi ra bokarhehe-mbarihi hahimbonana, asu wambo ngiri moaruwaimbo-rundiri. Nga ro hoafi ra bokarhehe-mbarihi hahimbonana, asu ro Kraisi ai nimi keimbi karihendeimbi-fihifimayur ranahambo bokarhehe arihandi rananimbo Suda ai ngiri ngusüfoambe yiboarukorihindiri. ¹² Nindou didiyei shei hohoanimo ra ngoru-sungu ngoru-sungu arundi ranai ana, awi ai ahamundihoari fi-hoeari yangiri karu tirihomo asu timoefi kameihi kambirupur-amboane.

¹³ Wandafi mami, sheimbo ana God ai aboedambo mbanimboeia yahuhayambo sinei yahundireimb-anei. Haponda se aboedambo animbeisi, nga asu se ranahambo ngiri hohoanimondeihi hifi ndanhundambo hohoanimo ra warindahi ndahumundi. Nga se simbori ngusüfo pefirndeihi fandihenduri nduhundi.

¹⁴ Munguambo ahinumbi hohoanimo engoro ra hoafi mami rani nimirndifihane turefira-mindimboayo. Ai yare hoafiyowohu yahoya, 'Se nindou ngorumbo ngusüfo pandowandi sapo se shafi fimbo rawarowandi nou,' meho. ¹⁵ Nga asu se nimirndi ninihondi burayei nou hohoanimoeyehi sheihoari simbori hoafurayei ana, awi se ranahambo hihadihumbo. Nga asu awi se sheihoari simbori moaruwaimbo-firindeimboyei.

Yifafi Aboedindi hohoanimo asu hifi ndanhundambo hohoanimo

¹⁶ Wandi hoafi ro hoafayah nda ndahurai-ane. Shei hohoanimo ra Yifafi Aboedi ranai-animbo hifandi-mbiranduri howamboane. Rananimbo asu se ngiri horombodidi hohoanimo ngusüfoambe amaronduri ranahandi yifiri sungundihingei. ¹⁷ Awi shiri randihu fifirndihumboane, horombodidi hohoanimo ranai Yifafi Aboedindi hohoanimo ra puhyo hifinambofembo yaho haya refeyoan-ane, asu simbori Yifafi Aboedindi hohoanimo ranai horombodidi ngusüfoambe hohoanimo hifinambofembo hohoanimoayo. Rananafe yimbu moatukuni ranai simbori nginndurefe hafe. Ranimboane nini-moatukuni se refembo sei hehi hohoanimoayei ra ngiri randihindi. ¹⁸ Sheimbo Yifafi Aboedi ranai semindinduri aho ana, asu se ahinumbi hohoanimo ranahandi hoarehiyeipoani.

¹⁹⁻²¹ Horombodidi ngusüfoambe hohoanimo ranana se fifirhimboanei. Ranimoatukuni ra ndahurai-ane: Nimorehi sishimo hohoanimo, nindowenihibirabiri hohoanimo, ngusüfoambe moaruwai botife hohoanimo, tikai godimbo hohoanimombo, sanendi kabomombo didibafife hohoanimo, yiboarukofe hohoanimo, hohanife hohoanimo, watikoafi hohoanimo, dibokori hohoanimo, simbori hoafi hohoanimo, yikuruburihefe nimir hohoanimo, ngorumbo ngusüfoambe moaruwaimbofe hohoanimo, bia simindi hohoanimo, patiambe bia simindi hefe ho hohoanimo, rahurai hohoanimo aho ra. Horombo sheimbo hoafimehanduri yahurai-ane asukaiya ahini hoafehanduri. Munguambo nindou ai

yahurai hohoanimo sünguarthi hei ana, ai ngiri God nginindi hifandarandi ranambe ngei, nga wani.

²²⁻²³ Nga asu Yifiafi Aboedi aiana aboedi hohoanimo ndahurai ngusüfoambe botire randühane. Ngusüfo pefe hohoanimo, hihifi-hihifi hohoanimo, ngusüfoambe afurife kife hohoanimo, nindou ngorü ai shefimbo moaruwaimbo-rhimunani ambirihümüni yaho hohoanimo, fehefe hohoanimo, nindou ndondofe hohoanimo, asu moani aboedi mbumundi ho hohoanimo, hiniñgrou safi niñgo hohoanimo, hohoanimo ndofe kife hohoanimo aho ra. Moai ahinümbi hohoanimo mamamboani rani hohoanimo ranahambo yowani yaho, nga wani. ²⁴ Nindou didiyei ai Kraisndayei ana, ai ahei horombodidi ngusüfoambe hohoanimo ra ahandi yifiri asu hohoanife hohoanimo rani kameihi raguanambo-marhind-ane. ²⁵ Yifiafi Aboedi ranai shefimbo yangiri niñgo hohoanimo masemuni. Ranimboane asu randihu hiniñgindihunda Yifiafi Aboedi ai shefi hohoanimo ra hifandimbiira howamboane. ²⁶ Awi ngiri shefi fi ranahambo moani hoangirindihu shiri borindefi. Asu ngiri nindou ngorüdi ngusüfoambe moaruwaimbo-fembohünda hohoanimo botindihundi. Asu ngiri ngorumbo ngusüfoambe moaruwaindefühi hohoanimo-mbondefi.

6

Sihiri simbori farihafir-ndefomboane

¹ Wandafi mamä, asu nindou ngorü ai moaruwai hohoanimo ranambo himondarimindo ana, nindou sapo didiyei Yifiafi Aboeindi hohoanimo sünguri-hindeimbi se nindou ranahambo wari hoafendühi aboedi ndondondihori hiniñgindihori. Randihindühi asu se sheihoari hibadihumbo, nga asu rani hohoanimo ranai sheimbo amboani rande hoeindeanduran moaruwai hohoanimo-ndeimboyei. ² Se nindou ngorumbo tinrifito tükefeyo ra simbori farihafirüdei. Rani süngumbo-animbo asu se Kraisindi-mayo ahinümbi hohoanimo engoro ra süngundihimboyei. ³ Nindou mamä ai ndürikoate-ani, nga ai ro ndürumb-anahi, ehu ana, nindou ranai ahandi fimbo woshihoafori hoafiyuhani. ⁴ Nindou mamamä sheihoar-animbo nene hohoanimo ranahambo aboediyo moaruwaiyo rawarheandi mbisei hehi türüboadihindi. Nga se shei hohoanimo nindou ngorüdi hohoanimo ra mamühindihü yibobondihimboyei. Asu se sheihoari nini-moatükuniyo ramarhind ranahambo hihifi-hihifindeimboyei. ⁵ Nimboe nindou munguambo mamamä ai aheihoar-animbo ahei ratüpurä ranahambo wudipoaporihü hifandimbirihündamboane.

⁶ Nindou düdi Godindi hoafi yamunde-randeimbimayu ahandi yamundeandüreimbi ahambo bidifiri napo mbisahündo-wamboane.

⁷ Awi se sheihoari shei fi ranahambo tikai hoafindeimboyei. Nindou didaiamboani ngiri Godimbo tikai hoafindundo. Nindou nini-moatükuni mangiri nümbürambe hifareandi ana, asu süngunambo mare hifimareandi yahurai-animbo asükaindu hündihembui. ⁸ Nindou ranai nene moaruwai hohoanimo mangiri nahurai hifareandi ana, yifayu amboani süngunambo rahurai safindowani hündihembui. Nga asu ai Yifiafi Aboedi ranahandi nginindinambo aboedi hohoanimo hifareandi ana, asu süngunambo ai Yifiafi Aboedi raninambo yangiri koadürumbo-koadürumbo niñgoweimbi safindowani hündihembui. ⁹ Ranimboane awi shiri aboedi mbumundi hamindi ratüpurä ranahambo refembo garibipoani. Sihiri ranimbo garibikoate rani-fihü hamindi tütüngarihündi raninambo süngunambo ranahandambohündi sesi ranai safindowani aboedi hündiheumboyefi. ¹⁰ Ranimboane nini-simboaniyo shiri nindou amurambo fehefendürimboayo, rasüngundi-hurimboane. Randihündihindowani sapo wandafi mamä didiyei Adükarimbo anihondumbo-rihoreimbi aheimbo rani-poanimbo hamindi fandihuhu-ndürimboane.

Por ai Kraiſ yifiyuweimbi nĩmi keimbi karĩhendeimbi ranahambo hĩhĩfĩ-hĩhĩfayũ

¹¹ Hoafi nda ro wandĩhoari ſũrũ paparĩhandĩ. Se hoeindĩhindĩ ro wandĩhoari ſũrũ boagĩri-boagĩri pamarĩheandĩ.

¹² Nindou bĩdĩfirĩ ai ſĩhamumbo fi-hoearĩ karu tirĩhou yahomo hũti-hũtiarũpurĩ rananĩmbo Suda ai aboed-anemo mbĩseiya mehomo. Nindou ranai yĩhĩmboyomondũhĩ yahomoya, ‘Ro Kraiſ yĩhoefĩmbo nĩmi keimbi karĩhendeimbi fihĩ yĩfĩmayu ranahambo yangĩrĩ anĩhondũmbo-arĩhundĩ ana, Suda ai yĩhoefĩmbo moaruwaimbo-ndũmunĩmboemo,’ mehomo.

¹³ Nindou ranai ſapo Suda-yomondĩ ahĩnũmbĩ hohoanĩmo ra sowandũmo-ndeimb-anemoſĩ, ũga asu ai moai ahamundĩhoari ranĩ-moatũkunĩ ra ndoru ſũnguru homo rundĩ. ũga aiana ſĩhamundĩ fi-hoearĩ ra kefe tirĩhefihũ asu ranahambo borĩndefo yahomo houmboanemo hohoanĩmoayomo. ¹⁴ ũga wandĩ fimbo ana, awi ro ſĩhefĩ Adũkarĩ Sias Kraiſ ai nĩmi keimbi karĩhendeimbi yĩfĩmayu ranahambo yangĩr-anĩmbo borĩnda ũgamboyahĩ. Rani-ſũnguane hĩfĩ ndanĩhũndambo hohoanĩmo ra wandĩ hohoanĩmoambe moanane asahĩ. Raniyahĩ asu ro-amboanĩ marĩhe nindou hĩfĩnĩndĩ ahei hohoanĩmo ranĩmbohũnda yĩfĩmayaha nindou ai wandĩ hohoanĩmo ranahambo moanane asei.

¹⁵ Fi-hoearĩ kefe tirĩhefe hohoanĩmo asu fi-hoearĩ kefe tirĩhefekoate hohoanĩmo ra yĩboboambo Godĩndĩ hĩmboahũ moanane. ũga ſĩhefĩmbo God ai ſĩmborĩ nĩndomboreamunĩ hĩnĩngĩmareamunĩ ranane ai aboedĩ hamĩndĩ hondayo. ¹⁶ Nindou muũguambo ai ranĩ hohoanĩmo engoro ra ſũnguarĩhi hei ranaheimbo God ai hĩpoambo-reandũrũhĩ ũgusũfo afurĩfe kife hohoanĩmo mbĩsagadũr-amboane. Asu Godĩndĩ nendĩ muũguambo ranaheimbo amboa mbĩsagadũr-amboane.

¹⁷ Ndeara bĩdĩfiranambo hoafi hoafayahĩ: Nindou mamĩ ai wambo tĩũmbĩ hohoanĩmo ũgĩrĩ ndendĩrĩ, ũga yowanĩ. Nindou ai wambo harĩmemondĩra ſĩfo ananĩgondĩrĩ ranĩ-ſũngunambo muũguambo fĩfirĩhindĩ ro Sias Kraiſĩndĩ yangĩr-anahĩ.

¹⁸ Wandafi mamĩ, ſĩhefĩ Adũkarĩ Sias Kraiſ ai ſĩheimbo moanĩ hĩpoambo-mbĩreandũrĩmboane. ũga anĩhond-ane.

Efesus

Pas nda Por ai Efesus+hündambo sürü pap+marandi

¹ Ro Por, Sisas Kraisi+ndi hoafi saham+ndi ha-r+handeimb-anahi. God ai ahandi hohoan+monambo wambo ahandi hoafi sem+ndi hombohünda kafaore hin+ngi-mareandiri. Se Efesus+hündi Sisas Kraisi+mba an+hondümba-r+horeimbi s+heimbo God ai wand-ane, yahuenüngu kamafoareandür-ane. ² S+hefi Ape God asu Adükar+ Sisas Kraisi ai s+heimbo moan+hipoambo-ndineandüra, asu s+hei hohoan+mo afund+hi künd+hi hehi mb+mariya samboanahi.

Kraisi+ndi süngüyu God ai s+hefi hohoan+moambe aboedi moatükun+ masemun+

³ S+hi+r+ s+hefi Adükar+ Sisas Kraisi+ndi God asu Ape-mayu ranahambo aboed-ani, mb+sefi+amboane. S+hi+r+ Kraisi-bab+di man+imboefamboyu asu God ai s+hefi hohoan+moambe sünambeah+ndi moatükun+ mun+gu ran+imbo aboedi-aboedi+reamun+ arandi. ⁴ Sapo God ai h+fi, sünü naf+koateyu-ambeah+yu s+hefi+mba ahandi sürühehindeimbi nindou-yeih+ asu ahandi h+imboahü hütikoate-mbeyeiya yahuhaya d+bon+mayumun+. ⁵ Horombo hondü God ai ahandi h+poambofe süngu s+hefi+mba Sisas Kraisi+ndi süngüyu ahandi n+mor+imbore kamafoareamun+. Ahandi-hoar+ yifir+mayu rasüngu ramefeyuwa asu ai h+h+fi-h+h+fi+mayu. ⁶ Ai ahandi ngusüfo parireimbi n+mor+ndi süngu s+hefi+mba h+poambo-mareamun+ ran+imbo-an+imbo asu s+hi+r+ ahandi ran+poan+imbo hondü moan+hipoambombofe ranahambo aboed-ane, mb+sefi+amboane. ⁷⁻⁹ Kraisi ai yif+yuhüyu, asu ahandi hor+nambo s+hefi moaruwai hohoan+mo ranahambo God ai amboawiyeyi yahuhaya aboedambo-mareamun+ ai s+hefi+mba af+ndi ham+ndi h+poambo-reamunühi-wambo. Nga God+ndi moan+hipoambofe hohoan+mo ra adükar+ ham+ndi hond-ane! Horombo God ai Kraisi+ndi war+ süngu ro rand+heamboyah+ mehu ra d+bo mengoroyosi, nga ai d+boadore f+fi+reandühi yifiriyuhü ahandi hohoan+mo ra s+hefi+mba weindah+mareamun+. ¹⁰ God ai ahandi-hoar+ aboedi hohoan+mo nda yare hohoan+moyu mas+hend-ane, nga ras+imboan+ refembo si tükünd+feyoan+ mun+guambo h+fi+n+ndi asu sünambeah+ndi moatükun+ ra mamambe-ndeandü+an+imbo asu Kraisi ai bo-gor+imbond+fi h+badarümbui, mehu. ¹¹ N+ni-moatükun+ God ai yifir+yu haya hohoan+moyu mas+hendi ra yare-randa tüküfe arandi. Horombo God ai hohoan+moyu mas+hendi ra hapondan+ ana rasüngureandühi asu Kraisi-bab+di Suda y+hoef+imbo ahandi nend+imbore kamafoareamun+. ¹² Ranane asu Suda ro boatei Kraisi+mba h+fi+nd+r+huri man+imboef+ ra God ai wambo aboedi ham+ndi ndür+ adükarümb-ani mb+sei, yahuhaya kamafoareamun+. ¹³ Aboedi hoafi ndanambo-an+imbo Suda-yafe nd+fo s+heimbo amboan+ God ai aboedambo-nd+heandüri-mboyah+ mehu. Se hoafi ra h+imbor+yeyi hehi, an+hondümba-mar+hindi asu se Kraisi-bab+di mam+ an+imboei. God ai horombo hoafire mas+hendi süngu s+heimbo wand-ane mehu ra nafuimbohündambo ahandi Yifiafi Aboedi masagadüri. ¹⁴ God ai s+hefi+mba ahandi nouehundi ran+imbo mun+gu aboedi moatükun+ horombo hoafi+mareamun+, nga asu ai ndaiamunümbui. Nga ran+imboanef+ s+hi+r+ h+fi+ndar+hundi ra f+fi+r+fembo-hündambo ahandi Yifiafi Aboedi masemun+. Süngunambo ai s+hefi+mba aboedi+ndeamuna aboedi ham+ndi n+ngomboyef+ ras+imboan+ ndahumündemboyef+. Ran+imbo-an+imbo süngunambo ai ndürümb+ndühi asu ahambo aboedi ham+nd-ani mb+seimboeyi.

Por+ndi God+imbo d+di+baf+ife hoafi

¹⁵⁻¹⁷ Ran+imboyah+ asu se Adükar+ Sisasi+mba an+hondümba-r+hor+ ar+hündi, asu ahandi nend+ mun+guambo h+poambo-r+hindüri ar+hündi, ran+hoafi ranahambo h+imbor+ya hehea, s+heimbohündambo God+imbo h+h+fi hoafi k+k+r+ham+ndi

himboyahühi-yahipoani. Nĩmbi-nĩmbisi siheimbo hohoanĩmoyahühi Adũkarĩ Sisas Kraisiĩndĩ God asu sihefi Aboedi Hamĩndĩ Ape ahambo didĩbafĩ-yaheandũhi sahiya, 'Se aheimbo sihafĩ Yifiafi Aboedi dabadũrũhi, ranambo asu aheimbo diboadorĩhoeimbi hohoanĩmo dagadũrũhi, asu sihafĩ hohoanĩmo nafuĩndafĩndũranĩ rananĩmbo asu sihambo diboadondĩhi fifĩndĩhi-nĩnĩmboane. ¹⁸ Ape, se aheimbo ŋgusũfoambe sũrũhoeimbi hohoanĩmo dabadũranĩ anĩmbo asu se nĩnĩ-moatũkunĩmboyo hoafĩmayafĩndũrĩ ra ai himboayei ranahambo fifĩrĩmbĩrĩhind-amboane. Ape, se sihafĩ nendi ranaheimbo aboedi hamĩndĩ niŋgombo dĩboniyafĩ hiĩniŋgi-mariwandũrĩ ranahambo fifĩrĩfembo-hũndambo fandĩhawandũrĩ. ¹⁹ Asu sihafĩ ŋgiĩndĩ adũkarĩ hamĩndĩ anĩhondũmborĩhi-rĩhũndeimbi nindou ranaheimbo fehefembohũnda ratũpurĩyo arandĩ ranahambo fifĩrĩfembo-hũndambo fandĩhawandũrĩ.' Yahurai siheimbohũndambo Godĩmbo didĩbafiyahē arĩhandĩ. Asu Godĩndĩ ŋgiĩndĩ ra akĩdouyo, ŋga adũkarĩ saf-ane. ²⁰ Ŋgiĩndĩ ra sihefĩmbo ratĩpurayo ra rahurai-ane, God ai ranamboyo Kraisi yifĩhũndĩ botĩriri haya, bogorĩmboriri ahandĩ warĩhondũ waranĩ sũnambe hiĩniŋgi-marira amaru. ²¹ Kraisi ai nĩmoamo saf-ani, ŋga sũnambeahĩndĩ moatũkunĩ ŋgiĩndeimbi, bogorĩ, ndũrũmbĩ ra muŋguambo ahandĩ hoareh-ane. Muŋgu-moatũkunĩ ndũrũmbayo ranambo, ahandĩ hoareh-ane, hapondanĩ asu sũŋgunambo amboanĩ. ²² God ai muŋgu moatũkunĩ ra Kraisiĩndĩ hoarehi sihai mbura asu ahandĩ nend-ayei ranaheimbo bogorĩmboriri hiĩniŋgi-mariri. ²³ Kraisiĩndĩ nendi ra ahandĩ fi-ane, ŋga ai ahei mbĩroni. Ai muŋgu moatũkunĩ nafĩramũndũmboani asu ahandĩ nendi ahambo amboanĩ nafĩrĩhorĩ-mĩndeimboane.

2

Sihiri yifihũndĩ nahuraimefa God ai yaŋgiri-mareamuni

¹ Horombo se Godĩndĩ hoafi himborĩkoate-yehi, hohoanĩmo moaruwai sũŋgurihi marĩhũndĩ, ranĩyei se yifihũndĩ nahurai-mayei. ² Rasĩmboa se ndanĩ hifĩnĩndĩ moaruwai hohoanĩmo ra sũŋgurihindũhi, asu moaruwai nendi nĩmoamo sũnambe amarei ahei bogorĩndĩ hoafi sũŋgurihi marĩhũndĩ. Asu haponda ai Godĩndĩ hoafi himborĩkoate-yeimbi muŋgu hifandarandũrĩ. ³ Horombo sihiri amboanĩ ai ramehindĩ nahurai-mayefi. Sihiri sihefi hifĩnĩndĩ hohoanĩmo sũŋgurihundũhi asu nĩnĩ-moatũkunĩ sihefi flambe hohoanĩmo yifirayo ra rarĩhu sũŋgurihu marĩhundĩ. Asu bodĩmondambo ramefeyo nou, sihefĩmbo amboa God ai ŋgiĩndĩ-ndamunũhi tiŋrĩfo mbĩsayamun-amboane. ⁴⁻⁵ Yinĩ, ro Godĩndĩ hoafi himborĩkoate-yefũhi yifihũndĩ nahurai-yefi, ŋga Godĩndĩ moanĩ hipoambofe ra adũkarĩ hamĩnd-ane asu ai sihefĩmbo afĩndĩ ŋgusũfo pareamunũhi Kraisi-babĩdĩ yaŋgiri-mareamuni. Ahandĩ moanĩ hipoambo-nambo yaŋgiri sihefĩmbo farĩhemunũhi aboedambo-mareamuni. ⁶ Asu sihefĩmbo Kraisi-babĩdĩ yaŋgireamunũhi sũnambe nĩmoamo hiĩniŋgi-mareamuna, ai-babĩdĩmbo bogorĩndĩ fondĩhũ amarefi. ⁷ Ai afĩndĩ hamĩndĩ moanĩ hipoambo-reamunũhi Kraisiĩndĩ sũŋguyo sihefĩmbo aboedi hohoanĩmomemuni. Ra koadũrũmbo-koadũrũmbo sũŋgunambo nafuimbohũnda Kraisi-babĩdĩ ahandĩ fondĩhũ nĩmoamo hiĩniŋgi-mareamuni. ⁸ Se anĩhondũmbo-marĩhind-amboyo asu God ai ahandĩ hipoambofena aboedambo-mareandũrĩ. God ai moanĩ masagadũr-ane siheimbo, ŋga siheihoari moai rani-moatũkunĩ ra rarĩhindĩ. ⁹ God ai moai se aboedi ratũpurĩ ramarĩhindĩ ranĩmbo hohoanĩmoyuhũ aboedambo-reandũrĩ. Ranĩmayo-wamboane, asu ŋgiri se siheihoari ranĩmbo borĩndei. ¹⁰ Sihefĩmbo nafĩramunũhi asu Kraisi-babĩdĩ mamambereamunũhi, aboedi hohoanĩmo sũŋgufembo-hũndambo nafĩmaramun-ane. Horombo God ai aboedi hohoanĩmo ra hohoanĩmoyu masihend-ane, sihiri rasũŋgufembo-hũndambo.

Krais ai Suda-yei ndifo aheimbo mamühimarearü

¹¹ Ranimboane asu se ndanahambo hohoanimondei. Suda ai ahamundi warina fi-hoeari karu tirihomo arundi. Nga seana Suda-yafe ndifo-anei asu moai s'hamundi fi-hoeari karu tirihomo rundi. Asu Suda ai s'heimbo sisindi hoafirundürühi seiya fi-hoeari kefe tirihefe-koateyomo-rundeimb-anemo sei dukamarhipuri. ¹² Se ndanahambo hohoanimondei. Horombo se Krais-babidi moai niboadei. Se nindou amur-anei, nga se nindou God ai dibonyu hinngi-mareanduri raneyei-poani. God ai Sudambo horombo hoafimareanduri rasungumbo aheimbo hoafi framündü masihendi, nga s'heimbo-ana, wani. Se hifi ndanihü ana Godi-koate-aye asu God s'heimbo farihefe-ndurimboayu moai hifandühi nimarei. ¹³ Horombo se Godindi fikimi moai nimboei, nga haponda God ai s'heimbo, Sisas Kraisindi hori raninambo, ai-babidi mamambe-mareandüra, Godindi fikimi animboei. ¹⁴ Krais ai Suda, asu Suda-yafe ndifo mamambe-reamunühi, s'hefimbo wudimbohünda mafarhemuni. Horombo simbori ngininduriyefühi nimboefimbo asu simbori yiboaruko-firiyefühi rani-moatükuni ra giniri nou mbusümo mapaiaro. Krais ai simbori ngininduri ra mbusümo kikimareandi. ¹⁵ Suda-yafe ahinümbi ai yowani yahomo asu randihindi yahomo marundi, nga Krais yifimayu raninambo ahinümbi hohoanimo ra awamarahoayo. Suda asu Suda-yafe ndifo ai-babidi mamambefe-pirimbo, simbori nindou mamihaurai tüküfembohünda Krais yifimayua, asu yimbu ai wudimayei. ¹⁶ Ahei simbori ngininduri kikifembohünda, asu yimbu mamambefepiri sepirimindi God sowana homböhünda, ai nimi keimbi karihendeimbifihiyifimayu. ¹⁷ Suda ai Godindi fikimi manimboei, nga Suda-yafe ndifo se ahandi fikimi anguni manimboei, nga Krais ai kusü yimbu ranahafembo yahuya, 'Se God-dibo wudindefineandühi asu s'heihorai amboa wundei ndihünda,' mehu ¹⁸ Kraisindi sünguyo ro Suda, asu se Suda-yafe ndifo Godindi Yifiafi Aboedi raninambo nafi masihemunambo wambo asu shiri Ape sowana hefi arihundi. ¹⁹ Ranimboane asu hapondani ana Suda-yafe ndifo se Godindi himboahü nindou rani-poanimbo asu amuri-yeipoani, nga moani se Godindi nindou yangir-anei asu se munguambo ahandi fikiminindi yangir-anei. ²⁰ Se Godindi wori nahura-anei. Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi, asu Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi ai hawesafi nahurai-anemo, asu Sisas Krais ai bogimondi nahurai-ani. ²¹ Krais ai nimi mungu ra mamambemareanda nginindi maningo. God ai wori ra worimbo-randühani adükari tükündefewani asu Adükari ai wandi yangir-ane mbüsümbui. ²² God ai s'heimbo amboa Kraisindi nendi asu Krais-babidi mamambe-reandürühi, ahandi Yifiafi ranambe nimarimbohünda wori ra worimboarandi.

3

Por ai Suda-yafe ndifombo aboedi hoafi hoafimenduri

¹ Raneahi asu ro Por s'heimbohüdambo Godimbo hoafiya arihandi. Ro Sisas Kraisindi ratupuri ratupuriya, Suda-yafe ndifo s'heimbo Godindi hoafi hoafimayahi, raniyo asu wambo karabusimarundi. ² Se ra himborimbeyeyo, God ai s'heimbo moani hipoamboreandürühi ahandi hipoambo hohoanimo ra nafuimbohüdambo wambo rani-poani ratupuri masendiri. ³ Ai hohoanimo masihendi hoafi ra horombo dibo mengoro, nga haponda ai wambo hoafi ra weindahimareandi. Horombo ro ranimbo akidou sürü papimarihandi. ⁴ Nga se wandi hoafi ra hoeiarihindi ana, se fihindihimboeyi, ro Kraisimbo diborihünda hoafi mengoro God weindahimareandi ra ndorihе fihirimarheandi. ⁵ Horombo God ai ahandi dibo hohoanimo ra moai nindumbo hoafiyunduri, nga haponda ahandi Yifiafi Aboedi ranai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi, asu Kraisindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi, ranahamumbo hohoanimo ra weindahi nafuimarapuri. ⁶ Diborihindi hoafi God ai weindahimareandi ra ndahurai-ane: Suda-yafe ndifo amboa ahandi

aboedi hoafi anihondumbo-arihindi ana, ai sihiri Suda nahurai, Godindi aboedi moatükunî ndahümündeimboyei. Ai-amboa Kraisindi fi-anei. Asu koadürü yangiri niŋgombo God ai horombo hoafimareandi, ranamboa Sisas Kraisindi warisüngunde aheimbo dagadürimbui. ⁷ Ai wambo moanî hipoambo-reandirühi, ahandî ŋginindi sendiri hayambo, ahandî aboedi hoafi hoafimbohündambo ratüpuriyarhandeimbi kamafoareandiri. ⁸ Godindi nendi-yafe mbusümo ro bidifirani hamindanahi, nga God ai moanî hipoambo-reandirühi, ranipoanî ratüpuri masendiri. Ro Suda-yafe ndifombo God ai shefimbo afindi hamindi didiboado-reamunühi Krais masemunî ranimbo aboedi hoafi ra hoafiyondürimbo-hündambo ratüpuri ra masendiri. Nga ahandî aboedambofe hohoanimo afindi hamindi wambo ŋgiri muŋguambo fifindihundi. ⁹ God ai muŋgu moatükunî nafimarandi, nga horombo hondü peyo-haya hombo ahandî hohoanimo ra dibo menjoro. Nga asu haponda wambo ahandî hohoanimo ra weindahî nafuimbohündambo ratüpuri ra masendiri. ¹⁰ God ai hohoanimoyuhü yahuya, ‘Sünambeahindi bogorimbo-yafundeimbi asu ŋginindeimbi ai wandî rani-poanî rani-poanimbo ndofe fifirife ra fifiri-mbirund-amboane,’ yahuhaya Kraisindi nendi-yafe warina ranahamumbo nafuirapuruhani. ¹¹ Horombo hondü God ai hohoanimo ra hohoanimoyu masihendi, nga asu shefi Adükarî Sisas Kraisindi warisünguyuhohoanimo ra, rasüngumareandi. ¹² Sihiri Kraisimbo anihondumbo-rihurühi ai-babidi amarefi rani-süngumboane sihiri moanî yihimbokoate Godimbo yimiyamboarhuri. ¹³ Raniyo asu sheimbo hoafiyahandürühi sahea, ‘Ro sheimbo mafarthe-heandürambo asu wambo sowahî tñirifo afindi tükefeyo. Nga se ŋgiri ranimbo ŋgusüfoambe moaruwaindei, nga raninambo se ndüreimbi-ndeimboyei,’ asahi.

Kraisindi hipoambofe hohoanimo

¹⁴ Raniyo asu ro Apembo yiri yimbu pusirthe nimarimbo didibafiyaha arihandi. ¹⁵ Ai sünambeahindi nendi, hifinindi nendi, mamisirî muŋgu ranahei nimindihani. ¹⁶ Ro ahambo sheimbohündambo didibafiyaha hoafiyahühi, ‘Ape, se muŋgu aboedi moatükunî nimindih-anafi, asu sihafî Yifiafi Aboedinambo aheimbo ŋginindi dabadüranî, asu ŋgusüfoambe ŋginindi kürühi hehi mbimarei-amboane. ¹⁷ Asu ai Kraisimbo anihondumbo-arihorî rananimbo, ahei ŋgusüfoambe mbimarindüramboane. Ai ŋgusüfo pefe hohoanimo ranambe, ŋginindi mbinimboei-amboane, nîmi aharî hifambe hanî ŋginindi anŋgo nou. ¹⁸ Rananimbo ai nafindihümündihî asu Kraisindi ŋgusüfo pefe ra, Godindi nendi-babidimbo muŋguambo, didoadondihî fifirimbi-rihindamboane. ŋgusüfo pefe ra afindi hamindiyo hayambo, hoandari, hanî, ho asu hafomboane. ¹⁹ Yinî, ai ahandî ŋgusüfo pefe fifiri-mbirhindamboane, nga nindou ŋgiri ŋgusüfo pefe ra muŋgu hamindi fifindihindi. Ai ra fifindihindani, sihafî aboedi hohoanimo aheimbo hafo tükündifemboe sihafî ŋgusüfoambe hafo tükümeŋfeyo nou,’ asahi. ²⁰ God ai ŋginindani. Asu ninimoatükunî sihiri ahambo düduwehundo, asu hohoanimoayefî ra, Godindi ŋginindi ai ŋgasündeamboane. Nga hapo ŋginindi ra shefi ŋgusüfoambe ratüpuriyo arandi. ²¹ Kraisindi nendi Godimbo, koadürumbo-koadürumbo aboed-ani, mbisei-amboane. Anihond-ane.

4

Kraisindi fi mam-ane

¹ Ro Adükarindi ratüpuri sünguyahî karabusi-meheandi. God ai sheimbo ahandî mbumundi hohoanimo süngufembo yahuhaya mborai sinei mehündürî. Ranimboane asu ro sheimbo hütî-hütîarîharü se Godindi mbumundi hohoanimo ra ndondihî süngundihî ŋgei asahi. ² Se sheihoari fi hifinambofe, warî hoafendühife asu tñirifo tükündifewanî moanane yaho hohoanimo ra süngundihî ŋgei. Asu Kristen bidifiri

ai s̄heimbo t̄iŋirifo ndehindürani-wani, se moanane mb̄sei hehi, ranaheimbo ŋgusüfo pand̄ihindüri. ³ Nga Yifiafi Aboedi ai d̄iboado-mareamuna asu s̄h̄iri hohoanimo mam̄i süngufeihü wud̄i-wud̄ife-mbohünda wofi n̄in̄ini-moatükun̄i mam̄bere hühareandi nou. Nga se mam̄i yahurai hohoanimo-an̄imbo t̄iŋirifondeih̄i süngund̄ihindi. ⁴ Krais̄indi fi mam̄-ane asu God̄indi Yifiafi mam̄-ane. Asu God ai s̄hefīmbo 'Mborai ro s̄heimbo aboedambo-fendür̄imbo ra h̄ibadühi n̄imandei,' mehu rani-moatükun̄i mam̄i ranahamboane h̄ifandar̄ihundi. ⁵ Adükarī mam̄-ani, Krais̄imbo an̄ihondümböfe hohoanimo mam̄-ane asu hundürümbo hohoanimo ra mam̄-ane. ⁶ Asu God mam̄-ani, nindou muŋguambo-yei Ape-ani, muŋguambo-yei Adükari-ani asu ai muŋguambo-yei mbusümo ratüpurīyu arandi, asu muŋguambo moatükun̄i rani-mbusümo amaru. ⁷ Krais ai ahand̄i af̄indi ham̄indi moani h̄ipoambofe hohoanimo ra rani-poan̄imbo aboedi ratüpurī s̄hefīmbo simogodi yimbumareamun̄i. ⁸ Ranahambo God̄indi hoafi ai yahoya, 'Ai ahand̄i hürütümb̄imbo ŋgasündirī mburambo, nindou yifiarambe ŋgasünd̄imareapur̄i ai sepur̄imündü haya, n̄imoamo ham̄indi hafuhü, asu nindoumbo aboedi moatükun̄i masagadür̄i,' meho. ⁹ Mam̄i hoafi 'ai mahafu' ra n̄üŋgufimboyu mahafuwa? Ranane ra, ai rahurai-ane, ai moai s̄ünambe n̄imoamo yanḡirī hafu, ŋga boatei kusü mbura h̄if̄inī h̄ifambe-ambe ragu ham̄indi amboa mahanu. ¹⁰ Nindou mahanu ra, mam̄i ranaiyu asu s̄ünambe n̄imoamo ham̄indi mahafu, muŋguambo h̄ifi, s̄ünü ran̄ifihi n̄iŋgombo-mayo ran̄imbo. ¹¹ Ai ahand̄ihoarī b̄id̄ifīrambo ahand̄i hoafi sem̄indi ho ratüpurī ra sagapur̄i, b̄id̄ifīrambo God̄indi hoafi hoafīmbo ratüpurī ra sagapur̄i, b̄id̄ifīrambo ho aboedi hoafi hoafiyo-rambo ratüpurī asu b̄id̄ifīrambo ahand̄i nendi ranaheimbo moaŋguindür̄imbo asu yamund̄ifembo ratüpurī ra masagapur̄i. ¹² Krais ai ahand̄i fi ra af̄indi kokoendühi asu ŋḡind̄imbeyowa yahuhaya God̄indi nendambo far̄ife ratüpurī ran̄imbo d̄iboado-fembohündambo rani-poan̄imbo ratüpurī ra masagadür̄i. ¹³ S̄h̄irī rand̄ihu ŋgefombo, God̄indi n̄imori wud̄ipoapond̄ihu an̄ihondümbö-nd̄ihur̄ihümbö f̄if̄ind̄ihurüh̄i, mam̄i hohoanimo süngund̄ihumboyefi. S̄h̄irī rand̄ihundühi, Krais nahurai d̄iboadori-hehundeimb̄i hondü n̄imboemboyefi n̄imori heimbo ŋḡinar̄ihehindi nou. ¹⁴ S̄h̄irī rand̄ihundani, ŋḡirī n̄imoak̄id̄ibou nahurai n̄imandefi. Asu nindou ai s̄hefīmbo mam̄ikarambo simborī yamund̄ife hoafīnambo t̄ikai hoafīnd̄ihümunani s̄h̄irī ahei hohoanimo ra ŋḡirī süngund̄ihundi. Nindou ai t̄ikai hoafī süngufembo-hündambo ai hoafī naf̄irīhi r̄ihündühane. Asu ahei t̄ikai yamund̄ife hoafī ra ŋḡirī s̄hefīmbo yamund̄ihimunühi wer̄inambo n̄imi fondam̄indi ho fondam̄indi ho arandi nahuraindefi. ¹⁵ Wani, ŋga s̄h̄irī nindoumbo ŋgusüfo pand̄ihu ŋgefühi, asu an̄ihondü hoafi hoafīnda-hundür̄imboane. Asu s̄h̄irī Krais-bab̄id̄imbo af̄ind̄ikokoe nahurai nindou adükarī d̄iboadori-hehundeimb̄i-ndefomboane. Nga ai s̄hefī mb̄iro-ani. ¹⁶ Mb̄iro ranai fi-safi muŋgu h̄ifandarandi asu mandüharī ai fi muŋgu türe-türe arandi. Asu fi-safi napo ŋgorü-ŋgoan̄ini, ŋgorü-ŋgoan̄ini, ahei ratüpurī wud̄ipoapond̄ihi ratüpurīndeian̄i asu fi af̄indi kokoendühi ŋgusüfo pefenambo ŋḡin̄indi tükünd̄ifemboe.

An̄ihondümbö-r̄ihindeimb̄i ai simborī hohoanimo sünguar̄ihindi

¹⁷ Ran̄imboane asu s̄heimbo Adükarīnd̄i süngu ah̄inī hoafayahandür̄i nda, se God̄imbo f̄if̄irīfe-koateyeimb̄i-yafe hohoanimo ra asükaindei süngund̄ihimboyei, ŋga ahei hohoanimo ra n̄im̄indi f̄if̄irīfe-koate-ane. ¹⁸ Asu ai ŋgusüfoambe d̄iboadofe f̄if̄irīfe-koateyeimb̄i-ane. Asu God̄indi-mayo yanḡirī n̄iŋgombo ra ran̄ikoate-ane. Sapo ai ŋgusüfo hohoanimo-koate-ane asu h̄imboambe h̄imborī-koate-ane. ¹⁹ Ahei moaruwai hohoanimo ranahambo amoan̄iŋgi-koate hohoanimo yanḡirī süngurīhi ar̄ihünd̄i. Asu ŋgusüfo h̄ih̄irī wak̄irīhi kür̄ihi hehi, hohoanimo moaruwai ham̄indi ra yahuraimbo h̄imboyeh̄i sünguar̄ihindi. ²⁰ Nga s̄heimbo Krais̄imbo horombo yamund̄imarundür̄i ranana yahuraiyopoan̄i. ²¹ Krais ranahambo hoafi h̄imborīmayeisi, ŋga se ahambo süngur̄ithoran̄i Sisasīmbo an̄ihondü aboedi hoafi

ra siheimbo yamundi-marundüri. ²² Se sihei horombodidi ngusüfoambe hohoanimo ra raguanambo-fembo yamundi-marundüri. Ai siheimbo hifandirandüri marandamboyeyi asu se moaruwai hohoanimo süngurahi marihündi. Horombodidi hohoanimo ra nindoumbo tikarehaya ngusüfoambe botireandüri arandi, nga ai aheimbo awarihendüri arandi. ²³ Nga sihei ngusüfoambe ra simbori tükümbife-ndüramboane. ²⁴ Asu se simbori hohoanimo ra ndahümündi kiki-boadihindi, nga hohoanimo simbori ra God ai ahandihoari ramareanda ahandi hohoanimo yahurai tüküme feyo. Simbori hohoanimo ra sürühoeimb+ asu aboedi diboadori-hoeyoweimb+ hond-ane. ²⁵ Ranimboane asu se tikai hoafi hohoanimo ra hini-ngindihindi. Nga wandafi mamimbo anihondümbo yangiri hoafindei, nimboe sihiri munju Kraisi ndi fi-ane fi. ²⁶ Se nginindindeiani hibadihümbo, nga se moaruwai hohoanimo-ndeimboyeyi. Se mam+ nginindindei ngeimbo hüf+hamindi hündam+ndimboe, nga yowan+. ²⁷ Se Satanimbo nafi nafi ndi-hehimboyeyi. ²⁸ Hühühüni nendi asükaiyo hühühüni mbopoani, nga yimbukoari warinambo ratüpur+ aboedi ratüpur+yo mburimbo-animbo kaki asu sesi semindi mburimbo, nindou mbonimbo-ar+hümündi aheimbo farife-ndürimboane. ²⁹ Se moaruwai hoafi hoafindeimboyeyi, nga nindou farife-mbohündambo asu nginemindürimbo aboedi hoafi yangiri hoafindeian-animbo, asu sihei hoafi ra ahei hohoanimoambe mbonimbo-ar+hümündi ranahambo didiboado-ndearümboe. ³⁰ Se moaruwai hohoanimo ra refe-poani, nga Yifiafi Aboedi ai afindi hohoanimondomboe. God ai siheimbo dibonimayundüri asu ra nafuimbohünda Yifiafi Aboedi masagadüri. Rananimbo se wudipoapor+hi fifir+hindi bidif+ran+ si tükü feyo-ambe God ai siheimbo aboedambo-ndearümbui. ³¹ Ngusüfoambe yiboarukofimbi, nginindi hoafümbi, paipaife hoafümbi, tirifoefe hoafümbi, asu ngusüfoambe moaruwaimbofe hoafi munju hohoanimo moaruwai ra hini-ngindihindi. ³² Nga se wandafi mamimbo hipoambo-ndihindürühi asu afurifoefimbi hohoanimo hohoanimo-ndahündüri. Bodimondi ai siheimbo moaruwai hohoanimondeiani, asu moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyeyi mbisei God ai Kraisi ndi süngu sihei hohoanimo moaruwai ranahambo amboawiyeyi mehu nou.

5

Sihi+sihi yangir+hi ngefimboane

¹ Se Godindi nimor-ane, asu siheimbo hohoanimo pamareandüri. Ranimboane asu se ai ahandi hohoanimoayu nahurai ra süngundihindi. ² Se ngusüfo pandihi ndühündi, Kraisi ai sihefimbo ramareamuni nou. Siheimbo farife-mbohünda yif+yuhü, ahandi fi Godimbo masagado ahambo hihifi-hihifi-mbohündambo nindou sesi asu aboedi fisinjarümbi moatükuni Godimbo asayo nahurai. ³ Nimorehi sisihimo, animindihoandi birabiri, ngusüfo moaruwai hohoanimo, hohoan+ hohoanimo, moaruwai hohoanimo munju ra ngiri sihei mbusümo nimando, nimboe se Godindi sürühoeimbi nindou-ane. ⁴ Se hohoanimo-koate hoafi, amoan+ngümbi hoafi, asu sisindi hoafi, hoafindeimboyeyi. Hoafi ra refembo aboedi-yopoani, nga Godimbo hihifiimbo aboed-ane. ⁵ Se ra fifir+hindi! Nimorehi sisihimombü, anamindihoandi birabireimbi, hohoan+ümbü, ngiri Kraisi God nginindi hifandar+nandi ranambeahi ngei. Nga asu hohoan+ hohoanimo ra tikai godimbo süngufe randeimb-ane. ⁶ Se hibadihümbo, nga nindou siheimbo hihindi hoafi rani-süngu ndahümündihündüri ngeimboyeyi. Nga asu nindou Godindi hoafi ranahambo gigirana-mboar+hindi ana, asu God ai ranaheimbo nginindandürimbi. ⁷ Nga se ai-bab+dimbo wudindeimboyeyi. ⁸ Horombo se nimbokoani nahurai mamarei, nga asu haponda se Adükari ndi nimorimboyahi mburihümbo asu sihi aniboadei. Rananimbo asu se sirihündi nindou rawehindi nou randihindi. ⁹ Aboedi hohoanimo, diboadofe hohoanimo, anihondümbofe hohoanimo ra si ai botimareand-ane. ¹⁰ Nihne hohoanimo Adükari

ai yifirayu ranahanambo kokondihündi. ¹¹ Nindou ai nimbokoani hahabodei arihündi, ra-babidimbo se ngeimboyei, nga asu rani hohoanimo ranana ngiri hisi aboedi hindo, nga wani. Nga se hohoanimo ra weindahndihindi. ¹² Nindou ranai moaruwai hohoanimo dibo ratipurayei arihündi ranahambo hoafimbo ro amoanngayahi. ¹³ Mungua hohoanimo ra sihi tükefeyo ranahandi nimndihündi ra weindah-reandühane. ¹⁴ Asu hohoanimo ra weindah-ndifewani nindou ai ahandi nimndi fifirindhimboyei. Nga asu ranimboane hoafi nda hoafayo, 'Nindou se apoei ra se botindahindi, asu yifihündi hinngindhindi.

Rananimbo asu Kraisi ai sihei wami sindümbui, meho. ¹⁵ Se sihei ahabodei ra hibadimbo. Se nindou hohoanimo-koate ahabodei nahurai ngeimboyei, nga fifirihindeimbi ahei rahurai ngei. ¹⁶ Haponda moaruwai hohoanimo engoro, ranimboane asu aboedi ratupuri nafi engoro ana, asu se ra süngundihindi. ¹⁷ Ranimboane asu se hihindi-hihindi-ndeimboyei, nga ranimboane se wudipoapondhi fifindhindi hohoanimo Adükari ai ahandihoari yifirayu rasüngu. ¹⁸ Se bia hoe ndimndei hehi, mamikari hohoanimo-ndeimboyei, nga ai siheimbo moaruwaimbo-ndearümboe. Nga se Yifiafi Aboedi ai siheimbo hifandimbitramunamboane mbisei. ¹⁹ Se wandafi mami-babidi wataporimbo-ndühündühi bukambeahindi herü asu Sisasimbo kakisaombo herü asu Yifiafi Aboedindi-mayo herü hoafi raninambo wataporimbondihü ndühündi. Asu ngusüfoambe Adükariimbo hohoanimondeihü adükari-ani mbisei hehi herüna hori-horindhori ndühündi. ²⁰ Nimbisi se mungua moatükun ranahambo Ape Godimbo hihifindhori ndühündi sihefi Adükari Sisasi Kraisi ndi warisüngu.

Nimorehi nindowenihü ahafe hoaf-ane nda

²¹ Se Kraisiimbo ahinndeihi ngoründi hoarehndei. ²² Nimorehi, se sihei nindowenihü-yafe hoarehndei, se Adükariimbo rawehindi nou. ²³ Nga nimboe, nindowenihü ai nimorehi hifandarandi, asu ahandi mbiro-ani, Kraisi ai ahandi nendi hifandirandi asu ahandi mbiroayu nou. Kraisi ndi nendi ai ahandi fi-anei, asu ai aheimbo aboedambo-reandüri-randeimb-ani. ²⁴ Ranane asu nimorehi se nindowenihü-yafe hoarehndei, Kraisi ndi nendi ahandi hoarehayei nou. ²⁵ Nindowenihü, se sihamundi nimorehi ranaheimbo ngusüfo pandundüri, Kraisi ai ahandi nendambo ngusüfo pareandürühimbo aheimbohündambo yifimayu nou. ²⁶ Kraisi ai aheimbo Godimbo yanggiri saimbohünda ramefiyu. Ai ahandi hoafinambo hoenambo nahurai ahandi nendimbo hundürumarandüra aboedimayei. ²⁷ Kraisi ai ahandi nendambo ahandi himboahü aboedi hamindimbeyeia yahuhayambo yifimayu. Ai sürühoeimbi, hüti-koateyeimbü, moaruwai hohoanimo-koate, aboedi yanggiri mbidiboadia yahuhaya diboadofemböhünda yifimayu. ²⁸ Mami rani-süngumboaniimbo nindowenihü sihamundi nimorehimbo ngusüfo pandundüri, sihamundi fimbo ngusüfo pararundi nou. Nga asu nindowenihü ai ahandi nimorehi ngusüfo pare arandi ana, ai ahandi fimbo ngusüfo pare arandi. ²⁹⁻³⁰ Nindou ai ngiri ahandi fimbo yiboarukondeandi, nga wani. Nga ai ahandi fimbo diboadoreandühi, sesi moanguirandühani. Kraisi ai ahandi nendambo yahurai rawareandi nimboe sapo sihiri ahandi fi safi bidifiri nahurai-anefti. ³¹ Godindi hoafi yare hoafimayo, 'Ranane asu nindowenihü ahandi hond-afindi hinngindeapiri haya, nimorehi-dibo nimanidimboyafe asu yimbu ai-anafe fi mamindamboyafe,' meho. ³² Diborihindi hoafi ra ndorihoyoweimb-ane, nga ro rarihe hohoanimoayahü, hoafi ra Kraisi ahandi nendi-babidi ranahambo hoafimayo. ³³ Nga asu sihefimbo kameihüyo yare hoafimayo, 'Se sihamundi nimorehimbo ngusüfo pandundüri, se mamami sihamundihöari ngusüfo pararundi nou. Nga asu mare nimorehi ai ahandi nindowenihimbo ahinndo.

6

Nimoakidibou asu hondafindi aheimbo hoaf-ane nda

¹ Nimoakidibou, se Adükarindi hohoanimo süngundihindühi, sihei meape-yafe hoafi himborindeih ra süngundihindi. Hohoanimo ra diboadorihoeimbi hohoanimo-ane. ²⁻³ Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, 'Se sihei meapembo ahinindei,' meho. Ahinümbi hoafi ra God ai weangurühi horombonambore rani bitapire masihendi. 'Se randihindani rananimo se aboedi yangiri niboadeimbo, asu hifi ndanihu gedühi nimboeimboyei,' meho.

⁴ Nga boagiri, se sihei nimorambo nginindi himbondihendüra nimori ai ngusüfoambe nginindi-ndeimboyei, nga yowan. Nga Adükarindi hoafi ra diboadondihindühi yamundihindüri.

Moani ratüpuriyei-rihündeimbi asu hifandiru-rundeimbi aheimbo hoaf-ane nda

⁵ Moani ratüpuriyei-rihündeimbi, se sihei hifandiru-rundeimbi mo ahinindeih yihimbo sisirindahindühi ahamundi hoafi himborindei. Moani mam aboedi hohoanimo süngundihindühi, ahamundi hoafi himborindei, se Kraisindi hoafi rawehindi nou. ⁶ Ai sihei ratüpur ranahambo aboed-ane mbisimonda mbisei hehi ahamundi himboahü yangiri aboedi ratüpurindeimboyei, nga yowan. Se Kraisindi moani ratüpuriyei-rihündeimbi nahurai niboadeimbo nini-moatükuni God ai yifirayu ra hihifi-hihifindeih süngundihindi. ⁷ Se hihifi-hihifindeih, moani ratüpur ra diboadondih ratüpurindei. Se nindoumbo ratüpurayei nahurai-yoponan, nga Adükarimbo ratüpurayei nahurai ratüpurindei. ⁸ Se ra fifirihindi, Adükar ai ahandi takini ratüpuriyei-rihündeimbi asu moani ratüpuriyei-rihündeimbi aheimbo munguambo dagadürimbui.

⁹ Hifandiru-rundeimbi, se sihamundi moani ratüpuriyei-rihündeimbi mo aboedi-aboedindündüri, nga se aheimbo nginindi hoafindimboemo. Adükar ai sünambe amaru ra, sihamundi asu ahei munguambo hifandira-ndüreimb-ani. Asu ai moai nindou ngorümbo ngorü-poani ngorü-poani hohoanimo, nga ahandi himboahü mam-anei.

Anihondümbor-rihindeimbi ai Godindi ami nahurai-anei

¹⁰ Asu hapoana ro hoafi nda munguafembo samboanahi. Adükar ai nginind-ani asu ahandi nginindinambo nginindi niboadei. ¹¹ Se Godindi-mayo yifiarimbo napo ra ndahümündi hehimbo Satan ai siheimbo sisihimo-ndandürani nginindi nimboei. ¹² Nga asu sihiri moai nindou-babidimbo yangiri yifariyefühi-yefipoani, nga mungu moaruwai nendi sünambe amarei ra-babidimboanefi yifarayefi. Moaruwai nendi-yafe bogori, nginindi nendi, asu hifinindi moaruwai hohoanimo ra hifandundeimbi munguambo ai-babidimbo yifariyefi arihundi. ¹³ Ranimboane asu Godindi-mayo yifiarimbo napo ra ndahümündi. Rananambo asu moaruwai tükündefewan, se nginindi niboadeimbo yifarindei ngeimbo, se harindihahi niboadeimboyei. ¹⁴ Yin, se randih niboadei, anihondü hohoanimo rananambo sihei botifohü retimbondih güdhindi. Asu sürühoembi hohoanimo rananambo nimehoari nahurai güdhindi. ¹⁵ Godindi hoafi aboedi hoafimbo diboadondih hehi nimandei. God ai nindou-babidi wudimbo yahumboani hoafi ra su nahurai güdhindi. ¹⁶ Munguambo moatükuni ra ndahümündi hehi Godimbo anihondümbor-fembo hohoanimo ranambo nimafümi nahurai ndahümündi mbundihumbo, rananimo Satanindi yifari hai ra pakandihendi. ¹⁷ God ai siheimbo aboedambo-mareandüri, ranambo yifiarimbo at ra kikiboadihindi. Godindi hoafi ra Yifafi Aboedindi nimer nahurai-ane, se ra ndahümündi. ¹⁸ Nimb-nimbisi Yifafi Aboedindi nginindinambo se didibafi-ndahindühi rani-poanimo didibafife ranambo Godimbo düdudahindühi se fandihawamuni mbisei ndühündi. Se ngiri afurindihindi, nga nimb-nimbisi

Godɪndɪ nendɪmbohündambo ahambo dɪdɪbafɪndei. ¹⁹ Se ndandɪhi dɪdɪbafɪndahindɪ: God ai wambo hoafɪ ndendɪranɪ ro yɪhɪmbokoate nɪmboambo ahandɪ dɪborɪhɪndɪ aboedɪ hoafɪ weindahɪ-mareandɪ ra hoafɪndamboyahɪ. ²⁰ Ro Godɪndɪ aboedɪ hoafɪ ra hoafɪya-rɪhandeimb-anahɪ ranɪyahɪ, asu ro ranɪmbo-hündambo karabusɪ-meheandɪ. Nga se wambohünda Godɪmbo dɪdɪbafɪndeian-anɪmbo, ro yɪhɪmbokoate aboedɪ hoafɪ ra hoafɪnd-amboane God ai yifirayu süngu.

Bɪdɪfirana hoafɪ

²¹ Tikikus sɪhefɪ wandafɪ asu Adükarɪndɪ dɪboadore ratüpurɪyu-randeimbɪ ai hoafɪndündürɪmbui ro ratɪpurayahɪ asu nüŋgurɪheamboyahɪ anɪmboahɪ ranɪmbo se-amboa dɪboadondɪhi fɪfɪrɪndɪhimboyei. ²² Ranɪmboyahɪ ahambo koarɪhehina asüfu, ro nɪnüŋgu-yahumboyefɪ anɪboadefɪ ranɪmbo-hündambo fɪfɪrɪndɪhimboyei. Asu ai ŋgusüfoambe kɪkɪmo-boadearümbui. ²³ Ape God asu Adükari Sisas Krais ai, se müngu wandafɪ mamɪmbo ŋgusüfo pefe hohoanɪmo, anɪhondümböfe hohoanɪmo, ŋgusüfoambe afurɪfe kife hohoanɪmo mbɪseneand-amboane. ²⁴ Nindou sɪhefɪ Adükarɪ Sisas Kraisɪmbo ŋgusüfo parɪhorɪ arɪhündɪ, ranaheimbo God ai moanɪ hɪpoambo-mbɪreandür-amboane.

Firipai

Pas nda Por ai Firipaihündambo sürü papimarandi

¹ Por ro Timoti-dibo Sisas Kraisindi moani ratüpurıye-rıhoandeimb-anehi. Se Godındi nendi Firipaihündi Sisas Krais-babıdı anıboadei asu anıhondümborıhindeimbımbı hıfandı-rundeimbı asu farıhou-rundeimbı babıdımbı se muŋguambo karıhasıhandür-aneı. ² Sıhefi Ape God asu Adükarı Sisas Kraıs ai sıheimbo moani hıpoambo-ndıneandürühi ŋgusüfoambe afurıfımbı hohoanımo mbısabınandür-amboane.

Por ai Godımbı hıhıfımarürı

³ Ro sıheimbo hohoanımo-yahandürühi-ana sıheimbohünda wandı Godımbı hıhıfırıhünü arıhandı. ⁴ Ro sıheimbo muŋguambohünda muŋguambo sı Godımbı dıdıbafı-yahandowohü hıhıfı-hıhıfıya arıhandı. ⁵ Horombo se Kraısımbı anıhondümbı-marıhorı ra hei-heimbo haponda asu ro aboedı hoafı bokarı-hefembıhünda wambo farıhehindı arıhündı ranımbıoanahı ro Godımbı hıhıfarıhünü. ⁶ God ai ranı-sımbıoanı piyu haya sıhei ŋgusüfoambe aboedı ratüpurı ratüpurıyu humbo asu süngunambo Sisas Kraıs asükaindu kuduani ratüpurı ra moendındeambui, ro ranahambo türüfoarıhe anıhondümbı-rıheandı.

⁷ Ranımbıoane ro sıheimbo yahurai hohoanımoayahı ra aboed-ane. Ro sıheimbo ŋgusüfo pararıheandürı. God ai sıhefımbı moanı hıpoambo-reamunühi ratüpurı mamı masemuni. Ŋga ro haponda karabus-ambe anımbıoahıyo asu horombo karabusı-fekoate-yaheand-ambe manımbıoahıyo aboedı hoafı ranahambo anıhondü nafuımbı asu nındou ŋgıanıdı anıhondümbı-fembo farıhehe arıhandı ra se wambo farıhehindı arıhündı. ⁸ Ro sıheimbo ŋgusüfoambe afındı hohoanımo-ayahandürı asu ranı hohoanımo ra Sisas Kraısındı-mayo-ane. Ro ranımbıo anıhondümbıoanahı hoafayahı, ŋga God ai wandı hoafı ra anıhond-ane mbüsümbui.

⁹ Ro Godımbı dıdıbafı-yaheandühi sahiya, sıhei ŋgusüfoambe nındou ŋgorümbı ŋgusüfo pefe ra afındı hamındı tükümbıfendür-amboane. Asu rananımbıo se aboedı fıfırındıhindühi asu sıhei hohoanımoambe ra sündıhoe-ndürımbıo. ¹⁰ Rananımbıo se hohoanımo yıbobondıhindühi aboedı hohoanımo ra fıfındıhimboyei. Süngunambo Kraıs kusü sımbıoanı ra se sürühehi-ndeimbı asu hütıkoate-ndeimbıo. ¹¹ Sisas Kraısındı warı-süŋgu mbımundı hohoanımo sıhei hohoanımoambe tükündıfewanı asu nımorehı nındowenihı ai hoeındıhindühi Godımbı aboed-anı mbıseımbıo.

Por ai karabusıme fıyu ranıyo asu nındou afındı ai aboedı hoafı hımbıoımayei

¹² Wandafı mamı, se ra fıfırımbıhında samboanahı, wambo karabusı-marındı rı ra aboedı hoafı hoafıyo hımbıo mafarıhendı. ¹³ Ranımbıoane asu muŋgu prısmarı ai Rom adükarı bogorı Sısarındı worı hıfandımbıo, asu bıdıfırı amurı amboanı ai fıfırıhındı ro Kraısındı hoafı sünguarıhandı ranımbıo-hündamboyo wambo karabusı-marındı rı. ¹⁴ Anıhondümbı-rıhindeimbı wandafı afındı ai ro karabusı-meheandı ranımbıo hohoanımomayei. Ranımbıoane asu Adükarımbıo anıhondümbı-rıhorühi ŋgusüfoambe kıkımbıfoarıhi hehi yıhımbıkoate-yeihı asu Godındı hoafı wataporımbıo rıhü arıhündı.

¹⁵ Ŋga bıdımbıdı nındou ai sımbıo rı fıfınambofe-yomındühi wambo ŋgusüfoambe moaruwaimbo-rındı rıhı Kraısındı hoafı bokarıhou arındı. Ŋga bıdımbıdı ai dıboadoru hohoanımo-yomındühi Kraısındı hoafı bokarıhou arındı. ¹⁶ Ŋga ro aboedı hoafı anıhondü nafuımbıhünda anımbıoahı ra nındou ranı yaru fıfırındı. Ranımbıoane asu ai wambo ŋgusüfo parındı rıhı Kraısındı hoafı bokarıhou arındı. ¹⁷ Ŋga bıdımbıdı ai ahamındı-hıoarımbıo yangırı hohoanımo-yomındühi moai

diboatoru Kraisiñdi hoafi bokarhou rundi. Ai hohoanimo-yomondühiya, 'Ro randihundan-animbo Porimbo karabus-ambe tñirifo tükümbifendo-wamboane,' mehomo. ¹⁸ Nga ambe, moanane masahi. Aboedi hohoanimonamboyo asu moaruwai hohoanimonamboyo, ai munguambo Kraismbo bokarhou arundi. Ranimboanahi ro hihifi-hihifayahi.

Ranimboane asu ro hihifi-hihifiñda ngamboyah. ¹⁹ Nga asu ro yarthe fifirtheandi sñhafi didibafife asu Sisas Kraisiñdi Yifiafiñdi fehefe raninambo süngunambo karabus hññngiñdhe hehea tükündaheamboyah. ²⁰ Ro afiñdi yifirayah ra Kraisiñdi ratüpurñ hññngiñdheandühñ amoanñngiñdamboyahñ sahehea, nga haponda hamñdi ro yñhñmbokoate Kraisiñdi hohoanimo süngundñhe ngamboyahñ horombo yarthe marhandñ nou. Rananimbo ro yangñri animboahñyo asu yifayahñyo ra Kraismbo aboed-ani mbiseimboyei. ²¹ Asu nimboe ro yangñri animboahñ? Ro yangñri animboahñ ra Kraismbo-hündamboane. Nga ro yifñdahanñ, ra wambo aboedi saf-ane. ²² Ro yangñri animboahñ ana, rananñ ratüpurñ aboedi ratüpurñdamboyahñ. Ro yifayahñyo asu yangñri animboahñyo nñne aboedayo ra moai fifirtheandi, nga nahanñmbai? ²³ Ranahambo ro yñboboarhandñ. Ro Kraissowanambo hafo ai-dñbo nñmarimbo asahi, ra aboed-ane. ²⁴ Nga asu sñheimbo fehefendürimbo hifi ndanñhü animboahñ ranai ngasñnde-amboane. ²⁵ Ro wudñpoaporthe fifirartheandi nda, ro ndanñhü se-babidimbo nñmboambo sñhei hihifi-hihifi asu anñhondümbofe ra ho-hombo afiñdi tüküfembohñnda fandñhe-heandürimboyahñ. ²⁶ Ranimboane asukai sñheimbo sowahñ ngahanñ se wandñ süngu Kraismbo afiñdi hamñdi siaondahñndühñ ngusñfoambe fufurñboadi-himboyei.

Firipaihñndi Por-babidimbo ranñ ratüpurimbo tññrifo-mbeyei-amboane

²⁷ Nga se aboedi hohoanimo yangñri süngundñhi ndñhñndi, Kraisiñdi aboedi hoafi hoafimayo nou. Nga raninambo ro sñheimbo sowahñ tükünda-heandühñndoanñ wanñndoanñ, hoafi nda randñhe hñmborñnda samboanahñ. Se mamñ moatükunimbo yangñri hohoanimoyeihñ ngñnñndñhñmñndi nñboadei. Asu aboedi hoafi ra anñhondümbofe hohoanimo ranahandñ nñmñndñhane, nga se mamñ hohoanimo yangñri sñngurñhindühñ anñhondümbofe ra fehefembo tññrifoyei arñhñndi ra hñmborñnda samboanahñ. ²⁸ Nga se sñhei hürütümbimbo yñhñmbokoate ngei. Se randahñndanñ ana, aheimbo nafuñnda-hñndürimboyei ai awandñhehimboyei, nga se aboedambondahñ handñhehimboyei. Nga God ai ra randeambui. ²⁹ Sapo se Kraismbo anñhondümborñhñnda God ai Kraismbohñnda sñheimbo ndondomareandürñ. Se Kraismbo anñhondümbofembo yangñriyo-poanñ, nga asu ahambohñndambo asñbusñ semñndimbo kapeihñyo ndondomareandürñ. ³⁰ Nga asu horombo ro se-babidñ nñmboah-ambe ro Godñndi ratüpurñ tññrifomayahñ ra se hoeimarñhñndi. Nga haponda ro ahandñ ratüpurñ tññrifoayahñ ra se hñmboraye. Nga haponda se ro nahurai tññrifoaye.

2

Sññri sñhefihoarñ moananeññ mbiseññh-animbo wandaññ mamñmbo hohoanimo-ndahñndürñmboane

¹ Kraissesebabidñ nñngumbo sñheimbo ngñnñndi sagadürñ arandñ raninambo se ngñnñndi anñboadei. Ai sñheimbo ngusñfo pareandürñ se ngusñfoambe afurñhi amarei. Se Yifiafi Aboedi-babidñ wudñyeihñ asu se nindou ngorñmbo aboedi hohoanimoyeihñ hñpoambo-arñhñndi. ² Ranimboane asu wambo afiñdi hihifi-hihifiñmbohñndambo, mamñ hohoanimo süngundñhindühñ, sñheihorñ sñmborñ ngusñfo pefirñndeiññ, mamñ hohoanimo süngundñhñndi. ³ Se sñheihorñ yangñri hohoanimondeihñ nññondñndeiñmboyei. Nga se sñhei fi hifiñnambo-ndñhindühñ bodñmondamboya, ai ndearñ

hamind-anei mbisei. ⁴ Se sihei ranani moatükunimbo yangiri diboadofemboane mbiseimboyei, nga bodimondi-yafe ranani moatükun kapeihu diboadofemboane mbisei hohoanimondei.

Krais ai ahandihoari fi hifinambo-mareanda God ai adükarimbomariri

⁵ Sisas Krais ai hohoanimomayu rahurai se mandihi süngundihindi. ⁶ Koadürümbo-koadürümbo Krais ai God-ani, nga ai moai God nahurai nüngombo ra kikhamindu, nga moani hinüngimareandi. ⁷ Nga God nahurai nüngombo ra ai ahandihoari hinüngimareandi, asu moani ratüpuriyu-randeimbi nahurai hohoanimo masemüdu. Nindoumbofi tüküfi nüngumbo, asu nindou-yafe fi wusindamüdü manüngu. ⁸ Nindou ranahambo nindou nahurayu hoeimarihori, nga ahandi fi hifinambore hayambo Godindi hoafi süngura humbo yifimayu. Yin, nimi keimbi karthe-ndeimbifihifimayu. ⁹ Ranimboane asu God ai ahambo serümündü hafu nimoamo hinüngirirühi, asu muḅguambo ngasündeandeimbi bogori kamafoariri. ¹⁰ Ranimboane asu nimoamonindi, hifinindi, hifi hoarehindi nendi muḅguambo ai yirimbo pusindihifimayi. ¹¹ Asu muḅguambo ai Sisas Krais Adükar Bogorani mbiseimboyei. Ranimbo-hündamboane ndüri adükarümb-ani mbiseimboyei.

Sihi ngörü nindou-yafe mbusümo si nahurai-ndefomboane

¹² Ranimboane asu ngusüfo pariheandüreimbi mam, ro se-babidimbo nimboahambe se nimbini-nimbisi wandi hoafi himbori-yei marihündi. Nga haponda se-babidi nimarikoate-yahambe se wandi hoafi ra süngundihifimayi. God ai siheimbo aboedambo-mareandüri, nga ratüpur ra moendifembohünda se aboedi hamindi nimarimbohündambo bübürinidahi ngai. ¹³ Sapo ninimoatükunimboyei God ai yifirayu ra se yifirayo hefe ratüpurimbohünda farihendüri arandi.

¹⁴ Muḅguambo moatükun se ratüpurindeihifimayi yiboaruko hoafindeihimbo simbori-simborindei. ¹⁵ Ranimbo-hündambo se moaruwai hohoanimokoate-yeimbindeihifimayi asu Godindi aboedi sürühehindeimbi nimori nimboeimboyei. Hifinindi nimorehi nindowenihifimayi ai diboadofekoate-yeimbi moaruwai hohoanimoyeirihündeimb-anei. Nga se aheimbo yangiri nüngombo hoafi hoafindeian, se ahei mbüsumo niboadeimbo sindeimboyei mupui nimbokoani siayo nahurai. ¹⁶ Se rahurai randihindani, aheimbo yangiri nüngombo hoafi hoafindeian, Krais ai asukai kuduan, rasimboani ro sihembohündambo hihifi-hihifindahühi hoafindamboyahi, 'Ro moani hoangirihifimayi tihirifo-yahühifimayi poani.' ¹⁷ Se Godimbo anihondumbo-rihorühifimayi ratüpurifimayi arihündi ranimbo God ai hihifi-hihififimayi se ahambo sesi sihefembo nahurai-ane. Wambo hifokarahindirana, ra ro se-babidi Godimbo sesi sihefembo nahurainimboe asu se-babidimbo hihifi-hihifindamboyahi. ¹⁸ Raninambo asu se-amboani ranahambo ro-dibo hihifi-hihifindei.

Timotindi hoaf-ane

¹⁹ Adükar Sisas ai yifirayu ana, ngiri amitata Timoti siheimbo sowanambo koandihina düdu sahehea hohoanimoayahifimayi. Rananimbo asu ai asukai düdü siheimbohündambo wambo hoafinduan, ro ngusüfoambe hihifi-hihifindamboyahi. ²⁰ Nindou ngörü moai rahurai nüngu, nga Timoti yangiri-ani ro mam hohoanimo sünguarihand. Siheimbo farihendürimbo ai afindi hohoanimoayu. ²¹ Bodimondi ai aheihorimbo yangiri hohoanimoyei arihündi, nga Sisas Kraisindi ratüpurimbo moai hohoanimoyei. ²² Nga se yarhi fifirihindi, Timoti ai nindou aboed-ani. Aboedi hoafi hoafimbo wambo mafarhendiri, nimori ai ranani moatükun ratüpurimbo afindambo afarihirü nou. ²³ Ranimboane asu ninimoatükun tükufemboayo ra nüngundihifimayi fihifihifimayi mbundihambo-animbo, nimai koandihinan siheimbo sowanambo mbüsünuwa asahi. ²⁴ Ro türüfoarihifimayi anihondumbo-rihand Adükar ai yifirayu ana, ngiri amitata ro-amboani siheimbo sowana didihifimayi.

Epafroditus+ndi hoaf-ane

²⁵ Epafroditus+imbo s+heimbo sowanambo koehefiwa s+nimbo hohoan+moayahi. Ai s+hefi wandaf-ani, nga ai ami nahurai wandi mam+ ratupuri+yu-randeimb-ani. Wambo far+hefe-nd+r+imbo sei hehi, koamar+hehora wambo sun+imbo mafar+hend+r+i. ²⁶ S+heimbo hoeifembo af+ndi hohoan+moayu. Se ahambo angun+mbomayu hoafi h+imbor+mayei ranahambo fifire hayambo asu s+heimbo af+ndi hohoan+mo-mayunduri. ²⁷ An+hond-ane, horombo angun+mboyuhü ndearambo ak+im+ ham+ndi yif+imbo yang+r+imayu. Nga asu God ai ahambo h+poamborirühi d+boadomarira asu aboed+mefiyu. God ai moai ahambo yang+r+i h+poamboriri, nga wani. Nga ai wambo amboani h+poambo-mareand+r+i, n+imboe ro af+ndi hohoan+momayahi, nga asu ai yif+imbei-mbonana, ro af+ndi ham+ndi hohoan+moya. ²⁸ Ran+imboanahi ahambo koehefimbo af+ndi ham+ndi hohoan+moayahi ranan+imbo se asukai hoeind+horühi h+hifi-hihf+ndeimboyei. Ranan+imbo asu ro s+heimbo af+ndi hohoan+mokoate-ndamboane. ²⁹ Ran+imboane asu se h+hifi-h+hifi+nambo Epafroditus ndahor+m+ndei Adükar+imbo an+hondumbo-r+horeimbi ai an+hondumbo-r+hindeimbi asahor+m+ndei nou. Se yahurai nindoumbo ndüreimb-anemo mb+sei. ³⁰ Ai Kraisi+ndi ratupuri ratupuri+yuhü ndeara ak+im+ ham+ndi yif+iyuane, nga ai moai ahandi fimbo ndor+hefe n+ngombo hohoan+moyu. Nga wani. Se wambo fehefend+r+imbo masei, nga ng+r+ndei. Nga s+heim-mayo fehefe ra wambo saimbohünda ahandi angun+ ra karefar+hoei hayambo ahandi ratupuri ratupuri+mayu.

3

Nindou did+yei Kraisi+imbo an+hondumbo-ar+hor+ ana, ai mbumundi ham+nd-ane

¹ Wandafi mam+i, hoafi nda moend+fembohünda rand+he hoaf+nda samboanahi: Se Adükar+i-bab+di an+imboei asu ranahambo se h+hifi-h+hifi+ndei. Rani-moatükun+imbo asukai s+heimbo sürü pap+imbo ro moai yiboarukoyahi, nga ro s+heimbo fand+heheandür+imboyah+i.

² Nindou afoendi yafori nahurai ratupuri moaruwai ratupuri+yomo-rundeimbi ahamumbo se h+bad+hümbö. Rani nindou ai h+ti-h+tirundürühi hoafiyomondühiya, 'S+h+r+i munquambo Suda rar+hi ar+hündi süngu s+hefi fi-hoeari kand+hu t+nd+hehumboane,' mehomonduri. ³⁻⁴ Nga Kraisi+imbo an+hondumbo-r+huri ar+hündi s+h+r+i God+ndi mam+s+r+i hond-ane. Ni+imboe s+h+r+i ahandi Yifiaf+nambo ahambo h+hifi-h+hifi+imbo kak+saor+hurühi asu Sisas Kraisi+imbo ndür+ adükareimbani sefi ar+hündi.

Nindou düdi ahandi fimbo moatükun+imbo yang+r+i türüfoare an+hondumbo-areand+i ranahambo ro ngasündi-hin+imboanahi. ⁵ Wambo me ai wak+mara-m+nd+nd+r+i ra 8 siyo hayamboyoane, wandi fi-hoeari karu t+r+mar+i-hoemond+r+i. Nga asu ro Israer+hündi Bensamin+ndi s+rambeah+nd-anahi. Ro Hibruhünd-anahi asu wandi meape amboa Hibruhünd-anafe. Nga ro ndor+he Farisi-yafe ah+nümb+i hohoan+mo ra süngur+he mar+h+i hahi. ⁶ Ro ah+nümb+i hohoan+mo süngufembo h+ti-h+tiya habod+hüh+yahi asu Kraisi+ndi nendi aheimbo moaruwaimbo-mar+heanduri. Nindou ai Suda-yafe ah+nümb+i hohoan+mo ranahambo hohoan+moyei asu wandi hohoan+mo ranahambo y+bobomar+hindi ranahambo ro hütikoate-yahi.

⁷ Horombo rani-moatükun+i ra wambo ndor+hoayo-weimbi hondü ham+ndi-mayo, nga asu haponda Kraisi+ndi süngumbo rani-moatükun+i ra moanane asahi.

⁸ Roana Suda-yafe moatükun+i ranahambo moanane yahombo yang+r+iyah+poan+i, nga wani. Nga munquambo moatükun+i ranahambo moanane asahi Sisas Kraisi wandi Adükar+imbo fifirar+i-hin+imbohünda. Rani-moatükun-ane ai af+ndi ham+ndi hondayo, nga asu munquambo aboed+i moatükun+i h+fi ndan+hünd-ambo ranana ai yaf+sühum+i nahurai-ane. Roana Kraisi+imbo yang+r-anahi süngumbo hohoan+moayah+i, nga asu bid+fir+i amur+i moatükun+i ranana h+n+ngi-mar+heandi, nga asu ranan+imbo

ro Kraismbo yangiri kikihisafindi-humindimboyahi. ⁹ Ro ahinumbi hohoanimo sunguartheandi ana, wambo mbumund-ani mbiseiani, ra moanane, asahi. Nga ro Kraismbo anihondumbo-artheandi ana, God ai wambo mbumund-ani mbüsuani, ra aboed-ane. ¹⁰ Ro Kraismbo ndondihinififirindhini samboanahi. Ai yifihündi botimefiyu, rani nginindi ra fifirandheha samboanahi. Kraisi ai tñirifo masemündua asu ro-amboani waboadihinimbo tñirifo ndahamindi samboanahi. Ai hohoanimo yu mbura, yifimayu nou, ro-amboa rani sungundaheha samboanahi. ¹¹ Ro rani-sungundhe heheambo-animbo ro-amboani yifihündi botindaheamboyahisahaheamboanahi hohoanimoayahi.

Por ai tükufembo-yowami tükufembohünda pipimayu hu

¹² Ro Kraisi hohoanimo moai munquambo sungurtheandi asu nafirhamindihini, nga wani. Ranimbo-hünda awi ro tñirifoayahimungumboyowami tükufihitakini semindimbohünda. Nga ranimbo-hündamboyu Kraisi ai wambo wand-ani, mehu. ¹³ Nga wandafi mamii, ro hohoanimoayahimoi awi munquambo tüküyaheandi, nga ro mamii moatükuni yangiri-ane sungurthe arihandi. Wandihorombodidi hohoanimo ra moanane asahi, asu sungunambo Kraisi nahurai ndorihoeimbinngombo rani hohoanimo tñirifoayahi. ¹⁴ Ro munqumboyowami tükufembo hütihütiayahinapo semindimbohündambo nahurai. God ai Kraisi warisunguyuwambo hoafimeindiri sunambe God-dibo nngomböhünda ra napo nahurai-ane. ¹⁵ Sihirididiyefi hohoanimo nginindi kükühi-foarhundembayefi ana, sihiri amboa hohoanimo yahurai randihu hohoanimo-ndefomboane. Nga bidifiri se hohoanimo ra mamii sungufekoate-ayei ana, God ai sheimbo rani hohoanimo ranahambo koriboadeandürumbui. ¹⁶ Nga sihiri aboedi hohoanimo sahumndefimboanefi rani hohoanimo ra kikihisafinidihumndefimboane.

¹⁷ Wandafi mamii, se munquambo wandi hohoanimo ndani-sungundhindi. Sheimbo aboedi hohoanimo nafuimari-hündüri. Nindou ai rani hohoanimo rasungurthi arihündi ranaheimbo diboandihihoeindihindüri mbundihümboanimbo, se-amboa rasungundhi ndühündi. ¹⁸ Horombo sheimbo afindimbo hoafimehandüri, nga haponda arani himboahombo-rhamindhühi hoafayahi. Nindou afindi ai moaruwai hohoanimo sungurthi arihündi asu raninambo Kraisi nimi keimbi karthe-ndeimbifihiyifimayurarahambo daboadihihirima-rihindi. ¹⁹ Sungunambo nindou ranai ana awarindi-hehimboyei. Ninimoatükuni ai yifirayei rani-moatükunimbo yangiri hohoanimoyei arihündi ra ahei god nahurai-ane. Ahei amoanngümbi hohoanimo ranahambo boriyei rihündühi asu hifinindi moatükuni ranahambo yangiri hohoanimoyei arihündi. ²⁰ Nga shefi ngoafi hondü ana sunambe-ane. Adükari Sisas Kraisi shefimbo aboedamboreamunirandeimbi ai sunambeahindi kosimboayu ra hifandarihündi. ²¹ Ahandi nginindinambo ai munqu-moatükuni ra ahandi hoarehindimboe. Asu mamii rani nginindinambo ai shefi fi moaruwai fiyoweimbi ra hihiri-boadeanda asu ahandi rani-poanimbo fiayu nahurai tükündahumboyefi.

4

Hihifi-hihifindeihiwuindeihia boedi hohoanimo sungundhindi

¹ Ranimboane asu se Adükari-dibo aniboadei ra se nginindhümündi niboadei. Ngüsüfo partheandüreimbi, ro sheimbo afindi hohoanimoayahi. Sheimbo ro hihifihihifiyahühi asu ngüsüfoambe yibidafoa-riheandi.

² Yuodia-ane asu Sindiki-ane, shafembo hütihofayahi, se Adükari-dibo animbafe, nga se wudi-wudindefineandi. ³ Nga se ro-dibo ratüpuriyafirandeimb-anafi shambo hoafayahanini, “Nimorehi yimbu ra fandihawapiri,” masahi. Kremen asu wandi mamii ratüpuriyeyerihündeimbi babidi nimorehi yimbu ai tñirifo-mayafe aboedi

hoafi hoafimbohünda. Horombo God ai ahei ndüri mungu koadürümbo yangiri niŋgombo bukambe sürü papimarandi. ⁴ Se Adükari-dibo amarei, nga rananímbo munguambo si hihifi-hihifindei. Asukai hoafayahi, se hihifi-hihifindei. ⁵ Nindou bodimondi sihei himboari hoafendi hohoanímbo hoeimbirhind-amboane. Nga ngiri amitata Adükari ai kudu. ⁶ Se ngiri nini-moatükunímbo afindi hohoanímbo. Nga nini-moatükuni siheimbo fehefembohündambo se Godímbo hihifindihorihü didibafindahindo. ⁷ Rananímbo asu se Kraisdibo nímmandeímbo Godíndi afurife hohoanímbo ranai sihei hohoanímboambe asu ngusüfoambe ra ngininda-míndímboe. Afurife hohoanímbo ra nindou ai ngiri aboedi fifindihindi.

⁸ Nga wandi bidifirani hoaf-ane nda: Aboedi hohoanímbo asu hohoanímbo ranahambo nindou aboed-ane sei arihündi ranahambo se hohoanímboe ndühündi. Hohoanímbo ra anihond-ane, ndondofeimb-ane, diboadorhoeimb-ane, sürühoeimb-ane, aboedi saf-ane asu hohoanímbo ranahambo aboed-ane ase, rani hohoanímbo ranahambo nimbini-mbisi se hohoanímboe. ⁹ Ro wataporímbo-maríhandi asu yamundi-maríhandüri ra se fifirihimboane asu nini-moatükuniyo ro ramaríhandi ranahambo himborímayeiyó asu hoeimaríhíndiyó munguambo ra se süngundíhi ndühündi. Se randíhindani, God afurife hohoanímbo saimuni-randeimbi ai se-babidi nímandümbui.

Ahei-mayo fehefe ranahambo Por ai hihifimarandüri

¹⁰ Haponda se asükaiyei wambo hohoanímoyehi mafaríhehindiri. Ranímboanahi Adükari-dibo hihifi-hihifayahi. Horombo se wambo faríhefe-ndirimbo sei maríhündi, nga nüngundíhi mafandíhehindiri. ¹¹ Ro moai rananini moatükunímbo mbonímbo-ríhamíndi hehea hoafiyahi, nga wani. Nga ro fifiríhe-amboanahi nini-moatükuni wambo tükefeyo ranahambo ro moai afindi hohoanímoyahi. ¹² Ngorüsimboa ro napo mbonímbo-ríhamíndi, asu ngorüsimboa napo afindeimbiya rani-moatükuni ranahambo ngiri afindi hohoanímbohí. Nini-moatükuni tüküfeyo ranahambo ro moai afindi hohoanímoyahi, nga aboedi nímarí aríhandi ra ro fifiríheandi. Ro sahasi heheambo nahurai-mbayahiyo wembopo nahurai-mbayahiyo, afíndímbayo akídoumbayo rani-moatükunímbo wanígei-ane asahi. ¹³ Kraisi ai wambo nginíndi masendira, asu ranina ro mungu moatükuni ra randíheamboyahí.

¹⁴ Nga wambo moaruwai tüküme feyó, se mafaríhehindiri ra aboed-ane. ¹⁵ Firipaihündi se-amboa yaríhi aboedi fifiríhíndi, horombo ro peya hehea, Godíndi aboedi hoafi ra bokari-hefembohünda, Masedonia hífi híniŋgí-maríheandi. Rasimboa Kraisi ndi nendi ngorü ngoafíhündi wambo moai faríhehindiri, nga se yangiri faríhehindiri hehi wambo kaki masehindiri. ¹⁶ Ro Tesaronaikahü nímaríhambe bidifiri moatükuni mbonímbo-maríhamíndiha, rasimboani se yahunümbímbo faríhehindiri maríhündi. ¹⁷ Ro moai sihei-mayo napo semíndímbo yangiri hohoanímoyahi, nga wani. Nga se wambo mafaríhehindiri ranahambo God ai siheimbo aboedímóreandür-amboane asahi. ¹⁸ Sihei-mayo mungua-moatükuni masahamíndihí. Ra akídouyopoani, nga adükar-ane. Epafroditus sihei-mayo moatükuni semündü süni wambo masendira, ranane asu ro afindi engoro. Sihei-mayo moatükuni wambo masehindiri ra Godímbo aboedi fisíjarü moatükuni saimbo nahurai-ane. Rani hohoanímbo ranahambo God ai aboed-ane yahuhaya hihifi-hihifayu. ¹⁹ Se nini-moatükuni mbonímbo-ríhümündi ra wandi God ai ahandi napo afindeimbi saf-ane ra Kraisi ndi süngu siheimbo dagadürímbo. ²⁰ Sihifi Ape Godímbo koadürümbo-koadürümbo aboed-ani mbísefomboane. Anihond-ane.

Hihifi hoafi

²¹ Godíndi nendi Kraisi Sisababidi aníboadei aheimbo hihifaríhündüri. Bodimondi wandafi mamí ro-babidi amarei, siheimbo amboani hihifaríhündüri. ²² Godíndi nendi ndanihü amarei siheimbo hihifaríhündüri. Romiyafe bogori

adükari Sisarindî worambe ratüpurîyei-rîhündeimbi ai-amboani sîheimbo
hîhîfarîhündürî. ²³ Adükari Sisas Krais ai sîheimbo moani hîpoambo-mbîreandür-
amboane.

Korosi

Pas nda Por ai Korosihündambo sürü papimarandi

¹ Ro Por Sisas Kraisiñdi hoafi sahamiñdi ha-rihandeimb-anañi. God ai ahandi hohoaniñmonambo wambo Kraisiñdi hoafi semiñdi hombohünda kafaore hiniñgi-mareandiñi. ² Wandi wandafi, Timoti diñoaneñi pas nda sürü papiriño Godiñdi nendi Sisasiñbo anihondümborihoreimbi Korosi ngoafihü amarei siheimbo koarariñoheandi. Sihefi Ape God ai siheimbo moani hiñoambo-ndearühi ngüsüfoambe afurife kifimbi hohoaniño mbisagadür-amboane.

God ai Korosi nendambo anihondümbofe hohoaniño botimareandüri

³ Yihoehi didibafife hoafi ranambe siheimbohünda muñguambo si Godiñbo sihefi Adükari Sisas Kraisiñdi afiñdi ranahambo hihifirihoriñdi hoafiyahoando rihoandüñ-aneñi. ⁴ Se Sisasiñbo anihondümborihoriñdi asu Godiñdi nendi amuri animboei aheimbo ngüsüfo pariñi marihündi hoafi ra ro himborimayehi ranimboyehi ro Godiñbo hihifimarihori. ⁵ Niñboe sapo se anihondü hoafi asu aboedi hoafi ranai tüküfeyoani aboedi moatükuni God ai sünambe masihendi ranahambo himboriyehi hehi semiñdiñbohünda anihondümborihori niñoamo himboyehi arihündi. Asu ranana sihei hiñoambofe asu ngüsüfo pefe hohoaniño ranahandi niñiñdihane. ⁶ Muñguambo hifiñdi ai bokamariñoemo ranayo niñmorehi nindoweniñi afiñdi anihondümborihindiñdi süngumarihindiñdi asu ranayo ahei hohoaniño ra aboedi tükümeñfeyo siheimbo rawareandiñdi nou. Aboedi hoafi ra weañgurühi siheimbo sowahi tükümeñfeyo himboriyehiñdi asu ranimbo Godiñdi moani hiñoambofe hohoaniño ra anihondümborihindiñdi. ⁷ Epafras ai Godiñdi-mayo moani hiñoambofe hohoaniño hoafi ra yamundi-mareandüri ra se fifirihimboane. Nindou ranai ro-diño Sisasiñdi ratüpuriyefi-rihundeimb-aniñdi asu ai yihohimbo farihemuni arandi ahambo ngüsüfo pamarihori. ⁸ Yifiafi Aboedi ranai siheimbo nindou ngorümborihindiñdi ngüsüfo pefe hohoaniño masagadüri ra Epafras ai yihohimbo wataporimbo-marandi.

God ai Korosimbo nginiñmbi-ramündüri yahuhaya Por ai didibafimeñfido

⁹ Ranimbo-hündamboyeñi ro siheimbo himboriyehi hohoa muñguambo si ra siheimbohünda Godiñbo didibafiyehi arihandi. Raniyehi ro Godiñboya ai Yifiafi Aboediñdi-mayo aboedi fifirife dagadüriñdi asu se niñi-moatükuniñdi ai yifirayu ra fifirimbirihindiñdi se hohoa didibafi-yahoando arihandi. ¹⁰ Ranimbo-hündambo-animbo asu se Adükariñdi nendi nahurai hahabodeihüñdi asu niñi hohoaniño se rawariñdiñdi ra hihifi-hihifiñdübui. Rananimbo asu se niñboeimbo ahandi-mayo aboedi ratüpuriñdi ranai yañgiriñdi süngundiñdi ndühündiñdi asu sihei Godiñbo fifirife ra ngombo adükariñdiñdiñboe. ¹¹ Ro rariño didibafi-yahoandüñdiñdi sehiya: God ai siheimbo ahandi hepünüñfeyimbiñdi nginiñdiniñbo ngüsüfoambe nginiñdünürimboane. Ranimboane asu nginiñdiñdi niñboeimbo muñguambo tiñgiriñfo ranahambo moanane mbiseihüñdi hihifi-hihifiñdeihüñdi Godiñbo hihifiñdihoriñdi asehi. ¹² Ai siheimbo ramareandüri se aboedi hohoaniño sünguriñdi arihündiñdi ranimboane asu aboedi moatükuniñdi semiñdiñbo diñoñdiñdi masihendüriñdi raninambo süngunambo ndahümündimboyehi. Rananimbo Godiñdi nendi muñguambo si God hifandiñdiñdi ranifiñdi animboei ranibabiñdi ranimoatükuniñdi ra se ndahümündimboyehi. Ranahambo se Godiñbo hihifiñdihoriñdi. ¹³ God aiyu sihefiñdiñdi niñbiñdi niñmariwaniñoediñdi hüramündününñdi tüküfiñdi aboedambo ahandiñdi niñmoriñdiñdi maminiñdiñdi ranahandiñdi nginiñdiñdi hifandiñdiñdi ambe hiniñgi-mareamuniñdi. ¹⁴ Ahandiñdiñdi sünguyehiñdiñdi siñdiñdiñdi aboedamboñdiñdi tüküyahundüñdiñdi sihefiñdi moaruwaiñdiñdi hohoaniño ranahambo amboawiyehiñdiñdi mehumuniñdi.

Sisas asu ahandi ratüpurî hohoanimo

¹⁵ Godîndî nîmorî Kraisa-ana sapo God hoeifekoate-ayefî yahurai sisami hamînd-ani. Aiana weaŋgurühi hondü tüküfi haya asu muŋguambo moatükunî God ai nafîmarandî ra ai ŋgasündife nîmîndihani. ¹⁶ Ahandî sünguyo God ai muŋgu moatükunî nîmoamo sünambe asu hîfîni ra nafîmarandî. Ai hoeifeimbi asu hoeifekoateimbi moatükunî ŋgîndî muŋguambo nafîmarandî. Ranîyu muŋgu moatükunî ra ahandî süngu ahambohünda nafîmarandî. ¹⁷ Ranîyu Sisas Kraisa ai boatei muŋgu moatükunî tüküfekoateyoambe manüŋgu asu ranî-moatükunî ranai ahandî ŋgîndînambo aboedî tüküfe eŋgoro. ¹⁸ Ranîmboane asu ai ahandî nendî-yafe fi ranahambo mbîroyuhü asu fi ranahambo yaŋgîrî nîŋgombo nîmîndihayu. Ai boatei weaŋgurühi tükümeŋgu asu muŋgu moatükunî ranahambo bogorî nîŋgombohünda ai boatei yîfîhündî botîmeŋgu. ¹⁹ God ai ahandî muŋguambo yaŋgîrî nîŋgombo hohoanimo asu ŋgîndî ra ahandî Nîmorîndî fiambe mbîmarowamboane mehu. ²⁰ Muŋgu moatükunî hîfî ndanîhünda asu sünambeahîndî ra Godîmbo hürütimb-anei, ŋga ahandî nîmorîndî sünguyu ai muŋgua moatükunî ra ai randeambui asu God-babîdî wudîndeimboyei. Ranîmboyo Sisasîndî horî ranai nîmî keimbi karîhendeimbi fîhî kamefoenda asu God ai sîhefî hürütimbü hohoanimo ra hîfînambo-mareandî.

²¹ Horombo ana God ai aŋgunî manüŋgu asu se aŋgunî manîmboei. Ranîyei asu se ahambo hohoanimoambe hürütîmarîhorî. Sapo se moaruwai hohoanimo ra süngurîhindühi wambo. ²² Ŋga asu Sisas ai nîmî keimbi karîhe-ndeimbi fîhî yîfîyuhü ranî-süngunamboyei God ai-dîbo nîŋgombo mamambe-mareandî. Sîheimboya, ai wambo sowana sühîsîhümbö asu ai aboedî sürühehindeimbi nîmboeimbo moaruwai hohoanimo ra nîmarîkoate-mbeyondî yahuhayamboyei ramareandî. ²³ Se anîhondümböfe hohoanimo ranînambo kîkîhîsafî-rîhümündîhî moanî ŋgîndî anîmboei ana, ranî-moatükunî sîheimbo tükündîfemboe. Ŋga moaruwai ratüpurî hohoanimo ranai sîheimbo hühündîiranî asu se aboedî hoafî hîmboarîyei hehi anîhondümbö-marîhindî ra hînîŋgî-ndîhimboyei. Ro Por aboedî hoafî ranahandî ratüpurîya-rîhandeimb-anahî asu hîfî ndanîhü nîndou muŋguambo ranaheimbo ranî hoafî ra hoafîya marîhandî.

Por ai Korosimbo mafarîhendürî

²⁴ Haponda ro sîheimbo farîhefendürîhî nîne tîŋîrîfo ra wandî finambofe semîndîmbo hîhîfî-hîhîfeheandî. Roana Kraisaîndî nendî ahandî fi nouayo ranîmbo fehefembo samboanahî. Kraisaîndî asübusî ahandî nendî ranaheimbo farîhefembo ra awî mbeŋgorî. Asübusî ra ro semîndîmboayahî nda Sisasîndî asübusî ranî-dîbo sîmoŋgorîndîheha samboanahî. ²⁵ God ai ahandîhoarî kamafoareandîr-amboayahî ro Kraisaîndî nendî-yafe ratüpurîyo-rambo sîheimbo farîhefendürîmbohünda tükümeheandî. Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu ro Godîndî hoafî eŋgoro ra muŋgu wataporîmbo-ndîhamboyahî. ²⁶ Muŋguambo si maho ra horombo ana hoafî ra muŋguambo nîndou ranahei hîmboahü dîbo meŋgoroyo. Ŋga hapondanî ana Godîndî nendî ranahei hîmboahü weindahî hamîndî tüküfemboane. ²⁷ God ai hoafî dîbo eŋgoro ra Suda-yafe ndîfo ranaheimbo nafuimbo yahumboani. Hoafî dîbo hamîndî meŋgoro, ŋga God ai weindahîmareandî ra ndahurai-ane: Sisas ai se-babîdî manüŋgu-wamboane asu se ahambo hîfîndîarîhorî. Nîmboe ai sîheimbo semîndîndürî hafo ai-babîdî aboedî napo ahandî-mayo sünambe eŋgoro ra semîndîmbohünda.

²⁸ Roana Sisasîndî aboedî hoafî ra muŋguambo nîndou mamamî ranaheimbo hoafîyefî-rîhundeimb-aneŋgî. Rananeŋgî ro nîndou muŋguambo ranaheimbo wudîpoaporîhu yamundîrîhurühi ahîni hoafîyefî arîhundî. Asu ro aboedî hamîndî fîfîrîfenambo yamundîhundürî arîhundî sapo ai ŋgîndî hamîndî süngurîhindeimbi

tükündahindani asu ro Godimbo sowana semindindüri hombohünda. ²⁹ Ranimbohündamboane asu ro Adükarindi nginindinambo tinjamboyahühi ratüpurayahi. Kraisi aiyu rani nginindi ra wandi fiambe hinngi-mareandiri.

2

Ai nginindi anihondumbo-ndihindühi tikai hoafi yihiri-mbirihind-amboane

¹ Ro siheimbo yarihi fifirimbirihinda samboanahi afindi hamindi tinrifoyahahi se-anei adükarhi ngoafi Raodisiahünd-anei asu Godindi nendi wandi ngusumboarhi hoeifekoate-mayei-anei fehefembohünda. ² Ahei hohoanimo ra nginindi tükündifehümbö ngusüfo pefirindeihahi aboedi hohoanimo sahümündihümbö asu rani hohoanimo ranai ahei anihondumbofe hohoanimo ranahambo nginimbiramindindüra samboanahi. Asu Godindi dibo hoafi horombo mengoro ranamboani ai fifirimbirihinda samboanahi. Nga Kraisi-ani ai ahandihoari hoafi ranahambo nimindihayu. ³ Godindi munguambo fifirife asu hohoanimo ra Kraisi ahandi hohoanimoambe tüküfemboane nginindi napo arambe tükefeyo nou. ⁴ Nindou ngorü ai siheimbo sisindi hoafinambo tikai hoafinda-hündürimboyei saheheamboanahi hoafi nda siheimbo hoafayahahi. ⁵ Ro se-babidimbo nimboambo-yahipoani, nga wandi hohoanimo ana se-babidimboane engoro. Rananahi ro se Kraisi-mbo anihondumborihorühi aboedi nginindi nimboeimbo ratüpurayei ranahambo fifirihhe hehea hihifihifayahahi.

Sihiri Kraisi-babidi ni-boadefüh-animbo yangiri niŋgo hondü ra ndahumindefimboane

⁶ Nga asu se Sisas Kraisi-mbo yihoeffi Adükar-ani seihü masahorimindei ranimboane asu se ai-babidi nimboei ngei. ⁷ Ranimbo se ahandi nginindinambo nimboei sapo nimi ahari hifambe hanihü nginindi aninggo-ane asu wori kambohoani nginindiwami nginindi afondaro nahurai nimboei. Ro siheimbo aboedi hoafi yamundarhundürü rani yangiri anihondumbo-ndihindühi nginindi nimboeimbo asu se Godimbo hihifindihorhi ndühündi. ⁸ Asu se randihindühi hibadihümbö. Nga nindou ngorü ai siheimbo hoafi nimindi fifirifekoate hoafinambo tikai hoafindandürümbui. Yahurai nindou-ana ahamundi amoo-yomondi-mayo asu moaruwai nendi hifandirundeimbi-yomondi-mayo hohoanimo masemündu, nga ai moai Adükarindi hohoanimo süngureandi. Nga wani.

⁹ Munguambo yangiri niŋgombo hohoanimo Godindi-mayo ranana Kraisiindi fiambe tüküfemboane. ¹⁰ Kraisi ai mungu-moatükunhi nginindeimbi ranahei mbiro-ani. Se Kraisi-nd-anei, ranimboyu God ai siheimbo yangiri niŋgo hohoanimo masagadüra sihei fiambe tüküfemboane. ¹¹ Se Kraisi-dibo animboadei ranimbohündamboyo se fi-hoeari kefetirihefe hohoanimo hondü sünguarhindhi. Rani-moatükunhi ranana fi-hoearindi-yopoani, nga wani. Nga rani-moatükunhi ranana Kraisiindi sünguyo sihefi yaboateihündi ngusüfoambe hohoanimo ra raguanambo-fembohünda ramarhindhi fi-hoeari kefe tirihefe nou. Rani-moatükunhi ranana Kraisiindi-mayo fi-hoeari kefe tirihefe hohoanimo hond-ane. ¹² Se hundürayei ana, se Kraisi-babidi hifambe masamboerei nahurai-ane, asu se ai-babidi botimehindhi. Se Godindi nginindi Sisasimbo botimariri ranahambo anihondumbo-marhinda ranimbo God ai siheimbo botimareandüri.

¹³ Horombo ana se moaruwai hohoanimo süngumarühi hei. Raniyei asu se yaboateihündi hohoanimo ra moai raguanambo-rhindhi, nga asu ranai siheimbo hifokoa-mareandürü noumehindhi. Nga asu siheimbo God ai ahandi hipoambona Kraisiindifihahi yangiri niŋgombo hohoanimo ranambo botireandüri pamareandüri. Raniyu asu ai rani-simboani sihei moaruwai hohoanimo mamarondürü ra raguanambo-mareandüri. ¹⁴ Raniyo munguambo ahinümbi hohoanimo ranai

sihëfimbo pap+hoaf+reamuni mbura sihefi moaruwai hohoanimo ra weindahimareandi. N+ne hohoanimo moaruwai ratüpuriyefi mar+hundi ranana pap+hoafi sürü pefe sihefewa engoro, nga asu God ai rani+moatükun+ ra n+im+ keimbi kar+he-ndeimb+fihi pare tikoramündühi munju moendimareandi. ¹⁵ Ranyu God ai moaruwai nendi, asu ngin+ndi bogor+imboyafu-ndeimbi hifinambo-mareapuri. N+im+ keimbi kar+hendeimb+fihi God ai munjuambo nindou-yafe h+imboahü nafuimayu Kraisi ai ahamumbo ngasündi-mareapura asu ai ngin+ndi+koate-memo.

Sihiri Kraisi-babidi yifimayefi

¹⁶ Ranimbo-hündamboane nindou ngorü ai ngiri+ siheimbo pap+hoaf+ndandüri sesi sesi, hoe sim+ndi, adükar+ rotumbo si asu simbori+ amoamofih+ rotumbo asu moani ngoafimbo n+marimbo si ahinümbi ranimbo. ¹⁷ Horombo ahinümbi hohoanimo ranana nini+moatükun+yo süngunambo tükufemboayo ranahambo sisami nahurai-ane, nga haponda Kraisi-ani ai an+hondü ham+ndi+ hondayu. ¹⁸ Se h+bad+hümbonindou mam+ ai siheimbo pap+hoaf+ndandüran+ animbo se ngiri+ God+ndi+ takini+ ndahümündi. Ai tikarehaya ahei ndüri+ hifinambo-mareandi, nga asu sünambeah+ndi+ nendi+ ranaheimbo adükar-anei sei hehi ahei ngusüfo ranaheimbo parihi ar+hündi+ rani+ hohoanimo ranahambo h+hifi+ h+hifi+yei ar+hündi+. Nindou ranai nini+moatükun+ yafogoad+nambo nahurai hoer+hi hehi ranahambo af+ndi+ wataporimbo-ar+hündi+ aheihor+ ndüreimb-ane fi ase. Nga ai nindou-yafe hohoanimo yangiri+ süngur+hindühi+ f+fir+hundeimb-ane fi ase. ¹⁹ Rananei asu nindou ranai Kraisi m+biro hondü ranahambo moai ndorihi k+k+h+i+r+hom+ndei. Kraisi+ndi+ nendi+ ai ahandi+ fi-ane asu Kraisi ai mandühar+ fisafi+ ranai türe-türe ra haya fi af+ndi+ tükefeyo God ai ramareandambo wambo.

²⁰⁻²¹ Seana Kraisi-babidi yifi+yei mbur+hü asu rani+simboani hifi+ ndan+hündi hohoanimo moaruwai ra ndeara hin+ngi+mar+hind-ane. Nga asu n+imboeyei haponda se nindou hifi+ ndan+hündambo hahabudi ar+hündi+ nahurai tükehinda? Asu n+imboeyei se munjuambo hifin+ndi+ hohoanimo ndahurai mengoro rani+hoarehi+ animboei+ ra sapo yare hoaf+yowohüya, 'Rani+moatükun+ ra refepoani+, rani+moatükun+ ra sesipoani+, rani+ moatükun+ ra sünd+fepoani+', yaho arandi+. ²² Se munju moatükun+ ra rand+hinda moend+ndimboe. Nindou aiyomo rani+ hohoanimo ra moani+ ahamundi+ hohoanimonambo yangiri+ hohoanimoyomo houmbo sihefimbo yamundi+marümun+. ²³ An+hond-ane, rani+ hohoanimo rani+ramuni+ sihefimbo ngin+ndi+ hohoanimo bot+reamunan+ asu sihiri+ sünambeah+ndi+ nendambo d+id+bafi-yahundühi+ sihefi+ hohoanimo ranahambo hifinambo-reamunühi+ asu sihefi+ fi ranahambo asübusi+ semuni+ marandi+. Ranimboyo asu sihefi+ h+imboahü ana rani+moatükun+ ra ai aboed+ mbumundi+ ham+ndi+ h+imbomayo. Nga asu rani+moatükun+ ranana moaruwai hohoanimo sihefi+ ngusüfoambe botife ranahambo ngiri+ hifinambo-ndeandi, nga wani+.

3

God ai Kraisi-babidi botimareamuni

¹ God ai Kraisi-babidi sihefimbo bot+reamunimboani. Ranimbo-hündambo-animbo asu nini+moatükun+ hohoanimo n+moamo sünambe engoro ranahambo yangiri+ hohoanimondei. N+moamo rani+hü ana Kraisi ai munjuambo moatükun+ ranahambo bogor+imbofi God+ndi+ wari+ hondüni+ n+marümboni+. ² Munjuambo si aho ra se sünambeah+ndi+ moatükunimbo yangiri+animbo hohoanimo pand+hindi+, nga hifin+ndi+ moatükun+ rani+yopoani+. ³ Seana Kraisi-babidi yifi+mayeri, ranimbo-wambo asu sihefi+ koadürü yangiri+ n+ngombo hohoanimo ranai-ana d+ibo mbengori+ Kraisi-d+ibo God+ndi+ fikimi+, nga awi moai weindah+ yangoro. ⁴ Kraisi-ana sihefi+ yangiri+ n+ngombo

hohoanimo ranahambo nımındıhani. Süngunambo ai weindahı tüküfiyu-ambe-anımbo asu se ai-babıdı Godındı ngınındı hımboamupuımbo-randeımbı engoro ra ndahümüندی hehimbo ranıhü weindahı tükündahımboyei.

Se simborı hohoanimo sahümüندی-mboanei

⁵ Ranımboane se sıhei hohoanimoambe hıfı ndanıhündambo hohoanimo amarondürı ra raguanambo-ndıhindı. Ro hoafehandürı moaruwai hohoanimo nda ndahurai-ane: Nımorehı sısıhımo hohoanimo, nindowenihi bırabırı hohoanimo, ngusüfo botıreandeımbı moaruwai hohoanimo asu nındou ngoründı napo hohoanıfe hohoanimo. Hohoanıfe hohoanimo ranana tıkai godımbo süngufe hohoanimoane. ⁶ Nındou düdi ai Godındı hoafı hımborıkoate ranı-moatükunı hohoanimo süngüareandı ana, asu God ai nındou ranahambo ngınındındürühi moaruwaimbo-ndırümbui. ⁷ Horombo se-amboanı nındou ranı-babıdı nımboeimbo muıguambo moaruwai hohoanimo ra süngumarıhünd-ane. ⁸ Nga haponda se hohoanimo nda muıguambo hınıngındıhindı: Ngınındı hohoanimo, watıkoafı hohoanimo, nındou ngorümbı moaruwaimbofe hohoanimo, amonıonı hoafı, muıguambo moaruwai hoafı ranana se muıgu hınıngındıhindı. ⁹ Se mamamı simborı tıkai hoafürı-ndeımboyei sapo ndeara yaboateihündı moaruwai hohoanimo ra sıhei ngusüfoambe-ahındı hınıngı-rıhimboanei. ¹⁰ Nga asu hapondan-ana se simborı nındou tüküyahımboanei. God aiyu ahandıhoarı nındou simborı ra nafımarandı. Ranıyu asu ai sıheimbo hohoanimo simborı simborıreandürı hınıngıreandürı arandı se God muıguambo moatükunı nafıra-randeımbı ranahambo dıboadofe fıfırıfımbohünda. ¹¹ Ranımboane asu Godındı simborı hohoanimo süngu sıhırı ahandı hımboahü mam-aneftı. Suda asu Suda-yafe ndıfo ranı-poanımboyopoanı, nındou fı-hoarı kefe tırıhefeımbı asu nındou fı-hoarı kefe tırıhefe-koateımbı ranı-poanımboyopoanı. Ndıfo asu nımambeahındı burıyeımbı nındou, kakı semındıkoate ratüpurıyomo-rundeımbı nındou asu nındou moanı aboedı nıngomondeımbı ra ranı-poanımboyopoanı. Nga Kraıs ai yangırı adükarı moatükun-anı asu muıguambo sıhefı fıambe amarumunı.

¹² God ai sıheimbo wand-aneı yahu hınıngıma-reandür-amboanı, asu se ahandı nındoumboyahi manımboei-amboanei asu ai sıheimbo muıguambo sı ngusüfo pare-andürı arandı. Ranımboane asu se hohoanimo ndahurai ndahümüندی: Hıpoambofe hohoanimo, nındou dıdıboadıfe hohoanimo, afurıfe hohoanimo, warı hoafeandühıfe hohoanimo, simborı hoafıkoate hohoanimo. Ranı-hohoanimo ra se süngundıhi ndühündı. ¹³ Nındou ngorü ai sıheimbo moaruwaimbo-areandürı ana, asu se amboawi mbısei. Nındou ngorü ai ngorümbı moaruwaimboarırı ana, nındou ranı ngırı ahambo simborı hoafındı. Sıas Kraıs ai sıhei hohoanimo moaruwai ranahambo amboawi mehu nahurai-anımbo asu se-amboanı ranı-süngumbo nındou ranaheimbo amboawi mbısei. ¹⁴ Amurı hohoanimo muıgu ra ranahambo kapeihı ngusüfo pefırındeı. Ranane ngusüfo pefe hohoanimo ra muıguambo mamambere hınıngıreanda ngınındı anıngo.

¹⁵ Sıas Kraısındı-mayo ngusüfoambe afurıfımbı hohoanimo masemunı ranı sıhei ngusüfo ranahambo ndore hıfandımbırandür-amboane. Se fı mamı nahurai-aneı asu God ai sıheimbo afurıfe kufımbı hohoanımondeı yahuhaya mborai mehündürı. Asu se Godımbo hıhıfındıhorı ndühündı. ¹⁶ Kraısındı hoafı ra sıhei hohoanımoambe ngınındı mbımarındür-amboane. Se sıheihoarı ndondıhi fıfırındıhindühi simborı yamundıfırındeı. Se Herü Bukambeahındı herü, Sıasımbo kakısaombo herü asu Yıfıafı Aboedındı-mayo herü ra heründeihı sıhei hohoanımoambe Godımbo hıhıfındıhorı. ¹⁷ Rananımbı asu se muıgu moatükunı hoafı hoafıyeı-ane asu nıne ratüpurı ratüpurıyeı-ane ra Sıas Adükarı yıfırayu süngu ratüpurındeı. Kraıs ai sıheimbo mafarıhendürı ranımbı-hündambo se Ape Godımbo hıhıfındıhorı.

Nimorehi nindowenihí asu ahei nímorí ranaheimbo hoafi

¹⁸ Nimorehi se, síhei nindowenihí ranahamundi hoarehi nímbœi. Rani hoanimo ranane Godíndi hímbœahü abœedi hamíndayo. ¹⁹ Nindowenihí se-amboani, nimorehi síhamundi ranaheimbo ngusüfo pandundürühi sísi-koate ndowandümondürí níngomo. ²⁰ Nímorí se-amboani muŋgua moatükuní síhei boagírí ai hoafayei ahei hoarehi níboadei. God ai rani hohoanimo ranahamboani híhífi-híhífayu. ²¹ Asu afíndi se-amboani síhamundi nímorí ranaheimbo randüwuraní asu ai ngíníndi-ŋgíníndíndeihí dígorí-dígoríndahimboyei.

Ratüpuríyeyi-ríhündeimbi asu hífandu-rundeimbi-yafe hoafi

²² Ratüpuríyeyi-ríhündeimbi se síhei hífandüdüri-rundeimbi ahamundi hoafi rani-yanğírí süngundíhíndi. Se ahamundi hímbœahü yanğírí ai hoeirundühi abœed-anei mbísímonda mbísei hehi ratüpurí abœedi ratüpurí-ndeimboyei. Nğa se Adükarímbo yíhímbœndeyi-anímbo asu síhei hohoanimo ra ratüpurí abœedi ranahambo yanğírí hohoanimo pandíhíndi. ²³ Se níne ratüpurí ratüpurayeyi ra ndondíhi ratüpuríndei. Sapo se muŋgu ratüpurí ratüpurayeyi ra Adükarímbohünda ratüpurayeyi, nğa nindoweyeyopoani. ²⁴ Se fífíríhímbœanei, süngunambo ana Adükarí ai síheimbo takíní dagadürímbui. Ai níni-moatükuníyo síheimbo segudürímboayu ra napíre síhaiamboani. Se Kraisíndi ratüpuríyo-rambohünda nímbœi. Aiana síhei Adükar-ani. ²⁵ Nindow ai moaruwai hohoanimoayeyi ana, asu God ai aheimbo símborí moaruwaimbo-ndearümbui. Nğa God ai nimorehi nindowenihí-yafe hohoanimo ra mamí símogodühi yíbobore randühani.

4

¹ Ratüpurí hífandündeimbi bogorí se-amboani síhamundi ratüpuríyeyi-ríhündeimbi nindow ranaheimbo abœedi ndondüdüri híbadüdüri. Se fífírumbœanemo, Bogorí síhamundi ranai-amboani sünambe mbamarü.

² Godímbo dídíbáfífendombo hohoanimo ra se ndondíhi kíkíhíndíhümündi. Se dídíbáfífembo ra ndondíhi hohoanímondeihí Godímbo híhífíndíhorí. ³ Se yíhoefímbo kameihí Godímbo dídíbáfí-ndahindowani asu ai yíhoefímbo nafí nafuinduaní ro Kraisíndi hoafi weindahí bokaríndi-hehumboane. Hoafi ranahandamboyo wambo karabusambe híniŋgíma-ríhíndírí. ⁴ Se dídíbáfí-ndahíndan-anímbo asu ro Sísasíndi-mayo hoafi ra ndondíhe türíboadíhe hoafíndahaní weindahí tükümbífeyo-wamboane God ai ranahambo hohoanimoayu süngu. ⁵ Se nindow Godímbo süngufekoate-yeyimbi babídi nímbœimbo ndondíhi hohoanímondeihí abœedi hoanimo süngundíhíndi ahei hímbœahü. Se muŋguambo sí híbadíhündühi Kraisíndi hohoanimo nafuindahüdüri. ⁶ Muŋguambo sí se abœedi hoafi yanğírí hoafíndei. Yahurai hoafi ranímboanei nindow ai hímborímbo yífirayeyi. Rananímbo se nindow-yafe düdufe hoafi ra símborí hoafímbo wudíndíhi fífíríndíhi hoafíndeimboyei.

Por ai Tikikus Onesimusímbo Korosinambo koamaríhepírí

⁷ Tikikus ai síheimbo muŋgua ratüpurí ro ratüpurímayahí ranahambo hoafíndüdüri-imbui. Nindow ndanana abœedi aníhondümbœ Adükaríndi ratüpurí ratüpuríyu-randeimbi-ani asu ro-díbo síhefí ratüpuríyeyi-ríhündeimbi wandaf-ani. ⁸ Ranímboanahí ro ahambo síheimbo sowana koararíhehíní, ai síní ro níne ratüpurí ratüpurayeyi ranímbo hoafíyo-ndürímbohünda. Ranínambo síhei ngusüfo ngíníndamíndi-ndürímboe. ⁹ Onesimus amboani ai-díbo koararíhehíní. Ai sehünd-ani asu síhefí abœedi hamíndi wandaf-ani. Ai-anímbo síheimbo níne-moatükuní ndaníhü tüküfe arandí ranahambo wataporímbo-ndínarümboayafaní.

Por ai Korosímbo karíhasíhandürí ehündürí

¹⁰ Aristarkus ro-dibo karabusambe anungu ai-amboani sheimbo hihifaranduri. Mak, Barnabasindi asandi, ranai-amboani sheimbo hihifaranduri. Ai sheimbo sowana duwanani ana, ahambo se ndahorimindei sapo ro sheimbo hoafimayahanduri ranimbohunda. ¹¹ Sisas Sastus sahundo-rhundeimb+ ai-amboani sheimbo hihifaranduri. Ai yangiri Sudahund-anemo ro-babidi God nginindi hifandarandi ranahambo ratupurimayefi. Aiyomo wambo aboedi hamindi mafarihoundiri. ¹² Epafras sehundi ai Sisas Kraisindi ratupuriyu-randeimbani sheimbo hihifaranduri. Munguambo si aho ra aiani sheimbo nginindi nungumbo sheimbohunda Godimbo didibafifi arandi. Ai sheimboya, nindou hondu nimboeimbo shei hohoanimo ranai God hohoanimoayu ra fifirihinduhi nginindi mbiniboadeia yahuhayamboani Godimbo didibafifi arandi. ¹³ Ro yarthe sheimbo hoafayahanduri, Raodisia-hundi, Hiroporisi-hundi ai sheimbo farifehendurimbohunda afindi ratupuri tihirifoyei arihundi. ¹⁴ Ruk yihoe fi dokta asu Dimas ai-amboani sheimbo hihifarinanduri. ¹⁵ Wand+ hihifi hoafi nda se wandafi mam+ Raodisia adukar+ ngoafihu amarei aheimbo hoafindahundur+. Nimfa asu Kraisindi nendi ahandi worambe fandihi-rhundeimb+ ranaheimbo yihoe fi-mayo hifi fi hoafi nda hoafindahundur+.

¹⁶ Pas nda se hoeindih+ mbundihumbo-animbo asu nindou Raodisia ngoafihu amarei aheimbo sowana koandihinda ai-amboani hoeimbirihind-amboane. Asu se-amboani wand+ mayo pas Raodisia-hundambo koamarithehandi ra hoeindihindi.

¹⁷ Nga asu se Arkipusimbo randih+ hoafindahundowohu animboya, 'Sapo ratupuri Adukarindi-mayo masowandifi ranahambo se hibadambo animbo ndondo ratupurindafi,' mbisahundo.

¹⁸ Ro Por-anahi wand+ warinambo sheimbo hihifi hoafi nda suru paparihandi. Se wambo hohoanimo-ndahunduri, nga ro karabusambe-anahi animboahi. Nga Godindi moani hipoambofe hohoanimo ra sheimbo sowahi mbeyangoro-wamboane, nga karihasihanduri.

1 Tesaronaika

Pas mamî Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papîmarandî

¹ Ro Por, Sairas, Timoti-aneftî, Kraisîndî nendî Tesaronaikahü amarei sîheimbo pas nda sürü paparîhundî. Se Ape God asu Adükari Sisas Krais-yafand-aneî. God ai sîheimbo hîpoambo-reandürühi, afurîfe hohoanîmo mbîsagadür-amboane.

² Munguambo si sîheimbohündambo Godîmbo dîdîbafî-yahundürühi hîhîfî-rîhurühanefî. ³ Se anîhondümborîhindühi aboedî ratüpurî ratüpurîyeyîhi, ngusüfo parîhindühi tîñîrîfoyeyîhi, asu Adükari Sisas Krais ai kosomboayu ranîmbo hîmboyeyîhi ngîñîndî nîmboei arîhundî. Ranîmbo ro hohoanîmoyefühi, nîmbî-nîmbîsi sîheimbohündambo sîhefî Ape Godîmbo hîhîfîrîhurühi dîdîbafîyefî arîhundî. ⁴⁻⁵ Wandafî mamî, yîhoefî hoafî aboedî nda hoafî yangîrîyopoanî sîheimbo tükefeyo, nga ngîñîndînambo tüküme Feyo-ane. Yîfiyfî Aboedî ai mafarîhemuna aboedî hoafî ra hoafîmayefî, asu ranîmboane se ngîñîndî anîhondümborîmarîhindî. God ai sîheimbo ngusüfo pareandürühi, ahandîhoarî sîheimbo kamafoareandürî, ra ro yarîhu fîfîrîhu mburîhu hîhîfarîhurî. Sîhei mbüsumo nîmboefombo sîheimbo fehefe-ndürîmbohünda hohoanîmomayefî, ra se fîfîrîhindî. ⁶ Se Godîndî hoafî masahümündia hohoanîmo afîndî tüküme Feyondürîsî, nga Yîfiyfî Aboedî ai mafarîhendüra hîhîfî-hîhîfîmayeyî. Se yîhoefî hohoanîmo asu Adükarîndî hohoanîmo ra dîboadorîhi süngurîhi marîhundî. ⁷ Ranîyo asu se Masedonia hîfîhündî, Akaia hîfîhündî anîhondümborîhindeimbî ranaheimbo aboedî hohoanîmo nafuimehündüra asu ai ranî-süngumarîhindî. ⁸ Sehündî Adükarîndî hoafî ra fufunayomo rahurai maho. Masedonia Akaia hîfî yangîrîyopoanî, nga mungu hîfî se Godîmbo anîhondümborîmarîhorî hoafî ra maho. Ranane asu ro asükaindefî ranîmbo ngîrî aheimbo hoafîndefî. ⁹ Nga aheihoarî ranahambo fîfîrîhindühi hoafîyeyî arîhundî nahurai: Ro sîheimbo sowana tüküme hunda Godîndî hoafî sahümündi hehi, tîkai god hîñîngîrîhi hehi, anîhondü God ai yangîrî nüngumbî ranahambo süngumarîhindî ranîmbo wataporîyeyî arîhundî. ¹⁰ Asu God ranani ai ahandî nîmorî Sisas yîfîhündî botîmarîrî sünambeahîndî kosomboayu ranîmbo se hîfandarîhorî. Sisas ai Godîndî hürütümbî yîbobofe si ra tükündîfemboe sîhefîmbo ranambeahîndî aboedambo-reamunî arandî.

2

Por ai Tesaronaikahü ratüpurîmayu ranahambo hoafîmayu

¹ Wandafî mamî, horombo ro sîheimbo sowanambo masînefî rasîmboanî yîhoefî ratüpurî moai moanî tüküfeyo, nga ra se fîfîrîhindî. ² Horombo Firipai ngoafîhü yîhoefîmbo moaruwaimbo-rîhimunühi asu yîhoefîmbo amoanîngümbî hoafî hoafîmayeyî, ra se fîfîrîhindî. Asu bîdîfîrî ai yîhoefîmbo gümarîhimunîsî, nga ro Godîmbo anîhondümborîhurühi, yîhîmbokoate aboedî hoafî sîheimbo bokamarî-hehundürî. ³ Sîheimbo moai mamîkarambo hoafî hoafîyahundürî, asu moai moaruwai hohoanîmoyefühi wosîhoaforî hoafîyahundürî, nga wanî. ⁴ Nga God ai yîhoefîmbo yare hoeireamuna mayoa aboed-anemo yahuhaya, ranîmbo yîhoefîmbo anîhondümborîreamunühi aboedî hoafî hoafîmbo ratüpurî ra masemunî. Asu nindou yîhoefîmbo siao-mbeyahümünambo sefî hohumbo-yefîpoanî aboedî hoafî hoafayefî, nga God ai siaombüfiyuwa sefî hohumboanefî hoafîyefî arîhundî. God-anî ahandîhoarî yîhoefî ngusüfo yare hore arandî. ⁵ Asu yîhoefî hoafî ra ngorü-süngufe hoafîyo, ngorü-süngufe hoafîyo-ramboyefîpoanî, se ra fîfîrîhindî. Asu ro yîhoefî hohoanî hohoanîmo ra gabudîhundühi moai hoafîyefî, nga God ai ranîmbo

fifireandi. ⁶ Nindou bidifiri asu se, yihoefimbo aboedi mbumund-anemo mbiseiya sefi hohumbo-yefipoani, nga wani.

Ro Kraisindi hoafi sahumndefi hefi-rihundeimb-anefti, nga se yihoefimbo afar+hehimuni ra aboed-anesi. ⁷ Nga se-babidi mamarefi ra wari hoafendühi diboado-mar+hündüri, hondü ai nimorimbo diboado-ar+hündüri nou. ⁸ Ro siheimbo afindimbo ngusüfo par+hündürühi aboedi hoafi hoafiyondürimbo hihifi-hihifimayefi. Raniyangiriyopoani, nga fehefe-ndürimbohündambo amboani hohoanimomayefi. Sapo se ngunindi hondü-mayeiambo. ⁹ Wandafi mamü, ro afindi tñirifomayefi ra se fifirihindi. Siheimbo aboedi hoafi bokari-hehundürühi se yihoefimbo sesimbuimbi saimbo ra tñirifo-ndahimboyei sefi hohu ranimboyefi asu nimbini-nimbisi afindi tñirifomayefi yihoeftihoari fehefemböhünda.

¹⁰ Horombo anihondumbo-rihindeimbi babidi nimboefambe, ro moai moaruwai hohoanimo süngur+hündü, nga mbumundi hohoanimo süngur+hu mar+hündü rananefti hütikoate-ayefi. Ranimbo se Godimbo fifirihori. ¹¹ Afindi ai ahandi nimori didiboadoariri nou-ane, ro siheimbo mamami rar+hündüri mar+hündü, ra se fifirihindi. ¹² Ro sihei ngusüfoambe kikimifoari-hündürühi, ngusüfoambe botir+hündürühi hütihoeftimehundüri. Nga se Godindi hoafi süngundihindani, God ai siheimbo aboed-anei mbüsündüra sefi hohumboanefti hoafi ra hoafimehundüri. Nga God-ani siheimbo ahandi simbamindi hamindi nginindi hifandirand-ambe kefoefemböhündambo kamafoareandüri.

Ai Godimbo anihondumbo-rihindühi taborihehi ni-boadei arihündü

¹³ Ro horombo Godindi hoafi hoafimayefa se nindou-yafe hoafi yangiriyoy, nga Godindi-mayo hoaf-ane sei hehi masahümündi ranimbo ro muñguambo si Godimbo hihifirihuri ar+hündü. Nga anihond-ane, hoafi ra Godindi hoaf-ane. Se anihondumbo-rihindeimbi hoafi ra sihei ngusüfoambe amarondürü ranai nginindi ratüpuriyo arandi. ¹⁴ Wandafi mamü, Godindi nendi Sudia hifihü amarei se ahei hohoanimo süngur+hi ar+hündü. Nga sihei ngoafihündü siheimbo moaruwaimbo-mar+hündüri, Sudahündü ai aheimbo moaruwaimbo-mar+hündüri nou. ¹⁵ Sudahündü ai Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu Adükari Sisas ahamumbo hifokoa-mar+hipuri, asu yihoefimbo hemafoar+himuni. Raniyu God ai aheimbo nginindimarandüra asu ai nindou muñguambo hürütar+hündüri. ¹⁶ God ai Suda-yafe ndifombo aboedambo-fendürimbo moei ase i ranimboane asu ai yihoefimbo Godindi hoafi bokari-hefendürimbo gümar+himuni. Raninambo ahei moaruwai hohoanimo afindi tüküme feyowa haponda Godindi hürütü ranaheimbo tüküfendürimboane.

Por ai Tesaronaikahündü ndüfosimbo asükai hihirife hombo mehu

¹⁷ Wandafi mamü, Suda ai gümar+himuna asu moai akidou gabusümo se-babidi nimarefi, nga siheimbo afindi hohoanimoayefi. Yihoefti ngusüfo ana se-babidimboane, nga roana fi safi yangir-anefti. Raniyo asu siheimbo hohoanimoayefühi ninin-nafindahu ngefü hoeindihündüri sefi hohu hütihütia yefi. ¹⁸ Siheimbo sowanambo ndüfosimbo hihirife hombo masefi, nga Por ro yimbumbo-mbaiyahiyoy, ngimimbo-mbaiyahiyoy siheimbo sowana sinimbo masahi, nga Satan ai yihoefimbo gümareamuni. ¹⁹ Adükari Sisas ai kuduani, rasimboani ninimoatükunimbo anihondumbo-ndihündühi hihirife mandihündü? Se ro-babidi nimarefambe ra. Dabohündambo hihifihihifimandefa? Siheimbohündambo. Yihoefti ratüpuri ra aboed-ane nafuimbohündü ro aboedi ninimoatükunimbo mandahumindefa? Siheimbo. ²⁰ Nga siheimbohündambo hihifihihifiyefi asu ndürimb-anefti.

3

Por ai Timotimbo koamar+heira hu ahei ngusüfo kikimi-mafoareandüri

1-2 Asu siheimbo afindi hohoanimo yefühi shei hoafi fifirifembo-hündambo ngiri gedühi hamindi hibadihundi, nga ro yimbu Atens ngoafihü nimarimbo sehühi, Timoti siheimbo sowana koarifehiyuan hombo masehi. Timoti ai shefi wandaf-ani, asu ai Kraisindi hoafi aboedi hoafiyu randühi, Godindi ratüpuriyu-randeimb-ani. Siheimbo kikimifoe-fendürühi, asu nginemindi-ndürimbo koamarhehora masünu. ³ Tiñirifo siheimbo tükündifewani se ngiri kikirifindei, nga se sheihoari fifirihindi God ai shefimbo tiñirifo ra yifrimayu süngumbo. ⁴ Yini, horombo ro se-babidi nimboefambe yarihu hoafiyahu-ndürahiya, 'Shefimbo tiñirifo tükündifemboe,' masefi ra tüküme feyo. ⁵ Rani süngumboyo asu ro moai gedühi hifandihandi, nga asu Timoti koamarhehina masünu ra ro shei anihondümbofe fifirife-ndürimbohündambo. Sisihimonde hoeire-randeimbi ai siheimbo sisihimonde hoeindeandürani asu yhoefi ratüpuru shei mbusümo ra wanindimboe sefi hohu moei-asefi.

Timoti ai Kraisindi nendi Tesaronaika ngoafihü aboed-anei mehua Por ai hihifi-hihifimayu

⁶ Nga haponda Timoti ai hihirifi sünumboani siheimbo sowahididi raniyu ai se anihondümborhi asu ngusüfo parhi arihündi ranahambo hoafi semündü masünu. Ai yare hoafiyuhü yahuya, muñguambo si se yhoefimbo hohoanimo yehi yhoefimbo hoeifembo afindi hohoanimomayei ro siheimbo ramehundü nou. ⁷ Wandafi mamü, moaruwai moatükuni asu tiñirifo yhoefimbo tüküme feyo, nga se aboedi anihondümbo-marihindi ra ro himboriyeifühi rani hoafi yhoefimbo kikimimafoareamuni. ⁸ Nga se Adükari-babidi nginindi maniboadei ranimboane asu ro aboedi safi amarefi. ⁹ Shefi Godindi himboahü siheimbohündambo afindi hihifi-hihifarihündüri ranimboanefi asu hihifi-hihifi ranahambo ro Godimbo afindimbo hihifi-marihuri. ¹⁰ Nimbini-nimbisi siheimbo hoeifembohündambo Godimbo didibafiyahu arihündi. Asu shei anihondümbofe ra mbonimbo-ndihümündiani, ro ranimbohünda fandihuhu-ndürimboyefi.

Por ai aheimbo sowana hombo ahafanimbo fehefepiri-mbohünda Godimbo didibafimefiyu

¹¹ Shefi Ape asu God ahandihoari shefi Adükari Sisas ai siheimbo sowana nafi ndondineamunani digimboane. ¹² Asu Adükari ai siheimbo fandihendürani shei ngusüfo pefe hohoanimo adükari mbihowamboane. Ranimboane asu se apodoho-apodoho asu muñguambo nindou aheimbo afindi ngusüfo pandihündüri ndühündi, ro siheimbo ngusüfo pararihündüri nou. ¹³ Rananimbo ai shei ngusüfoambe kikimi-mbifoareandür-amboane asu süngunambo-animbo shefi Adükari Sisas ahandi nendi-babidi kuduani, rasimboani se shefi Ape Godindi himboahü sürühehindeimbi hütikoate ni-boadeimboyei.

4

Hohoanimo God ai yifrayu ra süngundhi ndühündi

¹ Wandafi mamü, hohoanimo God ai yifrayu ra siheimbo yamundi-marihündüri asu se ra süngurihi arihündi. Adükari Sisasindi süngu siheimbo nginemindürimbo se hohoanimo aboedi safi rani-süngundhi ngei asefi. ² Sisasindi dibafi hoafi ro horombo siheimbo hoafimayefi ra se fifirarihindi.

³ God ai yare hohoanimo yuhü, se diboadondiheni ni-boadeimbo, nimorehi sisihimo, animindihoandi birabiri, rani hohoanimo hiningndihi hehi ni-boadei, mehu. ⁴ Se mamamü nindou muñguambo ai nimorehühi-ndafundühi, nimorehimbo aboedi hohoanimo-ndimondürühi diboadondüwuri. ⁵ Nindou Godimbo fifirifekoate-yeyimbi, Suda-yafe ndifo ai nimorehimbo ngusüfoambe hohoanirundürühi

nimorehi sishimoyomo marundi. Nga se ahamundi hohoanimo rasungundu hohoanimondimboemo. ⁶ Se wandafi mamimbo moaruwaimbo-ndupurühi ahamundi nimorehi sishimo-ndumboemo. Nga nindou ai rawareandi ana, God ai ahambo simbori tinirifo dagadombui. Nga horombo sheimbo ranahambo ro ahini hoafimehunduri. ⁷ Nga God ai moaruwai hohoanimo sungufembo yahumboyupoani shefimbo hoafimemuni, nga sürühoeimbi hohoanimo sungufembo yahumboyu hoafimemuni. ⁸ Ranimboane asu nindou ai hoafi ranahambo daboadanambo-ndihindani, nindoumboyopoani, nga God Yifiafi Aboedi sai-randeimbimbo anihori daboadanambo-arihori.

⁹ Wandafi mamimbo ngusüfo pefe hohoanimo ranana ro ngiri sheimbo pas ndanambe sürü papindihundi. Sapo God ai sheimbo hohoanimo ra yamundi-mareanduri. ¹⁰ Yini, Masedonia hifi munguambo, apodoho mam ranihu munguambo se ngusüfo pandihinduri. Nga wandafi, se yandhi sungundhi ngei sefi hohumboanefi ro sheimbo huti-hutiayefi. ¹¹ Se yandhi diboadondhi hohoanimondeih, afufuriboadhi hohoanimondeih, sheihoarimbo yangiri diboadondhi hbadihundi. Moani nimateimboyei, nga yimbokoari warinambo ratupurindei, horombo sheimbo yarihu hoafimehunduri nou. ¹² Ranimbo se ngiri ngoründifihi kündarei. Ranimboane asu Godindi hoafi sungufekoate-yeimbi ranai yandhi hondihindurani, sheimbo ahinindeimboyei.

Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi yifihündi botife aheimbo hoaf-ane nda

¹³ Wandafi mam, Godindi hoafi sungurihindeimbi yifisafimayei ranimbo fifirimbirihindi sefi hohumboanefi. Se ranaheimbo afindi hohoanimo-ndeimboyei nindou ai anihondumbofe-koate ramehindi nou. ¹⁴ Nga Sisas yifyu mbura, asukai botimefiyu ra anihondumbo-arihundi. Ranimboane asu ndan-amboani anihondumbo-arihundi. Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi yifimayei ra God ai aheimbo ndemündünduri haya, Sisas-babidimbo kodeimboyei.

¹⁵ Nga Adükariindi-mayo hoafi sheimbo hoafayefinduri ra ndahurai-ane: Adükari ai asukai kuduani, yangiri aniboadefi shiri Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi yifimayei ranaheimbo ngiri ngasündihunduri hohu gagifi, nga wani. ¹⁶ Nga rani-sih Adükari ai ahandihoari sünü hinnginde haya kudumbui. Rasimboan-animbo ai pukuna hoafinduan, sunambeahindi nendi bogori ai mnginduan, asu Godindi fufun ai hoafindimboe. Nga Sisasimbo anihondumbo-rihindeimbi horombo yifimayei ranai boatei botindahimboyei. ¹⁷ Nga sunguni shiri yangiri aniboadefi ai-babidi Godindi nginindinambo sunambe mamambe-ndeamuni hayambo-animbo, Adükari babidi mamuhindahu, asu koadürumbo-koadürumbo ai-babidimbo nimateimboyefi. ¹⁸ Nga hoafi raninambo ngusüfoambe kikiimi-foefirindei.

5

Adükari ai kudumbui ranimbo-hündambo shiri diboadondihelu nimatefomboane

¹ Wandafi mam, nini-sihyo nini-simboaniyo rani-moatükuni tükündifemboe ranahambo ro ngiri sheimbo hoafi sürü papindihundi. ² Shiri ngiri rani-simboani fifindihundi. Nga Adükari ai kusü simboani ra moani nimai tükündifemboe, nimboambo hühühün nendi tükayafundi nou, se sheihoari ranahambo aboedi fifirihindi. ³ Nindou ai hoafindeihya, 'Aboedi hoafühane,' asu 'Hapoana aboedi amarefi,' rambiseiani, rani-simboan-animbo moaruwai moatükuni aheimbo moaruwaimbo-ndearümboe, nimorehi ai niori wakemndimbo nimai tangfüri arandi nou. Nga ai ngiri ranahambo taborindi-hehindühi bündahindi.

⁴ Nga wandafi mamî, seana nimbokoanî moai nîmarei, nga ranimboanîmbo Sisas kusû simboanî se ngîrî hepûnîndahindî hûmbuhûnî nendî tüküfewanî nindou ai hepûnehindî nou. ⁵ Nga se ra muŋgu nimbokoanî hahabudei-rîhûndeimbî-yeipoanî, nga sirîhû hahabudei-rîhûndeimbî-aneî. ⁶ Ranimboane sîhîrî ngîrî apoefî bodîmondî ai rawehindî nou, nga sîhîrî ana hîbadîhundûhî muŋgu ranahambo dîboadondîhu hohoanîmo-ndefomboane. ⁷ Nga yapombohîmbombû ai nîmboambo apoehaneî asu sîmîndei-rîhûndeimbî ai nîmboambo sîmîndei hehi afîndî-afîndîyei rîhûndûhaneî. ⁸ Sîhîrî sirîhûdîdî nindou-aneî, ranimboane asu sirîhû hahabodefûhî dîboadondîhu hîbadîndî-humboane. Sîhîrî anîhondûmbo ngusûfo pefe hohoanîmo ra güdîhumboane nîmînehoarî agüdundî nou. God ai sîhefîmbo aboedambofe-munîmboayu rasîmboan-anîmbo ranîmbo hîmbondefomboane, rananîmbo randîhundani, sîhefîmbo ngosanîgonî-ndîmboe kapa at ngînîndî ami yîfiarîmbohûnda kîkafoarundî nou. ⁹ God ai sîhefîmbo ngînîndîyimunîmbo moai kafaoreamunî, nga wanî. Nga sîhefîmbo ana sîhefî Adûkarî Sisas Kraîs aboedambofe-munîmbohûndambo kamafoareamun-ane. ¹⁰ Sisas ai sîhefîmbo fehefe-munîmbohûndambo yîfîmayu. Rananîmbo asu sîhîrî yangîrî nîboadefûhîyo asu yîfîndefûhîyo ai-babîdî nîmboemboyeî. ¹¹ Ranîmboane asu se sîheihoarî sîmborî kîkîmîfoe-fîrîndeihi, aboedî hoafînambo fehefîrîndei, ra se rawarîhindî nou.

Bîdîfîranîmbo Hoafî

¹² Wandafi mamî, ro hoafî nda hoafehundûrî, nindou ai se-babîdî Godîndî ratûpurî ratûpurîyomo-rundeimbî ranahamumbo dîboadondîhipurî. Ai sîheimbo hîfandîmbohûndambo Adûkarî ai kamafoareapura, sîheimbo aboedî hohoanîmo süŋgufembo hoafîyomondûrî arundî. ¹³ Ahamundî ratûpurîmbo hohoanîmondeihî, se ahînîndeihi hohoanîmondahûpurî. Se wandafi mamî-babîdî sîmborî-sîmborî wudîndei.

¹⁴ Wandafi mamî, ro sîheimbo hoafehundûrî nda, nindou ai yiboaruko-yiboarukondeianî, aheimbo ahînî hoafîndahûndûrî. Nindou ahînîyei-rîhûndeimbî kîkîmîboadîhindûrî. Nindou ai Godîndî hoafî akîdou yangîrî süŋgundîhindani ranahamumbo fandîhehindûrî asu nindou muŋguambo warî hoafendûhîndî-hindûrî. ¹⁵ Se hîbadîhûndî nindou bîdîfîrî ai sîheimbo moaruwaimbo-ndîhindûranî, asu aheimbo sîmborî moaruwaimbo-ndîhindûrîmboyei. Nga wanî. Muŋguambo si sîheihoarî sîmborî fehefîrîndeihi, asu nindou muŋguambo fandîhehindûrî.

¹⁶ Muŋguambo si hîhîfî-hîhîfîndei ndûhûndî. ¹⁷ Muŋguambo si Godîmbo dîdîbafîndei ndûhûndî. ¹⁸ Nînî-moatükunî tükümandîfe ranahambo se Godîmbo hîhîfîndîhorî. Sapo se Sisas Kraîsînd-aneî asu God muŋgu ra refemboane mehu.

¹⁹ Se Yîfiarî Aboedî hai nou dîkîrîndîhimboyei. ²⁰ Nindou Godîndî-mayo hoafî hoafîndei, se hoafî ranahambo moanane mbîsemboyei. ²¹ Nga muŋgu-moatükunî ra randîhi hoeindîhinda aboedîndoanî ana, ranahambo kîkîhî-safîndîhûmündî. ²² Nga moaruwaindoanî ana, ranahambo bûndahindî.

²³ God ai afurîfe hohoanîmo ra nîmîndîhani. Ai ahandîhoarî sîheimbo muŋgunambo dîdîboado-mbîreandûr-amboane asu se sürûhehindeimbî nîmboeimboyei. Nga sîhei ngusûfo, yîfiarî, fî ra hîfandîmbîrand-amboane rananîmbo asu sîhefî Adûkarî Sisas Kraîs kudianî, se hûtîpoanî, nga aboedî mbumündî hamîndî nîmboeimboyei aseî. ²⁴ Nga God ai randeambui nîmboe sapo ai anîhondûmbo mamani sîheimbo wand-aneî mehûndûrî.

²⁵ Wandafi mamî, se yîhoefîmbo-hûndambo Godîmbo dîdîbafîndei. ²⁶ Se apodoho-apodoho muŋguambo se yîhoefîmbo-hûndambo karîhasîhandûrî mbîsei. ²⁷ Adûkarîndî ngînîndî süŋgu ro hoafehandûrî nda: Se pas nda muŋguambo apodoho-apodohombo hoeindîhi hehi hoafîndei.

²⁸ Sîhefî Adûkarî Sisas Kraîs sîheimbo hîpoambo-mbîreandûr-amboane.

2 Tesaronaika

Pas yimbu Por ai Tesaronaika-hündambo sürü papimarandi

¹ Por, Sairas, Timoti, ro pas nda Kraisiñdi nendi Tesaronaika-hündi siheimbo sürü paparhundü. Se sihefi Ape God asu Adükari Sisas Kraisi-yafand-anei. ² Ape God asu Adükari Sisas Kraisi ai moani hiipoambo-mbirineandür-amboane asu se ngusüfoambe afundihi kündühi ni mandei.

Por ai Godimbo hihifarüri

³ Wandafi mamü, muñguambo si siheimbohündambo Godimbo hihifindihuri ndihumboyefi. Ra aboed-ane, nimboe sapo sihei anihondümbofo hohoanimo adükari tükufe arandi asu siheihoari simbori hiipoambofiriyehi hei asu rani hohoanimo afindi tükufe arandi. ⁴ Ranahambohünda ngörü ngoafi, ngörü ngoafi Kraisiñdi nendi siheimbo aboed-anei ase. Sihei hürütümbi moaruwaimbo-marhindüra siheimbo tñirifo tüküme feyo. Nga se ranahambo moanane sei hehi Godimbo anihondümbo-rhindühi nginindi aniboadei. Ranahambo ro Kraisiñdi nendambo siheimbo hoafiyahundüri arihundi.

God ai sihefimbo mbumundi hohoanimo süngu yiboboreandühani

⁵ God ai ahandi mbumundi yibobofe hohoanimo ndahurai nafuiaramuni. Se God nginindi hifandirandi ranahambo ratüpuriyei arihündi ranimboane asu nindou ai siheimbo moaruwaimbo-marhindüri. Asu rananimbo God ai siheimbo ahandi nginindi hifandirandi ranambe ningombo ra nafindamündi-ndürimbui. ⁶ Nindou siheimbo moaruwaimbo-marhindüri ranaheimbo God ai mbumundi hohoanimo süngundeandühi simbori moaruwaimbo-ndearümbui. ⁷ Se tñirifo masahümündi ra God ai moendi mbunda asu siheimbo ai-babidi aboedi nimarimbohünda fanditherümbui. Adükari Sisas ai hai kameihü ahandi sunambeahindi nendi nginindi-babidimbo sünü hinnginde weindahi kuduani rasimboani God ai fandihemunümbui. ⁸ Nindou ai Godimbo fifirifekoate-ayei asu Adükari Sisas Kraisiñdi aboedi hoafi süngufekoate-ayei ranaheimbo tñirifo dagadürimbui. ⁹ God ai aheimbo simbori moaruwaimbo-ndeirani ai Adükariñdi himboamupuimbo-randeimbi nginindikiñi ngiri ni mandei asu ai koadürümbo-koadürümbo moaruwai ni mandeimboyei. ¹⁰ Adükari Sisas ai kuduani ahandi nendi muñgu ahambo aboed-ani mbisemboyei rasimboani ra tükündifemboe. Asu muñguambo nindou ahambo anihondümbo-arihori ranai ranahambo hepünindahimboyei. Se-amboa randihimboyei anihondü hoafi siheimbo hoafimayefi ra se anihondümbo-marhindi wambo. ¹¹ Ranimbo hohoanimoyefühi siheimbohündambo Godimbo didibafiyefühi sefiya, 'Ape God, se aheimbo sihafü hohoanimo süngufembo hoafi-mayafindüri asu se diboardondowandürani rasüñgumbirihind-amboane. Aheimbo nginindi dabadüran-animbo aboedi hohoanimo ai süngufembo ase rasüñgumbirihind-amboane. Asu ai Kraisiñdi anihondümbo-rhorühi ahandi ratüpurü muñgu-mbirihind-amboane,' asefi. ¹² Rananimbo se Adükari Sisas Kraisiñdi aboed-ani mbisei, nga ai-amboa siheimbo aboed-anei mbüsümbui. God asu Sisas Kraisi siheimbo moai hiipoambo-ndineandürühi rambirineandür-amboane.

2

Godindi hohoanimo daboadanambore-randeimbi ai weindahi tükündifimbui

¹ Wandafi mamü, sihefi Adükari Sisas Kraisi asukai kudümbui asu sihefimbo ai-babidi mamambe-ndeamunimbui ranahambo ro siheimbo hoafayefi. ² Nindou ai hoafindühüya, 'Adükariñdi si tükufemboane asu Adükari ai kusümboani,' mbüsüni se

ngiri afindi hohoanimondeih, ngusüfoambe hepünindahindi. Rani hoafi ra nindou ngorü ai Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi nahurai hoafiyumbo-mbeiyo, asu nindou ngorü ai ahandihoari hohoanimo hayu hoafiyumbo-mbeiyo, asu nindou ngorü ai yahuhaya, 'Por, Sairas, Timoti ai yaru hoafimemo,' yahumbo-mbeiyo? ³ Se nindoumbo himboana wandihündürani sheimbo tikai hoafindeimboyei. Awi Adükarindi si ra ngiri moani hoanjinde tükündifeyo. Nga boatei nindou afindi Godindi hoafi moaruwaimbo-ndihindühi getündihe-himboyei. Asu moaruwai hohoanimoyumbü ahambo God ai moaruwaimbo-ndearümbui ranai weindahi tükündifiyuan asu süngunambo-animbo Kraisi ai kudümbui. ⁴ Moaruwai hohoanimoyumbü ra ai muṅguambo moatükuní ranahambo nindou ai hohoanimo-yahündowohü dükaríhi god sei-aríhündi ranahambo ai hürütünderümbui. Rani-moatükunimbo 'moanane' mbüsühi ahandi fimbo yangiri adükar-ane mbüsümbui. Ai Godindi worambe nímándümbö, 'Ro God-anahi,' mbüsümbui.

⁵ Hoafi horombo ro sheimbo sowahi nimboahambeyahi hoafimayahí ra se mitanirihümündi-ai? ⁶ Rani-moatükuní ai moaruwai hohoanimoyumbündi nafí gürareandi ra se fifirihindi. Ahandi nafí gündeandaní ngombo-animbo nin-simboaniyo God ai yirifayu rani-simboan-animbo ai weindahi tükündifimbi. ⁷ Awi getürühoeimbi hohoanimo haponda díbo ratüpuríyo arandi. Nga nindou ai moaruwai hohoanimo-yumbündi nafí gürareandi ana, God ai ahambo nderümünduaní asu ai nafí gifekoate-nduaní ra-simboaní muṅgu moatükuní ngiri díbo yagodo. ⁸ Asu moaruwai hohoanimoyumbü ai weindahi tükündifimbi. Asu Adükarí Sisasi ai kudianí ai moaruwai hohoanimo-yumbümbö ahandi yafuinambo hífokoandirühí asu ahandi himboamupuimbo-randeimbi ranambo moaruwaimbo-ndirümbui. ⁹ Satan ai moaruwai hohoanimo-yumbümbö nginindi dagadombui asu nindou ranai nginindi tükündifi hayu nginindi moatükuní asu hepünifeimbi moatükuní tikai ratüpuríndümbui. ¹⁰ Nindou ai awaríhefemboayei ranaheimbo moaruwai hohoanimondühimbo tikai hoafíndürümbui. Nga nindou ranai awandíhehimboyei nimboe sapo ai anihondü hohoanimo ranahambo ngiri yifiríndeí asu God ai ngiri aheimbo aboedambondearü. ¹¹ Ranimboane asu God ai ahei hohoanimo ngorü-süngundeandaní rananimbo ai tikai hoafi ra anihondümbö-ndihimboyei. ¹² Ranimboane asu nindou muṅgu ai anihondü hoafi anihondümböfe-koate-yehi hohoanimo moaruwai ranahambo yifirayei ranaheimbo God ai ahandi yíbobofe-ambe moaruwaimbo-ndearümbui.

God ai sheimbo kamafoareandürí wambo aboedambo-ndearümbui

¹³ Wandafi mamí, Adükarí ai sheimbo ngusüfo pareandürí arandi. God ai weangurühí hondü sheimbo aboedambo-fendürimbo kamafoareandürí. Ranimboanefí sheimbohündambo Godimbo híhífiríhurí aríhündi. Ai sheimbo Yifiafi Aboedí masagadürí ranimbo-hündamboane asu se Godindi yangir-anei asu se anihondü hoafi anihondümbö-maríhindi. Rani-süṅgumbo-animbo God ai aboedambo-ndearümbui. ¹⁴ Ai síhefi Adükarí Sisasi Kraisi ndi sheimbo himboamupuimbo-randeimbi sürühoeimbi moatükuní ranambefendürimbo yahumboani. Ro sheimbo hoafi aboedí nda hoafimayefí raninambo God ai sheimbo mborai mehu. ¹⁵ Ranimboane asu, wandafi mamí, se nginindihümündi níboadei. Godindi hoafi muṅgu sheimbo yafambenambo, pasinambo yamundaríhundürí ra se kíkíhíndihümündi. ¹⁶ Síhefi Adükarí Sisasi Kraisi asu Ape God ai síhefimbo ngusüfo paríneamunühí moani ngusüfoambe kíkími-mafoaríneamuna síhirí ahambo anihondümbö-ríhurühí hífandaríhurí. ¹⁷ Nga God ai síhei ngusüfo kíkími-boadeandürühí nginindi mbísagadür-amboane ranimboane asu se hohoanimo aboedí süngundihindühí hoafi aboedí hoafíndeimboyei.

3

Yihoefimbo farife-munimbohündambo se Godimbo didibafindei

¹ Wandaf mamî, nda ndeara bidifiranimbo hoaf-ane. Yihoefimbo farife-munimbohündambo se Godimbo didibafindei ndühündi. Rananimbo Godimbo hoafi ra nimehünou ngorü ngoafi, ngorü ngoafi mbihowamboane asu ahandi hoafimbo aboed-ane mbisei-amboane sihei mbusümo ramefeyo nou. ² Yihoefimbo farife-munimbohündambo Godimbo didibafindei ndühündi rananimbo asu nindou moaruwai hohoanimoyomo-rundeimbi ai ngiri yihoefimbo kikihinda-mündimuni. Nimboe sapo afindi nindou moai anihondumbo-rihindi. ³ Nga Adükari ai hohoanimo hondü aboed-ane yare arandi. Ranimboane asu ai siheimbo nginindi dagadürühi hibadandürani Satan ai ngiri siheimbo moaruwaimbo-ndearü. ⁴ Adükari ai ramareamuna ro fifirihundi nda: Hoafi siheimbo hoafimayefi ra hapo se rasungurühi arihündi, nga asu sungunambo amboa randihimboyei. ⁵ Adükari ai siheimbo aboedi hohoanimo sagadürani ranimboane asu Ape Godindi nindoumbo ngusüfo pefe hohoanimo ra fifirindhindi asu se ahandi nginindinambo tinirifo ranahambo moanane mbisei hehi nginindi nimboeimboyei Krai ramefiyu nou.

Nimorehi nindowenihî mungu ai ratüpurî-mbeyei-amboane

⁶ Wandaf mamî, sihefi Adükari Sisas Kraiindi nginindi sungu ro siheimbo randihindi asefi. Munguambo wandaf ngorü ai ratüpurikoate-yeihî hohoanimo siheimbo yamundima-rihundürî ra sungufekoate-yeiani se ahei fikimî papühî-ndahimboyei. ⁷ Se yihoefî hohoanimo nda sungundihindi. Yihoefî ratüpurimbo se fifirihindi asu ro se-babidi nimatefimbo moai yiboaruko-yiboarukoyefi. ⁸ Sesi se masehimuni ra pemimayefi. Se yihoefimbohünda tinirifomayefi sefi hohu sirihü nimboambo ro ratüpurimbo tinirifomayefi. ⁹ Sihei-mayo sesi ndahumî-ndemboyefisi, nga asu moai sahumîndefi. Nga siheimbo aboedi ratüpurî nafuîndefani asu se aboedi hohoanimo ra sungumbihinda sefi hohumboyefi sesi semîndikoate tinirifomayefi. ¹⁰ Nga se-babidi nimboefimbo ro sefiya, 'Nindou ratüpurî-koateyuanî ngiri sesi ndemüdü,' masefi. ¹¹ Nga ro himborimayefi ra semayei bodimondi moanî ratüpurikoate nimatei mburühümbo ngoründi ratüpurî sefe farifehendürimbo hoafiyei arihündi. ¹² Nindou ra aboedi hohoanimo sungufembo sefi hoahu Adükari Sisas Kraiindi sungu hoafiyahundürîya, 'Se siheihorî sesi semîndimbo-hündambo moanî ratüpurî yangiri ratüpurîndeî,' asefi. ¹³ Wandaf mamî, se aboedi hohoanimo sungufembo ra yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei. ¹⁴ Hoafi pas ndanambe sürü papîmarihundi nda nindou ai rasungufekoate-ndeiani ranaheimbo se türüboadhi fifirîndi-hindürühi ai-babidi wüdündeimboyei, nga yowanî. Rananimbo asu ai amoanîngî-mbeyei-amboane. ¹⁵ Nga se yandihi hohoanimo-ndeihiya, 'Yihoefî hürütümb-anei,' mbîsemboyei, nga yihoefî wandaf-anei mbisei hehimbo aheimbo ahîndahündürî.

Bidifirani hoafi

¹⁶ Adükari ai afurife hohoanimo ra nimîndih-ani. Munguambo si munguambo moatükunî tükündifeyoanî ai siheimbo mbifarîhendür-amboane asu ngusüfoambe afundîhi kündîhi hehi nîmandei. Adükari ai munguambo se-babidi mbînünguwamboane. ¹⁷ Ro Por-anahî siheimbo karîhasîhandürî asahî hoafi ra wandîhoarî sürü paparîhandî ro wandî pas mungu sürü papîmarîhandî nou. ¹⁸ Sihefi Adükari Sisas Krai siheimbo munguambo hîpoambo-mbîreandür-amboane.

1 Timoti

Pas mamî Por ai Timotimbo sÿrÿ papîmarandî

¹ Ro Por Sisas Kraisîndî hoafî sahamîndî ha-rîhandeimb-anahî. God sîhefîmbo aboedamboreamunî-randeimbî asu Sisas Krais ranahambo anîhondÿmbo-rîhurÿhî himboayefî aiyafanî wambo hoafî semîndî hombohÿnda kafoarîne hînîngî-marîneandîrî. ² Timoti, wandî sÿngumbo se anîhondÿmbo-marîworî asu se wandî nîmori hondÿ nahurai-anafî. Pas nda sîhambo sÿrÿ papîrîhî koararîheheandî. Ape God asu ahandî nîmori Sisas Krais ai sîhambo moanî hîpoambondîne hohoanîmondînanîhÿ ngusÿfoambe afurîfe kÿfimbî hohoanîmo mbîsabînanîn-amboane.

Tîkai yamundîfe hoafî ra raguambo-ndîhumboane

³ Ro Masedonia hîfîna hahÿhî asu sîhambo Efesus ngoafîhÿ mbînîmbafa sahehea hoafîmehanîni ranane asÿkai haponda sîhambo hoafehanîni. Se ranîhÿ nîmbafîmbo nindou bîdîfîrî ai tîkai hoafî sÿngufe hohoanîmo yamundarundÿrî ra yowanî mbîsafîpurî saheheamboyahî hoafîmehanîni. ⁴ Rananîmbo se hoafîndafî-ndÿranî ai ngîrî tîkai hoafîndei asu ahei hÿrÿtÿhoafî, ahurîhoandî ndÿrîmbo tÿrÿfoefe ho wataporî hohoanîmo ra mbîsîhehind-amboane. Nga yahurai yamundîfe hoafî ana sîmborî hoafî tÿkÿfe arandî, nga asu ranî hohoanîmo ranai ana ngîrî aheimbo Godîmbo anîhondÿmbofîhî ahandî ratÿpurî fîfîrîfembo-hÿnda fandîhendÿrî, nga wanî. Nga anîhondÿmbofe hohoanîmo yangîrî randeamboe. ⁵ Ro ngusÿfo pefe hohoanîmo botîfembohÿnda hoafî ra hoafayahanîni. Ngusÿfoambe sÿrÿhoeimbî hohoanîmo, Godîndî himboahÿ hÿti-koateimbî hohoanîmo asu anîhondÿmbofe hohoanîmo muŋguambo ra ngusÿfo pefe hohoanîmo nîmîndîh-ane.

⁶ Asu nindou bîdîfîrî ana hohoanîmo ranahambo muŋgona daboadanamborîhi hehimboanei, asu hîhîndî wataporî ranahambo yangîrî hohoanîmoyei hei arîhÿndî. ⁷ Aiana Godîndî ahînÿmbî hohoanîmo ranahamboanemo yamundîhu-rîhundeimbî-ndefîmbo mehomo. Nga ai ahamundî hoafî ranahandî nîmîndîhÿndî asu ai rananî moatÿkunîmbo anîhondÿmboanefî hoafayefî mehomo ra moai fîfîrundî.

⁸ Sîhîrî yarîhu fîfîrîhÿndî God ai nindou-yafe hohoanîmo dîboadofembo-hÿndambo ahandî ahînÿmbî hohoanîmo hînîngîmareandî. Asu nindou ai ahînÿmbî hohoanîmo ranahandî ratÿpurî hondÿ rawarîhindî ana, ra aboed-ane. ⁹ Nga sîhîrî ndanahambo ndondîhu yandîhu fîfîrîndîhumboane: God ai nindou aboedî ranaheimbo-yopoanî ahînÿmbî hohoanîmo hînîngîmareandî, nga wanî. Ndanîmoatÿkunî ranana nindou ai ahînÿmbî hohoanîmo gogonîmbîrîhehî-ndeimbî, bogorîmboyafu-ndeimbîmbo hîfînambo-rîhipureimbî, Godîmbo daboadanamborîhoreimbî, moaruwai hohoanîmo sÿngurîhi-ndeimbî, Godîndî hohoanîmo ana ambe sei-rîhÿndeimbî, hîfî ndanîhÿnda hohoanîmo sÿngufemboane seimbî, boagîrambo hîfîkoarîhindÿrî-rîhÿndeimbî asu nindou hîfîkoarî-hindeimbî muŋguambo ranaheimbo God ai ahînÿmbî hohoanîmo hînîngî-mareandî. ¹⁰ Asu nîmorehî sîsîhîmoyeimbî, nindowenîhî bogo moaruwai hohoanîmoyomo-rundeimbî, nindoumbo hÿmbuhÿnîyomo sowandÿmo homo kaki fîhîmbo koarîhou-rundeimbî, tîkai hoafîyeyîrîhÿndeimbî, asu moanî hoangîrîhî hehî nîmoamo nda sei-rîhÿndeimbî, yamundîfe hoafî aboedî ranahambo daboadî hîhîrîhindeimbî, nindou muŋguambo ranaheimbo God ai ahînÿmbî hohoanîmo ra hînîngî-mareandî. Nga ahînÿmbî hohoanîmo ndanana ranîmoatÿkunî, asu amurî moaruwai hohoanîmo aho ranai aboedî hohoanîmo ranahambo gabudeamboembo-hÿnda gifembo-hÿndamboane. ¹¹ Hoafî

hondü ranana aboedi hoafi God ai wandi warihü masendi rani-dibo simogod-ane. Hoafi aboedi ranahambo aboed-ane asei asu God ai hihifi-hihifi hohoanimo nimindihayu ra hoafimemuni.

Por Godimbo hihifarüri

¹² Sihifi Adükari Sisas Krais ai wambo hohoanimo-yundirühi, wandi ratüpurinda wudipoaponde randeambui yahuhaya, wambo ahandi-mayo nginindi ra masendira-mboanahi, asu ro ranahambo hihifarihüni. ¹³ Yin, ro horombo ahambo hoafiyahandowohü tirifoarihinühi moaruwaimbo-rihinühi ahambo hürütumarihüni, nga ro ahambo anihondümbofi asu fifirifekoate manimboaha ranimboyu ai wambo hipoambo-mareandiri. ¹⁴ Adükari ranai wambo hipoambo-mareandiramboyahi, ro Sisas Krais-dibo animboahi. Raniyu wambo anihondümbofe asu hipoambofe hohoanimo afindi masendiri. ¹⁵ Hoafi nda anihondü hond-ane asu mungu ai anihondümbo-mbirihind-amboane. Sisas Krais ai moaruwai hohoanimoyefembü sihefimo aboedambo-femunimbo makusu, nga moaruwai hohoanimoyei-rihündeimbi ranaheimbo munguambo ngasündi-heandürimboanahi. ¹⁶ Nga Sisas Krais ai moaruwai hohoanimoyeimbi himboana wamarandüri hu ra nafuimbohünda ngasündihearü hehea moaruwai hohoanimoya-rihandeimbi wambo boatei hipoambo-mareandiri. Nindou didiyei Kraisimbo anihondümbo-ndihoran asu süngunambo koadürümbo-koadürümbo yangiri ni ngombo semindimboayei ranaheimbo ro sisam nahurai-anahi. ¹⁷ Aiana Bogori adükari hondü koadürümbo-koadürümbo nüngumboani. Aiana yifikoateyu-randeimb-ani, asu ahambo nindou ai hoeife-koateyu-randeimb-ani. Ai mam-ani God hondayu asu ahambo ndüri adükarümb-ani asu ai koadürümbo-koadürümbo bogori hond-ani mbisefimboane, nga anihond-ane.

Timoti ai nginindi nüngumbo yifiarimbuyu-wamboane

¹⁸⁻¹⁹ Timoti, se wandi nimir nahurai-anafi. Horombo Godindi hoafi hoafiyu-randeimbi ai sihambo ninimoatükuni süngunambo refemboayafi ranahambo hoafimayu asu ro hoafi ranahambo hohoanimoya hehea, haponda se randowandi asahanini. Se hoafi ra nginindi kikihindandifi nimbafimbo-animbo asu sihafi ngusüfoambe hütikoate-ndafühi anihondümbo-ndiworühi moaruwai hohoanimo dibo yifiarimbohünda tinrifondafi. Nindou bidifiri ahei ngusüfoambe ra moaruwai-ane asei, nga ranahambo raguanambo-marihindi ranimboane asu ahei anihondümbofe hohoanimo ra mahanondüri sip ho nimoefihitirimondeandühi himoni ahano nou. ²⁰ Nindou yimbu yahurai-anafani ahafandi ndüri Himeneus, Areksander ahafanimbo ro Satanindi warihü-marheapiri. Nindou yimbu ai randafineandühi karini asu ai Godimbo tirifoefe hoafikoate-mbeyafanda sahehea.

2

Godimbo didibafife hohoanimo

¹ Boatei se anihondümbo-rihindeimbi aheimbo hoafindafindürühi animboya, se nindou munguambo fehefe-ndürimbohünda Godimbo didibafindahindowohü hihifindihori, mbisafi. ² Adükari bogorimbo-yafundeimbi, asu munguambo gafman ranahambo-hündambo Godimbo hoafimbeyafindo-wamboane sihiri aboedi nimarimbohünda. Rananimbo asu sihiri Godindi hohoanimo süngundihu nindumbo hohoanimondefi ngefimboane. ³ Sihiri hoafi yahurai hoafayef-animbo ra aboed-ane asu God sihefimo aboedamboreamunirandeimbi ai ranahambo yifirayu. ⁴ Ai nindou munguambo aboedambo-ndiheandürühi asu anihondü hoafi ra fifirimbirihinda yahumboani. ⁵ God mam-ani asu hoafi semündü hu semündü hurandeimbi nindou mam-ani. Aiani God asu nindumbo sowana hoafi semündü

hu semündü hu arandı. Nindou ra KraiS Sisas-ani. ⁶ Ai munḡuambo nindou aboedambofe-ndürimbohünda ahandi fi Godimbo masagado. Niñi-simboaniyo God ai yifiri mayu ra ai nindou aboedambo-fendürimbo yahumboani sihefimbo nafuimbohünda KraiS ai ahandi fi masagado. ⁷ God aiyu ahandihoari rani hoafi ra semindi ho Suda-yafe ndifombo bokarihefe-ndürühi yamundife-ndürimbo kafaore hinḡi-mareandiri. Ranahambo ro tikariheambo-yahipoani, ḡga anihondumboanahi hoafayahi. Rananimbo Suda-yafe ndifo ai KraiSimbo anihondumbo-rithorühi asu anihondü hohoanimo fifirimbirihind-amboane.

⁸ Munḡuambo nindowenihi ḡgoafi-ḡgoafi ranihünda ai waribotirundühi didibafimbemonda sahehea hohoanimoayahi. Ai sürühoeimbi niḡgomombo asu simbori hoafikoate-ndimondühi Godimbo didibafindafundi.

Nimorehi-yei hoaf-ane

⁹ Nimorehi ai hoari ndorihoyo-weimbi güdhindühi afind-afindi-koate asu ahei fi hifinambo-ndihindi. Ai ahei mbirinanji didiboadofe yihuru asu gorinambo nafiru-ndeimbihündi ranambo fi yihuru-ane asu hoari kaki adükarihi semindümbi yihuru-ane ra moeisahi. ¹⁰ ḡga nimorehi ai Godindi hoafi süḡgumbo seimbo ana, ai ratüpurü aboedi ratüpurimbeyei-amboane ranane nimorehiyei yihuru hondayo. ¹¹ Nimorehi ai hifandi-rundeimbi-yomondi hoarehindeihisi-sikoate ni-mandeimbo Godindi hoafi himborimbeyei-amboane. ¹² Ro ḡgiri hinḡi-ndiheandüra nindowenihambo hibadühüpurü asu Godindi hoafi yamundhipurü ndühündi, ḡga wani. ḡga nimorehi ana moani sisikoate ni-marimbo Godindi hoafi himborimbo yangir-anei. ¹³ Ni-mboe sapo God ai Adamimbo boatei nafirürü mburamboyu, asükaiyu süḡgunambo Ifimbo nafimarandi. ¹⁴ ḡga asu Adam ai moai tikai hoafi ranahambo anihondumbo-reandi, ḡga wani. Nimorehi aiyu tikai hoafi ranahambo anihondumbo-mareandi raniyo asu ai moaruwai hohoanimomayo. ¹⁵ ḡga nimorehi ana ni-mori wakemindi ratüpurü ratüpurimbeyei-amboane. Asu ai yarihindühi Godimbo munḡuambo si aho ra anihondumbo-rithorühi, nindoumbo hipoambofe hohoanimo ra süḡgurühündühi, sürühoeimbi hohoanimoyeihü asu ahei fi hifinambo-arihindi ana, God ai aheimbo aboedambo-ndearümbui.

3

Kraisindi nendambo hifandi-rundeimbi-yomondi hoafi

¹ Hoafi nda tikaiyopani, ḡga anihond-ane: Nindou düdi ai Kraisindi nendi aheimbo hifandiyondürimbo hohoanimoayu ana, asu ai ratüpurü aboedi ranahambo yifiriyu hayamboani. ² Hifandirandüri-randeimbi nindou bidifiri ai ahandi moaruwai hohoanimo ni-marikoate-ayo ranahambo türüfoefe hoefekoate-mbiyei-amboane. Asu moani nimorehi mamü semündümb-animbo mbünḡgu-wamboane. Nindou ranai ahandi fi didiboadore hifandimband-amboane asu ndore nünḡuanü nindou ai ahambo aboed-ani mbisei-amboane. Asu nindou ahandi worina tükehindi ra ndore hifandimbandür-amboane. Asu ai aboedi yamundea-ndeimbimbiyu-wamboane. ³ Asu ai ḡgiri bia afindi ndümündü asu ai ḡgiri harimbo hohoanimondi, ḡga himboari hoafendühi simbori hoafikoate nindoumbiyu-wamboane. Asu aiana ḡgiri kaki afindi semindimbo hohoanimondi. ⁴ Ai ahandi aborüdi ranaheimbo didiboado-ndearühi asu ni-moakidibou ai ahambo ahinüyeihü ahandi hoafi himboriyeihü süḡgumbirihind-amboane. ⁵ Nindou ranai ahandi aborüdi ranaheimbo didiboadofekoate-ayu ana, asu ai nünḡunde Kraisindi nendi ranaheimbo hibadimandandüra? ⁶ Anihondumbo-reandeimbi nindou simbori aiana ni-mai hifandi-randeimbimbofe-poanisi, ḡga ai ahandi fimbo borindu asu God ai ahambo Satanimbo ramariri nou tinirifo dagadombui. ⁷ ḡga nindou düdi Godindi hoafi himborikoate-mayei ahei mbusümo aboedi mbumundi anünḡu ai-animbo hifandi-randeimbimbofi mbimaru-amboane.

Nga asu nindou ranai ahei himboahü mbumundi niŋgokoate-ayu ana, asu nindou ranai yiŋboaruko-ndiŋhorani asu Satanindi andürambe keboembui.

Kraisindi nendi-yei ratüpuriyomo-rundeimbi-yomondi hoafi

⁸ Mami yahurai-ane Kraisindi nendi-yafe ratüpuriyomo-rundeimbi amboani ai ahamundi ratüpurü ranahambo ndondu hohoanimo-mbemondamboane. Nindou ranai ŋgiri afindi bia ndimindimo asu ŋgiri nümüsi nou moaruwai hoafindimo aboedi hoafindimo ndundi. Asu ai ŋgiri nindou bidifiri-yeimayo kaki semindirambo hohoanimondimo. ⁹ Rananimbo asu ai Godindi himboahü hütikoate-yomondühi anihondümbofe hohoanimo dibo menjoro God ai sihefimbo nafuimayu ranahambo kikihsafi-mbirundimund-amboane. ¹⁰ Weangurühi ahamundi hohoanimo ranahambo yandu hoeindundani, asu rani hohoanimo aboedi mbumundi ŋgoan-animbo asu se ahamumbo ratüpuriyomo-rundeimbi-mbondüpurü hinŋgi-mbirupur-amboane. ¹¹ Mami yahurai-ane nimorehi amboani ai ahei ratüpurü ranahambo ndondihi hohoanimombeyei-amboane. Ai ŋgorümbo daboadanü hoafindeimboyei. Ai ahei fi hifinambo-ndihindühi anihondümbo ratüpurümbeyei-amboane. ¹² Ratüpuriyomo-rundeimbi aiana nimorehi mami yanggiri sowandümondeimbi-mbemond-amboane. Asu ai ahamundi aborüdi ranaheimbo ndondundüri hifandimbirundüri-amboane. ¹³ Ratüpuriyomo-rundeimbi ai aboedi ratüpurü ratüpuremo ana, nindou ranahamundi ndüri aboedi yagodimboe. Rananimbo ai ahamundi Sisas Kraisimbo anihondümbofe ranahambo hoafimbo yihibokoate-ndimboemo.

Godindi hohoanimo nimindihündi hoafi

¹⁴ Timoti, ro sihambo sowana nimehünou sinimbo afindi hohoanimo-ayahahi, nga asu ndani moatükünimbo pas nda sürü paparhandi. ¹⁵ Ranimboanahi asu ro nimai sinikoate-ndahani ana, asu se hoafi nda hoeindo hawa aboedi hohoanimo Godindi nendi sihiri siŋgufemboayo ra fifirindo-wamboyafi. Rani nindou sihiri ana yanggiri koadürümbo nüngumbü Godindi nendi fandühi arihündi ranaheimbo kambohoani nahurai anihondümbofe hohoanimo ra ŋginemindi-ndürimboanefi.

Kraisimbo herü

¹⁶ Sihiri ndondihi fifirindihumboane, nga Godindi nimindi hoafi hohoanimo ra ndorihoeimbi hamind-ane. God ai dibo-hoafi weindahimareandi ra ndahurai-ane. Nindou nimorimbofi tükümeŋiyuwa hoeimarihori.

Yifiafi Aboedi ai nafuimayo ahandi hohoanimo mbumund-ane.

Sünambeahindi nendi ai hoeimarüwuri.

Ahambohünda Suda-yafe ndifoambo hoafi bokamarihoemo.

Hifinindi nimorehi nindowenihi ai ahambo anihondümbo-marihori.

God ai sünambe serümündü mahafu.

4

Tikai hoafümbi nendi-yafe hoafi

¹ Yifiafi Aboedi ranai wudüpoapore hoafiyowohü yahoya: Süngunambo ana nindou bidifiri ai anihondümbofe hohoanimo ra hinŋgi-ndihimboyei. Asu ai tikai hoafümbi sanendi kabomo ranahei yafambehündi himborindeihi asu ranahei yamundife hoafi ranahambo süngundühimboyei, meho. ² Yamundife hoafi ra tikai hoafiyomo-rundeimbi-yomondi-mayo hoaf-ane. Ahamundi ŋgusüfoambe hohoanimo ra mamikari-ndapurüh-animbo asu ahamundi moaruwai hohoanimo ranahambo ŋgiri amoanŋgi-ndimo ndundi. ³ Rani nindou ranai nimorehi semindikoate hohoanimo asu bidifiri sesi wehsaombo hohoanimo ra refemboane mbisimboemo. Nga nindou didiyei ahambo anihondümbo-arihori asu hoafi hondü fifirarihindi ranai sesi sahusihi asu ahambo hihifimbohünda God ai sesi ra nafimarand-ane.

⁴ Nga asu munquambo moatükunî God ai nafîmarandî ra aboed-ane. Nga se rani-moatükunî ranahambo moaruwai-ane mbîseimboyei, nga Godîmbo hîhîfarîhorî ana, ndahümündi. ⁵ Nga asu Godîndî hoafî süngu sîhefî dîdîbafîfe hoafî rasüngunambo munquambo sesi ra Godîndî yangîrî tükündîfemboe.

Timoti ai Sisasîndî ratüpurîmbo aboedî mbününgu-wamboane

⁶ Asu se ndanî hoafî ra wandafî mamî ranaheimbo hoafayafîndürî ana, asu se Sisas Kraisîndî ratüpurîyafî-randeimbî aboedî safî nîmboamboyafî. Anîhondümböfe hoafî asu yamundîfe hoafî aboedî ra se sünguarö hafî rani-süngu se ngînîndî nîmandîmboayafî. ⁷ Asu se hîhîndî wataporî moaruwai ranahambo ana daboadanambo-ndowandî. Nga se Godîndî hohoanîmo ranahambo yangîr-anîmbo yamundî-yamundî-ndowandî. ⁸ Sîhefî fi yamundî-yamundîfe hohoanîmo ndanana moanî akîdou fandîhemunîmboe. Nga asu Godîndî hohoanîmo süngufembo yamundî-yamundîfe ra sîhefîmbo afîndî safî fandîhemunîmboe. Rani-moatükunî anîmbo yangîrî anîmboefî ndanî-sîmboanî fandîhemunî asu süngunambo koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîngombo semîndîmbo rani-sîmboanî amboanî fandîhemunî raraondamboe. ⁹ Hoafî ra anîhondü hamînd-ane, nga munquambo ra anîhondümbö-mbîrîhind-amboane. ¹⁰ Godîndî hohoanîmo süngufembo ra ratüpurîyefühî hütî-hütîayefî. Sapo ro yangîrî nüngumbü Godîmbo anîhondümbö-rîhurühî hîmboayefî. Nga nindou dîdîyei ahambo anîhondümbö-arîhorî ranaheimbo aboedambo-reandüreimb-ani.

¹¹ Nga se nindou ranaheimbo hoafî ra dabadürühî yamundowandürî arandî rananîmbo süngumbîrîhind-amboane. ¹² Ahei hîmboahü ana se nindou akohoand-anafî, nga asu ai sîhamboya aiana nindou yangîr-ani mbîsahünînîmboyei, nga wanî. Nga se nindou aboedî mbumundî hamîndî nîmbafan-anîmbo, asu anîhondümbö-rîhindeimbî ai sîhafî hoafî, nîngo, hîpoambofe hohoanîmo, anîhondümböfe hohoanîmo asu sürühoeimbî hohoanîmo ra sîhambo hoeirîhinînî hehimbo süngumbîrîhind-amboane. ¹³ Ro tüküfekoate-yahambe nindou hîmboahü Godîndî hoafî hoeindo wataporîmbo-ndandühî, kîkîmîboadowa-ndürühî asu ahandî hoafî yamundowandürî ndandî. ¹⁴ Horombo hîfandî-rundeimbî ai sîhambo warî wamînî nandunînanî God ai ahandî hoafî hoafîyu-randeimbîndî hoafî-süngu sîhambo ranîpoanî ratüpurî masaganînî. Nga se ratüpurî ra mbosîndamboayafî. ¹⁵ Munquambo ratüpurî ranahambo sîhambo hoafîmayahî ra se ndondo hîbadandî ratüpurî aboedî ra tüküfemböhönda tîngîrîfondafî. Rananîmbo asu munquambo nindouyei hîmboahü sîhafî hohoanîmo ra aboedî tükümbîfeyo-wamboane. ¹⁶ Se nindou aheimbo yamundaro-wandürane, asu sîhafî hohoanîmo ranane ranahambo ndondo hîbadandî. Se yaro ngînîndî nîmbafî. Se randowandühî ana, se-anafî asu sîhafî hoafî hîmborîyeimbî ra munquambo aboedambo-ndahimboyei.

5

Ngorü nindoumbo dîdîboadofe hoafî

¹ Se boagîrî nindoumbo ngînîndî hoafîndamboayafî, nga sîhafî apembo hînîngîrou safî dîdîboado-arîworî nou-anîmbo asu ahamumbo amboanî randowapurî. Asu akohoandambo amboanî sîhafî akîdambo rawaroworî nou rando dîdîboado-ndowapurî. ² Se nîmorehî boagîrambo amboanî dîdîboado-ndowandürî sîhafî me hondü rawarowandî nou. Asu se yihoarîf-amborîmbo dîdîboado-ndowandürî sürühoeoyeimbî hohoanîmo süngu sîhafî rehî hondümbö rawarowandî nou.

Nîmorehî kaisahoabedîyei hoafî

³ Se nimorehi kaisahoabedi ranaheimbo aheiamboa hamindi niboadeia ndondiworü. ⁴ Nga asu nimorehi ranai nimoreimbi-ndowohü ahuirihöandeimbi-ndowanä ana, nimir ai boatei ahei hondi asu asari ranaheimbo mbifarthe-hindür-amboane. Rani hohoanimo ra Godindi hohoanimo süngufe-ane, nga yamundowandür. Asu ai nimorehi ranahambo ndondihi hibadihündüh horombo moarngumarandür rani-süngumbo simbori amboani mbifarthe-hindamboane. Rani hohoanimo ranimbo-ani God ai yifrayu. ⁵ Nimorehi ranai nindowenihambo digeri haya ai-yangiri hamindi ningombo ana, ai Godimbo hibadirihi nimbini-imbisi ahambo fehefe ranahambo didibafindo pindo nda ngomboe. ⁶ Nga nimorehi kai ai moani ahandi fimbo yangiri hohoanimo süngure arandi ana, nimorehi ra yifiyombo nahurai-ane. ⁷ Se anihondumbo-rihindeimbi ranaheimbo rani hohoanimo ra randihindi mbisafan-animbo asu ai ranahambo süngundüh ngeiani asu nindou ngiri aheimbo moaruwai hoafindahündür. ⁸ Nindou düdi ai ahandi mamisiri asu ahandi fikiminindi ranaheimbo-poanimbo didiboado-fendürikoate-ayu ana, nindou ranai anihondümbofe hohoanimo ranahambo daboadi hihireamboani. Nga nindou ranai anihondümbofe-koateyeimbi ranaheimbo ngasünderü haya ai moaruwai hamindi nüngumbui. ⁹ Kaisahoabedi ai 60 himbani ngasünderandeimbi nindowenih mam yangiri serimindoweimbi ranahambo aboedi hohoanimo süngureandeimb-ane ase nimorehi yahurai yangiri-animbo kaisahoabedi-yafe fehefembo bukambe ndür pefendürimboane. ¹⁰ Ai aboedi hohoanimo-randeimb-ane mbisei-amboane. Rani-ratüpur aboedi yahuraimboanahi hoafayah ai ahandi nimir ndore hifandimbirand-amboane asu nindou semindi worinambo-mbireand-amboane, anihondumbo-rihindeimbi-yafe tiri popoi-mbirihend-amboane, nindou tiriifo tükündifeyoani mbifarhendür-amboane asu munguambo aboedi ratüpur aho ra rambireand-amboane. ¹¹ Nga se kaisahoabedi akidou nimir safi aheimbo fehefemböhündambo ahei ndür pandowa-ndürimboyafi. Ai hoafindeih animboya, 'Ro Kraisindi ratüpurimboanefi' mbisei hehi, asu ahei fimbo yangiri hohoanimondeih anamindi ngörü semündumbo mbisei hehi Kraisindi ratüpur ra hinngi-ndihimboyei. ¹² Asu sapo ai nini-moatükuniyo horombo hoafiyehi randihumboyefi masei ra refekoate-aye ana, ai hütindeimboyei. ¹³ Asu ai ngörü hohoanimo yarihi arihündi ra ratüpurikoate-ndehi moani worini-worindeimboyei. Asu ratüpurikoate yangiri-poani, nga ai bodimondambo hahabodeih daboadani tehündihündür asu bidifiri-yafe moatükuni ranahambo sefe fehefendür nini-moatükuni ai hoafikoate-mbomayo ra wataporimborihü arihündi. ¹⁴ Ranimboane kaisahoabedi akidou nimir safi aiana asukai anamindihü-mbeyahind-amboane asahi. Rananimbo nimir wakindhümüdi mbündihumbo asu ahei wori ra hibadihündi. Randahindan-animbo nindou ai ngiri ahei moaruwai hohoanimo hoeindhündüh asu moaruwai hoafindei. ¹⁵ Nga nimorehi bidifiri ana ai daboadi hihiriyahi hehimbo asu Satanindi süngu heimboanei. ¹⁶ Nimorehi anihondumbo-reandeimbi, nimorehi kai mam ahandi worambe ai-dibombo aningo ana, nimorehi ranai ndonde hibadandi. Sapo nimorehi kai ranahambo ana anihondumbo-rihindeimbi ai ngiri ahambo hibadindhündi ranimbohünda. Nga nimorehi kai didiyei nindou ngörü ai-amboani hifandiyondürikoate-aye ranaheimbo-animbo anihondumbo-rihindeimbi ai hibandi-hündürimboyei.

Hifandi-rundeimbi nindou ai aboedi ratüpurindimonda ndondi hu hibadihu purimboane

¹⁷ Asu hifandi-rundeimbi ai aboedi hifandarundi rani-süngumbo ahamumbo aboed-anemo mbisahüpurüh-animbo aboedi mbifari-hehipurimboane. Godindi hoafi hoafiyomo asu yamundu-rundeimbi ahamumbo rani-poanimbo hamindi mbifari-hehipuramboane. ¹⁸ Sapo nindou ahandi ratüpur ranahambo kaki saimbo ranahambo-hündambo Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya, 'Burmakau ai wit

hipiri fifirihendühi asu safi dedimboe sei hehi yafambe kikihindi-hümndimboyei,' meho.* Asu ngorü hoafi yahoya, 'Nindou ratüpuriyu-randeimb+ ranai ratüpur+ ran+ süngunambo kaki ndemündümbui,' meho.

¹⁹ Nindou mam+ ai hifandi-randeimb+ ranahambo papi-hoafindürani ana, se ahandi hoafi himbori-ndamboyafi. Nga yimbuyafani asu ngim+yomo ai hoafindimondan-animbo himborindafi. ²⁰ Asu hifandiru-rundeimb+ nindou bidifiri ai moaruwai hohoanimo-ndimondani ana, se ranahamumbo hifandiru-rundeimb+yomondi himboahü hoafindafihü didiboado-ndowapuran-animbo asu hifandiru-rundeimb+ bidifiri ai amboani yihimbo-mbeyomondamboane.

Timoti ai ahandi hohoanimo ranahambo ndonde hibadandi

²¹ Ro God, Sisas Krai asu God kafaoreapureimbi sünambeahindi nendi ahamundi himboahü sishambo hoafayahanini, se randowandi masahi mam+ yahurai hohoanimo-animbo munguambo nindou ndondo süngundandi. ²² Nga se yowan+ nindou God+ndi ratüpur+ ratüpur+imbohünda kafeofi hin+ngifimbo ra nimehünou wari ahandi wam+ nandowamboyafi. Se God+ndi himboahü mbumundi n+ngombo hibadambo, nga ngorü ai moaruwai hohoanimoayu ra se ai-dibo mamambe-ndafamboyafi. Nga se sürühoeimbi nimbafi ngafi. ²³ Se hoe yangiri ndim+ndimboyafi, nga akidou wain hoe amboani shafi fur+ asu angüni sowandifi arandi ra farifehe-nin+imbohünda ndim+ndifi. ²⁴ Asu nindou bidifiri-yei moaruwai hohoanimo ra aheimbo yibobofekoate-yuambe weindah+ adükari tükufe arandi. Asu nindou bodimondi-yei ai dibomboane engoro, nga süngunambo weindah+ tükündefemboe. ²⁵ Mam+ yahurai-ane aboedi hohoanimo amboani weindah+ tükufe engoro. Asu bidifiri aboedi hohoanimo nimehünou weindah+ tüküfekoate-ayo ra ngiri mungunambo dibo yagodo.

6

¹ Munguambo anihondumbo-r+hindeimbi ngorü nindou-yei moani ratüpur+yeyi-r+hündeimbimbo-yahi animboei ai ahei hifandirundüri-rundeimb+ nindou ranahamumbo ahin+ndeih+ ahamundi hoareih+mbeyei-amboane. Rananimbo nindou ai ngiri God+ndi ndüri asu shafi yamundife hohoanimo ranahambo moaruwai hoafindu. ² Nga ratüpur+yeyi-r+hündeimbi-yei hifandirundüri-rundeimb+ ranai anihondumbo-rundeimbi aiyomo ana, ai yowan+ randihi hohoanimondeih+ya, 'Ro mam+ apodoho nahurai-ane, nga ro ngiri ahamundi hoafi himborindefi,' mbisei, nga wani. Nga ai randihi hohoanimondeih+ animboya, 'Nindou ndanahamumbo aboedi fehefembohünda ratüpurayefi nda ai anihondumbo-rundeimbi-memondamboanefi ro ahamumbo hohoanimo parar+hupuri,' mbisei. Se nimorehi nindowenih+ aheimbo aboedi hohoanimo ra yamundowandürühi asu rasüngufembo ngüsüfo botindowandüri.

³ Shafi Adükari Sisas Krai+ndi hoafi ai shafimbo God+ndi hohoanimo süngufembo yamundeamuni arandi. Asu nindou ngorü ai yamundife hoafi ra hin+ngire haya rani-poan+imbo hoafi yamundareandüri ana, nindou ranai ahandi hohoanimo ranahambo yangir-ani afandi hohoanimoyuhü hoafi himborikoate-ayu. ⁴⁻⁵ Aiana fifirife-koate nindou nahurai-anemo. Nga ai nin+ akidumbo ndüri asu nin+ kaboad+humbo yaho hefe hoafinambo simbori-simborimbo-anemo mam+kari hohoanimoemo. Rani hohoanimo rani-süngumboane ndani hohoanimo tükufe arandi: Nindou ngorumbo moaruwaimbofi, simbori-simbori, tirifoefi hoafi, ngüsüfoambe nimb+yo asu hoafinambo simbori-simbori, munguambo hohoanimo ra tükufe arandi.

* **5:18:** Por ai hohoanimoyuhü yahuya, Anihondumbo-r+hindeimbi ai ahei hifandirundeimb+imbo kaki-napom+farife-hipur-amboane, mehu. Rani-hoafi ra weindah+fembohünda ai Baiborambeahindi hoafi hoafimayu. 1 Korin 9:8-12, İo 25:4, Ruk 10.7

Nindou rasüŋguru arundi ana, ahamundi hohoanimo ra mamikari-rapurühi moai akidou amboani hoafi hondü ra wudi-poaporu fifirundi. Ai Godimbo süngufe hohoanimo ana aboedi napo semindi nafimbai yahomo houmboanemo. ⁶ Anihond-ane, sihiri Godindi hohoanimo sünguarihundi ana, asu nini-moatükuni God ai shefimbo semuni arandi ranahambo hihifi-hihifi-yefühi aboedi napo nahurai sahumindefi arihundi. ⁷ Sihiri fifirihumboanefi, shefimbo shefi boagiri ai wakiri-hümündimuni simboani moai nini-moatükuni sahumindefi hoahumbo-yefipoani tükümehundi. Rani süngumboane asukai yifayefi amboani ngiri nini-moatükuni ndahumindefi ngefi. ⁸ Nga sesi hoeari napo shefimbo engoro ana, ra ndear-ane mbisefimboane. ⁹ Nga nindou ai kaki-napo afindi semindimbo hohoanimo-aye ana, ninihondi andürambe pirayo nahurai randahimboyei. Ai afindi moaruwai moatükuni refembo hohoanimo-ndeimboyei asu rani hohoanimo rananimbo aheimbo mamikari-ndandürimboe. Rani süngunambo-animbo ai moaruwaimbo-ndahimboyei. ¹⁰ Kakimbo hohoanimo pefe ana moaruwai hohoanimo afindi ranahandi nimindih-ane. Nindou bidifiri ai kaki afindi semindimbo hohoanimoyeihini anihondümbofe hohoanimo hininngiri-hindühi afindi hamindi tinirifo masahümüdi.

¹¹ Nga Timoti, Godindi nindou-anafi, nga se rani-hohoanimo ranahambo feboawandi. Nga se mbumundi hohoanimo, Godimbo süngufe hohoanimo, ngüsüfo pefe hohoanimo, tinirifo tüküfeyoani moanane yaho nginindi ninngombo hohoanimo, asu himboari hoafendühi hohoanimo munguambo ra se süngundandi. ¹² Nindou Kraimbo anihondü-mboariri ana, sapo nindou napo semindi-mbohünda pipayomo nahurai-ane. Ranimbo-hündamboane se aboedi pipindafi ngafimbo yangiri koadürü-koadürümbo ninngombo ra ndowandifi. Se nimorehi nindowenihimbo sihafini anihondümbofe hohoanimo ranahambo hoafi-mayafindüri ranimbo God ai shambo hoafiyumboani yangiri koadürümbo ninngo rani semindimbohünda. ¹³ God ai munguambo moatükunimbo yangiri ninngo sai arandi asu Sisas Kraisi ai Pondius Pairatindi himboahü nüngumbo anihondümbo fifirifoare hoafimayu ahafandi himboahü shamboya ndahurai randowandi asahi. ¹⁴ Shambo refembo hoafimayo ra hütikoate-ndafihü wudi-poapondo yando ngafi Adükari Sisas Kraisi ai kudian rananimbo asu ngiri hoafi yagodo. ¹⁵ Ai weindahi tüküfemboayu ra God ai ahambo tüküfembo hoafimayu rani-süngu tükündifimbui. God aiana aboedi yangiri nüngumb-ani asu ai mamani mungu-moatükuni hifandarandi. Aiana munguambo bogori nindou-yei bogori hond-ani asu hifandi-rundeimbi-yomondi Adükari hond-ani. ¹⁶ Ai mamani yangiri-ani yifayo-rakoate-ayu. Aiana si afindi peyoani ranifih-ani anüŋgu, nga rani-fikimi nindou mamani ai-amboani ngiri ngu. Nga asu nindou mamani ai-amboani moai horiri asu ngiri hondiri. Ranimboane munguambo si sihiri ahambo hohoanimo-ndihurani ai munguambo nginindeimbi-mbiyu-wamboane, nga anihond-ane.

¹⁷ Nindou hifi ndanihündambo napo afindeimbi ranaheimbo hoafindafindüri ai yowan borindeimboyei. Ai nimehünou moaruwaiyo-randeimbi napo ranahambo ngiri anihondümbo-ndihindi, nga yowan. Nga God ai shefimbo hihifi-hihifimbohünda aboedi moatükuni saimuni arandi ranahambo animbo anihondümbo-ndihurimboane. ¹⁸ Napo afindeimbi ai aboedi hohoanimondühü aboedi ratüpurini afindeimbi-mbiyu-wamboane asu sai-randeimbi-mbiyu-wamboane. ¹⁹ Ai rasünguarihindi ana, aheimbo süngunambo farihefembo napo gugurihindühi nahurai-ane aiana süngunambo yangiri ninngo hondü ra ndahümüdimboyei.

²⁰ Timoti, se God ratüpurini shambo masendi ra wudi-poapondo hibadandi. Munguambo nimindi fifirife-koate hoafi ranahambo daboadanambo-ndowandi. Nindou bidifiri ai tikarhi hehi hoafiyehini seiya, 'Hoafi nda nimindi fifireandeimbi hoafi-ane,' mbiseimboyei, nga se hoafi ranahambo himbori-ndamboyafi. ²¹ Nindou bidifiri

ai ranî hoafî ranî-süŋgurîhindühi anîhondümböfe hohoanmo ra hîningî-rîhimboanei.
Godîndî moanî hîpoambofe hohoanîmo ai se-dîbo mbeyanğoro-wamboane.

2 Timoti

Pas yimbu Por ai Timotimbo sürü papimarandi

Por ai Timotimbo pas sürü papimarandi

¹ Ro Por-anahi. God ai ahandi hoari Sisas Kraisi ndi hoafi semindi horambo kamafoareandiri. God ai wambo nindou Sisas Kraisi mbo anihondumbo-rihinda yangiri koaduru ni ngoweimbi saimbo horombo hoafi mareandi ranahambo wataporimbo yorambohunda koamarhendiri. ² Timoti, se wandi nimori hondu nahurai-anafi, ro sihambo pas nda sürü paparhandi. Ape God asu sihefi Adukari Sisas Kraisi ai sihambo aboedi hohoanimo-ndinaninuh hi poambo-ndineanina ngusüfoambe afure kumbearo-amboane.

Sihi yowani aboedi hoafi hoafi mbo amoanigi-yopoani

³ Ro Godi ndi himboahü huti-koate ahandi ratupuri ratupuriya arhandi wandi amao mam amboani rani sünguarihindi nou. Ro sirihü asu nimbokoani sihambo hohoanimo-yahaninuh Godimbo hihifirihünuh didibafi-yaheando arhandi. ⁴ Asu se wambohunda aranmayafi ranimbo hohoanimoyahaninuh ro sihambo hoeifeninimbo afindi hohoanimoayah. Ro asukai hoeindheaninuh rananimbo hihifi-hihifi-ndamboyahi. ⁵ Ro sihafi Kraisi mbo anihondumbofe hondu ranahambo asukai hohoanimoayah. Sihafi asari Rois asu sihafi me Yunis ai weyangurühi anihondumborine marinandi, nga ro yarthe anihondumbo-artheandi sihafi anihondumbofe hohoanimo amboa ahafe nahurai-ane. ⁶ Ranimbo-hündamboane sihafi hohoanimo botarheanini. Ro wandi wari sihafi mbirowami manandheandi ra God ai sihambo rani poanimbo nginindi masaganini. Rananimbo sihafi nginindi ranai hai pipirowanda ahoro nahuraimbeyowa sahehea. ⁷ Sapo God ai sihefimbo Yifafi masemuni ra yihimbo saiyamuni-randeimbi-yopoani, nga wani. Yifafi ranana sihefimbo nginemindimunan nindou ngorumbo ngusüfo pefe asu sihefi hohoanimo ndofe hifandimboyo hohoanimo ra masemuni. ⁸ Ranimbo-hündamboane se sihefi Adukari ndi hoafi hoafi mbo amoanigi-ndamboyafi. Asu se wambo amoanigi-ndamboyafi, nga ro ahandi ratupuri-mbohunda karabusi-meheand-ane. Nga se Godi ndi-mayo nginindi raninambo Aboedi hoafi bokari-hefembohunda ro-dibo tihirifondemboane. God ai ranimbo-hündamboyo nginindi sayamuni arandi. ⁹ Asu ai aboedamboreamuni mbura ahandi sürühoeimbi nindoumbore kafaore hinigimareamuni. Ai ramareandi ra sihiri aboedi hohoanimo-mayefamboyopoani, nga wani. Nga ranana horombo hondu God ai hifi sünü nafi-koateyu-ambeyo Kraisi ndi süngu aboedi hohoanimo-memuna ahandi nindoumboyahu tükümehundi. ¹⁰ Nga asu hapondani ana Sisas Kraisi sihefimbo aboedambo-reamuneimbi ranai ndeara weindahi tüküfimboani. Asu ahandi ratupuri süngu Godi ndi nindoumbo aboedi hohoanimo amboani weindahi tüküfemboane. Sisas Kraisi ai yifindi nginindi hifinambo-mareanda yifi ai nginindikoate-ane. Asu ahandi aboedi hoafi raninambo munguambo nindou ai yifikoate yangiri koadürumbo-koadürumbo ni ngombo ra weindahi-mareandi.

¹¹ Ai wambo kamafoareandiri aboedi hoafi wataporimboyo, Kraisi ndi hoafi semindi ho, asu nindoumbo Godi ndi hohoanimo yamundi fe raraombohunda. ¹² Ro tihirifo asahamindih aboedi hoafi hoafi ya arhandi ranimbo-hunda, nga ranahambo ro moai amoanigiyahi. Sapo ro Nindou anihondumbo-arhini ahambo fifirihini. Asu ro fifirihendi ai wambo rani ratupuri masendi ra hibada ngumbo Sisasi ndi adukari si ra tükündifemboe.

¹³ Ro yamundi-martheandi himborimayafi ra aboedi sisami nahurai-ane asu se mamı yahurai nindoumbo yamundowanduri ndandi. Ranımboane se Sisas Kraımbo anıhondumbo-ndıworuhi ngusüfo pandoworuhi asu rani-hoafi yamundo ndandi. ¹⁴ God ai aboedi hoafi sıhafi warıhümareandi ra aboedi moatükun-ane, nga se wudıpoapondo hıbadandi. Yıfıafi Aboedi sıhefi fıambe amaro ranai fıandıhenınımboe rani ratupuri ra hıfandımbohünda.

¹⁵ Se fıfırowandi muıguambo nindou Esia hıfıhüندی ai wambo hınıngı-marıhındırı. Asu Fıgerus weımbo Hemogenes amboanı hınıngı-marıneandırı.

¹⁶ Ro dıdıbafıheandi Adükarı ai Onesiforus ahandı aborüdi babıdımbo hıpoambo-mbıreandıır-amboane. Ai wambo karabusambe-ani yahu amoanıngıkoate süni hoeıreandırı randanı ngusüfo aboedi kürihe mamarıhi. ¹⁷ Ai süfumbo Romohü wambo tııırıfoyuhü kokorandırımbo asu sünguna hoeımareandırı. ¹⁸ Ro dıdıbafıheandi Adükarı ai Godındı yıbobofe sı tükufe sımboanı hıpoambo-mbırıramboane. Se fıfırowandi Onesiforus ai ro Efesusıhü karabusıyahe nımarıhambe wambo fehefe-ndırımbohünda afındı ratupuri ratupuriyu marandı.

2

Timoti ai Kraıındı ratupuri wudıpoaponde ratupuriımbıyu-wamboane

¹ Asu wandı nımorı Timoti, muıguambo sı Sisasındı-mayo aboedi hohoanımo ranai sıhambo ngınımbı-ramındının-amboane. ² Asu yamundıfe hoafi ro nindou afındıyeı hımboghü wataporımbomarıhandı ra se himborımayafi. Rani hoafi ra nindou Godındı hoafi anıhondumbo kıkıhi-rüندیmondeımbı ahamundi warıhündowapuri. Ranımbo asu ai asükai nindou bıdıfırambo yamundi-mbırundır-amboane.

³ Se Sisas Krisındı ami aboedi nahuraimbondafı nımbafı. Ranımbo se rodıbo tııırıfo ra ndahoamınde-mboane. ⁴ Se ami-yomondi ratupuri fıfırowandi, sapo ai amımbıyafı ratupurayomo ra ngırı ngörü ratupuri ndowandümo, nga wanı. Aıana moanı ami ratupuri rani yangırı ratupuri-ndımondanı ahamundi bogorı ai ahamundi ratupuri ranahambo aboed-ane mbıyahua mbı sımo hou rani yangırı ratupuri-ndımboemo. ⁵ Asu nindou ai napo semındımbı pıpı ranambe pıpayu ana, pıpı ranahandı ahını ra süngundeandı. Ai ra süngufekoate-ayu ana, ai pıpımayu ranahambo napo semındımboayu amboanı ngırı ndemüdü. ⁶ Nindou nümbırambe mangırı hıfıreandıhi tııırıfoayı ai-boateı bıdıfırı sesı ra yımuıgırı-mbıramüdüwamboane. ⁷ Hoafi nda ro hoafımayahımbo se hohoanımondafı, nga Adükarı ai sıhafi hohoanımoambe horındeana-nınımbı. Asu rananımbo se hoafi ranahandı nımındı ra wudıpoapondo fıfırındo-wamboayafi.

⁸ Se hohoanımondafı fıfırındowandi Sisas Kraı sıfıhüندی botıme fıyu ranana Defıt, Israeri-yafe adükarı bogorındı sırambeahınd-anı. Ranımboane aboedi hoafi ro wataporımbomarıhandı ranahambo hoafıyahı. ⁹ Ro aboedi hoafi hoafıya marıhandı ranımboyo nindou ai wambo moaruwai nindou-ani yahomo houmbo mamıkarambo tııırıfo saundırı mburümbı karabusı-marındırı. Nga Godındı hoafi ranana ngırı karabusındıfıyo. ¹⁰ Ranımbo-hüdamboane ro hohoanımo ngınındı küriheandıhi muıguambo tııırıfo ra asahamındıhi nindou God ai wand-aneı yahüdüreımbı ranaheımbı fehefe-ndırımbıhünda. Ranımboanahı ai-amboanı Sisas Kraı ai aheımbı aboedambo-ndeandıra ai-dıbo koadürümbı-koadürümbı hımbıamupımbırandeımbı kapeıhü mbınımboeia sahehea hohoanımoayahi. ¹¹ Sıhırı hoafi nda anıhondumbo-ndıhumboane:

Sıhırı ai-dıbo yıfıyefı ana,

asükai sıhırı ai-dıbo yangırı nımbıemboyefı.

¹² Sıhırı ai-dıbo tııırıfo asahamındefı ana,

asu sıhırı ai-babıdımbo bogorımbıdahu hıbadıhumboyefı.

Nga asu sihiriri ahambo daboadi hihiraririhuri ana,
 ai sihefimbo daboadi hihiririndi-ndeamunumbui.
 13 Sihiriri ahambo süngufimbo hoafiyefi mburihumbo
 asu süngufekoate-ayefi anasi,
 asu aiana ahandi hoafimayu ra süngundeambui.

Aiana ngiriri ahandi hohoanimo ra ngorü-süngundeandi, nga wani.

Timoti ai Godindi ratüpuriyombo tihirifombiyu-wamboane

14 Se nimorehi nindowenihiranaheimbo rani hoafi ranahambo hoafindafindüründa ngafi. Asu Godindi himboahü se aheimbo ahin hoafindafindürü ai ngiriri hifinindi moatükuniranahambo hoafinambo simbori-simborindei. Rani-moatükunirana nindoumbo famandihiripoani, nga nindou himborayei ranaheimbo moaruwaimbo-ndearümböe.

15 Se Godindi ratüpuriyorandaimbi nindoumbofe tükufembo tihirifondafi, rananimo God ai sihafi ratüpurira aboed-ane yahombohünda. Rananimo se Godindi ratüpuriyafirandaimbi amoanngikoate-ndafühi ahandi hoafi wudipoapondo yamundo-wandürimboyafi. 16 Se Godindi hohoanimo süngufekoate hoafi rani-fikimi ngamboyafi, nga yowani. Sapo hoafi moaruwai ranai ana nindoumbo Godindi süngufe anguni ndemindindürü ngomboe. 17 Sapo hoafi ranana masime moaruwai hamindi adükari tükefeyo nahurai-ane, nga rananimo nindoumbo moaruwaimbo-ndeamboe. Sapo Himeneus weimbo Firetus rawefine marinandi nou. 18 Nindou rahurai aiana hoafi hondü ra hinngirineambo anafandi, sapo ai hoafiyafandühi safaniya, 'Sihiriri ana yifihündi botimayahundane, ranimo wambo asu ngiriri sünguna yifihündi botindahundi,' safani arinandi. Ranane hoafi ranai bodimondi-yafe Godimbo anihondümböfe hohoanimo ra moaruwaimbo-reandürü arandi.

19 God ai Kraisindi nendi nginemindimbo-hünda Krai kambohoani nahurai mafondiri. Kambohoani ranifihisüründa apenngo: 'Adükari ai ahandi nendambo ndore fifirea-ndürimboani.' Asu ngorü sürü amboani nda 'Munguambo nindou ai seiya, "Ro Adükarind-ane," ase ranai ana moaruwai hohoanimo ranahambo daboadi hihiriri-mbirihind-amboane.'

20 Adükari worambe gor asu sirfa raninambo hipirir nafirühi masihehindi. Gor sirfa raninambo yangiriyopoani, nga nimi asu hifi raninambo amboani nafimarihündi. Rani-moatükunira bidifirirani-poanambo ratüpurimboyo asu bidifirir mamikarambo moatükunirratüpurimboyo. 21 Ranimoane nindou düdi ai rani mamikarambo hohoanimo ra hinngireandühi Godindi himboahü aboedayu ana, ai rani-poanimo ratüpurimbo hipirir nahurai nüngumbui. Ai Adükarindi yangirir nünguhü asu ahambo fandihirühi aboedi ratüpurimbo yangirir nafiramindi ningo marand-ane.

22 Nga ranimoane se nindou hoarifambori-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo feboawandi. Nga se mbumundi hohoanimo, Godimbo anihondümböfe hohoanimo, ngusüfo pefe hohoanimo, ngusüfo afurife kife hohoanimo, rani hohoanimo-animbo ndowandifi. Nindou didiyei Godindi himboahü sürühehi-ndeimbiyei asu Adükarindi ndürinambo didibafiyahi arihündi ai se-babidimbo rani hohoanimo süngundihindi. 23 Asu se nindou ngusüfo hohoanimokoate hoafi ngorü-süngu ngorü-süngu-rihündeimbi ranahei fikimi ngamboyafi, nga yowani. Nga se fifirowandi hoafi yahurai ranana hoafinambo simbori-simbori tükufe randühane. 24 Asu Adükarindi ratüpuriyu-randaimbi ana ngiriri hoafinambo simbori-simborindu, nga wani. Nga ai nindou munguambo afure hohoanimoyuhü ndore yamunde-randaimbiyu haya himboari-yangiriri hifandi-randaimbiyu-wamboane. 25 Adükarindi ratüpuriyu-randaimbi ai himboari hoafendinduhü, nindou mami hohoanimo süngufekoate-yembi ranaheimbo yamundeandürü. Rananimo God ai ahei ngusüfoambe

hîhîrareandürî ana, anîhondü yamundife hoafi ra hîmborî-ndeimboyei. ²⁶ Nindou yahurai ranana Satan ai aheimbo ahandî andürambe masemündündürî ahandî hoafi süngufemböhünda. Nga ai hoafi hondü ra fifîrarîhindî ana, Satanîndî andürî ra hînîngîrîhi moanambühî aboedambo tükündahimboyei.

3

Bîdîfîranambo si tüküfeyoambe ana nindou ai moaruwai hohoanîmo-ndeimboyei

¹ Se fifîrîhindî bîdîfîranambo si akîmî tüküfembo-yoambe ana tîngîrîfo afîndî tükündîfemboe. ² Nîmboe sapo nindou ai ahei fimbo yangîrî hohoanîmondeihî, kakîmbo yangîrî hohoanîmo pandîhimboyei. Ai ahei fimbo yangîrî borîndeihî asu ngorü nindoumbo hohoanîmo-koatendehî nindou bodîmondambo tîrîfoefe hoafîndeihî, ngîrî ahei boagîrî-yei hoafi hîmborîndei ndühündî. Ngîrî nindou ranaheimbo hîhîfîndîhündürî asu ai Godîndî hohoanîmo süngufekoate-ndeimboyei. ³ Ai ngîrî nindou bodîmondambo hohoanîmondei asu ngîrî nindoumbo amboawiyeyi mbîsei. Nga ai daboadanî nindou ngorûmbo amonjonî hoafîndeimboyei, asu ngîrî ahei fi wudîpoapondîhi hîbadîhündî, nga ai hîpoambofe-koatendehî nîne aboedayo ra moaruwaimbo-ndîhimboyei. ⁴ Asu ai ahei ngunindambo amboanî hohoanîmo-koatendehî moaruwai moatükunî randîhimboyei. Ai hohoanîmoyo hoeifekoate ratûpurî-ndeimboyei. Ai hohoanîmo-ndeihîya, roana bogorî nindou-aneî mbîsei hehi Godîmbo hohoanîmokoate hîfî ndanîhündambo hîhîfî-hîhîfî hohoanîmo yangîrî hohoanîmo-ndeimboyei. ⁵ Ai Godîndî hoafi ra fi yangîrî süngundî-himboyei, nga ahandî ngînîndî adükarî engoro ra ngîrî fifîrîndîhindî. Se nindou yahurai ranahei fikîmî ho-poanî, nga yowanî.

⁶ Nindou yahurai aiana nîmorehî hîhîndî hohoanîmoyeimbî moaruwai hohoanîmoyeyi arîhündî ranahei worînambo ho ahei hohoanîmo ngorü-süngufe hîfandîmbo ranîmboane nafî kokoarundî. Moaruwai hohoanîmo ai ahei ngusüfambe botîreandüra ranî hohoanîmo ra refembo hohoanîmoyeyi arîhündî. ⁷ Asu nîmorehî ranai sîmborî yamundife sahümündî arîhündî, nga ai ngîrî Godîndî anîhondü hohoanîmo ra fifîrîndîhindî. ⁸ Horombo Sanes weimbo Sambres ai Mosesîndî hoafi daboadî hîhîrîma-rîneandî ranî-süngumboane hapondanî amboanî anîhondü hoafi ranahambo daboadî hîhîrarundî. Ranane ahamundî hohoanîmo ranai mamîkarî-yomondühî asu ahamundî Godîmbo hohoanîmo ra moanane. ⁹ Nga ahei ranî hohoanîmo ra ngîrî adükarî tükündîfeyo, nga wanî. Muŋguambo nindou ai hoeindîhindanî ahamundî hohoanîmo ai mamîkarî-ndapurîmboe sapo horombo Sanes weimbo Sambres ramefîneandî nou.

Timoti ai Godîndî hoafi ngînîndî kîkîhîmbî-ramündu-wamboane

¹⁰ Nga seana wandî yamundife, hahabodî marîhandî asu wandî hoahoango ranahandî nîmîndî ra fifîrowandühî süngumarowandî. Ro Godîmbo anîhondümborîhinühî ngorü nindoumbo afurîhe hohoanîmo-yahandürî asu nindoumbo ngusüfo parîheandürühî tîngîrîfo tüküfeyowanî moanane sa ngînîndî nîmboa marîhandî ra se fifîrowandî. ¹¹ Sapo ro Andiok, Aikoniam asu Ristra ngoafîhü nindou ai wambo moaruwaimbo-rîhindîrühî asübusî masehündî ra se fifîrowandî. Ro ranî ngoafîhü tîngîrîfo masahamîndîhîyosî, nga Adükarî ai famarîhendîra aboedambo anîmboahî. ¹² Anîhond-ane, muŋguambo nindou Sisas Kraisi dîbo nîmboadeimbo Godîndî hohoanîmo sünguarîhindî ana, nindou ai aheimbo moaruwaimbo-ndîhindürîmboyei. ¹³ Nga nindou moaruwai Godîndî hoafi fi yangîrî süngurundeimbî ahamundî hohoanîmo ranai ngo-ngombo moaruwai hamîndîndîmboe. Ai nindou bîdîfîrî-yei hohoanîmo mamîkarî-rundürühî-ane, nga asu ahamundî hohoanîmo amboanî mamîkararapurî.

¹⁴ Ro sihambo hoafehanini, se hoafi himboriyafi mbura anihondumbo-arowandi rani yangiri sungundo ngafi. Hoafi ra anihond-ane, sapo nindou dudi sihambo yamundi-marihinini ranaheimbo wudi poaporo fifirowanduri. ¹⁵ Asu se fifirowandi sapo se niori akidouyafambe hafimbo sihambo hohoanimo aboedi saimbo Godindi hohoanimo paiaroweimbi buk rani-boatei fifirimarowandi. Buk rananimbo hohoanimo aboedi daganinanani Sisais Kraisimbo anihondumbo-ndiworani asu God ai sihambo aboedambo-ndeaninimbui. ¹⁶ God ahandi bukambe hoafi ra weindahi-mareandi. Asu yamundifembo, moaruwai hohoanimo nafuimbo, hohoanimo didiboado-fembo asu mbumundi hohoanimo sungufembo yamundife-mbohündambo hoafi ra aboed-ane. ¹⁷ Rananimbo nindou didiyei Godindi hohoanimo sunguarihindi ranai aboedi ratupuri ratupuri-mbohünda ndorhi fifirihimboanei.

4

Timoti ai Godindi hoafi hoafimbo nginindi mbinüngu-wamboane

¹ Sisais Kraisi ai weindahi kuduanani asu ahandi nginindi hifandarandi ra tükündifeyoani ai yangiri ni boadeimbi asu yifiyeyimbi ra yibobondearümbui. Ahandi asu Godindi himboahü ndanahambo sihambo ahini hoafehanini. ² Se aboedi hoafi ra bokarihfefembo nginindi nimbafi. Nindou ai himborindeianiyoy asu wanindoaninyo ra se bokandihao ndandi. Nindou ai ahei hohoanimo moaruwai hoeifembohünda hoafindafinduri. Ai moaruwai hohoanimo-ndeianise nginindi hoafindafinduri. Ahei ngusüfoambe kikimo-boadowanduri. Hininngirou hoafindafindurühi wudi poapondo yamundowanduri. ³ Himboriyafi, sungunambo ana nindou ai hoafi hondü rana-hambo himborikoate-ndeimboyei. Rananimbo ai nindou afindi aheimbo yamundife-ndürimbo kokondihü-purimboyei ninini hoafiyoy ai himborimbo hohoanimoyeyimbi ra yamundife-ndürimbohünda. ⁴ Rananimbo hoafi hondü ra hininngindihihihimoi moani hoafi yangiri ra sungundihimboyei. ⁵ Nga se munguambo si wudi poapondo hohoanimondafi se tinjirifo ndowandifi asu nindoumbo aboedi hoafi ra wataporimbo-ndanduri. Asu Godindi ratupuri ra se anihondumbo hamindi ratupurindafi.

Por yifimbo akim-ani

⁶ Wandiyangiri ningo ra Godimbo sesi saimbo nahurai-ane, nga ndeara wandiyifimbo ra akim-ane. ⁷ Ro aboedi hamindi yifiariya, yangiri ningo semindimbo ra pipimayahirane ro pipi moendifemboyo-wamitüküyaheandühi wandi Godimbo anihondümbofe ra kikihari-hamindihihimoi. ⁸ Hapoana napo pipambe horombofe hefe semindimbo ranai yangori hifandarandi. Napo ranana ndahurai-ane. Adükari ai wambo mbumundi nindou mbüsümbui. Adükari ai mbumundi hohoanimo sungu nindou yibobore arandi sapo ahandi adükari yibobofesi ra tükündifeyoani napo ra wambo ndendirimbui. Ai wambo yangiriyopoani asendiri, nga nindou munguambo didiyeyi ahambo weindahitükündifiyuanihoeifimbo himboyeihimoi amarei ranaheimbo amboa.

Timoti ai nimehünou Porimbo sowana mbüsünu-wamboane

⁹ Se wambo sowana nimehünou sinimbo tinjirifondafi. ¹⁰ Demas ai hifihündi hohoanimo sungufembo afindi hohoanimoyühü wambo hininngireandiri haya Tesaron-aika ngoafinambo mahu. Kresens ai Garasia hifina mahu asu Taitus ai Darmesia hifinambo mahu. ¹¹ Asu Ruk mamiyangir-ani ro-dibo anüngu, ranimbo-animbo dügüfihü Mak ndowarindifi dügüfi. Rananimbo ai wandi ratupuri ra farihendiri haya ratupurimbiyu-wamboane. ¹² Nga Titikusimbo ana Efesusinambo koamarihahina mahu.

¹³ Asu se asühüfi ana, wandi ngisihari hoeari wara hoandari Troas ngoafihü Karpusindi worambe masiheheandi ra ndowandifi dügüfi, asu buk amboani kapeihi. Sapo buk ninihondi hoearinambo nafiyouweimbi-mayo ra.

¹⁴ Areksander napo bras kapanambo nafira-randeimbi ai wambo afindi moaruwaimbo-mareandiri. Ranimbo-hünda süngunambo Adükari ai simbori ahambo moaruwaimbo-mbirir-amboane. ¹⁵ Nga se-amboani nindou ranahambo-animbo hibadambo. Nga ai-ani yihoefti hoafi hifinambore arandi.

¹⁶ Weangurühi ro kotambe simbori hoafimayahä ra moai nindou didai-amboani farihendiri, nga munguambo nindou ai hininigi-marihindiri. Nga God ai aheimbo amboawiyeyi mbeyahuamboane. ¹⁷ Asu Adükari ai ro-dibombo nüngumbo nginindi masendira ro aboedi hoafi ra Suda-yafe ndifo ranaheimbo didiboadondihe waporimbo-ndihamboyahi. Raniyo God ai wambo nimambeahindi ninihondi raion yahamonindi hümarihendiri.* ¹⁸ Mamä rani-süngumboane Adükari ai wambo nindou moaruwaimbo-fembo hohoanimoayeyi ranambeahindi aboedambo-ndeandirimbi. Rananimbo ai sünambe nginindi hifandarandi ranambe aboedambo ndemündündiri gafumbui. Koadürümbo-koadürümbo ahambo aboed-ani mbisefimboane.

¹⁹ Asu se wandi hihifi hoafi Prisira weimbo Akwirambo asu Onesiforusindi worambeahindi aheimbo hoafindafi. ²⁰ Erastus ai Korin ngoafihü awi mbanüngu. Trofimus ai angünimbomayua Muretus ngoafihü hininigi-marihinä. ²¹ Asu se wambo sowanambo sifombo tinirifondafi ngisihari tüküfekoate-yoambe. Yuburus, Pudens, Rinus, Krodia asu munguambo anihondümbo-rihindeimbi ai sihambo hihifi hoafi koarariheninä.

²² Adükari ai se-dibo mbününgu-wamboane. Nga asu ahandi moani hipoambofe ai se-dibo mbeyangoro-wamboane.

---

* **4:17:** Nda kafoefe hoaf-ane. Raion ai nindou bidifiri mbura arandi. Kafoefe hoafi ninindi ra Porimbo tinirifo tüküme Feyowa yifimbo yangirimayu, nga God ai ahambo mafarheira aboedambomefiyu.

Taitus Pas Por ai Taitusimbo sürü papimarandi

¹ Ro Por Godindi ratüpurıya asu Sisas Kraisindi hoafi sahamindi ha-rihandeimb-anahi. God ai nindumbo wand-aneı yahu-ndüreimbi ranahei anihondümbofe ra nginemindi-ndürimbo asu Godindi mbumundi hohoanimo fifirife süngufembohünda kafoare hinıngi-mareandür-ane. ² Anihondümbofe asu fifirife ranahandi nımindi ra yangrı koadürü-koadürümbo nıngombo ranahambo hımboayefi ranane. Horombo hifi nafıkoate-yuambe God tıkaı hoafıkoateyu-randeimbi ranahambo horombo hoafımareandi. ³ God ai yifirımayu rasımboanı ai ahandi hoafi ra weindahı-mareandi. God sıhefımbı aboedambo-reamunı-randeimbi ai randowandi yahuhü wandı warıhü hoafi ra masıhenda ro ahandi hoafi-süngu randowandi bokarıhehe arıhandi. ⁴ Taitus, ro sıhambo pas nda sürü paparıhandi. Sıhehi mamındıhündi anihondümbofe hohoanimo ranınambo wandı nımorı nahurai-anafi. Nga Ape God asu Sisas Kraı aboedambore-randeimbi ai moanı hıpoambofe asu ngusüfo afurıfe kife hohoanimo mbısabınanın-amboane.

Taitusındı ratüpurı Krit airanıhü

⁵ Bıdıfırı ratüpurı moendıfe-koate anıngo ra moendıfe asu munguambo adükarı ngoafıhü anihondümbo-rıhindeimbi hıfandımbı nındou kafoefe hinıngi-fembohünda horombo hoafımayahi süngu ro sıhambo airan Krit ranıhü hinıngi-marıheanı. ⁶ Hıfandı-randeimbi nındou ranai nındou-yei hımboahü mbumundındı haya nımorehi mameimbındı. Asu ahandi nımorı amboanı Kraıimbo anihondümbo-mbırıhind-amboane, nga ai yowanı boagrı-yei hoafi amboanı hımborıkoate-ndeimboyei. ⁷ Se fıfırowandı, anihondümbo-rıhindeimbi hıfandı-randeimbi ai Godındı ratüpurıyu-randeimb-anı. Ranımbıane asu ahandi hoahoango ra aboedımbeyo-wamboane. Ai ngırı moaruwai hohoanimo ahei hımboahü randeanda hoeındıhındı asu ngırı afınd-afındındı. Asu ai ngırı ngusüfoambe nımai hüfındı. Asu ngırı bıa ndümündü haya afınd-afındındı ndandı. Ai ngırı nındou harındı asu ngırı kakı napombo semındımbı hohoanımondı ndandı, nga yowanı. ⁸ Ai nındou ngörü ngoafıhündı ahei ranaheimbo worınambo-mbıreandür-amboane, nga asu ai aboedı hohoanımo ranı yangrı hohoanımondühi sıngumbıreand-amboane. Nga ai aboedı dıboadorıhoeı nıngumbo Godındı hohoanımo ranı yangrı hıfandımbırand-amboane. Asu ai ahandi fı mungu ra wudıpoapore hıfandımbırand-amboane. ⁹ Nga asu ai anihondü hoafi yamundı-marıwuri ra kıkıhı-mbıramündı-wamboane. Rananımbı asu ai nındou bıdıfırambo yamundı-ndeandürühi, ahei ngusıfoambe kıkımımbı-foareandür-amboane. Asu yamundıfe hoafi aboedı rananımbı nındou ai anihondü yamundıfe hoafi mbaharıhehındı ranaheimbo ai ndore hoafımbıyundür-amboane. Rananımbı asu ahei moaruwai hohoanımo ra yarıhi hoeımbırıhind-amboane.

Krit nındou ai afındı tıkaı hoafımb-aneı

¹⁰ Yını, nındou afındı ai hoafi mbahıbadı-rıhoundeimbi anıngomo, nga moanı hoafi yangrı-anemo, asu nındou aheimbo tıkaruhı wosıhoafırı hoafıyomo-rundeimb-anemo. Nındou afındı ai rawarundı ra ai Suda-anemo, nındou fı-hoearı karu tırıhoemo-ndeimbı-yomondı mamısır-anemo. ¹¹ Nındou yahurai ai hohoanımo yamundarundı ra sıhırı ngırı randıhındı. Ranane asu nındou bıdıfırı mamı worambeahındı, ranaheimbo ngusüfo mamıkararundürı kakı semındımbıbohünda. Ranımbıane se nındou yahurai-yafe yafambe ra kıkıhındapundıfi. ¹² Horombo

Kritihündi fifireandeimbi ahandihoari hoafiyuhü yahuya, 'Kritihündi aiana tikai hoafiyei arihündi. Ai n+mambeahindi ninihondi moaruwai nahurai ratüpurimbo yiboarukoyeihî afindi sahüsi arihündi,' mehu. ¹³ Ranî hoafi ra anihond-ane. Ranimboane se aheimbo nginindi aboedi hoafindafindürî. Rananimbo asu Adükarimbo anihondümbofe ra nginindimbeyo-wamboane. ¹⁴ Rananimbo Suda-yafe hürütühoafi yangiri asu nindou ai hoafi hondümbo daboadi hihirarîhindi ranahei ahini hoafi ranahambo ngiri hohoanîmondei. ¹⁵ Nindou didiyei ahei hohoanimo sürühoeimbayo ana, asu ranaheimbo muᅅguambo moatükunî sürühoeimb-ane. Nga asu nindou ai moaruwai hohoanimoayei ra moai Kraisimbo anihondümbo-rîhindi, ranaheimbo muᅅguambo moatükunî sürühoeimbi-yopoanî. Nga ahei hohoanimo ngusüfoambe afoero ranamboanî moaruwai-ane. ¹⁶ Yafambe yangiri ai yarîhi hoafiyehi, 'Ro Godimbo fifirîhini,' asei. Nga asu ahei hohoanimo yarîhi nafuiyehi Godimbo daboadi hihirîhorühanei. God ai aheimbo moai wudireandürî. Ai hoafi kikihirî-hindühanei, nga ai ngiri aboedi hohoanimo randîhindi.

2

Hoafi nda nîmorehî nindowenihî boagîrambo hoaf-ane

¹ Nga Taitus, se ndorîhoeimbi hohoanimo ranî-süᅅgu nîmorehî nindowenihimbo yamundowandürî. ² Nindowenihî boagiri ranahamumbo hohoanimo nda süᅅgufembo yamundowapurî. Ai ahamundîhoari ndondu hibadundühî, nginindîhamindi anihondümbondündî. Ai ngusüfo parundühî asu tinirîfo tükündîfeyoanî moanane mbisîmo nginindi mbîningomond-amboane. ³ Mare yahurai-animbo nîmorehî boagîrimbo amboanî yamundowandürî. Ai aboedi sürühoeimbi yangiri nîboadeihî asu daboadanî amonᅅgonimbo hoafîndeimboyei. Asu aheimbo nginindî hamindî bia ra hibadarümboe, nga yowanî. Nga ai aboedi hohoanimo süᅅgufembo ra yamundîmbîrîhind-amboane. ⁴ Asu nîmorehî ngusüfo kikihirî-hindeimbi ranaheimbo yamundîfe-ndürîmboane aboedi hohoanimo ndahurai: Ai ahei nindowenihambo ngusüfo pandîhipurî, asu ahei nîmorambo amboanî mamî yahurai ngusüfo pambîrîhindür-amboane. ⁵ Asu ai ahei hohoanimo ra wudîpoaporîhi hîfandîrîhündühî, mbumundî mbînîboadei-amboane. Asu ahei worî ra dîboadorîhindühî hîfandî-mbîrühünd-amboane. Asu muᅅguambo aboedi mbîfarîhehindür-amboane. Rananimbo asu ahei nindowenihî-yafe hoarehî mbînîboadei-amboane. Ai ranî hohoanimo ra muᅅgua süᅅgumbîrîhind-amboane. Rananimbo nindou ai ngiri Godindî yamundîfe hoafi ranahambo tîrîboandîhi hoafîndei.

Hoafi nda hoarîfamborîmbo hoaf-ane

⁶ Mamî yahurai se hoafîndafîpurî, nindou akîdou hoarîfamborî-yomondeimbi ranahamumbo, nga ai-amboanî ahamundî hohoanimo ra ahamundîhoari wudîpoaporu hîfandîmbîrund-amboane. ⁷ Hohoanimo muᅅguambo se rawarowandî ra, se-amboanî aboedi nafuimbo nîmbafanî nindou ai sîhambo horîhinînhü süᅅgu-mbîrîhinî-amboane. Nindou yamundîfe ratüpurî ra anihondümbo hondü ndondo yamundowandî. ⁸ Asu se anihondümbo yangiri hoafîndafî ndandî. Rananimbo nindou ai ngiri sîhambo moaruwai-ani mbîsei. Nga rananimbo sîhefîmbo nginîndarîhümunî ai amoanîngî-ndeimboyei sapo sîhefîmbo moaruwai hoafîmboayei ra ninî-moatükunî moaruwai moai rarîhundî.

Hoafi nda moanî ratüpurîyehî-rîhündeimbi-mbo hoaf-ane

⁹ Se moanî ratüpurîyehî-rîhündeimbi yando yamundowandürühî hoafîndafîndürî muᅅguambo moatükunî ai ahei bogorî ranahandî hoarehîmbeyei-amboane. Asu

ai diboadondihi aboedi ratüpurî ratüpurîmbeyei-amboane. Rananîmbo ahei bogorî ranai 'aboed-ane' mbeyahomondür-amboane. Asu ai ngîrî ahei bogorî ranahamumbo moaruwai hoafi simborî hoafîndahüpurî. ¹⁰ Asu ai ahamundi-mayo napo bidîfirî moanî ndahümündimboyei, nga yowanî. Rananîmbo bogorî ai aheimbo anîhondümbo-ndündürîmboemo. Ranînambo asu ahei ratüpurî muŋguambo ranînambo sihefi God aboedambo-reamuneimbi ahandî yamundi-fe hoafi ranahambo nindou ai aboed-ane mbiseimboyei.

Sihîrî aboedi nîboadefombo Kraismbo hibadîhurîmboane

¹¹ Sihîrî fifîrîhundî, nîmorehî nindowenihi muŋgu aboedambofe-ndürîmbohünda Godîndî moanî hîpoambofe weindahî tükümeŋeyo. ¹² God ai sihefi-mbo moanî hîpoambo-mareamunî hohoanîmo ranai-ane sihefi-mbo yamundi-reamunî arandî. Godîmbo daboadî hîhîrîfe hohoanîmo asu muŋguambo hîfîndî hohoanîmo moaruwai ra hîniŋgî-fembohünda yamundi-mareamunî. Sihîrî wudîpoapondîhu hohoanîmo-ndefomboane, ndasîmboanî mbumundî hahabodefühi asu Godîndî hohoanîmo siŋgundî-humboane. ¹³ Sihîrî yarîhundani anîhondümbo-ndîhundühi, sihefi God asu Aboedamboreamunî-randeimbi Sisas Krai ai hîmboamupuimbo-randeimbi dîbofe weindahî tüküfemboayu ranahambo hîhîfi-hîhîfiyefühi hîfandarîhundî. ¹⁴ Sisas ai sihefi-mbo muŋguambo moaruwai hohoanîmo-ambeahîndî aboedambofe-munîmbo yîfîmayu ahandî yangîrî sürühoeimbi nindou niŋgomböhünda. Nindou ranai aboedi hohoanîmo yangîrî süngufembo hohoanîmondei ndühündî. ¹⁵ Hoafi ra yamundowandürî ndandî. Aheimbo ngînemîndürîmbo asu moaruwai hohoanîmo hîniŋgî-fembohünda ngîniŋgîndîhündo hoafîndafîndürî ndandî. Nga asu sihambo nindou ai nindou yangîr-ani mbiseimboyei.

3

Sihîrî aboedi hohoanîmo ranahambo ngîniŋgî nîboadefîmboane

¹ Se nîmorehî nindoweniambo ngîsüfoambe botîndowandürî ndandan-anîmbo, ai gafman asu gafmanî-yafe ratüpurî-yomo-rundeimbi-yafe hoarehîyeihî ahamundî hoafi süngurîhindühi nafîndîhümündî nîmandeimbo aboedi ratüpurî ratüpurîmbeyei-amboane. ² Nga asu ai ngîrî nindou ngîrîmbo moaruwai hoafîndei. Asu ai ngîrî yîfiarîndei, nga ai wudî-wudîndeihi nindou-yafe hîmboahü ahei fi hîfînambo-ndîhindî. ³ Nga se fifîrowandî, horombo sihîrî amboanî ngîsüfokoate-yefî, hoafi hîmborîkoate-yefî asu Satan ai sihefi-mbo tikai hoafîmemunî. Sihîrî afîndî moatükunî moaruwai hohoanîmo ngîsüfoambe botîrea-ndeimbi, ranî-hoarehü manîmboefî. Sihîrî nindou moaruwaimbofe hohoanîmo süngurîhu asu napo hohoanîrîhu marîhundî. Asu sihefihoarî amboanî simborî ngîniŋgîndürîyefî rîhundühi manîboadefî. ⁴ Nga asu God Aboedamboreamunî-randeimbi ai sihefi-mbo hohoanîmo-yumunühi hîpoambo-mareamunî ra weindahî tükümeŋeyo. ⁵ Sihîrî moai aboedi hohoanîmoyefanî-yupoanî ai sihefi-mbo aboedambo-mareamunî, nga wanî. Nga ahandî hîpoambofe ranamboyu sihefi-mbo aboedambo-mareamunî. Ai sihefi-mbo popoai-marîhemuna, sihîrî nîmorî aboedi tükümeŋunda asu Yîfiafi Aboedi ai sihefi-mbo simborî yangîrî aboedi niŋgombo masemunî. ⁶ Sisas Krai Aboedamboreamunî-randeimbi ahandî sünguyo God ai sihefi-mbo Yîfiafi Aboedi afîndî masemunî. ⁷ Kraiîndî hîpoambo ra sihefi-mbo mbumundî nindou yaho dükamareamunî. Ranîmboane asu yangîrî koadürü-koadürü-mbo niŋgomböhünda sihefi-mbo kamafoareamunî. Ranahambo anîhondümbo-ndîhundühi hibadîhu nîmboefîmboane. ⁸ Ranî yamundi-fe ra anîhond-ane. Nga se ranahambo hoafîndafanî nindou aboedi fifîrîmbîrîhind-amboane samboanahî hoafayahî. Rananîmbo asu Godîmbo anîhondümbo-rîhindeimbi ai aboedi

hohoanimo süngufembo tñirifombeyei-amboane. Rani-moatükuní aboed-ane asu munquambo nindou fandíhe-ndürimboe. ⁹ Nga asu mamíkarambo híhíndí hoafí ra ai düdu-düduyei wakíríhi-ríhündühi, amao mamí-yei ndürimbo wataporímborühi, asu ngíníndíyeihí Mosesíndí-mayo ahínümbí hohoanimo ranahambo hoafína símborí-símborayeí, nga ranahambo se ngasündowandí. Nga síhírí fífíríhündí ranana ngírí síhefímbo fandíhemuní asu ai ngírí sesi aboedí hísíndo. ¹⁰ Nindou yikürübü-reandeimbí ahambo mamímboyo yimbumboyo ahíní hoafíndafíndo. Nga ai hoafí hímboríkoate-nduaní, se ahambo daboedí híhíndíworí. ¹¹ Se fífírowandí, nindou yahurai ra ai nafí aboedí híníngíríndühi moaruwai hohoanímoyomo arundí. Asu ahamundí moaruwai hohoanimo ranai ahamumbo papí-hoafímarapurí.

Bídífíranambo hoafí

¹² Süngunambo Artemasiyu asu Tikikusiyu síhambo sowana koandíhe-hínímboyahí, nga se wambo sowana Nikoporis ngoafínambo sífombo tñirífondafí. Nga se fífírowandí, ngísíharí tükífeyo-ambe ro Nikoporisíhü nímboamboanahí masahí ra. ¹³ Se ahínümbí fífírundeimbí Sinas weimbo Aporosí yimbu ahafanímbo nafí ho ra wudíndo fandíhawapíra ai ngírí níní-moatükunímbo mbonímbo-ndandífaní. ¹⁴ Síhefí nindou ai aboedí ratüpurí raníwamí níboadeimbo ra fífírímbíríhindí-amboane. Asu nindou mbonímbo-aríhümündí, ranaheimbo mbífaríhe-hindür-amboane, asu ai hífí ndaníhü ngírí moaní nímboei. ¹⁵ Munquambo nímórehí nindowenihí ro-babídí aníboadei nda ai síhambo híhífaríhüníní. Aníhondümboríhindeimbí ai yíhoefímbo hohoanímó-ayahümüní ranaheimbo híhífíndandürí. Nga moaní hípoambo hohoanímó ra munquambo se-babídí mbeyangoro-wamboane.

Firemon

Pas Por ai Firemonimbo sürü papimarandi

¹ Firemon, sïhambo pas nda ro Por-anahi sürü paparïhandi sïhefi wandafi Timoti dïbo. Ro Sisas Kraisïndi ratüpurï süngunambo karabusïyahe nimboamboanahi asu yihoefi wandafi se ro-babïdi mami ratüpurï ratüpurïyefi-rïhundeimb-anafi. ² Asu ro sïhefi rehi Afia-ane asu sïhefi wandafi Arkipas ai ro-babïdi ami nahurai Kraisïndi ratüpurï ratüpurïyefi-rïhundeimb-ani asu Kraisïndi nendi sïhafi worambe fandïhi-rïhundeimbi ranaheimbo amboani pas nda sürü paparïhandi. ³ Ape God Adükari Sisas Krais-dïbo ai sïheimbo moani hïpoambofe hohoanïmo asu ñgusüfo afurïfe kifeimbi hohoanïmo ra mbïsabïnandür-amboane.

Firemon ai Adükariimbo ñgusüfo parirühi anïhondümborirühani

⁴⁻⁵ Se Adükariimbo ñgusüfo parïworühi anïhondümborïworï arandi asu Godïndi nendi ranaheimbo amboani ñgusüfo parowandürï arandi hoafi ra hïmborï-yahühanahi. Ranïmboanahi muñguambo si ro Godïmbo didïbafïyahühi ra sïhambo hohoanïmo-yahanïnühi dükariheanïnühanahi asu ranïmbohünda ro wandi God rana-hambo didïbafïyahando arïhandi. ⁶ Se ro-babïdi anïhondümborïrambo anïmbafi. Ranïmboanahi asu ro Godïmbo didïbafïyahando arïhandi sïhafi anïhondümborï ranai randeandani aboedi sïhafi hohoanïmoambe tükümbïfeyo sahehea. Sïhïri Krai-babïdi anïmboefi asu ranïnambo ahandi-mayo muñguambo aboedi moatükunï sïhïri masahumïndefi ra se ndondo türüboadowandi sahehea didïbafïyahando arïhandi. ⁷ Karïhasi wandafi, se Godïndi nendi ranaheimbo ñgusüfo parowandürï arandi ranïmboane asu aheimbo ñgusüfoambe ñgïnrï-mïndïndürï arandi. Asu ranïnambo afïndi hïhïfi-hïhïfïyahühi wandi ñgusüfoambe afure akiaro.

Firemon ai Onesimusimbo wandafïmborirï mbïserümandu-wamboane

⁸⁻⁹ Se mami moatükunï rambïrowanda saheheamboanahi. Ro sïhambo Kraisïndi süngu randowandi randowandi-ndamboyahï ra yïhïmbokoate-anahïsi, ñga ñgusüfo pefe hohoanïmo ranï-süngu sïhambo düduweheanïni. Sapo ro Por boagïri-yamboanahi asu ro Kraisïndi fondühi ahandi hoafi semïndi homborïhündamboanahi, ñga haponda ro karabusï-yaheamboanahi. Ñga asu ro sïhambo ñgusüfo parïheanïnühi wamboanahi hïnrïngïrou safi ndarïhe hoafïyahanïni. ¹⁰ Ro sïhambo ndarïhe düduweheanïni Onesimusimbo-hündambo. Aiana wandi nïmorï hond-ani Kraisïndi sünguna. Ro karabusïyahe nimboambo Kraisïmbo anïhondümborïfembo yamundïmarïhin-ani. ¹¹ Horombo ana ai moai mamïmbo amboani sïhambo aboedi farïhenïni raranï ratüpurï ra, ñga hapondan-ambe ana ai se-anafi asu ro-anahi sïhehimbo aboedi nïnrïni ratüpurï fandïhemunümbui.

¹² Haponda ro ahambo sïhambo sowana hïhïrïhinï koararïhehinï asu ai wandi ñgusüfoahünd-ani. ¹³ Ro aboedi hoafi ra sahamïndi hahabodïhane ranïhümborï wambo ndanïhü karabusï-marundïra anïmboahi. Ranïmboyahï asu ro Onesimusimbo ndanïhü kïkïhïndühü-mïndïhanï asu ai sïhafi fondïhü wambo mbïfarïhendïra sahehea hohoanïmoayahï. ¹⁴ Asu awi ro sïhambo wambo farïhefe-ndïrïmbo hütï-hütïyonïnimbo ana moeisahi, ñga moani wambo se randowandi mbïsafan-anïmbo randïheamboyahï. Se sïhafi hohoanïmonambo refemboanahi randowandi asahi. Ranïmbo ana, ro ngïri nïni-moatükunï nïnrïngundïheandi, ñga nda wambo se randowandi mbïsafan-anïmbo randïheamboyahï. ¹⁵ Ai sïhambo akïdou hïnrïngïmareanïni, ñga awi refenasï asükai se ndowarïndïfanï ai se-dïbo gedühi mbïnrïnguwamboane. ¹⁶ Ai se-dïbo moani ratüpurïyu-randeimbi-yupoani, ñga ñgusüfo

pariworeimbi wandafimbiyu-wamboane. Nga ra aboedi safane. Se yahurai ahambo ndowarindifi. Ro ahambo ngusüfo pararhini, nga sihambo ai moani ratüpuriyu-randeimbi asu Kraisindi süngu sihafi wandafi kapeih-ani. Rananmbo se ahambo afindi safi ngusüfo pandiwori.

¹⁷ Nga asu wambo se sihafi wandaf-anahi asafindiri ana, asu mare yahurai-safi ahambo amboani wandi wandafi mbisafindowohü hühindiwori. ¹⁸ Asu ai sihambo moaruwai hohoanimo-yuninühi sihafi-mayo bidifiri moatükuni moani asemüdu ana, se süngunambo rani-moatükuni ranahambo wandi ndüri pando mbunda hoafindafindiri. ¹⁹ Ro Por wandi warinambo simbori saimbo moatükuni sürü parithe asiheheandi. Ro-animbo sihafi nine-moatükuni ai ramareandi ranimbo sihambo hihirindithe ndahaninimboyahi. Nga se wandi sünguyafi anihondümborowandeimbi tükümefoandi rani-nambo se simbori wambo saimbo-aiyafi ranana sihafi fi ningo hohoanimo rananesi, nga asu ro ngiri ranahambo sihambo wataporimbondihanini. ²⁰ Nga wandafi, sihiri Adükari-babidi animboehi ranimboane asu se wambo hihifi-hihifindafindiri. Sihiri yibobo Kraisindi nindou-anehi, nga ranimbohünda se wandi ngusüfoambe ndondo kündowandürühi Onesimusimbo wandafi mbisafindowohü hühindiwori. ²¹ Se wandi hoafi himbori-ndamboyafi sahehea anihondümbor-rheaninühi pas nda sürü paparihanini. Ro haponda sihambo rani hohoanimo ra randowandi sahehea düduweheanini. Rani hohoanimo ra ngasüdo hawa asu aboedi adükari hamindi rani-poanimbo randowamboyafi sahehea fifiri-heamboanahi. ²² Awi ro sihambo mamihofi ngorü hoafindahanini samboanahi. Asu se randowandühi wambo sihafi worambe fondi nafindihao hiningindowandi. Nga ro fifiri-heamboanahi God ai sihei didibafife ra himborindu haya asu wambo siheimbo sowana koandihendiri yahumboani.

Hihifi hoafi bidifiri

²³ Epafra ai ro-dibo Sisas Kraisindi hoafi süngunambo karabusiyaho ndanühi animboehi ai sihambo hihifaranini. ²⁴ Wandi Kraisindi ratüpuriyefi-rihundeimbi Mak, Aristakus, Dimas asu Ruk ai-amboani sihambo hihifarünini. ²⁵ Adükari Sisas Kraisindi-mayo moani hipoambofe hohoanimo ranai sihei ngusüfoambe mbimarondür-amboane.

Hibru Hibruhündi anihondümborihindeimbimbo pas sürü papimarandi

God ai ahandi nimorindi süngu sihefimbo hoafimayu

¹ Horombo God ai afindimbo afindi moatükuni süngure haya sihefi amoo mamî ranaheimbo ahandi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi yafambe süngure haya hoafiyundürî marandi. ² Nga asu hapondani bidifirani si ndanambe-ane God ai ahandi Nimorindi yafambe süngure haya hoafiyumunimboani. Nimorindi sünguyu God ai muᅅguambo moatükuni sünü hifi ra nafimarandi. Raniyu asu ai Nimorimboya, ai muᅅguambo moatükuni ra ahandi yangirimbeyo-wamboane yahuhaya kafoariri hinᅅgimariri. ³ Ranani asu Nimori ranai God ahandi si adükari ranambe himboamupui-randeimb-ani. Ranani asu ai Afindandi fi wusindamündumbo nou anᅅgu. Ranane asu ahandi hoafindi ᅅginindi ranambo muᅅgu moatükuni ra kikihamindi anᅅgo. Ranane asu sihefi moaruwai hohoanimo foafoefembo ratüpuri ra moendire haya süngunambo hafu Bogorî Hondündi warî hondü warani bogorî hondümbofi mamaru.

Nimori ai sünambeahindi nendi ᅅgasündeamboani

⁴ Godindi Nimori ai adükarimbofi tüküfiyuane asu sünambeahindi nendi ai rani hoarehi tüküme fundi. Mamî yare ra nou-ane Ape God ai ahambo ‘Wandi Nimori’ yahu dükarirühi adükari ndürî ra sagadowohü asu sünambeahindi nendambo ndürî akidou masagapuri.

⁵ Nga God ai mamî-simboani moai sünambeahindi nendi ranahamumbo mamimbo amboani hoafiyuhüya,

“Hapo ro sahea, ‘Seana wandi nimor-anafi,

ᅅga haponda ro sihafî Apembo-yaheamboanahi, ” ’ asahi,

Buk Song 2:7

yahu. Asu asükai moai sünambeahindi nendi mamimbo yahuya,

“Ro ahandi afindindamboyahi,

ᅅga asu ai-amboani wandi nimorindümbui, ”

2 Samuei 7:14

yahu. ⁶ Nga ndeara ai ahandi amoᅅgo nimori mamî hifina koafoefimbo yahuhaya hohoanimo-yuhü nimarumbo, asu ai mamî yare hoafiyuhü yahuya,

“Muᅅguambo sünambeahindi nendi rani amboani moani ahambo yangir-animbo hohoanimo-ndimondowohü, ‘Ai yangir-ani adükarayu,’ mbisimo, ” *Io 32:43*

mehu. ⁷ Hoafi nda ndahuraiyo ai sünambeahindi nendambo yare hoafiyuhü yahuya,

“Aiana sünambeahindi nendambo werî nahurai nafirapurühi,

asu ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi ranahamumbo hai imami nahurai nafirapuri-randeimb-anemo, ”

Buk Song 104:4

mehu. ⁸ Nga ahandi Nimori ranahambo God ai yare hoafiyuhü yahuya,

“O God, sihafî ᅅginindi hifandarandi ranana koadürumbo-koadürumbo hohane,

Se sihafî nendi ranaheimbo mbumundi hohoanimo süngu anandi hifandirandürî arandi.

⁹ Seana nîne-moatükuni mbumundayo ranahambo yafohorowandühanafi,

ᅅga asu nîne-moatükuni farifarumbayo ranahambo yi-boaruko-rowandühanafi.

Ranimbo-hündamboyo sihafî God ranai Adükarimbore diboniyunini hinᅅgimareanina hihifi-hihifayafi,

sapo sihafî wandafi mamimbo yahurai hihifi-hihifi segopurikoate-a, ” *Buk Song 45:6-7*

mehu. ¹⁰ Ai asükaiyu Nïmorïmbo yare hoafi yuhü yahuya,
 “O Adükari, horombo biðifïranï hondü se hïfi nafïra mbura
 asu sihafï warïnambo nïmoamo sünü ra nafïmarandï.

¹¹ Rani-moatükunï ranai ana awandïhoemboe,
 nga seana moanï rando yahurai yangïri nïmboamboyafi.

Rani-moatükunï ranai ana muŋguambo sapo hoearï rawefeyo nou yahurai
 wonïmbïndïmboe.

¹² Asu se warambeimbï hoearï momondefeyo nou rando
 rani-moatükunï ra momondo-wamboyafi.

Asu se randowandanï

rani-moatükunï ranai nindou hoearï ŋgorü güdeandanï ŋgorü hïmboayu nou
 randïfemboe.

Asu seana ŋgïri ŋgorüpoanï findafi,

ŋga moanï koadürümbo-koadürümbo yahurai yangïri nïmbafïmboanafi,” *Buk
 Song 102:25-27*

mehu. ¹³ Nga God ai moai sünambeahïndï nendambo mamïmbo amboanï yare
 hoafi yuhüya,

“Wandï warï hondü waranï se nïmarïfi,

ŋga rananïmbo asu süŋgunambo sihafï hürütümbï nindou ranaheimbo sihafï
 yirümbo hoarehï hïniŋgïndïheandüranï,

asu se yiri pühïndafi nïmandïfi,”

Buk Song 110:1

yahu. ¹⁴ Sünambeahïndï nendï ra asu nïnemoa? Aiana Godïndï dïborïhïndï nend-
 anemo. Aiana Godïndï ratüpurï ratüpurïyomo-rundeimbï yangïr-anemo, asu ai
 koamarïhepur-anemo sapo nindou aboedambofe-ndürïmboayu ranaheimbo farïhefe-
 ndürïmbohünda.

2

Nindoumbo aboedambofe ranana adükari hamïnd-ane

¹ Rani-mboane awi sihirï moanï nïne hoafi hïmborïmayefï ra ŋgïnïndï safï
 kïkïhïndï-humïndefï hohu ranahambo süŋgundï-humboane. Rananïmbo asu
 sihirï ŋgïri rani-moatükunï ranahambo gübüsüboadi-hundühï funïndïhehundï.

² Horombo God ai sünambeahïndï nendï-yomondï yafambe süŋgure ahïnümbï hoafi
 hoafi yumbühündï ŋgïnïndï meŋgoro ranahambo anïhondümbo-femboane. Nga asu
 nindou düdi ai süŋgufekoate-ayu-ane asu hïmborïkoate-ayu-ane ranana nindou
 ranai nïne-moatükunï moaruwai ramareandï simogodühï tïŋirïfombü hohoanïmo
 masahümündï.

³ Rani-mbo-hündambo-anïmbo asu adükari hamïndï aboedambofe-
 mayo ra sihirï hïmborïndefühï gïgïrana-mboefeyo ana, ra asu nüŋgundïhu mafefoe-
 hua? Sapo Adükari ai ahandïhoariyu aboedambofe hohoanïmo ranahambo
 weaŋgurühï hondü wataporïmbo-marand-ane. Raniyo asu nindou dïdiyei hïmborï-
 mayei ranai ranana yihoefïmbo anïhond-anesï masei. ⁴ Mamï yare God ai ahandï
 aboedambofe hohoanïmo anïhond-anesï yaho hoafi ra ahei fihï türe haya adükari
 ŋgïnïndï moatükunï, asu hepünüfeimbï moatükunï afïndï ranambo ahei hoafi ra
 anïhond-ane yahu nafuimemuni. Raniyu asükaiyu Yifiafi Aboedïndï rani-poanïmbo
 rani-poanïmbo ŋgïnïndï ra moanï ahandï hohoanïmonambo yangïri nafïramündï
 yïbobo-mareandürï. Asu rani-mbo-hündambo-anïmbo sihirï gïgïrana-mbofepoanï,
 nga hïmborayehï ra kïkïhïsafï-yïmïndïmboane.

Aboedambofe-rambo Nindou bogori

⁵ Simborï niŋgo hohoanïmo tüküfemboayo ranahambo wataporïmbo-arïhundï
 ra God ai moai sünambeahïndï nendï bogori-mbofe hïfandïyo niŋgombo dïbonïyu

hɪnɪŋgɪreapuri, ŋga wani. Nga nindoumboyu ramareandi. ⁶ Refembo-mayoyosi, ŋga asu Godɪndi bukambe ŋgorü-kimi yare hoafiyowohü yahoya,

“Nindou ai sɪhafɪ himboahü nɪnea,
asu God se ranaheimbo hohoanɪmoyafai?

Nindou nɪmori ranai nɪni-moatükuni-mayei-amboyafi
se ranaheimbo dɪdɪboado-rowandürɪ hafarand-a?

⁷ Sapo se nindou aheimbo moani bodɪfombo sünambeahɪndi nendi ranai nɪmoamo-yomondani

asu aheimbo rani-hoarehi rowandürɪ hɪnɪŋgɪ-marowandür-anesi.

Nga asu se ahambo ŋgɪnɪndi sabado hawa ai adükari hamɪndi hond-ani safɪndo hawa,
ai muŋgu moatükuni ranahambo bogorɪmbofi mbünɪŋgu-wamboane,

⁸ Se nindou ranaheimbo muŋgu moatükuni ra ahei hoarehimbeyo-wamboane safɪ
hawa hɪnɪŋgɪ-marowandür-ane,” *Buk Song 8:4-6*

meho. Ai rani-moatükuni rareandühi muŋguambo moatükuni engoro ra nindou hoarehi hɪnɪŋgɪ-mareandür-ane. Nga asu moai hapondanambe ana hoeirɪhunda nindou ai muŋguambo moatükuni engoro ra hɪfandɪhündi, ŋga wani. ⁹ Nga sɪhɪri Sisasɪmbo hoeirɪhurɪ! Bodɪfomboyu God ai ahambo sünambeahɪndi nendi-yomondi hoarehi hɪnɪŋgɪmariri. Asu ahandi moani hɪpoambofe hohoanimo rani-süŋgunambo muŋguambo nindou ranaheimbo süŋguna yɪfɪmbiyu yahuhaya. Haponda sɪhɪri hoeirɪhura Sisas anüŋgu God ai ahambo himboamupui-randeimbi ŋgɪnɪndi sagado hayambo ai adükari hamɪndi hond-ani ehundo sapo ai asübusɪ raniɪfihɪ yɪfɪmayu raniɪmbo-hündambo wambo. ¹⁰ God aiana muŋgu moatükuni ra nɪmɪndɪh-ani asu ai muŋguambo moatükuni ra nafɪmaranda tükümefeyo. Ai ahandi nɪmori afɪndi ranaheimbo semündündürɪ hafo aboedambo-fendürɪmbo asu ahandi hɪmboamupuimbo-randeimbi ranambo yɪbobofe-ndürɪmbo mehu. Raniɪmboane asu God ai Sisasɪmbo asübusɪ süŋguyo ahambo boatei hondü ndore nafɪrümündi hɪnɪŋgɪmariri. Raniɪmboyu asu Sisas ai-anɪmbo nindou aboedambofe-rambohündambo horombofe bogorani. God ai rani moatükuni ramareandi ra moani mbumundi hamɪnd-ane. ¹¹ Sapo Nindoumbo sürühoeimbi hohoanimo sagadürɪ-randeimbi ranani asu nindou sürühehindeimbi-mayei rananei muŋguambo aiana Afɪndi mamɪ ranahandi nɪmori yangɪr-anei. Raniɪmbo-hündambo wamboane asu Sisas ai ŋgɪri aheimbo wandi akohoand-anei yahundürɪmbo amoanɪŋgɪ-ndu. ¹² Asükaiyu ai hoafiyuhü yahuya, “God, Ro wandi akohoandi ranaheimbo sɪhafɪ ratüpurɪ ranahambo wataporɪmbo-ndɪhandürɪmboyahi.

Muŋgu afɪndi fandɪfe-ambe ro sɪhambo kakɪsaondi-hanɪnühi God adükari-ani mbɪsahanɪni-mboyahi,” *Buk Song 22:22*

mehu. ¹³ Asükaiyu ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro ahambo yangɪri ŋgusüfo pandɪhinühi anɪhondümbö-ndɪhinɪ ŋgamboyahi,” *Aisaia 8:17*

mehu. Asükaiyu yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro ndaniɪmboahi God ai wambo muŋguambo nɪmori masendiri rani-babɪdɪmbo,” *Aisaia 8:18*

mehu. ¹⁴ Sapo nɪmori ranai nindou fimboyahi nɪmboei-ambe asu Sisas ai-amboani mamɪ yare ai ramehindi nahurai tüküfi nindoumbofi haya manüŋgu. Hɪfɪ ndaniɪhü ahandi yɪfɪ süŋgu sapo Satan yɪfɪyo-rambo hohoanimo nɪmɪndɪhü anüŋgu ranahambo raguanambo-ndɪhinɪ yahuhayamboyu tükümefiyu. ¹⁵ Nindou yɪfɪmbo yɪhɪmboyei habodei marɪhündi. Muŋguambo si maho ra ai hɪfɪ ndaniɪhü nɪmboei-ambe ra yɪfɪmbo yɪhɪmbombo ranai kɪkɪhɪsafɪ-ramɪndɪndürɪ manɪŋgo. Rani-süŋgumboyu Sisas ai hɪfɪ ndaniɪhü yɪfɪmayu aheimbo yɪfɪ yɪhɪmbombo ranambeahɪndi aboedambofe-ndürɪmbohünda. ¹⁶ Sɪhɪri rani-moatükuni ra fɪfɪriɪhündi, Sisas ai moai sünambeahɪndi nendi farɪhendürɪ randi, ŋga Abrahamɪndi ahuri mamɪ farɪhendürɪ

arandi. ¹⁷ Mami rani-süŋgumboyu asu ai-amboani ahandi wandafi mami ramehindi nou muŋguambo moatükuni ra ahandi fi amboa mami yare yahurai tükümeŋeyo. Raniyu ai hipoambore-randeimbi asu ndore hohoanimoynu Godimbo sai-randeimbi bogori adükari+mbofe tüküfemböhündambo nindoumbofi tükümeŋiyu. Ai rameŋiyu ra sapo nindou ahei moaruwai hohoanimoyni arihündi ranahambo ahandi horinambo gogorihefe-ndürimbo-hündamboyu. ¹⁸ Ranimbo-hündambo-animbo asu nindou daboe nine moaruwai hohoanimo refe hoeifembo moatükuni tükefendüri ranaheimbo fandihendürimbui sapo ahambo amboani rani-moatükuni ra tükümeŋendowa tihirifo ra marore hayambo wambo.

3

Sisas ai Mosesimbo ŋgasündirimoani

¹ Ranimbo-hündambo-animbo sürühoeimbi wandafi mami, siheimbo amboani God ai wand-anei mehündür-anei. Awi se sapo Sisasimbo diboadondihi hohoanimondei. Ai Godindi hoafi semindi ho-randeimbi asu Godimbo sihai-randeimbi adükari bogor-ani. Sihiri ahambo anihondümborihu mburihu wataporimborihu arihundi. ² God ai ahandi ratüpurimbo-hünda Sisas ahambo kafoariri hiniŋgimarir-ani. Ranani asu Sisas ai Godindi ratüpurimbo moani ndore ratüpuriyu-randeimbayü. Sapo Moses ai Godindi worimboyahi maniboadei nendi-babidimbo moani ndore ratüpuriyu marandi nou-ani. ³ Sisas aiana Mosesindi ndüri ranahambo ŋgasündeandeimb-ani, sapo nindou wori worimboarandi ranai ndürümbiyuwuhi asu worimbomarandi wori ranai moan-ane. ⁴ Awi sapo muŋguambo wori ra nindou mami ai worimbondandani animbo fondarimboesi. Nga awi muŋguambo moatükuni ranamboani God ai yangir-animbo nafiramboani. ⁵ Moses ai Godindi ratüpuriyu-randeimbi nindouyu haya moani ndore Godindi nendi muŋguambo ranaheimbo hifandimarandüri hu. Ramareandi rananimbo-animbo asu God ai ninimoatükunimboyu süngunambo wataporimboayu ranahambo nafuirandüri marandi. ⁶ Nga Krai ranai-ani Godindi Nimoriyu haya moani ndore Godindi wori nahurai-mayei ranaheimbo hifandarandüri. Nga ŋginindi niŋgo hohoanimo ranahambo kikihisafi-rihumindifühi hihifi-hihifiyefühi Adükari ranahambo himboayefi ana, asu sihiri ahandi wori nahurai-ayefi.

Godindi nendi aheimbo harihefe nimarimbo hohoanimoane

⁷ Ranimbo-hündambo-animbo asu sihiri Yifafi Aboedi hoafi-memunimbo türüboadi-humboane. Ai yare hoafiyowohü yahoya, “Asu haponda se Godindi yafambehündi hoafi himborindeihana, ⁸ se ŋgiri himbo-sihimondihehindi, sapo sihei amoao mami horombo ai wosihofori hohoanimoyni wandi hoafi mbahirihahi marihündi nou. Nimi wohi furikoate-reandühi nimboei-ambe ai himbori-koateyehi wambo moani yarähi sisindirähi hoeimari-hindiri. ⁹ Ranihü ai nimboeimbo ro nine ŋginindi moatükuni 40 himbanimbo ratüpurimayahi muŋguambo ra hoeimari-hindiyosi. Nga wambo sisindirihindirühi ai nüngu-nahurai-yuke masahündiri. ¹⁰ Raniyahi asu ro nindou wandi ratüpurimbo hoeimari-hindiranaheimbo ŋginindi-riharühi hoafiya-handürühi sahiya, ‘Aiana muŋguambo si ra ro hohoanimoayah sünguri-hindühi-yeipoani, nga ai wandi hoafiyaheimbi ra yiboaruko-rhindahanei,’ masahi. ¹¹ Ranimboyahi asu ro ŋginindi-rhandürühi dabari-yaheandühi sahiya, ‘Nindou ranai sapo ro aheimbo harihefe nimarimbo hifi masahandüri ranambe ŋgiri ŋgei,’ masahi,”

mehu.

¹² Wandafi mamî, se hîbadîhûmbo. Nga sîhei mbusûmo nindou mamî ai ahandî ngusûfoambe hohoanîmo moaruwai tükündîfendowohü anîhondümböfe-koatendehî asu ai sapo God yangîrî koadürümbo nünguwembî-mayu ranahambo hîningîndirî haya hohoanîmo ranî süngundüfimbui. ¹³ Nga sapo God ai si ranahambo hoafîyuhü, ‘Hapo,’ mehu ra awi nîngomboane. Nga rananîmbo asu haponda ndefeambe se sîheihoari munġuambo si aho ranîfihî sîmborî farîhefiründei ngei. Nga hîbadîhûmbo nindou mamî seambeahîndî ai ahambo hohoanîmo moaruwai tükündîfendowohü tîkai hoafîndîndoanî asu ai hoafî hîmborîkoate-ndühîmbo mamîkarî hohoanîmondümbui. ¹⁴ Sapo horombo bîdîfirî si hoanî Kraisîmbo ngînîndî anîhondümbö-marîhurî hefî nou yahurai hefî-hefîmbo süngunambo bîdîfiranî yîfayefî ana, sîhîrî Kraisîndî ngunîndîmbo-ndahumboyefî. ¹⁵ Nga asu se ranî hoafî hîmborîmayei ra mîtanîndü-hümündimboyei, sapo ai yare hoafîyowohü yahoya,

“Haponda se Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîndehî ana,

se hîmbo-sîhomo-ndîhehindî sapo horombo sîhei amoa mamî ai Godîndî hoafî hîmborîkoate-yeihî mbahîmarî-hehindî nou,”

Buk Song 95:7-8

meho.

¹⁶ Nindou dîdîyei sapo Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîyei hehi asu ranîmoatükunî ranahambo süngufekoate mbahîmarî-hehinda? Nindou munġu ranai ana sapo Moses ai Isip hîfambeahîndî semündündürî mahu ranî-yei ramehindî. ¹⁷ Nindou daboe God ai 40 hîmbanîmbo ngînîndîmararü hu-a? Ai ramefiyu ana nindou sapo moaruwai hohoanîmoyei hei asu ai nîmî wohî furîkoate-reandühî yîfîsafîmayei ranaheimboyu ngînîndîmarandürî. ¹⁸ Asu nindou daboe God ai dabarîfihî horombo hoafî hoafîyuhüya,

“Ai ngîrî ro aheimbo harîhefe nîmarîmbo hîfî masahandürî ranambe ngei,”

mehu-a? Sapo nindou ahandî hoafî yîboaruko-rîhindühî mbahîmarî-hehindî ranaheimboyu yare hoafîmayundürî. ¹⁹ Ranîmbo-anîmbo awi sîhîrî hoeindîhumboane. Sapo ai Godîndî hoafî anîhondümböfe-koatemayei ranîmbo-hündambo wambo-anîmbo asu ai ngîrî harîhefe nîmarîmbo hîfî God hîningîmareandî ranambe ngei.

4

Godîndî nendîyei harîhefe nîmarîmbo

¹ Nga God ai aheimboya, ai harîhefe nîmarîmbo ranambe ngeimboyei yahuhaya horombo hoafîmareandî ra yangorombo-wambo sîhîrî ranîmoatükunî ranahambo wataporîmbo-marandî ra ndahumîndemboyefî. Awi sîhîrî ranahambo ndondîhu hîbadîhumboane, nga nindou mamî ai harîhefe nîmarîmbo moatükunî ranambe hokoate-ndu haya bodîboembui. ² Nga sîhîrî amboanî Godîndî aboedî hoafî ra hîmborîyefî-mboanefî, sapo amoa mamî-mayei ai yarîhi hîmborîmayei nou. Ai hoafî ra hîmborîmayeyosi, nga asu ai ranahambo anîhondümböfe-koateyeihî süngufekoate-mayei ranîmbo-wamboyo moai ndoreandürî. ³ Nindou sîhîrî hoafî ranahambo anîhondümbö-rîhundembî ana, harîhefe nîmarîmbo ranambe hefî-rîhundembî-aneî. Sapo ranîmoatükunî ranahambo God ai yare hoafîyuhü yahuya,

“Ro ranaheimbo ngînîndî-yahandürühî dabarî-yaheandühî sahîya,

‘Ai ngîrî sapo ro aheimbo harîhefe nîmarîmbo hîfî segudürümbo-mayahî ranambe tükündahindî,’ masahî,”

Buk Song 95:11

mehu. Ai Moses nüngu-ambe ranî hoafî ra hoafîmayu. Nga horombo ai munġuambo moatükunî nafîramündî mbura ahandî ratüpurî ra munġumayo. ⁴ Nga Baiborambe ngoründühî rühî 7 si ranahambo sapo yare hoafîyowohü yahoya,

“God ai ratüpurîyu humbo 7 si ranî-sîmboanîyu warî hare mamaru,”

Stat 2:2

meho. ⁵ Mare mamî ranî-moatükunî ranahambo asükaiyu yare hoafîyuhü yahuya, “Nindou ranai ngîrî sapo wandî harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe ngei,” mehu. ⁶ Israer nindou ranai weangurühî hoafî aboedî ranahambo hîmborîmayei aiana moai harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe hei sapo ai ranî-moatükunî God ai hoafîmayu ranahambo anîhondümböfe-koatemayeî ranîmbo-wambo. Nga asu nindou amurîmayei aiana ranambe ngeimboyei. ⁷ Ranîmbo-hündamboyo asu süngunambo God ai asükaiyu ngorü si ra hîningî-mareandî, sapo si ranahambo dükareandühî “ndanî si” mehu ra. Godîndî hoafî mbahîrîhefe si afîndî hîmbanî ra ho-ane ranî mbusümo Defitîndî yafambe süngure haya God ai hoafîyuhü yahuya, “Asu haponda se Godîndî yafambehündî hoafî hîmborîndeihi ana, se ngîrî hîmbo-sîhomondîhehindî,”

Buk Song

95:7-8

mehu. ⁸ Nga asu Sosua ai nindou ranaheimbo sapo God ai harîhefe nîmarîmbo hîfî ra horombo hoafîmayu mbasagadürü-mbonana, asu God ai ngîrî asükaiyu sünguna ngorü si tüküfemboayo ranahambo wataporîmborandî. ⁹ Ra rawefeyo nou-ane asu Godîndî nendî ranaheimbo amboanî harîhefe nîmarî si ra awi mbanîngondürî sapo God 7 sihî warî hare mamaru nou. ¹⁰ Nindou düdi ai sapo Godîndî harîhefe nîmarîmbo hîfî ranambe ahu ana, nindou ranai ahandîhoarî ratüpürî moendîre haya nîmarümböani sapo God ai-amboanî munğu moatükunî nafîra humbo warî hare mamaru nou. ¹¹ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi sîhîrî amboanî ranî harîhefe nîmarîmbo moatükunî hîfî ranambe tüküfembo hütî-hütîndefîmboane. Rananîmbo asu nindou mamî ai-amboanî ngîrî sîhîrî ranambeahî tüküfembo gübüsî-boadeamunî sapo nindou ai aheihoarî Godîndî hoafî ranahambo süngufekoate-yehî bodîmefoehindî nou. ¹² Godîndî hoafî ranane yangîrî nîngombo ngînîndî ratüpürî ratüpürîyohü anîngö. Aiana yihîmîndî hamîndîyo hayamboane asu pisao yîboboanî yihîmîndî-yoweimbî ranahambo ngasündeamboane. Godîndî hoafî ranai ana ragu safambe kefoendühî sapo yifiafî asu yangîrî nîngombo hohoanîmo ahafe mamambe-marîneandî, hamîndî türîand-ambe asu efu nîmaro-ambe amboanî ragu keboem-boe. Ranane asu ai nindou-yafe ngusüfoambe hohoanîmo ragu amaro ranahambo türüfoare arandî. ¹³ Ngîrî nînî-moatükunî Godîndî hîmboahü dîbonapîndîfe yagodo. Nindou munğu God ai nafîmarandî ranai ana ahandî hîmboahü weindahî yangîr-ane. Nga God ai süngunambo sîhefî hohoanîmo munğu yîbobondeambui.

Sisas ai sîhefî Godîmbo saimbo bogorî adükar-ani

¹⁴ Sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî Sisas, Godîndî Nîmorî, ranai sapo God amaru ranambe nîmoamo mahafu. Nga awi sîhîrî ranîmbo-anîmbo nînî-moatükunîmboyo anîhondümbö-rîhundühî weindahî wataporîmborîhu arîhundî ranahambo ngînîndî-safî kîkîhîndî-humîndefîmboane. ¹⁵ Sîhîrî sîhefîhoarî ana moaruwai hohoanîmo ranahambo hîfînambofembo ngînîndî-yefîpoanî. Nga asu sîhefî Godîmbo sai-randeimbî nindou ranai ana sapo nindou sîhefîmbo hîpoambofemunî-koatemayu ra nahuraiyupoanî, nga wanî. Nga ranî-moatükunî ra yahurai-ane, nindou ranai-amboanî sîhîrî rawehundî nou afîndî mamîkarambo moatükunî ranai yare hoeimarerîyosî, nga ai moai moaruwai hohoanîmoyu. ¹⁶ Ranîmboane awi sîhîrî moanî mbîro-koate God moanî hîpoambore-randeimbî hîfanda nîmaruwani ahambo sowana ngefîmboane. Ranambe anîmbo sîhîrî amboawiyeyi yaho hohoanîmo asu moanî hîpoambore arandî ra sîhefîmbo fehefem-bohünda ndahumündemboyeî sapo sîhîrî semîndîmbo hohoanîmoayeyî amboanî.

5

Sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adükarî Sisas ai-anîmbo aboedambo-ndeamunümbui

¹ Munquambo Godimbo sai-randeimbi bogori adukari nindou ana sapo nindou-yei mbusumonindi God ai kafoariri hiniingimariri-ani. Ranani asu nindou ranai munquambo nindou ranahei moaruwai hohoanimo ranimbohunda Godimbo moani saimbo asu ahambo ninihondi hifokoeffe sifefembo-hundamboane kafoariri hiniingimariri. ² Ranane asu nindou ai fifirifekoate-yeih mamikariyei arihundi ranaheimbo himboari hoafendühi hibadarumbui, sapo nindou-mayei ranai-amboani aheihari nginindi ningokoate-yeih-wambo. ³ Ranimbo-wambo ai Godimbo nine-moatükun hifokoare sihenda hori pirayo ra ngiri nindou didiyei moaruwai hohoanmomayei ranaheimbo-hundambo yangiri randeandi. Nga ai-amboani ahandi moaruwai hohoanimo ranimbo-hundambo kameih rareanduhani. ⁴ Godimbo sai-randeimbi bogori adukarimbofe ndürümbi moatükun-ane asu adukari ratüpurü ra ngiri nindou mam ai ahandihari ranimbondahe nimboambo mbüsu, nga wani. Nga moani God ahambo kafoaririmboani ran ratüpurimbohunda sapo Aronimbo boatei Godimbo sai-randeimboriri kafoariri hiniingimariri nou. ⁵ Mami yare yahuraiyo, Kraisi aiana Godimbo saimbo ra bogorimbofe adukari ndürümbiyo ningombo-mayu ra ahandihari moai bogorimbofi nungu, nga wani. Nga Godiyu ahandi nduri adukari sagadowohü hoafiyundühi yahuya,

“Seana wandi nimor-anafi,

nga haponda ro sihaf Apembo-yaheamboanahi,”

Buk Song 5:7

mehundo. ⁶ Asu God ai asukaiyu yare hoafiyuhü yahuya,

“Awi seana wambo sairambo bogorimbo-ndafo rando ndühümeambo nimboamboayafi sapo Merkisedek referambohunda manungu ranifih tundo hawambo,” *Buk Song*

110:4

mehundo.

⁷ Sisas ai hifi ndanihü yangiri nunguambe Godimbo sapo ahambo yifihundi aboedambofimbo-mayu ranahambo ai moani pukuna hoafiyuhü aranihimboahi hümoariyuhü didibafiyundühi hoafiyundo marandi. Sisas ai himboari hoafendiyu haya Godindi hoarehi nungumbo-wambo God ai ahandi hoafi ra himborimayundo.

⁸ Sisas ai Godindi Nimoriyusi, nga nini-moatükun tihirifo afindi ahambo tükümeffendo ra ahambo yamundi fiwan asu ai Godindi hoafi ra süngufe hombo-hundamboyo tükümeffendo. ⁹ Raniyu asu ai tihirifo moatükun ra ndeara yare nafamündi mbura rananimbo asu ai nindou didiyei ahandi hoafi süngurühi arihundi ranaheimbo koadürümbo aboedambo-fendürimbo nimindihifi tükümeffiyu. ¹⁰ Raniyu asu God ai ahambo fi sai-rambohunda Sisasimbo bogori adukarimboriri hiniingimariri sapo Merkisedek rasüngure marandi ranifih türe haya.

Se Godimbo anihondümbofe ho ra hiniingife-poani

¹¹ Rani hoafi ranahambo siheimbo wataporimboyo-ndürimbo ra afind-ane engoros, nga siheimbo wataporimboyo-ndürimbo ra awi akidou tihümbi saf-ane, sapo se nimai hohoanimo ra puremindi-koateyei arihundi ranimbo. ¹² Afindiimbo maho ra se Godindi hoafi yamundife-randeimbi ningombomayo-aneisi. Nga awi nindou ngorü ai-animbo Godindi hoafi boakorü fifirife ra asukai siheimbo yamundi-mbirihindür-amboane. Se nginindi sesi sesimboayei rananeisi, nga asu awi nindou ngorü ai siheimbo titi yangiri-animbo dagadürimbui. ¹³ Nindou düdi ai titi yangiri simindiimboayu ana, ai nimoakidou nou-ani, nga asu ai aboedi mbumundi hohoanimo aho ranahambo yamundife ra moai türüfoareandi. ¹⁴ Sapo nginindi sesi ranana nindou adukarimboehindi ranahei ses-ane. Nindou yahurai ana ahei hohoanimo ra ndorühi korifoarihi arihundi-wambo asu ai nine-moatükun aboedayo-ane asu nine-moatükun moaruwaiyo ranane ranimmoatükun ranahambo türüboadihi fifindihimboyei.

6

Godimbo anihondümbofe ranahambo sîhîrî kîkîhî safîndîhu-mündefimboane

1-2 Awi ranimbo-animbo sîhîrî nginîndî yamundife hoafi ranî-sowana sühündahundüh-animbo asu Kristenî-yafe raboakorî hoafi yamundifembo engoro ra daboadanambo-ndîhumboane. Sîhîrî ngîrî kambohoanî ranî yangîrî fondîhu asükaindefî fîndîhehu fondîhu ndîhundî. Asükaindefî ngîrî sîhîrî ranahambo wataporîmbondîhu ngefî, nga ranana sapo nda: Ndorîhefe-koate ratûpurî daboadanambofe, Godimbo anihondümbofe, ranî-poanimbo hîmonî hundürü hohoanîmo, nindou-yeiwamî warî nandife hohoanîmo, nindou yîfîhündî asükaiyo botife hohoanîmo asu Godîndî nendî yîbobofe hohoanîmo ranî-sîmboanî God yîbobondeandanî asu bîdîfirî ai koadürümbo yangîrî nîmboeimboyei asu bîdîfirîmbo God ai tînjîrîfo dagadürîmbui. Ranî hoafi yamundife yangîrî ngîrî hîhîrîndefî keboehu ndîhundî, nga wanî. Nga sapo nindou boagîrî-yafe yamundife hoafi rananimbo hîmborîndefühî süngundîhu ngefîmboane. ³ God ai sîhefîmbo refembo hîningareamunî ana, sîhîrî randîhumboane. ⁴ Nindou bîdîfirî ai Godîndî sürühoeimbî hohoanîmo ranambe nîmboei, asu sünambeahîndî moanî saimbo moatükunî ra ai yarîhi hoeirîhindî asu Yîfiáfî Aboedî ra ai-amboanî sahümündî manîmboei. Asu nindou ranai rarîhindeimbî ai ahei anihondümbofe ho ra randîhi hîningîndîhi hehi, asu asükaindei nüngundîhi hîhîrîndahi Kraisîmbo anihondümbomandîhora? ⁵ Sapó ai Godîndî hoafi aboedî hamînd-ayo ranahambo fîfirîhindî ai yarîhi hoeirîhimboanewambo. Asu ai Godîndî aboedî sí süngunambo tüküfemboayo ranahandî nginîndî ra hoeirîhimboanei. ⁶ Asu ai ahei Kraisîmbo anihondümbofe hohoanîmo ra moanî yarîhi hîningarîhindî ana, ai ngîrî asükai hîhîrîndahi anihondümbondîhindî, nga wanî. Ranî-moatükunî ra refekoate-ayo ana, ngîrî randîfeyo sapo ai ahei-hoarî asükaiyei Godîndî Nîmorî ranahambo nîmî keimbî karîhe-ndeimbîfîhî nindou hîmboahü hîfokoarîhorî pamarîhorî noumayo-wambo.

⁷ Hoe ranai hîfî ranî-wamî afîndîmbo peyoanî asu hîfî ranai hoe ra semîndühî nindou nümbürî-marîhündî ranahei nümbürî ranambe sesi aboedî tükefeyo ana, God ai ranî-moatükunî ranahambo aboedî dîdîboadore huhani. ⁸ Nga asu hîfî ranî-wamî nümbürî ranai wohafî napo furîyowohü wohî ai furayo ana, ngîrî aboedîndo. Ranîmbo-animbo asu ranî-moatükunî ranahambo God ai moaruwaimbo-ndeanda asu sünguna hai-nambo tîkîrîndandanî awarîndîhoemboe.

⁹ Nga wandafî mamî, ro hoafi afîndî tînjümbî ndahurai hoafayefî ra awi sîheimboanefî hoafayefîsî, nga ro sîheimbo ranî-moatükunî ranîmbo-hünda fîfirîhundürî-mboanefî. Se ngîrî randîhi nindou amurî ramehindî nou moaruwaimbo-ndahîndî, nga wanî. Nga awi sîheimbo God ai aboedî dîdîboadondearümbui sapo ai sîheimbo aboedambofe-ndürîmboayu ranîmbo-hündambo. ¹⁰ God aiana nindou hohoanîmo mîtanîramündî-randeimbîyupoanî. Ranîyu-anîmbo asu ai nîne ratûpurî se ratûpurayeî-ane asu Godîmbo ngusüfo parîhorühî ahandî nendî ranaheimbo farîhehi marîhünd-ane asu hapondanî amboanî yarîhi arîhünd-ane ranahambo ngîrî mîtanî-ndamündündürî, nga wanî. ¹¹ Yîhoefî adükarî hohoanîmo sîheimbo ranana ndahurai-ane. Roana sîheimboya, awi se muŋguambo moanî ranî-ratûpurî yangîr-anîmbo randîhi ratûpurîndei ngeimbo bîdîfirîranî hondü rananimbo asu se nînimboyei hîmboayeî ranai anihondü tükümbîfe-ndüramboane. ¹² Se ranî ratûpurî süngufe ho yîboaruko-yîboaruko ranîmboanefî ro moei-asefî. Nga se sapo nindou bîdîfirî Godîmbo anihondümbomandîhorî mburîhümbomayeî sapo Ape ai nînimboatükunîyo segodürîmbo horombo hoafîmareandî ra asahümündî nou randahîndî sefomboanefî hohoanîmoayefî.

Sîhîrî Godîndî horombo hoafi ra anihondümbomandîhumboane

¹³ Horombo God ai Abrahamimbo horombo-hoafirirühi ai anihondümbo-randihеamboyahi yahu dabarimefiyu. Ahambo moai nini-moatükunî ngasündeambo nahurai yangoro ranambo dabarife-mbohünda, nga wani. Nga raniyu asu ai moani ahandi ndürî ranifihî yangiri dabarifihî hoafimayu. ¹⁴ God ai yare hoafiyuhü yahuya, “Anihondümboanahi ro sihambo aboedi-aboedi-ndiheaninimboyahi asu sihafî ahurî mamî afindî tükündahimboyei,” *Stat 22:17* mehu. ¹⁵ Raniyu asu Abraham ai rani-moatükunî ranahambo himboyuhü nüngu-ane God ai ahamboya, aboedi-aboedi-ndiheaninimboyahi yahuhaya horombo-hoafimarirî. ¹⁶ Nindou mamî ai dabarifembo yahumbo ra sapo nindou ngorü düdi ai ahambo ngasündirî haya ranahandî ndürinambo dabarindî-fiyuan-animbo asu ahandî hoafi ra ngineminimbo nini-moatükunî simborî hoafi mbusümo engoro ranahambo wanindimboe. ¹⁷ Nindou sapo didiyei ai God aheimbo aboedi didiboado-fendürimbo ahandî nimorimbo horombo-hoafimareandi ra ngiri ngorü süngundihеandi yahuhaya ranimbo weindah-reandühîyu ahandî horombo-hoafi ranahambo nginamündühî dabarimefiyu. ¹⁸ Ahandî dabarife-ane asu horombo-hoafife-ane yimbu moatükunî ranana ngiri ngorü-ngoründo. Asu rani-moatükunî ranahambo God ai yare hoafimayu ra ngiri tikandeambo rambüsu, nga ranimbo-animbo sihefi ngusüfo ndondeamunimboe. Ranimboane nindou sihirî didiyefî Godindî fikimî aboedamboyahu nimboefeimbî sihirî ana rani-moatükunî ra anihondü hondü tükündifemboe mbisefî hohu God ai sihefimbo horombonambore rani-moatükunimbo himbombo masihemuni ranifihî nginindî kikihindî-humindefî nimboefî-mboane. ¹⁹ Rani-moatükunî ranahambo himbombo hohoanimo ranana sihefi ningo hohoanimo ranambeahi nimoei fürifürikoate nginindî amaro nahurai-ane. Rani-moatükunî ranana aboedambore-randeimbîyo haya rani-hoarehî nimboefembo ngiri fürifürindefî. Hohoanimo ranambo-animbo God nîmaru-ambe ngemboyefî sapo Godimbo sai-randeimbî bogorî adükari ai yipurî hoearî rani hundünî kefuai ser worî safambe hamindî ragu hüfu-arandî nou. ²⁰ Sihefomböhünda Sisas ai Godimbo saimbohünda bogorî adükari-mbofi haya God nîmaruambe ai-boatei kefuai mahüfu. Sapo Merkisedek ai sai-randeimbî bogorimbo-mefiyu ranifihî türehaya ai koadürümbo-koadürümbo anüngu.

7

Merkisedek ai ndürümb-ani

¹ Merkisedek ranai ana adükari ngoafi Saremi-yafe bogorî adükari nindou sapo Godindî ndürî nimoamo hondayo ranahambo sai-randeimb-ani. Abraham ai yifiarinî-poedi bogorî adükari nindou yimbuyimbu-yomondi ami titaboarifoaru hou raninî-poedi mahüfuwa Merkisedek ai nafinî hoeirirî haya ahambo Godimbohünda aboedi-aboedimarirî. ² Asu Abraham ai yifiarinî-poedi napo semündü masüfu ra mamî 10 yibobore mbura mamî bidifirî Merkisedekimbo masagado. Ndürî ‘Merkisedek’ ranana ‘Mbumundî hohoanimoyumbü bogorî adükari’ yaho-randeimb-ani. Sapo ai Saremi-yafe bogorî adükari nindou-ayu, ranimboane ahandî ndürî ranamboanî ‘ngusüfo afurife küfeimbî bogorî adükari’ yaho arandî. ³ Merkisedekindî hondafindî, ahandî amao, ai tüküme fiyu asu ai yifimayu hoafi ra moai akidou amboanî yangorowanî fifirifeyo. Merkisedek ranai ana sapo Godindî Nîmorî moani yahurai nou koadürümbo Godimbo sai-randeimbî anüngu.

⁴ Awi se Merkisedek ranahambo hoeindihorî nüngu-nahurai ndürümbî adükariyu tüküme fiyu ra. Sapo sihefi adükari amao hondü Abraham ai napo yifiarinî-poedi semündü haya ranahambo mamî 10 yibobore haya ahambo mamî bidifirî masagado ra. ⁵ Rifaindî ahurî-mamî ranai ana Godimbo sihou-rundeimb-anemo. Raniyomo asu nindou ranai yangir-animbo Israeri-yeimayo mamî 10 bidifirî napo ra mamî

bidifiri sowandümo mbürundamboane yaho ahinümbi hoafi yare menjoro. Sapo Godimbo sihou-rundeimbi ranai-amboani Israerihündi-yomo asu Israer ai-amboani Abrahamindi ahuri mamieyisi, nga Godimbo sihou-rundeimbi ai ahei-mayo napo mamie bidifiri sowandümo marundi. ⁶ Nga asu Merkisedek ana Rifaindi ahuri mamambeahindi-yupoani. Nga asu ai Abrahamindi-mayo napo mamie bidifiri ra semündü mburambo asu ahambo aboedi-aboedimariri sapo nindou Godindi-mayo horombo hoafi semündümbü-mayu ranahambo. ⁷ Awi sihiri ranahambo firi-humboanefi sapo nindou düdi ai ngorumbo aboedi-aboedariri ranai ana ndüri nginindi adükarümbiyu-wamboane asu aboedi-aboedimefiyu ranai ahandi hoarehani. ⁸ Rifaihündi aiana Israeri-yeimayo napo bidifiri sowandümo marundi ra nindou yifiyomo marundi. Nga Merkisedek aiana nindou-yeimayo napo mamie bidifiri mamie bidifiri semündü marandi, nga ai yangiri nüngumbü nou-ani sapo Baibor ai yare hoafimayo nou. Ranane asu sihiri yarihu firarihundi Merkisedek ai Abrahamimbo ngasündimariri. ⁹ Moani hoafimbo randihu hoafindefimboane. Rifaindi ahuri mamie ai Israeri-yeimayo napo 10 mamie bidifiri sowandümo marund-anesi, nga horombo Merkisedek ai Abrahamindi-mayo bidifiri napo masemündu rasimboani Rifaindi ahuri mamie aho ra ranaheimbo kameihi randi masemündu. ¹⁰ Ranimbo Merkisedek ranai Abraham ranahambo nafini hoeirirani Rifai ai tüküfekoate-yuambe ahandi amao Abraham ranahandi fiambe mamaru. Rani-moatükuni ra moani hoafomboane. Ranane asu sihiri yarihu firarihundi Merkisedek ai Rifaimbo amboani ngasündimariri.

Godimbo sai-randeimbi bogori simbori ai Rifaindi ahuri mamie-memo ranahamundi fondi kosimarihendi

¹¹ Rifaindi sirambeahindi yangiri Godimbo sai-randeimbi bogori ra tüküyafu marundi. Moses ai ahinümbi hohoanimo ra nindou Israerihündi ranaheimbo masagadüri, nga Rifaindi ahuri mamie ranai hifandimaru homo. Rifai mamie-yomondi Godimbo saimbo ratüpuru ra nindoumbo ndombarihoai-mbonana, asu ngiri ngorü-poanimbo Godimbo saimbo bogorimbofe moatükuni ra tüküfeyo. Nga ngorü-poanimbo Godimbo saimbo moatükuni ra Merkisedekindi Godimbo saimbo hohoanimo ranifihü türe hayamboyo, nga Aron Rifaindi ahuri ahandifihü türe hayamboyo poani. ¹² Asu Godimbo saimbo bogorimbofe moatükuni ranai ngorü sünguefeyo ana, asu ahinümbi hohoanimo ranamboani ngorü süngumbifeyo-wamboane. ¹³ Sihifi Adükari sapo ahamboane ndani hoafi nda hoafayo, Aiana nindou ngorü sirambeahindiyu, nga asu Aronindi sirambeahindi-yupoani. Moai ahandi sirambeahindi ana Godimbo sai-randeimbi bogori ratüpuru ra nindou mamie ai-amboani semündu, nga wani. ¹⁴ Aiana nindou Suda-mayu sirambeahindiyu tükümefiyu. Nga asu Moses ai moai rani siru ranahambo dükare hoafiyu Godimbo sai-randeimbi bogori nindou tüküfembo, nga wani. Rani-moatükuni ra sapo ndorihu firiri-humboanefi.

Sisas ana Godimbo sai-randeimbi bogori adükari koadürümbo nüngumb-ani Merkisedek nahurai

¹⁵ Sihiri diboadorihu hoeiri-humboanefi ngorü simbori Godimbo sai-randeimbi bogori Merkisedek ramefiyu nahurai tükümefiyu asu ai Rifaindi sirambeahindi sihou-rundeimbi ranahamumbo ngasündi-mareapurü. ¹⁶ Ai Godimbo sai-randeimbi bogorimbomefiyu ra moai Rifaindi ahuri yangiri-animbo ratüpurüyo ramboane yaho ahinümbi hoafi menjoro rani-süngu süngurandi, nga wani. Nga aiana awari-hefekoate yangiri nüngumb-ani ranimboane asu ai ngasündeandimbi bogori sai-randeimbi tükümefiyu. ¹⁷ Nga Baibor ai yare hoafiyowohü yahoya, “Seana Godimbo sai-randeimbi bogori koadürümbo-koadürümbo nimboamboyafi Merkisedek ramefiyu ranifihü tündo hawambo,”

Buk Song 110:4

meho.

¹⁸ Horombodidi ahinümbi hohoanimo ranana gigrana-mbofemboane sapo rani-moatükunî ranai aboedi ndorihеfekoate asu shеfimbo fehefemunî-koatemayowambo. ¹⁹ Nga ahinümbi hohoanimo menjoro ranai ana ngiri ninî-moatükunî aboedi ndemindi ndondeandi. Nga hapondani ana simborî moatükunî horombodidi moatükunî ranahambo ngasündareandi. Rani-moatükunî himboayefi ranambo shiri God sowanambo akimi ngemboyefi.

²⁰ Asu God ai Sisasimbo ahambo sai-randeimbi-mborirühi moai moani hinîngiriri, nga dabarifihiyu hinîngimariri. Nindou bodimondi yaru Godimbo shou-rundeimbi-mbo-yafundeimbi ana moai yahurai dabari yangorowa tüküyafu rundi.

²¹ Nga Godindi dabari sünguyu Sisas ai ahambo sai-randeimbi tükümeфиу. Rani-simboani God ai yare ahambo hoafiyundowohü yahuya, “Adükari ai anihondumbo hondü dabarifimboani,

nga asu ai ngiri rani-moatükunî ra hihirinde ngorü süngundeandi.

Nga seana Godimbo sao-randeimbi koadürumbo nimboamboyafi,” *Buk Song 110:4* mehu.

²² Dabari ranimbo-hündambo wamboyo simborî hoafi femindi shеfe moatükunî-mayo ranahambo Sisas ai hoafiyuhüya, rani-moatükunî ra anihondü tükündifemboe, mehu. Ranimboane hoafi femindi shеfe ra Mosesindi ahinümbi ranahambo ngasündeamboane.

²³ Rani-moatükunî ra yahurai-ane: Horombo ana Godimbo sai-randeimbi bogori nindou ra afindi tüküyafu marundane, nga asu ai yifiyomo rundühi wambo moai ahamundi rani ratüpurî ra gedühi hüramindi ho randi, nga wani. ²⁴ Nga Sisas ana moani koadürumbo nüngumbo wambo asu ahandi Godimbo sai-randeimbi ratüpurî ra ngiri nindou ngorü ai kosindihai ratüpurindu, nga wani. ²⁵ Ranimbo-wambo-animbo hapondan-ane asu süngunambo munquambo si aho ranane ra nindou didiyei God sowana Sisasindi sünguyahi ahei ranaheimbo munquambo aboedambo-ndearümbui. Sapo ai koadürumbo nüngumbo aheimbo farife-ndürimbohünda didibafiyu arandi.

Sisas Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ai-animbo shеfimbo fandihemunümbui

²⁶ Sapo Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ndahurai shеfimbo fandihemunümbui. Aiana moani aboedi sürühoeimbi hamindi hond-ani. Ahandi flambe ana moai se hütiyafi yaho hoafi hohoanimo nimarondo. Aiana moaruwai hohoanimoyeimbi ranaheimbo nindou nimboeia ai moani rani-poani hondüyu haya sünambe nimoamo hond-ani anüngu. Nindou yahurai-animbo shеfimbo fehefemunimboani. ²⁷ Aiana bodimondi Godimbo shou-rundeimbi bogori adükari nindou yahuraiyupoani. Aiana nimbi-nimbi si moai ahandi fimbohündambo boatei Godimbo ninihondi hifokoare shai mbura asu sünguna nindou amuri ranahei moaruwai hohoanimo ranahambo yare randi, nga wani. Nga aiana moani mamimbo yangiri randi ramareandi moani koadürumbo ai ahandi fimbo Godimbo shеfembo sapo ninihondi hifokoarefeyo nou refihi. ²⁸ Ahinümbi hohoanimo menjoro ranaiyo nindou ndoyimindikoate-memo ranahamumbo Godimbo sai-randeimbi bogori adükarimbo hinîngireapurî arandi. Nga asu Godindi ahinümbi hohoanimo ra sagado-ambe ahandi dabarife ranamboyo Nimorimbo yariri hinîngimariri. Raniyo asu rani-moatükunî ranai ahandi Nimorî koadürumbo ndorihoeimbi ranahambo yare hinîngimariri. Sapo Nimorî koadürumbo mungunambo ndorihoei nüngumbü-mayu ranahambo.

8

Sisas ai shеfi Godimbo sai-randeimbi bogori adükari-ani

¹ Rani-moatükunî ranahandi nimindi hondü hoafi ro wataporimbo-arihundi ranana shеfi moani yahurai Godimbo sai-randeimbi bogori adükari ai sünambe God

Bogorî Hondü-mayu ranahandî hanğifoanî amaru. ² Ranambe-ani aiana Godîmbo sai-randeimbî bogorî adûkarî ratûpurî ranani ratûpurîyuhü moanî sürühoeimbî fondî ranambe anûngu. Fondî ra sapo Godîmbo hoafîyo-rambo ser worî hondü Adûkarî ai mafondeandî ranambe, nga nindou ai worî ra moai fondundî.

³ Muᅅguambo nindou dîdemo sapo Godîmbo sîhou-rundeimbî bogorî adûkarî niᅅgomo arundî ra Godîmbo moanî saimbo moatükunî sîhefembo asu niᅅhondî hiᅅfokoeffeyoanî horî kefoefe-rambohündambo anîᅅgomo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhefî Godîmbo sai-randeimbî bogorî adûkarî ranai-amboanî niᅅmoatükunîyo ra awi Godîmbo mbîsîhend-amboane. ⁴ Sisas ranai hiᅅfi ndanîhü mbanûngu-mbonana, ai ᅅᅅirî Godîmbo sai-randeimbîmbo nûᅅgu, sapo nindou biᅅiᅅirî ai Suda-yei ahînümbî hohoanîmo ranî-süᅅgumbo Godîmbo moanî saimbo moatükunî sîhou-arundî nindou ranai manîᅅgomo-ndambo wambo. ⁵ Moanî sürühoeimbî fondî ranambe Godîmbo sîhou-rundeimbî ratûpurî yaru arundî fondî ranana moanî safî hondü sînambeahî eᅅgoro ranahandambo sîsam-ane. Moses ai sapo sîsamî moatükunî ser worî-mayo ra fondîfembo yahuhaya-mboyuambe God ai ahambo hoafîyundohü yahuya,

“Se ranî-moatükunî ra randowandühi ana, sapo hiᅅfi wafuambe muᅅguambo moatükunî refembo safî hondü sîsamîrîhe nafuimehanîni rananîmbo ranî-süᅅgundo worîmbondandî,”

Kisim Bek

25:40

mehundo. ⁶ Nga haponda Sisas ai Godîmbo sai-randeimbî bogorî adûkarî ratûpurî ranîfiᅅi türe haya ratûpurayu hu ranana amurî-yomondî ratûpurî ᅅgasündeandeimbî hond-ane. Sapo hoafî femîndî aboedî safî sîhefembo moatükunî Godîndî nendî asu Godî-mayu ranahei mbusümo dîdîboado-mareandî ranana moanî aboedî mbumundî hamîndî hond-ane. Ranî-moatükunî ra sapo aboedî hamîndî hondü horombo hoafîfimbîhündî süᅅgu wambo.

Sîmborî hoafî femîndî sîhefe ai horombodîdî ranahambo ᅅgasündeamboane

⁷ Horombo weaᅅgurühîdîdî hoafî femîndî sîhefe-mayo ra moanî aboedî ndombarîhoai-mbonana, asu ᅅᅅirî süᅅgunî ᅅgorü tükümeᅅeyo ranai tüküᅅeyo, nga ranana wanîyo. ⁸ Nga asu God ai ahandî nendî ranaheimbo papi-hoafîrandürühi yahuya, “Adûkarî ai yahuya, Awi süᅅguna ro Israerîhündî asu Sudahündî ranî-babîdîmbo sîmborî hoafî femîndî sîhefemboayahî ranî si ra tükündîfemboe.

⁹ Ranî hoafî femîndî sîhefe moatükunî ranana ᅅᅅirî sapo ahei amoa mamî-babîdîmbo Isip hiᅅfambeahîndî koakoma-rîhandürî hahî ranî-sîmboanî hoafî fiᅅrihamîndî masîheheandî nahurai-yopoanî, nga wanî. Nindou ranai wandî hoafî femîndî sîhefe ra ndofe süᅅgufekoate-mayei-amboyahî asu ro-amboanî aheimbo moanî yarîhe hiᅅniᅅᅅimarîhearü, Adûkarî ramehu.

¹⁰ Awi süᅅgunambo ana Israerîhündî babîdîmbo ndanî

hoafî femîndî sîhefe ndandîhe ndahurai-anîmbo randîheamboayahî.

Ro wandî-mayo ahînümbî hohoanîmo ahei hohoanîmoambe hiᅅniᅅᅅindîheandühi asu ahei ᅅᅅusüfo fiᅅhü sürü papîndîhî hiᅅniᅅᅅindîheamboayahî.

Ro ahei God-ndamboayahî

asu ai wandî nendî-ndeimboyei.

¹¹ Nindou mamî ai-amboanî ᅅᅅirî ahandî mamî ᅅᅅoafîhündî nindou-mayu rana-hambo yamundeandürî

asu ahandî sîrambeahîndî nindou ranaheimbo hoafîndundürühi,

‘Se Adûkarî fiᅅriᅅndîhorî,’ mbüsü.

Nîmboe muᅅguambo nindou ai ndürîmbayei asu ndürî-koateayei aiana wambo fiᅅriᅅndî-hindîrîmboyei.

12 Ro hipoambondi-handürühi ahei moaruwai hohoanimo ranimbo amboawiyeyi mbisa h+n+ng+ndihearühi, asu ahei mamikari hohoanimo ranahambo moani mitanindi-hamindi-handürimboyah,” *Jeremaia*
31:31-34

mehu.

13 God ai simbori hoafi femindi sihefe ranahambo simbor-ane yahu wataporimborandühiyu asu hoafi ranambo ai weangurühididi-mayo ranahambo munguna wamindafimbo-mareandi. Asu nine-moatükun+ sapo ai wamindafiyowohü sümboayo ranana ngiri amitata awarindihoeyo.

9

Hifi ndan+hündambo Godimbo hifokofe saimbo hohoanimo

1 Weangurühididi hoafi femindi sihefeimbi-mayo ranai ana rani-poanimbo Godimbo didibafife hohoanimo asu nindou nafiyoweimbi-hündi sürühoeimbi fondi Godimbo didibafife-rambo rani amboani mengoro-ane. 2 Weangurühi sapo sürühoeimbi fondi ser wori ra yimbumbofe papiyoweimbiyo mafondaro. Weindani papi ranambe ana ram nindifembo fondi ningo asu yibadi bret rani-wami Godimbo sihefeimbi-hündi ningo marandi. 3 Ai hoeari yipurimborihi kümarihindi asu hoeari rani daboarani fondi mamimaningo ranahambo moani sürühoeimbi fondane yahomo marundi. 4 Wor rani safambe, rani-poanimbo fisinjiriyorandaimbi Godimbo mandife fondi gorinambo nafirundeimbiyo asu hoafi femindi sihefe-rambo bokis rani-kameihi manimbafe. Bokis ranahambo gorinambo gabudifoefimbiyo haya asu ranambe gorhipiri yangoro-ane asu ranambe mana* foaru nindundeimbiyo maningo. Aronindi nimi-nimi horombo andufuriyoweimbi-mayo asu horombo nimoei yimbufihi God ai hoafi femindi sihefe sürü papimarandi ranai bokis ranambe amboani mengoro. 5 Bokis rani-wami mbanendeimbi sünambeahindi nendi sisami yimbu mapaiarifani Godindi himboamupui-randaimbi ra ahafandi mbusümo mengoro. Rani-wami God ai moaruwai hohoanimo ranahambo amboawiyeyi yahu arandi raniwami mbanendi ngurine hena nimarifani marinandi. Nga hapondani ana ngiri rani-moatükun+ ranahambo munguna gedühi hamindi wataporimbondihuhengefi.

6 Munguambo moatükun+ ra nafirundümo kurarundi ana, Godimbo sihourundeimbi ranai munguambo si aho ra ai ahamundi ratupurimbo hohoanimo-yomondühi sapo weindani papimayo ranambe kefoau tüküyafu marundi. 7 Nga wori safambe papi hondü ranambe ana Godimbo sai-randaimbi bogori adukari ranai yangiriyu kefuai tüküfi marandi mamimbo yangiri munguambo himbani maho ra. Refihi ai moai moani war yangiri hüfu randi, nga ninihondi hori Godimbo sihefembo sapo ai moaruwai hohoanimo-yu marandambo asu nindou ai moani hohoanimokoate moaruwai hohoanimo-yeyi marihündi ranaheimbohünda kameihi semündü hayambo-yu hüfu marandi. 8 Munguambo rani ratupuri ranimbo Yifafi Aboedi ranai yare nafuiramunühi yahoya, weangurühi Godimbo sai-rambo ser wori ranai fondarowan+ ana, Sürühoeimbi Hondü Fondi sünambe wori safambe hombo nafi ra weindahife-koatemayo. 9 Nimindihindi ra ranane nda. Munguambo rani ratupuri ser wori ranana sisami nahurai hapondanambe ranahamboane nafuiayomun+. Ninihondi hori Godimbohünda raraofe asihefeyo ana, ngiri nindou didiyeyi Godimbo hohoanimombo sei-arihündi ranahei ngusüfo ranai ndondihoyonduri. 10 Nga saimbo moatükun+ ra sesimbo moatükun+, simindimbo moatükun+, mamikarambo fi popoaifoefembo

* 9:4: Mana ra sesi God ai Israerihündambo nimi wofi furikoate-reandühi masagaduri ranane.

moatükunî ranana moanî fi-hoearî moanambuhü ranahandî ratüpurî hohoanîmo yangîr-ane. Nga asu ranî-moatükunî ra süngundîhi ngeianî Godîndî sîmborî hohoanîmo tükündîfemboe yahumboani

¹¹ Krais hapondanambe tüküfimboani, nga aiana munquambo aboedî moatükunî haponda tüküme feyo ndanahambohünda Godîmbo sai-rambo bogorî adükarîmbofi tüküfimboani. Godîmbo saimbo ser worî hondü sapo horombodîdî-mayo ranahambo ngasündeandeimbi-mayo. Ranî ser worî ranana nindou ai worîmbo-rumbo-yomopoanî. Asu ranî-moatükunî ranai hîfîni nafiyo-mbo-yopoanî, nga wanî.

¹² Krais ai moai meme horî asu burmakau horî ra semündü haya Godîmbo saimbohündambo kefuai hüfu, nga wanî. Nga asu aiana ahandî horî ranî-randî semündü hayambo Godîmbohünda sehefembo God nîmaruambe Safambe Hondü mamîmbo yangîrîyu kefuai mahüfu sîhefîmbo koadürümbo-koadürümbo nîngombo aboedambofe-munîmbohünda.

¹³ Nga nindou bîdîfirî ai Godîndî hîmboahü moaruwai fiaye ana, asu Godîmbo sîhou-rundeimbi bogorî ranai meme horî, burmakau anamîndî horî, asu burmakau yikîmîndî weindambo mandîfimbî-hündî hasüfî ranî amboanî ahei-wamî bubumafoarunda, asu ranî-moatükunî ranambo nindou ahei moaruwai fi ra Godîndî hîmboahü aboedî tükümehindî.

¹⁴ Nga Kraisîndî horî ana ranî-moatükunî hohoanîmo ranahambo ngasündeandeimb-ane. Sapo Kraisîndî flambe ana moai moaruwai hohoanîmo ra akîdou-amboanî nîmaro, nga wanî. Asu sapo Yifiafî koadürümbo-koadürümbo nîmaro-wembü ranahandî ngîniîndî-namboyo Krais ahandî fi nîngombo hohoanîmo ra Godîmbohünda nînihondî hîfokoefe asîhefeyo nou yare hîfokoare masîhendo. Ranîmboane ahandî horî ranai ngîrî sîhefî fi moanambuhî ranî yangîrî popoaindîhendî, nga wanî. Nga aiana sapo sîhefî hohoanîmo moaruwai ngusüfoambe popoai-marîhemuna asu sîhîrî horombodîdî fehefekoate ahînümbî hohoanîmo moai süngurîhundî. Ranîmbo-anîmbo asu sîhîrî God yangîrî nünguweimbi ahandî ratüpurî aboedî ranî yangîrî ratüpurî-ndemboyefî.

Kraisîndî horî ranai sîmborî hoafi femîndî sîhefe ranahambo ngîniîmaramîndo

¹⁵ Ranîmbo-hündambo Krais mamî ranaiyu sîmborî hoafi femîndî sîhefembo moatükunî ra dîdîboadore semündü tüküfi weindahî-mareandî. Rananîmbo asu nindou daboe dîbonîyu-ndüreimbi koadürümbo-koadürümbo yangoroweimbi aboedî moatükunî ahei ape ai nîmorîmbo segodürîmbo horombo hoafi-mareandürî ra ndahümündimboyei. Ndanî-moatükunî ra yare yahurai tükümbîfeyo-wamboane. Sapo Sisas ai yîfîyuhü nindou moaruwai mamîkarî hohoanîmomayei ranambeahîndî aboedambo-mareandürî ai weangurühîdîdî hoafi femîndî sîhefe ra yangoro-ambe ramarîhindîmbo-hünda.

¹⁶ Nindou düdi ai süngunambo yîfîndamboyahî yahuhaya, asu ahandî napo ra nindou ngorü ai mbîsemündu-wamboane yahuhaya, pepafihî sürü pare asîhendî ranana sapo nîniî-moatükunîmboyo hoafi femîndî asîhefeyo nahurai-ane. Nindou ranahandî nîmorî ai hoafi femîndî sîhefe hoafi ra süngure huhü afîndandî-mayo napo ra asemündu ana, nindou bîdîfirî ai hoafiîndeihiya, nindou ranai yîfîmayu mbîsei.

¹⁷ Nindou ranai ranî-moatükunî sîhendeimbi-hündî süngunambo ai yîfayü rananîmbo ranî-moatükunî ranai mamî anîhondümbo tükündîfemboe. Nga asu nindou ranai yare hoafi fîramündî sîhai mbura awi yîfîkoate yangîrî anüngu ana, ahandî hoafi femîndî sîhefe moatükunî ranai moanî yare yangoromboane.

¹⁸ Ranîmbo-hündamboyo weangurühîdîdî hoafi femîndî sîhefe ranai amboanî horînambo yangîr-ane ranî hoafi ranahambo ngînemîndîmbo-hünda yaru marundî.

¹⁹ Weangurühî Moses ai munquambo nindou ranaheimbo God ai nindumbo ranî-moatükunî yangîr-anîmbo süngundîhundî yahuhaya ahînümbî hohoanîmo hoafi sürü papîre masîhendî ranahambo wataporîmbo-marandî. Ranîyu asu ai burmakau anamîndîndambo horî

memendambo hori ra semündü himoni fongoeffi mbura hisip nimi düdü didareimbiyo asu hamburi sipsipindi ninendi bidifiriyo rani-moatükun ranambo ahinümbi Bukimayo raniwam füs+hai-füs+haimarand nindou munguambo ranahei wam kameih.

²⁰ Raniyu ai hoafiyuhü yahuya,

“Hori ndanamboanimo sapa God ai hoafi firamüdi sihendühi rani-moatükun ra randihi süngundihündi yahuhaya hoafimenduri ranahambo nginindamindimboe,”

Kisim Bek 24:20

mehu. ²¹ Mam yare ramareandi yahuraiyu Moses ranai hori ra semündü haya, hoafi femindi shefe ser wori asu mungu moatükun ranambe yangrowan Godimbo didibafife-rambo moatükunimayo raniwam kameih füs+hai-füs+haimarandi.

²² Anihond-ane, sapa ahinümbi hohoanimo ranai hoafiyowohü yahoya, “Munquambo moatükun ranana horinambo yangri-animo popoaindihendan asu asukai aboedindimboe,” meho. Asu hori peyohü popoihefe-koate ana, God ai ngiri amboawi mbüsu nindou-yei hohoanimo moaruwai ranahambo.

Kraisindi yfi ana moaruwai hohoanimo awar+hoendühane

²³ Hifini rotu ser worindi moatükun ra sisami nahurai-ane, nga anihondü hamindi moatükun sünambe engoro. Ranimbo-hündambo-animo munquambo hifinindi moatükun ra horinambo popoihefe ranambo aboedi tükufemboane. Nga sünambeahindi hondü moatükun engoro ranai ngasündeandeimbi hori raninambo yangri aboedi tükumbifeyo-wamboane. ²⁴ Sünambe anihondü hamindi engoro ranahandi sisami nindou ai sürühoeimbi fondi nafiru hinngimarundi ranambe ana moai Krais ai kefuai hu, nga wani. Nga sapa sünambe fondi hondü-mayo ranambeahiyu ai Godindi himboahü shefimbo-hündambo kameih tükufimbo ranambeahiyu ai kefuai hüfu anungu. ²⁵ Suda-yomondi Godimbo sai-randeimbi bogori adukari ranai ana ser wori moani safambe hondü ranambeahiyu rani-poani hori semündü haya moani mamimbo yangri himban mamimam randühi kefuai hüfu marandi. Nga Krais-ana ai moai ahandi fi ra Godimbo saimbo afindimbo kefuai hüfu randi, nga wani. ²⁶ Rani-moatükun ra rambarea-mbonana, Krais ranai tihirifo afindimbo semündü ra hu-humbo God ai hifi, sünü asu mungu moatükun ra nafirandambe amboani tükufi, nga wani. Nga asu moani ai mamimbo yangri hamindi munquambo si aho ranahambo kameih tükufemboane ndeara bidifiranambo si ranai tükufembo yangriyo-ambe. Moaruwai hohoanimondi nginindi engoro ra Krais ai ahandihoari Godimbo shefimböhünda yfiyowohü awar+hefembo-hündamboyu tükumefiyu. ²⁷ Munquambo nindou moani mamimbo-animo awi yfiyo mburumbo asu süngunambo God ai yibobondeambui. ²⁸ Mam yare yahuraiyo Krais amboani ahandi fi ra Godimbo shefimböhünda moani mamimbo yangri nindou afindi ranahei moaruwai hohoanimo ra raguanambo-femböhünda yfi+mayu. Asukaiyu ai tükefiyu ra moaruwai hohoanimo ranahambo gogor+hefembo yfi+mboyupoani, nga nindou didiyei ahambo tükumbifiyu sei hehi himboayei hei ranaheimbo aboedambo-fendurimbo-animo tükündüfimbui.

10

Krais ai mamimbo yangri yfi+mayu

¹ Suda-yeimayo ahinümbi hohoanimo ranana sapa nime-moatükun aboedi süngunambo tükufemboayo ranahandi-mayo sisami yifiafi nahurai-ane. Asu nindou ai ahinümbi hohoanimo süngur+hi-rühündeimbi munquambo himban aho ra ahei moaruwai hohoanimo ranahambo-hündambo Godimbo nin+hondi hifokoar+hi shehi ar+hündi. Nga rani hohoanimo ngiri nindou Ape sowana hei ar+hündi ranaheimbo munguna aboedambo-ndeanduri. ² Nga ahinümbi hohoanimo süngu nindou-yei

moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-reandüra ai aboedi sürühehindeimbi tükümbehi-mbonana, asu ai ngiri moaruwai hohoanimo ranahambo hütiyefi sei hehi hei rihündi. Rambefe-mbonana, asu muṅguambo Godimbo ninihondi hifokoefe hohoanimo ra rühisafi hiniṅgirihihi. ³ Nga asu Godimbo hifokoefe sihefe hohoanimo ra muṅguambo himbani yarihi piyei arihü hei ahei moaruwai hohoanimo ranahambo hohoanimo korifoefe-ndürimbohünda. ⁴ Nga burmakau hor-ane asu meme hor-ane rani-moatükuni ranai ana awi ngiri moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-ndeandi.

⁵ Ranimbo-hünda Krais ai ndeara hifina kosimbo yahumbo ai Godimbo hoafiyundühi yahuya,

“God, seana sihambohünda ninihondi hifokoefe sihefe moatükuni ranimbo ana se moai yifiriyafi,

nga se wandi fi-safi ranirandi refembohünda yaro masahawandi.

⁶ Seana ninihondi sihambohünda muṅguambo mandifeimb-ane,

asu moaruwai hohoanimo raguanambo-fembohünda

ngorü-poani sihambo sihefembo moatükuni ranimbo ana moai hihifi-hihifiyafi randi.

⁷ Raniyahi asu ro yarihe hoafiyahühiya, ‘O God, yiniyahi ro nda.’

Sapo sürü paru masihoemo buk ranambe wambohünda yare hoafimayo.

Moani sihafihohoanimoayafi rani-süṅgufembo-hünda ro ndeara kosamboanahi,” *Buk Song 40:6-8*

mehu. ⁸ Weaṅgurühi ai yare hoafiyuhü yahuya, “Seana moai yifiriyafi randi sihambohünda ninihondi hifokoefe sihefe asu mandife arandi moaruwai hohoanimo raguanambofembo ranimbo ana,” mehu. Ahinümbi hohoanimo ra yaṅgorowani rani-süṅgumbo ninihondi Godimbo hifokoefe sihefe hohoanimo ra yarihi arihündi yahu Krais ai hoafimayu. ⁹ Asukai ai yare hoafiyuhü yahuya, “O God, yiniyahi ro nda. Ro sapo se hohoanimoayafi süṅgu yaṅgiri süṅgufih refemboanahi ndanimboahi,” mehu. God ai muṅguambo wamindafi Godimbo sai-rambo moatükuni ra giṅranambo-reandühani, asu Kraisindi fi Godimbo saimbo moatükuni ranahandi fondihü simbori kikafoareandi. ¹⁰ Sapo Sisas Krais ai God ro hohoanimoayahü süṅgu yaṅgiri rambireandamboane mehu rani-süṅgure haya asu ai moani ahandi fi ra mamimbo yaṅgiri muṅguambo si aho ranimbo kameih Godimbo masihendo. Rananimbo asu sihiri moaruwai hohoanimo ranambeahindi aboedi sürühehindeimbi animboefi.

¹¹ Suda-yomondi Godimbo sai-randeimbi bogori mamami ranai ahandi Godimbo ninihondi mandife sihefembo ratüpurü ra muṅguambo si ratüpurüyuhü moani mam rani-moatükuni ratüpurü yaṅgiri yu raro ra hu marandi. Nga asu rani-moatükuni ratüpurü ranai ana awi ngiri moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-ndeandi. ¹² Nga asu Krais-ana moani ai mamimbo yaṅgiri yu yifiyuhü ahandi fi ra Godimbo masihendo muṅguambo si moaruwai hohoanimo ra raguanambofembo-hünda. Ranani asu ai haponda Godindi wari hondü warani amaru. ¹³ Ranihü ai Godimboya, ai wandi hürütümbi nindou ra wandi yirimbo hoarehi hiniṅgimbi-reandi yahuhaya hifanda amaru. ¹⁴ Ai moani mamimbo yaṅgiri yifiyuhü Godimbo fi ahandi ra sihendühi asu raninambo ai nindou ranaheimbo moaruwai hohoanimo ranambeahindi sürühendüri hiniṅgi-mareandüra ai koadürümbo-koadürümbo ndorihahi animboei.

¹⁵ Yifiafi Aboedi ranai-amboani ranahambo anihond-ane meho. Nga ai Baibor-ambeahi weaṅgurühi hoafiyowohü yahoya,

¹⁶ “Haponda awi süṅgunambo-animbo Israer nindou-babidimbo,

ndan hoafi femindi sihefe ndandihе ndahurai-animbo randiheamboyahi,”

Adükari ra mehu.

“Ro wandi-mayo hohoanimo ahei hohoanimoambe hiniṅgindiheandühi

asu ahei ngusüfofihî sürü papîndîhî hîniŋgi-ndîheamboyahî,” *Jeremaia 31:33*
 mehu. ¹⁷ Ranîyu ai niŋofi hoafi-yuhü yahuya,

“Ro ahei moaruwai hohoanîmomayeî-ane

asu moaruwai hamîndî moatükunî hondü yarîhi arîhündî

ranahambo amboawiyeyî mbîsahî ŋgîrî gedambo hohoanîmondahî,” *Jeremaia*

31:34

mehu. ¹⁸ Asu muŋgu ranî-moatükunî hohoanîmo ranahambo amboawiyeyî ehu ana, asu moaruwai hohoanîmo raguanambofembo Godîmbo nînihondî hîfokoeŋe sîhefe hohoanîmo ranai ŋgîrî asükaindo tükündîfe ndandî.

¹⁹ Nga ranîmbo-hündambo-anîmbo wandafî mamî, awi Godîmbo sîhefe bogorî adükarî ai moanî Sürühoeimbi Hondü Fondî ranambe kefuai hu arandî nou sîhîrî amboanî moanî hîmbokoate God nîmaruambe Sisasîndî horî süngumbo keboehu ŋgemboyefî. ²⁰ Sîhîrî ranambe keboehu ŋgemboyefî sîmborî nafî ranî-süŋgu.

Sisas yîfi-yuhüyu ai hoearî Godîndî nafîtambehü mapeniŋgo ranî mbusümo nafî hîfombo yangîrî niŋgoweimbi nafî ra sübüdîmarîhendî. ²¹ Ranîmboane hapondanî ana sîhîrî Godîmbo Sai-randeimbi Bogorî Adükarî Godîndî worî sünambe ranam-

beahîndî nindou hîfanda-randeimbi bogorî anüŋgu. Ranai Sisas-ani. ²² Sapo aiyu

ahandî horîna sîhefîmbo moaruwai hohoanîmo sîhefî ŋgusüfoambe ranahambo

sîhîrî hütî-aneŋfî yarîhu arîhundî seŋî-rîhundeyimbi amaro ra popoi-marîhemunî.

Asu sürühoeoyoweimbi hoenambo amboanî kameihî sîhefî fî hundürümaramunî.

Ranîmbo-hündambo-anîmbo sîhefî ŋgusüfoambe moaruwai tîkai hohoanîmo amaro

ra raguanambondîhu mbundîhu asu sîhîrî moanî anîhondümböfe hohoanîmo

ranî yangîrî ndahumündefî hohu God sowana akîmî sühündahu ŋgefîmboane.

²³ God ai aboedî moatükunî süngunambo sîhefîmbo saimunîmboayu ranahambo

horombo hoafîmareandî. Ranîmbo sîhîrî hoafîyefî arîhundî ranahambo awi

ŋgîniîndî nîmboefîmbo hîmbondefîmboane. Awi ahambo sîhîrî randeambui mbîseŋfî

anîhondümbö-ndîhumboane sapo God ai hoafi-yumbühündî ai randeambuimbo-

hündambo wambo. ²⁴ Awi sîhîrî mamamî wandafî mamî ranaheimbo hohoanîmo-

ndefîmboane. Asu nindou ai sîmborî fehefe asu ŋgusüfo pefe hohoanîmo ra ahei

hohoanîmoambe botîndîhumboane. ²⁵ Awi sîhîrî ana wandafî mamî-babîdî mamühî

fandîfe hohoanîmo ra refe hîniŋgîfepoanî rühî sapo nindou amurî bîdîfirî raweahî

arîhündî nou, nga wanî. Nga se hoeirîhimboaneî bîdîfirîranî si ra ndeara akîmane.

Nga ranîmbo-hündambo-anîmbo asu sîhîrî nindou bodîmondî ranahei ŋgusüfoambe

hohoanîmo ŋgînemîndî-ndürîmbohünda tîŋîrîfondefî ŋgefîmboane.

Godîndî Nîmorî ranahambo daboadanambo-fîpoanî

²⁶ Asu sîhîrî Kraisîndî-mayo anîhondü hoafî ra fîfirîhu mburîhu, moanî sîhefî

hohoanîmonambo yangîrî hefühînda, ranînambo moaruwai hohoanîmo ranî-süŋgu

peahu ahefî ana, moai ŋgorü-poanîmbo hîfokoeŋe Godîmbo sîhefeyoanî asu ranambo

hohoanîmo ra raguanambofembo yangoromunî, nga wanî. ²⁷ Nga sapo Godîndî

yîbobofemunîmbo si tükündîfeyowohü nindou Godîndî hürütümbî ranaheimbo

ŋgîniîndî hamîndî hai ranambo tîkîrîndandürîmboe ranahambo yîhîmboyefühî

hîmboayefî ranî yangîrî-ane engoro. ²⁸ Nindou düdi ai ahînûmbî hohoanîmo

Moses masendî ra hîmborî-yowohü süngufekoate-ayu ana, nindou yimbuyafanî asu

ŋgîmîyomo ai ranî-moatükunî ra ai ramareandî sei hoafi-yeianî moanî amboawi yaho-

koate hîfokoarîhi marîhündî. ²⁹ Asu nindou düdi ai Godîndî Nîmorîmbo daboadaî

hîhîrarîrî ana, se ranahambo nüngurîhi hohoanîmo-yeihîyeia? Nindou ranai ana awi

afîndî tîŋîrîfo saf-anîmbo ndemündümbui. Kraisîndî-mayo horî ranambo Godîndî

hoafî femîndî sîhefe ranahambo ndomarîhendî. Horî mamî ranamboyo nindou

ranahambo hohoanîmoambe sürîherî hîniŋgîmarer-anesî. Nga asu nindou ranai

hoafî femîndî sîhefe horî-mayo ranahamboya, ranî-moatükunî ana moan-ane, nga

ndorihoeimbi moatükuni hamindiyopoani yahumbü nindou-ani. Ranani asu ai Yifiafi moani hipoambore-randeimbi ranahambo moaruwai-moaruwai-mboareandi.
³⁰ Sapo sihiri fifirihundi Adükari ai yare hoafiyuhü yahuya,
 “Nindou moaruwai hohoanimoeyiani rani-süngumbo simbori tñirifo sai ana, wandi ratüpur-ane.

Ro simbori tñirifo ndeheamboyahî,” *Io 32:35*
 mehu. Asükaiyu ai niñofi ñgorü hoafiyuhü yahuya,
 “Adükari ai ahandihoar-animbo ahandi nendi ra yibobondearümbui,” *Io 32:36*
 mehu. ³¹ Yangiri koadürümbo nüngumbü God ai nindou kikihemindimbo ra yihimbombü moatükun-ane.

Anihondümbafe hohoanimo ra nginindi kikihindi humindefi-mboane

³² Sapo rani-moatükuni siheimbo-so horombombo tükumefeyondüri ranahambo se hohoanimondei! Godindi-mayo si aboedi siheimbo boakifoa-reandürambe rani mbusümo maho ra sapo se tñirifo afindi tükumefendüra awi tñirifo ranambe hütihütimayei hei-ane. ³³ Se rani-simboani nimboei-ambe ana ngoambo nindou bidifiri ai siheimbo nindou himboahü moaruwai-moaruwaimbo-rhindürüh tñirifombü hohoanimo masahündüri. Asu se ngoambo nindou ai tñirifo asahümündi rani-babidimbo-yahindühi se ahei mbusümo nimboeimbo ai tñirifoayei ra farihehindürühanei. ³⁴ Raniyei asu se nindou karabusambe nimboeimbo tñirifoayei nou se-amboani ai-babidimbo tñirifomayei. Asu nindou bidifiri ai shei napo ra ngoambo fufurühümündi hündüran asu se ranimbo hihifi-hihifiyeih aheimboya, ‘I ambirihündi ana,’ sei hehi warü hürühümündi-ani ai sahümündi marihündi. Se rani-moatükuni ranahambo ramarihindi ra, sapo shei aboedi moatükuni hondü koadürümbo-koadürümbo yanggoromboayo ra fifirih hehimbo-wambo.

³⁵ Ranimbo-hündambo awi se shei nginindi hamindi anihondümbafe ho moatükuni-mayo ra warü-hündühümündimboyei, nga yowanî. Nga nimboe rani-moatükuni ranahambo takin-animbo God ai aboedi adükari moatükuni ro ndeheamboyahî mehu ra ai ndembui. ³⁶ Ranimbo-hündambo-animbo God ai nine-moatükuni saimbo horombo hoafimareandi ra semindimbohünda awi se moani sapo God ai nine hohoanimo hohoanimoayu rani-süngu yangiri himboarinambo hibadimbo ratüpurindei. ³⁷ Sapo Baiborambe God ai yare hoafiyuhü yahuya,
 “Awi gedamboyo-poani, nga nindou sapo tüküfembo-mayu ranai tükündifimbui.

Ai ngiri gedambo hihiningindeandi.

³⁸ Ro hohoanimoayahî rani-süngu yangiri rarihindeimbi nindou wandi,
 awi ai wambo anihondümbafe-rhindürüh mbininimboei-amboane.
 Nga asu nindou düdi bidifiri ai wambo anihondümbafe ranahambo sisirefiyu ana,
 asu ro ngiri nindou ranahambo wüdündihini,” *Habakuk 2:3-4*
 mehu.

³⁹ Nga asu sihiri ana Godimbo anihondümbafe hohoanimo ranahambo sisiriyahundühi awarihundeimbi nindou-yefipoani, nga wani. Nga awi sihiri ana Godimbo anihondümborihu hefühi aboedambo-yahundeimbi nindou-aneffi.

11

Anihondümbafe hohoanimo ninindi hoaf-ane

¹ Sapo anihondümbafe hohoanimo ranana ninimmoatükunimboyo himboayefi ra tükündifemboe ranahambo sihiri didiboadorihu fifirihundi. Rani-moatükuni ranana sihiri ngiri shefi himboarinambo hoeindhundi, nga moani hohoanimonambo yangiri-animbo rani-moatükuni ra anihondü mbeñgori mbisemboyefi. Hohoanimo ra anihondümbafe hohoanimo-ane. ² Horombo amao ahei anihondümbafe hohoanimo ranimbo-hündambo God ai aheimboya, nindou aboedi mbumund-anei

mehundürí. ³ Síhefí aníhondüfe hohoanímo-mbohündambo fífíríhumboayefí sapo God ai hoafíyuhü ahandí hoafínambo sünü hífí ra nafímarandí ranahambo. Nga raní-moatükuní ra nafímaranda hímboarínambo hoeiaríhundí ai moaní hoeifekoate moatükunínambo randí ramareandí.

Aber, Enok asu Noa ai Godímbo aníhondümbo-maríwuri

⁴ Aber ahandí aníhondümbofe hohoanímo-mbohündambo ai Godímbohünda níníhondí hífokoare mamandeandí. Ai ramareandí ra Ken ai ramareandí ranahambo ngasünde haya Godíndí hímbóahü moaní aboedí hamíndíyo. Asu ahandí aníhondümbofe hohoanímo-mbohündambo God ai ahamboya, aiana nindou moaní mbumundí hamínd-ani mehu hoafí ra Aber ahambo maho. Raníyu asu God ai nínemoatükuní Aber ai ahambo masagado ra híhífí-híhífíyu marandí. Aber ai yífímayusí, nga awi ahandí aníhondümbofe hohoanímo raní-süngumbo hoafí yare hoafíyo ara ho.

⁵ Enok ahandí aníhondümbofe hohoanímo-mbohünda God ai ahambo nímoamo maserümünduwa asu ai yífí-koate gedühí manüngu. God ai maserümündu-wambo asu nindou dídai moai ahambo hoeirírí. God ai Enok ahambo semündü hafokoate-yuambe raní-símboaní ahambo hoafíyuhüya, ‘Ro hohoanímoayahí raní-süngu yangírí süngumara hu,’ mehundo. ⁶ Nga nindou Godímbo aníhondümbofe-koate-ayu ana, asu ahambo God ai ngírí siaondífiyu. Nga nindou düdi ai Godíndí fikímí sühüfembo hohoanímoayu ana, God ai anüngu ranahambo aníhondümbo-mbíreand-amboane. Sapo God ai nindou düdi ahambo hütí-hütíyuhü kokoarürí ranahambo takíní segodombo ranahambo kameihí aníhondümbo-mbíreand-amboane.

⁷ Noa ahandí aníhondümbofe hohoanímo-mbohünda God ai nínemoatükuní sünguna refeyowaní tüküfemboayo ra Noa ai hoeifekoate-yuambe ranahambo ahíní hoafírürühíya raní-moatükuní tükündífemboe mehu. Raníyu ai Godíndí hoafí ra hímboríyu mbura, moaní ai hoafímayu süngu sip afíndí ra nafímarandí ai ahandí aborüdí-babídí ranambe kefoehi nímareimbo aboedamehíndí-mayo ra. Raníyo asu ahandí aníhondümbofe hohoanímo-mbohünda God ai ahamboya seana nindou mbumund-anafí mehundo. Raní-süngu nindou muñguambo ahambo aníhondümbo-aríhorí ranahambo refemboayu nou. Ranímbo-hündamboyo asu Noa ai muñguambo nindou ndaní hífíhündí ranaheimbo nindou moaruwai-anei yaho nafuíyombo nou ramareandí.

Abrahamíndí hoaf-ane

⁸ Abraham ahandí aníhondümbofe hohoanímo-mbohünda God ai ahambo hídíborí nafíní hífí ngorü segodímbo koehefímbo mehu ra hímborímayu. Ai ahandí hífí hondü híningíre haya moaní fífírífekoate nahanafímbayahí nda ahahí yahuhaya sírímbírowohü mahu. ⁹ Ahandí aníhondümbofe hohoanímo-mbohünda God ai ahambo hífí ngorü ndahandomboyahí yahu horombo hoafímayu raní hífambe hídíbo-hídíboríhoei manüngu. Raníyu ai hífí raníhü ser worambe manüngu sapo Aisak ahandí nímorí, asu Sekob Aisakíndí nímorí maríne mamí raní hífí God ai sünguna dagapíraní níngomboayafaní nou. Nga ahafanímbo amboaní God ai raní-moatükuní segopírímbohünda horombo hoafímareapírí. ¹⁰ Abraham ai ser worambe manüngu, nga ngoafí adükarí koadürümbo-koadürümbo níngoweimbí God ai ahandíhoarí nafímbo hohoanímoyu mbura nafímarandí ra hoeifemboyu hímbomayu hu.

¹¹ Sara Abrahamíndí nímorehí ahandí aníhondümbofe hohoanímo-mbohünda ai ahandíhoarí amboaní purüsü nímorí-koate níngo ho-hombo boagírí-mayoyosí, nga asu God ai ahambo ngíníndí masagado nímorí wakemíndímbo. Raníyo asu Sara ai yare hohoanímoyowohüya, God ai nímorí wakíndandímboyafí yahu horombo hoafímayu ra ai aníhondümboyo hoafímayu, nga ai raní-süngundeambuí, yahohaya hohoanímomayo. ¹² Raníyu asu Abraham ai ndeara boagíríyuhü yífímbo yangírímayusí, nga asu ai afíndí nímorí burayo ranahei amoao-mayu. Nímorí nindou

mami yangiri ranahandambo-hündi burayo ra moani afindi tüküfeihyo sapo mupui sünambe engörü asu gudikikiri tapuiyowa kikifekoate engörü yahurai tüküme feyo, God ai ahambo horombo hoafimeindo nou.

¹³ Nindou munju ranai Godimbo anihondumbo-rihori heimbo sünguna yifimayei. Ai ndani hifihü nimboei-ambe awi moai sapo God ai aheimbo aboedi moatükun segodürimbo horombo hoafimayu ra sahümündi, nga wani. Nga moani ai anguni nimboeimbo himboari-nambo yangiri hoeirhindühi hihifi-hihifimayei. Raniei ai weindahi yarhi hoafiyehi seiya, ‘Ro ndani hifihü nimboefani ro ngörü hifihündi hidibori nindou nou-anefti, moani bodifombo ndani hifihü animboefi,’ masei. ¹⁴ Nindou ai yarhi yahurai hoafayei ana, sihiri randihu hohoanimo-ndefihüya, aiana ahei hifi hondü aboedi hamindi rani hoeifembo seimboanei yarhi yahurai hoafayei mbisefimboane. ¹⁵ Nindou ranai ahei hifihü weangurühi nimboei mburühi ra hinngirih hehi ngöründühi nimboembo weangurühididi hifi ranahambo hohoanimo pambarhi-mbonana, awi ai koadürana hihiriyahi hei. ¹⁶ Wani, nga ai sapo hifi sünambe engoro hifi ndanihü ngasündareandi rani hifinamboyei hombo sei-hehi hohoanimomayei. Ranimbo-hündambo-animbo asu Godimbo ai shefti Godani seimbo ra God ai ngiri aheimbo amonngi-ndundüri sapo hifi ranifih aheimbo ngoafi adükari nafira hinngi-mareandambo wambo.

¹⁷ Abraham ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda God ai ahambo yari hoeimariri ranambo asu ai ahandi nimori Aisak ra Godimbohünda hifokoeffi shefimbo hohoanimomayu. Abraham ranahamboyu God ai nini-moatükunimboyu ahambo refimboayu ranahambo horombo hoafimarira fifirimareandi. Nga asu Abraham ai ahandi nimori mami hamindi-mayu ranahambo Godimbohünda hifokoeffi shefimbo hohoanimomayu. ¹⁸ Sapo God ai Abrahamimbo Aisak ranahamboyu horombo hoafirirühi yahuya “Aisak ranahandambo-hünd-animbo shafi amoa mami afindi ra yagodimboe sa horombo hoafimaritheanini,” mehuyosi, nga asu ai ahandi nimorimbo hifokoeffimbo hohoanimomayu. ¹⁹ Abraham ai yare hohoanimo-yuhüya, Aisak ai yifayu ana, God ai yifihündi botindirümbui yahuhaya hohoanimomayu. Nga moani hoafimbo randihu hoafindefihüya, Abraham ai ahandi nimori yifihündi nou hihiri maserümündu mbisefimboane.

Aisak, Sekop asu Sosep+yomondi hoaf-ane

²⁰ Aisak ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda ai ahandi nimori yimbu Sekop Isombo aboedi didiboado-mareapiri. Ai hoafi raninambo nini-moatükunyo ahafanimbo sünguna tüküfemboayo ranahambo hoafimayupiri. ²¹ Sekop ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda ai ndeara yifimbo yangiri-yuambe Sosepindi nimori yimbu ranahafanimbo aboedi-aboedimareapiri. Ai ahandi nini-nimi wafu raniwami kikihamündü amofihü Godimbo seana Adükari aboedi hamind-anafi yahuhaya hihifimarüri. ²² Sosep ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda asu ai ndeara yifimbo yangiri-yuambe hoafiyuhüya, süngunambo Israer ai Isip hifi hinngindih hehi ngörü hifina ngeimboyei mehu. Asu ai yifindua ahandi hamindi ranahambo nüngundhi-nüngundhi-mandihündi yahuhaya hoafimayundüri.

Mosesindi hoaf-ane

²³ Mosesindi hond-afindi ahafe anihondumbofe hohoanimo-mbohünda ai ahafe nimori Moses ra wakirindife mburina aboedi hamindimayu ranimboane asu nindou adükari bogori Isip hifi hifandarandi ranahandi ahinümbi hohoanimo ranahambo yihimbokoate ngimi amoamo weindahifikoate sowarindife manimbafe. Sapo nindou adükari bogorindi ahinümbi ranane nda: Suda-yafe nindowenih nimori munju hifokoambirihind-amboane. ²⁴ Moses ahandi anihondumbofe hohoanimo-mbohünda ai adükariyu mbura se wambo ana Isip-yafe nindou adükari bogorindi nimori Ferondi nimor-ani mbisahü-ndirimboyei yahuhaya hohoanimomayu. ²⁵ Moses ai

sapo Godindî nendambo ngorü nindou ai moaruwai-moaruwaimbo-marîhindüra afindî tîñîrîfoayei ranî-babîdîmbo yahurai refemboyu hohoanîmomayu. Nga asu ai moai bodîfombo moaruwai hohoanîmo süngu hîhîfî-hîhîfîmbo hohoanîmoyu. ²⁶ Krai ranahambohünda Mosesîmbo amoanîngümbî hoafi hoafi-yahündowanî ai munguambo kaki, hoearî, ngînîndî moatükunî napo Isip hîfîhü engoro ranahambo ngasündeamboayo yahuhaya hohoanîmomayu. Ranîyu ai süngunambo God ai ahambo tîñîrîfomayu ranî takînî aboedî moatükunî segodîmbo-mayu ranîmbo hîmboapomayu. ²⁷ Moses ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda asu ai Isip hîfî hîñîngîre haya Isipîhündî nindou bogorîndî ngînîndî ranahambo yîhîmbokoate mahu. Nindou Godîmbo hoeifikoate-mayu ra Moses ai hohoanîmonambo yangîrî hoeimarîrî ranîmboyu ngînîndî yangîrî manüngu hu. ²⁸ Ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda nindou aheimbo Pasofa si ra botîmareandî. Si ranîfîhî sipsip hîfokoaru mburümbö yipurîfîhî horî kükihoemonda, God ai sünambeahîndî nendî amonngo nîmori hîfokoe-fembohünda koamarîherü ranai Israer nindou ranahei fikîmî akîmî hokoate-mbiyuwa yahuhaya se ranî-moatükunî ra yaru mehupurî.

Israer afindî ai Godîmbo anîhondümbö-marîhorî

²⁹ Israer nindou ahei anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai Hamburî Sîrîwara bamarîhehindî moanî hîfî yangîrî süngu nou. Isipîhündî nindou ai randîhu badîhehu yahomo houmbo raweafundane, hoe ranai koadürü-koadüreandühî tîtiporîko-mareapura yîfîsafîmemo. ³⁰ Israerîhündî ahei anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda Godîndî ngînîndînambo Seriko ngoafi-yafe ginîrî ra tiboai pîndîmboe sei hehi ginîrî ranahambo 7 ambe-ramîndeimbîmbo wakîyeyi wakîmarîhinda tütifoai pîmayo. ³¹ Rahap nîmorehî nindowenihî bîrabîrîyo-randeimbî ahandî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ai Israerîhündî nindou yimbu ngoafi kosemîndî-mbohünda samongorîmbo tükümeñeanda aboedî hîhîfî-hîhîfîna worîñîmareapîrî. Ranîmbo-hündamboyo ahambo moai hîfokoarundî nindou Godîmbo anîhondü-mbofekoate-yeimbi hîfokoako-mafoarundürî ranambe.

Godîmbo anîhondümbö-rîhoreimbî ranaheimbo tîñîrîfo tükümeñyondürî

³² Awi ro nîñî hoafi ngorü sîheimbo hoafîmandahî ngaha? Si moai gedühî nîngo ro Gideon, Barak, Samson, Septa, Defit asu nindou mungu Godîndî hoafi hoafîyomo-rundeimbî-memo ranahamumbo hoafîyombo, nga wanî. ³³ Nindou ranai ahamundî anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ndîfo nindou-babîdîmbo yîfiarî-yomombo asu ai hamarîhoemo. Bîdîfirî ai mbumundî hohoanîmonambo yangîrî nindoumbo hîfandîmarapurî asu ai nîñî-moatükunîmboyo God ai saimbo horombo hoafîmareapurî ra masowandümo. Ranîyomo bîdîfirî ai adükarî nîmambeahî nîñîhondî ahandî ndürî raion ranahandî yafambe tapîru kîkîhîmaründümo. ³⁴ Bîdîfirî ai yîhîmbo sîsîreandeimbî hai ngînîndî-hamîndî ahamundî hürütümbî püpîmaranda mahoro ra dîkîru mamandundî asu bîdîfirî aboedambomefundî ranambeahîndî ahamumbo pisaonambo hîfokoefepurîmbo mehomo. Nindou ranîmemo ai hamîndî kemîndîkoate-memosî, nga asu süngunambo ai hamîndî ngîñîmaründümo. Ai yîfiarambe moanî tîtaboarî-hoemondühîyomo asu ai ndîfo nindou-yomondî harîndîfo nendî ranahamumbo wamafandüpürî. ³⁵ Nîmorehî bîdîfirî ahei anîhondümböfe hohoanîmo-mbohünda ahei fikîmîñîndî yîfîyomondeimbî yangîrîyafu marunda sahüpürümündî marîhündî. Bîdîfirî ai karabusambe Godîmbo daboadanambo-arîhorî ana, aboeda ngeimboyei, nga ai moei masei ranîmboanei asu nindou ngorü ai ahei fi moaruwaimbo-marîhindüra asu yîfîmayeyi. Nindou ranai aboedamböfe yiboarukombo süngunambo yîfîyeyi mburîhü yîfîhündî botîyahi yangîrî aboedî nîngombo-mayo ra hohoanîmoyeyîhî

aboedambofembo yiiboarukomayei. ³⁶ Asu biðifirambo hoafinambo moaruwai-moaruwaimborundüri asu bubumarundüri asu biðifirambo seninambo hüputüpu-rihoundüri karabus-ambe hininngimarundüri. ³⁷ Biðifirambo nimoeinambo pütüyomondühi bubumarundüra yifimayei. Biðifirambo sonambo yimbu kikirundüri shoundüri asu biðifirambo pisaonambo hifokoarundüri shoundüri marundi. Biðifiri ai aheimbo moaruwai-moaruwaimbo-rhindürühi tinirifo masahündüra moani napo-koate sipsip hoeari, meme hoeari rani yangiri güdühi sahümündi hehi hahabodei wakimarihindi. ³⁸ Sapo ai nindou aboedi hamindiyeyi, nga asu nindou hifi ranihündambo ai aboedi hamindiyepoani! Nindou ranai nimi wohi furikoate-yowohü, hifi wafuani hihiriyeyi wakirihindühi, nimoie ambisambe hifi ambisambe ranambe nimboei marihündi. ³⁹ Sapo nindou munguambo ranai Godimbo anihondumbo-marihori ranimbo-wambo God ai nindou aboed-anei mehu, nga asu ai God nin moatükunimboyo segondürimboane yahu horombo hoafimareandi ra awi moai sahümündi. ⁴⁰ God ai sünguambo sihefimbo mungu semunimboayu aboedi moatükun hondü ra ndore shai hayambo wamboyu asu nindou ranai boatei semindikoate-mayei. God ahandi hohoanimo ana yahurai-ane, sihefimbo mungu ramareamuna aboedi simongori-humindeximboanefi.

12

Awi sihiri Sisasimbo yangiri himboari pandihurühi anihondumbo-ndihurimboane

¹ Nga asu awi sihiri nüngumandahua? Sihefombo ana nindou afindi ranai wakirihimunühi nine-moatükun anihondumbofe ramarihindi raninambo sihefimbo anihondumbofe hohoanimo nafuimarihümuni. Ranimbo-hündambo-animbo awi sihiri sihefihori nine-moatükun sihefimbo nafi gürareamuni ranane, moaruwai hohoanimo nginindi hamindi kikihi safaramindimuni ranane ra yihirindihu hohu, ngusüfo nginindi foandihu hohu, sihefimbo hombo God ai nafi hininngimareamuni rasüngu ngefimboane. ² Awi sihiri Sisasimbo yangiri-animbo himboari pandihuri ngefimboane. Ai sihefi anihondumbofe hohoanimo nimindhani asu ai sihefi anihondumbofe hohoanimo rasüngunambo nafindamündi hininngi-ndeamunümbui. Ai nine-moatükun tinirifo ahambo sowahi tükumefendo ranahambo awi ro nimi keimbi karihendeimbifih yifimboanahi, nga i ambe rani-moatükun ra hininngindihya yahu, nga wani. Nga hihifi-hihifi afindi ai süngunambo semindimboayu ranahambo hohoanimoyuhü ai amoanngümbi moatükunimbo moan-ane yahuhü nginindi yare manüngu. Ranani asu ai haponda God mungu hifanda-randeimbi ahandi nimarifondi ahandi wari hondü warani amaru.

God ai sihefimbo tinirifo asemuni ranana sihefimbo didiboado-femunimboani

³ Awi se Sisasimbo randihi hohoanimo-ndahündo, sapo nindou moaruwai hohoanimoyeimbi ranai yiiboaruko-rhorühi moaruwaimbo-moaruwaimbo-marihora moan-ane yahuhaya nginindi manüngu. Ranimbo-hündambo-animbo asu se-amboani yahurai nimboei, nga se rani-moatükun siheimbo tükündifeyoani ngusüfoambe garibndahindühi rühi randihi hininngi-ndihimboyei. ⁴ Se moaruwai hohoanimo ranahambo raguanambo-fembo sei hehi rani-babidimbo hütihütiyehaneisi, nga awi moai moaruwai hohoanimombo yifiariyehi shei hori ai piyo, Sisasindi hori ramefeyo nou. ⁵ Awi siheimbo God ai ahandi nitori nou ngusüfoambe kikimifoefeimbi hoafi wataporimbo-marandüri ra se mitaniri-hümündiai? Sapo Ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Wandi nitori, Adükari ai siheimboya ai didiboadondhi hohoanimo-mbeyeia mbüsü haya ngorü süngunde randearani se ahambo himbori yangiri himborindahündo.

Asu ai siheimbo didiboadi-fembohünda ninimboyo se tñjirifo dagadüranti,
ngusüfo nimböndeimboyei.

⁶ Sapo Adükari ai nindou mamí ngusüfo parareandi ana,
didiboadore arandi.

Asu nindou mamí asemüdu ana,

ahambo wandí nimorani yahuhü aboedambohünda pakaríherü arandi,” *Sindaun*
3:11-12

mehu.

⁷ Siheimbo didiboadofe-ndürimbohünda God ai pakarí-hefendürimbo mbüsüwaní
ahandi nimorí nou, se moaní nginíndí nimboei. Ranahandambo hündí se
tñjirifo asahümüdu ana, raní-moatükuní ra God ai ahandí nimorimbore-andürí
haya rareandürühani. Hifí ndaníhündambo boagírí ai nimorimbo didiboado-
fimböhünda moai pakaríherü randíyo? ⁸ Níneafi nimorí síhambo Ape ai ahandí
nimorimbo noureaníní pakaríhefeníní-koateayu ana, awi se boagireimbí nimorí
hondüyafi-poaní, nga se boagírí-koate nafíníndí nimor-anafi. ⁹ Sapo síhefí ape hifí
ndaníhündambo-memo ai síhírí mamíkari hohoanímoyefaní pakaríhoumunaní ana, I
aboed-anesí, nga ambírímuní sefúhanefí. Raní süngumbo-anímbo sünambeahíndí Ape
ranahandí hoarehí safíndefühí ahandí hoafí süngundíhu-mboane, nga rananímbo
yangírí níboademboyeí. ¹⁰ Hifí ndaníhündambo ape síhefí ranai ana moaní
ahamundí hohoanímbo süngumbo yiníhoar-amboanemo pakararíhoumuní. Nga God
aiana síhefímbo faríhefembo ai ro sürühehea-ndeimbayahi yahurai tükümbeahind-
amboane yahuhayamboani rawareamuní. ¹¹ Ape ai pakararíhemuní síhefímbo
aboedambo-hündambo raní-símboaní ana síhírí ngusüfo nímbíyefühí ngírí híhífí-
híhífíndefí. Nga asu süngunambo pakarímari-houmuní ranahandambo didiboado-
ríhehu hohumböhündí ana, raní takíníhündí mbumundí aboedí hohoanímbo tüküfe-
arandi. Asu ranímbo-hündamboane moaní ngusüfo aboedí kife nímarí hohoanímbo ra
tüküfeyowohane.

Síhírí firífírí-koate ngíníndí hamíndí tütüngíndühu hohu nímböefímboane

¹² Ranímbo-anímbo síhei warí ra afuríndeiraní waní, se moaní hamíndí
tütüngíndühündühi síhei tñjarí ra hoafíndeiraní mandühari ngíníndí didiboadondíhi
nimboei. ¹³ Se nafísüngu yangírí ngei, nga hímboraní píndahímboyei. Nafí aboedí ra
süngundíhindaní tñjarí hoafí-koate ngíníndíndímboe. ¹⁴ Se munquambo nindou raní-
babdíímbo moaní ngusüfo afurífe kifeimbí hohoanímbo asu sürühefimbí hohoanímbo
raní-süngu yangírí süngundíhündühi tñjírífondeihí nimboei. Raní hohoanímbo
süngufe ho raní-koate ana, nindou mamí amboaní ngírí Adükarímbo hoeindirí. ¹⁵ Se
awi híbadíhümbo. Seambeahí nindou mamí ai Godíndí-mayo moaní hípoambofe
hohoanímbo aboedí ranahambo bodíboadeambui. Asu seambeahí nindou mamí ai
hühütimbü nímbí anínggo nou tükefiyu ana, síheimbo tñjírifo dagadüra asu se moaruwai
hohoanímbo süngundíhimboyei. ¹⁶ Nindou mamí ai seambeahíndí nímorehímbo ho-
hoanímbo nindowenihímbo hohoanímbo yangírí ngusüfo pandíhi ngeimboyei. Nindou
mamí ai seambeahíndí Godímbo daboadí híhíríndirümbui, sapo horombo Iso ai
ahandí akídand-mayo sesí akídou yangírí sesímbo yahumbo Godíndí-mayo amonjo
nimorí ai semíndímbo-mayo ra akídí-díbo sísemefíneandi nou randífimbui. ¹⁷ Se ra
fífíríhi, akídí ai masemüduambo süngunambo Iso ai aranímboaho hümoaríyuhü asu
níní-süngundíheha yehuenüngu hohoanímoyuhü kokora wakímareandísí, nga asu ai
moai raní-moatükuní ra semüdu.

Síhírí aníhondümbo-ríhundeimbí Godíndí ngoafi hondühi tüküyahu-mboanefí

¹⁸⁻¹⁹ Se God sowana hombo hohoanímondeihí awi moai Israer ramehíndí nou Sainai
wafu tüküyahi hoeiríhi asu sündíhíndí. Wafuambe raníhü imami kíkírandeimbí hai,
mutí kambíñj kíkírandeimbí nímbí, asu hoewerí nímoamondí-hoafíyowohü fufuní

ai hoafi yowohü Godi ndi hoafi sünambeahindi tüküfehümbö-mayo yahurai awi moai siheimbo amboani tüküfeyondüri, nga wan. Nindou ranai rani hoafi tüküme feyo ra himboriyei hehi hoafiyeih seiya, “Ro ngiri asükaindefi ngörü hoafi himbori ndefi,” masei. ²⁰ Hoafi ranai yare yahurai tüküfeyowohü yahoya, “Nindouyo ninihondiyö Sainai Wafu ra wari parareandi ana, nimo einambo pitiyo hifokoefemboane,” meho ra himboriyei hehi ngiri ro rasüngundihundi sei hehimbo. ²¹ Rani moatükuni ai hoeimarihindi ra moani yihimbo sisireandeimbi-mayo wamboyu Moses ai yare hoafiyuhü yahuya, “Ro awi hihamindari-yahühi yihimbo sisireheandi,” mehu. ²² Seana moai Sainai Wafu yahurahi tüküyahindi, nga seana God koadürümbo nünguweimbi ngoafi adükari Saion Wafu rani wami tüküyahimboane. Rani ngoafi adükari ranana Serusarem-ane, nga sünambe nanjoani Godi ndi sünambeahindi nendi afindi nimarimondi ngoafihü tüküyahimboane. ²³ Seana Godi ndi munjuambo amongo nimoriyei hihifi-hihifümbi fandifeambe tüküyahimboane. Nindou ranahei ana ndüri ra sünambe parihi sihehinda mbenjori. Seana sapo God nindou munjuambo yibobore-randeimbi ranahambo, asu nindou aboedi mbumundiyeimbi God ai aheimbo nafiramündi hinjigi-mareandüri ahei yifiafi ranahambo sowahi tüküyahimboane. ²⁴ Sisasiyu God-babidimbo simbori hoafi femindi sihefe ranahambo yipupuikiki manjugu ahambo-so amboani tüküyahimboane. Ahandi hori aboedambo-fembohünda tütnarimayo ranana Aberindi hori ngasünde hayambo sapo Sisasi ndi hori ana simbori hoafi femindi sihefembo-hündamboyo, nga Aberindi hori ana simbori mbiro hoafimbo-hündamboyo. Seana munju ranahambo-so tüküyahimboane.

Sihiri hibadimbo

²⁵ Ranimbo-hündambo-animbo awi se hibadimbo. God ai hoafinduan se ahandi hoafi himborimbo yiboaruko-yiboaruko-ndeimboyei. Horombo nindou Godi ndi-mayo hoafi hifi ndanihü himborimbo yiboaruko-yiboarukoyei marihündi ranimboyei ai moai aboedambo fefoehindi. Sapo yahurai-ane sünambeahindi hoafi hoafayo ranahambo sihiri daboadanambo-arihundi ana, nüngundihu asu aboedambo mafeboehu-a? Ngiri randihundi. ²⁶ Rani simboani ahandi hoafinambo hifi nda hifihemayo. Nga asu hapondanimbo ai yare horombo hoafireandühi yahuya, “Awi asükainda mamimbo ngiri hifi yangiri hifihendo, nga sünü kameih-animbo randifemboe,”

Hagai 2:6

mehu. ²⁷ Hoafi ‘Awi asükainda mamimbo’ ranana yahurai-ane: Nine-moatükuni God ai horombo nafimarandi ra hefihenambo raguanambo-areandi ana, ngiri ninjo, nga awandihoemboe. Nga asu nine-moatükuni hifihenambo refe hoeifekoate-aiyo ana, ranai njomboe. ²⁸ God ai nginindi hifandarandi ra sihiri asahumindefi ana, ngiri ninimoatükuni ai hifihenambo rande hoeindeandi. Ranahambo-animbo Godimbo hihifindi-hurimboane. Awi sihiri moani Godimbo ahinindefühi ahandi ratüpurü ra kikihindi-humindefan-animbo ai ranimbo hihifimbiyu-wamboane. ²⁹ Sapo sihefi God aiana nginindi hamindi hai munju moatükuni sesi arandi nahurai-wambo.

13

Hohoanimo ranane God ai yifrayu

¹ Wandafi mam, hohoanimondeih se simbori ngüsüfo pefirüdei ngei. ² HidiBORI nindou tükündahindani siheimbo-so semündündüri worinifendürimbo hohoanimondei. Nindou bidifiri ai rarihindühiyei sünambeahindi nendi ai tüküme funda fifirife-purikoate moani sahüpurümüdi worinima-rhipuri. ³ Nindou karabusiyahi animboei sapo se-amboani ai-babidimbo karabusiyahi animboei nou ranaheimbo hohoanimo-ndahündüri. Nindou ai tinjirifoyeiani asu se-amboani aibabidimbo tinjirifoayeie nou aheimbo hohoanimo-ndahündüri. ⁴ Nimorehühi fe

anamindühife hohoanimo ranana aboed-ane. Nga nimorehi nindowenih ranai ahafe fi ranahambo simbori anihondumbo-feründafehü ndorine hifandi-mbirinand-amboane. Nindou didiyomo nimorehi sisihimoyomo asu nimorehi ai anamindihoadi birabiraye ana, ranaheimbo God ai yibobo-ndearumbui. ⁵ Kakimbo ngusüfo pandihi ngeimboyei, nga se ranahambo hohoanindühümboyei. Nini-moatükuniyo se masihendih ranimbo I ndear-ane nda mbisei. Sapo God ai yare hoafiyuhü yahuya,

“Ro sheimbo ngiri hininngindihearü,

asu ro ngiri sheimbo daboadi hihirindihearü,”

Io 36:1

mehu. ⁶ Ranimbo-hündambo-animbo sibirihimbo-koate hoafindefihüya,

“Adükari ai wambo farihendirir-randeimb-ani ranimbo wambo ro ngiri yihimbondahi.

Nindou ai wambo nini-moatükuni nüngumandundira?”

Buk Song 118:6-7

mbisefimboane, Bukambe ai hoafayo nou.

Nindou horombo bogorimboyafu maningomo ranahamundi hohoanimo süngundihumboane

⁷ Horombo sihei bogorimbo-yafundeimbi nindou Godindi hoafi wataporimbo-marundüri ranahamumbo hohoanimondei. Horombo ai yaru maningomo ranimbo-animbo se hohoanimondei. Ai yarumboemo maningomo mbisei hehi ahamundi anihondumbofe ra yahurai-ane mbisei süngundihindi. ⁸ Sisas Kraisi aiana ngiri ngorü hohoanimondi, nga mamani ranani yangiri horombo maho hapondan-ambe asu süngunambo aho ra ai mamani ranani yangiri nüngumboani. ⁹ Ranimboane asu se awi ranipoanimbo wosihofori yamundife hohoanimo ranai sihei aboedi ndofe yamundife ho hohoanimo ranambe tüküfeyowan asu se ngorü nafi süngundahimboyei. Godindi moani hipoambofe hohoanimo sihefi ngusüfoambe nginemindi ra aboedi safane, nga sesi wehimbori hori-horife ho hohoanimo rananambo sibirihingiri nginindi ndahumindefi. Nindou didiyei ai ranani hohoanimo ranahambo sünguarahi hei aheimbo hohoanimo ranai moai farihendüri. ¹⁰ Sihefe fondi hininngirihu-mboanefi. Nga Godimbo sishou-rundeimbi Suda-yomondi ser wori ranambe ratüpuriyomorundeimbi aiana sihefi sesi mandife fondi-waminindi nini-moatükuni amboani ngiri dowadümo. ¹¹ Godimbo shai-randeimbi adükari bogori ai God nimiru-ambe ahambo ninihondi hifokoeife sihefembo-hünda moaruwai hohoanimo süngunambo hori sowandümo kefoau arundi. Nga amuri fi safi ranana giniri hundüni mandu arundi. ¹² Rani süngumboyu Sisas amboani ahandi horinambo nindou ranahei moaruwai hohoanimo popoi-hefembohünda Serusarem giniri hundüni yifimbo tiririfo adükari masemüdu. ¹³ Ranimbo-hündambo-animbo awi sibirih ahambo-so giniri nafitambe hundüni ngefi ranihü amoaningambo-marüwuri nou ai-babidi yahurai-ndefimboane. ¹⁴ Nga hifi ndanihü moai sihefimbo koadürümbo ningoweimbi ngoafi adükari nanngo, nga wani. Nga sibirih koadürümbo ningoweimbi ngoafi adükari aboedi süngunambo tüküfembo ranimboanefi himboayefi. ¹⁵ Ranimbo-animbo sibirih Sisasindi süngu hoafindefihüya, ‘God ai aboed-ani,’ mbisefimboane munquambo si aho ra ahambo ninihondi sihefe rawefeyo nou. Ranane sibirih sihefi yafambe ra Godimbo ndahundowohü ranambo weindah hoafindefihüya, ‘Ai yihof-ani,’ nda mbisefomboane. ¹⁶ Aboedi hohoanimo süngufe ratüpuriyowohü nindou mbonimborühümündimbi fehefe hohoanimo ra se mitanindü-hümündihini hininngi-ndihimboyei. Sapo ranimoatükuni ra Godimbo sihefembo moatükuni nou-ane asu God ai ranimbo hihifi-hihifiyuhani.

God ai sihefimbo randeamuna aboedi nimbomboyefi

17 Sihei bogori nindoumboayafu aningomo ranai siheimbo farifehe-ndürimbo yahomomboanemo hohoanimoemo. Rananemo ai sihei hohoanimo munquambo si aho ra ai harifehe nimarikoate hifandu homo arundi. Rananimbo süngunambo ai Godimbo ninimoatükuni ratüpuriyo ramarundi ranimbo hoafindimo-ndomboemo. Se ahamundi hoafi himborindeihimbo ahamundi hoarehindeian-animbo, asu ai moani hihifi-hihifi-ndimondühi aboedi randumboemo. Nga asu wanayo ana, ai afindi hohoanimonambo ratüpuri-ndimboemo. Ranana asu ngiri siheimbo rani hohoanimo ranai fandihiri. Ranimbo-hündambo-animbo se moani ahamundi hoafi ai hoafemo ra himborindeihirasi süngundihindi. 18 Se Godimbo yihoeifimbohünda didibafindei ngei. Ro fifirihundi ro mbumundi hohoanimo hohoanimoayefi ra, nga moani munquambo si aho ra sapo mbumundi hohoanimomayo rani yangiri süngundihu sefimboanefi. 19 God ai siheimbo sowana hapondanambe wambo hihire koambirihendir-amboane samboanahi se Godimbo didibafindei sahehea düduarhandüri habodihiri. 20 God ai ngüsüfoambe afurife kifeimbi hohoanimo nimindihani ranai sihefi Adükari Sisas ranahambo yifihündi yangiri botimariri. Rananimbo asu Sisas ai sipsip hifandandeimbi nou sihefimbo hifandamuneimbi bogorimbomefiyu. Ahandi horinamboane koadürümbo yangorombo hoafi femindi sihefe ra nginiramindi arandi. 21 Munquambo aboedi moatükuni sapo se semindimboayei ra God ai mbisagadür-amboane ahandi hohoanimo süngufehümbo ratüpuri-mbohünda. Sisas Kraisindi süngu-animbo sihefi ngüsüfoambe ratüpuri-mbiyu-wamboane nine-moatükuni aboediyowanai ai hihifi-hihifefiyu ranahambo. Sisas Kraisimbo ahandi ndüri adükar-ane mbisefi-mboane koadürümbo-koadürümbo, nga anihond-ane.

Bidifiranambo hoafi

22 Wandafi mamiri, awi ro siheimbo hoafipoa-yahandüri habodihiri. Nga siheimbo ngüsüfoambe ngineminidi-ndürimbo-hündambo hoafi hoafehandüri ndanahambo himboarinambo yangiri hibadühindühi himborindei. Siheimbo ro pas nda sürü papimarhandi ra awi hoandari hamindiyopoani, nga wani. 23 Sihefi wandafi, Timoti, ai karabus-ambeahindi hiningimarüwura tüküme fiyu ranahambo fifirimbirihori samboanahi hoafehandüri. Asu ai nimai wambo-so tükefiyu ana, ro siheimbo hoeifendürimbo asukai tükeheandi ra ai-dibo tükünda-hoamboyehi. 24 Sihei bogori nindou munquambo ranahamumboane asu Godindi nendi munquambo yihoeifi-mayo hihifi hoafi nda hoafindahündüri. Itari hifihündi ai siheimbo hihifarihündüri. 25 Godindi moani hipoambo hohoanimo siheimbo munquambo mbifarihendür-amboane.

Sems Pas Sems ai sürü papimarandi

Pas nda Sems sürü papimarand-ane

¹ Ro Sems-anahi God asu Adükari Sisas Kraisyafandi ratüpurıya-rıhandeimbi. Sudahündi 12 mamısır Sisasımbo anıhondümbo-rıhindeimbi sıhei ŋgoafi hondühündi bukürühehi mburıhü hıfi ŋgoründühi anıboadei, sıheimboanahi pas nda sürü paparıhandürı. Ŋga karıhası-handür-aneı.

Tıŋrıfombü moatükunı ranai sıhei anıhondümbofe hohoanımo ranahambo ŋgınemındı-ndürımboane

² Wandafi mamı, tıŋrıfombü moatükunı sıheimbo tüküfeyoanı se ranımbo randıhi hohoanımondei: Ranımbo-anımbo asu ro hıhıfi-hıhıfındamboyahi. ³ Ŋga se yarıhi fıfırıhındı, rananı moatükunı ra sıhei anıhondümbofe hohoanımo ranahambo refe hoeifembo-hündamboane tüküfeyo. Ranı moatükunı ranana se ŋgınemındı nımboeimbo nıne tıŋrıfo tüküfeyo ranahambo moan-ane mbıseyıyahomboane tüküfeyondürı. ⁴ Se ŋgınemındı nıboadei ŋgeimbo-anımbo asu se dıdıboado-ndıhehi nımboeimbo asu se ŋgırı Godındı hohoanımo mbonımbo-ndıhümündi.

Nındou ai dıdıboado-rıhefımbı hohoanımo ra mbonımboaramündu ana, Godımbo dıdıbafımbıfıyu-wamboane

⁵ Sehündi mamı dıdıboado-rıhefımbı fıfıre ra mbonımboaramündu ana, asu ranımbo-hündambo Godımbo dıdıbafı-femboane, ŋga ai ahambo dagadombui. Ai afındı sendeimbanı, ŋga nındou dıdıyeı ahambo dıdıbafıyeı arıhündı ranaheimbo muŋguambo ŋgınemındıkoate sagadürı arandı. ⁶ Ŋga nındou ra Godımbo dıdıbafıfıhı ndaiambui yahu anıhondümbo-mbıreand-amboane, ŋga anıhondümandai mbüsümbui. Ŋga nındou yımbu hohoanımoı arandı ai wofı nımı werınambo semındı ho semındı ho arandı nahurai-anı. ⁷ Nındou yahurai God ai ahandı hoafi hımborındühi ŋgırı ŋgorü-moatükunı ahambo dagado. ⁸ Ai yımbu hohoanımoı arandı, ŋga hohoanımo muŋgu ahandı wofı nımı nahurai sıho sıho arandı. ⁹ Wandafi napokoateimb-ayu ranai hıhıfi-hıhıfımbıyu-wamboane, nımboe Godındı hımbıoahü aiana ndüreimbındümbui. ¹⁰ Asu nındou napo afındeımbıyuru ranai hıhıfi-hıhıfımbıyu-wamboane, ŋga hıfınambo-ndırümbui. Nındou ranai ana sapo wohı ahurı yaparayo nou mande yahurai ranai-amboa yıfındümbui. ¹¹ Sapo hüfıhamındı afındı pare kıkasowohü ana, wohı ranai yaparıyo randühi ahandı ahurı ranai yaparıyo hıfıkoefoendühi asu ahandı yihuru aboedı hımbıo-mayo ranai-amboanı moaruwaimbofehane. Mare yahurai-anımbo nındou sapo napo afındeımbı-mayu ranai-amboanı ahandı ratüpurı afındı ra ratüpurındühü ranambe yıfındümbui.

Nındoumbo refe hoeifembo moatükun-ane

¹² Nındou düdi ai ŋgınemındı nıŋgombo nıne tıŋrıfo ahambo refe hoeifembo tüküfeyoanı ai hıhıfi-hıhıfımbıyu-wamboane. Ŋga nındou ranai refe hoeifembo moatükunı ranahambo tıtaboarıfoareandeimbi ana, ai koadürümbo yangrı nıŋgombo hohoanımo ra sapo takını nahurai ndemündümbui God horombo hoafımayu süngu. ‘Nındou wambo ŋgıfüfo pararıhındırı ranaheimbo ra ndahandürı-mboyahi,’ mehu. ¹³ Moaruwai hohoanımombo-hündambo mamı moatükunı ai ŋgıfüfoambe botınderanı, nındou mamı ranai ŋgırı hoafındühüya, ‘God ai ranımoatükunı ra ramareand-ane,’ mbüsu, ŋga wanı. Ŋga God ai-amboanı ŋgırı nındou ŋgorümbo moaruwai hohoanımo-mbohünda nınendeandı. ¹⁴ Ŋga nındou ranahandı

fiambe hohoanimo amarondo ranane ai moaruwai hohoanimo-mbohünda ngusüfo botireri serimindi hohü asu hohoanji hohoanimo arandi. ¹⁵ Ranane asu ahandi hohoanji hohoanimo ranai nimorehi ranümbi aninggo nahurai-ane. Rani-süngu nimorehi ai niori wakarimindo nahurai moaruwai hohoanimo ra tükefeyo. Asu moaruwai hohoanimo ai afindi tüküfendowohü yifi hohoanimo tüküfe-arandi.

¹⁶ Wandafi mamí, hibadihumbo. Hohoanimo moaruwai ra siheimbo wosihofori hoafinda-ndürimboe. ¹⁷ Munguambo aboedi asu ndorihoeimbi sai-randeimbi moatükuní ra sünambeahindi makoso-ane. Ape munguambo si nimindhani ranai ana rani-moatükuní ra sihefimo hifina koamafoareandi. Aiana ahandihoari ngiri hihirinde si nahuraindu asu hihirinde nimbí nahuraindu ndandi, nga wani. Ngiri ahandi hohoanimo ra ngorü süngunde ngorü süngunde ndandi, nga mamí hamind-ane hohoanimoayu. ¹⁸ Ai moani ahandi hohoanimo yangiri süngu ahandi anihondü hoafinambo ramareanda shiri ahandi niori tükümehundi. God ai yare hohoanimoyuhüya, 'Nindou ranai sapo ro munguambo moatükuní nafimarhandi ranaheimbo weangurühidi sirimboyahi mbidiboadei-amboane,' mehu.

Sihiri Godindi hoafi himborindefi mburhumbo rasüngundi-humboane

¹⁹ Wandafi mamí, se ndanahambo didiboado-ndihi fifirindhindi. Munguambo se nimehünou hoafi ra himborimbo-hündambo nafindühümündi nimboei. Nga asu se awi nimai hoafimbo botindahi nginindi hoafindeimboeyi. ²⁰ Nga nindou-yei nginindi hohoanimo ranai ana Godindi aboedi mbumundi hohoanimo ranahambo moai weindahire randi, nga wani. ²¹ Ranimbo-hündambo-animbo munguambo moaruwai hamindi hohoanimo shi ngusüfoambe afindi tüküfendüri arandi ra raguanambo-ndihindi. Nga asu se shihoari himboari hoafendühi digegindühi asu God ai shi ngusüfoambe hoafi mafoareandi ra ndahümündi, nga sapo hoafi ranai-animbo siheimbo aboedambo-ndearümboe. ²² Asu se hoafi ranahambo himbori yangiri himbori-ndeimboeyi, nga wani. Nga se ranahambo himborindeihí asu süngufe amboani süngundihi ngei. Asu se moani himbori yangiri himborayei ana, se shi fimbo wosihofori hoafiri-hündühanei. ²³ Nindou mamí ai Godindi hoafi ra moani himbori yangiri himboriyu haya asu rasüngufe-koate-ayu ana, ai ahandi ngusümboari hoehimbo-ambe hoeiareandi nou-ani. ²⁴ Ai ahandi ngusümboari ra türüfoare haya asu süngunambo nimai ahandi ngusümboari ra nüngu-nahuraiyo hoeimareandi ranimbo mitanamündühani. ²⁵ Nga sapo ahinümbi hohoanimo nindoumbo aboedambofembo rawareandi ranai ana mbumundi hamind-ane. Nindou düdi ai rani hohoanimo rana-handi nimindi ra ndore türüfoareandühi ranahambo süngure huhü, ai himboriyuhü mitanemindi-koate-ayu ana, nindou ranahandi hoahoango munguambo ra God ai didiboado-ndirümbui.

²⁶ Nindou mamí ai rande hohoanimonduhüya, roana Godindi hohoanimo süngurithe-rhandeimb-anahi, yahuhü asu ai ahandi yafambe ra ndofe kikihemindi-koate-ayu ana, nindou ranai ahandi fimbo wosihofori hoafiyuhani. Ranana ahandi Godimbo süngufe hohoanimo ra moani fimboane. ²⁷ Godimbo süngufe hohoanimo ra sihefi Apendi himboahü mbumundi asu hütikoate ndahurai-ane: Asühi niori asu nimorehi kai ranaheimbo tñirifo tükündifeyoani sihefi daboadaní kikindihu hündihumíndefi-mboane. Asu hibadihumbo, hifi ndanindhündambo hohoanimo ranai sihefi ngusüfoambe mamikari-ndeamunimboe.

2

Sihiri munguambo nindou ranaheimbo mamí simogodi hohoanimo yangiri hohoanimomboane

¹ Wandafi mamí, se sihefi Adükari Sisas Krai sapo himboamupuimbo-randeimbimayu ranahambo anihondümbofe ra kikihí-ndühümündihí ana, se ngorü nindoumbo

ngorü süngundîhi hohoanîmondeihî asu ngorü nindoumbo ngorü süngundîhi hohoanîmo-ndeimboyei. ² Se Godîmbo hohoanîmombo fandîhindanî nindou mamî gor mîsîñî warambe kîkîfoare mbura aboedî hoearümbî sîheimbo sowanambo nghanî asu nindou napo-koateyuweimbî hoearî hirî hirîyoweimbî güdeandeimbî ai kameihî nghanî, se ahafanîmbo mamî sîmogodî hohoanîmo-ndahüpîrî. ³ Se nindou hoearî aboedümbî-mayu ranahambo hoafînda-hündowohü anîmboya, ‘Karîhasî, se nîmarî fondî aboedî ranî-wamî nîmarîfî,’ mbîseimboyei, nga nindou napo-koateyuweimbî ranahambo hoafînda-hündowohü anîmboya, ‘Awî se rühî nîmbafî,’ mbîsei asu ‘Se ro nîmarîhi-kîmî worîfondühî nîmarîfî,’ mbîseianî, ranî hohoanîmo ana moaruwai-ane. ⁴ Se ranî hohoanîmo yarîhi hohoanîmoaye ana, asu se nindou ngorümbö yîbobore-randeimbîmboyahi hehi moanî sîhei moaruwai hohoanîmo mamarondürî-mayo rananîmbo yangîr-ane nindou ranaheimbo ranî yîbobofeyei arîhündî.

⁵ Wandafî mamî, awî se nda hîmborîndei! Nindou dîdîyei ai nindou-yei hîmboahü napo-koateyeimbî ranaheimbo ana God ai aheimbo ahei anîhondümböfe hohoanîmo nafamündümboani. Ranîmboane nindou napombaye nahirai-ane yahuhaya dîbonîmayundürî. Nga nindou Godîmbo ngusüfo pararîhorî ana, ranai God ngîinîndî hîfandarandî ranambe nîboadeimboyei ai horombo hoafîmareandî süngu.

⁶ Nga se nindou napo-koateyeimbî ranaheimbo amoanîngambo-rîhindürî arîhündî. Nindou napo afîndeimbî ranai sîheimbo tîñîrîfo afîndî sahündürühî asu ai sîheimbo papî-hoafî sowana kiahî hürîhümündî-hündürî hei arîhündî ra awî se fîfîrîhindai?

⁷ Sîsas Kraisîndî ndürî aboedî safînambo sîheimbo dükarîhindühî Kristen-ane masei, nga napo afîndeimbî ai ndürî ranahambo sîsîndî hoafîrîhi arîhündî.

⁸ God ai sîhefî adükarî bogor-ani asu ranahandî-mayo ahînümbî hohoanîmo ra se ranî-sünguarîhindî ana, ra aboed-ane. Ahînümbî hohoanîmo ra Baiborambe yare hoafîyowohü yahoya, ‘Sîhafî wandafîmbo ngusüfo pandowandî sîhafî fimbo ngusüfo parowandî nou,’ meho. ⁹ Nga se nindou bodîmondambo dîdîboado-ndîhindühî asu bodîmondambo koararîhindürî ana, asu se moaruwai hohoanîmo-yeihanei. Rananîmbo sîheimbo ahînümbî hohoanîmo ai hoafî mbahîrîhehindeimb-ane mbîsî-haya papî-hoafîndandürîmboe. ¹⁰ Nindou düdî ai Godîndî ahînümbî hohoanîmo munquambo süngure arandî, nga mamî yangîrî mbahîrarîhendî ranana ai hütî-ani. Ai nindou munquambo ahînümbî hohoanîmo mbahîrarîhendî nahurai-ani. ¹¹ Nga God Baiborambe hoafîyuhü yahuya, ‘Se nîmorehî nindowenihümbî himîndîpoanî,’ mehu. Asükaiyu hoafîyuhü yahuya, ‘Se nindou hîfokoefepoanî,’ mehu. Se nîmorehî nindowenihümbî himîndîkoate-yafühî asu nindoumbo hîfokoararowandî ana, rananîmbo se ahînümbî mbahîrîhoefeimbî tükündafoamboyafî. ¹² Godîndî ahînümbî hohoanîmo nindou ranaheimbo aboedambo koarîhendürî arandî asu ai aboedî hei arîhündî. God ai ahandî ahînümbî hohoanîmo rananîmbo nindou ranaheimbo yîbobo-ndearümbü. Ranî-mayowamboane se ranî-moatükunî randîhi asu hoafîndei ndühündî ahînümbî hohoanîmo ranî sîmogodühî. ¹³ God ai nindoumbo yîbobondeandühî ngîrî sapo nindou amboawiyeyi yaho hohoanîmokoate-mayu ranahambo sîmborî amboawî mbüsündö, nga wanî. Nga nindou düdî ai amboawî hoafümbî-mayu rananîmbo ahandî amboawî yaho hohoanîmo ranai Godîndî yîbobofe ranambeahîndî awî aboedambo-ndîfimbü.

Anîhondümböfe hohoanîmo ra aboedî hohoanîmo ratüpürîfîhi pefekoate-ayo ana, ngîrî aboedîndö

¹⁴ Wandafî mamî, nindou mamî ai hoafînduhüya ‘Roana Godîmbo anîhondümbö-rîheandeimb-anahî’ ehü, nga moai dîdîboadore hohoanîmoyu randî. Nindou ra moan-ane anîhondümbö-areandî, nga ahandî ranî anîhondümböfe hohoanîmo ranai aboedambo-manderîyo? Nga wanî. ¹⁵⁻¹⁶ Sîsasîmbo anîhondümbö-rîhindeimbî wandafî ngorü hoearî-koateyoweimbî asu sesî-koateyoweimbî nîngoanî se yaro

hoafiyafi-ndowohüya, 'Karíhasi, se aboedi nimbafi. Se hoeari güdowanda síhafi fi hüfíndowaní asu sesi dowadifi,' asafíndo ana, ahambo raní-moatükuní ra segodokoate-yafühi yaro hoafayafíndo ra ahambo nüngunde mafandíhera? ¹⁷ Aníhondümböfe hohóanimo raní amboaní mare yahurai-ane. Aníhondümböfe hohóanimo ranai aboedi ratüpurí-koate ranambo moan-ane.

¹⁸ Nga asu nindou ngorü ai yare hoafiyuhüya, 'Nindou ngorü ai aníhondümböfe-randeimb-ani, asu nindou ngorü ai aboedi ratüpurí-yu-randeimb-ani,' ehu. Nga asu ro randíhe hoafíndahüh-anímboya, 'Se aníhondümböfe-roandeimb-anafi, nga aboedi ratüpurí ratüpurí-koateyafi ana, nüngundo wambo síhafi aníhondümböfe ra nafuímandafa? Nga ro Godíndí ratüpurí ratüpurí-ndamboyahi, nga ranambo ro síhambo wandí aníhondümböfe nafuínda-hanínímboyahi,' asahi. ¹⁹ Se moaní mamí God raní yangírí anüngu ranahambo aníhondümböfe-ríhorímboanei. I, raní-moatükuní ra aboed-anesí, nga moaruwai nendí amboaní ahambo yaríhorí aníhondümböfe-ríhorí mburíhü asu ai yíhímboyeihí híhamíndarayeí. ²⁰ Hohóanimo-koate nindou-anafi! Aníhondümböfe hohóanimo ra aboedi ratüpurí ratüpurí-koateayo ana, ra moan-ane. Se ra fifírowandai? Awi síhambo ro nafuíndí-hanínímboyahi. ²¹ Nüngureamboya síhefí amoaó Abraham ai Godíndí hímbóahü nindou moaní aboedi mbumundí hamíndí manüngu-a? Ai Godíndí hoafí süngureandühí fondí-wamí ahandí nímorí Aisak ranahambo Godímbohúnda hífokoarírí maserügudo ranímboya God ai ahambo seana nindou mbumund-anafi mehundo, raní ratüpurí aboedi ahandí ranímbo wambo. ²² Se ranímbo dídíboadondo hohóanímondafi. Sapo Abrahamíndí aníhondümböfe ra ahandí aboedi ratüpurí hohóanimo raní-díboyo mamambere haya ratüpurímayo ho. Ahandí aníhondümböfe hohóanimo ra ahandí aboedi ratüpurí raní-sünguyo moaní aboedi hamíndí tüküme Feyo. ²³ Baibor-ambe yare hoafiyowohü yahoya, 'Abraham ai Godímbo aníhondümböfe-marírí ranímboya asu ahandí aníhondümböfe hohóanimo ranímbohúnda God ai ahambo nindou mbumundí hamínd-anafi mehundo,' meho. Asu 'Abraham ai Godíndí ngunínd-ani masahúndo,' meho. God ai yare hoafímayu Abraham ramareandí ranímbo wambo, nga ranínambo süngunambo hoafí ranahandí nímindí weindahí tüküme Feyo. ²⁴ Randíhi se fifíndíhindí, nindou ai ahandí aboedi ratüpurí hohóanimo ranínambo-anímbo God ai ahamboya, 'se nindou aboedi mbumund-anafi' mbüsümbuí, nga ahandí aníhondümböfe hohóanimo ranímbo yangírí ngírí rande hoafíndu.

²⁵ Sapo Rahap, nindowenihí bírabíríyo-randeimbí nímorehí amboaní yahurai rame Feyo-ane. Ai Israeríhündí türüfoaríne fifíríne-ríndeimbí nindou yimbu ai ahambo-so tüküme fíneanda sepírímíndí woríníreapírí haya se-díbo ngorü nafí aboedambo-ndafíneandí yahohaya mafaríhepírí. Nímorehí ai aboedi ratüpurí ra ramareanda asu God ai ahambo se nindou aboedi mbumund-anafi mehundo. ²⁶ Nga asu sapo nindou fi ranambe yífíafi nímaríkoate-ayo ana, yífíyomboane. Mare yahurai-ane aníhondümböfe amboaní. Aníhondümböfe hohóanimo ranai yangírowaní asu aboedi ratüpurí ranai yangíríkoate-ayo ana, ranai-amboaní yífíyomboane.

3

Híbadíhumbo hoafíndefímboane

¹ Wandafí mamí, awi se-ambeahíndí afíndí safí hoafí yamundífe-rambo nindoumbo-ndafu tükündafumboemo. Awi se randu fifíríndundí nindou hoafí yamundíhu-ríhundeimbí síhefímbo-anímbo God ai türíboade yíbobon-deamunümbuí. ² Munguambo nindou síhírí ngírí mbumundí hohóanimo mahó raní-süngu yangírí ngefí, nga waní. Nga asu nindou mamí ai níne hoafí hoafayu ranambe moaní mbumundí hohóanimo aho raní-süngu hoafayu ana, nindou ranai moaní ndoríhoeí haya asu ahandí munguambo fi ranahambo ndore hífanda huhani.

³ Hos ai moani sihiri hohoanimoayefi rani-sungu yangiri sungufemböhünda sihiri ain bidifiri ahandi yafambehü safoarihu hinngi-rihundühanefi. Rananimbo asu hosindi yafambe akidou-anesi, nga rananimbo sihiri ahandi fi mungua ndahumindefi ngemboyefi. ⁴ Asu sip ranahambo amboani se türiboadihindi. Ai adükari moatükuni hamindiyo hayambo weri afindinambo ragore-ragore randühanesi, nga moani akidou moatükuni ahandi ndüri rada ranambo sip ranahambo koakoranda sapo sip semündü hu-randeimbi ai homboyu nafi howohane. ⁵ Mare sapo shefi teifi ranamboani yahurai-ane. Teifi ra akidou moatükun-anesi, nga asu ai munguambo afindi moatükuni ranahambo wataporimbo-randühi boriyowohane.

Se fifirihindi, hai akidou ahoro ra hombo porihoi haya adükari nimi napo hai tikirandühanane. ⁶ Sapo shefi teifi ranamboani mare hai yahurai saf-ane. Aiana moaruwai wosihofori hohoanimo ranahandi ngusüfoambe tükura pire hayamboane asu shei munguambo fi ranahambo moaruwaimbo-reamboayo. Ranane asu ai shefi fi ranahambo hai hüfü nou tñirihendühi asu shei fi ranai moaruwai hohoanimo arandi. Hai ranana sapo koadürümbo horoweimbi hai rani-poedane tükufe arandi. ⁷ Nindou ai munguambo moatükuni hifini ahahabodei raniyo, n+mambeahindi ninihondi, ndu, amosiri asu siriwambeahindi buriyeyimbi ra yamundihindühi hifandühi marihündi. Hapondani amboani rani-moatükuni ra randihimboyei. ⁸ Nga nindou mamai ai-amboani moai teifi ana hifandandühi kikihiramündü randi, nga wani. Nga teifi ranai moani yare aimbo kiarimboane moaruwai hoafiyoye arandi. Rani-moatükuni ranai ana hühütimbü moatükuni nindou moaruwaimbore-randeimb-ane. ⁹ Teifi ranamboanefi sihiri Ape adükarimbo aboed-ani sefi arihundisi, nga nindou God ai nahurai nafimarandi, ranaheimbo sihiri shefi teifinambo moaruwai hoafiyefi arihundi. ¹⁰ Sapo yafambe mamai rani naf-ane Godimbo aboedife hoafi tükufe asu nindou ngorümbo moaruwaimbofe hoafi tükufe arandi. Wandafi mamai, rani-moatükuni ranana awi se randifemboe, nga yowani! ¹¹ Apoarindihori hoe mamai tükefeyo ranahandambo-hündi ngiri aboedi aparümbi pindo asu hühütimbü pindo ndani, nga wani. ¹² Wandafi mamai, hoandasüfo nimindi rani-fih ngiri hangiri hisindo asu hongoroho nimindi rani-fih ngiri hoandasüfo ranai kündaro, nga wani. Mare yahurai-ane siri apiyoweimbi hoe apoari tükefeyo ranahandambo ngiri aboedi apiyoweimbi tükündifeyo, nga wani.

Aboedi hohoanimo ana Godindi-mayo-ane

¹³ Shei mbusümo se-ambeahindi nindou düdi didiboadore fifirife hohoanimoembayu-a? Asu nindou yahurai afufuriboadeandühi aboedi hohoanimo süngumbireand-amboane, nga rani-nambo ahandi didiboado-rihefimbi fifirife ra nafuindümbui. ¹⁴ Nga asu se shei ngusüfoambe nindou ngorümbo moaruwaimbofe hohoanimo, nginindi-nginindi hohoanimo, asu yiboarukofembo hohoanimo ra nimanindürani ana, asu se ngiri shei fifirife ranahambo borindei. Asu anihondü hoafi ranahambo ndahümündi pindihi hehi tkai hoafindeimboyei. ¹⁵ Yahurai fifirife hohoanimo ranana Godindi-mayo sünambeahindi kosimboyo-poani, nga hifi ndanihündambo yangiri-ane. Nindou-yafe moaruwai hohoanimo ranahambo Satan ai hifandarandi. ¹⁶ Nga nahanühiyo nindou ngorümbo moaruwaimbofe hohoanimo asu yiboarukofembo hohoanimo engoro ana, ranihü ana ndofe nimarokoate hohoanimo asu mamikari hohoanimo süngufe ranamboani mare yangorimboane. ¹⁷ Nga sapo didiboado-rihefimbi hohoanimo sünambeahindi akoso ranane nda: Weangurühi sürühoeimbi hohoanimo, munguambo wudü hohoanimo, himboari hoafendühi hohoanimo, nindou ngorümbo himborimbo hohoanimo, afindi hipoambo hohoanimo, aboedi ratüpurimbo hohoanimo, simogodühi hohoanimo asu anihondü hondü hohoanimo. Hohoanimo ranane Godindi-mayo makoso-ayo. ¹⁸ Afurifembü

hohoanimo ra sesi moatükunî hoarî nahurai-ane. Sîhirî afurîfembü hohoanimo hîfîndîhundani mbumundi hohoanimo tükündîfemboe.

4

Nindou düdi ai hîfîndî hohoanimo süngufembo hohoanimoayu ana, ai Godîndî hürütümb-ani

¹ Dagüdambo tüküfemboyo sîhei mbusümo sîmborî hoafî hohoanimo asu yifiarî-yifiarî hohoanimo rana? Sîhei hohoanî hohoanimo ranai ngusüfoambe nîmarîmbo ai sîhei fiambe sîmborî-sîmboraye. ² Se nîni-moatükunîyo semîndîmbo sei hehi hohoanimo-yeihaneisi, nga asu se ranî-moatükunî ra moai sahümündi rîhündî ranîmboane asu se nindou hîfokoeffembo sei arîhündî. Se nîni-moatükunîmboyo hohoanî-rîhindühaneisi, nga asu se moai sahümündi, ranîmboane asu se ngîndî-ngîndîyehî yifiarîyehî arîhündî. Se nîni-moatükunîmboyo semîndîmbo hohoanîmoaye ra se ngîrî ndahümündi, nîmboe se moai Godîmbo ranî-moatükunî ranîmbo ndawamunî sei hehi dîdîbafîyahîndî. ³ Se nîni-moatükunîyo semîndîmbo dîdîbafî-yahîndanî semîndîkoate-aye ra sapo se moanî mamîkarîhi dîdîbafîmehîndî ranîmboane. Se semîndîkoate-aye ra, sapo sîhei fi hîhîfî-hîhîfîmbohündambo ranî-moatükunî semîndîmboyo hohoanîmomaye. ⁴ Se anamîndîhoandî bîrabîrîyeimbî nahurai-ane! Nindou düdi ai hîfî ndanîhündambo nindou-yafe-mayo hohoanimo ranahambo süngufembo hohoanîmoayu ana, asu ai Godîmbo yîboaruko-rirühani. Awi se moai ranahambo fîfîrîhindîyo? Nindou düdi ai hîfî ndanîhündambo hohoanîmoyeimbî nindou ranahai ngunîndayü ana, asu ai Godîmbo hürütürü-reimbî nindou-ani. ⁵ Baibor-ambe yare hoafîyowohü yahoya, 'Yifiarî God ai sîhefî fiambe hîni-ngî-mareandî ranai ahandîhoarî yangîrî yîhoefîmbo hîfandîmbo yahomboane,' meho. Awi se ranî-moatükunî ranahamboya sîsîndî moatükun-ane seimboyei?

⁶ Nga God ai afîndî moanî hîpoambo-ramunühî sîhefîmbo farîhemunî arandî. Baibor-ambe yare hoafîyowohü yahoya, 'God ai nindou afîndî afîndîyeimbîmbo koareandürühî asu nindou hîmboarî afurîhi-ndeimbîmbo moanî hîpoambo-randürühî farîhendürî arandî,' meho. ⁷ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi se afurî-boadîhindühî Godîndî hoarehî nîmandei. Satanîmbo koandîhoranî asu ai sîheimbo hîni-ngî-rearü haya fiboembui. ⁸ Se God sowana akîmî sühündahîndan-anîmbo asu ai-amboanî sîheimbo so akîmî sühündüfimbui. Moaruwai hohoanîmoyehî-rîhündehî nindou sîhei ngusüfoambe sürühoeimbî tükümbîfeyo-wamboane. Sîhei ngusüfo ra ndorîhi kürühîndühî yimbu hohoanîmoyehî arîhündî ra rühî randîhi hîni-ngîrîhindî. ⁹ Se moaruwai hohoanîmomayehî ranahambo afîndî hohoanîmondeihî aranîndehî sîrîndehî ngei. Asu sîhei tikîfûmbî hohoanîmo maho ra hîni-ngîndîhi hehi aranîmbo hohoanîmo süngu-ndîhindühî hîhîfî-hîhîfî hohoanîmomayehî ra hîni-ngî-ndîhindühî afîndî hohoanîmondei. ¹⁰ Se Adükârîndî hoarehî yangîrî nîmboeimbo-anîmbo ahandî hohoanîmoayu süngu süngundîhündan-anîmbo asu ai sîheimbo ndemündündürî botîndearümbui.

Sîhirî wandafîndambo papîfi-poanî

¹¹ Wandafî mamî, se sîheihorî sîmborî tîrîfoefîrî-ndeimboyei. Nindou düdi ai ahandî wandafî-mayu ranahambo tîrîfoarîrühî asu yîboboarîrî ana, asu nindou ranai sapo ahînûmbî hohoanîmo mengoro ranahambo tîrîfoareandühî yîboreandühani. Nga asu raranîmbo nindou ranai ahînûmbî hohoanîmo ranahambo süngure-randehî nindouyupoanî, nga ai ranahambo türüfoareandühî yîbobore-randehî-ani. ¹² Mamî ai yangîrî-ani ahînûmbî hohoanîmo saimbo ra nîmîndîhiyu haya asu ai yangîrî-ani fîfîre yîbobore-randehîbayu. Ai yangîrî anîmbo nîne nindou ranahaimbo aboedambonde asu moaruwaimbo-ndeandürî ndambui. Nga asu se ra nindou dîdîyafî sîhafî wandafî-mayu ranahambo yahurai yîboboro aranda?

Sihiri afindi afindi-mbo-yopoani

¹³ Awi se haponda himboriyei, wambo nindou didiyei sapo yarihi hoafiyeihiya, 'Hapo sumbu ana, ngorü ngoafi adükarina ngefi mamî hambani gedühi kaki semîndî ratüpurî ratüpurîndefühi, kaki ndahumîndefî ndîhumboane,' sei arîhündî. ¹⁴ Awi se moai fifirîhîndî sîhei fi ranahambo sumbu ninî-moatükunî tüküfe-ndürîmboayo ra! Sîhei ninîgo ranana sapo mburüngai siambe moanî wosîhoaförîmbo peyo mbura asu hüfîhamîndî-yowohü awararîhoayo nahurai-anendürî. ¹⁵ Se hoafîmboaye ana, ndanî süngundîhi hehimbo-anîmbo hoafîndei: Adükarî ai ahandîhoarî yare hohoanîmoayu ana, ra randîhu nîmboefîmbo nîne ratüpurî aho ra ndanî süngundîhu ranî-süngundîhu ndîhumboyefî, mbîsei. ¹⁶ Nga asu se afînd-afîndeihi sîheihorî borîyei arîhündî. Borîyo hoanîgo hohoanîmo ranana sapo moaruwai hamîndî hohoanîmomayo-ane. ¹⁷ Se wudîpoapondîhi hohoanîmondei. Nindou düdi ai aboedî ratüpurî hohoanîmo fifîreandî, nga refekoate-ayu ana, nindou ranai moaruwai hohoanîmoayu.

5

Napo afindeimbi-yomondi hoaf-ane

¹ Asu napo afindeimbi se! Awi himboriyei! Ninî-moatükunî tîñîrîfo afîndî sîheimbo tüküfemboayo ranahambo-anîmbo se afîndî hohoanîmondeihî aranîhoenambo nîmboeimbo hasîheindei. ² Sîhei ngîninîndî napo afîndî ranai ana sümboyomboane. Ranane asu sîhei hoearî napo ranamboanî kîdaboarî taparîhümboane. ³ Sîhei ngîninîndî napo sapo gor sirfa ranana samiyomboane. Sami ranai sîhei kaki napo taparîmarandî nou-anîmbo asu sîhei fi ranamboanî süngunambo sümbondühi sapo hainambo tikîrî arandî nou. Ngîrî amîtata bîdîfirînambo si tükündîfeyo, nga se ngîninîndî napombo yangîrî hohoanîmoyeihî gugurarîhîndî. ⁴ E! Awi se nda ndorîhi himborî-yei! Nindou bîdîfirî ai sîhei nûmbürambe wohî tüpurîmayei, nga asu se moai aheimbo ranî takîninî kaki ndorîhi sahündürî, nga se bîdîfirî dîbo masahümündî. Rananei asu nindou ranai sîhei nûmbürambe ratüpurîyeihî sesî sîhei yimungurî marîhündî ranai kaki semîndîmbo hoafîmayei habudî. Asu ahei hoafi ranai Adükarî munîguambo hîfanda-randeimbi ahandî himboahü tüküme Feyowa himborîmayu. ⁵ Se hîfî ndanîhü nîmboei-ambe ana, se aboedî moatükunî ra sîheimbo tüküfeyondüranî sahümündî hehi ranîmbo hîhîfî-hîhîfîyeihî manîmboei-ane. Se afîndî sahüsi arîhündî rananîmbo se worîndî moatei nou fi safîndeianî ndearî yîfîmbo akîmî tîfîndahimboyei. ⁶ Seana ndorîhoeimbi nindou ai sîheimbo harî sowanambo-fendürîkoate-ayeî ranaheimbo papî-hoafîrîhündürî hehi hîfokoarî-hîndürî arîhündî.

Sihembo nimborei tükündifeyoani awi sihiri moan-ane mbisefi Adükarimbo himbondefimboane

⁷ Ranîmboane wandafî mamî, se sîhei ngusüfoambe ra ngîninîndî ndondîhi kîkîhîndühümündî hehimbo-anîmbo ninî-moatükunî tîñîrîfoyo tükündîfeyoanî ra moan-ane mbîseihü asu awi se Adükarî tüküfemboayu ranahambo himbondeihî nîmboei. Se sapo nindou nûmbürîra mbura ai awi sesî aboedî nûmbürî ranambe tükündîfemboe yahuhaya ai himboayu hu ranahambo hoeindîhorî. Ai moanî hîfanda huanî hoeyo yahîmoyo randühi sesî ranai nûmbürî ranambe tüküfeyoanî asu ai sesî ra asemündu. ⁸ Ranî-süngumbo-anîmbo awi se-amboanî moan-ane mbîsei hehimbo himbondei. Adükarîndî tüküfembo si ra ndeara akîm-ane ranîmboane asu awi se sîhei hohoanîmo ra ngîninîndî safî kîkîhîndü-hümündî.

⁹ Wandafî mamî, se sîheihorî sîmborî momorî hoafüründeihi ñîpondei habudîmboyei. Nga hîbadîhümbo, God ai sîheimbo yîbobo-ndearümbui. Nindou yîbobofembo

si ranana ndeara tüküfembo akimî nafira-mîndimboane. ¹⁰ Wandafî mamî, horombo Godîndî hoafî hoafiyomo-rundeimbî ai Adükarîndî ndürinambo wataporîmbo-marundî ranîmbo awi se türîboadîhindî. Nindou bîdîfirî ai ahamumbo tîjîrîfo masahûpura ai awi moan-ane yahomo houmbo manîngomo. Tîjîrîfo yahurai-ambe manîngomo nou-anîmbo asu se-amboanî randîhi ai ramefundî nou nîmboeimbo süngundîhi ngei. ¹¹ Se fîfirîhindî, nindou dîdîyei ai ngusüfoambe kîkîmîfoarîhindühî nîne tîjîrîfo tüküfeyoanî awi moan-ane seimbî ana, ai ndorîhoeimb-ane sefî arîhundî. Se Sopîndî hoafî sapo ai ngusüfo ndore kîkîmîfoare mbura nîne tîjîrîfo afîndî ahambo-so tüküfefeyowa ai awi moan-ane yahuhaya manûngu ranahambo hîmborîyahündo. Ranîyu asu süngunambo Adükarî ai ahambo mafarîheirî, ranamboanî se fîfirîhindî. Nga Adükarî aiana munnguambo si aho ra sîhefîmbo hîpoambo-reamunûhani.

Sîhîrî hoafiyowohü Ape nîmoamo amaru ra yaho-poanî

¹² Nga wandafî mamî, hohoanîmo nda adükar-ane, nga se ra süngundîhindî. Se sünambeahîndî ndürî asu hîfîndî ndürî asu ngorü moatükunîndî ndürî ngîrî dükandîhi anîhondümbö dabarîndahîndî. Se hoafîyeihî, yînî, aseî moanî yînî mbîsei. Asu hoafîyeihî, wanî aseî moanî wanî mbîsei. Rananîmbo asu se sünguna ngîrî Godîndî yîbobofe sîhî papi-hoafîfe ranî so tükündahîndî.

Nindou mbumundîndî Godîmbo dîdîbafîfe ana ngînîndane

¹³ Nindou se-yeimbî ngorü ai tîjîrîfoayuyo? Ai Godîmbo dîdîbafîmbiyu-wamboane. Asu nindou ngorü ai hîhîfî-hîhîfayuyo? Ai Godîmbo-anîmbo heirûnambo moanî kakîsaombürür-amboane. ¹⁴ Nindou se-yeimbî ngorü ai anğünümboayuyo? Ai ranîfîhî ana sapo Kraisîndî nendî hîfandîru-rundeimbî ranahamumbo-anîmbo hoafînduanî asu ai ahandîfîhî werînambo Adükarîndî ndürinambo Godîmbo dîdîbafî-mbeyomondamboane. ¹⁵ Nindou ranai Godîmbo anîhondümbö-rûwurühî ro dîdîbafehundî nda God ai hîmborîndîmbui yahomo houmbo dîdîbafefundî ana, asu Adükarî ai nindou ranahambo anğünümbohündî dîdîboado-ndirühî botîndirümbui. Asu nindou ranai moaruwai hohoanîmoayu ana, God ai ahandî moaruwai hohoanîmo ranahambo amboawi mbüsümbui. ¹⁶ Ranîmbo-anîmbo asu se sîhei moaruwai hohoanîmo wandafî mamî-yei hîmboahü weindahî-fîrîndei ndühündî. Asu God ai sîheimbo dîdîboadofe-ndürîmbohündâ ahambo sîmborî dîdîbafîfirîndei. Nindou mbumundî hamîndîyumbü ranahandî Godîmbo dîdîbafîfe ana, ngînîndî hamîndîyo haya nindou farîhai-randeimb-ane. ¹⁷ Eraisa ana nindou moanî mamî sîhîrî nahurayü manûngu. Nindou ranai hoekoate-mbayu yehuenüngumbo Godîmbo ngînîndî hamîndî dîdîbafîmefiyuwa ngîmî hîmbanî asu 6 amoambo hoekoate-mayo. ¹⁸ Ranîyu asu süngunambo Godîmbo hoe koandîhoefî yahuhaya dîdîbafîmefiyuwa sünambeahîndî hoe ranai peyowohü asu sesî-napo ranai hoenambo aboedî momorîmayo hîfî ranîfîhî.

Nindou ai Godîndî hohoanîmo hînîngîndeambui hoaf-ane

¹⁹ Wandafî mamî, nindou se-yeimbî anîhondü hohoanîmo süngufe ho ra hînîngîre haya moaruwai hohoanîmoayu ana, asu nindou ngorü ai ahambo aboedî hohoanîmo ranî sowana serümündü hîhîndüfi düduanî, ai aboedî hohoanîmondümbui. ²⁰ Nga se yarîhi fîfirîhindî, nindou ngorü ai sapo nindou moaruwai hohoanîmoyumbü ranahambo moaruwai hohoanîmo ranambeahîndî hürarümündu ana, nindou ranahambo aboedambo-rirühani, nga asu ngîrî munngu yîfîndu. Ranî hohoanîmo ranî-süngumbo-anîmbo God ai moaruwai hohoanîmo afîndî gogorîndîhaimbui.

1 Pita

Pas mamî Pita ai sÿrÿ papîmarandî

¹ Karîhasî-handÿrî, ro Pita Sisasîndî hoafi sahamîndî ha-rîhandeimb-anahî. Godîndî nendî se hîfî hondÿ hîngîrîhi hehi nou, Pontus, Garesia, Kapadosia, Esia, asu Bitinia hîfî ranîhÿ burîyei wakarîhindî, sîheimbo pas nda sÿrÿ paparîhandî. ² Ape God ai horombo hondÿ fîfîreandÿhî sîheimbo ahambohÿnda dîbonîmayundÿra Yîfiâfî Aboedî ai Godîmbohÿnda kâfoareandÿrî hîngî-mareandÿrî. Se Sisas Kraisîndî hoafi sÿngurîhÿnda asu ahandî horîna sîheimbo popoaiyondÿrîmbo-hÿndamboyo God ai dîbonîmayundÿrî.

God ai sîheimbo moanî hîpoambo-ndeandÿrÿhî ngusÿfo afurîfe kifeimbi hoanîmo ra afîndî safî mbîsagadÿramboane.

Yangîrî nîngombo hohoanîmo

³ Awî sîhîrî sîhefî Adÿkarî Sisas Kraisîndî God asu Ape-ayu ranahambo aboedani mbîsefîmboane. Ai ahandî hîpoambofe hohoanîmo afîndî ranî-sÿngunambo sîhefîmbo yangîrî nîngombo hohoanîmo masemunî. Sisasîmbo yîfîhÿndî botîmarîrî, ranîmbo-hÿndambo-anîmbo sîhîrî amboanî randîhu tÿkÿndahumboyefî sefî hohumboanefî asu sîhîrî ranahambo hîmboayefî. ⁴ Asu sîhîrî ahandî nîmor-aneffî, ranîmbo-hÿndambo-anîmbo God ai yangîrî nîngombo hohoanîmo engoro ra ndemunîmbui sîhîrî ranahambo amboa hîmboayefî. Ranî-moatÿkunî ra sÿrÿhoeimbi hamîndîyo hayamboane ngîrî sÿmbondo asu moendîndo. Munngu moatÿkunî ra God ai sîhefîmbohÿnda sÿnambe kîkîhîramÿndÿ nîmarÿmbo-wambo. ⁵ Se ahambo anîhondÿmbo-rîhorî arîhÿndî, ranîmboane asu ai sîheimbo ahandî ngînîndînambo gÿre hîbadandÿra ngombo asu bîdîfîranambo si tÿkÿndîfemboe. Ra-sîmboan-anîmbo ai sîheimbo aboedambofe-ndÿrîmboayu ra weindahî-ndîfemboe. ⁶⁻⁷ Ranahambo hîhîfî-hîhîfîyeihaneisî, nga asu se hapondanî akîdou hîngîfe mamîkarambo tîngîrîfo sîheimbo sowahî tÿkÿfehane. Nga ranî tîngîrîfo moatÿkunînambo God ai sîhei anîhondÿmbofe hohoanîmo ranahambo refe hoeifendÿrîmbo yahumboani, gor haiambe mandu hoeiarundî nou. Gor ai hepÿnîmbÿ moatÿkunî-ane, nga ai moendîndîmboe. Nga sîhei anîhondÿmbofe hohoanîmo gorîmbo ngasÿndeamboane. Ranîmboane asu sÿngunambo Sisas Krais ai weindahî tÿkÿfiyu-ambe-anîmbo God ai sîheimboya aboed-aneî mbÿsÿndÿrÿhî hîmboamupuimbo-randeimbi dagadÿranî asu se ndÿrÿmbî hamîndî-ndeimboyeyî. ⁸ Asu se moai awî ahambo hoeirîhorÿhî-yeipoanî, nga se ahambo afîndî hohoanîmoyahÿndo arîhÿndî. Hapondanî ana ahambo se hoeirîhorÿhî-yeipoanî, nga asu se ahambo ngusÿfo parîhorî arîhÿndî. Ndanî hîhîfî-hîhîfî ndanana hîfî ndanîhÿndambo-yopoanî, nga nÿngundîhu ranahambo hoafîndefî sefî, nga wagabeahîndî moatÿkunî-ane. ⁹ Se Godîmbo anîhondÿmbo-arîhorî ranîmboane asu ai sîhei yangîrî nîngombo aboedambo-reandÿrî arandî ranahambo se hîhîfî-hîhîfîfayeyî.

¹⁰ God ai nîndou aboedambo-fembo horombo ahandî hoafi hoafîyomo-rundeimbi aiyomo wudîpoaporu tÿrÿfoaru marundî. Ai God sîheimbo aboedambo-ndearÿmbui ranahambo hoafîmemo. ¹¹ Kraisîndî Yîfiâfî ai ahamundî fiambe nîmarîmboyo horombo boatei yahoya, “Sÿngunambo Krais ai tîngîrîfo hohoanîmo ndemÿndÿ mbundambo asu ndÿrî adÿkarÿmbî-ndÿmbui,” mehoporî. Ranîyomo ai ranî-moatÿkunî ra nînî-sîmboanî nÿngu-nahurai tÿkÿmandîfe yahomo houmbo ranahambo tÿmaru hoangomo. ¹² God ai ahamumbo nafuimepurî, nga asu ahandî aboedambofe-munîmbo hohoanîmo ra ahamundî fimbo fehêfêpurîmbo-yopoanî, nga hoafi ra

s̄heimbo far̄hefe-ndür̄imbo-hündamboane. Nga aboedī hoafī ra hoafī sowandümo homo-rundeimbī ai haponda s̄heimbo masabundür̄i ranahamboane hoafimemo. God ai s̄nambeah̄indī Yifiafī Aboedī koamar̄ihenda kosowüh̄iyo asu ran̄ nḡin̄ind̄inambo ai aboedī hoafī ra s̄heimbo hoafimemo. Ran̄i-moatükun̄i ranahamboanemo s̄nambeah̄indī nendī ranai-amboan̄i f̄fir̄ind̄ihu yahomo houmbo hohoan̄imoemo.

God ai s̄hef̄imbo s̄ür̄uhehindeimbī mb̄in̄imboei yahumboani

¹³ Ran̄imboane haponda se d̄iboado-ndüh̄ümündī n̄imandei. Ranan̄imbo Sisas ai süngunambo weindah̄i tüküfihumbo ran̄i-s̄imboan̄i God ai aboedambofe-ndür̄imbo ranahambo se muᅇguambo an̄ihondumbo-nd̄ihindüh̄i h̄imbondei. ¹⁴ D̄ibafī hoafī h̄imbor̄iyeimbī n̄imorī nahurai God̄indī hoafī h̄imbor̄indei. Horombo ahand̄imayo hohoan̄imo ra s̄hei fik̄im̄i yanḡor̄ikoate-yoambe wamboyei asu se s̄hei ᅇgusüfoambe hohoan̄imo moaruwai tüküfe-randeimbī hohoan̄imo ra süngurīhimar̄ihündī. Nga awi hapondan-ana ran̄i hohoan̄imo ra se süngund̄hi-mboyei. ¹⁵ Nga se aboedī s̄ür̄uhehindeimbī ham̄ind̄indei, God s̄heimbo d̄ibon̄i-mayundür̄i ranai aboedī s̄ür̄hoeimbī ham̄ind̄ayou nou. ¹⁶ Sapou God̄indī hoafī hoafiyohü yahoya, “Roana s̄ür̄hoeimbī ham̄ind̄i hond-anah̄i ran̄imbo asu se s̄ür̄uhehindeimbī ham̄ind̄indei,”

Wok Pris 11:44-45

meho.

¹⁷ Asu Ape ai mam̄i hohoan̄imo süngu-ane mamam̄i nindou ȳiboboreamun̄i arandī. Asu se ahambo Ape seihü d̄id̄ibafiyahindo ar̄ihündī ana, asu se nd̄ifo nindou h̄ifī ndan̄ihü n̄iboadei-ambe God̄imbo hohoan̄imo-ndahündo s̄is̄ir̄i-s̄is̄ir̄indahindüh̄i h̄ibad̄ihumbo hahabodei. ¹⁸ Horombo s̄hei amoaoyei-mayo ndor̄ihefekoate hohoan̄imo ran̄i-süngu mahahabodei-anei. Nga hapondan-ana s̄heimbo ranambeah̄indī aboedambo-mareandür̄i. Nga se f̄fir̄ihindī, God ai moai awar̄ihefimbī moatükun̄i gor̄ asu sirfa nahurai ran̄inambo aboedambo-reandür̄i, ᅇga wan̄i. ¹⁹ Nga ai Kraisīnd̄i hor̄i aboedī ᅇgasündeandeimbī ranamboyei aboedambo-mareandür̄i. Kraisaiana hohoan̄imo moaruwai-koateimbī sipsip n̄imorī n̄in̄i moaruwai moatükun̄i n̄imar̄ikoate aboedī ham̄ind̄ayo nahurai-ani.* ²⁰ God ai h̄ifī nda naf̄i-koateyuambe boateiyu ai Kraisīmbo d̄ibon̄iyu h̄in̄iᅇḡimarirī s̄heimbo ȳif̄imbohünda. Nga ho-hombo hapo b̄id̄if̄iran̄i-mboyei-ambe s̄heimbo far̄hefe-nd̄ir̄imbohünda ranai weindah̄i h̄ifī ndan̄ihü tükümeᅇfiyu. ²¹ Ahambo ran̄imbo-hündamboane God̄imbo an̄ihondumbo-ar̄ihorī. God ai Sisas ranahambo ȳif̄ihündī bot̄irirī haya bogor̄imborirī h̄in̄iᅇḡimarirī. Ran̄imboane se God̄imbo an̄ihondumbo-r̄ihorüh̄i h̄imboaye.

S̄ih̄ir̄i wandaf̄indambo ᅇgusüfo pefimboane

²² Seana God̄indī hoafī hondü ran̄i hohoan̄imo süngurīhindüh̄i ran̄imboane asu s̄hei ᅇgusüfoambe hohoan̄imo aboedī mbumundī ranai tükümeᅇfeyondür̄i. Ran̄imboan̄imbo se wandafī mam̄imbo an̄ihondumbo hondü ᅇgusüfo pand̄ihindür̄i. Ran̄i hohoan̄imo ranan̄imbo se k̄ik̄ih̄i-saf̄indüh̄ümündī n̄imboeimbo s̄hei ᅇgusüfoambe s̄ür̄hoeimbī hohoan̄imo ranambo af̄indī simborī ᅇgusüfo pefir̄indei. ²³ God̄indī hoafī sesi hoarī aboedī nahurai-ane, ᅇga se ran̄inambo simborī yanḡirī n̄iᅇgombo tükümeᅇhindī. Hoarī ra ȳif̄imbo n̄im̄ind̄ih̄iyopoan̄i, ᅇga yanḡirī n̄iᅇgombo n̄im̄ind̄uhane. Hoarī ra God̄indī hoaf-ane, ᅇga ai yanḡirī gedüh̄i n̄iᅇgo ᅇgomboe. ²⁴⁻²⁵ Yin̄i, ᅇga God̄indī hoafī hoafiyowohü yahoya,

‘Nindou muᅇguambo aiana nenewoh̄i nahuraiyei hehimboane,

asu ahei yihuru napo, muᅇguambo moatükun̄i ranana nenewoh̄i ahurī nahurai-anendür̄i.

Ranane nenewoh̄i ranai yapatapariyo pütap̄iyohane,

* **1:19:** Sipsip yahurai ham̄ind̄i horombo Sudahündī ai h̄ifokoaru marundī ahei hohoan̄imo moaruwai gogorī-hefembohünda.

nga asu Adükarîndî hoaf-ana koadürümbo-koadürümbo yare yangromboane,'
Aisaia 40:6-8
 meho. Nga ndanî hoafî ranana sapo siheimbo aboedî hoafî hoafîmemondürî ranane.

2

Adükarî ana nîmoei aboedî yangîrî nîngoweimbi engoro nahurai-ani

¹ Ranîmboane asu hapo-ana se mamîkarambo moaruwai hohoanîmo, munguambo tîkai hoafî, yimbu hohoanîmo süngufe ho, nindou ngorümbo moaruwai hohoanîmo asu ngorümbo munguambo daboadanî moaruwai hoafî hohoanîmo ranamboanî se moanî hîniîngîndîhindî. ² Se simborî tükümehindî ranane asu se Yifiafî Aboedîndî-mayo hoafî sürühoeimbi ranahambo wembombondei, nîmorî warîhündî tîtî simîndîmbo rawehindî nou. Ranîmbo-anîmbo hoafî ranî ngîniîndînambo sihei Godîmbo süngufe hohoanîmo ra nîmorî horarîhehindî noundowanî, aboedambo-ndearümbui. ³ Nga asu Godîndî hoafî ai yahoya, 'Se Adükarîndî hohoanîmo yarîhi hoeirîhinda-mayoa aparümb-ane asei,' meho.

⁴ Adükarî aiana yangîrî nîngombo worîmbombo kambohoanî nahurai-ani. Ahambo nindou ai moaruwai-ani sei hehi worîmbombo kambohoanî moaruwai asîhehindî nou yarîhorî masîhehorî, nga God ai ahambo aboedî hamînd-ani yahuhaya hoeirîrühî maserümündu. Ranîmayu ranahambo sowana se sühüsi arîhündî. ⁵ Se-amboanî yangîrî worîmbo kambohoanî nîmî nahurai-anei, nga God ai siheimayo fi kambohoanî nîmî nahurai ranambo didîbafîfe worî ra mamambe-fendürî worîmbombohündambo yahumboani hohoanîmoayu. Worî ranambe se Godîmbo sihehi-rîhündeimbi sürühehindeimbi mbumundî hondü anîmboei. Asu Yifiafî Aboedîndî süngu sihei fimbo Godîmbo sihefe moatükunî nahurai ndahündomboyei Sudahündî sihefembo sipsip hîfîkoaru ahambo sihou-arundî nou. Kraisîndî sünguyo God ai sihefe hohoanîmo ra yifirayu. ⁶ Krais ranahambo Godîndî hoafî hoafîyowohü yahoya,

"E, hoeirîhi, ro aboedî hamîndî worî kambohoanî

Saion ngoafîhü kamafoarîheandî.

Nga nindou düdi ai kambohoanî ranahambo anîhondümbo-arirî ana,

ai ngîrî ngusüfo nîmbîndei,"

Aisaia 28:16

meho. ⁷ Ranîmboane nindou se Adükarîmbo anîhondümbo-rîhoreimbi sihei hohoanîmoambe ai hepünîfeimbi moatükunî hamînd-ani. Nga nindou ai ahambo anîhondümbofe-koateyeimbi ranaheimbo Godîndî hoafî ra yare hoafîyowohü yahoya, 'Sapo nindou worîmboru-rundeimbi kambohoanî hoeirunda mayoa masîhoundî

ranana aboedî hamîndî hond-ane,'

Buk Song 118:22

meho. ⁸ Asu ngorü bîdîfîranî Godîndî hoafî hoafîyowohü yahoya,

'Kambohoanî rananîmbo nindou ranahambo bendeandüranî

ai bübürîndeihi pîndeimboyei,'

Aisaia 8:14

meho. Ai Godîndî hoafî süngufekoate-yei arîhündî, nga ranîmboyei ai büruhümündî mahei God horombo hohoanîmomayu süngu.

⁹ Nga siheimbo ana God ai dîbonîmendüra se ahandî mamîsir-anei asu God adükarî bogorîmbo sesî sihehi-rîhündeimbi anîmboei. Asu se sürühehindeimbi-anei asu ahandî yangîrî nend-anei. Se nindou hîmboahü Adükarî ai aboedî hamîndî moatükunî ratüpuriyu arandî ranîmbo wataporîmbo-mbîrîhündamboane yahuhaya dîbonîyu hîniîngî-mareandürî. Aiyu siheimbo hoafîyuhü yahuya, se nîmbî nîmaroambeahîndî hîniîngîrîhi hehi wandî si aboedî safî nîngowanî tüküyahi sinei, mehu.

¹⁰ Horombo se Godîndî nindou-yeipoanî, nga hapondanî ana se Godîndî nindou tüküyahimboane anîmboei. Horombo-ana God ai moai siheimbo hîpoambo-reandürî randî, nga hapondan-ana ai siheimbo hîpoambo-reandürîmboani.

11 Wandafi mamî, seana nindou ngorü ngoafi+hündi+yei hehimbo, asu hei hîfi ndan+hü burî+yei wakar+hindi nahurai-aneî. Nga sihei ngoafi hondü ana sünambe-ane anangondürî. Ranîmbo-hündamboane ro siheimbo hoafehandürî nda: Hîfi ndan+hünda hohoanîmo ranî fikîmî wakîndahimboyei, nga ranahambo bündahindi. Nga hohoanîmo ra nindou-yei flambe yangîrî nîngombo ranî-babîdî yifiarîyei rîhündühane. 12 Nga seana nindou Godîmbo anîhondümböfe-koateyeimbî ranahei himboahü aboedî hohoanîmo yangîrî süngundîhindi. Rananîmbo asu ai siheimboya, aiana moaruwai hohoanîmo sünguri-hindürühaneî mbîsahî-ndüranîwanî, asu ai sihei aboedî ratüpurî hohoanîmo ranahambo ndandîhi hoeindî-hindanîwanî God ai nindou yîboböfe si tükündîfeyoanî ai Godîmbo aboed-ani mbîseimboyei.

Se bogorî nindou-yomondî hoarehîndei

13-14 Adûkarîmbo-hündambo muŋguambo boboagorî siheimbo hîbadündürîmbo anîngomo ahamundî hoarehî yangîrî nîmboei. Gafman adûkarî bogorî ai gafman nindou bodîmondambo hînîngî-mareapurî. Ai nîngombo nindou düdi ai moaruwai hohoanîmoayeî ranaheimbo tîŋîrîfo segodürîmbohünda asu nindou ai aboedî hohoanîmoayeî ranaheimbo aboed-aneî hoafomböhünda hînîngî-mareapur-anemo. 15 Nga God ai siheimboya, se moanî aboedî hohoanîmo süngundühî ngeianî, asu se nindou ngusüfo-koate bîdîfirî ai siheimbo nîne-hoafi moaruwai hoafînda-hündüranî, ranaheimbo aboedî hohoanîmo ranambo ahei yafambehü kîkîhîndî-hümündihündürî. 16 Se nindou ngor-ai siheimbo hîfandîyondürî-koate nahurai nîmboei. Nga se ngîrî nindou ngor-ai hîfandîyomunî-koateanefî mbîsei hehi moaruwai hohoanîmondei. Nga seana Godîndî moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi nahurai hamîndî hond-anîmbo nîmboei. 17 Seana nindou muŋguambo ahînîndahündürî. Anîhondümbö-rîhîndeimbi ranaheimbo hohoanîmo-ndahündürî. Se Godîmbo yîhîmbondîhorî asu gafmanîndî adûkarî bogorîmbo ahînîndahündo.

Sîhîrî Sîsasîndî hohoanîmo yangîrî süngundîhundühî tîŋümbî hohoanîmondahumî-ndefîmboane

18 Moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, seana nindou ai siheimbo hîfandarandürî ranahambo ahînîndeihi ahandî hoarehîndei. Nindou siheimbo aboed-anemo asu ngînîndî hoafîkoate-yomo rundeimbanemo ranahamumbo hoarehîmbo yangîrîyopoanî, nga ngînîndî hoafîyomo-rundeimbi, ranahamundî hoarehî amboanî nîmboei. 19 Se Godîmbo yangîrî hohoanîmo-yahündowohü heianî, asu nindou ai siheimbo tîŋümbî hohoanîmo ra moanî sahündüranî asu se ranî hohoanîmo ranahambo moan-ane sei hehi anîmboei ana, God ai ranahambo aboed-ane rananasî mbüsümbui. 20 Nga se moaruwai hohoanîmoyeianî, asu nindou ranai siheimbo ranî-süngumbo harîyahündüranî, asu se ranahambo moan-ane aseî ana, asu ngorü nindou ai hohoanîmo ranahambo ngîrî aboed-ane mbüsü. Nga se aboedî hohoanîmo ranî-süngu sünguri-hindühîmbo heianî, asu nindou ranai siheimbo ranî-süngu harîyahündüranî, asu se ranahambo moan-ane sei hehi anîmboei ana, God ai siheimbo hîhîfi-hîhîfîndümbui. 21 Nga God ai siheimbo ranî tîŋümbî hohoanîmo ndahümündî yahuhayamboyu kafoare hînîngî-mareandürî. Ranîmboyu Kraîs amboa tîŋîrîfo masemündu siheimbo farîhefe-ndürîmbohünda. Ranîmboyu ai anümü nahurai siheimboya ai-amboa yarîhi hoeirîhindühî ranî-süngumbîrîhînda yahuhaya yare masîhendî.

22 Nga ai moai nînî-moatükunîmbo moaruwai hohoanîmo ratüpurî ra süngureandî asu nindou mamî ai-amboanî moai hîmborîyuwanî tîkai hoafi ahandî yahamo tüküfeyo, nga wanî. *Aisaia 53:9*

23 Nindou ai ahambo moaruwaimbo-fimbo hoafi hoafîmeyomondowa ranîmbo ai moai ahamumbo sîmborî moaruwaimbo-fepurî hoafi hoafîyu. Nindou ai ahambo

asübusi afindi sabudowanai ai moai simbori moaruwaimbo-ndiheapurimboyahi yahu, nga wani. God ai mbumundi yibobore-randeimbi-wamboane ranimboane asu Kraisi ahambo anihondumbo-rirühi ahandi fi Godindi warambe ninendimareandi. ²⁴ Aiyu ahandihoari sihefi moaruwai hohoanimo ra ahandi finambore semündü hu nimä keimbi karihe-ndeimbifihä yifimayu. Sihiri moaruwai hohoanimo ra hinigife hefe, asu mbumundi hohoanimo rani yangiri süngufemböhünda ai yifimayu. Nindou ai ahandi fi ra moaruwaimbo-marundi, nga asu raniyo sihiri aboedi tükümehundi. ²⁵ Nga horombo-yei se sipsip moani mamikarihi buriyei wakimarhindi nahuraimayei, nga asu hapondan-ana se sipsip hifanda-randeimbi sowahi hihiriyahi ahei nahurai masinei.

3

Anihondumbo-rihindeimbi-yei hohoanimo

¹⁻² Moani ratüpuriyei-rihündeimbi ai ahei hifandirandüri-randeimbindi hoarehi aniboadei nou nimorehi se-amboani shei nindowenihä ranahamundi hoarehi nimboei. Ranimbo asu nindowenihä bidifiri Godindi hoafi süngufekoate-yomondeimbi ranai, nimorehi shei Godimbo ahini hohoanimo asu mbumundi hohoanimo ra hoeindiwuri houmbo ai-amboani Godindi hoafi anihondumbo-ndumboemo. Se rani-moatükunä ranahambo hoafikoate-aye amboani, ai anihondumbo-ndumboemo sapo shei hohoanimo aboedi yangiri-wambo. ³ Asu nimorehi se fi-hoeari shei moanambuhü rani yangiri aboedi yihurunambo yihurundi-hümboyei, ro aboedi himbondefo mbisei hehi. Sapo se shei mbirinani didiboado-arhind-ane, misini yihuruaye-ane asu hoeari se ndorihoeimbi yihuruyei arhündi ranane. Se ranimbo yangiri hohoanimo-ndeimboyei. ⁴ Nga shei ngusüfoambe hohoanimo ranahambo-animbo randihi yihurundi-hündi. Ranimbo asu yihuru wagabe ragu amaro ranai ana ngiri awandihoyo. Rani hohoanimo ranana sapo didiboadofe hohoanimoyohü, himboari hoafendi ningombo ratüpurä hohoanimo-ane. Nga rani hohoanimo-ane Godindi himboahü aboedi hamindayo. ⁵ Sapo horombo hondü Godimbo ngusüfo parihoreimbi nimorehi ai Godimbo anihondumbo-rhorühi hifandirihori marhündi ayei yahurai yarihi yihuruyehi asu ahei nindowenihä-yomondi hoarehi manimboei. ⁶ Mami yahurai Sara ai ahandi nindowenihä Abrahamimbo yangiri sünguririhü nindou bogori yahondo marandi. Nga hapo-ana se aboedi hohoanimo ra süngurhindühi nini-moatükunimbo yihimbokoate-aye ana, se ahandi nimorehi nimori nahurai-anei.

⁷ Mami, rani-süngumbo-animbo nindowenihä se-amboani sihamundi nimorehi rani-babidimbo ningombo ai nginindäyeipoani mbisimo houmbo ndondu hohoanimo-ndundüri. Se aheimbo ahinindämondüri, nga asu ai-amboani se-babidi God yangiri koadürumbo ningombo hohoanimo semunimboayu ra ndahümündimboyei. Se rawarundi ana, ngiri nini-moatükunä se Godimbo didibafefundi ranahambo mbusümo kikindeandi.

Nindou bodomondambo aboedi hohoanimo-ndefimboane

⁸ Haponda ro wandi hoafi moendindähea samboanahi. Munguambo se moani mami rani-süngufimbi hohoanimo yangiri hohoanimondei asu simbori hohoanimuridei. Asu apodoho nahurai simbori ngusüfo pefirindeihä simbori hipoambo-firidei asu shei fi hifinambo-ndihindi. ⁹ Se nindou bodomondi ai sheimbo moaruwaimbo-ndihindürani, asu se aheimbo hihindihä moaruwaimbo-ndihindürimboyei. Asu ai sheimbo hoafi moaruwai hoafinda-hündürani, se aheimbo hoafi moaruwai ra hihindihä hoafinda-hündürimboyei, nga wani. Nga ai sheimbo randihindürani ana, asu se Godimbo didibafi-ndahindo aheimbo aboedi-aboedifemböhünda, nga sapo God

ai siheimboya mborai yahu aboedi-aboedifendürimbo kafaore hininigi-mareandüri.
¹⁰ Nga,

‘Nindou düdi ai hihifi-hihifiyuhü

aboedi gedühi ningombo hohoanimonduhü ana,

asu ai moaruwai hoafi hohoanimo

asu tikai hoafi hohoanimo ra hininigi-mbireand-amboane.

¹¹ Asu ai moaruwai hohoanimo ra hininiginde mbunda,

aboedi hohoanimo ra süngu-mbireand-amboane.

Ai nindou munngu-babidimbo aboedi-aboedife nimarimbohünda tinirifoyeihi

mami ranı hohoanimo yangiri süngu-mbirihündamboane.’ *Buk Song 34:12-16*

¹² Nga Adükarı aiana mbumundi nindou ranaheimbo, ahandı himboarina himboapareandürühi asu ahandı himbona ahei didıbafife hoafi ra himborıyu arandı. Nga nindou ai moaruwai hohoanimoayeı, Adükarı ai ranaheimbo refepoanı yahuenüngumbo-wambo.

Sihiri aboedi hohoanimoayefi ranimbohünda tinirifo-ndefimboane

¹³ Asu se aboedi hohoanimo ranahambo hütı-hütıyeıhi süngurıhi arıhündı ana, siheimbo nindou didai moaruwai-moaruwaimbo-mandıhindüra? ¹⁴ Nga se aboedi mbumurıhoeımbı hohoanimo ra süngurıhü heianı, ranımbı-hündambo nindou ai siheimbo moaruwaimbo-fendürimboayeı ana, asu se hihifi-hihifındeı. Nga se aheimbo yihimboyopoanı asu afındı hohoanımoyopoanı. ¹⁵ Nga sıhei hohoanimo ranınambo-anımbı Kraisımbı ahınındeıhi Adükar-anı mbısei hehi hohoanımındahünda. Asu nindou düdi ai fıfırıfe hoafımbı sıheimbo düdundahındürühi, ‘Nımbıoe Kristen se ranahambo anıhındümbı-rıhindühi himboayeı,’ mbısaındüranı, asu se sımborı aheimbo ranı-moatükunı ranahambo dıboadondıhi hoafındahındürı. Nga asu se aheimbo aboedi hohoanımındahındürühi hininigırou-safı anımbı hoafındahındürı. ¹⁶ Sıhei hohoanımı ra hütıkoate Godındı himboahü aboedi yangırımbıyo-wamboane. Rananımbı asu se Kraisımbı süngufe hohoanımı aboedi ra sünguarıhındı ranımbı nindou ai sıheimbo tırıfoefe hoafi hoafındahındürı mbundıhü asu randıhi himbondeı-anıwanı ahei hoafi ranahambo amoanıngındeımbıyeı. ¹⁷ Aboedi hahabodianı ranahambo tinirıfo tükefıyo ana, aboed-ane, God ai ranımbı yıfırıyu. Nga asu moaruwai hohoanımı ra süngurıhündanı, tinirıfo tükefıyo, ranane moaruwai safıyo.

Krais ai sıhefımbı aboedambo-femunımbıhünda yıfıyu mbura botımefıyu

¹⁸ Sıhefımbı God sowanambo semındımunı hafombıhündamboıyü mbumundi hamındı-mayı ranai nindou moaruwai-mayeı ahei fondıhümbı mamımbı yangırı yıfımayı. Nindou ahandı fı ra fıfokoa-marurıyosı, nga asu God ai ahandı yıfıafı ranahambo yangırı botımarırı. ¹⁹ Rasımbıoanı ranıyu ai yıfıafıyu haya hu yıfıafı ngoafıhü yıfıafı karabusambe anımbıoeı ranaheimbo ahandı hoafi ra wataporımbımararü. ²⁰ Yıfıafı ranana sapo Noa ai sip nafırandambe asu God ai moanı sısıkoate nındoumbı fıfanda nünguambe, nindou ranai Godındı hoafi süngufekoate-mayeı ahei yıfıafımbıyü hu wataporımbımararü. Nindou bıdıfırı 8 yangırı sip ranambe hoenambo aboedambo-mehındı. ²¹ Hoe ra hundürüyeımbı ranahambo sısam-ane asu ranınambo se aboedamboıyahi arıhündı. Hundürüyeımbı hoe ranana sıhei fı afısaıyo ra popoafıoe-femboyopoanı. Nga hundürüyeımbı hoe ranana se Godındı hoafi süngufembohünda ai-dıbo hoafi femındı masıhefıyo hoaf-ane. Sısas Krais ai yıfıhündı botımefıyu ranınamboıyehı se aboedamboıyahi arıhündı. ²² Asu ai sünambe hafu Godındı warıhondanı bogorımbıfı amaru. Ranane asu sünambeahındı nendı, ndürı adükarımbı, asu ngınındı adükarı hohoanımımbı münguambo ranai ahandı hoarehı anıngımo.

4

Moaruwai hohoanimo horombo süngumarihindi ra hinngihindi

¹ Krais ai sihefimböhünda ahandi fiambe asübusi afindi masemüdu. Rani süngumbo-animbo se-amboani ai ramefiyu nou randihindan-animbo rani hohoanimo ranai siheimbo ngininda-mündürimboe. Nga nindou düdi ai Kraisimböhünda ahandi fiambe asübusi yahurai asemüdu ana, moaruwai hohoanimo ranahambo sünguarandi ranambe moai hu. ² Se hifi ndanihü fi-hoeari kapeihü nimboei-ambe sihei horimbodidi hohoanimo süngufe-poani, nga God yifirayu ra süngundihindi. ³ Horombo se ndeara afindimbo ndifo nindou ai Godimbo anihondümbofe-koateyeimbi ahei hohoanimo rani-süngumarithi hei-ane. Sapo se ndani-moatükuni ndaniyo süngumarihündi: Nimorehi sisihimo hohoanimo, nindowenih birabireimbi hohoanimo, moaruwai moatükuni ranahambo ngusüfo pefehumbo hohoanife hohoanimo, bia simindi hefe mamikari hohoanimo, afindi sesesimbo sihi moaruwai hamindi hohoanimo, asu bia simindi moaruwai hohoanimo patimbo ho hohoanimo asu sisami god tikaimbo didibafife amoanngimbo hohoanimo rani hohoanimo ra horombo se süngurühü marihündi. ⁴ Nga haponda anihondümbofe-koate nindou ranai ai-babidi se hokoate-yeihü, moaruwai hamindi hondü hohoanimo mengoro ra süngufekoate-yeiani, asu ai ranahambo ndarhi hoeirihinda mayoa, siheimbo tirifoarhi hoafehündürü. ⁵ Nga süngunambo-animbo sapo God rana-handi himboahü ai moaruwai moatükuni ratüpurimayei ra diboadondihü hoafim-beyahüdo-wamboane. God ranai ana ai-ani nindou yangiri nimboeimb-anei asu yifiyeimb-anei ahei hoafi ra himborimböhünda himboayu. ⁶ Ranimboane asu aboedi hoafi ra yifiyeimbi aheimbo bokarih femboane. Ai yifimayei nindou moaruwai hohoanimoayei ra yifiyei arihündi nou ahei moaruwai hohoanimo rani-süngumbo. Nga aboedi hoafi ranaheimbo bokari-hefemboane ai yifiafi ningombo yangiri koadürümbo ningomböhünda God rawefiyu nou.

⁷ Munguambo moatükuni mungumbo-ayo rani si ra ndeara akim-ane. Ranimboane asu se sihei fi ra siheihöari hibadhümbö, ndondihü hohoanimondei kikihindi-hindühimbo Godimbo didibafi-ndahindo. ⁸ Anihondümbo-rihindeimbi siheihöari simbori ngusüfo pefirindeihü, rani hohoanimo aboedi se moani nginindi kikihisafihindihümüdi. Rananimbo nindou ai ngorümbo ngusüfo parareandi ana, ahandi moaruwai hohoanimo ranahambo amboawi mbüsümbui. ⁹ Nindou ai sihei worina ngeiani, aboedi wataporimbo-ndihündürühü, moani sisikoate sesi moatükuniyo, fondiyo, ra simbori seirüdei. ¹⁰ God ai siheimbo ra sihafü warihü rani-moatükuni wudimbeyo-wamboane yahuhaya masihend-ane. God ai siheimbo moani hipoambo-reandürühü mamami rani-poani rani-poani ratüpurü yimumareandürü se nindou bidifiri babidi simbori fehefirindei yahumbo. Sapo nindou mamü ngoründi ratüpurüyanü, ra ndore hifandarandi yahurai hamind-animbo randihindi. ¹¹ Nindou ngorü ai bokarhai arandi ana, ai God hoafimayu nahurai bokarimbirihend-amboane. Nindou ngorü ai bidifirambo farihendürü arandi sapo God ai rani nginindi masagado ranimambo-animbo bidifirambo mbifarihendür-amboane. Rananimbo Sisas Kraisindi warisüngu asu Godimbo adükar-ani mbiseimboyei. Koadürükoadürümbo God ai ndüreimbi asu nginindeimb-ani. Nga anihondü-ane.

Kristeniyafe asübusi semindi hohoanimo

¹² Wandafi mamü, gor refe hoiefemböhünda hai-ambe mandu hoearundi nou, siheimbo sowahi asübusi afindi tükefeyo ranahambo se hepüninda-himboyei. Se ranahamboya rani-poanimbo moatükun-ane tükefeyo mbisei hehimbo hepüninda-himboyei. ¹³ Krais ai asübusi masemüdu, nga se-amboa ai-babidimbo masahümüdi asu ranambo se hihifi-hihifindei. Rananimbo asu sünguna ahandi nginindi moatükuni weindahü tüküfeyo-ambe sihei ngusüfoambe hihifi-hihifi afindi

tükündifemboe. ¹⁴ Kraisimbohündambo wambo se nindou amuri ai sheimbo nine hoafi moaruwai hoafehündürü ranimbo hihifi-hihifindei. Nga sapo shei flambe Godindi-mayo hepünifeimbi Yifiafi amaro ranimbo-hünda. ¹⁵ Hifokoefembo hohoanimo, humbuhünü hohoanimo, moaruwai hohoanimo ratüpurü, ngoründü ratüpurü sehe-fehefe hohoanimo, ranimbo-hündambo asübusü asahümündi ana, ra moaruwai-ane. ¹⁶ Nga asu se Kristen-ayei ranimbohünda asübusümbi moatükünü ra sheimbo sowahi tükündifeyoani, ranahambo amoanügi-ndeimboyei, nga se Godimbo hihifindihori sapo se Kristen ndürimb-aneimbohünda. ¹⁷ Nga God ai ahandi sirü yibobofemboayu ranü si ra ndeara tükufemboane. Asu ai ahandi sirü sheimbo boatei yiboboareandürü ana, asu nindou Godindi-mayo aboedü hoafi anihondümbofekoate-mayei ranaheimbo tünürüfo afindü safi tükündifemboe. ¹⁸ Nga ranimbo Godindi hoafi yare hoafiyowohü yahoya,

‘Nindou sürühehindeimbi ai aboedambofe ra tünübayo ana,
 asu nindou Godimbo hohoanimokoate asu moaruwai hohoanimombo
 süngurühehindeimbi ra nünümamandahia?’ *Sindaun 11:31*
 meho.

¹⁹ Ranimbo-hündamboane asu God ai ahandi hohoanimonambo nindou bidifirü ai tünürüfombü hohoanimo asahümündi ana, nindou ranai moanü aboedü mbumündi yangirü ngehümbu asu ahei fi ra God nafüra-randeimbi ahambo yangiründahüdo. Nüne ai horombo hoafiyu masihendü ra randeambui.

5

Hifandirundeimbi seana Godindi sipsip ra hibadündürü

¹ Ranimboanahi haponda ro shei hifandiru-rundeimbi ahamumbo hoafindahapurü samboanahi. Ro-amboanü hifandirühi-rühandeimb-anahi. Ro wandi himboarü-namboyo Sisasimbo hoerühina ai asübusü ra masemündu. Ngirü amüta God ai Krai adükari hamind-ani weindahi nafuindu, nga ro-amboa aidibo aboedü nimboamboyahi. ² God ai nindou sühamündi warühümareandürü ranaheimbo ndondu hibadündürü. Sapo sipsip hifandü-randeimbi nindou sipsip hifandarandürü nou, sühamündühoari hohoanimondümo houmbu randündi God ai yifirayu nou. Nindou ngorü ai sühamumbo hütü-hütü nou reandürümbu-yupoanü. Asu se kakü semindümbu ratüpurümbu hohoanimo-ndümbuemo, nga sühamündi hohoanimonambo fandühaundürü. ³ Asu se nindou God ai sühamündi warüwamü hinüngümarearü ranaheimbo ngünündi hibadu-ndürümbuemo, nga wanü. Se aboedü ratüpurü yangirü animbo ranaheimbo nafuindü-mondüranü ai ranü-süngumbrühind-amboane. ⁴ Rananimbo asu sipsip hifandüra-randeimbi hondü Krai ai weindahi tükündüfihü ranü-simboanü se ramarundü ranimbohünda aboedü hamindü koadürümbu-koadürümbu nünümambo takünü ndowandümbuemo.

⁵ Ranü süngumbo-animbo asu akohoandü nindou se boagirü nindou-yomondü hoarehü nünümombo. Rananimbo müngumbo se sheihoari fi hifünambofe hefe wandafi mamümbu fandühehindürü. Sapo,

‘God aiana nindou ahei fimbo borüyeianü,
 ranaheimbo hifünambo-reandürühani,
 nga asu nindou didüyei ai aeihoari fi hifünambo-rühehindeimbi
 aheimbo ana didüboado-reandürühani.’ *Sindaun 3:34*

⁶ Se sheihoari hifünambondühi hehi Godindi ngünündi hamindü warü hoarehü ranümbu. Rananimbo asu ai ahandühoari nünü-simboanü hohoanimoayu ranü-simboanü sheimbo ndürümbaneü mbüsümbui. ⁷ God ai sheimbo afindü hohoanimo-yundürühani, nga se shei ngusüfoambe afindü hohoanimo amarondürü ra ahandü warühü dühendü.

⁸ Se hohoanimondei kikihindihindühi ndondihi hibadihündi. Nga Satan ai sihei hürütimb-ani asu siheimbo moaruwaimbo-fendürimbo yahumboani amoasiri ai ninihondi mbüfe sesimbo yaho haya hoahoango wakareandi nou. ⁹ Se anihondümböfe hohoanimo aboedi rani yangiri kikihindü-hümündi nimboeimbo-animbo asu Satan gündihorühi raguanambo-ndihorühi moani nginindi hamindi nimboei. Se randihi fifirindihindühi hohoanimondei, sihei wandafi mamimuṅguambo hifi ranihü amarei ai-amboani se tñirifo asahümündi nou yarhi sahümündihanei.

¹⁰ Nga God ai nindou hipoambofe hohoanimo ra nimindihani. Aiyu se Krais-babidi niṅgombo ahandi nginindi si aboedi koadürümbo niṅgoweimbi ra semindimbohünda dibonyu hininṅi-mareandüri. Asu se moani bodifombo nindou-yafe tñirifo ra ndahümündi mbundühu asu süṅgunambo-animbo asükaindu ai ahandihoari siheimbo wudiwudi-ndeandürühi nginamündündüra nginindi nimboemboyei. ¹¹ Ahambo sowahi ana muṅguambo nginindi ra koadürümbo-koadürümbo mbenṅori. Nga anihond-ane.

¹² Pas nda Sairas ai farihendiri hayambo sürü papimara-ndamboanahi hoafiyahi, nga wandafi nda ro anihondümbo-rihinimboanahi. Asu hoafi pas ndanambe ra Godindi moani hipoambofe hohoanimo hondü ranahambo anihondümbo hoafimbohünda sürü paparihandi. Nga moani hipoambofe ranahambo ndondihi kikihindihümündi nimboei.

¹³ Anihondümbo-rihindeimbi nindou Babiron* ngoafihündi sapo God ai ahandi hoafi süngufembohünda se-babidi hininṅimarearü ai-amboani siheimbo hihifarandüri. Raniyu asu wandi nimori Mak amboani siheimbo hihifarandüri.

¹⁴ Kristeniyafe hohoanimonambo se simbori wakikihürindei ndühündi.

Muṅgumbo se Krais-babidi nimboeimbo sihei ngusüfoambe afurifimbi hohoanimo mbimarind-amboane.

---

* **5:13:** Nda kafeefe hoaf-ane, nga ahandi nimindi moai fifirihündi. Nindou bidifiri hohoanimoyeihya, Rom-ane ase, nga bidifiri hohoanimoyeihya muṅguambo Kristen ai ahei hifi hininṅirihahi hehi nimboei wakarihindi horimbo Suda ai Babiron ngoafihü asu hifihü mamarei nou, ase.

2 Pita

Pas yimbu Pita ai sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, ro Saimon Pita Sisas Kraisındı moanı ratüpurıya-rıhandembı asu ahandı hoafı sahamındı ha-rıhandeimb-anahı. Sıhefi God asu aboedambo-reamunı-randeimbı Sisas Kraisındı sürühoeimbı hohoanımo süngu God ai anıhondümbofe hohoanımo aboedı-safı ro hohoanımoayefı yahurai sıheimbo masagadürı. ² Se God asu Adükarı Sisas anıhondümbo fıfırıhi-pırımboanei ranımbo-anımbo ai hıpoambo-ndınearühi ıgusüfoambe afurıfe kife hohoanımo afındımbo mbısabınandür-amboane.

God ai sıhefımbı wand-aneı mehu

³ Kraıs ai Godındı ıgınındeimb-ani, asu ranınambo ahandı hohoanımo yangrı süngufembohünda ai sıhefımbı muıgu moatükunı masemunı. Sıhırı ahambo fıfırırıhurı ranınambo ai sıhefımbı ahandı-mayo fıfırıfe aboedı masemunı. Ai sıhefımbı hoafıyumunühi yahuya, ‘Se sınei wandı hımboamupuımbo-randeimbı asu sürühoeimbı hohoanımo sahümündı,’ mehumunı. ⁴ Ranımboyu sıhefımbı aboedı adükarı hamındı fehefembo moatükunı ra masemunı sapo horombo ai sıhefımbıya ndahandürımboyahı mehu. Ranınamboyeı se ıgusüfoambe moaruwai botıfımbı hohoanımo hıfı ndanıhündambo sıhefımbı muıgu ra moaruwaimbo-reamunı marandı ranahambo aboedambo-ndahımboyeı asu se Godındı hohoanımo ndahümündı-mboyeı.

⁵ Ranımbo-hündambo-anımbo asu se tıırıfondeihı sıhei aboedı hohoanımo ra anıhondümbofe ranıfih-anımbo pandıhindı. Sıhei aboedı hohoanımo ranıfih-anımbo Godımbo fıfırıfe ra pandıhindı. ⁶ Godımbo fıfırıfe ranıfih-anımbo sıhei fımbı dıboadofe hıfandı hohoanımo pandıhindı. Sıhei fımbı dıboadofe hıfandımbo hohoanımo ranıfih-anımbo ıgınındı nııgombo hohoanımo ra pandıhindı. Sıhei ıgınındı nııgombo hohoanımo ranıfih-anımbo God hohoanımoayu hohoanımo süngufe ra pandıhindı. ⁷ Sıhei God hohoanımoayu süngufe hohoanımo ranıfih-anımbo wandafı mamı-babıdı aboedı nııgo hohoanımo ra pandıhindı asu ranıfih-anımbo hıpoambofe hohoanımo ra pandıhindı. ⁸ Rananımbo asu ranı hohoanımo ranai sıhei fıambe nımandı ıgombo adükarı tükefeyondürı ana, asu sıhei Adükarı Sisas Kraısımbo fıfırıfe ra ıgırı moanı rande yagodo, ıga wanı. ıga ranana sıhei Adükarımbı fıfırıfe ranai aboedı nımbı afındı hısayıyo nou yahurai rande hıındımboe. ⁹ ıga asu nındou ai sapo muıguambo ranı-moatükunı hohoanımo ra ahandı fıambe nımarıkoate-ndoanı ana, nındou ranai nıni-moatükunıyo anıgunı enıgoro ra hoeıfekoate-ayu ana, hımbıoatıharı nahurai-ani. Aiana sapo horombo moaruwai hohoanımoayu marandı ra God ai raguanambo-mareando ranahambo hohoanımo mıtanıra-mündümboanı.

¹⁰ Ranımboane wandafı mamı, God ai sıheimbo wambo sowana sınei yahuhaya hoafıyundürühi ai wand-aneı mehündür-aneı. Ranımbo-hündambo-anımbo asu ai sıheimbo anıhondümbo hoafımayundürı ranımbo nafuımbohünda süngündühündühi hıti-hıtındeı. Se rawarıhindı ana, ıgırı se anıhondümbofe hohoanımo hıniıgınındıhindı. ¹¹ Rananımbo sıheimbo sıhefi Adükarı asu aboedambo-reamuneimbı Sisas Kraısındı ıgınındı hıfandarandı koadürümbo-koadürümbo yangorambo ranambe hafombo nafı yagodondürımboe.

¹² Yını, muıgu-moatükunı horombo hoafımayahı ra se hohoanımoıyeı fıfırıhi hehi ıgınındı nımbıoımbo süngurıhü-ndühaneısı. ıga awı ro sıheimbo nımbı-nımbı-sı hoafındaha-ndürımboyahı se ranı hohoanımo ra hohoanımoıyeı-mbırühündamboane

mbisahehea. ¹³⁻¹⁴ Ro fifirihe-amboanahi ngiri amitata ro fi yangiri animboahi nda hini ngi ndiheandi. Sapo rani-moatukuni rani-mboyu shefi Adukari Sisas Krai ai ffire hoafimayundi. Nga awi ro ndarihe yangiri nimbahambe-animbo shei hohoanimo ra botifenduri rambo-hundambo munguambo si ra asukai hoafindamboyah. Ro hohoanimoayah ranana aboed-ane. ¹⁵ Ranimboanahi asu ro haponda sheimbo hoafiyondurimbo huti-hutiaya habodhi. Ranimbo asu sunguna ro yifinda hehea ngahani amboani asu munguambo hoafi ranahambo hohoanimombeiya saheheam-boanahi ro huti-hutiyahuh hoafehanduri.

Kraisimbo sowahi Godindi nginindi mengoro ra hoeimarihundi.

¹⁶ Shefi Adukari Sisas Krai asukaiyo nginindi kapeihu kosimboayu hoafi ra ro ndarihe wataporimbo-marhanduri ra ropoanimo hohoanimoyefi hohu hoafiyefuhi-yefiponi. Nga yihoe fi himboarinambo ahandi nginindi himboamupuimbi moatukuni hoeimarihuri. ¹⁷ Ape God airuri ahambo nduri adukari sagadowohu asu si adukari aboedi ahandi-mayo ra sagadowani ro ranihu manimboefi. God ai adukari himboamupuimbi sunambe si ranifih ni marumbo ai yare hoafiyuhu yahuya, "Nindou ranana wandi nimor-ani, nga moani ro ngusifo parihineimb-ani. Ahamboane ro wambo ngusifoambe siaoweheandi," mehu. ¹⁸ Ro Sisas Krai-babidi wafuambe nimboef-ane God hoafimayu rani hoafi ra sunambeahindi makosowa himborimayefi.

¹⁹ Ranimboanefi ro Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi ahamundi hoafi ra nginindi anihondumbo-arihundi, nga se-amboani rani hoafi ranahambo yarhi anihondumbo-arihindi ana, aboedi saf-ane. Ahamundi hoafi ranana ram nimb ni marowan aningo nahurai-ane. Ram ra siyo homboyowan si hoafambe Kraiindi si botiboti nahurai shei ngusifoambe tukundifemboe. ²⁰ Nga asu se ranahambo wudipoapondihi fifirindihi hehimbo-animbo. Nindou mam ai ngiri ahandi hohoanimonambo yangiri Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-yomondi hoafi Baiborambe engoro ranahambo fifinde hoafindu. ²¹ Ai nimboe, horombo nindou mam ai moai Godindi hoafi engoro ra ahandi hohoanimonambo yangiri hoafiyu, nga wani. Yifiafi Aboedi ranaiyo nindou bidifirambo hohoanimo botireapuran God ai hoafi masagapuri ranimbo hoafi weindah hoafiyomo marundi.

2

Godindi hoafi tikai-hoafiyomo-rundeimbi

¹ Nga horombo Godindi hoafi tikai-hoafiyomo-rundeimbi nindou Israeri-yei mbusumo tukumefundi. Yahurai-animbo nindou tikai-hoafi yamundu-rundeimbi shei mbusumo amboani tukundafumboemo. Nindou ranai dibo tukundafu ningomombo munguambo rani-poanimo tikai-hoafi sheimbo moaruwaimbofendurimbo yamundi-ndundurimboemo. Nindou ranahamumbo Adukari ai moaruwai hohoanimo-ambeahindi hihire masepurimunduyosi, nga asu ai Adukari ranahambo amboani daboadi hihiri maruwur-ane. Ai ramefundi ranimboemo asu ai ahamundihoari nimai moaruwaimbo-ndafumboemo. ² Asu nindou anihondumbo-rihindeimbi afindi ranai tikai yamundu-rundeimbi ahamundi moaruwai hamindi hohoanimo ra sungundihumboyei. Asu ai rawarhindi ranimbohunda nindou amuri burayei ranai hoafi hondu nafi engoro ranahambo moaruwai hoafindeimboyei. ³ Ndan nindou ndanai sapo hohoani hohoanimoyomo-rundeimbi-wambo ai sheimbo tikai-hoafi hoafindimo-ndurimboemo. Horombo honduyo God ai ahamumbo papihoe fi hoafimayupuri, nga ai moai munguyo. Hoafi ai hoafiyu masihendi ahamumbo moaruwaimbo-fipurimbo ra adukari tukufemboane himboyopuruh aningo.

⁴ Sunambeahindi nendi bidifiri ai yaru moaruwai hohoanimo-memoyosi, nga asu God ai moai ahamumbo ambemo yahu hini ngireapuri, nga wani. Ai ahamumbo

ngoafi moaruwai nĩmbi afĩndi nĩmaro-ambe karabusire hĩnĩngĩmareapuri asu ai adũkarĩ tĩĩĩĩfo saimbo si tũkũfembõhũnda hĩfandarundi. ⁵ Horombo hondũ ai moai hĩfĩnĩndi nindou muĩguambo ranaheimbo ambeyei yahu, ŋga wanĩ. Ŋga ai hoe afĩndi koamarĩhenda ranambo Godĩmbo hohõanĩmokoate nindou ranai moaruwaimbo-mehindi. Ŋga Noa ana sũrũhoeĩmbi hohõanĩmo bokarĩhai-randeĩmbi asu God ai ahambo nindou 7-babidi aboedambo-mareandũri. ⁶ Ŋga ŋgoafi yimbu Sodom, Gomora ranahafembo moaruwaimbo-ndĩheapĩrĩmboyahi yahuhaya, hainambo ramareapĩra hai tĩkĩrapĩrĩmbo muĩguambo moatũkunĩ hasũfi yangĩrĩ meĩgoro. Ranĩmboane nindou Godĩmbo daboadi hĩhĩrĩhoreĩmbi ana, horombo ranĩ-moatũkunĩ tũkũmefeyo nindoumbo ra nafuimbo nahuraiyo tũkũmefeyo. ⁷ Rot nindou sapo mbumundi hamĩndiyu asu God ai ranahambo mafarĩheirĩ. Rot aiyu nindou moaruwai hohõanĩmoyeĩmbi ranaheimbo ranĩmbo ŋgusũfo nĩmbĩmayu. ⁸ Nindou aboedi ranai ahamundi mbusũmo nũngumboyu asu ai moaruwai nindou ahamundi-mayo ahĩnũmbi hohõanĩmo sũngufekoate hohõanĩmo hoafi hĩmborĩyu asu hoeire marandi. Ranĩnambo muĩguambo si maho ra ahandi mbumundi ŋgusũfo asũrĩrĩ marandi. ⁹ Ŋga asu nĩne-moatũkunĩ Godĩndi hohõanĩmo sũngurĩhindeĩmbi aheimbo refendũrĩmbo yahohaya sĩsam-arandũri ana, God ai aheimbo ranam-beahĩndi hũrĩhefendũrĩmbo fĩfĩreamboani. Ŋga Adũkarĩ ai nindou moaruwai hohõanĩmoyeĩmbi ranaheimbo karabusĩ-fendũrĩmbo sũnguna yĩbobofembo si tũkefeyo ranĩhũ aheimbo moaruwaimbo-fendũrĩmbo fĩfĩreamboani. ¹⁰ Ranĩ-sĩmboan-anĩmbo nindou bĩdĩfĩrĩ sapo Godĩndi ŋgĩnĩndi yĩboaruko-marĩhĩndi ranai moaruwaimbo-feĩmbi hamĩndi hohõanĩmo ahei ŋgusũfoambe botĩfembo ranĩ-sũngurĩhi marĩhũndi aheimbo moaruwaimbo-ndearũmbui.

Tĩkai yamundu-rundeĩmbi nindou aiana hĩmboambekoate nindou-anemo asu ai ahamundi-poanĩmbo hohõanĩmo ranĩ-sũngu yangĩrĩ sũngumarundi. Ranĩyomo ai bogorĩ hĩfandi-rundeĩmbi ahamumbo tĩrĩfoefe hoafĩmbo kĩkĩrĩfĩfekoate-memo. Nindou hĩmboambekoate-yeĩmbi asu afĩndi-afĩndeĩmbiyomo ai nindou sũnambe amarĩmo ahamumbo tĩrĩfoefe hoafĩmbo yĩhĩmbokoate-memo. ¹¹ Sũnambeahĩndi nendi ranai nindou tĩkai hoafi yamundu-rundeĩmbi ahamumbo ŋgasũndũpurĩ houmbo ŋgĩnĩndi adũkarĩ hamĩndanemosĩ, ŋga asu ai moai sĩmborĩ tĩrĩfoarũpurũhĩ Adũkarĩndi hĩmboahũ papĩ-hoafĩrũpurĩ. ¹² Ŋga tĩkai yamundu-rundeĩmbi ai nĩnĩhõndi-yei hohõanĩmo nahurai sũnguarundi. Ahamumbo hĩfokoefe mandife sesĩmbo yangĩrĩ nahurai anĩngomo nindou ra asu nĩne-moatũkunĩ ai fĩfĩrĩfekoate-memo ranahambo moanĩ tũrũfoaru hoafiyomo marundi. Asu nindou nĩnĩhõndi naru arundi nou God ai ahamumbo hĩfĩkoa-ndeapuriĩmbui.

¹³ Asu ai moaruwai hohõanĩmo sũngumarundi ranĩmbohũndambo ai tĩĩĩĩfo asũkai ndowandũmboemo. Ai nindou bĩdĩfĩrambo tĩĩĩĩfo masabudũrĩ ranĩ-sũnguyo asu ai-amboa tĩĩĩĩfo ndowandũmboemo. Aiana sĩrĩhũ sesesiyomo asu bia sĩmĩndĩmo raro arundi ranahambo hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩmbai yahomomboanemo. Rananemo ai se-babidi sowasũmondũhĩ amarĩmo, ŋga se ranahambo amoanĩngayei. Ŋga moaruwai tĩkai hohõanĩmo ai yifĩrĩyomo houmbo ramarundi ranahambo hĩhĩfĩ-hĩhĩfĩyomondũhĩ amarĩmo. ¹⁴ Aiana amurĩ hĩmbombo-yomopoanĩ, ŋga moaruwai hohõanĩmo ra ratũpurĩmbohũnda nĩmorehĩmbo sowanamboane hĩmboari pararundi. Aiana ŋgĩrĩ moaruwai hohõanĩmo ra hĩnĩngĩndundi, ŋga wanĩ. Rananemo asu ai nindou bĩdĩfĩrĩ anĩhõndũmbofe hohõanĩmo akĩdou yangĩrĩ kĩkĩhĩru-ndũmondeĩmbi ahamumbo moaruwai hohõanĩmo ra rambĩrunda yahomo houmbo hũharupuri. Aiana nindou ŋgorũndi napo hohõanĩfembo hohõanĩmo ra ndeara yamundum-boanemo. Ŋga God ai nindou ranahamumbo moaruwaimbo-ndeapuriĩmbui. ¹⁵ Ai sapo aboedi hohõanĩmo nafĩ hondũ meĩgoro ranahambo daboadi hĩhĩrĩmarundi ranĩmboanemo asu ai mamĩkarĩyomo wakarundi. Nindou aiana Beorĩndi nĩmorĩ

Baram ai moaruwai hohoan+momayu ahandi hohoan+mo ra süngumarundi. Baram aiana ro moaruwai hohoan+mondahan-an+imbo kak+ ranai tükünd+femboe yahuhaya yare hohoan+momayu. ¹⁶ Ahandi n+n+hondi moan+gui-randeimbi+hündi ahandi ndür+ dongi ai hoafi+koateimbane, nga nindou hoafi nahurai hoafi+mayo. Ai God+ndi hoafi hoafi+yu-randeimbi Baram moaruwai hohoan+moayu ranahambo rani+süngufepoani yahohaya hoafi+mendo. Rani+yo asu dongi ai ahandi ngusüfo-koate hohoan+mo ra kiki+himar+mindo.

¹⁷ Tikai yamundu-rundeimbi ndanana sapo apoar+ndi+hor+ hoe ng+nareandi nahurai-anemo. Asu aiana mburüngai hoewer+nambo kiki+ram+ndi pireandani aho yahurai-anemo. God ai ahamumbo n+mbi af+ndi moaruwai n+marowani koar+hefepur+imbo di+bon+yu hin+ngi+reapur+imboani.* ¹⁸ Nindou ndanai-ana ngusüfokoate hoafi hoafi+yomondüh+ ni+ndi+y+mondüh+ bor+yomo wakarundi. Rananemo asu ai nindou bod+mondambo findi moaruwai hohoan+mo aho ranahambo ngusüfoambe botife hohoan+mo ra süngu-mb+r+hinda yahomo houmbo yirümoarundür+ hoan+gomo. Ai nindou sapo haponda moaruwai hohoan+moyomo-rundeimbi ahamundi fik+mi mafefoehindi ranaheimbo ahamundi moaruwai hohoan+mo ranambe mb+heiya yahomo houmbo hohoan+moyomo arundi. ¹⁹ Rananemo tikai yamundu-rundeimbi ranai horombo hoafi+yomondüh+ya, 'Se yi+hoefi hohoan+mo sünguar+hindi ana, aboedambo ngeimboyei,' mehomo. Nga asu ai-amboani n+ne-moatükun+ ahamumbo moaruwaimbo-ndeapur+imboe ranahandi moani ratüpur+yomo-rundeimbi nindou nahurai ni+ngomomboanemo. Rani-moatükun+ ra ndahurai-ane: N+ne-moatükun+ nindou ranahambo h+fandar+r+ ana, ahandi moani ratüpur+yu-randeimbi nindou-ani. ²⁰ E! ra an+hond-ane, nindou ai si+hefi Adükari Sisas Krai si+hefi+imbo aboedambofe-mun+imboayu ranahambo fi+fi+r+hor+. Asu rani+imbo-hünda ai fefoehindüh+ hifi ndan+hünda moaruwai hohoan+mondi ng+n+ndi ranambeah+ndi aboedambo-mehindi. Nga asu asükai ai moaruwai hohoan+mo ra sünguar+hindi ana, asükai hi+h+i+r+yahi karabusehindi nahurai-ane: Wean+gürüh+ ai an+hond+imbofe-koate-yei+ambe moaruwai hohoan+mo ra süngur+hindüh+ nindou moaruwai man+imboei. Asükaiyei sünguna ai hi+h+i+r+yahi hei rani+fi+h+ apaiarei ana, moaruwai ham+ndi hondü n+imboeimboyei. ²¹ Refe ana, awi ai aboedi hohoan+mo naf+ aho rani+süngufekoate-mbeimbonana, ranana ranaheimbo moaruwai-ane. Nga nindou ai aboedi hohoan+mo naf+ aho rani+süngu süngur+hi hehimbo süngunambo God+ndi ah+nümbi hoafi ranaheimbo yamund+marundüra masahümündi ranahambo daboadanambo-ar+hindi ana, ranaheimbo moaruwai ham+ndi hond-ane. ²² Ahei hohoan+mo ra kafoefe hoafi nahurai-ane: 'Yafori ai n+n+moatükun+yo ki+mbomayo ra asükaiyo hi+h+i+r+fe ho sesi arandi.' Asu ngorü yahurai-ane: 'Nindou ai moatei hundürarandi ana, moatei ai hi+h+i+r+ndife asükai nga hüburukoambe foer+imboe.'

3

Adükari ai kudümbui.

¹ Ngusüfohündi wandafi, haponda si+heimbo yimbumboanahi pas nda sürü pa-pari+handi. Pas yimbu ranambe si+heimbo sapo rani hoafi+mayo ra asükai hohoan+mo pur+hümündih+ mbumundi hohoan+mo bot+imbi+r+hindi saheheambo sürü pap+mar+handi. ² Hoafi ra God+ndi hoafi hoafi+yomo-rundeimbi sürühoemo-ndeimbi horombo hoafi+memo. Asu si+hefi Adükari aboedambo-reamuneimbi ai ahandi hoafi sowandümo homo-rundeimbi-yomondi süngu hoafi+mayu rani+imboanahi asükaiyei hohoan+mo pumbi+r+hümündia sahehea hohoan+moayah+.

* **2:17:** Yimbu moatükun+ ra hoekoate-anafe asu ai ng+r+ hoenambo nindou fand+heneandi. Yahurai-ane tikai yamundu-rundeimbi ahamundi hoafi n+im+ndi-koate-ane, ranane asu ng+r+ nindou fand+hendür+.

³ Se ndani boatei fifirindhi hehimbo-animbo: Bidifiranambo si tüküfeyo-ambe-animbo nindou ai tükündahi hehi ahei moaruwai hohoanimo ngusüfoambe botindeiraní ra süngundhimboyei. ⁴ Rananimbo ai randhi tirifoefe hoafindeih-animboya, ‘Sapo kosombo horombo hoafimareandi, nga nahi-a? Horombo amoa mamí ai yifisafiyei heimbo hapondanambe amboani munngu moatükuní God nafimarandi ra moani horombo maningo nou yare yahurai yangiri aningo ho,’ mbiseimboyei. ⁵ Ai ndani-moatükuní horombo tükümfeyo ranahambo hohoanimo-yowohumbo fifirifembo-yeipoani, nga wani. Horombo hondü God ai hoafiyuhü hifi sünü nafira hinngimareandi. Ai hifi hoe yibobomareanda hifi ranai hoe mbusümo tükümfeyo. ⁶ Asu süngunambo hoe ranai hohoambu afindi tüküfihumbo hifi wamindafi-mayo ra moaruwaimbo-mareandi. ⁷ Hoafi mamí raníyo sünü asu hifi haponda tükümfeyo ranamboani hai koarhefeyowa sünü hifi ra tikirimbohünda hoafimayoa ranimbo himboyowohü aningo. Sünü hifi nda sapo nindou didiyei ai Godimbo daboadi hihirimarhorí ranaheimbo God ai yibobofendürimbo moaruwaimbo-fembo si tüküfemboayo ranahamboane ai hinngimareanda himboyowohü aningo.

⁸ Se sapo mamí moatükuní ndani-animbo se hohoanimo mitanindühümündimboyei. Adükariñdhi hohoanimonambo ana si mamí ra 1,000 himbaní nahurai-ane, nga asu 1,000 himbaní ra mare mamí si nahurai-ane. ⁹ Adükari ranai sapo horombo hoafi hoafimayu ranimbo ratüpurimbo ra afureandüh+yupoani. Bidifiri nindou afurifembo hohoanimoayo nou refih+yupoani. Nga aiana nindou mamí ai-amboani awarhefembo ana, moei yahuhü nindou munnguamboya se ngorü sünguríhi hohoanimoysi yahumboani hohoanimoysi.

Sünü hifi nda awandhoemboe

¹⁰ Adükari ai kosimbo si ana sapo hühbuhüní nindou hühbuhünimbo ahu yahurai-animbo tükündifemboe. Rani-simboani sünü ranai nimoomondí-hoafi nahurai paindowohumbo awandhoemboe. Rananimbo munngu akidou hamindi moatükuní raninambo God ai sünü hifi nafimarandi ranai hai tikirindandani munngundimboe. Rananimbo asu hifi amboani munngu moatükuní ranifihí engoro ranai kameihí hai tikirindamboe.

¹¹ Rani-moatükuní ranai rande awandhoemboe. Nga se ranahambo nüngumandahu mbisei hohoanimondei. Ranimbo-hündambo-animbo se Godindi yangir-aneñfí mbiseihü raní yangiri süngundhi ndühündí. ¹² Raní hohoanimonambo-animbo se Godindi si tüküfemboayo ra himbondei. Rananimbo asu se si tüküfemboayo ranahambo nimainimaindihindühi nginindi ratüpurindei. Raní si tüküfe simboananimbo sünü ranai hai tikirindandühí munngundimboe. Asu rananimbo munnguambo sünambe akidou hamindi moatükuní ra kameihü hufü afindiyohumbo hoe nahurai tükündifemboe. ¹³ Nga God ai sünü hifi simborí nafimbo horombo hoafiyumboani, nga simborí hifi ranifih-animbo moani mbumundi hohoanimo yangiri yagodimboe. Rani-moatükuní ranahamboaneñfí sihiri tükümbifeyowa sefi hohu himboayefí.

Sihiri hibadhumbo Adükariimbo himbondefimboane

¹⁴ Wandafi mamí, rani-moatükuní ranahambo se himboeihanei. Ranimbo-hündambo-animbo se Godindi himboahü sürühoeimbi hondü ningombohünda asu ai-babidi wudi-wudimbohünda hütí-hütindei. ¹⁵ Sihefí Adükari ai sheimbo aboedambo-fendürimbo yahuhaya himboyu-ndürühani asu ai sheimbo hinngitrouhinngitrouarandürí ranimbo randhi hohoanimondei. God ai sihefí wandafi Porimbo fifirife aboedi masagadowa asu ai-amboani hoafi ra mare ndahurai sheimbo pasambe sürü papira koamarhendürí. ¹⁶ Yiní, ahandí-mayo munnguambo pas ranambe ai ndani moatükuní ranahamboyi hoafiyu marandi. Ahandí-mayo hoafi

pas ranambe b̄id̄ifir̄i ana asu ak̄idou t̄iŋ̄imaramun̄i. Nindou b̄id̄ifir̄i f̄ifir̄ife ŋ̄gin̄ind̄i n̄iŋ̄gokoate-ayeī hoaf̄i ran̄iyo asu Baibor-ambeah̄ind̄i hoaf̄i kameih̄i mam̄ikar̄i-mar̄ih̄ünd̄i. Ran̄imbo-h̄ündambo-an̄imbo ai awand̄i-hehimboyei.

¹⁷ Wandaf̄i mam̄i, se f̄ifir̄ihimboanei n̄ine-moat̄ükun̄i sapo sünguna t̄ük̄ufemboayo ra. Ran̄imbo-h̄ündambo-an̄imbo se sihei fimbo h̄ibad̄ih̄ümbo. Nga asu hoaf̄i mbah̄ibad̄i-hoemondeimb̄i nindou-yomond̄i h̄ih̄ind̄i hohoan̄imo ranai siheimbo h̄ühündeiran̄i se an̄ihond̄ümbofe ŋ̄gin̄ind̄i h̄in̄iŋ̄gi-nd̄ihimboyei. ¹⁸ Nga seana sihef̄i Ad̄ükari asu aboedambo-reamuneimb̄i Sisas Krais ahand̄i h̄ipoambofe hohoan̄imo nda af̄ind̄isaf̄i ndah̄ümündih̄i, asu se ahambo ad̄ükari ham̄ind̄i ndond̄ihori f̄ifir̄ind̄ihori ŋ̄gei. Aiana hapondan-ane asu süngunamboane ra ndür̄ümbi-mbiyuwamboane. An̄ihond-ane.

1 Son Pas mamî Son ai sÿrÿ papîmarandî

Yangîrî nîngombo hoafî

¹ Yangîrî nîngombo hoafî ranahambo sîheimbo sÿrÿ paparîhundî. Horombo hondÿ ai menjoro, nga ro ahambo hîmborîyefî yîhoefî hîmboarînambo hoeirîhu mburîhu sÿndîhu marîhundî. ² Yangîrî nîngombo ra weindahî tÿkÿmefeyo, nga hoeirîhu hohu anîhondÿmboanefî hoafîyefîhÿmbo sîheimbo bokararîhehundî. Horombo ai Afîndî-dîbo manÿngu, nga yîhoefîmbo sowahî weindahî tÿkÿmefiyu. ³ Se ro-babîdî wudîmbohÿndambo nîne-moatÿkuni ro hoeirîhu hîmborîyefî marîhundî ra sîheimbo bokararîhehundî. Nga ro Ape God asu ahandî Nîmorî Sîsas Kraîs ai-babîdîmbo wudîyefî arîhundî. ⁴ Sîhîrî afîndî safî hîhîfî-hîhîfîndefo sefî hohu hoafî nda sÿrÿ paparîhundî.

Sîhîrî sîhî ñgefîmboane

⁵ Hoafî ra Kraîsîndî-mayo hoaf-ane hîmborî-yefeimbîhÿndî sîheimbo rarîhu bokarîhehundÿhî sefîya, ‘God ai si nahurai-ani, nga moai ahambo sowahî nîmbî nîmaro,’ asefî. ⁶ Sîhîrî hoafîyefîhÿya, ‘Roana ai-dîbo wudayefî,’ sefî hohu asu nîmbokoanî hefî arîhundî ana, sîhîrî tîkarîhu hohumboanefî hoafîyefî arîhundî, nga anîhondÿ hohoanîmo moai sÿngurîhundî. ⁷ Nga sîhîrî sîrîhÿ ahefî ana, ai sîrîhÿ amaru nou sîhîrî Kristen wandafî mamî-babîdî wudîyefî arîhundî asu ahandî Nîmorî Sîsasîndî horî sîhefî hohoanîmo moaruwai munÿu gogorîhairanda sîhîrî aboedîyefî arîhundî. ⁸ Sîhîrî hoafîyefîhÿ, ‘Ro moai moaruwai hohoanîmoyefî,’ asefî ana, sîhefîhoarî tîkarîhu hohumboanefî asu anîhondÿ hoafî sîhefî ñgusÿfoambe moai nîmaro. ⁹ God ai dîdîboado-rîhoeimb-ani asu ai refembo ehu ana, ran-deambui ranîmboane asu sîhîrî sîhefî hohoanîmo moaruwai ranahambo weindahî hoafîndefanî ai sîhefî hohoanîmo moaruwai ra gogorîndîhembui asu rananîmbo sîhîrî aboedîndemboyefî. ¹⁰ God ai hoafîyuhÿ yahuya, ‘Nîdou munÿuambo hohoanîmo moaruwaimb-anei,’ mehu, nga asu sîhîrî hoafîyefîhÿya, ‘Roana moai moaruwai hohoanîmoyefî rîhundî,’ asefî ana, sîhîrî rarîhu hoafîyefîhÿya, ‘God ai tîkare-hayamboani,’ sefÿhanefî. Nga ahandî hoafî ra moai sîhefî ñgusÿfoambe nîmaro.

2

Kraîs ai sîhefîmbo fehefemunîmboani

¹ Wandî nîmoakîdîbou, se moaruwai hohoanîmo-ndeimboyeyî sahehea-mboanahî sÿrÿ nda paparîhandî. Nga sîhîrî ñgorÿ ai moaruwai hohoanîmonduanî sîhefîmbo farîhefe-mbohÿnda God-dîbo sîhefî mbÿsumo Sîsas Kraîs ai dîdîboado-reandeimbîmbofî nÿngumboani. ² Nga aiyu sîhefî moaruwai hohoanîmo gogorîmarîhenda asu sîhîrî God-dîbo wudayefî. Nga moaruwai hohoanîmo ra sîhefî yangîrîyopoanî, nga munÿuambo nîdou-yafe-ane. ³ Sîhîrî Godîndî ahînÿmbî hohoanîmo sÿngundîhundÿhî rananîmbo randîhu dîboadîndîhu fîfîrîndî-humboyefî, ro ahambo fîfîrîhinî. ⁴ Nga nîdou mamî ai hoafîyuhÿya, ‘Ro Godîmbo fîfîrîhinî,’ ehu ana, asu Godîndî ahînÿmbî hohoanîmo moai sÿngureandî, nîdou ra tîkare-hayamboani, nga anîhondÿ hoafî ahandî ñgusÿfoambe moai nîmaro. ⁵ Nîdou mamî ahandî hoafî sÿnguarandî ranai ana Godîmbo ñgusÿfohÿrî-reimbî hamînd-ani. Rananîmbo randîhu dîboadondîhu fîfîrîndî-humboyefî, sîhîrî God-babîdîmboanefî. ⁶ Nîdou

mami ai hoafiyuhüya, ‘Roana God dibo-anehi,’ mbüsüani nindou ranai Sisas ramefiyounou refimboani.

Nindou ahandi wandafi mamimbo ngusüfo parareandüri ana, ai sirihü hu arandi

⁷ Wandafi mamí, ahinümbí hohoanimo síheimbo sürü paparihandi nda simboriyopoani, nga wamindaf-ane horombo hondü se himbori-yei mburihü masahümündi.

⁸ Nga ahinümbí hohoanimo ra asükaiya síheimbo simbori simborihe sürü paparihandi. Kraisi ai hohoanimo ra süngure marandi asu se amboa sünguríhi marihündi, ranimboane asu hohoanimo ra anihond-ane sefi fifirarihündi. Nga asu nimbi munghihimbo si anihondü sirihoi aninggo. ⁹ Nindou mamí ai hoafiyuhüya, ‘Ro sirihü animboahi,’ yahuhü ai ahandi wandafi ngorumbo yiboaruko-areandi ana, nindou ranai awi nimbokean-ani aninggu. ¹⁰ Nindou ahandi wandafi mamimbo ngusüfo parareandüri ana, nindou ranai sirih-ani aninggu, nga ngiri ngörü-moatükuní ahambo randerani pündu. ¹¹ Nga nindou ai ahandi wandafi ngorumbo yiboaruko-areandi ana, nindou ranai nimbokean-ani aninggu. Asu ahandi himboarambe nimbi nimarimbo-wambo ai nafi bibai-bibaindümbui.

¹² Nimookidibou, Sisasindi sünguyo God ai síhei moaruwai hohoanimo gogorimarihendi. Ranimboanahi hoafi nda síheimbo sürü paparihandi.

¹³ Boagiri, Nindou nda horombo hondü nungu humbo haponda aninggu ndana-hambo se fifirüwuri, ranimboanahi síhamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Akohoandi, se hamaríhoemonda Satan ai amomefiyu, ranamboanahi síhamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Nimori, se Ape God fifirihori, ranimboanahi síheimbo hoafi nda sürü paparihandi.

¹⁴ Boagiri, Nindou nda horombo hondü nungu humbo haponda aninggu ndana-hambo se fifirüwuri. Ranimboanahi síhamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Akohoandi, se nginind-anemo asu Godindi hoafi síhamundi ngusüfoambe amaro, nga raníyo se hamaríhoemonda Satan ai amomefiyu, ranimboanahi síhamumbo hoafi nda sürü paparihandi.

Ngiri sirihifinindi moatükunimbo hohoanimondefi

¹⁵ Se hifinindi moatükuní asu hifinindi hohoanimo ranahambo ngiri hohoanimondei. Nindou ai hifinindi moatükuní asu hohoanimo ranahambo hohoanimo-aye ana, ai moai Godimbo hohoanimoyei. ¹⁶ Hifinindi hohoanimo-ane nda: Moaruwai hohoanimo ngusüfoambe botife hohoanimo, hohoaní hohoanimo asu bori hohoanimo. Hohoanimo ra Godindi-mayopoani, nga hifinindi hohoanimo-ane. ¹⁷ Hifinindi hohoanimo asu hifinindi ngusüfoambe botife hohoanimo amboa ra munghundimboe, nga nindou ai Godindi hoafi sünguríhi arihündi ai gedühi koadürumbo-koadürumbo nimboeimboyei.

Kraisindi hürütümbi tüküfimboani

¹⁸ O, nimookidibou, hapoana ndeara bidifiranambo si akim-ane. Horombo se hoafirarihi himborimayei, Kraisiindi hürütümbi düdümbui masei, nga hapoana Kraisiindi hürütümbi afindi tüküyahimboanei. Ranimbo asu hapoana ndeara bidifiranambo si akim-ane ra fifirihündi. ¹⁹ Kraisiindi hürütümbi ai sirihündi-yomopoani, nga ranimboanemo hinngi-rumunimboemo. Nga ai sirihündimbemo-mbonana, sirihimami koadürumbo niboadefi. Nga sirihündi hinngi-rumunimboanemo ranamboanefi wudipoaporíhu fifirarihündi nindou munghu ranai sirihündi-yomopoani. ²⁰ Sisai síheimbo Yifafi Aboedi masagadüra ranimboane asu se munghu anihondü fifirarihindí. ²¹ Se anihondü ra fifirihindisi, nga se fifirifekoate-anei sahehambo-yahipoani sürü paparihandi, nga wani. Se yaríhi fifirarihindí tkai hohoanimo ngiri anihondü hohoanimo raní nimindihü tükündifeyo. Se ra fifirarihindí, ranimboanahi síheimbo sürü paparihandi. ²² Nindou ai hoafiyehi, ‘Sisai Kraisiyupoani,’ asei ana,

ranai tɪkai hoafũmb-anei. Nindou rananei God arɪmbɪnɪmbo daboadi hɪhɪrɪhipɪrɪ arɪhũndɪ asu Kraisɪndɪ hũrũtũmbayei. ²³ Nindou ra Nɪmorɪmbo daboadi hɪhɪrɪhorɪ arɪhũndɪ ranana God ai ahei afɪndɪyupoanɪ. Nga nindou ai Sisas Nɪmorɪ ranahambo anɪhondũmbo-arɪhorɪ rananɪmbo God ai-amboa ahei afɪnd-ani.

Godɪndɪ Yɪfiafɪ sɪhefɪmbo anɪhondũmbo fɪfɪrɪreamunɪ

²⁴ Hoafɪ ra horombo se hɪmborɪyeimb-ane se kɪkɪhɪsafɪ-ndɪhũmũndi. Se hoafɪ ra kɪkɪhɪsafɪ-ndɪhũmũndianɪ Sisas arɪmbɪnɪ ai sɪheimbo kɪkɪhɪsafɪ-ndɪnandũrɪ-mboyafanɪ. ²⁵ Ai anɪhondũmbo horombo-nambore hoafɪyuhũ yahuya, ‘Ro randɪheanda se yangɪrɪ gedũhɪ nɪboadeimboyei,’ mehu. ²⁶ Nindou ai se tɪkai hoafɪ ranahambo anɪhondũmbo-fembo mehomo ranahamumbo sɪheimbo sũrũ paparɪhandɪ. ²⁷ Nga se Kraisɪndɪ-mayo Yɪfiafɪ Aboedɪ sahũmũndi hehimbo sɪheimbo sowahɪ anɪngo, ranɪmboane asu moai dɪdai-amboanɪ sɪheimbo yamundearũ, nga wanɪ. Yɪfiafɪ Aboedɪ ai munɔuambo moatũkunɪ yamundearũ arandɪ asu ahandɪ yamundɪfe ra tɪkaipoanɪ, nga anɪhond-ane. Ranɪmboane se Krais ranahambo kɪkɪhɪsafɪ-ndɪhorɪmɪndei Yɪfiafɪ Aboedɪ ai yamundɪmarearũ nou. ²⁸ Yɪnɪ, nɪmoakɪdɪbou, se ai-babɪdɪ nɪboadeimboanei. Ranɪmboane ai weindahɪ tũkũfɪ sɪmboanɪ rananɪmbo sɪhɪrɪ yɪhɪmbokoate nɪboademboyefɪ, nga ahandɪ hɪmboahũ ngɪrɪ amoanɪngɪ-ndefɪ. ²⁹ God ai dɪboadorɪhoeimb-ani ra se fɪfɪrarɪhindɪ, ranɪmboane asu se rarɪhi fɪfɪrarɪhindɪ, nindou dɪboadore hohoanɪmoayu ranai Godɪndɪ nɪmor-ani.

3

Haponda sɪhɪrɪ Godɪndɪ nɪmor-aneɪfɪ

¹ E awi, Ape ai sɪhefɪmbo nɔusũfo pareandũrɪ-mboani. Ranane asu ai sɪhefɪmbo wandɪ nɪmor-anei, ehu. Nga anɪhond-ane, sɪhɪrɪ ahandɪ nɪmor-aneɪfɪ. Ranɪmboane asu hɪfɪnɪndɪ nindou ai sɪhɪrɪ Godɪndɪ nɪmor-ayefɪ ra moai fɪfɪrɪhimunɪ, Godɪmbo fɪfɪrɪfi-koate-wambo. ² O wandafɪ mamɪ, haponda sɪhɪrɪ Godɪndɪ nɪmor-aneɪfɪ. Nga sũngunambo-anɪmbo nũngundɪhu mamandefɪ ra moai fɪfɪrɪhundɪ. Nga ra dɪboadorɪhu fɪfɪrarɪhundɪ, Krais ai tũkũndɪfɪyuanɪ, sɪhɪrɪ ahambo dɪboadondɪhurɪ hoeindɪhurũh-anɪmbo asu sɪhɪrɪ Krais nahurai-ndemboyefɪ. ³ Munɔuambo ai ranɪmbo hohoanɪmoyeihɪ Sisasɪmbo hɪfandarɪhorɪ ranai ahei hohoanɪmo dɪboadorɪhi arɪhũndɪ Sisasɪndɪ hohoanɪmo aboedayo nou. ⁴ Nindou ai hohoanɪmo moaruwaiyu arandɪ ra Godɪndɪ ahɪnũmbɪ hohoanɪmombo moaruwaimbo-reandũhanɪ. Hohoanɪmo moaruwai ra ahɪnũmbɪ hohoanɪmombo moaruwaimbo-reandũhanɪ. ⁵ Se rarɪhi fɪfɪrarɪhindɪ Krais ai moaruwai hohoanɪmo ra gogorɪhefembo yahumboyu tũkũmefɪyu, nga ahambo sowahɪ moai hohoanɪmo moaruwai yangoro. ⁶ Nindou Sisas-dɪbo anũngu ranai moai hohoanɪmo moaruwai hohoanɪmoyu randɪ. Nga nindou moaruwai hohoanɪmoyu arandɪ, ranai ana Sisasɪmbo moai horirɪ asu moai fɪfɪrirɪ rarao randɪ. ⁷ O nɪmoakɪdɪbou, hɪbadũmbo, nga nindou mamɪ sɪheimbo tɪkai hoafɪndũmbui. Nindou dɪdɪboadore hohoanɪmoayu ranai dɪdɪboado-rɪhoeimb-ani Sisas dɪdɪboado-rɪhoeimbayou nou. ⁸ Nindou moaruwai hohoanɪmoyu arandɪ ranai Satanɪndɪ nɪmor-ani. Sapo horombo hondũ ranɪ-sũngure hayamboani humbo haponda Satan ai moaruwai hohoanɪmo ra sũngure arandɪ. Ranɪmboyu asu Godɪndɪ Nɪmorɪ ai Satanɪndɪ ratũpurɪ moaruwai ranahambo raguanambo-fembo weindahɪ tũkũmefɪyu. ⁹ Nindou ai Godɪndɪ nɪmor-ayu ranai moai moaruwai hohoanɪmoyu randɪ, nga ai God dɪbo-ani ranɪmboane ai ngɪrɪ moaruwai hohoanɪmo sũngundeandɪ, nga wanɪ. Ai Godɪndɪ nɪmor-ani. ¹⁰ Naha fɪfɪndɪ-humboane dũdi Godɪndɪ nɪmor-ayu, dũdi Satanɪndɪ nɪmor-ayu? Randɪhu fɪfɪndɪ-humboane. Nindou ai mamɪkarɪ hohoanɪmonduanɪ ai Godɪndɪ-yupoanɪ. Asu nindou ai ahandɪ wandafɪ mamɪmbo nɔusũfo pefekoate-ayu ana, ranai-amboa Godɪndɪ-yupoanɪ.

Wandafɛ mamɛmbo sɛmborɛ ɲɔsɔfo pefendɔrɛmbo hohoanɛmo

¹¹ Horombo hondɔ se hoafɛ rarɛhi hɛmborɛmayei, sɛhefɛhoarɛ sɛmborɛ ɲɔsɔfo pefirɛndefɛmboane. ¹² Sɛhirɛ Ken ramefiyu nahurai ɲɔrɛ nɛmboefɛ. Ai Satanɛndɛ nɛmor-ani, ɲɔa ahandɛ akɛdambo hɛfokoamarirɛ. Nɛmboe hɛfokoamarirɛ? Ahandɛ hohoanɛmo moaruwai-ane, ɲɔa ahandɛ akɛdandɛ hohoanɛmo aboed-ane ranɛmboyu asu ahambo hɛfokoamarirɛ. ¹³ Wandafɛ mamɛ, hɛfɛnɛndɛ nindou ai sɛheimbo yɛboarukondɛhindɔranɛ se ɲɔrɛ ranahambo hepɛnɛndahindɛ. ¹⁴ Sɛhirɛ sɛhefɛhoarɛ sɛmborɛ ɲɔsɔfo pefirɛyefɛ arɛhundɛ ranɛmboane asu sɛhirɛ rarɛhu fifɛrarɛhundɛ sɛhirɛ yɛfɛmbo hohoanɛmo ra hɛnɛɲɔ-marɛhundɛ, ɲɔa yangɛrɛ nɛɲɔgombo hohoanɛmo sɔnguarɛhundɛ. Nindou ai ahandɛ wandafɛ mamɛmbo ɲɔsɔfo pefekoate-ayu-anɛmbo ranai awi yɛfɛmbo hohoanɛmo sɔngureandɔhani. ¹⁵ Nindou ai ahandɛ wandafɛ mamɛmbo yɛboarukore arandɛ ranai hɛfokoare-randeimbɛ nahurai-ani. ɲɔa se fifɛrarɛhindɛ hɛfokoare-randeimbɛ ai ɲɔrɛ yangɛrɛ gedɔhɛ nɔngɔ. ¹⁶ Sisas ai sɛhefɛmbo farɛhefemunɛmbo yɛfɛmayu, ɲɔa asu ranɛnambo ɲɔsɔfo pefe hohoanɛmo fifɛrɛmarɛhundɛ. Sɛhirɛ amboa ranɛ-sɔngundahumboane wandafɛ mamɛmbo fehefe-ndɔrɛmbohɔndambo yɛfɛmboane. ¹⁷ Nindou mamɛ ai napombɔyu, ɲɔa wandafɛ mamɛ hondiranɛ ai wanɛnduanɛ ana, asu ai wandafɛ mamɛmbo ɲɔsɔfo pefekoate-ayu ana, Godɛndɛ-mayo ɲɔsɔfo pefe hohoanɛmo ra ahandɛ ɲɔsɔfoambe moai nɛmaro, ɲɔa wani. ¹⁸ Wandɛ nɛmoakɛdɛbou, sɛhirɛ ɲɔrɛ wandafɛ mamɛmbo hoafɛ yangɛrɛ ɲɔsɔfo pandɛhundɔrɛ, ɲɔa sɛhirɛ aheimbo anɛhondɔmbo hondɔ fandɛhehu-ndɔrɛmboane.

Sɛhirɛ Godɛndɛ hɛmboahɔ ɲɔrɛ yɛhombondefɛ

¹⁹ Sɛhirɛ ɲɔgorɔ nindoumbo ɲɔsɔfo pandɛhundani rananɛmbo anɛhondɔ hohoanɛmo sɔngurɛ-hundɔhanefɛ ra fifɛrarɛhundɛ, ɲɔa ranɛmboane asu Godɛndɛ hɛmboahɔ sɛhefɛ ɲɔsɔfoambe afundɛhu hohu nɛboademboyefɛ. ²⁰ Asu sɛhefɛ ɲɔsɔfoambe yɛboaruko-ndɛhimunanɛ, ambe! Sɛhirɛ rarɛhu fifɛrarɛhundɛ God ai adɔkar-ani, ɲɔa sɛhefɛ ɲɔsɔfoambe adɔkarɛyopoanɛ. ɲɔa asu God ai mɔngɔ fifɛrareandɛ ra. ²¹ O Wandafɛ mamɛ, sɛhefɛ ɲɔsɔfoambe sɛhefɛmbo yɛboarukofekoateyeianɛ, sɛhirɛ Godɛndɛ hɛmboahɔ moai yɛhɛmboyefɛ. ²² Sɛhirɛ ahandɛ ahɛnɔmbɛ hohoanɛmo asu ai hohoanɛmoayu ranahambo sɔngundɛ-hundani anɛmbo asu rananɛ moatɔkunɛ sɛhirɛ Godɛmbo dɔdundahundoanɛ ai sɛhefɛmbo ndaya-munɔmbui. ²³ Ahandɛ ahɛnɔmbɛ hohoanɛmo nda: ahandɛ Nɛmorɛ Sisas Krai ranahambo anɛhondɔmbo-ndɛhindɔhɛ asu sɛhehoarɛ sɛmborɛ ɲɔsɔfo pefindɔrɛndei Sisas sɛhefɛmbo hoafɛmayu sɔngɔ. ²⁴ Nindou mamɛ ai Godɛndɛ ahɛnɔmbɛ hohoanɛmo sɔngureandɛ ana, ai God-dɛbo nɛmandɛmbui asu God ai-dɛbo nɛmandɛmbui. God ai ahandɛ Yifafɛ masemunɛ ranɛmboane asu sɛhirɛ rarɛhu fifɛrarɛhundɛ God ai sɛhefɛmbo sowahɛ amaru.

4

Godɛndɛ Yifafɛ Aboed-ane asu bɛdɛfɛrɛ yifafɛ moaruwai-anei

¹ O wandafɛ mamɛ, Godɛndɛ hoafɛ tɛkai hoafɛyomo-rundeimbɛ afɛndɛ hɛfɛnɛ ahoahoangomo. ɲɔa nindou sɛheimbo hoafɛndomondɔhɛ, ‘Ro Godɛndɛ Yifafɛmb-anahɛ,’ mbɛsɛmondanɛ, se mɔngɔambo ra anɛhondɔmbo-ndɛhimboyei. ɲɔa se yifafɛ mɔngɔ ranahambo randɛhi hondɛhindɔhɛ Godɛndɛ-mayoyo asu hɛfɛnɛndɛyo ra randɛhi fifɛrɛndɛhindɛ. ² Se Godɛndɛ Yifafɛ Aboedɛ randɛhi fifɛndɛhimboyei ra: Nindou ai hoafɛyuhɔ, ‘Sisas Krai ai nindoumbomefiyu,’ mbɔsuanɛ ana, nindou ranai Godɛndɛ Yifafɛ Aboedɔmb-ani. ³ ɲɔa nindou ai hoafɛyuhɔ Sisas ai moai nindoumbofiyo mbɔsuanɛ ana, nindou ranai Godɛndɛ Yifafɛ Aboedɔmbɛ-yupoanɛ, ɲɔa moaruwai nendeimb-ani. Nindou ra Sisasɛndɛ hɔrɔtɔmb-ani se hɛmborɛyeianɛ ai dɔdɔmbui masei, ɲɔa sɔnɔmboani. ⁴ O nɛmoakɛdɛbou, se Godɛnd-anei, ɲɔa Godɛndɛ Yifafɛ Aboedɛ

sìhei fiambe amaro ranai hìfìnìndì nendì moaruwai ranaheimbo ñgasünda-reandürì, ñga se ranaheimbo harìhehimboaneì. ⁵ Nindou ranai hìfìnìnd-aneì, ñga ranìmboane ahei hoafì ra hìfìnìnd-ayo. Ñga hìfìnìndì nindou munngu ai ahei hoafì ra hìmborìyei arìhündì. ⁶ Ñga sìhìrì Godìnd-aneìfì asu nindou ai Godìmbo fìfìrarìhorì ranai sìhefì hoafì hìmborìyei arìhündì. Ñga nindou ai Godìndì-yeipoanì ranai ñgìrì sìhefì hoafì hìmborìndeì. Rananìmbo sìhìrì anìhondü Yìfiáfì ranane, tìkai yìfiáfì ranane ra fìfìndì-humboane.

God ai ñgusüfo pefe hohoanìmo nìmìndìh-ani

⁷ O wandafì mamì, God ai ñgusüfo pefe hohoanìmo nìmìndìh-ani asu sìhìrì wandafì mamìmbo ñgusüfo pandìhu-ndürìmboane. Nindou ai ñgusüfo pare arandì rananìmbo ai Godìndì nìmor-ani asu ai Godìmbo fìfìrarìrì. ⁸ God ai ñgusüfo pare-randeimb-ani asu nindou ai wandafì mamì ñgusüfo pefekoate-ayeì ranai moai Godìmbo fìfìrìhorì. ⁹ God ai Nìmorì mamümb-ani, ñga asu ranìyu sìhìrì yanggìrì gedühì nìngombohündambo Nìmorì ra koamarìheirì. Ranìmboyu asu God ai sìhefìmbo ahandì ñgusüfo pefe ra weindahì nafuimaramunì. ¹⁰ Ñga ñgusüfo pefe ra rahurai-ane. Moai sìhìrì Godìmbo ñgusüfo parìhurì, ñga God ai sìhefìmbo ñgusüfo pareamunühì sìhefì moaruwai hohoanìmo ra gogorì-hefembobohündambo ahandì Nìmorì hìfìna koamarìheira kusü yìfìmayu. ¹¹ O wandafì mamì, God ai sìhefìmbo afìndì ñgusüfo parareamunì ranìmboane asu sìhìrì amboa sìmborì ñgusüfo pefirì-ndefìmboane. ¹² Nindou mamì ai-amboanì moai Godìmbo horìrì. Ñga sìhìrì sìmborì ñgusüfo pefirayefì ana, rananìmbo God ai sìhìrì-babìdì anüngu asu ahandì ñgusüfo pefe hohoanìmo sìhefìmbo adükarì hamìndì tüküfemboane. ¹³ God ai ahandì Yìfiáfì Aboedì sìhefìmbo masemunì ranahambo fìfìrarìhundì ana, God ai sìhìrì-babìdì anüngu asu sìhìrì ai-babìdì anìboadefì. ¹⁴ Ape God ai hìfìnìndì nindou farìhefe-mbohündambo ahandì Nìmorì koamarìheira makusu. Ra ro hoeirìhu hoahumboanefì bokarìhehu arìhundì. ¹⁵ Nindou ai weindahì hoafìyuhü, ‘Sìsas ai Godìndì Nìmor-ani,’ ehu ana, God ai nindou ra-dìbo nüngumboani asu nindou ranai God-dìbo nüngumboani. ¹⁶ Asu God ai sìhefìmbo ñgusüfo parareamunì ra fìfìrìhu mburìhu anìhondümb-arìhundì. God ai ñgusüfo pefe nìmìndìh-ani. Nindou ai ñgusüfo pefe hohoanìmo sünguareandì ana, ai God-dìbo anüngu asu God ai-dìbo anüngu. ¹⁷ Godìndì ñgusüfo pefe hohoanìmo ra sìhefìmbo adükarì hamìndì tükefembo nahurai-ane: Sìhìrì dìboadondìhu ñgusüfo pandìhundani anìmbo sìhìrì Sìsas hìfìnì manüngu nahurai nìmboemboyefì. Ranìmboane asu God ai munnguambo nindou yìbobonde-andürani rasìmboanì ñgìrì yìhìmbondefì. ¹⁸ Ngorümbo ñgusüfo parìhi-rìhündeimbi ai ñgìrì yìhìmbondeì. Ñgusüfo pefe hohoanìmo ra adükarì hamìndì tükündìfeyoanì yìhìmbo ra raguanìmb-ndìfemboe. Yìhìmbo hohoanìmo nìmìndìh-ane ra: God ai nindou-yafe hohoanìmo moaruwai ranahambo ranì tìñrìfo dagadürìmbui. Nindou ai yìhìmboyeì arìhündì ranaheimbo Godìndì ñgusüfo pefe hohoanìmo moai adükarì hamìndì tüküfeyo. ¹⁹ God ai-boateì sìhefìmbo ñgusüfo pamareamunì ranìmboanefì asu sìhìrì ahambo ñgusüfo pararìhurì. ²⁰ Nindou mamì ai hoafìyuhüya, ‘Ro Godìmbo ñgusüfo pararìhinì,’ yahuhü asu ahandì wandafì mamìmbo yìboaruko-areandì ana, nindou ranai tìkai hoafìmb-ani. Nindou ranai nindou hoeireandürühì ranaheimbo ñgusüfo pefekoate-ayu ana, asu God hoeifekoate-ayu ranahambo ñgìrì ñgusüfo pandirì. Ñga nindou ahandì wandafì mamìmbo hoeireandürühì ranaheimbo ñgusüfo pefekoate-ayu, asu nüngunde God hoeifekoate ranahambo ñgusüfo pamandira? ²¹ Hohoanìmo nda sìhìrì Kraisìndì-mayo masahumìndefì ra, nindou ai Godìmbo ñgusüfo pararìrì ranai ahandì wandafì mamìmbo-amboa ñgusüfo pambìrea-ndüramboane.

5

Anihondümborihindeimbi ai hifinindi hohoanimo pühiyei afoasihindi

¹ Nindou munḡu Sisas ai Kraisi-ani sei anihondümborihindi ranai Godindi nimor-anei. Nga nindou munḡu Afindambo hohoanimoayei ra asu Nimorimbo amboa hohoanimo-yehanei. ² Sihiri Godimbo hohoanimoyefühi asu ahandi ahinümbi hohoanimo sünguarihundi ana, ndarihu sihiri fifirarihundi: Sihiri Godindi nimor-anefti. ³ Godindi ahinümbi hohoanimo sünguarihundi ana, ahambo ḡusüfo parihuri arihundi, nga ahandi ahinümbi hohoanimo süngufembo tḡümbiyopoani. ⁴ Munḡu Godindi nimor-ayei ranai hifinindi hohoanimo ra pühiyei foasihindühanei. Godimbo anihondümborihurimboanefti ranimboane hifinindi hohoanimo moaruwai ra pühiyefi foasihumboanefti. ⁵ Nga didiyei hifinindi hohoanimo ra pühiyei afoasihindi? Nindou ai Sisasimbo Godindi Nimor-ani seihü anihondümborihori ranai hifinindi hohoanimo ra pühiyei foasihindühanei.

Sisas ai ahandi Nimor-ani ra God ai nafuimaramuni

⁶ Sisas Kraisi ai kusü hoenambo hundürüyu asu nimiti keimbi karhe-ndeimbifihahi ahandi hori peyowohü asu ai yifimayu. Nga ai kusü hoenambo hundürümbo yangiriyupoani, nga ahandi hori peyowohü asu ai yifimayu. Godindi Yifiafi anihondümborani hoafi ra anihond-ane yaho nafuiarandi. ⁷ Nga ḡgimi ai anihondümborandü hoafimayei. ⁸ Godindi Yifiafi Aboedi, hoe, hori, ḡgimi ranai hoafi hoafimayei, nga ahei hoafi ra mamane. ⁹ Nindou ai anihondümborandü hoafimayemo ana, ahamundi hoafi anihondümborandühumboyefi. Nga Godindi anihondü hoafi ra nindou-yafe hoafi ḡgasüde-andühane. Nga God ai hoafi ra ahandi Nimorimbo-hündambo anihondümborandü hoafimayu. ¹⁰ Nindou ai Godindi Nimorimbo anihondümborandü rananimbo ai ḡusüfoambe yare fifirareandi Sisasi Godindi Nimor-ani. Nga nindou ai Godindi hoafi anihondümborandükoate-ayu ana, Godindi anihondü hoafi ahandi Nimorimbo hoafimayu ra moai anihondümborandü. Ranana ai Godimboya, 'Ai tikai hoafiyu-randeimbani,' yahu arandi. ¹¹ Godindi anihondü hoafi nda: God ai sihefimbo ramareamuna sihiri gedühi yangiri niboademboyefi. Nga yangiri nḡngombo ra Godindi Nimori ai nimitindih-ani. ¹² Nindou Godindi Nimoridibo anḡḡu ai gedühi yangiri nḡngumbui. Nga nindou ai Godindi Nimoridibo nḡngokoate-ayu animbo, ai gedühi yangiri nḡngokoate-ndümbui.

Sihiri yangiri gedühi niboademboyefi ra fifindihumboane

¹³ Se Godindi Nimorimbo anihondümborihorihündeimb-anei, siheimbo hoafi nda sürü paparhandi. Se gedühi yangiri niboademboyei ra fifirimbirihinda sahehea sürü paparhandi. ¹⁴ Ranani moatükuni God yifirayu ranimbo ahambo düdündihuranisihefi hoafi himborindimbui. Nga ra fifirarihundi rananimbo asu ahambo hoafimbo moai yihimborihuririhundi. ¹⁵ Nga ahambo düdündihuranisihefi hoafi himborindimbui ra fifirarihundi. Rananimbo ranani moatükuni refembo ahambo düdündihuranisihefimbo randeambui ra fifirarihundi. ¹⁶ Bidifiri hohoanimo moaruwai nindou mamiti ai randeandani rananimbo ai awandihombui. Nga bidifiri hohoanimo moaruwai nindou rawareandi ana, ḡgiri awandihoyu. Kristen ḡgorü ai hohoanimo moaruwai rawareandi ana, asu ḡgorü Kristen ahambo hoeindirani-wani ai ahambohündambo Godimbo didibafindümbui. Rananimbo asu God ai ahambo fandihiranisi yangiri nḡngumbui. Nga awarhoeimbi hohoanimo moaruwai saporombo hoafimayahirannahambo Godimbo didibafifembo moai hoafiyahi. ¹⁷ Munḡumbo hohoanimo didiboadofe-koateayo ra ai hohoanimo moaruwai-ane, nga bidifiri hohoanimo moaruwai nindou ai rawareandi rananimbo ḡgiri ai awandihoyu. ¹⁸ Sihiri ndarihu fifirarihundi: Godindi nimori ai moai hohoanimo moaruwai süngurithi rihündi, nga wani. Nga Godindi Nimori Sisasi

aheimbo hifandandürí arandí, nga Satan ai ngírí aheimbo kündífi hündamündündürí.
¹⁹ Nga síhírí ndaríhu fífíraríhundi: Síhírí Godíndí nímor-aneftí, nga Satan ai hífníndí
nindou munḡu hífandírandürí arandí. ²⁰ Asu síhírí ndaríhu fífíraríhundi: Godíndí
Nímorí kusü aníhondü God ranahambo fífírífimbohünda síhefímbo yamunde
híníngíre-amunímboani. Nga síhírí God arímbiní Sísas Kraís-babídímbo anímboeftí.
Ai God hond-ani asu koadürümbo-koadürümbo yangírí níngombo nímindíh-ani. ²¹ O
nímoakídíbou, se tíkai godímbo hohoanímó-mboyopoani. Karíhasíhandürí.

2 Son

Pas yimbu Son ai sürü papimarandi

¹ Meao, sihambo God ai ahandihoari kamafoareanini ranimbo anihandi ro aborüdi siheimbo kameihi hifandi-rihandeimbi nindou-anahi pas nda sürü paparihandi. Siheimbo anihondumbo ngusüfo parariheandüri ra ro yangiri-yahipoani, nga mungu anihondü hoafi fifirihindeimbi ranai amboa siheimbo ngusüfo pararihindüri.

² Sihariri anihondü hoafi ra anihondumbo-arihundi, nga koadürumbo-koadürumbo anihondumbo-ndihumboyefi ranimboanahi siheimbo ngusüfo parariheandüri.

³ God arimbini Sisas Kraisi shefimbo ngusüfo parineamunühi, rananimbo sihariri ngusüfoambe afundihu kündihu hoahu ni mandefühi anihondü hoafi anihondümbondihu asu ngorumbo ngusüfo pandihu-ndürimboyefi.

⁴ Sihafi nimori bidifiri anihondü hohoanimo süngurühi arihundi shefi Ape God shefimbo hoafimayu nou, ranimbo himboriya heheamboanahi hihifi-hihifayah.

⁵ O Meao, ro se nda randowandi saheheamboanahi hoafiyahühi, 'Sihifi-hoari simbori ngusüfo pefiri-ndefimboane,' asahi. Hohoanimo ra sihambo sürü parari-handi nda simbori moatükuniyopoani, nga horombo hondü masahumindex-ane.

⁶ Sihariri yahurai wandafi mamimbo ngusüfo pandihu-ndürimboane ranane Godindi hoafi süngufeayo. Horombo hondü se Godindi hohoanimo ra masahümüdi, 'Se ngorumbo ngusüfo pandihindüri.'

Sihariri Kraisiindi hoafi ra ngiri hinigindihundi

⁷ Tikai hoafümbi afindi hifi ndanihü hahabodei wakarihindi. Nga ai ngiri weindahi hoafindeihi, 'Sisas Kraisi ai nindoumbo-mefiyu,' mbi sei. Nindou ranai tikarühi hehimboane, nga asu Kraisiindi hürütümb-ane.

⁸ Se hibadihumbo. Rani-moatükuni se Godindi warambeahindi semindimbo sei hehimbo ranimbohünda ratüpurimayei ra se hibadihumbo, nga hinigindihimboyei. Nga tihirifondefühi Godindi-mayo takini aboedi ra yihoefti ratüpurimbohünda ndahumi-ndefimboane.

⁹ Nga nindou mamai ai Kraisiindi hoafi ragu pire haya ngorü hohoanimo süngure arandi ranai ana God ai ngiri ai-dibo ni mandu. Nindou ai Sisasiindi hoafi süngure arand-animbo God arimbini Sisas-dibo nindou ranahambo sowahi nimboamboayafani.

¹⁰ Nga nindou mamai siheimbo sowahi tükündifihumbo yamundife hoafi ra hoafikoate-nduanani, se nindou ranahambo ngiri hihifi-ndihorühi worinindihori, nga wani.

¹¹ Nindou ai ahambo hihifarüri ana, nindou ranai ahambo ahandi moaruwai hohoanimo ranahambo fariheirühani.

Bidifirana hoafi

¹² Ro siheimbo hoafi afindi hoafimbo saheheamboyah, nga pepafihü sürü pefembo moeisahi. Nga ro siheimbo sowanambo sini wataporimbo saheheamboyah sihariri hihifi-hihifimbohünda.

¹³ Sihafi akidi God ai ahandihoari kamafoareandi ahandi nimori ai sihambo hihifarühünini. Karihasi.

3 Son Pas ngimi Son ai sürü papimarandi

¹ Ro anihondümborihindeimbi hifandiri-handeimb-anahi, wandi wandafi Gaius, sishambo pas nda sürü paparihandi. Sishambo anihondümbor ngusüfo parariheanini.

² O wandafi, sishambohündambo Godimbo didibafayahi. Sifahafi ngusüfo didiboadorihoeimb-ani, nga sifahafi ranani moatükuni ra yahurai didiboado-ndihoayowa se aboedi mbimarifa sahehea ranahambo Godimbo hoafiyahühi didibafayahi.

³ Wandafi mamı, horombo bidifiri ai wambo sowahi tüküyafu hoafiyomondühi yahomoya, 'Hapoana Gaius ai anihondü hohoanimo süngure arandi horombo rasüngumareandi nou,' mehomo-ndamboyahı ranahambo afındi hihifi-hihifimayahı.

⁴ Wandi nimori ai anihondü hohoanimo süngurihi arihündi rani hoafi ra himborayahı ana, ro afındi safi hihifi-hihifiya arıhandi.

Gaius ai aboedi didiboadorihoei ratüpurıyu arandi

⁵ O wandafi, se wandafi mamımbor didiboadoro farıhawandüri arandi. Nga asu se wandafi mamı ndıfoambo amboa farıhawapurı arandi. ⁶ Nindou rotumbo tüküyahirihündeimbi-yafe himboahü hoafiyomondühi yahomoya, 'Gaius ai yıhoefımbor ngusüfo pareamunühi mafarıhemuni,' mehomo. Se ahamumbo nafı ngınambo warı ngınırowapurı arandi God ai refı arandi nou. Se rawarowandi ana, aboed-ane. ⁷ Ai Sisasımborhünda hoanıgomo arundi, nga nindou ai anihondümborfe-koateyeimbi aheımayo nını-moatükuni moai sowandümo. ⁸ Nindou yahurai sıhırı fehefepurımborane asu rananımbor sıhırı ai-babıdı Godındi anihondü hoafi fandıhehuri-mboyefı.

Diotrefes ai hohoanımo moaruwai süngumareandi

⁹ Horombo ro Kraısındi nendi ranaheimbor pas sürü parıhe koamarıheheandi. Nga Diotrefes ai aheı bogorımbondahe nımborambo yahuhaya yıhoefı hoafi moai himborıyu. ¹⁰ Ranımborane asu ro didi tükündaheandühi ahandi ratüpurı ranahambo hoafında-handomborayahı. Ai yıhoefımborhündambo moaruwai hoafi wataporıyu wakıre arandi. Rani ratüpurı yangrıyoporanı, nga ai sapo wandafi mamımbor himbokaboako-marapurı. Nga nindou ai nindou ranahambo worınıfımbor hohoanımondeianı, Diotrefes ai aheimbor yowanı yahu arandi, nga ngırı ro-babıdı rotundımo yahupurı arandi.

Demitrius ai hohoanımo aboedi süngure arandi

¹¹ O wandafi, se ngırı hohoanımo moaruwai süngundowandi. Nga hohoanımo aboedi süngundowandi. Nindou ai aboedi hohoanımo süngundeandanı ana, ai Godındi nımor-ani. Nga nindou ai hohoanımo moaruwai süngundeandanı ana, ai Godımbor hoefıkoate-ani. ¹² Munıgu ai Demitriusımbor aboed-ani aseı. Nga ra anihond-ane munıgu ai fıfırıhındi. Ro-amboa ahambor anihondümbor hoafiyahühi aboed-ani asahi, nga wandi hoafi anihond-ane ra se fıfırowandi.

Bidifırana hoafi

¹³ Sishambo ro afındi hoafi hoafımbor samboanahi, nga pepafıhi sürü pefembor moeisahi. ¹⁴ Awi hıbadandıri, nga se-dıbor wataporımborhünda sishambo sowana sınımbor samboanahi. ¹⁵ Se ngusüfoambe afundo kündo hawa nımbafı. Wandafi mamı ai sishambo hıhıfarıhünını. Yıhoefı wandafi mamımbor mamanındandürühi hıhıfındandürı.

Sud Pas Sud ai sürü papimarandi

¹ Karıhasıhandürı, ro Sud Sisas Kraısındı ratüpurıya-rıhandeımbı, Semsındı akıd-anahı. Ape God ai sıheimbo mborai yahundürühi ngusüfo pamareandür-aneı asu Sisas Kraıs ai hıfandımarandürı se ngınındı anımböei sıheimbo pas nda sürü paparıhandı. ² Nga Ape God ai sıheimbo hıpoambofe hohoanımo, ngusüfo afurıfe kife hohoanımo asu ngusüfo pefe hohoanımo afındı mbısagadür-amboane.

Tıkai hoafi yamundu-rundeımbı nındou

³ Wandafı mamı, horombo God ai sapo sıhefımbö muıguambo aboedambo-mareamunı ranahambo sıheimbo pasambe hoafındahandürı saheheamboyahıdı. Nga awı hapondanı ana sıheimbo pas nda sürü papırıhandühi sıhırı anıhondümböfe hohoanımo masahumındefı ra tıkaruhou yamundu-rundeımbı ai tüküme funda wambo ngusüfoambe botımareandıra se ranahambo gifembohünda ngınındı hamındıhandürı samboanahı. God ai mamımbö yangırıyu ahandı nendı ranaheimbo anıhondümböfe hohoanımo masagadürı. ⁴ Nga nındou Godımbö hohoanımo-koateyomo-rundeımbı ai sıhefı mbusümo dıbo hasıyafu tüküyafu sıfomomboanemo. Rananemo asu ai Godındı-mayo moanı hıpoambofe hohoanımo ra hıhıru ngorü süıguru hoafıyomo arundı ahamundı moaruwai hamındı hohoanımo ra gabudıfembohünda. Rananemo ai sıhefı Bogorı Adükarı Sisas Kraıs ranahambo yıboarukoruwurühü daboadı hıhırımarıwurü. Horombo hondü Baıbor yahoya, 'Nındou ranai süıgunambo asübusı ndowandümböemo,' meho.

⁵ Awi se ndanı hoafı ndanahambo ndorıhi fıfırıhi-mboaneıdı, nga awı ro sıheimbo namühi hoafındahandürı samboanahı. Adükarı ai Israerımbö aboedambo-mareandürı Isıp hıfambeahındı, nga ai süıgunambo nındou ahandı hohoanımo anıhondümböfe-koate-mayeıa asu ai aheimbo moaruwaimbo-mareandürı. ⁶ Horombo sünambeahındı nendı ai God ratüpurı ahamumbo masagapurı ra moei yahomo hou hıfandıkoate hınıngımarundı. Nga ai moanı ngoafı hınıngımarundamboyu, asu God ai ahamumbo sen ngınındınambo hüputüpu-rapurümündı mbura nımbı nımarowambe ragu papı-hoafıyupurımbö-hünda hınıngımareapurı. Asu God ai ahamumbo tıırıfo saımbohünda ai Godındı yıbobofembo sı ranahambo hıfandundühi amarımo. ⁷ Yahurai-ane horombo nındou Sodom asu Gomorahündı asu ngoafı akımı ranı fıkımı adaburo ranıhündambo nındou amboanı sünambeahındı nendı ramefundı nou yarıhi hohoanımomayeı-ane. Ranıyu asu God ai aheimbo hai koadürümbö horı-randeımbı ranambe hınıngımareandürı asübusı afındı masahümündı. Nga aheimbo yandıhu hondıhundürı mbundıhumbo anımbö asu sıhırı amboanı yahurai refepoanı, nga ranahambo ndondıhu türüboadı-humboane.

⁸ Mamı ranı-süıgumboane nındou ranai-amboanı nıne-moatükunı yafogoadınambo nahurai tüküfeyoanı ranahambo süıgurıhindühi moaruwai hamındı nındou tükümehındı. Rananeı ai Godındı ngınındı ranahambo daboadı hıhırıhindühi hımböamupuımbö-randeımbı sünambeahındı nendı ranahamumbo tırıfoefe hoafıyahüpürı arıhündı. ⁹ Horombo sünambeahındı nendı-yomondı bogorı, ahandı ndürı Maıker, ai moai ramarıhindı nou rareandı. Nga ai Satan-dıbo Mosesındı fı ra dıdı manderümündı safanı hena sımborı hoafıyafandühü ai moai Satanımbö tırıfoarırı papı-hoafırürı. Nga ai yare hoafıyuhü yahuya, 'Adükarı ai-anımbö sıhambo moaruwai watıkoafı-mbiyunın-amboane!' mehundo. ¹⁰ Nga nındou ranana nımındı ra fıfırıfekoate wamboaneı ranahambo ai tırıfoarıhi hoafıyeı arıhündı. Asu ai nınıhondı nahurai hohoanımo fıfırıfe-koate-aneı nını-moatükunıyo hohoanımoambe

tükefeyo ra süngurîhi arîhündî. Ranane asu ahei ranî hohoanîmo ranai aheimbo moaruwaimbo-reandürî arandî. ¹¹ Hîpoanîmboebou-aneî, nga aiana asübusî afîndî ndahümündimboyei! Aiana sapo horombo Ken hohoanîmomayu hohoanîmo-ane süngurîhi arîhündî. Aiana horombo Baram tikare-haya ramefiyu nou ai kaki semîndîmbo-hündambo yangîrî ratüpurîyei arîhündî. Kora ramefiyu nou ai Godîmbo süngufekoate-mayeî-amboani asu ai aheimbo moaruwaimbo-reandürîmboani.* ¹² Se mamî fandîhi nîmarimbo nindou ngorûmbo aboedî hohoanîmo-yondorambo sesesîyeihî nîmarian-anemo asu nindou ranai se-babîdî nîmarîmondühî ahamundîhoarî sowasümondühî nindou bîdîfîrambo saikoate-memo. Ahamundî hohoanîmo ra sîheî fandîhi arîhündî ra moaruwaimboru arundî asu ai dîdîbudümbî moatükunî nahurai-anemo. Rananemo asu ahamundî fimbo yangîr-anemo aiana hohoanîmoyomo hoanğomo arundî. Aiana sapo mburüngai werînambo kîkamîndî pireandanî hoe-koate moanî goagu aho yahurai hamîndî nend-anemo. Aiana sapo nîmî hîsî sîmboanî hîsî-koate anînggo nahurai-anemo. Asu ngambo nîmî sapo nindou ai ahasîharî kibodîrîhinda emündü pefoi haya yaparî anînggo nahurai-anemo. ¹³ Ahamundî amoanîngümbî ratüpurî ra sapo hohoambu afîndî howohü wutîpuiarî semîndî ho momoehoanî koararîhendî yahurai-anemo. Horombo God ai sapo mupui hoahoanğorandeimbîmbo nîmbî nîmarowambe ranîhü koadürümbo nîmandîfî ndandî yahuhaya hînîngîmareandî yahurai-anemo.

Nindou ranai tîngîrîfo moaruwai ndowandümböemo

¹⁴ Enok ai Adam nûngu-ambeahîndî 7 amoaombofi tüküfi manüngu. Ai nindou ranahamumbo horombo hondü hoafîyuhü yahuya, “Hoeirîhi! Adükari ai ahandî sünambeahîndî nendî afîndî tausen enğoro ranî-babîdîmbo kudümbui muñguambo yîbobofe-mbohündambo. ¹⁵ God ai nindou muñguambo ‘se hütîyei,’ mbüsü haya ahambo fîfîrîfekoate-ayeî ranaheimbo tîngîrîfo dagadürîmbui. Sapo ai Godîmbo hohoanîmokoate moaruwai hamîndî moatükunî ratüpurî süngurîhündühî asu ai Godîmbo moaruwai hamîndî hoafî hoafîyeî marîhündî ranîmboane ranaheimbo tîngîrîfo dagadürîmbui,” mehu. ¹⁶ Nindou ranai ana nîninîmbo ra ai yîboaruko hoafîyomo wakîrundühî nindou ngoründî-wamî papîfe hoafî afîndeimb-anemo. Aiana ahamundî moaruwai hohoanîmo meñgoro ranî-yangîr-ane sünguru homo arundî. Aiana ahamundî fimbo borîyomo arundî asu nindou bîdîfîramboya, ai yîhoefî hohoanîmo ranî-süngumbîrî-hinda yahomomboanemo aheimbo hoafî nafîrundürî arundî.

Se hîbadîhümbö sîheî anîhondümböfe hohoanîmo ra kîkîhîndühümündî

¹⁷ Se wandî ngusüfohünd-aneî, se sapo nîne hoafî sîheimbo sîhefî Adükari Sisas Kraisîndî hoafî sowandümo homo-rundeimbî ai horombo hoafîmemondürî ranahambo hohoanîmondei. ¹⁸ Ai sîheimbo yaru hoafîyomondühüya, “Bîdîfîranambo si tüküfeyo-ambe ana, tîrîfoaru hoafîyomo-rundeimbî tükündafumboemo asu ai ahamundî Godîmbo fîfîrîfe-koate hohoanî süngundu ndumboemo,” mehomondürî. ¹⁹ Nindou ranai hîfînîndî hohoanîmo sünguru asu yîkürübüru-rundeimb-anemo. Yîfiáfî Aboedî ranai moai ahamundî ngusüfoambe nîmaropurî, nga wanî. ²⁰ Nga wandafî mamî, sîheî anîhondümböfe hohoanîmo ra Godîndî yangîr-ane asu se ngînîndî anîhondümbö-fembohünda sîmborî farîhefirîndei. Sapo Yîfiáfî Aboedîndî-mayo ngînîndî ranînambo-anîmbo Godîmbo dîdîbafîndei ndühündî. ²¹ Godîndî ngusüfo pefe hohoanîmo ranambe nîmboei ngeî. Se sîhefî Adükari Sisas Krais ranai ahandî hîpoambo hohoanîmo ranambo yangîrî koadürümbo-koadürümbo nîngombo

* **1:11:** Ken ai ahandî akîdambo ngînîndîyuhü hîfîkoamarîrî (Stat 4). Baram ai kaki semîndîmbohünda Israerîmbo moaruwaimbofe hoafî hoafîmayu, nga God ai moai ahandî hoafî hîmborîyu. (Namba 22-24, İo 23:4-5). Kora ai Mosesîmbo daboadı hîhîrîmarîrî ranîmboane asu God ai ahambo hîfîkoamarîrî. (Namba 16).

ra ndemunimbui mbisei hehi himbondeihî nîmboei. ²² Nindou didiyei ai ndofe anihondümböfe-koate moani mbusümondühî nîmboei wakarîhîndî ranaheimbo hîpoambo-ndîhindürî. ²³ Bîdîfirî nindou aiana hai ngoafîna ho nafîni aniboadei, nga se nîmai aheimbo ranambeahîndî kündahi hündühümündi-hündürî aboedühî pîndîhindürî. Nindou bîdîfirî ahei ngusüfoambe botîfembo moaruwai hohoanîmo aheimbo hîfandîrandürî arandî. Nga se aheimbo moani yîhimbondeihî hîpoambo-ndîhindürî. Hîbadîhündî, nga ahei moaruwai hohoanîmo ranînambo se moaruwai tükündahimboyei.

Godîmbo hîhîfî hoafî

²⁴ Sîhîrî God mamî yangîrî ahambo aboed-ani mbîsefîmboane. Ai-anîmbo sîheimbo kîkîhîndamündü nûnguanî asu se ngîrî anihondümböfe hohoanîmo hîningîndîhindî. Ai-anîmbo sîheimbo ndemündündürî gafu didîboadonde ahandî himboamupuimborandeimbî himboahü ranambe hütî-koate hîhîfî-hîhîfî kapeihü hîningî-ndearümbui. ²⁵ God ai sîhefîmbo aboedambo-reamunî-randeimb-ani. Sîhefî Sîsas Kraisîndî sünguyu Godîmbo hoafîyehî seiya, “God ai adükârî ndüreimb-ani, adükârî bogor-ani, ngînîndî adükareimb-ani asu muŋguambo moatükunî hîfandandeimb-ani,” mbîseiamboane. Muŋguambo si horombo maho ai yahurai manûngu-ane asu hapondanambe asu süngunambo amboanî ai moanî yahurai koadürümbo-koadürümbo nûngumbui. Anihond-ane.

Dibohindi Hoafi Weindah+fembo Hoaf-ane Hoafi God ai Sonimbo weindah+mareandi

Boatei hoafi

¹ Hoafi nda dibo menjoro-ane, nga Sisas Kraisi ai weindah+mareandi. God ai ahandi ratupuriyei-rihundeimbi ranaheimbo nini-moatukuni nimehnou tukufemboayo nafuimbiyunduri yahuhaya Sisas Kraisi+mba nafuimayundo. Rani-moatukuni ra sunambeahindi nendi ai Kraisi+ndi ratupuriyu-randeimbi Son, wambo sowana koar+heira kusü weindah+mareandi. ² Raniyo asu Son ro nini-moatukuniyo hoeimar+heandi ranahambo an+hondumbo hoafi+mayahi. Rani-moatukuni ra God+ndi hoafi+mayo-wamboyo asu Sisas Kraisi ai ranahambo an+hondumbo hoafi+mayu. ³ Nindou ai nini-moatukuni sunguna tukufemboayo hoafi nda nindou bidifiri-yei himboahü ritimira arandi aiana hihifi-hihifi+mbiyu-wamboane. Asu nindou didiyei ai ndani hoafi sürü pap+marandi ranahambo himbori-yei hehi sunguar+hindi ai hihifi-hihifi+mbeyei-amboane. Nini-moatukuniyo tukufemboayo si ra ngiri amitata tukundifeyo.

Kraisi+ndi nendi 7-ngoafümbi amarei aheimboane hoafi nda

⁴ Ro Son-anahi nda, ro 7-ngoafümbi Kraisi+ndi nendi Esia hifambe amarei s+heimbo sürü nda papar+handi.

God haponda anungu, horombo hondü manungu, asu sungunambo n+ngomboayu ranani, asu yifafi 7 ranai ahandi adukari bogor+ndi n+mar+fond+hang+foan+ amarei, asu Sisas Kraisi aiane s+heimbo moani hipoambo-nd+hindürühi ngusüfoambe afurife kifimbi hohoan+mo mbisahü-ndüramboane. ⁵ Sisas Kraisi-ana ai ndore an+hondumbo weindah+ hoafi+yu-randeimb-ani. Ai boatei yif+hündi botifi haya, asu ai munguambo moatukuni hifi ndan+hü bogor+mboyahi ninouayei ranahei adukari bogor-ani. Sapo Sisas aiyu s+hef+imbo moani hipoambo-reamunühi ahandi hori ranambo moaruwai-ambeah+ndi aboedambo-mareamuni. ⁶ Raniyu s+hef+imbo, God ahandi afindi rana-hand+fihi didibafife-rambohünda adukari bogor+mbore hin+ngi-mareamuni. Sisas Kraisi aiana nduri adukarümb+indu haya koadürümbo-koadürümbo ngin+ndi+mbiyu-wamboane. Nga an+hond-ane!

⁷ Awi se himboriyei! Ai ngiri amitata mburüngai bitap+nde haya kudu.

Nga asu munguambo nindou ai hoeindi-hor+imboyei.

Asu yifiar+nambo wafus+maründümo nindou amboa hoeindü-wur+imboemo.

Asu ahambo sunguna mungua hif+n+ndi siri amboa arani-hoaf+indeimboyei. Yini, ndani-moatukuni ra tukundifemboe. Nga an+hond-ane.

⁸ God Adukari ai hoafi+yuhü yahuya, "Roanahi horombod+diya asu sungud+diya ar+handi. Roanahi haponda an+imboahi, horombo man+imboahi asu sunguna nimboamboyahi. Asu ro ngin+ndi ham+ndi hond-anahi," mehu.

Son ai Kraisi+mba hoeimariri

⁹ Ro s+hei wandafi Son-anahi. Ro se-bab+dimbo n+ngombo asübusi Sisas-dibo asahümündi ra sem+ndi mburümbo God ngin+ndi hifandarandi ranambe n+ngomboanahi. S+hiri munguambo n+ne t+iri+fo afindi tükefeyo ra mami hin+ngi+rou nimboefimbo sahum+ndefüh-anefi. Ro God+ndi hoafi asu hoafi Sisas weindah+mareandi ra bokamari-heheandamboyei wambo hemafoari-hindira asu ro ha airan Patmos-wami man+imboahi. ¹⁰ Adukar+ndi si ra tukufehiyo asu Yifafi Aboedi wandi flambe ngin+ndi tukufehüyo asu wandi daboadan+ himbori+yahane nindou mami hoafi+mayu ra fufuji nahurai pukuna hoafi+mayu. ¹¹ Ai yare hoafi+yuhü yahuya,

“Nini-moatükuniyo hoeiaro-wandi ra se bukambe sürü papinda mbunda 7 ngoafümbi Kraisindi nendi amarei aheimbo sowana koandihoefti. Ngoafi ranana Efesus, Smerna, Pergamam, Taiataira, Sardis, Firadefia asu Raodisia-anei,” mehu.

¹² Raniyah asu nindou düdi wambo hoafimayu ranahambo hoeifimbo sahe-hea, hihiriyahe hoeirheandane gorinambo nafümbi ram nindife fondi 7 ranai maningomonda hoeimarheapuri. ¹³ Raniyo asu nindou mam ram nindife fondi ran mbusümo manüngu. Aiana Nindou Hondü nahuraiyu. Raniyu ai hoandar hoeari güdeandan han tñari gabudi-mafoareandamboyu asu gorinambo nafümbi ret nahurai ahandi misindi-hamindihü hühire haya manüngu. ¹⁴ Ahandi mbiro asu mbirinanani ana kayahi ninendi kifohayo asu sünü kifohi nahurai hamindimayo. Raniyo asu ahandi hımboari ranai hai imami nahuraimayo. ¹⁵ Ahandi tñari ana ain hai adükarambe mandife mburımbo hımboamupuimbo-arandi rahurai hamindiyo makiaro. Raniyo asu ro ahandi hoafi ra hımboriyahanı sapo hoe hohoambuyo haya aho nahurai fumayo. ¹⁶ Asu ai mupui 7 ra warıhondü waranı waramber-amündü haya manüngu. Asu ami-yomondi pisao ra yıbobooanı yihümındıyo-weımbı yihümındı hamındı ranai ahandı yahamonındı moanambühi tükıfe mbumarandı. Asu ahandı ngusümboarı ranana sapo hüfınımbo hüfıhamındı si boakafoareandı nahurai hamındı simayo.

¹⁷ Raniyahı hoeirhinıhünda asu ahandı yirikımı yifi nahurai pımayahi. Raniyu asu ai ahandı warıhondü warı ra wandıwamı nande mbura hoafıyuhü yahuya, “Awi se yihımbo-ndamboyafi. Roana weangurühi-dıdı hondüya asu süngu-dıdı hondüya-rihandeimb-anahi. ¹⁸ Asu ro yangrı nda anımboahi. Horombo yifımayahısi, nga se hımboyafi, roana haponda yangrı koadürümbo-koadürümbo anımboahi. Ran-anahi asu ro Yifıyo-ramboane asu yifiafi ngoafi yipurı ra hıfandarıhandı. ¹⁹ Ranımboane awi nıne-moatükunı hoeimarowandı asu haponda tükefeyo-ane asu sünguna tüküfemboayo ra se sürü papındandı. ²⁰ Sapo se hoeimarowandı mupui 7 asu gorinambo nafümbi ram nindife fondi 7 wandı warıhondü waranı ranana dıbohındı hoafi menğoro-ane. Ranahandı nımındı ra ndahurai-ane: Mupui 7 ranana Kraisındı nendi-yei sünambeahındı nendi 7-anemo. Ram nımındı 7 ranana Kraisındı nendi 7-anei,” mehu.

2

Kraisındı nendi Efesus ngoafıhü amarei aheimbo hoafi aho

¹ Nindou ranai hoafıyuhü yahuya, “Sünambeahındı nendi Kraisındı nendiımbo Efesus ngoafıhü hıfandarandıri ranahambo sürü papındandı.

Nindou mamı ai mupui 7 ahandı warıhondü waranı semündü haya gorinambo nafümbi ram nindife fondi 7 ranı mbusümo hoahoangu wakımareandı ai hoafıyuhü yahuya, ² ‘Se muıguambo moatükunı wambohünda ratüpuriyei arıhündı ra ro fıfırıhea-mboanahi. Asu ambe yaho yıboaruko-yıboarukofihı hınıngıfekoate tñırıfoyeihı ratüpuriyei arıhündı. Seana moai nindou moaruwai ranaheimbo sıhei mbusümo nıngombo yifırıyei. Nindou ai hoafıyomondühiya, “Ro-amboa Kraisındı hoafi sahumındefı hefı-rıhundeimb-aneftı,” mehomo, nga anıhondü ana wanı, se ranahamumbo yıbobori-hipurühi fıfırıhındı ra ai tıkai hoafümbı nindou yangrı-anemo. ³ Nga seana ambe sei hehi ngınındı nımboeimbo asu wandı süngu tñırıfo ra sahümüندی hehi tñırıfoyeihı moai wambo süngufembo ra hınıngırıhındı.

⁴ Nga sıhafı hoafi akıdou engoro. Se weangurühi wambo ngusüfo pamarowandıri, nga haponda hınıngı-marowandıri. ⁵ Se aboedı hohoanımo hınıngıfekoate-yafambe manımbafı ra nahurai hohoanımondafı. Nga asu hapondanı ana se moaruwai hohoanımo hınıngıro hawa horombo weangurühi süngumarowandı nou süngundandı.

Asu se sihafî hohoanîmo ra ngorü-süngufekoate-ayafî ana, asu ro tükündahe sihambo tîñîrîfo ndahanîñîhü sihafî ram nindîfe fondî ra raguanambo-ndîheamboyahî. ⁶ Awi aboedî hohoanîmo ranana sihafî fiambe nîmarîmboane: Asu ranane Nikorasîndî sîrîhündî nindou ranahai hohoanîmo ranahambo yîboarukoro hafî arandî. Ro-amboanî ahei hohoanîmo ranahambo ana yîboaruko-rîheandühanahî.

⁷ Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai moanî hîmbo yangîrî kümbîreandamboane, sapo Godîndî Yifiafî Aboedî ranai Kraisîndî nendambo hoafendürî ranahambo! Nindou ai yifiarîyu taborarîhoayu ana, nîmî nindoumbo yangîrî senda nîmboei-rîhündeimbi ranahandambo sesi yîmai mbîsaha, ndemündümbui. Nîmî ranana Godîndî nûmbûrambe-ane anîngo, ’ ” mehu.

Kraisîndî nendî Smerna ngoafîhü amarei aheimbo hoafî aho

⁸ Nindou ranai hoafîyuhü yahuya, “Sünambeahîndî nendî Kraisîndî nendambo Smerna ngoafîhü hîfandarandürî ahambo sürü papîndandî.

Nindou düdi ai weangurühîdîdî asu süngudîdî yîfîyu haya asükai yangîrî anüngu, ai ndare hoafîyuhü yahuya, ⁹ ‘Ro fifîrîheandî sîhei tîñîrîfo afîndî asu napokoate-ayei ra, nga se muñguna napo afîndeimbî hond-aneî! Ro fifîrîheandî nindou bodîmondî ai siheimbo hoafî moaruwai hoafîmehündürî ra. Ai hoafîyeihî seiya, “Roana Sudahünd-aneî,” maseî, nga aiana Suda hondüyeipoanî. Aiana Satanîndî nendî yangîr-aneî. ¹⁰ Nîne asübusî ndeara akîmî hamîndî siheimbo tüküfemboayo ranahambo se yowanî yîhîmboyopoanî. Hîmborîyeî! Satan ai bîdîfîrî sîheimbo refe hoeifendürî-mbohündambo karabusî-ndearümbui. Asu ¹⁰ si se afîndî tîñîrîfo-ndeimboyeî. Nga se anîhondümbondîhi ngeimbo yîfayei amboanî ro yangîrî nîngombo hohoanîmo ngîñîndî napo nahurai ndahandürîmboyahî.

¹¹ Nindou ai hîmboambembîndühî ana, awi ai moanî hîmbo yangîrî kümbîreandamboane sapo Yifiafî Aboedî ranai Kraisîndî nendambo hoafayondürî ranahambo. Nindou dîdîyeî yifiarîyeî taborîhehî-rîhündeimbi aheimbo ana ngîrî asükaiyo yîfîmboayo ranambo moaruwaimbo-ndeandürî, ’ ” mehu.

Kraisîndî nendî Pergamum ngoafîhü amarei aheimbo hoafî aho

¹² Nindou ranai hoafîyuhü yahuya, “Sünambeahîndî nendî Kraisîndî nendambo Pergamum ngoafîhü hîfandarandürî ahambo sürü papîndandî:

Nindou mamî ami-yomondî pisao yîboboanî yihümîndeimbî masemündu ranai ndare hoafîyuhü yahuya, ¹³ ‘Ro nahi se nîmboei arîhündî ra fifîrîhe-amboanahî. Ngoafî ra sapo Satan ai ahandî ngîñîndî hîfandarandî ranîhü. Nga seana, wandî ndürî ranahambo kîkîhîsafî-randîfîmbo-anafî. Horombo Antipas ai wandî ndürî ranahambo weindahîre-randeimbî manüngu asu moanî wandî hoafî ranî yangîrî hamîndî süngumare hu. Ranîyo asu sapo Satan ai nîmarü ngoafîhü ranîhü sîhei mbusümo ahambo hîfokoamarîhora yîfîmayusî, nga ranî-sîmboanî se moai sîhei anîhondümbofe ra dîbonapîrîhindî.

¹⁴ Nga awi ro sîheimbo hoafîyondürîmbo hoafî akîdou mbegorî. Awi sehündî bîdîfîrî aiana Beramîndî hohoanîmo ra ngîñîndî kîkîhîrî-hümündimboaneî. Ai Berakîmbo yamundîmarira asu Berak ai Israerîmbo moaruwai hohoanîmo nafuimendüra süngurîhindühî tîkai godîmbo sesi sîhefeimbîhündî sahüsi marîhündî. Asu nindowenîhî ai nîmorehî sîsîhîmoyomo asu nîmorehî ai nindowenîhî bîrabîrîyeî marîhündî. ¹⁵ Rahurai sehündî nindou amboa bîdîfîrî Nikorasîndî yamundîfe süngurîhî-rîhündeimbi-aneî. ¹⁶ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi sîhei moaruwai hohoanîmo hîñîngîndîhi hehî aboedî hohoanîmo süngundîhindî. Asu se refekoate-ayei ana, ro nîmehünou sîheimbo-so dügümbö ranî-babîdîmbo wandî yahamo pisao yihümîndî tüküfe anîngo ranambo yifiarî-ndamboyahî.

¹⁷ Nindou ai himboambe-mbɪndühɪ ana, awi ai moanɪ himbo yangɪrɪ kümbɪreand-amboane sapo Yifiafɪ Aboedɪ ranai Kraisɪndɪ nendambo hoafendürɪ ranahambo. Nindou düdi ai yifiarɪ ra tɪtaboara-foareandɪ ana, nindou ranahambo sünambeahɪndɪ sesɪ bɪdɪfɪrɪ, ahandɪ ndürɪ mana, dɪbo engoro ra ndahandomboyahɪ. Asükainda ro nɪmoei kifohɪ ndürɪ sɪmborɪ penɪngoweimbi ahambo ndahandomboyahɪ. Nɪmoei kifohɪ ranɪfihɪ ndürɪ apaiaro ra nindou mamɪ ai-amboanɪ ngɪrɪ fifɪrɪndeandɪ, nga nindou sapo düdi ndürɪ asemündu ranai yangɪr-anɪmbo fifɪrɪndeambui, ” mehu.

Kraisɪndɪ nendɪ Taiataira ngoafɪhü amarei aheimbo hoafɪ aho

¹⁸ Nindou ranai hoafɪyuhü yahuya, “Sünambeahɪndɪ nendɪ Kraisɪndɪ nendambo Taiataira ngoafɪhü hɪfandarandürɪ ahambo sürü papɪndandɪ:

Godɪndɪ nɪmorɪ, nindou düdi ai ahandɪ himboarɪ hai imami nahurai asu ahandɪ tɪnarɪ ain hai adükarambe mandɪfe mburɪmbo himboamupuibombo-arandɪ nahurai, ai ndare hoafɪyuhü yahuya, ¹⁹ ‘Se nɪnɪ-moatükunɪyo ratüpurɪyafɪ arandɪ ra ro fifɪrɪheamboanahɪ. Sɪhafɪ hɪpoambofofe hohoanɪmo, anɪhondümbfofe hohoanɪmo, fehefe hohoanɪmo, asu sɪhambo tɪnɪrɪfo tüküfeyoanɪ moan-ane yahoe fe nɪngo hohoanɪmo ra ro fifɪrɪheandɪ. Se horombo ratüpurɪmayafɪ ranahambo ngasünde haya haponda afɪndɪ hamɪndɪ ratüpur-ayafɪ ranahambo ro fifɪrɪheandɪ.

²⁰ Nga ro sɪhambo ndanahambo hoafɪ akɪdou engoro. Asu se Seseberɪmbo nɪmesɪ safühɪ hɪnɪngɪmarowanda tɪkai yamundɪfe ra yamunde wakɪmareandɪ. Ai hoafɪyohü yahoya, ‘Roana Godɪndɪ hoafɪ hoafɪya-rɪhandeimb-anahɪ,’ meho. Nga ai wandɪ ratüpurɪyei-rɪhündembimbo tɪkare-haya yamundɪmareandürä nɪmorehɪ sɪsɪhɪmoyei asu nindowenihɪ bɪrabɪrɪyei asu tɪkai godɪmbo sesɪ sɪhefeimbɪhündɪ sahüsi marɪhündɪ. ²¹ Rananɪmbo ahandɪ moaruwai hamɪndɪ hohoanɪmo ra hɪnɪngɪre haya hɪhɪrɪfe aboedɪ hohoanɪmombeyo sahehea afɪndɪ si rarɪhe hɪnɪngɪmarɪheandɪyosɪ, nga asu ai ahandɪ ranɪ hohoanɪmo ra daboadanambo-fembo moei meho. ²² Awi nɪmorehɪ ranahambo ro tɪnɪrɪfo semɪndɪrambo fondɪ ranɪ wamɪ pindɪheamboyahɪ! Asu nindou dɪdɪyomo ai-babɪdɪ nɪmorehɪ sɪsɪhɪmoyomo marundɪ amboa hɪfɪ ndanɪhündä moaruwai hohoanɪmo ra hɪnɪngɪfe-koateayomo ana, afɪndɪ hamɪndɪ tɪnɪrɪfo ndowandümbomo. ²³ Ro ahambo süngurɪhi-ndeimbimbo amboa hɪfokoako-boadɪhearümboyahɪ. Rananɪmbo asu munɟuambo Kraisɪndɪ nendɪ ai wambo anɪmboya, Nindou aiana ngusüfoambe asu hohoanɪmo ambe türüfoare fifɪreandeimb-ani. Asu mamamɪ nindou se moaruwai hohoanɪmomayei ranahambo sɪmborɪ tɪnɪrɪfo ndahandürɪmboyahɪ.

²⁴ Taiataira ngoafɪhündɪ seana moai ahandɪ yamundɪfe ranɪ süngurɪhi rɪhündɪ. Asu ro fifɪrɪheandɪ, seana moai Satanɪndɪ hoafɪ dɪbohɪndɪ hohoanɪmo asei ra fifɪrɪhindɪ. Ro hoafehandürɪ, sɪheimbo ngorü tɪnɪrɪfo ra ngɪrɪ sɪheiwamɪ ana nandɪheandürɪ. ²⁵ Nga se munɟuambo hohoanɪmo masahümündi ra ngɪnɪndɪ kɪkɪhɪsafɪ ndühümündi nɪmboei ngeian-anɪmbo ro tükündäheamboane.

²⁶ Nindou düdi ai yifiarɪyu humbo tɪtaboarɪfoare haya asu ro hohoanɪmoayahɪ ranɪ-süngu yangɪrɪ süngura humbo bɪdɪfɪranɪmbo ana, nindou ranahambo ngɪnɪndɪ ndahandomboyahɪ wandɪ Ape wambo masendɪ nou. Rananɪmbo asu nindou ranai munɟuambo nindou hɪfɪ ndanɪhü anɪmboei ranaheimbo hɪbadarümbui.

²⁷ Ai ngɪnɪndɪ hamɪndɪ nüngumbo yikamunɪnambo hɪbadarümbui.

Asu rananɪmbo aheimbo harɪndundüranɪ hɪpɪrɪ hɪfɪnambo nafümbɪ nahurai boborɪndeambui. *Buk Song 2:9*

²⁸ Asu ai ngasündɪ-mareandɪndürɪ ranɪ nafuimbohündä ro ahambo botɪbotɪ ndahandomboyahɪ. ²⁹ Nindou ai himboambembündühü ana, awi ai moanɪ himbo yangɪrɪ kümbɪreand-amboane, sapo Yifiafɪ Aboedɪ ranai Kraisɪndɪ nendambo hoafendürɪ ranahambo!’ ” mehu.

3

Kraisindi nendi Sardis ngoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

¹ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Sardis ngoafihü hifandarandüri ahambo sürü papindandi:

Nindou mamî ai yifiafi 7 asu mupui 7 semünduweimbi-mayu ai ndare hoafiyuhü yahuya, ‘Ro sîhambo se nîne ratûpuri rawarowandi ranahambo fifirîheandi. Nindou ai hoafiyehî seiya, “Seana yangîrî anîmbafî,” maseisî, nga anîhondü ana se munguna yifiyafi-mboanafi. ² Se himboari birîhoefî! Sîhafî anîhondümböfe hohoanîmo ra moendîkoate-yoambe nginîndî nîmbafîmbo kîkîhîsafî-ndandîfi. Nga ro hoeirîheandani se nîni-moatükunîyo rawarowandi ranana wandî Godîndî himboahü awi aboedî ndorîhoeimbi hamîndî-yopoanî. ³ Se nîni-moatükunîyo himborîyafi mbura asu masowandîfi ra mitanînda-ndîmboyafi. Nga himborîndafi mbunda asu sîhafî moaruwai hohoanîmo ra hîniŋgîndo hawa asu aboedî hohanîmo süŋgundowandi. Se himboari birîhoefî hawa hîbadandi, nga ro sîhambo sowahî hûmbuhünûmbî nindou nahurai tükûndahe-amboyahî asu se ngîrî ro tükîfemboayahî ra fifirîndowandi.

⁴ Nga asu Sardis ngoafihü nindou bodîmondî ahei hoearî ranana aboedî afîsahoyokoate-ane. Asu rananîmbo ro-babîdî hahabodeihü sapo ai aboedî hamîndî wambo kîfohî hoearî gudîhimboyei. ⁵ Nindou düdi ai nginîndî semündü haya yifiarîyu hu tîtaboara-foareandi anîmbo ai nahurai kîfohî hoearî güdeambui. Asu ro ngîrî yangîrî nîŋgombo bukambe ndürî sürü papîmarandi ranambeahîndî gogorîndî-heheandi. Nga ro wandî ape asu ahandî nendî-yomondî himboahü hoafîndahühî anîmboya, ‘Wand-anei,’ mbîsamboyahî. ⁶ Nindou ai himboambe-mbîndühî ana, awi ai moanî himbo yangîrî kûmbîreand-amboane, sapo Yifiafi Aboedî ranai Kraisindi nendambo hoafendüri ranahambo,’ ” mehu.

Kraisindi nendi Firadefia ngoafihü amarei ranaheimbo hoafi aho

⁷ Nindou ra asükaiyu hoafiyuhü yahuya, “Sünambeahindi nendi Kraisindi nendambo Firadefia ngoafihü hifandarandüri ahambo sürü papindandi:

Hoafi ndanana sapo nindou düdi sürühoeimbi hondüyu haya anîhondümbö hoafiyu-randeimb-ani. Aiana Adükari Bogori Defitîndî-mayo kî semündümboani yipuri ra sübüdhenda asu nindou mamai-amboanî ngîrî asükaindu pandeandi. Asu ai parareandi ra ngîrî ngorü ai sübüdhendi. ⁸ Ro se nîne-ratûpuri ratûpuriyafi arandi ra fifirîhea-mboanahî. Asu se ndürîkoate-ayafi ra fifirîheandi, nga ro nîni-moatükunî mboyo yamundî-marîheanîni ra se süŋgurandîhü asu wandî ndürî dükefembo moai amoanîŋgiyafi. ⁹ Ranî nindou Satanîndî rotu worambe mamarei ranai seiya, ‘Roana Sudahünd-aneftî,’ maseisî, nga aiana anîhondü Suda-yeipoan. Aiana tîkai hoafümbî nindou yangîr-anei. Ro yandîheranî sîhafî himboahü tükûndahi sîhafî yirîkîmî yirûmbo pusîndîhimboyei, asu ro sîhambo hohoanîmo-ayahîni ra ai fifîndîhimboyei. ¹⁰ Ro sîhambo sahîya, ‘Tîŋîrîfo sîhambo tükîndîfeyoanî se moan-ane mbîsafî nginîndî nîmbafî,’ masahî. Asu se hoafi ra süŋgumarowandi. Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu ro sîhambo hîbadîhanîni-mboyahî tîŋîrîfo nindou munguambo ndani hîfîhündî ranaheimbo refe hoeifendürîmbo si tükîfeyo ranîsimboanî ra ngîrî sîhambo tükûndîfenîni.

¹¹ Ngîrî amîtata ro sîhambo sowana tükûndaheandi. Anîhondümböfe hohoanîmo se kîkîharandîfi ra awi hîniŋgîndo-wamboyafi. Nga kîkîhîndandîfan-anîmbo asu nindou bodîmondî ai sîhafî aboedî harîhefîmbî takîni-mayo ra raguanambofe-koatembeyei-amboane. ¹² Nindou düdi sapo yifiarîyu tîtaboari-foareandeimbi-mayu ranahambo ana ro wandî Godîndî worî ranambe kambohoanî-mbondîhinî fondîhi hîniŋgîndîhinîmboyahî. Asu ai ngîrî worî ra hîniŋgînde haya weindani

tükündüfiyu. Asu ro-ahandifihî wandî Godîndî ndürî pandîhe asu wandî Godîndî ngoafî adükari sîmborî Serusarem ranahandî ndürî amboanî pandîheamboyahî. Sapo ranî ngoafî ranai anîmbo sünambeahîndî hîfîna wandî God sowahîndî kodomboe. Rananîmbo asu ro-amboanî wandî sîmborî ndürî nindou ahandîfihî pandîhe hîningî-ndîheamboyahî. ¹³ Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai hîmbo-yanğîrî kûmbîreand-amboane, sapo Godîndî Yîfiâfî Aboedî ranai Kraîsîndî nendambo hoafendürî ranahambo,' ” mehu.

Kraîsîndî nendî Raodisia ngoafîhü amarei aheimbo hoafî aho

¹⁴ Nindou ra asükaiyu hoafîyuhü yahuya, “Sünambeahîndî nendî Kraîsîndî nendambo Raodisia ngoafîhü hîfandarandürî ahambo sürü papîndandî:

Anîhondümbö hoafîyu-randeimbî ai muŋguambo God nafîmarandî ranahandî nîmîndî ra ndare hoafîyuhü yahuya, ¹⁵ ‘Se nîne-ratûpurî ratûpurayafî ra fîfirîhenînimboanahî. Asu awi se moai wambo daboadî hîhîrowandîrî asu moai ŋusüfo parowandîrî. Awi se wambo daboadî hîhîrîmbaro-wandîrîyo asu ŋusüfo pambarowandîrîyo saheheamboyahî. Ŋga se wambo akîdou yanğîrî anîhondümbörowandîrî arandî. ¹⁶ Ranîmbo-hündambo-anîmbo asu awi ro sîhambo daboadî hîhîrîndî-heanînimboyahî. ¹⁷ Nindou se raro hoafîyafühî safîya, ‘Roana kaki afîndeimbî nindouya hehea napo afîndeimb-anahî. Ranîmbo-wambo asu ro moai mamî moatükunî napo amboanî mbonîmborî-hamîndîhî,’ asafî. Ŋga wanî. Se moai nindou wudî nîŋgoyafî. Seana nindou moaruwai hamîndîyafî hîmboatîharîyafî hawa moanî nindou safî yanğîr-anafî. ¹⁸ Awi ro sîhambo dîbafîndîheanînimboanahî. Se napo afîndeimbî hondü tüküfemböhönda wandî-mayo gor hondü nda pemîndafî. Asu sîhafî amoanîŋgümbî safî yanğîrî fî ranahambo gabudîfemböhönda kîfohî hoearî amboanî pemîndafî. Se hîmboatîhar-ayafî ranîmbo-hündambo se hîmboarî aboedî asükaiyo hîmboarîmbohönda hîmboarî marasin bîdîfirî pemîndafî.

¹⁹ Nindou daboe ro hohoanîmo-ayahandürî ranaheimbo ana moaruwaimborîhe hoafeyahandürühî asu aheimbo dîdîboado-rîheandürüh-anahî. Ranîmayo-wamboane awi se afîndî hohoanîmondafühî moaruwai hohoanîmo ra hîningîndo mbunda aboedî hohoanîmomayo ra ndowandîfî süngunda ŋgafî. ²⁰ Awi se hîmborîyafî! Ro yipurî-kîmî nîmboambo pîrako-pîrako-arîhandî. Ŋga asu nindou düdî ai ro pîrako-pîrako-arîhandî ra hîmborîyuhü wambo yipurî sübüdarîhendîrî ana, ro ahandî worambe keboehe ai-dîbo sesî dagadîhanî asu ai-amboa ro-dîbo nîmandü dedümbui.

²¹ Ro yîfiarîya tîtaboarî-mafoareandî nindouya heheamboanahî asu hapondanî ro wandî Apendî nîmarîfondî ranîwamî amarîhî. Ŋga nindou düdî ai-amboanî yîfiarîyu tîtabofoarea-ndeimb-ayu ana, asu ro-dîbo yînî mbîsaha wandî adükari bogorîndî nîmarîfondî ranîwamî nîmandümbui. ²² Nindou ai hîmboambe-mbîndühî ana, awi ai hîmbo-yanğîrî kûmbîreand-amboane, sapo Godîndî Yîfiâfî Aboedî ranai Kraîsîndî nendambo hoafendürî ranahambo,' ” mehu.

4

Godîmbo sünambe heîrûnambo hîhîfî-hîhîfîyeihî kakîsao-arîhorî

¹ Ranîyahî ranî-sîmboanî hamîndî ro yafogoadînambo nahurai sünambe yipurî ranai sübüdrîhoai meŋgorowa hoeimarîheandî. Ranîyo asu hîmborîyahane wambo hoafî mamî horombo fufuŋî nahurai hoafîmendîrî ranai hoafîyondîrühî yahoya, “Awi, se ndühî sühöfan-anîmbo ro sîhambo nîne-moatükunîyo süngunambo tüküfemboayo ranahambo hoafîndahanîni,” mehondîrî. ² Nîmehûnou Godîndî Yîfiâfî Aboedî ranai wandî fîambefeyowohüyo asu adükari bogorîndî nîmarîfondî sünambe hoeîrîheandî, ranîwamî nindou mamî dîdîmbei ranai mamaru. ³ Nindou adükari

bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ ranɪwamɪ mamaru ahandɪ ŋgusumboarɪ ana yangɪrasufo asu hamburɪ sospa asu hamburɪ konirian kaki afɪndɪfɪhɪ semɪndɪmbo nɪmoei nahuraiy-owohü tükife manɪŋgo. Refeyowohüyo asu foforahoeimɪ ranai bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ ranahambo wakɪyo türe haya, yangɪrasufo emerar nɪmoei nahurai hɪmboarambe forɪhoayoweimbɪ manɪŋgowa hoeimarɪheandɪ. ⁴ Adükari bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ ranahambo 24 adükari bogorɪndɪ nɪmarɪ fondɪ bɪdɪfɪrɪ ranai wakɪyo türe haya burɪmayo. Ranɪyo asu fondɪ ranɪwamɪ 24 boagɪrɪ-memo ranai kɪfohɪ hoearɪ yihu-ruyomo houmbo gorɪnambo nafümbɪ at kɪbodɪrɪfoaru mburu nɪnoumemo. ⁵ Adükari bogorɪndɪ nɪmarɪ-fondɪ ranambeahɪndɪ wabürüsü ranai bɪre hɪnɪŋgɪreandühɪyo, nɪmoamonɪndɪ hoafɪ ranai moanɪ puküna pai kameihɪ kɪkɪmarandɪ. Ranɪyo asu adükari bogorɪndɪ fondɪ-mayo ranɪ haŋgɪfoanɪ sɪŋarɪ hai 7 ranai yiyowohü burɪmayo. Sɪŋarɪ hai manɪŋgomo ranana Godɪndɪ yɪfiafɪ 7-yomo burɪmayomo. ⁶ Asu asükaiyo fondɪ haŋgɪfoanɪ ra mamɪ moatükunɪ sɪrɪwara sürühoeyoweimbɪ grasɪnambo nahurai nafɪyoweimbɪ meŋgoro.

Adükari bogorɪndɪ nɪmarɪ-fondɪ ranɪ-mbusümondühɪ asu hɪmbori-kɪmɪ ra yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ hɪmboarɪ haŋgɪfoanɪ asu daboadanɪ gabudɪfoa-reandeimbɪ ranai nɪnoumayei. ⁷ Weaŋgurɪhüdɪdɪ yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ-mayo ranai adükari pusi ahandɪ ndürɪ raion nahuraiyo. Ranɪ-kɪmɪnɪndɪ yimbu noufimbɪ yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ ranai burmakau nahuraiyo. Ngorü ranɪ-kɪmɪ ŋgɪmɪ noufimbɪ yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ-mayo ranai ahandɪ ŋgusumboarɪ ra nindou nahuraiyo. Asu bɪdɪfɪranɪ yimbuyimbu noufimbɪ yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ-mayo ranai meso botɪrɪhoai ho-randeimbɪ nahuraiyo. ⁸ Yimbuyimbu yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ mamɪ ranai 6 mbanendeimbɪyei nɪnoumayei. Aheifihɪ wagabe ragu asu moanambühɪ ra hɪmboarɪnambo yangɪrɪyo gabudɪfoa-reandürɪ haya mamarei. Asu ai nɪmbɪ-nɪmbɪsi ra moai heirü kɪkɪrühümündi, ŋga heirü hoafɪna kümerei. Ai rarɪhi heirüyeihɪ seiya:

“Adükari God Moanɪ Adükari hondü,

Ai Sürühoeimbɪ hondü, Sürühoeimbɪ hondü, Sürühoeimbɪ hond-ani.

Ai horombo manüŋgu, haponda anüŋgu asu süŋguna nɪŋgomboayu,”

sei heirüyeihɪ kakɪsaorɪhorɪ marɪhündɪ. ⁹ Yimbuyimbu yangɪrɪ nɪŋgombü moatükunɪ ai nindou koadürümbo-koadürümbo yangɪrɪ nüŋguweimbɪ bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ-wamɪ mamaru ahambo heirünambo kakɪsaorɪhorɪ arɪhündɪ. ¹⁰ Ai refembo ho-hoanɪmo-yomondühɪ ana, sapo bogorɪ nindou 24-memo ranai nindou ai adükari bogorɪndɪ nɪmarɪfondɪ wamɪ mamaru ranahandɪ haŋgɪfoanɪ yirɪyimbu pusɪrundühɪ pɪyomo mamarɪmo. Ai heirünambo koadürümbo-koadürümbo nüŋgumbü-mayu ranahambo kakɪsaomarurɪ. Ranɪyomo nɪmarɪfondɪ ranɪ haŋgɪfoanɪ ahamundɪ adükari bogorɪndɪ at ra pirɪndowohü yaru heirüyomondühɪya,

¹¹ “Yɪhoefɪ Adükari asu God!

Awi seana ndürɪ adükarümbɪ asu ŋgɪnɪndɪ moatükunɪ semɪndɪmbo ra adükari hamɪndɪ hond-anafɪ.

Se-randɪ muŋguambo moatükunɪ eŋgoro ra sɪhafɪ hohoanɪmo süŋgu nafɪmarandɪ,” mehomomo.

5

Godɪndɪ hoafɪ nɪmɪharɪfɪhɪ ŋgamondɪfeimbɪ asu sipsip nɪmorɪndɪ hoaf-ane

¹ Ranɪyo asu adükari bogorɪndɪ nɪmarɪ-fondɪ ranɪwamɪ nindou mamaru ranahandɪ warɪhondü waranɪ ro hoeirɪheandanɪ pepa hoandarɪ mamɪ nɪmɪharɪfɪhɪ ŋgamondɪfeimbɪ ahandɪ ndürɪ skror ai meŋgoro. Asu pepa-mayo ranɪfɪhɪ yɪboboanɪ sürü papɪyoweimbɪ mayowa, asu ranahambo nɪmɪ horɪ nahurai 7-nambo hɪmondɪyɪmɪndɪ masɪhefeyo. ² Asu ro hoeirɪhenda sünambeahɪndɪ nendɪ ŋgɪnɪndɪ

hondü ranai hoafi-yuhü yahuya, “Nindou düdi aboedi mbumundi ndor+hoeimbi-aiyu ai pepa nim+harifihî ngamondifeimbi-mayo ranahambo nimî horî ran+nambo himondîmemîndo ra kikînde fufudîgai haya pepa ra ngurîma-ndeanda?” mehu. ³ Nga asu nindou sünambeahîndîyu, hîfîndîndîyu, hîfambeahîndî ragupoedîyu mamî ai-amboanî ngîrî pepa-mayo ranahambo ngurînde hoeinde asu ragu wagabe hîmbondu, nga wanî. ⁴ Pepa nim+harifihî ngamondifeimbi-mayo ranahambo ngurî-ngurîfe asu wagabe ragu samongorî-foefembo-mayo nindou mamî ai nîngokoate-mayuwa hoeifekoate-mayefî. Ranîmboanahî ro moanî afîndîmbo aranîmboaho ngusûmboarî hîmboarî-mayahî. ⁵ Ranîyu asu nindou boagîrî-mayu ranai wambo hoafi-yundîrûhî yahuya, “E! Se aranîndamboyafî! Se hîmboyafî! Raion Suda sîrambeahîndî sei-arîhündî sapo Defitîndî amoao adûkarî-mayu ranai awi yifiarîyu tîtabofoare-randeimb-ani. Ranîmboane asu ai-anîmbo nimî horînambo himondîmemîndo ⁷ ra kikînde haya pepa nim+harifihî ngamondifeimbi-mayo ra ngurî-ngurîndeambui,” mehu.

Son ai Sipsip Nîmorî hoeimarîrî

⁶ Asu ro hoeirîheandanî Adûkarî bogorîndî nîmarîfondî-mayo ranî mbusûmondühî Sipsip Nîmorî ra manûngu. Ranîyo asu ahambo yimbuyimbu yangîrî nîngoweimbi moatükunî-mayei ranîyo asu boagîrî nindo-memo ranai Sipsip Nîmorî ranahambo wakîyomo türü houbombo manîngomo. Refeyowohüyo asu Sipsip Nîmorî ranai hîfokoeffe sîhefembo hîmboyohaya mengoro. Sipsip Nîmorî ranai ⁷ daburüdümbîyo asu ⁷ hîmboarûmbîyo. Asu ai ra Godîndî ⁷-yifiarî-yei sapo muñguambo hîfîna koamarîhendûra makosei. ⁷ Sipsip Nîmorî ranai ho adûkarî bogorîndî nîmarîfondî-wamî nindou mamaru ranahandî warîhondü waranîpoedi sapo pepa nim+harifihî ngamondife masîhefeyo ra kosîmaramîndo. ⁸ Sipsip Nîmorî ranai ramareandamboyo asu sapo yimbuyimbu yangîrî nîngoweimbi moatükunî-mayei ranîyei asu ²⁴ boagîrî-memo ranai muñguambo ahandî hanğîfoanî yirîyimbu pusîrîhi marmarei. Muñguambo mamamî boagîrî-memo ranai fandîyo-rambo moatükunî hap ra fufuründümo asu gorînambo nafîyoweimbi dis warambemaründümo ranambe fîsînarûmbî moatükunî foafusimbüyo. Ranana Godîndî yangîrî nindou-yei didîbafîfe ranîyo. ⁹ Asu ai yaru heirü sîmborî heirüyomondühî yahomoya,

“Seana nindou moanî aboedi hamînd-anafî.

Pepa nim+harifihî ngamondifeimbi semîndî hefe
 asu nimî horînambo hîmondîyîmîndî masîhefeyo
 ra kikîffe ngurî-ngurîfembohünda se ngîndîndayafî!

Nîmboe sapo sîhambo hîfokoama-rîhinîna yîfîmayafî,
 ranîmbohünda asu sîhafî horî ranambo muñguambo sîrî,
 muñgambo hoafîmbü, muñguambo hîfîhündî
 asu muñguambo fi ra

Godîmbo-hünda hîhîro masowandîfî-ndürî.

¹⁰ Asu se aheimbo Godîmbo sesi sai-rambohünda nindou adûkarî bogorîmbo-rowandürühî hînîngîma-rowandürî
 ahandî ratûpurî ratûpurîyo-rambohünda.

Asu aiana muñgua hîfî hîbadîhûmboyei,”
 yahomo heirümayomo.

¹¹ Ranîyo asûkaiya hîmboyahane sünambeahîndî nendî afîndî tapuiyoanî tausenîyo mirionîyo-randeimbi-yomondî yafambe hîmborîmayahî. Asu ai sapo Adûkarî bogorîndî nîmarîfondî ranahambo, yimbuyimbu yangîrî nîngoweimbi moatükunî-mayo, asu boagîrî nindou-memo ranaheimbo muñguambo wakîyomo türü houbombo manîngomo. ¹² Ranîyomo asu ai pukûna heirüyomondühî yahomoya,
 “Sapo Sipsip Nîmorî hîfokoamefiyu ranai ana nindou aboedi hamînd-ani.

Asu ai hifandimbo nginindi,
 muṅguambo aboedi moatükuni,
 aboedi fifirife,
 nginindi ra mbisemüdu-amboane.

Asu muṅguambo nindou ranahambo
 ndürümbi adükar-ani mbisei-wamboane,
 ahambo hihifi-hihifimbiri-horimboane,
 asu ahambo hihifimbiri-horimboane,”
 yahomo houmbo heirümayomo.

¹³ Ranıyo himborıyahane, muṅguambo moatükuni sünambe engoro, hifi ndanihü engoro, hifambe ragu hoarehi engoro, asu muṅguambo moatükuni sirıwara-ambe engoro ranai rarihi heirüyeihı seiya,

“Nindou sapo ahandi adükarı bogorındi nımarıfondi-wami amaru
 asu Sipsip Nımorı amboanı ranahafanıambo muṅguambo ai hihifimbiri-hü-
 piramboane
 adükarı ndüreimb-anafanı mbiseiyei-amboane
 ahafanıambo hihifi-hihifimbeyei-amboane
 asu ai nginindi mbisowandıfand-amboane,”

masei. ¹⁴ Asu yimbuyimbu yangrı nıṅgoweimbi moatükuni ai rarihi simborı hoafıyeihı seiya, ‘Anıhond-anesı,’ masei. Ranıyomo asu nindou boagrı-memo ranai yirıyimbu pusıru nımarımombo heirünambo ahafanıambo kakısaorupırühi aboed-anafanı mehomoprı.

6

Sipsip Nımorı ai nımi horı ra kıboakımarıhendı

¹ Asu ro hoeirıheandane, Sipsip Nımorı ranai sapo nımi horı masıhefeyo 7 ranahandambo mamı kıboakımareandı. Asu ro himborıyahane, sapo yangrı nıṅgoweimbi moatükuni yimbuyimbu-mayei ranahandambo mamı ai puküna nımoamondihoafı nou yare wambo hoafıyowohü yahoya, “Se sühüfi!” meho. ² Ranıyahı asu himboyahane hos kıfohi ranahambo hoeimarıheandı! Nindou hos semüdü hurandeimbi ranai yıfiahondi semüdü-haya mamaru ranahambo adükarı bogorındi at masagado. Ai yıfiarıyu titaboarıfoare-randeimb-ani asu ai yıfiarıyo tıtaboarıfoefembohünda asükai hıhırfı mahu.

³ Ranıyu asu Sipsip Nımorı ai yimbu noufimbı nımi horı ra kıboakımareandı. Asu ro himborıyahane, yimbu noufimbı yangrı nıṅgoweimbi moatükuni ranai hoafıyowohü yahoya, “Se sühüfi!” meho. ⁴ Ranıyo asu hos hamburı ranai tüküfe masıno. God ai hos semüdü hurandeimbi nindou-mayu ranahambo nginindi masagado. Nginindi ra aboedi nıṅgombo hohoanımo raguanambofihı asu yıfiarı hohoanımo sıhefeyoanı yıfiarıyowohü simborı hıfokoefirü-mbohünda nginind-ane. Ahambo ami-yomondi pisao adükarı masagado.

⁵ Ranıyu asu Sipsip Nımorı ai ngımi noufimbı nımi horı ra kıboakımareandı. Asu ro himborıyahane, ngımi noufimbı yangrı nıṅgoweimbi moatükuni-mayo ranai hoafıyowohü yahoya, “Se sühüfi!” meho. Ranıyo asu ro himboyahane, nımbandı hos ranai manıṅgo. Hos semüdü hurandeimbi ranai nımborı sımongorıferambo waramberamüdü haya manıṅgu. ⁶ Asu ro himborıyahane, yangrı nıṅgoweimbi moatükuni yimbuyimbu mamarei ahei mbüsumo hoafı mamı rahurai yare hoafıyowohü yahoya, “Sesı mbonıambo-maründümo. Mamı kirogram wit ra ten

kinafihî yîbobondowandî. Asu bari ngîmî kirogram ra ten kinafihî yîbobondowandî.* Nga asu se mandife wer-ane asu wain ranana moaruwaimbo-ndowamboyafi,” meho.

⁷ Ranîyu asu Sipsip Nîmorî ranai yimbuyimbu noufimbî nîmî horî ra kîboakîmareandî. Ro himboriyahane, yimbuyimbu noufimbî yangîrî nîngoweimbî moatükunî ranai hoafiyohü yahoya, “Se sühüfi!” meho. ⁸ Ranîyo asu himboyahane, anjüsü futireandeimbî hos ra manîngo. Nindou hos semündü hu-randeimbî ranîwamî mamaru ahandî ndürî ranana Yifeimb-ane. Asu Yifiafi Ngoafi ahandî süngu maho. Nindou hîfîhü anîmboei ranaheimbo yimbuyimbu-mbore yîbobomareandî. Mamî bîdîfirî ranaheimbo yifiarî, wembo, anjünü asu nîmambeahîndî nînîhondî moaruwai ranambo hîfokoeffe-ndürîmbohündambo God ai ahafanîmbo ngînîndî masagapîrî.

⁹ Sipsip Nîmorî-mayu ranai hondahüfimbî nîmî horî kîboakîmareandî. Ranîyahî asu ro hoeirîheandane, nînîhondî hîfokoeffe mandîfembo fondî-mayo ranî-hoarehî yifiafi yangîrî anîboadei ra hoemarîheandî. Sapo nindou ra Godîndî hoafi wataporîmborîhü asu anîhondümbö ahandî hoafi ranahambo hoafiyei marîhündî ranîmbohünda hîfokoa-marîhindürîyei yifiafi ranîyei. ¹⁰ Ranîyei asu ai puküna rarîhi hoafiyehî seiya, “Moanî adükarî hamîndî bogorî, sürîhoeimbîyafi hawa asu anîhond-anafi! Ro nünjunîmbîmbo hîbadîma-ndîhundî se nindou hîfîhü amarei ranaheimbo yîbobondo-wandürühi tînjîrîfo madabadürî sapo yîhoefîmbo hîfokoamarîhimunî ranambohündambo?” sei düdumehîndî. ¹¹ Ranîyo asu mamî aheimbo hoandarî hoearî kifohî yimbüründürühi awi akîdou gedühi safî nîmandei yahomo houmbo hoafiyomondühi yahomoya, “Asu süngunambo-anîmbo sîhei mamî ratüpurîyei-rîhündeimbi nindou-aneî asu wandafi-mamî ranaheimbo hîfokoa-mbürühindürî-amboane, sapo sîheimbo hîfokoa-marîhindürî nou,” mehomo.

¹² Ranîyu asu Sipsip Nîmorî-mayu ranai nîmî horî 6 ra kîboakîmareandî. Ranîyo asu ro himboyahane, adükarî hîfîhe ranai tüküfeyowohüyo, hüfîhamîndî ranai nîmbokoanî nahurai nîmbîranî-mareandî. Asu amoamo ranai moanî munjunambo horî nahurai hamburîmayu. ¹³ Ranîyo asu mupui ranai hîfînî firîbadîyîfoai pütapîmayo sapo hanjîrî werînambo nahurai fimbomoranda hîfokoakoayo nou. ¹⁴ Asu sünü ranai awarîhoaihüyo sapo nîmîharîfihî nînî moatükunî ngamondéfeyo nou. Asu munjambo hîfî wafu asu airan ranî-poanîmbo ranai nîmarîfondîhîndî ranîhündambo firîboadîhoai haya ho marandî.

¹⁵ Ranîyo asu hîfînîndî bogorî nindou, gafman hîfandî-rundeimbî ami-yomondî bogorî, napo afîndeimbî, ngînîndî hîfandî-rundeimbî, moanî ratüpurîyei-rîhündeimbi, kakî semîndîmbohünda ratüpurîyei-rîhündeimbi nindou munjambo ranai nîmoei ambeambe asu honju hoarehî dîbonapîmehîndî. ¹⁶ Ranîyei asu ai hîfî wafu, nîmoei yîtîfo ranaheimbo rarîhi hoafiyehî seiya, “Yîhoefî wamî se pîyei gabudîhimunan-anîmbo asu nindou sapo ahandî nîmarîfondîwamî amaru ranai hoefekoate-yumunühi asu Sipsip Nîmorî ranai ngînîndî-yomunîkoate-mbiyumun-amboane. ¹⁷ Ahafandî ngînîndîyowohü nindou dîdîyei ai moaruwai hohoanîmomayeî ranaheimbo tînjîrîfo saimbo si ra ndeara tüküfemboanesî, ngâ asu nindou dîdai ranahambo moan-ane mambüsa?” masei.

7

God ai Israerîhündî 144,000 nindou ranaheimbo sürü pamareandürî

¹ Munjambo ranî-moatükunî ranai refehayambo-yoane, asu ro hoeirîheandane, sünambeahîndî nendî yimbuyimbu ranai hîfî munjambo yimbuyimbu ranî

* **6:6:** Kakî ra ranî sesî pemîmbohünda adükarî hamînd-ane. Adükarî yifiarîmbo simboanî nindou ai sesî simogodühi rahurai kakî ranîfihî pemîyei arîhündî.

himborañ-kimñ warañründümo manñngomo. Raniyomo asu yimbuyimbu werñ ra kikñhñründümo warambe manñngomo. Rananimbo asu werñ ranai ngñrñ mamñ ai-amboañ hñfñ ranñh-ane, sirñwara ambe-ane, hoe-ane asu nñmñ ranñwam-ane ra ngñrñ werñndo yahomo houmbo. ²⁻³ Ranñyahñ asu ro hoeirñhinane, sñnambeahñndñ nendñ mamñ ranai hüfñhamñndñ süfuanñpoedñ God yangñrñ nñngumbñndñ-mayo sürü pare-randeimbñ semñndü haya masüfu. Asu ranñyu sñnambeahñndñ nendñ yimbuyimbu-memo sapo God ngñnñndñ masagapura hñfñ asu sirñwara moaruwai-mbofembo-memo ranahamumbo puküna mñngñyu hoafñyuhü yahuya, “Awi se hñfñ, sirñwara, asu nñmñ napo ranahambo nñmai yowanñ moaruwaimbo-fepoanñ. Nga yñhoefñ Godñndñ ratüpurñyei-rñhñndeimbñ ranaheimbo ahei girñbodñ hamñndñwamñ sürü pare-randeimbñnambo pandñhundand-ani-mbo, se ranñ moatükunñ moaruwaimbo-ndundñ,” mehu. ⁴ Nindou ranaheifñhñ sürü apaiaro ra hñmboyahane, 144,000-mayo. Nindou ranai ana 12 mamñsirñ Israerñhñndñ-yei asu ai mamamñ mamñsirñ ranambeahñndñ 12,000-yei.

⁵ Sudandñ sirambeahñndñ 12,000,

Rubenñndñ 12,000,

Gadñndñ 12,000,

⁶ Asandñ 12,000,

Naptarindñ 12,000,

Manasendñ 12,000,

⁷ Simionñndñ 12,000,

Rifañndñ 12,000,

Isakarñndñ 12,000,

⁸ Seburunñndñ 12,000,

Sosepñndñ 12,000

asu Bensaminñndñ 12,000.

Ranñ nindou ranaheimboyo God ai wand-aneñ yahu sürü pamareandñ.

Nindou Afñndñ ai Godñmbo hohoanñmoyeiñ aboed-ani sei arñhñndñ

⁹ Ranñ-moatükunñ ranai refedayambo-yoane, asu asükaiya hoeirñheandane, nindou afñndñ hamñndñ ranai manñmboei asu ranaheimbo ngñrñ mamñ amboa tapuñndürñ. Nindou ranai ana muñguambo hñfñhñndñ, muñguambo sirñ, muñguambo fi-hoearñ, asu muñguambo hoafñmbñ-yei manñmboei. Ai Godñndñ nñmarñfondñ Sipsip Nñmorñ-mayu ranahandñ hanñgñfoanñ-yei kifohñ hoearñ yihuruyei mburñhü asu hñhñfñ-hñhñfñyeiñ mbeyemü waramberñhñmñndñ hehi burñmayei. ¹⁰ Ai puküna hoafñyeiñ seiya,

“Yñhoefñ God ai adükarñ bogorñndñ nñmarñ-fondñwamñ amaru

asu Sipsip Nñmorñ-dñbo yñhoefñmbo aboedambo-rñneamunñ arñnandñ,”

masei. ¹¹ Sñnambeahñndñ nendñ muñguambo ai bogorñ nindou-yomo asu yangñrñ nonngoweimbñ moatükunñ yimbuyimbu-mayei ranñyei ai Godñndñ nñmarñ-fondñ ranahambo wakñrñhi hehi burñmayei. Ranñyei asu ai Godñndñ nñmarñ-fondñ ranñ hanñgñfoanñ pütapñyei amoyareimbo Godñmbo hohoanñmo-rñhorühñ aboed-ani masahñndo. ¹² Ai seiya,

“Anñhond-ane!

Yñhoefñ God ranahambo hoafñyefñhñya,

‘Ai hñmboamupui-randeimbñ,

aboedñ fñfireandeimbñ,

ndürñ adükarñmbñ,

asu hñfandñmbo ngñnñndeimb-ani.

Koadürñmbo koadürñmbo ahambo hñhñfñndñhurühñ aboed-ani,’ mbñsefñmboane,” masei.

¹³ Ranıyo asu boagırı mamı ai wambo hoafıyundırühi yahuya, “Nindou didıyei hoandarı hoearı kifohı ra güdımarihında? Ai nahanı-poedıyeia?” mehu. ¹⁴ Ro simborı hoafıyahındowohü sahıya, “Ape, se fıfırarowandı,” masahı.

Ai yahuya, “Nindou ranai tıñırıfıyo asu asübusı afındı ranambeahındı aboedambo tükümehındı.

Ai Sipsip Nımorındı horambe ahei hoandarı hoearı boboemarı-hünda kifohımayo.

¹⁵ Ranımbı-hündamboane, ai Godındı nımarı-fondı hanğıfoanı anımbıoeı.

Ai ahandı worambe nımbı-nımbısi ratüpurıyei arıhündı.

¹⁶ Ai ngırı asükaindei wembombondeı asu amıندانıño-mbondeı.

Hüfıhamındı ranai ngırı aheimbo tagındandürı,
asu hüfü amboa ngırı tagındandürı.

¹⁷ Nımbıoeı sapo sipsip nımorı adükarı bogorındı nımarı-fondı mbusümondühı anıngıu ai ahei hıfandırandürı-randeımbı-ndümbı.

Ai aheimbo ndemündündürı ngu yangırı nıngombo hoe sowahı tükündahımbıoeı.

Asu God ai ahei hımbıoar-ambeahındı aranıhımbıoaho gedüherümbı,” mehu.

8

Sipsip Nımorı ai 7 noufımbı nımi horı ra kıboakımareandı

¹ Sipsip Nımorı ai 7 noufımbı nımi horı ra kıboakımareandı asu bodıfoahü sünambe nımi emündü boefoımbı nahurımayo. ² Ranıyo asu sünambeahındı nendı 7 Godındı hanğıfoanı manıngıomo ranai fıfuñı 7 ra waranı-maründümonda hoeımarıheapurı.

³ Asu sünambeahındı nendı ngorü ranai Godımbı fısiñarü aboedeımbı mandıfe hasıhonı ranı-kımi tüküfi manıngıu. Ai gorıhıpırı ranambe fısiñarümbı moatükunı fıerümbı warambemaramündüwa ahambo fısiñarümbı moatükunı afındı ra masabudo. Ai Godımbı ranı-moatükunı ahandı nendı muñgu ranahei didıbafıfe hoafı ra-kapeihü sıhefembıohünda masabudo. Aıana gorınambo nafeımbı hasıhonı Godındı nımarı-fondı fıkımi anıngıo ranıwamı dıgembı. ⁴ Ranıyo asu fısiñarümbı moatükunı hai tıkırımarandı-mayo hasıheimı ranai Godındı nendı-yafe didıbafıfe ranı bıtapıre haya sünambeahındı nendı ranahandı warambeahındı Godındı hanğıfoanı mahafo. ⁵ Ranıyu asu sünambeahındı nendı-mayu ranai fısiñarümbı moatükunı hıpırı ra semündü haya Godımbı sesı mandıfe hasıhonı-mayo ranıwamınındı hai sıramündı foare mbura hıfıni pimareandı. Asu ranı-sımbıoanı nımoamondı-hoafıyohü, fı afındı-afındıyohü, wabüsürıyohü hıfıhemayo.

⁶ Ranıyomo asu sünambeahındı nendı 7 fıfuñı waramberündümo manıngıomo ranai ndeara fıfuñımbı yahımo houmbı-memo.

⁷ Sünambeahındı nendı mamı noufımbı-mayu ranai ahandı fıfuñı ra fıfuñımayıwa asu hoewerı ranai hoe ngısiharı ngınındı nımoı nahurı pütapıyowohüyo asu hai ranai horı bıtapıre haya hıfı ranıwamı pımayo. Ranıyo asu ranambo hıfı mamı ngımi bıdıfırı, nımi mamı ngımi bıdıfırı asu muñguambo mamamı wohı yangırı ra hai tıkırımarandı.

⁸ Ranıyu asu yımbı noufımbı sünambeahındı nendı-mayu ranai ahandı fıfuñı ra fıfuñımayı. Asu mamı moatükunı moanı adükarı hamındı hai tıkırandeımbı nımoı wafı hımbıoyoweımbı ra sırıwara-ambe pıfıyoanı mahano. Ranıyo asu sırıwara mamı ngımi bıdıfırı ranai horımbıofe tüküme fıyo. ⁹ Ranıyo asu yangırı nıngıoweımbı moatükunı mamı ngımi bıdıfırı-mayo sırıwara-ambe ranai yıfısafıyowohü asu sip mamı ngımi bıdıfırı sırıwara-ambe hei arıhündı ranai ranı-moatükunı ranambo nımbıorı mafoareandı.

¹⁰ Ranıyu asu ɲgımı noufımbı sünambeahındı nendı ranai ahandı fufuɲı fufuɲımayu. Ranıyo mupui mamı adükarı ranai sıɲarı hai nahurai yiyowohü sünambeahındı fırefoai hoe asu apoarındıhorı hoe ɲgımı bıdıfırı ranambe pımayo.

¹¹ Mupui ranahandı ndürı ranana Hühütımbı Moatükunıyo. Hoe ɲgımı bıdıfırı ranai hühütımbü tüküme Feyowa nındou afındı ranai sımındeihünda yıfımayei sapo ai hühütımbü wambo.

¹² Asu yımbuyımbu noufımbı sünambeahındı nendı ranai ahandı fufuɲı fufuɲımayu. Asu hüfıhamındı ɲgımındambo, bıdıfırı amoamo ɲgımındambo, bıdıfırı mupui ranaheimbo harımendüra asu ahei sı ranai ɲgımındambo bıdıfırı nımbıraɲımareandı. Ranıyo asu ranı-sımbıanı ɲgımındambo bıdıfırı sıyo asu ɲgımındambo bıdıfırı nımbı ra sı akıdou amboa tüküfekoate-mayo.

¹³ Ranıyo asu ro hımborayahane ndusıkorı nımoamo youyu wakımareandı ai puküna hoafıyuhü yahuya, “Hıpoanımbıembou-aneı, hıpoanımbıembou-aneı, hıpoanımbıembou-aneı, nındou hıfını anımbıoeı se! Sünambeahındı nendı ɲgımı ranai ahamındı fufuɲı ranambo fufuɲındımondanı, moaruwaimbofe moatükunı afındı tükündıfemboe,” mehu.

9

Hondahüfımbı noufımbı sünambeahındı nendı ai fufuɲımayu

¹ Hondahüfımbı noufımbı sünambeahındı nendı-mayu ranai fufuɲımayuwa mupui ranai sünambeahındı hıfına fırefoai pımayowa hoeımarıheandı. Ranıyo asu ahambo hıfambe akımbı kaıkoate raguhındü hanümbımayo ranahandı yıpurı sübüdırıhefembo kı masemüdu. ² Mupui ranai kı ranambo hıfambe-mayo ranahandı yıpurı ra sübüdı-marıhendamboyo, asu hasıheimı afındı tüküme Feyo hai adükarı hıfambe horombo nahurai. Hasıheimı tüküme Feyo ranınambo hüfıhamındı asu sünü ranahambo gabudı-mafoareanda nımbı mamaro. ³ Ranıyo asu wohı-yıtıhı ranai hasıheimı ra hınıɲgırıhi hehi hıfını pütapımayei. Asu ai hıfınındı ɲgınındı aheimbo masagadıra arühüpoahındı nahurai nındoumbo kıarımbohünda tüküme hındı. ⁴ “Se wohı, nımbı asu amurı moatükunı yanğırı hıfını burayo ranahambo ana moaruwaimbo-ndıhimboyeı. Nga moanı sapo nındou daboe ahei gırıbodı hamındı-wamı God ai wand-aneı yahombo moatükunı pefekoate-mayeı ranaheimbo-anımbı moaruwaimbo-ndıhindürı,” meho. ⁵ Wohı-yıtıhı ana nındou ranaheimbo hıfıkoefe-ndürımbı hoafı ra moai yanğoro, nga moanı aheimbo hondahüfımbı amoamo anımbı afındı hamındı asübusı ndahündürı yaho hoafımayındürı. Nga afındı hamındı asübusümbı ana sapo arühüpoahındı kıaroanı asübusıyo nou-anımbı rambıfeyowamboane. ⁶ Hondahüfımbı amoamo ranambe nındou ranai yıfımbı yıfırındeı-mboyeı, nga asu ai ɲgırı yıfındeı. Ai yıfımbı hıhoanımo-ndeımbıyeı, nga asu yıfı ranai aheimbo gübüsüboadearımbı.

⁷ Wohı-yıtıhı ranai ana, sapo hos yıfıarımbı hombo sı hehimbo rawehındı nou-mayeı. Ahei mbıroambe ana sapo adükarı bogorındı at gorınambo nafümbı nahurai-ane amarındürı. Ranane asu ahei ɲgüsümbıarı ranana nındou-yafe nahurai-ane.

⁸ Ahei mbırınarı ranana nımorehı-yei mbırınarı nahurai hoandıarıyo hayamboane asu yahafı ana adükarı pıdı raıon ahandı yahafı nahurai-anındürı. ⁹ Ahei mısındı ranana anı-nambo nafümbı nımbınehoarı nahurai-anındürı gabudıfoa-reamboayo. Asu fıhoafı ahei mbanındınambo ranana sapo nımarıfondı hosıfıhı nafıyo kıfıyoanı kıfe hüramındı haya yıfıarımbı füsühoasümbı ahei yahurai-ane. ¹⁰ Wohı-yıtıhı ndı-nındınambo kıareı arıhındı ranana sapo arühüpoahındı nahurai-aneı. Asu ahei ndı-nındı ranınambo nındoumbo hondahüfımbı amoamo asübusı sehi arıhındı.

¹¹ Ranı-moatükunı aheimbo ana sünambeahındı nendı bogorımbı fı hayamboanı hıfıandarındürı. Sünambeahındı nendı ranai ana sapo hıfambe akımbı kaıkoate ragu

ham#ndi han#weimbi ranahambo hifandandeimbi nindou-ani. Ahandi nduri Hibru-yafe hoaf#nambo ana Abadon-ani. Asu Grik-yafe hoaf#nambo ana Aporion-ani. Hoafi ahandi nim#ndi ra moaruwaimbore-randeimb-ani.

¹² Weanguruh#didi t#jir#fo af#ndi ranai ana ndeara mungumayo. Nga asu sunguna awi yimbu af#ndi t#jir#fo amboani tukundaf#ne-amboyafe.

¹³ Sunambeah#ndi nendi 6 noufimbi-mayu ranai fufun#i-mayuwamboyo, asu gor#nambo nafumbi sesi mandife has#honi yimbuyimbu daburudumbi God#ndi han#foani man#mboei ranambeah#ndi hoafi ranai tukumefeyowa h#mbor#mayahi.

¹⁴ Sunambeah#ndi nendi 6 noufimbi fufun#eimb#-mayu ranahambo hoafi ranai yare hoaf#yondowohu yahoya, "Sunambeah#nd nendi yimbuyimbu aduka#i hoe ahandi nduri Yufretis ki#mi karabus#yafu an#ngomo ranahamumbo koand#hawapura mb#homond-amboane," mehondo. ¹⁵ Raniyo asu sunambeah#ndi nendi yimbuyimbu-memo ranahamumbo karabus-ambeah#ndi aboeda koamar#houpura mahomo. Ai ndeara hapondani, ndani si, ndani amoamo, ndani h#mban#fih#i nindou ngim#ndambo bid#fir#i ranaheimbo hifokoefe-nduri#mbohunda naf#r#ndumo houmbo hifandu man#ngomo. ¹⁶ Ami ai hos ran#wami nindou-memo ranana tapuiyoani yimbu handret mirion-ane (200,000,000) mehomonda ro h#mbor#mayahi.

¹⁷ Raniyahi asu ro yafogoad#nambo nahurai hos raniyei asu nindou hos sowandumo homo-rundeimbi ra hoeimar#heandi. Ahamundi nim#nehoari m#s#ndi#hu magudundi ra hai imami nahurai hamburi-mayo, n#mbandi asudabo, asu an#s#hi safi nahurai mapaiaro. Hos#-yei mb#iro ranana aduka#i pusi raion#ndi mb#iro nahuraiyo. Raniyo asu ahei yahamon#ndi hai, has#heimi, asu n#moei sarfa imamiyo nahurai ranai tukufe haya maho hoango. ¹⁸ Raniyo asu ngim#i moatukun#i hai, has#heimi, asu n#moei sarfa imamiyo nahurai hos#-yei yahamo tukumefeyo ranambo n#moreh#i nindowenihi ngim#ndambo bid#fir#i-mayo ra moaruwaimbo-mareanduri. ¹⁹ Hos ranahei ngin#ndi referambo moatukun#i ranana ahei yahamo asu sendani ane amaronduri. Ahei sendi ranana amoas#ri mb#iro nahurayonduri hayamboane asu ran#nambo nindou moaruwaimbo-r#hinduri ar#hundi.

²⁰ N#moreh#i nindowenihi bid#fir#i moaruwai ham#ndi moatukun#i ranambo hifokoefendura y#f#koate-mayei ai awi moai ahei hohoan#mo ngoru-sungur#hindi. Asu moai tkai god sisami ahei war#na naf#mar#hundi ranahambo daboadanambo-r#hindi. Asu ai moai moaruwai nendi hifi ndan#hunda ranaheimbo ngus#fo pefe hohoan#mo ra hin#ngir#hindi. Asu tkai sisami god aheihoari gor, sirfa, bras, n#moei, n#mi bid#fir#i ran#nambo naf#mar#hunda h#mboariyo, hoafi h#mbor#iyo, asu hoahoango-rakoate-mayei ranahambo amboa ai moai ngus#fo pefihumbo hohoan#mo ra hin#ngir#hindi. ²¹ Asu nindou rani-mayei ranai sapo ai nindou hifokoar#hi, t#bagir#hi, n#moreh#i sis#himo, nindowenihi birabir#yei asu humbuhun#yei mar#hundi ranahambo amboani ai moai hin#ngir#hinduhi aboedi hohoan#mo sungur#hindi, nga wani.

10

Sunambeah#ndi nendi mam#i ai Sonimbo buk masagadowa masesu

¹ Raniyahi asu ro hoeir#hinane, sunambeah#ndi nendi ngin#ndi mam#i ranai sunambe tukufi haya makusu. Ai mbur#ngainambo gabud#foareri haya asu ahandi mb#iro wafus#foah#i foforahoeimi ranai wak#yo tumareri. Ahandi ngusumboari ana huf#ham#ndi nahuraiyo asu ahandi t#jar#i yimbu ana hai nahuraiyo. ² Ai ahandi warambe buk ak#dou skror* ra, ngure waramberamundu hayamboyo. Raniyu ahandi war#hond#i t#jar#i ra sir#wara-ambe t#reandi asu kadud#i t#jar#i ra hif#wami tumareandi. ³ Asu ai pukuna ham#ndi raion hoafayo nou hoaf#mayu. Ai hoaf#yu

* **10:2:** Skror ra pepa hoandar#i n#m#har#fih#i ngamond#feimb-ane.

hayamboyu-ane asu nimoamondi-hoafi 7-ambe ramindeimbimbo hoafimayu. ⁴ Nimoamondi-hoafi ranai hoafimayuwa rani-simboani ro ndeara ahei hoafi ra sürü papimbo yangrimayah. Nga asu sünambeahindi hoafi mam ranai hoafiyohü yahoya, “Nimoamondi-hoafi 7 hoafimayo ra se weindahindo-wamboyaifi, nga dibonapi-ndowandi. Asu se bukifihi hoafi ra sürü papindamboyaifi,” mehondiri.

⁵⁻⁶ Raniyu sünambeahindi nendi siriwara-ambe tinarü türe asu hifihü türe maranda hoeimarhini-mayu ranai sünambe ahandi warihondü war nimoamore mbura God koadürümbo-koadürümbo anüngu ahandi ndürnambo anihondümbo hoafimayu. Ai sünü, hifi, siriwara asu muṅgu moatükuni ranambe engoro ra nafimarandi. Sünambeahindi nendi ai hoafiyuhü yahuya, “Ndeara God ai muṅgu-moatükuni moendifemboayu si ra muṅgumbo yahomboane, nga asu ngiri ai gedüh hibaba ngu. ⁷ Nga asu 7 noufimb sünambeahindi nendi-mayu ranai ahandi fufuṅ fufuṅinduan-animbo, asu God ai ahandi hohoanimo-yo dibo masihendi ra moendi-ndeambui. Rani-moatükuni ranahamboyu ai ahandi ratüpuriyomo-rundeimbi asu hoafi hoafiyimo-rundeimbi-memo ranahamumbo wataporimbo-marapuri,” mehu.

⁸ Sünambeahindi hoafi ro horombo hoafimayowa himbori-marhamindih ranai asükaiyo hoafiyondirühi yahoya, “Se ngafi buk akidou skror sünambeahindi nendi tinarü siriwara-ambe türe asu hifihü türe haya anüngu ranahandi wariwami boare anango ra ndowandifi,” meho.

⁹ Raniyah asu ro sünambeahindi nendi-mayu ranahambo sowana ha buk akidou ra mbisenda sahehea düdumeheando. Raniyu asu simbori wambo hoafiyundirühi yahuya, “Se buk akidou ra ndowandifi mbunda dowandifi. Rani-moatükuni ra sihaf bodoambe didihamindimboe. nga asu sihaf yafambehü ana efu hoe nahurai aboedi aparindimboe,” mehondiri. ¹⁰ Raniyah asu ro ahandi warambeahindi buk akidou-mayo ra sahamindi hehea sahasihane, rani-moatükuni ranai efu hoe nou wandi yafambehü aboedi aparimayo. Nga asu sahasi hiningirih heheamboyahane asu wandi bodoambe didihamimayo. ¹¹ Raniyu asu wambo yare hoafiyundirühi yahuya, “Asükaindafi se muṅguambo sirihündi, hifihündi hoafi asu bogori nindou afindi ranaheimbo nini-moatükuni tükufemboayo ra wataporimbondandi,” mehondiri.

11

Yimbu nindou ai hoafi bokamariheneandi

¹ Raniyo asu wambo simongorife-rambo nimihari nimindi nahurai sendiri mbura hoafiyuhü yahuya, “Nimihari ranambo ngafi Godindi wori asu ahambo sesi mandife hasihoni ra simongori-ndowandi. Asu nindou didiyei wori ranambe amarei ranaheimbo tapuindafinduri. ² Nga asu Godindi wori ranahandambo pap weindani aning ranana yowani se simongori-ndowamboyaifi. Ranana sapo nindou Suda-yafe ndifo ranaheimbo hiningimefeyo-ane. Rani nindou ranai-animbo Godindi ngoafi adükari ranahambo 42 amoamombo pühindei kikimiboadi-himboyei. ³ Ranimbo asu ro nindou koandiheheapira afindi hohoanimo-yomombo hoeari güdüne hena wandi hoafiyaheimbi hoafi hoafombohünda kodamboyanani. Ranimbo ai Godindi hoafi ra wataporimbo-ndinamboyanani 1,260 si aho ranambe,” mehondiri. ⁴ Nindou yimbu ranai ana sapo orif nini yimbu asu ram hai yimbu muṅguambo hifi ranahei Adükari anüngu ranahandi hanjifoan-ane animbafani. ⁵ Nindou yimbu ranahafanimbo düdi ai moaruwaimbo-fepirimbo ehu ana, asu ahafandi yahamo-nafi hai ranai tükündifehü rani-moatükuni ranambo ahafanimbo moaruwaimbofe-pirimbo nindou ranaheimbo hai tikirinda-ndürimboe. ⁶ Ai nginindi sowandifanimbo-anafani Godindi hoafi bokarihfembo simboani sünambeahindi hoe kosiwa kikihemindimbo ra. Asükai ai nginindi sowandifanimbo-anafani hoe ra hori nahuraimbofe tükufembo amboa. Asu

hifinindi nendi aheimbo moaruwai moatükuni refeyoani moaruwaimbo-fendürimbo amboa ahafandi hohoanimo süngu refembo asafani ra randineamboyanani.

7 Godindi hoafi ra ndeara wataporimborini moendineandan-animbo nimambeahindi ninihondi hifambe akimi kai-koateimbi ranambeahindi tüküfe arandi ranai ai-babidimbo yifiarindimboe. Ai ahafanimbo ngasündeapiri haya hifokoa-ndeapirimboe. 8 Asu ahafandi yifi-nimoko ranai ngoafi ranahandi bogori nafini yagodimboyanani, sapo ahafandi Adükari nimi keimbi karihendeimbi-fihitikoründümo pamarüwuri houmbo hifokoarüwurihi. Adükari ngoafi ranahambo kafoefe hoafi ranana Sodom asu Isipiyoy. 9 Muṅgua hifihündi nindou, mamami siri, mamami hoafümbi asu mamami fi-hoeari ai ngimiyoy mbura ṅgorü sinambo hombo hüfünimboyo ahafandi yifi-nimoko ra hibudundihü-pirimboyeisi, nga asu ṅgiri hifi kandhipiri. 10 Hifi ndanihündambo nindou ai hihifi-hihifi-ndeimboyei sapo nindou yimbu ai yifimefandi ranahambo. Ai sesesi-ndeihi hihifi-hihifi-ndeihi asu aboedi napo simbori saindeimboyei nindou yimbu Godindi hoafi hoafiyafanirinandeimbi ai nindou ranaheimbo afindi hamindi tṅirifo masabinandüri ranimbo.

11 Ngimiyoy mbura ṅgorü sinambo hombo hüfünimboyo yangiri niṅgombo yafui ra God ai koamafoareanda kosi ahafandi fiambemefeyowa ai botimefineanda, asu nindou muṅguambo ai ndarhi hoeirhipira mayowa yihimbomaye. 12 Ranio asu Godindi hoafi hoafiyafanirinandeimbi ai himboriyafandane, sünambeahindi hoafi mamipuküna ahafanimbo hoafiyopirühi yahoya, “Mborai ndühi sühüfani,” meho. Ahafanimbo hifokoa-marhipiri ai himboapoyeiane, asu ai mburṅgai bitapirine hena sünambe mahahüfani.

13 Asu rani-simboani hamindi hifihe afindi ranai tüküfehüyo, adükari ngoafi ranahandambo mamibidifiri birefoai pütapiyowohü asu 9 bidifiri niṅgohüyo 7,000 nimorehi nindowenihira hifokoako-mafoareandüri. Nindou bodimondi yangiri maniboadei ai yihimboyeih God sünambe amaru ranahambo adükari-ani masei.

14 Yimbu noufimb tṅirifo ranana ndeara muṅguyomboane, nga se himboriyeyi ṅgimi noufimb tṅirifo ranai ndeara akimi tüküfembo yahomboane.

Sünambeahindi nendi 7 noufimb ai fufunimayu

15 Ranio asu sünambeahindi nendi 7 noufimb ai fufunimayu. Ranio asu sünambeahi nindou afindi hoafi ranai puküna hoafiyeyih seiya,

“ṅginindi semindi hefe muṅgua hifi ra hifandimbo ana

sihafi Adükari

asu nindou sihefimbo aboedambofe-munimbo kamafoariri Krais ahafand-ane, asu ai-animbo koadürümbo-koadürümbo hibadambui,”

masei 16 Ranioyomo Godindi hanḡfoani 24 boagiri nindou ahamundi nimarifondiwami mamarimo ranai hifini yiri-yimbu pusiru mboro pütapiyomo mburu Godimbo aboed-ani mehomo. Ai hoafiyomondühi yahomoya,

17 “Adükari, se God muṅguambo ṅginindeimb-anafi.

Seana haponda animbafi,

horombo manimbafi!

Sihaifi ṅginindi ra sowandifi hawa

asu muṅguambo hifi piyafi hawa hifandara hafi

ranahambo sihambo ro hihifarahunini.

18 Hifi ndanihünda nindou ai ṅginindimaye

sapo sihaifi ṅginindimbo si ra tükümegefeyowa,

asu yifiyeimbi nindou aheimbo yibobo-fendürimbo si ranambo tükümegefeyowa.

Sihaifi ratüpuriyomo-rundeimbi,

sihaifi hoafi hoafiyomo-rundeimbi asu

sihaifi muṅguambo nindou akidouyo adükariyo sapo sihambo yihimboarihünini

ranaheimbo aboedi moatükuni saimbo si ra tüküfemboane.
Nga asu nindou didiyei hifi moaruwaimbo-marhindi

ranaheimbo moaruwaimbo-fendürimbo si rani amboa ndeara tüküfemboane,”
mehomo.

¹⁹ Sünambeahi Godindi wori ranahandi yipuri ra sübüdihoehü asu ahandi nendimbo hoafi firamündü masihendi bokis ra weindahmayowa hoeimarhindi. Raniyo wabürüsüyo wakireandühi asu fuyowohüyo nimoamonindi hoafi ai pai kapeihü kikirandühiyo asu hifihe tüküfehü kifohi nimoiei nahurai pütapimayo.

12

Son ai nimorehi asu amoasiri adükari hoeimareapiri

¹ Raniyo asu sünambe moani rani-poanimbo moatükuni ranai tüküme Feyo. Rani-moatükuni ranana nimorehi mamani ranaiyo. Ai hüfhamindi hoearimbore güde hayamboyo asu amoamo ahandi yirüfoendi hoarehi pare mbura, 12 mupui atimbore ahandi mbiroambe kiki foare hayamboyo tüküfe maninggo. ² Nimorehi ranai ranümbiyo hayamboyo asu niori wakemindimbo asübusi ranai ahambo tüküme Feyo ndowa asübusimbo hoafi karihoaimarandi. ³ Ramefeyowamboyo asu moani rani-poanimbo moatükuni ngorü ranai sünambe tüküme Feyo. Rani-moatükuni ramefeyo ranana moani adükari hamindi amoasiri hamburiyo 7 mbiroweimbi, asu 10 daburüdümübiyo haya ahandi mbiro mamani raniwami at 7 kibodirifoare hayamboyo tüküfi manüngu. ⁴ Ahandi sendi ranambo ngami bidifiri mupui kifihüramündi huhüyo asu sünambeahindi hifina firibadi-mafoareandi. Raniyo asu amoasiri ranai nimorehi-mayo ranahandi fikimi manüngu niori ra wakindamindoani mbundithe dagadi yahuhaya. ⁵ Raniyo asu nimorehi ranai nindowenihini niori wakimarimindo. Nindowenihini niori ranai-animbo adükari mbondifi haya muḅguambo hifihündi nendi ranaheimbo ain nimihari ndemündü haya hibadarümbui. Nimorehi ranai niori ra wakimaramindo-amboyo asu niori ra kosiründümo houmbo God asu ahandi nimarifondi sowana mahafomo. ⁶ Raniyo asu nimorehi ranai fefoai haya nimi wohi furikoate-reandühi maho. Sapo God ai ahambo 1,260 si ranambe ningowan hifandimboane yahuhaya ngoafi didiboadore hiningimareandi raninambo.

⁷⁻⁸ Raniyo asu yifiari ranai sünambe pomarhoaiyo. Raniyo sünambeahindi nendi bogori Maiker ai ahandi sünambeahindi nendi-memo rani-babidimbo amoasiri afindi-mayu rani-babidi yifiarimemo. Asu amoasiri ai asükaiyo ahandi nendi-babidimbo hihiriyafu yifiarimemo. Nga amoasiri adükari-mayu ranahambo yifiarambe ngasünduwuri houmbo, asu ahandi nendi-babidimbo sünambe gedühi ningombo yowan yahomo hemafoarupuri. ⁹ Raniyomo Godindi sünambeahindi nendi-memo ranai amoasiri afindi-mayu ranahambo sowarindümo hifina pimarüwuri. Amoasiri ranai ana horombodidi hondüyo haya ahamboya, “Satan hifi ndanihünda nindou papi-hoafira-randeimb-ani,” masei. Ai hifinindi nindou muḅguambo tikai hoafiyu-randeimb-ani. Raniyo ahambo ahandi sünambeahindi nendi-memo rani-babidimbo sünambeahindi hifina hemafoarupuri.

¹⁰ Raniyo asu ro himboriyahane sünambeahi hoafi ranai puküna yare hoafiyowohü yahoya,

“Hapo-ana God ai sihefimbo aboedambofe-munimbo ra ndeara tüküfemboane.

Hapo-ana nindou God ai diboniyu hiningimariri ranahambo bogor-ani yahu nafuiyumboani!

Sapo nindou düdi ai Godindi himboahü nüngumbo

sihefi wandafi mamani nimbini nimbisi papi-hoafirandüri arandi

ranahambo sünambeahindi hihairündümo masafuarüwuri.

11 S#hefi wandafi-mami ana Sipsip Ni#mor#indi hori
 asu ahandi hoafi anihond#umbo watapor#imbor#h# mar#h#ndi
 ran#namboyei ai amoas#ri-d#bo yifiar#yei tabori-mar#hehindi.

Nindou rani-maye ranai ahei fimbo hohoan#mo-koate
 asu hoafi anihond#umbo watapor#imbo-mar#h#ndi
 ran#namboyei amoas#ri-d#bo yifiar#yei tabori-mar#hehindi.

Nindou rani-maye ranai yif#mbo y#h#mbokoate-maye.

12 Ran#mbo-h#ndambo-an#mbo s#n# asu s#nambeah#ndi nend-anemo
 se h#hifi-h#hifi#ndi#mo!

Nga hifi asu sir#wara se h#poan#imboembou-anafe.

Satan ai ndeara ran#h# kus#mbo wambo asu ahambo ngus#fo as#r#r#hane.

Ai ran#h# n#ngombo ra ged#h#yopoani,

nga bodifo-ane ran#mbo fifi#reamboani,”

meho.

13 Amoas#ri ad#kar#-mayu ranai ahambo hifi#na hemafoar#wur# ra ndare hoeire-
 andani mayoamboyu asu sapo n#morehi nindowenih# n#mor# wak#mar#m#ndo
 ranahambo pare wamara hu. 14 Nga asu n#morehi ranahambo meso mbanendi
 nahurai masah#ndo. Mbanendi yimbu ranambo-an#mbo ai nindou n#ngokoate-
 reand#hi amoas#ri ad#kar# ranahambo d#d#mombo diboai haya ngomboe. Asu ran#h#
 ngo n#ngowan-an#mbo ng#m# h#mban#yo haya 6 amoamo ahambo h#bad#h#nd#h#
 sesi ndah#ndomboyei. 15 Ran#yo asu n#morehi ranahamboya hohoambu ranambo
 sem#ndi mb#howamboane yahuhaya amoas#ri ahandi yahamon#ndi hohoambu ka-
 mafoareandi. 16 Ai ramareand#yosi, nga asu hifi ranai n#morehi ranahambo ma-
 far#hend#. Hifi ranai yafad# boamareanda amoas#ri#ndi yahamon#ndi hoe t#k#mefeyo
 ra sir#mafoareandi. 17-18 Ran#yo asu amoas#ri ad#kar# ranai yare hoeireanda
 mayowa n#morehi ranahambo ng#n#nd#marandi. Asu ai n#morehi-mayo ranahandi
 ahuir#hoandi-maye, sapo nindou d#d#yei God#ndi ah#n#mb# hoafi asu Sisas#ndi
 hoafi s#ngur#hi-r#h#ndeimbi, ranaheimbo sowana ai-bab#d#mbo yifiar#mbo yahuhaya
 mahu.

13

1 Ran#yu asu amoas#ri ad#kar# ranai sir#wara gudi pimaram#ndo ran#wami
 man#ngu

Nimambeah#ndi n#n#hondi yimbu t#k#mef#neandi

Ran#yah# asu ro hoeir#heanda moaruwai h#mboyoweimb# n#n#hondi mam# ranai
 sir#wara-ambeah#ndi t#k#fe mas#fo. Rani-moat#kun# ra 10 dabur#d#mb#yo haya
 asu 7 mb#roweimb#yo. Dabur#d# mamam# ra ad#kar# bogor# nindound# at nahurai
 n#noumayo. Asu ahandi mb#ro mamam# ran#wami s#r# pap#mayo, ranana God#mbo
 tir#foefi hoafiyo. 2 N#n#hondi t#k#mefeyowa hoeimar#heandi-mayo ranai ana ad#kar#
 pusi tit#borandeimbi repat nahuraiyo. Ahandi t#nar# ra ad#kar# n#n#hondi bea
 nahuraiyo. Asu yafambe ahandi ra mare raion#ndi nahuraiyo. Ranahamboyo
 amoas#ri ad#kar#-mayu ranai ahandi-mayo ng#n#ndi, asu ad#kar# bogor#ndi n#mar-
 fondi asu ad#kar# bogor# moat#kun# ra masagado. 3 N#n#hondi-mayo ranahandi
 mb#ro ngor# ranana moani pisaonambo-marundi ra yif#mbo-mbuimb#yosi, nga asu
 ahandi mas#mei mamaro ranana dik#r#mefeyo. Mun#ambo hifi#n#ndi nindou ranai
 rani-moat#kun# ramefeyo ranahambo hep#nahi hehi asu ahambo s#ngumar#h# hei.
 4 Ran#yei asu mun#ambo hifi#n#ndi nindou ranai amoas#ri ad#kar#-mayu ranahambo
 hohoan#mo par#hind#hi seiya, ad#kar-ani sapo aiyu n#n#hondi-mayo ranahambo
 hifi#ndi#mboh#nda ng#n#ndi masagado. Asu ai n#n#hondi-mayo ranahambo amboani

hohoanimo parihindühi seiya, “Düdi nímambeahíndi nínihondi ndahuraiayua? Asu didai nínihondi ndanahambo ngu pande haya yifiarí-manda?” masei.

⁵ Raniyu asu God ai nínihondi ranahambo yare híníngímareanda hoafi afíndi-afíndiyo wakíreandühi Godímbo tírífoarerühi hoafímendo. Raniyu asu ai ahambo raní-moatükuní ra refembo 42 amoamo yangíri híníngímareandi. ⁶ Raniyo asu raní-moatükuní-mayo ranai Godímbo, ahandí nímárfondí asu ahandí nendí sünambe amarei ranaheimbo amboa tírífoefe hoafíyu marandi. ⁷ Raniyo ahambo God ai híníngímareanda ahandí nendí-babídímbo yifiarí-mayeia asu ai yifiarí ra títaboari-mafoareandi. Asu ai muᅅgua sírí, hífhündí, hoafeimbi, fi-hoearí ranaheimbo hífandíyondürí hombo, randowandí mehundo. ⁸ Rananímbo nindou muᅅguambo hífi ndaníhü anímboei ranai nímambeahíndi nínihondi-mayo ranahambo ngusüfo pandíhimboyei. God hífi sünü nafíkoate-yuambe Sipsip Nnímori hífokoamarüwurí ranahandí koadürümbo-koadürümbo yangíri níngombo buk ranambe ndürí papímareandi. Ranambe ahei ndürí pefekoate-maye ranai ana nímambeahíndi nínihondi ranahambo ngusüfo pandíhimboyei.

⁹ Nindou didíyei ai hímbobembaye ana, hoafi nda hímboríndei. ¹⁰ Nindou didíyei sapo aheimbo mbuimündíndürí karabusi-fendürímbo-maye ranahaimbo mbuimündíndürí karabusífe-ndürímboane. Asu nindou düdi ai sapo pisao yihümíndi-mayo ranambo hífokoefimboani meho, ranana pisao yihümíndi ranambo hífokoefimboani. Yahurai moatükuní tükündífeyoaní ana, asu Godíndi nendí ai ahei aníhondümbofe hohoanimo ra kíkíhísafí-ríhümündi hehi mbínímboei-amboane, meho.

¹¹ Raniyo asu ro hoeiríheandane, moaruwai hímboyoweimbi nínihondi ᅅgorü ai hífambeahíndi tükífe masífo. Raní-moatükuní ra Sipsip Nímoríndi daburüdü nahurai yimbu ahandí mbírowamí híníngíreapírí hayamboyo, ᅅga ai adükari amoasírí nahurai hoafímayo. ¹² Ai adükari hamíndi ᅅgíníndi weᅅngurühídídí nínihondíndi-mayo semíndi hayamboane asu haponda ahandí fondahü ai raní-süᅅgure arandi. Ai hífi asu nindou raníwamí anímboei ranaheimbo weᅅngurühídídí nínihondí masímei afíndeimbi yífímbo yangíri-mayo ranahambo ngusüfo pefemböhünda hütí-hütí-marandürí. ¹³ Yimbu noufimbí nímambeahíndi nínihondí ranai adükari hamíndi hepünífeimbi moatükuní ramareandi. Ai nindou muᅅguambo ahei hímbobahü ramareanda hai ranai sünambeahíndi tükífe haya hífína makoso. ¹⁴ God ai yíní mehua nindou ranaheimbo tíkai hoafíyondürühi weᅅngurühídídí nínihondí ranahandí hímbobahü hepünífeimbi moatükuní ramareandi. Yimbu noufimbí nínihondí-mayo ranai nindou ranaheimbo yahoya, sapo horombo nínihondí pisaonambo hítmárandá masímeimbü-mayo, ᅅga ai haponda yangíri aníᅅgo ranahandí sísamí nafíndíhü mbundíhü asu ahambo hohoanimo-mbeahündo-wamboane, meho. ¹⁵ God ai yíní mehua yimbu noufimbí ranai weᅅngurühídídí nínihondí sísamí ranahambo yangíri níngombo yafui masagado. Rananímbo asu sísamí ranai wataporíyohümbo nindou didíyei ahambo ngusüfo pefekoate-aye ranahaimbo hífokoa-ndeandüra yífímbíyei-amboane, meho. ¹⁶ Nindou muᅅguambo akídou, adükari, napo afíndeimbi, napo-koateimbü, moaní ratüpuríyei ríhündeimbi asu kákí semíndímbo ratüpuríyei ríhündeimbi ranaheimbo ahei waríhondü waraní asu ahei gíríbodí hamíndi wamí sürü pefendürímbo hütí-hütí-marandürí. ¹⁷ Nindou mamí ai-amboa ᅅgírí kákínambo pemíndu asu ᅅgírí kákífhímbo ndendí, ᅅga nindou düdi ahandífhí sürü apeníᅅgo raní yangíri anímbo randeambui. Sürü ranana nínihondí ahandí ndür-ane asu namba ranahandí ndür-ane. ¹⁸ Ndanana aboedí fífírífe hohoanimo-ane. Nindou düdi ai aboedí fífíreandeimbayu ana, ai nínihondí ranahandí ndürí nímíndi ra tapuimbiyu-wamboane. Sapo sürü ranana nindoundí ndürí süᅅgunamboane. Rana-handí namba sürü ranana 666-ane.

14

Sipsip Nĩmorĩndĩ nindou ai sĩmborĩ heirũ heirayei

¹ Ro asũkaiya hoeirĩheand-ane 144,000 nindou ai Saion nĩmoei wafu-ambe Sipsip Nĩmorĩ-babĩdĩmbo manĩmboei. Sipsip Nĩmorĩ asu ahandĩ afĩndandĩ ndũrĩ ra ahei gĩrĩbodĩ hamĩndĩfihĩ papĩmarandĩ. ² Ranĩyo ro hĩmborĩyahanĩ sũnambe hoe amũndũrĩ fuwayo asu nĩmoamondĩ-hoafĩ nahuraimayo. Ranĩyo asu ro hĩmborĩyahanĩ gita fandunda hoafayo nahurai hoafĩmayo. ³ Nindou ranai Godĩndĩ nĩmarĩ-fondĩ haŋgĩfoanĩ, yimbuyimbu yaŋgĩrĩ nĩŋgoweimbĩ asu boagĩrĩ nindou-yomondĩ hĩmboahũ sĩmborĩ heirũ mamĩ heirũmayei. Nindou 144,000 God ai hĩfĩ ndanĩhũndambo nindou-yafe mbusũmonĩndĩ masemũndũndũrĩ ranĩ yaŋgĩr-anĩmbo heirũ ra fĩfĩrĩndĩhĩmboyei. ⁴ Nindou ranana moai nĩmorehĩ dĩbombo apomo, ŋga moanĩ sũrũhoeimbĩ hamĩnd-anemo. Muŋguambo hĩfĩ nahi Sipsip Nĩmorĩ ai huwanĩ nindou ranai ahambo sũŋgurũwurĩ homo arundĩ. God ai nindou ranahamumbo hĩfĩ ndanĩhũndambo-yomondĩ mbusũmonĩndĩ manĩŋgomonda masepurĩmũndũ. Ahamumbo boatei ndeara sepurĩ-mũndũmboani Sipsip Nĩmorĩ asu God ahafandĩ yaŋgĩrĩ nĩŋgombohũnda. ⁵ Ai moai tĩkai hoafĩyomo-rundĩ, ŋga aiana hũti-koate-anemo.

Sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋgĩmĩ ai hoafĩ wataporĩmbo-marundĩ

⁶ Ro hoeirĩhinanĩyo sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋgorũ ai nĩmoamo youyu wakĩmareandĩ. Ai yaŋgĩrĩ koadũrũ koadũrũmbo nĩŋgombo hoafĩ nindou muŋguambo aheimbo wataporĩyondũrĩmbo semũndũ hayamboyu. Muŋguambo hĩfĩhũndĩ, muŋguambo fihoeareimbĩ, muŋguambo mamĩsĩrĩ, muŋguambo mamĩ hoafeimbĩ ranaheimbo muŋguambo wataporĩmboyondũrĩmbo semũndĩ hayamboyu. ⁷ Ai pukũnambo yare hoafĩyuhũ yahuya, “God ai nindou-yei hohoanĩmo yĩbobofembo si ra ndeara tũkĩfemboane, ŋga asu ranĩmbo-hũndambo anĩmbo yĩhĩmbondeihĩ ahambo aboed-ani mbĩsefĩmboane. Aiyu sũnũ, hĩfĩ, sĩrĩwara, asu feamonŋgo hoe nafĩmarandĩ ranĩmbo-hũndambo-anĩmbo ŋgusũfo pandĩhorĩ,” mehu.

⁸ Yimbu noufimbĩ sũnambeahĩndĩ nendĩ ai weaŋgurũhĩdĩdĩ ramefĩyu ahandĩ sũŋgu ai yahuya, “Adũkarĩ ŋgoafĩ Babiron ana moaruwaimbo-mefeyo. Anĩhond-ane! Muŋgunambo moaruwaimbo-mefeyo. Adũkarĩ ŋgoafĩ Babiron ramareandũra nĩmorehĩ sĩsĩhĩmo asu nindowenihĩ bĩrabĩrĩyeyi marĩhũndĩ. Ai ŋgĩnĩndĩ wain hoe sagadũranĩ sĩmĩndei hehi hĩhĩndĩ hohoanĩmoayeyi nahurai-ayeyi ranĩmbo God ai ŋgĩnĩndĩ-ndandũrũmbui,” mehu.

⁹⁻¹⁰ Asũkai sũnambeahĩndĩ nendĩ ŋgorũ ai ŋgorũ yimbu ramefĩneandĩ nou ramefĩyu. Ai pukũna hoafĩyuhũ yahuya, “Nindou dĩdyei ai nĩmambeahĩndĩ nĩnĩhondĩ asu ahandĩ sĩsamĩ ranahambo ŋgusũfo pararĩhindĩ ana, ahei gĩrĩbodĩ hamĩndĩfihĩ asu warĩhondũ waranĩ sũrũ apaiaro ana, ai ranĩ-poanĩmbo wain hoe mbĩsĩmĩndei-amboane. Wainĩ hoe ranana Godĩndĩ hũrũt-ane. God ai ŋgĩrĩ ŋgĩnĩndĩ wain ra hoe-ambe kandeandĩ, ŋga wanĩ. Ai ahandĩ hũrũtũ ra moaruwai-mbofe hoe sĩmĩndĩ hĩpĩrĩ ranambe kande dagadũranĩ ndĩmĩndeimboyei. Asu nindou nĩnĩhondĩmbo ŋgusũfo parĩhi arĩhũndĩ, sũnambeahĩndĩ aboedĩ hamĩndĩ nindou asu Sipsip Nĩmorĩ ahamundĩ hĩmboahũ, ranaheimbo hai asu sarfa nĩmoei hai hũfũ hondũ ranĩnambo tĩŋrĩfo afĩndĩ mbĩsagadũr-amboane. ¹¹ Hai ranahandambo hasĩheimĩ aheimbo tĩŋrĩfo asagadũrĩ ranai koadũrũmbo-koadũrũmbo gafomboe. Sapo nindou nĩnĩhondĩ asu ahandĩ sĩsamĩ ranahambo ŋgusũfo pamarĩhindĩ, asu ahandĩ ndũrĩ sũrũ masahũmũndĩ ranana ŋgĩrĩ fi handĩhi nĩmandei,” mehu. ¹² Ranĩmbo-hũndambo Godĩndĩ nendĩ ai ahandĩ hoafĩ hĩmborĩ-yeyi sũŋgurĩhindũhĩ asu Sisasĩmbo anĩhondũmbo-arĩhorĩ hei ai aboedamboyahe ŋgĩnĩndĩ mbĩnĩmboei-amboane.

¹³ Ro himboriyaha sünambe yafambe mamî ai hoafiyohü yahoya, “Se sürü nda papirandî: Haponda asu sünguna nindou didiyei Adükariðibo aniboadei ranai yifayei ana, ai hihifi-hihifimbeyei-amboane,” meho. Yifafi Aboedi ai-amboani yahoya, “Anihond-ane. Sapo ai ratüpurî afindî tîjîrîfomayei ra hînjîrîhi hehi moanî warî handîhi nîmandeimboyei ranimbo-hünda. Asu ai ngîrî moanî ngei, nga aboedi hohoanimo ai ramarîhindî ra-kapeihü ngeimboyei,” meho

Hifi ndanîhündambo sesi yimungu-remîndimbo si

¹⁴ Asükai ro himboyahînd-amboyo mburîngai kifohi-wamî nindou mamî Nindou Hondü nahurai mamaruwa hoeimarîhini. Ai adükari bogorîndî at gorînambo nafiyoweimbi-mbîro-ambe kikifoare sarif yihîmîndî semündü haya mamaru. ¹⁵ Asu sünambeahîndî nendî ngorü ai Godîndî worambeahîndî tüküfi sünü nindou mburîngai-wamî mamaru ranahambo puküna mîngîyu hoafiyuhü yahuya, “Sîhafî sarif ndowandîfi hawa sesi hîfinîndî ra yimunguri-ndandîfi, nga ndeara sesi ra yimungurîmbo si-ane,” mehundo. ¹⁶ Ranîyo nindou sapo mburîngai-wamî mamaru ranai ahandî sarif semündü haya sesi hîfinîndî ranî yimungure-mîndimbo mahanu.

¹⁷ Asükai sünambeahîndî nendî ngorü ai Godîndî worî ra hînjîgîre haya tüküfi masünu. Ai-amboani sarif semündü hayamboyu. ¹⁸ Asükai sünambeahîndî nendî ngorü hai hîfandîra-randeimbi-mayu ranai Godîmbo sesi mandife sîhefe-rambo hasîhoni-mayo ra hînjîgîre haya masüfu. Ai sünambeahîndî nendî ngorü-mayu sarif yihîmîndî masemündü ranahambo puküna hoafiyuhü yahuya, “Sîhafî sarif yihîmîndî ndowandîfi hawa wain hîsî ra hîfitîrî-ndandîfi mamîni digawandî, nga ndeara wofî hîsî ra süfiyomboane,” mehundo. ¹⁹ Sünambeahîndî nendî ranai sarif semündü haya amofi hanü wain hîsî ra hîfitîramündî mamîni-re masîhendî. Wainî hîsî-mayo ra Godîndî hürütümbî nîmoei hîpîrî wain hîsî ndünîyo boboe semîndimbo-mayo ranambe pütîmefiyu. ²⁰ Asu ai wain hîsî-mayo ra adükari ngoafi himborani tüküyafu homo hîpîrî-mayo ranambe ndünîrund-anîyo horî ranai 300 kiromita nahurai maho. Asu horî tüküfe maho, ra nindou sîmongori-feyoani ngusümboarühi nahurai mahafo.

15

Bidîfiranambo tîjîrîfo

¹ Ro sünambe hoeirîheandane, ranî-poanîmbo moaruwai hamîndî hepünîfeimbi moatükunî tükîmefeyo. Sünambeahîndî nendî 7 ranai nindoumbo moaruwaimbofembo moaruwai hamîndî moatükunî 7 sowandümo mamarîmo. Ranî-moatükunî ranai muñguayo ana, Godîndî hürütü ndeara bîdîfiranamboane, nga asu ngîrî asükai yahurai tükündîfeyo. ² Ranîyo asu ro karasinambo nafümbî nahurai sîrîwara-ambe hai bitapîre tükümegefeyowa hoeimarîheandî. Nindou yifiarambe ngînîndî nîmboeimbo nîmambeahîndî nînjîhondî, ahandî sîsamî, asu ahandî ndürî namba ranahambo hîfinambo-marîhindî. Ai ahei gita God masagadürî ra fufurîhümündî hehi karasinambo nafümbî nahurai sîrîwara ranî-kîmî manîmboei. ³ Asu Moses, Godîndî ratüpurî ratüpurîyu-randeimbi asu Sipsip Nîmorî-mayu ahafandî heirü ndahurai heirümeyei.

“Adükari, seana God muñguambo ngînîndî nîmîndîh-anafi.

Se hepünîfeimbi moatükunî ratüpurîyafi-randeimb-anafi.

Se muñgua nindou-yafe bogorî adükar-anafi.

Sîhafî hohoanimo mbumundî hondüyo haya anîhondü hamînd-anafi.

⁴ Adükari, muñguambo nindou sîhambo ahînjîndeihi sîhafî ndürî ranahambo aboedani mbîseimboyei.

Seana sürühoeimbi hamînd-anafi.

Muñguambo hîfîhündî nindou sîhambo sowana dîdei ngusüfo pandîhi-nînjîmboyei.

Sapo sihafî mbumundi ratüpurî ramarowandi ra fufurühümündi hehi karasinambo nafümbî nahurai sirîwara rani-kîmî manîmboei,” masei.

⁵ Asükaiya sünambe himboyahündamboyo Godimbo hoafi femîndî sihefe worî ranahandî ahînümbî worî safambe ra sübüdî-marîhoayowa hoeimariheandî. ⁶ Asu sünambeahîndî nendî 7-memo ranai nindoumbo moaruwaimbo-fembo moatükunî 7 masowandümo. Ai hoearî aboedî afîsaho-koate himboarambe forîhoeimbî güdu mburu asu gorînambo nafümbî ret ahamundî misîndîhü hühîru hîningîru hou serîworî safambe tüküyafu masînimmo. ⁷ Asu yimbuyimbu yangîrî nanğoweimbî moatükunî-ndambo mamî ranai sünambeahîndî nendî 7 ahamumbo gorînambo nafiyoweimbî dis 7 masagapurî. Ranî-moatükunî masagapurî ranana Godîndî koadürü-koadürümbo yangîrî-randeimbî hürütü foeroweimbî disîyo. ⁸ Godîndî himboamupuimbo-randeimbî asu ngînîndî ranahandî hasîheimî ranai ahandî worambe güre haya meŋgoro. Asu ngîrî nindou mamî amboanî ahandî worî ranambe kebuendî, ŋga wanî. Ai hîbadîhündanî sünambeahîndî nendî ranai nindou moaruwaimbofe moatükunî ra moendî-ndundan-anîmbo keboehimboyei.

16

Sünambeahîndî nendî 7 ai Godîndî hürütü 7 hîpîrambe foeroweimbî kamafoarundî

¹ Ranîyo asu ro himborîyahanîyo Godîndî worî ranambeahîndî hoafi mamî sünambeahîndî nendî 7-memo ahamumbo puküna hoafiyowohü yahoya, “Se ŋgomo Godîndî hürütü 7-disambe afoero ra hîfîhü kaboadundî,” meho.

² Ranîyu asu mamî noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai hu ahandî dis Godîndî hürütü foafusümbî ra kamafoareandî. Ranîyo nindou sapo yangîrî nîngoweimbî moatükunî ranahandî sîsamîmbo ŋgusüfo pamarîhindî, asu ahandî sürü ahei gîrîbodî hamîndîfihî parîhindeimbî-mayeî, asu ranaheifihî moaruwai hamîndî asübusümbî masîmeî tükümeŋyondürî.

³ Ranîyu asu yimbu noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis ra hu sirîwara-ambe kamafoareandî. Ranîyo asu hoe ranai nindou yîfîyoanî yiwihoe nahurai tüküŋyowohüyo asu muŋguambo yangîrî nîngoweimbî moatükunî sirîwara-ambeahîndî ranai yîfî-safîmayo.

⁴ Ranîyu asu ngîmî noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis ra hu hoe asu apoarîndîhorî forîhoayo-ambe kamafoareandî. Ranîyo muŋguambo hoe ranai horî nahurai tükümeŋyo. ⁵ Ranîyo asu ro himborîyahane, sünambeahîndî nendî muŋguambo hoe ranahambo hîfandandeimbî-mayu ranai yare hoafiyuhü yahuya, “O God, seana aboedî hamînd-anafi,

Haponda se anîmbafi asu horombo manîmbaf-ane.

Tîŋîrîfo yîbobofe se hîfîna kaŋaro arandî ra mbumund-ane.

⁶ Nindou didîyeî ai sihafî nindou ranaheimbo

asu sihafî hoafi hoafiyomo-rundeimbîmbo hîfokoa-marîhindürî

ranaheimbo horî kamefoendî ra aheimbo sîmîndîmbohünda masabadürî.

Se ranî-moatükunî aheimbo ramarîwandürî ra sapo

ai nînî-moatükunîyo ramarîhind ranî sîmogodühî-mboane,”

mehu. ⁷ Ranîyahî asu asükai himborîyahane, Godîmbo sesî mandîfe sihefe hasîhonî ranambeahîndî hoafi mamî hoafiyohü yahoya, “Yînî, Adükari God, seana Muŋguambo Ngînîndeimb-anafi. Se nindou ranaheimbo papi-hoafarandürî ranana ai moanî anîhondü hondüyo hayambo asu mbumundî saf-ane,” meho.

⁸ Ranîyu asu yimbuyimbu noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis hüfîhamîndî-wamî kamafoareandî. Ranîyu God ai hüfîhamîndî ngînîndî masagado

nindou hifinî ranaheimbo hai nahurai tikiriyo-ndürimbohünda. ⁹ Nindou ranaheimbo nginîndî hamîndî hüfü ranai tagiri-marandüramboyei asu ai seiya, “God ndanani munqua moatükunî moaruwaimbofembo nginîndî ra hifandarandî,” sei hehi ahandî ndürî moaruwaimbo-marîhindî. Nga asu nindou ranai moai ahei moaruwai hohoanîmo ra hinîngirîhindühi Godîmbo aboed-ani sei, nga wanî.

¹⁰ Ranîyu asu hondahüfimbî noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis ra nîmambeahîndî nînhondî adükarî bogorîndî nîmarî-fondî ranîwamî kamafoareandî. Ranîyo asu nindou munquambo nînhondî hifandîrandî ranîwamî nîmbî piyowohüyo asu ai asübusî afîndî sahümündihî ahei teifî kikîmarîhündî. ¹¹ Ranîyei asu aheimbo asübusî afîndî tüküfendürühî masîmei nînoumendürambo Godîmbo moaruwai-moaruwaimbo-marîhorî. Nga asu ai moai ahei moaruwai hohoanîmo süngufe ra hinîngirîhindî.

¹² Ranîyu asu 6 noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis ra hoe adükarî Yufretisî-mayo ranambe kamafoareandî. Ranîyo asu hoe ranai nginîreandühîyo bogorî nindou hüfîhamîndî süfuanî-poedî sîfombo-memo ranahamumbo nafî ra meᅅgoro. ¹³ Ranîyahî asu ro hoeirîheandane, moaruwai nendî ngîmî ranai koaikoi nahurai adükarî amoasîrî, nîmambeahîndî nînhondî, asu Godîndî hoafî tikai hoafîyu-randeimbî ranahei yahamo-nafî tükümehîndî. ¹⁴ Aiana moaruwai nendî hepünîfeimbî hamîndî moatükunî rarîhi arîhündî rananei. Moaruwai nendî ranai ana bogorî nindou hifî hifandu-rundeimbîmbo sowana hei arîhündî. Sapo bogorî nindou ranahamundî ami mamambefepura God Munquambo Adükarî Ngînîndî hifandîrandî ranahandî bidîfîranî sihi yifiarîmbohünda.

¹⁵ Adükarî ai yahuya, “Awi se hîmborîyei! Ro hûmbuhünûmbî nindou nahurai tükündaheamboyahî! Nga nindou düdi ai apokoate yangîrî nîmarûmbo ahandî hoeari ra wudîpoapore hifandarandî ana, hîhîfî-hîhîfîmbiyu-wamboane. Sapo rananîmbo ai ngîrî nindou afîndî hîmboahü safî yangîrî hoahoanguhü ahandî fimbo amoaîngîndu,” mehu.

¹⁶ Ranîyomo asu moaruwai nendî ngîmî-mayeî ranai bogorî nindou-memo ranahamumbo hifî mamî Hibru-yafe hoafînambo Armagedon ranîhü mamühîfepurîmbo sahüpurûmündî mahei.

¹⁷ Ranîyu asu 7 noufimbî sünambeahîndî nendî-mayu ranai ahandî dis hîpîrî ra nîmoamo sünambe kamafoareandî. Ranîyo asu hoafî mamî ranai puküna Godîndî munquambo moatükunî hifandîyo nîmarîmbo fondî ranîwamîndî hoafîyowohü yahoya, “Munqu-moatükunî ra ndeara munquyomboane,” meho. ¹⁸ Ranîyo asu wabürüsî afîndî ranai bire hinîngîrera wakîreandühîyo asu nîmoamondî hoafî ranai pai kameihî kikîrandühîyo hifîhe afîndî ranai moanî moaruwai hamîndî tüküme Feyo. God ai nindou nafîrandambe ana hifîhe ranai moai yahurai tükü Feyo, nga haponda tüküme Feyo ranana moanî moaruwai hamîndîyo. ¹⁹ Ranîyo asu adükarî hamîndî ngoafî ranai ngîmîmbore bumareandî. Ranîyo asu munquambo hifîyei adükarî ngoafî madaburo-mayo ranî amboa moaruwaimbo-mareandî. Sapo God ai Babiron ngoafî amboa moaruwaimbo-mareandî. Sapo God ai Babiron ngoafî ranahambo hohoanîmo puramündühîyu asu ai ahambo ahandî-mayo kap ranambe wain hoe ra sîmîndîmbo masagado. Wainî hoe ranana sapo God ahandî ngînîndî hamîndî hürütü ranîyo. ²⁰ Ranîyo asu munquambo airan ranai dibonapî-foendühîyo, asu nîmoei wafu ranamboanî moai hoeirîhindî. ²¹ Asu ngînîndî ngîsîharî ais nîmoei nahurai sünambeahîndî 50 kirogram nîmboreimbî ranai nindou-yeiwamî pütapîyowohü ranaheimbo moaruwaimbo-mareandürî. Ranîmboyei asu nindou ranai seiya, “Ro nîmboeyefî moaruwaimbo-ehundî,” sei hehi Godîmbo moaruwai-moaruwaimbo-marîhorî.

17

Nindowenihî birabirîyo-randeimbî nîmorehî

¹ Ranîyu asu sünambeahîndî nendî mamî sapo dis 7 fufurundümo-ndeimbî-memo ranambeahîndî-mayu ranai wambo-so kusü hoafiyundîrühî yahuya, “Awi se mborai sînf-anîmbo nîmorehî nindowenihî birabirîyo-randeimbî bogorî-mayo ranahambo tîŋîrîfo adûkarî tükefendo ra nafuindahani-nî-mboyahî. Nîmorehî ranai ana ŋgoafi adûkarî hoe hari afoafuso ranî-kîmane anîŋgo. ² Muŋguambo hîfî ranîhûnda adûkarî bogorî nindou ranai nîmorehî ranî babîdî moaruwai hohoanîmomemo. Ranîyei asu hîfî ndanîhûnda nindou ranai-amboa nîmorehî ranî-babîdî moaruwai hohoanîmo ra süŋgumarundî. Ranîmboyomo asu nindou ranai ŋgusüfo mamîkarî-marapurî ai nindou wain hoe sîmîndî hefe rawehindî nou,” mehu.

³ Ranîyahî asu Yîfiafi Aboedî ranai wambo fiambe farîfe ŋŋînimma-ramîndîndîra asu sünambeahîndî nendî-mayu ranai wambo semündündîrî haya nîmî wohî furîkoate-reandühî mahu. Ranîhû tükîyaheandühî hoeirîheandane, nîmorehî mamî ranai nîmambeahîndî nînihondî hamburî ranîwamî mamaro. Nînihondî-mayo ranahandîfihî ana ndürî afîndî sürü papîyo hîniŋŋîfeyoane manîŋgo. Ndürî ranana Godîmbo moaruwaimbofe hoafîyo papîmayo. Nînihondî-mayo ranai 7 mbîroweimbîyo haya asu 10 daburüdümbüyo. ⁴ Nîmorehî ranai ana bogorî-yafe asüdbombü asu hamburî hoearî güde mbura, ranî-poanîmbo yihuruyo haya gor asu nîmoei kaki afîndî-fihî semîndîweimbî-nambo nafîyoweimbî, foefembo moatükunî yihururamîndî hayamboyo manîŋgo. Gorînambo nafîyoweimbî kap ranambe moaruwai moatükunî ai anamîndîhoandî birabirî-mayo ranahandî afîsaho foafu-soweimbî semîndî haya manîŋgo, sapo ai anamîndîhoandî birabirî-mayo rambo-hûnda. ⁵ Nîmorehî ranahandî girîbodî hamîndîfihî moanî ranî-poanîmbo dîbohîndî ndürî sürü paru hîniŋŋîmarundî ranai yare hoafîyowohü yahoya,

‘DIBOHÜNDI HOAFI BABIRON ŊGOAFI ADÜKARI NINDOWENIHI BIRABIRIYEIMBI
NÎMOREHI ASU MUŊGUAMBO MOARUWAI HOHOANÎMO HONDÜ HIFI
NDANIHÜNDAMBO ENGORO RANAHEI HOND-ANE’,

meho. ⁶ Nîmorehî ranaiyo Godîndî nendî-yei asu Sisasîmbo anîhondümbö süŋgurîhoreimbî hîfokoarearü marandî ranahei-mayo horî ra sîmîndî haya mamîkarî-mayowa ro hoei-marîheandî.

Ranîyahî asu ro ranî-moatükunî ranahambo hepünaheandühî afîndî hohoanîmo-mayahî. ⁷ Ranîyu asu sünambeahîndî nendî ranai düdufindîrühî yahuya, “Se nîmboe hepünefoandühî afîndî hohoanîmoayafa? Awi ro sîhambo nîmambeahîndî nînihondî asu nîmorehî ranahambo semîndî ho arandî ranahafe dîbohîndî hoafi nîmîndî ra hoafîndahanî-nî-mboyahî. Nîmambeahîndî nînihondî ranana sapo 7 mbîro-weimbîyo haya asu 10 daburüdümbî-mayo-ane. ⁸ Nîmambeahîndî nînihondîmbo yangîrî manîŋgowa hoeimarowand-anesî, ŋga asu hapondanana wanî. Ai ndeara sapo hîfambe akîmî kaikoate moanî raguhamîndî hanîweimbî ranambeahîndî tüküfembo yangîrî-ane. Ŋga asu ŋŋîrî amîtata ahambo moaruwaimbo-fembohûnda dîbonapîndîfeyo. God ai hîfî sünü nafîrand-ambe nindou dîdîyei koadürümbo-koadürümbo yangîrî nîboadeimboyei ranahei ndürî ra bukambe sürü papîmarandî. Nindou hîfînî anîmboei ranahei ndürî buk ranambe pefe sîhefekoate-mayo ranai-anîmbo randîhi nîmambeahîndî nînihondî ranahambo hoeindîhindanî-wanî hepünîndahi-mboyei. Ranî-moatükunî ra horombo yangîrî manîŋgoyosî, ŋga hapondan-ana moai nîŋgo, ŋga asu süŋgunambo asükaindo tükündîfemboe.

⁹ Ndanî hoafi ndanana nindou düdi ai fîfîreandeimbî-mayu ranahamboane: Mbîro 7 ranahandî sîsamî ranana hîfî wafuyo asu nîmorehî-mayo ranai ranîwamî nîmarî arandî. Asu ranî-moatükunî ra adûkarî bogorî nindou 7 amboan-anemo. ¹⁰ Ranane asu

hondahüyafundeimbi (5) adükarî bogorî nindou yifimemo-anemo mamî ai mbamarü asu ngorü ai awi moai bogorîmbofi tüküfiyu. Tüküfekoate-mayu ranai tükîndîfiyuwanî ai moanî akîdou bodîfohü yangîrî nüngumbui. ¹¹ Sapo nîmambeahîndî nînhondî horombo manîngo-yosî, nga asu hapondanî ana moai nîngo. Ai-anîmbo ahandîhoarî ranana 8 noufimbî bogorîmbo-ndîfemboesi, nga asu aiana sapo nînhondî 7 ranambeahînd-ane. Nga asu ahambo ana süngunambo God ai moaruwaimbo-ndearümbui.

¹² Sapo 10 daburüdümbî hoeimarowandî ranana 10 adükarî bogorî nindou-yomo asu ai awi moai muᅅguambo moatükunî hîfandîyo hombo ra piyomo houmbo hîfandundî. Nga ahamumbo amboanî God ai ngînîndî dagapurîmbui. Bodîfohü nîmambeahîndî nînhondî-mayo ra-babîdîmbo adükarî bogorî nindoumbondafu hîfandu nîngomboemo. ¹³ Bogorî nindou ranahamundî ratüpurî hohoanîmo ranana moanî mam-ane. Rananemo ai ahamundî ngînîndî asu ndürî adükarî ra nîmambeahîndî nînhondî ranahambo masabudo. ¹⁴ Ai Sipsip Nîmorî ranî-babîdîmbo yifiarî-ndîmboemo. Nga asu Sipsip Nîmorî ai yifiarî ra taborîndî-hoembui. Aiana adükarî-yomondî adükarî-ani asu adükarî bogorî-yomondî adükarî bogorî-ani. Asu ahandî nendî ranaheimboya mborai mehündüra tükîmehinda wand-anei yahu kafaore hîningî-mareandüra ahandî hoafî sünguarîhind-anîmbo yifiarî ra taborîndî-hehimboyei,” mehu.

¹⁵ Sünambeahîndî nendî ai asükaiyu wambo hoafîyundîrühî yahuya, “Nindowenihi birabîriyo-randeimbi nîmorehî nîmarümbî hoe se hoeimarowandî ranana nindou-anei. Ai muᅅgua hîfîhündî, muᅅgua fi-hoearî, muᅅgua mamamî hoafümbî asu muᅅgua nindou afîndî mafandîhindî ranîyei. ¹⁶ Se 10 daburüdümbî nîmambeahîndî nînhondî hoeimarowandî ai-anîmbo nîmorehî ranahambo yîboaruko-ndîhindühî ahandî nîne napo ahambo sowahî engoro ra mbirîboadî-hindühî hoearî hirîboadî-hindoanî asu safî yangîrî nîmandîmboe. Rananîmbo asu ai ahandî fisafî ra dagüdindowohü hai-ambe muᅅguna mandîhimboyei. ¹⁷ Ranî-moatükunî ra God ahandîhoariyu ahamundî ngusüfoambe refembo hohoanîmo masagapurî ranîyo asu ahamundî-mayo ngînîndî ra nîmambeahîndî nînhondî ranahambo masabudo. Ai muᅅgua hîfî ra hîbadîyo hombo God ai ahandî hoafîmayu süngu muᅅgua moatükunî anîhondü tüküfemboayo ranî si tüküfe sîmboanî. ¹⁸ Nîmorehî se hoeimarowandî ranana adükarî ngoafî sapo hîfîndî adükarî bogorî nindou ranahamumbo hîfandapurî arandî ranîyo,” mehu.

18

God ai Babiron ngoafî Adükarî ra moaruwaimbo-mareandî

¹ Ranî-moatükunî ranai refehayamboyoane, sünambeahîndî nendî ngorü ranai sünambeahîndî tüküfi makusuwa hoeimarîhinî. Ai ngînîndî hamîndî hondüyu haya asu ahandî ngînîndî hamîndî si ranambo muᅅguambo hîfî ra si boakîma-foareandî.

² Asu ai puküna hoafîyuhü yahuya,

“Adükarî ngoafî Babiron ai hîfînî pîmayo! Ai hîfînî pîmayo!

Ai moaruwai nendî ranahei ngoaf-ane.

Ranî-poanîmbo ranî-poanîmbo moaruwai ndu ranai-amboanî ranîhü amarei.

³ Nîmorehî Babiron ranî-babîdîmbo muᅅguambo nindou ranai moaruwai hohoanîmomemo

nindou ai wain hoe sîmîndîmo houmbo mamîkarî hohoanîmomemo nou.

Muᅅguambo adükarî bogorî nindou hîfî ndanîhündambo amboanî ai-dîbo moaruwai hohoanîmomemo.

Asu kakî semîndî ratüpurî ratüpurîyomo-rundeimbi nindou amboanî

ahandî-mayo moaruwai hamîndî hohoanîmo ranî-fihîndî kakî afîndî sowandümo houmbo

kaki afindeimbi nindou tüküme fundi,”
mehu.

⁴ Raniyo asu hoafi mamî sünambeahîndî makosowa himboriyahane, ai yare hoafiyowohü yahoya,

“Wandî nindou se ngoafi ranambeahîndî aboedühi tüküyahi!

Se ai moaruwai hohoanîmoayo ranîsüngu-ndîhimboyei, nga yowanî.

Asu se ai tîjîrîfo asemîndo ranambe-ndahimboyei, nga yowanî!

⁵ Ahandî moaruwai hohoanîmo ratüpurîmayo ra nîmoamo sünü ngasünde-amboane. Ranane asu God ai nîmorehî ranahandî moaruwai hamîndî hohoanîmo ranahambo moai mîtanîramündu.

⁶ Ai sîheimbo ramareandürî ranî-sîmogodühi sîmborî se ahambo randîhindî. Nîmorehî ranai sapo muŋguambo moatükunî moaruwai ramareandî ranî-sîmogodühi nandîhi ndahündo.

Nîmorehî ranai sîheimbo wain hoe ra ngînîndî hamîndî kare masagadürîmbo asu se ahambo wain yimbumbore ngînîndî hamîndî kandîhi ndahündo.

⁷ Nîmorehî ranai ahandî borîyohü asu napo afindeimbi-mayo ranî-sîmogodühi ahambo asübusî afîndî ndahündoanî aranîmbeyo-wamboane.

Ai ahandî fi ranîmbo borîyohü yahoya,

‘Roana adükari bogorîmbo-yaheamboanahî nda amarîhi!

Ro ngîrî aranîndahî, nga wanî,’ meho.

⁸ Ranîmbo-hündambo-anîmbo awi ngorü-sîmboanî ana ahambo moaruwai hamîndî moatükunî, masîmei, arani-hoafi, sesi-koate nîmarî, muŋguambo ranî-moatükunî ranambo nîkonda digemboe.

Asu hai ahambo tikîrîndamboe

sapo Adükari God ai-anîmbo ahambo yîbobondeambui ai ngînîndî hamînd-ani.

⁹ Hîfi ndanîhündambo adükari bogorî nindou-memo ranai nîmorehî ranî-babîdîmbo nîmorehî sîsîhîmo-yomondühi ai moanî moaruwai hamîndî afîndî sowandümo manîngomo. Ranîmbo-hündambo-anîmbo adükari bogorî nindou ranai nîmorehî ranahambo hai tikîrîrandühi ranahandî hasîheimî ahafo ranahambo hoeindundanî-wanî aranîndîmondühi ngusüfohö warî purükîndümbemo. ¹⁰ Nindou ranai angunî safî ahandî fikîmî nîngokoate nîngomboemo sapo ai asübusî ranambefembo yîhîmbombo. Asu ai hoafîndomondühi anîmboya,

‘Hîpoanîmboembou-ane! Hîpoanîmboemou-ane!

Babiron ngoafi adükari ra!

Se ngoafi adükari hamîndî-yafî hawa asu ngînîndî hamînd-anafî!

Nîmehînou God ai sîhambo tîjîrîfo saganînimboani,’

mehomo.

¹¹ Hîfi ndanîhündambo nindou kaki semîndîmbo ratüpurî ratüpurîyomorundeimbi-memo ranai-amboanî ahambo aranîndîmboemo sapo nindou ahamundî napo ra semîndîmbo wanîmewambo. ¹² Sapo ahamundî napo ranana ini nda: gor, sirfa, nîmoei kaki adükari hamîndîfihî semündümbî, aboedî hamîndî yamanî, kifohî hoearî ngînîndî aboedî, ranî-poanîmbo hoearî hamburî, sirika ngînîndî hoearî. Asu ranî-poanî nîmî fisîngarü aboedümbî, muŋguambo aboedî moatükunî erefan yahafînambo nafîyo-weimbîhündî, muŋgu moatükunî nîmî kaki afîndîfihî pemîyo-weimbîhündînambo nafîyo-weimbîhündî. Asu ngînîndî kapa bras, ain asu nîmoei aboedî sürü-sürüyo-weimbînambo nafîyo-weimbîhündî. ¹³ Asu bîdîfirî napo yahurai. Sesi fisîngarümbî moatükunî sinamon, kosendî mbai, fisîngîrûmbî mbîmbîrai, wowondümbî moatükunî aboedî fisîngîrûmbî, sanda, wain, sesîmbo wer, kifohî praua asu nîmbandî praua, burmakau, sipsip, hos, ahandî nîmarîfondî kameihî, nindou

kaki-koate ratüpur+yomo-ndeimbi asu nindou yifiarambe sowandümo-ndüreimbi muᅇguambo moatükun+ ra ᅇg+r+ asükai pem+ndomo.

¹⁴ Kaki sem+nd+ambo ratüpur+yomo-rundeimbi ranai n+moreh+ambo hoaf+yomondowohü yahomoya, ‘Muᅇgu aboedi moatükun+ se sihoefi hawa wandane masafi ranana ndeara sihambo hin+ᅇg+irean+ni haya di+bonapi+mefeyo. Asu muᅇguambo aboedi sesi kaki af+nd+ifihi semünd+mbi asu muᅇguambo yihuruy+m+ndi napo aboedi sihaf+ meᅇgoro-mayo ranamboani ndeara sihambo hin+ᅇg+irean+ni haya awar+mar+hoayo. Asu muᅇguambo ran+moatükun+ ra ᅇg+r+ se yahurai asükaindafi hoeindowandi,’ mehomo. ¹⁵ Sapo kaki sem+nd+ ratüpur+ ratüpur+yomo-rundeimbi ai adükari ᅇgoafi ran+hü n+ᅇgomombo ran+fi+h+ndi kaki af+ndeimbi-memo ranai ᅇgoafi ra aᅇgun+ safi n+ᅇgomboemo ai af+nd+ tiᅇr+ifo asem+ndo ranambefembo y+h+mbombo wambo. ¹⁶ ᅇga asu aiana arani+yomondühi af+nd+ hohoan+momemo. Ai randu hoafi+nd+mondühi an+amboya,

“Hi+poan+amboembou-ane! Hi+poan+amboembou-ane! Adükari ᅇgoafi ra.

Horombo ai kifohi hoear+ aboedi, ran+poan+ambo hoear+ hambur+ yihururam+ndi,

asu gor, n+moei ranambo naf+yo-weimbi moatükun+, aboedi ham+nd+ yamaᅇ yihururam+nd+ raraora-hayambo man+ᅇgomayo-ane!

¹⁷ Asu n+mehünou muᅇguambo aboedi ᅇg+n+nd+ moatükun+ ra awar+mar+hend+!” mbis+amboemo.

Muᅇguambo sip sowandümo homo-rundeimbi, nindou sipambe fareahi ᅇgorü ᅇgoaf+n+ hei+r+h+ndeimbi, sipambe n+mar+mombo, sip ranahambo hi+fand+ru homo-rundeimbi asu nindou di+demo si+r+wara-ambe kaki sem+nd+ ratüpur+ ratüpur+yomo-rundeimbi nindou muᅇguambo ai Babiron ᅇgoafi ran+kim+ n+ᅇgo-koate aᅇgun+saf+ man+amboei. ¹⁸ Ranan+ambo asu ai Babiron ranahambo hai imaminambo ti+k+r+randühi has+heim+ ahafo ranahambo hoer+h+indan+ mayowa has+hei-mayei. ‘Moai ᅇgorü ᅇgoafi adükari Babiron yahurai naᅇgo!’ masei. ¹⁹ Ai ahei mb+rowam+ düdübudi püt+yahindühi arani-h+amboahoyeihi seiya,

‘Hi+poan+amboembou-ane! Hi+poan+amboembou-ane! Babiron ᅇgoafi adükari! Moaruwai ham+nd+ ahambo tük+mefeyo.

Nindou di+demo ai sip si+houndeimbi-memo ranai si+r+wara-ambe sowandümo homondühi

kaki af+ndeimbi nindouambo-yafu tük+mefund+ ᅇgoafi ranahand+ kaki af+nd+ ranambo!

Asu muᅇguambo moatükun+ af+nd+ ahand+ ra awar+mar+hoayo,’ masei.

²⁰ God ai Babiron ranahambo moaruwaimbo-mareand+ ran+amboane asu sünü se-anafi, God+nd+ nindou se-anei, Krai+nd+ hoafi sowandümo homo-rundeimbi nindou-anemo, God+nd+ hoafi hoaf+yomo-rundeimb-anemo muᅇguambo se hi+hi+hi+hi+ndei.

God ai ahambo tiᅇr+ifo masagado sapo si+mbor+ si+heimbo ramareandür+ süᅇgumbo,” meho.

²¹ Ran+yü sünambeah+nd+ nend+mayu ranai wit nokoyo-rambo nahurai af+nd+kokoe n+moei semündü bot+re haya si+r+wara-ambe pireandühi hoaf+yuhü yahuya,

“Ndahurai-an+ambo Babiron ᅇgoafi adükari ranamboani puküna pind+feyowan+ gadowohümbö ᅇg+r+ asükaindo hoeind+h+nd+.

²² Babiron se, nindou gita fandu, heirüdei, mbon+ faifaind+mo

asu inaf+oaind+mo raro-ndundan+

sihaf+ mbusümo ᅇg+r+ nindou ai asükaindei h+mbor+ndei ndühünd+!

Ran+poan+ambo ratüpur+yomo-rundeimbi ai

sihaf+ mbusümo ran+ ratüpur+nd+mo ndunda ᅇg+r+ asükaindo hoeind+feyo.

Asu wit n+kombo n+moei ranai ᅇg+r+ asükaindo

sihafi mbusümo wit nikondandühi hoafindowaní himborindei ndühündi.
²³ Asu sihafí mbusümo ngírí asükaindo
 ram hai ranai sindoaní hoeindífeyo.
 Sihafí mbusümo nindouwenihí ai nímورهí semíndímboayu-ane
 asu nímورهí ai nindowenihí semíndímboayo-ane
 hoafi ra ngírí asükai tükündífeyowaní himboríndo ndandí.
 Sihafí kakí semíndímbo ratüpurí ratüpuríyomo-rundeimbí nindou ranai ana
 muᅅguambo hífi ranahambo ngasündu houmbo ndeara moaní ngíníndí hamíndí
 hond-anemo.
 Nga asu se sihafí títbagí ngíníndí ranamboayafí muᅅguambo hífíhündí nindou ranahe-
 imbo wosíhoaforí hoafi-mayafíndürí!
²⁴ Godíndí hoafi hoafíyomo-rundeimbí-yomondí horí asu Godíndí nindou ranahei
 horí ranai Babiron ngoafi raníhü meᅅgoro.
 Yiní, sapo nindou aheimbo ai hífi ndaníhü hífokoa-mareandürí ranahei horíyo
 ngoafi raníhü meᅅgoro,”
 mehu.

19

Babiron ngoafi ranai moaruwaimbo-mefeyowa nindou ai ranimbo híhífi-híhífi-mayei

¹ Ro nindou afíndí sünambeahí hoafi puküna kamaríhehinda himborímayahí. Ai raríhi hoafíyehí seiya,
 “God ai síhefímbo aboedambo-reamuneimb-ani.
 Ndürí adükarí asu muᅅguambo ngíníndí ranana síhefí God ranahandí yangír-ane!
² God ai aníhondü asu mbumundí hohoanímó süᅅgure nindoumbo yíbobore arandí.
 Nindowenihí bírabíryo-randeimbü ranai muᅅguambo nindou ranaheimbo
 ahandí nindowenihí bírabírí hohoanímó ranambo moaruwaimbo-
 mareandürí.
 God ai nímورهí ranahambo símborí tíᅅírífo masagado
 nímboe ai Godíndí ratüpuríyomo-rundeimbí nindou hífokoamarípúrí ranímbo-
 hündá,”
 masei. ³ Asükaiyei ai puküna hoafíyehí seiya,
 “Godímbo adükar-ani yahomboane!
 Hai Babiron ngoafi adükarí ranahambo tíkírarandí ranahandambo hasíheimí ranai
 moaní yare koadürümbo-koadürümbo ahafo,”
 masei.
⁴ Raníyo 24 boagírí asu yangírí níᅅgoweimbí moatükuní ranai hífiní pütapíyei
 nímareimbo God sapo ahandí adükarí bogorí nímarífondí raníwamí amaru rana-
 hambo hohoanímó yahúndowohü ngusüfo pamaríhorí. Ai raríhi hoafíyehí seiya,
 “Godímbo adükar-ani yahomboane! Nga aníhondü-ane!”
 masei. ⁵ Raníyo asu adükarí bogoríndí fondí-mayo ranambeahíndí hoafi ranai
 tüküfeyowohü yahoya,
 “Muᅅguambo nindou, Godíndí ratüpuríyehí-ríhündeimbi se síhefí God ranahambo
 aboed-ani mbísei.
 Moaní nindou-aneí asu ndüreimb-aneí se muᅅguambo ahambo aboed-ani mbísei,”
 meho.

Sipsip Nímorí ai nímورهíhífi hí sesí afíndí tükümeᅅeyo

⁶ Raníyahí asu nindou afíndí fandambo yanggorombo hoafi afíndí tüküfembo nahurai
 himborímayahí. Raní-moatükuní ranai ana sapo hoe amündürí yígüdayo nahurai
 himboyo asu nímoamondí hoafi mbuayo nahuraiyo tükümeᅅeyo. Ro himboríyaha ai
 raríhi hoafíyehí seiya,
 “Godímbo adükar-ani yahomboane!”

¹⁹ Ranayahi asu himboyahünda, nímambeahíndi nínihondí asu adükari bogori nindou hífi ndanihünda ahei amiyomo ranai fandu gugurimarunda hoeimaríheandi. Nindou sapo kífohi hosi-mayo raníwami nímarúmbo semüdü ahu ranani asu ahandí ami rananemo raní-babídímbo yífiarímbo ranai fandu gugurimarundi.
²⁰ Nímambeahíndi nínihondí-mayo asu Godíndi hoafi tíkai hoafiyu-randeimbi nindou-mayu raní-díbo ai muṅguambo tíkai hepünifeimbi moatükuní raríne-marínandi raní-yimbumbo mbumarípüdümo. Nindou nímambeahíndi nínihondí-mayo ranahandí himboahü hepünifeimbi moatükuní rarerandühi asu raní ho-hoanímbo süṅguyu ai nindou ranaheimbo wosíhoafori hoafiyundüri marandi. Raníyei asu ai nímambeahíndi nínihondí-mayo ranahandí ndürí sahümündihí asu ai sísamí ranahambo hohoanímbo paríhi maríhündí. Ranímboyo asu nímambeahíndi nínihondí-mayo raníyo asu Godíndi hoafi tíkai hoafiyu-randeimbi-mayu raníyo ahafanímbo yangírí nímbafanda sowapüdümo wafusürího hai sarfa nímoeinambo tíkíra-randeimbi-mayo ranambe pímarupírí. ²¹ Raníyo asu nindou sapo kífohi hosi-wami nímarúmbo ahandí yahamo písaó yihümíndi tüküfe mbumarandi ranambo ami bodímondí ranahamumbo hífokoako-mafoareapuri. Raníyo asu muṅguambo ndu ranai ahamundi safí sahüsimbo bodo tükímehindi.

20

Satan ai 1,000 hímbani karabusambe manüṅgu

¹ Ranayahi asu ro nímboa himboyahünda sünambeahíndi nendi mamí ranai sünambeahíndi tüküfi haya sapo hífi ambe ndihí ragu hoeife-koateyo-randeimbi ranahandí yipurí ki asu sen nímboreimbü waramberamüdü makusüwa hoeimaríhiní.
² Raníyo asu ai amoasírí afíndi ranahambo mbumaramüdü. Amoasírí ranai ana sapo horombodídí hondü-mayo-ane. Ai sapo muṅguambo nindou ranaheimbo papí-hoafírandüri hoanṅu-randeimbi Satan-ani. Raníyo asu sünambeahíndi nendi-mayu ranai ahambo senínambo hüputüpuríherü mbura 1,000 hímbani híniṅgímarirí.
³ Raníyo ai ahambo hífambe ragu haníweimbi-mayo ranambe pírira mahanu. Nafítambe pare mbura kinambo kíkére papíramüdü yowanímbo híniṅgímareandi. Rananímbo ai muṅguambo hífihündí ranaheimbo ṅgírí wosíhoafori hoafíndundüri. Ahambo refí híniṅgífíyuaní nüṅgumbo 1,000 hímbani muṅguyo-ambe-anímbo tükündüfi akídou yangírí nüṅgumbui.
⁴ Raníyo asu bogori nindou-yafe nímarímbo fondí ranai burímayowa hoeimaríheandi. Fondí raníwami mamarímbo-memo ranahamumbo yíboboferambo ṅgíníndi masagapurí. Asu asükai sapo nindou Sísámbo asu Godíndi hoafi ranahambo aníhondúmbo wataporímbo-ríhü maríhündí ranímbo mbíro kíbodírí-marandüri ranahei yífíafi hoeimaríheandi. Asu aiana nímambeahíndi nínihondí-mayo ranahambo ahandí sísamí kameihí moai ṅgusüfo paríhíndi. Ahei gíríbodí hamíndühi asu waríhü nímambeahíndi nínihondíndi ndürí moai páiaro, ṅga waní. Ai yangírí tüküyahi bogori nindoumboyahi Krais-babídí muṅgu-moatükuní 1,000 hímbanambe hífandímaríhündí. ⁵ Nindou amurí yífímayeí ana moai yangírámboyahi tüküyahíndi, ṅga ai randíhi yífi yagodei ṅgeimbo 1,000 hímbani muṅguyo-ambe-anímbo tükündahimboyei. Ranana weanṅurühi yífíhündí botífe-ane.
⁶ Nindou dídíyei ai sapo weanṅurühi yífíyeimbi botífe sí ranambe botíyahindeimbi ana ai híhífi-híhífímbeveyeí-amboane. Ai Godíndi yangír-aneí. Asükai yimbu noufímbi yífi ranai ana ṅgírí nindou ranaheimbo hífínambo-ndearü. Ai Godímbo asu Kraisímbo dídíbafífe-rambo nindoumbondahi nímboeimboyei. Rananímbo ai Krais-babídímbo nímboeimbo 1,000 hímbani aho ranambe muṅgu moatükuní rá híbadíhümboyei.

Satan ai munḡuna moaruwai-mboefyu

⁷ Sünḡunambo 1,000 himban+ ra munḡuyo-ambe-an+ambo Satan+ndi karabus wori yipur+ ranai sübüdigoedoan+ asu ai moanambüh+ tükündüfimbui. ⁸ Asu ranan+ambo ai munḡuambo hifi+hü nindou bur+yei wakar+hind+ ranaheimbo wos+hoafori hoafiyondür+ambo hoahoanḡu wak+ndeambui. Hifi ra ahandi ndür+ Gok asu Magok-ane. Ranan+ambo Satan ai aheimbo munḡuambo yifiar+ambohünda ndemündündür+ mamüh+ guguründerümbui. Nindou af+ndi saf+ ranai ana moan+ s+r+wara hoe-kim+ gudik+k+r+ nahurai an+boadei. ⁹ Ran+yei asu ai munḡuambo hifi ran+hü hei God+ndi nindou ser worambe an+boadei asu adükari ḡoafi God ai hohoan+moyu wak+mareandi ranaheimbo wak+mar+hindür+. Ran+yo asu sünambeah+ndi hai ranai kos+wohüyo nindou ranaheimbo hainambo tik+r+marandür+. ¹⁰ Satan ai nindou ranaheimbo wos+hoafori hoafimayundür+ ran+imboyu asu God ai ahambo wafusür+ho hai sarfa n+moeifih+ mahoro ranambe pirira mahanu. N+mambeah+ndi nin+hondi asu God+ndi hoafi tikai hoafiyu-randeimb+ nindou amboan+ haiambe man+mbafan+. Ranan+ambo ai munḡuambo nimb+ si aho ra koadür+ambo-koadür+ambo asübus+mbondimo p+ndim+mondu ḡomboemo.

Yibobofo si tüküme Feyo

¹¹ Ran+yo asu himboyahünda adükari bogor+ndi n+mar+fond+ kifoh+ ranai niḡgowohüyo asu ran+wam+ nindou mam+ ai mamaruwa hoeimar+hini. Ran+yo asu ai n+maru-ambe ra hifi sünü ranai awar+hoehüyo asu moai asükaiyo hoeifeyo. ¹² Ran+yah+ asu himboyahünda yifiyeimb+ nindou ndüreimb+ asu ndürü-koateimb+ ranai bogor+ndi n+mar+fond+ hanḡifoan+ bur+mayeiya hoeimar+heandür+. Ran+yo asu buk b+d+i+r+ ranai boare haya kurümayo. Asu yanḡ+r+ niḡgombo buk amboan+ boare haya meḡoro. Ran+yo asu yifiyeimb+ nindou bur+maye ranaheimbo n+ne-moatükun+ ramar+hinda sapo buk kurümayo ranambe sürü pefemarand+ ran+ s+mogodüh+ aheimbo papi+hoafi ranai tüküme Feyondür+. ¹³ Ran+yo asu munḡuambo s+r+wara-ambe yifiyei yanḡoreimb+ ranaheimbo s+r+wara ai hin+ḡi-mareandür+. Yifiyo-rambo hohoan+mo asu yifiafi ḡoafi ranambe yifiyeimb+ nindou kik+h+r+hümündi an+imboei ranaheimbo munḡu hin+ḡi-mareandür+. Ran+yu asu nindou n+mar+fond+wam+ mamaru ranai n+ne-moatükun+ ai ramar+hind+ ran+s+mogodüh+ aheimbo papi+hoafimarandür+. ¹⁴ Ran+yo Yifiyo-rambo asu Yifiafi ḡoafi ranahafembo haiambe pimareap+ra mahan+fe. Wafusüroho haiambe ranana sapo asükaiyo yimbombofe yifi+ambo moatükun+ ranane. ¹⁵ Nindou d+d+i+yei ahei ndür+ sapo yanḡ+r+ niḡgombo buk+mayo ranambe paiar+koate-ayo ana, nindou ranaheimbo wafusüroho hai mahoro ranambe pimareandüra mahanei.

21

Hifi sünü simbori tüküme Feyo

¹ Ran+moatükun+ ranai refehaya-mboyowane, asu himboyahünda sünü hifi simbori ranai tüküme Feyowa hoeimar+heandi. Weanḡurüh+ sünü tüküfe hifi tüküfe-marand+ ranai awar+hoehüyo asu s+r+wara amboan+ foeri-koate-mayo. ² Asu himboyahünda God+ndi ḡoafi simbori Serusarem ranai, sapo n+moreh+ anam+ndüh+fembo ahand+ anam+nd+ ran+sowah+ homboyaho haya rawefeyo nou yahurai refe-haya God sowah+ndi tüküfe makosowa hoeimar+heandi. ³ Bogor+ndi n+mar+fond+mayo ranambeah+ndi hoafi puküna hoafimayowa himbor+mayah+. Yare hoafiyowohü yahoya, “Himbor+yei! God+ndi wori hapoana nindou-bab+d+imbo ananḡo! God ai nindou-bab+d+imbo nünḡuhü asu ahand+ nend+ndeimboyei. God ai ahand+hoari nindou ran+bab+d+imbo anḡu an+ambo asu ai ahei God+ndümbui. ⁴ Ai nindou ranahei himboarambeah+ndi aran+himboaho gedüherümbui. Ranan+ambo yifi+ambo

hohoanimo, asübusi, arani asu ngusüfo afindi kife hohoanimo ra ngiri tükündifeyo. Sapo ranana horombodidi moatükuni awarihoaimb-ane,” meho.

⁵ Raniyo asu nindou fondi raniwami mamaru ranai hoafiyuhü yahuya “Haponda ro munguambo moatükuni simbori rariheandühanahi,” meho. Asukai hoafiyundirühi yahuya, “Ndani hoafi ranahambo se sürü papindandi. Sapo hoafi nda ai anihondü hamind-ane, nga anihondumbo-ndihindi,” meho.

⁶ Raniyu hoafiyundirühi yahuya, “Munguambo moatükuni ai tüküfemboane! Roana horombonipoed-anahi asu süngunipoed-anahi, sapo weangurühidid-anahi asu bidifiranidid-anahi. Nindou düdi ai amindanijomboayu ana, nindou ranahambo ro yangiri niingoweimbi harihoe forihoeimbi nindou ranahambo moani ndahandoani ndümündumbui asu kakinambo semindi-koate ndahandomboyahi. ⁷ Nindou düdi ai yifiarameahindi tataboarifoare harihoei tükefiyu ana, ai wandi-mayo moani sai moatükuni ra ndemündumbui. Rananimbo asu ro ahandi Godi-ndahani ai wandi nimorindumbui. ⁸ Nga asu nindou didei yihimbo-sisriyahi-rihundeimbi, anihondumbofe-koateyei rihundeimbi, moaruwai hamindi ratüpuriyeyi rihundeimbi, nindou hifokoarhi-rihundeimbi, nimorehi sisihimoyomo-rundeimbi, nindowenihi birabiriyeyi rihundeimbi, tibagiru-rundeimbi, tikai godimbo hohoanimo parihirihundeimbi, woshihoafori hoafiyeyi rihundeimbi ahei niingofondi ranana, wafusüroho hai asu hai sarfa nimoei apoarambe ahoro ranihu yagodimboe. Ranana yimbu-noufimbü yifimbo moatükuni-ane,” meho.

Simbori Serusarem ngoafi

⁹ Sünambeahindi nendi dis 7 wamberündimo-ndeimbi ranahandambo mamimayu ranai wambo-so Godindi hürütü moendifembohünda moaruwai hamindi moatükuni foafusüfiyuan tüküfimbimayo ra semündü haya makusu. Ai hoafiyundirühi yahuya, “Se sinif-animbo ro nimorehi anamindühifembo aninggo Sipsip Nimorindi nimoreh ra nafuinda-haninimboyahi,” mehundi. ¹⁰ Raniyo asu wandi flambe Yifiafi Aboedi ranai nginindi tüküfendirühiyahi asu sünambeahindi nendi ranai wambo semündündiri hifi wafu nimoamo hamindi raniwami mahafu. Raniyu asu ai wambo Serusarem ngoafi adükari sünambe God sowahindi makoso ranahambo nafui-mayundiri. ¹¹ Raniyo asu Godindi himboamupuimbo-randeimbi ranai si boakimafoareandi. Asu ngoafi ranai sapo sürühoeimbi sospa nimoei kaki afindifih semindimbo rahuraiyo moani himboarambe foriforihoeimbi hamindimayo. ¹² Ngoafi adükari ranai papi nimoamo hamindiyo 12 nafitambe kemindi hiningimfeyo. Raniyo asu 12 sünambeahindi nendi ranai nafitambe ranahambo warani-ründümo houmbo hifandimarundi. Nafitambe ranifih Israer-yafe 12 siriranahei ndüri ra papimayo. ¹³ Nafitambe ranai gorügoanini-gorügoaninire burimayo. Ngimi ranai hüfhamindi süfuan niingomo, ngimi himboran niingomo, ngimi ranai rahanini himboran niingomo asu ngimi hüfhamindi hafuan niingomo marundi. ¹⁴ Adükari ngoafi ranahandi papi ranana 12 nginindi nimoeinambo ndih ragu samboefimbüyo. Raniyo asu mamami raniwami Sipsip Nimorindi hoafi sowandümo homo-rundeimbi 12-yomondi ndüri ranai papimayo.

¹⁵ Sapo sünambeahindi nendi horombo wambo wataporimbo-marandiri-mayu ranai gorinambo nafiyoweimbi-hündi simongorife nimihari ranambo adükari ngoafi nafitambe asu papi ra simongori-fembohünda semündü haya manügu. ¹⁶ Adükari ngoafi ranana munguambo himbori ra moani simogodapo hamindiyo. Raniyu asu sünambeahindi nendi ranai simongori nimihari masemündu ranambo simongoreandane, ngoafi afindi-kokoeaiyo ahandi ra 2,200 kiromita tüküfemfeyo. Raniyo asu ahandi simongori hoandar mahafu, himbori yimbu mahafe ranai moani simogodapo hoandari-mayo. ¹⁷ Asu papi nimoamo ranahambo amboani simongoreandane, mamami 65 mita tüküfemfeyo. Rani simongori ranana moani nindou simongoru-rundeimbiyo

sünambeahindi nendi-mayu ranai simongorimareandi. ¹⁸ Ngoafi ranahandi papi ranana hamburi asu yangiri saspas nimoenambo papiyoweimbiyo. Nga ngoafi ranana moani gor sürühoemb yangir-ane nafiyoweimbiyo manango. ¹⁹ Adükari ngoafi ranana hifini ndihi God ai munguambo mamikarambo nimoekaki afindihi semündümbi-namboyokore hiniingimareandi. Weangurühi korimefeyo ranana hamburi asu yangiri saspas nimoeyo, rani-kimi asudabombü sapaia nimoeyo, rani-kimi kifohi aget nimoeyo, rani-kimi yangirasüfo emerar nimoeyo. ²⁰ Asu rani-kimi hamburi kikire kifohi kikire-randeimbi sadonikis nimoeyo. Rani-kimi konirian nimoeyo, rani-kimi krisorait nimoeyo, asu rani-kimi ngorü-poanmbo yangirasüfo berir nimoeyo, rani-kimi anüsühisafümbi topas nimoeyo, rani-kimi krisopres nimoeyo yangirasüfoyo anüsühisafümbiyo-randeimbi. Asu rani-kimi asudabombü haiasin nimoeyo, bidifiranambo ana hamburi ametis nimoeyo. ²¹ Nafitambe 12 ranana sapo 12 kifohi mbisihondiyoy. Munguambo yipuri nafitambe ra mbisihondi mam-namboyonafiyohiniingimefeyo. Ngoafi ranahandi munguambo nafi ranana gor hondünambo nafiyoweimbiyo hayamboyo hoehimbo nahurai-mayo.

²² Ro moai Godimbo hohoanimooyondorambo wori fondarowa hoeirheandi. Sapo Adükari God Munguambo Nginindembi-mayuranai-yu asu Sipsip Nimori ai ngoafi ranahandi Godimbo hohoanimooyondorambo worimefani. ²³ Ngoafi raniwami hüfhamindi amoamo ahafandi si ra ngiri boakiboadineandi sapo Godindi himboamupuimbo-randeimbi si ranai ngoafi raniwami boakimafoareandi ranimbowambo. Asu Sipsip Nimori ranai-ani ngoafi ranahandi ram hai nou-ayu. ²⁴ Rananimbo munguambo hifihündi ranai ngoafi ranahandi si rani-süngu ngeihü, asu munguambo hifihündi bogori ranai ahamundi nginindi napo ra ranihü ndowandümo tükündafumboemo. ²⁵ Munguambo si aho ra nafitambe ranai ngiri pande ningo, nga sübüdhoai yagodi ngomboe. Sapo rani-simboani ana ngiri nimbirani yagodo. ²⁶ Asu ngoafi adükari ranambe munguambo hifihündi-yafe yihuru asu aboedi napo nginindi ra ndemündündürkeboemboe. ²⁷ Nga nine-moatükuni moaruwai-ayo, asu yikoarifo hohoanimooyondorandeimbi asu woshihoafori hoafiyorandeimbi, munguambo ranana ngiri ngoafi ranambe keboehi ngei. Sapo Sipsip Nimorindi koadürümbo ningombo buki-mayoranambe ahei ndür pamareandür ai-yangiranimboke-boehi ngüsimboyei.

22

Yangiri ningombo hoe asu nimi

¹⁻² Ranayu asu sünambeahindi nendi-mayu ranai hoe afindi yangiri ningombo nimindi ra wambo nafuimayundiri. Hoe ra himboarambe mupui fori wakireandeimb-ane. Hoe ranana sapo God asu Sipsip Nimori ranahafandi nimari-fondi-mayoranambeahindi tüküfe hayamboyo ngoafi nafi bogori rani mbusümondühi mafoero ho. Asu hoe rani himbori-kimi yangiri ningombo nimi ranai ngorügoanini-nigorügoanini burimayo. Nimi ranai mam himbanambe 12 hisiyowohü asu moani mamami amoamo hisiyorandi. Asu nimi ranahandi emündü ranana munguambo hifihündi ranaheimbo aboedambofendür ramboane. ³ Asu nine-moatükuni God ai ranahambo moaruwai-ane ehu ranana ngiri ngoafi ranambe yagodo. Nga God asu Sipsip Nimori ahafandi adükari bogorindi nimari-fondi rani yangiri yagodoani asu Godindi ratüpuriyei rihündeimbi ai ahambo hohoanimondeihingusüfo pandihorimboyei. ⁴ Rananimbo asu ahandi ngusümboari hoeindihimboyei asu ahandi ndür ra ahei giribodi hamindihisi sürü pande hiniingindeambui. ⁵ Asu rananimbo ngiri nimbiasükaindo tükündifeyo. Ranimbo-animbo ngiri ram asu hüfhamindi ranai si boakiboadeandi. Sapo Adükari God ai-animbo ahei sindumbui.

Asu nindou ranai adükari bogori nindoumbondahi koadürümbo-koadürümbo hibadühi ngeimboyei.

Sisas ai ngiri amitata kudu

⁶ Raniyu sünambeahindi nendi ai hoafiyundirühi yahuya, “Ndaní hoafi ndanana anihond-ane, nga anihondümbo-mbirihindamboane. Nga Adükari God, sapo ahandi hoafi hoafiyomo rundeimbi ranahamumbo ahandi Yifiafi masagapuri ranai ahandi sünambeahindi nendi ranahamumbo koamarhepuri. Asu ai sapo Godindi ratüpuri ratüpuriyei-rihündeimbi ranaheimbo nini-moatükuni nimai hamindi tükümandife ranahambo nafuimbohünda koamarhepuri,” mehu.

⁷ Sisas ai hoafiyuhü yahuya, “Awi himboriyei! Ro ngiri amitata tükündaheandi. Nindou düdi ai buk ranambe süngunambo tükifembo hoafi sürü papi-mayo ranahambo himboriyeihü süngurühi rihündeimbi-mayei ranai ana hihifi-hihifimbeyei-amboane!” mehu.

⁸ Ro Son rani-moatükuni ra himboriya hoeirheamboanahi. Asu ro rani-moatükuni ra himboriya hoeirhe raraorihü heheambo sünambeahindi nendi wambo nafui-mayundiri ranahandi yiri-kimi piya nimarimbo ndeara ahambo hohoanimo-yondowohü ngusüfo pefimbo yangrimayahü. ⁹ Nga asu ai wambo hoafiyundirühi yahuya, “Yowaní, se refepoani! Roana sapo shafi mamí ratüpuriye rihondeimbi wandaf-anahi. Asu roana sapo shafi apodoho wandafi-mami Godindi hoafi hoafiyomo-rundeimbi-memo rananemo asu munguambo nindou buk ndanambe hoafi engoro ranahambo himboriyei mburihü rani-süngurihindeimbi ranahei wandaf-anahi. Nga Godimbo-animbo hohoanimo-ndafindowohü ngusüfo pandiwori,” mehu.

¹⁰ Asükai hoafiyundirühi yahuya, “Godindi süngunambo tükifembo buk ndanambe apaiaro ra se yowaní dibonapifehi gabudife-poani. God ai munguambo rani-moatükuni ranahambo refemboayu ra ndeara akimi tükufembo yangrir-ane. ¹¹ Ranimboane asu moaruwai hohoanimo-yu-randeimbi ranai moani moaruwai hohoanimo rani-süngu-mbireand-amboane. Asu moaruwai hamindi hohoanimo-yu-randeimbi ranai moaruwai hamindi hohoanimo süngu-mbireand-amboane. Asu mbumundi hohoanimo-yu-randeimbi ranai mbumundi hohoanimo süngu-mbireand-amboane. Sürühoeimbi hohoanimo süngureandeimbi ranai sürühoeimbi hohoanimo süngu-mbireand-amboane,” mehu.

¹² Sisas ai yare hoafiyuhü yahuya, “Awi se himboriyei! Ro ngiri amitata tükündaheandi! Ro takini moatükuni ndahamindi tükündahe-amboyahi. Ranimbo düdi ai nini-moatükuniyo ramareandi rani-simogodühi ndeheamboyahi. ¹³ Roana horombonipoed-anahi asu süngunipoed-anahi. Ro weangurühidid-anahi asu bidifiranidid-anahi. Roana weangurühididi hondüyu asu süjudidi hondüya-rhandeimb-anahi

¹⁴ Nindou didiyei ahei hoeari-mayo ra boboerihünda aboedi simbori afisaho-koate tükufeimbi-mayei ranai ana hihifi-hihifimbeyei-amboane. Aiana sapo yangiri ningoweimbi nini-mayo ranahandi hisi ra moani himbo-koate dagüdihi asu adükari ngoafi giniri yipuri nafitambe-mayo rani nafi keboehimboyei. ¹⁵ Nga asu moaruwai hamindi hohoanimo-yu-randeimbi nindou, tibatiru rundeimbi, nimorehi sisihimoyomoru-ndeimbi asu nindowenihü birabiriyehi rihündeimbi, nindou hifokoarühi-rihündeimbi, tikai godimbo süngurühi-rihündeimbi, nindou wosihofori hoafiyehi rihündeimbi, ranai ana ngiri adükari ngoafi nafitambe-mayo rani-nafi keboehi ngüsü, nga ai moanam-buhü nimboeimboyei.

¹⁶ Ro Sisas-anahi nda, wandi sünambeahindi nendi ranahamumbo koarari-heheapuri munguambo moatükuni ranahambo wandi nendi ranaheimbo wataporimbo-yondürimbohünda. Roana sapo Defitindi amao-mami ranahei sirihünd-anahi tüküyahe animboahi. Asu roana botiboti siambeahindi mupui-anahi,” mehu.

¹⁷ Yifiafi Aboedi ai Sipsip Nimorindi nimorehi rani-dibo hoafiyafehü safeya, “Se mborai sinifi,” masafe. Nindou düdi himborinduhü ana, hoafinduhü animboya, “Se mborai sinifi,” mbüsu. Nindou düdi ai amindanngombonduhü ana, mbüsünuwamboane. Nindou ai hoe simindimbo hohoanimoayu ana, ai sünü yangiri nngoweimbi hoe ra moani mbüsümüdu-wamboane.

Son ai nindou buk ndanambeahindi hoafi himborayei ranaheimbo ahini hoafimayundüri

¹⁸ Munguambo nindou ai Godindi hoafi sapo buk ndanambe engoro ranahambo himborayei ranaheimbo ahini hoafi nda ro Son-anahi asahandüri. Nindou düdi ai ahandi hoafi Godindi-mayo hoafi ranifih pare haya hoafayu ana, God ai ahambo nne moaruwai moatükuni ai buk ndanambe refembo hoafimayu ra ahambo randeambui.

¹⁹ Asu nindou düdi ai bidifiri hoafi buk ndanambe raguanambo-areandi ana, God ai nindou ranahambo randiran asu ngiri sapo yangiri nngombo nini hisi-mayo ra dedu. Asu ngiri Godindi adükari ngoafi buk nda ranahambo wataporimbo-marandi ranambe nungu.

²⁰ Nindou mungu moatükuni ranahambo anihondumbo hoafimayu ai hoafiyuhüya, “Ro ngiri amitata tükundaheandi,” mehu.

Anihond-ane. Adükari Sisas, se mborai.

²¹ Adükari Sisas ai sheimbo munguambo moani hipoambo-mbireandüramboane.

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mat 1:1-2:12
2	Mat 2:13-3:6
3	Mat 3:7-4:11
4	Mat 4:12-25
5	Mat 5:1-26
6	Mat 5:27-48
7	Mat 6:1-24
8	Mat 6:25-7:14
9	Mat 7:15-29
10	Mat 8:1-17
11	Mat 8:18-34
12	Mat 9:1-17
13	Mat 9:18-38
14	Mat 10:1-23
15	Mat 10:24-11:6
16	Mat 11:7-30
17	Mat 12:1-21
18	Mat 12:22-45
19	Mat 12:46-13:23
20	Mat 13:24-46
21	Mat 13:47-14:12
22	Mat 14:13-36
23	Mat 15:1-28
24	Mat 15:29-16:12
25	Mat 16:13-17:9
26	Mat 17:10-27
27	Mat 18:1-22
28	Mat 18:23-19:12
29	Mat 19:13-30
30	Mat 20:1-28
31	Mat 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mat 21:23-46
2	Mat 22:1-33
3	Mat 22:34-23:12
4	Mat 23:13-39
5	Mat 24:1-28
6	Mat 24:29-51
7	Mat 25:1-30
8	Mat 25:31-26:13
9	Mat 26:14-46
10	Mat 26:47-68
11	Mat 26:69-27:14
12	Mat 27:15-31
13	Mat 27:32-66
14	Mat 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Ruk 1:1-25
14	Ruk 1:26-56
15	Ruk 1:57-80
16	Ruk 2:1-35
17	Ruk 2:36-52
18	Ruk 3:1-22
19	Ruk 3:23-38
20	Ruk 4:1-30
21	Ruk 4:31-5:11
22	Ruk 5:12-28
23	Ruk 5:29-6:11
24	Ruk 6:12-38
25	Ruk 6:39-7:10
26	Ruk 7:11-35
27	Ruk 7:36-8:3
28	Ruk 8:4-21
29	Ruk 8:22-39
30	Ruk 8:40-9:6
31	Ruk 9:7-27

date	Scripture
1	Ruk 9:28-50
2	Ruk 9:51-10:12
3	Ruk 10:13-37
4	Ruk 10:38-11:13
5	Ruk 11:14-36
6	Ruk 11:37-12:7
7	Ruk 12:8-34
8	Ruk 12:35-59
9	Ruk 13:1-21
10	Ruk 13:22-14:6
11	Ruk 14:7-35
12	Ruk 15:1-32
13	Ruk 16:1-18
14	Ruk 16:19-17:10
15	Ruk 17:11-37
16	Ruk 18:1-17
17	Ruk 18:18-43
18	Ruk 19:1-27
19	Ruk 19:28-48
20	Ruk 20:1-26
21	Ruk 20:27-47
22	Ruk 21:1-28
23	Ruk 21:29-22:13
24	Ruk 22:14-34
25	Ruk 22:35-53
26	Ruk 22:54-23:12
27	Ruk 23:13-43
28	Ruk 23:44-24:12
29	Ruk 24:13-53
30	Son 1:1-28

date	Scripture
1	Son 1:29-51
2	Son 2:1-25
3	Son 3:1-21
4	Son 3:22-4:3
5	Son 4:4-42
6	Son 4:43-54
7	Son 5:1-23
8	Son 5:24-47
9	Son 6:1-21
10	Son 6:22-40
11	Son 6:41-71
12	Son 7:1-29
13	Son 7:30-52
14	Son 7:53-8:20
15	Son 8:21-30
16	Son 8:31-59
17	Son 9:1-41
18	Son 10:1-21
19	Son 10:22-42
20	Son 11:1-53
21	Son 11:54-12:19
22	Son 12:20-50
23	Son 13:1-30
24	Son 13:31-14:14
25	Son 14:15-31
26	Son 15:1-27
27	Son 16:1-33
28	Son 17:1-26
29	Son 18:1-24
30	Son 18:25-19:22
31	Son 19:23-42

date	Scripture
1	Son 20:1-31
2	Son 21:1-25
3	Rat 1:1-26
4	Rat 2:1-47
5	Rat 3:1-26
6	Rat 4:1-37
7	Rat 5:1-42
8	Rat 6:1-15
9	Rat 7:1-29
10	Rat 7:30-50
11	Rat 7:51-8:13
12	Rat 8:14-40
13	Rat 9:1-25
14	Rat 9:26-43
15	Rat 10:1-33
16	Rat 10:34-48
17	Rat 11:1-30
18	Rat 12:1-23
19	Rat 12:24-13:12
20	Rat 13:13-41
21	Rat 13:42-14:7
22	Rat 14:8-28
23	Rat 15:1-35
24	Rat 15:36-16:15
25	Rat 16:16-40
26	Rat 17:1-34
27	Rat 18:1-21
28	Rat 18:22-19:12
29	Rat 19:13-41
30	Rat 20:1-38

date	Scripture
1	Rat 21:1-16
2	Rat 21:17-36
3	Rat 21:37-22:16
4	Rat 22:17-23:10
5	Rat 23:11-35
6	Rat 24:1-27
7	Rat 25:1-27
8	Rat 26:1-32
9	Rat 27:1-20
10	Rat 27:21-44
11	Rat 28:1-31
12	Rom 1:1-17
13	Rom 1:18-32
14	Rom 2:1-24
15	Rom 2:25-3:8
16	Rom 3:9-31
17	Rom 4:1-12
18	Rom 4:13-5:5
19	Rom 5:6-21
20	Rom 6:1-23
21	Rom 7:1-14
22	Rom 7:15-8:6
23	Rom 8:7-21
24	Rom 8:22-39
25	Rom 9:1-21
26	Rom 9:22-10:13
27	Rom 10:14-11:12
28	Rom 11:13-36
29	Rom 12:1-21
30	Rom 13:1-14
31	Rom 14:1-23

date	Scripture
1	Rom 15:1-21
2	Rom 15:22-16:7
3	Rom 16:8-27
4	1 Kor 1:1-17
5	1 Kor 1:18-2:5
6	1 Kor 2:6-3:4
7	1 Kor 3:5-23
8	1 Kor 4:1-21
9	1 Kor 5:1-13
10	1 Kor 6:1-20
11	1 Kor 7:1-24
12	1 Kor 7:25-40
13	1 Kor 8:1-13
14	1 Kor 9:1-18
15	1 Kor 9:19-10:13
16	1 Kor 10:14-11:1
17	1 Kor 11:2-16
18	1 Kor 11:17-34
19	1 Kor 12:1-26
20	1 Kor 12:27-13:13
21	1 Kor 14:1-17
22	1 Kor 14:18-40
23	1 Kor 15:1-28
24	1 Kor 15:29-58
25	1 Kor 16:1-24
26	2 Kor 1:1-11
27	2 Kor 1:12-2:11
28	2 Kor 2:12-17
29	2 Kor 3:1-18
30	2 Kor 4:1-12
31	2 Kor 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kor 5:11-21
2	2 Kor 6:1-13
3	2 Kor 6:14-7:7
4	2 Kor 7:8-16
5	2 Kor 8:1-15
6	2 Kor 8:16-24
7	2 Kor 9:1-15
8	2 Kor 10:1-18
9	2 Kor 11:1-15
10	2 Kor 11:16-33
11	2 Kor 12:1-10
12	2 Kor 12:11-21
13	2 Kor 13:1-14
14	Gar 1:1-24
15	Gar 2:1-16
16	Gar 2:17-3:9
17	Gar 3:10-22
18	Gar 3:23-4:20
19	Gar 4:21-5:12
20	Gar 5:13-26
21	Gar 6:1-18
22	Efe 1:1-23
23	Efe 2:1-22
24	Efe 3:1-21
25	Efe 4:1-16
26	Efe 4:17-5:2
27	Efe 5:3-33
28	Efe 6:1-24
29	Fir 1:1-26
30	Fir 1:27-2:18

date	Scripture
1	Fir 2:19-3:6
2	Fir 3:7-4:1
3	Fir 4:2-23
4	Kor 1:1-20
5	Kor 1:21-2:7
6	Kor 2:8-23
7	Kor 3:1-17
8	Kor 3:18-4:18
9	1 Tes 1:1-2:9
10	1 Tes 2:10-3:13
11	1 Tes 4:1-5:3
12	1 Tes 5:4-28
13	2 Tes 1:1-12
14	2 Tes 2:1-17
15	2 Tes 3:1-18
16	1 Tim 1:1-20
17	1 Tim 2:1-15
18	1 Tim 3:1-16
19	1 Tim 4:1-16
20	1 Tim 5:1-25
21	1 Tim 6:1-21
22	2 Tim 1:1-18
23	2 Tim 2:1-21
24	2 Tim 2:22-3:17
25	2 Tim 4:1-22
26	Tai 1:1-16
27	Tai 2:1-14
28	Tai 2:15-3:15
29	Frm 1:1-25
30	Hib 1:1-14
31	Hib 2:1-18

date	Scripture
1	Hib 3:1-19
2	Hib 4:1-13
3	Hib 4:14-5:14
4	Hib 6:1-20
5	Hib 7:1-19
6	Hib 7:20-28
7	Hib 8:1-13
8	Hib 9:1-10
9	Hib 9:11-28
10	Hib 10:1-18
11	Hib 10:19-39
12	Hib 11:1-16
13	Hib 11:17-31
14	Hib 11:32-12:13
15	Hib 12:14-29
16	Hib 13:1-25
17	Sem 1:1-18
18	Sem 1:19-2:17
19	Sem 2:18-3:18
20	Sem 4:1-17
21	Sem 5:1-20
22	1 Pit 1:1-12
23	1 Pit 1:13-2:10
24	1 Pit 2:11-3:7
25	1 Pit 3:8-4:6
26	1 Pit 4:7-5:14
27	2 Pit 1:1-21
28	2 Pit 2:1-22
29	2 Pit 3:1-18
30	1 Son 1:1-10

date	Scripture
1	1 Son 2:1-17
2	1 Son 2:18-3:2
3	1 Son 3:3-24
4	1 Son 4:1-21
5	1 Son 5:1-21
6	2 Son 1:1-13
7	3 Son 1:1-14
8	Sud 1:1-25
9	Wei 1:1-20
10	Wei 2:1-17
11	Wei 2:18-3:6
12	Wei 3:7-22
13	Wei 4:1-11
14	Wei 5:1-14
15	Wei 6:1-17
16	Wei 7:1-17
17	Wei 8:1-13
18	Wei 9:1-21
19	Wei 10:1-11
20	Wei 11:1-19
21	Wei 12:1-18
22	Wei 13:1-18
23	Wei 14:1-20
24	Wei 15:1-8
25	Wei 16:1-21
26	Wei 17:1-18
27	Wei 18:1-24
28	Wei 19:1-21
29	Wei 20:1-15
30	Wei 21:1-27
31	Wei 22:1-21